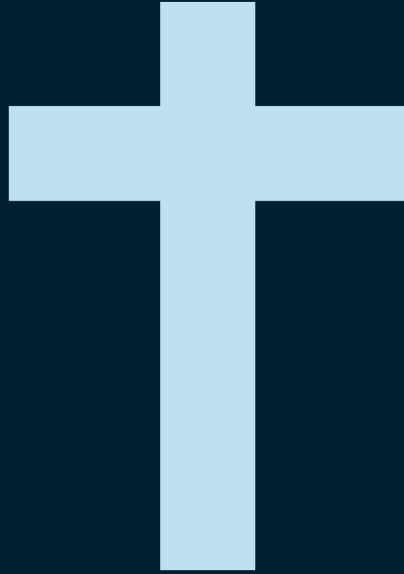

Kálaad Zembî : Sɔ,
á Gúgwáan

New Testament in Makaa

Kálad Zembî : Sɔ́ á Gúgwáan New Testament in Makaa

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Makaa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Makaa

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
d1606f4a-0ada-5be8-9b44-23b40e4b3495

Contents

Matiyô	1
Márkus	47
Lúkas	76
Yuánes	124
Misóólágú	159
Buud ó Róma	203
1 Buud ó Kōrênt	225
2 Buud ó Kōrênt	245
Buud ó Galátia	258
Buud ó Ifêz	266
Buud ó Filipî	274
Buud ó Kolósia	280
1 Buud ó Tesaloníka	286
2 Buud ó Tesaloníka	291
1 Timotê	294
2 Timotê	301
Títus	306
Falmôñ	309
Wəhebərê	311
Zhâk	328
1 Pyêr	334
2 Pyêr	341
1 Yuánes	345
2 Yuánes	351
3 Yuánes	353
Yûdə	354
Mbúgúlú	356

Jɔɔ Kéel Matiyô nyə á cilə yí

Isâ í dúgyá nə Jɔɔ Kéel Matiyô nyə á cilə yí

Nə Matiyô, nə Márkus, nə Lúkas zə bəd Yuánes wə bwə á cilə Jɔɔ Kéel má Yésus-Kríst. Matiyô nyə nyə á tééd fwo bul bwiing mətéédulé má cug mə Yésus, nə ntáán nyé, nə byélé dé, nə ikágé byé. Nyə á bul cilə shú ná Oyúden bwə mpúg ná Yésus wə jí Cí Zembí nyə á kaag yé. Matiyô mə cwééd ciyá «Faan» cɔ̄ ija məwúm mətón.

Jɔɔ Kéel má Matiyô ji nə jé ñkúmba sâ ná nyə á sɛɛng fwámé məma kəw lá minjígúla mí Yésus tən icé í kaand itón:

- (1) Kaand nyə á lás mbán dí gwów yí ngə lwágulə nda búúd bwə jéla nə bwánd Faan má Zembí ná (lúu 5 kə kumə 7).
- (2) Minjígúla myá váál bwə jéla nə jaaw búúd Faan má Zembí dɔɔng yí (lúu 10).
- (3) Mikanda zangbá mí ngə lwágulə ndimba sâ á Faan má Zembí yí (lúu 13).
- (4) Cug á omínyəñə í jéla nə bə Faan má Zembí dɔɔng dí yí (lúu 18).
- (5) Nə váál múúd mə jéla nə ji mpwándéd ná Faan má Zembí í bá ntɔ̄ yí (lúu 24 kə kumə 25).

Matiyô ngə lwágulə nyədí Jɔɔ Kéel dí ná Yésus ji Cí í á zə cwíy Faan ágúgwáan yí, nyə á zə sá ná buud bwə nyíig Faan dɔɔng dí, bwə bəg nə icug í ngə kala minjígúla.

Impáámbá í Yésus (Luk 3.23-38)

¹ Sə má zə tɔ̄lə impáámbá í Yésus-Kríst, mbyél má *Dávid, mbyél má *Aburaham.

² Aburaham nyə a byá *Izaag. Izaag mú byá *Yákwab. Yákwab mú byá

Yúda bənəñ omínyəñə bé. ³ Yúda mú byá Farés bá Zára, nyəñgú wən wə Tamar. Farés mú byá Esrom. Esrom byá Aram. ⁴ Aram byá Aminadab. Aminadab byá Naáson. Naáson byá Salamon. ⁵ Salamon bá Ráhab bwə mú byá Bowaz. Bowaz bá Rut bwə mú byá Obéd. Obéd mú byá Yése, ⁶ Yése ka byá Dávid.

Njwú-buud Dávid bá kúsé má Uri bwə mú byá Sálamun. ⁷ Sálamun mú byá Robwam. Robwam byá Abiya. Abiya byá Azaf. ⁸ Azaf byá Zhwozafat. Zhwozafat byá Zhworam. Zhworam byá Oziyas. ⁹ Oziyas byá Yótam. Yótam byá Akwaz. Akwaz byá Ezekyas. ¹⁰ Ezekyas byá Manase. Manase byá Amon. Amon byá Zhwoziyas. ¹¹ Zhwoziyas músə byá Zhekoniyas bənəñ omínyəñə bé. Ja jəñgə wə buud ó *Izarəyél bwə á kə míkám mí dómb dí *Babilon yí.

¹² Nūñ Babilon, Zhekoniyas músə byá Salátíyel. Salátíyel mú byá Zorobábel. ¹³ Zorobábel byá Abyúd. Abyúd byá Eliyakim. Eliyakim byá Azor. ¹⁴ Azor byá Sadog. Sadog byá Ashim. Ashim byá Eliyud. ¹⁵ Eliyud byá Elyazar. Elyazar byá Mátan. Mátan byá Yákwab. ¹⁶ Yákwab byá Yóseb, ngwúm má Mariya. Mariya wəñgə wə nyə a byá Yésus, bwə də jəw ná Kríst, Cugye buud Zembí nyə á bwey kaag yé.

¹⁷ Ntó ikala í búúd í á byél wúm nə inə, téédulé wə Aburaham kə jé wə Dávid. Í á bə wúm nə inə wúlə wə Dávid kə jé ja buud ó Izarəyél bwə á kə míkám mí dómb dí Babilon yí. Bíl wúm nə inə í á nyingə byél tééd ja bwə á kə míkám dí yí kə jé wə Kríst.

Byélé má Yésus-Kríst

¹⁸ Byélé má Yésus-Kríst í á bə ntága: Nyəñgú yé Mariya bá Yóseb bwə á bə nə cɛɛlá bá. Nji bwə kú fwo mpúya, Mariya mú ñwa bum nə ñkul má Nkəñkə Shíshim. ¹⁹ Yóseb nyə mú

téduga ná a wêny cɛɛlá bâ wɔɔŋgû. Nji nda nyə á bə tútəlí muud ná nyə á cɛɛl béégya nə Mariya shwoó, kú wá nyə shwôn. ²⁰ A ŋgá téduga ntó, *éŋgales má Yawé mú zə lésha nə nyə ntámád ná: «Yé Yóseb Mwân má *Dávid, wo kú fúndə bálə Mariya, nəcé mwán jí nyə mwɔ́ dí éne ŋgə zhu wá Nkɛ́ŋkɛ́ Shíshim. ²¹ A bá byâ mwámudûm, wo bá gwiid nyə ná Yésus, nəcé nyə wá má bá cug kúl búúd jé nə *misám.»* ²² Sólúgú ni wêsh í á bwəma nə ciyá Zembî nyə á bwey ci mpu má *múúd micúndá yé dí yí, ná:

²³ Sás lú mudá njúl ná ncwíyê í bá ŋwa bum,

í mú byâ mwámudûm.

Bwá bá dɛ jôw nyə ná Imanuwêl.

Jíná dɔɔŋg í ká ná Zembî jisə sádí.

²⁴ Ja Yóseb má juum yí, a mú sá nda éŋgales má Yawé nyə á mə ci nə nyə ná. Nyə á shwal bá Mariya, ²⁵ nji bá bwá kú sɛɛŋgya, kə jé ja Mariya má byâ mwámudûm yí. Yóseb mú námá gwiid Mwân wɔɔŋg ná Yésus.

2

Ompuye ó isâ bwá ká gúmál Yésus

¹ Yésus nyə a byêl ŋgwála á Betulehem, shí á Yudéa, Herod ŋgá jwú nə lɔɔm. Ja Yésus má shîn byêl yí, ból búúd bwá á zhu ŋgɛɛ kóómb jwôw í dɛ cúwo yí, zə jé Yurúsalem. Buud bɔɔŋgú bwá á bə məma ómpuye ó isâ, bwá á dɛ bigas wəacén-cénî. ² Bwá á ka ŋgə jí ná: «Njwû *Oyúden ŋgá kúnɔw byêl yé, jí ŋgow? Sá á dág acén-céní yé kóómb jwôw í dɛ cúwo yí. Sá má ká zə yə nyə gúmá.» ³ Lâŋ ni í á ka zə tî Njwú-buud Herod məkuú shí, bânɔŋ buud wá Yurúsalem bēsh. ⁴ Ntó a mú jôw mílúlúú myâ ofada nə *Oyígúli ó mácéɛ wá kúl búúd *Izəryêl. A mú jí bwo ná bwá jááwug nyə kúl í á bə ná *Kříst mə bá byêl yí. ⁵ Bwá nə né ná: «Betulehem, ŋgwála á Yudéa.» Sâ jɔɔŋgú wá *múúd micúndá nyə á cilé yí, ná:

⁶ Yé Betulehem, ŋgwála á Yudéa,

Wo kú dág ná wo wá má búl cwááguwo míngwála myâ Yudéa myêsh dî,

nəcé wúl mbyágá wô í bá bə cí ánúnî.

Nyə wá má bá wíl kúl búúd jâm Izəryêl.

⁷ Ntó Herod mú jôw ómpuye ó isâ óni shwoó, ná bwá mpúg jaaw nyə baan ácén-céní wɔɔŋgú nyə á tééd nyínúle jɔŋ dí yí. ⁸ Ná ndéé nyə mú kənd bwo Betulehem. Nyə ná: «Kagá. Bi kág mpu wámbələ kúl Mwân wɔɔŋg jisə yí. Bí má ká kwey nyə, bi músə zə jaaw mə, mə bāg námá kə yə nyə gúmá.»

⁹ Ja bwá má shîn gwágulə njwú-buud yí, bwá mú kyey. Bwá mú kwo dág ácén-céní bwá á fwo dág kóómb jwôw í dɛ cúwo yé, a ŋgá kə bwo shwóg. A mú kə ná ndéé, kə jé kúl mwân nyə á bə yí, a mú shigula cínɔŋg gwôw. ¹⁰ Ja bwá má dág ntó yí, bwá mú bul shwas. ¹¹ Bwá mú nyí njôw, dág mwân bá nyɔɔŋgú yé Mariya. Bwá mú kúd mámpwoombá shí, yə mwân gúmá. Ná ndéé bwá mú juw íwólə byán, ŋwa ísâ í gúmá bwá á zə nə ndí yí, cwámbələ nyə. Isâ byɔɔŋg í á bə, nə or, nə *cáá nə *mír.

¹² Ná ndéé, Zembî mú kéwəli bwo ntámád ná bwá kú ná kwo kə wá Herod. Ntó bwá mú kyey zhí shúsúd, nyínígələ kə bwádí.

Bwá ká shwaaw nə mwân Igípten

¹³ Ja ómpuye ó isâ bwá má shîn kyey yí, *éŋgales mə Yawé mú zə lésha nə Yóseb ntámád. Nyə ná: «Wɔɔlág, wo ŋwág Mwân bá nyɔɔŋgú, wo wúg nə bwo wa, bi kyéyug, kə shwaaw shí á Igípten, nəcé Herod nyə e sɔ́ ná a gwú mwân. Bí é kə jí nûŋ, kə wóós ja má bá cí ná bi nyínígag zə yí.» ¹⁴ Yóseb mú wɔɔl, ŋwa Mwân bá nyɔɔŋgú námá búlú nííd, bwá mú kyey kə shwaaw shí á Igípten. ¹⁵ Bwá á jí wu, kə jé ja Herod nyə á yə yí. Sólúgú ni wêsh í á bwəma nda Yawé nyə á bwey lás wá

1:21 Sôm 130.7; Mat 1.25; Luk 1.31; Mis 4.12 * **1:21** Kál lú Oyúden dí, jíná lú Yésus í ká ná Cugye buud.

1:23 Iza 7.14 **1:25** 1.21 **2:2** Luk 2.4-7 Njwû Oyúden: Mat 27.11 **2:6** Msh 5.2; Yuá 7.42 **2:15** Ozê 11.1

*muud micúndá yé ná, ná: «Mə a jôw Mwân wáam, ná a wúg shí á Igîpten.»

¹⁶ Ja Herod má dág ná ompuye ó isâ bwá má shiig nyə yí, a mú jág gwág bôw. A mú kənd buud bé Betulehem nə mánd má kúná-kúnə, ná bwá kág gwú bwábudüm bēsh, tééd ikény kə jé bəəng wā mimbū mímbá. Nyə a féesh ntó bəxlə baan ómpuye ó isâ bwá á jaaw nyə yí. ¹⁷ Ntó sâ múúd micúndá Zheremí nyə á bwey ci yí í mú zə bwəma. Nyə á ci ná:

¹⁸ Buud bwá á gwág onkwiimbyé ngwála á Rama nə məyê nə mimbúgú mí áyíyáág. Rashel nyə á ngə jii bwân bé, a ngə ban ná muud kú cweel nyə mpimbə, nəcé bwân bwá cúgé ná.

¹⁹ Mpásə shwi y má Herod, Yóseb njúl ná shí á Igîpten, éngales mə Yawé mú kə lésha nə nyə ntámád. ²⁰ Nyə nə né ná: «Tówág! Nwanɔg Mwân bá nyəəngú, wo nyíngəg nə bwo, kə shí á *Izəryél, nəcé buud bwá á ngə cəel gwú Mwân wá, bwá má shín yə.» ²¹ Yóseb mú tów, nwa Mwân bá nyəəngú, a mú nyíngə nə bwo, kə shí á Izəryél. ²² Nji a mú gwág ná Mwân má Herod bwá á də jôw nə Arkeláwos yé wə má shúgula nə icí yá Yudéa. A mú fúndə kələ wu. Zembí nyə á zə kéwəli nyə ntámád, a mú kə shí á Galilê, ²³ kə ji ngwála á Nazarêt. Í á sîy ntó shú ná bwá bāg də jôw nyə ná: «Muud á Nazarêt». Ntó, sâ búúd ó micúndá bwá á bwey ci yí, í músə bwəma.

3

Iséy í Yuánes Nduu-buud

(Mak 1.1-8; Luk 3.1-18; Yuá 1.19-28)

¹ Na dúl fwála dí, Yuánes Nduu-buud nyə á wóos shí a shwéeshá á Yudéa. A mú ngə cúndə ná: ² «Céndúgá mitédúgá nəcé Faan á gwów mú kúná-kúnə.»

³ Muud micúndá Izayí nyə á shí bwey jaaw lân má Yuánes ni ná:

Muud ngə cúndə shí a shwéeshád, a ngə ci ná: «Kwambəlagá zhíí má Cwámba, bí sá íkwûɲ byé ná səndôɲ.»

⁴ Káándá Yuánes nyə á də bwáád yí, í á bə síyá nə mimyóq mí *shamó, kandá yé á kug nə kúúdu cúdu. Nyə á də də ikájalá nə kwaan. ⁵ Ntó buud ó Yurúsəlem nə bəəng wā shí á Yudéa tə bəəng wā fuundú ngwəq Zhurdê bēsh bwá á də kə nyádí, ⁶ kə də magulə *mísəm tám buud, Yuánes músə ka də duu bwo ngwəq Zhurdê.

⁷ Ná ndéé, nə *Ofarizyêɲ nə *Os-adwisyêɲ bwá á də zə nkí bulya ná Yuánes dúúg bwo. Nda nyə á dág ntó ná, nyə á ka nkáánd nə bwo ná: «Yé iyəlúgag íga! Bì má bəle fúndə mpimbə Zembí má bá lwóya yí? Zə ámə kéwəli bí éne? ⁸ Wúmagá fwámé mpúmá*, í lwágúlə ná bí má cénd mitédúgá yí. ⁹ Kúgá bə nji dúlə téduga ná: “Sə bāɲ sə bí mpwəɲ buud má *Abraham” nəcé mə mpú jaaw bí ná Zembí ji nə nkul shwəqɲla məkwóogú mága, sá mwo bwân ó Abraham. ¹⁰ Mpugá ná zāɲ í wál zə sámb míkəqɲl mí ílí məshugəd. Bwá é cal lí jēsh í ádé wúmə fwámé mpúmá yí, bwá kəl gwo kudad. ¹¹ Mə mə ngə duu bí nə məjúwó shú lwólə ná bí má cénd mitédúgá. Nji ngwól múúd ngə zə mə mpásə. A ji nə mpífə cə mə. Mə ampíyáyé nə mə yílúg nyə məngwub mákuúd. Nywáá má bá duu bí nə Nkəɲkə Shíshim nə kuda. ¹² A mbid fyafuga mbwád. A bá zə béeɲ búúd nda bwá də fyaf nkwaándə ná. A nwa fwámé mpúmá nyé wá nkundád; a yíl ílwáásə, shwu kuda jí kú bwəle jímə yíid.»

Nduwán má Yésus

(Mak 1.9-11; Luk 3.21-22)

¹³ Ntó Yésus nyə a wú shí á Galilê, kə ngwəq Zhurdê wə Yuánes shú ná Yuánes dúúg nyə. ¹⁴ Nji Yuánes kú

2:18 Zhe 31.15-16   **2:23** Luk 1.26; 2.39, 51; Yuá 1.46   **3:2** 4.17; Luk 3.3   **3:3** Iza 40.3   **3:4** 20j 1.8   **3:7** iyəlúgag: 12.34; 23.33 mpimbə Zembí má bá lwóya yí: 24.15-25, 37-39   * **3:8** Mpumá nyəəng wə misólúgá.   **3:9** Luk 1.54-55; Yuá 8.39; Rom 2.28-29; 4.12   **3:10** 7.19   **3:11** Luk 3.16
3:12 Zhe 13.24; Mat 13.30

magulə. Nyə nə Yésus ná: «Í yida jəla nə wo wə dúúg mə, kú bə nə mə wə dúúg wo.» ¹⁵ Yésus mú bəsa ná: «Maguləg nə í yidag bə nda mə ngə ci ná, nəcé í jəla nə sâ jəsh í síyúg nda Zembî má céel ná.» Yuánes músə magulə. ¹⁶ Nji Yuánes nyə á shîn duu Yésus yí, Yésus ngə ná wú májúwó di, jon í mú bəh. A mú dág Shíshim má Zembî í ngə shulə nda faf, zə ji nyə nyúúlúd. ¹⁷ Námá wəla dəwəgá, kəl í mú cúwo jonəd, í ngə ci ná: «Mwân waamə alám wə éga. Nyádí wə lám wám wəsh wúsə yé.»

4

Sátan mə bwówúlá Yésus
(Mak 1.12-13; Luk 4.1-13)

¹ Shíshim mú kə nə Yésus shí a shwéeshád nə Njwû məjamb kəg bwówulə nyə. ² Yésus mú ci ídāw wu tən mwōw məwūm mənə, nə mwásə nə bulú. A mú ka gwág zha. ³ Mása məbwəbúlán mú zə wóós nyádí. Nyə nə né ná: «ŋkí wo ji *Mwân má Zembî, cíg nə məkwóógú mága nə mə nyéég idāw.» ⁴ Yésus mú yidá bəsa nə nyə ná: «Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: Muud cugé nə ŋkul cugə nji nə idāw. Nji muud má cugə nə ciyá jəsh í wú mpu má Zembî dí yí.»

⁵ Njwû məjamb mú kə nə nyə ngwála má Zembî. A mú kə təl nyə zhwááŋgə *Mpáánzə Zembî dí gwōw. ⁶ Nyə nə né ná: «ŋkí wo ji Mwân má Zembî, bídúg nyúul, kə kud shí. Nəcé jí cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Zembî mə bá lésha nə *wəéŋgəles bə shú dwō.

Bwə é ŋkény wo məbwád shú ná kuú wō í nda bwīm bəwəgá.»

⁷ Yésus mú bəsa nə né ná: «Jí námá cilyá ná: “Wo ajélayé nə bwówulə Zembî woó Yawé.”»

⁸ Njwû məjamb mú nyiŋgə ŋwa nyə, kə nə nyə wúl məma mbún dí gwōw. A mú lwágulə nyə məfaan mēsh mā shí nə gúmə jáŋ. ⁹ Nyə nə né ná: «ŋkí wo kúd mpwoombá shí wa mádí míshúd,

yə mə gúmə, mə yə wo isá íni byēsh.»

¹⁰ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «*Sátan, wúg mə míshúd! Jí námá cilyá ná: Dəgú kúd mpwoombá shí nji wə Zembî woó Yawé.

Nji nyə wə wó dág yə gúmə yé.»

¹¹ Ja Njwû məjamb má gwág ntáni yí, a mú bíd Yésus. Wəéŋgəles bwə mú wóós, bwə mú ka zə sēy nə Yésus.

Matéédulé má ísény má Yésus
(Mak 1.14-15; Luk 4.14-15)

¹² Ja Yésus nyə a gwág nə bwə má wá Yuánes mímbwug dí yí, nyə á kə shí á Galilé. ¹³ Nji nyə a shígé ná kwo kə ngwála á Nazarət. Nyə á yida kə ji ngwála á Kapernawūm wúsə mən dí koogú, mpwəmə məshí mā Zabulon nə Neftali yí. ¹⁴ Yésus nyə á kə ji nūh shú ná iciyá í Izayí *muud micúndə í bwəmag. Izayí nyə á ci ná:

¹⁵ Məshí mā Zabulon nə Neftali, məwəŋg mí ŋgée mən dí má, məsə námá fuundú ngwəwə Zhurdə má, kóómb Galilé íkúl ishús í njúl yí.

¹⁶ Buud ó məshí məwəŋgə, bwə á də ji yídúgúd.

Bwə má dág mənkenya!

Bwə á də cugə shwagə shwiy dí.

Mənkenya má mə kwan bwo.

¹⁷ Ja Yésus nyə á shîn jé Galilé yí, nyə a tééd ngələ cúndə ná: «Céndúgá mítédúgá nəcé Faan á gwów í mú kúnə-kúnə.»

Yésus má jōw oshweye ó oshū ónə
(Mak 1.16-20; Luk 5.1-11)

¹⁸ Dúl jwōw, Yésus ngə kyey ncindyə mən mā Galilé, nyə a dág omínyəŋə óbá, Shímun, bwə də jōw ná Pyēr yé, bá mínyəŋə yé André bwə ngə wusə wód májúwód. Bwə á də julə oshū nə məwód. ¹⁹ A mú ci nə bwo ná: «Bəgá mə, mə é sá nə bí dág julə búud.»

²⁰ Námá cé nə cé, bwə mú lúgə máwód, bə nyə. ²¹ Bwə mú cə kə shwóg. Yésus mú nyiŋgə dág bóól omínyəŋə óbá, Yuánes bá Zhâk, bwân ó Zhébedé. Bənəŋ sósŋgú wəŋ bwə á bə byóólúd,

3:15 5.17; 28.19 **3:16** Iza 63.19; Eze 1.1-3; Yuá 1.51; Mis 7.56; Mbú 4.1; 19.11 **3:17** Iza 42.1; Sôm 2.7; Mat 12.18; 17.5 **4:1** Heb 2.18; 4.15 **4:2** MmN 34.28; Mat 6.16-17 **4:4** Mbá 8.3 **4:6** Sôm 91.11-12 **4:7** Mbá 6.16 **4:8** 5.1 **4:10** Mbá 6.13; 5.9 **4:12** 14.3 **4:13** Yuá 2.12 **4:14** Iza 9.1-2 **4:16** Luk 1.79 **4:17** 3.2; 4.23; 6.10; 10.7 **4:20** 8.21-22

bwá ngé kwambulə məwódmán. Yésus mú jôw bwo. ²² Cé nə cé, bwá mú lágə byóol dán, nə sóóngá wán, bə nyə.

Yésus má lwag ncúlyá buud

(Luk 6.17-19)

²³ Nə ndéé Yésus nyə á ngə kyey shí á Galilé nyêsh, a ngé jígúli buud *mámpáanzé mə mínjígúlá mə *Oyúden dí, a ngé cúndə Jəjə Kéél á Faan mə Zembí, a ngé námə lwag buud məbwás mímbíi myêsh, tə ijám. ²⁴ Lán yé í á jwə shí á Sirí nyêsh. Buud bwá mú zə nyə nə mímbəl myêsh, buud bwá á bə nə məváál mə məbwás mēsh nə məváál mə ófímál mēsh, tə mímbúbwúgú, tə wəáfudə íbwúg, tə bəəng bwá á ngə lwáf nə məjamb wá. A mú lwag bwo. ²⁵ Buud bwá mú ka zə bə Yésus áncuncuma, bóól bwá ngé wú shí á Galilé, bóólúgá shí á Dekapwól. Bóólúgá bwá mú wú Yurásəlem nə shí á Yudéa, nə nyəəng shí nyísə ngwəş Zhurdə fanwínyi yí.

5

Fwámé mpwogé

(Luk 6.20-23)

¹ Ja Yésus má dág áncuncuma buud éne yí, a mú bád mbúmbánúđ, kə ji shí. *Ompwín bé bwá mú shísh nyéđí.

² A mú tééd jígúllə ntúga:

³ Buud bwá ngé mpu ná *mishíshim myán mísə nə məbúwa wá Zembí wá, bwá mə jəla, nəcé bwá wá búsə búúd wá Faan á gwəw.

⁴ Buud bí nə məcəy mílámúđ wá, bwá mə jəla,

nəcé Zembí mə bá cweel bwo mílám.

⁵ Buud bwá ádé *búgula mənkuł mán wá, bwá mə jəla,

nəcé bwá bá lág nə shí ga.

⁶ Buud bwá ngé gwág cug á tətəlí zha nə yêsh wá, bwá mə jəla,

nəcé bwá bá jíla.

⁷ Buud bwá ngé gwág búúd nkúnkwónúla wá, bwá mə jəla,

nəcé Zembí mə bá námə gwág bwo nkúnkwónúla.

⁸ Buud bí nə mílám fúbán wá, bwá mə jəla,

nəcé bwá wá bwá bá dág Zembí.

⁹ Buud bwá də sá nə buud bwá cugəg nə shee wá, bwá mə jəla,

nəcé bwá bá jôw bwo nə «Bwán ó Zembí».

¹⁰ Buud bwá ngé bwəma nə cúwálı nəcé otətəlí ó Zembí wá, bwá mə jəla,

nəcé bwá wá búsə búúd wá Faan á gwəw.

¹¹ «Ja buud bwá lwíy bí, bwá lwágulə bí cúwálı, bwá lás nə bí ilís-lís nəcé mə yí, bí mə jəla. ¹² Gwágúgá məshusəg, bí kəəs, nə bí mə bá kə bə nə məma myəna gwəw.

Nəcé ntáni námə wá bwá á sá nə *buud ə mícúndə bwá á tééd zə nə bí wá; bwá á lwágulə bwo cúwálı.»

Kaanə ca

(Mak 9.49-50; Luk 14.34-35)

¹³ «Bí bí nə buud námə nda ca dúsə nə idəw ná. Nkí ca í cwál, ye bí bí nə nkul kwo sá nə í gwámúg? Mbə, í cúgé nə nkul nyíngə sēy. Bwá yida shwu dwo shí, buud jee nyaal.»

Kaanə mənkenya

(Mak 4.21-22; Luk 8.16; 11.33)

¹⁴ «Bí bí mənkenya shú búúd ó shí ga. Ngwəla wúsə mbámbán dí gwów yí, í cúgé nə nkul bə kú nyín. ¹⁵ Mbíí ngwúd nə lámba, ja bwá də jida dwo yí, bwá ádé kúđ dwo mpíđ. Bwá yida də təl dwo cé lámba dí, í ngé faan, buud ə njów bēsh bwá dág mənkenya. ¹⁶ Ntə, mənkenya mán mə jəlá nə nyín búúd dí. Bwá dágúg jəjə mísóólúgú mín, bwá mú ságusə Sóóngú wán jí gwów yé.

¹⁷ Ntə, mənkenya mán mə jəlá nə nyín búúd dí. Bwá dágúg jəjə mísóólúgú mín, bwá mú ságusə Sóóngú wán jí gwów yé.

Məcəş má Zembí

¹⁷ «Bí kú ngə téduga nə mə mə zə nyaal Məcəş má Moyíz nə mínjígúlá mí *búúd ə mícúndə. Mə azóyé nyaal myo, mə á yida zə sá nə mí bwəmag.

¹⁸ Búbələ mə jaaw bí ná, té wēsh gwəw

4:23 9.35; 4.17 5:1 Luk 6.20-49 5:1 4.8; 14.23; 15.29; 17.1; 28.16 5:3 Iza 57.15; 61.1 5:4 Sôm 126.5 5:5 Sôm 37.11 5:7 18.33; Zhk 2.13 5:8 Sôm 24.3-5 5:9 Heb 12.14 5:10 1Pr 3.14 5:11 10.22; Luk 6.22 5:12 2Ib 36.16; Mat 23.30; Luk 6.23; Mis 7.52; Heb 11.32-38; Zhk 5.10 5:13 Mak 9.50 5:15 Mak 4.21; Luk 8.16 5:16 Ifz 5.8; Flp 2.15; 1Pr 2.12 5:17 3.15; 7.12; 22.40; Rom 3.31 5:18 Zhk 2.10

nə shí í ngó ná bə yí, təo kanɡá ngwúd á *mbwoomb máceɛ ɲkí cúcwán í ábúlé bwɛɛ wû, kə jé jwów byêsh í bá fwo bwəma yí. ¹⁹ Ntó wó jí ná, múúd mə ká mpyêny cúceɛ ɲgwúd, ɲkí ná á julə búúd nə bwé sáág ntó, muud wəɔngú mə bá bul bə bíbíyá Faan á gwówúd. Nji muud mə bá bɛ máceɛ, a julə búúd nə bwé sáág ntó yé, a bá bə fwámé múúd Faan á gwówúd. ²⁰ Mə mpú jaaw bí ná Zembî ji nə ɲkul magulə múúd Faan déd nji muud tútəlí yé mə cɔ nyəɔng á *Ofarizyêɲ nə *Oyíguli ó máceɛ yé.»

Sâ í dúgyá nə milámusa yí
(Mak 11.25; Luk 12.57-59)

²¹ «Bi a shí gwág nə bwé á ci nə odá ná: “Muud kú gwú múúd. Muud mə ká gwú múúd, bwé təl nyə kəɔdud.”

²² Nji məe mə ci nə bí ná múúd mə ká gwág mpimbə nə mínyəɲú yé, a tów námə kəɔdud. Múúd mə ká lwíy mínyəɲú yé, bwé kə nə né *Mpáanzá milésú á Zembî. Múúd mə ká jów mínyəɲú yé ná mpúfú, á jəlá nə kə *Gehên kuda á kandugəd. ²³ Í ká wóós nə wo ngó kə *alatâr dí ná wo ká yá Zembî gúl sâ, wo ka téduga nə ngwól mínyəɲú woó ngə gwág wo mpimbə, ²⁴ lúgág sâ jəɔngú na kúnə-kúnə nə alatâr, wo tééd fwo kə kwambulə nə mínyəɲú woó. Cínəngú, wo mú ka tɛem zə yé Zembî sá wó yé nyə yí.

²⁵ «ɲkí wo mə byaagulə nə ngwól múúd nə ndeé á cɛɛl kə nə wo mpáanzá milésú, lɛɛɛɛ kwambulə nə né té bí bí ná zhíd ngólə kə yí. Nəcə nyə a bá kənd wo wó sémbye milésú, sémbye milésú mú kənd wo wó fulish, fulish kə wá wo mímbwugud. ²⁶ Búbále mə jaaw wo ná, wo cugé nə ɲkul wú mímbwug myəɔngúd, té wêsh wo afwóyé shîn jəna tən nyêsh, fáda ngwúd kú lúg yí.»

Nyá minəomb
(Mat 18.8-9; Mak 9.43, 47-48)

²⁷ «Bi a shí gwág nə bwé á ci ná: “Muud kú sá minəomb.” ²⁸ Nji mə jaaw bí ná múdúm mə ká dúg múdá ɲkán mədúgya mə wímbúlə nyə, a mə bwey sá minəomb nə mudá wəɔng nyédí lámúd. ²⁹ Nə ndeé, í ká bə nə jús dwô á mənəcwúm í də sá nə wo sáág *sám, tíg dwo, wo wusə dwo shwóg-shwóg. Nəcə í bul jəla nə wo jímbálúg gúl kúl nyúul gwô, ntə nə bwé wúsəg nyúul nywô ncindî kuda á kandugəd. ³⁰ Ntó ɲkí mbwə wô á mənəcwúm í də sá nə wo sáág sám, sámbúg wə, wo wusə wə shwóg-shwóg. Nəcə í bul jəla nə wo jímbálúg gúl kúl nyúul gwô, ntə nə nyúul nywô ncindî í kág kuda á kandugəd.»

Məgwú mə bâ
(Mat 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18)

³¹ «Gúl ciyá jí námə ná: “ɲkí mudúm mə cɛɛl yíl mudá yé bâ, á jəlá nə yé mudá wəɔngú fáb lú məgwú mə bâ.”

³² Nji məe mə jaaw bí ná, muud yêsh mə yíl múdá yé báád, mudá kú fwo sá minəomb yé, mudá wəɔng mə ká ká dúl báád í, ngwúm yé wə mə cínal nyə nə a sáág minəomb. Múúd mə ká bá múdá bwé ámə yíl bâ yé, muud wəɔng mə sá námə minəomb.»

Nyá mənkaaná

³³ «Bi a shí námə gwág nə bwé á ci nə odá ná: “Wó ká kɛen Zembî gúl sâ dí, ság sâ jəɔngú kú bíd.” ³⁴ Nji məe mə jaaw bí ná bí kú ná də kɛen təo sâ. Bí kú kɛen jəɲ lə gwəw nəcé dúsə *caangé mə Zembî. ³⁵ Bí kú kɛen shí nəcé cínəng wó á də təl məkuú yé. Bí kú kɛen Yurúsəlem nəcé jisə dənd mə Zembî, Njwú-buud ánánî. ³⁶ Wó kú kɛen lúú wô, nəcé wo cúgé nə ɲkul shwəɔla təo ntand shilú ngwúd nə í fúməg ɲkí ná í yíndəg. ³⁷ Ntó jí ná wó ká ci ná wo sá gúl sâ, cíg nji ná: “Haaw, mə é sá”. Wó ká ci ná wo asáyé gúl sâ, cíg nji ná: “Mbô, mə asáyé”. Ciyá jêsh wó kwədulə na gwów yí, í zhu wé Mbáwálú múúd.»

Muud nda da bweel

³⁸ «Bi a shí gwág ná bwé á ci ná: “Jús í cé jús, jə í cé jə”. ³⁹ Nji mee má ci ná, muud kú kə nə lal lúu wé sól mabôw. Nkí muud mə nyífé wo bóónz mbán á mənchwúmád, yég námá nyə wúl mbán. ⁴⁰ Nkí muud mə ká nə wo njów mílású ná a mánda wo nə wáma gwô á cwû, bídúg a kág námá nə kúúd. ⁴¹ Múúd mə ká zə nə mpêl zə yímbəli wo ná wo nkényág nyə mbag, cé kilomáda ηgwúd, wεε kaág nə nyə okílomáda óbá. ⁴² Múúd mə ká gwáám̄b wo sâ, yég nyə; nyəɔng mə zə kwalád wódí yé, wo kú ban.»

*Dúl cεel mizhízhíj
(Luk 6.27-28; 32-36)*

⁴³ «Bi a shí gwág ná bwé á ci ná: “Wó jəlá nə cεel múúd yēsh jísé wo kúná-kúnə yé, wo mpii zhízhíj wô”. ⁴⁴ Nji mee má ci nə bí ná cεelugá mizhízhíj mín, bí jəgula nə Zembí shú bəɔng bwé ηgá lwágulə bí cúwáí wá. ⁴⁵ Ntó í é mpúy ná bi búsə bwân ó Sóɔngú wán jí gwów yé. Nəcə Zembí má da sá ná yásó í fáánug shú buud bēsh, təɔ bəɔng ó ányunywaá təɔ bəɔng ó abúbôw. A da námé sá ná mpú nywóg shú búúd bēsh, təɔ bəɔng ó átátəlí təɔ bəɔng bwé cúgé tátəlí wá. ⁴⁶ Nkí bí má cεel nji buud bwé céél námé bí wá, bi mə mpíyá nə máyé myəna? Ngaá buud bwé da ηwa otóya wá bwé da námé sá ntó? ⁴⁷ Nkí bi má da bédá nji omínyɔɔhú bán, ye gúl sâ ágúgwáan wé cí? Ngaá íkúl ishús í da námé sá ntó? ⁴⁸ Bəgá mbii í jəlá yí, námé nda Sóɔngú wán jí gwów yé, a ji mbii í jəlá yí.»

6*Yála Zembí gúma*

¹ «Ja bí má da sá misóólúgú myá Zembí yí, sǒgá ná í kú da bə lwóyá. Bí má ká da lwóyá búúd dí, Sóɔngú wán jí gwów yé, kú ná kwo yə bí myəna.

² «Í ká bə ná wo yə mbúmbúwá *mwaanê, wo kú bəngula nə sâ jəɔngú nda búúd ó mákəɔ bwé da sá *mámpáanzé má mínjígúla, nə mázhí məzhí ná. Bwé da sá ntó ná buud bwé yég bwo gúma. Bábélé má jaaw bí ná, myán myəna myēsh wé míni. ³ Nji wεε, ja wó yé mbúmbúwá mwaanê yí, ság ná mbwê məkóól wô í bəg kú mpu sá mbwê mənchwúm í ηgá sá yí, ⁴ nəcə yána dwô í jəlá nə sɔy shwoód. Sóɔngú woó má da dág sâ jēsh jí shwoód yé, má bá fáágulə wo.»

*Sála mǎjəgula
(Luk 11.2-4)*

⁵ «Ja bí má sá mǎjəgula yí, kúgá sá nda buud ó mákəɔ. Bwé bul cεel da sá mǎjəgula, bwé tál ótátəlí *mámpáanzé má mínjígúla nə mázhí məzhí shú ná buud bwé dág dág bwo. Bábélé má jaaw bí ná, myán myəna myēsh wé míni. ⁶ Nji wεε, wó ká cεel jəgula nə Zembí, kag nyíi wódí kúl fúm. Wó fad mbê, wo mú ka jəgula nə Sóɔngú woó nəcə a ji na kúl búúd bwé cúgé yí. Ntó Sóɔngú woó má da dág ísâ í shwoó byēsh yé, a bá fáágulə wo.

⁷ «Ja bí má sá mǎjəgula yí, kúgá bul íciyá bí kú nə wúmbálé yí. Ikúl ishús wé í da sá ntó. Bwé da téduga ná Zembí má da gwágulə bwo nəcə zhwoog iciyá. ⁸ Bí kú sá nda bwo, nəcə Sóɔngú wán má da bwey mpu sâ bí ηgə jii yí, bi njúl kú fwo gwáám̄b nyə gwo. ⁹ Bí ó bāɔ dɔgá jəgula ntúga:

“Yé Sóɔngú wúsú jí gwów yé, jína dwô í bəg nə gúma ntə sâ jēsh.

¹⁰ Ijwúga byô í zág, buud bwé bég micεεlá myô shí gaád, námé nda í da sɔy gwów ná.

¹¹ Yég sé idaw í jəlá nə sé múús yí.

¹² Juug sé nə məbyaagulə māsú námé nda sé ηgá juu buud bwé ηgá byaagulə nə sé ná.

5:38 MmN 21.24 **5:39** Rom 12.17 **5:40** 1Kr 6.7; Heb 10.34 **5:43** Ləv 19.18; Mat 22.39; Mak 12.31; Luk 10.27 **5:44** MmN 23.4-5; Rom 12.20; 1Pr 2.20-23 cεelugá mizhízhíj mín: Luk 6.28; 23.34; Mis 7.60; Rom 12.14; 1Kr 4.12; 1Pr 3.9 **5:45** Ifz 5.1 **5:48** Ləv 19.2 **6:1** 23.5 **6:8** 6.32; Luk 12.30 **6:9** Eze 36.23 **6:10** 4.17; 7.21; 12.50; 18.14; 21.31; 26.39-42; Mak 3.35; 14.36; Luk 22.42; Yuá 4.34; 6.38-40; Mis 21.14 **6:11** 6.24-34 **6:12** 6.15 **6:13** 10.16-25; 24.3-28; Zhk 1.12-15; Yuá 17.15; 2Te 3.3; 2Tm 4.18

13 Wo kú bíd ná məbwábúlán má ntɔ́g sá ɲkul.

Sáág ná sá fáámug məbwê má Mbáwúlú múúd dî.

*[Nəcə ijwûga nà ɲkul nà gúmá bísə isâ byô, kandugə á kandugə. Amen.]

14 «Mpugá ná bí má ká da juu búúd nà iwushí byán, Sóóŋgú wán jí gwów yé nyə bá námá da juu bî nà iwushí bín. 15 Nji bí má ká bə kú juu búúd nà iwushí, Sóóŋgú wán nyə abúle námá juu bî nà iwushí bín.»

Ici í idâw

16 «ɲkí bî má ci idâw ná bî mə yá Zembî gúmá, bí ajaláyé nà ɲgə ji ná shúsúlú-shúsúlú nda buud ó mákəŋ. Buud bəŋgú bwá da nywadələ mənəkágé ná bwá lwóya ná bwá ɲgə ci idâw. Búbélé má jaaw bí ná, myán myána myêsh wá míni. 17 Nji wee, wó ká ci idâw ná wo yá Zembî gúmá, gusag mísh, wo kwambələ nyúul. 18 Wó jalá nà sá ná buud bwá kú mpu ná wo ɲgə ci idâw. Ntó Sóóŋgú woó má da dág isâ í shwoó byêsh yé, mú bá fáágulə wo.»

Fwámé byəg (Luk 12.33-34)

19 «Kúgá ɲkúnd byəg shí gaád, kúl óshê nà myánɲulá í da də isâ yí, ijúwâl da búgə mímpumbé da júwo yí. 20 Yidagá ɲkúnd byəg gwów, kúl óshê nà myánɲulá í ádé də isâ yí, ijúwâl kú da búgə mímpumbé da júwo yí, 21 nəcə kúl byəg dwô mbwúg yí, cínəŋg wá lâm wô í é bə námá yé.

22 «Jús dásə lámə á nyúul. Jús í ká bə kú nà bwás í, nyúul nyêsh bə mənkenyad. 23 Nji, mísh mwô mə ká bə ɲkí bôw, nyúul nywô bə yídágúd. Ntó, ɲkí mísh mwô má adágé tɛem bə sâ, á wagəwólə jəŋ yídágú!»

Búgúlələ Zembî (Luk 12.22-31; 16.13)

24 «Muud cúgé nà ɲkul sêy nà omása óbá ja ɲgwúd, nəcə nyə é mpii ɲgwól, a cɛel ɲgwól; gúl ja nyə e gwág nà ɲgwól, a mpyêny ɲgwól. Bí cúgé nà ɲkul sêy nà Zembî bi ɲgə sêy nà *mwaanê ja ɲgwúd.»

25 «Má ka ci nà bî ná, bî kú da yágəwo cug jín ná bí é də jí. Bî kú yágəwo mányúul mán ná bí é bwáád jí. Ngeá ná cug í ntɔ́ idâw, nyúul ntɔ́ míkáándá. 26 Mpugá dág ínunu. Í ádé bə mámpəg, kú mwáágulə mpúmá, kú nà sâ bwá wá ówaag ɔ́ idâwud. Nji Sóóŋgú wán jí gwów yé ɲgə wíl byo. Ngeá, bî bí nà mfíí cɔ́ ínunu byəŋgú? 27 Zé á na bídí jí nà ɲkul bə ná, nəcə a ɲgələ yágúwó, a kwádələ jwôw ɲgwúd nyédí cug dí yé?

28 «Nəcə jí bí má da sá yágəwo mímbwéedí yí? Mpugá dág nda ofuláwa bwá da wîy máncugú ná. Bwá ádé yíŋga nà iséy, kú tiŋ míkáándá. 29 Nji mə mpú jaaw bí ná cí Sólumun nyə á tɛem jág bul bə nà gúmá, nyə a shígé bwéle bwáád nda ofuláwa. 30 Nkámúsá Zembî mə fwó bwéed zhizhe sâ nda akánda á jugú jí ná bwá é wusə kuda dí mán yé, ɲkəmsə nà bî. Ye bî wá nyə é bə kú bul mpu bwéed wá? Yé búúd wá tag búgə óga! 31 Kúgá da yágəwo ná: “Sé é də jí, sé é ɲgul jí, sé é bwáád jí?” 32 Ikúl ishús wá í dá ɲgə wáduga sɔ́ isâ íni byêsh. Bî báá kúgá da sɔ́ byo, nəcə Sóóŋgú wán jí gwów yé mə mpú ná í jii bí isâ byəŋg. 33 Yidagá da fwo təl isâ í dúgyá nà Faan má Zembî yí shwóg, bí cugə tətəlí mísh méd, Zembî ka da kwádələ bí isâ íni byêsh. 34 Ntó bí kú yágəwo sâ í bá sîy mán yí, nəcə isâ yá mán í é bá námá mpúy mán. Mícúŋ myá ɲkúmba jwôw mí kwaga nà dāŋ jwôw.»

7

Ságá buud mənywa (Luk 6.37-38, 41-42; 11.9-13; 13.25-27)

* **6:13** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nà icyá íga. **6:14** 5.24; Luk 6.37; Ifz 4.32 **6:15** 18.35 **6:16** Iza 58.5; Mat 4.2; 9.14-15; 17.21; Mak 2.18; 9.29; Luk 2.37; 4.2; 5.33; 18.12; Mis 13.2-3; 14.23; 2Kr 6.5; 11.27 **6:19** Zhk 5.2-3 **6:20** 19.21; Mak 10.21; Luk 12.33 **6:24** 6.11 **6:25** Flp 4.6; 1Pr 5.7
† **6:25** Míl mícilyá mí ayág mí á kwádələ na ná «bí ɲgul jí?» **6:26** 10.29-31; Luk 12.6-7 **6:29** 10j 10
6:30 14.31 **6:32** 6.8 **6:33** 10j 3.11-14; Sóm 37.4-5 **6:34** MmN 16.4, 19-20

1 «Kúgá du jéég búúd minjagá, bwá bâg námá du bæ kú jéég bí minjagá. 2 Bwá bá du jéég bí minjagá mbií ngwúd bí é du jéég bósól búúd minjagá yí. Nacé yuug bí é du yigula bósól búúd nà ndí yí, gwá námá wá bwá bá du yigula bí nà ndí yí. 3 Nacé jí wó ngé mpu dúg ntand shwú jí mínyonhú wóó jús dí yí, nji wo kú dúg mbwûñ wí dwó jús dí yí? 4 Ntudelê wó jí nà ñkul ci ná wo yíl mínyonhú wóó ntand shwú júsúd yé, wεε njúl nà mbwûñ dwó júsúd? 5 Yé múúd makáñ, fwog yíl mbwûñ wódí júsúd; ja jɔɔngá wá wó é ka dúg nda wó jí nà ñkul yíl mínyonhú wóó ntand shwú júsúd ná.

6 «Kúgá yə ompyê isâ í Zembî, nacé bwá á bá yid zə kwagələ bî. Bî kú kul óñkuú ijimá í mákwóógú má álal-kus bwá du jôw ná pêrlə yí, bwá á bá nyaal byo.

7 «Gwáámbúgá Zembî, nyə é yə bî; sɔgá, nyə e lwó bî; kudəgá mbê, nyə é juw. 8 Nacé muud mə gwáámb yé, nyə é bii. Muud mə sɔ yé, nyə é kwey. Múúd mə ká kudə mpumbé, bwá juw nyə wə. 9 Nda bí, mwân má ká gwáámb sósɔngú buléd, ye sósɔngú nyə é yə nyə kwóógú? 10 Nkí ná a gwáámb shú, ye sósɔngú nyə é yə nyə kuwó nywâ? 11 Nkámúsá bî, tεem bæ nda bí básə nà mbíya mílám ni, bî má du yə bwân bún isâ í ányunywaâ. Nkəməsa nə Sósɔngú wún a gwów, bí má ká gwáámb nyə sâ ányunywaâ, a yə bî.

12 «Ságá buud sâ jêsh bí má céél ná bwá sáág bí yí. Ntó wá *mbwoomb mácεε nə micilyá mí *búúd ó micúndá mí ngə ci yé.»

Məzhî məsə mábá

13 «Nyíigá mpumbé ámúmánda dí, nacé mpumbé í ká micúñ myâ kandugə dí yí wúsə ñkí bwaag; zhîí á wu ñkí laasəwo. Bulyálə búúd bwá ngə kə wu wá. 14 Nji mpumbé ámúmánda nə zhîí ákukwowələ, í kənd

búúd cug á kandugə dí. Buud bwá ká wu wá, bwá ábúlyáyé.»

Bwá du mpu lí nə mpumá nyé

15 «Bî ɔ káálúgá nə *buud ɔ micúndá wâ məshigá. Bwá du zə nyíi gwoonɔg jínúđ, bwá njúl ná shεε nda incwəmbε, í njúl ná básə ñkí wagəwo nda onkweny. 16 Bî mə bá du mpu bwo nə kuú njɔɔnd wán. Ye bwá du mwáág mábudá ngwúdáanzó dí, ñkí ná ifumbí byaag dí? 17 Mpugá ná fwámé lí í du wúmə fwámé íbumá, lí ábúbôw í wúmə nji íbumá í abúbôw. 18 Fwámé lí í cúgə nə ñkul wúmə íbumá í abúbôw; lí abúbôw kú námá wúmə fwámé íbumá. 19 Muud fambá má du cal lí jêsh í ádé wúmə fwámé mpúmá yí, a wusə gwo kudad. 20 Bî mə bá ka du mpu bwo nə kuú njɔɔnd wán.

21 «Buud bwá ngə ci nə mə ná: “Yé Cwámba! Yé Cwámba!” óni, bêsh dí Zembî mə bá magulə nyédí Faan dí wá. Nji bɔɔng bwá ngə cugə nda Sósɔngú wâm jí gwów yé má céél ná, bwá wá á bá magulə wá. 22 Nacé jwôw Zembî má bá sámə búúd mílású yí, zhwoɔg buud bwá bá ci nə mə ná: “Yé Cwámba! Yé Cwámba! Dugí, sá á shí cúndə micúndá mí Zembî nə ñkul nywô. Sá yíl májamb nə ñkul nywô, sá sá námá zhwoɔg *məshimbá.” 23 Nji mə bá bεsa nə bwo ná ngəñ ná: “Mə a shígé bwεle mpu bî buud wá kú bîsh mácεε óga, wúgá mə na.”»

Yuug kəñ bá lad

(Luk 6.46-49)

24 «Múúd mə ká gwág lású má má lás ni, a sá nda má ngə ci ná, a jí nda kəñ nyə á shumə njów kwóógúđ gwów yé. 25 Ompú bwá á nywô, mpəñ wóós mánécúwóđ, onkwô bwá á kung, isâ íni byêsh du nyífa njów wɔɔngúđ, nji njów kú búg, nacé nyə á shumə wə málal dí, kwóógúđ gwôw. 26 Njí, múúd mə ká gwág lású má má lás ni, a kú sá nda má ngə ci ná, a jí nda lad nyə á shumə njów

7:1 Zhk 4.11-12; 1Kr 4.5 7:2 Mak 4.24; Rom 2.1; 14.10-12 7:7 Zhe 29.12-14; Mat 18.19; 21.22; Mak 11.24; Yuá 14.13-14; 15.7; 16.24; Zhk 1.5; 1Yn 5.14-15 7:11 Zhk 1.17 7:12 5.17; Rom 13.8-10; Gal 5.14 7:14 Mis 14.22 7:15 Mbá 13.2-4; Mat 24.11, 24; Mis 20.29; 2Kr 11.13-15; 2Pr 2.1; 1Yn 4.1 7:16 12.33 7:16 Zhk 3.12 7:17 Gal 5.19-23 7:19 3.10; Luk 3.9; Yuá 15.2, 6 7:21 6.10; 7.24-27; 21.28-31; Rom 2.13; Zhk 1.22-25; 2.14-26 7:23 25.12; 2Tm 2.19 7:24 7.21

shɛ dí yé. ²⁷ Ompú bwé á nywê, mpɛɛ wós mán cúwód, onkwê bwé kuɛg. Isá íni byêsh ða nyífa njów wɔɔngúð, njów í mú búg, shugula shí ná mpuu.»

Yésus mə lwóyá ñkúl ijwúga

²⁸ Ja Yésus mə shîn lás yí, ncúlyá buud bwé á bæ cínɔng wá bwé mú bul káam mbií nyə á ngə jígguli yí, ²⁹ nəcə nyə á ngə jígguli nə kéénd, kú bæ nda *Oyígguli ó máccɛɛ bán.

8

Yésus mə lwag zúzaamá (Mak 1.40-45; Luk 5.12-16)

¹ Yésus mú shulə, wú mbámbáñúð, buud bwé mú bæ nyə áncuncuma. ² Bwé ngə shulə, wúl zúzaamá mú cúwo, shísh wə Yésus, zə kúðəw shí, yə nyə gúmá. A mú ci nə Yésus ná: «Cwámba, ñkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bæ mə ná səndôñ.» ³ Yésus mú séémb mbwə, kúnnya nə nyə, ci nə nyə ná: «Mə magulə. Nyúúl í bág wo ná səndôñ!» Cé nə cé, zaamá í mú shîn wú muud éne nyúúlúð. Nyúúl í mú bæ nyə ná səndôñ. ⁴ Yésus mú ci nə né ná: «Ci wo kú jaaw múúd sá í má s̄y yí. Yidagú kə lwágulə fada nda wó músé ná, wo ka wá *mátúnuga Moyíz nyə á cilə má. Bwə mpúg ná wo mú mpwogé.»

Búgá mə lúluú ózimbi təd (Luk 7.1-10; Yuá 4.46-54)

⁵ Yésus nyə á ka kə wós Kapernawúm. A ká námə wós ntáni, wúl lúluú á izimbi təd í mú zə téég nyə məbwə, ⁶ ná: «Yé Cwámba, sól məsáal waamá mbwug kəga njów; a músə mbúmbwúgá, a ngə bul jug.» ⁷ Yésus músə ci nə né ná: «Mə é kə lwag nyə.» ⁸ Nji lúluú á izimbi mú bæsa ná: «Cwámba, mə ampíyáyé ná wo nyíig mádí njów. Jeg lás lásúg, sól məsáal waamá yálúg. ⁹ Nəcə mə ji nə omása bwé ngə jwú nə mə wá. Mə ji námə nə ozimbi mə ngə jwú nə ndí wá. Nyɔɔng yêsh má é ci ná a kyéyug yé, a kə; nyɔɔng má é ci ná a zág yé, a zə. Mə

ká ci nə lwaá dām ná í sáág gúl sá, í sá gwo.»

¹⁰ Ja Yésus mə gwág ntáni yí, a mú bul bí. Nyə nə buud bwé á ngə bæ nyə wá ná: «Búbálé mə jaaw bí ná, mə afwóyé bwéle dág múúd nə fwámé búgə nda nyíga, tɛɛm bæ kúl búúd *Izəɾəyél ðí. ¹¹ Mə mpú jaaw bí ná zhwoğ ikúl í búúd í bá zhu kóómb jwəw í ða cúwo yí, zhu kóómb í ða jímə yí, bwé zə sɛɛngya nə im-páámbə bísu *Aburaham nə *Izaag, nə *Yákwab Faan á gwówúð, bánónə bwé mú ðə dína. ¹² Nji buud bwé á jəla nə bæ nə ñkəw Faan a gwów dí wá, bwé bá wusəw yídúgúð tóón. Bwé bá bæ cínɔng, nji bwé ngə bwam nə məyə.»

¹³ Yésus músə ci nə lúluú á izimbi éne ná: «Wɛɛ kag njów. Í bág nda wó ngə *búgula ná.» Námə baan dɔɔngú, sól məsáal mú yál.

Yésus mə lwag mimbəl Pyêr dí njów (Mak 1.29-34; Luk 4.38-41)

¹⁴ Yésus mú ka zə kə Pyêr dí njów. A mú kə kwey nə Pyêr cii yé á mudá mbwug shí, ayəñ nə yəñ mə bí nyə. ¹⁵ Yésus mú kúnnya nə nyə mbwəd. Ayəñ nə yəñ mú shîn nyə. A mú wəɔl, a tééd ntág séyúlə nə Yésus.

¹⁶ Mpwó-kugú shí, buud bwé mú zə nə zhwoğ mimbəl mí məjamb. Yésus mú ngə yíl bwo bów-bəw míshíshim myɔɔngú nji nə iciyá yá mpu, a shîn námə lwag míl mímbəl myésh. ¹⁷ Nyə á ngə cug buud ntó shú ná cúndə mə Zəmbí Izayí nyə á cúndə yí, í bwəmag. Izayí nyə á ci ná: «Nyə á cug buud ó íjám, a yíl sé ofiməl ó məbwəs.»

Béglə Yésus (Luk 9.57-62)

¹⁸ Dúgúlə Yésus nyə á dág buud bwé á lyɛ nyə ná kesh yí, a mú ci nə *ompwíin bé ná bánónə bwé línág mán kə fanwíny. ¹⁹ Ngwól Yígguli məccɛɛ mú ntág shísh zə ci nə né ná: «Yé Yígguli, mə zə bá ða bæ wo kúl jêsh wó bá ða kə yí.» ²⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ontə bí nə mikú, inunú nə maage, nji *Mwân

mə Múúd cugé nə ŋkúmba kúl á dúg já yí.»

²¹ Ŋgwól *mpwíin má Yésus mú ci nə né ná: «Cwámba, fwog bíd mə, mə kág dɔl sóŋgú waamâ.» ²² Yésus mú yidá bɛsa nə nyə ná: «Wɛɛ bɛg mə. Bídúg mímbimbə mí dɔlɔg mimbimbə myáŋ.»

Yésus má ŋkáánd nə ŋkwô
(Mak 4.35-41; Luk 8.22-25)

²³ Yésus mú kə kəwa byóólúd, ompwíin bé bwá mú bɛ nyə. ²⁴ Ná ndéé ŋkwô mú zə kuŋg m̄nə nə ŋkulú, ikwô dɔ bád kə gwôw, dɔ shwiy byóólúd, nji Yésus njúl gwád. ²⁵ Ntó, ompwíin bwá mú kə juumushi nyə, bwá nə né ná: «Cugug sâ, yé Cwámba! Só wál zə yə.» ²⁶ Yésus nə bwo ná: «Wáyé mbií ífwaas ni? Búgá jín í bul ná tag é!» A músə t̄w, ŋkáánd nə ŋkwô nə m̄nə, byêsh í mú saləwo ná shɛɛ. ²⁷ Buud bɔɔŋgú bwá mú bul bî. Bwá ná: «Wáyé mbií muud ga! Tɔɔ ŋkwô tɔɔ m̄nə í bálé sá nyə mægwág í?»

Yésus má yîl məjamb
(Mak 5.1-20; Luk 8.26-39)

²⁸ Ja Yésus má shín lína m̄nə, jé shí á Gadarên yí, buud obá bwá mú cúwo ban məshwon, məjamb má ŋgə lwáfulə bwo, bwá mú zə bwəma nə nyə. Buud bɔɔŋgú bwá á dɔ bul wagəwo. Kú ná nə muud nyə a jísəw ná a cɔ kúl bwá á dɔ bə yí. ²⁹ Bwá mú zə nə ŋkwiimbyê wá Yésus, bwá ŋgə ci ná: «Shé b̄nə nə inéy, yé *Mwân má Zembî? Wo wál lɛɛl zə t̄l sá cwúnd dí fwála dɔɔŋgú kú fwo wóós í?»

³⁰ Na, məma sɔɔnz óŋkuú í á bə fwámé cícé nə bwo, í ŋgə də. ³¹ Məjamb má mú ka téég Yésus məbwə ná: «Ŋkí wo yîl sâ wa búúd óga dí, kəndúg sá n̄nə ŋkuú.» ³² Yésus músə ci nə mwo ná: «Kəgá!» Məjamb má mú wú búúd óni mányúúlúd, kə nyíi óŋkuú. Sɔɔnz óŋkuú ni jêsh mú bumb nə mikálə, wú kúl í á bə mbúbmbún dí

yí, kə juwa m̄nə, bêsh bwá mú ŋgul məjúwó, fudə.

³³ Ná ndéé, buud bwá á ŋgə baagulə óŋkuú wá, bwá mú wɛɛnzɔ kə kwáádə, kə bwiing búúd sá í ámə s̄y nə óŋkuú yí. Bwá bwiing námə l̄nə búúd bwá á bə nə məjamb wá. ³⁴ Buud ɔ ŋgwála bêsh bwá mú t̄i, kə bwəma nə Yésus. Ja bwá má dúg nyə yí, bwá mú téég nyə məbwə ná a wúg bwádí lɔɔmud.

9

Yésus má lwag mbúmbwúgú
(Mak 2.1-12; Luk 5.17-26)

¹ Ntó Yésus mú kə kəwa byóólúd, nyingə lína m̄nə, kə nyádí ŋgwála. ² A ŋgə námə jé, buud bwá mú zə nyádí, bwá ŋgə ŋkény mbúmbwúgú táádád. Yésus mú dúg ná buud bɔɔŋgú búsə nə fwámé búgá, a mú ci nə mbúmbwúgú ná: «Mwân waam! Səlɔg l̄m shí! Mə má juu wo nə *misəm myô.» ³ Bóól *Oyíguli ó máccɛɛ bwá mú ŋgə nyímbɔla bwámé nə bwámé ná: «Muud éga ŋgə *lás nə Zembî bwaasúlə mpu.» ⁴ Yésus músə mpu sâ bwá á ŋgə téduga yí, a mú lás nə bwo ná: «Nəcé jí bí má b̄w mitédúgá nt̄ni yí? ⁵ Jí í búl bə kúnə-kúnə? Ye cílə nə muud ná: “Mə má juu wo nə misəm myô”, ye ná: “Wɔɔlúg, wo kyéyug?” ⁶ Má ka cɛɛl ná bi mpúg ná *Mwân mə Múúd ji nə ŋkul ijwúga ná a juu búúd nə misəm myáŋ.» Ntó, a mú yid wá mbúmbwúgú. Nyə ná: «Wɔɔlúg, wo ŋkényúg táádə gwô, wo nyíngəg kə njów.» ⁷ Muud wɔɔŋgú mú wɔɔl, kyey kə njów. ⁸ Ja áncuncuma buud má dúg sóólúgú ni yí, bwá mú gwág íkukwendɛ, bwá mú ságusə Zembî, nəcé a yélə búúd mbií ŋkúl ijwúga nyɔɔŋg.

(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹ Yésus mú wú na, kyey. A ŋgə cɔ kúl búúd bwá dɔ jóna tóya yí, a mú dúg ŋgwól múúd njúl cínəŋg shí. Muud wɔɔŋgú nyə á bə nə jínə ná Matiyô. Yésus mú ci nə nyə ná: «Bɛg mə.» A mú t̄w, bɛ nyə.

10 Í á ka zə bə ná, Yésus njúl njów a ηgə də, zhwog oηwenye ɔ tóya nə bóól ósól ó mábôw bwé mú námé zə, bánôη nyə nə *ompwíín bé zə də. 11 Ja *Ofarizyêη bwé á ka dúg ntáni yí, bwé á ci nə ompwíín ó Yésus ná: «Nəcə jí Yííḡuli wán ηgə bále də nə oηwenye ɔ tóya nə bóól ósól ó mábôw yí?» 12 Yésus mú gwág sâ bwé á ηgə ci yí, nyə nə bwo ná: «Mikanz dí mí dɛ jii jwówɔda, í dɛ bə mímbál. 13 Mpugá téduga sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí ná: “Má bul jii ná buud bwé gwágúg buud cey lámúd, ntɔ ná bwé dúg sâ mə *mətúnuga.” Ntó jí ná mə a shíḡé zə jôw ótátálí ɔ búúd. Mə á yida zə jôw ósól ɔ mábôw.»

Nyá ici í idâw

(Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)

14 *Ompwíín ó Yuánes Nduu-buud bwé á ka zə wá Yésus zə jí nyə ná: «Sónóη *Ofarizyêη sé má dɛ ci idâw yélə Zembî gúmé nji ompwíín bwô bân kú ci. Jí í sá ntó?» 15 Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ja múúd má ηwa bâ yí, a tâl zâη, a jôw óshwá bé; ye oshwá bé bwé yidá zə nə məcey lámúd bánôη muud bâ bwé njúl kúl ηgwúd? Mbô! Nji mósól mwôw má ηgə zə, bwé bá yíl bwo muud bâ yí. Mwôw mɔoηḡá dí wé óshwá bé bwé ka bá ci ídâw. 16 Mpugá ná bwé ádé ηwa kúl káándé ágúgwáan* kə wá bágá bwoodú káándéd. Nəcə bágá dɔoηḡ í ká juli, í tâw, í yida bweeg luun lɛ káándé. 17 Ntó námé, bwé ádé ηwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad†; lenya í é bá nyey, wáan shwiy shí, lenya ntáma. Bwé dɛ wá wáan ágúgwáan í lenya í ágúgwáanɔd. Ná ndeé, nə lenya nə məlwəḡ byêsh í mú cəḡa.»

Yésus má gwúmushi shilə mə Zharus

(Mak 5.21-43; Luk 8.40-56)

18 Yésus ηgə ná lás ntáni, ηgwól njwú *Oyúden mú jê. A mú kúdow shí, yə Yésus gúmó. Nyə nə né ná: «Súsás jâm

má kúnəw yə. Má cɛel né wo zəḡ kə keel nyə mbwə, a cəḡəḡ.» 19 Yésus mú tów shí bánôη ompwíín bé bwé músə bɛ nyə. 20 Bwé ηgə ná kə, ηgwól múdá mú leel bɛ nyə mpúsə. Mudá məcíí má á dɛ wú nyə nyúúlád té mímbú wúm nə mímbá. Mudá éne mú shísh Yésus mpúsə kwoη, kúnya nə nyə lwé lá káándé, 21 a ηgə téduga ná: «Má ká jisəw kúnya nə káándé má Yésus, mə e yâl.» 22 Yésus mú yid mpúsə, dúg mudá éne, nyə nə né ná: «Shilə wám, səlɛḡ lâm shí. Wo má *dúḡ cəḡ nəcé búḡə gwô.» Mudá mú yâl námé cé nə cé.

23 Yésus mú ka kə ná ndeé, kə nyíi njwú dí njów. A mú kwey, buud bwé ηgə lwə milaag, bwo ηgə sá saagəwo mímbíí mímbíí. 24 Yésus mú ηkáánd nə buud ná bwé cúwóg tóón. Nyə nə bwo ná: «Súsás ga í afwóyé yə, á yidá bə gwád.» Bwé mú yida ηgə cəḡulə nyə. 25 Ja bwé má shín wéesh buud óni tóón yí, Yésus mú nyíi fúm, a mú bii súsás mbwád, súsás í mú wəol. 26 Ntó, lâη ní í mú zə jwə shí nyəoηḡ nyêsh.

Yésus má bəny wəancím-ncím mísh

27 Yésus mú kyey. A ηgə kə ntáni, wəancím-ncím óbá bwé mú bɛ nyə nə oηkwíimbyê. Bwé ná: «Yé Mwân má *Dávid, bwííḡúḡ sé ná ηkwoηá!»

28 Ntó, Yésus mú kə jé njów, wəancím-ncím bwé mú shísh nyódí. Yésus mú jí bwo ná: «Ye bí ηgə *búḡula ná mə jí nə ηkul sá ntó?» Bwé ná: «Haaw, yé Cwám̄ba, sé má búḡula.» 29 Yésus músə ka kúnya nə bwo míshúd. Nyə nə bwo ná: «Í bəḡ nda bí ηgə búḡula ná.» 30 Mísh má músə bân bwo. Yésus mú mpu báásulə bwo ná: «Mpugá gwágulə. Bì kú jaaw tɔɔ muud sâ í má bə ga.» 31 Nji bwé bân, wúlə bwé á wú cínəḡ yí, bwé á shwal kə ηgə bāḡula nə lâη wəoηḡú kúkúl jêsh.

Yésus má lwag fífi

9:13 Ozé 6.6; Mat 12.7; Luk 19.10 9:14 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34 9:15 22.2; 25.10; Yuá 2.1-12; 3.29; Mbú 19.7 * 9:16 Na jí kúl káándé í afwóyé kə məjúwó ná ndeé í juli yí. † 9:17 Oyúden bwé á dɛ sá lenya nə kúúdú cúdú. 9:20 Ləv 15.25-27; Mat 14.36; Mak 5.27; 6.56; Luk 6.19; 8.44 9:22 8.13; Mak 5.34; 10.52; Luk 7.50; 8.48; 17.19; 18.42; Mis 3.16 9:24 Yuá 11.11-13 9:25 Mak 5.41 9:27 20.29-34 9:29 8.13 9:30 12.16; Mak 7.36 9:31 Mak 7.36 9:32 12.22-24

³² Nə ndeé cúwólə bwə á cúwo tóon yí, bóól búúd bwə mú zə nə wúl fífi wə Yésus. Jamb í á wá nyə mən̄kədad nə a bəg fífi. ³³ Yésus músə yíl muud éne jamb, a mú tééd lásúlə. Buud bwə á bə cínəng áncuncuma wá, bwə mú bul káam ná: «Sə a bwélé dúg mbií sá ga shí *Izərayél.» ³⁴ *Ofarizyên bān̄, bwə mú ci ná: «A ngə yíl məjamb nə nkul mə njwū məjamb.»

Osól ó másáal bwə ngə fáfə

³⁵ Ntó Yésus nyə á ngə kə míngwəla míngwəla, nə mákwáádə məkwáádə. Nyə á ngə jíguli buud *mámpáánzə mə mínjígulá mə *Oyúden dí, á ngə cündə Jəjə Kéél á Faan mə Zembî, a ngə námə lwag buud məbwas mímbíí myêsh, təo ijām. ³⁶ Yésus nyə á də ngə dúg buud bēsh nyə á də bwəma nə bwo wá. A mú gwág bwo cey lámúd nə dúgúlə nə bwə á ngə cugə mántágula dí, bwə mə shîn námə tag nda sənz incwəmbə í cugé nə mbaagalə yí. ³⁷ Ntó nyə á ci nə *ompwíín bē ná: «Dugá, idāw í mə tí fambə mən̄kund mən̄kund, nji buud bwə kə saag wá búsa cíg-cíg. ³⁸ Ntó wə mə cí nááá: jəgəlagá nə amədí fambə ná a ntíg buud, bwə kəg saag.»

10

Buud ə lwámá wūm nə óbá
(Mak 3.13-19; 6.7-13; Luk 6.12-16; 9.1-6)

¹ Ntó Yésus mú jəw *ómpwíín wūm nə óbá bē. A mú yə bwo nkul á dúlə yíl búúd bów-bəw míshíshim, lwag məbwas mímbíí myêsh, təo ijām. ² *Buud ə lwámá wūm nə óbá Yésus nyə á jəw wá, mínə máŋ wə mága: tééd nə Shímun bwə á də jəw nə Pyēr yé, kala nə mínyəŋə yé Andrê; zə keel Zhâk bá mínyəŋə yé Yuánes bwân ó Zhébedé. ³ A jəw námə Fílíp bá Batalumî nə Tómas bá Matiyô nwenye tóya. A jəw námə Zhâk, Mwân mə Alfê bá Tadê,

⁴ nə Shímun kambəle loəm bá Yúdas Iskariyôt, muud nyə á kusha nə Yésus yé.

⁵ Nə ndeé Yésus mú kənd búúd wūm nə óbá óni lwámád, a mə fwo shîn cwíny bwo ná: «Ja bí mə kə yí, bí kú kə ikúl í cugé *Oyúden yíid. Bí kú kə míngwəla mí búúd ó Samariya. ⁶ Yidagá kə búúd ó *Izərayél dí, bwə mə jág zhíí nda incwəmbə bí kú nə mbaagalə yí. ⁷ Ja bí ngə kə yí, bí ə kə ngə cündə nə Faan mə Zembî mú kúná-kúnə. ⁸ Lwagugá mimbəl, bí gwúməshi mimbimbə, bí lwag námə mízázaamə, bí yíl búúd məjamb. Bí mə nwa nkul ga ashwá, kəgá námə sēy nə ndi ashwá. ⁹ Muud kú kə nə *mwaanē bwúgúd, təo or, təo wúl mbií mwaanē wēsh. ¹⁰ Muud kú nwa baamətálá, nkí ishimí íbá, nkí bóól ósilúfaas, nkí wəgatíg, nəcé muud ngə sēy yé mə jəlá nə yéyəw idāw.

¹¹ «Ja bí mə jé wúl ngwəla nkí wúl loəm dí yí, bí fwó sə nkí bí bí nə nkul kwey múúd jí nə lám mə báágúlə bí, bí ó ji nyədí kə wós jwəw bí mə bá cə yí. ¹² Njəw wēsh bí mə nyíi yí, bí ə bódá ná: “Zembî sáág nə bí bəg nə shee.” ¹³ Nkí buud ə njəw wəŋəŋə, bwə lág bí, Zembî bəle sá nə bwə bəg nə shee. Nji nkí bwə bá kú lág bí, Zembî kú námə sá nə bwə bəg nə shee. ¹⁴ Búud ó wúl njəw nkí wúl ngwəla bwə ká bə kú lág bí, kú gwágulə kéel dán, ja bí mə wú cínəng yí, bí kudə fumbyá í ámə nada bí mákuú dí yí.* ¹⁵ Búbələ mə jaaw bí nə, jwəw Zembî mə bá zə sámb búúd míləsú yí, a bá jagulə búúd ə Sódóm nə Gomor ntə ngwəla wəŋəŋə.»

Yésus ngə kéwəli buud ə lwámá bē
(Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)

¹⁶ «Owey, mə mə kənd bí nda incwəmbə mpədúgá onkweny. Bí mə jəlá nə kə nda onywá, bí kə nə tédúgá ngwúd nda məfaf. ¹⁷ Dugá ji nə buud

9:34 10.25; 12.24, 27; Mak 3.22; Luk 11.15, 19 **9:35** 4.23 **9:36** Ilj 27.17; Eze 34.5; Zak 10.2; Mat 14.14; 15.32; Mak 8.2 **10:2** Yuá 1.40-44; Mis 1.13 **10:5** Luk 10.4-12 **10:5** Luk 10.33 **10:6** Zhe 50.6; Mat 15.24; Mis 13.46 **10:7** 4.17 **10:10** 1Kr 9.14; 1Tm 5.18 **10:13** Luk 2.14 **10:14** Mis 13.51 * **10:14** Ja Oyúden bwə á də kudə fumbyá məkuú dí yí, bwə á də lwágulə ná, kákúl shí bwə ámə tál məkuú máŋ yí, bwə mə kál gwo nə buud bí cínəng wá nə bwə músə sá nyé. **10:15** Mat 18.20; 19.1-29; Mat 11.24 **10:16** Luk 10.3 **10:17** 24.9-14; Mak 13.9-13; Luk 21.12-19; Yuá 16.1-4 **10:17** Mis 5.40; 2Kr 11.24

kuú kalá; bwá bá ðu kusha nə bí mábwbá má osémbye ó mílsúð, bwá ðu fyámusə bí milwón *mámpáánzə má mínjúgúlá má *Oyúðen ðí. ¹⁸ Bi mə bá ðu kaad mísh má búúð ó anánî nə ojwú ó ləəm dí ná, ná bi kág bwaagulə sá bí má mpú shú jínə dām yí, bí bwaagulə námá ikúl í cúgə Oyúðen yí. ¹⁹ Ja bwá bá ðu kusha nə bí yí, bi kú bá ðu yágawo mbií bí má bá ðu kaad yí, kú yágawo íciyá í kəəd. Iciyá í bá námə ðu jé bí cé jəəngúð, ²⁰ nəcé bi dí má bá ðu lás, Shíshim má Sóəngú wán Zembî wə má bá lás mímpu mínúð.

²¹ «Mínyəñú má bá kusha nə mínyəñú yé ná bwá kág gwú nyə. Sóəngú mə bá kusha nə mwân; bwân bwá lúmbuli nə obyðl, ngə gwú bwo. ²² Buud bēsh bwá bá mpii bí nəcé jínə dām. Nji, muud mə bá jísəw kə wós mshínéd yé, a bá cəgə.» ²³ Bwá ká lwágulə bí cúwáí wúl ngwəla dí, fúndágá, bí kə ngwəla shúsúð. Búbálé má jaaw bí ná, *Mwân mə Múúð mə bá nyíngə zə, bi njúl kú fwo shín jaand míngwəla myá *Izarəyél myēsh.

²⁴ «*Mpwíin nyə ádé bwele ntə yíguli, lwaá kú ntə mása. ²⁵ Buud bwá ðu dág *ompwíin námə nda bwá dág yíguli ná, bwá dág námə lwaá nda bwá dág mása yé ná. Nkámúsá bwá lwíy sóəngú njów ná Beluzebul, nkəməsa nə bwân.»

Muud fúndág nji Zembî (Luk 12.2-9)

²⁶ «Bi kú ðu fúndə bwo; nəcé kú nə sá á mbúdálá í bá bwên kú búguli, nkí sá á *ndímba í bwên kú mpūy. ²⁷ Sâ má jaaw bí yídúgúð yí, kəgá lás gwo mánkenyad. Sâ má nyímbúlá nə bí lwád yí, kəgá ngə cúndə gwo íkwálaminúð. ²⁸ Kúgá ðu fúndə búúð bí nə nkul gwú nji nyúul, nji kú nə nkul gwú *jím wá. Yidagá fúndə Zembî. Nyə wə jí nə nkul gwílyə múúð

ncindî, nə nyúul nə jím, a wusə byēsh kuda á kandəgəd. ²⁹ Ngaá ná bwá ðu kusha mímbá-kwáádə mímbá səsəñ *mwaanē ngwúð. Tεem bə ntó mbá-kwáádə ngwúð cúgə nə nkul kud shí, Sóəngú wán kú fwo magulə. ³⁰ Bi bāñ ntāg íí, Zembî mə mpú bímbí lú íntand í shílú bísá bí mílúúð yí. ³¹ Ná ndεé, kúgá ðu fúndə. Mpugá ná bí má cey Zembî lámúð cə mímbá-kwáádə nkí bulya.

³² «Muud yēsh mə mágúlə mə mísh má búúð dí yé, mə é magulə námə nyə mísh má Dā jí gwów yéd. ³³ Nji muud mə kílyá mə mísh má búúð dí yé, má é kílyə námə nyə mísh má Dā jí gwów yéd.»

Bę́lə Yésus wúsə dəəmb (Luk 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ «Bi kú ngə téduga ná mə má zə sá ná buud bwá cəgəg ná shee shí gaád. Mbô! Mə azəyé sá ntó. Mə má yida zə nə dəəmb. ³⁵ Mə má zə wá ífəməga mínjəw mí búúðəð, mwán nyə é lúmbuli nə sóəngú, sás lúmbuli nə nyəəngú, cól lúmbuli nə mpóómbúlú. ³⁶ Ná ndεé, buud ə njəw má múúð ə bwá bá lúmbuli nə muud.

³⁷ «Múúð mə céél sóəngú nkí nyəəngú cə mə yé, a cúgə nə nkul bə *mpwíin waamə. Nyəəng mə céél ncwámá dé nkí sás dé cə mə yé, a cúgə nə nkul bə mpwíin waamə. ³⁸ Múúð mə ká bə kú nkény kwolós jé bə mə, a cúgə nə nkul bə mpwíin waamə. ³⁹ Muud mə sə ná a kaambulə nə cəg jé yé, a jím bal gwo. Nyəəng mə jím bal cəg jé nəcé mə yé, a má yidá kaambulə nə gwo.»

Lágúlə búúð ó Zembî (Mak 9.41)

⁴⁰ «Muud mə lég bí yé má lég mə. Muud mə lég ntāg mə yé má lég múúð nyə á nti mə yé. ⁴¹ Múúð mə ká lég *múúð micúndə má Zembî nəcé mpūlə ná muud micúndə, muud wəəngə mə

10:18 Mis 24–26 **10:19** Luk 12.11-12 **10:21** Msh 7.6; Mat 10.35; Luk 12.52-53 **10:22** 5.11; Yuá 15.18 **10:23** 16.28; Mis 8.1 **10:24** Luk 6.40; Yuá 13.16; 15.20 **10:25** 9.34 **10:26** Mak 4.22; Luk 8.17 **10:28** Heb 10.31 **10:30** Luk 21.18 **10:32** Mbá 3.5 **10:33** Mak 8.38; Luk 9.26; 2Tm 2.12 **10:34** Luk 2.14 **10:35** Msh 7.6 **10:35** 10.21; 24.10; Mak 13.12; Luk 21.16 **10:37** Mbá 13.7-10; 33.9; Mat 19.29; Mak 10.29; Luk 18.29 **10:38** 16.24-25; Mak 8.34-35; Luk 9.23-24; Yuá 12.25-26 **10:40** 18.5; Mak 9.37; Luk 9.48; Yuá 13.20; Gal 4.14

ɲwa myána mí jálá nə búúd ɔ mícúndá myá. Nyɔɔŋg mə lég múúd jí tútəlí mísh má Zembî dí yé nəcé mpülə ná tútəlí muud íí, nyâŋ ɲwa myána mí jálá nə otútəlí ɔ búúd myá. ⁴² Muud mə bá yána tɔɔ ɲji láá májúwó mátálá ɲgwûd, ɲgulal ɲgwól zhizhe muud éga nəcé bálə *mpwíin waamá yé, búbálé má jaaw bí ná, muud wɔɔŋgâ nyə abále shúb myána myá cínɔŋg.»

11

¹ Yésus má shîn cwîny *ompwíin wûm nə óbá bé ntáni. A músə kyey, kə ɲgə yə buud minjígúlá, ɲgə cúndə bwádí míngwála.

*Yésus bánêŋ ompwíin ɔ Yuánes
(Luk 7.18-35; 10.13-15)*

² Ja Yuánes Nduu-buud nyə á bə mímbwug dí yí, nyə a gwág misóólágú *Kríst nyə á ɲgə sá myá. A mú kənd bóól ómpwíin bé ná bwé kág jí Yésus ná:

³ «Ye wo wé muud sá ɲgə bwánd ná a bá zə yé? Ye sá kwóg ná bwánd íshús?»

⁴ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Kəgá jaaw Yuánes sâ bí má gwág yí nə sâ bí má dúg yí. ⁵ Wəancím-ncím bwé ɲgə mpu dúgya; mimbúmbwúgú mí ɲgə kyey tútəlí, mizúzaamá mí ɲgə yál, wəakúmálwə bwé ɲgə mpú gwág, mimbimbə mí ɲgə gwúm, ɲkúŋkwónúlə í búúd í mú ɲgə gwág Jɔjɔ Kéel. ⁶ Muud nyə é bə kú bwəma nə bɔɔgú mádí yé, nywáá má jəla.»

⁷ Ja ompwíin ɔ Yuánes bwé má nyiŋgə yí, Yésus mú zə lésha nə buud bwé á bə cínɔŋg áncuncuma wá; a mú ci nə bwo shú má Yuánes ná: «Ja bí á dɔ kə shí a shwééshá dí yí, bí á dɔ kə dúg jí? Ye gúl ká í dúgə ntâŋ nə fufá? ⁸ ɲkí í á shígé bə ntó, bí á dɔ kə dúg jí? Ye ɲgwól múud dúgə bwáád íjimé í mímbwéedí? Mbə, buud bwé dú bwáád íjimé í mímbwéedí wá bwé dɔ bə mínjów mí ójwú-buudud. ⁹ Ká bí á dɔ kə dúg jí? Ye *muud micúndə má Zembî? Haaw, má jaaw bí ná nyɔɔŋg

bí á kə dɔ dúg yé má ntɔ ɲkwón múúd micúndə má Zembî. ¹⁰ Nəcé nyə wé Zembî nyə á ci nda jisə cilyá nyədí Kálaad dí ná, ná: “Dugí! Mee mə zə kənd mbwiingye lâŋ waamá ná a kág wo shwóg kə kwambələ wo zhií.”»

¹¹ Yésus mú nyiŋgə ci ná: «Búbálé má jaaw bí ná, mpédúgá buud bəsh bwé má byél mímwɔ mí búdad wá, kú nə nyɔɔŋg mə fwo bwɛɛ ntɔ Yuánes. ɲji tɛɛm bə ntó, muud má búl bə zhizhe Faan á gwów dí yé, á ntɔ Yuánes. ¹² Nə ndeé, wúlə fwála má Yuánes Nduu-buud zə wósó múús íí, Faan á gwów í mú ɲgə bə sâ ɲkúl, buud bwé ɲgə ləl ɲkúŋkwanz wá, bwé wé bwé ɲgə ɲwa dwo. ¹³ Mbwoomb máccɛɛ nə mícilyá mí búúd ɔ mícúndə bəsh mí á ɲgə cúndə Faan má Zembî zə jé baan má Yuánes. ¹⁴ ɲkí bí búsé cúnə nə mə, mpugá ná Yuánes wé jisə Eli bwé á bwiing ná a bá zə yé. ¹⁵ Muud jí nə məlwə má gwág yé, a gwág.

¹⁶ «Mə kág yiiga kala búúd á múús nə ozá? Jí nda ikágə bisə shishé íseɛŋgyá dí yí, bí í ɲgə kámɔla nə bílúgá ná: ¹⁷ “Sə má lwɔ bí ilúlwón í ábulya məkəl, bí kú sáág; sə má nyiŋgə wá míngwa mí shwiy, bí kú tədɔwa.” ¹⁸ Ntó wé í ɲgə bə éga; Yuánes nyə á zə, kú də ídíy-díy, a kú ɲgul; buud ná: “A jí nə jamb.” ¹⁹ *Mwân mə Múúd má zə, a ɲgə də, a ɲgə ɲgul; bwé ná: “Nyíne nye jisə ndəl dæg, ɲgule məlwəg, a jí námə shwə oŋwenye ɔ tóya nə osóol ɔ *mísám.” ɲji má jaaw bí ná fəg í ɲgə nyîn mícúndəgú myéd ná sán.»

Yésus mə ɲkáánd nə míl míngwála

²⁰ Yésus nyə a ɲkáánd nə buud ɔ míl míngwála nəcé, nyə á tɛɛm ɲgə sá ncúlyá *məshimbá bwádí, bwé á shígé cénd mítédúgá. Nyə a ɲkáánd nə bwo ná: ²¹ «Məntágula nə bí buud ɔ Korazín. Məntágula nə bí buud ɔ Betusayída námə. Nəcé bímbí lú məshimbá má má sŋy bídí má, má á mbəm sŋy Tir nə Sidon, buud ɔ

11:1 7.28   **11:2** 14.3   **11:3** Yuá 1.15, 27; 3.31; 11.27   **11:5** Iza 35.5-6; 26.19; 61.1; Luk 4.18
11:10 Mal 3.1; MmN 23.20; Mak 1.2; Luk 1.76   **11:14** 10j 17.1; Mal 4.5; Mat 17.12-13; Mak 9.13
11:15 13.9, 43; Mak 4.9, 23; 7.16; Luk 8.8; 14.35   **11:18** 9.14; Mak 2.18; Luk 5.33   **11:19** 9.10; 11.2
11:21 Tir nə Sidon: 15.21; Iza 23.1-16; Amo 1.9-10; Mis 12.20

nûŋ bwé á mbêm námá bwey bwáád míŋkud, ji ífí dî ná bwé cénd mítádúgá. ²² Ná ndeé, má jaaw bí ná, jwôw lú cígúlé mílósú, intúgúlí i Tir nà Sodom í ábúlé bul nyaan nda bí bín. ²³ Bi bân buud ó Kapernawûm, bí ngə téduga ná bi mə bá kə gwôw? Mbô, bi mə bá yidá shulə kə ban mínjîm. Nəcə bímbí lú máshimbá má má síy bídí má, má á mbêm síy ngwála á Sodom, ŋki ngwála wəŋgú wúsé ná mpwogé. ²⁴ Gwé wé má mpu jaaw bí ná, jwôw Zembî mə bá zə sámb búúd mílósú yí, bi mə bá bə nə intúgúlí ŋkí yáág ntə búúd ó Sodom.»

Mbag á yíyísa (Luk 10.21-22)

²⁵ Yésus nyə á ka lás jân ja ná: «Pupa, Cwámba á gwôw nə shí, mə yə wo gúmá nəcə wo á shweel ompuye bânŋ buud ó fag isâ íga, wo yida lwágulə ozhizhe ó búúd. ²⁶ Haaw Pupa, ntó wó wó á cəel ná í bág yé.

²⁷ «Dâ nyə a cwámbulə mə isâ byêsh. Kú nə muud mə wámbúlə mpu Zembî Mwân nji Sónŋgá, kú námá nə muud mə wámbúlə mpu Zembî Sónŋgá, nji Mwân, nə muud yêsh Mwân má céél sá ná a mpúg yé.

²⁸ «Bí buud bí ngə wáduga nə mim-bag mí ájijilə wá, zəgá mádí, mə é sá ná bí wógag. ²⁹ Maguləgá ná shé sáág iséy byâm fulá, bi zóg ŋwa njígúlá wâm. Mə ji nə jə lám, mə kú nə intúgúlí. Bí é yidá mpu yəwala, ³⁰ nəcə iséy byâm í akwówúláyé, mbag wâm wí ŋkí yísa.»

12

Yésus nə məcə mə Sábaad (Mak 2.23-28; 3.1-6; Luk 6.1-11)

¹ Dúl fwála í á bə ná, Yésus bânŋ *ompwín bé bwé á ngə lína ifambá í *blé jwów lú Sábaad. Ompwín bwé á ka gwág zha, bwé mú ka ngə búgə mikəŋg mí blé, ngə də. ² *Ofarizyên bwé mú dág sólúgú wəŋgú. Bwé mú ci nə Yésus ná: «Dugí, ompwín bwé bwé ngə sá sá məcə mə amágúláyé

nə muud sáág jwôw lú Sábaad yí.»

³ Nji Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ye bí afwóyé bwelə lə sá *Dávid nyə á sá ja bânŋ buud bé bwé á gwág zha yí?

⁴ Ná nyə á kə nyí banda *mátúnuga dí, kə də íbuléd í á də bə ci shú yələ Zembî gúmá yí; í njúl ná tə nyə tə buud bé bwé á shígé bə nə zhií ná bwé dág byo. Ngaá, məcə mə də ci nə nji ofada wé bwé dág də byo, kú nə ngwól múúd shús? ⁵ Bi má də bwey lə məcə mə Moyíz. Ngaá má ngə ci ná jwôw lú Sábaad ofada bwé də sēy *Mpáánzə Zembî dí? Ntó ji ná bwé də ntə cəx á jwôw lú Sábaad, nji Zembî kú yə bwo məcə. ⁶ Má jaaw bí ná shé músə nə gúl sá shé má jalá nə ságusə ntə Mpáánzə Zembî yí. ⁷ Kálaad Zembî ngə ci ná: “Má bul jii ná buud bwé gwágúg buud cey lámád, ntə ná bwé dág sá mə mətúnuga.” Bi mbêm ngə mpu gwág ciyá ni, ŋki bi shígé fanda yə buud óni məcə ntó. ⁸ Mpugá ná *Mwân mə Múúd ngə jwú nə məcə mə Sábaad.»

⁹ Yésus mú wú na jini kúlád, a mú kyey kə nyí *mpáánzə minjígúlá dí. ¹⁰ A mú kə kwey ngwól múúd cínŋgú ná mbwə í má shín shwáám. Ofarizyên bwé á ka ngə sə zhií ná bwé jéég Yésus njagá, bwé á ka jî nyə ná: «Ye məcə məshé mə magulə ná bwé lwágug mbəl jwôw lú Sábaad?» ¹¹ A mú yida ci nə bwo ná: «Ŋkí ngwól múúd á na gwoŋg jínúd ji nə təw ngwúd ná bân, təw jəŋgú ka kud bíd jwôw lú Sábaad, ngaá nyə e kə bií gwo, a bân, yíl gwo bíd? ¹² Ngaá muud ji nə mfíí cə təw? Ntó ji ná, məcə məshé mə magulə ná sə sáág buud mənywa jwôw lú Sábaad.» ¹³ A mú ci nə muud á shwáámúlə mbwə ná: «Kwéégúg mbwə.» A mú kwéég mbwə, í mú bə mpwogé nda wúlúgá. ¹⁴ Na, Ofarizyên bwé mú wós tón, kə sá shwushwaga, sələ zhií ná bwé cəxlə Yésus shwiy.

¹⁵ Ja Yésus má mpu yuug jəŋg yí,

11:23 Iza 14.13, 15 **11:24** 10.15; Luk 10.12

1.18; 3.35; 10.15; 13.3; 17.2 **11:28** Iza 28.12

20.8-10 **12:3** 1Sa 21.2-7; Ləv 24.5-9 **12:5** Ilŋ

Luk 13.15-16; 14.5 **12:14** Yuá 5.16, 18

11:25 Iza 29.14; 1Kr 1.18-29

11:27 28.18; Yuá

11:29 Zhe 6.16

12:1 Mbá 23.25

12:2 MmN

28.9-10 **12:7** 9.13

12:9 Mak 2.27-28

12:11

a mú wú cínəŋg. Buud bwé mú bə nyə áncuncuma. Yésus mú ηgə lwag mimbəl myēsh, ¹⁶ a ηgə báásulə bwo ná bwé kú bwelə sá ná buud bwé mpúg mbii váál múúd á jísá yí. ¹⁷ Ntó kéel má Zembî, Izayí nyə á cündə yí, í mú bwəma. Zembî nyə á ci ná:

¹⁸ Sól masáal wám wé éga, nyə wé má á féesh yé.

A ji abábə waamá, lám wám wēsh wúsə nyádí.

Mə bá yə nyə Shíshim wám.

Nyə wé má bá zə lwágulə ílwoŋ í búúd tútəlí má Zembî.

¹⁹ Nyə abúlé də shuya nə buud, a kú saagəwo,

kú nə muud má bá gwáduga kál dé mənəkumbə má búúd dī yé.

²⁰ Nyə a búle lal lám nda muud má kə casulə mbwu í má bwey ləŋgəwo yí,

tə nda muud má jímə ηgwiile lámba í má shín tag yí.

A bá bə nə jə lám ntáni kə jé ja búúd bēsh bwé bá mpu tútəlí má Zembî yí.

²¹ Ilwoŋ í búúd byēsh í bá ηgə bwánd sósłágá yé nə búgá.

Bəw á kú nə ijuugá

(Mak 3.20-30; Luk 11.14-24; 12.10)

²² Mpásə na, buud bwé mú zə nə wúl mbəl wé Yésus. Jamb í á wá nyə mənəkədad ná a bəg, nyə ancím-ncím, nyə fífí. Yésus músə yíl muud éne jamb, a mú dúgya, a mú námə lás. ²³ Buud bwé á bə cínəŋg áncuncuma wá, bwé mú bul káam. Bwé ná: «Mwán mə *Dávid dí éga?»

²⁴ Ja *Ofarizyēŋ bwé má gwág ciyá jəŋg yí, bwé mú shwána, bwé ná: «Muud éne ηgə yíl məjamb nə ηkul má Beləzəbul, njwú məjamb.»

²⁵ Nji, Yésus mú mpu mítádúgá myán, a mú ka ci nə bwo ná: «Búúd ə dúl faan bwé ká bósog ηgə lumbəli bwámé nə bwámé, faan dəŋg í é jəx ná mpaá. Buud wá wúl ηgwəla bwé ká béegyá, lumbəli bwámé ná bwámé,

ηgwəla wəŋgá í shín bwíl. Ntó námə, búúd ə wúl njów bwé ká bósog ηgə lumbəli bwámé nə bwámé, njów búúd wəŋg í ábúlé bwey nə jimbúla. ²⁶ Nkí *Sátan mə yida nyiŋgə cuwo, ηgə yíl nyəmэфwó, ntó ji nə a má bəog, faan dé í ka təw na ntədel? ²⁷ Nki Beləzəbul wé ηgə yə mə ηkul ná mə ηgəg yíl buud məjamb nda bí ηgə ci ná, zə nyé ηgə yə buud bún ηkul nyəŋgá? Nğá bwámэфwó bwə ηgə mpu lwágulə bí ná sánə ná bi búse nə məbexé? ²⁸ Nji, ηkí Shíshim má Zembî wé ηgə yə mə ηkul ná mə yílúg buud məjamb í, mpugá ná Faan má Zembî í mú wa.

²⁹ «Muud cúgé nə ηkul nyí njów má ηkunkul, déég nyə isá byé, a kú fwo figə ηkunkul wəŋg shí, wólə nyə məŋkəda. Nji, á ká shín wólə nyə məŋkəda, a mú ka tēem sha nyə njów.

³⁰ «Muud mə bá kú kēem mə yé, a ηgə lumbəli nə mə. Muud mə bá kú zə wá mábwə ná sóná sə séēŋgəg yé, a ηgə yida caam. ³¹ Sə jəŋg wé má jaaw bí ná Zembî mə bá juu búúd *misám nə *bwaasúle mpu bwé ηgə sá yí. Nji, múúd mə ká kə nə bwaasúle mpu wé Shíshim, muud wəŋgá nyə abúle bwelə bə nə ijuugá. ³² Múúd mə ká jág lás nə *Mwán mə Múúd, Zembî juu nyə. Nji múúd mə ká jág lás nə Nkəŋkə Shíshim, muud wəŋgá nyə abúle bwelə bə nə ijuugá təə wa cəg ga dī, təə jəŋg í ηgə zə yíd.

³³ «Bí má ká ci ná lí jí fwámé lí, bi má ci ná ibumə byé bísə fwámé íbumə; bí má ká ci ná lí jí bów-bəw lí, bi má ci ná ibumə byé bísə bów-bəw íbumə. ³⁴ Yé iyələkag íga, bi njúl ibów-bəw í búúd, bi búse nə ηkul ci fwámé íciyá na ntədelé? Sə múúd ηgə bul téduga lámúd yí, gwé wé mpu yé í dá lás yí. ³⁵ Jəjə múúd lám yé wúsə nə jəjə kwəzə, í ka də wéeshəli jəjə isá; bów-bəw múúd yé lám nə bów-bəw kwəzə, ka námə də wéeshəli bów-bəw isá. ³⁶ Mə mpú jaaw bí ná jwəw Zembî mə bá zə sámb buud milású yí,

muud yêsh mə bá tôw kəodud nə iciyá nyə á lás ilís-lís yí. ³⁷ Wo bá ŋwa ŋkaam ŋkí məbɛɛ íciyá byô dí.»

Kala búúd áməkuu-mə-sóombú
(Mak 8.11-12; Luk 11.24-26, 29-32)

³⁸ Ná ndeé, bóól *Oyíguli ó máceɛɛ bánôŋ bóól *Ofarizyêŋ bwá mú ci nə Yésus ná: «Yé Yíguli sá má ceel ná wó lwóg sá dúl *shimbá sá dúgúg.»
³⁹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Mbeɛ kala búúd í njúl ŋkí bôw, nə mitédúgá olíŋgá í bálé jí ná mə lwóg bwo shimbá! Bwá ábúle dúg dúl shimbá, nji dɔɔŋg í á bə nə Zhwónas *muud micúndá má Zembí yí. ⁴⁰ Nda Zhwónas nyə á já ibulú ílól nə mimwásé mílól shú ánání dí mwô dí ná, ntó námé wé *Mwân mə Múúd mə bá já ibulú ílól nə mimwásé mílól mándəlú dí cwú yé. ⁴¹ Jwôw Zembí mə bá zə sámb búúd mílúsá yí, buud ó Ninivə bwá bá tôw tútəlí yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcé báá, bwá á cénd mítédúgá ja bwá á gwág cúndá Zhwónas nyə a cúndə yí. Dúgá, sá í ntɔ Zhwónas yí jísə wa. ⁴² Cí á mudá í á wú *mákóól má jwôw* yí í bá námé tów tútəlí yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcé nyə á gwaa zhu íjumə i shíd zə gwágulə fúg má Sálumun. Dúgá, sá í ntɔ Sálumun yí jísə wa.

⁴³ «Ja bów-bôw shíshim í də wú múúd nyúúlúd yí, í də kə ŋgə jéɛla máshí má mishwéeshá ŋgélə sɔ wogá. Nji ŋkí í bé kú kwey wogá, ⁴⁴ í mú téduga ná: “Mə zə nyiŋgə kə mádí njów, kúl má á fwo də ji yí.” Í ká zə kwey njów cwúd, nji ŋgwámbálá, sá jêsh jɔ kwambálá, ⁴⁵ í é kə ŋwa mílúgá míshíshim zanɔgbá mí njúl nə ŋkúd ntɔ wáméfwó, bánón bəsh bwá mú kə nyí njów, kwambələ jiya cínɔŋg. Ná ndeé, cəg mə múúd wɔɔŋgú í mú nyiŋgə jág bôw, ntɔ mbií í á fwó də bə yí. Má jaaw bí ná kala búúd ábúbôw ga í bá shúgula mbií wɔɔŋgú.»

Fwámé njów búúd má Yésus
(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)

⁴⁶ Yésus ŋgə ná lésha nə ncúlyá buud ntáni, nyɔɔŋgú yé bánôŋ omínyɔŋú bé bwá mú jé. Bwá músə tów tóón, bwá ŋgə sɔ ná bwá lésha nə nyə. ⁴⁷ Ŋgwól múúd mú kə jaaw Yésus ná: «Nyɔɔŋgú woó bánôŋ omínyɔŋú bwó búsa nə tóón, bwá ŋgə ceel lésha nə wo.» ⁴⁸ Yésus mú bɛsa nə né ná: «Nyɔɔŋgú waamə wə zə? Omínyɔŋú báamə wə ozá?» ⁴⁹ A músə séémb mbwə ŋgeɛ *ómpwíín bé dí. Nyə ná: «Dúgá, nyɔɔŋgú waamə nə omínyɔŋú báamə, bwá wə óga! ⁵⁰ Muud yêsh má də sá sá Sóŋgú waamə a gwów mə jii yé, nyə wə jí mínyɔŋú waamə, ŋkí kóól waamə ŋkí ntəg nyɔɔŋgú waamə.»

13

Kanda mbəəl məmpəg
(Mak 4.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Námé jwôw ni dí, Yésus nyə a wú njów, kə ncindye mən, kə ji shí. ² Buud bwá mú kə seɛŋgya nyádí ŋkí jág bulya nə ndeé, a mú tów kə kəwa byóólúd, kə ji shí, buud bəŋ cínú. ³ A mú ŋgə kənd bwo zhwoɔg mikanda. Nyə nə bwo ná: «Ŋgwól mbəəl məmpəg nyə á zə kə myeɛg mpəg. ⁴ Ja á má ŋgə myeɛg yí, nyúl mpúmá í má shugula zhíí nə zhií. Inunú í mú zə, zə shín lúú nywô. ⁵ Nyúlúgá í mú shugula shí á məkwóógúd, kú nə fwámé mándəlú cínɔŋg. Í mú námé leel wéesh míŋgwu, nəcé mändəlú má á shígé fifə. ⁶ Nji, ja yásé í má faan yí, míŋgwu mi mpwásé mí mú jígə, shín shwáás nəcé kú nə fwámé míkɔl. ⁷ Nyúl mpúmá í mú shugula íbiin-bíinud. Ibiin-bíin byɔɔŋg í mú leel juwo nə ndeé káda íkɔlə í mpəg. ⁸ Nji, nyúl mpúmá í á shugula shí átutagú dí, í mú ŋgə wúmə, dúgə shug wúmə íbumə təd, dúgə íbumə məwúm məsaman, dúlúgá məwúm málóól.» ⁹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Muud jí nə məlwə má gwág yé, a gwág.»

Nəcé jí Yésus ŋgə jíguli míkanda dí yí
(Mak 4.10-12; Luk 8.9-10)

12:38 16.1-4; Mak 8.11-12 12:38 Yuá 6.30; 1Kr 1.22 12:40 Zhn 2.1; Mat 27.63 12:41 Zhn 3.5 12:42 10j 10.1-10 * 12:42 məkóól má jwôw: Ciyá ni í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó iciyá dí. 12:45 2Pr 2.20 12:50 6.10 13:9 11.15

10*Ompwiín bé bwé mú shísh nyédí, kə jí nyə ná: «Nəcé jí wó ηgə jíguli buud míkanda dí yí.» 11 Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Jísə nəcé Zembî nyə a mó sá nə bi báá mpúg mindímba myâ Faan á gwôw; nji nyə a shígé sá bóólúgá ntó. 12 Muud jí nə baalé fug yé, Zembî mə bá kwádələ nyə nywo, a músə bul nyingə bə nə ndí. Nji nyəcəng cúgé nə ndí yé, Zembî mə bá mēel yíl nyə búbaalé á jí nə ndí yí.* 13 Mə ηgə jíguli bwo nə mikanda nəcé búsa bwé tēem kənd mísh, bwé kú dúg, bwé tēem gwágulə, bwé kú gwág kú námə wámbulə. 14 Ntó kéel mó Zembî, Izayí nyə á cündə yí, í mú bwəma shú dán. Kéel dōcəng dí ná:

Bi mə bá də kənd málwə, nji bi kú bwelə wámbulə;
bí də kənd mísh, nji bi kú bwelə dúg;
15 nəcé kúl búúd ga í mó shîn lal mílâm,
bwé mó shîn juwal málwə,
wá búdal mísh;
né mísh mánj mó á bá dúg,
málwə mánj mó á bá gwág,
mílâm myánj mí á bá wámbulə.
Nkwunjá bwé á bá cénd kuú njōnd,
né ndéé mə mú lwag bwo.»

16 Yésus mú ci nə *ompwiín ná: «Bi bān, mísh mún mó jəla nəcé mó ηgə dúg; málwə mún jəla nəcé mó ηgə gwág. 17 Bábálé mó jaaw bí ná, zhwoog *buud ɔ mícúndə nə otátəlí ɔ búúd bwé á bə nə yéesh ná bwé dúg sá bí ηgə dúg yí, nji bwé áshígé dúg. Bwé á bə nə yéesh ná bwé gwág sá bí ηgə gwág yí, nji bwé áshígé gwág.»

*Féél-féélí á kanda mbəəl məmpəg
(Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)*

18 «Kagá gwágulə nda kanda mbəəl məmpəg í kə ná. 19 Múúd mə ká bə ná, a gwágulə Kéel á Faan á gwów nji a kú wámbulə, Mbúwúlú múúd nyə é zə, zə yíl nyə mpəg í amə kə lámúd yí: ntó jí ná nyíní jisə tân mpəg í á shugulə zhíí nə zhíí yí. 20 Muud jísə tân nda mpəg í á shugulə shí á

məkwóógú dí yé, jisə nyəcəng jí ná, a gwág Mílsú mí Zembî, a lég myə nə məshusug; 21 nji a kú nə mikəólə nyédí cugud, a kú wá nadá, á bə Mílsú mí Zembî nji kúkúl baan, á ká námə bwəma nə məntágulə ηkí cúwúlí nəcé Mílsú mí Zembî, a julə nyúul. 22 Muud jísə tân nda mpəg í á shugulə íbiin-biin dí yé, jisə nyəcəng á ná, a gwág Mílsú mí Zembî, njií, yágáwó isá yá mánj mwôw, nə wímbulə móbii í mú zə káda Mílsú mí Zembî, mí mú bə nda wúmə. 23 Muud nywáá jísə tân nda mpəg í á shugulə shí átutagú dí yé, jisə nyəcəng á ná, a gwág Mílsú mí Zembî, a wámbulə myə, a mú wúmə, dúl shug wúmə íbumə təd, dúl məwúm məsaman, dúlúgá məwúm málóol.»

Kanda bów-bôw ká

24 Yésus nyə á nyingə námə kənd buud wúl kanda ná: «Faan á gwôw dúsa nda lân ga: Ngwól múúd nyə á zə sá fambə, a myεεg jə mpəg ídêw. 25 Nji, mpwó-bulú, búúd bēsh bwé njúl ígwád íí, wúl zhízhíj músə zə bə gúl bów-bôw ká na fambə níid nə ndéé a mú kyey. 26 Ja mpəg í á kə, í wá mábəga yí, bów-bôw ká í á kə námə, í músə nyín. 27 Né ndéé, amádí fambə osóol ɔ mäsáal bé bwé mú kə jí nyə ná: “Mása, ηgaá wo á bə nji mpəg ányunywaá wódí fambə? Ká, bów-bôw káá jân í ηgə wú ηgow?” 28 A mú bəsa nə bwo ná: “Wúl zhízhíj wám wó í á jəla nə zə sá ntúni.” Bwé nə né ná: “Ye sá kág tí yíl íkáá byəcəngú?” 29 Nyə ná: “Mbô! Kúgá kə. Bi á bá ηgə bəduga íkáá nə fwámé ídêw, byēsh í mú ηgə tâw. 30 Bídúgá ídêw nə káá abúbôw byēsh í wíyúg, kə wós ja búúd bwé bá zə saag ídêw yí. Mə é bá ci nə buud bəcəng nə bwé téédúg tí íkáá í abúbôw, bwé wóolə byo mimbwoomb, kə bá jígal. Bwé ka tēem zə kwós ídêw, kə wá ηkundád.”»

*Kaanə búbumə mpəg
(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)*

13:12 25.29 * 13:12 Na ηgə cēel ci ná: muud jí nə yéesh ná a kyey nə fug mó Zembî yé, nyə é nyingə bul bə nə fug nyəcəng; muud cúgé nə yéesh cəcəng yé, nyə é ηgə yida jímbal búbaalé fug á jí nə ndí yí. 13:14 Iza 6.9-10; Yuá 12.40; Mis 28.26-27 13:17 1Pr 1.10-12 13:22 1Tm 6.9-10 13:30 3.12; Mbú 14.14-15 13:31 17.20; Luk 17.6

³¹ Yésus nyə á nyingə kənd bwo wúl kaaná ná: «Faan á gwôw dúsə nda búbumə *mutárəd ηgwól múúd nyə á myeeg nyədí fambá yí. ³² Búbumə jəng wá í búl cwáágwəwə nə bíl íbumə í mampəg byēsh. Nji ja í dú kọ yí, í də gwaa cọ mólógá mampəg mǎ fambá; í bə fwámé lǎlǎ, inunú zə ji nyədí mílówəd.»

*Kaaná ləvur
(Luk 13.20-21)*

³³ A mú nyingə kənd wúl kaaná ná: «Faan á gwôw dúsə nda fuú *ləvur. Ja múdá mə ηwa wə, a fugə nə mampíí mə ηgug buléd málól yí, í é sá nə ηgug wəng wēsh í búndəwəg.»

*Nəcə jí Yésus ηgá jíguli míkaanád yí
(Mak 4.33-34)*

³⁴ Yésus nyə á ηgə ci buud isá íni byēsh míkaanád, nyə a shígé də bwele lás nə bwo kú kənd kaaná. ³⁵ Nyə á ηgə sá ntó nə iciyá í ηgwól *múúd micúndá í bwəmag mbii nyə á cilə yí, ná: Mə bá lésha nə bwo míkaanád. Mə bá wéesh isá búúd bwə afwóyé bwele mpu té Zembí nyə á fwə shí yí.

Féél-féélí á kanda bów-bôw káá

³⁶ Yésus músə wú kúl búúd bwə á bə áncuncuma yí, kyey kə njów. *Ompwín bé bwə mú shísh nyədí. Bwə nə nyə ná: «Féélóg sá kanda á bów-bôw káá í á bə fambá yí.» ³⁷ A mú bəsa nə bwo ná: «Muud nyə á myeeg jə mpəg ídāw yé, nyə wá *Mwān mə Múúd. ³⁸ Fambá wá shí búúd bwə njúl ga. Jə mpəg wá buud búsə Faan á gwówád wá. Bów-bôw íkáá wá buud bwə ηgə bə Mbáwúlú múúd wá. ³⁹ Zhízhín í á bə bów-bôw íkáá wá Njwú məjamb. Saagúlə bwə bá saag ídāw fambá yí, wá məshíné mə shí. Buud bwə bá saag wá, bwə wá *wəngəles. ⁴⁰ Nda bwə də tí íkáá í abúbôw, bwə jígal byo bágéd ná, ntó námá wá í bá bə məshíné mə shí dí yé. ⁴¹ Mwān mə Múúd mə bá nti wəngəles bé, bwə zə bigas Faan dé, bwə mú yíl búúd bwə ηgə ndəny bóól

məláamb wá, nə bəng búsə kú bísh məcəg wá. ⁴² Bwə ké kúl bēsh kuda ánúní dí. Bwə bá bə cínəng, nji bwə ηgə bwam nə məyā. ⁴³ Ntó otátalí ó búúd wá Zembí bwə bá də faan nda yásə Faan mə Sónógú wánád. Muud jí nə málwə mə gwág yé, a gwág.»

Kanda jimé lá sá

⁴⁴ «Faan á gwôw dúsə nda gúl jimé lá sá jísə shwoó dí gúl fambá yí. Muud mə kwey gwo yé a nyingə mpu shweel gwo. A músə kə nə məshusəg, a kə kusha məbii mə mēsh nə ndéé a mú kə kusə fambá jəng.»

Kaaná kwóógú álal-kus

⁴⁵ «Faan á gwôw í nyingə námá bə nda lân ga: ηgwól múúd nyə á də kusə ijimé í mákwóógú bwə də lúlə isá í nyanjá nə ndí yí, nə a ké də kusha. ⁴⁶ Muud wəngə mú ka kwey dəng í búl bə nə mfíí cọ mólógá mēsh yí, a músə kə kusha isá byé byēsh nyə á bə nə ndí yí, kə kusə kwóógú dəng.»

Kaaná wód

⁴⁷ «Faan á gwôw í nyingə námá bə nda wód bwə mə wusə məjúwód yí. Í bii óshū mímbii mímbii. ⁴⁸ Ja í mə lwánd yí, bwə mú julə, kə nə dwo cínú. Bwə mú kə ji shí, féesh fwámé óshū, wá mímanjad. Bwə yíl óshū ó abúbôw, myaas. ⁴⁹ Ntó námá wá í bá bə məshíné mə shí dí yé. *Wəngəles bwə bá béeg mimbíya mi búúd bənəng otátalí ó búúd. ⁵⁰ Bwə bá kúl ósól ó məbôw kuda ánúní dí. Cínəng mə bá bə bwo, nji bwə ηgə bwam nə məyā.»

⁵¹ Yésus mú jí *ompwín bé ná: «Ye bí shí mpu gwág isá íni byēsh?» Bwə ná: «Haaw.» ⁵² Nyə nə bwo ná: «Gwə wá mə jaaw bí ná, Yíguli məcəg yēsh mə jíg isá yā Faan á gwôw yé, a jí nda ηgwól sónógú jísə nə jə kwəzú yé. A jí nə ηkul wéesh isá í acwúlú nə í agúgwáan cínəng kwəzú dəng.»

*Buud ó Nazarét bwə abúgúláyé Yésus
(Mak 6.1-6; Luk 4.16-30)*

⁵³ Ja Yésus mó shîn jíguli búúd nè mikanda míni yí, a mú wú na, ⁵⁴ kə nyádi kwáádá. A mú ká də yə búúd minjígulá bwádi *mpáánzá minjígulá, mbií í á ná buud bēsh bwá á də káam, bwá ná: «Dúga váál fúg nə dúga váál *máshimbá í á wú nyə ηgow? ⁵⁵ Mwân má kábíndá dí éga? Nyəwəngú dí Maríya? Omínyəngú bé wə *Yákwab bənəŋ Yóseb nə Shímun nə Yúda? ⁵⁶ Ngaá, okóól bé bēsh búsa wa sádí? Məma ísà íni byēsh í á wú nyə ηgow?» ⁵⁷ A mú bə bwo kwal-bəəgú. A mú ka zə ci nə bwo ná: «*Muud micúndá má də námá bwəma nə mpyóŋ nji nyádi kwáádá nə nyádi njów búúdu.» ⁵⁸ Ntó Yésus nyə a shígé bul sá məshimbá cínəŋ, nəcé buud kú *búgala nyə.

14

Shwiy mə Yuánes Nduu-buud (Mak 6.14-29; Luk 3.19-20; 9.7-9)

¹ Mwəw məwəngú di, Herod á Tatarâk* nyə á gwág bwiiŋgyá má Yésus, a mú ka ci nə osóól ó mäsáal bé ná: ² «Yuánes Nduu-buud má gwúm. Sá jəwəng wá á músá nə mpífá á ηgá sá *məshimbá ntáni ni.»

³ Herod nyə á ci ntó nəcé nyə á bii Yuánes Nduu-buud, wóolə nyə məŋkəda, wá nyə mímbwug dí nəcé lósú má Herodyád, mudá má mínyəngú yé Fílíp. ⁴ Nəcé Yuánes Nduu-buud nyə á jum Herod ná: «Wo ajáláyé nə ηwa mudá éne ná wo bâ.» ⁵ Herod nyə á ka də cəel gwú Yuánes, nji a ká də fúndə buud nəcé nda bwá á də gwəŋ Yuánes ná a jisə *muud micúndá ná.

⁶ Ná ndeé, jwəw Herod nyə a təl zan byélé dé yí, shilə má Herodyád í á zə sáág cwánú, Herod músə bul gwág nyə nywa. ⁷ A mú kaag shilə ni ná: «Mə é fáágulə wo sá jēsh wó é gwáamb mə yí.» A kəen ηkaanə kaagúlə nyə ntó. ⁸ Shilə ni músə bə íshwambulə í nyóŋgú, nyə nə Njwú-buud ná: «Yág

mə lúú má Yuánes Nduu-buud yáásád wa kíkídíga.»

⁹ Njwú-buud músə gwág ηgwóombúlú wəwəngú cey lámú; nji nda nyə á bwey kəen ηkaanə mísh má ójóŋ dí ná, a mú magulə ná bwá yág nyə. ¹⁰ A mú kənd múúd njów mímbwug, kə cígə Yuánes cún. ¹¹ Bwá músə zə nə lúú yé yáásád, zə yə shilə ni, a músə kə nə wə, kə cwámbulə nyóŋgú. ¹² Ompwíin ó Yuánes bwá músə kə ηkēny kug nyúul, kə dəl. Bwá mú kə nə lâŋ kə jaaw Yésus.

Yésus mə yá búúd idəw

(Mak 6.30-44; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15)

¹³ Ja Yésus nyə a gwág mbii Herod nyə á ηgə téduga yí, nyə a wú cínəŋ, kə kəwa byóólú kyey ná a ká ji nyáméfwó bugád kúl búúd bwá cúgé yí. Nji buud bwá mú mpu ntó, bwá músə zə áncuncuma, bwá ηgə zhu míngwála, bwá ηgə kyey ncindye nə ncindye ηgələ bə nyə. ¹⁴ Ja á má shulə byóól dí yí, a mú dúg mənjkumbə mə búúd mání; a mú gwág bwo cey lámú, a músə lwag mímbəl myán. ¹⁵ Ja kugá má bii shí yí, *ompwíin bwá mú shísh nyə kúnə-kúnə, kə ci nə nyə ná: «Sə búsa wa bugád, kugá námə óga, bídúg mənjkumbə mə búúd mága, bwá kəg mákwáádá, kə kusə sá má də.» ¹⁶ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Í ajáláyé ná buud óni bwá kəg. Biméfwó, yágá bwo sá má də.» ¹⁷ Ompwíin nə né ná: «Sə cugé nə sá wa, nji íbuléd itóon nə oshú óbá.» ¹⁸ Nyə nə bwo ná: «Zəgá mə nə byo wa.» ¹⁹ A mú ci nə buud bēsh ná bwá jíg shí ákándad. A mú ka ηwa íbuléd itóon nə oshú óbá óni, a bən mísh gwəw, yə Zembí akíba. A músə fəy íbuléd, yə ompwíin. Ompwíin bwá músə kə kaaw búúd. ²⁰ Buud bēsh bwá mú də, jílə, idəw lág. Byəwəng í á lág yí, í músə lwánd məbwumú wúm nə məbá. ²¹ Buud bwá á də wá, bwá á jee bə budúm otóshin ótóon, kú lə búdá nə ikágə.

13:55 Yuá 6.42 **13:57** Yuá 4.44 * **14:1** Tatarâk: Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; nji í kó ná «ηgwáməna nyə á ηgə jwú nə mpál nə á ηkúmba faan yé». Dégúg námə Luk 3.1; 19; 9.7; Mís 13.1. **14:2** 16.14 **14:3** Ləv 18.16; 20.21; Luk 3.19-20 **14:5** 21.26; Mak 11.32; Luk 20.6 **14:13** 15.32-39 **14:14** 9.36 **14:20** 20j 4.43-44

Yésus má kyey májúwó dí gwôw
(Mak 6.45-52; Yuá 6.16-21)

²² Námá nji í á shîn yí, Yésus nà *ompwíín ná bwá káwag byóólúd, bwá línnág kə nyə shwóg mán faŋwíny té nyə é ngə fwo bíd zhwog buud bwá á bə óni yí. ²³ Yésus mú shîn bíd búúd, a músə bád mbáŋúd nyáméfwó ná a ká jəgula nə Zembî. Bulú mú zə yínd a njúl cínú nyámé. ²⁴ Byóól dân í á bə í má wú bwúŋúd fwámé cé. Nji ikwô í á ngə bul jág ntágulə bwo nəc é kwô nyə á ngə yida wú kómb bwá á ngə kə yí. ²⁵ Ngəe míngwúm mí kúwo mí ashúshwóógú dí, a músə zə bə bwo, a ngə kyey nə makuú májúwó dí gwôw.

²⁶ Ja ompwíín bwá má dúg a ngə kyey nə makuú májúwó dí gwôw yí, bwá mú jág bul fúndə, bwá ngə téduga ná jisə *jím. Bwá músə ka ngə bul bwú óŋkwiimbyé nə ifwaas. ²⁷ Nji Yésus mú leel ci nə bwo ná: «Səlugá milâm shí. Mə wá éne, kúgá fúndə.»

²⁸ Pyêr mú ci nə nyə ná: «ŋkí jisə wo, ciğ ná mə kyéyug májúwó dí gwôw zə nūŋ wódí.» ²⁹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Zaág.» Pyêr mú wú byóólúd, a músə ngə kyey májúwó dí gwôw, ngə kə wá Yésus. ³⁰ Nji, ja á má dúg nda ŋkwô ngə bul kuŋ ná, a mú nyingə bə nə ifwaas, a mú tééd nyalálə májúwód, a músə leel kîm ná: «Yé Dâ, cəgug mə.» ³¹ Yésus mú námá leel séémb mbwə, kə bií nyə. A mú ci nə nyə ná: «Búgə gwô jí ná ŋkí tag. Nəc jí wo ámə sá məshwán yí?» ³² Bwá músə kəwa byóólúd, ŋkwô mú ntâg shîn. ³³ Bəng bwá á bə byóólúd wá, bwá mú kúd Yésus məbwón shí, yə nyə gúma, bwá ná: «Wo jí bále bə *Mwân má Zembî.»

³⁴ Bwá má shîn lína mán, bwá mú jé loəm á Genezarêt. ³⁵ Buud wá kúkúl jəng bwá má yag Yésus, bwá mú kyey nə lân мэnd má kúnə-kúnə mēshud. Buud bwá mú zə nyə nə mimbəl myēsh. ³⁶ Bwá mú téég nyə məbwə ná a bídúg ná bwá jisówúg ngə kúnya nji nə *mbwaag káándə yé.

Bəng bwá á ngə kúnya nə nyə wá bwá mú ngə yâl.

15

Məfulú má ímpáámbá nə məcçə má Zembî
(Mak 7.1-23)

¹ Bóól *Ofarizyên nə *Oyíguli ó məcçə bwá á wú Yurásələm wá, bwá á ka shísh wá Yésus, kə ci nə nyə ná: ² «*Ompwíín bwô bwá ngə ntə məcum má ímpáámbá, bwá ngə də kú gusa məbwə. Jí í sá ntó?» ³ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Nəc jí bí bāŋ ngə ntə mpándí má Zembî, bi ngə yida baagula məcum má ímpáámbá yí? ⁴ Zembî nyə á ci ná: “Gúmálúg sóngú woó nə nyəngú woó.” A nyingə námá ci ná: “Múúd mə ká lweem sóngú yé ŋkí nyəngú yé, bwá jalá nə gwú múúd wəngə.”

⁵ Nji bi bāŋ bí ngə ci ná: “Múúd mə ká jaaw sóngú ŋkí nyəngú ná: ‘Sá mə ámə nywá kwíind wo nə ndí yí í músə məyána shú má Zembî,’ ⁶ í cúgə bwele bə múúd wəngə obuləga ná a yəg sóngú ŋkí nyəngú gúma.” Ngaá ná bí ngə sá ná Milésú mí Zembî mí bəg ŋkúngúg, məcum mán yidá mpu yáág? ⁷ Bi búsə nə məkəŋ! Izayí nyə á bə nə ŋkaam ja nyə á cúnə shú dánud ná:

⁸ Kúl búúd ga í ngə gúmal mə nji mímpu dí,
milâm myáŋ mí njúl shwóg-shwóg nə mə.

⁹ Wán ngələ ságusə bwá ngə ságusə mə yí wúsə ntó ngwas.

Bwá ngə yida jíguli buud minjígulá myâ məmpándí má búúd.»

¹⁰ Yésus músə ka yid, lésha nə buud bwá á bə cínəngú áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Bényúgá məlwə, mpu gwəgulə. ¹¹ Sá í də nyíi múúd mpu dí yí, gwə dí í də wá múúd məlwaagəwo mísh má Zembî dí; nji sá í də yida wú múúd mpu dí yí, gwə wá í də wá nyə məlwaagəwo.»

¹² Ompwíín bwá mú shísh nyədí kúnə-kúnə, kə ci nə nyə ná: «Ye wo

mpú ná lésú wó ámə lás ni í ámə bul ntágulə Ofarizyên?» ¹³ A mú bęsa nə bwo ná: «Sâ jêsh sóňgú waamá nyə a shígé bę yí, í bá tãw nə mikçóló. ¹⁴ Bídúgá bwo. Búsə wəancím-ncím, bwé ngə bii bóól wəancím-ncím mbwád ná bwé jaand nə bwo. Nkí ngwól áncím-ncím mé jaand nə ngwól, bēsh bwé é búla bíd.»

¹⁵ Pyêr músə ci nə nyə ná: «Féélúg sá mpwokwoond ni.»

¹⁶ Yésus mú lás ná: «Ye bi búsə námé kú mpu gwág isá? ¹⁷ Ye bi agwágé ná sâ jêsh í nyíi múúd mpu dí yí, í də kə mwô dí, í músə çó kə bíd? ¹⁸ Nji isá í də wú múúd mpu dí yí, í də zhu lámúd, byó wé í də wá múúd málwaagəwo mísh mé Zembî dí. ¹⁹ Nəcə lámúd wé bów-bów mítédúgá mí də zhu yé, nə məgwú mə búud, nə minçəmb, nə jaŋga, nə júwo, nə yələ búúd ompwene, nə *bwaasúle mpu. ²⁰ Isá í dú wá múúd málwaagəwo mísh mé Zembî dí wé íni. Dále ídêw kú gusa mábwé í áde wá múúd málwaagəwo.»

Búgá mé múdá á Kanaan (Mak 7.24-30)

²¹ Yésus músə wú na kúl níid. A músə kə kóómb shí á Tir nə Sidon. ²² Ngwól múdá á nûŋ, a njúl shilə Kanaan, mú ngə zə nyádí a ngé kím ná: «Yé Cwám̄ba, Mwân mé *Dávid, bwíngúg mə ná ŋkwəŋé. Jamb í mé jág bul bii shilə wám.» ²³ Yésus mú ji nyə kúl-kúl. *Ompwíin bwé mú shísh Yésus kúná-kúnə, zə ci nə nyə ná: «Wíngúg nyə, a ngə sá káŋgá bęçlə sə nə ŋkwimbyé.» ²⁴ Yésus mú bęsa ná: «Zembî nyə á nti mə shú íncwəmbé í *Izəryél, í mú ngə cwagəwa yí.» ²⁵ Nji mudá éne nye músə zə kúd mpwóómbá shí wé Yésus, jəgula nə nyə ná: «Yé Cwám̄ba, shwəgú mə.» ²⁶ Yésus mú bęsa nə né ná: «Ŋwále ídêw í bwân ó njów, wusə yə ómpyê, í anywáyé.» ²⁷ Nyə nə Yésus ná: «Jísə bəle bə ntó. Ká, Cwám̄ba, ompyê bwé də námé cwála mampulú mé dú kud túwali ómása dí shí má.» ²⁸ Yésus músə ci nə nyə ná: «Mudá éga, wo ji nə fwámé

búgá. Sâ wó ngé jii yí, í bág námé ntó.» Námé wəla dçəŋgú di, mwân mə mudá éne músə yál.

²⁹ Yésus músə wú kúl níid. A mú ngə bę ncindyə m̄an mé Galilé ná ndeé a kə bád wúl mbáŋúd, kə ji shí. ³⁰ Buud bwé mú zə sɛɛŋgya na nyádí áncuncuma; bwé ngé zə nə buud bwé á də nyás wá, nə wəancím-ncím, nə wəkúməlwə nə buud wá ijám, nə míl zhwog mimbəl. Bwé mú zə ngə bwíng myo Yésus dí shí məkuú, a mú ngə lwag myo. ³¹ Buud bwé á bul ngə káam ífífi ngələ bəle lás, buud ó íjám bwé ngé bə mpwogé, bçəŋg bwé á də nyás wá bwé ngé kyey kú ná kwo nyás, wəancím-ncím bwé ngé mpu dúg; bwé mú ngə ságusə Zembî á Izəryél.

Yésus mé nyiŋgə yə búúd idêw (Mak 8.1-10)

³² Yésus músə jôw *ómpwíin bə, nyə nə bwo ná: «Mə ngə gwág buud óga ŋkúŋkwóŋúlə nəcə sənôŋ sə mé ji mwôw málóól, bwé cúgé ná nə sá má dâ. Mə acéélé nyiŋg bwo ntúni zha, bwé á bá kə tag nə məntəmbəli zhíd.» ³³ Ompwíin bwé mú ci nə nyə ná: «Sə é sá ntədəlé ná sə bág nə bímbí lú ídêw mə yə zhwog buud óga wa bugád?»

³⁴ Yésus mú jî bwo ná: «Bi búsə nə íbuléd íné?» Bwé ná: «Zaŋgbá, nə búbaalé íshúshú.» ³⁵ Yésus músə ka ci nə buud bwé jíg shí. ³⁶ Nə ndeé a músə ŋwa íbuléd zaŋgbá byçəŋgú nə oshú, a yə Zembî akíba, a fêy byo ikúl ikúl, yə ómpwíin bə, bwé mú kə ngə kaaw buud. ³⁷ Muud yêsh mú də ná ndeé jíle. Zhwog ikúl í mú lúg tãŋ məkúdá zaŋgbá. ³⁸ Buud bwé á də wá, bwé á bə buud otóshin onô, nji budúm kú ló búdá nə ikágá. ³⁹ A músə ka bíd ná buud bwé nyiŋgəg, nyə mú kəwa byóólúd, kə kóómb shí á Magadan.

16

Ofarizyên bwé jî shimbá (Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)

1 Bóól *Ofarizyêñ nə *Osadwisyêñ bwá á zə jí Yésus njígá mábwbúlán, bwá ná a lwóg bwo dúl *shimbá í ñgə zhu gwôw. 2 Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bí má də bə, bí má ká dág mpwókugú ná jon dúsə títi ná zhwuñ, bí ná jwôw á mán í bá bə ná sárj. 3 Nkí ná, kúndə mán, bí má ká dág jon nkí shila, bí mpu ná mpú nyə é nywô. Bí má də mpu yag íyuuğ í jon; nji bí kú mpu yag sá í ñgə sŷy mwôw mága dí yí. 4 Mbεε kala búúd í njúl nkí bôw, nə mitédúgá olíñgí í bálé jí ná mə lwóg bwo shimbá! Bwá ábúle dág dúl shimbá, nji dəɔñg í á bə nə Zhwónas yí*.» A músə wú na bwádí, kyey.

Bôw Ofarizyêñ bəñəñ Osadwisyêñ minjígúla

(Mak 8.14-21)

5 *Ompwíín bwá á wusa ñwaále íbuléd ja bəñəñ bwá á lína mənə kə fanwíny yí. 6 Yésus mú ci nə bwo ná: «Jígá ncə nə *Ofarizyêñ bəñəñ *Osadwisyêñ *ləvur wánj.» 7 Bwá mú ka ñgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «A lás ntáni nəcé nda sé shígé zə nə íbuléd ná.» 8 Yésus mú ka mpu sá bwá á ñgə téduga yí, a mú ci nə bwo ná: «Buud bəm tagúlə ná búgá jín é! Jí tédúgá wúsá bí nji ná bí shígé ñwa íbuléd yí? 9 Jí bí má cá gwág ntáni yí? Ye bí anyíngáyé ná téduga íbuléd itóon búúd otóshin otóon bwá á də yí, nə bímbí lú mábwmú má íkúl bí á lúg nə ndí má? 10 Ye bí kú téduga íbuléd zəngbá búúd otóshin onə bwá á də yí nə bímbí lú mákúdə má íkúl bí á lúg nə ndí má? 11 Nəcə jí bí mə cá gwág ná mə aŋgə nə lás lésú íbuléd yí? Mə ñgə ci ná: “Jígá ncə nə Ofarizyêñ bəñəñ Osadwisyêñ ləvur wánj.”» 12 Bwá mú ka tɛem mpu gwág ná nyə a shígé ñgə lás nə bwo lésú ləvur á íbuléd. Nyə á ñgə yida ci ná bwá bəyug minjígúla Ofarizyêñ nə Osadwisyêñ bwá ñgə jígúli myá.

Yésus jisə Mesí

(Mak 8.27-30; Luk 9.18-21)

13 Ja bwá má kə jé shí á Sezarê mə Fílíp yí, Yésus mú ñgə jí *ompwíín bé ná: «Buud bwá ñgə ci ná *Mwân mə Múúd jisə zə?» 14 Bwá mú bəsa ná: «Bóól búúd bwá ñgə ci ná jisə Yuánes Nduu-buud, bóól ná jisə Eli, bóólúgá ná Zheremí nkí ntəg ñgwól *múúd micúndá.» 15 Nyə nə bwo ná: «Ká bí bəñ, bí ñgə ci ná mə jisə zə?» 16 Shímun Pyêr músə bəsa ná: «Wo jisə *Kríst, *Mwân mə Zembí á kuwô» 17 Yésus músə nyíngə lás, nyə nə Pyêr ná: «Wεε má jəla, yé Shímun Mwân mə Zhwónas. Muud dí nyə ámə lwágulə wo sá wó mé ci ni. Sóñgú wəm jisə gwów wə nyə ámə lwágulə wo gwo. 18 Mεε má ka jaaw wo ná wo wə Pyêr. Wo má bále bə kwóógú. Nda bwá də lwə njów kwóógú dí gwów ná, mə bá seɛñg *Də lú óbúgula dām kwóógú dwô dí gwôw. Tɛem bə shwiy í ábúle sá bwo sá. 19 Mə bá yə wo ijuwuga yá Faan á gwôw. Sá jəsh wó bá cɛɛlə shí ga dí yí, í bá ntó gwôw, jəɔñg wó bá wiinzh shí ga dí yí, í bá bə ntó gwôw.» 20 Ná ndéé, a mú ka mpu báásulə ómpwíín ná bwá kú bwεε jaaw múúd ná a jisə Kríst.

Yésus mə bá yə, a nyíngə gwúm

(Mak 8.31-33; Luk 9.22-27)

21 Tééd na, a músə ka tééd jaawúle *ómpwíín bé ná í jii ná a kág Yurúsələm, ná ocúmbá buud wə ləəm nə milúlúú myá ofada nə *Oyígúli ó mácéɛ bwá jəlá nə kə jág jugushi nyə, bwá gwú ntəg nyə. Nji a bá gwúm shwon dí jwów lú léel. 22 Pyêr músə kə nə nyə koogú, kə lás nə nyə ná: «Mbô! Zembí kyémug wo, Cwamba! Mbií sá wəɔñgá í abúle bə nə wo.» 23 Nji Yésus mú yid, ñkáánd nə nyə ná: «Wúg mə na, *Sátan! Wo ji mə məma bəɔgú. Mitédúgá myó mí cúgə mítédúgá mí Zembí, mísə nji mítédúgá myá buud.» 24 A músə ka ci nə ompwíín bé ná: «ñkí muud mə cɛel bɛ mə, a bág kú jagulə nyáméfwó;

* 16:4 Sə jəɔñg jisə ná Zhwónas nyə a já mwôw máləól mwə shú. 16:6 Luk 12.1 16:7 Mak 6.52 16:8 14.31 16:9 14.20 16:10 15.37 16:14 14.2; 17.10-13; Mat 21.11 16:16 14.33; Yuá 1.49; 11.27 16:18 Luk 22.32; Yuá 1.42; 21.15-17; Ifz 2.20 16:19 Luk 11.52; Mat 18.18; Yuá 21.15-17 16:20 17.9 16:21 17.22-23; 20.17-19; 26.2 16:24 10.38-39; Luk 14.27; 17.33; Yuá 12.25-26; 1Pr 2.21

a ñkényúg kwolós jé, a bɛ mə. ²⁵ Nəcə, múúd mə ká kaambələ nə cug jé, a yida jímbal gwo. Nyɔɔng mə jímbál cug jé nəcé mə yé, a má yidá kaambələ nə gwo. ²⁶ Nkí muud mə bii mábii mēsh má shí ga ná ndéé *shíshim yé jímb, wáyé mfíi nyá é bə nə ndí cínɔng yí? Muud ji nə ñkul wá jí shú ná a nyíngag bii shíshim yé? ²⁷ Nəcə *Mwân mə Múúd mə bá zə a ñgó ñkənɔwa nda sóɔngú yé, bánɔñ *wəéngəles, a bá zə yə búúd myəna mí mísóólúgú bwá á sá myá. ²⁸ Búbálé mə jaaw bí ná, bóól búúd básé wa óga, bwá ábúle bwele yə, bwá kú fwo dúg *Mwân mə Múúd mə zə ñwa jiya ici jé.»

17

Yésus mə lwóyá mílwaná myé (Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)

¹ Mpásə mwôw măsaman, Yésus mú ñwa Pyêr nə Zhâk bá mínyɔñə Yuánes. A mú wú nə bwo búúd dí, bwá kə bád wúl məma mbúñúđ. ² Nyúúl nyé mú shwɔpla bwo míshúđ, mpwoombú í mú ñgə ñkənɔwa nyə nda jwôw, mikáándə myé mí mú ñgə faan nda mənkenya. ³ Seegya ná Moyíz bá Eli bwá mə wóós, zə ñgó lésha nə nyə. ⁴ Pyêr músə ka ci ná: «Cwám̄ba, ny-waálə ñgálə ji wa. Nkí wó magúlə, mə shumə mábanda mələól, ñgwúđ shú dwô, dúl shú mə Moyíz, dúlúgá shú mə Eli.»

⁵ Pyêr ñgó ná lás ntúni, seegya ñji gúndə á ñkənɔwá í mə zə búdal bēsh. Bwá mú gwág kál í ñgó wú gúndə jɔɔng dí ná: «Mwân waamə abábə wé éga. Nyádí wé lâm wâm wēsh wúsə yé. Ságá nyə məgwág.»

⁶ Ja *ómpwíin bwá mə gwág kál dɔɔng yí, bwá mú bul bə nə ifwaas, bwá mú wusə mányúúl shí ombúbudí. ⁷ Yésus músə shísh, zə kúnya nə bwo, a mú ci nə bwo ná: «Búnúgá! Kúgá ná kwo gwág ífwaas.»

⁸ Bwá mú bân məmpwoombú, bwá mú dúg ñji Yésus nyáméfwó.

⁹ Ja bánónɔ bwá mə ka ñgə shulə wú mbún dí yí, a mú lás nə bwo ná: «Ci bi kú jaaw múúd sá bí ámə dúg yí, kə wóós ja *Mwân mə Múúd mə bá gwûm shwonɔ dî yí.»

¹⁰ Ná ndéé bwá músə jí nyə ná: «Nəcə jí *Oyíguli ó mácɛɛ bwá də ci ná í jii ná Eli fwóg tééd zə yí?» ¹¹ A mú bɛsa ná: «Jí bále bə ntó ná Eli má jəlá nə fwo zə, zə tâl ísâ byēsh ícé byáñúđ. ¹² Sâ ñgwúđú, mɛɛ mə jaaw bí ná Eli nyə a shí zə. Buud bwá á shígé yag nyə, bwá á sá nyə mbií wēsh bwá á cɛɛl yí. Ntó námə Mwân mə Múúd mə bá jug məbwə máñúđ.» ¹³ Ompwíin bwá músə mpu ná Yuánes Nduu-buud wé á ñgə ci yé.

Yésus mə yíl múúd jamb (Mak 9.14-32; Luk 9.37-45)

¹⁴ Ja bwá mə kə wóós máñkúmbə mə búúd dí yí, ñgwól múúd músə zə kúđ Yésus məbwón shí, jəgula nə nyə ná:

¹⁵ «Yé Cwám̄ba, gwágúg mwân waamə ñkúñkwónúle. A də fudə ibwúg, a ñgə bul jug. A mú də kəl nyúúl tɔɔ kuda dí tɔɔ májúwóđ. ¹⁶ Mə ámə zə nə nyə *ómpwíin bwô dí, ñji bwá shígé kwag lwagúlə nyə.»

¹⁷ Yésus músə bî ná: «Wúu! yé óhááden óga! A bówúle bí mitédúgá e! Mə e bá kə nə bî ntúni kə wóós ñgow? Mə é bá jísow bí kə kumə jáyé ja? Zəgá mə nə mwân wɔɔng kâ.»

¹⁸ Yésus mú ñkáánd nə jamb, í músə wú mwân nyúúlúđ, ncúncwámá jɔɔng músə yál námə cé nə cé.

¹⁹ Ná ndéé ompwíin bwá músə shísh wé Yésus, zə nyímbula nə nyə ná: «Nəcə jí sá bân shígé kwag yílúle jamb ni yí?»

²⁰ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Jísə nəcé bi cugé nə fwámé búgá. Búbálé mə jaaw bí ná, í mbəm bə nə búgá tɔɔ ñji cíg-cíg bímbí búbumə *mutárud, bí je ci nə mbún ga ná: “Túwúg na, wo kág

16:27 Sôm 62.12; Zhb 34.11; Mat 7.23-27; 13.41; 25.31-46; Luk 13.27; Yuá 5.29; Rom 2.6; 1Kr 3.13-15; 1Pr 1.17; 2Tm 4.14; Mbú 22.12 16:28 10.23; 24.34; Mak 9.1; 13.30; Luk 9.27; 21.32 17:1 5.1 17:2 2Pr 1.16-18; Mbú 1.16 17:5 3.17 17:9 16.20 17:10 Mal 4.5; Mat 16.14 17:12 11.14; Luk 1.17; Yuá 1.21 17:17 Mbá 32.5, 20 17:20 13.31; 14.31; 21.21; Mak 11.23; Luk 17.6 * 17:21 Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga.

tôw wáádá”, mbún bále kə. Sâ kú ná kwo ntə bi nkul. ²¹ * [Nji, mbií jamb ni í ða wú nji wo má fwo mpu jəgula nə Zembí, wo ci ídúw.]»

²² Ja bánón bwə á ngə kyey shí á Galilê yí, Yésus nyə á jaaw bwo ná: «Í jii ná *Mwân mə Múúd bəg kaanz məbwə mə búúd dí, ²³ bwə bəg gwú nyə. Nji a bá gwúm jwəw áléel.» Ompwíin bwə músə ka bul gwág sá jəngə cey lámúd.

Yésus mə jáná tóya

²⁴ Ja bwə mə ka kə wósos Kapernawúm yí, búúd bwə á ða nwa tóya á *Mpáánzə Zembí wá bwə mú zə jí Pyêr ná: «Yígali wán mə ða námá jána tóya éga?» ²⁵ Pyêr mú magulə ná: «Haaw!»

Ja Pyêr mə kə nyíi njów yí, a kú fwo lás, Yésus mú jí nyə ná: «Shímun e, wəe mə dúg ná ji? Ozə bwə ða jána ójwú ə shí otóya nə ongasumân? Ye mimbyágá mí máshí mán, ye ijigə-jigə?» ²⁶ Pyêr mú bəsa nə nyə ná: «Íjigə-jigə.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Ígaá, ntó ji ná mimbyágá mí ádé jána? ²⁷ Nji, shú ná sá kú ntəgələ bwo, kaág mán, kə wusə ngwéye; shú wó é tééd tí yé, wo bény nyə mpu, wo mú kwey san *mwaanê í kwágá nə tóya á buud obá yí. Wo músə nwa wə, wo kə jána tóya waamə nə wô.»

18

Muud mə búl bə nə mfí Faan mə Zembí díyé

(Mak 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Baan dəngú dí, *ompwíin bwə á shísh wə Yésus zə jí nyə ná: «Zə mə búl ná bə fwámé múúd Faan á gwówád?» ² Yésus mú jəw kúkágá, zə təl bwo míshúd, ³ nyə nə bwo ná: «Búbále mə jaaw bí ná, nkí bi mə bə kú cénd kuú njənd né bi bəg nda ikúkágá, bi abúle bwəle nyíi Faan á gwówád. ⁴ Gwə wə jí ná, muud mə dúg nyéméfwó zhizhe nda kúkágá ga yé nyə wə má bá bul bə

fwámé múúd Faan á gwówád. ⁵ Muud mə lég ntəg gúl kúkágá nda jíga jínə dām dí yé, a mə lég mə. ⁶ Nji, ikúkágá í ngə *búgula mə íga, múúd mə ká kwal gúl bəngú, í bul jəla nə bwə kəlug muud wəngə məma kwóogú cúnéd, bwə kul nyə nə dwo mán, a kú ná cwánəwo.

⁷ «Íkúnkwónəla búúd nəcé bulyále məbəngú. Cug í cúgé nə nkul bə kú nə məbəngú, nji nkwéé muud mə kwál búúd mwo yé. ⁸ Ntó, í ká bə nə mbwə wə nkí kuú wə í ngə kwal wo bəngú, sámbúg wə, wo wúsəg wə shwóg-shwóg; nəcé í bul jəla nə wo cúgəg cug á kandugə wo njúl nə kúl mbwə nkí kúl kuú, ntə ná wo bəg nə məbwə nə məkuú mwô mēsh wo mú kə kuda á kandugə dí. ⁹ Nkí jús dwô í ngə kwal wo bəngú, tíg dwo, wo wusə shwóg-shwóg nə wo. Í bul jəla nə wo nyíg cug á kandugə dí wo njúl nə ncwaan jús, ntə ná wo bəg nə mísh mwô mēsh, bwə bá kə kul wo kuda á kandugəd.

¹⁰ «Bi ə bey ná bi mpyényúg gúl múmwántombú ga, nəcé mə mpú ci nə bí ná *wəngəles bán bwə təl ja jēsh mísh mə Dā jísə gwów yéd. ¹¹ * [Nəcé *Mwân mə Múúd nyə á zə cug buud bwə á mə jímb nə zhií wá.] ¹² Bi mə tádúgá ná ji? Nkí ngwól múúd ji nə íncwəmbə təd, ngwúd í mú wú sənz dí kə ngə jéəla. Ngaá ná nyə e lágə byəng yá məwúm ibuú nə ibuu kúl í ngə də yí, a fwo kə sə jəng í amə kə ngə jéəla yí? ¹³ A ká kwey gwo, búbále mə jaaw bí ná, nyə é bə nə məshusəg nə gwo ntə yá məwúm ibuú nə ibuu í shígə kə ngə jéəla yí. ¹⁴ Námá mbií wəngə, Sónngú wán jí gwów yé nyə acééle ná gúl múmwántombú ga í jímbúg.»

Nkwambələ misám

¹⁵ «Íkí ngwól mínyəngə woó mə sá *sám, kaág lás nə nyə biná obá; á ká magulə gwág wo, wo mə sá nyə mpwogé. ¹⁶ Nji nkí nyə amágúláyé gwág wo, kaág jəw múúd ngwúd nkí

17:22 16.21 17:24 MmN 30.13 18:1 Luk 22.24 18:3 19.14; Mak 10.15; Luk 18.17 18:4 23.12 18:5 Luk 10.16 18:8 5.29-30 18:10 Yuá 10.11-15 * 18:11 Míl míciyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. 18:14 6.10 18:15 Ləv 19.17; Gal 6.1 18:16 Mbá 19.15; Yuá 8.17; 2Kr 13.1; 1Tm 5.19

óbá, binón bi kág lás nə nyə, í bəg nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná, ná: “Nkwambulə nyêsh í jəlá nə s̄y nə owúshined óbá ñkí olól”. ¹⁷ A ká ban ná nyə agwágé bwo, kaág jaaw *Dɔ lú óbúgula. A ká námə ban gwág Dɔ lú óbúgula, dúgúg nyə nda muud nyə ampúyé fwámé Zembí yé, nda ηwenye tóya. ¹⁸ Búbálé má jaaw bí ná, s̄a jêsh bí má cɛɛlə shí ga dí yí, í bá bə ntó gwów. Jəɔŋg jêsh bí má bá wiinzh shí ga dí yí, í bá bwey bə ntó gwów. ¹⁹ Búbálé má nyiŋgə jaaw bí ná, ñkí buud obá w̄a gwoonŋ jín ni bwá mpú bwəma c̄n ηgwúd shí gaád ná bwá gwáám Zembí gúl s̄a, tɛɛm bə jí tɛɛm bə jí, Sónŋgú waam jí gwów yé nyə é yə bwo gwo. ²⁰ Nəcé kúl búúd obá ñkí olól bwá má sɛɛŋgya shú dām dí yí, s̄ənón nə bwo wá búés c̄nŋg.»

Fwámé Ijuugá

²¹ Pyêr nyə á ka shísh wá Yésus, kə jí nyə ná: «Cwámba e, ñkí mínyon̄u waamə mə sá mə məbów, má jəlá nə juu nyə ija iné? Ye ija zəŋgbá?» ²² Yésus mú bɛsa ná: «Mə acíyé nə wo ná kə shúg ija zəŋgbá, má ci ná kə kumə mǎwúm zəŋgbá ija zəŋgbá. ²³ Gwá wá jí ná, Faan á gwów dúsa nda yuug ga: wúl njwú-buud í a zə kə sá osól ó mǎsáal bé shitóg. ²⁴ Ja á má ηgə sá shitóg wəɔŋg yí, ηgwól sól mǎsáal músə biil nə mpwála ñkí jág bulya *mwaanê, t̄an búés nə ñkul jána nə ibwéy otóshin otóshin yí. ²⁵ Nda sól mǎsáal éne nyə á shígé bə nə ñkul nyiŋg mpwála ná, mása músə ci ná bwá bíig nyə nə mudá nə bwân bé b̄esh, bwá kúshag bwo, tɛɛm bə ís̄a byán byêsh, mwaanê wəɔŋgú zág jána mpwála. ²⁶ Sóol mǎsáal éne músə zə kásəwa mása yé shí məkuú, zə jəgula nə nyə ná: “Dá, jísówúg mə, mə é jána wo mpwála ni nyêsh.” ²⁷ Inkúnkwon̄ í músə bii mása lám, a músə bíd nyə nə mpwála nyêsh, kú ná jí tɛɛm bə s̄a. ²⁸ Ja sól mǎsáal éne má wós tóon yí, a

má bwəma nə ηgwól shwá yé bá bwá á d̄u s̄ey yé, nyə á bə nə nyə mwaanê n̄i odanarî təd. A músə bii shwá yé éne c̄n̄ád, ȳmbali nyə ná: “Nyinŋúg mə mwaanê waam yêsh.” ²⁹ Shwá yé músə téég nyə məbwə ná: “Jísówúg mə, mə é jána wo mpwála nywô.” ³⁰ N̄i sól mǎsáal éne kú magula. A mú kənd shwá yé mímbwug dí shú ná a jónág nyə mpwála nyé. ³¹ Ja bóól óshwá b̄an b̄ánón bwá á d̄u s̄ey wá bwá má dúg sólúgú wəɔŋgú yí, bwá mú bul gwág c̄ey lámúd, bwá mú kə jaaw mása wán s̄a í má s̄ey yí. ³² Nə ndeé mása músə jów nyə, zə ci nə nyə ná: “Wo jí bów-bów sól mǎsáal. Mə ámə bíd wo nə mpwála nywô nyêsh, mə yíl lám nəcé nda wo ámə téég mə məbwá ná. ³³ Ngaá, wo ámə jəlá nə gwág shwá woó ñkúnkwón̄úlə námə nda mə ámə gwág wo ñkúnkwón̄úlə ná.” ³⁴ Mása yé músə kɛɛnzh nyə nə wéalal-məbag ná a fwóg námə nyiŋg nyə nyé mpwála nyêsh. ³⁵ Ntó námə wá D̄a á gwów má bá d̄u sá bi yé, ñkí bi mə bá kú d̄u juu ómínyon̄u bún ijuugá ná bi yíl lám kandugə.»

19

Yésus nə mǎgwú má bá (Mak 10.1-12)

¹ Ja Yésus nyə á sh̄in lás ntáni yí, nyə á ka wú shí á Galilé, kə shí á Yudéa, Zhurdê fanwíny. ² Buud bwá á bɛ nyə n̄n̄ ñkí jág bulya, a mú ηgə lwag mímb̄al myán, mí sh̄in ηgə yál. ³ Bóól *Ofarizyên bwá á zə kə nyédí, kə bwówulə nyə, bwá ná: «Ye məcɛɛ míshé má ηgə ci ná muud jí nə ñkul yíl mudá yé bá nə mbií mábyaagulə wêsh?» ⁴ A mú bɛsa nə bwo ná: «Bí a fwóyé l̄é mícilyád ná ja Zembí nyə á té is̄a byêsh yí, nyə a sá mudúm bá mudá, ⁵ a músə ci ná: “Nda mə má sá bwo ntáni ná, mudúm má bá lúgə sóŋgú bá nyəɔŋgú, a kə leedya nə mudá yé, bá obá bwá mú bə nyúul ηgwúdú.” ⁶ Ntó jí ná bwá cúgé ná búúd obá, bwá músə muud

ngwúd. Muud nyə ajáláyé nə ka béég sá Zembî má laad yí.» ⁷ Ofarizyên bwé mú nyingə jí nyə ná: «Ká nəc é jí Moyîz nyə nyə á cilə ná múúd mə ká cœl yîl múdá yé bâ, a yə nyə kálaad mægwú má bâ yí?» ⁸ Yésus mú bəsa ná: «Moyîz nyə á magulə ná muud jéég yîl múdá yé bâ nəc é lal bí milâm. Í á shígé du fwo sîy ntó mátéédúléd. ⁹ Mœé má ka jaaw bí ná, ŋkí muud mə yîl múdá yé bâ, mudá kú fwo sá mínœmb, a bâ múdá shús í, muud wœng mə sá mínœmb.» ¹⁰ *Ompwíin bé bwé mú lás ná: «ŋkí ntáni wó cœ lu bâ í du bii múdúm yé, í yidá bul jəla ná buud bwé jíg kú béya.» ¹¹ A mú bəsa nə bwo ná: «Buud bēsh dí bí nə ŋkul gwág lésú ga, nji bœng Zembî má yə ŋkúl nyœng wá. ¹² Nəc é bóól búúd bwé njul mimyáágə zhu byélé dánúđ; bóól bwé á sîy mimyáágə kukú; bóólúgá bəŋ bwé njul nda mimyáágə shú ná bwé mpúg wá milâm Faan á gwówúđ. Múúd jí nə ŋkul gwág yé, a gwág.»

Ikúkágə

(Mak 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³ Bóól búúd bwé á ka zə nə ikúkágə wó Yésus ná a bádug byo məbwə, sá məjəgala shú dánúđ. Nji *ompwíin bwé mú lás nə bwo. ¹⁴ Yésus mú sœ cí ná: «Bídúgá ikúkágə í zág mádí, kúgá kaambulə nə bwo, nəc é Faan á gwów dúsə sá á mbii búúd wəŋ.» ¹⁵ A mú bəd bwo məbwə ná ndéé a mú cə cínœng.

Ncwámá á bulya məbii

(Mak 10.17-31; Luk 18.18-30)

¹⁶ Ngwól múúd nyə á ka shísh wó Yésus zə jí nyə ná: «Yígali, jáyé jə sá má sáág shú ná mə bág nə cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁷ Yésus mú cí nə nyə ná: «Nəc é jí wó zé jí mə njígá shú jə sá yí? Muud ngwúd wó jí jə múúd. Ŋkí wó cœl nyí cug dí ság nda mœcœ mə ŋgə cí ná.» ¹⁸ Nyə nə Yésus ná: «Máyé mœcœ?» Yésus ná: «Kú gwú múúd, kú sá mínœmb, kú júwo, kú yə múúd mpwene sá nyə ampúyé yí ¹⁹ gúmal

sóŋgá woó nə nyœngú woó, ka námá cœl múúd yēsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda wó cœl wóméfwó ná.» ²⁰ Ncwámá ni nə Yésus ná: «Mə ŋgə bwey bə mœcœ məni mēsh. Gúl jí í ŋgə nā fúfə mə yí?» ²¹ Yésus mú cí nə nyə ná: «Ŋkí wó jí mpu bə nda Zembî mə cœl ná, kaá kusha ísá byēsh wó jí nə ndí yí, wo yə mímbúmbúwá *mwaanē wœngə, wo ka bá kə bə nə məbii gwów; ság ntó wo ka zə bə mə.»

²² Nji ncwámá dœng mə gwág ntáni yí, a mú shúsula, a mú ntág kyey, nəc é nyə á bə nə zhwog məbii. ²³ Yésus mú cí nə ompwíin bé ná: «Búbálé má jaaw bí ná, jísə kwowalálə ná buud bí nə məbii wá bwé nyíig Faan á gwówúđ. ²⁴ Má nyingə jaaw bí ná, í yida nywá bə kúnə-kúnə ná *shamô nyíig luun lá ndundu dí, ntə ná muud á bulya məbii nyíig Faan á gwówúđ.» ²⁵ Nji ómpwíin bwé á gwág ntáni yí, bwé á bul káam, bwé ná: «Ká zé jí nə ŋkul *dúg cug yé?» ²⁶ Yésus mú kənd mísh bwádí, a mú cí nə bwo ná: «Muud cugé nə ŋkul sá jini jəŋ, nji Zembî nywáá ji nə ŋkul sá sá jēsh.» ²⁷ Pyēr mú ka cí nə Yésus ná: «Sə buud sá á má shîn lúgə ísá byēsh, sá zə bə wo wá, í bá ka bə nə sé bəŋ ntədəle?» ²⁸ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Búbálé má jaaw bí ná, ja ísá byēsh í bá bə ógúgwáan yí, ja *Mwān mə Múúd mə bá ji nyádí *caangə á milwanéd yí, bí báá buud ŋgə bə mə wá, bí mə bá ji bín ícaangə wúm nə íbáád, bí ka sámb íbœnd wúm nə íbá yá *Izəyél milésú. ²⁹ Ŋkí muud mə sá ná, tœ minjów, tœ məshí, tœ omínyœŋə, tœ okóól, tœ sóŋgá, tœ nyœngú, tœ bwān, a lúgə byo shú dām, a bá nyingə bí byo, sá ngwúd ija təd; muud wœngə ka bá kə cugə cugə á kandugə kandugə dī. ³⁰ Bóól ncúlyá buud bwé tál shwóg wá, bwé bá tów mpúsə, bœng bwé tál mpúsə wá, bwé bá tów shwóg.»

20

Myána myá bímbí ngwúd

19:9 5.32; Luk 16.18   **19:10** 1Kr 7.1   **19:14** 18.3   **19:18** MmN 20.12-16; Ləv 19.18   **19:19** 22.39   **19:21** 6.20; 8.21-22; Luk 12.33   **19:22** Sôm 62.11   **19:26** Zak 8.6; Luk 1.37   **19:28** 25.31; Luk 22.30; 1Kr 6.2; Mbú 3.21   **19:29** 10.37   **19:30** 20.16; Mak 10.31; Luk 13.30

1 «Faan á gwôw dásə nda lân ga: ngwólúgá múúd nyə á bə nə fambé *vînyə. Muud wəɔŋgú nyə á ka jóóg mpámán mpámán nə a kə sɔ́ búúd bwé kág sêy nyádí fambé. 2 Bónón bwé mú kwambələ nə a bá jəna nə bwo *danarî ngwúd ŋkúmba jwôw nda í dɛ bwey bə ná, a músə kənd bwo ísáyád nyádí fambé. 3 Muud éne mú nyiŋgə wóós ŋgeɛ məwəla ibuú. A mú dúg bóól ósól ó mäsáal bwé njúl tām dánd kú nə sâ bwé sáag yí. 4 A mú ci nə bwo ná: “Kəgá námə sêy mádí fambé, mə é yə bí sâ í jəla yí.” 5 Báni bwé mú kə. A mú nyiŋgə wóós ŋgeɛ tólóg dɛ, a nyiŋgə námə wóós ŋgeɛ məwəla mələól, a ŋgə námə kənd buud fambé. 6 Ŋgeɛ məwəla mətəɔn mǎ mpwó-kugú, a mú nyiŋgə wóós, a mú kə kwey bóól bwé tál námə tām dánd. Nyə nə bwo ná: “Nəcə jí bí mə shínal jwôw ncindí na kú nə sâ bí ŋgə sá yí?” 7 Bwé mú bɛsa nə nyə ná: “Nəcə kú nə muud mə ŋwá sá ísáyád.” Nyə nə bwo ná: “Kəgá námə sêy mádí fambé.”

8 «Ja kugú í á zə bii shí yí, amádí fambé mú ci nə muud nyə á dɛ vyeɛ nyə jús ísâ dí yé ná: “Jówúg ósól ɔ́ mäsáal, wo yág bwo myəna myán. Wo é tééd nə bəɔŋg bwé amə shúgala zə jé mpámúsə wá, wo ka kə shúgala nə bəɔŋg bwé amə tééd zə shúshwóógú wá.” 9 Bəɔŋg bwé á ŋwa ísáy ŋgeɛ məwəla mətəɔn dí wá, bwé mú ŋwa myəna myán, muud yêsh danarî ngwúd. 10 Bəɔŋg bwé á tééd zə shúshwóógú wá bwé mú shísh ján ja, bwé ŋgə téduga nə myán myəna mí é ŋwá bulya; nji bwé mú námə ŋwa muud yêsh danarî ngwúd. 11 Ja báni bwé mə lág bímbí dəɔŋg yí, bwé mú ŋgə cwaduga nə amádí fambé. 12 Bwé ná: “Bəɔŋg bwé amə zə mpámúsə wá, bwé mə sêy nji wəla ngwúd, wo mú yida yə bwo myəna bímbí ngwúd nə sá, í njúl nə sá bāŋ sə mə jísəw mwásə ncindí nə lal-lal yásə.” 13 Amádí fambé mú bɛsa nə ngwól ná: “Wey, kwába cúgə na. Ŋgáá shwá amə bwey bə cún

nə wo é sêy mwásə ncindí, mə mú yə wo danarî ngwúd? 14 Ŋwagú kəw dwô, wo kyéyug. Mə cəel yə bíná muud a mpámúsə bímbí ngwúd. 15 Nə jí, mə ajáláyé nə sá byəɔg dām nda mə cəel nə? Ye wo gwág bôw nə mə bələ nə jə lâm?” 16 Ntó námə wə búúd wá mpúsə bwé bá təw shwóg, bəɔŋg wá shwóg təw mpúsə yé.»

Yésus mə jaaw nə a bá yə

(Mak 10.32-34; Luk 18.31-34)

17 Yésus nyə á ka ŋgə bád kə Yurúsəlem; na zhíd í, nyə á ŋwa *ompwíin wúm nə óbá bə, a wú nə bwo búúd dí, bónón kə ŋgə kyey koogú, a mú ŋgə jaaw bwo ná: 18 «Dugá, sə ŋgələ bád kə Yurúsəlem óga; mpugá nə *Mwān mə Múúd mə zə kə kaanz məbwə mə mílúlúú myā ofada nə *Oyíguli ó məcɛ́d. Bwé é cɛɛlə nyə shwíy, 19 bwé mú kəenzh nyə məbwə mə íkúl ishúsúd nə bwé kág cágələ nyə, bwé yíd nyə nə milwón, bwé bwambələ nyə kwolós dɛ. Nə ndɛɛ, jwôw álél, a bá gwúm shwónhəd.»

Ŋgwóombúlú mə nyəɔŋgú mə bwān ó Zhébedé

(Mak 10.35-45)

20 Bwān ó Zhébedé nyəɔŋgú wāŋ nyə á ŋwa bwo, bónón ka shísh wə Yésus. Nda nyə á ŋgə kə ŋgwóombúlúd nə, nyə a kúdəw shí yə Yésus gúmá. 21 Yésus mú jí nyə ná: «Wó jí jí?» Nyə ná: «Yág bwān bām óbá óga wáda nə bwé bāg jí wo, nyíga mbwə mənɔwúm, nyíga mbwə məkóól, Faan dwô dɛ.» 22 Yésus mú bɛsa ná: «Bí ampúyé sâ bí ŋgə jí yí. Ye bí bí nə ŋkul ŋgul bálá mə wál zə ŋgul yí?» Bwé ná: «Haaw. Sə bí nə ŋkul ŋgul.» 23 Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Jíni kóómb jí ntó. Bí é bá ŋgul bálá jām. Nji, kóómb á nə bí jíg mə nyíga mbwə mənɔwúm nyíga mbwə məkóól, mə dí jí nə ŋkul ŋwa wāni cígálá, ijiya byəɔŋg bíse shú bəɔŋg Sóóŋgú waamə nyə á bwey kwəməsa byo wá.»

24 Ja bóól ómpwíin wúm bwé á gwág ntó yí, bwé a gwág omínyəŋú óbá bəɔŋg bôw. 25 Yésus mú jôw bwo,

lás nə bwo ná: «Ŋgaá bi mə mpú ná otówe ɔ shwóg ɔ íkúl ishús bwé ngə nteɛng ijwûga byán, ofwó búúd bwé ngé lwóya nji mpâl. ²⁶ Í nda bá də bə ntó bí bân dí. Nyɔɔng yêsh mə céél bə fwó múúd gwoong jín dí yé, yídag sêy nə bóól. ²⁷ Nyɔɔng mə céél tów bí shwóg yé, bág bí lwaá. ²⁸ Sâ jɔɔngú wé jísá ná *Mwân mə Múúd nyáméfwó nyə a shígé zə ná bwé séyúg nə nyə. Nyə á yida zə sêy nə buud, a yána námé cug jé shú ná ncúlyá buud bwé bág ofulí.*»

Yésus mə lwag wáancím-ncím óbá Zheríko

(Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)

²⁹ Ja bwé á ngə wú Zheríko yí, buud bwé á bɛ Yésus áncuncuma. ³⁰ Wəancím-ncím óbá bwé á bə zhíí dí koogú, bwé mú gwáduga ná Yésus ngə cɔ. Bwé mú ngə kím ná: «Cwámba, Mwân mə *Dávid, bwígúg sá ná nkwoŋú.» ³¹ Buud bwé á bə áncuncuma wá bwé mú ngə nkáánd nə bwo ná bwé jíg kúl-kúl, nji bân bwé mú yidá mpu bân mákál gwôw ná: «Cwámba, Mwân mə Dávid, bwígúg sá ná nkwoŋú.» ³² Yésus mú shigula, a mú jôw bwo, jí bwo ná: «Bi mə jii ná mə sáág bí ji?» ³³ Bwé nə né ná: «Cwámba, ság nə mísh mäsá mə bánúg.» ³⁴ Yésus mú bul gwág bwo cey lámúd, a músə kúnnya nə bwo mísh; námé cé nə cé mísh mə mú nyiŋgə dúgya bwo, bwé mú bɛ nyə.

21

Cí Yésus mə wóós Yurúsalem
(Mak 11.1-11; Luk 19.28-44; Yuá 12.12-19)

¹ Ja bwé á ngə shísh kúná-kúnə nə Yurúsalem yí, bwé á kə wóós ngéé Betufazhe, *Mbún wóolivyê dí. Yésus mú lwâm *ómpwíín óbá. ² Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg nííd. Í é bə, bí ká námé jé bi kwey myɔɔlú jakáás cɛɛlá, nə mwân yé. Bi ɔ ciny byo, zə mə

nə byo. ³ Nkí muud mə jí bí sâ, bí bɛsa nə nyə ná: «Cwámba wé ngé jii byo.» Muud wəɔngú nyə é leel námé bííd nə bi zág nə byo.»

⁴ Í á sîy ntó shú ná ciyá mə *múúd micúndá í bwámag ná:

⁵ Cígá nə buud ɔ Siyôn* ná:

«Dugá, njwû wún ngə zə bídí.

A jí nə lâm ná shɛɛ, a mbéd myɔɔlú jakáásud,
cwɔ jakáás, mwân cúdí ankeny mim-bag dí.»

⁶ Ompwíín bwé mú námé kə sá nda Yésus nyə ámə ci nə bwo ná. ⁷ Bwé mú zə nə myɔɔlú jakáás nə mwân, bwé ngə yíl mikáándé myán ngə jɛel bwo míkwoŋud. Yésus músə jí gwôw. ⁸ Bóól ncúlyá buud bwé á bə cínɔng wá, bwé ngə taalə mikáándé myán zhíí nə zhií, bóól bwé ngə búgə məmpúnzá mə ílí ngə zə taalə zhííd. ⁹ Shwínzhá buud bwé á ngə kə Yésus shwóg wá nə bɔɔng bwé á ngə bɛ mpúsá wá bwé á ngə wá ngwa ná:

Hosána nə Mwân mə *Dávid!

Gúmá í bág nə nyɔɔng ngé zə jíná mə Cwámba dí yé!

Hosána jon lə gwów dí cwû!

¹⁰ Ja Yésus nyə á kumə Yurúsalem yí, ngwála wêsh í á tów otátalí, buud bwé ngé jí ná: «Zə nyə éne?» ¹¹ Bóól zhwog buud bwé ngé bɛsa ná: «Jísə Yésus, *muud micúndá, muud á Nazarêt shí á Galilé.»

Yésus mə wíŋg búúd ɔ míkus Mpáánzá Zembî

(Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Yuá 2.13-22)

¹² Yésus mú kə nyíi *Luŋ mə Zembî, a mú kə wíŋg búúd bwé á ngə sá mikus cínɔng wá. A shín lwág ítúwáli í búúd bwé á ngé sá icénd í *mwaanê wá, nə ishíya í bɔɔng bwé á ngə kusha məfaf wá. ¹³ A mú lás nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Bwé bá də jôw

20:26 23.11; Mak 9.35; Luk 9.48 **20:28** Iza 53.12; 1Kr 6.20; 7.23; Gal 1.4; 1Tm 2.5-6; 1Pr 1.18-19

* **20:28** Bwé á də jóna nkúmba tâŋ shú ná nkúmba kwám í bág fulí. Tâŋ nyɔɔng wá Yésus nyə a jóna nə cug jé shú búúd bəsh yí. **20:29** 9.27-30 **20:30** 1.1; 9.27; 12.23; 15.22; 21.9, 15; 22.41-46; Mak 10.47-48; 11.10; Luk 1.32, 69; 2.11; 18.38-39; Yuá 7.42 **21:5** Iza 62.11; Zak 9.9 * **21:5** Siyôn: Nyə á bə məma mbún bwé á lwɔ ngwála á Yurúsalem cínɔng gwów yí. **21:8** 20j 9.13 **21:9** Sôm 118.26; 148.1; Mat 20.30-31 **21:11** 16.14; 21.46; 26.68; Luk 7.16 **21:13** Iza 56.7; Zhe 7.11

njów wâm né njów mǎjǎgula?” Ká bí bân má yida sá ná í bég daage lú íjúwâl.»

¹⁴Nó ndeé wǎncím-ncím nǎ wa ijâm bwó mú shísh nyádí na Lun dí cwû, a músǎ lwag bwo. ¹⁵Nji milúlúú myâ ofada nǎ *Oyíguli ó mǎcǎcǎ bwó á gwág bôw nǎ *mǎshimbá Yésus nyǎ á ngǎ sá má, bwó gwág námǎ bôw nǎ iyǎngǎ íkúkágó í á ngǎ wá Lun dí cwû yí ná: «Hosána, Mwân má Dávid». ¹⁶Bwó mú ci nǎ nyǎ ná: «Ye wo ngǎ námǎ gwág sá bwó ngǎ ci yí?» Nyǎ nǎ bwo ná: «Haaw. Ye bi bân bi afwóyé lǎ cilyá ga ná: “Wo a wéesh gúmǎ mímpu mí íkúkágó nǎ ikény í bǎl dí?”» ¹⁷Nó ndeé a mú lúgǎ bwo, wú ngwǎla dí, kǎ Betanî, kúl nyǎ é já yí.

Kundú figyé

(Mak 11.12-14, 20-24)

¹⁸Mpámán mpámán, ja nyǎ á ngǎ kǎ ngwǎla yí, nyǎ á ka gwág zha. ¹⁹A mú dúg shug lǎ *figyé njwón dí koogǎ, a mú shísh, a músǎ kǎ kwey nji ikáá nǎ ikáá. A músǎ ci nǎ figyé ná: «Wo abúlé ná nyiŋgǎ bwele wúmǎ tǎ bumǎ.» Cé nǎ cé, figyé músǎ shwáás. ²⁰Ja *ompwíin bwó má dúg ntáni yí, bwó mú bul káam, bwó jí Yésus ná: «Figyé éga má ka leel shwáás cé nǎ cé ntǎdelé?» ²¹Yésus mú ntǎg ci nǎ bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bi mbâm bǎ nǎ búgǎ kú nǎ mǎshwán, bí sá námǎ sá má má sá figyé éga yí. Kú bǎ nji gwo, bí jee námǎ ci nǎ mbún ga ná: “Túwúg na, wo kǎg juwa mân”, í bǎle námǎ sǎy ntó.» ²²Sá jêsh bí má bá gwáamb mǎjǎgula dí nǎ búgǎ yí, bi má bá bii gwo.

Nkul ijwûga má Yésus

(Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)

²³Yésus nyǎ á ka kǎ nyíi *Lun má Zembî dí, á mú ngǎ yǎ buud minjǎgúlǎ. Nó ndeé, milúlúú myâ ofada nǎ ocúmbá buud wá lǎm bwó mú kǎ nyádí kǎ jí nyǎ ná: «Nyáyé ŋkul wó ngǎ sá ísǎ ini nǎ ndí yí? Zǎ nyǎ á mǎ yǎ wo ŋkul nyǎŋgǎ?» ²⁴A músǎ bǎsa nǎ bwo ná: «Mǎ zǎ námǎ fwo jí bí

njǎgǎ. Bí má kǎ bǎsa, mǎ mú jaaw bí ŋkul má ngǎ sá misóólúgǎ míga nǎ ndí yí. ²⁵Nduwán Yuánes nyǎ á ngǎ duu buud yí, í á bǎ nǎ nyáyé ŋkúl? Ye ŋkul á gwów wǎ Zembî, ye ŋkul á buud?» Bwó mú tǎduga ná: «Ŋkí sǎ má ci ná “gwów”, nyǎ e jí sǎ ná: “Ká nǎcé jí bí a shíge *búgula nyǎ yí?” ²⁶Sǎ má kǎ mǎel ci ná í á bǎ ŋkul á buud í, ŋkwéé sǎ! Buud bǎsh bwó ngǎ magulǎ ná Yuánes nyǎ á bǎ *muud micúndǎ.» ²⁷Bwó mú bǎsa nǎ Yésus ná: «Sǎ ampúyé.» A mú námǎ ci nǎ bwo ná: «Mǎ ajááwé námǎ bí ŋkul má ngǎ sá misóólúgǎ míga nǎ ndí yí.»

Kanda bwân óbá

²⁸Yésus mú nyiŋgǎ ci nǎ bwo ná: «Nda wúga lân bi má tǎduga wo ná jí? Ngwól múúd nyǎ á bǎ nǎ bwân óbá. A músǎ ci nǎ ashúshwóógǎ ná: “Mwân waam, kaag sǎy fambǎ *vǎnyǎ múús.” ²⁹Mwân mú bǎsa ná: “Mǎ acéélé.” Nji, mpúmpúsǎ, a mú cénd mítǎdúgǎ, a músǎ kǎ fambǎ. ³⁰Muud éne mú lésha nǎ ngwól mwân mbií ngwúd. Nyân mú bǎsa ná: “Dá, mǎ zǎ kǎ.” Nji a kú kǎ. ³¹Bwân óbá óníid, nyáyé má sǎ nda sóŋgǎ wǎŋ nyǎ á mǎ céel ná?» Bwó mú bǎsa ná: «Ashúshwóógǎ.» Yésus músǎ ci nǎ bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, Ōŋwenye ó tóya nǎ budá bwó jǎngǎ fulí wá bwó bá cǎ bǎ, bwó kǎ kumǎ Faan má Zembî dí. ³²Nǎcé Yuánes nyǎ á zǎ bídí, zǎ lwágulǎ bí zhí a tǎtǎlí, nji bi a shíge *búgula nyǎ. Ōŋwenye ó tóya nǎ budá ó jǎngǎ, báá bwó á búgula nyǎ. Bi á tǎem dúg ntó, bi a shíge cénd mítǎdúgǎ, búgula nyǎ.»

Kanda ósól ó mǎsǎal ó abúbôw

(Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)

³³«Gwágúlǎgǎ wúl kanda. Ngwólúgǎ múúd nyǎ á bǎ nǎ shí. A mú sǎ fambǎ *vǎnyǎ, wá gwo lunǎgula dí. A fáág bí dúlǎ bá nyáam mpúmǎ, a lwǎ cwámbǎ ísǎndǎlé, a mú yǎ búúd fambǎ jǎŋg mǎcéd. A músǎ kǎ njǎŋndǎd. ³⁴Ja mǎm wáágulǎ má á wóós yí, nyǎ á kǎnd ósól ó mǎsǎal bé ná bwó kǎg ŋwa nyǎ

dé kəw lu mpúmá búúd bwá á lúg nə fambá wá dí. ³⁵ Nji, buud bəəngú bwá mú yida kə bii osóol ó mäsáal, bwá danɣələ cú ηgwól, bwá gwú ηgwól, bwá lúmə ηgwólúgá məkwóógú ná ndeé a fudə. ³⁶ Muud fambá mú nyingə kənd bóólúgá ósól ó mäsáal ηkí bulya, cə wá ashúshwóógá. Buud bwá á lúg nə fambá wá bwá mú námá sá bwo nji mbií ηgwúd. ³⁷ Zhúgúlá zhúgúlá, a músə kənd mwān yé, a ηgə téduga ná bwá é gwəpə nyə ná mwān yé. ³⁸ Ká, ja búúd bwá á lúg nə fambá wá bwá á dúg mwān éne yí, bwá á ηgə ci bwámé nə bwámé ná: “Dugá! Muud mə bá lúg nə lúgí óni. Shé gwúgá nyə, shé bāg lúg nə lúgí jé.” ³⁹ Bwá mú ntāg bii nyə, sheenzh julə wú nə nyə fambá, kə gwú nyə ncā.» ⁴⁰ Yésus mú jí bwo ná: «Ja múúd fambá mə bá zə yí, a bá zə sá búúd bəəngú ntədəl?» ⁴¹ Bwá mú bəsa nə nyə ná: «A bá gwú búúd bəəngú kú nə inkuŋkwon; a mú ηwa fambá jé, yə búúd oshús, bəəng bwá bá də yə nyə dé kəw ja í jəla wá.» ⁴² Yésus mú ci nə bwo ná: «Ye bi abwélé lə mícilyá mí Kálaad Zembí dí ná:

Kwóógú ólwəye bwá á myaas yí,
dwó wá í má bə kwóógú lú lámuga †.
Cwámba sóólúgá yé wá ni.

Jísə *sā mímbugú sádí míshád í?»

⁴³ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Gwá wá mə jááw bí ná, Zembí mə bá yíl Faan dé bídí, a kə nə dwo gúl lwon búúd í é bá mpu wúmə mpúmá yíd.

⁴⁴ †[Muud mə bá búl kwóógú dəəng dí yé mə bá kweshali búg; nyəəng kwóógú dəəng í bá káda yé mə bá cugali.]»

⁴⁵ Ja mílúlúú myā ofada bənəŋ *Ofarizyēŋ bwá á shīn gwág mikanda míni yí, bwá á ka mpu ná bwá wá Yésus ηgá lás nə ndí wá. ⁴⁶ Bwá mú tééd ηgála sə məzhíí ná bwá bii nyə. Nji, bwá á ka ηgə fúndə məŋkúmbə mə búúd nəcé buud bēsh bwá á də ηwa Yésus ná *muud micúndá mə Zembí.

22

Kanda zaŋ bā (Luk 14.15-24)

¹ Yésus nyə á nyingə námá lás nə bwo míkandad ná ² «Faan á gwōw dúsə nda wúl njwú-buud í á kwəməsa ná a sá mwān yé zaŋ bá yí. ³ Nyə á ka kənd osóol ó mäsáal bé ná bwá kəg jəw búúd nyə á jəw zāŋ dí wá; nji buud bəəngú bwá á shígé cəel zə. ⁴ A mú nyingə kənd bóól ósól ó mäsáal, nyə nə bwo ná: “Kəgá ci nə buud mə ámə jəw wá ná, mə mə shīn kwəməsa dína. Mə mə cígə ínteny nə ocúdu wā məwōŋ. Isā byēsh í mú kwəməsá, zəgá dínad.” ⁵ Nji buud bəəngú kú bísh njúwúlú mə cī, bwá mú yida ηgə bwílya, nyāŋ kə nyádí fambá, nyāŋ kə mákíd méd, ⁶ bóólúgá bwá bii námá *búúd ə lwámá ó cī, bwá cúg bwo ná ndeé gwú bwo. ⁷ Njwú-buud mú gwág mpimbə. A músə kənd ózimbi bé, kə jaŋgələ ógwúl ə búúd bəəngú ná ndeé jígal ηgwála wāŋ. ⁸ A músə zə ci nə osóol ó mäsáal bé ná: “Dína í mə shīn bə kwəməsá, nji buud mə á jəw wá bwá á shígé mpíya nə ndí. ⁹ Kəgá mámaan məmaan, bí kəg ηgə jəw buud bēsh bí é ηgə kwey wá, bwá zəg zāŋud.” ¹⁰ Osóol ó mäsáal óni bwá mú kə məzhíí məzhíí, kə ηgə ηwa buud bēsh bwá á ηgə kwey wá, təə mimbəwúlú təə ijəp í búúd. Njəw zāŋ í mú lwānd nə buud ná cwóó.

¹¹ «Njwú-buud mú zə nyíi njəw zāŋ ná a zə dúg búúd bwá ámə zə njúwúlú dí wá. A mú ηgə dúg ná ndeé a músə kwey ηgwól múúd kú nə káándə zāŋ. ¹² A mú ci nə muud wəəng ná: “Wey e, ntədəlé wo ámə mpu zə wa kú nə káándə zāŋ yé?” Muud wəəng nji kúl-kúl ná kufəg, kú mpu nda á bəsaɡ ná. ¹³ Ntó, njwú-buud mú ci nə osóol ə mäsáal bé ná: “Wálúlúgá nyə məbwə nə məkuú, bi wúsəg nyə tóón yídúgúđ, kúl á bá kə bə nji a ηgə bwam nə məyē yí.” ¹⁴ Ntó, mpugá ná njúwúlú wúsə

21:39 Heb 13.12   **21:41** 22.7   **21:42** Sòm 118.22-23   † **21:42** kwóógú lú lámuga: Í á də bə kwóógú bwá á də tééd jil mändəlúd yí, dwó wá bwá á də bə ja bwá lúm mənyunŋ mə njəw yí.   **21:43** Dan 2.34-35, 44-45   † **21:44** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə icilyá íni.   **21:46** 21.11; 26.4-5   **22:2** 9.15   **22:6** 21.35   **22:7** 21.41   **22:11** Mbú 19.8   **22:13** 8.12

shú búúd ñkí bulya, ñji bɔɔŋg bí fééshá wá búsa cíg-cíg.»

Tóya mə Káázɛl

(Mak 12.13-17; Luk 20.20-26)

¹⁵ Ná ndéé *Ofarizyêŋ bwá mú kə shwushwagád, kálə sɔ́ nda búsa nə ñkul bwéel Yésus ná a bílɔg nə iciyá byé ná. ¹⁶ Bwá mú ñwa bóól *ómpwíín báŋ nə bóól búúd ó gwoonŋ í á dɔ́ ságusə ijwúga í Herod yí, bwá mú kənd bwo, bwá kə ci nə Yésus ná: «Yígguli! Sə ñgə mpu ná wo ji búbálé muud. Wo ñgə jígguli sə cug á Zembí búbálé. Wo ádé námə beemb sá bóól búúd bwá é ci yí, wo kú námə bə nə ífwaas nə mbií múúd wí nə ñkul tów wo míshád yí. ¹⁷ Ntó, jaawug sə. Ye məcɛɛ məshé mə ñgə magulə ná sə jənaŋ tóya mə *Káázɛl, ye mə anŋɛ nə magulə?» ¹⁸ Ká, Yésus nyə á bwey mpu mbiya lám wán. A mú ci nə bwo ná: «Bí mə zə bwówulə mə nəcé ji, yé búúd ɔ́ mákəŋ óga? ¹⁹ Lwógá ná mə *mwaané bwá dɔ́ jəna tóya nə ndí yé.» Bwá mú zə nyə nə san *danarí. ²⁰ A mú jí bwo ná: «Zə jí nə vuguli mpwoombá nə jínə bwá á lúlə wa ga?» ²¹ Bwá nə né ná: «Jísə Káázɛl». A mú ka ci nə bwo ná: «Yágá Káázɛl isá í Káázɛl, bí yə Zembí isá í Zembí.» ²² Ja bwá mə gwág mpɛsá ni yí, bwá mú bul káam bwá mú kyey, béegyá nə nyə.

Osadwisyêŋ bwá láámbulə Yésus
(Mak 12.18-27; Luk 20.27-40)

²³ Námə jwəw ñgwúd ni, *Osadwisyêŋ, buud bwá dɔ́ ci nə mimbimbə mí ábúle gwúm məshwon dí wá, bwá á ka zə wə Yésus, zə jí nyə ná: ²⁴ «Yígguli, Moyíz nyə á ci ná: “Ñkí muud mə yə kundú, mínyonɔ́ yé mə jəlá nə shúgula nə kúsə yé, a byág nyəonŋ mə yə yé mpwon buud.” ²⁵ Ká gúl sá í á bə sə wa, bóól omínyonɔ́ bwá á byél zangbá, budúm nə budúm. Acúmbá mú bá múdá, a mú yə. Nda nyə á yə kú nə mwán ná, a mú lúgə mínyonɔ́ yé nə mudá. ²⁶ Nyíne mú námə yə kú nə mwán, a lúgə ñgwól nə mudá. Í á ñgə

kə ntúni ná ndéé, bəsh zangbá mbií ñgwúd. ²⁷ Mudá mú námə zə yə bwá dí mpúsə. ²⁸ Ja búúd bwá bá gwúm yí, nyáyé á omínyonɔ́ zangbá mə bá ka ñwa mudá? Nŋáá ná bəsh bwá á shí bə ógwúm bé?» ²⁹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Bí ñgə kwab nəcé bí ampúyé sá Kálaad Zembí ñgə ci yí, bí kú námə mpu mpífə mə Zembí. ³⁰ Ja búúd bwá bá gwúm məshwon dí yí, budúm bwá ábúle ná bá búdá, budá nda ná kə mábáád. Bwá bá ji nda *wəéŋgales ó Zembí bwá njúl jon dí ná. ³¹ Kóómb á mimbimbə bálə gwúm məshwon dí, ye bí afwóyé lɔ́ sá Zembí nyə a lás nə bí yí? Nŋáá nyə á ci ná: ³² “Mə ji Zembí mə *Aburraham, Zembí mə *Izaag, Zembí mə *Yákwab.” Ntó ji ná Zembí cugé Zembí mimbimbə, a ji yidá bə Zembí á buud bwá ñgə cugə wá.» ³³ Məŋkúmbə mə búud mə á ñgə gwág nyə mə má á ñgə bul káam njíggulá yé.

Shug lá məcɛɛ
(Mak 12.28-34)

³⁴ Ja *Ofarizyêŋ bwá mə gwág ná Yésus mə juwal Osadwisyêŋ mimpu yí, bwá mú seɛŋgya nə ndéé bwá mú kə nyádí. ³⁵ Nŋwól múúd á gwoonŋ jáŋ njúl Nkume məcɛɛ mú zə bwówulə Yésus, nyə nə né ná: ³⁶ «Yígguli, məcɛɛ míshé mēsh dí, dáyé í ntɔ́ mól mēsh?» ³⁷ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wó jəlá nə cɛel Zembí woó Yawé nə lám wə wēsh, nə *shíshim wə wēsh, nə lúú wə wēsh. ³⁸ Dáni cɛɛ wə í ntɔ́ mól mēsh, dwó wə í tál shwóg. ³⁹ Dəonŋ í ká námə nyinŋə bə nda dwo yí, dwó wə ga: Wo cɛel múúd yēsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda woméfwó. ⁴⁰ Məcɛɛ məbá mání wə māsə shug á *mbwoomb məcɛɛ wēsh nə minjíggulá mí *búúd ɔ́ micúndə myēsh.»

Kríst, Mwán mə Dávid
(Mak 12.35-37; Luk 20.41-44)

⁴¹ Nda *Ofarizyêŋ bwá á bə seɛŋgyá ná, Yésus mú jí bwo ná: ⁴² «Bí ñgə ná ci *Kríst* ná ji? A ji Mwán mə zə?» Bwá

22:21 Rom 13.7   **22:23** Luk 20.27   **22:24** Mbá 25.5-6; Mət 38.8   **22:32** MmN 3.6   **22:37** Mbá 6.4-5   **22:39** Ləv 19.18; Mat 5.43; 19.19; Rom 13.9; Gal 5.14; Zhk 2.8   **22:40** 5.17; Rom 13.10
22:41 20.30-31   * **22:42** Kríst: Na jisə “Mesí”, muud Zembí nyə a gwáágulə məwúdə mə íjwúga ná ndéé a nti yé.

ná: «Mwân mə *Dávid.» ⁴³ Yésus mú ci nă bwo ná: «Ká ntədəlé Dávid nă ñkul mə Shíshim, nyə á jôw Kríst nă Cwám̄ba yé? Nğáá Dávid nyə á ci ná:

⁴⁴ Cwám̄ba† nyə á ci nă Cwám̄ba wâm ná:

“Jígú shí wa mádí mbwê mən̄cwûm, kə wóós ja mə é culushi mízhízhín̄ myô, wo nyaál myo nă makuú yí!”

⁴⁵ «Ñkí Dávid mə bwey jôw Kríst nă Cwám̄ba, nyə é ka bə Dávid mwân na ntədəlé?» ⁴⁶ Kú nă muud nyə á bə nă ñkul bəsa sâ yé. Tээ́d jwôw ni, muud a shígé ná bwel̄e jí Yésus njígá.

23

Yésus ñgə ñkáánd nă Oyíguli ó mácçç bán̄ñ Ofarizyên̄

(Mak 12.38-40; Luk 11.39-52; 20.45-46)

¹ Yésus músə ka ci nă mən̄kúmbə mə búúd nă *ompwíin bé ná: ² «*Oyíguli ó mácçç bán̄ñ *Ofarizyên̄ bwé njúl jiya mə Moyíz dí ná bwé dúg jíguli búúd mácçç mə Zembî. ³ Ntó, ságá bwo məgwág, bí bç mínjígulá myán̄. Nji, bí kú ñwa kuú ñjənd wán̄; nəcé bwé mpú nji məlás, kú ka də sá. ⁴ Bwé də kəplə jilə-jilə mímbag, də zhimb búúd záməbag; nji bwáméfwó kú súsál tə nyinə ná bwé kwiyy myo. ⁵ Misóólúgú myán̄ myēsh mísə nji dúlə sç mísh. Bwé də bweeg byán̄ *íngwabí í mácçç ntç bóól búúd byán̄. Bwé bul námé də gweesh myán̄ mímbwaag mi káánd. ⁶ Bwé cēel də ji nji lúú táwuli dí ja bwé dú kə ídina dí yí; ja búś *mám̄páanzə mə mínjígulá mə *Oyúden dí yí, bwé cēel kə də ji nji íjiya yâ shwóg. ⁷ Bwé cēel ná buud bwé dúg báda bwo mabáda mə gúmə mən̄kúmbə mə búúd dí. Bwé cēel námé ná buud bwé dúg jôw bwo ná: *Rabi. ⁸ Nji bí bân̄, kúgá sç ná buud bwé jówúg bí ná: *Rabi nəcé Rabi wán̄ jí nji ñgwúd; bí búśə omínyəñ̄ə mpédúgá nyín̄úd. ⁹ Kúgá

jôw múúd shí ga dí ná sóñgú waamə nəcé sóñgú wán̄ jí ñgwúd, nji nyəñg jísə gwów yé. ¹⁰ Kúgá sç ná buud bwé jówúg bí ná omása, nəcé mása jisə ñgwúd, nji *Kríst. ¹¹ Nyəñg yēsh mə bul bə fwámé múúd mpédúgá nyín̄ dí yé, á jəlá nă sēy nă bóól. ¹² Muud mə bân̄ nyáméfwó gwów yé, bwé bá səl nyə shí; nyəñg mə səl nyáméfwó shí yé, bwé bá bân̄ nyə gwôw.

¹³ «Məntágula nă bí Oyíguli ó mácçç nă Ofarizyên̄. Bí bí nă məkəñ. Məntágula nəcé bí mə laa búúd zhíí á Faan á gwôw. Í músə, biméfwó kú nyíi, bí kú námé nyiñgə bíd ná bəñg bwé ñgə cēel nyíi wá, bwé nyíig.

¹⁴ * [«Məntágula nă bí *On̄kumə ó mácçç nă Ofarizyên̄. Bí bí nă məkəñ. Məntágula nəcé bí ñgə mánda mikúsə mí búdá nă minjów myán̄, bí ka də sá ígwaa-gwaa í mójəgula ná bwé dúgúg ná bí bí ijçç í búúd. Bí mə bá bwəma nă intágulí í bá bul nyaan yí.]

¹⁵ «Məntágula nă bí Oyíguli ó mácçç nă Ofarizyên̄. Bí bí nă məkəñ. Məntágula nəcé bí ñgə ntç míshwú ntç mək̄wamb ñgélə sç muud ñgwúd jí nă ñkul cénd mítédúgá zə nyíi mísəon wán̄úd yé. Ja bí mə ka jígá dúg mbií múúd wəñg yí, bí mú sá ná a bág nji muud mə jəlá nă kə kuda á kandəgəd, nəcé bí é sá ná a nyíngəg bul sá bów-bôw ísâ ntç bî.

¹⁶ «Məntágula nă bí, wəancím-ncím bí mə tów shwóg ná bí mə lwágulə búúd zhíí wá, məntágula nəcé bí ñgə ci ná ñkí muud mə keen *Mpáanzə Zembî, sâ nyə ámə keen yí, í cugé nyə yímbulí. Nji, múúd mə ká keen or á Mpáanzə Zembî, sâ nyə ámə keen yí, jí nyə yímbulí. ¹⁷ Yé ímpwúfú íga, wəancím-ncím óga! Jí í ntç gúlúgá, ye or, ye Mpáanzə Zembî í ñgə sá ná or bág or mə Zembî yí? ¹⁸ Bí ñgə námé ci ná muud mə ká keen *alatâr, sâ nyə ámə keen yí, í cugé nyə yímbulí.

^{22:44} Sôm 110.1; Mis 2.33-35; 1Kr 15.27; Heb 1.13; 8.1 † ^{22:44} Cwám̄ba: Wa, jíná lú Cwám̄ba dúśə “Yawé”, mbii í ñgə wú Sôm 110.1 dí yí. ^{22:46} Mak 12.34; Luk 20.40 ^{23:3} Rom 2.21-23 ^{23:5} MmN 13.9; Mbá 6.8; Ilñ 15.37-41; Mat 6.1 ^{23:8} Yuá 13.13 ^{23:11} 20.26-27; Mak 9.35; 10.43-44; Luk 9.48; 22.26 ^{23:12} Sôm 75.8; Mat 18.4; Luk 1.52; 14.11; 18.14 * ^{23:14} Míl míciyá mí ayág mí cugé nă iciyá íga. ^{23:16} 5.34-37 ^{23:16} 15.14 ^{23:18} MmN 29.37

Nji, múúd mə ká keen sâ mə Zembî í mbwúg alatâr dí yí, sâ nyé ámə keen yí, jí nyé yímbálí. ¹⁹ Yé wáancím-ncím óga! Jí í ntò gúlúgá, ye sâ í mbwúg alatâr dí yí, ye alatâr mə sá nò sâ jòɔng í bég shú mə Zembî yí? ²⁰ Ntò, muud mə kéén alatâr yé, á keen alatâr nə sâ jêsh í mbwúg alatâr dí yí. ²¹ Muud mə kéén Mpáánzə Zembî yé, á keen Mpáánzə Zembî nə Zembî muud njúl cínɔng yé. ²² Muud mə kéén jon lə gwôw yé, mə keen jiya ícî mə Zembî nə Zembî muud njúl cínɔng yé.

²³ «Məntágula nə bí Oyíguli ó mácɛɛ nə Ofarizyên. Bi bí nə məkəŋ. Məntágula nə bí nəcé bí ngə yə Zembî *ŋkəw wúm á isâ nda mânt nə anis nə kumînt, ikáá bí mə də teegushi ídúw nə ndí yí. Nji bí yida mpyény mɔɔng mácɛɛ mə búl ntò má, nda cugələ nə buud tətəlí, nə gwágələ búúd cey lámúd nə búgúlələ Zembî. Sâ bí á jəla nə sá wə ní, kú yida mpyény byɔɔng bí ngə bwey sá yí. ²⁴ Yé ólwóye ɔ zhí wáancím-ncím óga. Bi mə də sál málwəg, yíl ncincín jí cínɔng yí, nji bí minə *shamô ncindí.

²⁵ «Məntágula nə bí Oyíguli ó mácɛɛ nə Ofarizyên. Bi bí nə məkəŋ. Məntágula nəcé bí ngə gusa bálá nə shúyá nji kwoŋəd, cwú nye njúl lwándúlá nə isâ í mándá nə íbów-bôw isâ í mə ŋwa bí milám yí. ²⁶ Yé áncím-ncím Farizyên! Fwog tééd gusa bálá cwú shú nə kwoŋ bég námə ŋkí ŋkɛ.

²⁷ «Məntágula nə bí Oyíguli ó mácɛɛ nə Ofarizyên. Bi búsə nə məkəŋ. Məntágula nəcé bí búsə nda məshwoŋ bwə mə wá fám má, ŋkí nywa dúg tóón, nji cwú njúl lwándúlá nə iyasé í búúd nə bíl isâ í áɗɗdaná mimbí mimbí. ²⁸ Bi búsə námə ntó, mísh mə búúd dí, bí ngə nyîn nda buud búsé ótətəlí wá; í njúl nə milám mín mísə bí nə kwába nə fúlú a kú bish mácɛɛ nə cwóó.

²⁹ «Məntágula nə bí Oyíguli ó mácɛɛ nə Ofarizyên. Bi búsə nə məkəŋ.

Məntágula nəcé bí ngə lwó məshwoŋ mə *búúd ɔ mícúndá, bí ngə lugushi ikál otətəlí ó búúd bwə á daw yí. ³⁰ Bí ngə cɪ nə bí a mbəm bə ja impáámbe bín í á cugə yí, bí a shigé nywá də wá məbwə kál bwə á də gwú búúd ɔ mícúndá yí. ³¹ Ciyá jín jòɔng í ngə bwaagələ nə bí búsé bwân ó búúd bwə á də gwú buud ɔ mícúndá wá. ³² Ká ji, məelugá casulə sâ impáámbe bín í á tééd yí. ³³ Bi búsé mbeé ónywá, iyəlukag. Bí mə bá faam kú kə kuda á kandugə dí? Í bá bə ntədəle? ³⁴ Gwə wə í bá bə nə, mə é də nti bí buud ɔ mícúndá, mə nti búúd ó fəg, nti Oyíguli ó mácɛɛ; bí mə bá gwú bóól, bí bwambulə bóól ikwolós dí, bí yíd bóól nə milwóŋ bídí məmpáánzə mə mínjígúlád, bí mə bá júlya nə bóól míngwála míngwála. ³⁵ Í bá námə də sý ntúni nə ndeé, otətəlí ó búúd bəsh bwə á gwúyow wá, məcií máŋ shwiy bí mílúúd; tééd məcií mə Abel, tətəlí múúd, zə wóós məcií mə Zakarî mə Baraki bí á gwú mpédúgá Mpáánzə Zembî nə alatâr yé. ³⁶ Búbálé, mə jaaw bí nə, kala buud ga í é bwəma nə íntágulí byɔɔng byêsh.»

Yésus ngə lígya shú Yurúsalem (Luk 13.34-35)

³⁷ «Eéé Yurúsalem ngə gwú *buud ɔ mícúndá éga! Eéé Yurúsalem! Wo ngə sá nə, buud Zembî ngə nti lwámád wódí wá, wo ngə gwú bwo nə məkwóógú! A bweyúlə mə á tééd nə mə seɛng bwân bwô nda ábiyá kúwó mə də seɛng bwân bé məfaafugá dí nó! Nji, bí kú magulə ntó. ³⁸ Ká, dəgá njów wún í zə lúg wuul. ³⁹ Nəcé mə mpú jaaw bí nə tééd námə kíkídíga, bí ákwolé ná dúg mə. Mə bá nyíngə nyîn nji ja bí mə bá shwas mə ná: “Gúmə í bég nə nyɔɔng ngə zə jínə mə Cwámbe dí yé”.»

23:21 10j 8.13   **23:23** Ləv 27.30; Msh 6.8; Luk 18.12   † **23:23** mânt nə anis nə kumînt: Jísə ikáá bwə də lugushi jáámbe nə ndí yí, isâ nda məsəb.   **23:24** 15.14   **23:25** Mak 7.4   **23:26** Yuá 9.40
23:28 Luk 16.15   **23:30** 5.12; Mis 7.52   **23:33** 3.7   **23:34** 1Te 2.15   **23:35** Mət 4.8-10   **23:38** Eze 10.18-19; 10j 9.7-8   **23:39** Sôm 118.26

24

*Intúgúli í bá bəyi**(Mak 13.1-37; Luk 21.5-30; 17.22-37)*

¹ Yésus nyə á ka kyey ná a wú *Lun má Zembî, cúwo tóón. A ngə kə ntáni, *ompwíin bwə mú shísh nyádí, kələ cɛel sá ná a dúgúg mbií málwóga búúd bwə á lwó cínəngú Lun má Zembî má.

² A mú yida ci nə bwo ná: «Bi má dúg dí isâ íni byêsh í? Bábálé, má jaaw bí ná, kú nə kwóógú í bá lúg í mbéd dúlúgá na gwôw. Na yêsh mə bá bə ícimi ícimi.»

³ A mú ka kə *Mbəŋ wóolivyê dí, kə ji shí. Ompwíin bé bwə mú shísh nyádí kə jí nyə bənonə bwámé ná: «Jaawug sê, isâ íni í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sá ná wo wál zə, ná cug á shí ga í wál zə shín?»

⁴ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bi ó bəy ná buud bwə bəg shiig bí, bi mú bə bów-bôw zhí. ⁵ Nəcə buud ŋkí bulya bwə bá də zə nə jínə dām, zə də ci ná: “Mə wə Kríst”. Məshigā mán məonəg má bá kənd zhwog buud jugá. ⁶ Bi mə bá də gwág mílāŋ mí móomb, bi gwáduga ncíndə dəomb. Bi kú bá də kənd mílām gwôw; í bá jii ná isâ íni í bəg. Nji tɛem bə ntó, í ábúlé fwo bə máshíné má shí. ⁷ Gúl lwonə í bá lumbəli nə gúl, dúl faan lumbəli nə dúl. Zha á ifí mpu í bá bə bíl íkúlúd, shí í bá námə də ntaŋusa bíl íkúlúd. ⁸ Isâ íni byêsh í bá ná bə nji mətéédulé mə mácey mə byéyí. ⁹ Bwə bá də kusha nə bî ná bi bwəmag nə məntágula, bwə də gwú bî. Ilwonə byêsh í bá mpii bí nəcə jínə dām. ¹⁰ Ntó, zhwog buud bwə bá jímb, bwə cwaguwa zhí abúbôwud. Buud bwə bá bə, bóól kusha nə bóól, mpédúgá nyáŋúd nji zhín nə zhín. ¹¹ Zhwog *buud ə micúndə ó məshigā bwə bá zə, zə sá ná buud ŋkí bulya bwə bəg bów-bôw zhí. ¹² Nə ndeé, fúlú á kú

bísh mácey í bá ngə mpyáanz, zhwog buud cɛelí mú bá ngə shín. ¹³ Nji muud mə bá jisəw kə wóós məshínéd yé, a bá cugə. ¹⁴ Bwə bá cúndə Jəjə Kéél ni kúl jêsh shú nə ilwonə byêsh í gwágúg; nə ndeé məshíné mə músə bə.

¹⁵ «Gwə wə jí ná, bi mə bá dúg ájəlŋkúŋkwə múúd micúndə Danyél nyə á bwey jaaw yé. Ja á bá kə ŋwa jiya kúl í búl bə ci yí, muud ngə lə cilyá ga yé, kə mpú gwág! ¹⁶ Ja bí má bá dúg isâ byəonəg yí, buud bwə bá bə Yudéa wá, bwə bəg fúndə, kə mímbúmbúŋúd! ¹⁷ Muud mə bá bə kwáminú* yé kú bá shulə ná a kə njów kə ŋwa sá. ¹⁸ Nyəonəg mə bá bə fambə yé, kú ná kwo kə kwáádə ná a kə ŋwa kúúd. ¹⁹ Nkwéé budá bwə bá bə nə məbum, nə bəonəg bwə bá ngə nyééŋg bwān mwôw məonəg dí wá! Bwə bá bul ŋkúŋkwonə. ²⁰ Jəgúlagá nə Zembî ná mitúbúg myəonəg mí kú bá bə bí ŋkwánúd, ŋkí jwôw lá Sábaad. ²¹ Nəcə *incwaw í ntəg í bá bə mwôw məonəg dí mbií í abwélé bə té shí í á tééd yí. Bíl í ábúlé kwo bə mbií wəonəg. ²² Í á mbəm bə Cwámaba kú cunal mwôw mə incwaw í ntəg məonəgú, tə muud kú faam. Nji a bá cunal mwôw məonəgú nəcə buud á mə bwey féésh wá.

²³ «Ntó, ŋkí ngwól múúd má ci nə bí ná: “Dugá! Mesî jisə wa”, ŋkí ná: “a jisə wá”, kúgá magulə. ²⁴ Nəcə omesí ó məshigā nə buud ə micúndə wə məshigā bwə bá də wóós. Bwə bá də sá məma *məshimbá, nə *isâ í mímbúgú mbií wúsə ná ŋkí gúl sá jí nə ŋkul bə ntó, buud Zembî má bwey féésh wá bwə bə bów-bôw zhí. ²⁵ Bi ó bəy! Mə mə bwey jaaw bí wə ni. ²⁶ Bwə ká ci nə bí ná: “Dugá, Mesî ji nūŋ shí a shwéeshád”, bi kú kə wu. Nkí bwə ci ná: “A jí ká nyúl fúmúd”, shwánágá, bi kú magulə, ²⁷ nəcə *Mwān mə Múúd

24:2 Luk 19.44 **24:5** 24.24; 2Te 2.9-10; 1Yn 2.18 **24:7** 2Ib 15.6; Iza 19.2 **24:9** 10.17-22; Yuá 16.1-4 **24:9** 5.11 **24:10** 10.35; Luk 12.52-53 **24:11** 7.15 **24:12** 2Tm 3.1-5 **24:13** Mbú 13.10 **24:14** 28.19 **24:15** Dan 9.27; 11.31; 12.11 **24:17** Luk 17.31 * **24:17** Ja bwə á də lwó minjów yí, bwə á də mə kwáminú námə nda mənyunə. Kwáminú í á də bə ŋkí lal, buud kə də ngə kyey wu gwôw, muud jee námə kə woga wu. **24:21** Dan 12.1; Mbú 7.14 **24:23** Luk 17.23-24 **24:24** 24.5; 7.15; Mbú 13.13-14 **24:27** 24.30, 37; 25.31; 1Kr 15.23; 1Te 3.13; 4.15; 2Te 2.1, 8; Zhk 5.7-8; 2Pr 3.4; 1Yn 2.28 **24:28** Zhb 39.30; Mbú 19.17-18

mə bá zə nda njəs í dɛ yas kóómb jwôw í dɛ cúwo yí, í nyîn kóómb jwôw í dɛ jíma yí. ²⁸ Kál mbimbə wúsə yí, cínəng wə ómpal ó dɛ sɛɛngya yé.

²⁹ «Í bá bə, mwôw mə incwaw í ntug mɔɔng mə ká námə shîn cɔ, jwów í bá shila ná nkwed kú ná kwo faan; nkwoond kú ná wéeshali mánkenya; wəacén-céní bwə bá dɛ bí shí; isâ byêsh bíśə nə mpífə jon dí yí í bá kúngula. ³⁰ Ja jɔɔngə, sâ í bá lwágulə ná Mwân mə Múúd wál zə yí í mú cúwo jon dî; ikúl í búúd byêsh yâ shí ga í mú ngə tədəwa; bwə músə dág Mwân mə Múúd ngə zə mínkúdúd, a zág nə mpífə nə milwaná. ³¹ A bá nti *wəéngəles bé nə məmá laag í dɛ lás nə nkulú yí, bwə zə sɛɛng búúd Zembí nyə á féesh wá, ikóómb ínɔ byêsh, tééd bíl íjumə í shíd kə wós bílúgád.

³² «Ŋwagá fɛg nə yuug bí mə dɛ dág nə lí *figyê yí. Í dɛ bə, ja mpúnzə nyé í mú ná bud-bud, məncuug mə agúgwáan mə ngə kɔ yí, bí mú mpu ná ompú bwə mú kúná-kúnə. ³³ Ntó námə, ja bí mə bá dág isâ byɔɔng byêsh í ngə sɛy yí, mpugá nə zíyé mə Mwân mə Múúd í mú kúná-kúnə, í mú cé máyíndə mə nyâ. ³⁴ Búbálé, mə jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé cɔ, isâ íni byêsh kú fwo sɛy. ³⁵ Gwów nə shí í bá cɔ, nji iciyá byám kú cɔ.»

Muud mə jalá nə ji nkəwəmsá

(Mak 13.32-37; Luk 17.26-30, 34-35)

³⁶ «Shú sâ í dúgyá nə jwôw nə wəla isâ byɔɔng í bá sɛy yí, kú nə muud mə mpú; tɛɛm bə wəéngəles búśə wə Zembí wá bwə ampúyé; tɛɛm bə Mwân nyə ampúyé; nji Sósngú wə mə mpú. ³⁷ Ja *Mwân mə Múúd mə bá zə yí, isâ í bá sɛy námə nda í á sɛy ja mə *Nówe dí ná. ³⁸ Shúshwóógú ná mpu í búdalúg shí nyêsh, buud bwə á dɛ də, dɛ ngul, bwə béya, bəlushi námə bwân bán nə ndé kə wós jwôw *Nówe nyə a nyí

məma byóól dí yí. ³⁹ Buud bwə á shígé dɛ beemb tɔ sâ, kə wós ja mpu í á zə janɔlə bwo bəsh yí. Ntó námə wə í bá bə ja Mwân mə Múúd mə bá zə yí. ⁴⁰ Í bá bə, budúm óbá bwə ngə sɛy fambá, ngwúd ngwiny, ngwól lág. ⁴¹ Budá óbá bwə ngə jí isâ kwóógú ngwúd dí, ngwúd ngwiny, ngwól lág.

⁴² «Ntó, jigá nkasə! Bi ampúyé jwôw Cwamba wún mə bá zə yí. ⁴³ Mpugá nə amadí njów mbəm dɛ mpu wəla lə búlú júwál í é zə yí, nki á dɛ ji nkasə, a kú bíd nə júwál í búgág nyə njów, júwo isâ. ⁴⁴ Ntó, bi mə jálá nə dɛ ji nkəwəmsá, nəcé Mwân mə Múúd mə bá zə wəla bí abulé ngə tədəga nə nyə é zə yí.»

(Luk 12.41-48)

⁴⁵ «Wáyé sól məsáal wúsə abúgúlág a njúl nkí kɛ məsa mə təl nə a bág lúlúú á buud ɔ njów a dɛ yə bwo idəw wəla í jəla yí? ⁴⁶ Sól məsáal wɔɔng nywá mə jəla nəcé məsa nyə é zə kwey a ngə sá isɛy byé. ⁴⁷ Búbálé, mə jaaw bí ná, məsa nyə é jil nyə nə a jwúg nə bíl isâ í njów byêsh. ⁴⁸ Nji nkí a jisə bów-bów sól məsáal, nyə é ci ná: “Cwamba waamə nyə áleleé nyingə”. ⁴⁹ Ná ndé a mú ka ji yídálə búúd bənonjə bwə ngə sɛy wá, nə dálə dəg, bənonjə oshwégye ó málwəg nji ngələ ngul. ⁵⁰ Məsa yé mə bá zə wós nyə dúl jwówúd məseegyá, wəla á shígé ngə tədəga yí. ⁵¹ Məsa nyə é yə nyə intúgúlí í ányinyaanə, a kənd nyə kúl búúd ó məkənjə bwə ngə bwəma nə nkúd yí; nyə é bə cínəngú, nji a ngə bwam nə məyə.»

25

Oncwíyê ó məsás wúm

¹ «Ntó, Faan á gwów í bá bə nda lân ga: oncwíyê ó məsás wúm mə á nwa məlámba, zə kə nə mə ká lág múúd nyə á bə nə a zə bwéemb shwə wán yé. ² Məsás wúm mənɛ dí, mətɔɔn mə á bə ilad, mətɔɔn okənj. ³ Mɔɔng mə á bə

24:29 Iza 13.10; 34.4; Azh 2.6, 21; 2Pr 3.10, 12; Mbú 6.12-14 **24:30** Zak 12.10-14; Dan 7.13-14; Mat 24.27; 26.64; Mak 14.62; Mbú 1.7 **24:31** 13.41 laag; 1Kr 15.52; 1Te 4.16 **24:34** 16.28 **24:36** Mis 1.7 **24:37** Mat 6.11-13; 7.7-13; 2Pr 3.6 **24:42** 24.44, 50; 25.13; Mak 13.33, 35; Luk 12.40; 21.36 **24:43** 1Te 5.1-2; 2Pr 3.10; Mbú 3.3 **24:45** 25.21-23 **24:48** 2Pr 3.4 **24:50** 24.42 **24:51** 8.12 **25:1** Luk 12.35-36

ilad má má á ηwa málámba kú bwey ηwa mósól mǎwúdǎ kǎ nǎ mwo. ⁴ Nji okǎη bá, bwǎ á ηwa málámba, bwǎ kǎ námǎ nǎ ifuundú í mǎwúdǎ nǎ bwǎ bá kǎ ηgǎ kwádǎlǎ. ⁵ Muud nyǎ á bǎ nǎ a zǎ bwéemb múdá yé, nyǎ á shígé jǎwa zǎ; mǎsǎs wúm mǎni mǎsh má mú tag nǎ jiya nǎ ndéé má shǐn kǎ gwǎd. ⁶ Tǎm bulú, cúndǎ í mú sǐy nǎ: “Muud bá wǎ zǎg ε; kǎgǎ lǎg nyǎ!” ⁷ Oncwíyê ó mǎsǎs wúm mǎni mǎsh má músǎ juum, má ka zǎ kwǎmusa málámba. ⁸ Mǎwǎg má á bǎ ilad má, má mú ci nǎ okǎη nǎ: “Yǎgǎ sǎ baalé mǎwúdǎ, mǎsǎ málámba má wǎl jíma.” ⁹ Okǎη nǎ bwo nǎ: “Mbǎ! Mǎwúdǎ má ákwagayé nǎ shé bǎsh; kǎgǎ íkúl bwǎ dǎ ηgǎ kusha yí, bi kǎg kusǎ mǎn.” ¹⁰ Té ilad íni í á ηgǎ kǎ nǎ í kǎ kusǎ mǎwúdǎ yí, muud bá mú wós. Bǎnǎη bǎwǎg bwǎ á bǎ okǎη wǎ, bwǎ mú nyí njǎw zǎη, bwǎ fad mbê. ¹¹ Mǎsǎs mǎ ilad má á ka zǎ wós na mpǎmpǎsǎ, ka zǎ ηgǎ jǎw nǎ: “Mǎsa, Mǎsa, juwǎg sǎ mbê.” ¹² Nyǎ mú yida bǎsa nǎ bwo nǎ: “Mǎ ηgǎ ci nǎ bí fwámé ci nǎ, mǎ ampúyé bǐ.” ¹³ Ntǎ, jigǎ ηkasǎ, nǎcé bi ampúyé jwǎw nǎ wǎla *Mwǎn mǎ Múúd mǎ bá zǎ yí.»

*Osól ó mǎsǎal ólól
(Luk 19.12-27)*

¹⁴ «Í bá bǎ nda muud nyǎ á kǎ njǎond dí yé. Ja á má bǎ nǎ a zǎ tí yí, a mú jǎw osól ó mǎsǎal bǎ, zǎ yǎ bwo mǎbii mé tǎη nda mǎcé. ¹⁵ A mú ηgǎ yǎ bwo námǎ nda bwǎ á ηgǎ bǎ nǎ ηkul iséy nǎ; a yǎ nyíga mimbwoomb mí mímbeesh mítǎon, a yǎ nyíga mimbwoomb mímbǎ, a yǎ nyíga mbwoomb ηgwúd. Nyǎ a shǐn yǎ bwo ntǎni nǎ ndéé a músǎ kyey. ¹⁶ Námǎ nji bwǎ á shǐn lǎg *mwaanê yí, nyǎwǎg nyǎ á bǎ nǎ mimbwoomb mítǎon yé mú kǎ sǎy nǎ yé mwaanê; a músǎ nyíngǎ bii míl mítǎon. ¹⁷ Nyǎwǎg nyǎ á bǎ nǎ mímbǎ yé mú námǎ nyíngǎ bii míl mímbǎ. ¹⁸ Nyǎwǎg nyǎ á bǎ nǎ ηgwúd yé nyé nyǎ á kǎ fáag bí mǎndǎlúd, a mú shweel mwaanê mǎ mǎsa yé cínǎηg.

¹⁹ Ja fwámé fwǎla í á cǎ yí, mǎsa nyǎ á ka zǎ nǎ a zǎ sǎ ósǎal ó mǎsǎal bǎ shitǎg. ²⁰ Nyǎwǎg nyǎ á lǎg mimbwoomb mí mímbeesh mítǎon yé mú shǐsh, a zǎg nǎ míl mimbwoomb mítǎon, nyǎ nǎ: “Mǎsa, wo á yǎ mǎ mimbwoomb mí mímbeesh mítǎon; dǎgí, míl mimbwoomb mítǎon mǎ á bii wǎ míga.” ²¹ Mǎsa yé mú ci nǎ nyǎ nǎ: “Uhǎη. Wo ji jǎjǎ sǎal mǎsǎal abúgǎlǎg. Wo má bǎ mǎ abúgǎlǎg nǎ isǎ cǐg-cǐg, mǎ é jil wo isǎ í ábubulyǎ dí. Zaǎ ji mǎshusǎg mǎ mǎsa woó dí.” ²² Nyǎwǎg nyǎ á lǎg mimbwoomb mímbǎ yé mú námǎ shǐsh, nyǎ nǎ: “Mǎsa, wo á yǎ mǎ mimbwoomb mí mímbeesh mímbǎ; dǎgí, míl mimbwoomb mímbǎ mǎ á bii wǎ míga.” ²³ Mǎsa yé mú ci nǎ nyǎ nǎ: “Uhǎη. Wo ji jǎjǎ sǎal mǎsǎal abúgǎlǎg. Wo má bǎ mǎ abúgǎlǎg nǎ isǎ cǐg-cǐg, mǎ é jil wo isǎ í ábubulyǎ dí. Zaǎ ji mǎshusǎg mǎ mǎsa woó dí.” ²⁴ Nyǎwǎg nyǎ á lǎg nji mbwoomb ηgwúd yé músǎ námǎ shǐsh, nyǎ nǎ: “Mǎsa, mǎ mǎ á bwey mpu nǎ wo ji ηkí nyaan, wó dǎ mwǎágǎlǎ mpúmǎ kúl wó á shígé bǎ yí, wó dǎ shwo ídǎw kúl wó á shígé myεεg mpǎg yí; ²⁵ Gwǎ wǎ má á fúndǎ yí, mǎ músǎ kǎ shweel mbwoomb mímbeesh wó mǎndǎlúd. Lǎgǎg, sǎ gwó wǎ ga.” ²⁶ Mǎsa yé mú ci nǎ nyǎ nǎ: “Wo ji bǎw-bǎw sǎal mǎsǎal. Wo ji mbéé lǎm. Nkí wo á mpu nǎ má dǎ mwǎágǎlǎ mpúmǎ kúl má á shígé bǎ yí, mǎ dǎ shwo ídǎw kúl má á shígé myεεg mpǎg yí, ²⁷ ηgǎá, wo á jǎla nǎ kǎ wǎ mǎ mwaanê waamǎ bǎη dí, nǎ ja má wós yí, mǎ zǎ ηwa nyǎ nǎ mǎbǎdí gwǎw! ²⁸ Déégǎgǎ nyǎ mbwoomb mímbeesh ni, bi yǎg nyǎwǎg jí nǎ myo wúm yé. ²⁹ Nǎcé muud jí nǎ mǎbii yé, bwǎ bá nyíngǎ kwádǎlǎ nyǎ mwo, á mú bul bii, nji nyǎwǎg cúgǎ nǎ ndǐ yé, bwǎ bá mǎel déég sǎsǎsǎ á jí nǎ ndǐ yí. ³⁰ Biigǎ mbéé bǎw-bǎw sǎal mǎsǎal ga, bi wúsǎg nyǎ tǎon, kúl í bá bǎ nji a ηgǎ bwam nǎ mǎyê yí.»

Sémbyé mílǎsǎ á mǎzhúgǎlǎ

25:10 9.15   **25:11** Luk 13.25   **25:12** 7.23   **25:13** 24.42   **25:14** Mak 13.34   **25:15** Rom 12.6
25:19 18.23   **25:21** 24.45-47; Luk 16.10   **25:29** 13.12; Mak 4.25; Luk 8.18; 19.26   **25:30** 8.12
25:31 16.27   **25:31** Mbǎ 33.2; Zak 14.5; Mat 16.27; 19.28; 1Te 3.13; Yúd 14

31 «Ja *Mwân mə Múúd mə bá zə nyádi ijwûga dí, bânêŋ *wæŋgales bêsh yí, a bá zə ji nyádi *caanǵá á milwanád. 32 Ntó ilwonŋ byêsh yâ shí ga í bá seŋgya nyádi mpwóómbúd. A bá béég búúd ígwoonŋ íbá nda mbaagula itaw mə du béég íncwambe nə ikálá ná. 33 A bá tâl íncwambe nyádi mbwê mæncwûm, ikálá nyádi mbwê mækóól. 34 Ná ndeé Njwú-buud mə bá ci nə bəonŋ wâ mbwê mæncwûm ná: “Zəgá, bí buud Sóŋgá wâm mə yá ócúncésh wá. Zəgá ji Faan déd, zə lég lúgí nyə á bwey bwíŋ bí námá ja nyə á fwə shí nə gwów yí. 35 Nəcə mə a gwág zha, bí á yə mə idâw; mə a gwág shwáásúlə minú, bí á ŋgulał mə; mə á bə njôŋ, bí á ŋwa mə bídí; 36 mə á bə shushwáás, bí a bwééd mə mikáándá; mə á bwás, bí á zə dúg mə; mə á bə mímbwugud, bí á kə dúg mə.” 37 Ja jəonŋá wá otútəlí ɔ búúd bwé bá bəsa nə né ná: “Cwámba, jáyé ja sá á dúg wo nə zha sá mú yə wo idâw, sá dúg wo nə shwáásúlə minú sá ŋgulał wo yí? 38 Jáyé ja sá á dúg wo, wo njúl njôŋ sá mú ŋwa wo sádi yí; ŋkí ná wo njúl shushwáás sá mú bwééd wo yí? 39 Jáyé ja sá á mpu ná wo ŋgə bwás ŋkí ná wo ji mímbwugud sá mú kə dúg wo yí?” 40 Njwú-buud mə bá bəsa nə bwo ná: “Búbáélé, mə jaaw bí ná, ja jêsh bí á sá gúl míminyənŋá jâm wúl sóólágú ní yí, mə wá bí á sá wə yé.”

41 «A músə bá ci nə bəonŋ wâ nyádi mbwê mækóól ná: “Wúgá mə míshúd. Bí búsa nə məzhúŋgúlú mə Zembí. Kyeyugá kə kuda á kandugə kandugə dí, kuda Zembí nyə á kwəmsa shú Njwú məjamb bânêŋ wæŋgales bé yí. 42 Nəcə mə á gwág zha, bí a shígé yə mə idâw; mə á gwág shwáásúlə minú, bí a shígé ŋgulał mə məjúwó. 43 Mə á bə njôŋ, bí a shígé ŋwa mə bídí; mə shushwáás bí kú bwééd mə mikáándá; mə bwás, mə kə mímbwugud, bí kú kə dúg mə.” 44 Ntó, bwé bá námá jí nyə ná: “Cwámba, jáyé ja sá á bwelə dúg wo, wo ŋgə yə nə zha ŋkí shwáásúlə

minú, ŋkí ntâg nə sá á dúg wo, wo njúl shushwáás ŋkí ná wo ŋgə bwás, ŋkí ná wo njúl mímbwugud sá kú bísh wo yí?” 45 Ntó, a bá bəsa nə bwo ná: “Búbáélé, mə jaaw bí ná, ja jêsh bí á bə kú sá ŋgwól míminyənŋá waamə wúl sóólágú ní yí, mə wá bí á bə kú sá mánywa məonŋ yé”. 46 Ná ndeé, búni bwé bá kə íntágúlí yâ kandugə kandugə dí; otútəlí ɔ búúd bânŋ bwé kə cug á kandugə kandugə dí.»

26

Shwushwaga shwiy mə Yésus (Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

1 Í á zə bə ná, ja Yésus nyə á shín lás isâ íni byêsh yí, nyə á ka ci nə *ompwíín bé ná: 2 «Bí mə mpú ná í mé lúg mwôw mábá ná *Páska bəg. Mpugá nə *Mwân mə Múúd mə bá kaanz shú ná bwé bânŋ bwambulə nyə kwolós dí.» 3 Milúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud wâ ləom bwé á ka kə seŋgya luŋ mə Kayíf, Ajəláci á ofada. 4 Bwé mú kə cwə íyuug nə bwé bí Yésus mákəŋúd, gwú nyə. 5 Njí, bwé á ŋgə ci ná: «Í ajəláyé nə sŋy fwála lə zânŋ, buud bwé á bá bul sá ícucu».

Ŋgwól múdá mə shwu Yésus labínda lúúd (Mak 14.3-9; Yuá 12.1-8)

6 Yésus nyə á ka bə Betanî, Shímun á zúzaamə dí njów. 7 Ŋgwól múdá mbíd fúfuundú *alubátrə* mú shísh wé Yésus. Fúfuundú jəonŋ í á bə nə labínda álal-kus. Ná ndeé, Yésus ŋgə də, mudá éne mú shwu nyə labínda wəonŋ lúúd. 8 Ja *ompwíín bwé mə dúg ntúni yí, bwé mú gwág bôw, bwé mú ŋgə lás ná: «Jí á ntámá labínda éga ntúga yí? 9 Í ámə jəla nə bwé kúshag labínda ní ŋkí lal kus, bwé mú kwíínd mímbúmbúwá nə *mwaanê wəonŋ.» 10 Yésus nyə á ka mpu ná bwé ŋgə lás ntó, a mú ci nə bwo ná: «Nəcə jí bí mə ntágúlə múdá éne yí? Sâ mánywa wé á mé sá mə ní. 11 Nəcə bíndêŋ mímbúmbúwá bí é

du ji mwôw mêsh, nji sánôh bí sá ábúlé ji mwôw mêsh. ¹² Ja nyé ámæ shwu mæ labínda nyúúlúú ní, nyæ ámæ bwey kwæmusa mæ dɔwúlæ má bá zæ dɔw yí. ¹³ Bábálé, má jaaw bí ná, kúl jêsh bwá bá cúndæ Jɔjɔ Kéel ga shí nyêsh dí yí, bwá bá námá du jaaw sâ múdá éga má sá mæ yí, buud du táduga nyæ.»

¹⁴ Mprásæ na, ηgwól múúd á gwoonɔ ɔmpwíín wúm næ óbá, nyɔonɔ bwá á du jôw ná Yúdas Iskariyôt yé, músæ kæ dúgya næ milúlúú myâ ofada, ¹⁵ nyæ næ bwo ná: «Mæ ká sá ná bi bííg Yésus, bí yæ mæ jí?» Bwé mú ntâg lɔ misanɔ mí mwaanê mæwúm málól, bwá yæ nyæ. ¹⁶ Tééd baan dɔonɔú dí, Yúdas músæ ηgæ sɔ fwámé fwála á jí næ ηkul sá ná bwá bííg Yésus yí.

Yésus bánôh ompwíín bé bwá sá Páska (Mak 14.12-21; Luk 22.7-14, 21-23; Yuá 12.21-30)

¹⁷ Jwôw mótéédúlé má zâh mú ka zæ wóós, jwôw bwá á jala næ tééd dálæ íbuléd yâ kú næ *lævur yí, *ompwíín bwá á ka jí Yésus ná: «Wó cæel ná sá kág kwísha dína *Páska ηgow?» ¹⁸ Yésus mú bɛsa næ bwo ná: «Kagá ηgwála, wé mbeé; bi kág ci næ nyæ ná: “Yíguli má ci ná baan dé í mú kúná-kúnæ. Bánôh ompwíín bé bwá é zæ sá Páska wa wódí.”» ¹⁹ Ompwíín bwá á kæ námá kæ sá nda Yésus nyæ á ci næ bwo ná, bwá mú kwísha dína Páska.

²⁰ Ja kugú í á bíi shí yí, Yésus nyæ á kæ jí shí, bánôh *buud ɔ lwámá wúm næ óbá bé, kálæ dæ. ²¹ Bwé ηgæ dæ, Yésus mú ci ná: «Bábálé, má jaaw bí ná, ηgwól múúd á na bídí nyæ é kusha næ mæ». ²² Ompwíín bwá mú bul gwág sâ jɔonɔú cey lámúd, bwá mú ηgæ jí nyæ, múúd yêsh ná: «Cwámaba, ye mæ?» ²³ Yésus mú bɛsa ná: «Muud sáná sá ámæ juwo mæbwê shúyád yé, nyæ wé nyæ é kusha næ mæ. ²⁴ Mwân mæ Múúd nywáá, nyæ é kæ námá nda jísá bwey bæ cilyá shú dé dí ná. Nji mæntágula næ múúd mæ kéénzh nyæ yé; í á yida nywá

bul jala ná muud wɔonɔú kú byêl.»

²⁵ Ntó, Yúdas, muud nyæ á kusha næ nyæ yé mú námá lás, a jí nyæ ná: «*Rabi e, ye mæ?» Yésus mú bɛsa næ nyæ ná: «Wo má ci wé ní.»

²⁶ Bwé ηgæ dæ ntáni, Yésus mú ηwa buléd, a yæ Zembí cúncésh ná ndeé, a mú fêy buléd, yæ ɔmpwíín bé, nyæ næ bwo ná: «ηwagá, bi dág. Nyúul nyâm wé ga.» ²⁷ Ná ndeé, a mú ηwa bálá wáan, a yæ Zembí cúncésh, a yæ ntâg ompwíín bé, nyæ næ bwo ná: «Bi bêsh ηgulugá. ²⁸ Mæcií mâm wé mání, mæcií mâ sɔ, má zé shwiy shí má, zæ cé búúd ηkí bulya, ná bwá bég næ ijuugá í *mísám. ²⁹ Má jaaw bí ná, mæ abúlé ná kwo ηgul wáan ní kæ wóós ja shé má bá ηgul ncuncumbæ Faan má Sónɔgá waam dí yí.» ³⁰ Bwé mú ka sey Zembí isusa i gúmá ná ndeé bwá músæ kyey kæ *Mbún wáolivyê dí.

Pyêr nyæ e kílya Yésus

(Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Yuá 13.36-38)

³¹ Ná ndeé, Yésus mú ci næ *ompwíín bé ná: «Búlú ga dí, bi e lánɔwo búgád næcé mæ. Sâ jɔonɔú wé jísá cilyá Kálaad Zembí dí yí ná: “Mæ é nyífa mbaagulæ itɔw, incwæmbæ í sɔonɔú í mú shín ciima.” ³² Nji, ja má bá gwúm yí, mæ bá tééd kæ Galilé, bí kæ bá kwey mæ núh.» ³³ Pyêr mú lás, ci ná: «Tæem bæ ná bóólúgá bêsh bwá lánɔwo búgád næcé wo, mæ mæ abúlé bwele lánɔwo.» ³⁴ Yésus mú bɛsa næ nyæ ná: «Bábálé, má jaaw wo ná, námá búlú ga dí, shúshwóógú ná ηgwúm kúwo kwáágúgi, wo e kílya mæ ija ilól.» ³⁵ Pyêr næ né ná: «Tæem bæ ná í wóós ná shwé yég shwiy ηgwúdú, mæ kú bwele kílya wo». Bóól ɔmpwíín bêsh bwá mú námá ηgæ ci ntó.

Yésus má jagula næ Zembí Getsemane (Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)

³⁶ Ná ndeé, Yésus bánôh *ompwíín bé bwá músæ kumæ kúl bwá du jôw ná Getsemane yí. A mú ci næ bwo ná:

26:15 MmN 21.32; Zak 11.12; Yuá 11.57; 13.2 **26:17** MmN 12.1-20 **26:20** Yuá 13.2, 21-30 **26:23** Sôm 41.10 **26:24** Sôm 22.7-8, 16-19; Iza 53.9 **26:26** 1Kr 10.16 **26:28** MmN 24.8; Zhe 31.31; Heb 7.22; 9.15-20 **26:30** Luk 22.39; Yuá 18.1 **26:31** Zak 13.7; Mat 26.56; Yuá 16.32 **26:32** 28.7, 16 **26:34** Luk 22.33-34; Yuá 13.36-38 **26:34** 26.75 **26:36** Luk 5.16; Heb 5.7-8

«Jigá wa shí, má fwo kə wá shwóg, kə sá májəgula». ³⁷ A músə jôw Pyêr nə bwân ó Zhébedé óbá, bə́nónɲ bwá mú kə; a mú tééd ngálə bul gwág mə́cɛy mə lām, mbɔɔm í ngə shwiy nyə nyúúlúd. ³⁸ A mú ka ci nə bwo ná: «Lām wúsə mə nə mə́cɛy ki mə é yə. Jigá nkasá wa shí, bi nyééləg mə.» ³⁹ A mú wú na bwádí, a nɲwá shísh shwóg, a músə kə wusə nyúúl shí, a kúd mpwoombú mándəlúd, jəgula nə Zembí ná: «Pəpá e, nki jí nə nkuł jəla ntó, maguləg nə mə bə́g kú ngul bálá mə́cɛy ga. Nji, í síyúg nda wó céel ná, kú bə́ nda má céel ná.» ⁴⁰ A músə zə kóómb ómpwíín bwá á bə́ yí, a mú zə kwey bwo ígwád. A músə lás nə Pyêr ná: «Ntó ná bí cugé nə nkuł ji nkasá nə mə tɔɔ nji wəla ngwúdu? ⁴¹ Jigá nkasá, jəgula nə Zembí, bi bə́g kú biil mábwə́búlánúd. Lām wúsə nə yéesh mə kyéy jə kuú njɔɔnd; nji nyúul í cugé nə nkuł kwag kuú njɔɔnd wɔɔng.» ⁴² A músə nyingə shísh shwóg ja ábɛé, kə jəgula nə Zembí ná: «Pəpá, nki tédúgá wó í cugé ná wo yíl mə bálá ga mə kú ngul, í síyúg nda wó céel ná.» ⁴³ A músə nyingə zə ómpwíín bé dí, zə námə nyingə kwey bwo ígwád nəcé mísh má á ngə ntám bwo. ⁴⁴ A mú wú na bwádí, a shísh shwóg, kə sá májəgula ja áléel, məjəgula məmpúd á ngə bwey sá má. ⁴⁵ A músə nyingə zə ómpwíín bé dí, a mú ci nə bwo ná: «Ye bi bān bi é bə́ wa nji gwá nə gwá nji ngálə woga? Dugá! Wəla í mú kúná-kúnə, wəla *Mwān mə Múúd mə zə kaanz məbwə́ má ósól ó *mísəm dí yí. ⁴⁶ Tówúgá, sá kyéyug. Muud má kusha nə mə wá zág yé.»

Bwá bii Yésus
(Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Yuá 18.3-12)

⁴⁷ Yésus ngə ná lás ntáni, seegya ná, Yúdas nyə á bə́ námə gwoong *ómpwíín wúm nə óbá dí yé mú cúwo, a ngə zə nə məma kında búúd, bwó nə ikafwele nə məbúlə. Milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wā lɔɔm wá bwá á nti bwo. ⁴⁸ Yúdas, muud nyə á kusha nə

nyə yé, nyə a bwey kwambúlə nə buud óni ná: «Muud má é kə fúlal, sá sɔnyə mímpu yé, nyə wá éne, bi ó bii nyə». ⁴⁹ Námə nji Yúdas nyə á cúwo yí, nyə a cɔ́ kə nji wá Yésus, nyə nə né ná: «Rabi, wo ɔ́ lás ɔ́!» A mú fúlal nyə. ⁵⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wey e, ság sá wo ámə zə sá yí». Buud bwá mú cíg, zə kə Yésus, bwá mú bii nyə.

⁵¹ Seegya ná ngwól múúd gwoong mə Yésus má wéem kafwele jé, taad ngwól sóol məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwə. ⁵² Yésus músə ci nə nyə ná: «Nyingəg fɛen kafwele gwó jiya jéd; nəcé muud yəsh mə bálán nə kafwele yé, a bá námə bwəma nə shwiy kafweled. ⁵³ Ye wo ampúyé ná mə ji nə nkuł gwáám b Dā kwííndyá, a ləel námə nti mə məma ikında í *wəéngəles wúm nə íbá? ⁵⁴ Ká, nki ísá í síyú ntó, micilyá myá Kálad Zembí mí é ka bwəma ntədəlé? Sā í ngə síyú ga í ngə lwándulə micilyá myɔɔng.»

⁵⁵ Yésus músə ka ci nə buud bwá á zə bii nyə wá ná: «Bí ngə zə nə ikafwele nə məbúlə zálə bii mə, mə jisə zhiləngaanə hí? Ngáá ná shé á də bə́ jwəw dēsh kúl ngwúd, mə ngə jíguli buud *Luɲ mə Zembí dí, bi kú séém b mbwə́ ná bi má bii mə. ⁵⁶ Isá íga byəsh í ngə síyú ntúga ná isá *búúd ɔ́ micúndə bwá á cilə yí í bwəmag.» Mpásə wɔɔngú, ómpwíín bé bwá mú myaas nyə, bwá shín fúndə.

Yésus təl kəɔɔd wá Kayíf

(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55, 63-71; Yuá 18.13-14, 19-24)

⁵⁷ Buud bwá á zə bii Yésus wá bwá mú kə nə nyə wá Kayíf, Ajəláci á ofada, kúl *Oyíguli ó mə́cɛɛ nə ocúmbá buud wā lɔɔm bwá á kə seengya yí. ⁵⁸ Pyêr nyə nyə á ngə bɛ́ bwo shwóg-shwóg ná ndéé kə wóós núnɲ luɲ. A mú nyíi ná á céel fwo wámbúlə sá í é bə́ yí. A mú kə ji shí, bə́nónɲ bíl ífulish kəl ngwúd.

⁵⁹ Té ni, milúlúú myá ofada, bə́nónɲ *Gwoong ósémbye ó mílású wā Zembí jəsh bwá á ngə sɔ́ mpwene bwá yág nyə ná ndéé bwá gwú nyə yí. ⁶⁰ Nji, zhwoog buud bwá á tɛem ngə zə nə ijɔ́ ngə zə

yə nyə ompwene, í á shigé bæ nə tɔɔ sá á shwiy. Bóól búúd ɔ́ ompwene óbá bwé mú zə cúwo, bwé ná: ⁶¹ «Wey éne, nyə á ci ná a ji nə nkul búgə *Mpáánzə Zembí ná ndeé a kwo sá nji mwów málólól shumále nyúl.» ⁶² Ajeláci á ofada mú tów tátalí, nyə nə Yésus ná: «Wo abésáyé búúd óga sá bwé ngə bwaagulé wo ni?» ⁶³ Yésus njúl nji kál-kál. Ajeláci mú kwo ci nə nyə ná: «Jaawug sá búbólé má Zembí á kuwô, ye wo ji *Kríst, *Mwân má Zembí?» ⁶⁴ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wo má ci óni. Má ka jaaw bí ná tééd námá kíkídíga, bí é dúg *Mwân mə Múúd njúl shí mbwê mənəcwúm má Zembí á nkul nyêsh dí, bí mə bá námá dúg nyə, a ngə zə mínkúdí.» ⁶⁵ Ajeláci músə nyaa míkáándá, nyə ná: «A má *lás nə Zembí bwaasúle mpu, jí shé má kwo sɔ́ owúshined yí? Bíméfwó bí má gwág nda á má lás nə Zembí bwaasúle mpu ná. ⁶⁶ Bí mə dúg ná jí?» Bwé ná: «A jəlá nə yə.» ⁶⁷ Bwé mú ka ngə sey nyə məntənd mpwóómbúd, bwé ngə wá nyə ikúda; bóól bwé ngə tí nyə məmpóónz, ⁶⁸ bwé ngə ci nə nyə ná: «Yé Kríst, lwóg ná wo jí *muud micúndá, jaawug sá muud nyə ámə yíd wo yé.»

Pyêr má kíflya Yésus

(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Yuá 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Pyêr njúl ná na tóón mbaadá di, dúl sás í á də sêy nə Ajeláci á ofada yí, í músə shísh nyádí zə ci nə nyə ná: «Wo á bæ námá gwoong mə Yésus muud á Galilé éga dí.» ⁷⁰ Pyêr mú kíflya nyə tām buud, nyə ná: «Mə ampúyé sá wó ngə ci yí.» ⁷¹ A mú ka tów shí, ngə kə nge mbê kóógúlád. Dúl sás í á də námá sêy cínəng yí í mú yag nyə, a mú ci nə buud bwé á bæ cínəng wá ná: «Muud éga nyə á bæ gwoong mə Yésus á Nazarét dí.» ⁷² Pyêr mú kwo kíflya nyə, a keen ná: «Búbólé, mə ampúyé múúd éne.» ⁷³ Kú námá bwey, buud bwé á bæ cínəng wá bwé mú

shísh nyádí, zə ci nə nyə ná: «Wo jí bále bæ múúd á gwoong jəngə; kál lú lésú dwô í ngə bwey lwágulé ntó ná sán.» ⁷⁴ Pyêr mú kíflya nyə nə məma nkaaná, nyə ná: «Nkí má bwiing ijóó, nkwaal nə mə. Mə ampúyé múúd éne.» Námá nji nyə á ci ntáni yí, ngwúm kúwo mú kwáág. ⁷⁵ Pyêr mú táduga ciyá Yésus nyə á ci nə nyə yí ná: «Shúshwóógú ná ngwúm kúwo kwáágúg, wo e kíflya mə ija ílól.» A mú cúwo tóón kə də ság nə yə.

27

Bwé cəglə Yésus shwiy

(Mak 15.1; Luk 23.1-2; Yuá 18.28-32)

¹ Mán mələm, ná námá mpámán mpámán, mílúlúú myə ofada nə ocúmbá buud wá ləəm bwé mú sá shwushwaga ná ndeé bwé sámb nə Yésus má jəlá nə yə. ² Bwé mú wólə nyə mənəkəda ná ndeé bwé kə cwámbələ ngwáməna Pilát.

Yúdas má gwíflya nyúul

³ Ja Yúdas muud nyə á kusha nə nyə yé má dúg ná bwé má sámb nə Yésus má jəlá nə yə yí, lám í mú cey nyə cwú nə sóólúgú nyə á sá yí. A mú kə ná a ké nyíng mílúlúú myə ofada nə ocúmbá buud misan mí *mwaané məwúm málólól myán, ⁴ nyə nə bwo ná: «Mə má səm nə kushálə nə muud njúl kú nə məbyaagulé.» Bwé mú ci nə nyə ná: «Sá abíshé. Wóó lésú óni.» ⁵ Yúdas mú shwu mwaané cínəng shí *Mpáánzə Zembí dí, a mú kyey kə kəl kwoolú cínád ná ndeé yə. ⁶ Mílúlúú myə ofada mí mú wásulé mwaané wəng, bwé ná: «Mwaané éga jí mwaané məcií. Í á jəláyé ná sá wáág nyə manga á Mpáánzə Zembí dí; məcəx mású má amágúláyé ntó.» ⁷ Bwé mú ka sá shwushwaga ná ndeé bwé mú kə nə mwaané wəng, kə kusə kúl shí má mól məmپی, bwé sá kúl shí jəngə ban məshwon ójəng. ⁸ Sá jəngə í á

26:61 27.40; Yuá 2.19; Mis 6.14 **26:63** kál-kál: Iza 53.7; Mat 27.12-14 Mwân má Zembí: Mat 14.33; 27.40, 43; Luk 22.70 **26:64** Dan 7.13; Mat 22.44; 24.30; Mak 13.26; Luk 21.27 **26:65** nyaa míkáándá: Iñ 14.6; Esd 9.3 lás nə Zembí bwaasúle mpu: Ləv 24.16; Yuá 19.7 **26:67** Iza 50.6; 53.5 **26:68** 21.11 **26:75** 26.34 **27:3** 26.15

sá ná bwá dúg jôw kúl shí jœng ná fambá mácií. Jíná dœng dúsə ná zə kumə múús. ⁹ Ntó, sâ *múúud micúndá Zheremí nyə á ci yí í mú bwəma. Nəcə nyə á ci ná:

Bwá á ŋwa misaŋ mí mwaanê məwûm málól;

tâŋ bwân ó Izarəyêl bwá á cígə ná í kwaga nə muud wœngə yí.

¹⁰ Bwá mú kusə kúl shí mə mœl məmpií nə ndí,

námə nda Dá Zembí nyə á ci nə mə ná.

Yésus təl kœdud wə Pilât
(*Mak 15.2-5; Luk 23.3-5; Yuá 18.33-38*)

¹¹ Bwá á ka kə nə Yésus wə njwú-buud. Njwú-buud mú ŋgə jí nyə minjígá; a mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus nə né ná: «Wo mə ci óni.» ¹² Nji ja mílúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud wâ lœm bwá búgə Yésus lósú yí, Yésus kú bəsa. ¹³ Ntó Pilât mú jí nyə ná: «Ye wo aŋgê nə gwág isâ byêsh bwá ŋgə bwaagulə wo íni?» ¹⁴ Nji Yésus kú bəsa nə nyə tœ sâ. Ngwámuna mú bul káam.

¹⁵ Ngwámuna nyə á də bə ná, ja jêsh zâŋ nyísó yí, a bíd mbwug ŋgwúd, wœng lœm í ámə gwáámə nyə yí. ¹⁶ Bwá á ka bə nə wúl mbúmbén mbwug nə jínə ná Barábas. ¹⁷ Nda búúd bwá á bə sœngyá ná, Pilât mú jí bwo ná: «Mə bídúg bí wáyé mbwug? Ye Barábas, ye Yésus jí nə jínə ná *Kríst yé?» ¹⁸ Pilât nyə a jí ntó nəcə nyə á bwey mpu ná bwá ŋgə kusha nə Yésus zhíjúd. ¹⁹ Ja Pilât nyə á bə a njúl jiya mílósú jéd a ŋgə lás lósú mə Yésus ni, mudá yé nyə á nti nyə mæcwama ná: «Wo kú tééd nyí lósú níí. Muud éne ji tútəlí muud. Mə mə bul wáduga nə ntamə nyé búlu gaád.» ²⁰ Mílúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud wâ lœm bân bwá mə shîn bwey cwîny lœm ná bwá gwáámbug Barábas, Yésus yág. ²¹ Ngwámuna mú lás, nyə ná: «Búud obá ógad, mə bídúg bí nyáyé?» Bwá ná: «Barábas.» ²² Pilât mú jí ná: «Ká

Yésus jí nə jínə ná Kríst éga nyə, mə sáág nyə ntədəle?» Bêsh bwá mú ci ná: «Bwá bwámbuləg nyə kwolós dí.»

²³ Ngwámuna mú jí ná: «Dáyé bôw á mə sá yí?» Bwá mú kîm gwów gwôw ná: «Bwá bwámbuləg nyə kwolós dí.»

²⁴ Pilât mú dúg ná nyə e tœm wá nadâ, sâ í ábúlé cénd, icucu í é ŋgə yáág yáágúg. A mú ka ŋwa májúwó, zə gusa məbwə mísh mə búúdad, nyə ná: «Muud éga cugé nə məbyaagulə, shwiy dé í adúgə mə. Í dúg bí.» ²⁵ Buud bêsh bwá mú magulə ná: «ŋkwaal á shwiy dé bág nə sá, kala nə bwân búsu.» ²⁶ Pilât mú bíd bwo Barábas. A mú sá ná bwá fyámásóg Yésus mílwón nə ndéé a mú yə bwo nyə ná bwá kág bwambulə nyə kwolós dí.

Ozĩmbi bwá cágulə Yésus
(*Mak 15.16-20; Yuá 19.2-3*)

²⁷ Ozĩmbi ŋgwámuna bwá mú ka kə nə Yésus luŋ mə ŋgwámuna. Bwá mú jôw ózĩmbi bêsh bwá zə sœngya cínœng. ²⁸ Bwá mú yíl nyə mikáándá, bwá bwééd nyə fwámé jud átítí. ²⁹ Bwá mú ŋwa isâ yá mægwaagulə, bwá lwó *túm gúmə ná ndéé jil nyə lúúd, bwá wá nyə kúl mbwu mbwə mæncwúmád. Bwá ka zə ŋgə kúd nyə məbwón, ŋgə cágulə nyə, ŋgə ci nə nyə ná: «Yé Njwú *Oyúden, sá ŋgə báág nə wo.» ³⁰ Bwá mú sey nyə mæntænd, bwá ŋwa kúl mbwu, də nyífə nyə lúúd. ³¹ Ja bwá á ka shîn cágulə nyə ntáni yí, bwá á ka yíl nyə jud átítí, bwá bwééd nyə mikáándá myé, bwá mú kə nə nyə kálə bwambulə nyə kwolós dí.

Bwá bwambulə Yésus kwolós dí
(*Mak 15.21-32; Luk 23.26-43; Yuá 19.17-27*)

³² Bwá ŋgə wú nə nyə ŋgwála ntáni, bwá mú bwəma nə ŋgwól múúud á Sirên nə jínə ná Shímun. Ozĩmbi bwá mú yímbuli nyə ná a ŋkényúg Yésus kwolós. ³³ Bwá mú kə kumə kúl bwá də jôw ná Golgota yí. Jínə dœng í ké ná «kúl á bwundú lúu». ³⁴ Bwá mú ŋgulal nyə wáan fúlá nə wúl myámbe

27:9 Zak 11.12-13; Zhe 32.8-9 **27:11** 2.2; 27.29, 37, 42; Mak 15.2, 9, 12, 18, 26, 32; Luk 23.3, 37-38; Yuá 1.49; 12.13; 18.33, 39; 19.3, 15, 19, 21 **27:12** Yuá 19.9; Mat 26.63 **27:19** Luk 23.47 **27:20** Mis 3.13-14 **27:24** Mbá 21.6-9; Sôm 26.6 **27:25** Mis 5.28 **27:26** 20.19 **27:28** Luk 23.11 **27:29** 27.11 **27:30** 26.67

í njúl ñkí gwul. Nji nyə á kag gwo yí, a mú ban ná nyə anǵúlé. ³⁵ Bwə mú bwambələ nyə kwolós dí, bwə mú wusə mpaambé ná bwə kawəla míkáándá myé. ³⁶ Bwə músə ka ji shí ða nyéelə nyə. ³⁷ Shú ná buud bwə mpúg cwoomb bwə gwú nyə nə ndí yí, bwə á cilə, bwə bwambələ nyádí lúú dí gwôw ná: «Muud éga wá Yésus, Njwú Oyúden». ³⁸ Bwə á bwambələ bánôñ izhiləŋgaané íbá, jíga nyádí mbwə mənəcwúm, jíga mbwə məkóól.

³⁹ Buud bwə á ngə cǵ cínəŋg wá bwə á ngə lwíy nyə bwə ngə sagusə milúu nə məzhwámá, ⁴⁰ bwə ngə lás nə nyə ná: «Wεε muud ji nə ñkul búgə *Mpáánzə Zembî ná ndéé wo kwo sá nji mwów málóól shumələ nyúl yé, cəgug wóméfwó na. Ñkí wo ji *Mwân má Zembî, wúg na kwolós dí shulə shí.» ⁴¹ Milúúú myá ofada bánôñ *Oyíguli ó məcεε nə ocúmbá buud bwə mú námé ngə cágulə nyə, bwə ngə ci ná: ⁴² «Nyə á ða cəg buud oshús, nji a káád cəgúlə nyáméfwó. Ñkí a ji Njwú-buud á *Izəwəyél, a shúləg na kwolós dí sá búgúlág nyə. ⁴³ Nyə a shín shwu nyúul ná Zembî ji nə nyə, a ða námé ci ná: “Mə ji Mwân má Zembî”. Ntó, ñkí Zembî má cεel nyə, a cágug nyə ja gaád.» ⁴⁴ Tεεm bə izhiləŋgaané bánôñ bwə á bə íkwolós dí yí, í á ngə námé lwíy nyə.

Shwíy mə Yésus

(*Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-30*)

⁴⁵ Yídúgú í á ka shila shí nyêsh ná ñkwed, tééd tólóg dí kə wóós məwəla məlóól mǎ mpwó-kugú. ⁴⁶ Ngεé məwəla məlóól dí, Yésus músə kím nə ñkulú ná: «Eli, Eli, lemá sabakútáni?» Ntó má ké ná: «Zembî waam, Zembî waam, wó myaas mə ná ji?» ⁴⁷ Ja bóól búúđ bwə á bə cínəŋg wá bwə á gwág ntó yí, bwə ná: «A ngə jəw Eli.» ⁴⁸ Ngwól múúđ wǎŋ mú tí kúl kə ñwa

eponzh juwo málwəg má ábibiənzəhú dí, a fεen gwo lí mbwu dí, a kə dásulə Yésus ná a ngúləg. ⁴⁹ Bóólúgá búúđ bwə mú ci ná: «Bwándúg, sá fwóg dúg ñkí Eli nyə é zə cəg nyə.» ⁵⁰ Ja jəwəŋgú, Yésus mú nyiŋgə kím nə ñkulú ná ndéé a mú nyiŋg kənd *jím jé wə Zembî. ⁵¹ Seegya ná məmá *sanda í á ða kaləwo *Mpáánzə Zembî yí í mú seel tátám ná cáŋ wú gwôw wóós shí. Shí í mú ntaŋusa, məkwóógú má ngə seel. ⁵² Məshwəŋ mə mú ngə bāŋ; bóól zhwoŋ buud bwə á yə bwə njúl buud ó Zembî wá mimbimbə myáŋ mí mú gwúm. ⁵³ Bwə mú wú məshwəŋ máŋúđ ná ndéé, ja Yésus nyə á gwúm yí, bwə mú kə nyí Yurúsələm, ngwəla má Zembî. Ncúlyá buud bwə á dúg bwo. ⁵⁴ Ja lúlúú ízimbí nə bəwəŋg bánôñ bwə á ngə nyéelə Yésus wá bwə má dúg nda shí í má ntaŋusa ná, nə sá jəsh í má sŋ yí, bwə mú bə nə ñkuŋkúúnd, bwə mú lás ná: «Búbələ, muud éga nyə á bə Mwân má Zembî.» ⁵⁵ Bóólúgá búdá ñkí bulya bwə á bə cínəŋg bwə tál shwóg-shwóg ka ða dúg. Budá bəwəŋg bwə á ngə bε Yésus té Galilə, bwə ngə sŋ nə nyə. ⁵⁶ Nə Mariya á Magədəla, nə Mariya nyóŋgú mə Zhák bá Yóseb, nə nyəwəŋgú mə bwân ó Zhébedé bwə á bə gwoŋg búdá bəwəŋg dí.

Bwə kə ðal Yésus

(*Mak 15.4-47; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42*)

⁵⁷ Ja kugú í á bii shí yí, ngwól múúđ nə jínə ná Yóseb, a njúl big múúđ á Arimaté músə zə wóós. Nyə á bə námé *mpwíin mə Yésus. ⁵⁸ Nyə á ka kə wá Pilát, kə jî nyə ná á cεel ñwa mbimbə mə Yésus. Pilát mú lwám búúđ, bwə kə yə nyə wə. ⁵⁹ Yóseb mú ñwa mbimbə mə Yésus, a músə fúlə wə ndómbó ágúgwáan dí, ⁶⁰ ná ndéé a mú kə ðal shwəŋ ágúgwáan nyə á sá ná bwə bwáguləg kwóógúđ shú dé nyáméfwó yí. A mú bíŋgal məma kwóógú, juwal shwəŋ* ná ndéé a músə

27:35 Sôm 22.19 **27:37** 27.11 **27:38** Iza 53.12 **27:39** Sôm 22.8; 109.25 **27:40** 26.61, 63

27:42 27.11 **27:43** Sôm 22.9; Mat 26.63 **27:45** Amo 8.9 **27:46** Sôm 22.1 **27:48** Sôm 69.22

27:51 MmN 26.3; Heb 10.19-20 **27:54** 14.33; 26.63; Mak 15.39 **27:57** Mbá 21.22-23 * **27:60**

Dágug ivəguli í shwəŋ Mak 16.4 nə Yuá 11.38 dí.

kyey. ⁶¹ Mariya á Magudála nə gúlúgá Mariya bwé á bə bwé njúl cínɔŋg nə bændyá nə shwoŋ.

Ozimbi bwé kə baagusə shwoŋ

⁶² Mán mələm á mpúsə jwôw bwé də kwəmusə Sábaad yí, milúlúú myâ ofada nə *Ofarizyêŋ bwé á kə wé Pilât sámbá ⁶³ kə ci nə nyə ná: «Mása e, sá má kə téduga nə muud məshügá éne nyə á də ci ja nyə á də ná cugə yí ná: “Mə bá gwúm mpúsə mwôw málóol”. ⁶⁴ Cüg nə buud bwé kəg baagusə shwoŋ kə wóós jwôw álél, *ompwíin bé bwé á bá kə júwo mbimbə nə ndéé bwé kə jaaw búúd ná: “A má gwúm”; mən məshügá má á bá bul ntə má ashúshwóógú.»

⁶⁵ Pilât mú ci nə bwo ná: «Ozimbi wé óni. Nwagá bwo, bi kəg baagusə shwoŋ nda bí má dúg ná.» ⁶⁶ Bwé mú kə kwambələ mbaagusə á shwoŋ; bwé wá máyügýé máŋ kwóógú í á bə mpu shwoŋ dí yí, bwé təl ózimbi tən nda isándále nə bwé mpúg ŋgə dúg.

28

Yésus má gwúm

(*Mak 16.1-10; Luk 24.1-12; Yuá 20.1-10*)

¹ Ja Sábaad nyə a cə yí, ná námə mpámán mpámán á jwôw shwénde má dá téed yí, Mariya á Magudála bəná ŋgwól Mariya bwé á weelya kə nə bwé kə dúg shwoŋ. ² Seegya ná shí í mú jág ntaŋusa nəcə *éŋgəles mə Yawé nyə á shulə wú gwôw, zə bɪŋgal məma kwóógú nə ndéé a ji cínɔŋg gwôw. ³ Éŋgəles wəŋgú nyə á ŋgə ŋkənəwa nda njəs, mikáandé myé mí njúl ŋkí jág fumə. ⁴ Isándále í mú jág bul fúnda, bwé mú ŋgə lilya nə ndéé bwé shín kân nda mimbimbə. ⁵ Éŋgəles mú lás, ci nə budá ná: «Bi bən, kúgá fúnda. Mə mpú ná bí ŋgə sə Yésus bwé á bwambələ kwolós dí yé. ⁶ A cugé wa. A má gwúm nda nyə á ci ná. Zəgá dúg kúl nyə á amə də bə a mbwúg yí. ⁷ Nə ndéé, læləgá kə,

kə jaaw *ompwíin bé nə a má gwúm, a má kə shwóg kə bwánd bí Galilê. Nún wə bínón bí é dúgya yé. Sâ má amə bə ná mə jaaw bí óni.»

⁸ Budá bwé mú læl wú shwoŋ dí, bwé njúl lâm nə ifwaas lâm nə məshusug. Bwé mú kə nə bwé kə jaaw ompwíin bé məkəl. ⁹ Seegya ná Yésus mú zə bwəma nə bwo, nyə nə bwo ná: «Bi ɔ lás ɔ.» Bwé mú shísh nyádí kə kúdwə shí bí nyə məkuú, yə nyə gúmə. ¹⁰ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Kúgá fúnda. Kəgá ci nə bwáŋg nə bwé kəg Galilê. Nún wə sənón bwo sá é dúgya yé.»

¹¹ Budá bwé njúl ná zhíd í, bíl isándále í má læl kə ŋgwála kə jaaw milúlúú myâ ofada sâ jəsh í á mə sɪy yí. ¹² Milúlúú myâ ofada mí mú kə seegya nə ocúmbá buud, bwé mú yə isándále fwámé bímbí lú *mwaanê, ¹³ bwé nə bwo ná: «Bi ɔ bá ŋgə jaaw ná: “Wey éne ompwíin bé bwé á mə zə mpwó-bulú zə júwo nyə, sə njúl ígwəd”. ¹⁴ Nkí lâŋ wəŋg í gwúg málwə má ŋgwəmna dí, sə wə má bá cweel nyə lâm, bi bəg bə kú bwəma nə intágúli.» ¹⁵ Isándále í mú ŋwa mwaanê nə ndéé bwé mú námə kə ŋgə jaaw nda í á cɪy nə bwé ŋgəg nə jaaw ná. *Oyúden bwé á ŋgə kala lâŋ wəŋgú zə wóós múús.

Lwámá má Yésus

(*Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Yuá 20.19-23; Mis 1.6-8*)

¹⁶ *Ompwíin wúm nə ŋgwúd bwé á ka kə Galilê, kə kumə mbún Yésus nyə á ci ná bwé bəg kə yí. ¹⁷ Ja bwé á dúg nyə yí, bwé á kúd məmpwoombú shí, yə nyə gúmə. Nji, bwé á ŋgə bə kú fwo mpu *búgula nə jísə nyə. ¹⁸ Yésus mú sə shísh bwádí kúnə-kúnə, zə ci nə bwo ná: «Dá Zembí má yə mə ŋkul nə mə jwúg nə isâ byəsh, təɔ ya jon dí, təɔ ya shí ga. ¹⁹ Ntó, kagá ŋgə sá nə mə bəg nə ompwíin ikúl nə ilwoŋ byəsh dí, bi ŋgə duu bwo jínə má Zembí Sónŋgá, nə

27:63 12.40 **27:64** 28.13 **28:6** 16.21 **28:7** 26.32 **28:10** 12.50; Yuá 20.17 **28:13** 27.64 **28:16** 5.1; 26.32; 28.10 **28:17** 14.31 **28:18** Dan 7.14; Mat 11.27 **28:19** ikúl nə ilwoŋ byəsh: 10.5-6; 24.14; Mak 16.15; Luk 24.47; Mis 1.8; Mbú 7.9 duu: Mat 3.15; Mak 16.16; Mis 2.38; 8.36; 1Kr 1.13-16; Ifz 4.5; Yuá 3.22; 4.1-2; Rom 6.3-4 jínə má Zembí Sónŋgá, nə Mwán, nə Nkəŋkə Shíshim dí: 2Kr 13.13; Mis 2.38; 8.16; Rom 6.3, 4; Gal 3.27; Kol 2.12 **28:20** 1.23; 5.2-7, 27; 11.28-30; 18.20

Mwân, nə Nkɛ̀ɛkɛ̀ Shíshim dɛ́, ²⁰ bi ɛ̀gɔ́
jíguli bwo ná bwé bɛ̀g sâ jêsh má á cì nə
bí yí. Mpugá ná mə jì nə bí jwôw dêsh
kə kumə máshíné má shí.»

Jɔjɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jɔjɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí

Márkus ngə lwó cug múud mə Yésus. A ngə bul lwó nə Yésus ji sól məsáal mə Zembî. Nyə á zə shú ikúl nə ilwon byêsh, kú bul bæ nji Oyúden.

Kəw áshúshwóógú di í, Yésus nyə á fwo kə bwəma nə məkugulə shwéeshá shíd, a mú ka zə téed byé ísəy. Márkus ngə bul lwó nkul mə Yésus, téed nə ngələ jəw buud nə bwá bég nyə, kala nə mínjígúla di, kumə nə ngələ yálushi buud məbwas dí.

Kóómb kəw ábéé á micilyá myé di, Márkus ngə lwó nda Yésus ngə kə bwəma nə minjugú ná, nə nda nyə é kə yá a nyingə gwúm Yurúsəlem ná.

A kə wóós Yurúsəlem bwá ngə ləg nyə nda məma cí, a kə wíng búud bwá á du sá mikus Mpáánzə Zembî wá; a mú bwəma nə zhín á shwiy cínəng (lúu 11 kə kumə 13).

Jɔjɔ Kéel mə Márkus ji ná, wó ká shín lə dwo, wo məm nda njwú ozimbi á mwá Róma ná: «Yésus á Nazarét nyə á bóle mpu bæ Mwán mə Zembî.»

Cúndá mə Yuánes Nduu-buud (Mat 3.1-6, 11-12; Luk 3.1-6, 15-18)

¹ Matéédulé mə Jɔjɔ Kéel mə Yésus-Kríst, *Mwán mə Zembî wə mága:

² Námə nda jísə cilyá kálaad mə Izayí *muud micúndá dí ná, ná:

Dugí! Mee mə zə kənd mbwiingye lân waamá

nə a kəg wo shwóg kə kwambulə wo zhíí.

³ Jísə kəl mə múúd ngə cúndə shí a shwéeshád yé,

a ngə cí ná: «Kwambuləgá zhíí mə Cwamba,

bí sá íkwún byé nə səndòh.»

⁴ Nə ndéé Yuánes Nduu-buud nyə á zə cúwo shí a shwéeshá dí, a mú ngə cúndə nə buud bwá céndúg mitédúgá,

bwá zə duwan, Zembî yílúg misém myán lámúd. ⁵ Ntó, buud ó shí á Yudéa nə bəng wá Yurúsəlem bəsh bwá á du kə nyádí, kə du magulə misém myán tám buud. Yuánes mú du duu bwo ngwə Zhurdé dí. ⁶ Káandá Yuánes nyə á du bwáád yí í á bæ síyá nə mimyóó mí *shamô, kandá yé á kug nə kúúdu cúdu. Nyə á du də ikájalá nə kwaan. ⁷ Nyə á du cúndə ná: «ngwól múúd ngə zə mə mpəsə, a ji nə mpífə cə mə. Nda mee, mə ampíyáyé nə mə kúdwág shí, ciny nyə mikwoolú mí məngwub. ⁸ Mee ngə duu bí nə məjúwó, nji nye mə bá duu bí nə Nkékéké Shíshim.»

Yésus mə zə duwan (Mat 3.13-17; Luk 3.21-22)

⁹ Mwôw məngú di, Yésus mú zə wóós, a ngə wú Nazarét, shí a Galilé; Yuánes mú zə duu nyə Zhurdé. ¹⁰ Í mú zə bæ ná, Yésus mə shín duwan, a ngə cúwo wú májúwód íí, a mú dúg jəh mə bəh, Shíshim mə Zembî mú ngə shulə nda faf, zə ji nyə nyúúlád. ¹¹ Kəl mú cúwo wú jəh dí ná: «Wo wə Mwán waamá alám. Lám wám wəsh wúse wódí.»

Sátan mə bwówulə Yésus (Mat 4.1-11; Luk 4.1-13)

¹² Ntó, ja Yésus nyə a shín duwan ntúni yí, kú námə bwey, Shíshim mə Zembî mú cíndal kənd nyə shí a shwéeshád. ¹³ A mú kə já wu mwôw məwúm mənə, *Sátan ngə bwówulə nyə. Bónòh ocúdu ó anyinyaaná wə bwá á du ji, *wəngəles bwá ngə sēy nə nyə.

Yésus mə téed jówulə ómpwín (Mat 4.12-22; Luk 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴ Bwá á ka wá Yuánes mímbwug dí. Yésus mú gwág, a mú kə Galilé, kə ngə cúndə Jɔjɔ Kéel mə Zembî. ¹⁵ Nyə ná: «Fwála í mə wóós. Faan mə Zembî í mú kúnə-kúnə, céndúgá mitédúgá! *Maguləgá Jɔjɔ Kéel!»

¹⁶ Dúl jwów, Yésus ngə cə ncindye mən mā Galilé, nyə a dúg Shímun bá mínyəhə yé André, bwá ngə wuse wód májúwód. Bwá á du julə oshú

nə məwód. ¹⁷ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bɛgá mə, mə é sá nə bí dúg julə búúd.» ¹⁸ Námá cé nə cé bwé mú lúgə mǎwód, bɛ nyə. ¹⁹ Ja bwé má ηwá shísh shwóg yí, Yésus músə nyingə dúg Zhâk bá mínyɔŋɛ yé Yuánes, bwân ó Zhébedé, bwé njúl námá byóólúđ, bwé ηgə kwambulə məwód. ²⁰ Cé nə cé a mú námá jów bwo. Bwé mú lúgə sóŋgú wáy Zhébedé bǎnɔŋ osóol ó mǎsáal byóólúđ, bɛ nyə.

Yésus mə lwóyá ηkúl ijwûga
(Luk 4.31-37)

²¹ Bǎnɔŋ bwé mú kə Kapernawûm. Yésus mú fwo kə nyíi *mpáánzə mínjúgúla jwôw lú Sábaad, kə yə búúd minjúgúla. ²² Buud bwé mú bul káam mbií nyə á ηgə júguli yí, nəcé nyə á ηgə júguli nə kéénd, kú bə nda *Oyúguli ó mǎcéɛ. ²³ Cínɔŋg mpáánzə mínjúgúla dí, ηgwólúgá múúd nyə á bə nə bów-bów shíshim í də lwáfulə nyə. Cé nə cé a mú kîm ná: ²⁴ «Yésus, muud Nazarêt! Shé bǎŋ nə iney? Ye wo ámə zə jaŋgula sâ? Mɛɛ mə mpú wo. Wo wə féeshá múúd má Zembî.» ²⁵ Yésus mú ηkáánd nə jamb. Nyə nə dwo ná: «Fadug mpu! Wúg múúd éne nyúúlúđ!» ²⁶ Bów-bów shíshim wǎŋgú í mú juŋg múúd éne nə ηkulû, í kîm məma ηkwiimbyê né ndéé wós tóŋ. ²⁷ Buud bêsh bwé mú bul káam, bwé ηgə nyímbula ná: «Jáyé ga? Míga mínjúgúla mí má bə gúgwáan ɛ! Nə məma kéénd! A ká námá lás, tǎo íbów-bów míshíshim mí ηgə bóle sá nyə mǎgwág!» ²⁸ Jíná dé í mú jwɔ lǎm á Galilé wêsh dí.

Yésus má lwag ncúlyá mimbâl
(Mat 8.14-17; Luk 4.38-41)

²⁹ Yésus bǎnɔŋ Zhâk nə Yuánes bwé mú zə wú mpáánzə mínjúgúla, kə Shímun bá André dí njów. ³⁰ Í á bə, Shímun cii yé á mudá mbwúg shí, ayôŋ nə yôŋ má bií nyə. Bwé ka læl jaaw Yésus námá nji bwé á nyíi njów yí. ³¹ A mú shísh mudá kúná-kúnə, bií nyə mbwád, tǎl nyə tǎtǎlí, ayôŋ nə yôŋ mú shwal shîn. Mudá wǎŋg mú zə tééd séyúlə nə bwo. ³² Mpwó-kugú shí,

buud ó ηgwála bwé mú zə nə mimbâl myêsh nyádi, tǎo mimbâl mí májamb. ³³ Ntó bwé mú zə ηkúndəw mpumbéd ná jəd. ³⁴ Cínɔŋg Yésus mú lwag zhwog mimbâl mí á bə nə məbwas mímbíi mímbíi myá, myêsh mí yál. A yíl námá zhwog buud məjamb, a kú bíđ ná májamb mǎŋgú má lásúg, nəcé má á ηgə mpú nyə.

Yésus ηgə jaaw Jɔjɔ Kéél Galilé
(Mat 4.23; Luk 4.42-44)

³⁵ Ntó, ná mpámán mpámán, jwôw kú fwo sâŋ, Yésus mú zə wǎol, wós tóŋ, kə gúl kúl í á shígé bə nə buud yí, kə jəgula nə Zembî. ³⁶ Nyə ηgə ná jəgula wu, Shímun bǎnɔŋ bóol *ómpwíin bwé mú kə sɔ nyə. ³⁷ Ja bwé má kwey nyə yí, bwé mú ci nə né ná: «Buud bêsh, bwé ηgə sɔ wo.» ³⁸ Ntó Yésus mú ci nə bwo ná: «Inkyenâ! Shé kág mósól mánd mǎsə wa mǎkoogú mǎkoogú má! Má jəlá nə cúndə námá Jɔjɔ Kéél wu, nəcé sâ jǎŋg wə má á zə sá yí.» ³⁹ Ntó a mú kə shí á Galilé nyéshud, kə ηgə cúndə *mǎmpáánzə má mínjúgúla má *Oyúden dí, nyə ηgə yíl buud məjamb.

Yésus má lwag zázamə
(Mat 8.1-4; Luk 5.12-16)

⁴⁰ Wúl zázamə í á ka zə wə Yésus, zə kúd mǎbwón shí, téég nyə məbwə, ci nə nyə ná, «ŋkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bə mə ná sǎndôŋ.» ⁴¹ Yésus mú gwág nyə ηkúnkwon, nyə séémb mbwə, kúnya nə né. Nyə ná: «Má magulə. Nyúúl í bág wo ná sǎndôŋ!» ⁴² Cé nə cé jǎŋgú zaamə í mú shîn múúd éne nyúúlúđ. Nyúul í mú bə nyə ná sǎndôŋ. ⁴³⁻⁴⁴ Yésus mú báásulə nyə, a ηgə ηkáánd ná: «Ci wo kú jaaw múúd sâ í má sɔ yí. Yidagú kə lwágulə fada nda wó músə ná, wo ka wá sâ Moyíz nyə á ci yí shú yálúlə wó má yál ni. Bwé mpúg ná wo mú mpwogé.» Cé nə cé nyə mú nying muud éne. ⁴⁵ Yésus nyə á tɛem báásulə muud éne ntúni, muud éne nyə á kə ηgə jaaw lâŋ wǎŋgú kúl jêsh, a ηgə bǎŋgula nə sâ í á sɔ nyə yí. Sâ jǎŋgú wə Yésus nyə a shígé ná

kwo bæ nã ñkul ná a nyííng wúl ñgwála dí buud bwá ñgá dúg nyã yí. Nyã á shwal ðã jì ñjì íkál búúð bwá á shíégé ðã bæ yí. Buud yidá ðã wúl íkál íkál, ðã zã kwey nyã cínõng.

2

Yésus má lwag mbúmbwúgá
(Mat 9.1-8; Luk 5.17-26)

¹ Mpúsã baalé mwôw, Yésus mú nyíngã zã Kapernawûm. Buud bwá mú zã mpu ná a jì cínõng ñjów. ² Bwá mú zã sɛɛngya áncuncuma, váál á ná kú nã tãã cé kuú tón balánda dí. Yésus mú ñgã bwiíng bwo Milású mí Zembí cínõngá. ³ A ñgã bwiíng ntáni, bóól búúð onô bwá mú zã nyádí, bwá ñgã ñkêny mbúmbwúgá. ⁴ Bwá á shíégé dúg kál bí nã ñkul cõ nã mbâl wãñ yí nãcé buud bálã áncuncuma. Bwá mú kã cúwo luun kwáminú ná bæendyá nã kál Yésus nyã á bæ yí, bwá mú shul mbúmbwúgá wãñ cínõng. ⁵ Yésus mú dúg ná buud bõõngá búã nã fwámé búgá, a mú ci nã mbúmbwúgá ná: «Mwân waam! Mã má juu wo nã *misám myô!» ⁶ Í ñjúl ná bóól *Oyínguli ó mácéx bwá á bæ cínõng bwá ñjúl shí, bwá ñgã lás mílãm dí ná: ⁷ «Nãcé jí múúð éne mã mpú lás ntáni yí? A ñgã *lás nã Zembí bwaasúlã mpu. Zã ñgwól jí nã ñkul juu búúð misám myéd kwon Zembí nyãméfwó yé?» ⁸ Yésus mú lælú mpu sã bwá á ñgã lás bwádí mílãm dí yí. A mú ci nã bwo ná: «Nãcé jí bí ñgã lás ntáni bídí mílãm dí yí? ⁹ Jí í búl bæ kúnã-kúnã? Ye cílã nã mbúmbwúgá ná: “Mã má juu wo nã misám myô”, ye cílã nã nyã ná: “Wõólúg wo ñwág tanú gwô, wo kyéyug?” ¹⁰ Má ka cɛel ná bí mpúg ná *Mwân mã Múúð jí nã ñkul ijwûga ná a juu búúð nã misám myán wa shí.» Ná ndéé a mú ci nã mbúmbwúgá ná ¹¹ «Má ci nã wo ná wõólúg, wo báágúg tanú gwô, wo nyíngãg, kã ñjów». ¹² Cé nã cé, muud wõõngá mú wõól, báág tanú jé, kyey buud bêsh bwá ñgá dúg. Bêsh bwá mú ñgã káam, bwá mú yã

Zembí gúmá, bwá ná: «Sá abwélé dúg gúlágá sã ntúga!»

Yésus má jôw Lévi
(Mat 9.9-13; Luk 5.27-32)

¹³ Mpúsã cínõng, Yésus mú nyíngã kã ñgãé mãñ, áncuncuma buud ñgã bë nyã, a ñgã jínguli bwo Milású mí Zembí. ¹⁴ Nyã ñgã kyey, a mú dúg Lévi, mwân mã Alfé, ñgã sêy wúl bwá ðã jãna ótõya wá. Yésus mú ci nã né ná: «Bɛg mã.» A mú tãw, bë Yésus. ¹⁵ Í á ka zã bæ ná, Yésus ñjúl Lévi dí ñjów a ñgã ðã, zhwog onwenye ò tõya nã bóól ósól ó mábõw bwá mú námã zã, bánõñ nyã nã ompwíin bé zã ðã, nãcé mimbíi mi búúð myõõngá ñkí bulya mí á ñgã bë nyã. ¹⁶ *Oyínguli ó mácéx bwá á bæ *Ofarizyên wá, bwá á bæ námã cínõng. Bwá mú dúg ná Yésus ñgã ðã kál ñgwúd nã osól ó mábõw nã onwenye ó ótõya. Bwá mú jí ompwíin bé ná: «Nãcé jí á ñgã bále ðã nã onwenye ò tõya nã bóól ósól ó mábõw yí?» ¹⁷ Yésus mú gwág sã bwá á ñgã ci yí. Nyã mú ci nã bwo ná: «Mikanz dí mí ðã jii jwówãda, í ðã bæ mímbâl. Mã a shíégé zã jôw ótátãli ò búúð. Mã á yida zã jôw osól ò mábõw.»

Ici í idãw nã mængul
(Mat 9.14-17; Luk 5.33-38)

¹⁸ Ompwíin ó Yuánes bánõñ Ofarizyên, bwá á ñgã ci idãw yálã Zembí gúmá. Buud bwá mú ka kã jì Yésus ná: «Nãcé jí ompwíin ó Yuánes bánõñ *Ofarizyên bwá ñgã ci idãw yálã Zembí gúmá, weɛ bwô bãñ kú ci yí?» ¹⁹ Yésus mú bësa nã bwo ná: «Ja múúð má ñwa bã yí, a tãl zãñ, a jôw óshwá bé; ye oshwá bé bwá yidá zã nã mãcɛy lámúd bánõñ muud bã bwá ñjúl kál ñgwúd? Mbô. Té wêsh bánõñ muud nyã amã ñwa bá yé búã yí, bwá cúgé nã ñkul ci dólã. ²⁰ Njì mól mwôw mã ñgã zã, bwá bá yíl bwo muud bã yí. Mwôw mõõngá dí ó óshwá bé bwá ka bá ci idãw yí. ²¹ Mpugá ná bwá ádé ñwa kál káándã ágúgwãan* kã wá bágã bwoodú káándãd; bágã dõõng í é bá juli, í tãw, í yida bweeg

2:5 Mat 9.2 2:10 Yuá 5.36 2:14 Mat 8.21-22 2:15 Mat 9.10 2:17 Luk 19.10 2:18 Mat 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34 2:19 Mat 9.15 * 2:21 Na jì kál káándã í afwóyé kã májúwó ná ndéé í juli yí.

2:15 Mat 9.10 2:17 Luk 19.10 2:18 Mat 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34 2:19 Mat 9.15 * 2:21 Na jì kál káándã í afwóyé kã májúwó ná ndéé í juli yí.

luun lu káándó. ²² Ntó námá, muud cugé nə ɲkul ɲwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad†, wáan í é bá sá nə lenya í búndúg, nə wáan nə lenya byêsh ntáma. Í jii ná bwé dóg wá wáan ágúgwáan í lenya í agúgwáanad.»

*Yésus nə məcəx mə Sábaad
(Mat 12.1-8; Luk 6.1-5)*

²³ Í á wóós dúlúgá jwôw lú Sábaad dí nə Yésus bə́nə́ɲ ompwíín bé bwé á ɲgə líina ifambá í *blé, ompwíín bwé mú ka ɲgə búgə mikəɲg mí blé. ²⁴ Nə ndeé, bóól *Ofarizyēɲ bwé mú ci nə Yésus ná: «Dúgúg, nəcé jí ómpwíín bwô bwé ɲgə sá sá məcəx mə amágúlóyé nə muud sáág jwôw lú Sábaad yí?» ²⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Ye bi afwóyé bwεε lə sá *Dávid nyə á sá ja ídəw í á fúfə nyə bə́nə́ɲ buud bé bwé ɲgə gwág zha yí? ²⁶ Nə nyə á kə nyíi banda *mátúnuga dí Abiyatar njúl Ajəláci á ofada, kə bále də íbəléd í á bə ci shú yələ Zembí gúmá a yə námá búúd bé bwé də námá; í njúl nə məcəx mə də ci nə ɲji ofada wə bwé dóg də byo.» ²⁷ Yésus mú nyiɲgə ci nə bwo ná: «Zembí nyə á təl jwôw lú sábaad shú mánywa mə múúd. Nyə á shígé kwambələ múúd nəcé jwôw dəɲgú. ²⁸ Ntó jii ná, *Mwān mə Múúd ɲgə námá jwú nə məcəx mə Sábaad.»

3

*Yésus mə lwag búúd jwôw lú Sábaad
(Mat 12.9-14; Luk 6.6-11)*

¹ Yésus mú nyiɲgə kə nyíi *mpáánzə míɲjígúálá. ɲgwól múúd nyə á bə cínəɲg nə mbwə í mə shīn shwáám̄b. ² Bóólúgá búúd bwé á bə námá cínəɲg, bwé ɲgə fáf nə ka Yésus nyə é lwag múúd wəɲgə́ jwôw lú Sábaad. Nyə ká sá ntó, bwé kə shwə́man nyə. ³ Ntó Yésus mú zə ci nə muud á mbwə shwáám̄b nə: «Tówúg tútəlí na tām buud!» ⁴ Yésus mú jí búúd bwé á bə mpáánzə wá ná: «Məcəx məshé mə magələ nə jí í síyúg jwôw lú Sábaad?»

Ye ná sə sáág mənywa, ye ná sə sáág məbôw, ye ná sə cúgug buud, ye sə gwúg?» Bêsh bwé mú jii ná kufag! ⁵ A mú cɲg mpwóómbú ɲgə dóg bêsh nyədí məkoogú, nə mpimbə nəcé nyə a dóg nə búsa ɲkí lal milúu. A mú ci nə muud á shwáám̄bələ mbwə ná: «Kwéégúg mbwə.» A mú kwéég mbwə, í mú bə mpwogé. ⁶ Ofarizyēɲ bə́nə́ɲ buud wə gwoonɲg í á də ságusə ijwúga í Herod yí, bwé mú ntəg wóós tóón, kə sá shwushwaga, sələ zhí nə bwé cəxlə Yésus shwiy.

*Buud bwé zə wə Yésus áncuncuma
(Mat 4.23-25; 12.15-16; Luk 6.17-19)*

⁷ Yésus bə́nə́ɲ *ómpwíín bé bwé mú wú cínəɲg, kə mən, buud bwé ɲgə bə nyə áncuncuma. Búga wú shí á Galilé, bóólúgá wú shí á Yudéa, ⁸ búga wú ɲgəé ɲgwála Yurúsələm, bóólúgá wú ləɔm Idume, bóólúgá wú cindú Zhurdə, bóólúgá wú kúnə-kúnə nə miɲgwála myā Tir nə Sidon. Buud bəɲgú bwé á ɲgə bə nyə áncuncuma ntó nəcé bwé á ɲgə gwág isā byēsh nyə á ɲgə sá yí. ⁹ Nyə a ka ci nə ompwíín ná bwé bwíígúg nyə ɲkúmba bíbyóól, nyə é də jii cínəɲg cwú ncúlyá buud óni bwé nda shúsə nyə. ¹⁰ Nəcé í á də bə ná, nda nyə á də lwag zhwoɲg buud ná, buud bêsh bwé á bə nə məbwas wá bwé á ɲgə shwə́ nə bwé kúnýá nə nyə. ¹¹ Bów-bôw míshíshim* mí á ka dóg Yésus, mí mú kə wusə mənýúúl nyədí shí məkuú, mí ɲgə kīm ná: «Wo wə Mwān mə Zembí.» ¹² ɲji Yésus mú mpu báásələ myə ná mí kú bwεε sá nə buud bwé mpúg mbii váál múúd á jisə yí.

*Yésus mə féesh búúd ə lwámá bé
(Mat 10.1-4; Luk 6.12-16)*

¹³ Yésus mú wú na, kə bád mbúmbúɲád. A mú jəw búúd nyə á cəel wá. Bwé mú kə nyədí. ¹⁴ A mú féesh búúd wúm nə óbá, gwiid bwo ná

† 2:22 lenya: Oyúden bwé á də sá lenya nə kúúdú cúdú. 2:23 Mbá 23.25 2:24 MmN 20.8-10 2:25 1Sa 21.2-7; 22.20; Ləv 24.5-9 2:27 Mbá 5.14 2:27 Mat 12.1-14; Luk 13.10-17; 14.1-6; Yuá 5.1-18; 7.21-24; 9.1-16 3:1 2.27-28 3:6 Yuá 5.16, 18 3:11 1.24; 5.7; Mat 8.29; Luk 4.34, 41; 8.28

* 3:11 Bów-bôw míshíshim míni mí á də jii buud mənýúúlád, buud bəɲg wə bwé á də wusə mənýúúl shí. 3:12 1.34; Luk 4.41

*buud ɔ lwámá bé, ná bwá du námá bæ nyádí koogú, a du kænd bwo kə du cúndə Jɔjɔ Kéél. ¹⁵ A mú námá yə bwo ŋkul ná bwá kág ŋgə yíl buud məjamb. ¹⁶ Nyə a féesh bwo ntúga: a féesh Shímun, a mú gwiid nyə ná Pyêr, ¹⁷ a féesh Zhâk, bá mínyəŋə yé, Yuánes, bwân ó Zhébedé, a mú gwiid bwo ná «Bowanerges», ntó má ké ná «Bwân ó Ŋkél Mpu», ¹⁸ a féesh námá André bənəŋ Fílíp nə Batəlamí, nə Matiyô bənəŋ Tómas nə Zhâk, mwân má Alfê, ná Tadê nə Shímun muud nyə á bæ «Kambəle ləəm» yé, ¹⁹ ka zə keel Yúdas Iskariyôt, muud nyə á kusha nə Yésus yé.

Yésus bá Beləzəbul
(*Mat 12.24-32; Luk 11.15-23; 12.10*)

²⁰ Mpásə na, Yésus mú nyingə kə njów. Buud bwá á bæ áncuncuma wá bwá mú zə seŋgya cínəŋg mbií á ná bənəŋ *ompwíin bé bwá á shígé bæ nə baan ná bwá dág. ²¹ Njów búúd yé í mú gwág sâ jəŋgə. Bwá mú zə ná bwá zə ŋwa nyə nə ŋkul, nəcé bwá á ŋgə ci ná: «Lúu í cugé ná nyə mpwogé.»

²² *Oyígəli ó máççç bwá á ka shulə wú Yurúsəlem wá bwá mú ŋgə nyímbəla bwámé nə bwámé ná: «Beləzəbul má tōw nyə lúúd. A ŋgə yíl buud məjamb nə ŋkul má Beləzəbul wəŋgə, njwú məjamb.» ²³ Yésus mú ka jōw bwo ná bwá shíshúg nyádí. Nyə mú lás nə bwo kaanád. Nyə ná: «Mbií wáyé *Sátan jí nə ŋkul wíŋg Sátan yí? ²⁴ Ŋkí buud ɔ dúl faan bwá bóóg ŋgə lúmbəli bwámé nə bwámé, faan dəŋg í ámpúyé ná tōw. ²⁵ Búúd ɔ wúl njów bwá ká bóóg ŋgə lúmbəli bwámé nə bwámé, njów búúd wəŋg í ábúlé bwey nə jímbələ. ²⁶ Ŋkí Sátan má yida nyingə cuwo, ŋgə yíl nyəméfwó, a má bóóg wə ní, a cugé ná nə ŋkul tōw, a jçç. ²⁷ Muud cúgé nə ŋkul nyí njów má ŋkuŋkúl, júwo nyə isá byé, a kú fwo figə ŋkuŋkúl wəŋg shí, wólə nyə məŋkəda. Nji, á ká shín wólə nyə məŋkəda, a mú ka

təem sha nyə njów. ²⁸ Búbálé, má jaaw bí ná, *míśám myēsh búúd bwá sá myá, nə bímbí lú *bwaasúlə mpu dēsh bwá bá sá yí, í bá bæ nə ijuugá. ²⁹ Nji, múúd yēsh mə bá kə nə bwaasúlə mpu wə Ŋkəŋkə Shíshim yé, nyə abúle bwele bæ nə ijuugá. Nyíni múúd má sá sám á kandəgə kandəgə.» ³⁰ Yésus nyə á lás ntó nəcé bwá á ŋgə ci ná: «A jí nə bōw-bōw shíshim.»

Nyəŋgú nə omínyəŋə ó Yésus
(*Mat 12.46-50; Luk 8.19-21*)

³¹ Nyəŋgú mə Yésus bənəŋ omínyəŋə bé bwá á ka jê, bwá mú tōw tóŋ, ka lwám muud ná a kág jōw bwo Yésus. ³² Yésus nyə á ka bæ məŋkúmbə mə búúd dí, bwá mú jaaw nyə ná: «Nyəŋgú woó bənəŋ omínyəŋə bwóť bí na tóŋ, bwá ŋgə sɔ wo.» ³³ Yésus mú bəsa nə bwo, nyə ná: «Nyəŋgú waamə wə zə? Omínyəŋə báamə wə ozá?» ³⁴ A mú kænd mísh dúg búúd bwá á ŋgə lyç nyə wá, nyə ná: «Dugá, nyəŋgú waamə nə omínyəŋə báamə, bwá wə óga! ³⁵ Muud yēsh má du sá sá Zembí mə jí yé, nyə wə jí mínyəŋə waamə, ŋkí kóól waamə ŋkí ntág nyəŋgú waamə.»

4

Kanda mbəəl məmpəg
(*Mat 13.1-9; Luk 8.4-8*)

¹ Dúlúgá jwōw, Yésus nyə á ŋgə nyingə jígəli buud, bwá njúl ncindyə mən. Buud bwá á ka seŋgya nyádí ŋkí jág bulya nə ndéé, a mú tōw kə kəwa byóólúd, jí shí, buud bən cínú. ² A mú ŋgə jígəli bwo zh-wog isá míkandad. Nyə nə bwo nyádí njígúlád ná: ³ «Bényúgá məlwə, bí mpúg gwágələ! Ngwól mbəəl məmpəg nyə á kə myeeg mpəg. ⁴ Í á ka bæ, a ŋgə myeeg í, nyúl mpumə mú shugəla zhí nə zhií. Inunú í mú zə, zə shín lúú nywō. ⁵ Nyúl mpúmá í mú shugəla shí á məkwóógúd, kú nə fwámé mändəlú cínəŋg. Í mú námá ləel wéesh míngwu, nəcé mändəlú má

3:16 Mis 1.13; Yuá 1.40-44 **3:21** 3.31; Yuá 7.5 **3:22** Mat 9.34; 10.25 **3:27** Iza 49.24 **3:30**

Yuá 7.20 **3:31** 3.21 † **3:32** Míl mícilyá mí ayág mí ŋgə ci na ná: «Nyəŋgú woó bənəŋ omínyəŋə bwó, nə okóól bwó...» námá nda mpánzə 35 í ké féel ná. **3:35** Mat 6.10 **4:1** 3.9

á shígé fifə. ⁶ Njii, ja yásə í mə faan yí, miŋgwu mi mpwásə mí mú jígə, shîn shwáás nəcé kú nə fwámé míkəǵlə. ⁷ Nyúl mpumə í mú shugula íbiin-bíinəd. Ibiin-bíin byəŋg í mú leeljuwo nə ndeé káda íkəǵlə í mpəg, í mú bə kú wúmə təə bumə. ⁸ Njii, nyúl mpúmə í á shugula tag-tag shí dī, í mú kə, mpu w̄y. Í mú ŋə wúmə, dúl shug ibumə məwúm məlól, dúlúgá məwúm məsaman, dúlúgá təd.» ⁹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág!»

*Féél-féélí á kanda mbəǵl məmpəg
(Mat 13.10-23; Luk 8.9-15)*

¹⁰ Ja á mə kə bə nyáméfwó yí, *om-pwíin bé wúm nə óbá nə buud bəńŋə bʷə á bə wá, bʷə mú jí nyə nə a jááwəg bwo nda míkanda mí ké ná. ¹¹ Yésus mú bəsa ná: «Zembí nyə a mə yə bí báá *ndimba á Faan dé. Nji buud ə tóń bəŋ bʷə é də gwág nji mikanda ¹² shú ná bʷə dúg bə, bʷə tɛem kənd mísh, bʷə kú dúg; bʷə tɛem gwágulə, bʷə kú wámbələ, ŋkwaŋgá bʷə á bá cénd kuú njənd, Zembí juu bwo.»

¹³ A mú jí bwo ná: «Bí agwágé kanda ní? Ká bí é bá ka gwág mílúgá na ntədəlé? ¹⁴ Mbəǵl məmpəg mə də bə Mílésú mí Zembí. ¹⁵ Buud búsə təŋ nda zhii nə zhii kúl mpəg Mílésú mí Zembí í á myeegya yí, jisə bəŋg bʷə á bə ná, bʷə ká námə shîn gwág Mílésú mí Zembí, *Sátan leél ntəg námə zə, zə yíl bwo mpəg í əmə kə lámúd yí. ¹⁶ Ntə námə, bóǵl búsə nda bʷə də ləg mpəg shí á mákwóógúd. Ja bʷə gwág Mílésú mí Zembí, bʷə tééd fwo ləg myə nə məshusəg; ¹⁷ nji bʷə kú nə míkəǵlə bʷədí cəgud, bʷə kú wá nadá, bʷə bə Mílésú mí Zembí nji kúkúl baan, bʷə ká námə bwəma nə məntəgula ŋkí cúwəlí nəcé Mílésú mí Zembí, bʷə julə mányúul. ¹⁸ Bóǵl bʷə də ləg mpəg íbiin-bíin dī. Bəŋ búsə ná, bʷə gwág Mílésú mí Zembí, ¹⁹ nji, yágúwó isá yə məŋ mwəw, nə w̄mbúlə məbíi,

nə bíl zhwoŋ iw̄mbúg yə cəg í mú zə káda Mílésú mí Zembí, mí mú bə nda wúmə. ²⁰ Bóǵl báá búsə nda bʷə də ləg mpəg shí átutagú dī. Bəŋ búsə ná, bʷə gwág Mílésú mí Zembí, bʷə ləg myə, bʷə mú wúmə mpúmə, dúl shug wúmə íbumə məwúm məlól, dúl məwúm məsaman, dúlúgá təd.»

*Kaanə lámba
(Luk 8.16-18)*

²¹ Yésus mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Ye bʷə də jida lámba ná bʷə ké kúd dwo mpíid? Yé bʷə də kə təl shí gwəŋə? Ngaá jí yida bə ná í tówúg cé lámba dī? ²² Kú nə sá á *ndimba í bá bwēn kú nyin, ŋkí sá á shwoó í bwēn kú wóǵs məŋkenyad. ²³ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág!» ²⁴ A mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Jigá kuú ná kalə nə sá bí mə də gwág yí! Nəcé yuug bí é də yigula bóǵl búúd ná ndí yí, gwə námə wə bʷə bá də yigula bí nə ndí yí, bʷə wá məbədī. ²⁵ Muud jí nə baalé fəg yé, Zembí mə bá kwádələ nyə nywo. Nji nyəŋg cúgé nə ndí yé, Zembí mə bá məel yíl nyə búbaalə á jí nə ndí yí.»

Kaanə mpəg í də kə gwáméfwó yí

²⁶ Yésus mú nyiŋgə ci ná: «Faan mə Zembí dúsə nda yuug ga. Ngwól múúd mə myeeg mpəg nyədí fambá. ²⁷ Nyə e já ibulú, wəǵl mímwásə. Mpəg jáá í é kál ná ndeé, í ŋə w̄y gwáméfwó, muud nyə əmə bə yé kú mpu nda í ŋə s̄y ná. ²⁸ Shí nyáméfwó í sá nə mpəg kəg íkáá, í wá məbəga, mpúmə lwánd məbəga dī. ²⁹ Nə ndeé, ja mpúmə mə t̄i yí, bʷə mú saag fambá, nəcé fwála bʷə jəlá nə saag yí í mə wóǵs».

*Kaanə búbumə mutárud
(Mat 13.31-35; Luk 13.18-19)*

³⁰ Yésus mú nyiŋgə ci ná: «Shé bí nə ŋkul ci nə Faan mə Zembí dúsə nda jí? Shé bí nə ŋkul yiga dwo nə wáyé kaanə? ³¹ Dúsə nda búbumə *mutárud. Búbumə jəŋg wə í búl cwáágəwo nə bíl íbumə í məmpəg byēsh. ³² Nji ja bʷə bə gwo yí, í də gwaa cə mólúgá məmpəg mə fambá; í wá míləw nə

4:9 Mat 11.15 4:12 Iza 6.9-10; Mat 13.14-15

4:22 Mat 10.26; Luk 12.2 4:23 Mat 11.15

Zhk 5.7; Mbú 14.14-15 4:32 Eze 17.23

4:19 1Tm 6.9-10

4:21 Mat 5.15; Luk 11.33

4:24 Mat 7.2; Luk 6.38

4:25 Mat 25.29

4:27

ɲkudá, mbií á ná inunú bí nà ɲkul zə lwə maage cínəŋ nyədí gúgúwád.»
³³Mí zhwo g mikaaná mbií níd wə nyə á dɛ lás nà buud yé, námá mbií bwə á bə nà ɲkul dɛ gwág yí. ³⁴Nyə a shígé dɛ bwɛ lás nà bwo kú kənd kaaná. Nji nyə á dɛ kə féel isá byêsh, ja bánôŋ *ompwíín bé bwə má kə bə bwáméfwó yí.

*Yésus mə ɲkáánd nà ɲkwə
 (Mat 8.18, 23-27; Luk 8.22-25)*

³⁵Jwôw ɲgwúd dɔəŋgú mpwó-kugú, Yésus mú ci nà *ompwíín bé ná: «Shé lííná gá m̄ŋ, kə faŋwíny!» ³⁶Ompwíín bwə mú béégya nà áncuncuma buud, kə kwey Yésus byóólád. Bánóŋ bwə mú kə nà dwo. Móólú gá móól má á bə námá mákoogú, má ɲgə bɛ bwo. ³⁷Bwə ɲgə kə, seegya ná məma ɲkwə mú tééd kuŋgúla, ikwə í májúwó í mú ɲgə shwiy byóólád, byóól mú tééd lwándúla nà məjúwó. ³⁸Í á bə, Yésus mbwú g bān byóólád, a ɲgə jā, lúú mbwú g fílo dī. Ompwíín bé bwə mú juuməshi nyə. Bwə nà né ná: «Yíguli sá wál zə yə! Ye s̄a jəəŋgú í acíyé wo tə s̄a?» ³⁹Yésus mú wəol, nyə ɲkáánd nà ɲkwə. Nyə nà m̄ŋ ná: «Saləwóg, jigú ná shee!» Nji nyə á shín lās ntáni yí, ɲkwə mú shwal shín, m̄ŋ bə ná shee. ⁴⁰Ntó Yésus mú ka ci nà ompwíín bé ná: «Wáyé mbií ífwaas ni? Ye bi cúgé nà búgə nà Zembí?» ⁴¹ɲkuŋkúúnd í mú jág bii bwo, kə jé bwə mú ɲgə nyímbəla bwámé nà bwámé ná: «Nyáyé múúd éga nyé! Tə ɲkwə, tə m̄ŋ í bálé sá nyə məgwág í?»

5

*Yésus mə yíl məjamb
 (Mat 8.28-34; Luk 8.26-39)*

¹Ntó bwə mú kə wós cínú faŋwíny shí á Ogerazeniye. ²Yésus mú shulə byóólád. A ká námá shín təl məkuú shí, ɲgwólú gá múúd mú wú məshwoŋ dí, bów-bôw *shíshim ɲgə lwáfulə nyə, zə bwəma nà Yésus. ³Muud wəəŋgú nyə á dɛ ji baŋ məshwoŋ. Tə muud ɲgwúd nyə a shígé ná bə nà ɲkul mə wálúla nyə, tɛm bə nà mimbwagə mí

ɲkwánz. ⁴Ija ɲkí bulya bwə á dɛ tɛm wəolə nyə məbwə nà mikwoolú mí ɲkwánz, bwə wá nyə mimbwagə məkuúd, nji nyə á dɛ tī isá íni byêsh. Tə muud ɲgwúd nyə a shígé bə nà ɲkul mə káágúla nyə. ⁵Bulú nà mwásə nyə á dɛ bul bə nji baŋ məshwoŋ nà mímbúŋúd, kə dɛ k̄im, a ɲgə bəwəli nyúúl nyé nà məkwóógú.

⁶Ntó nda nyə á dág Yésus ná shwóg-shwóg ná, nyə á ju kúlá, kə kúd Yésus məbwón shí, jəgula nà nyə, ⁷a ɲgə k̄im ná: «Yésus, *Mwān mə Zembí á gwów-gwów, shwə bāŋ nà iney? Má jəgula nə wo jínə mə Zembí dí ná, wo kú təl mə cwúndud.» ⁸Nyə á jəgula nə Yésus ntáni nəcə Yésus nyə á ɲgə ci nə nyə ná: «bów-bôw shíshim, wú g nyə nyúúlád.» ⁹Yésus mú jí nyə ná: «Jínə dwo wə zə?» Nyə ná: «Jínə dām wə “Kínda”, nəcə sá bí ɲkí bulya.» ¹⁰Bwə mú téég Yésus məbwə ná a kú yíl bwo ləəm dí kənd kúl shús.

¹¹Na, məma səənz óŋkuú, í á ɲgə də mbúmbúŋúd. ¹²Məjamb mə mú téég Yésus məbwə ná a nyíngalú g mwo óŋkuú bəəŋgú. ¹³A mú magulə ná í síyú g ntó. Bów-bôw míshíshim myəəŋgú, mí mú zə wú múúd wəəŋgú nyúúlád, kə nyí óŋkuú. Səənz óŋkuú ni, je bə ótósšhin óbá, jəsh mú shwal bumb nə mikúlá, wú mbúmbúŋúd, kə juwa máŋúd. Bwə mú ɲgul májúwó ná ndéé fudə.

¹⁴Buud bwə á ɲgə baagulə óŋkuú wá, bwə mú wəənz kə ɲgə jaaw buud ɲgwəla nə míləəm míləəm. Buud bwə mú zə, zə dág s̄a í ámə síy yí. ¹⁵Bwə mú zə wós kúl Yésus nyə á bə yí. Bwə dág múúd məjamb mə á dɛ lwáfulə yé, a ɲjúl cínəŋ shí nə jəjə míkáándá, a ɲjúl námá né shee. Bwə mú bul gwág ífwaas. ¹⁶Buud bwə á dág sóólú gú í á síy wá bwə mú jaaw bwo s̄a í ámə bə nə muud wəəŋgú nə óŋkuú yí. ¹⁷Ntó bwə mú téég Yésus məbwə ná a wú g bwədí ləəmud.

¹⁸Ja Yésus mə kə bád byóól dí yí, muud nyə á bə nə məjamb yé, mú téég nyə məbwə ná a ɲwág nyə nyədí

gwoonɔd. ¹⁹ Nji Yésus nyə a shígé magulə. A mú yida ci nə nyə ná: «Kag wódí kwáádá kə jaaw búúd bwô sâ jêsh Cwám̄ba má sá wo yí, nda á má gwág wo ɲkúɲkwónɲálə ná.» ²⁰ Muud éne músə kyey, kə ɲgə jaaw buud wá Dekapwól sâ jêsh Yésus nyə á sá nyə yí. Bəɲg bêsh bwá á gwág wá bwé mú bul káam.

*Yésus má gwúm̄shi
shilə mə Zharus
(Mat 9.18-26; Luk 8.40-56)*

²¹ Ja Yésus má sɔw kə faɲwíny byóól dí yí, buud bwé mú zə lyɛ nyə áncuncuma, a ɲjúl ná bwúnɲéd. ²² ɲgwól ɲjwú á *mpáánzə minjígúla, nə jínə ná Zharus mú wós. Nji nyə á dúg Yésus yí, nyə á zə kúd mábwón shí, ²³ téég nyə məbwə. Nyə ná: «Súsás jām í ɲgə júgula. Má jəgula nə wo né wo zág kə keel nyə məbwə, a bəg mpwogé, a cágəg.» ²⁴ Bá Yésus bwé mú kə, buud bwé ɲgə bɛ bwo áncuncuma, bwé ɲgə shúsə Yésus ikóómb byêsh.

²⁵ ɲgwól múdá nyə á bə cínəng, məcií má á də wú nyə nyúúlád té mímbú wúm nə mímbá. ²⁶ Nyə á bul dúg cún ncúlyá ojwówada dí sólə ná a yál, a shín keenzh *mwaané yé yêsh. Nji, a kú yál, bwas ɲgə yida yáág yáágúg. ²⁷ Nda nyə á gwág lân má Yésus ná, nyə á kə Yésus mpúsə kwonə na áncuncuma buud dí, kə kúnnya nə nyə káándá, ²⁸ a ɲgə téduga ná: «ɲkí mə kúnnya nə ɲj káándá má Yésus, mə yál.» ²⁹ Nji nyə á kúnnya nə nyə káándá yí, məcií tów ntág nyə cé nə cé, nyə mú gwáduga nyúúl nyéd ná a má yál. ³⁰ Yésus mú gwáduga ná nyúl mpífə má wú nyə nyúúlád. A mú yág mpúsə búúd dí, jí ná: «Zé má kúnnya mə nə káándá éne?» ³¹ *Ompwíin bə bwé mú bɛsa nə nyə ná: «Wo ɲgə dúg buud ó ɲgə shúsə wo ikóómb byêsh, wo nyiŋgə jí ná: “Zé má kúnnya nə mə káándá éne?”»

³² Nji Yésus mú ɲgə kənd mísh mákoogú məkoogú ná a dúg múúd nyə ámə sá sólúgú wəɲgə yé. ³³ Mudá éne nyə á ɲgə lilya nə ifwaas, nəcé nyə á

mpu sâ í ámə s̄y nə nyə yí. A mú zə wusə nyúúl shí Yésus dí mpwóómbúd, jaaw nyə búbalé yêsh. ³⁴ Ntó Yésus mú ci nə nyə ná: «Shilə wám, wo má *dúg cug nəcé búgə gwô. Kaág ná shee. Bwas í shínág wo!»

³⁵ Yésus ɲgə ná lás ntáni, buud bwé mú wós wúlə wə ɲjwú á mpáánzə minjígúla zə ci nə nyə ná: «Shilə wô má yə. Wó ka kwo ɲgə ntágulə Yíguli nə jí?» ³⁶ Nji, Yésus kú bish sâ bwé á ɲgə ci yí, a mú ci nə Zharus ná: «Kú beeg fúndə, bəg ɲj nə búgə.» ³⁷ A mú ci né tə muud kú bɛ nyə, a kə nə ɲj Pyêr nə Zhák bá mínyəɲ yé Yuánes. ³⁸ Ja bwé má jé ɲjwú á mpáánzə minjígúla dí ɲjów yí, Yésus mú dúg buud bwé ɲgə sá saagəwo mímbí mímbii, bwé ɲgə jí, bwé ɲgə kím. ³⁹ A mú nyí ɲjów, nyə nə bwo ná: «Bí ɲgə jí nə ɲgə sá bímbí lá saagəwo ní nəcé jí? Mwân nyə afwóyé yə, a ɲgə yida já.» ⁴⁰ Bwé mú yida ɲgə cágulə nyə. Né ndéé a mú wéeshuli bêsh tóón, lúgə ɲj sóóngá nə nyəɲgú mə mwân, nə buud ó gwoonɔg jé. Bwé mú nyí fúm, kál mwân nyə á bə yí. ⁴¹ A mú bii mwân wəɲgə mbwə. Nyə nə né ná: «Talita, kúm!» Ntó má kə ná «Mwámuda! Má ci nə wo ná: wəólág!» ⁴² Cé nə cé, shilə wəɲgə mú wəól, tééd kyeyálə, nəcé nyə á bə nə mímbú wúm nə mímbá. Ja bwé má dúg ntáni yí, bwé mú ɲgə káám mbií á nə fəg jímb lúúd. ⁴³ Ntó Yésus mú bul báásulə bwo ná bwé kú bwiŋgə múúd sâ í má s̄y yí. A mú ci né bwé yəg nyə sâ má də.

6

*Buud ó Nazarét bwé ban Yésus
(Mat 13.53-58; Luk 4.16-30)*

¹ Yésus mú ka wú na, bəɲɲə *ompwíin bə bwé mú kə nyédí kwáádá. ² Ja jwów lú Sábaad í á wós yí, nyə á kə *mpáánzə minjígúla, kə ɲgə yə buud minjígúla. Ncúlyá buud bwé á ɲgə gwágulə nyə wá bwé mú ɲgə bul káam, bwé ɲgə jí ná: «Bíga ísá í á wú nyə ɲgow? Dúga váál fúg wə jí? A ɲgə mpu sá dúga váál *məshimbá wa

ntudelê? ³ Kábíndá á mwân má Mariya dí éga? Mínyonê má Zhâk, bânônê Yózes, nê Yûdê nê Shímun dí éga? Ngaá okóól bé búsê wa sódí!» A mú bæ bwo kwal-baogú. ⁴ Yésus mú zê ci nê bwo ná: «*Muud micúndá má dâ námá bwama nê mpyónê nji nyádí kwáádá, nê nyádí máwónghód, nê nyádí njów búúdud.» ⁵ Nyê a shígé bæ nê nkul sá tóo *shimbá cínong nyádí kwáádá, nji baalé mímbâl nyê a keel mæbwê, cug myá. ⁶ A mú bul káam nda búúd bwé á bæ kú *búgula nyê ná. Ná ndéé a mú cò, ngê kâ mákwáádá mêsh mâ faan dâongúd kâ ngê yê buud minjígúlá.

Yésus má lwâm ompwíin wûm nê óbá (Mat 9.35; 10.1, 5-14; Luk 9.1-6)

⁷ Ja ísâ íni í má cò yí, Yésus mú jôw *ómpwíin wûm nê óbá bé, a mú zê ngê lwâm bwo óbá óbá. A shîn yê bwo nkul á dúlê yíl búúd bów-bôw míshíshim. ⁸ A báásulê bwo ná: «Ja bí má kó yí, bí kú nwa íbaduga í njôond, kâ nji wagatîg. Bí kú nwa buléd, tóo baamutálá. Bí kú kâ nê *mwaanê. ⁹ Bí bwáád osílúfaas! Nji bí kú bwáád íshimí íbá.» ¹⁰ A mú nyinngê ci nê bwo ná: «Ja bí má jé wúl ngwála dí yí, bí ó jî njów bí ámê nyíi yíid, kâ jé jwôw bí má bá ló yí. ¹¹ Búúd bwé ká bá bæ kú lóg bí gúl kúlúd, bwé kú ceel gwág sâ bí má jááw bwo yí, bí ó bá wú cínongú, bí kudê fumbyá í ámê nada bí mákuú dí yí.* Sóólúgú wâongú í lwágulê bwo nê bwé má byaagulê.» ¹² Ná ndéé ompwíin bé bwé mú zê kâ, kâ ngê cúndê ná buud bwé céndúg mítédúgá. ¹³ Bwé mú námá yíl buud zhwo g májamb má á ngê ntágulê bwo má. Bwé gwáágulê zhwo g mímbâl mæwúdá, ngê lwag myo.

Shwiy má Yuánes Nduu-buud (Mat 14.1-12; Luk 9.7-9; 3.19-20)

¹⁴ Njwú-buud Herod mú gwág jínê má Yésus ngê jag bul jwô, bóólúgá búúd bwé á ngê ci ná: «Yuánes Nduu-buud má gwúm, sâ jôong wé á músó nê mpífé á ngê sá *mashimbá ntúni ni.»

¹⁵ Bóólúgá ná: «Jísê Eli.» Bóólúgá ná: «Jísê Zembî ngwól *múúd micúndá yé, nda baong ó ayág.»

¹⁶ Ja Herod nyê á gwág ntó yí, nyê ná: «Yuánes Nduu-buud má á cígê cún wé éne! A má gwúm shwónghud!»

¹⁷ Nêcé Herod nyéméfwó nyê a nwa Herodyâd, mudá má mínyonê yé Fílíp, bâ. Lósú wâong wé í á sá ná Herod lwámúg buud kâ bii Yuánes, wóolê nyê mænkêda, kâ wá nyê mímbwugud.

¹⁸ Nêcé Yuánes Nduu-buud nyê á jum Herod ná: «Wo ajáláyê nê nwa mudá má mínyonê woó ná wo bâ!»

¹⁹ Herodyâd nyê á kâ dâ fum Yuánes, a mú dâ sò mázhíí ná a gwú nyê. Nji, yuug jé í á shígé bándá ²⁰ nêcé Herod nyê á dâ mpu ná Yuánes jî tátalí muud mísh má Zembî dî, a njúl muud Zembî, nyê á kâ dâ gwôg nyê. Sâ jôong wé nyê á dâ keem nyê yí. Ná ndéé, teem bæ ná iciyá í Yuánes í á dâ shul nyê lámúd, nyê á yida námá dâ gwágulê nyê nê mæshusug.

²¹ Ná ndéé, Herodyâd nyê á zê dúg zhíí má gwú Yuánes jwôw Herod nyê a tâl zan byélé dé yí. Herod nyê a jôw milúlúú myâ loom nê myâ izimbi, a jôw námá otówe ó shwóg wâ Galilé.

²² Í á kâ bæ, Herod bânônê buud baongú bwé njúl shí, shilê má Herodyâd mú nyíi cínong, tééd sáágulê cwánúd. Kuú zân yé mú zê bul nywa Herod bânônê buud óni míshúd. Kâ jé Njwú-buud nyê á ci nê nyê ná: «Jaawúg mæ sâ jêsh wó céel yí, mæ é fáágulê wo gwo.»

²³ A mú kaag nyê fwámé kaag ná: «Teem bæ nê wó jî mæma mpál á faan dâm, mæ é fáágulê wo gwo.»

²⁴ Shilê ni kú fwo bessa, a mú wóós tóón, kâ jí nyóónghê ná: «Mæ gwáámbug jí?» Nyôongú mú bessa nê nyê ná: «Gwáámbug lúu má Yuánes Nduu-buud!»

²⁵ A mú læl ntâg jéel nyinngê kâ jé wé Herod, kâ ci nê nyê ná: «Má jî ná wo yég mæ lúú má Yuánes Nduu-buud yáásád wa kíkídiga.» ²⁶ Ngwóómbálú ni mú shul Njwú-buud lámúd. Nji nda nyê á bwey

6:4 Yuá 4.44 * **6:11** Ja Oyúden bwé á dâ kudê fumbyâ mákuú dí yí, bwé á dâ lwágulê ná, kákúl shí bwé ámê tâl mákuú mány yí, bwé má kâl gwo nê buud bí cínong wá ná bwé músá sâ nyéé. **6:13** Zhk 5.14

6:14 8.28 **6:15** Luk 7.16 **6:17** Læv 18.16; 20.21; Luk 3.19-20 **6:23** Est 5.3, 6; 7.2

κεεν ηκαανό mísh má ójón dí ná, nyə a shígé nywá nyingə ban ná nyə ayáyé nyə sâ nyə ámə gwáámb yí. ²⁷ Námá cé nə cé, a mú kənd ηgwólúgá zimbí ná: «Zaá mə nə lúú mə Yuánes Nduu-buud!» Muud wəəngá mú kə cígə Yuánes cúη. ²⁸ A mú zə nə lúú yáásád, zə yə shilə ní. Shilə ní mú kə nə wo, kə cwámbulə nyóóηgá. ²⁹ Ná ndéé *ompwíín ó Yuánes bwé mú gwág sóólúgá wəəngá. Bwé mú kə ηkēny kug nyúul má Yuánes kə wá shwónəd.

Yésus mə yá búúd idáw

(Mat 14.13-21; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15)

³⁰ Ja *búúd ó lwámá ó Yésus bwé á nyingə yí, bwé á zə bwíηg Yésus sâ jēsh bwé á kə ηgə sá yí, nə sâ bwé á ηgə jíguli buud yí. ³¹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá, shé kág kúl búúd bwé cúgə yí ηwá ná kə woga.» Nyə á ci ntó nəcé buud bwé á bə cínoηg ηkí bulya, bóól ó ηgá kə, bóól ó ηgá nyingə, mbií á ná bəñəη ompwíín bé bwé á shígé bə nə fwála ná bwé dág. ³² Bwé á ka kəwa byóólúd, kyey ná bwé ká ji bwáməfwó bugád kúl búúd bwé cúgə yí. ³³ Nji buud ηkí bulya bwé á dág bwé ηgá kə byóólúd, bwé mú yag bwo. Buud bwé á ka ηgə wu míηgwála myēsh dí, ηgə kə nə mikúlá, kə sámə Yésus bəñəη ompwíín bé shwóg kə tééd jē.

³⁴ Ja bwé mə shulə byóól dí yí, a mú dág məñkúmbə mə búúd máni, a mú gwág bwo cəy lámúd nəcé bwé á bə nda səənz íncwəmbə í cúgə nə mbaagalə yí. Ntó a mú ηgə jíguli bwo isá ηkí bulya. ³⁵ Nda kugú í á ka jé ná, ompwíín bwé mú kə ci nə nyə ná: «Sá búəsə wa bugád, kugú námə óga. ³⁶ Bídúg búúd óga, bwé kág íbaafə nə mákwáádə mäsə wa kúnə-kúnə má, kə kusə sâ mə dā.» ³⁷ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bíməfwó yágá bwo sâ mə dā.» Bwé mú jí nyə ná: «Sá é sá ntədəlé nə sá kúsəg íbuléd kwaga nə buud óga? Í jii ódanarí† mitəd mímbá!» ³⁸ A mú jí bwo

ná: «Bí búəsə nə íbuléd ínəy? Kəgá dág!» Bwé mú kə lə. Bwé mú zə jaaw nyə ná: «Sá búəsə nə íbuléd ítəon, nə oshú óbá.»

³⁹ Yésus mú ci nə bwo ná bwé jíηg buud shí ikínda ikínda ákanda dí. ⁴⁰ Bwé mú zə ji shí ikínda ikínda, bíl ikínda nə buud təd, bíl nə buud məwúm mátəon. ⁴¹ Ja búúd bwé mə shín ji shí yí, Yésus mú ka ηwa íbuléd ítəon nə oshú óbá óni, a bān mísh gwəw, yə Zəmbí akíba. A mú fēy íbuléd, yə ompwíín bé. Bwé mú kaaw búúd. A mú námə kaaw oshú mbií ηgwúd. ⁴² Buud bēsh bwé mú də, jíη, idáw lág. ⁴³ Ompwíín bwé mú səeηg íkəl í buléd nə íkəl í óshú í á lág yí, byēsh í á lwánd məbwumú wúm nə məbá. ⁴⁴ Buud bwé á də íbuléd byəəηg wá, bwé á bə budúm otóoshin otəon.

Yésus mə kyey məjúwó dí gwəw
(Mat 14.22-33; Yuá 6.16-21)

⁴⁵ Námə nji í á shín yí, Yésus nə *ompwíín bé nə bwé kəwag byóólúd, bwé línág kə nyə shwóg Bətasayída, māη faηwíny té nyə é ηgə fwo bíd zhwoη buud bwé á bə óni yí. ⁴⁶ Yésus mú shín bíd búúd, a músə bád mbəñəd nə a kə jəgula nə Zəmbí. ⁴⁷ Bulú mú zə yínd, kwey ná byóól mú tām māη, nyə mə lág cíndú nyəmə. ⁴⁸ Nyə á ka dág nə júgə í ηgə bə ompwíín cúη nə cúη, nəcé ηkwə nyə á ηgə yida wú kóómb bwé á ηgə kə yí. Ngeə míηgwúm mí kúwo mí ashúshwóógú dí, a músə zə bə bwo, a ηgá kyey nə məkuú məjúwó dí gwəw. Nyə á ka sá nda a cə bwo. ⁴⁹ Ja bāη bwé mə dág a ηgə kyey nə məkuú məjúwó dí gwəw yí, bwé mə téduga nə jíəsə *jím, bwé mú bwú óηkwíimbyē. ⁵⁰ Nəcə bēsh bwé a dág nyə, íηkuηkúúnd í mú bií bēsh. Yésus mú leel ci nə bwo ná: «Səlúgá mílám shí. Mə wə éne, kúgá fúndə!» ⁵¹ A mú kə kəwa byóólúd, kwey bwo, ηkwə mú ntág shín. Bwé mú káam mbií á nə fəg də jímb lúúd. ⁵² Bwé á bul káam nəcé bwé á shígé fwo mpu gwág mbií múúd mə Yésus. Sâ jəəηgá ɔ í á sá nə bwé kú wámbulə

6:30 Luk 6.13; 10.17   **6:32** 8.1-10   **6:34** Zhe 10.21; Eze 34.5; Zak 10.2; Mat 9.36; 14.14; 15.32;

Mak 8.2   † **6:37** danarí: Danarí ηgwúd í á də kwaga nə myəna myá ηkúmba jwəw.   **6:43** 20j 4.43-44

6:46 Luk 5.16   **6:48** Zhb 9.8; Luk 24.28   **6:49** Luk 24.37   **6:51** 4.39   **6:52** 8.16-18; Mat 16.7-9

sâ nyə á cɛɛl jíguli bwo ja nyə á sá ná ibuléd í búlyag yí. Bwə á bæ ná ŋkí jilə milúu.

*Yésus má lwag mímbâl Genezarêt
(Mat 14.34-36)*

⁵³ Bwə má shîn líina mân, bwə mú jé loom á Genezarêt, bwə mú səl byóol.
⁵⁴ Námá shulələ bwə á shulə byóólúd yí, buud bwə mú yag Yésus. ⁵⁵ Bwə mú kə nə mikúlə kə ŋgə bánɣala shí nyɔɔŋg nyêsh dí. Bwə mú ŋgə ŋkêny mimbâl ítanúd, ŋgə kə nə myo kúl jêsh bwə á ŋgə gwág ná Yésus jisə yí. ⁵⁶ Yésus mú ŋgə kyey mákwáádə nə míŋgwála, tɔɔ íbaafé. Buud bwə mú ŋgə kə bwíŋg mimbâl myáŋ mímbaadád, íkúl nyə é ŋgə cɔ yí. Bwə mú ŋgə téég nyə məbwə nə a bídúg ná bwə jisówúg ŋgə kúnnya nji nə *mbwaag káándə yé. Bɔɔŋg bwə á ŋgə kúnnya nə nyə wá bwə mú ŋgə yál.

7

*Ofarizyên nə ijâm nə ijag
(Mat 15.1-9)*

¹ *Ofarizyên nə bóólúgá *Oyíguli ó mácéɛ bwə á wú Yurúsalem, kə wá Yésus. ² Bwə mú zə dúg ná bóólúgá *ompwíin bé bwə á də də idâw məbwə nə məbwam. Ntó jì ná bwə á shígé də gusa mwo mbii mácum má *Oyúden má ŋgə jígúli yí. ³ Í njúl ná Ofarizyên námá nda Oyúden bêsh bwə á shígé də də, bwə kú fwo mpu gusa məbwə, nəcé bwə á də yáág nə məcum ímpáámbé í á lúgə má. ⁴ Ja bwə nyíŋgá míkus dí yí, bwə cúgé nə ŋkul də kú fwo gusa. Bwə á də námá baagələ bílúgá íjâm nə ijag nda dúlə gusa íbála nə mikáágə nə iwóŋgó.

⁵ Ja Ofarizyên nə Oyíguli ó mácéɛ bwə á dúg ntáni yí, bwə mú ci nə Yésus ná: «Ompwíin bwó bân bwə anɣê nə baagələ məcum má ímpáámbé, bwə ŋgə də kú gusa məbwə. Jí í sá ntó?»
⁶ Yésus mú bɛsa bwo ná: «Izayí nyə á bæ nə ŋkaam ja nyə á cúndə shú dún, bí buud ɔ mákəŋ mbii wúsó cilyá yí, ná: Kúl búúd ga í ŋgə gúmal mə nji mímpu dí,

milâm myáŋ mí njúl shwóg-shwóg nə mə.

⁷ Wán ŋgələ ságusə bwə ŋgə ságusə mə yí wúsə ntó ŋgwas.

Bwə ŋgə yida jíguli buud minjígulá myâ məmpéndí má búúd.»

⁸ Yésus mú kwádulə ná: «Bí má myaas mácéɛ má Zembî, yida nywílya nə mácum mán.» ⁹ A kwo námá ci ná: «Bí mə mpú də ntə mpéndí má Zembî ná bí má yida baagələ məcum mán. ¹⁰ Moyíz nyə á ci ná: “Gúmálúg sóŋgá wô nə nyɔɔŋgá wô.” A nyíŋgá námá ci ná: “Múúd mə ká lweem sóŋgá yé ŋkí nyɔɔŋgá yé, bwə jələ nə gwú múúd wɔɔŋgá.”

¹¹ «Nji bí bân bí ŋgə ci ná: “Múúd mə ká jaaw sóŋgá ŋkí nyɔɔŋgá ná: ‘Sâ mə ámə nywá kwíind wo nə ndí yí í músə korban (ntó má kə nə ŋkəw nyɔɔŋg í músə məyána shú má Zembî),’ ” ¹² bí kú cíndal múúd wɔɔŋg nə a sáág sâ shú má sóŋgá ŋkí nyɔɔŋgá. ¹³ Ngaá ntó jì ná bí ŋgə sá ná Milású mí Zembî mí bág ŋkúŋgúg, məcum mán yidá mpu yáág? Bí ŋgə námá nyíŋgə sá bíl zhwoɣ isâ í abúbôw!»

*Isâ í də wá múúd məlwaagəwo yí
(Mat 15.10-20)*

¹⁴ Yésus músə ka kwo yid, lésha nə buud bwə á bæ cínŋgá áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Bí bêsh bényúgá məlwə, mpu gwágələ. ¹⁵ Sâ í dú wú tóón, nyíi múúd nyúúlúd yí, gwə dí í dú wá múúd məlwaagəwo mísh má Zembî dí; nji byɔɔŋg í wú nyédí lámúd yí, byó wə í dú wá nyə məlwaagəwo. ¹⁶ Muud jí nə məlwə má gwág yé, nyə mpu gwág.»

¹⁷ Yésus mú lúgə áncuncuma buud. Bánŋə *ompwíin bé bwə mú nyíŋgə kə njów. Cínŋgə bwə mú zə jí nyə nə a féélúg bwo kaaná wɔɔŋgá. ¹⁸ A mú ka ci nə bwo ná: «Ye bí búsa námá kú mpu gwág isâ? Ye bí agwágé ná sâ jêsh í wú tóón nyíi múúd nyúúlúd yí, í cúgé nə ŋkul wá nyə məlwaagəwo mísh má Zembî dí. ¹⁹ Nəcé í ányíiyé nyə lámúd. Í yida kə nyə mwə dí ná ndéé í mú wóós kə bíd.» (Ntó má cɛɛl

ci ná idâw í cúgé nâ mælwaaguwō mîsh má Zembî dî.)²⁰ Nyâ mú nyingâ ci ná: «Sâ í wóós wú múúd dí yí, gwá wá í wá nyâ mælwaaguwō mîsh má Zembî dî.²¹ Nâcé lâm má múúd dí wá bów-bôw mítédúgá mí dâ zhu yé, nâ janğa, nâ júwo, nâ mægwú mæ búúd,²² nâ minɔmb, nâ yéesh mábii, nâ mbiya lâm, nâ makâh, nâ asîy-sîy, nâ zhîh, nâ *bwaasulâ mpu, nâ dúlâ ñkêny nyúúl, nâ cug ímpwúfú.²³ Isâ íni byêsh í wú lâm má múúd dí cwû, byó wá í dá wá múúd mælwaaguwō mîsh má Zembî dî.»

*Mudá ikûl má búgula Yésus
(Mat 15.21-28)*

²⁴Yésus músâ wú na kúl níid. A músâ kâ kóómb shí á Tir. Wu, nyâ mú kâ nyí wúlágá njówú, nyâ ñgá sô ná muud kú mpu ná nyâ ji cínɔng. Nji buud bwá mú bále námá mpu.²⁵ Kú námá bwey, ñgwólágá múdá mú gwág ná Yésus má jé cínɔng. Mudá wɔɔngá, bów-bôw shíshim í á bul bii shilâ yé. Nyâ á ka zâ kâl nyúul Yésus dí shí makuú.²⁶ Mudá wɔɔngá nyâ á bâ shilâ Ogarêk, nyâ a byêl lɔom á Fenisî, shí á Sirî. Nyâ á ka zâ jægula nâ Yésus ná a yílúg shilâ yé jamb.²⁷ Yésus mú ci nâ nyâ ná: «Fwog bíd ná bwân ó njów bwá dág ná ndeé, jílâ. Nâcé ñwálâ ídâw í bwân ó njów, wusâ yâ ómpyâ, í anywáyé.»²⁸ Nji mudá éne mú zâ bęsa nâ nyâ ná: «Kâ, Cwâmba, ompyâ bwá dâ námá cwála mámpulú má dá kud táwuli bwân dí shí má.»²⁹ Ntô Yésus mú zâ ci nâ né ná: «Nda wo má mpu bâ nâ zény ná, nyingág kâ wódí njów; mäjamb má á ñgâ lwáfulâ shilâ wô má, má má wú nyâ nyúúlú.»³⁰ Mudá wɔɔngá mú nyingâ, kâ nyádí njów, kâ kwey Mwân mbwúg shí, mäjamb má má wú nyâ.

Yésus má lwag akúmálwâ

³¹Mpásâ na, Yésus mú wú ñgwála á Tir, ciñgya Sidon. Nyâ a líina mpál shí á mingwála wûm kâ ñgeε mâh má Galilé.³² Cínɔng bwá mú zâ nyâ nâ ñgwól akúmálwâ a njúl námá fífi. Bwá mú jægula nâ Yésus ná a bádug nyâ

mæbwâ.³³ Ntô Yésus mú zâ ñwa múúd éne kâ nâ nyâ kóómb búúd bwá á shígé bâ yí. A mú jil nyâ inyinâ málwád, a yíl. A sey mántænd nyádí inyinád ná ndeé a cilâ múúd éne júmúd.³⁴ Ná ndeé nyâ mú yág gwów, nyâ sâl fâm, nyâ mú ci nâ muud éne ná: «Efata!» (Ntô má kâ ná «bâñúg!»)³⁵ Cé nâ cé jɔɔngúd, muud éne málwâ má mú bân, téémbí í mú wú júmúd. Nyâ mú mpu ñgâ lás. Yésus mú nyingâ nâ nyâ, zâ kwey búúd.³⁶ Ntô Yésus mú báásulâ bwo ná bwá kú bwele jaaw tóo muud. Nyâ á tεem báásulâ bwo ntáni, í mú yida bâ nda nyâ á ñgâ lwâm bwo ná bwá ñgág nâ cúnda.³⁷ Buud bêsh bwá mú bul bî, bwá ñgá ci ná: «Isâ byêsh nyâ ñgá sâ yí bísâ ñkí bul nywa! Nyâ bále sâ ná wækúmálwâ bwá gwágúg, mífífi mí lásúg!»

8

*Yésus má nyingâ yâ búúd idâw
(Mat 15.32-39)*

¹Mwôw mɔɔngâ di, áncuncuma buud nyâ á zâ seengya kúl Yésus nyâ á bâ yí. Nda bwá á shígelé bâ nâ sâ má dá ná, Yésus mú jôw *ómpwíin bé, nyâ nâ bwo ná² «Mâ ñgâ gwág buud óga ñkúñkwóñúlâ nâcé sánôñ sá má ji mwôw málól, ja gaad bwá cúgé ná nâ sâ má dá.³ ñkí má nying bwo ntáni zha ná bwá kág bwádí, bwá é kâ tag nâ mantambali zhíd, nâcé bóólúgá ñkí bulya bwá ñgâ gwaa zhu.»⁴ Ompwíin bé bwá mú bęsa nâ nyâ ná: «Sá é wíl bwo ntadelé ná bwá jílâ wa bugád?»⁵ Yésus mú jî bwo ná: «Bî búsa nâ íbuléd íné?» Bwá ná: «Zañgbá.»⁶ Yésus músâ ka ci ná buud bwá jíg shí. Ná ndeé a músâ ñwa íbuléd zañgbá byɔɔngá, a yâ Zembî akíba, a fêy byo ikúl ikâl, yâ ómpwíin bé ná bwá kág ñgâ kaaw, bwá mú kâ kaaw búúd.⁷ Bwá á bâ nâ búbaalé íshúshú. Nyâ mú ñwa námá, yâ Zembî akíba. Nyâ nâ ompwíin bé ná bwá káawug námá byo.⁸ Buud bwá mú dâ ná ndeé, jílâ. Zhwog ikúl í mú lág tâñ makúdá zañgbá.⁹ Í njúl ná

buud bwé á jee bæ otóóshin onô. Yésus mú nying búúd ná bwé kág ηgə kə. ¹⁰Nyə shwal kəwa byóólúd, bənônη ompwíín bé bwé mú kə shí á Dalmanuta.

Ofarizyên bwé jü dág sâ mímbúgú
(*Mat 12.38-39; 16.1-4; Luk 11.16, 29*)

¹¹Ja bwé má kə jé wu yí, *Ofarizyên bwé mú zə shúsə Yésus nə minjígá mí mábwábúlán, bwé zə jí nyə ná a lwóg bwo dúl *shimbá í ηgə zhu gwôw. ¹²Yésus mú səl fəm nə mətag má nyúul. Nyə nə bwo ná: «Nəcé jí bí kala buud ga bí ηgə céél dág shimbá yí? Búbálé, má jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé bwéle dág tə sâ!» ¹³A mú béégya nə bwo, kwo kə kəwa byóólúd ná a líina, kə cindú fanwíny.

Ompwíín búsə nə jág
(*Mat 16.5-12; Luk 12.1*)

¹⁴*Ompwíín bwé á ka wusa ηwaála íbuléd ja bənónη bwé á kəwa byóól dí yí, bwé á bæ nə nji ηgwúd. ¹⁵Yésus mú báásulə bwo ná: «Jígá ncê nə *Ofarizyên *ləvur wánη, tə yé má Herod». ¹⁶Bwé mú ηgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «A lás ntúni nəcé sá cugé nə íbuléd.» ¹⁷Yésus mú mpu sâ bwé á ηgə ci yí. A mú jí bwo ná: «Nəcé jí tédúgá wúsá bí nji ná bí shígé ηwa íbuléd yí? Jí bí má cá gwág ntúni yí? Kú wámbulə ísâ! Bí anyíngáyé ná bæ nə fug í? ¹⁸Bí búsə nə mísh, nji bí kú dág í? Bí búsə nə məlwə, nji bí kú gwág í? ¹⁹Bí anyíngáyé ná téduga ja má á fēy íbuléd ítóon buud otóóshin ótóon də yí? Bí á lwándulə məbwumú mánéy nə ikúl bí á lúg nə ndí yí?» Bwé ná: «Wúm nə mábá.» ²⁰Nyə ná: «Ja má á fēy íbuléd zangbá buud otóóshin onô də yí, bí á lwándulə məkúdá mánéy nə ikúl bí á lúg nə ndí yí?» Bwé ná: «Zangbá.» ²¹Yésus mú ci nə bwo ná: «Ká jí bí má cá gwág yí?»

Yésus má lwag áncím-ncím

8:11 Mat 12.38-40; Luk 11.16, 29-30 **8:11** Yuá 6.30; 1Kr 1.22 **8:15** Luk 12.1 **8:16** 6.52 **8:18** Zhe 5.21 **8:20** 8.8-9 **8:23** 7.33; Yuá 9.6 **8:28** 6.14-15; 9.11-13; Luk 7.16 **8:29** Mat 16.16

* **8:29** Kríst: Kríst mə kə ná «kwíidyə buud Zəmbí nyə á kaag yé.» **8:30** 9.9 **8:31** 9.30-32; 10.32-34 **8:34** Mat 10.38-39; Luk 14.27; 17.33; Yuá 12.25 **8:34** 1Pr 2.21

²²Ntó bwé mú kə jé Betusayída. Buud bwé mú zə nyə nə áncím-ncím, zə téég Yésus məbwə ná á kúnýág nə né. ²³Yésus mú zə bii áncím-ncím wəngə mbwád, wú nə né kwáádá. Kúl bá bwé á kə yí, nyə á ηwa məntənd, bwiid múúd éne míshúd, a bəd nyə məbwə. A mú jí nyə ná: «Ye wo ηgə ηwá dág?» ²⁴Áncím-ncím mú bēny mísh, nyə ná: «Mə ηgə dág buud. Búsə nda ílí, nji í ηgə jaand.» ²⁵Yésus mú nyingə kwo keel múúd éne məbwə míshúd. Nyə mú yál. Nyə mpu dág ísâ byēsh ná ηgəη. ²⁶Yésus mú ci nə nyə ná: «Nyingəg, wo kág bídí; wo kú nyingə kə kwáádá nííd.»

Yésus jisə Mesí
(*Mat 16.13-20; Luk 9.18-21*)

²⁷Yésus bənónη *ompwíín bé bwé músə cə na, kə ηgeε mákwáádá má Sezaré mə Fílíp. A mú ηgə jí ómpwíín bé nūη zhííd ná: «Buud bwé ηgə ci ná mə jisə zə?» ²⁸Bwé mú bəsa nə nyə ná: «Bóólúgá búúd bwé ηgə ci ná wo jisə Yuánes Nduu-buud, bóól ná wo jisə Eli, bóólúgá bwé ηgə námə ci ná wo jisə ηgwál *múúd micúndá.» ²⁹A mú nyingə jí bwo ná: «Ká bí bāη ηgə ci ná mə jisə zə?» Pyēr músə bəsa nə nyə ná: «Wo jisə *Kríst.*» ³⁰Nə ndéé, a mú báásulə bwo ná ci bwé kú bwéle jaaw múúd sâ á jisə yí.

Yésus má bá ya, a nyingə gwúm
(*Mat 16.21-28; Luk 9.22-27*)

³¹A mú ka tééd jígúlílə bwo ná: «Í jii shú má *Mwān mə Múúd ná ocúmbá buud wá ləəm nə mílúluú myá ofada nə *Oyíguli ó məcεε bwé kág jág jugushi nyə, bwé kudəwa nyə, bwé gwú ntāg nyə. Nji a bá gwúm shwoη dí mpúsə mwów málóol.» ³²Nyə á jaaw bwo gwo ná kpwóó. Pyēr músə kə nə nyə koogú, kə lás nə nyə. ³³Yésus músə yíd, dág *ómpwíín bé, a mú ηkáánd nə Pyēr ná: «Wúg mə na, *Sátan!

Mitédúgá myô mí cúgé mítédúgá mí Zembî, mísə nji mitédúgá myâ buud.»

³⁴ A mú ka jôw ncúlyá buud bwá á bə cínəŋg wá bə́nəŋ ompwíín bé, nyə nə bwo ná: «ŋkí muud má cɛel bɛ mə, a bə́g kú jagalə nyáméfwó; a ŋkényúg kwolós jé, a bɛ mə. ³⁵ Nəcə, múúd mə ká kaambulə nə cug jé, a yida jimbə́l gwo. Nyəŋg mə jimbál cug jé nəcə mə nə shú Jəjə Kéél yé, a faam. ³⁶ ŋkí muud má bii mábii mēsh mā shí ga ná ndeé *shíshim yé jimb, wáyé mfíí nyé é bə nə ndí cínəŋg yí? ³⁷ Muud ji nə ŋkul wá jí shú ná a nyíngəg bii shíshim yé? ³⁸ Mpugá ná muud mə bá gwág mə shwôn, gwág íciyá byâm shwôn kala búúd á mitédúgá olíŋgá í ngə sá məbôw ga dí yé, Mwân mə Múúd mə bá námə gwág nyə shwôn ja á bá zə a ngə ŋkənəwa məŋkənəwa mə Sónəgá yé, bə́nəŋ miféeshá mí wə́ngəles yí.»

9

¹ A mú nyingə ci nə bwo ná: «Búbálé má jaaw bí ná, ból búúd básə wa óga, bwá abulé bwelə yə, bwá kú fwo dúg Faan má Zembî má wóós nə ŋkul.»

*Yésus mə lwóyá mílwaná myé
(Mat 17.1-13; Luk 9.28-36)*

² Mpásə mwôw mäsaman, Yésus mú ŋwa Pyêr nə Zhâk bá Yuánes. A mú wú nə bwo búúd dí, bwá kə bád wúl məma mbə́ŋúd, nji bə́nəŋ kú nə ngwól múúd. Nyúúl nyé mú shwópla bwo míshúd, ³ mikáándə myé mí mú ngə jág bul faan nə mbii mífumə mā ná, tə muud cúgé nə ŋkul gusa míkáándə ná ndeé mí fumə ntó. ⁴ Cínəŋgá, Moyíz bá Eli bwá mú wóós, zə ngə lésha nə Yésus. ⁵ Pyêr músə ka ci nə Yésus ná: «*Rabi, nywaálə ngələ ji wa. Sá shúməgá məbanda məlól, ngwúd shú dwô, dúl shú má Moyíz, dúlúgá shú má Eli.» ⁶ Pyêr nyə a shígé mpu sá á cig yí, nəcə bə́nəŋ bóólúgá *ómpwíín bwá á bul gwág ifwaas nda bwá nyé. ⁷ Seegya nji gúndə í má zə búdal bēsh. Bwá mú gwág kál í ngə wú gúndə jəŋg

dí ná: «Mwân waamə abábə wə éga. Ságá nyə məgwág.» ⁸ Ompwíín bwá mú ntəg ngə yágəwa, bwá kú ná dúg tə muud shús, nji bə́nəŋ Yésus wə bwá á bə.

⁹ Ja bə́nəŋ bwá má ka ngə shulə wú mbə́ŋ dí yí, a mú lás nə bwo ná: «Ci bí kú jaaw múúd sá bí ámə dúg yí, kə wóós ja *Mwân mə Múúd mə bá gwúm shwəŋ dí yí.» ¹⁰ Bwá mú baagələ ci ni, nji bwá mú ngə nyímbə́la bwámé nə bwámé ná: «Gwúmúlə məshwəŋ dí á ngə ci ga, í kə ná jí?» ¹¹ Ná ndeé bwá músə jí nyə ná: «Nəcə jí *Oyígəli ó məcəxə bwá də ci ná í jii ná Eli fwóg tééd zə yí?» ¹² A mú bəsa ná: «Jí bəle bə ntó ná Eli má jələ nə fwo zə, zə təl ísá byēsh ícə byəŋúd. Ká nəcə jí jísə cilyá Kálad Zembî dí ná bwá bá mpyēny Mwân mə Múúd, bwá bul jugəshi nyə yí? ¹³ Sá ngwúdú, məe má jaaw bí ná Eli nyə a shí bwey zə. Buud bwá á sá nyə mbií wēsh bwá á cɛel yí, námə nda jí cilyá shú dé dí ná.»

*Yésus mə yíl ngwól mwân jamb
(Mat 17.14-21; Luk 9.37-43)*

¹⁴ Ja bwá má kə wóós *ómpwíín dí yí, bwá mú kwey məŋkúmbə mə búúd má má lyə bwo, bə́nəŋ Oyígəli ó məcəxə bwá ngə sēŋəsa məkəl. ¹⁵ Nji məŋkúmbə mə búúd məni má má dúg Yésus yí, bwá mú seegya, bwá mú ngə kə nə mikálá, kə ngə bəda nyə. ¹⁶ Yésus mú jí ómpwíín bé ná: «Jáyé bínəŋ buud óga ngə sēŋəsa məkəl nə ndí yí?» ¹⁷ Na zhwog buud éne dí, ngwól múúd mú bəsa nə nyə ná: «Yígəli má ámə zə nə mwân waamə wódí, wúl shíshim í má sá ná a bə́g kú ná lás. ¹⁸ Í mú ntəg ka də bə, kál jēsh í ámə wóós ná í bii nyə yí, í jumə nyə shí, ifúlug lwánd nyə mpu, a ngə fúgal məjə, a shwal nyánəwo. Má ámə jí ómpwíín bwô ná bwá yílúg nyə jamb dəŋgə, bwá shígé kwag.» ¹⁹ Yésus músə bí ná: «Wúu! Yé óhááden óga! Mə e bá kə nə bí ntáni kə wóós ngow? Mə e bá jísəw bí kə kumə jáyé ja? Zəgá mə nə mwân wəŋg.»

8:38 Mat 10.33; Luk 12.9   **9:1** Mat 16.28   **9:7** 1.11 Ságá nyə məgwág: Mbá 18.15   **9:9** 7.36; 8.30   **9:11** Mal 4.5; Mak 8.28   **9:13** Mat 11.14; Luk 1.17; Yuá 1.21   * **9:20** Ból bwá ngə ci na ná: «Ja mwân nyə a dúg Yésus yí.»

20 Bwé mú kə nə nyə. Nji shíshim ni* í má dág Yésus yí, í mú junḡ mwân nə ŋkulû, a mú juma shí, ŋgə bíngula, ifúlug í ŋgə wóós nyə mpud. 21 Yésus mú jí sósŋgú mwân ná: «Í á tééd nyə jáyé ja?» A mú bəsa ná: «Í á tééd nyə, a njúl ná mwántombú. 22 Í də cəel gwú nyə. Í də kəl nyə təo kuda dí təo májúwód ija ija. Nkí wo jí nə ŋkul sá gúl sá shú dé, gwágúg sá ŋkúŋkwóŋúlə, kwííndúg sâ.» 23 Yésus mú yagula nyə ná: «ŋkí wo jí nə ŋkul!» Ntó, a mú jaaw nyə ná: «Múúd yēsh mə *búgúlá Zembí yé jí nə ŋkul sá sâ jēsh.» 24 Cé nə cé sósŋgú mwân mú lás gwów gwôw ná: «Mə ŋgə *búgula! Nji, yég mə ŋkul ná mə mpúg bə nə búgá!» 25 Buud bwé mú zə sɛɛŋgya áncuncuma kúl bwé á bə yí. Ntó Yésus mú ŋkáánd nə shíshim ábábôw wəŋŋ ná: «Wo shíshim ŋgə juwo mwân məlwə nə mpu ga! Mə yímbálí wo ná, wúg nyə nyúúlúd! Ci wo kú ná bá nyiŋgə nyí nyə nyúúlúd!» 26 Í mú kím nə ŋkulû, í junḡ mwân ná ndeé wú nyə nyúúlúd. Mwân mú cə fudud ná nyágúsá, zhwoḡ buud bwé ŋgə cí ná: «A má yə.» 27 Nji Yésus mú bíí nyə mbwə, wəel nyə. Mwân mú tów tátəlí. 28 Ná ndeé, Yésus mú kə nyí njów. Ompwíín bə bwé mú kə jí nyə wu bánóŋ bwáméfwó ná: «Nəcə jí sá bəŋ shígé kwag yílulə shíshim ni yí?» 29 A mú bəsa bwo ná, bwé də yíl mbií ni nji nə məjəgula.

Yésus má jaaw ja ábéé ná a bá yə, a mú gwúm

(Mat 17.22-23; Luk 9.43-45)

30 Bwé mú zə lə na. Bwé líína Galilê. Yésus nyə a shígé cəel ná buud bwé mpúg kúl bwé á bə yí, 31 nəcé nyə á ŋgə jíguli *ompwíín bə. Ná ndeé, a mú ŋgə jaaw bwo ná: «Í jíí ná *Mwân mə Múúd bəg kaanz məbwə má búúd dí, bwé bág gwú nyə. Nji mpásə shwiy dé, nyə bá já shwoŋ dí mwôw mábá, a mú gwúm jwôw áléel.» 32 Nji Yésus nyə á tɛɛm ŋgə jaaw bwo ntó, bwé á shígé mpu gwág. Bwé mú bul gwág

ifwaas. Bwé ŋgə fúndə jílə nyə ná nyə féélúg bwo isâ nyə ŋgə jaaw bwo yí.

Zá jí fwó múúd

(Mat 18.1-5; Luk 9.46-48)

33 Ntó bwé mú kə jé Kapernawúm. Cínəŋg bwé mú nyíi wúl njówúd. Yésus mú jí ómpwíín bə ná: «Jí gwáméfwó bí ámə ŋgə sɛŋusa məkəl nə gwo zhíí nə zhíí yí?» 34 Bwé mú jí ná kufug, nəcé zhíí nə zhíí, bwé á ŋgə shwə ná bwé cəel mpu nyəŋŋ jí bul bə fwámé múúd bwé dí gwoŋŋ dí yé. 35 Ntó Yésus mú zə jí shí. Nyə jów *ompwíín wúm nə óbá bə. Nyə nə bwo ná: «Múúd mə céel bə tówe shwóg á gwoŋŋ jín yé, nyə jəlá nə bə múúd a mpásə, nyə bə námə sóol məsáal á gwoŋŋ jínúd.» 36 Nyə ká shín lás ntó, nyə mú zə ŋwa gúl kúkágə, tál bwo nyə míshád, a mú ŋwa nyə nyé dí məbwád. Nyə nə bwo ná: 37 «Muud mə lég gúl kúkágə nda jíga jínə dām dí yé, a mə lég mə. Muud mə lég ntəg mə yé, nyə alégé mə, a lég múúd nyə á nti mə yé.»

Buud wə shé dí kóómbúd

(Luk 9.49-50)

38 Na Yuánes mú cí nə Yésus ná: «Yíguli, sá ámə dág ŋgwól múúd ŋgə balan nə jínə dów, ŋgə yíl buud məjamb nə ndí. Sə ámə ka kaambələ nə nyə ná a kú ná ŋgə sá nəcé a cugé sádí gwoŋŋ dí.» 39 Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Kúgá də kaambələ nə a kú ŋgə sâ. Muud cugé nə ŋkul balan nə jínə dām, sá *məshimbá nə ndí, ná ndeé nyə nyiŋgə kə ŋgə lás nə mə ŋkí bôw. 40 Nəcə muud nyə aŋgə nə mpii shé yé, jí shé dí kóómbúd. 41 Muud mə bá yána təo nji láá májúwó ŋgwúd, ŋgulal bí má dí jínəd nəcé bí bələ búúd ó *Kríst yé, búbélé, má jaaw bí ná, muud wəŋŋə nyə abále shúb myána myá cínəŋg.»

Sám í bul jílə

(Mat 18.6-11; Luk 17.1-2)

42 «Nji, ikúkágə í ŋgə *búgula mə íga, múúd mə ká kwal gúl bəŋgú, í bul jəla ná bwé kəlug muud wəŋŋə məma

kwóógú cúnád, bwé kwl nyə nə dwo m̄n̄. ⁴³ Ntó, í ká bæ ná mbwê wô ñkí kuú wô í ngə kwal wo bəəgú, sámbug wə, nəcé í bul jəla ná wo cúgəg cug á kandugə wo njúl nə kúl mbwê ñkí kúl kuú, ⁴⁴ ntə ná wo bəg nə məbwê mwô mēsh wo mú kə kuda á kandugə jísé kú jímə yíd. ⁴⁵ Í ká bæ ná kuú wô í ngə kwal wo bəəgú, sámbug wə, nəcé í bul jəla ná wo cúgəg cug á kandugə wo njúl nə kúl kuú, ⁴⁶ ntə ná wo bəg nə məkuú mwô mēsh wo mú kə kuda á kandugə jísé kú jímə yíd. ⁴⁷ Ñkí jús dwô í ngə kwal wo bəəgú, tíg dwo. Í bul jəla ná wo nyíg Faan má Zembí dí nə ncwaan jús, ntə ná wo bəg nə mísh mwô mēsh bwé bá kə kwl wo kuda á kandugəd. ⁴⁸ Cínəng kuda jəəngúdí ílúmágó í d̄u d̄ə nyúul yí í ádé fudə. Kuda kú námə bwəle jímə. ⁴⁹ Mpugá ná kuda í bá wá múúd yēsh məgwām námə nda ca í d̄u wá məgwām íd̄aw dí ná. ⁵⁰ Ca dúsə jə s̄a. S̄a ngwúdí, ñkí ca í sóomb, jí í bá nyinğə wá dwo məgwām? Bəgá námə nda jə ca mpédúgá búúd, bí mú ka bæ nə ñkul jí mpwogé mpédúgá biméfwó nə biméfwó.»

10

Yésus nə məgwú mə b̄a
(Mat 19.1-9; Luk 16.18)

¹ Ná ndéé, Yésus nyə á ka wú na, kə shí á Yudéa, Zhurdê fanwíny. Buud bwé mú zə áncuncuma zə ñkúndəw cínəng nyádí. A mú ngə jíguli bwo nda nyə á d̄u sá ná. ² Bóól *Ofarizyēn bwé á zə kə nyádí, kə bwówələ nyə, bwé ná: «Ye məcəx míshé mə ngə ci ná muud jí nə ñkul yíl múdá yé b̄a?» ³ Ntó nyə mú bəsa bwo ná: «Moyíz nyə a báásulə bí ná jí?» ⁴ Bwé nə nyə ná: «Moyíz nyə nyə á cilə ná múúd mə ká cēel yíl múdá yé b̄a, a yə nyə kálad məgwú mə b̄a.» ⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Moyíz nyə á yə bí cəx dəəngú nəcé lal bí milám. ⁶ S̄a ngwúdí, ja Zembí nyə á té is̄a byēsh yí, nyə a sá mudúm bá mudá. Ntó nyə á ci ná: ⁷ “Nda mə mə sá bwo ntání ná,

mudúm mə bá lúgə sóəngú bá nyəəngú, a kə leedya nə mudá yé, ⁸ bá obá bwé mú bæ nyúul ngwúdí.” Ntó jí ná bwé cúgə ná búúd obá, bwé músə muud ngwúdí. ⁹ Muud nyə ajáláyé nə ka béeğ sá Zembí mə laad yí.»

¹⁰ Ja b̄an̄əñ *ompwíin bé bwé mə kə wós njów yí, bwé mú kwo jí nyə ná a féelúg bwo lésú wəəngú. ¹¹ Ntó wə nyə á ci nə bwo ná: «Ñkí muud mə yíl múdá yé b̄a, a bá múdá shús í, muud wəəng mə sá mínəomb mísh mə múdá nyə ámə yíl yéd. ¹² Təə mudá, á ká wú b̄a, a nyinğə kə dúl báád í, a mə sá námə mínəomb.»

Yésus mə b̄ad bw̄an óntombú məbw̄a
(Mat 19.13-15; Luk 18.15-17)

¹³ Bóól búúd bwé á ka zə nə ikákágə wə Yésus ná a kúnýag nə byo. Njí *ompwíin bwé mú lás nə bwo. ¹⁴ Nda Yésus nyə a d̄ug ntó ná, nyə a lámusa nə ompwíin bé, nyə nə bwo ná: «Bídúgá ikákágə í zəg mádí, kúgá kaambulə nə bwo, nəcé Faan mə Zembí dúsə s̄a á mbií búúd w̄an. ¹⁵ Búbálé, mə jaaw bí ná, muud yēsh nyə amágúláyé Faan mə Zembí məməgulá mə kákágə yé, muud wəəngú cúgə nə ñkul nyíi cínəng.» ¹⁶ A mú ñkēny bw̄an bəəngú, ngə b̄ad bwo məbw̄a, ngə yə bwo ocúncəsh.

Yésus bá muud byəəg
(Mat 19.16-30; Luk 18.18-30)

¹⁷ Yésus mú zə cə na. A ngə kə zhíid, ngwól múúd mú zə nə kúl, zə kúdw nyádí shwóg. A mú jí Yésus ná: «Jəjə Yíguli, jáyé jə s̄a mə sáag ná mə bíig cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁸ Yésus mú yida ci nə nyə ná: «Nəcə jí wó jów mə ná jəjə múúd yí? Kú nə muud jí jə múúd, njí Zembí nyəməfwó. ¹⁹ Wo mpú dí məcəx mága? “Wo kú gwú múúd, kú sá mínəomb, kú júwo, kú yə múúd mpwene á sá nyə ampúyé yí, kú shīg múúd, gúmal sóəngú woó nə nyəəngú woó.”» ²⁰ Muud éne mú bəsa nə nyə ná: «Yíguli! Mə ngə bə məcəx m̄ni mēsh, tééd ikágád zə kumə

9:47 Mat 5.29   9:48 Iza 66.24   9:49 Ləv 2.13   9:50 mpwogé: Luk 2.14; 1Te 5.13; Rom 12.18
10:1 Luk 9.51   10:3 Mat 5.31   10:6 Mət 1.27   10:7 Mət 2.24   10:11 Mat 5.32; Luk 16.18;
1Kr 7.10-11   10:15 Mat 18.3   10:19 MmN 20.12-16; Mbá 24.14

múús.» ²¹ Yésus mú dúg nyə ná figófigó, a mú gwág nyə cey lámúd. Nyə nə né ná: «Í ngə ná fúfə wo sâ ngwúd. Kaá kusha ísâ byêsh wó jí nə ndí yí, wo yə mímbúmbúwá *mwaanê wəngə, wo ka bá kə bə nə məbii gwôw; ság ntó wo ka zə bə mə.» ²² Muud wəngə mú shúsala nə mpəsá má Yésus, a mú ntâg kyey, nəcé nyə á bə nə zhwog məbii.

²³ Yésus mú cing mpwóombú dúg nyédí mákoogú ná ndéé, a mú ci nə *ompwíin bé ná: «A kwowəlálə ná buud bí nə məbii wá bwé nyíig Faan má Zembí dí eé!» ²⁴ Ompwíin bé bwé mú káam ciyá jəng, Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Yé bwân bâm! A kwowəlálə ná muud nyíig Faan má Zembí dí eé! ²⁵ Í yida nywá bə kúnakúnə ná *shamô nyíig luun lú ndundu dí, ntə ná muud á bulya məbii nyíig Faan má Zembí dí.» ²⁶ Nji bwé á gwág ntáni yí, bwé á bul káam, bwé mú ngə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Ká zó jí nə nkul *dúg cug yé?» ²⁷ Yésus mú kənd mísh bwádí, a mú ci nə bwo ná: «Muud cugé nə nkul sá jini jâh, nji Zembí; nəcé Zembí nywáá jí nə nkul sá sâ jêsh.»

²⁸ Pyêr mú ja lású, nyə ná: «Ká, dúgí! Sə báá sá á má shín lágə ísâ byêsh, sá zə bə wo.» ²⁹ Yésus mú bəsa ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, nkí muud mə sá ná, tə minjów, tə məshí, tə omínyəhə, tə okóól, tə nyəngú, tə sóngú, tə bwân, a lágə byo shú dâm, nə shú bwiingúlə Jəjə Kéél, ³⁰ nyə é nyingə bíí ísâ byəng byêsh ija təd té nyə é ngə cugə wa shí yí: tə minjów, tə məshí, tə omínyəhə nə okóól, nə nyəngú, nə bwân, ija təd, a bwəma námə nə cúwálí cínəng, nə ndéé a ka bá kə cugə kandugə kandugə cug í zág yíid. ³¹ Bóól ncúlyá buud bwé tál shwóg wá, bwé bá tów mpəsə, bəngə bwé tál mpəsə wá, bwé bá tów shwóg.»

Yésus má jaaw ja áléel ná a bá ya, a mú gwúm

(Mat 20.17-19; Luk 18.31-34)

³² Bwé á ka ngə bád kə Yurúsəlem, Yésus tál shwóg, ompwíin bé bwé ngə bə nyə mpəsə, mílâm mí kál bwo gwôw nə ifwaas. Tə buud bwé á ngə bə bwo wá, bwé á ngə námə bəemb. Yésus mú nwa *ompwíin wúm nə óbá bé, a wú nə bwo búúd dí, bənóhə kə ngə kyey koogú, a mú ngə jaaw bwo ísâ í bá zə sîy nə nyə yí. ³³ Nyə ná: «Dugá, sá ngələ bád kə Yurúsəlem óga; mpugá ná *Mwân mə Múúd mə zó kə kaanz mábwə má mílúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó mácééd. Bwé é cəxlə nyə shwiy, bwé mú kəenzh nyə mábwə má íkúl ishúsú. ³⁴ Bwé wá bwé bá cágulə nyə, bwé sey nyə məntənd mpwóombú, bwé fyáməsə nyə mílwón, bwé mú gwú nyə. Nji nyə bá gwúm shwón dí jwôw áléel.»

*Zá jí fwó múúd
(Mat 20.20-28)*

³⁵ Nə ndéé, Zhâk bá Yuánes, bwân ó Zhébedé, bwé mú zə shísh wé Yésus, zə ci nə nyə ná: «Yíguli, sá má téég wo məbwə, ság sá sâ sá é jí wo yí.» ³⁶ A músə jí bwo ná: «Bí má jii ná mə sáág bí jí?» ³⁷ Bwé mú bəsa ná: «Yág sá wáda ná sá bəg jí wo, nyíga mbwə məkóól, nyíga mbwə məncwúm ja wó bá kə jí wódí jiya gúméd yí.» ³⁸ Yésus mú bəsa ná: «Bí ampúyé sâ bí ngə jii yí. Ye bí bí nə nkul ngul bálá má é ngul yí, nkí ná bí duwan nduwán má é duwan yí?» ³⁹ Bwé ná: «Haaw. Sə bí nə nkul ngul.» Yésus nə bwo ná: «Bálá má zə ngul yí, bí é ngul gwo, tə nduwán má zə duwan yí, bí é duwan námə wo. ⁴⁰ Nji, kóómb á ná bí jíg mə nyíga mbwə məncwúm nyíga mbwə məkóól, mə dí jí nə nkul nwa wáni cígulá, ijiya byəng bíse shú búúd í á bwey kwəməsəw wá.» ⁴¹ Ja bóól *ómpwíin wúm bwé á gwág ntó yí, bwé a gwág Zhâk bá Yuánes bəw. ⁴² Yésus mú jəw bwo, lás nə bwo ná: «Ngáá bí mə mpú ná buud bwé ngə wúmə nə jiya tówe shwóg íkúl ishús dí wá bwé ngə ntəng ijwúga byán, ofwó búúd bwé ngə lwóya nji mpál. ⁴³ Í

ajáláyé nà bə ntó bí bān dí. Nyɔɔŋ yēsh mə céél bə fwó múúd gwoonŋ jín dí yé, yídag sēy nà bóól. ⁴⁴ Nyɔɔŋ mə céél tōw bí shwóg yé, bág bóólúgá lwaá. ⁴⁵ Sā jɔɔŋgū wá jísá ná *Mwân mə Múúd nyəméfwo nyə a shígé zə ná bwá séyág nà nyə. Nyə á yida zə sēy nà buud, a yána námé cug jé shú ná ncúlyá buud bwá bág ofulí* .»

*Yésus mə bēny Bartimê mísh
(Mat 20.29-34; Luk 18.35-43)*

⁴⁶ Ntó, Yésus bənôŋ ompwíín bé bwá mú kə kumə Zheríko. Bwá mú ngə lɔ ngwála wɔɔŋgū; buud bwá á ngə bɛ bwo áncuncuma. Ngwól áncím-ncím nyə á bə zhíí dí koogú, a ngə gwáámb buud isá. Muud wɔɔŋgū nyə á bə nə jínə ná Bartimê, mwân má Timê. ⁴⁷ Nyə mú gwág ná Yésus á Nazarét wá ngə cɔ éne. Ntó nyə mú tééd ngəlá kím ná: «Yésus, mwân mə *Dávid, bwíígúg mə ná ŋkwoná.» ⁴⁸ Nji buud bwá mú ngə ŋkáánd nə nyə. Tɔɔ ntó nyə mú mpu bān kál gwôw ná: «Yé Mwân mə Dávid, bwíígúg mə ná ŋkwoná.» ⁴⁹ Yésus mú shigula. Nyə ná buud ná: «Jówúgá mə nyə.» Bwá músə jôw áncím-ncím. Bwá nə nyə ná: «Səlug lám shí! Tówúg! A ngə jôw wo.» ⁵⁰ Muud éne mú wusə kúúd jé koogú. A mú bumb, leel kə wá Yésus. ⁵¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wó jii ná mə sáág wo ji?» Ancím-ncím mú bɛsa ná: «Ye yíguli, ság ná mə kwóg dúgya.» ⁵² Yésus nə nyə ná: «Kaág mpwogé, wo má *dúg cug nəcə búgə gwô.» Cé nə cé, mísh mə mú nyiŋgə dúgya nyə. A músə bɛ nyə.

11

*Yésus mə nyí Yurúsalem
(Mat 21.1-11; Luk 19.28-40; Yuá 12.12-16)*

¹ Ja bwá á ngə shísh kúnə-kúnə nə Yurúsalem yí, bwá á kə wóós ngéé Betafazhe, *Mbāŋ wóolivyé dí. Yésus mú lwām *ompwíín óbá. ² Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg nííd. Í é

bə, bí ká námə jé, bi kwey cwɔ jakáás cɛɛlá, í njúl ná tɔɔ muud kú fwo bwɛɛ kəwa nyə kwonud. Bí ó ciny gwo, zə mə nə gwo. ³ Nkí muud mə jí bí ná nəcə jí bí ngə ciny gwo yí, bí bɛsa nə nyə ná: «Cwámə wá ngə jii gwo.» Muud wɔɔŋgú nyə é leel námə bíd ná bi zág nə gwo.» ⁴ Ompwíín bwá mú kə, bwá mú kə kwey cwɔ jakáás cɛɛlá kúnə-kúnə nə wúl mpumbé, njwónŋ dí koogú. Bwá mú ciny gwo. ⁵ Bóólúgá búúd bwá á bə cínɔŋg wá, bwá mú jí bwo ná: «Jí bí ngə sá ní? Bí mə ciny cwɔ jakáás ní nəcə jí?» ⁶ Bwá músə bɛsa mbií Yésus nyə ámə jaaw bwo yí. Buud bɔɔŋg bwá mú bíd ná bwá kág nə ndí.

⁷ Bwá mú zə Yésus nə cwɔ jakáás, bwá ngə yíl mikáándə myánŋ ngə jɛɛl gwo kwonud. Yésus músə jí gwôw. ⁸ Ncúlyá buud bwá mú ngə taalə mikáándə myánŋ zhíí nə zhíí, bóól bwá ngə búgə məmpúnzə mə ílíí mákoogú ngə zə taalə zhííd. ⁹ Shwíínzhá buud bwá á ngə kə Yésus shwóg wá nə bɔɔŋg bwá á ngə bɛ mpúsə wá bwá á ngə wá ngwa ná: «Hosána! Gúmə í bág nə nyɔɔŋg ngə zə jínə mə Cwámə dí yé. ¹⁰ Gúmə í bág nə ijwúga í ngə zə yí, ijwúga í Dá *Dávid! Hosána jɔŋ lə gwów dí cwú!»

¹¹ Ja Yésus nyə á kumə Yurúsalem yí, nyə á kə nyíí *Luŋ mə Zembî, a músə kənd mísh Luŋ dēshud. Nda í á bə mpwó-kugú shí ná, a mú cúwo tóón, nyiŋgə kə nə ompwíín bé wúm nə óbá Betanî.

*Yésus mə shwó líí figyê
(Mat 21.18-19)*

¹² Mán mələm, bwá mú wú Betanî. Yésus mú ka gwág zha. ¹³ A mú dúg shug lá *figyê shwóg-shwóg í njúl ná ŋkudá. A mú kə dúg ná ka nyə é kwey mpumá cínɔŋg. Nji, ja á mə kə wóós líí dí shí yí, a mú kwey nji ikáá nə ikáá, nəcə í a shígé fwo bə baan lə mpúmá. ¹⁴ A músə ci nə figyê ná: «Muud nyə abulé ná bá bwɛɛ də tɔɔ bumə gwô.»

10:45 Mat 20.28 * **10:45** Bwá á də jónə ŋkúmba tãŋ shú ná ŋkúmba kwám í bág fulí. Tãŋ nyɔɔŋg wá Yésus nyə a jónə nə cug jé shú búúd bēsh yí. **10:47** Mat 20.30-31 **10:52** Mat 9.22 **11:8** 20j 9.13 **11:9** Sôm 118.26 **11:10** Sôm 148.1; Mat 20.30-31 **11:13** Luk 13.6

Nyá á ngə lás ntó, *ompwíín bé bwé ngə gwág.

Yésus mə wíng búúd ó mikus Luŋ mə Zembî

(Mat 21.12-17; Luk 19.45-48; Yuá 2.13-16)

¹⁵ Bwé mú nyingə jé Yurúsəlem. Ná ndeé, Yésus mú kə nyíi *Luŋ mə Zembî, a mú kə wíng búúd bwé á ngə sá mikus cínəng wá. A shîn lwág ítúwali í búúd bwé á ngə sá icénd í *mwaanê wá, nə ishíya í bəəng bwé á ngə kusha məfəf wá. ¹⁶ A ban nə muud kú ná líina nə mbag Luŋ mə Zembî dí cwú. ¹⁷ A mú ka zə yə bwo njígúlá, nyə ná: Ngaá jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Bwé bá də jəw njów wám ná: “njów məjəgula á ikúl nə ilwoŋ byêsh?” Ká bí bəŋ mə yida sá ná í bəg daage lá íjúwál.»

¹⁸ Milúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó məcəxə bwé mú gwág sóólúgú wəəngú. Bwé mú ngə sə məzhí nə bwé gwú Yésus, nji bwé á ka ngə fúndə nəcé njígúlá yé á ngə bul nyíi buud mílamúd, buud ngə bul káam. ¹⁹ Mpwó-kugú shí, Yésus bəŋəŋ *ompwíín bé bwé músə wú ngwála.

Njígúlá búgə nə dúlə sá məjəgula
(Mat 21.20-22)

²⁰ Mán mələm, bwé mú nyingə kə ngwála, bwé mú dúg líi *figyê, í mə shîn shwáás kə jé míkəpləd. ²¹ Pyêr mú zə téduga sá Yésus nyə ámə sá yí, a mú ci nə Yésus ná: «*Rabi! dugin! Figyê wó ámə shwó yé mə shwáás.» ²² Yésus mú ntəg ci nə bwo ná: «Búgúlagá Zembî! ²³ Bábálé, mə jaaw bí ná, nkí muud mə ci nə mbún ga ná: “Túwúg na, wo kəg juwa mən”, a ká bə nə lám búgə, kú ngə sá məshwán, í bəle sīy nda nyə ámə ci ná. ²⁴ Gwé wé mə jáaw bí ná, sá jēsh bí mə bá gwáám məjəgula dí yí, bəgá nə búgə nə bí mə bii, bí dúg í bə námə nda bí ámə gwáám ná. ²⁵ Ja bí tál tətəlí ngə sá məjəgula yí, nkí muud mə tédugá íwushí ngwól múúd nyə á wush nə nyə yí, a júúg muud wəəngú. Sága ntó,

Sóəngú wən jisə gwów yé júúg námə bí nə iwushí bín.» ²⁶ * [Nji, nkí bí mə bá kú də juu bóól búúd íi, Sóəngú wən jisə gwów yé kú námə də juu bí nə məbəw bí mə də sá má.]

Nkul ijwúga mə Yésus í ngə wú ngow
(Mat 21.23-27; Luk 20.1-8)

²⁷ Bwé mú zə jé Yurúsəlem. Yésus mú kə ngə kyey *Luŋ mə Zembî dí cwú nə ndeé, milúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó məcəxə nə ocúmbá buud bwé mú kə nyádi. ²⁸ Bwé mú jí nyə ná: «Nyáyé nkul wó ngə sá ísá íni nə ndí yí? Zə nyə ámə yə wo nkul ná wo zəg ngə sá byo?» ²⁹ A músə bəsa nə bwo ná: «Mə zə námə fwo jí bí njígá. Bí mə ká bəsa, mə mú jaaw bí nkul mə ngə sá misóólúgú míga nə ndí yí. ³⁰ Nduwán Yuánes nyə á ngə duu buud yí, í á bə nə nyáyé nkúl? Ye nkul á gwów wə Zembî, ye nkul á buud? Bəsa gá mə.» ³¹ Bwé mú téduga ná: «Nkí sá mə ci ná “gwów”, nyə e jí sá ná: “Ká nəcé jí bí a shígé *búgula nyə yí?” ³² Sə mə ká məel ci ná í á bə nkul á buud íi, nkwéé sə! Buud bēsh bwé ngə magulə nə Yuánes nyə á bə *muud micúndá.» ³³ Bwé mú bəsa nə Yésus ná: «Sə ampúyé.» Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə ajááwé námə bí nkul mə ngə sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

12

Kanda ósól ó mäsáal ó abúbəw
(Mat 21.33-46; Luk 20.9-19)

¹ Nyə á ka zə kənd milúlúú myá ofada nə *Onkume ó məcəxə nə ocúmbá buud óni kanda. Nyə nə bwo ná: «Ngwól múúd nyə a sá fambá *vīnyə, wá gwo luŋgula dí. A fáág bí dúlə bá nyáam mpúmá, a lwə cwámabó ísándólé, a mú yə búúd fambá jəəng məcéd. A músə kə njəəndəd. ² Fwála lá məmwáágulə dí, nyə á kənd ngwól sóól məsáal yé nə a kəg nwa nyə dé kəw lə mpúmá búúd bwé á lúg nə fambá wá dí. ³ Nji buud bəəngú, bwé mú yida bíi sóól məsáal wəəngú, dan gulə nə ndeé nyingə nyə məbwə məbwə. ⁴ Muud

11:17 Iza 56.7; Zhe 7.11 **11:18** 12.12; 14.1-2 **11:23** Mat 17.20; Luk 17.6 **11:24** Mat 7.7; Luk 11.9 **11:25** Mat 7.1; Luk 6.37 * **11:26** Míl mícilyá mí ayág mí cúgə nə mpánzə ni. **11:32** Mat 14.5 **12:1** Iza 5.1-2

fambá mú nyingə kənd ηgwól sól mäsáal yé. Bwá mú wá nyə fəŋ lúúd, séém̄bali námá nyə nə məlwíy. ⁵ Muud fambá nyə á nyingə kənd muud shús. Bwá mú kə gwú nyāŋ. Nyə mú nyingə kənd bóól ηkí bulya, bwá mú námá sá bwo nda bəŋg wə ashúshwóógá: bwá cú búga, bwá gwú búga. ⁶ Muud fambá nyə á ka bə nə mwān yé nyə á dū bul dū cēel yé. A mú ka zə jəna kənd mwān yé wəŋg búúd bəŋg dí, nyə ηgə téduga ná gúl ja, buud óni bwá é gwóŋ nyə ná mwān yé. ⁷ Ká, ja búúd bwá á lúg nə fambá wá bwá á dúg mwān éne yí, bwá á ηgə ci bwámé nə bwámé ná: “Dugá! Muud mə bá lúg nə lúgí óni. Shé gwúgá nyə, shé bāg lúg nə lúgí jé.” ⁸ Bwá mú zə bií nyə, gwú nyə ná ndéé wusə ncā fambá.» ⁹ Yésus mú jí milúlúú myā ofada nə Onkume ó mácéx nə ocúmbá buud óni ná: «Nda bī, bí má dúg nə muud fambá mə bá zə sá jí? Mē mə dúg nə a bá zə, zə gwú búúd bwá á lúg nə fambá wá, a mú yə búúd óshús fambá jé. ¹⁰ Bi afwóyé bwele ló mícilyá mí Káaad Zembí dí ná: Kwóógú ólwóye bwá á myaas yí, dwó wá í má bə kwóógú lú lámuga*.

¹¹ Cwāmba sóólúgú yé wə ní.

Jísə *sā mímbágú sádí míshúd íf?»

¹² Milúlúú myā ofada bənōŋ *Onkume ó mácéx nə ocúmbá buud óni bwá mú tééd ηgələ sə məzhíí ná bwá bií nyə, nəcé bwá á mpu ná lású wāŋ wə Yésus nyə á ηgə lás kandad ni. Nji, nda bwá á ηgə fúndə məŋkúmbə mə búúd ná, bwá mú béégya nə nyə, bwá mú kyey.

Mwaanê tóya má Káázəl

(Mat 22.15-22; Luk 20.20-26)

¹³ Bwá mú ka ηwa bóól *Ofarizyēŋ nə bóól búúd wā gwoŋg í á dū ságusə ijwúga í Herod yí, bwá mú kənd bwo nyádí ná bwá kəg bwówulə nyə, ná ka nyə é biil nə iciyá byé. ¹⁴ Ja bwá má jé nyádí yí, bwá má ci nə né ná: «Yíguli! Sə ηgə mpu ná wo jí búbálé muud.

Wo ádé bεemb sā bóól búúd bwá é ci yí, wo kú námá bə nə ifwaas nə mbií múúd wí nə ηkul tōw wo míshúd yí. Wo ηgə jíguli sá cug á Zembí búbálé. Ntó, jaawug sà. Ye məcéx məshé má ηgə magulə ná sé jónág tóya mə *Káázəl, ye má aŋgē nə magulə? Ye sé dúg jəna, ye sé nda dū jəna?» ¹⁵ Ká, nyə á bwey mpu kwába jāŋ jəŋg, a mú ci nə bwo ná: «Bi mə zə bwówulə mə nəcé jí? Zəgá ná mə nə saŋ *danarí†, mə dúgúg.» ¹⁶ Bwá mú zə nyə nə wo. A mú jí bwo ná: «Zə jí nə vuguli mpwoombú nə jínə bwá á lúlə wa ga?» Bwá nə né ná: «Jísə Káázəl.» ¹⁷ A mú ka ci nə bwo ná: «Yəgá Káázəl isā í Káázəl, bí yə Zembí isā í Zembí.» Bwá mú bul káam mpəśá nyé nyəŋgú.

Gwūmá lə búúd bwá bá gwūm yí
(Mat 22.23-33; Luk 20.27-38)

¹⁸ *Osadwisyēŋ, buud bwá dū ci nə mimbimbə mí ábúle gwūm məshwon dí wá, bwá á ka zə wə Yésus, zə jí nyə ná: ¹⁹ «Yíguli! Moyíz nyə á yə sá céx ná: “Ŋkí muud mə yə kundú, mínyōŋ yé má jələ nə shúgala nə kúsé yé, a byág nyəŋg má yə yé mpwon buud.” ²⁰ Bóól ómínyōŋ bwá á byél wa zəŋgbá, budūm nə budūm. Acúmbá mú bā múdá, a mú yə kú nə mwān. ²¹ Nyəŋg nyə á bε nə nyə yé, mú bā kúsə acúmbá nyə á lúgə yí, a mú námá yə kú nə mwān. Mbií ηgwúd nə áléel, ²² nə bóól óntombú bé bēsh, kə jé mwān á məzhúgúlā. Bēsh, bwá á bā mudá ηgwúd wəŋgú, bēsh shīn yə, bwá kú lúgə mwān. Mpásə wāŋ, mudá wəŋg mú námá zə yə. ²³ Ja búúd bwá bá gwūm yí, nyáyé mə bá ηwa mudá? Ngaá nə bēsh bwá á shí bə ógwúm bé?»

²⁴ Yésus mú bεsa nə bwo ná: «Ŋgaá bí má kwab, nəcé bí ampúyé sā Káaad Zembí ηgə ci yí, bí kú námá mpu mpífə má Zembí. ²⁵ Ja búúd bwá bá gwūm məshwon dí yí, budúm bwá ábúle ná bā búdá, budá nda ná kə məbáád. Bwá bá jí nda *wəŋgəles ó Zembí bwá njúl

12:6 1.11 **12:10** Sōm 118.22-23 * **12:10** kwóógú lú lámuga: Í á dū bə kwóógú bwá á dū tééd jil mándəlúd yí, dwó wə bwá á dū bε ja bwá lám mənyuŋg mə njów yí. **12:12** 11.18 † **12:15** danarí: Í á bə mwaanê á Rom, bwá á dū jəna tóya nə ndí yí, wo je dúg Mat 22.18-21 dí. **12:17** Rom 13.7 **12:18** Luk 20.27 **12:19** Mbá 25.5-6; Mat 38.8 **12:26** MmN 3.2, 6

joŋ dí ná. ²⁶ Kóómb á mimbimbə bále gwûm máshwoŋ dí, ngaá ná Kálaad mæcɛɛ má Moyîz dí, bi má du lə kúl í ngə lwágulə nda nyə á kwey ngwiile ŋkaŋ dí yí. Ngaá Zembî nyə á ci nə nyə ná: “Mə ji Zembî má *Abərahām, Zembî má *Izaag, Zembî má *Yákwb.” ²⁷ Ntó ji ná Zembî cugé Zembî mimbimbə, a ji yidá bə Zembî á buud bwə ngə cugə wá. Bí ngə jág bul kwab.»

Cɛɛ í ntə mæcɛɛ mēsh yí
(*Mat 22.34-40; Luk 10.25-28*)

²⁸ Ngwól Yíguli mæcɛɛ nyə á ngə gwág nda bwə á ngə jí nyə minjígá ná. Nda nyə á dúg ná Yésus ngə mpu bɛsa ná, a mú zə jí nyə ná: «Mæcɛɛ míshé mēsh dí, dáyé í tál mól mēsh shwóg?» ²⁹ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Cɛɛ í tál mól mēsh shwóg yí, dí ná:

Gwágúlóg, Izurəyêl! Zembî wúsá,
Cwámba, jísá Zembî nji
nyəmɛfwó.

³⁰ Wó jəlá nə cɛel Zembî wô Cwámba nə lám wô wêsh, nə *shíshim wô wêsh, nə lúú wô wêsh, nə ŋkul nywô nyêsh!»

³¹ Yésus mú nyiŋgə ci ná: «Cɛɛ ábeê dúsə ná: Wo cɛel múúd yêsh jísá wo kúná-kúnə yé nda womɛfwó.

Kú nə tɔɔ cɛɛ í ntə mání.»

³² Yíguli mæcɛɛ ntâg nə nyə ná: «Haaw! Wo má mpu lás! Sâ wó ngə ci yí, jísə tətəlî. Zembî jísə nji ngwúd, kú nə ngwólúgá shús mpásə nyə. ³³ Muud má jəlá nə wá lám yé wêsh wó Zembî, a cɛel nyə nə fəg nyé nyêsh, nə ŋkul nyé nyêsh. A jəlá nə cɛel námə muud jí nyə kúná-kúnə yé nda nyəmɛfwó. Ntó wá jísə mpwogé, cɔ́ jígálələ Zembî ocúdu nə sálə nyə mól *mátúnəga mēsh.»

³⁴ Nda Yésus nyə á dúg ná nyə á mpu bɛsa nə nyə ná, a mú ci nə nyə ná: «Í abulé ná gwaa nə wo ná, wo nyíig Faan má Zembî dí.» Ná ndeé, tɔɔ muud nyə a shígé ná nyiŋgə jí Yésus njígá.

Mesî bá Dávid
(*Mat 22.41-46; Luk 20.41-44*)

³⁵ Ntó, nda Yésus nyə á ngə jíguli buud *Luŋ má Zembî dí ná, nyə a jí bwo ná: «Wáyé mbií *Oyíguli ó mæcɛɛ bí nə ŋkul ci ná *Krîst ji Mwân má *Dávid yí? ³⁶ Ngaá *Dávid, nyəmɛfwó, nə ŋkul má Ŋkəŋkə Shíshim, má ci ná: Cwámba† nyə á ci nə Cwámba wâm ná: “Jig shí wa mádí mbwə mənɔwûm, kə wós ja mə é culəshi mízhízhíŋ myô, wo nyaál myo nə məkuú yí!”

³⁷ Dávid nyəmɛfwó nyə á jôw *Krîst ná Cwámba. Ká nyə é ka bə Dávid mwân na ntədəle?» Buud bwə á bə áncuncuma wá bwə á bul gwág məshusəg nə ləsá yé.

Yésus mə kéwáli búud
(*Mat 23.1-12; Luk 20.45-47*)

³⁸ Ná ndeé, a mú kə shwóg nə jígúlilə búúd. Nyə nə bwo ná: «Bí ɔ káálúgə nə Oyíguli ó mæcɛɛ! Bwə cɛel dúlə mɛɛlə nə ŋwɔɔlə ŋwɔɔlə íjud, nə dúlə sɔ́ nə buud bwə dúg báda bwo mabədə má gúmə mənəkúmbə mə búúd dí. ³⁹ Bwə cɛel námə kə du ji nji íjiya yâ shwóg ja búsə *məmpáanzə má mínjígúlá má *Oyúden dí yí; bwə cɛel námə du kə ji nji lúú tawuli dí ja bwə dú kə ídína dí yí. ⁴⁰ Bwə déég míkúsə mí búdá isâ byán byêsh. Bwə nyiŋgə du sá ígwaa-gwaa í mājəgula, lwóyálə ná búsə ijɔ́ í búúd. Intúgáli byán í bá bə ŋkí jág bul nyaan.»

Yána mə kúsə múdá
(*Luk 21.1-4*)

⁴¹ Yésus nyə á ka kə ji ná beendya nə jaadə máyəna má *Mpáanzə Zembî, a ka ngə dúg nda búúd bwə á ngə wá məyəna ná. Ofwó búúd bwə á ngə wá ŋkí bulya. ⁴² Nji wúl mbúbúwá kúsə múdá, í á zə wá isəsán íbá, tən á búbaalé ífáda. ⁴³ Yésus mú jôw *ompwíin bé, nyə nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, mbúbúwá kúsə múdá ni má wá máyəna cɔ́ buud bēsh bwə ámə ngə wá wá. ⁴⁴ Nəcə buud bēsh bwə ámə ngə wá óni, bwə ámə ngə ŋwa

12:29 Mbá 6.4-5

12:31 Ləv 19.18; Mat 22.39

12:32 Luk 20.39

12:33 1Sa 15.22; Ozê 6.6

12:34 Mat 22.46; Luk 20.40

12:35 Mat 20.30-31

12:36 Mat 22.44

† 12:36 Wa, jíná lú Cwámba

dúsə “Yawé”, mbií í ngə wú Sôm 110.1 dí yí.

12:38 Luk 11.43

12:41 2Oj 12.10

12:44 2Kr 8.12

mámpugə mâ byəəg dáŋúđ. Ká nyə, a njúl mbúmbúwá, nyə ámə wá bímbí dēsh nyə ámə bæ nə ndí yí, bímbí dēsh í ámə bæ ná nyə é ŋgə cəgə nə ndí yí.»

13

Məshíné mə shí
(Mat 24.1-14; Luk 21.5-17)

¹ Nda Yésus nyə á ŋgə cúwo wú *Luŋ mə Zembí ná, ŋgwól *mpwíin yé mú ci nə né ná: «Yíguli, fwog dúg jəjə mákwóógú máni, nə məma lwóyá ni!»

² Yésus nyə á ka bəsa nə né ná: «Nə jəjə mákwóógú nə məma lwóyá wó dúg ni, tóo kwóógú ŋgwúd í ábúlé nyiŋgə lúg í mbád na dúlúgá dí gwôw, mēsh mə bá shugula shí.»

³ Yésus mú ka kə *Mbáŋ wəolivyé dí, kə ji shí, ŋgə dúg kóomb Luŋ mə Zembí. Pyêr, Zhâk, Yuánes nə André, bənəŋ bwé á bæ bwáméfwó wá, bwé mú ci nə nyə ná ⁴ «Jaawug sê, isâ ini í bá bæ jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sá ná isâ byəəŋg í wál bá ŋgə zə bwəma yí.»

⁵ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Bí ó bey ná buud bwé bəg shiig bî. ⁶ Nəcə buud ŋkí bulya bwé bá du zə nə jínə dām; nyāŋ wóós, nyə ná: “Mə wə *Krîst”. Bwé bá kənd zhwog buud jugú. ⁷ Bî mə bá du gwág mílāŋ mí móomb, bî gwáduga ncíndə dōomb, bí kú bá du kənd mílām gwôw; í bá jii ná isâ ini í bəg. Nji tēem bæ ntó, í ábúlé fwo bæ məshíné mə shí. ⁸ Gúl lwon í bá lúmbuli nə gúl, dúl faan lúmbuli nə dúl. Shí í bá námə du ntaŋsa bíl íkúlúđ, zha á ifií mpu í bá bæ. Isâ ini byēsh í bá ná bæ nji mətéédulé mə mácey mə byéyí.

⁹ «Bí ó du bey. Bwé bá du kusha nə bí məbwé mə osəmbye ó mílósúđ, bwé du fyámusə bí milwón *mámpáanzə mə mínjígulá mə *Oyúden dî. Bî mə bá du kaad mísh mə búúđ ó anánî nə ojwú ó ləom dí ná, bî kəg bwaagulə sâ bí mə mpú shú jínə dām yí. ¹⁰ Í fwo téed jii ná bwé cúndəg Jəjə Kéél ikúl nə ilwon byēsh dî. ¹¹ Ja bwé bá du kusha nə bí yí, bî kú bá du bwey yágəwo íciyá í

kəod. Bî ó bá du lās sâ í é bá du jé bí cé jəəŋgúđ nə bí lāsúg yí; nəcé bî dí mə bá du lās, í bá du bæ Ŋkəŋkə Shíshim. ¹² Mínyəŋú mə bá kusha nə mínyəŋé yé ná bwé kəg gwú nyə. Sóŋgú mə bá kusha nə mwān; bwān bwé lúmbuli nə obyól, ŋgə gwú bwo. ¹³ Buud bēsh bwé bá mpii bí nəcé jínə dām. Nji, muud mə bá jísəw kə wóós məshínéd yé, a bá cəgə.»

Incwaw í ntəg í bá bæ

(Mat 24.15-31; Luk 21.20-28; 17.22-23)

¹⁴ «Ja bí mə bá dúg ájələŋkúŋkwə mə kə ŋwa jiya kúl í búl bæ ci yí, muud ŋgə lə cilyá ga yé, kə mpú gwág! Ja bí mə bá dúg isâ byəəŋg yí, buud bwé bá bæ Yudéa wá, bwé bəg fúndə, kə mímbúmbáŋúđ! ¹⁵ Muud mə bá bæ kwáminú yé kú bá shulə ná a kə njów kə ŋwa sâ. ¹⁶ Nyəəŋg mə bá bæ fambé yé, kú ná kwo kə kwáádə ná a kə ŋwa kúúđ. ¹⁷ Ŋkwéé budá bwé bá bæ nə məbum, nə bəəŋg bwé bá ŋgə nyééŋg bwān mwôw məəŋg dí wá! Bwé bá bul ŋkúŋkwon. ¹⁸ Jəgəlagá nə Zembí ná isâ ini í kú bá wóós bí ŋkwánúđ. ¹⁹ Nəcə *incwaw í ntəg í bá bæ mwôw məəŋg dí mbií í abwélé bæ té Zembí nyə á té gwôw nə shí yí. Bíl í ábúlé kwo bæ mbií wəəŋg. ²⁰ Í á mbəm bæ Cwámba kú cunal mwôw mə incwaw í ntəg məəŋgá, təo muud kú faam. Nji, a bá cunal mwôw məəŋgá shú buud nyə á féesh ná bwé bəg bé wá. ²¹ Ntó, ŋkí ŋgwól múúđ mə ci nə bí ná: “Dugá! Mesí ji wa”, ŋkí ná: “a jisə wá”, kúgá *magulə. ²² Omesí ó məshigá nə *buud ó mícúndə wə məshigá bwé bá du wóós. Bwé bá du sá *məshimbá nə *isâ í ntə búúđ ŋkwón yí mbií wúsé nə ŋkí gúl sâ jí nə ŋkul bæ ntó, buud Zembí mə bwey féesh wá bwé bə bów-bôw zhíí. ²³ Bî ó bey! Mə mə bwey jaaw bí isâ byēsh wə ni.

²⁴ «Mə jaaw bí nə mwôw məəŋgá dî, mwôw mə incwaw í ntəg məəŋg mə ká námə shín cə, jwów í bá shila ná

13:2 Luk 19.44 13:8 2Ib 15.6; Iza 19.2 13:9 Mat 10.17-22; Yuá 16.1-4 13:11 Luk 12.11-12
13:12 Msh 7.6; Mat 10.35; Luk 12.52-53 13:13 Yuá 15.21; Mbú 13.10 13:14 Dan 9.27 13:15
Luk 17.31 13:19 Dan 12.1; Mbú 7.14 13:21 Luk 17.23-24 13:22 Mat 24.24 13:24 Mat 24.29

ηκwed kú ná kwo faan; ηκwoond kú ná wéeshuli mánkenya; ²⁵ wəacén-cénî bwá bá d̥a bí shí; isâ byêsh bísá n̄a mpífá jon dí yí í bá kúngula. ²⁶ Ja j̄oŋgâ, bwá bá ka d̄ug *Mwân mə Múúd ηgá cúwo jonud, a zág n̄a mpífá n̄a milwaná. ²⁷ A bá nti *wáéngales bé bwá zə s̄eηg búúd Zembî nyə á féesh wá ikóómb in̄ə byêsh, tééd bíl íjumə í shíd kə wóós bílúgád.»

Yuug á lífigyê

(Mat 24.32-44; Luk 21.29-33)

²⁸ «Ŋwagá f̄ug n̄a yuug bí má d̄a d̄ug n̄a líí *figyê yí. Í d̄a bə, ja mpúnzá nyé í mú ná bud-bud, m̄ancuug má agúgwáan má ηgá k̄ə yí, bí mú mpu ná ompú bwá mú kúnə-kúnə. ²⁹ Ntó námá, ja bí má bá d̄ug isâ byəŋg í ηgá s̄y yí, mpugá ná z̄iyé má *Mwân mə Múúd í mú kúnə-kúnə, í mú cé máyíndə mə nyā. ³⁰ Búbálé, má jaaw bí ná, kala búúd ga í ábálé c̄ə isâ íni byêsh kú fwo s̄y. ³¹ Gwów n̄a shí í bá c̄ə, n̄i iciyá byâm kú c̄ə.

³² «Shú s̄a í d̄ygyá n̄a jwôw n̄a wəla isâ byəŋg í bá s̄y yí, kú n̄a muud mə mpû; t̄em bə *wáéngales búsé wá Zembî wá bwá ampúyé; t̄em bə Mwân nyə ampúyé; n̄i Sóŋgá wá má mpû. ³³ Bí ɔ mpú ji ηkasá! Nəcə bi ampúyé baan d̄oŋgá. ³⁴ Í bá bə nda muud mə zə tí ná a kə nj̄oond dí, a lúgə nj̄ow búúd yé, a yə ósól ɔ m̄asáal ηkul ηgálə sá isâ, nyə n̄a mbaagələ mbê ná a jíg ηkasâ. ³⁵ Ntó, jigá ηkasá! Bi ampúyé baan amádí nj̄ow má bá zə yí. A ji n̄a ηkul zə mpwó-kugá, t̄ə t̄am bulú, ηkí ná ηgwúm kúwó ashúshwóógá, t̄ə mán má lâm. ³⁶ Sásúlágá ná a zág m̄aseegya, zə kwey bí ígwód. ³⁷ Sâ má ηgá jaaw bí ga, jísə shú buud bēsh. Jigá ηkasá!»

14

Shwushwaga á shwiy mə Yésus

(Mat 26.1-13; Luk 22.1-2; Yuá 11.45-53; 12.1-8)

13:26 Mat 24.30   **13:30** Mat 16.28   **13:32** Mis 1.7   **13:33** 14.42   **13:34** Mat 25.14-15; Luk 19.12-13   **14:1** 11.18   **14:3** Luk 7.37-38   * **14:3** alubátrə: Nyə á bə dúl váál kwóógá, bwá á d̄a m̄ə ifúfuundú í bwíl n̄a ndí yí. † **14:3** n̄a: K̄əplé wəŋg í d̄a mpə námə nda nt̄angá.   **14:12** MmN 12.1-14
14:12 MmN 12.15-20

¹ Nə ndeé, í á lúg mwôw mábá ná *Páska n̄a zan bwá á d̄a d̄a ibuléd yâ kú n̄a *l̄avur yí í bwámag. Milúlúú myâ ofada n̄a *Oyíguli ɔ m̄ac̄c̄ə bwá á ηgə s̄ə m̄əzhíí ná bwá bii Yésus m̄ákəŋád, bwá gwú nyə. ² Nəcə bwá á ηgə nyímbula ná: «Shé ajáláyé n̄a bii nyə baan lú z̄an, ηkwanjá buud bwá á bá sá ícucu.»

³ Yésus nyə á ka bə Betanî Shímun á zúzaamé dí nj̄ow. Ŋgwól múdá mbíd fúfuundú *alubátrə* mú shísh wé Yésus. Fúfuundú j̄oŋg í á bə lwándulá n̄a labínda álal-kus. Bwá d̄a sá labínda j̄oŋgâ n̄a mik̄əplé mí n̄ar†. Nə ndeé, bwá ηgá d̄ə, mudá wəŋgâ mú búgə fúfuundú lúú, shwu Yésus labínda lúú. ⁴ Bóólúgá búúd bwá á bə cínəŋg wá, bwá mú gwág b̄ow, bwá mú ηgə lās mpédúgá nyāŋ ná: «Wúga mbíí yúúdúgá wá jí? ⁵ Í mbêm j̄əla ná bwá kusha labínda n̄i odanarí mitəd milól, bwá kwíínd mímúbumbúwá n̄a ndí.» Bwá mú bul jum múdá wəŋgâ. ⁶ Yésus mú ci n̄a bwo ná: «Bídúgá nyə ná sh̄e! Jí bí ηgá lúg nyə lâm nt̄ani yí? A má sá mə j̄əj̄ə sóólúgá. ⁷ Bin̄əŋ mímúbumbúwá bí njul jwôw d̄esh, bí bí n̄a ηkul sá bwo m̄anywa ja j̄esh bí má c̄eel yí. N̄i s̄əŋəŋ bí sá ábálé ji mwôw m̄esh. ⁸ Mudá éga má sá bímbí nyə ámə kwag yí. Nyə má bwey gwáágələ mə labínda nyúúlád, shú m̄adalya m̄am. ⁹ Búbálé, má jaaw bí ná, kúl j̄esh bwá bá cúndə J̄əj̄ə Kéel ga shí nyêsh dí yí, bwá bá námə d̄a jaaw s̄a múdá éga má sá mə yí, buud d̄a t̄əduga nyə.»

Yúdas má kusha n̄a Yésus

(Mat 26.14-16; Luk 22.3-6)

¹⁰ Nə ndeé, Yúdas Iskariyôt, ηgwól múúd á gwoŋg *ómpwíin w̄um n̄a óbá, músə kə d̄ygya n̄a milúlúú myâ ofada ná a kə kusha bwo n̄a Yésus. ¹¹ Nda bwá á gwág ntó ná, bwá mú gwág nywa. Bwá mú kaag ná bwá é yə nyə *mwaanê. Yúdas músə zə s̄ə fwámé fwála á jí n̄a ηkul sá ná bwá bííg Yésus yí.

Yésus bánêñ ompwíín bé bwá sá Páska
(*Mat 26.17-29; Luk 22.7-20; Yuá*
13.21-30)

¹² Jwôw lú *Páska *Oyúden í á ka jê. Jwôw dɔɔŋgá wá bwá á ða cígə nɔwəmbɛ Páska, í njúl námá jwôw á shúshwóógú á zaŋ íbuléd yá kú nə *lávur yí. Ntó wá *ompwíín ó Yésus bwá á zə jí nyə ná: «Jáyé kúl wó céél ná sá kág kwísha wo dína Páska yí?»
¹³ Yésus mú lwám ompwíín bé óbá, nyə nə bwo ná: «Kəgá ŋgwála! Bí é bwəma nə ŋgwól múúd, a ŋgə ŋkêny káágə məjúwó. Bì ó bɛ nyə! ¹⁴ Njów nyə é kə nyí yí, bí ci nə amádí njów ná Yíguli má ci nə wo lwóg sá kúl bánêñ ompwíín bé bwá é ðə dína Páska yí. ¹⁵ Nyə e lwáguə bí fúm ánúnî njów á gwówúd, í njúl kwambalá. Cínəŋg wá bí é kwísha shé zaŋ Páska yé.»
¹⁶ Ompwíín bwá mú kə jé ŋgwála, kə kwey ísá byêsh mbií nyə á jaaw bwo yí. Bwá mú shîn kwísha dína Páska.

¹⁷ Ja kugú í a bií shí yí, bánêñ *buud ɔ lwámá bé wúm nə óbá bwá mú jê.
¹⁸ Ntó, bwá ŋgə ðə, Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, ŋgwól múúd á na bídí, shénónŋ ŋgə ðə wa yé, nyə é kusha nə mə.»
¹⁹ Ompwíín bwá mú gwág sá jəŋgá cey lámúd, bwá mú ŋgə jí nyə ŋgwúd ŋgwúd ná: «Ye jísə mə?»
²⁰ Nyə mú bɛsa nə bwo ná: «Jísə ŋgwúd á bí buud wúm nə óbá, nyəŋg səná ŋgə juwo məbwə shúyá ŋgwúd dí yé. ²¹ *Mwân mə Múúd nywáá, nyə é kə námá nda jísə bwey bæ cilyá shú dé dí ná. Nji məntágala nə múúd mə kéénzh nyə yé; í á yida nywá bul jəla nə muud wəŋgá kú byél.»

²² Bwá ŋgə ðə ntáni, Yésus mú ŋwa buléd, yə Zembî cúncésh ná ndeé, a mú fêy buléd, yə ómpwíín bé. Nyə nə bwo ná: «Ŋwagá, bí dág. Nyúul nyâm wá ga.»
²³ Mpúsə na, nyə mú ŋwa bálá wáan, yə Zembî akíba, nyə mú kala bwo. Bêsh bwá mú ŋgul. ²⁴ Nyə mú ci nə bwo ná: «Məcií mām wá mánî, məcií mâ sɔ, má zə shwíy shí, zə cé búúd ŋkí

bulya má. ²⁵ Búbálé, má jaaw bí ná, mə abulé ná kwo ŋgul wáan ni, kə wóós ja má bá ŋgul ncuncúmbə Faan má Zembî dí yí.»

Pyêr nyə é kífya Yésus
(*Mat 26.30-35; Luk 22.33-34; Yuá*
13.37-38)

²⁶ Bwá mú ka sey Zembî isusa i gúmá ná ndeé bwá músə kyey kə *Mbúñ wóolivyê dí. ²⁷ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bí e lánɡuwo búgəd nəcé mə. Sâ jəŋgá wá jísə cilyá Kálaad Zembî dí yí ná: “Mə é nyífə mbaagulə itəw, incwəmbɛ í sɔɔnz í mú shîn cîima.”
²⁸ Nji, ja má bá gwúm yí, mə bá tééd kə Galilê, bí kə bá kwey mə núŋ.»
²⁹ Pyêr mú ci nə né ná: «Tɛɛm bæ ná bóólúgá bêsh bwá lánɡuwo búgəd nəcé wo, mɛɛ mə abulé bwɛɛ lánɡuwo.»
³⁰ Ntó wá Yésus mú ci nə né ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, wo e kífya mə ija ílól búlú gaád, ŋgwúm kúwó kú fwo kwáág ja ábɛɛ.»
³¹ Pyêr mú nyiŋgə kə shwóg, mpɔ báásulə ná: «Tɛɛm bæ ná í wóós nə shwá yág shwíy ŋgwúdâ, mə kú bwɛɛ kífya wo». Bóól *ómpwíín bêsh bwá mú námá ŋgə ci ntó.

Yésus má jəgula nə Zembî Getsemane
(*Mat 26.36-46; Luk 22.39-46*)

³² Ná ndeé, Yésus bánêñ *ompwíín bé bwá músə kumə kúl bwá ðə jôw ná Getsemane yí. A mú ci nə bwo ná: «Jigá wa shí, té má kə sá məjəgula yí.»
³³ A músə jôw Pyêr, nə Zhák, nə Yuánes, bánêñ bwá mú kə kóómb shús. Yésus mú ŋgə bæ kú ná gwáduga lám ná shɛɛ, mbəɔm í ŋgə shwíy nyə nyúúlúd.
³⁴ Nyə nə bwo ná: «Lám wúsə mə nə məcɛy ki mə é yə. Jigá ŋkasə wa shí.»
³⁵ A mú ŋwá shísh shwóg, kə wusə nyúúl shí mbúbudí. A mú jəgula nə Zembî ná, ŋkí jí nə ŋkul bæ ntó, a kəndug nyə baan lú məcɛy nə ifwaas ni shwóg-shwóg.
³⁶ Nyə ná: «Abba! Pəpa! Sâ í ádé káád wo. Yílúg mə bálá məcɛy ga! Tɛɛm bæ ntó, í kú bæ nda má céél ná, nji nda wó céél ná!»
³⁷ Nyə mú

wɔɔl shí, zə kwey ompwíín bé ólɔ́ɔl ígwád. Nyə nə Pyêr ná: «Shímun! Wo ñgə bále kə gwád íí? Wo cugé nə ñkul ji ñkasá tɔɔ ñji wəla ñgwúdâ? ³⁸ Jigá ñkasá, jəgula nə Zembî, bi bág kú biil mábwábúlánúd. Lám wúsə nə yéesh mə kyéy jɔ kuú ñjɔɔnd; ñji nyúul í cúgə nə ñkul kwag kuú ñjɔɔnd wɔɔñg.» ³⁹ A mú nyingə shísh shwóg, kə nyingə jəgula nə Zembî, mbií nyə ámə fwo jəgula yí. ⁴⁰ A músə nyingə zə ómpwíín bé dí, zə námə nyingə kwey bwo ígwád nəcé mísh má á ñgə ntámb bwo, bwá kú ná mpu sâ bwá bí nə ñkul jaaw nyə yí. ⁴¹ Ja áléel nyə á nyingə zə yí, nyə á ci nə bwo ná: «Ja gaád, mpugá kə gwád, bí woga! Í má shín. Baan í má jê. Bwá zə kɛɛzh *Mwân mə Múúd məbwə mə ósɔ́ɔl ó mábôw dí. ⁴² Tówágá, sé kyéyɛg. Muud mə kusha nə mə ó zág yé.»

Bwá bii Yésus
(*Mat 26.47-68; Luk 22.47-55, 63-71; Yuá 18.2-24*)

⁴³ Yésus ñgə ná lás ntáni, seegya ná, Yúdas nyə á bə námə gwoonɔg *ómpwíín wúm nə óbá dí yé mú cúwo, a ñgə zə nə məma kında búúd, bwó nə ikafwele nə məbúle. Milúlúú myâ ofada, nə *Oyíguli ó mácéɛ, nə ocúmbá buud wâ lɔɔm wə bwá á ntí bwo. ⁴⁴ Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə a bwey kwambalə nə buud óni ná: «Muud mə é kə fúlal, sé sɔnya mímpu yé, nyə wə éne, bi ó bií nyə, bi ɔ kə ná nyə kú wúya.» ⁴⁵ Námə ñji Yúdas nyə á cúwo yí, nyə a cɔ kə ñji wə Yésus, nyə nə né ná: «*Rabi!» A mú fúlal nyə. ⁴⁶ Buud óni bwá mú ntág kɔ Yésus, bwá mú bií nyə. ⁴⁷ Nji, ñgwól múúd gwoonɔg mə Yésus mə wéem kafwele jé, taad ñgwól sɔɔl məsáal mə Ajeláci á ofada, í mú sámb nyə lwâ. ⁴⁸ Ná ndeé, Yésus mú zə ci nə buud óni ná: «Bí ñgə zə nə ikafwele nə məbúle zálə bií mə, mə jisə zhiləngaanó? ⁴⁹ Ngaá ná shé á du bə jwôw dêsh kúl ñgwúd, mə ñgə jíguli buud *Luñ mə Zembî dí, bi kú séémb

mbwə ná bi mə bií mə. Nji bi mə bií mə ja gaád, shú ná sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwámag.» ⁵⁰ Ompwíín bēsh bwá mú myaas nyə, bwá shín fúndə. ⁵¹ Wúl shwanzó í á ñgə bɛ nyə mpúsə, í njúl ñji nə *sanda nyúúlád. Nda bwá á ñwá námə bií nyə ná, ⁵² a mú bíd sanda yé, túb shushwáás.

⁵³ Bwá mú kə nə Yésus wə Ajeláci á ofada. Milúlúú myâ ofada, nə ocúmbá buud nə *Oyíguli ó mácéɛ, bēsh bwá mú kə sɛɛngya cínəñg. ⁵⁴ Pyêr nyə nyə á ñgə bɛ bwo shwóg-shwóg ná ndeé kə wóós núñ luñ. A mú kə ji shí, bəññ bil ífulísh, ñgə gwáalə kuda.

⁵⁵ Té ni, milúlúú myâ ofada, bəññ *Gwoonɔg ósémbye ó milású wâ Zembî jēsh bwá á ñgə sɔ njagə bwá jéeg nyə ná ndeé bwá gwú nyə nə ndí yí. Nji, bwá á shígé kwey. ⁵⁶ Ncúlyá buud bwá á ñgə búgə nyə milású, ñji isâ bwá á ñgə ci yí í kú ñgə bwəma. ⁵⁷ Ntó, bóól búúd bwá mú tɔw otátəlí, zə búgə nyə ná: ⁵⁸ «Sá á gwág a ñgə ci ná, nyə e búgə *Mpáanzó Zembî búúd bwá á lwɔ nə məbwə ga. Né ndeé, nyə é shumə Mpáanzó íshús ñji mwów málɔɔl, nyāñ í kú bə nə məbwə mə búúd wə mə shúmə.» ⁵⁹ Nji bwá á tɛem ci ntó, milású myāñ mí á shígé bwəma.

⁶⁰ Ntó, Ajeláci á ofada mú tɔw tətəlí mísh mə buud óníd, a mú jí Yésus ná: «Wo abésáyé búúd óga sâ bwá ñgə bwaagulə wo ni?» Yésus njúl ñji kúl-kúl, kú bɛsa tɔɔ sâ. ⁶¹ Ntó, Ajeláci mú nyingə jí nyə ná: «Ye wo jí *Kríst, *Mwân mə Zembî sé ñgə gúmal yé?» ⁶² Yésus músə bɛsa nə nyə ná: «Mə jisə nyə. Ntó, bi é dúg *Mwân mə Múúd njúl shí mbwə mənɔwúm mə Zembî á ñkul nyēsh dí, bi mə bá námə dúg nyə, a ñgə zə míñkúdúd.»

⁶³ Ajeláci músə nyaa míkáándə, nyə ná: «Jí shé mə kwo sɔ owúshinéd yí? ⁶⁴ Biméfwó bi mə gwág nda á mə *lás nə Zembî bwaasúlə mpu ná. Bi mə dúg ná jí?» Bēsh bwá mú sámb ná á jəlá nə yə. ⁶⁵ Ná ndeé, bóólágá búúd wâ cínəñg

14:38 Ifz 6.18; Heb 2.18 **14:49** Luk 24.46 **14:50** 14.27 **14:56** Sòm 35.11 **14:58** 15.29; Mat 26.61 **14:61** Yésus njúl ñji kúl-kúl: Iza 53.7; Mak 15.3-5 Mwân mə Zembî: 15.39 **14:62** Dan 7.13; Mat 22.44; 24.30; Mak 13.26; Luk 21.27 **14:63** Mat 26.65 **14:65** Iza 50.6; 53.5; Luk 7.16

bwá mú tééd ngálə sey nyə məntənd mpwóómbúd, bwá cɛɛlə nyə sâ míshúd, ngə wá nyə ikúda, bwá ngə ci nə nyə ná: «Lwóg ná wo jí *muud micúndá, jaawug sá muud nyə ámə yíd wo yé.» Ifulish í mú ngə tí nyə məmpóónz.

Pyêr mə káilyá Yésus
(*Mat 26.69-75; Luk 22.56-62; Yuá 18.25-27*)

⁶⁶ Pyêr njúl na shí, mbaadé di, se-egya ná ngwól múdá má dɛ sêy wá Ajəláci á ofada mú wóós. ⁶⁷ Nyə mú yag Pyêr ngə gwáalə kuda, nyə dúg nyə ná figá-figá. Nyə nə né ná: «Wo éga! Wo á bə námá gwoonɔg má Yésus muud á Nazarê dî.» ⁶⁸ Pyêr mú kílya nyə, nyə ná: «Mə ampúyé, mə agwágé sá gwáméfwó wó ngə cɛel ci yí.» Ntó, nyə mú wú cínɔng, cúwo tóón, kə fúm í á bə mbê dí koogú yí, ngwúm kúwó mú kwáág. ⁶⁹ Mudá wɔɔɔng mú nyingə dúg Pyêr cínɔngá, nyə nə buud bwá á bə nyádí koogú wá ná: «Muud éga jisə muud á gwoonɔg jáŋ.» ⁷⁰ Pyêr mú nyingə kílya. Kú bwey ná, buud bwá á bə cínɔng wá, bwá mú nyingə ci nə Pyêr ná: «Jísə búbálé ná wo jisə muud á gwoonɔg jáŋ, nəcé wo jisə námá múúd á Galilé.» ⁷¹ Pyêr mú kílya nyə nə məma ŋkaaná, nyə ná: «ŋkí má bwiiŋg ijóó, ŋkwaal nə mə. Mə ampúyé múúd bí ngə ci éne.» ⁷² Cé nə cé, ngwúm kúwó mú kwáág ja ábeé. Pyêr mú téduga sá Yésus nyə á fwo ci nyə yí ná: «ŋgwúm kúwó kú fwo kwáág ja ábeé, wo e kílya mə ija ílól.» A mú cwíl nə yê.

15

Yésus təl kɔɔdɔd wá Pilât
(*Mat 27.1-2, 11-31; Luk 23.1-5, 13-25; Yuá 18.28-19.16*)

¹ Mán məlê, ná námá mpámán mpámán, milúlúú myâ ofada, nə ocúmbá buud wá lɔm, nə *Oyíguli ó máccɛ nə *Gwoonɔg ósəmbye ó mílósú wá Zembí bwá mú sɛɛngya ná bwá zə sámb lósú má Yésus. Bwá mú wóólə Yésus məŋkəda, kə cwámbələ Pilât.

² Ntó Pilât mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo má ci óni.» ³ Milúlúú myâ ofada mí mú ngə bul búgə Yésus lósú. ⁴ Pilât mú nyingə jí nyə ná: «Fwog dúg bímbí mílósú bwá ngə búgə wo myá. Ná wo abɛsáyé?» ⁵ Yésus kú bɛsa tɔ ciyá. Pilât mú káam.

⁶ Pilât nyə á dɛ bə ná, ja jêsh zâŋ nyísá yí, a bíd mbwug ngwúd, wɔɔɔng lɔm í ámə gwáamb nyə yí. ⁷ Í á ka bə, ngwól múúd nə jínə ná Barábas bânêŋ bóól búúd bwá á sá nə buud bwá sáág mɔŋgáádə nə ijwú, bwá gwú múúd cínɔng, bwá mú ka kə mímbwugud. ⁸ Ntó, áncuncuma buud mú bád mbúnj í dɛ kə mpáánzə mílósú yí, kə jí Pilât ná nyə sáág bwo sâ nyə dɛ bwey sá nə ŋkəndí yí. ⁹ Pilât mú jí bwo ná: «Ye bí má jii ná mə bídúg bí Njwú Oyúden?» ¹⁰ Nyə á ci ntó nəcé nyə á bwey mpu ná milúlúú myâ ofada mí ngə kusha nə Yésus zhíŋúd. ¹¹ Ja Pilât má jí bwo ntúni yí, milúlúú myâ ofada mí má shwúguli lɔm ná Pilât bídúg Barábas. ¹² Pilât mú kwo jí bwo ná: «Ká mə sáág nyɔɔɔng bí ngə jôw ná Njwú Oyúden yé ntədəlé?» ¹³ Bwá mú nyingə kím gwów-gwów ná: «Bwambuləg nyə kwolós dî!» ¹⁴ Pilât mú jí ná: «Dáyé bôw á má sá yí?» Bwá mú kwo kím gwów ná: «Bwambuləg nyə kwolós dî!» ¹⁵ Nda Pilât nyə á cɛel cweel lɔm mpimbə ná, nyə mú bíd bwo Barábas. Nyə lwám búúd ná bwá fyámásəg Yésus milwón. Nyə mú yə bwo Yésus ná bwá kəg bwambulə nyə kwolós dî.

¹⁶ Ozimbí bwá mú kə nə Yésus luŋ má Pilât dí cwú. Bwá mú sɛɛng ózimbí bêsh cínɔng. ¹⁷ Bwá mú bwééd nyə káándə ícî atítî. Bwá ŋwa kwoolú íbiin-bíin, lwó *túm gúmá, jil nyə lúúd. ¹⁸ Bwá mú ngə bəda nyə məbədə mə cóógú ná: «Yé Njwú Oyúden, sá ngə báág nə wo.» ¹⁹ Bwá mú nyífə nyə mbwu lúúd, sey nyə məntənd, bwá ngə kúd məbwón shí nyádí mpwóómbúd nda bwá ngə yə nyə gúmá. ²⁰ Ja bwá

má shîn cágulə nyə ntáni yí, bwə mú yíl nyə káándá ícî atítî, bwééd nyə mikáándá myé, bwə mú kə nə nyə, kálə bwambələ nyə kwolós dí.

Bwə bwambələ Yésus kwolós dí
(*Mat 27.32-44; Luk 23.26-43; Yuá 19.16-24*)

²¹ Bwə ngə kə ntáni, bwə mú bwəma nə ngwól múúd ngə wú ífambá, Shímun, muud á Sirên, sóngú má Aləguzándrə bá Rúfus. Bwə mú yímbəli nyə ná nyə nkényug Yésus kwolós. ²² Bwə mú ngə kə nə Yésus kə jé kúl bwə də jôw ná Golgota yí. Jínə dɔɔng í kə ná «kúl á bwundú lúu». ²³ Bwə mú njwá yə nyə wáan fulá nə mîr* ná a ngúləg, a mú ban. ²⁴ Bwə mú bwambələ nyə kwolós dí, bwə mú wusə mpaambá ná bwə kawəla mikáándá myé, muud yêsh á gwoong jáŋ bə nə kəw. ²⁵ Bwə á bwambələ nyə kwolós dí, jwôw í mú məbaan ibuu mâ mpámán mpámán. ²⁶ Bwə á cilə cwoomb bwə á gwú nyə nə ndí yí nyádí kwolós dí ná «Njwû *Oyúden wə éga». ²⁷ Bwə á bwambələ nyə kwolós dí, bənəŋ izhiləngaané íbá, jíga jé kwolós dí Yésus dí mbwə mənəcwûm, jíga jéd nyádí mbwə məkóól. ²⁸ †[Micilyá mí Kálaad Zembî mí á bwəma ná: «Bwə á lə nyə gwoong izhiləngaanéd.»]

²⁹ Buud bwə mú ngə lə cínəng, bwə ngə lwíy nyə, bwə ngə sagusə milúu nə məzhwámá. Bwə nə né ná: «Nə wo wə éga! Wo muud jî nə nkul búgə *Mpáánzə Zembî ná ndéé wo kwo sá nji mwów málóól shumələ nyúl yé, ³⁰ cəgug woméfwó, shuləg, wú kwolós nííd». ³¹ Milúlúú myá ofada nə *Oyígəli ó mácəxə bwə mú námə ngə cágulə nyə, bwə ngə cî bwámé nə bwámé ná: «Nyə á də cug buud oshús, nji a káád cəgúlə nyáméfwó. ³² Yé *Kříst Njwú-buud á *Izəryél! shuləg shí kíkídíga, sə dúgúg ná, sə ka *búgəla

wo». Təem bə búúd bənəŋ bwə á bə íkwolós dí wá, bwə á ngə námə lwíy nyə.

Shwíy mə Yésus

(*Mat 27.45-56; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-30*)

³³ Yídúgú í á ka shila shí nyêsh ná nkwed, tééd tólóg dí kə wóós mawəla málóól mâ mpwó-kugú. ³⁴ Mawəla málóól dí, Yésus músə kîm nə nkulú ná: «Eli, Eli, lemá sabakutáni?» Ntó má kə ná: «Zembî waam, Zembî waam, wó myaas mə ná jî?» ³⁵ Ja bóól búúd bwə á bə cínəng wá bwə á gwág ntó yí, bwə ná: «Gwágá, a ngə jôw Eli.» ³⁶ Ngwól múúd mú tí kúlá, kə njwa eponzh, juwo málwəg má ábbyenzhə dí, a fəen shwóg lú lííd. A mú kənd ná Yésus ngúləg. Nyə ná: «Bwándúgá! shé fwógá ná dúg jîni, nkí Eli nyə é zə shul nyə shí.» ³⁷ Yésus mú ntəg kîm nə nkulú, a mú jímal. ³⁸ Seegya ná məmá *sanda í á də kaləwo *Mpáánzə Zembî yí í mú seel tútám ná cəŋ wú gwôw wóós shí. ³⁹ Lúlúú izimbî í á bə Yésus dí shwóg yí mú dúg mbií Yésus nyə á jímal yí, nyə ná: «Búbálé, muud éga nyə á bə *Mwān má Zembî.» ⁴⁰ Bóólúgá búdá bwə á bə cínəng bwə tál shwóg-shwóg ka də dúg. Maríya á Magudála, nə Maríya nyəngú má Yózes bá Zhək á ntombú, zə keel Salúma, bwə á bə gwoong búdá jəng dí. ⁴¹ Budá bəngú bwə á də sēy nə Yésus ja nyə á bə Galilé yí. Bóólúgá búdá nkí bulya bənəŋ bwə á bád zə Yurúsələm wá, bwə á bə námə cínəng.

Bwə kə dəl Yésus

(*Mat 27.57-61; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42*)

⁴²⁻⁴³ Ngwól múúd nə jínə ná Yóseb, muud á Arimaté, nyə á bə námə gwoong mílúlúú myá ləəm dí. Nyə á də bwánd Faan má Zembî. Jwôw dəngú, kugú í mú ngə bii shí, baan

15:21 Rom 16.13 * **15:23** mîr: Nyə á bə mól məkúl má líí bwə á də sá bóól ólabinda nə míl mímyudú nə ndí yí. Wo é kwey féél-féélí yé nkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. **15:24** Sòm 22.19 **15:26** Mat 27.11

15:27 Iza 53.12 † **15:28** Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íni. **15:29** Sòm 22.8; 109.25 **15:29** 14.58 **15:32** Mat 27.11 **15:33** Amo 8.9 **15:34** Sòm 22.1 **15:36** Sòm 69.22 **15:38** MmN 26.31; Heb 10.19-20 **15:39** 1.1; 3.11; 14.61; Mat 27.54 **15:40** Luk 8.1-3 † **15:42-43** Jwôw lu Sábaad í á də bə, tééd mpwó-kugú shí á jwôw lú fláadé, kə jə kugú á səsaađé. Oyúden bwə á shígé də sēy jwôw dəngú.

bwé da kwísha ísâ yâ Sábaad† yí, Yóseb wəŋgâ mú kə nə inkáŋ wə Pilât, kə gwáám̄b mbimbə mə Yésus.

44 Nji Pilât nyə á gwág ná Yésus má lɛɛlú yə yí, a mú bul bî. A mú jôw lúlúú ízimbi, zə wám̄bulə ŋkí Yésus má ŋwá bwey yə. 45 Ja á má shîn gwág mpɛsá má lúlúú ízimbi yí, a mú magulə ná Yóseb kəg ŋwa mbimbə. 46 Yóseb mú kə kusə ndómbó áfufumá, nyə kə shul mbimbə shí, wóolə wo ndómbó wəŋgúđ, kə dul shwōŋ dî. Bwé á lúmə shwōŋ nyəŋgú fífim mákwóógúđ. A mú bín̄gal məma kwóógú, juwal shwōŋ. 47 Mariya á Magudála bá Mariya nyəŋgú mə Zhâk, bwé mú ŋgə mpu dág kúl bwé á dul nyə yí.

16

Yésus má gwúm

(Mat 28.1-8; Luk 24.1-11; Yuá 20.1-2)

1 Ja Sábaad má shîn yí, mpwó-kugú shí, Mariya á Magudála, nə Salúma, nə Mariya nyəŋgú má Zhâk, bwé mú kə kusə ólabínda ná bwé bá kə gwáágulə mbimbə mə Yésus. 2 Ná ndeé, jwôw shwéndɛ má dú tééd yí, bwé mú kə wóós shwōŋ dí ná námə mpámán mpámán, lúú jwôw í ŋgə kúnəw cwíł. 3 Bwé mú ŋgə jî bwámé nə bwámé ná: «Zə nyə é kə bín̄gal shé kwóógú dásə shwōŋ dí yí?» 4 Bwé ka bân mísh, bwé mú dág məma kwóógú ni í mbwúg koogú. 5 Bwé mú nyí shwōŋ dí, kə kwey wúl shwanzé í njúl njínjilí, kóómb á mbwə məncwúm, nyə nə mikáándə mí áfufumá. Bwé mú bul gwág ifwaas. 6 Shwanzé ni mú ci nə bwo ná: «Kúgá fúndə! Bí ŋgə sɔ́ Yésus, muud á Nazarêt bwé á bwambulə kwolós dí yé! A cúgé wa, a má gwúm. Dugá kúl bwé á bwíg nyə yí. 7 Ná ndeé, lɛɛlugá kə, kə jaaw *ómpwíín bé nə Pyêr ná a má kə shwóg, kə bwánd bí Galilê. Nûŋ wə bínóŋ bí é dúgya yé, námə nda nyə á bwiŋg bí ná.» 8 Ntó, bwé mú

wəenzh wú shwōŋ dí bwé ŋgə lilya, milám kú bə ná shɛɛ; í mú sá ná bwé nda jaaw təə muud.

Yésus mə lwóyá nyúul

9 * [Yésus nyə á gwúm mpámán mpámán a jwôw lú shwéndɛ. Nyə á ka tééd lwóyá nyúul wə Mariya á Magudála, mudá nyə á yíl məjamb zəŋgbá yé. 10 Mudá wəŋgâ mú kə jaaw buud ó gwoongə Yésus sâ jəŋgâ, nəcé bwé á bə nə məcɛy milámúđ, bwé ka ŋgə jii. 11 A mú ka jaaw bwo ná Yésus má gwúm, nyə shí námə dág nyə nə mísh mé. Nji, nyə á tɛem jaaw bwo ntó, bwé á shígé magulə.

12 Mpúsə na, bóól ómpwíín bé óbá, bwé ŋgə kə bwéđí kwáádə, nyə mú lwóyá bwo nyúul nyé wúl mbií shús. 13 Buud obá bəŋgú bwé mú nyiŋgə nə mpúsə, kə jaaw bəŋgú ómpwíín bwé á lúgə Yurúsəlem wá, bân námə nji məshwán.

14 Gúl ja shús, Yésus mú nyiŋgə lwóyá nyúul nyé ómpwíín wúm nə ŋgwúđ dî, bwé ŋgə də. Cínəŋg a mú jum bwo nəcé bwé á shígé *magulə kéel búúđ bwé á jaaw bwo ná a má gwúm shwōŋ dí yí. Bwé á bə ŋkí lal milám. 15 Ná ndeé, a mú ci nə bwo ná: «Kəgá shí ga nyêsh, bí kəg cúndə Jəjə Kéel, muud yêsh gwágúg. 16 Nyəŋg má bá *búgula, bwé juwo nyə yé, nyə wə má bá *dág cug yé. Nyəŋg mə bá bə kú búgula yé, nyə bá bwəma nə intúgálí yâ kandugə. 17 Ntó, bəŋg bwé bá búgula wá, bwé bá da sá *məshimbá: bwé bá da yíl búúđ məjamb jínə dáámúđ, bwé lás mákál məshús, 18 bwé bii ónywâ nə məbwə. Nkí bwé dá gwoog, sâ kú sá bwo. Bwé kéel mimbəl mábwə, mimbəl myəŋgú mí yál.»

Yésus mə kə gwôw

19 Ja Yésus má shîn lás nə bwo ntáni yí, a mú ŋkâŋ kə gwôw, kə ji mbwə məncwúm má Zembî dî. 20 Ná ndeé, *ómpwíín bé bwé mú nyiŋgə, kə ŋgə

16:6 8.31 16:7 14.28; Luk 24.34 * 16:9 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə impánzə tééd 9 kə kumə 20. 16:15 Mat 28.19 16:16 Mis 2.38 16:17 Mis 8.7; 16.17 mákál məshús: Mis 2.4; 10.46; 19.6; 1Kr 14 16:18 ónywâ: Luk 10.19; Mis 28.3-6 yál: Mis 4.30; 5.16; 8.7; Zhk 5.14-15 16:19 Mat 22.44 16:20 Heb 2.4

cúndə Jɔjɔ Kéel ikúl byêsh. Cwámba
Yésus nyə á dɛ yə bwo ŋkul ísɛy byáŋúd.
A lwágwə ná minjígúlá myáŋ mí á bə
tútəlí nəcɛ bwá á dɛ sá máshimbá.]

Jɔɔɔ Kéel Lúkas nyə á cilə yí

Isâ í dúgyá nə Jɔɔɔ Kéel Lúkas nyə á cilə yí

Lúkas nyə á cilə Tyofil kálaad éga. Njií, tɛɛm bə ntó, nyə á cilə Jɔɔɔ Kéel shú buud bwə á shígé bə mímbýágá mí Oyúden wá, bɔɔɔg bwə á dɔ lás Gərêk wá. A ngə féel bwo iciyá bísə nə ñkul yáág bwo gwágúlə dí yí, nə isâ í dúgyá nə ijám nə ijag í Oyúden yí. Lúkas ngə lwó cug múud mə Yésus.

Nyə á bɛ icé ílól wa Jɔɔɔ Kéel égaád námə nda Matiyô bá Márkus.

(1) Sáal mə Yuánes Nduu-buud (3.1-20), bɛ nə nduwán mə Yésus, nə məbwəbúlán nyə á bwəma nə ndí má (3.21-4.13).

(2) Cug mə Yésus nə sáal nyə á sá Galilé yí (4.14-9.50).

(3) Njɔɔnd Yésus nyə á kyey kálə Yurúsalem yí (9.51-19.28), nə sóólúgá nyə á sá wu yí (19.29-21.38), kə kumə shwiy nyə á yə yí nə gwúmúlə nyə á gwúm shwon dí yí (22-24).

Sá bí nə ñkul ci ná lúú ciyá á kálaad wúsə 19.10: «Mwân mə Múúud nyə á zə sɔ bɔɔɔg bwə á jímb wá, zə cug bwo.» Zembî mə mpú ná buud bəsh bwə ngə cugə kú nə nyə wá básə njímbúlá. Gwə wə nyə á nti Yésus-Kríst yí, nə a zóg cug bɔɔɔg bəsh bwə é lág nyə wá. Yésus mə dɔ bul julə búúud bwə ngə bwəma nə mpyón wá, nda: osól ɔ mísám, ikúkágə, mimbúbúwá, mimbêl nə ojínə ɔ búúud.

Mátéédúlé má cilyá

¹Yé Tyofil lwám múúud, zhwoɔg buud bwə á mə ngə she cilə ñkúmba lân á isâ í á s̄y wa sádí yí. ²Bwə á ngə jaaw isâ námə nda búúud bwə á dúg byo tééd mátéédúléd wá bwə á bwiing sá ná. Buud bɔɔɔgá wə bwə ngə sá iséy í bwiingúlə mílósú mí Zembî. ³Nə ndé

mə mə ka námə kwey ná mə jálá nə cilə wo isâ byɔɔngú téégyá nda í á ngə s̄y ná. Mə zə cilə na mə mə fwo mpu wámbulə súsúsá jəsh tééd mátéédúléd. ⁴Mə jii ná wo mpúg ná minjígúlá wó á ñwa myá mí bálé bə búbálé.

Yuánes Nduu-buud mə bá byêl

⁵Ngwól fada nyə á bə ná Zakarî ja Herod nyə á bə ñjwú-buud á Yudéa yí. Fada wɔɔngú bánôn Abiya wə bwə á bə ján gwoonɔ. Mudá yé nyə á bə ná Ilísabet, a njúl shilə bag ɔ Arɔɔn. ⁶Bəsh obá nə mudúm nə mudá bwə á bə otátəlí ɔ búúud mísh mə Zembî dí, bwə dúgə mpu sâ Zembî məgwág, dɔ bɛ isâ byêsh Cwámba ngə ci ná í bág yí nə mæççé mé mēsh mbií á kú nə sâ á jumág. ⁷Nji bwə áshígé bə nə mwân nəcə Ilísabet nyə á bə kundú, bəsh obá bwə á bə ntâg bwə mú icwúcwúúl.

⁸Dúlúgá jwôw dí íí, Zakarî nyə á ngə sá iséy í fada byé nda í á bə jwanɔa á gwoonɔ ján ná. ⁹Ofada bwə á dɔ wusə mpaambə ná bwə féesh nyɔɔng kág nyíi *Mpáánzə Zembî yé. Bwə á ka námə wusə jini jaá, mpaambə mú féesh Zakarî ná nyə wə kág nyíi kə jígal *cáá. ¹⁰Wəla lɔ jígalúlə cáá ni dí, buud ɔ kúl búúud bəsh bwə á bə tóón bwə ngə jəgula nə Zembî ¹¹Ngwól *éngəles mə Yawé mú zə lwóya nyúúl wə Zakarî, zə tów nyə ngɛɛ mbwə mənɔwúm, *alatâr bwə dɔ jígal cáá yé dí koogú. ¹²Mitédúgá mí á búbulə Zakarî lúúud nə dúgúlə nyə á dúg éngəles yí, a mú bul bə nə ifwaas. ¹³Nji, éngəles mú ci nə nyə ná: «Zakarî, kú bɛɛg fúnda, nəcə Zembî mə ñwa məjəgula mwô. Mudá woó mə bá byá wo mwámudúm, wo bá gwiid nyə ná Yuánes. ¹⁴Wo bá bul kɔɔs nə məshusɔg, ncúlyá buud bwə bá námə bə nə məshusɔg nə byélúlə mwân wɔɔng mə bá byêl yí. ¹⁵Nəcə a bá bə fwámé múúud mísh mə Zembî dí. Nyə abúlé bwelé ngul málwəg kú ngul gúl sâ ányinyaanə. A bá bwey bə lwándúlá nə Ñkəñkə Shíshim a njúl ná mwɔ mə nyóónɔgúd. ¹⁶A bá námə sá ná bóól búúud wá bag ɔ *Izəɔyêl bwə

nyínggæg zə wó Zembî wáŋ Yawé. ¹⁷ A bá zə nə lâŋ má Zembî nə *shíshim nə ŋkul Eli nyə á bə nə ndî yí. A bá zə sá ŋkwambulə mpédúgá osóŋgú bəŋŋə bwān. A bá námə sá ná bəŋgə bwá á də bə nə məlwə wá bwá céndúg kuú njəond, bwá bə nə fəg á otútəlí ɔ búúd. Ntó, a bá kwəməsa Cwamba kúl búúd í njúl nyə fwámé kwéeshá.» ¹⁸ Zakarî mú ci nə éngəles ná: «Mə músə cwúcwúúl, mudá waamə má námə jaas; mə e bá wambulə sá wó ŋgə ci ni ntudélé?» ¹⁹ Éngəles mú bəsa nə nyə ná: «Mə wó Gabryél, mə ji mísh má Zembî dí, mə ŋgə sēy nə nyə. Nyə ámə ntí mə ná mə zég lésha nə wo, zə jaaw wo jəjə mákəl máni. ²⁰ Nji, nda wó má ka bə kú *magulə íciyá byám ná, wo é bə fífi. Wo bá ji kú lás kə wóós jwəw ísá má ámə zə jaaw wo íni í bá bwəma yí. Nəcə byáá í bá bwəma dán wəlad.»

²¹ Í á bə na, kúl búúd jəŋ í ŋgə bwánd Zakarî. Buud bwá mú ŋgə káam ná a má bul bwey nūŋ Mpáánzə Zembî dí cwú.

²² Ja Zakarî nyə á ka cúwo tóŋ yí, nyə á bə kú ná nə ŋkul mə lésha nə buud. Bwá mú mpu ná a shí dág gúl sá nūŋ fúm á ci dí. Nyə á ŋgə fufə nji məbwə. Nyə á shwal bə fífi. ²³ Ja nyə á shínal mé mwəw má ísəy yá Mpáánzə Zembî yí, nyə á ka nyíngə kə bwádí.

²⁴ Fwála mú cə, mudá yé Ilísabet músə bə nə bum. A mú shwaaw təŋ ŋkwoond otóŋ kú lwóya nyúul, a ŋgə ci ná: ²⁵ «Sá Cwamba má sá mə wó ga. A má nti mísh mé mádí zə yíl mə shwôn má á bə nə ndî búúd bəm dí yí.»

Yésus mə bá byél

²⁶ Ja bum má wóós Ilísabet ŋkwoond saman dí yí, Zembî mú kənd *éngəles Gabryél ŋgwála á Galilé bwá də jəw ná Nazarət yí. ²⁷ Nyə á kənd nyə ná a kəg lésha nə ncwiyé sás lú mudá í á bə wu ná Mariya yí. Sás dəŋg í á bə nə cəflá bá nə Yóseb, muud á bag ɔ *Dávid. ²⁸ Éngəles mú nyíi Mariya njəw ci nə nyə ná: «Mə báág nə wo,

Yawé ji nə wo, a mə sá mpaam nə jə lām.» ²⁹ Iciyá íni í mú sá Mariya mitédúgá búbulə lúúd. A mú ŋgə jí lámúd né wəŋ mbií mábádá í kə ná ji. ³⁰ Éngəles mú ci nə nyə ná: «Mariya, kú bəeg fúnda. Nəcə wo má bwəma nə ocúncəsh ó Zembî. ³¹ Dəgí, wo zə bə nə bum, wo bá byá mwámudúm, wo gwiid nyə ná Yésus. ³² A bá bə fwámé múúd. Bwá bá də jəw nyə ná *Mwān má Zembî a gwów-gwəw. Zembî wúsú Yawé mə bá yə nyə ijwúga í mpáámbé jé Dávid. ³³ A bá jwú nə bag ɔ *Yákwab kandəgə á kandəgə, ijwúga byé í ábúlé bə nə məshíné.» ³⁴ Mariya mú ci nə éngəles ná: «Jəŋ í bá bə ntudélé, mɛ kú fwo mpu múdúm?» ³⁵ Éngəles mú bəsa nə nyə nə «ŋkəŋkə Shíshim mə bá zə wódí, ŋkul má Zembî a gwów-gwəw í mú búdal wo nda gúgúwá í də búdal múúd ná. Gwə wó í bá sá ná mwān wó bá byá yé má bá bə féeshá, bwá də jəw nyə ná Mwān má Zembî. ³⁶ Dəgí, mbyél wó Ilísabet má zə bə nə bum ícwúúlúd. A bá námə byá mwámudúm. Nyə muud bwá á də ci ná a ji kundú yé, bum mú nyə ŋkwoond saman dí. ³⁷ Mpug ná sá cúgə nə ŋkul bwelé ntə Zembî.» ³⁸ Mariya mú ci ná: «Mə ji sól məsáal mə Yawé. A sáág mə nda wó má ci ná.» Éngəles mú kyey.

Mariya mə kə dág Ilísabet

³⁹ Námə fwála dəŋgú dí, Mariya mú ŋwa zhí leelúlə kə ŋgwála á kóómb Yudéa jísə mímbún mimbún yí. ⁴⁰ A mú kə nyíi Zakarî dí njəw, bəda Ilísabet. ⁴¹ Ja Ilísabet nyə á gwág məbádá má Mariya yí, mwān nyə á lugusa nyə mwə dí, Ilísabet músə lwánd nə ŋkəŋkə Shíshim né cwóó. ⁴² A mú kəm məma ŋkwimbyé, nyə ná: «Wo ji nə ibwádán ntə bóólúgá búdá bəsh, mwān jí wo mwó dí yé ji námə nə ibwádán. ⁴³ Jí í mpú sá né nyəŋgú mə Cwamba waamə zég mádí yí. ⁴⁴ Nəcə dəgí, nji málwə mām mə ámə gwág məbádá mwə yí, mwān nyə ámə lugusa mə nə məshusəg mwó

1:18 Mət 17.17; 18.11   **1:19** Dan 8.16   **1:25** Mət 30.23   **1:27** Mat 1.16   **1:31** Iza 7.14; Mat 1.21; Luk 2.21; Mis 4.12   **1:32** Iza 9.6; 2Sa 7.16; Mat 20.30-31   **1:33** Dan 7.14   **1:35** Mat 1.18; Luk 4.18   **1:37** Mət 18.14; Mat 19.26; Mak 10.27; Luk 18.27

dî. ⁴⁵ Wεε má jəla, wεε muud má *búgula ná sâ jêsh Cwám̄ba má sá ná bwá jááwug wo yí í é bwəma yé.»

Mariya mə ságúsá Zembî

⁴⁶ Mariya mú ci ná:
Zembî waam, wo ji məma Zembî.
⁴⁷ Shíshim wám í ηgə kəəs nə məshusug
nəcə cugye waamá Zembî.

⁴⁸ Nəcə a má bále nti mísh dúg zhizhe
lwaá dé ámudâ.
Haaw! Tééd fwála gaád buud wâ ikala
byêsh bwá bá də ci ná: «mεε má
jəla».

⁴⁹ Nəcə Zembî á ηkul nyêsh má sá mə
məma ísâ.
Jíná dé dúsə nə gúmá ntə sâ jêsh.

⁵⁰ Lám mácey yé wúsə ná bagá
shú búúd bwá ηwá nyə nə fúndúgá wá
kə wós íkala ikala.

⁵¹ A má lwóya ηkúl nyé.
A má sá ná buud bwá də ηkény
mánnyúúl wá bwá címagá.

⁵² A má yíl ínkácíd i búúd íjiya í ící
byánád wusə shí,
a bân ózhizhe ə búúd gwôw.

⁵³ Buud bwá á bə nə məfúfə wá, a má
yə bwo zhwog təəm
a nyiηg búúd ó təəm məbwə ocwûd.

⁵⁴ A má zə kwiid bag ə sół məsáal yé
*Izərayél,
a má téduga lám mácey yé,

⁵⁵ nda nyə á kaag impáámbó bísú
shú má *Abəraham bənônη mpwon
buud nyé kandugə á kandugə
ná.

⁵⁶ Mariya bá Ilísabet bwá á já je bə
óηkwoond olól ná ndéé Mariya músə
nyíηgə kə bwádí.

Byélé mə Yuánes Nduu-buud

⁵⁷ Wəla lə byeyí í á ka wós Ilísabet.
A mú byá mwámudûm. ⁵⁸ Nə buud
bənónη bwá á bə jáη baη wá, nə
mimbyél myé bwá mú gwág ná Yawé
má bul gwág nyə cey lámúd. Bənónη
bwá mú ka zə taag.

⁵⁹ Jwôw mwân nyə a wós mwôw
mwəəmb yí, bwá mú zə ná bwá zə
sá nyə ábiwáág. Bwá mú cεel gwiid
nyə ná Zakarí nda sóηgú. ⁶⁰ Nji
nyəəηgú mú ci ná: «Mbô! Jíná dé wá
Yuánes.» ⁶¹ Bwá mú ci nə nyə ná:
«Muud ηgwúd nə ηgwúd cugé nə jíná
lá Yuánes njów búúd wán wêsh dî.»
⁶² Bwá mú də lésha nə sóηgú mwân
də fufə nji məbwə jílə nyə jíná á céél
gwiid mwân yí. ⁶³ Sóηgú mwân mú
gwáámb ná bwá yág nyə kwóógú ná a
zág cilə cínəηg. A mú cilə ná: «Jíná
dé wá Yuánes.» Buud bēsh bwá mú
bul káam. ⁶⁴ Seegya ntəg ná Zakarí
mpu má bāη, jūm mú nyə fūlí ná a
je lás. A mú shwal bān kál ηgə yə
Zembî məshwúmb. ⁶⁵ Buud ó baη bé
bwá mú bə nə fúndúgá. Nə ndéé buud
bwá mú ηgə bwíηg lân á isá í á sīy íni
shí Yudéa á mimbāη nyêsh. ⁶⁶ Buud
bēsh bwá á gwág lân wəəηg wá bwá á
bə kú bwεε yíl lám cínəηg. Bwá mú
də jí ná: «Múmwán jəəηg í bá bə jí e?
Búbálé, ηkul má Yawé í á ηgə nyīn cug
mə mwân wəəηgúd.»

Zakarí mə cúnda cúnda mə Zembî

⁶⁷ Mwân sóηgú yé Zakarí mú lwánd
nə Nkəηkə Shíshim ná cwós, a mú cúnda
cúnda mə Zembî, nyə ná:

⁶⁸ Gúmá nə Yawé, Zembî á *Izərayél
nəcə a má kwiid kúl búúd jé, yíl bwo
mənyámád.

⁶⁹ A má wéeshali sá ηkácíd cugye
mpwon buud má sół məsáal yé
*Dávid dî.

⁷⁰ Nyə a shí bwey də jaaw kéel dəəηgú,
*buud ə mícúnda bé nyə á féesh yág wá
də jaaw.

⁷¹ Nyə á kaag nə a bá zə yíl sá mənyámá
mə mízhízhíη mísúd,
a yíl sá məbwə má bəəηg bwá ηgə mpii
sə wád.

⁷² A má lwágulə ná a ji nə lám mácey nə
odá;
a má téduga sə nyə á sá nə bwo yí.

1:46 1Sa 2.1-10 **1:50** Sôm 103.13, 17 **1:51** Mbá 5.15; 26.8 **1:52** Sôm 75.8; Mat 23.12; Zhk 4.6, 10 **1:53** Sôm 107.9; 34.11 **1:54** Msh 7.20; Sôm 98.3; Mat 17.7; 22.17 **1:59** Mat 17.12-13 **1:60** 1.13 **1:68** Sôm 41.13; 72.18; 111.9; Luk 4.18-21; 7.16; 19.44 **1:69** Sôm 132.17; Mat 20.30-31 **1:70** Rom 1.2; Iza 9.1-6; Msh 5.1-3 **1:71** Sôm 106.10 **1:72** Sôm 106.45; 105.8-9; Ləv 26.42 **1:73** Mat 22.16-18 **1:74** Tit 2.12, 14

73 Nacé nyə á keen búbélé nə Dá
 *Aburaham ná í bá bə né
 74 á ká shîn yîl sá mábwê mé búúd bwé
 ngé lumbali nə sá wá dí,
 sá má bá ða yə nyə gúmá kú nə ifwaas,
 75 sá ngé lwóya ná sá búsa buud bé,
 sá ngé cugə tətəlí nyədí míshúd,
 ngə cugə nda búúd ɔ kúl jé bwé jéla nə
 cugə ná,
 sá bə ntó mwôw mé cug mészú mēsh.
 76 Múmwán, bwé bá ða jôw wo ná
 *muud micúndá mé Zembî á
 gwów-gwôw.
 Nacé wo bá ké Cwámba shwóg, kə
 kwambələ nyə zhií
 77 kúl búúd jé í mpúg ná a ngə zə ná a
 zó cug bwo,
 juu bwo nə *misám myáŋ.
 78 Zembî wúsú ji bul bə nə lám mácey.
 A mé nti sá mənkenya mé ngé zhu
 gwôw
 nda mœng mə jwôw ja í ða cúwo yí,
 79 má zóg kwan bœng bwé ngé cugə
 yídúgú shwiy dí wá,
 má zóg sá ná sá cúgagí ná shεε.
 80 Mwân nyə á ka námá ngə wîy,
 *shíshim yé ngé ŋwa ŋkul. Nyə á ða ji
 máshí má shwéeshá ná ndéé kə wós
 jwôw nyə á kə lwóya nyúúl kúl búúd
 jé dí yí.

2

Byélé má Yésus

1 Í á zə bə mənî mwôw dí, *Káazel
 Ogust nyə á cilə ná buud ɔ shí mish-
 wun bēsh bwé kág cilya ílâŋ dí. 2 Ílâŋ
 bwelélə sîy wá cí. Í á bə Kirínus njúl
 ngwáməna á faan lú Sirî. 3 Ntó buud
 bēsh bwé á ka kə ngə cilya, muud kə
 ngwála í dúgyá nə bεend jé yíid. 4 Yóseb
 mú námá tí Nazarēt faan lú Galilê, bád
 kə Betulehem, ngwála mə *Dávid faan
 lú Yudéa, nacé nyə á bə mwân á njów
 búúd mə Dávid. 5 Nyə á ngə kə ílâŋ dí,
 bá Mariya, mudá í á bə ná bá bwé zó
 béya yé, Mariya wœng njúl nə bum.

6 Í á ka bə, bwé njúl nûŋ, fwála lə
 byeyí mú wós Mariya. 7 A mú byá
 mwân yé acúmbâ, mwámudûm. A mú
 wá nyə bwámád a bwíng nyə kúl bwé
 á ða wá itəw idâw ná í dúg ða yí, nacé
 bwé áshígé bə nə bwágé njów ójôŋ.

Obaagulə ó itəw bwé dúg wáéngəles

8 Obaagulə ó itəw bwé á bə shí
 nyœngúd bwé ngé ji mifum tóŋ
 íbugád ngé baagulə itəw byáŋ. 9 Ngwól
 *éngəles mə Yawé mú zə wós bwo na,
 mənkenəwa mə Cwámba mé mú lyə
 bwo nə mənkenya ná kesh. Ifwaas í
 músə jág bií bwo. 10 Nji, éngəles mú
 cí nə bwo ná: «Kúgá fúnda, nacé mə
 ngə zə bí nə jɔjɔ kéel í é sá kúl búúd
 jēsh məma máshusəg yí. 11 Cugye mé
 byél bí múús ngwála mə *Dávid. Nyə
 wá *Kříst Cwámba. 12 Bi é yag nyə nə
 məyigyé mága: bí é kwey kúkény í
 mbwúg bwámád kúl bwé ða wá itəw
 idâw ná í dúg ða yí.»

13 Seegya ná kúdə zhwog wáéngəles
 wá gwôw bwé mú zə kwey nyíni bwé
 ngé yə Zembî gúmá səsad ná:

14 Zembî bég nə gúmá jŋŋ á gwów-
 gwówúd;
 wa shí, buud Zembî mé gwág nywa
 wá bwé cúgəg ná shεε.

15 Í mú zə bə ná, ja wáéngəles bwé má
 béégya nə bwo kə jŋŋ dí yí, obaagulə
 ó itəw bwé mú cí bwámé nə bwámé
 ná: «Sá kágá Betulehem kə dúg sâ í
 má sîy Zembî mé sá ná sá mpúg ga.»

16 Bwé mú ngə kə ná cá-câ, bwé mú
 kə kwey Mariya nə Yóseb nə kúkény í
 mbwúg kúl bwé ða wá itəw idâw ná
 í dúg ða yí. 17 Ja bwé má dúg nyə yí,
 bwé mú bwiing sâ éngəles nyə áme
 jaaw bwo shú mé múmwán jœng yí.
 18 Buud bēsh bwé á ngə gwág bwo
 wá bwé á ngə bul káam sâ bwé á ngə
 bwiing yí. 19 Mariya nyə nyə á baagulə
 isâ byœng lámúd, a ngé bigas byo.
 20 Ná ndéé obaagulə ó itəw bwé mú
 nyingə bwé ngé yə Zembî gúmá, ngə yə
 nyə məshwúmb nə isâ byēsh bwé áme

1:76 Mal 3.1; Mat 11.10; Mak 1.2; Luk 7.27 1:77 Zhe 31.34 1:78 MmN 34.6; Iza 60.1-2 1:79
 Iza 9.1, 5; 42.6-7; Mat 4.16 2:4 Mat 2.1; Yuá 7.42 2:11 Mat 20.30-32; Yuá 4.42; Mis 5.31; 13.23; 2Pr
 1.11 2:14 Iza 57.19; Mat 10.13, 34; Mak 9.50; Luk 1.79; 10.5-6; 12.51; 19.38, 42; 24.36; Yuá 4.27; Mis
 10.36; Ifz 2.14, 17 2:19 2.51

gwág nə dúg yí, nəcé í á bə námə nji nda éngales nyə á jaaw bwo ná.

Bwá kə nə kúkény Yésus mpáánzə

21 Ja jwâw lə mwəomb í á wós yí, í mú bə fwála ná bwé sáág mwân ábiwáág. Bwé mú gwiid nyə ná Yésus, jínə éngales nyə á jaaw Mariya a kú fwo nwa bum yí.

22 Nə ndéé í mú zə bə fwála ná bwé sáág ngusa íci Moyíz nyə a ci yí. Bwé mú bád kə nə mwân Yurúsəlem kálə lwóya nyə wá Yawé, 23 námə nda jí cilyá *mbwoomb məcəξ dí ná, ná: «Mwámudûm yêsh mə tééd byél yé, bwé kənd nyə koogú ná a bág shú mə Yawé.» 24 Í á jii ná bwé kág yána ílím í *mátúnuga námə nda jí cilyá nda mbwoomb məcəξ dí ná, bwé kə nə məwúwo məbá nkí icwə í mófaf íbá.

25 Ngwól múúd nyə á də bə Yurúsəlem ná Síməyon. Nyə á bə títəlí muud, nyə a wá lám wá Zembî. Nyə á bə nə Nkəkê Shíshim. Nyə á də bwánd muud nyə á bə ná a bá zə səl *Izərayêl milám shí yé. 26 Nkəkê Shíshim í á lwágulə nyə ntámád ná nyə abúle yə a kú fwo dúg *Kříst Yawé mə bá ntí yé. 27 Muud wəngə Nkəkê Shíshim í á sá ná a kág *Luŋ mə Zembî. Ja obyól ə Yésus bwé á zə nə mwân Luŋ ná bwé zə sá nyə nda mbwoomb məcəξ í ngə ci ná, 28 nyə á nwa mwân nyádí mábwád a mú yə Zembî cúncésh, nyə ná:

29 Mása, jaá ga í músə wo je bíd ná lwaá dwô í yág ná shee

nda wó á ci ná,

30 nəcé mísh mām mə mə dúg nda wó zə cug sé ná,

31 cugúlə wó á kwəməsa ikûl í búúd byêsh í ngə dúg yí.

32 Jísə məŋkenya mə bá sá ná ikûl íshús í mpúg wo yí,

kûl gwô Izərayêl í bəg nə gúmə yí.

33 Yésus sóngú nə nyəngú bwé á ngə káam sá jêsh Síməyon nyə á ngə ci shú dé dí yí. 34 Síməyon mú bwádan nə bwo, nyə nə Mariya nyəngú mə Yésus ná: «Mwân éga Zembî mə ntí nyə ná a

zəg sá ná zhwog buud ə Izərayêl bwé búlag, zhwog buud wəol. A bá bə gúl sá mə Zembî í bá ntə búúd nkul yí, sá búúd bwé abúle magulə yí. 35 A bá zə sá ná zhwog buud mitádúgá myáŋ mí mpúyúg. Wəe ntəg íí, məcey mə bá nyisuli wo lámúd nda kafwele.»

36 Ngwól *múúd micúndə á mudâ nyə á bə námə cínəng ná Ana, a njúl shilə mə Fanuél bəend mə Azər dí. Mudá wəngə nyə á bə a mə bul jaas. Nyə a béya a mú cugə nə ngwúm mimbû zəngbá. 37 Nyə á jí kúsə kə wós mimbû məwúm mwəomb nə mínə. Nyə a shígé də bwélə kə shwóg-shwóg nə Luŋ mə Zembî. Nyə á də sá Zembî iséy byé nə mwásə nə bulú a dúgə ci ídâw, də yə Zembî gúmə. 38 Nyə á bə námə cínəngú ja bwé á bə nə Yésus Luŋ yí, a mú yə Zembî akíba; buud bəsh bwé á ngə bwánd ná Zembî mə bá zə yíl Yurúsəlem mányámád wá, Ana nyə á ngə jaaw lân mə mwân.

39 Ja obyól ə Yésus bwé á shîn sá isá byêsh Məcəξ mə Yawé mə ngə ci yí, bwé á ka nyiŋə kə bwádí ngwála Nazarêt, faan lə Galilé. 40 Mwân nyə á ka námə ngə wíy, *shíshim yé ngə nwa nkul, a njúl mpaam mə Zembî dí.

Yésus mə nyín mpáánzə Zembî a njúl kúkágə

41 Obyól ə Yésus bwé á də kə zəŋ páska dí Yurúsəlem mbû wêsh. 42 Bwé á ka námə kwo bád kə nda fúlú í á bə ná, Yésus njúl mimbû wúm nə mímbá, bwé mú kə nə nyə. 43 Ja zəŋ í á shîn yí, obyól bé bwé mú nyiŋə. Yésus mú lúg Yurúsəlem bwé kú mpu. 44 Bwé á ngə téduga ná Yésus bəŋəŋ buud ə gwoŋg búsə zhíd. Bwé músə kyey mwásə ncindí. Nə ndéé bwé mú ka zə ngə sə nyə mímbýél nə mímbíí myáŋ dí. 45 Nda bwé áshígé kwey nyə ná, bwé mú nyiŋə nə məsəğú kə Yurúsəlem. 46 Í á ka zə bə, bwé mə sə nyə ná sə sə təŋ mwəw málól, bwé mú kə kwey nyə a njúl tām oyíguli ə məcəξ *Luŋ mə Zembî, a ngə gwágulə bwo, a ngə

jí bwo minjígá. ⁴⁷ Buud bêsh bwá á ngə gwág nyə wá bwá á ngə káam fúg nyé nə məmpə́sá mé. Bwá á ngə káam mbií á ná fúg də jímb lúúd. ⁴⁸ Ja óbyól bé bwá á dúg nyə yí, bwá á jág bul káam. Nyə́ngú mú ci nə nyə ná: «Mwân waam, jí wó má sá sá ntúni ní? Wo mpú ná sá shwóóngú sá má ngə sọ wo nə milám gwə́w?» ⁴⁹ Nyé mú ci nə bwo ná: «Bí ámə ngə sọ mə nə jí? Bi ampúyé ná má jəlá nə də bə ísá í Dá dí?» ⁵⁰ Nji bə́ng bwá áshígé mpu gwág sá nyə á ci nə bwo yí. ⁵¹ Yésus bə́nđə bwo bwá mú shulə kə Nazarət, a ngə magulə ijwúga byáŋ. Nyə́ngú mú baagulə ísá íni byəsh lámúd. ⁵² Yésus nyə á ka ngə wə́f, fúg ngə kwíduli, mpaam má Zembí ngə kwíduli, a ngə bə jə kágé mísh má Zembí nə mísh má búúdud.

3

Iséy í Yuánes Nduu-buud (Mat 3.1-17; Mak 1.1-11)

¹ Í á ka zə bə, ijwúga í *Káázəl Tiber í má wóós mbú wúm nə tóón dı, Pons Pilát mú bə ngwámuna á faan lú Yudéa, Herod nyə Tatarâk* á Galilê, mínyəŋú yé Fílíp nə faan lú Ityurê nə Trakonitídí, Lisanayyas nə faan lú Abilen. ² Í á bə Hána njúl Ajəláci á ofada, bá Kayíf. Ja jə́ngú, kéel má Zembí í á wóós wə Yuánes mwân má Zakarí a njúl shí a shwééshád.

³ Nyə á ka zə ngə kyey shí nyəsh á fundú ngwə́ Zhurdê, ngə cúndə ná: «Céndúgá mítédúgá, bí duwan, Zembí nyə é juu bí nə *misám mín.» ⁴ Í á bə ntó nda jísə cilyá kálaad mə *múúd micúndə Izayí dí ná. Nəcé jísə ná:

Muud ngə cúndə shí a shwééshád, a ngə ci ná:

«Kwambuləgá Zhíí má Cwámaba,
bí ság kwúŋ jé.

⁵ Bulaləgá íbí byəsh,

bí bwú mímbúŋ mí anánî nə mi acíg-
cíg myəsh səl shí,

bí ság məbúgə.

Sanduləgá ikúl í ákukwowulá, sá byo ná
səndôŋ

⁶ muud yəsh ka bá dúg cəgúlə Zembí
mə bá cəg búúd yí.»

⁷ Buud bwá á də zə wə Yuánes áncuncuma zələ də duwan wá, nyə á ka də ci nə bwo ná: «Yé iyələkag íga! Bi má bəle fúndə mpimbə Zembí má bá lwóya yí? Zə ámə kéwuli bí éne? ⁸ Kágá wúmə fwámé mpúmá† í lwágúlə ná bí má cénd mítédúgá yí. Kúgá bə nji dúlə téduga ná: “Sə bəŋ sá bí mpwəŋ buud má *Aburaham” nəcé mə mpú jaaw bí ná Zembí jı nə ŋkul shwə́la məkwóógú mága, sá mwo bwân ó Aburaham. ⁹ Mpugá ná zəŋ í wál zə sámb míkə́lə mí ílí məshugud. Bwá é cal lí jəsh í ádé wúmə fwámé mpúmá yí, bwá kəl gwo kudad.»

¹⁰ Buud bwá mú zə jí nyə ná: «Sə má jəlá nə sá jí?» ¹¹ A mú bəsa nə bwo ná: «Muud jí nə ishimí íbá yé kéénzhəg ngwúđ yə nyə́ng cúgə nə ndí yé. Muud jí nə idaw yé sáag námə ntó.»

¹² Ŋwenyē ɔ tóya bwá mú námə zə ná bwá zə duwan. Bwá mú jí nyə ná: «Yííguli e, sə má jəlá nə sá jí?» ¹³ Nyə nə bwo ná: «Dugá jí búúd nji sá məcéxə má yé bí ŋkul ná bí dúg jí yí, bí kú ntəŋg.»

¹⁴ Ozimbí bwá mú námə jí nyə ná: «Sə bəŋ sə má jəlá nə sá jí?» Nyə nə bwo ná: «Kúgá mánda múúd nə sá jé ŋkí ntəg ná bí mə lwó múúd mpəl. Maguləgá ná myəna bwá ngə jəna nə bí má má jəla.»

¹⁵ Nda búúd bwá á ngə bwánd bwá ngə téduga ná Yuánes ɔ má jéé bə Mesí ná, ¹⁶ Yuánes nyə á ci nə bwo ná: «Mə mə ngə duu bí nə məjúwó. Nji ngwól múúd ngə zə, a jí nə mpífə cə mə. Mə ampíyáyé ná mə cínyəg nyə mikwoolú mí məŋgwub. Nywáá má bá duu bí nə Nkəŋkə Shishim nə kuda. ¹⁷ A mbid fwafuga mbwád. A bá zə béég búúd nda bwá də fyaf ŋkwáándə ná; a ŋwa

2:49 Yuá 2.16 **2:51** 2.19 **2:52** 1Sa 2.26 * **3:1** Tatarâk: Ciyá ní í cugé ciyá mákaa; nji í kə ná «ngwámuna nyə á ngə jwú nə mpál nə á ŋkúmba faan yé». Dúgúg námə Mat 14.1; Luk 3.19; 9.7; Mis 13.1.

3:3 Mis 13.24; 19.4; Luk 24.47 **3:4** Iza 40.3-5 **3:6** 2.30-31; Mis 28.28 **3:7** Mat 3.7; Luk 21.5-36

3:8 1.54-55; Mat 3.9 † **3:8** Mpumə nyə́ng wə misóólúgá. **3:9** Mat 7.19 **3:16** Mis 1.5; 11.16; 13.25; 19.2-4; Luk 4.18

fwámé mpúmá wá ñkundá déd, a yíl ílwáásé shwu kuda jí kú bwéle jíme yíid.» ¹⁸ Yuánes nyə á kwo námé ñgə jaaw bwo Jəjə Kéel, a ñgə yáág nə bwo ná bwé máguləg. ¹⁹ Í á ka zə wóós ná, nyə á jum Herod á Tatarák nəcé lósú má Herodyád, mudá má mínyəñú nə mól mábôw mēsh nyə á də sá má. ²⁰ Herod mú kwádulə dúl bôw cínəñg gwôw, wá Yuánes mímbwugəd.

²¹ Í á ka bə gúl ja ná, nda búúd bēsh bwé á ñgə duwan ná, Yésus mú námé kə duwan. Ná ndéé, ja nyə á ñgə jəgula yí, jəñ í mú bəñ, ²² Nkəñkə Shíshim mú nyín nə nyúul nda faf í mú shulə nyə nyúúlád. Kál í mú zhu jəñ dí ná: «Wo wé Mwán waamə alám. Lám wám wēsh wúsə wódí.»

*Impáámá í Yésus
(Mat 1.1-17)*

²³ Ja Yésus nyə a tééd sáal dé yí, nyə á bə kala múúd á je bə mímbú məwúm málól. Buud bwé á ñgə téduga ná a jí mwán mə Yóseb, Yóseb mwán mə Heli, ²⁴ Heli mwán mə Matat, Matat mwán mə Lévi, Lévi mwán má Melúkí, Melúkí mwán mə Yanay, Yanay mwán mə Yóseb. ²⁵ Yóseb mwán má Matatíyas, Matatíyas mwán mə Amos, Amos mwán mə Nahum, Nahum mwán mə Hesuli, Hesuli mwán mə Nagay, ²⁶ Nagay mwán mə Maad, Maad mwán mə Matatíyas, Matatíyas mwán mə Símyon, Símyon mwán mə Yósek, Yósek mwán mə Yoda. ²⁷ Yoda mwán mə Yoanan, Yoanan mwán mə Résa, Résa mwán mə Zorobábel, Zorobábel mwán má Salátíyel, Salátíyel mwán mə Neri; ²⁸ Neri mwán mə Melúkí, Melúkí mwán mə Adi, Adi mwán mə Kosam, Kosam mwán mə Elumadam, Elumadam mwán mə Er. ²⁹ Er mwán mə Yésus, Yésus mwán mə Elyazar, Elyazar mwán mə Yorím, Yorím mwán mə Matat, Matat mwán mə Lévi. ³⁰ Lévi mwán mə Símyon, Símyon mwán mə Yúda, Yúda mwán mə Yóseb, Yóseb mwán mə Yonam, Yonam

mwán mə Eliyakim. ³¹ Eliyakim mwán mə Məleya, Məleya mwán mə Məna, Məna mwán mə Matata, Matata mwán mə Natan, Natan mwán mə *Dávid. ³² Dávid mwán mə Yése, Yése mwán mə Yobed, Yobed mwán mə Bowaz, Bowaz mwán mə Sala, Sala mwán mə Naáson. ³³ Naáson mwán mə Aminadab, Aminadab mwán mə Adəmin, Adəmin mwán mə Arni, Arni mwán mə Hesəron, Hesəron mwán mə Fares, Fares mwán mə Yúda; ³⁴ Yúda mwán mə *Yákwab, Yákwab mwán mə *Izaag, Izaag mwán mə *Abəraham, Abəraham mwán mə Tara, Tara mwán mə Nakor; ³⁵ Nakor mwán mə Seruk, Seruk mwán mə Ragəw, Ragəw mwán mə Falek, Falek mwán mə Eber, Eber mwán mə Sala; ³⁶ Sala mwán mə Kaynam, Kaynam mwán mə Arfagusaad, Arfagusaad mwán mə Sem, Sem mwán mə *Nówe, Nówe mwán mə Lamək; ³⁷ Lamək mwán mə Matusalem, Matusalem mwán mə Inəeg, Inəeg mwán mə Yared, Yared mwán mə Maluləel, Maluləel mwán mə Kaynam. ³⁸ Kaynam mwán mə Inos, Inos mwán mə Set, Set mwán mə Adam, Adam mwán mə Zembí.

4

*Sátan mə bwówúló Yésus
(Mat 4.1-11; Mak 1.12-13)*

¹ Yésus nyə a wú Zhurdə a má shín lwánd nə Nkəñkə Shíshim ná cwóó. Nkəñkə Shíshim mú kə nə nyə shí a shwéeshád. ² Njwú məjamb mú kə bwówulə nyə wu təñ mwôw məwúm mənə. Yésus nyə a shígé də tóo sá mwôw məəñgúd ná ndéé ja mwôw məəñg má á shín yí a mú gwág zha. ³ Njwú məjamb mú ci nə nyə ná: «Ñkí wo jí *Mwán má Zembí, ciğ nə kwóógú ga ná í nyéég idəw.» ⁴ Yésus mú yidá bəsa nə nyə ná: «Jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: “Muud cugé nə ñkul cugə ñji nə idəw”.»

⁵ Njwú məjamb mú kə nə nyə gwów-gwôw. A mú lwágulə nyə məfaan má

3:19 Mat 14.3-4; Mak 6.17-18

3:27 Salátíyel: 1Ib 3.17; Esd 3.2
29.35; 25.19-26; 11.10-20; 5.1-32

3:21 5.16

3:30 Rut 4.18-22; 1Ib 2.1-14

4:1 Mat 6.16-17; Luk 4.18; Heb 4.15

3:22 4.18 Mwán: Sôm 2.7; Iza 42.1; Luk 9.35; 20.13

3:31 Natan: 2Sa 5.14

4:4 Mbá 8.3

3:33 Mət

shí mishwun mēsh nji ja ηgwúd ná cág. ⁶ A mú ci nā nyə ná: «Mə é yə wo ijwûga ná wo jwúg nā mēfaan mēni mēsh wo ηwa gúmá jāη, nəcέ mə wó jí nā byo. Mə jí nā ηkul yána byo yə múúd yēsh má céél yə yé. ⁷ Ntó, ηkí wo kúd mpwoombá wa shí yə mə gúmá, byēsh í é bə ísá byô.» ⁸ Yésus mú bęsa nā nyə ná: «Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Dugú kúd mpwoombá shí nji wó Zembî woó Yawé. Nji nyə wó wó dúg yə gúmá yé.”»

⁹ *Sátan mú kə nā nyə Yurúsəlem, kə tâl nyə zhwáángé *Mpáánzə Zembî dí gwôw. A mú ci nā nyə ná: «ηkí wo jí Mwân má Zembî, bídúg nyúul wú wa kə kud shí, ¹⁰ nəcέ jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Zembî mə bá lésha nā *wəéngəles bé ná bwə bááguləg wo. ¹¹ Bwə é ηkēny wo mábwəd, kuú wô í nda bwim bəəgá.”»

¹² Yésus mú bęsa nā né ná: «Ciyá jisə ná: “Wo ajáláyé nā bwówulə Zembî woó Yawé.”»

¹³ Ja Njwû məjamb má shîn bwówulə Yésus mimbii myēsh ntāni yí, a mú kyey béégya nā Yésus, kə bwánd ja fwámé fwála í bá bə yí.

Mətéeđulé má ísey má Yésus

(Mat 4.12-17; Mak 1.14-15)

¹⁴ Yésus mú nyingə kə Galilê a njúl nā ηkul á Nkēηkē Shíshim. Jínə dé í mú ηgə jwə cínəηg yēsh. ¹⁵ Nyə á ηgə yə buud minjígúlá *mámpáánzə má mínjígúlá má *Oyúden dí, buud bēsh bwə ηgə yə nyə gúmá.

¹⁶ Ná ndeé nyə á ka kə Nazarēt wú nyə á wəəf wá. A mú kə nyíi *mpáánzə minjígúlá jwôw lú Sábaad nda nyə á dū bwey sá ná. Nyə á ka tōw tátəlí ná a lə Kálaad Zembî. ¹⁷ Bwə mú yə nyə ηgwól kálaad Izayí *muud micúndə nyə á cilə yé. A mú wəef kálaad ná ndeé a mú kwey kúkúl jisə cilyá ná:

¹⁸ Shíshim mə Yawé wúsə mádí nəcέ nyə a gwáágulə mə məwúdə ná mə zág bwiing mímbúmbúwá Jəjə Kéel.

Nyə á nti mə ná mə zág jaaw mímbwug ná: «Bí má wú mímbwug dí», mə jaaw wəancím-ncím ná: «Mísh má má bāη bî».

Nyə á nti mə ná mə zág fεemashi búúđ bwə cúgé nā ηkul shwə mányúúl wá,

¹⁹ mə zə cúndə mbú Yawé mə bá lwóyá mpáam yí.

²⁰ Nyə á ka fúlə kálaad ná ndeé a mú yə fulísh á *Mpáánzə Zembî, a mú jí shí. Buud bēsh bwə á bə mpáánzə minjígúlá wá bwə mú mpu kənd mísh nyədí. ²¹ A mú tééd lásúlə nā bwo, nyə ná: «Kúkúl mícilyá mí Kálaad Zembî bí ámə gwág má ámə lə ní í má bwəma múús.»

²² Buud bēsh bwə á ηgə ságusə nyə. Bēsh bwə á ηgə káam jəjə íciyá í á ηgə wú nyədí mpu dí yí, bwə ηgə ci ná: «Mwân mə Yóseb dí éga?»

²³ A mú ci nā bwo ná: «Mə mpú ná bí é kənd mə kaaná í dū ci ná: “Yé jwówuda, lwagug wóméfwó” yí. Sá á shí gwág ísá wó á sá Kapernawûm yí. Sáág námə byo wa wódí kwáádá.»

²⁴ A mú nyingə ci ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bwə abwélé mpu ləg múúd micúndə nyədí kwáádá. ²⁵ Má jaaw bí búbálé ná, ja Eli nyə á bə yí, ja jəη í á feed tāη mimbú mílól nā onkwoond ósaman yáág-yáág zha mú bə shí nyēsh yí, zhwog mikúsə mí búdá mí á bə *Izəryél. ²⁶ Nji Zembî nyə a shígé kənd Eli mikúsə myəəηg dí! Cwûd! kú bə tóə ηgwúd dí. Nyə á yida kənd nyə Saréputa, shí í gwág nā Sidon yí, wə wúl kúsə múdá á nūη. ²⁷ Mizúzaamá mí á bə námə Izəryél ηkí bulya ja má múúd micúndə Elizé nyə á bə yí. Nji, ηgwúd nā ηgwúd í áshígé lwəgəwa; í á bə nji Naaman muud á Sirí.» ²⁸ Buud bēsh bwə á bə mpáánzə minjígúlá wá bwə mú nyada nā a lásúlə ntó. ²⁹ Bwə mú tōw shí, wáám bə kə nā nyə ηgwála dí tóón, kə bád nā nyə mbáη dí gwôw. Ngwála wəəηg í á bə lwóyá mbáηúđ.

4:6 Mat 28.18; Yuá 12.31 **4:8** Mbá 6.13; 5.9 **4:10** Sòm 91.11-12 **4:12** Mbá 6.16 **4:13** 22.3, 31 **4:14** 4.18 **4:18** 1.68 **4:18** Iza 61.1-2; Mat 11.5; Luk 7.22 **4:18** 1.35; 3.16, 22; 4.1, 14; 10.21; 24.49; Mat 1.18, 20; 3.11, 16; 4.1; 12.18, 28, 31-32; 28.19; Mak 1.8, 10, 12; 3.29; Mis 1.2, 5, 8; 2.4, 17, 18 **4:19** Ləv 25.10 **4:22** Yuá 6.42 **4:24** Yuá 4.44 **4:25** 10j 17.1, 8-16 **4:27** 20j 5.1-14

Bwé mú kə nə nyə wu gwôw ná bwé kə ságəwo nyə wusə mbáŋ dí shí. ³⁰ Nji, nywáá mú cə bwo mpédúgá ná ndéé a mú kyey.

Yésus mə lwóyá ŋkul ijwûga
(*Mat 7.28-29; Mak 1.21-28*)

³¹ A mú shulə kə Kapərnawûm, wúl ŋgwála á faan lú Galilé. A mú də yə búúd minjígúlá mwôw mə ósábaad dî. ³² Buud bwé mú bul káam mbií nyə á ŋgə jígúli yí, nəcé ciyá jé í á də bə nə kéénd.

³³ Ngwól múúd nyə á ka bə *mpáanzá minjígúlá a njúl nə bôw-bôw shíshim jamb, a mú kîm nə ŋkulú ná: ³⁴ «Eéékyé! Yé Yésus muud á Nazarêt! Shé bāŋ nə iney? Ye wo ámə zə jaŋgulə sâ? Məə mə mpú wo. Wo wə féeshá múúd mə Zembî.» ³⁵ Yésus mú ŋkáánd nə jamb ná: «Fadug mpu! Wúg múúd éne nyúúlúd!» Jamb í mú wusə múúd wəŋg shí na tâm buud. Í mú wú nyə nyúúlúd kú sá nyə məbôw. ³⁶ Buud bēsh bwé mú bul káam, bwé ŋgə ci bwámé nə bwámé ná: «Wáyé mbií lású wí nə kéénd nə ŋkul ijwûga ntága ga? Muud éga mə ŋkáánd nə bôw-bôw míshíshim, mí wú?» ³⁷ Jíná dé í mú jwə kákúl jēsh faan dəŋgúd.

Yésus mə lwag ncúlyá mimbâl
(*Mak 1.29-34*)

³⁸ Yésus nyə á ka wú *mpáanzá minjígúlá, a mú kə Shímun dí njôw. Shímun wəŋgú ayôŋ nə yôŋ nyə á bií cii yé á mudá ná táás. Bwé mú ci nə Yésus ná a sáág sâ shú déd. ³⁹ Yésus mú shísh kə jwaagəwo nyédí, ŋkáánd nə ayôŋ nə yôŋ. Ayôŋ nə yôŋ mú bíd nyə. Mudá wəŋg mú wəol cé nə cé tééd ntâg ŋgélə ŋwa njugú wāŋ.

⁴⁰ Ja jwôw í á ŋgə jímə yí, buud bēsh bwé á bə nə mimbâl mimbíi mimbíi wá bwé á zə nə myo wə Yésus. A mú ŋgə bəd myo məbwə ná ndéé mí ŋgə yál. ⁴¹ Zhwog buud məjamb mə á ŋgə wú mə ŋgə kîm ná: «Wo ji *Mwân mə Zembî.» A mú ŋgə ŋkáánd nə mwo, a

kú magulə ná mə ŋgəg nə lás ntó, nəcé mə á ŋgə mpu ná a jisə *Kříst.

⁴² Ja mán í á lām yí, Yésus nyə a cúwo tóŋ kə kúl búúd bwé áshígé bə yí. Buud bwé mú ka kə sə nyə áncuncuma ná ndéé bwé mú kə kwey nyə. Bwé mú cəel bií nyə ná a kú ná kwo béégya nə bwo. ⁴³ A mú ci nə bwo ná: «Í jî ná mə kág námə bwíŋg Jəjə Kéel á Faan mə Zembî míl míŋgwélad. Gwə wə nyə á nti mə ná mə zág sá yí.» ⁴⁴ Nyə á ka kə ŋgə cúndə *mámpáanzə mə mínjígúlá mə *Oyúden mâ Yudéa* dî.

5

Yésus mə tééd jówála ómpwíín
(*Mat 4.18-22; Mak 1.16-20*)

¹ Dúl jwôw, Yésus nyə á bə a tál bwûŋ lú cwoogú cínú á Genezarêt; buud bwé á ka zə bul shúsə nyə ŋgélə gwágulə Milású mí Zembî. ² A mú dóg mósól məbá na ncindye cwoogúd. Buud ó shwey bwé á shulə mósól məŋgúd, bwé ka ŋgə gusa məwód máŋ. ³ Yésus mú kəwa dúl byóol dəŋgúd. Dāŋ í á bə dé mə Shímun. A mú ci nə Shímun ná a wúg nə byóol bwúŋúd shísh ŋgeé bwag. A mú ji shí na byóólúd ka ŋgə yə buud minjígúlá.

⁴ Ja nyə á yəw lásúla yí, nyə á ci nə Shímun ná: «Súsálúg byóol dwô kúl jí ŋkí jímə yí bî wúsəg məwód məjúwód ná bwé julə óshû.» ⁵ Shímun mú bəsa nə nyə ná: «Mása, sə mə ntāŋ búlu ncindî kú bií təo sâ. Mə zə wusə məwód nji nəcé wo mə ci.» ⁶ Bwé mú wusə məwód ná ndéé bwé mú bií ncúlyá oshû, məwód mə ŋgə nyey. ⁷ Bwé mú də mas búúd ó gwoŋg bāŋ bwé á bə dúl byóólúd wá məbwə ná bwé zág kwíind bwo. Bwé mú zə, bəŋŋə bwé mú wá óshû məbá mēsh dí ná ndéé mə mú tééd nə mə nyasula məjúwód.

⁸ Nda Shímun Pyēr nyə á dóg ntó ná, nyə á zə kúd Yésus məbwóŋ shí, nyə ná: «Cwáməba, wúg mə kúnə-kúnə nəcé mə ji sóol *misám.» ⁹ Wəŋg mbií bwé á bií oshû yí í á sá bəŋŋə buud bə

bêsh injkunjúund. ¹⁰ Teem bæ Zhâk bá Yuánes bwân ó Zhébedé bwá á bæ buud ó gwoonŋ ɔ Shímun wá bwá á bæ námé nê injkunjúund. Né ndéé Yésus mú ci nê Shímun ná: «Kú bæeg fúndə, tééd fwála gaád wo zé bá ðə julə búúd.» ¹¹ Bwá mú zə nê móól cínú ná ndéé bwá lágə ntâg isâ byêsh, bæ Yésus.

*Yésus má lwag zúzaamá
(Mat 8.1-4; Mak 10.40-45)*

¹² Na gúl ja, Yésus nyə á bæ wúl ngwála ðí. Ngwól múúd nyə á bæ cínəngú nê zaamá nyúúlúd ná jəəd. Ja múúd wəonŋ nyə á dúg Yésus yí, nyə á læl zə jwaagəwo kúd mpwóómbú mándalúd, jəgula nê nyə ná: «Cwámba, nkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bæ mə ná səndôŋ.» ¹³ Yésus mú séémb mbwâ, kúnə nê nyə, ci nê nyə ná: «Má magulə. Nyúúl í bəg wo ná səndôŋ!» Cé nê cé, zaamá í mú shîn wú muud éne nyúúlúd.

¹⁴ Nji Yésus mú təl nyə mpéndí ná ci a kú jaaw təə muud sâ í má sŷy yí. Nyə nê ná: «Yidag kə lwágulə fada nda wó músé ná, wo ka wá sâ Moyíz nyə á ci yí shú yálúlə wó má yâl ni. Bwá mpúg ná wo mú mpwogé.» ¹⁵ Lâŋ má Yésus í mú ngə bul kyey, buud bwá mú bul ngə seŋgya áncuncuma, ngə zə gwágulə nyə, ngə námé zə lwəgəwa məbwas máŋ. ¹⁶ Nji, nyə mú kə, nyáméfwó íkúl í áshígé bæ nê buud yí, kə jəgula nê Zembí.

*Yésus má lwag mbúmbwúgú
(Mat 9.1-8; Mak 2.1-12)*

¹⁷ Yésus nyə á ngə yə buud minjígulá dúl jwówád. Bóól *Ofarizyêŋ nê *Onkume ó mácéxə bwá á zhu míləəm myêsh myâ Galilé nê Yudéa, bóól zhu námé Yurúsələm. Yésus nyə á bæ nê nkul mə Cwámba shú ná buud məbwas má ngág nê yâl. ¹⁸ Ká dúg ná, bóól búúd bwá mú wóós bwá ngə nkény mbúmbwúgú táádád. Bwá mú ngə sŷ ná bwá nyíngál nyə njów kənd nyə kúl Yésus nyə á bæ yí. ¹⁹ Bwá áshígé ka bæ nê wú bwá nyíngálúg nyə, nəcé buud bóle

áncuncuma. Bwá mú ntâg bád nê nyə kwáminú kə cúwo luun ná ndéé bwá shul nyə nê táádé jé wá Yésus na tâm buud.

²⁰ Yésus mú dúg ná buud bəonŋgú básə nê fwámé búgá, a mú ci ná: «Amudúm, mə má juu wo nê *misám myô.» ²¹ *Oyíguli ó mácéxə bənôŋ Ofarizyêŋ bwá mú tééd ngələ lás bwámé nê bwámé ná: «Wáyé múúd ngə *lás nê Zembí bwaasúlə mpu éga? Ngwól zé jí nê nkul juu búúd nê misám myéd kwoŋ Zembí nyáméfwó?»

²² Yésus músə mpu sâ bwá á ngə táduga yí, a mú lás nê bwo ná: «Jí bí ngə ci bídí mílámád yí? ²³ Jí í búl bæ kúnə-kúnə? Ye cílə nê muud ná: “Mə má juu wo nê misám myô”, ye ná: “Wəólúg, wo kyéyag?” ²⁴ Má ka cəel ná bi mpúg ná *Mwân mə Múúd jí nê nkul ijwúga ná a juu búúd nê misám myáŋ wa shí.» Ntó, Yésus mú yid wá mbúmbwúgú, nyə nê nyə ná: «Má ci nê wo ná, wəólúg, wo nkényúg táádé gwô, wo nyíngəg kə njów.» ²⁵ Námé cé nê cé, mbúmbwúgú mú wəól bwá ngə dúg, a mú nkény táádé jé, kyey kə njów a ngə yə Zembí gúmá. ²⁶ Buud bêsh bwá mú káam mbíí á ná fəg ðə jímb lúúd. Bwá mú yə Zembí gúmá bwá mú bul bæ nê ifwaas, bwá mú ngə lás ná: «Sé má dúg *ísâ í mímbúgú múús.»

*Bwá ádé fəla sâ ágúgwáan nê acwúlú
(Mat 9.9-17; Mak 2.13-22)*

²⁷ Ja ísâ íni í má shîn yí, Yésus mú cúwo tóŋn, a mú dúg nwenye tóya bwá á ðə jəw ná Lévi yé njúl kúl bwá á ðə jəna tóya yí. Yésus mú ci nê nyə ná: «Bəg mə.» ²⁸ Lévi mú lágə ísâ byêsh, təw bæ Yésus.

²⁹ A mú kə sá məma dína nyádí njów. Onwenye ó tóya nê bóól búúd bwá á kə cínəng áncuncuma, bənôŋ bwá mú kə ðə. ³⁰ *Ofarizyêŋ bənôŋ *Oyíguli ó mácéxə bwá mú kə ngə nyímbula nê *ompwíín ó Yésus ná: «Nəcé jí bínôŋ onwenye ɔ tóya nê bóól osóol ɔ məbôw bí ngə bále ðə nê ngul yí?»

³¹ Yésus mú bęsa nę bwo ná: «Mikanz dí mí dę jii jwówęda, í dę bę mímbęł. ³² Mę a shígę zę jów ótętęłí ę búúđ ná bwó cęndúg mítęđúgá, mę á yida zę jów osół ę mábđw.» ³³ Bwó mú ci nę nyę ná: «Ompwíin ó Yuánes báá bwó dę ci idęw yęłę Zęmbi gúma, ompwíin ó Ofarizyęn bwó dę námá sá ntó; węc bwó bęn ku ci.» ³⁴ Yésus mú bęsa nę bwo ná: «Ja múúđ má nęwa bę yí, a tęł zęn, a jów óshwá bę; ye bi búsa nę nkul sá ná oshwá bę bwó yídag zę nę męcęy lámúđ bęnđn muud bę bwó njúl kęł nęwúđ? ³⁵ Mbđ! Nji mósł mwđw má nęgę zę, bwó bá yíl bwo muud bę yí. Mwđw męcęgú dí ó óshwá bę bwó ka bá ci idęw.»

³⁶ A mú námá kęnd bwo kaanę ná: «Bwó áđę nyaa káándę ágúgwęan* nęwa kęł cínęngú, kę wá bágá bwoodú káándęđ. Múúđ mę ká sá ntó, í é bę, a má nyaa káándę ágúgwęan, kęł ję kú nęnęgę mpíya nę káándę á bwoodúđ. ³⁷ Ntó námá, bwó áđę nęwa węan ágúgwęan kę wá bwoodú lenyad; nękwanęgá węan í é sá ná lenya búndúg, węan shwiy shí. ³⁸ Ntó, í jii ná bwó đúg wá węan ágúgwęan ílenya í ágúgwęanęđ. ³⁹ Muud cugę nę nkul bę ná a shín nęgul męłwęg má má lyęn má a nęnęgę gwág yęęsh íkwan. Mbđ! Bwó dę ci ná męłwęg má má lyęn má wá męsá fwámę męłwęg.»

6

*Yésus nę męcęę má Sábaad
(Mat 12.1-14; Mak 2.23-28; 3.1-6)*

¹ Í á wósł dęłúgá jwđw lú Sábaad dí ná, Yésus nyę á nęgę lína ifambá í *blé. *Ompwíin bę bwó mú ka nęgę búgę mikęnęg mí blé, nęgę nyamęsę ná ndęę nęgę đę. ² Bósłúgá búúđ wę gwoonęg *Ofarizyęn bwó mú lás nę bwo ná: «Nęcé jí bí nęgę sá sę męcęę má amágúłýę ná muud sáág jwđw lú Sábaad yí?»

³ Yésus mú bęsa nę bwo ná: «Ye bi afwóyę bwęłę łę sę *Dávid nyę á sá ja

bęnđn buud bę bwó á gwág zha yí? ⁴ Nę nyę á kę nyíi banda *mátúnęga dí, nęwa ibęłęd í á dę bę ci shú yęłę Zęmbi gúma yí đę, a yę námá búúđ bę bwó đę. Í njúl ná męcęę má nęgę ci ná nęi ofada wę bwó á jęła nę dę đę byo, kú nę nęgwól múúđ shús.» ⁵ A mú ci nę bwo ná: «Mwęn mę Múúđ nęgę jwú nę męcęę mę Sábaad.»

⁶ Í á nęnęgę bę dęłúgá jwđw lú Sábaad dí ná, Yésus nyę a nyíi *mpáánzł minjígúłá, a mú dę yę búúđ minjígúłá. Nęgwól múúđ nyę á bę cínęngú nę mbwę męcncwým shwáámblę. ⁷ *Oyígęłi ó męcęę bęnđn Ofarizyęn bwó mú nęgę fáf Yésus ná bwó đúg nękí nyę é lwag múúđ jwđw lú Sábaad, bwó shwęman nyę.

⁸ Yésus mú bwęy mpu mítęđúgá bwó á nęgę tęđęga bwóđi męłámúđ myá. A mú ci nę muud á mbwę shwáámblę ná: «Tówúg tętęłi, wo kęg tđw na tām buud.» Muud węcęng mú kę, kę tđw.

⁹ Yésus mú ci nę buud ná: «Mę shíł ná bí ná ye męcęę má magulę ná sę sáág męnywa jwđw lú Sábaad, ye ná sę sáág mębđw, ye ná sę cęgęg buud, ye ná sę gwúg?» ¹⁰ A mú cinę mpwóómbú nęgę đúg bęsh nyęđi mákoogú ná ndęę nyę nę muud á shwáámblę mbwę ná: «Kwęęgúg mbwę.» A mú kwęęg mbwę, í mú bę mpwogę. ¹¹ *Onkumę ó męcęę bęnđn Ofarizyęn bwó mú bę nę impimbę nda bwó é cwíł. Bwó mú nęgę sęnęsa mękęł bwámę nę bwámę nęgęłę sę sę bí nę nkul sá Yésus yí.

*Yésus mę fęęsh búúđ ę lwámá bę
(Mat 10.1-4; Mak 3.13-19)*

¹² Í á zę bę na dęł fwála dí ná, Yésus nyę a bád mbúmbęnđđ kę jęgęła nę Zęmbi. Nyę a shínal bulú ncindí a nęgę jęgęła. ¹³ Ja mán í á lęm yí, nyę a jów ompwíin bę a mú fęęsh wým nę óbá cínęngú, a mú gwiid bwo ná *buud ę lwámá. ¹⁴ Í á bę, nę Shímun nyę á gwiid ná Pyęr yę, nę Andrę mínyęnđ mę Pyęr węcęngę, nę Zhęk nę Yuánes, nę Fíłip,

5:32 19.10 5:33 Mat 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34 5:34 Mat 9.15 * 5:36 Na ji kęł káándę í afwóyę kę męjúwó ná ndęę í juli yí. 6:1 Mbá 23.25 6:2 MmN 20.8-10 6:3 1Sa 21.2-7; Lęv 24.5-9 6:6 Mak 2.27-28 6:11 Yuá 5.16, 18 6:12 5.16 6:14 Mis 1.13; Yuá 1.40-44

nə Batələmî, ¹⁵ nə Matiyô, nə Tómas, nə Zhâk mwân mé Alfê, nə Shímun nyə á bə kaambulə ləəm yé, ¹⁶ nə Yúdas mwân mə Zhâk, zə keel Yúdas Iskariyôt muud nyə á zə kusha nə Yésus yé.

*Yésus mə lwag mímbâl
(Mat 4.24-25; Mak 3.7-11)*

¹⁷ Yésus nyə á ka shulə wú nə bwo mbúñád zə tów kúl í á bə mbwaanzulə yí. Ncúlyá *ompwíin bé nə kúdə zhwog buud bwé á bə cínəng áncuncuma bwé ngé zhu Yudéa yêsh nə Yurúsələm, bóól zhu fundú mân á kóomb míngwéla myâ Tir nə Sidon. ¹⁸ Buud bəngú bwé á zə né bwé zə gwágulə Yésus zə ngə lwəgəwə məbwas máñ. Bəng bów-bôw míshíshim mí á də təl cwúnd dí wá bwé ngé yál. ¹⁹ Buud bəsh bwé á ngə sɔ nə bwé kúnyá nə Yésus nəcé nyúl ñkúl í á ngə wú nyédí ngə lwag bwo bəsh.

*Yésus mə yá búúd minj#gúlá
(Mat 5.1-12, 39-48; 7.1-12, 16-21)*

²⁰ Yésus mú bân mísh dág *ómpwíin bé, a mú ci nə bwo ná:

Bí buud ɔ məbúwa bí mé jəla, nəcé Faan mə Zembî dí shú dún.

²¹ Bí buud bí ngé gwág zha kidíga wá, bí mé jəla,

nəcé bí mə bá bə nə jílá.

Bí bəng bí ngé jii məyê kidíga wá, bí mé jəla,

nəcé bí mə bá bə nə məshusəg.

²² Buud bwé bá mpíi bí, bwé ban ná bí kú ná də seəngya nə bwo, bwé lwíy bí, bwé ñwa míné mán nda sá nyéé nəcé bí ngólə bɛ *Mwân mə Múúd. Ja í bé nə bí ntó yí, bí mé jəla. ²³ Jwôw í bé nə bí ntó yí, gwágúgá nywa, bí kôw nə məshusəg,

nəcé bí mə bá kə bə nə məma myéna gwôw. Mpugá ná nda bwé ngé sá bí ni, ntó námé wé ímpáámbé byáñ í á də sá *buud ɔ mícúndé yé.

²⁴ Ká məntágula nə bí buud ɔ kúm,

nəcé wún təəm wêsh ɔ bí bí nə ndí ni.

²⁵ Məntágula nə bí buud bí nə jílá wá,

nəcé bí mə bá bə nə zha.

Məntágula nə bí buud bí ngé gwo kidíga wá,

nəcé bí mə bá tədəwa, bí jii məyê.

²⁶ Məntágula nə bí ja búúd bəsh bwé fáág bí, ci nə bí nji mənywa yí.

Mbíi ngwúd wəng námé wé ímpáámbé byáñ í á də sá buud ɔ mícúndé wá məshúgá yí.

²⁷ «Nji, məe mə ci nə bí buud bí ngé gwágulə mə wá ná, cəeləgá mizhízhíñ mín, bí sá bəng bwé ngé mpíi bí wá mənywa. ²⁸ Bwádánúgá nə buud bwé shwó bí wá, bí jəgula nə Zembî shú bəng bwé ngé cúg bí wá. ²⁹ Nkí muud mə nyífə wo bóonz mbáñád, yəg námé nyə wúl mbáñ. Nkí muud mə mándá wo nə kúúd gwô, wo kú kaambulə nyə nə wáma gwô á cwú. ³⁰ Nkí muud mə gwáámb wo sá, yəg nyə; nyəng mə mándá wo nə sá gwô yé, bídúg a kəg nə gwo. ³¹ Ságá buud sá bí mé céél nə bwé sáág bí yí.

³² «Nkí bí mé də cəel nji buud bwé céél námé bí wá, buud bí nə ñkul ka lɔ bí ntədəlé? Ngaá nə osól ɔ *mísəm bwé də námé cəel nji buud bwé céél bwo wá? ³³ Nkí bí mé sá búúd mənywa nji bəng bwé sá námé bí mənywa wá, buud bí nə ñkul ka lɔ bí ntədəlé? Ngaá nə osól ɔ mísəm bwé də námé sá ntó? ³⁴ Nkí bí mé də kənd íkwálá nji wú bí mé bwánd nə búgá ná bwé é nyiñg bí wá, buud bí nə ñkul ka lɔ bí ntədəlé? Ngaá nə osól ɔ mísəm bwé də námé kənd íkwálá nji wú bwé də nyiñg bwo tən ngwúd wá?

³⁵ «Bí bāñ, cəeləgá mizhízhíñ mín, dūgá sá búúd mənywa, bí də yə búúd íkwálá kú bwánd ná bwé nyiñgəg bí. Ntó, Zembî mə bá yə bí məma myéna; í é mpúy nə bí búsa bwān ó Zembî a gwów-gwôw. Nəcé nywáá ji nə jə lâm tɛm bə shú búúd bwé aŋgê nə yə nyə akíba wá, tɛm bə shú bəng wá mbíya milám. ³⁶ Dugá lwóya lâm ínkúñkwon

6:19 Mat 9.20   **6:20** Mat 5–7   **6:20** Zhk 2.5   **6:21** Mbú 7.16-17; Zhe 31.25; Sòm 126.5; Iza 61.3

6:22 Mat 5.11; Yuá 16.2; Mis 5.41; 1Pr 4.14   **6:23** Mat 5.12   **6:24** Mat 19.23-24; Zhk 5.1   **6:25**

1Kr 4.8   **6:26** Zhk 4.4; Zhe 5.31   **6:29** Rom 12.17; 1Kr 6.7   **6:35** yə búúd íkwálá: Ləv 25.35-36

nda Sósngú wún má dɛ lwóya lâm ñkúnkwon ná.

³⁷ «Kúgá dɛ jéég búúd minjagá, bwá ka námá bá dɛ bæ kú jéég bí minjagá. Kúgá dɛ yə búúd intúgúlí í mábɛɛ mán, bwá ka námá bá dɛ bæ kú yə bí intúgúlí í mábɛɛ mán. Dugá juu búúd nə məbɛɛ mán, bwá ka námá bá dɛ juu bí nə mán mábɛɛ. ³⁸ Dugá sá yána, bwá bāg námá dɛ sá bí yána. Bwá bá dɛ shwu bí isâ mɛma kwáám káándád, í njúl njinyá, bwá san í ngó sɔw. Nəcə yuug bí é dɛ yigula bóól búúd ná ndí yí, gwó námá ó bwá bá dɛ yigula bí nə ndí yí.»

³⁹ Yésus mú námá kənd bwo kaanó ná: «Ngwól áncím-ncím ji nə ñkul jaand nə ngwól? Ngaá ná bēsh bwá é búla bíd?» ⁴⁰ Mpwiín nyə ádé bwele ntə yíguli; nji, *mpwiín má mpú ñwa njígulá yé má dɛ námá bæ nda yíguli.

⁴¹ «Nəcə jí wó ngó mpu dúg ntand shwú jí mínyəñú woó jús dí, nji wo kú dúg mbwûñ wí dwó jús dí yí? ⁴² Ntədəlé wó jí nə ñkul ci ná wo yíl mínyəñú woó ntand shwú júsúd wɛ kú dúg mbwûñ wúsó wo dwó júsúd yí? Yé múúd məkəñ, fwog yíl mbwûñ wódí júsúd; ja jəñgə wə wó é ka dúg nda wó jí nə ñkul yíl mínyəñú woó ntand shwú júsúd ná.

⁴³ «Fwámé líí dí í dú wúmə íbumə í abúbôw; líí abúbôw kú námá wúmə fwámé íbumə. ⁴⁴ Líí jēsh í dɛ mpúy íbumád. Bwá ádé mwáág ífumbí ngwúdáánzə dí, kú saag mábudə ngwuñúd. ⁴⁵ Jəjə múúd lâm yé wúsə nə jəjə kwəzú, í ka dɛ wéeshali jəjə isâ; bów-bôw múúd yé lâm nə bów-bôw kwəzú, ka námá dɛ wéeshali bów-bôw isâ. Sâ múúd ngó bul tédaga lámúd yí, gwó wə mpu yé í dú lás yí. ⁴⁶ Bí ngə jôw mə ná Cwámba! Cwámba! Ká nəcé jí bí búsó kú sá sâ má ngó ci yí? ⁴⁷ Muud yēsh mə zə mádí zə gwágulə lósú má ngó lás ga, a sá nda má ngó ci ná, muud wəñgə jisə mbií múúd má zə lwágulə bí ga. ⁴⁸ A ji nda muud mə sá ná, ja á zə shumə njów yí, a tééd fáág shí ná fáág fáág fáág, a

mú kə tâl mífim kwóógúd. Ja mpun i wós yí, kwunjú tɛɛm dɛ nyífa njów wəñgúd, í kú bwele shwágusa, nəcé í bələ fwámé shumyá. ⁴⁹ Nji, ñkí muud mə gwágúlə lósú má ngó lás yí, a kú sá nda má ngó ci ná, a jisə nda muud mə shúmə njów mátag dí kú fáág nə ndé kə tâl mífim kwóógúd yé. Kwunjú mə ká nyífa njów wəñgúd, í búg shugula shí nə mpuu.»

7

Yésus má lwag sól məsáal mə wúl lúlúú ózimbi

(Mat 8.5-13; Yuá 4.46-54)

¹ Ja Yésus nyə a shín lás lósú yé nə wēsh kúl búúd í ngó gwág yí, nyə á kyey kə Kapernawúm. ² Wúl lúlúú múúd í á dɛ jwú nə ozimbi təd yí í á bæ nûñ, lwaá dé á lâm í á ngə bwás ñkí yáág ná í zə yə. ³ Lúlúú ózimbi ni í á ka gwádaga Yésus. A mú kənd bábaalé ocúmbá buud wə *Oyúden ná bwá kág jəgula nə nyə ná a zəg lwag nyə lwaá dé. ⁴ Ocúmbá buud bəñg bwé mú kə wós wə Yésus, kə bul bul tēg nyə məbwə ná: «Muud éne má jəla ná wo kwííndúg nyə, ⁵ nəcé á cɛel lwon búúd jisú, nyə wə nyə a lwə sə *mpáánzə minjígulá nyísú.»

⁶ Yésus mú ñwa zhíí, bəñónə bwé mú kə. Ná bwé wál bá kə kumə njów, lúlúú ózimbi mú kənd óshwə bé ná bwé kág ci nə Yésus ná: «Cwámba, kú bul ntágulə nyúúl, nəcé mə ampíyáyé ná wo nyíig mádí njów. ⁷ Gwə wə má shígé kwey tətəlí nə mə zəg məmɛfwó zə bwəma nə wo yí. Jeg lás lásúg, sól məsáal waamá yálúg. ⁸ Nəcə mə ji nə omása bwé ngó jwú nə mə wá. Mə ji námá nə ozimbi má ngó jwú nə ndí wá. Nyəñg yēsh má é ci ná a kyéyug yé, a kə; nyəñg má é ci ná a zəg yé, a zə. Má ká ci nə lwaá dām ná í sáág gúl sâ, í sá gwo.»

⁹ Yésus nyə á faag njwú ozimbi éne ja nyə á gwág á má lás ntáni yí. A mú yid dúg búúd bwé á ngə bɛ nyə áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Má jaaw bí ná mə afwóyɛ bwele dúg múúd

nə fwámé búgə nda nyíga, tɛɛm bə kúl búúd *Izəɾəyêl dî» ¹⁰ Buud bwə á zə lwámád wá bwə mú nyingə, kə njów má lúlúú ózimbi, bwə mú kə kwey sóol mäsáal mú mpwogé.

Yésus mə gwûmashi mwân mə wúl kúsá múdá

¹¹ Yésus nyə á ka kə ηgwála á Nayîn, bəñəη *ompwíin bə nə bóól zhwog buud ɔ bwə á ηgə kə. ¹² Bwə ηgələ shísh ηgée mpumbé ηgwála, dúg ná, buud bwə ηgə kə nə mbimbə ná bwə ká dəl. Í á bə cágə lú mwân, nyɔɔngú njúl kúsə. Zhwog buud ɔ ηgwála bwə á ηgə lúgal nyə.

¹³ Cwámba nyə á bul gwág cey lâm mwo dí ja nyə á dúg kúsá múdá wɔɔng yí. A mú ci nə nyə ná: «Kú ná ηgə jii.» ¹⁴ A mú shísh kə kúnnya nə taŋú. Buud bwə á ηgə ηkəny wá bwə mú shigula. Yésus mú lás ná: «Mwâ ncwámá, juumág! Má ci nə wo ntó.» ¹⁵ Mbimbə mú wɔɔl ji njínjilí, tééd ntág ηgələ lás. Yésus mú ηwa nyə nying yə nyóɔngá.

¹⁶ Buud bəsh bwə mú bə nə inkuŋkúúnd. Bwə mú ηgə yə Zembî məshwúmb bwə ηgə ci ná: «Məma *múúd micúndá mə wóós sádí. Zembî má zə kwiid kúl búúd jé.» ¹⁷ Lân mə Yésus í mú ηgə kala ná ndéé í mú kyey Yudéa yēsh nə cínəng məkoogú məkoogú yēsh.

Yésus bá Yuánes Nduu-buud (Mat 11.2-19)

¹⁸ Yuánes Nduu-buud nyə á ka gwág misóólúgú míni myēsh nə *ompwíin bə. Nyə á ka jôw óbá cínəngú, ¹⁹ a mú kənd bwo wá Yésus ná bwə kág jî nyə ná: «Ye wo wá muud sá ηgə bwánd ná a bá zə yé? Ye sá kwóg ná bwánd íshús?» ²⁰ Ompwíin ó Yuánes bwə mú kə wóós wá Yésus, bwə mú ci nə nyə ná: «Yuánes Nduu-buud ηgə nti sé ná sá zág jî wo ná: “Ye wo wá muud sá á ηgə bwánd ná a bá zə yé, ye sá kwóg ná bwánd íshús?”»

²¹ Námə fwála dɔɔngú di, Yésus mú lwag zhwog buud məbwas, shínal íjâm, yíl məjamb, bəny zhwog wəancím-ncím mísh. ²² A mú bəsa nə buud Yuánes nyə á nti wá ná: «Kəgá jaaw Yuánes sâ bí má dúg yí nə sâ bí má gwág yí. Wəancím-ncím bwə ηgə mpu dúgya; mimbúmbwúgú mí ηgə kyey tətəlí, mizázaamə mí ηgə yál, wəakúmélwə bwə ηgə mpú gwág, mimbimbə mí ηgə gwúm, inkuŋkwónúələ í búúd í mú ηgə gwág Jjɔ Kécl. ²³ Muud nyə é bə kú bwəma nə bɔɔgú mádí yé, nywáá má jəla.»

²⁴ Ja búúd Yuánes nyə á nti wá bwə má nyingə yí, Yésus mú zə lésa nə buud bwə á bə cínəng áncuncuma wá; a mú ci nə bwo shú mə Yuánes ná: «Ja bí á də kə shí a shwéeshá dí yí, bí á də kə dúg jî? Ye gúl ká í dúgə ntəη nə fufá? ²⁵ Nkí í á shigé bə ntó, bí á də kə dúg jî? Ye ηgwól múud dúgə bwáád íjimá í mímbwéedí? Mbô, buud bwə dú bwáád íjimá í mímbwéedí də cugə cug álal-ηkul wá bwə də bə mínjów mí ójwú-buudud. ²⁶ Ká bi á də kə dúg jî? Ye *muud micúndá mə Zembî? Haaw, mə jaaw bí ná nyɔɔng bí á kə də dúg yé mə ntə ηkwónj múúd micúndá mə Zembî. ²⁷ Nəcə nyə wá Zembî nyə á ci nda jísé cilyá nyádí Kálaad dí ná, ná: “Dugí! Mə zə kənd mbwiingye lân waamə ná a kág wo shwóg kə kwambulə wo zhií.”

²⁸ Má ka jaaw bí ná, mpédúgá buud bəsh bwə má byél mímwə mí búdad wá, kú nə muud mə ntə Yuánes. Nji tɛɛm bə ntó, muud mə bul bə zhizhe Faan mə Zembî dí yé, á ntə Yuánes. ²⁹ Buud bəsh tɛɛm bə óhwenye ɔ tóya bwə á ηgə duwan wá Yuánes wá, báá bwə á ηgə magulə ná Zembî jî tətəlí. ³⁰ Nji, *Ofarizyêη bəñəη *Onkumə ó mácçç bəη buud bwə á ban ná bwə adúwáné wá Yuánes wá, bwə á ban sâ Zembî nyə á yagúlə shú dánj dí yí.

³¹ «Mə kág ná yíga kala búúd á múús nə ozá? Mə kág ci nə búsə ntudələ? ³² Búsə nda ikágə bísə shishé

7:12 10j 17.17 7:15 10j 17.22-23 7:16 1.68; 19.44 múúd micúndá: Mat 16.14; 21.11, 46; 26.68; Mak 6.15; 8.28; 14.65; Luk 7.39; 9.8, 19; 22.64; 24.19; Yuá 4.19; 6.14; 7.40; 9.17 7:22 4.18-19; Mat 11.5 7:27 Mal 3.1; MmN 23.20; Mak 1.2; Luk 1.76 7:29 Mat 21.32 7:29 3.7, 12

íσεγγυά δί γί, bíl í ηγά κάμβυλα nə bílúgá ná: «Sé má lwɔ́ bí ilúlwón η ábulya məkəl, bí kú sáág; sé má nyiηgə wá míηgwa mí shwiy, bí kú jii».³³ Ntó wá í ηγά bæ éga; Yuánes Nduu-buud nyə á zə, kú də ídíy-dây, kú ηgul málwəg; bí ná: «A jì nə jamb.»³⁴ Mwân mə Múúd mə zə, a ηgá də a ηgá ηgul, bí ná: «Nyíni jisə ndəl dəg, ηgulə məlwəg. A jì námə shwə oηwenye ɔ tóya nə osól ɔ *mísám.»³⁵ Njì buud bēsh bwə ηgá bɛ fəg mə Zembî wá bwə ηgə lwó nə jisə jɔjɔ sâ.»

Yésus má juu ηgwól múdá

³⁶ Nηgwól *Farizyēη nyə a jōw Yésus nə a kэг nyádí njów bá bwə ké də. Yésus mú kə nyíi njów mə Farizyēη wəηgə kə ηwa jiya shú dálə.³⁷ Nηgwól múdá nyə á də bæ sól *mísám cínəη ηgwála, nyə á ka mpu nə Yésus jì wə Farizyēη éne, a ηgə də. Ká dúg íi, mudá wəηgə mə wós, a zág nə labínda fúfuundú *alubátrə* dí.³⁸ A mú zə tōw Yésus mpəsə, ηgeε kóómb məkuú. A mú də jii, də bweesh Yésus məkuú nə məzhwíle nə ndéé a fím nyə mwo nə shilú jé, a músə ηgə ywó nyə mwo nə mpu, a nywɔ́ mwo labínda.³⁹ Ja Farizyēη nyə a jōw Yésus yé nyə á dúg sólúgú wəηgə yí, nyə á ηgə lás nyádí lámúd ná: «Muud éga mbəm bæ *múúd micúndə mə Zembî, ηki a mə mpu múdá ηgə kúnya nə nyə éga mbii múdá á jisə yí, a mpu nə a jisə sól misám.»

⁴⁰ Yésus mú lás ci nə nyə ná: «Shímun e, mə cεel jaaw wo gúl sâ.» Shímun ná: «Yíguli, jaawúg.»⁴¹ «Nηgwól múúd nyə á bæ nə buud obá bwə mbíd nyə mpwálá; ηgwól nə mpwálá odanarí mitəd mitóon, ηgwólúgá nə odanarí məwúm mátóon.⁴² Nda bwə áshígé bæ nə *mwaanē bwə nyíηg nyə yé ná, nyə á shwal bíd bwo nə mpwálá nyəηg. Búud obá óníd, nyáyé nyə é bul cεel múúd mpwálá wán yé?»⁴³ Shímun mú bɛsa ná: «Mə tádúgá ná í é bæ nyəηg á

mə bíd nə məma mpwálá yé.» Yésus nə nyə ná: «Wo mə sámb mbii í jála yí.»

⁴⁴ Yésus mú yid wə mudá, nyə nə Shímun ná: «Wo mə dúg múdá éga? Mə ámə nyíi wa wódí njów, wo shígé shwú mə məjúwó məkuú; njì nywáá, a mə gusa mə məkuú nə məzhwíle mé, a fím mə mwo nə shilú jé.⁴⁵ Wo shígé námə ywó mə mpu; njì nywáá, té nyé ámə nyíi wa yí, a jì njì a ηgə ywó mə məkuú.⁴⁶ Wo shígé nywɔ́ mə məwúdá lúú; njì nywáá mə nywɔ́ mə labínda məkuú.⁴⁷ Gwə wə mə ká jaaw wo ná, misám myé mí á tεem bulya nda jí, a mə bii íjuugá yá misám myəηg myēsh; gwə wə á bul bæ nə cεelí nə mə yí. Nəcə, muud bwə də juu nə isá cíg-cíg yé a də námə bæ nə cεelí cíg-cíg.»⁴⁸ A músə ci nə mudá ná: «Wo mə bæ nə ijuugá nə misám myô.»⁴⁹ Buud bwə á bæ dína dí wá bwə mú ηgə lás bwədí mílámúd ná: «Nyáyé múúd éga nyε? A bálé juu múúd nə misám?»⁵⁰ Yésus mú ci nə mudá ná: «Wo mə *dúg cəg nəcé búgə gwô. Wεε kaág nə shεε.»

8

Kanda mbəəl məmpəg (Mat 13.1-9; Mak 4.1-9)

¹ Mpəsə isá ini, í á zə bæ ná, Yésus nyə á ηgə kyey míηgwála nə mándúd ηgə jíguli buud, a ηgə cúndə Jɔjɔ Kéel á Faan mə Zembî. *Buud ɔ lwámá bé wúm nə óbá bwə á ηgə lúgal nyə,² nə bóól búdá nyə á yíl məjamb wá, nə bóól nyə á lwag wá. Í á bæ, nə Maríya bwə á də jōw nə Mədalína məjamb zəηgbá mə á wú yé,³ nə Yuána mudá mə Kúsa nyə á də vyee jús isá í Herod dí yé, nə Susána, nə bóól búdá. Budá bəηgə bwə á də ηgə kwínd Yésus bənəη buud ɔ lwámá bé nə məbii máη.

⁴ Buud bwə á ka zə sεεηgya ηkí jág bulya, bwə ηgə wú míηgwála myēsh, ηgə zə nyádí. A mú zə lás nə bwo kanda ná: ⁵ «Nηgwól mbəəl məmpəg nyə á zə kə myεεg mpəg. Ja á mə ηgə myεεg

7:33 Mat 9.14; Mak 2.18; Luk 5.33 7:33 1.15 7:34 Mat 9.10 7:36 11.37 7:37 Mat 26.6-7;

Mak 14.3 * 7:37 alubátrə: Nyə á bæ dúl váál kwóógú, bwə á də mɛ ifúfuundú í bwíl nə ndí yí. 7:39 7.16 7:42 Mat 18.27 7:44 Mat 18.4; 1Tm 5.10 7:46 Sôm 23.5 7:48 5.20; Mat 9.2; Mak 2.5 7:50 Mat 9.22 8:2 23.49, 55-56; 24.1-10; Mat 27.55-56, 61; 28.1, 8-10; Mak 15.40-41, 47; 16.1, 8

yí, nyúl mpúmá í má shugula zhíí nà zhíí. Buud bwé mú nyaal nywo nà mækuú, inunú í zə ntâg shîn lúu. ⁶ Nyúl kə shugula kwóógúd, í mú kə ná ndéé í mú shwáás nəc kú nà mæbwaas. ⁷ Nyúl mú shugula íbiin-bíinad. Bónôñ ibiin-bíin bwé mú kə ná ndéé ibiin-bíin í mú káda nywo. ⁸ Njíí, nyúlúgá mú kə shugula jəjə shíd, í mú kə, í wúmə, bumə ñgwúd wúmə íbumə təd.» A mú ci nà bwo ná: «Muud jí nà mælwə má gwág yé, a gwág.»

*Féél-féélí á kanda mbəəl məmpəg
(Mat 13.10-23; Mak 4.10-20)*

⁹ *Ompwíin bé bwé mú jí nyə nda kanda wəñg í kə ná. ¹⁰ A mú bəsa nà bwo ná: «Zembí nyə a má sá ná bi báá mpúg mindímbe myâ Faan dé; nji a sá ná bóól bāñ bwé ñgág gwág nji mikaaná; bwé bág, bwé tɛɛm kənd mísh, bwé kú dúg; bwé tɛɛm gwágulə, bwé kú wámbulə.

¹¹ «Kanda ni í kə ntúga: Mpəg wá Milésú mí Zembí. ¹² Buud básə ka bə tâñ nda zhíí nà zhíí wá, jisə bəñg bwé dú gwág, nji Njwú məjamb mú zə, zə yíl bwo Milésú mí Zembí lámúd, ná bwé á bá *búgula ná ndéé bwé *bə nà cug. ¹³ Bəñg básə tâñ nda kwóógúd gwów wá, nyísə bəñg básə ná, ja bwé gwág Milésú mí Zembí, bwé lág myə nà məshusug; nji bwé kú nà mikəłə bwédí cugud, bwé də búgula nji kúkú baan. Bwé ká bwəma nə məkugulə, bwé julə mányúul. ¹⁴ Mpəg í á shugula ibiin-bíin dí yí, jisə buud básə ná, bwé ká shîn gwág Milésú mí Zembí, bwé kə, yágúwó nə təom nə mælugə má cug í mú káda bwo, bwé nda wúmə mpúmá ná ndéé í tî. ¹⁵ Mpəg í á shugula shí átutagú dí yí, nyísə buud báá básə ná, bwé gwág Milésú mí Zembí nə jə mílām myâ tətəlí, bwé bii myə, bwé mú wúmə mpúmá nəc bələ nə zény.

*Kaaná lámba
(Mak 4.21-25)*

¹⁶ «Muud cugé nə ñkul sá ná, a jida lámba kə kúd mpwo dí, ñkí ná a kə təl dwo shí gwoñú. Bwé də yida təl

lámba cé lámba dí ná buud bwé nyíi njów wá bwé dúgúg mənkenya. ¹⁷ Kú nə sá á *ndímbe í bá bwèn kú búguli, ñkí sá á shwoó í bwèn kú mpúy, kú wós mənkenyad. ¹⁸ Bi ó ka də bey nə mbií bí má də gwágulə isá yí. Mpugá ná muud jí nə baalé fag yé, Zembí mə bá kwádulə nyə nywo. Nji nyəñg cugé námá fwo bə nə ndí yé, Zembí mə bá mæel yíl nyə bábaalé á ñgá *búgula ná a jí nə ndí yí.»

¹⁹ Nyəñgú mə Yésus bənôñ omínyəñə bé bwé músə jé ná bwé zé nyédí. Nji, bwé a shígé bə nə ñkul mə shísh nyə kúnə-kúnə nəc buud bulúlə bulya. ²⁰ Bwé mú ka jaaw Yésus ná: «Nyəñgú woó bənôñ omínyəñə bwó básə na tóón, bwé ñgə jii dúg wo.» ²¹ A mú bəsa nə bwo ná: «Nyəñgú waamə nə omínyəñə báamə wə buud bwé ñgə gwág Milésú mí Zembí bwé ñgə sá nda mí ñgə ci ná.»

*Yésus má cweel ñkwə
(Mat 8.18, 23-27; Mak 4.35-41)*

²² Í á bə dúlúgá jwówád ná, Yésus má kəwa byóólúd bənôñ ompwíin bé, a mú ci nə bwo ná: «Sə línágá māñ méga kə fanwíny.» Bwé músə wú bwúñád kə bwag. ²³ Yésus mú kə gwád ompwíin bé bwé ñgə júgə. Məma ñkwə músə zə kuñg māñ, məjúwó má mú lwándulə byóólúd, í mú bə bwo ñkí wagəwo. ²⁴ Ompwíin bwé mú kə juuməshi nyə ná: «Mása, Mása, sə wál zə yə.»

A músə juum, a ñkáánd nə ñkwə, ñkáánd nə íkwə í məjúwó, byəsh í mú cwaaləwo, māñ mé mú bə ná shɛɛ. ²⁵ A mú ci nə bwo ná: «Búgə jín jí ñgow?» Inkuñkúund í mú bii bwo, bwé ñgə bul bí. Bwé mú ñgə nyímbulə bwámé nə bwámé ná: «Nyáyé múúd éga nyɛ! A ká námá lás, tə ñkwə, tə məjúwó í bálé sá nyə məgwág í?»

*Yésus mə yíl njumbúlu məjamb
(Mat 8.28-34; Mak 5.1-20)*

²⁶ Bwé mú kə səl byóól shí á Oger-azeniyé, ná bəendyá nə Galilé. ²⁷ Yésus ñgə námá wú byóólúd tōw shí, ñgwól

múúd a ηgwála mú zə bwəma nə nyə. Muud wəəηgə nyə á bə nə məjamb. Bweyúla nyə á bwey də ji shushwáás, kú ji mínjów, də ji nji máshwoη dí. ²⁸ Dúgúla múúd éne nyə á dúg Yésus yí, nyə a bwú ηkwimbyê a mú zə búla nyə shí məkuú. A músə kím ná: «Yé Yésus *Mwân má Zembî á gwów-gwôw, shwê bāη nə iney? Má jəgula nə wo, kú beeg təl mə cwúndəd.» ²⁹ Nəcə Yésus nyə a lás nə bów-bôw shíshim mpəl dí ná í wúg muud wəəηg nyúúlád. Í á də bád nyə ija ija, bwá dúgá wóolə nyə nə mikwoolú mí íηkwánz, də wá nyə mimbwagá məkuúd shú ná bwá baagulə nyə. Nji nyə á də tí isā íni byêsh, jamb í mú də kə nə nyə íkúl í á də bə kú nə buud yí. ³⁰ Yésus mú jí nyə ná: «Jíná dwô wá zə?» Nyə ná: «Jíná dām wá Kínda,» nəcə ncúlyá məjamb má á bə nyə nyúúlád. ³¹ Məjamb má mú téeg Yésus məbwê ná a kú ci nə bwo mpəl dí ná bwá kág bí ncíməd. ³² Na, məma səənz óηkuú í á bə í ηgá də cínəηg mbúηád. Məjamb má mú téeg Yésus məbwê ná a máguləg ná má kág nyíi óηkuúd. A mú magulə. ³³ Məjamb má músə wú múúd éne dí, kə nyíi óηkuúd. Də lú óηkuú dəəηg dēsh mú dad wú mbúηád kə juwa māη ná ndeé fudə. ³⁴ Buud bwá á ηgə baagulə óηkuú wá, dúgúla bwá má dúg sâ í ámə cə yí, bwá mú wəenzh kə ηgə jaaw buud ηgwála nə míləəm míləəm. ³⁵ Buud bwá mú wú kwáádə zə, zələ dúg sâ í ámə cə yí. Bwá mú zə kwey múúd məjamb má á wú éne a njúl nə mikáándə nə fwámé fúg, a njúl Yésus shí məkuú. Bwá mú gwág íηkuηkúúnd. ³⁶ Buud bwá á dúg sósóləgú í á sīy wá bwá mú jaaw bwo nda njumbálu wəəηg í á *dúg cəg ná. ³⁷ Ná ndeé, zhwoη buud bēsh wá shí Ogerazeniyeé bwá mú zə, zə ci nə Yésus ná a kyéyag wú bwádí shíd, nəcə í á bə fwámé íηkuηkúúnd í má bíi bwo. Yésus mú nyiηgə kəwa byóólád, nyiηgə nə mpúsə.

³⁸ Muud nyə á bə nə məjamb yé, mú téeg nyə məbwê ná a ηwág nyə nyádí

gwoonəud. Yésus mú yidá nyiηg nyə ná: ³⁹ «Nyíηgəg kə wódí njów kə jaaw sâ jēsh Zembî má sá wo yí.» A músə kyey, líina ηgwála wēsh a ηgá jaaw sâ jēsh Yésus má sá nyə yí.

Yésus má gwúmushi shilə mə Zharus (Mat 9.18-26; Mak 5.21-43)

⁴⁰ Nyiηgəla Yésus nyə á nyiηgə yí, buud bwá á shwas nyə á ancuncuma, nəcə í á bə bwá ηgá bwánd nyə. ⁴¹ Ká dúg ná, ηgwól múúd nə jíná ná Zharus, a njúl njwú á *mpáánzə minjígúla, má zə ná ndeé zə kúd məbwóη shí, téeg Yésus məbwê ná a kág nyíi nyádí njów.

⁴² Muud wəəηgú nyə á bə nə súsású ηgwúd nə ηgwúd í njúl nə mimbú wúm nə mímbá. Súsású jəəηgú í á ηgə júgula.

Ja Yésus má tí njeənd kələ wu yí, buud bwá mú zə ηgə shúsə nyə ikóəmb byēsh.

⁴³ ηgwól múdá nyə á bə cínəηg məcií má á də wú nyə nyúúlád té mímbú wúm nə mímbá. Mudá wəəηgú nyə á keenzh məbii mé mēsh mínjów mí mábyaη dí nji a kú yál. ⁴⁴ Nyə á ka shísh wá Yésus ηgeə mpúsə kwon, a mú kúnya nə nyə lwə lú káándə, məcií tōw ntāη nyə.

⁴⁵ Ná ndeé Yésus mú ci ná: «Zə má kúnya nə mə éne?» Buud bēsh bwá mú ηgə kílyə ná ndeé Pyēr mú ci ná: «Mása, buud bwá ηgə bə wo ancuncuma bwá ηgə shúsə wo.» ⁴⁶ Yésus mú ci ná: «ηgwól múúd má kúnya nə mə. Mə má gwádəga nyúl mpífə má wú mə nyúúlád.» ⁴⁷ Mudá éne mú mpu ná a cugé ná shwoód. A mú zə a ηgá lílyə, zə wusə nyúúl shí Yésus dí mpwóómbúd, zə jaaw búúd bēsh sâ í ámə sá ná a kúnýag nə Yésus yí, a jaaw námə nda nyə ámə yál cé nə cé ná. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Shilə wām, wo má *dúg cəg nəcə búgə gwô. Kaág ná shee.»

⁴⁹ A ηgá ná lás ntáni, muud mú wós wúlə wə njwú á mpáánzə minjígúla, zə jaaw nyə ná: «Súsás gwô má yə, kú ná beeg ntəgulə Yíguli.» ⁵⁰ Yésus mú gwág, a mú ci nə Zharus ná: «Kú beeg fúndə, bəg nji nə búgə, nyə é cəgə.» ⁵¹ Ja

Yésus má kə wóós njów yí, a mú ban ná ηgwól múúd shús kú nyíi, nji Pyêr nə Yuánes nə Zhâk nə sóonǵú mwân nə nyooηǵú mwân. ⁵² Bêsh bwá á ηgə jii súsású jooηǵú, ηgə təduwa. Yésus mú ci ná: «Kúgá ηgə jii, nyə afwóyé yə, a ηgə yida já.» ⁵³ Nda bəη bwá á mpu ná súsású má yə ná, bwá á yida ηgə cágulə Yésus. ⁵⁴ Yésus nywáá mú bii súsású mbwád, a mú ci gwów-gwôw ná: «Mwân, wəolúg!» ⁵⁵ *Jím mə mwân mú nyingə zə nyə nyúúléd, a mú wəol cé nə cé. Yésus mú ci ná bwá yəg nyə sâ má dâ. ⁵⁶ Obyál ɔ mwân bwá mú bul káam. Yésus mú báásulə bwo ná ci bwá kú jaaw múúd sâ í amə cɔ yí.

9

*Yésus má kənd búúd ɔ lwámá bé
(Mat 10.1-14; Mak 6.6-13)*

¹ Yésus nyə á ka jôw *buud ɔ lwámá wúm nə óbá, a mú yə bwo ηkul nə kéénd á dúlə yíl búúd məjamb, nə ηkul á dúlə lwag bwo məbwas. ² A mú kənd bwo ná bwá kág ηgə cúndə Faan má Zembî, kə ηgə lwag mimbâl. ³ A mú ci nə bwo ná: «Bí kú ηwa íbaduga í njəond, təə wagatig, təə baamutála, kú kə nə buléd, kú kə nə mwaanê; muud kú bwáád íshimí íbá. ⁴ Bí ɔ ji njów bí amə nyíi yíid, bí ka bá tí cínəηǵú kə shwóg. ⁵ Búúd bwá ká bá bə kú lég bí wúl ηgwála dí, bí wú cínəηǵú, bí kudə fumbyá í amə nada bí mákuú dí yí.* Sóólúgú wəoηǵú í lwágulə bwo ná bwá má byaagulə.» ⁶ Buud ɔ lwámá bəoηg bwá mú kyey, ηgə kə míləəm míləəm, ηgə kə bwiηg Jəjə Kéel, bwá ηgə lwag buud kúl jêsh.

*Herod mə jág Yésus
(Mat 14.1-2; Mak 6.14-16)*

⁷ Herod á tatarâk† mú gwág ísâ byêsh í á ηgə sîy yí. A mú bə kú ná mpu sâ á tédúgág yí, nəcé bóól búúd bwá á ηgə ci ná Yuánes má gwúm; ⁸ bóól ná

Eli wə má nyingə lwóya nyúúl éne; bóól ná ηgwól *múúd micúndə ayág wə má gwúm éne. ⁹ Herod mú ci ná: «Mə wə mə a cígə Yuánes cáη. Nyáyé múúd nyə mə búl gwáduga ntúga éga?» A mú ka ηgə sɔ ná a dúg Yésus.

*Yésus mə yá búúd idâw
(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44)*

¹⁰ *Buud ɔ lwámá bwá á ka nyingə. Bwá mú zə jaaw Yésus sâ jêsh bwá á sá yí. Yésus mú ηwa bwo, bənonη bwá wú búúd dí, kə bwáméfwó ηgeé ηgwála bwá dá jôw ná Betusayída yí. ¹¹ Ncúlyá buud bwá mú mpu ná bwá ηgə kə nún, bwá mú bɛ nyə áncuncuma. Yésus mú lég bwo, a mú ηgə bwiηg bwo isâ í dúgyá nə Faan má Zembî yí, a ηgə lwag bəoηg bwá á ηgə jii luug wá.

¹² Ja kugú má bii shí yí, buud ɔ lwámá wúm nə óbá bwá mú shísh wə Yésus zə ci nə nyə ná: «Cígə nə bwo ná bwá nyíngəg, bwá kág ηgə já mákwáádə nə íbaafé yá wa kúnə-kúnə, bwá kə sɔ sâ má dâ nəcé sá bí wa bugád.» ¹³ A mú ci nə bwo ná: «Bíméfwó yəgá bwo sâ má dâ.» Bwə nə né ná: «Sá cugé nə sâ, nji íbuléd itóon nə oshú óbá. Ka nji ná sáméfwó sə má kə kusə búúd óga bəsh idâw, í ka tɛem kwaga nə bwo.» ¹⁴ Buud bwá á bə cínəηǵú je bə budúm otóoshin otóon. Yésus mú ci nə *ompwíin ná bwá jílug bwo shí ikínda ikínda, kínda jêsh nə buud je bə máwúm mátóon. ¹⁵ Bwá mú námá sá ntó, shín jil búúd bəsh shí. ¹⁶ A mú ka ηwa íbuléd itóon nə oshú óbá óni, a bân mísh gwôw, yə Zembî akíba. A mú fêy byo yə ómpwíin bé bwá kə ηgə yə buud. ¹⁷ Buud bəsh bwá mú də, jíla, idâw lág. Bwá mú sɛηg íkúl í á lág yí, wá mábwumúd tâη mábwumú wúm nə mábá.

*Yésus jisə Mesî
(Mat 16.13-21; Mak 8.27-31)*

8:52 Yuá 11.11-13   **8:54** Mak 5.41   **8:56** Mak 7.36   **9:1** 10.1-12   **9:2** 11.2   **9:3** 22.35   **9:5**

Mis 13.51   * **9:5** Ja Oyúden bwá á də kudə fumbyá mákuú dí yí, bwá á də lwágulə ná, kúkúl shí bwá amə təl mákuú máη yí, bwá má kál gwo nə buud bí cínəηg wá ná bwá músə sâ nyé.   **9:7** 9.19   † **9:7** Tatarâk: Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; nji í kə ná «ηgwáməna nyə á ηgə jiwú nə mpál nɔ́ á ηkúmba faan yé». Dúgúg námə Mat 14.1; Luk 3.1, 19; Mis 13.1.   **9:9** 23.8   **9:10** Mat 15.32-39   **9:10** 6.13; 10.17
9:17 20j 4.43-44   **9:18** 5.16

18 Í á ka zə bæ, a má kə koogú kə jəgula nə Zembî, ompwíin bé bwé mú kə seɛŋgya nə nyə. A mú jí bwo ná: «Buud bwé ngə ci ná mə jisə zə?» 19 Bwé mú bəsa ná: «Bóól búúd bwé ngə ci ná wo jisə Yuánes Nduu-buud, bóólúgá ná wo jisə Eli, bóólúgá ná wo jisə ngwól *múúd micúndə ayág má gwúm yé.» 20 A mú ci nə bwo ná: «Ká bi bāŋ bí ngə ci ná mə jisə zə?» Pyêr mú bəsa ná: «Wo jisə *Kríst Zembî nyə á nti yé.»

*Buud bwé bɛ Kríst wá
bwé bá námá jug
(Mat 16.24-28; Mak 8.34-9.1)*

21 Yésus mú mpu báásulə bwo ná ci bwé kú bwelə jaaw múúd ntó. 22 A mú ka jaaw bwo ná: «Í jii shú má *Mwân mə Múúd ná ocúmbá buud wá ləəm nə milúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó máccɛɛ bwé kág jág jugushi nyə, bwé kudəwa nyə, bwé gwú ntəg nyə. Nji a bá gwúm shwoŋ dí jwów lú léel.» 23 A mú ci nə bēsh ná: «Ŋkí muud má cɛel bɛ mə, a bág kú jagulə nyáméfwó; a ŋkényág kwolós jé jwów dēsh, bɛ mə. 24 Nəcə, múúd mə ká kaambulə nə cug jé, a yida jímbal gwo. Nyəŋg mə jímbál cug jé nəcé mə yé, a faam. 25 Ŋkí muud má bii mábii mēsh mā shí ga, nji a yə, ŋkí ntəg ná a ntámá cug jé, wáyé mfií nyə é bæ nə ndí cínəŋg yí? 26 Mpugá ná muud mə gwág mə shwôn, gwág íciyá byám shwôn yé, Mwân mə Múúd mə bá námá gwág nyə shwôn ja á bá zə a ngə ŋkəŋəwa məŋkəŋəwa mə nə məŋkəŋəwa mə Sóŋgú, bānəŋ miféeshá mí *wəŋgəles myé dí yí. 27 Bábálé má jaaw bí ná, bóól búúd búsə wa óga, bwé abúlé bwelə yə, bwé kú fwo dúg Faan má Zembî.»

*Yésus mə lwóyá mílwaná myé
(Mat 17.1-8; Mak 9.2-8)*

28 Í á ka zə bæ, Yésus má shín lás lésú ni, mwôw mə mú cɔ je bæ mwəmb, nyə á ŋwa Pyêr nə Yuánes nə Zhāk. Bānəŋ bwé mú bád mbūŋúd gwôw kə jəgula nə Zembî. 29 Ja nyə á ngə

jəgula yí, mpwoombá nyé í á shwópla, mikáándə myé mí mú bæ ŋkí fumə, mí ngə faan nda njəs. 30 Seegya ná buud obá, Moyíz bá Eli bwé mú bwé ngə lésha nə nyə. 31 Moyíz bá Eli bwé á lwóya mənyúúl mílwanəd. Bwé mú ngə lésha nə Yésus shú shwíy á bá kə yə Yurúsələm yí. 32 Na nyə á bæ, Pyêr bānəŋ buud ó gwoŋg bé bwé mú ígwəd ná cúg. Bwé á ka juum, bwé mú dúg Yésus ngə jág ŋkəŋəwa, buud obá bwé ngə lésha nə nyə. 33 Ja Moyíz bá Eli bwé á ngə béegya nə Yésus yí, Pyêr nyə á ci nə Yésus ná: «Mása, nywaálə ngələ ji wa. Sá shúməgá məbanda məlól, ngwúd shú dwô, dúl shú má Moyíz, dúlúgá shú má Eli.» Nyə a shígé mpu sá nyə á ngə ci yí.

34 A ngə ná lás ntáni, seegya ná gúndə í má zə búdal bēsh. Inkuŋkúúnd í mú bii bwo ja bwé má dúg gúndə má búdal bwo yí. 35 Kál í mú wú gúndə jəŋg dí ná: «Mwân waam má á féesh wə éga. Ságá nyə məgwág.» 36 Ja kál í má shín lás ntáni yí, bwé mú dúg Yésus nji nyáméfwó. Bwé mú ji ókúl-ókúl. Bwé á ji mwôw məŋgúd kú jaaw təo muud sá bwé á dúg yí.

*Yésus mə lwag wúl mbál jamb
(Mat 17.14-21; Mak 9.14-27)*

37 Jwôw í á bɛ cínəŋg yí, bwé mə shulə wú mbūŋ di, buud bwé mú zə bwəma nə nyə áncuncuma. 38 Ká gwág í, ngwól múúd má kím na mánkúmbə mə búúd dí ná: «Yíguli, má jəgula nə wo, kəndug mísh dúg mwân waamə dí. Mə ji nə nyə nji ngwúd éne. 39 Jamb í də bii nyə, a mú də kím, ifúlug í dúgə wóós nyə mpud. Jamb í də jugushi nyə ná ndéé í ka tɛem zə ngə bíd nyə í má fwo líduga. 40 Mə ámə jəgula nə *ompwíin bwô ná bwé yílúg nyə jamb dəŋgá, bwé shígé kwag.» 41 Yésus músə káam ná: «Wúu! yé óhááden óga! A bówúlə bí mitédúgá e! Mə e bá kə nə bí ntáni kə wóós ngow? Mə é bá jisəw bí kə kumə jáyé ja? Zaá mə nə mwân woó

9:19 9.7-8; Luk 1.17; 7.16 9:20 Mat 16.16; Luk 22.67 9:21 9.36 9:22 9.43-45; 17.25; 18.31-34; 24.6-7 9:23 14.27; 17.33; Mat 10.38-39; Yuá 12.25-26; 1Pr 2.21 9:26 12.9; Mat 10.33; 2Tm 1.8; 2.12 9:27 Mat 16.28 9:28 5.16 9:29 2Pr 1.16-18 9:31 9.22; 13.33 9:32 Yuá 1.14 9:35 3.22; Mbá 18.15 9:36 9.21

wɔɔŋg.» ⁴² Mwân ngə shísh wə Yésus í, jamb mú kadəwo nyə shí, ngə jág sagusə nyə. Yésus mú nkáánd nə jamb, a lwag mwân ná ndéé a nyingkənd nyə wə sóŋgú. ⁴³ Dúgúlə búúd bēsh bwá á dúg misóólúgú mí Zembí yí, bwá á káam ntɔ nkúl.

Buud bēsh bwá ngə ná káam isâ byēsh Yésus nyə á ngə sá yí, nyɛ mú ci nə ompwíín bé ná: ⁴⁴ «Mpugá gwágulə lésú mə zə lás ga: *Mwân mə Múúd wál bá zə kaanz məbwê mə búúdu.» ⁴⁵ Nji bāŋ bwá á shígé mpu gwág lésú wɔɔŋgú, í á bə bwo shwílyá ná bwá kú gwág nda í ké ná. Bwá á ka ngə fúndə jílə nyə lésú wɔɔŋgú.

Zə mə ntɔ bóól
(Mat 18.1-5; Mak 9.33-37)

⁴⁶ Bwá mú zə tééd sɛŋúsálə mákəl nə bwá cɛɛl mpu nyɔɔŋg jí bul bə fwámé múúd bwádí gwoŋg dí yé. ⁴⁷ Nji Yésus nyə á bwey mpu sâ bwá á ngə téduga bwádí mílámád yí. A mú ŋwa gúl kúkágá, tál nyádí kúná-kúnə. ⁴⁸ A mú ci nə bwo ná: «Muud mə lág kúkágá ga jínə dām dí yé, a mə lág mə. Muud mə lág ntāg mə yé, nyə alágé mə, a lág múúd nyə á nti mə yé. Mpugá nə muud mə ŋwá nyáméfwó zhizhe mpédúgá nyín yé, nyə wə jí fwámé múúd ntɔ bóól.»

Muud mə bə kú lúmbəliyé ngə magulə
(Mak 9.38-41)

⁴⁹ Yuánes mú ka zə lás ci ná: «Mása, sá amə dúg ŋgwól múúd ngə balan nə jínə dwô, ngə yíl buud məjamb nə ndí. Sə amə ka kaambulə nə nyə ná a kú ná ngə sá nəcé a cugé sádí gwoŋg dí.» ⁵⁰ Yésus mú yidá bɛsa nə nyə ná: «Kúgá də kaambulə nə a kú ngə sâ, nəcé muud nyə aŋgə nə mpíí bí yé, jí bídí kóómbád.» ⁵¹ Fwála í á bə nə Yésus mə zə bá nkāŋ wú shí ga dí yí í á ngə shísh. Ntó Yésus nyə á ŋwa cígúlá ná tɔɔ jí tɔɔ jí a ké Yurúsəlem. ⁵² Nyə á ka lwām bóól búúd nə bwá

kág nyə shwóg. Bwá mú ŋwa zhíí, kə nyíi dúl dánd á Samariya dí ná bwá ké kwəməsa, Yésus bāg kə shígula cínəŋg. ⁵³ Nji, buud ɔ dánd dɔɔŋgú bwé mú ban nə bwá alágé nyə nəcé nyə á ngə kə ngéé Yurúsəlem. ⁵⁴ Nda *ómpwíín bé Zhāk bá Yuánes bwá á dúg ntó ná, bwá á ci nə nyə ná: «Cwamba, ye wó jíi ná sə jówúg kuda í shúləg wú gwôw zə cumbal jígal bwo?» ⁵⁵ Yésus mú yid, nkáánd nə bwo, †[nyə ná: «Bí ampúyé wɔɔŋg shíshim í ngə shwambulə bí ní.»] ⁵⁶ Bwá mú ŋwa zhíí kə dúl dándád.

Bɛgə Yésus
(Mat 8.19-22)

⁵⁷ Bwá ngə kyey zhíí nə zhíí, ŋgwól múúd mú ci nə Yésus ná: «Mə zə bá də bɛ wo kúl jēsh wó bá də kə yí.» ⁵⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ontɔ bí nə miku, inunú nə maage, nji *Mwân mə Múúd cugé nə nkúmba kúl á dúg já yí.» ⁵⁹ A mú ci nə ŋgwól múúd ná: «Bɛg mə.» Nyíni nə né ná: «Cwamba, fwog bíd mə, mə kág dul sóŋgú waamə.» ⁶⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Bídúg mímbimbə mí dúləg mímbimbə myāŋ. Wɛɛ, kaág ngə bwiŋg buud Faan mə Zembí.» ⁶¹ Ngwól múúd mú námə ci nə nyə ná: «Cwamba, mə zə bɛ wo. Nji bwándúg nə mə fwóg kə jána nə njów búúd wām.» ⁶² Yésus mú ci nə nyə ná: «Múúd mə ká nkēny bɔɔg ná á waad fambá, a nyingə yág dúg mpásə, muud wɔɔŋgú cugé nə mfíí Faan mə Zembí dí.»

10

Yésus mə kənd búúd məwúm zəŋgbá lwámád
(Mat 9.37-38; 10.7-16; 11.21-24)

¹ Ja Cwamba nyə a shín lās isâ íni yí, nyə a cwééd *ompwíín məwúm zəŋgbá nə óbá* a mú kənd bwo ná bwá ngəg nə kə óbá óbá íkúl byēsh nyáméfwó nyə á jəla nə kə yí. ² Nyə a lās nə bwo ná: «Dugá, idāw í mə tí fambá məŋkund məŋkund, nji buud bwá ké saag wá bəsə cíg-cíg. Ntó wə mə

9:43 9.21-22   **9:45** 18.34   **9:46** 22.24-26   **9:48** 10.16; 22.26; Mat 10.40; 20.26-27; Mak 10.43-44; Yuá 13.20   **9:50** 11.23; Mat 12.30   **9:51** 24.50-51; Mat 19.1; Mak 10.1; Mis 1.9   **9:52** 10.33   **9:54** 20j 1.10, 12   † **9:55** Míl mícilyá mí ayág mí cúgə nə iciyá íni.   **9:61** 10j 19.20   **9:62** 11.2; Flp 3.13
10:1 9.1-6   * **10:1** Míl mícilyá mí ayág mí ngə ci ná bwá á bə nji məwúm zəŋgbá.

ci náá: jégulagá nà amádi fambá né a kándug buud, bwá zég saag. ³ Kəgá, mə mə kənd bí nda bwán ó incwəmbə mpédúgá onkweny. ⁴ Muud kú kə nə *mwaanê nkí kwáám. Muud kú nwa bósól osílúfaas; muud kú ká ji mábédád zhíí nə zhíí.

⁵ «Njów wêsh bí má nyíi yí, fwogá ci ná: “Zembî sáág né bi bág né shee.” ⁶ Nkí ngwól muud á né shee ji cínəngú, mábédá mán má kə nyádi; nkí ntó dí, má nyingə zə bídí. ⁷ Bi ó ji njów wəəngúd, bí də də nə ngul isâ bwá é də yə bí yí, nəcé sósól məsáal má jəlá nə bə nə myána. Bí kú bá də kyey mínjów minjów. ⁸ Ngwála wêsh bí é nyíi buud lág bí yí, bí ó dá isâ bwá yá bí cínəng yí, ⁹ bí ó lwag mímbəl myá cínəng, bí jaaw bwo né Faan má Zembî í mú bí kúná-kúnə. ¹⁰ Wəəng ngwála bí má nyíi buud kú lág bí yí, bí kə tâm dánd kə lás ná: ¹¹ “Sá má kudə yə bí fumbyá a ngwála wún í ámə nada sá mákuú dí yí. Nji mpugá né Faan má Zembî í má shísh kúná-kúnə.” ¹² Mə mpú jaaw bí ná jwəw Zembî mə bá zə sámb búúd mílósú yí, a bá jagulə búúd ə Sódóm ntə ngwála wəəng. ¹³ Məntágula nə bí buud ó Korazín. Məntágula nə bí buud ó Betusayída námá. Nəcé bímbí lú *máshimbá má má wósós bídí má, má á mbəm wósós Tir nə Sidon, buud ó nūh bwá á mbəm námá bwey bwáád mínkud ji ífíi dí ná bwá cénd mítédúgá. ¹⁴ Ná ndéé, cígúlé mílósú di, intágúllí i Tir nə Sodom í ábúlé bul nyaan nda bí bín. ¹⁵ Bi bəh buud ó Kapernawúm, bí ngə téduga né bi mə bá kə gwəw? Mbə, bí mə bá yidá shulə kə bəh mínjím. ¹⁶ Muud mə gwágúllá bí yé, má gwágulə mə. Muud mə bə kú gwágulə bí yé, má bə kú gwágulə mə. Muud mə bə ntág kú gwágulə mə yé, a má bə kú gwágulə múúd nyə á nti mə yé.»

Ompwín bwá má kə nyingə nə

10:4 22.35; 20j 4.29 **10:5** 2.14 **10:7** 1Tm 5.18; 1Kr 9.6-14 **10:9** 11.2 **10:11** Mis 13.51; 18.6
10:12 Mat 10.15 **10:13** Iza 23.1-16 **10:15** Iza 14.13, 15 **10:16** 9.48; Mat 18.5; Mak 9.37; Yuá
 13.20 **10:17** 9.10; Mak 6.30 † **10:17** Míl mícilyá mí ayág mí ngə ci ná bwá á bə nji məwúm zəngbá.
10:18 Yuá 12.31; Mbú 12.9 **10:19** Sôm 91.13 † **10:19** múúd ngə lumbəli nə bí yé: Wa jisə Sátan.
10:20 MmN 32.32; Flp 4.3; Mbú 3.5 **10:21** 4.18; Mat 11.25 **10:22** Mat 11.27 **10:24** 1Pr 1.10-12
10:25 18.18; Mat 19.16; Mak 10.17 **10:27** Mat 22.37, 39

məshusug

(Mat 11.25-27; 13.16-17)

¹⁷ *Ompwín məwúm zəngbá nə óbá† bwá mú kə nyingə nə məshusug bwá ngə ci ná: «Cwamba, tɛɛm bə məjamb má ámə ngə bə nə məgwág nə sá ja sá ámə ngə lás nə mwo jíná dwô dí yí.» ¹⁸ A mú ci nə bwo ná: «Mə á ngə dóg *Sátan ngə kud wú gwəw nda njəs. ¹⁹ Mə má yə bí nkul ijwúga ná bí nyáálug onywá nə wəacálaafə nə məkuú, bí nyaal námá mpífə má múúd ngə lumbəli nə bí yé† nyêsh, sâ kú sá bí. ²⁰ Nji bí kú bul gwág məshusug nə məjamb ngələ magulə ijwúga bín, yidagá gwág məshusug nə mínə mán bələ cilyá gwəw jon dí.» ²¹ Námá wəla dəəngú di, Yésus mú kəəs nə məshusug má Nkənkə Shíshim, a mú ci ná: «Pəpa, Cwamba á gwəw nə shí, mə yə wo gúmá nəcé wo á shweel ompuyə bəndəh buud ó fəg isá íga, wo yida lwəgulə ozhizhe ə búúd. Haaw Pəpa, ntó wə wó á cɛɛl ná í bəg yé. ²² Də nyə a cwəmbulə mə isâ byêsh. Kú nə muud mə mpú Zembî Mwân, nji Sónəngú; kú námá nə muud mə mpú Zembî Sónəngú, nji mwân nə muud yêsh mwân má céél sá ná a mpúg yé.» ²³ A mú yág dóg ómpwín bə, ci nə nji bwo ná: «Bí bəh mísh mán má má jəla nəcé má ngə dóg isâ bí ngə dóg íni. ²⁴ Búbələ má jaaw bí ná, zhwoğ *buud ə mícúndə nə minjwú-buud mí á cɛɛl dóg sâ bí ngə dóg yí, nji mí áshígé dóg. Bwá á cɛɛl gwág sâ bí ngə gwág yí, nji bwá áshígé gwág.»

Kanda Jəjə múúd á Samarıya (Mat 22.34-40; Mak 12.28-31)

²⁵ Ka dóg ná, ngwól *Nkume məcɛɛ mə zə bwəwulə nyə jî nyə ná: «Yígulí, mə sáág jí ná mə lágúg cug á kandugə kandugə?» ²⁶ Nyə ntág nə né ná: «Jí jí cilyá *mbwoomb məcɛɛ dí yí? Wó də

l̥j cín̥ŋ ná j̥i?» ²⁷ A mú b̥ɛsa ná: «Wó j̥alá n̥a c̥eɛl Z̥emb̥i woó Yawé n̥a lâm wô wêsh, n̥a *sh̥ishim wô wêsh, n̥a ŋkul nywô nyêsh, n̥a lúú wô wêsh. Wo c̥eɛl n̥ámá múúú yêsh j̥ísá wo kúná-kúná yé nda woméfwó.» ²⁸ Yésus n̥a né ná: «Wo má b̥ɛsa mbii í j̥ála yí. Sáág ntó wo bâg ða c̥ug.» ²⁹ Nyɛ, c̥eelúl̥a lwágul̥a né a j̥i tátalí, a mú j̥i Yésus ná: «Muud j̥i má kúná-kúná wá zá?»

³⁰ Yésus mú nying̥a l̥ás, a mú ci ná: «Ŋgwól múúú ny̥a á ŋg̥a wú Yurúsalem ŋg̥a shul̥a k̥a Zheríko. Izhil̥aŋgaané í mú bii ny̥a zh̥íð, déég ny̥a is̥a byé byêsh, yíd ny̥a ná ndéé l̥ág̥a ny̥a cig-cig ná á fud̥a. ³¹ Í mú jé ná ŋgwól fada kyéyug zh̥í ny̥aŋg̥ád. A mú dúg múúú w̥aŋg̥á, a mú c̥j̥ lúú tál gwôw. ³² Ŋgwól *Levít mú n̥ámá z̥a wóós k̥úl j̥aŋg̥ád, a dúg múúú éne, a c̥j̥ lúú tál gwôw. ³³ Nji ŋgwól múúú á Samariya ŋg̥a n̥ámá kyey yé nj̥oond í, a mú wóós k̥úl múúú éne ny̥a á b̥a a mbwúg yí. Ja á má dúg ny̥a yí, lâm mú bul cey ny̥a cwû. ³⁴ A mú sh̥ish kúná-kúná, a lwag ny̥a m̥af̥aŋ n̥a m̥awúd̥a n̥a wáan ná ndéé a sh̥ín wóól̥a. A mú ŋk̥eny ny̥a b̥ad ny̥adí jakáás dí, k̥a n̥a ny̥a nj̥ów ój̥ôŋ k̥a kweemb ny̥a. ³⁵ Mán m̥el̥am, muud á Samariya mú ŋwa ódanarí obá, y̥a múúú nj̥ów ój̥ôŋ. Ny̥a n̥a né ná: “Kweemb̥ugá má muud éga. Bímbi d̥êsh wo é kwo k̥eenzh shú dé yí, má é z̥a nying̥ wo ja má é nying̥a yí”». ³⁶ Yésus mú j̥i ná: «Búúú olóol óni b̥êsh dí, ny̥áyé ny̥a á b̥a muud izhil̥aŋgaané í á yíd yé kúná-kúná yé?» ³⁷ Yíggali m̥ac̥ɛɛ ná: «Jís̥a ny̥aŋg̥a ny̥a á gwág ny̥a cey lámúd yé.» Yésus mú ci ná ny̥a ná: «Kaág, wo k̥ég sá ntó.»

L̥aŋ má Mááta bá Maríya

³⁸ Ja Yésus b̥án̥ôŋ *ompwíin b̥é bwá á ŋg̥a kyey yí, bwá á k̥a nyíi dúl d̥ándúd. Ŋgwól múdá ny̥a á b̥a d̥ánd d̥aŋg̥ dí ná Mááta, a mú l̥ág bwo ny̥adí nj̥ów. ³⁹ Mudá w̥aŋg̥ ny̥a á b̥a n̥a míny̥aŋ ná Maríya. Ny̥a á z̥a j̥i Cwám̥ba shí

m̥akuú, ða gwágul̥a l̥ású yé. ⁴⁰ Mááta nyɛ ny̥a á ŋg̥a yíŋga n̥a zhwog iság-ság shú ój̥ôŋ. A mú ka z̥a, z̥a ci ná Cwám̥ba ná: «Ja Maríya má yida bíð ná má ŋg̥ag n̥a s̥ey m̥améfwó ga, s̥a j̥aŋg̥ í acíyé wo s̥a? Cígg n̥a ny̥a ná a z̥ág kwiid má.» ⁴¹ Cwám̥ba mú b̥ɛsa n̥a ny̥a ná: «Mááta, Mááta, wo ŋg̥a k̥and lâm gwôw ŋg̥a ntágul̥a nyúúú n̥a zhwog is̥a. ⁴² S̥a j̥i n̥a mfíi yí j̥i n̥ji ŋgwúd. Maríya má féésh s̥a í búl nywa yí, muud ny̥a abúle kwo ŋwa ny̥a gwo.»

11

Yésus má j̥íggalí ómpwíin m̥aj̥agula (Mat 6.9-13)

¹ Dúl jwôw ði, Yésus ny̥a á b̥a gúl kúkúlúð a ŋg̥a j̥agula. Ja ny̥a á y̥ow j̥agul̥al̥a yí, ŋgwól *mpwíin yé mú ci ná ny̥a ná: «Cwám̥ba, j̥íggalí s̥a j̥agul̥al̥a nda Yuánes ny̥a a j̥íggali b̥é ómpwíin ná.» ² Yésus mú ci ná bwo ná: «Ja bí má bá ða j̥agula yí, bí ða bá ða ci ná:

P̥upa,
Jín̥a d̥wô í b̥ág n̥a gúma nt̥a s̥a j̥êsh.
Ijwûga byô í z̥ág.

³ Yág s̥a id̥aw í j̥alá n̥a s̥a yí jwów d̥êsh.

⁴ Juug s̥a *mis̥am mis̥a
n̥acé s̥a ŋg̥a n̥ámá juu buud bwá ŋg̥a
byaagul̥a n̥a s̥a wá.

Wo kú bíð ná m̥ábwb̥úl̥án má nt̥a s̥a ŋkul.»

⁵ A mú nying̥a ci ná bwo ná: «Shé fwógá ná ci ná ŋgwól múúú na bíðí j̥i ná yé shwá. Muud w̥aŋg̥a k̥a k̥a wá shwá yé mpwó-bulú k̥a ci ná ny̥a ná: “Wey e, kwalug ná má ibuléd ilóol ⁶ n̥acé ŋgwól shwá waamá ŋg̥a zhu nj̥oond dí, a má wóós má k̥a nj̥ów má kú n̥a s̥a má yé ny̥a.” ⁷ Shé fwógá ná ci ná shwá yé má b̥ɛsa n̥a ny̥a n̥ûŋ nj̥ów dí cwû ná: “Kú z̥a ntágul̥a má, s̥án̥ôŋ bwân b̥am s̥a má bwey já shí, má cugé n̥a ŋkul wóol z̥a y̥a wo ibuléd.” ⁸ Má jaaw bí ná, t̥eem b̥a ná a cugé n̥a ŋkul wóol z̥a y̥a ny̥a ibuléd ná a j̥i shwá yé, ny̥a é wóol n̥acé ŋgwól s̥al̥a k̥áŋg̥a ŋgwóómbúlú, ny̥a é z̥a y̥a ny̥a s̥a j̥êsh á ŋg̥a gwáám̥b yí.

10:28 L̥aŋ 18.5; Rom 10.5; Gal 3.12; Yuá 13.17

16; Yuá 4.9, 39-40; Mis 1.8; 8.1, 5, 14-17, 25; 9.31

10:33 Yuá 11.2; 12.2-3 11:1 5.16 11:2 Ijwûga byô: 4.43; 9.2, 62; 10.9, 11; 17.21; 19.11; Mis 1.6-8; 19.8; 28.23, 31 11:3 12.22-32 11:7 18.5 11:9 Mat 7.7

10:33 múúú á Samariya: Mat 10.5; Luk 9.52; 17.11,

10:38 Yuá 11.2; 12.2-3 11:1 5.16 11:2 Ijwûga

byô: 4.43; 9.2, 62; 10.9, 11; 17.21; 19.11; Mis 1.6-8; 19.8; 28.23, 31 11:3 12.22-32 11:7 18.5 11:9

Mat 7.7

⁹ «Μεε má ka ci nà bí ná: Gwáámbúgá Zembî, nyà é yà bî; sògá, nyà e lwó bî; kudàgá mbê, nyà é juw. ¹⁰ Nacé muud mà gwáámb yé nyà é bii, muud mà sò yé nyà é kwey, múúd mà ká kudà mpumbé, bwá juw nyà wà. ¹¹ Nyáyé sósòngú mwân na bídí gwoong dí jí nà ñkul sá ná mwân yé gwáámb nyà shû, a yidá yà nyà kuwó nywâ yé? ¹² Ñkí ntâg ná Mwân yé gwáámb nyó kîí, a yidá yà nyà acálaafâ? ¹³ Ñkámúsá bî, tɛem bæ nda bí búsà nà mbíya mílâm ni, bí mà dâ yà bwân bún isâ í ányunyaâ. Ñkàmusa nà Dâ á gwôw; ñkí bí mà gwáámb nyà Ñkèñkè Shíshim, a yà bî.»

Yésus mà lwag ákúmálwâ a fífi
(Mat 9.32-34; 12.22-30; Mak 3.22-27)

¹⁴ Yésus nyà á ngà yíl muud jamb í á wá nyà mánkèdad ná a bág fífi yí. Í á ka bæ ná, ja jamb í á wú yí, muud wòongú nyà a tééd lásúlà, buud bèsh bwá mú ngà káam. ¹⁵ Bóól búúd wà cínongú bân bwá mú yidá ci ná Beluzebul* wá ngà yà Yésus ñkul ná a ngág nà yíl buud màjamb. ¹⁶ Bóólúgá bwá mú zà nà ñjígá mábwábulán wá Yésus, zà ci ná a wéeshúg bwo gúl *sâ í ntò búúd ñkwón yí, í ngà zhu gwôw. ¹⁷ Nyè mú mpu mítédúgá myân, a mú ka ci nà bwo ná: «Búúd ò dúl faan bwá ká bóóg ngà lúmbuli bwámé nà bwámé, faan dòong í é jèè ná mpaá. Búúd ò wúl njów bwá ká bóóg ngà lúmbuli bwámé nà bwámé, njów búúd wòong jímb. ¹⁸ Bí ngà ci ná Beluzebul wá ngà yà mà ñkul ná mà ngág nà yíl buud màjamb. Ntó jí ná *Sátan mà yida nyingà cuwo, ngà yíl nyáméfwó. Ká dé faan í é ka tîw na ntàdèl? ¹⁹ Ñkí Beluzebul wá ngà yà mà ñkul ná mà ngág yíl buud màjamb nda bí ngà ci ná, zà nyè ngà yà buud bún ñkul nyòongú? Ngaá bwáméfwó bwá ngà mpu lwágulà bí ná sán ná bí búsà nà màbèxé? ²⁰ Nji, ñkí nyiná mbwê mà Zembî wá í ngà yà mà ñkul ná mà

yílúg buud màjamb í, mpugá ná Faan mà Zembî í mú wa. ²¹ Ja ñkunúl múúd wí nà fwámé isâ í dósomb í ngà baagulà njów yé yí, muud cugé nà ñkul kúnnya nà màbii mé. ²² Nji múúd mà ntò nyà ñkul yé mà ká námá zà, zà figè nyà shí déég nyà màkwàzà mà dósomb á dâ *búgula má, muud wòong mú ka tɛem ñwa màbii mé ngà kaaw buud. ²³ Muud mà bó kú kɛem mà yé ngà lúmbuli nà mà. Muud mà bó kú zà wá màbwê ná sáná sá sééngug yé, a ngà yida caam.»

Yésus mà yá búúd minjígulá mimbii mimbii
(Mat 12.43-45)

²⁴ «Ja bów-bôw shíshim í dâ wú múúd nyúúlád yí, í dâ kà ngà jéèla máshí mà mishwéeshá ngélà sò wogá. Nji ñkí í bó kú kwey wogá, í mú téduga ná: “Mà zà nyingà kà mádí njów kúl mà á fwo dâ jí yí.” ²⁵ Í ká zà kwey njów ngwámbulá, sâ jèsh jò kwambulá, ²⁶ í é kà ñwa mílúgá míshíshim zangbá mí njúl nà ñkúd ntò wáméfwó, bánón bèsh bwá mú kà nyíi njów, kwambulà jiya cínong. Ná ndéé, cug mà múúd wòongú í mú nyingà jág bôw, ntò mbií í á fwo dâ bæ yí.»

²⁷ Í á ka zà bæ, Yésus ngà lás ntáni, ngwól múdá mú wéeshuli kál mánkúmbà mà búúd dí ci nà nyà ná: «Múdà nyà á byá wo nyééng wo yé nywáá mà jèla.» ²⁸ Yésus nyè mú ci ná: «Buud bwá ngà gwág Milású mí Zembî wá, bwá ngà sá nda mí ngà ci ná, bwó wá bwá mà jèla.»

²⁹ Buud bwá á ka ngà sɛɛngya ñkí bulya. Yésus mú ci nà bwo ná: «Mbɛɛ kala búúd í njúl ñkí bôw, í bálé jí ná mà wéeshúg bwo gúl *sâ í ntò búúd ñkwón yí! Bwá abulé dág gúl sâ í ntò búúd ñkwón yí, nji jòong í á bæ nà Zhwónas yí. ³⁰ Nda Zhwónas nyà á bæ sâ í á ntò buud ò Ninivè ñkul ná, ntó námá wá *Mwân mà Múúd nyó é bæ sâ í ntò búúd ò kala ga ñkul yé. ³¹ Jwôw

11:14 Mat 9.32-34 * **11:15** Beluzebul wá Njwû ibôw-bôw í míshíshim. **11:16** Mak 8.11; Mat 16.1

11:20 17.21 **11:21** Iza 49.24 **11:23** 9.50; Mak 9.40 **11:26** 2Pr 2.20 **11:28** 8.21 **11:29**

Mat 16.2-4; Mak 8.12; Yuá 6.30 **11:30** Zhn 2.1 **11:31** 10j 10.1-10 † **11:31** màkóól mà jwôw: Ciyá ni í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ñkòw á oféél-féélí ó íciyá dí.

Zembî mə bá zə sámb búúd milésú yí, Cî á mudâ í á wú *mákóól má jwôw† yí í bá tów tútálí yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcə nyə á gwaa zhu íjumə i shíd zə gwágulə fəg má Sálamun. Dugá, sâ í ntɔ́ Sálamun yí jísə wa. ³² Buud ó Ninivə bwə bá námə tów tútálí, yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcə báá bwə á cénd mítádúgá ja bwə á gwág cúndə Zhwónas nyə a cúndə yí. Dugá, sâ í ntɔ́ Zhwónas yí jísə wa. ³³ Muud cugé nə ŋkul sá ná, a jida lámba nə ndéé a kə shweel dwo shí túwəli. Í də bə a yida təl dwo cé lámba dí nə buud bwə nyí njów wá bwə dúgúg məŋkenya. ³⁴ Jús dwô dúsə lámba á nyúúl nywô. Jús dwô í ká bə kú nə bwə í, nyúúl nywô nyêsh bə məŋkenyad. Nji, jús dwô í ká bə ŋkí bôw, nyúúl nywô bə yídúgúd. ³⁵ Ntó, wo ó bəy nə məŋkenya mäsə wódí má má bég yídúgá. ³⁶ Ŋkí nyúúl nywô nyêsh í bə məŋkenya dí kú nə kúkúl jísə yídúgúd yí, nyúúl nywô nyêsh í faan nda ja lámba í kwan wo nə məŋkenya mé yí.»

Yésus mə lás nə Ofarizyêŋ bânêŋ
Ŋkumə ó mácɛɛ

(Mat 23; Mak 12.38-39)

³⁷ Ja Yésus nyə a shîn lás yí ŋgwól *Farizyêŋ nyə a jów nyə ná a kég də nyédí njów. Yésus nyə á ka námə kə, kə ji shí kálə də. ³⁸ Farizyêŋ éne mú káam nə Yésus nyə a shígé sá ŋgusa bwə də sá shúshwóógú nə bwə zég də yí. ³⁹ Cwámba mú ci nə nyə ná: «Bí bəŋ Ofarizyêŋ bí má də sá ná bí gusa kwon bálá nə kwon shúyá, cwú nyə njúl bí lwándúlá nə isâ í mándá, nə bów-bôw isâ. ⁴⁰ Yé ílad íga! Ŋgaá nə muud nyə á sá tóón yé, nyə námə wá nyə a sá cwú? ⁴¹ Yidagá kɛenzh isâ bísə cwú yí, yə mímbúbúwá, isâ byêsh í mú bə bí ŋkí ŋkɛ. ⁴² Məntágula nə bí Ofarizyêŋ nəcə isâ nda mânt nə ru† nə bíl íkáá í dâ byêsh, bí ŋgə yə Zembî *ŋkəw wúm á isâ byəŋgú, bí yida mpyény cugələ nə buud tútálí nə

ceelələ Zembî. Í njúl nə sâ bí má jálá nə sá wə ni, kú yida mpyény byəŋg bí ŋgə bwey sá yí. ⁴³ Məntágula nə bí Ofarizyêŋ nəcə bí má ceel kə də ji nji íjiya yá shwóg ja bí búsə *məmpáánzə má mínjígúlá má *Oyúden dí yí; bí má ceel námə nə buud bwə dúg bəda bí məbədə má gúmə məŋkúmbə mə búúd dî. ⁴⁴ Məntágula nə bí nəcə bí búsə nda məshwon mäsə kú nə məyigyé; buud bwə də kyey mwo gwôw kú mpu.»

⁴⁵ Ŋgwól *Ŋkumə məcɛɛ mú bəsa nə Yésus ná: «Yíguli, ja wó ŋgə lás ntáni ni, wo ŋgələ námə lwíy sə óni.» ⁴⁶ Yésus mú ci ná: «Məntágula nə bí *Ŋkumə ó mácɛɛ námə, nəcə bí má də zhimb búúd jilə-jilə mímbag záməbag, í njúl nə biméfwó bí ádé bwele súsəl nyiné ná bí má kwiid bwo nə ŋkényúlə myo. ⁴⁷ Məntágula nə bí nəcə bí ŋgə lwə məshwon mə *búúd ó mícúndə ímpáámbə bín í á də gwú yí. ⁴⁸ Ntó ji nə bí ŋgə bwaagulə misóólúgá mí ímpáámbə bín, bí ŋgə gwág myo nywa. Bəŋ bwə á gwú, bí mú zə lwə məshwon. ⁴⁹ Gwə wə jí ná, Zembî nyə á ci fúg nyé dí ná: “Mə bá də kənd bwo buud ó mícúndə nə *buud ó lwámá. Bwə bá də gwú bóól wá cínəŋgú, bwə lwágulə bóólúgá cúwúlí. ⁵⁰ Bwə bá də sá ntó shú nə kala búúd ga í bəg tów kəod dí nəcə məcií mə búúd ó mícúndə bəsh bwə á gwúyow tééd matéédulé má shí wá. ⁵¹ Í bá bə, tééd məcií mə Abel zə wós mí má Zakarí nyə á gwúyow mpódúgá *alatár nə Njów Zembî yé.” Haaw. Mə mpú jaaw bí nə kala búúd ga í bá tów kəod dí nəcə məcií məŋg. ⁵² Məntágula nə bí Ŋkumə ó mácɛɛ nəcə bí a má mánda juwəga jí nə ŋkul juw búúd mbê nə bwə bég nə mpúyá yí. Biméfwó bí anyíyé mpúyá wəŋgúd, bí kú námə nyiŋgə bíd nə bəŋg bwə ŋgə ceel nyí wá, bwə nyíig.»

⁵³ Ja Yésus nyə a wú njów wəŋg dí cúwo tóón yí, *Oyíguli ó mácɛɛ bəŋêŋ

11:32 Zhn 3.5 **11:33** 8.16; Mak 4.21 **11:37** 7.36 **11:38** Mak 7.2-4; Mat 15.2 **11:41** 12.33

11:42 Mat 23.23; Luk 18.12 † **11:42** mânt nə ru: Jísə íkáá bwə də lugushi jáámə nə ndí yí, isâ nda məsəb. **11:43** 20.46; Mak 12.38-39 **11:47** Mis 7.52 **11:49** 6.13 **11:51** Mət 4.8-10; 2Ib 24.20-22

11:52 Mat 16.19 **11:53** 20.20

Ofarizyêḅ bwá á ḅgə nándələ nyə nə zhwog mishílí ḅgə jî nyə isâ mimbii mimbii, ⁵⁴ bwá ḅgə bwéél ná a lásúg gúl sâ abúbôw.

12

*Buud bwá jálá nà fúndə nji Zembî
(Mat 10.26-33; 12.32; 10.19-21)*

¹ Ja jəwəgə, buud bwá á seḅḅgə ḅkí jág bulya mbii bwá cúgə nə ḅkul lə yí, bóól bwá ḅgə nyaal bóól. Yésus mú ka zə fwo tééd lás nə *ompwíín bé ná: «Jigá ncê nə *Ofarizyêḅ *ləvur wán, ntó jî ná kwába búśá nə ndî yí. ² Kú nə sâ á mbúdálá í bá bwên kú búguli, ḅkí sâ á shwoó í bwên kú mpûy. ³ Gwə wá jí ná, sâ jêsh bí má lás yídúgád yí, í bá gwíig mənkenyad; jəwəg bí má nyímbúlá nə muud lwád kúl fúm yí, bwá bá ḅgə cúndə gwo íkwáláminúd.

⁴ «Má ci nə bí oshwé bām ná, kúgá də fúndə búúd bí nə ḅkul gwú nji nyúul kú ná kwo sá gúl sâ mpúsə wəwəg wá. ⁵ Mə zə lwágulə bí muud bí má jálá nə fúndə yé. Fúndəgá muud jí nə ḅkul ijwúga ná a gwú múúd, a kənd námə nyə kuda á kandugə dí yé. Haaw, mə ḅgə ci nə nyə wá bí má jálá nə fúndə yé. ⁶ Nḅgá ná bwá də kusha mímbá-kwáádə mítóon ífáda íbá? Təem bə ntó, Zembî nyə awúsáyé tə mbá-kwáádə ḅgwúd. ⁷ Bí bāḅ ntāg í, Zembî mə mpú bímbí lú íntand í shilú bíśá bí mílúúd yí. Ná ndéé, kúgá də fúndə. Mpugá ná bí má cey Zembî lámúd cə mimbá-kwáádə ḅkí bulya.

⁸ «Má jaaw bí ná muud yêsh mə mágúlá mə mísh má búúd dí yé, *Mwân mə Múúd mə bá námə magulə nyə mísh má *wəḅḅgəles ó Zembî dí. ⁹ Nji, nyəwəg mə kílyá mə mísh má búúd dí yé, Mwán mə Múúd nyə é kílyá námə nyə mísh má wəḅḅgəles ó Zembî dí. ¹⁰ Muud yêsh mə bá jág lás nə Mwân mə Múúd yé má bá bə nə ijuugá. Nji nyəwəg mə bá kə nə *bwaasúlə mpu wá Nkəḅḅkə Shíshim yé nyə abúle bə nə ijuugá. ¹¹ Ja bwá bá də kə

nə bí *mámpáanzə mə mínjígúlá mə *Oyúden dí, nə ósəḅbye ó mílósú dí, ḅkí ójwú ó ləom dí yí, bí kú bá də yágəwo mbii bí má bá shwə mənnyúul yí, kú yágəwo íciyá í kəəd. ¹² Nəcə Nkəḅḅkə Shíshim mə bá də jíguli bí lósú bí má bá də lás yí cé jəwəgád.»

*Fwámé mábii
(Mat 6.25-34)*

¹³ Nḅwól múúd nyə á ka lás mənḅkumbə mə búúd dí ná: «Yíguli, cíg nə mínyəḅ wəamə ná a kááwəg sá məbii sóḅḅgú wúsú nyə a lágə sé nə ndî má.» ¹⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Muud éga, zə nyə a təl mə ná mə dúg sámb bí mílósú də kaaw bí mənḅkəw?» ¹⁵ A mú ci nə bēsh ná: «Bí ó bey, bí ó káálúgə nə ḅkóóg. Nəcə, muud təem bə nə məbii mənḅkund mənḅkund í, cəg jé í cúgə mábii dí.»

¹⁶ A mú zə kənd bwo kanda, nyə ná: «Wúl kúkúm í á bə nə məshí; məshí məwəg mə á ka zə wéeshuli nyə zhwog məbii. ¹⁷ A mú ka zə ḅgə jî lámúd ná: “Mə cúgə nə kúl má é ḅkúnd mábii mām yí. Mə é ka sá ntədəl?” ¹⁸ A mú ci ná: “Mə zə sá ntúga: mə zə céég ífwəḅ byām, mə lwə byəwəg í búl bwaag yí, mə mú ḅkúnd *blé wəamə nə məbii mām cínəḅg. ¹⁹ Mə músə ci nə lám wām ná: Yé lám, wo mú nə zhwog məbii má ḅkúndú ná wo é də balan nə mwo mimbú mimbú. Wogagú ja gaád, wo dэг wo ḅgul wo zhwiimbya.” ²⁰ Zembî mú ci nə muud wəwəgú ná: “Yé lad, ḅkí mə yíl wo cəg gwó búlú gaád isá wó má shín ḅkúnd íni í bə isá í zə?”»

²¹ Yésus mú ci ná: «Muud má də ḅkúnd məbii shú nyəméfwó, kú nə məbii mə jálá mísh má Zembî dí yé, nda í də bə nə nyə wé ni.»

²² Yésus mú ci nə *ompwíín bé ná: «Má ka ci nə bí ná, bí kú də yágəwo cəg jín ná bí é də jí. Bí kú yágəwo mənnyúul mán ná bí é bwaád jí. ²³ Cəg í ntə ídāw, nyúul ntə míkáándə? ²⁴ Mpugá dúg íḅkwəlónḅkəw. Í ádé bə məmpəg, kú mwáágulə mpúmá, í cúgə nə ífwəḅ, kú

12:1 Mat 16.6; Mak 8.15 12:2 8.17; Mak 4.22
8.38 12:11 21.14-15; Mat 10.19-20; Mak 13.11
11.3 12:24 Sòm 147.9

12:5 Heb 10.31 12:7 21.18 12:9 9.26; Mak
12:15 1Tm 6.9-10 12:19 Sòm 49.20 12:22

nə owaag ɔ ídûw. Nji, Zembî ngə wífl byo. Nkəməsa nə bî, bi búsə nə mfií cɔ íŋkwəlɔŋkwə. ²⁵ Zó á na bídí jí nə ŋkul bə ná, nəcé a ngələ yágúwó, a kwádulə jwɔw ngwúd nyádí cug dí yé? ²⁶ Nkí bí cugé nə ŋkul sá súsúsá acíg-cíg, bi mǎ ka dɔ yágúwó bíl nəcé jí?

²⁷ «Mpugá dúg nda ófuláwa bwé dɔ wíy ná. Bwé ádé yíŋga nə iséy, kú tɪŋ míkáándó. Nji mǎ mpú jaaw bí ná cǐ Sálumun nyə á tɛem jág bul bə nə gúmá, nyə a shígé bwɛle bwáád nda ofuláwa. ²⁸ Nkámúsá Zembî mǎ fwó bwééd zhizhe sá nda akánda jí ná bwé é wusə kuda dí mán yé, nkəməsa nə bî; bi wə nyə é bul mpu bwééd wá. Yé búúd wá tag búgá óga! ²⁹ Nji bi báá, kúgá dɔ sɔ sá bí é də yí nə sá bí é ngul yí; kúgá dɔ yágúwó. ³⁰ Ikúl ishús yá shí mishwun wə í dɔ ngə wáduga sɔ isá íni byêsh. Bi báá kúgá dɔ sɔ byo, nəcé Sónŋú wún mǎ mpú ná í jii bí isá byəŋgá. ³¹ Yidagá dɔ tɪl isá í dúgyá ná Faan mǎ Zembî yí shwóg, Zembî ka dɔ kwádulə bí isá íni.

³² «Yé súsúsá íncwəmbɛ, kúgá fúndə tɔɔ sá nəcé Sónŋú wún nyə á gwág nywa ná a yó bí Faan dé. ³³ Kushagá mǎbii mún bi kááwug mimbúbúwá *mwaanê wəŋg. Kwəməsagá mimaŋga mí ábulɛ bwɛle cósog myá, nkúndúgá məkwozú mǎ bá bə kú bóóg má gwɔw kúl íjúwâl í cugé nə ŋkul kumə, oshê kú námá də yí. ³⁴ Nəcé kúl byəŋg dún mbwúg yí, cínəŋg wə lâm wún í é bə námá yé.»

*Məcum mǎ jɔjɔ sóol məsáal
(Mat 24.43-51)*

³⁵ «Yáásúlógá wəáfigusa, bí ji ŋkasə. ³⁶ Bógá nda buud bwé ngə bwánd mása wáŋ ná a ngə wú zaŋ bá dí wá. Bwé ngə bwánd ná ja nyə é wósó yí, á ká námá kuda mbê, bwé ó juw. ³⁷ Məlwaá mǎ bá bə ná, mása wáŋ ká wósó, a zə kwey bwo bwé njúl onkasə má, məlwaá məŋg má mǎ mé jəla. Búbélé, mǎ jaaw bí ná, ja mása mǎ kwéy bwo ntó yí, nyə é yáásulə yé áfigusa a jilú

bwo shí ná bwé dóg, nyə mú ka sêy nə bwo. ³⁸ Nkí mása mǎ wósó tǎm bulú ŋkí ngwúm kúwó ashúshwóógú dí, a kwey mǎlwaá mǎ ngə bwánd ntó, məlwaá məŋg mǎ mé jəla. ³⁹ Mpugá ná amádí njów mbəm dɔ mpu wəla júwâl í é zə yí, a kú bíd ná júwâl búgog nyə njów júwo ísá. ⁴⁰ Ntó, bi mǎ jəlá nə dɔ ji ŋkwəməsá, nəcé *Mwân mǎ Múúd mǎ bá zə wəla bí ábulɛ ngə táduga ná nyə é zə yí.»

⁴¹ Pyêr músə ka cǐ ná: «Lású wó ngə lás ni, ye í ngə dúgya nji nə sá, ye í dúgyá nə buud bêsh?» ⁴² Cwámba mú bɛsa ná: «Dáyé kulág dúsó abúgúlág í njúl ŋkí kə mása mǎ tɪl ná í bég lúluú á osóol ɔ məsáal í dɔ yə bwo idúw wəla í jəla yí? ⁴³ Sóol məsáal wəŋg nywáá mǎ jəla nəcé mása nyə é zə kwey í ngə sá iséy byé. ⁴⁴ Búbélé, mǎ jaaw bí ná, mása nyə é jil nyə ná a jwúg nə bíl ísá í njów byêsh. ⁴⁵ Nji ŋkí sóol məsáal mǎ yida ná: “Cwámba waamə nyə álelelé nyiŋgə”, a mú ka ji yídulə ósóol ɔ məsáal wá budá nə wa budúm, nə dólə dəg, nə ngululə ná ndeé shwág ii, ⁴⁶ mása yé mǎ bá zə wósó nyə dúl jwówúd məseegyá, wəla á shígé ngə táduga yí. Mása nyə é yə nyə intúgúlí í ányinyaanə, a kənd nyə kúl búúd ó məkəŋ bwé ngə bwəma nə ŋkəd yí. ⁴⁷ Lwaá dí ná, í ngə mpu sá mása yé ngə jii yí nji í kú kwəməsa, í kú sá nda mása mǎ jí ná, lwaá dəŋg í dɔ bwəma nə bígə áyíyáág. ⁴⁸ Dəŋg dí ná, í kú mpu sá mása ngə jii yí, í mú ngə sá isá í jəlá nə bígə yí nyə é bwəma nə bígə kú bul yáág. Muud yêsh bwé dɔ yə ísá ŋkí bulya yé, nyə námá wə bwé dɔ gwáamb ŋkí bulya yé. Nyəŋg bwé dɔ yə ísá kú nə ŋkágúlə yé nyə námá wə bwé dɔ jii ŋkí bulya yé.

*Yésus mǎ yó búúd minjúgúlá
(Mat 10.34-36; 16.1-4; Mak 8.11-13;
Mat 5.25-26)*

⁴⁹ «Mə á zə ná mǎ zə jida kuda shí gaád. Mə mú námá ka jii ná kuda jəŋg í jidug. ⁵⁰ Mǎ jəlá nə duwan

wúl nduwán, lâm í cúgé mə ná shɛɛ té nduwán wɔɔŋg í afwóyé bæ yí. ⁵¹ Bí ŋgə téduga ná mə á zə sá ná buud bwé cágag ná shɛɛ shí ga dí? Mbô! Má jaaw bí ná mə má yidá zə nə mbéégí d̂. ⁵² Nəcé í zə bá d̂ bæ nə buud otɔɔn bwé ŋgə cugə njów ŋgwúdu, bwé béégya; olóol lumbuli nə óbá, óbá lumbuli nə olóol. ⁵³ Mbéégí máŋkɔɔmá í bá bæ; sóŋgú lumbuli nə mwân, mwân lumbuli nə sóŋgú; nyɔɔŋgú lumbuli nə sás dé, sás lumbuli nə nyɔɔŋgú yé; mpóómbúlú á mudá lumbuli nə cól, cól lumbuli nə mpóómbúlú á mudá.»

⁵⁴ Yésus nyə á ci námə nə buud bwé á bæ áncuncuma wá ná: «Bí mə d̂ bæ ja bí mə d̂g ŋkúdu í mə bád kóómb jwôw í d̂ jímə yí, ŋgá bí ci ná mpú mə zə nyŵ; mpú nyŵ námə? ⁵⁵ Ja ŋkŵ mə d̂ kung wúlə ŋgeɛ *mákóól mə jwôw* yí, ŋgá bí mə d̂ ci ná yás í é yáág, yás yáág námə? ⁵⁶ Bí bí nə məkəŋ. Bí mə d̂ mpu yag íyuug í shí nə ya gwôw; ká nəcé jí bí ampúyé yag sá í ŋgə s̄y mwôw mága dí yí?»

⁵⁷ «Biméfwó bí cugé nə ŋkul mpu sámb ná: “Tútəlí wə éga.” Nəcé jí? ⁵⁸ Nkí wo mə byaagulə nə ŋgwól múúd ná ndéé a ŋgə kə nə wo wə sémbye milású, s̄óg ná wo kwámbuləgí nə nyə zhíid. Nəcé nyə a bá kə nə wo wə sémbye milású ná ndéé sémbye milású mú kənd wo wə fulish, fulish kə wá wo mímbwugud. ⁵⁹ Mə mpú jaaw wo ná wo cugé nə ŋkul wú mímbwug myɔɔŋgú wo kú fwo t̄j wôŋ jɔɔŋgá kə wóós fáda á məshínéd.»

13

Buud bwé jəlá nə cénd mítádúgá

¹ Bóól búúd bwé mú zə wóós ja jɔɔŋgú zə jaaw nyə sá Pilát nyə a sá bóól búúd ó Galilé yí. Nə nyə a gwú bwo, a fula mácií máŋ nə məcií má ílám í *mátúnuga byáŋ. ² Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ye bí mə tédúgá ná buud ó Galilé bɔɔŋg bwé á jɛɛ ntó nəcé bwé bulálə bul sá *mísəm ntɔ bóólúgá

búúd ó Galilé bəsh í? ³ Mbô! Má yida ci nə bí ná ŋkí bí mə bá kú cénd mítádúgá, bí bəsh mə bá námə jɛɛ mbií ŋgwúdu wɔɔŋg. ⁴ Nkí ntâg nə ye buud wúm nə mwɔɔmb cwámbə á Siloy í á káda í shîn gwú wá, bāŋ ɔ bwé á bul bæ nə məbyaagulə ntɔ bóól búúd ó Yurəsalem bəsh? ⁵ Mbô! Má yidá ci nə bí ná ŋkí bí mə bá kú cénd mítádúgá, bí bəsh mə bá námə jɛɛ mbií ŋgwúdu wɔɔŋg.»

⁶ A mú námə kənd bwo kanda ga ná: «ŋgwól múúd nyə á bæ nə *figyê tál nyédí fambə *vînyə. Nyə á ka kə s̄j mpumə lí jɔɔŋgú a kú kwey. ⁷ A mú ci nə muud nyə á d̂ baagulə nyə fambə yé ná: wo mə d̂g í? Mimbú mílól ɔ míga, mə ŋgə s̄j mpumə wa figyê égaád mə kú kwey. Cígálúg gwo. Í é ŋgə fánda laa shí na ntó ŋgwas ná jí? ⁸ Mbaagulə fambə mú bəsa nə nyə ná: “Mása, fwog ná kwo bíd gwo mbú gaád. Mə e fáág na mákoogú məkoogú, mə shwu mándəlú mə kund, ⁹ ja jɔɔŋgá wə í bá jee wúmə yí. Nkí í ka námə bá nyiŋgə bæ kú wúmə, wo ka bá cal.”»

Yésus mə lwag ŋgwól múdá jwôw lá sábaad

¹⁰ Dúl jwôw lá Sábaad í, Yésus nyə á bæ nyúl *mpáánzə minjígúla dí. Nyə á ŋgə yə buud minjígúla. ¹¹ ŋgwól múdá nyə á ka bæ cínɔŋgú nə wúl shíshim í á sá ná a jámúg mbúbəelí té mímbú wúm nə mwɔɔmb, kú bwelə s̄g bæ tətəlí. ¹² Ja Yésus nyə á d̂g mudá wɔɔŋg yí, nyə a jôw nyə ci nə nyə ná: «Muda, wo mə wú mányámá mə jám gwô d̂.» ¹³ A mú bəd nyə məbwə, mudá mú s̄g námə cé nə cé, a mú yə Zembí gúmá. ¹⁴ Njwú á mpáánzə minjígúla mú gwág bôw ná Yésus mə jág sá nə lwagúlə múúd jwôw lá sábaad. A mú láməsa nə buud ná: «Mwôw búúd búsə nə ŋkul s̄y má mäsə mwôw mäsaman. Zəgá d̂ lwəgəwa mwôw mɔɔŋgú; kú bæ jwôw lə Sábaad.» ¹⁵ Cwáməba mú bəsa nə nyə ná: «Bí bí buud ɔ məkəŋ. ŋgá bí mə

12:51 2.14 12:52 14.26; 21.16; Mat 24.10; Mak 13.12 12:53 Msh 7.6 * 12:55 məkóól mə jwôw: Í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá d̂. 13:3 Sôm 7.13 13:6 Mat 21.19; Mak 11.13 13:8 2Pr 3.9, 15 13:10 Mak 2.27-28 13:14 MmN 20.9-10 13:15 14.5; Mat 12.11-12

du bæ jwôw lú Sábaad muud yêsh ciny nteny jé ñkí kabulí jé kúl í du dæ yí kə nə gwo kə ñgulal gwo məjúwó? ¹⁶ Ká, ñkəməsa nə shilə bag ɔ *Aburaham *Sátan nyə a má wólə té mímbû wûm nə mwəomb éga. Ye í shígé jəla nə nyé ñkáda nyəng í wílnzhug jwôw lú Sábaad?» ¹⁷ Ja Yésus nyə á ci ntó yí, buud bēsh bwé á du lumbuli nə nyə wá bwé á bæ nə shwôn ná ñkwed. Bólúgá zhwoog buud bēsh bwé á bæ nə məshusug nə *isá í mímbúgú Yésus nyə á ñgə sá yí.

Yésus mə lwágulə búúd Faan mə Zembî mikaanád
(Mat 13.31-33; Mak 4.30-32)

¹⁸ A mú ka ci ná: «Faan mə Zembî dúsə nda jí e, mə kág ná yígga dwo nə jí? ¹⁹ Dúsə nda búbumá *mutárud múúd mə ñwá kə myεeg nyédí fambá yí. Ja í dú kə yí, í du gwaa, bæ fwámé lílí, inunú zə lwə maage nyédí mílówud.» ²⁰ A mú nyíngə ci ná: «Mə yígag ná Faan mə Zembî nə jí? ²¹ Dúsə nda fuú *ləvur. Ja múdá mə ñwa wə, a fugə nə məmpí mə ñgug buléd málól yí, í é sá nə ñgug wəng wēsh í búndəwug.»

Mpumbé ámámánda
(Mat 7.13-14, 22-23; 25.10-12)

²² Yésus nyə á ka ñgə líina miŋgwála nə mánnd a ñgə yə buud minjígulá, a ñgə kə ñgeé Yurúsəlem. ²³ Ngwól múúd mú ka ci nə nyə ná: «Cwámaba, ye ñji búbaalé buud wá bwé bá *dúg cug?» Cwámaba mú ci ná ²⁴ «Yáágúgá nə bi nyíig mpumbé ámámánda dî. Nəcə mə jaaw bí ná zhwoog buud bwé bá sə ná bwé nyíig, ñji bwé ábúle nyíi. ²⁵ Ja ámáadí njów mə bá wəol zə fad mbê bí lúg tón yí, bi mə bá tééd kudálə mbê bí ñgə ci ná: “Mása, juwúg sá mbê”. A bá ci nə bí ná: “Mə ampúyé bí dún shug.” ²⁶ Bi mú bá ci nə nyə ná: “Ñgaá nə shé á du dæ du ñgul kul ñgwúd? Wo á du námə yə buud minjígulá sádí íkúlúd.” ²⁷ Nyə nə bí ná: “Mə ñgə ci nə bí fwámé

ci ná, məe mə ampúyé bí dún shug. Wúgá mə na, bi á ñgə bə məzhí mə olíingí.”»

(Mat 8.11-12)

²⁸ «Ja jəngá, bi mə bá dúg *Aburaham nə *Izaag nə *Yákwab bənêñ *buud ɔ micúndə bēsh bwé njúl Faan mə Zembî dî, bi bāñ bi njúl tón. Bi mə bá ka bæ cínəngú ñji bí ñgə bwam nə məyê. ²⁹ Buud bwé bá zhu kóomb jwôw í du cúwo yí, zhu kóomb í du jímə yí, zhu *máncwúm mə jwôw* nə *mákóól mə jwôw†, bwé zə ji shí zə də dína Faan mə Zembî dî. ³⁰ Ntó, ból ncúlyá buud bwé tál shwóg wá, bwé bá tów mpəsə, bəng bwé tál mpəsə wá, bwé bá tów shwóg.»

Yésus nə Herod

³¹ Námə wəla dəngá, bólúgá *Ofarizyên bwé mú shísh zə ci nə Yésus ná: «Kyeyág, wúg wa nəcé Herod ñgə cēel gwú wo.» ³² A mú ci nə bwo ná: «Kəgá ci nə muud kwába wəng ná: “Dugí mə ñgə yíl buud məjamb mə ñgə lwag mimbəl múús nə mán. Mə bá casulə ísəy byām wāñ mánúd”. ³³ Nji í jii nə mə kəg shwóg múús nə mán nə wāñ mán. Nəcə í cúgé nə ñkul bæ ná *muud micúndə bwəmagí nə shwíy kúl shúsúd, ñji Yurúsəlem.»

Yésus mə gwág cey Yurúsəlem lámúd
(Mat 23.37-39)

³⁴ «Eéé Yurúsəlem ñgə gwú buud ɔ micúndə éga! Eéé Yurúsəlem! Wo ñgə sá ná, buud Zembî ñgə ntí lwámád wódí wá, wo ñgə gwú bwo nə məkwóógú! A bweyálə mə á tééd nə mə seeng bwān bwō nda ábiyá kúwó mə du seeng bwān bē méfaafugé dí ná! Nji, bi kú magulə ntó. ³⁵ Ká, dugá njów wán í zə lúg cwúdugá. Nəcə mə mpú jaaw bí ná tééd námə kíkídíga, bi ákwolé ná dúg mə. Mə bá nyíngə nyín ñji ja bí mə bá shwas mə ná: “Gúmá í bəg nə nyəng ñgə zə jínə mə Cwámaba dí yé.”»

13:16 bag ɔ Aburaham: 1.54-55, 73; 3.8; 19.9

13:19 Eze 17.23; Mat 13.31

13:21 Mat 13.33

13:25 Mat 25.11-12 13:27 2Tm 2.19 *

13:29 máncwúm mə jwôw: Í ká ná Nord; wo é kwey

féél-féélí yé ñkəw á oféél-féélí ó íciyá dî. † 13:29 məkóól mə jwôw: Í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ñkəw á oféél-féélí ó íciyá dî. 13:30 Mat 19.30 13:35 Sôm 118.26; Eze 10.18-19

14

Yésus má lwag mbâl jwôw lú Sábaad

¹ Í á ka zə bə dúl jwôw lú Sábaad ná, Yésus nyə á kə wúl lúlúú *Ofarizyêñ dí njów kálə də. Ja nyə á kə ni, Ofarizyêñ bwə á ngə fáf nyə. ² Ka dúg ná, ngwól múúd nyə á bə a njúl Yésus dí shwóg, muud wəngə ngə bwə ság májúwó. ³ Yésus mú lás ci nə *Onkume ó máççə bəññ Ofarizyêñ ná: «Ye máççə míshé má ngə magulə ná sá lwágug buud jwôw lú Sábaad, ye má aŋgə nə magulə ntó?»

⁴ Bwə mú ji ókúl-ókúl nda bəsa. Yésus mú ŋwa mbəl, lwag nyə ná ndeé a mú bíd nyə ná a kág. ⁵ A mú ci nə Onkume ó máççə bəññ Ofarizyêñ ná: «Zá jí nə ŋkul bə na bídí ná, mwân yé, ŋkí ntəg nteny jé í kud taamb dí, a kú leel cáas kə yíl gwo nəcé í bálə jwôw lú Sábaad yé?» ⁶ Bwə mú bə kú nə ŋkul ná bwə bəsa nə nyə.

Zembî wə má du bəñ búúd gwôw

⁷ Yésus nyə a dúg ná buud bwə á bə féeshá ná bwə zág də wá, bwə á ngə féesh jíle nji íjiya í gúmád; a mú kənd bwo kaaná ná: ⁸ «Ja múúd mə jów wo zəñ báád yí, kú kə ŋwa jiya gúmá. Wo ampúyé ŋkí nyə ámə jôw námə ngwól múúd mə jéla nə gúmá ntə wo yé. ⁹ Ja múúd wəngə nyə e wós yí, bwə é ci nə wo ná: “Yág nyə jiya”, í njúl ná bwə ámə jôw bíná bēsh. Wo é ka ngə kə nə shwôn kə ŋwa jiya wəámpyal-kogú. ¹⁰ Yidagú sá ná, ja bwə jów wo yí, kaág ŋwa jiya wəámpyal-kogú shú ná ja múúd nyə ámə jôw wo yé má wós yí, a cíg nə wo ná: “Wey e, shíshíg zə ŋwa fwámé jiya”. Ja jəngə, wo é bul ŋwa gúmá mísh má búúd bínəñ bí ámə bə féeshá wád. ¹¹ Nəcé, muud mə bəñ nyáméfwó gwów yé, bwə bá səl nyə shí; nyəng mə səl nyáméfwó shí yé, bwə bá bəñ nyə gwôw.»

¹² Yésus mú námə ci nə *Farizyêñ nyə a jôw nyə yé ná: «Ja wó céél yə búúd idəw ŋkí dína yí, kú ngə jôw oshwə bwô ŋkí omínyəñə bwô nə mimbyél

myô. Nda ngə jôw buud ə kúm bínəñ búsé mábwugúlu wá. Nda ngə jôw mbií búúd wəngə, nəcé bwə á bá námə jôw wo ján ja, í mú bə ná bwə má nyíng wo sá wó á sá bwo yí. ¹³ Nji, ja wó sá dína yí, jówúg mímbúbúwá nə ə á ijám, nə buud bwə də nyēsh wá nə wəancím-ncím. ¹⁴ Wó ká sá ntó, wəe má jəla, nəcé bwə cúgé nə sá bwə nyíng wo mənywa mwô nə ndí yí. Zembí nyə é bá nyíng wo mwo jwôw á bá gwúməshi ótətəlí ə búúd yí.»

Kanda məma zəñ

(Mat 20.1-14)

¹⁵ Ngwól múúd á buud bwə á ngə də wá, ja á má gwág ntáni yí, a mú ci nə Yésus ná: «Muud mə bá də idəw Faan má Zembí dí yé nywáá má jəla.»

¹⁶ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ngwól múúd nyə á kwəməsa nə a sá məma dína; a mú jôw búúd ŋkí bulya. ¹⁷ Nyə á ka kənd sól məsáal yé ja wəla lə dína í á wós yí, ná a kág ci nə buud nyə á jôw wá ná: “Zəgá, isá byēsh í mú mítéegyá”. ¹⁸ Nji, bēsh bwə mú ngə yida lwágulə ná bwə cúgé nə fwála ná bwə kág dínad. Ashúshwóógú ná: “Mə má kúnəw kusə fambá, í jii nə mə kág dúg gwo, má jəgula nə wo, bídúg ná mə bág kú zə.” ¹⁹ Ngwól ná: “Mə má kúnəw kusə mímbáág mí ínteny íbá íbá təñ mimbáág mítəəñ; mə kə sheé myo, má jəgula nə wo, bídúg ná mə bág kú zə.” ²⁰ Ngwólúgá ná: “Mə má kúnəw bá múdá, gwə wə má cúgé nə ŋkul zə nə ndí yí.”

²¹ «Sól məsáal mú nyíngə zə wə mása yé zə jaaw nyə nda búúd óni bwə ámə ngə bəsa ná. Mása mú gwág mpimbə. A mú ci nə sól məsáal yé ná: “Né cá. Kaág wa ngwála íkúl búúd bwə də seŋgya yí, nə mínjwón minjwón kə ngə ŋwa mímbúbúwá nə ə á ijám, nə wəancím-ncím nə bəngə bwə ngə nyēsh wá wo zəg nə bwo wa.” ²² Né ndeé sól məsáal mú zə jaaw nyə ná: “Mása, í má bə nda wó ámə jii ná. Nji fwála dásə ná njów.” ²³ Mása músə ci nə nyə ná: “Kaág mázhí məzhí nə ífambá kə ngə

14:1 Mak 2.27-28

14:5 13.15-16; Mat 12.11

14:7 20.46

14:8 Mik 25.7

14:11 Mat 23.12

14:13 Mbá 14.29

14:15 13.29

14:24 22.30

yímbuli buud ná bwá zég nyíi, njów í lwándúg mæ. ²⁴ Má jaaw bí ná buud má ámæ jôw wá, ηgwúd næ ηgwúd nyæ ákageé tœ sâ mádí dínad.»»

Bála mpwíin mæ Yésus í cugé tagá-tagá sâ

(Mat 10.37-38)

²⁵ Zhwog mæηkúmbæ mæ búúd má á ηgæ kæ sámbá næ Yésus. A mú yid ci næ bwo ná: ²⁶ «ηkí muud mæ zé mádí a nda cæel mæ ntœ sósηgá bá nyœηgá, ntœ múdá yé, ntœ bwân bé, ntœ ómínyœηú bé næ okósól bé, a kú cæel mæ ntœ námá cæg jé gwáméfwó, muud wœηgá cugé næ ηkul bæ *mpwíin waamâ. ²⁷ Muud mæ bá kú ηkêny kwolós jé nyæméfwó ηgæ bæ mæ yé, a cugé næ ηkul bæ mpwíin waamâ.

²⁸ «Zé jí næ ηkul sá na bídí ná ja á céél lwœ cwámbe yí, a tééd nji lwœlæ kú fwo ji shí fwo bála tâη á jéla næ kœenzh yé? A jéla næ fwo bála, a dúg ηkí a ji næ bímbí læ mábii á jí næ ηkul lwœ njów næ ndí shínal má. ²⁹ Næcé í á bá bæ ná a shín lím njów ná ndéé a kú nyiηgæ bæ næ ηkul mæ shínal mælwœga. Buud bwá bá ða dúg wá bwá ka bá ða cágulæ, ³⁰ ða ci ná: “Muud éga nyæ a tééd ná a lwœ njów a kú næ ηkul mæ shínal ísý.” ³¹ Í kwo námá bæ ná, wáyé njwú-buud wúsá næ ηkul tí kæ lúmbuli dósomb næ wúl cî, a kú fwo ji shí faas yé? Kí á jéla næ fwo faas ηkí nyæ næ buud otósshin wûm a ji næ ηkul lúmbuli næ nyœηgæ zág dósomb dí nyádí næ buud otósshin mæwûm mábá yé. ³² Nkí a dúg ná a cugé næ ηkul lúmbuli dósomb ðœηgá, nyæ é bwey fwo kænd búúd, muud nyaand yé njúl ná shwóg-shwóg. Bwá kæ jí nyæ ná í jii ná bænœη bwá bág ná shœœ. ³³ Ntœ jí ná, muud yêsh jí na bídí ná nyæ ayílé lâm mábii méd yé, muud wœηgá cugé næ ηkul bæ mpwíin waamâ.»

(Mat 5.13)

³⁴ «Ca dúsa jœ sâ. Nji ηkí ca í cwâl, jí bwá é nyiηgæ wá dwo mægwâm næ ndí yí? ³⁵ Kú næ sâ. Í mú bæ kú næ mfíí tœ shú mándælú, tœ shú kund; bwá shwu

dwo tósn. Muud jí næ mælwæ má gwág yé, a gwág.»

15

Mæshusug ja múúd misám má cénd mítádúgá yí

¹ Zhwog zhwog œηwenye œ tœya næ bósól búúd œ *mísám bêsh bwá á ηgæ zæ wá Yésus ná bwá zé gwágulæ nyæ. ² *Ofarizyêη bænœη *Oyíguli ó mácéœ bwá mú ηgæ nyímbula næ nyæ ηgæ ci ná: «Muud éga ηgæ mpu lég buud œ mísám bænœη ηgæ ða kæη ηgwúdu!»

Kanda ncwæmbe í á jímby yí
(Mat 18.12-14)

³ Yésus mú ka zæ ηwa bwo mpwokwoond ná: ⁴ «Nyáyé múúd na bídí jí næ ηkul sá ná, nyæ næ încwæmbe tæð, ηgwúð á cínœηg jímby, a kú sœ gwo yé? Ngaá ná nyæ e lúgæ byœœηg yâ mæwûm ibuú næ ibuu bugád, a fwo kæ sœ jœœηg í ámæ jímby yí ná ndéé kæ wósœ ja nyæ é kwey gwo yí? ⁵ A ká kwey gwo, ngaá ná nyæ é bæ næ mæshusug, a bæð gwo zámæbag ⁶ a mú nyiηgæ kæ njów, kæ sœœηg óshwá bé næ buud bænœη básé mábwugúlu wá, nyæ næ bwo ná: “Shé sáágá mæshusug næcé mæ má kwey ncwæmbe jâm í ámæ jímby yí?” ⁷ Má jaaw bí ná mæshusug má bá námá bæ ntœ jœη dí næ muud *mísám ηgwúð mæ cénd tédúgá yé, ntœ mbií mássá næ ηkul bæ næ otátæli œ búúd mæwûm ibuú næ ibuu bwá œηgê næ jii céndúlæ tédúgá wá.

Kanda san mwaanê í á jímby yí

⁸ «Shé fwógá ná nyiηgæ ci ná ηgwól múdá ηgæ bæ næ misæη mí *mwaanê wûm, ηgwúð mú jímby. Ngaá ná nyæ é jida lámba, a wáámbulæ njów ηgæ mpu sœ san ná ndéé kæ wósœ ja nyæ é kwey wæ yí? ⁹ Ja á kwéy yí, ngaá ná nyæ é sœœηg bé óshwá næ budá bænœη básé mábwugúlu wá, nyæ næ bwo ná: “Shé sáágá mæshusug næcé mæ má kwey san mwaanê wâm í ámæ jímby yí?” ¹⁰ Gwá wá má jááw bí ná mæshusug má ða

bə *wə́ngəles ó Zembî dí ja múúd *misəm ηgwúd mə cénd mítédúgá yí.»

Kanda mwân á caamá-caamâ

¹¹ Yésus mú nyingə ci ná: «ηgwól múúd nyə á bə nə bwán óbá budûm nə budûm. ¹² Á ntombú mú ci nə sóńgú ná: “Pupa, yég mə nyâm ηkəw lú mábii má jéla nə bə nə ndí yí”. Sóńgú wán mú kaaw bwo məbii mé. ¹³ Baalé mwôw má mú cɔ́, mwân á ntombú mú kusha nyé ηkəw lú mábii nə ndéé a mú kyey kə wúl ləəm á shwóg-shwógúd. A mú kə gwiimb cug nûη ná ndéé shîn caam byəɔg dé. ¹⁴ Ja nyə á shîn kəenzh kúm dé yí, məma zha mú zə wós ləəm wəɔngúd. Mwân éne mú zə bə mífúfəd. ¹⁵ A mú zə kə nyí ísáyád wə wúl mbyágá á shí nyəɔng. Muud wəɔngú mú kənd nyə nyédí máshíd kə də wííl nyə oŋkuú. ¹⁶ Ja nyə á ηgə wííl oŋkuú bəɔng yí, nyə á də bə nə yéesh ná a dá mímwag mi mpúmá oŋkuú bəɔng bwə á də də myá, nji kú nə muud mə yə nyə.

¹⁷ «A mú zə nying lām, zə táduga ná: “A zhwoğ idəw ósól ɔ məsáal ɔ sóńgú waam bəsh búśə nə ndí yí e! Məe mə ηgə fudə nə zha wa? ¹⁸ Mə zə nyingə kə wə sóńgú waamə. Mə é kə ci nə nyə ná: Pupa, mə á mə səm nə Zembî, mə səm nə wo. ¹⁹ Mə ampíyáyé ná nə wo ηwág mə ná mwân woó. Nwag mə nda ηgwól sól məsáal woó.” ²⁰ Mwân éne mú zə tí kə wə sóńgú.

«A mú ηgə kə nə ndéé sóńgú mú dúg nyə a ηgə ná gwaa zə. A mú bul gwág nyə cey lámúd. A mú kə nə kúl kə shwiy nyə nyúúlúd kúlal nyə. ²¹ Mwân mú ci nə sóńgú ná: “Pupa, mə á mə səm nə Zembî, mə səm nə wo. Mə ampíyáyé ná nə wo ηwág mə ná mwân woó”. ²² Sóńgú mú ci nə osól ɔ məsáal bé ná: “Né cá! Zəgá nə káándá í búl bə káándá gúmá yí, zə bwéed nyə. Wágá nyə lwondó mbwád, bí wá nyə osílúfaas məkuúd. ²³ Bí ka námá zə nə mwâ nteny a wónú zə cígə tâη lām, sá dág, sá zhwiimbya. ²⁴ Nəcə mwân waam éga nyə á yə, a mə gwúm; nyə á jimb, a mə nyín.” Bwə mú téed zāη.

²⁵ «Í á bə na mwân a cúmbá njúl ífambá. Ja nyə á ka ηgə nyingə yí, a mú ηgə zə, zə wós kúnə-kúnə nə njów, a mú gwág íbwamugə-bwámugə nə isusa. ²⁶ A mú jôw ηgwól mwâ mpáánzə zə jî nyə sâ í ηgə cɔ́ yí. ²⁷ Mwâ mpáánzə mú jaaw nyə ná: “Mínyəŋú woó mə wós. Shwóńgú nyə ámə cígə mwâ nteny á wónú nəcé mínyəŋú woó mə nyingə zə mpwogé.” ²⁸ Mwân a cúmbá mú gwág bôw, a ban nə nyə anyíyé njów. Sóńgú mú cúwo tóń kə téég nyə məbwə. ²⁹ A mú ci nə sóńgú ná: “Mə mə sēy nə wo mimbú mimbú kú bwelə mpyēny ciyá gwô təɔ ηgwúd. Nji, wo abwélé yə mə təɔ nji mwâ təw nə sənəŋ oshwə bām sá zhwíimbyag. ³⁰ Nji, mwân woó nyə á shîn kə kəenzh wo byəɔg dwô kálə ηgə cugə nə budá ó jaŋga éga, ja á mə wós yí, wo mə cígə nyə mwâ nteny a wónú.” ³¹ Sóńgú mú ci nə nyə ná: “Mwân waam wo njul nə mə wa mwôw mēsh isá byâm bíśə isá byô. ³² Nji í ámə jii nə sá zhwíimbyag nəcé mínyəŋú woó éne, mə ηgə dúg nyə na nda nyə á yə nə ndéé a mə gwúm; nyə a jimb, a mə nyín.”»

16

Kanda kulág á inkwíl

¹ Yésus nyə á nyingə ci nə *ompwín bé ná: «ηgwól múúd byəɔg nyə á bə nə kulág. Í mú zə búgali wə muud éne ná kulág dəɔngú í ηgə caam nyə məbii. ² Muud byəɔg mú jôw kulág zə ci nə nyə ná: “Wəɔng lāη mə ηgə gwág ga wí ná jii? Zaá shitógud, mə wámbulág nda wó ηgə kyey nə iséy byô ná.” ³ Kulág mú zə lás lámúd ná: “Ja Mása mə zə yíl mə íkulág dí ga, mə e sá ntədəl? Mə cugé nə ηkul nə mə kág fulə mándəlú, bə məmpəg. Sálə námə shwôn nə mə bəg muud miŋwóómbúlú. ⁴ Mə mə mpu sâ mə zə sá yí. Í jii nə ja bwə é yíl mə íkulág dí yí, mə bəg nə buud bwə é də ηwa mə bwədí wá.” ⁵ Buud bwə á ηgə bə nə Mása yé məmpwálá wá, a mú ηgə jôw bwo ηgwúd ηgwúd. Nyə nə ashúshwóógú ná: “Wo mbid Mása waamə mpwálá taη ne?” ⁶ Muud

mpwálá ná: “Mə mbid nyə məwúda məfwánda wúm*.” Kulág mú ci nə nyə ná: “Lógúg, fəb lú mpwálá dwó wá ga; jigú shí wo léélug cilə ná məfwánda məwúm mətóon.”⁷ Nyə nə ηgwól ná: “Wεε ji nə mpwálá tan ηε?” Nyíni ná: “Iyuug í *blé təd.” Nyə nə né ná: “Lógúg, fəb lú mpwálá dwó wá ga. Ciləg ná məwúm mwóomb.”⁸ Mása músə yə kulág á inkwíil nə məshwúmb nəcé a sálə sóólúgú mákyê. Nəcə í ηgə nyín ná buud bwə ηgə bε cug á shí ga wá bwə ηgə bul kyé mpédúgá nyán ntə bəηg búśá búúd ɔ mánkenya wá.»

⁹ Yésus mú nyiηgə ci ná: «Mεε mó ci nə bí ná, balanugá nə *mwaanê inkwíil ηgə cεε məshwá nə ndí: ja bí má bá bə mífúfə dí yí, oshwə bún bəηg bwə bāg ηwa bí mábanda má kandugə kandugə dí†. ¹⁰ Muud mə báágúlé ísúsúsá í acíg-cíg kú teeg búúd məbwón yé, nyə é baagulə námə ísà í anání kú teeg búúd məbwón. Muud mə tág búúd məbwón ísúsúsá í acíg-cíg dí yé, nyə é teeg námə búúd məbwón ísà í anání dí. ¹¹ Nkí bí mə tééd teeg búúd məbwón ja bí má bálán nə mwaanê inkwíil yí, zə nyə é yə bí mwaanê á fwámé a kú bə nə məsus lámúd yé? ¹² Bí má ká tééd teeg búúd məbwón nə sá ηkán, zə nyə é yə bí jəηg í jálá nə bə sá jín yé? ¹³ Lwaábulə cúgə nə ηkul sēy nə omása obá ja ηgwúd, nəcé nyə é mpii ηgwól, a cεel ηgwól; gúl ja nyə e gwág nə ηgwól, a mpyény ηgwól. Bí cúgə nə ηkul sēy nə Zembí bí ηgə sēy nə mwaanê ja ηgwúd» ¹⁴ *Ofarizyên, nda bwə á du bul cεel mwaanê ná, bwə á ηgə gwágulə lésú ni wēsh bwə ηgə cágulə Yésus. ¹⁵ A mú ci nə bwo ná: «Bí ηgə cεel lwóya mísh má búúd dí ná bí búśə otátəlí ɔ búúd, nji Zembí mə mpú mílám mín; nəcé sá búúd bwə dóg ná fwámé sá yí, Zembí nyə mə dóg gwo sá nyéé. ¹⁶ *Mbwoomb mácéεε nə micilyá mí *búúd ɔ micúndə mí á ηgə cwíny buud zə shúg wəla mə Yuánes. Kálə wú fwála má Yuánes í, Jəjə Kéel

á Faan má Zembí wə í ηgə bwiingya, muud yēsh ka ηgə nádəwo nə ηkul nyé nyēsh ná á ηwa kəw cínəηg. ¹⁷ Jisə ηkí fwanəwo nə gwōw nə shí í cōg, ntə ná gúl lúlándə kanjá á mbwoomb mácéεε í jimbúg. ¹⁸ Muud yēsh mə yíl múdá yé bá a nyiηgə bā múdá shús yé, má sá mínəomb. Muud mə bā múdá bwə ámə yíl bá yé, má sá mínəomb.»

Kanda múúd byəog bá Lazâr

¹⁹ «ηgwól múúd nyə bə nə byəog, a dógə bwáád míkáándə mí álal-kus ófwó búúd bwə du bwáád myá. Nyə á du cugə cug áyíyáág, du sá ídína jwōw dēsh. ²⁰ Gúl ntágúlá-ntágula múúd ná Lazâr, nə nyúúl məfəη məfəη, í á du já múúd byəog wəηg dí mpumbéd. ²¹ Lazâr nyə á du bə nə yéesh ná a də məmpulú má á du kud wú múúd byəog dí táwuli dí yí. Nji, ompyê bwə á du zə jáal nyə məfəη. ²² Ntágúlá-ntágula í á ka yə; *wəēηgəles bwə mú kə nə nyə kə jéég *Aburaham dí budud. Muud byəog mú námə yə, a mú dəw. ²³ Kə wós nūη baη mínjím, muud byəog mú kə bwəma nə cwúnd. A njúl ηkááηgə dí ntáni, a mú bān mísh, a mú dóg Lazâr njóóg Aburaham budud. ²⁴ A mú kám Aburaham, nyə ná: “Eéé Pəpá Aburaham, bwígúg mə ná ηkwəηú. Kəndúg Lazâr kəg juwo nyiné mbwə məjúwód zə cweel mə júm; miηgwiile míga mí ηgə sá mə ηkááηgə mbíya.” ²⁵ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Mwān waam, wo á shí bə nə təom ja wó á ηgə cugə yí, Lazâr nye ηgə bwəma nə micúη. Ja ga di, Lazâr micúη myé mí má cwaaləwo, wεε mú cwa bwəma nə ηkááηgə. ²⁶ Sá í búl bə yí jí ntāg ná məma bí ncímə jisə shé wa tətám ná buud bwə céél wú wa zə nūη wá bwə cúgə nə ηkul lína; bəηg bwə céél wú nūη zə kəga wá bwə kú lína.” ²⁷ Muud byəog mú ci ná: “Pəpə, nda jí ntó ná, má jəgula nə wo: kəndúg Lazâr njów má sóηgú waamə. ²⁸ Omínyəηə bām búśə nūη ótəon. A kəg lās nə

* **16:6** məfwánda wúm: Iciyá í gərək í ηgə ci gúl sá nda olitres 2100. **16:8** Ifz 5.8 † **16:9** Mól məkál má ηgə ci ná ná: Zembí bāg ηwa bí nyádí njów kandugə kandugə. **16:10** 19.17-19; Mat 25.21-23 **16:15** Mat 23.28 **16:18** Mat 19.9; Mak 10.11-12; 1Kr 7.10-11 **16:29** 2Tm 3.16

bwo ná bwá ó bey, bwá kú bá zə wa kúl má jí cwúnd dí ga.” ²⁹ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Omínyəŋə bwô búəsə nə Məççə má Moyíz nə micilyá mí *búúd ə micúndá, bwá bég myo.” ³⁰ Muud byəəg ná: “Nda bæ ntó, Pupá Aburaham. Nji, ŋkí muud mə wú mínjím kə lésha nə bwo, bwá é cénd mítédúgá.” ³¹ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Ŋkí bwá bá kú bə micilyá mí Moyíz bənəŋ buud ə micúndá, mpug nə muud tɛem gwúm mínjím kə lésha nə bwo, bwá ábúlé magulə lân yé.”»

17

Yésus mə yá búúd minjígúlá

¹ Yésus mú kwo ci nə *ompwíin bé ná: «Cug í cúgé nə ŋkul bæ kú nə kwal-bəəgá. Nji, ŋkwéé muud mə bé bóól kwal-bəəgá yé. ² Í yidá nywa nyə ná bwá kəlɛg nyə məma kwóógú cəŋád kúl nyə nə dwo mən, ntə ná a kwálɛg ŋgwúd á ikúkágé iga bəəgá. ³ Bi ó bey. Ŋkí mínyəŋə woó má səm nə wo, jumúg nyə. A ká cénd mítédúgá, wo juu nyə. ⁴ Ŋkí ŋkúmba jwəw a səm nə wo ija zaŋgbá, a də námé zə wódí ija zaŋgbá zə də ci ná: “Mə má cénd téduga,” juugá nyə.»

⁵ *Buud ə lwámá bwá mú ci nə Cwámba ná: «Kwádúlg sá búgá.» ⁶ Cwámba mú ci ná: «Bi mbəm bæ nə búgá təə nji cíg-cíg bímbí búbumə *mutárud, bí je ci nə lí sikomôr ga ná: “Munúg kə təw mən”, lí sá bí məgwág. ⁷ Zə á na bídí jí nə ŋkul sá ná ŋkí a mbid lwaá dé í də waad nyə ifambá ŋkí ntág ná í də wíl nyə iwoó, lwaá dəəŋg ŋgé wóós wúlə ísáyúd, nyə nə lwaá ná: “Ləelugá zə ji shí zə də?” ⁸ Ye nyə áyidayé ci nə nyə ná: “Kwəməsag mə idəw, wo yáásulə áfigusa zə sēy nə mə. Má ká shín də mə ŋgul, wo ka tɛem də nə ŋgul gwô ja?” ⁹ Ye nyə e lə lwaá dé nə nyə nə sá ísá byēsh nyə ámə lwám nyə ná a sáág yí? ¹⁰ Ntó námé wə jísə shú dúnád yé. Ja bí mə shín sá sá jēsh bwá ámə lwám bí ná bí sáág yí, ŋwagá

biméfwó ná: “Sá búəsə ozhizhe osóol ə məsáal wá kú nə mfíí, sá mə sá nji sá í ámə bæ nə sá sáág yí.”»

Wúl zúzaamá í zə yə Yésus akíba

¹¹ Yésus nyə á ŋgə kyey Samariya nə Galilê, ŋgə kə Yurúsələm. ¹² Ja nyə á ŋgə nyíí dúl dánd dí yí, mizúzaamá wúm mí á zə nə mí zə bwəma nə nyə, nji mí mú təw shwóg-shwóg kú fwo kumə nyádí. ¹³ Mí mú bən mákál gwəw ci nə nyə ná: «Yé Yésus, éé yé mása, bwíígúg sá nə ŋkwonə.» ¹⁴ Yésus mú dúg bwo, a mú ci ná: «Kəgá lwóya mányúúl ófada dí.» Bwá mə ka námé ŋgə kə nə bwá kə ófada dí, bwá mú yál zhíid, mənyúúl bæ bwo ná səndôŋ. ¹⁵ Ŋgwólúgá nywáá, ja á mə dúg ná a mə yál yí, a mú cuwəli nyingə, a mú ŋgə zə a ŋgá lás gwəw-gwəw ŋgə yə Zembí gúmá. ¹⁶ A mú zə kúl nyúúl Yésus dí shí məkuú, kúd mpwoombá shí yə Yésus akíba. Nyən nyə á bæ muud á Samariya. ¹⁷ Yésus mú ci ná: «Ŋgaá ná bēsh wúm bwá ámə yál? Ká bóól ibuu búəsə ŋgow? ¹⁸ Ntó nə bwá bēsh dí, kú nə muud mə zə yə Zembí gúmá nji njôŋ muud éga á?» ¹⁹ A mú ci nə nyə ná: «Tówúg wo kyéyug wo mə *dúg cug nəcé búgá gwô.»

Mbí Mwân mə Múúd mə bá zə yí (Mat 24.26-27; Mak 13.21-22)

²⁰ *Ofarizyēŋ bwá á jí Yésus ná: «Faan mə Zembí í bá ka zə jáyé ja?» A mú bəsa nə bwo ná: «Faan mə Zembí í abúlé zə nda gúl yanɡá-yanɡa sá búúd bwá bá beny yí. ²¹ Í abúlé bæ sá nə bwá ci ná: “Gwə wə jí wa ga”, ŋkí ná: “Gwə wə jí wáádé mí!” Nəcé Faan mə Zembí dúsə na bídí.»

²² A mú ci nə *ompwíin ná: «Móól mwəw mə bá bæ, bí mə bá gwág yéésh ná bí mə dúg *Mwân mə Múúd nə ijwúga byé təə nji jwəw ŋgwúd, nji bí kú dúg. ²³ Bwá bá də ci nə bí ná: “Dugá nyə wáádé,” gúl ja ná: “Dugá nyə wa.” Bí kú bá də kə, bí kú bə, ²⁴ nəcé, jwəw Mwân mə Múúd mə bá zə yí, a bá zə

17:5 6.13 **17:6** Mat 13.31; 21.21; Mak 11.23 **17:10** 1Kr 9.16-17 **17:12** Ləv 13.46 **17:14** Ləv 14.2-32; Mat 8.4; Mak 1.44; Luk 5.14 **17:16** 10.33 **17:19** Mat 9.22 **17:21** 11.2, 20; Mat 12.28 **17:22** 21.7-24 **17:23** Mat 24.23-25; Mak 13.21-23

námá nda njəs í ðu yas wú bíga íjumə kə wósós bíga dí ná. ²⁵ Nji í bá fwo ji ná a bāg bul jug, kala búúd ga í ban nyə.

(*Mat 24.37-39*)

²⁶ «Mwōw Mwān mə Múúd mə bá zə má, isā í bá s̄y námə nda í á s̄y ja mə *Nówe dí ná. ²⁷ Buud bwə á ðu ðə, ðu ŋgul, bwə béya, bēlushi námə bwān bāŋ ná ndeé kə wósós jwōw Nówe nyə a nyíi məma byóól dí yí. M̄pəŋ í mú zə byaluga nə buud ná ndeé jaŋgələ isā byēsh. ²⁸ Ntó námə wə í á bə mwōw má Lót dí yé. Buud bwə á ðu ðə, ðu ŋgul, bwə ðu sá míkus, ðu bə mǎmpəg, shumə mínjów. ²⁹ Nji jwōw Lót nyə a wú Sódóm yí, Zembî nyə a sá ná kuda nə fumbyá ágúgwô í nywóg nda mpú, zə jaŋgələ búúd bēsh. ³⁰ Mbií ŋgwúd wōŋg námə wə í bá bə ja Mwān mə Múúd mə bá lwóya nyúúl yí.

(*Mat 24.17-18; Mak 13.15-16*)

³¹ «Jwōw ðōŋg í bá bə ná, muud mə bá bə kwáminú*, kú bá shulə ná a kə ŋwa s̄a. Nyōŋg mə bá bə fambé yé, kú ná námə kwo kə kwáádá. ³² Bi ɔ tédúgá s̄a í á bə nə mudá mə Lót yí. ³³ Muud mə bá s̄ó ná á kaambələ nə cug jé yé, a bá jímbal gwo. Nyōŋg mə jímbál cug jé nəcə mə yé, a má yidá kaambələ nə gwo.

(*Mat 24.40-41*)

³⁴ «Má jaaw bí ná, í bá bə búlú jōŋg dí ná buud óbá bwə mbwúg gwōŋá ŋgwúd, ŋgwúd mə bá ŋwiny, ŋgwól lúg. ³⁵ Budá óbá bwə ŋgə jí isā kúl ŋgwúd dí, ŋgwúd mə bá ŋwiny, ŋgwól lúg. ³⁶ [Budúm óbá bwə bá bə fambé, ŋgwúd mə bá ŋwiny, ŋgwól lúg.]†» ³⁷ Ompwíín bwə mú jī nyə ná: «Cwám̄ba, s̄a jōŋg í bá s̄y ŋgow?» A mú b̄s̄a nə bwo ná: «Kúl mbimbə í bá bə yí, cínŋg wə ómpal ó bá s̄eŋgya yé.»

18

Kanda kúsá múdá bá sémbye milású

¹ Yésus nyə á ji zə lwágələ bwo ná bwə dúg jəgələ ja jēsh kú teeg mányúul. Gwə wə nyə á kənd bwo kanda ga yí. ² Nyə á ci ná: «Ŋgwól sémbye milású nyə á bə wúl ŋgwála dí kú fúndə Zembî, kú bish tō muud. ³ Wúl kúsá múdá í á bə námə ŋgwála wōŋg ði, í mú ðu zə ci nə sémbye milású éne ná: “Ŋgwól múúd ŋgə lúmbəli nə mə, kyemug mə.” ⁴ Sémbye milású nyə á ka ðu ban məlú məlú ná nyə alásé lású yé wōŋg.

«Nji a mú zə ci ná: “Tɛem bə ná mə afúndáyé Zembî mə kú námə bish tō muud íí, ⁵ mə zə kyem kúsá múdá ga nəcə mə má gwág nyə kəŋgá. Nyə a bá bul zə ntágələ mə lúu.»» ⁶ Cwám̄ba mú ci nə *ompwíín ná: «Bi mə gwág s̄a sémbye milású á olíŋgí éne má ci yí? ⁷ Ŋkəm̄sa nə Zembî, ŋkí buud bé nyə á má fēēsh wá bwə jílyə nyádí nə mwásə nə bulú, yé nyə é sá ná bwə cáag bwánd? ⁸ Má jaaw bí ná nyə é lɛel kyem bwo ná máás. Nji, ja *Mwān mə Múúd mə bá zə yí, ye a bá ná zə kwey búgə shí ga dí e?»

Kanda Farizyēŋ bá ŋwenye tóya

⁹ Bóól búúd bwə ðu téduga ná básə otátəlí, bwə ŋwa bóólúgá mpyóŋ nə mpyóŋ. Yésus nyə á ka kənd kanda shú dánúđ, nyə ná: ¹⁰ «Buud obá bwə á zə kə *Luŋ mə Zembî ná bwə kə jəgələ nə Zembî. Ŋgwól nyə á bə *Farizyēŋ, ŋgwólúgá nye ŋwenye tóya. ¹¹ Farizyēŋ nyə a tōw tátəlí a mú ðu jəgələ nyáméfwó dí ná: “Yé Zembî, mə yə wo cúnčesh nəcə mə cugé nda bóólúgá búúd. Bí ijúwâl, bwə cɛel olíŋgí, nə minɔomb, tɛem bə nda ŋwenye tóya éga, mə cugé nda nyə. ¹² Má ðu ci íd̄aw ija íbá ŋkúmba shwéndɛ; má ðu jəna *ŋkəw wúm á s̄a jēsh má bíi yí.” ¹³ Ŋwenye tóya nywáá nyə a tōw shwóg-shwóg. A kú námə she b̄n tō m̄pwoombú ná a yág ŋgeɛ

17:25 9.21-22 **17:28** Mat 19.24-25 **17:31** Mat 24.17-18; Mak 13.15-16 * **17:31** Ja bwə á ðu lwó mínjów yí, bwə ðu m̄s̄ kwáminú námə nda m̄nyuŋg. Kwáminú í á ðu bə ŋkí lal, buud kə ðu ŋgə kyey wu gwów, muud jee námə kə woga wu. **17:32** Mat 19.26 **17:33** 9.24; Mat 16.25; Mak 8.35 † **17:36** Sá jisə cilyá wa mpánzə ga dí yí, míl mícilyá mí ayág mí cugé nə gwo. **17:37** Zhb 39.30 **18:1** 11.2; Rom 12.12; Flp 4.6; Kol 4.2; 1Te 5.17 **18:5** 11.7-8 **18:12** 11.42; Mat 6.16-17; 23.23 **18:13** 5.8; Sôm 51.3, 5 **18:14** Sôm 51.19; Mat 23.12

joŋ dî; nyə á yida du *bí mbwê buð dí a ŋgə ci ná: “Yé Zembî, bwíggúg mə ná ŋkwonjá, mə ji sól *misám.” ¹⁴ Mə jaaw bí ná á məzhúgúlâ éga nyə á kə nyádí njów Zembî mə sá ná a bág tútəlí nyádí míshúd, kú bə ashúshwóógú nyé. Nəcə, muud mə bən nyáméfwó gwów yé, bwá bá səl nyə shí; nyəŋg mə səl nyáméfwó shí yé, bwá bá bən nyə gwôw.»

Yésus mə bwádan nə ikákágó
(Mat 19.13-15; Mak 10.13-16)

¹⁵ Bóól búúd bwá á zə námə nə ikákény wə Yésus ná a kúnyág nə byo. *Ompwíin, nda bwá á dúg ntó ná, bwá mú lás nə bwo. ¹⁶ Yésus nywáá mú jôw bwo, nyə ná: «Bídúgá ikákágó í zág mádí, kúgá kaambulə nə bwo, nəcé Faan mə Zembî dúsə sâ á mbií búúd wāŋ. ¹⁷ Búbálé, mə jaaw bí ná, muud yêsh nyə amágúláyé Faan mə Zembî məməgulá mə kúkágó yé, muud wəŋgú cúgé nə ŋkul nyíi cínəŋg.»

Cí á bulya məbii
(Mat 19.16-26; Mak 10.17-27)

¹⁸ Wúl cî *Oyúden í á jí Yésus ná: «Jəjə Yígguli, jáyé jə sâ mə sáág nə mə bííg cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁹ Yésus mú yida ci nə nyə ná: «Nəcə jí wó jów mə ná jəjə múúd yí? Kú nə muud jí jə múúd, nji Zembî nyáméfwó. ²⁰ Wo mpú dí məcəxé mága? “Wo kú sá mínəmb, kú gwú múúd, kú júwo, wo kú yə múúd mpwene á sá nyə ampúyé yí, wo gúmal sóŋgú woó nə nyəŋgú woó.”» ²¹ Cî nə Yésus ná: «Mə ŋgə bə məcəxé máni mēsh, tééd wú ikágéd zə kumə múús.» ²² Ja Yésus mə gwág ntúni yí a mú ci nə nyə ná: «Sâ ŋgwúd í ŋgə ná fúfə wo: kaá kusha ísâ byêsh wó jí nə ndí yí, wo kaaw mímbúbúwá *mwaanê wəŋgú, wo ka bá kə bə nə məbii gwôw; ság ntó wo ka zə bə mə.»

²³ Cí wəŋgú mú shúsula nə mpəsá mə Yésus, nəcé nyə á bə nə zhwoğ məbii. ²⁴ Yésus mú dúg *[ná a mə shúsula], a mú ci ná: «A kwowulálə ná buud bí nə məbii wá bwá nyíig Faan mə Zembî

dí eé. ²⁵ Í yida nywá bə kúnə-kúnə nə *shamô nyíig luun lú ndundu dí, ntə ná muud á bulya məbii nyíig Faan mə Zembî dí.»

²⁶ Buud bwá á ŋgə gwágulə Yésus wá bwá á ŋgə ci ná: «Ká zə jí nə ŋkul *dúg cug yé?» ²⁷ A mú bəsa nə bwo ná: «Ísâ í ntə múúd ŋkul yí, Zembî nywáá jí nə ŋkul sá byo.» ²⁸ Pyêr mú ci ná: «Sə báá sá á mə lúgə ísâ byêsh, sá zə bə wo.» ²⁹ A mú ci nə bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, ŋkí muud mə lúgə tə njów, tə mudá, tə omínyəŋá, tə obyól, tə bwān shú Faan mə Zembî, ³⁰ nyə é nyiŋgə bii ísâ byəŋg byêsh ŋkí bulya té nyə é ŋgə cugə wa shí yí, a bá námə cugə kandugə kandugə cug í zág yíid.»

Yésus mə jaaw nə a bá yə
(Mat 20.17-19; Mak 10.32-34)

³¹ Yésus nyə á ka ŋwa *ompwíin wúm nə óbá bə, a mú ci nə bwo ná: «Dugá, sə ŋgələ bád kə Yurúsalem óga. Ísâ byêsh *búúd ə mícúndá bwá á cilə shú mə *Mwān mə Múúd yí í zə kə bwəma. ³² A zə kə kaanz məbwə mə íkúl ishúsúd, a bwəma nə cóógú, buud cug nyə, bwo sey nyə məntənd nyúúlád. ³³ Bwá é fyáməsə nyə milwón, bwá gwú nyə. Nji, a bá gwúm jwôw áléel.» ³⁴ Bāŋ bwá áshígé ŋgə mpu gwág nda lésú wəŋg í á ŋgə kə ná. Í á bə bwo sâ shwoó, bwá kú wámbulə sâ Yésus nyə á ŋgə ci yí.

Yésus mə lwag áncím-ncím
(Mat 20.29-34; Mak 10.46-52)

³⁵ Í á ka zə bə ná, ja Yésus nyə á ŋgə shísh Zheriko yí, ŋgwól áncím-ncím nyə á bə zhí dí koogú, a ŋgə gwáámə buud *mwaanê. ³⁶ Nyə á ka gwág buud bwá ŋgə cə áncuncuma, a mú jí ná: «Jí í ŋgə cə yí?» ³⁷ Bwá mú jaaw nyə ná Yésus á Nazarêt wə ŋgə cə éne. ³⁸ A mú kím ná: «Yésus Mwān mə *Dávid, bwíggúg mə ná ŋkwonjá!» ³⁹ Buud bwá á ŋgə kyey mpwoombú gwoŋg dí wá bwá mú ŋkáánd nə nyə ná a jig kál-kál. Nyé mú yidá mpu bən kál gwów ná: «Mwān mə Dávid, bwíggúg mə nə

18:17 Mat 18.3 **18:18** 10.25 **18:20** MmN 20.12-16 **18:22** 12.33; Mat 8.21-22 * **18:24** ná a mə shúsula: Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə icyá íni. **18:27** Zak 8.6; Luk 1.37 **18:29** 14.26; Mat 10.37 **18:31** 9.21-22 **18:34** 9.45 **18:38** Mat 20.30-31

ηκωηύ.» ⁴⁰ Yésus mú tów, a mú ci ná bwá zég nə nyə. Ja áncím-ncím mé zə wóós nyə kúnə-kúnə yí, Yésus mú jî nyə ná ⁴¹ «Wó jîi ná mə sáág wo jí?» Nyə nə Yésus ná: «Cwám̄ba, mísh mām mə kwóg dúgya.» ⁴² Yésus mú ci ná nyə ná: «Mísh mwô mə kwóg dúgya. Wo mə *dúg cug nəcé búgá gwô.» ⁴³ Námá cé nə cé, mísh mə mú kwo dúgya nyə. A mú ηgə bɛ Yésus a ηgə yə Zembî gúmá. Buud bēsh bwá á dúg sóólúgá wəηη wá bwá mú ηgə yə Zembî məshwúmb.

19

Zashé mə cénd mítádúgá

¹ Nə ndéé Yésus mú nyíi Zheríko, a mú ηgə líina ηgwála. ² ηgwól múúd nyə á bə cínəηη ná Zashé, a njúl ηwenye tóya, a mbid zhwog məbii. ³ Nyə á ηgə sɔ ná a dúg Yésus; nji nyə a shígé bə nə ηkul mə dúg nyə nəcé buud bwá á bə áncuncuma, Zashé nye njúl ntág wúlə-wúlə. ⁴ A mú ju nə kúlá kə shwóg kə bád sikomâr* dí shú ná a bág dúg Yésus ja á bá cɔ cínəηη shí yí.

⁵ Ja Yésus nyə á zə wóós kúkúl jəηη dí yí, nyə a bân mísh a mú ci ná Zashé ná: «Zashé, ləeləg shulə nəcé í jîi ná mə jíg wódí njów múús.» ⁶ Zashé mú ləel shulə, a mú kə lég Yésus nə məshusəg. ⁷ Nda búúd bwá á dúg ntó ná, bēsh bwá á ηgə nyímbəla ná: «A mə kə nyíi kə jî múúd misám dí njów!» ⁸ Zashé nywáá mú tów tútəlí ci ná Yésus ná: «Cwám̄ba e, mə zə kaaw məbíi mām tútám ná cáη, mə yə mimbúmbúwá dúl kəw. Nkí mə a shí ntág mánda múúd nə sá jé mə nyiηη nyə gwo ija inɔ.» ⁹ Yésus músə ci ná: «Zembî mə cug búúd ó njów ga múús, nəcé a jî námá múúd á bag mə *Aburaham. ¹⁰ Nəcé *Mwân mə Múúd nyə á zə sɔ bəηηη bwá á jimb wá, zə cəgushi bwo.»

Kanda mísəη wúm

^{18:42} Mat 9.22 * ^{19:4} sikomâr: Jísə dúl váál lí í á də bul bə mbwaanəzələ shí á Yudéa (10j 10.27; 1Ib 27.28; 2Ib 1.15; 9.27), tə shíshín á Zhurdɛ dí (Luk 19.4); bwá á də námá sá məbóómbú nə ndí. Buud ɔ Igípten bwá á də bɛ líi jəηηη (Sôm 78.47). ^{19:7} Mat 9.10 ^{19:8} MmN 21.36; Eze 33.14-16 ^{19:9} 13.16; Mis 16.31 ^{19:10} Eze 34.16; Mat 9.13; Mak 2.17; Luk 5.32; 1Tm 1.15 ^{19:11} 11.2; Mis 1.6 ^{19:12} Mak 13.34; Mis 1.11; 2.33-36 † ^{19:13} Saη mína ηgwúd í á də bə odanarí təd. ^{19:14} Mis 4.17; 5.28; 13.44-46; 28.25-28 ^{19:17} 12.42-44; 16.10

¹¹ Buud bwá mú gwág lésú Yésus nyə á lás yí. Yésus mú kə nə lésú shwóg kənd bwo kanda nəcé bwá á ηgə táduga ná, nda a mú kúnə-kúnə nə Yurúsələm ná Faan mə Zembî í zə nyín. ¹² Ntó Yésus mú ci ná: «ηgwól múúd nyə a byél njów mící dí. Nyə á kə zə bə ná a kə nyúl shí a shwóg-shwógúd bwá kə tál nyə Njwú-buud ná ndéé a mú nyiηηgə. ¹³ Ja á mə bə ná a zə tí yí, a mú jów osóol ɔ məsáal bə wúm, zə yə bwo *mwaané, muud yēsh sáη mína† ηgwúd; nyə nə bwo ná: “Nəgá nə sá omákíd nə mwaané éne té mə é bə njənd dí yí.” ¹⁴ Nji, nda búúd ó ləəm yé bwá á də mpii nyə ná, bwá á kənd buud nyódí mpúsə kə jaaw ná: “Sə acéélé nə muud éne jwúg nə sá.”

¹⁵ «Ja bwá á shín tál nyə njwú-buud yí, nyə á kə nyiηηgə. A mú zə wóós, a mú jów ósól ɔ məsáal bə nyə á kaaw mwaané wá ná bwá zəg lwágulə nyə nda mákíd máη mə á kyey ná. ¹⁶ Ashúshwóógú mú zə wóós, nyə ná: “Mása, saη wô í á mə sá ná mə bíig misaη wúm.” ¹⁷ Njwú-buud mú ci ná nyə ná: “Uháη, wo jî jəjə sóol məsáal. Wo mə bə mə abúgúlág nə súsúsá áci-gí. Mə mə yə wo ijwúga ná wo jwúg nə miηgwála wúm.” ¹⁸ Sóol məsáal ábēé mú námá zə, nyə ná: “Mása, saη wô í á mə sá ná mə bíig misaη mítəon.” ¹⁹ Njwú-buud mú námá ci ná nyə ná: “Mə mə yə námá wo ijwúga ná wo jwúg nə miηgwála mítəon.”

²⁰ «ηgwól mú námá zə, nyə ná: “Mása, saη wô wə ga. Mə a fúlə wo nábúkən dí ná ndéé mə baagulə. ²¹ Mə á ηgə fúndə wo nəcé wo jî muud ηkád; wó də ηwa sá jí ná wo dí wo á bwíig yí, wo də saag isá bísé ná wo dí wo á bɛ yí.” ²² Njwú-buud mú ci ná nyāη ná: “Mə zə sámb wo lésú wô na wódí íciyád. Wo jî bów-bów sóol məsáal. Wo á ηgə mpu ná mə jî muud ηkád, mə də ηwa

ísâ bísá ná mə dí mə a bwíng yí, mə du saag ísâ bí ná mə dí mə á bę yí. ²³ Ká nəcə ji wó áshígé kə wá mə mwaanê waamá bân dí, ná ja má wóós yí, mə zə ηwa nyə nə məbədî gwôw yí?” ²⁴ A mú ci nə buud bwé á bə cínəng wá ná: “Déégúgá nyə san ni bi yág nyəng ji nə misan wúm yé.” ²⁵ Bwé mú ci nə nyə ná: “Cwám̄ba, á bwey fwo bə nə misan wúm.” ²⁶ Mə mpú jaaw bí ná muud jí nə baalé yé, Zembî mə bá kwádulə nyə. Nji nyəng cúgέ nə ndí yé, Zembî mə bá mēel yíl nyə búbaalé á jí nə ndí yí. ²⁷ “Nə ndéé mizhízhíh myám mí á ban ná mə kú jwú nə bwo wá, zəgá nə bwo wa, zə cigə bwo məcúh mə ηgə dág.” ²⁸ Ja Yésus nyə á shín lás ntáni yí nyə a tów shwóg ηwa zhí kálə Yurúsalem.

Yésus mə zá nyí Yurúsalem
(Mat 21.1-9; Mak 11.1-10; Yuá 12.12-19)

²⁹ Í á ka zə bə, Yésus nyə á ηgə shísh kúnə-kúnə nə Betufazhe nə Betanî, a mú kə wóós ηgeé mbán bwé dú jów ná *Mbán wóolivyé yí. A mú lwám *ómpwíin óbá. ³⁰ Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg níid. Í é bə, bí ká námá jé bi kwey cwə jakáás cęłá, í njúl ná tə muud nyə a bwélé kəwa gwod. Bí ó ciny gwo, zə mə nə ndí. ³¹ Nkí muud mə jí bí ná nəcə jí bí ηgə ciny gwo yí, bí bęsa nə nyə ná: “Cwám̄ba wé ηgə jíi gwo.” ³² Buud nyə á lwám wá bwé mú kə, kə námá kwey ísâ nda nyə á ci ná. ³³ Ja bwé má ciny cwə jakáás yí, wəamádí bέ bwé mú ci nə bwo ná: «Bi má ciny gwo nəcə jí?» ³⁴ Bwé ná: «Cwám̄ba wé ηgə jíi gwo». ³⁵ Bwé mú zə Yésus nə cwə jakáás jəng, bwé ηgə yíl mikáándé myán ηgə jéel gwo kwonud, bwé mú jil Yésus gwôw. ³⁶ Yésus mú ηgə kə jakáás dí, buud bwé ηgə taalə mikáándé myán zhíd.

³⁷ Ja nyə á ηgə shísh kúnə-kúnə nə Mbán wóolivyé yí, ompwíin bēsh bwé á bə áncuncuma wá bwé mú bə nə məshusəg, bwé mú ηgə yə Zembî

məshwúmb gwów-gwôw nəcə məma misóólágú mí ηkúl bwé á dág myá.

³⁸ Bwé mú ηgə ci ná:

Gúmá í bəg nə Njwú-buud ηgə zə jíná mə Cwám̄ba dí yé.

Jon í bəg ná shee,

gúmá jon lə gwów dí cwú.

³⁹ Bóólágá *Ofarizyēh bwé á bə na mənəkúmbə mə búúd dí wá bwé mú ci nə Yésus ná: «Yígali, wo alásé nə ompwíin bwô ná bwé yówug kímúlə?»

⁴⁰ A mú bęsa nə bwo ná: «Má jaaw bí ná ηkí bwé ji kál-kál, məkwóógú kām.»

Yésus mə gwág cey Yurúsalem lámúd

⁴¹ Yésus nyə á ηgə shísh ηgwála ná ndéé ja nyə á dág wə yí, nyə á jíi yé nə gwágulə wə cey lámúd. ⁴² A mú ci ná: «Eéé! Jwôw gaád wo mbəm mpu nda wó jálá nə sę ná wo jíig ná shee ná! Ká jisə wo shwílyá, mish mwô kú dág. ⁴³ Nəcə mól mwôw mə bá bə wo nə mizhízhíh myô mí bá laá wo nə mimyégə, mí lyę wo nə dəamb, shúsə wo ikómb byēsh. ⁴⁴ Bwé bá caam wo nə bwân bwô, lágə wo shí nə shí kú nə tə kwóógú í mbéd dúlúgáád. Í bá bə wo ntó nəcə wo a shígé mpu fwála Zembî nyə á zə ná a zá cəgushí wo yí.»

Yésus mə wíng búúd ó mikus Mpáánzá Zembî

(Mat 21.10-16; Mak 11.11, 15-18; Yuá 2.13-17)

⁴⁵ Nə ndéé, Yésus mú kə nyí *Luη mə Zembî, a mú kə wíng búúd bwé á ηgə sá mikus cínəng wá, ⁴⁶ nyə nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálad Zembî dí ná: “Njów wám í bá bə njów mājəgula.” Bi bāh mə yida sá ná í bəg daage lú íjúwâl!»

⁴⁷ Nyə á ka du yə buud minjígulá Luη mə Zembî jwôw dēsh. Nə ndéé, nə Milúlúú myá ofada, nə *Oyígali ó məcəę, nə mící mí kúl búúd mí mú ηgə sę ná mí gwú nyə. ⁴⁸ Nji bwé áshígé mpu nda bwé sáág ná, nəcə mənəkúmbə mə búúd mēsh mə á du gwágulə nyə nə lâm wēsh.

20

*Nkul ijwûga mæ Yésus í ngæ zhu ngow
(Mat 21.23-27; Mak 11.27-33)*

¹ Í á bæ dúl jwówád ná, Yésus ngé yə buud minjígúlá *Luŋ má Zembî, a ngé jaaw Jɔjɔ Kéel, seegya ná milúlúú myâ ofada, nə *Oyígúli ó mácɛɛ, nə ocúmbá buud bwé má wóós. ² Bwé mú jí nyə ná: «Jaawug sâ. Nyáyé ŋkul wó ngé sá ísâ íni nə ndí yí? Zá nyə ámə yə wo ŋkul nyɔɔŋgú?» ³ A mú bɛsa nə bwo ná: «Mə zó námá fwo jí bí njígá. ⁴ Nduwán Yuánes nyə á ngə duu buud yí, í á bæ nə nyáyé ŋkúl? Ye ŋkul á gwów wá Zembî, ye ŋkul á buud?» ⁵ Bwé mú téduga ná: «Ŋkí sá má ci ná: “gwów”, nyə e jí sá ná: “Ká nácé jí bí a shígé *búgula nyə yí?” ⁶ Sə má ká mæel ci ná í á bæ ŋkul á buud íí, kúl búúd jêsh gwú sá nə məkwoógú, nácé bêsh bwé ngə magulə ná Yuánes nyə á bæ *muud micúndá.» ⁷ Bwé mú bɛsa ná bwé ampúyé kúl í á ngə wú yí. ⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə ajááwé námá bí ŋkul má ngé sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

*Kanda ósól ə másáal ó abúbwə
(Mat 21.33-46; Mak 12.1-12)*

⁹ Yésus nyə á ka kənd buud kanda ga ná, «Ŋgwól múúd nyə a sá fambá *vînyə a mú yə búúd fambá jɔɔŋg mácéd. A músə kə njɔɔnd dí ná nyə é já fwámé fwála. ¹⁰ Fwála lú məmwaágulə dí, nyə á kənd ŋgwól sól mäsáal yé ná a kég ŋwa nyə dé kəw lə mpúmá búúd bwé á lúg nə fambá wá dí. Nji buud bɔɔŋgú bwé mú kə danɔgələ cú sól mäsáal ná ndéé nyiŋg nyə məbwə məbwə. ¹¹ Muud fambá mú ŋwa cígúlá ná á nyiŋgə námá kənd ŋgwól sól mäsáal yé. Bwé mú námá kə danɔgələ cú nyân, séémbuli nyə nə məlwíy ná ndéé nyiŋg nyə məbwə məbwə. ¹² Muud fambá ná á nyiŋgə námá kənd sól mäsáal álél. Bwé mú kə wá nyân məfəŋ ná ndéé bwé wíŋg nyə.»

¹³ «Muud fambá mú ka zə ci ná: “Mə sáág ná e? Mə zó kənd mwân waam má búl cɛel yé, ka bwé é gwɔɔ nyə.”

¹⁴ Ká, buud bwé á lúg nə fambá wá, dúgúlə bwé á dúg *Mwân mæ Múúd fambá má wóós yí, bwé á nyimbala bwámé nə bwámé ná: “Muud mæ bá lúg nə lúgi wá éne. Shé gwúgá nyə shé bág lúg nə lúgi.” ¹⁵ Bwé mú julə wú nə nyə fambá, kə gwú nyə ncá.» Yésus mú jí bwo ná: «Muud fambá má bá sá búúd óni ntədəl? ¹⁶ Ngaá ná a bá zə gwú bwo ná ndéé a ŋwa fambá yə búúd oshús?»

Ja búúd bwé á gwág á mé ci ntó yí, bwé á lás ná: «Mbô! Í cúgé nə ŋkul bæ ntó!» ¹⁷ Yésus mú dúg bwo ná figá-figá, a mú jí bwo ná: «Micilyá míga mí ké ná jí?»

Kwóógú ólwɔye bwé á myaas yí,

dwó wá í má bæ kwóógú lú lámuga*.

¹⁸ Muud mæ bá búl kwóógú dɔɔŋg dí yé mæ bá kweshuli búg; nyɔɔŋg kwóógú dɔɔŋg í bá káda yé mæ bá cuguli.»

¹⁹ Oyígúli ó mácɛɛ bənbəŋ milúlúú myâ ofada bwé á mpu ná lésú wəŋ wá Yésus nyə á ngə lás kaanád ni. Bwé mú tééd ŋgélə sɔ məzhií ná bwé bii nyə námá wala dɔɔŋgúd. Nji bwé á ka ngə fúnda mənəkúmbə mæ búúd.

*Otówe ə shwóg ó Oyúden bwé bwéél
Yésus*

(Mat 22.5-22; Mak 12.3-17)

²⁰ Ná ndéé bwé mú ngə baagusə Yésus. Bwé kə kənd búúd ná bwé kág nda buud wá tətəlî. Bwé ká də bwéél ná ka bwé é gwág gúl ciyá í ajáláyé yí, bwé kusha nə nyə, a bæ mánýámá mé ŋgwóməna dí, nyádí mpəl dí. ²¹ Buud bwé mú zə jí Yésus ná: «Yígúli! Sə ŋgə mpu ná lésú wə nə njígúlá wə bísə tətəlî. Wó də námá dúg búúd nji nda njígúlá wə wí ná. Wo ngə jígúli sə cug á Zembî búbálé. ²² Ntó, jaawug sâ. Ye mácɛɛ máshé má ngə magulə ná sá jónág tóya mæ *Káazel, ye má anɔgə nə magulə?»

20:6 Mat 14.5   **20:9** Iza 5.1-2   **20:10** 2Ib 36.15-16   **20:13** 3.22   **20:16** 21.20-24   **20:17**

Sòm 118.22   * **20:17** kwóógú lú lámuga: Í á də bæ kwóógú bwé á də tééd jil mändəlúd yí, dwó wá bwé á də bɛ ja bwé lám mənɔŋg mæ njów yí.   **20:18** 1Pr 2.8   **20:19** 19.48   **20:20** 11.53-54   † **20:24** danari: Í á bæ mwaanə á Rom bwé á də jəna tóya nə ndí yí (wo je dúg Mat 22.18-9).

²³ Ká, Yésus nyə á bwey mpu makəŋ mán, a mú ci nə bwo ná: ²⁴ «Lwógá ná mə saŋ *danarî†. Zó jí nə vuguli mpwoombú nə jíná bwé á lúlə wa ga?» Bwé ná: «Jísə Káázəl.» ²⁵ Nyə ntəg nə bwo ná: «Ntó, yágá Káázəl isá í Káázəl, bí yə Zembî isá í Zembî.» ²⁶ Bwé mú kú nə sá bwé júmug Yésus mísh mə búúd dí yí; bwé mú bul káam mpə́sá ni, bwé shwal fad mímpu.

*Osadwisyêŋ bwé bwéél Yésus
(Mat 22.23-33; Mak 12.18-27)*

²⁷ Gúl bábaalê *Osadwisyêŋ, buud bwé də ci nə mimbimbə mí ábúle gwúm máshwon dí wá, í á ka zə wé Yésus, zə jí nyə ná: ²⁸ «Yíguli, Moyíz nyə á yə sə cəx ná: “Nkí muud mə yə kundú, mínyonə yé mə jəlá nə shúgula nə kúsə yé, a byág nyonəg mə yə yé mpwon buud.” ²⁹ Bóól ómínyonə bwé á byél wa zəgbá budúm nə budúm. Acumbá mú bā múdá, a mú yə kú nə mwân. ³⁰ Nyonəg nyə á bə nə nyə yé mú ŋwa múdá, ³¹ álél ŋwa námə nyə, nə ndéé bēsh zəgbá bwé á ŋwa mudá wəŋgú, bwé ŋgə yə kú byá mwân. ³² Zhúgúlá zhúgúlá, mudá mú námə yə. ³³ Ja búúd bwé bá gwúm yí, nyáyé mə bá ka ŋwa mudá? Ngaá ná bēsh bwé á shí bə ógwúm bə?»

³⁴ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Buud wā cug ga bwé ŋgə bə, budúm bā búdá, budá kə məbáád. ³⁵ Nji, bəŋg bwé bá nyín ná bwé jəlá nə gwúm bwé cugə cug í zág wá, bwé ábúle də sá məbā: budúm nda ná bā búdá, budá nda ná kə məbáád. ³⁶ Bwé ábúle ná námə bə nə ŋkul yə, nəcé bwé bá bə nda *wəŋgəles. Bwé bá bə bwân ó Zembî nəcé í bá bə bwé mə wú shwiy dí kə cugud. ³⁷ Kóómb á mimbimbə bálə gwúm máshwon dí, Moyíz nyə a lwágulə ntó ja nyə á kwey ŋwiile ŋkaŋ dí yí; nyə á jəw Cwám̄ba nə Zembî mə *Aburaham, Zembî mə *Izaag, Zembî mə *Yákwab. ³⁸ Ntó jí nə Zembî cugé Zembî mimbimbə, a jí yidá bə Zembî á

buud bwé ŋgə cugə wá. Ntó jí shú déd ná bēsh bwé ŋgə cugə.»

³⁹ Bóólúgá *Oyíguli ó məcəx bwé mú lás ci ná: «Yíguli, wo mə mpu lás.» ⁴⁰ Bwé áshígé ná nyinəg bwéle jí Yésus tə njígá ŋgwúd nə ŋgwúd.

*Ye Mesî ji mwân mə Dávid
(Mat 22.41-46; Mak 12.35-37)*

⁴¹ A mú ci nə bwo ná: «Ntədəlé búúd bwé mpú də ci ná *Kříst ji mwân mə Dávid yé? ⁴² Ngaá Dávid nyə á ci nyádí kálaad Osóm dí ná:

Cwám̄ba† nyə á ci nə Cwám̄ba wām ná: “Jig shí wa mádí mbwə məncwúm, ⁴³ kə wóós ja mə é culəshi mízhízhíŋ myô,

wo nyaál myo nə məkuú yí!”

⁴⁴ Nkí Dávid mə bwey jəw *Kříst nə Cwám̄ba, nyə é ka bə Dávid mwân na ntədəle?»

⁴⁵ Yésus mú ci nə *ompwíin bə buud bēsh bwé ŋgə gwág ná: ⁴⁶ «Bí ó káálúgə nə Oyíguli ó məcəx bwé céel də məxla nə ŋwəŋla ŋwəŋla íjud wá, bwé céel námə nə buud bwé dúg báda bwo məbáda mə gúmá məŋkúmbə mə búúd dí wá, bwé námə wé bwé céel dúlə kə jí nji íjiya yá shwóg ja búsə *məmpáanzə mə mínjígúlá mə *Oyúden dí yí, nə dúlə də jí nji lúú táwuli dí ja bwé dú kə ídina dí yí. ⁴⁷ Bwé də déég míkúsə mí búdá isá byán byēsh ka də sá igwaa-gwaa í məjəgula nə bwé dúgúg nə búsə íjəŋ í búúd. Intúgúlí byán í bá bə ŋkí jág bul nyaan.»

21

*Yána mə kúsə múdá
(Mak 12.41-44)*

¹ Yésus nyə a bān mísh a mú dúg ofwó búúd bwé ŋgə wá məyóna mán jaadə məyóna mā *Mpáanzə Zembî dī. ² A mú námə dúg wúl mbúbúwá kúsə múdá ŋgə wá isusán íbá. ³ Yésus mú ci ná: «Búbólé, mə jaaw bí ná, mbúbúwá kúsə múdá ni mə wá məyóna cə búúd bēsh. ⁴ Nəcə buud óni

20:25 Rom 13.7 **20:27** Mis 4.1-2; 23.6-8 **20:28** Mbá 25.5-6; Mat 38.8 **20:36** 1Yn 3.1-2 **20:37** MnN 3.2, 6 **20:39** Mak 12.32 **20:40** Mat 22.46; Mak 12.34 **20:41** Mat 20.30-31 **20:42** Sóm 110.1; Mis 2.33-35 † **20:42** Cwám̄ba: Wa, ja ashúshwóógú jísə “Yawé”, mbii í ŋgə wu Sóm 110.1 dí yí. **20:46** 11.43; 14.7 **21:1** 20j 12.10 **21:4** 2Kr 8.12

bwá ámə ɲgə wá ʒni, bwá ámə ɲgə ɲwa məmpugə mā byəəg dánɲád. Ká nyɛ, a ɲjúl mbúmbúwá, nyə ámə wá bímbí dēsh í ámə bæ ná nyə é ɲgə cugə nə ndí yí.»

Lun mə Zembî í bá cɪm
(*Mat 24.1-3; Mak 13.1-3*)

⁵ Bóól búúd bwá á ɲgə faag *Lun mə Zembî bwá ɲgə cɪ ná məlwóga mā cínəɲg məsə nə ɲəɲə mákwóógú, ɲəɲə ísá búúd bwá á ɲgə yə Zembî yí í ɲgə kwádələ ijə. Nda bwá á ɲgə faag ntó ná, Yésus mú cɪ ná: ⁶ «Sâ bí ɲgə dúg ɲkí nywa ni í bá cɪm jêsh, dúl kwóógú í ábúlé lúg na í mbád dúl gwôw.» ⁷ Bwá mú ka jí nyə ná: «Yíguli, jâɲ sâ í bá bæ jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sé ná í wál zə sây?»

Yésus mə jaaw nda mácey mə bá tééd ná
(*Mat 24.4-8; Mak 13.5-8*)

⁸ Yésus mú cɪ nə bwo ná: «Bí ʒ bey ná buud bwá bâg zə kənd bí jugú. Nəcə buud ɲkí bulya bwá bá də zə nə jínə dām zə cɪ ná: “Mə wá *Kríst,” bwá ná: “Wəla í mə wóós.” Bí kú bá də bɛ bwo. ⁹ Ja bí mə bá də gwág milán mí móomb yí, bí kú bá də gwág wagəwo. Bí tɛɛm gwág ná buud bwá mú ɲgə sá miɲgáádə nə ijwú, bí kú bá gwág wagəwo. Nəcə í bá jii ná ísá byəəɲg í ɲgəg nə tééd fwo sây; ɲji, í ábúlé lɛɛl bæ məshíné mə shí.» ¹⁰ A mú nyiɲgə cɪ nə bwo ná: «Gúl lwoɲ í bá lúmbəli nə gúl, dúl faan lúmbəli nə dúl, ¹¹ shí í bá də jág ntaɲəsa, zha á ifii mpu nə okwaag-jumə ʒ məbwas í bá də bæ íkúl íkúl, ísá í áwuwagəwə nə məma ísá í ntə búúd fəg yí í bá də zhu gwôw jəɲ dî.»

Zembî mə bá kwínd
(*Mat 10.17-22; 24.9-14; Mak 13.9-13*)

¹² «Nji, shúshwóógú ná ísá íni byêsh í bəg, bwá bá də bii bí, də lwágulə bí cúwálí, bwá bá də kusha nə bí məbwá mə wəamədí wá *məmpáanzə mə mínjígúla mə *Oyúden, bwá wá bí

mímbwugəd. Bí mə bá də kaad mísh mə ʒwú ʒ ləəm nə buud ʒ anúní dí nəcé jínə dām. ¹³ Nji sóólúgú wəəɲg wêsh í bá bæ shú ná bí kəg bwaagulə sâ bí mə mpú shú dām yí. ¹⁴ Bweyugá wá mílúúd nə bí ajélayé nə bá də kwəməsa mbii bí mə bá də shwə mənyúúl yí. ¹⁵ Məməfwó mə bá də yə bí iciyá í lésú nə fəg mbií í bá də bæ ná, buud bēsh bwá bá də lúmbəli nə bí wá, ɲgwúd nə ɲgwúd kú tí sâ bí mə cɪ yí, ɲgwúd nə ɲgwúd kú wá íciyá í oɲkwafad. ¹⁶ Obyəl bún bwáməfwó, tə omínyəɲú bún, tə mimbyél mín nə oshwá bún bwá bá də kusha nə bí, bwá sá ná bí bóól ɲkí bulya bí bwəmag nə shwiy. ¹⁷ Buud bēsh bwá bá mpí bí nəcé jínə dām. ¹⁸ Nji, sâ í ábúlé sá bí tə bíbíyá. ¹⁹ Bí ʒ bá jisəw kə wóós məshínéd, bí mú bá cugə.

(*Mat 24.15-22; Mak 13.14-20*)

²⁰ «Nji, ja bí mə bá dúg ígwoəɲg í dóomb í mə lyɛ Yurúsəlem nə kesh yí, bí ʒ bá mpu ná Yurúsəlem wál zə cɪm. ²¹ Ná ndéé, buud bwá bá bæ Yudéa wá bwá bâg fúndə kə mímbúmbúɲád! Bəəɲg bwá bá bæ tām ɲgwəla wá, bwá bâg wú; bəəɲg bwá bá bæ mpúsa míləəm wá, bwá kú bá zə ɲgwəla. ²² Nəcə mwôw məəɲg mə bá bæ mwôw Zembî mə bá zə yə búúd intúgúlí má, sâ jêsh Mícilyá mí ɲgə cɪ yí í bá bwəma. ²³ ɲkwéɛ budá bwá bá bæ nə məbum, nə bəəɲg bwá bá ɲgə nyééɲg bwān mwôw məəɲg dí wá! Bwá bá bul ɲkúnkwəɲ. Nəcə məntágula mə bá bul bæ ləəm dí, mpimbə mə Zembî í bá bii kúl búúd ga. ²⁴ Bóól bwá bá gwúyəw nə ikafwɛɛ, bóól kə míkwámúd íkúl byêsh í cúgé Oyúden dî; íkúl í cúgé Oyúden í bá yád Yurúsəlem, tagulə nyaal nyə ná ndéé kə kumə məshíné mə jwanɲa dán.»

Ja Mwān mə Múúd mə bá bæ ná a wál zə yí

(*Mat 24.29-36; Mak 13.24-32*)

²⁵ «*Məshimbá mə bá wóós jwôw nə ɲkwoond nə wəacén-céníd. Shí í bá bæ

21:6 19.44 **21:7** 17.22-24 **21:10** Mak 13.8 **21:12** Mat 10.17-22; Yuá 16.1-4 **21:12** Mis 12.1-4; 18.12-17; Mis 24-26 **21:14** 12.11-12 **21:16** Msh 7.6; Mat 10.35; Luk 12.52-53 **21:18** 1Sa 14.45; Mat 10.30; Luk 12.7 **21:19** Mbá 13.10 **21:20** 19.41-44; 20.16; Mat 22.7 **21:22** Mbá 32.35; Ozé 9.7 **21:25** Sôm 46.3-4; Mat 24.29

ná, ilwon í bá bæ ífwaasud, muud kú wɔɔf nəcɛ m̄n̄j m̄á bá sá m̄ama ncíndé, ikwɔ́ bul jun̄gya. ²⁶ Buud bwá bá ngə k̄an n̄a fúndúgú ngələ bwánd cúgá í bá wóós shí mishwun yí, nəcɛ isâ byêsh bisé n̄a mpífə jɔŋ dí yí í bá kún̄gala. ²⁷ Ja jɔɔŋgâ, bwá bá ka d̄ug *Mwân m̄a Múúd ngá zə míŋkúdúd, a zág n̄a mpífə n̄a milwaná. ²⁸ Ja isâ byɔɔŋg í bá tééd ngələ s̄iy yí, bi ɔ bá súg m̄ányúúl íjyad, bí b̄an milúu nəcɛ í bá bæ wəla bí m̄á bá zə wú m̄ányámád yí í mú kún̄á-kún̄a.»

²⁹ A mú kənd bwo kaaná ná: «Ŋwagá yuug n̄a *figyê n̄a bíl ílí byêsh. ³⁰ Ja m̄ancuug m̄á agúgwáan m̄á ngá k̄p yí, ngaa bí m̄á d̄a m̄pu cínɔŋg n̄a ompú bwá mú kún̄á-kún̄a. ³¹ Ntó námá, ja bí m̄á bá d̄ug isâ byɔɔŋg í ngá s̄iy yí, mpugá ná Faan m̄á Zembí í mú kún̄á-kún̄a.»

³² «Bábálé, m̄á jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé c̄p, isâ íni byêsh kú fwo s̄iy. ³³ Gwów n̄a shí í bá c̄p, n̄ji iciyá byâm kú c̄p.»

Ompwíín ɔ Yésus bwá jalá n̄a d̄a ji ŋkwəməsá

³⁴ «Bí ɔ b̄ey ná milâm mí kág bá wamba bí m̄azan n̄a iŋguluga n̄a zh-wiimbyálə n̄a c̄ug dí ná ndeé, jwôw d̄ɔɔŋgá zə bá byaluga n̄a bí ³⁵ nda wód í d̄a byaluga n̄a cúdú ná. Nəcɛ jwôw d̄ɔɔŋg í bá bii búúd ɔ shí mishwun óga b̄esh. ³⁶ Jigá ŋkasá, bí d̄a jəgula n̄a Zembí ja j̄esh shú ná bi b̄ag faam isâ byɔɔŋg byêsh dí, bí mú bá kə wóós ótútəlí mísh m̄á *Mwân m̄a Múúd d̄i.»

³⁷ Yésus nyə á d̄a sá ná, mwásó w̄esh a ji *Luŋ m̄á Zembí a ngá yə buud minj̄ígúlá; mpwó-bulú, a kə mbám̄b̄an̄ á wəolivyê kə cín̄gali bulú wu. ³⁸ Buud bwá á ka d̄a zə nyédí cínɔŋg Luŋ ná kúndá mán zə d̄a gwágulə nyə.

22

Yúdas m̄á kusha n̄a Yésus (Mat 26.1-5; Mak 14.1-2)

¹ Wəla l̄a *Páska í á ngə shísh. Páska nyə á bæ zan bwá á d̄a d̄a íbuléd yá

kú n̄a *l̄avur yí. ² Milúlúú myâ ofada b̄án̄n̄h̄ *Oyíguli ɔ m̄ácɛɛ bwá á ngə s̄p m̄azhíí ná bwá gwú Yésus, bwá á ka ngə fúndə m̄əŋkúmbə m̄ə búúd.

(Mat 26.14-16; Mak 14.10-11)

³ Yúdas bwá á d̄a j̄ow n̄a dúl jíná ná Iskariyôt yé, a njúl ngwól múúd á gwoon̄g *ómpwíín w̄um n̄a óbá, *Sátan mú nyí nyə lámúd. ⁴ Yúdas músə zə kə, kə l̄esha n̄a milúlúú myâ ofada b̄án̄n̄h̄ ojwú w̄a buud bwá á d̄a baagulə *Luŋ m̄á Zembí wá. A mú kə lwágulə bwo nda nyə é sá ná bwá bííg Yésus ná. ⁵ Bwá mú gwág nywa, b̄án̄n̄h̄ bwá mú bæ cúŋ ná bwá é yə nyə *mwaanê. ⁶ Yúdas mú ka ngə s̄p fwámé fwála á jí n̄a ŋkul sá ná bwá bííg Yésus m̄əŋkúmbə m̄ə búúd kú m̄pu yí.

Ompwíín ɔ Yésus bwá kwəməsá Páska

(Mat 26.17-19; Mak 14.12-16)

⁷ Jwôw lú z̄an̄ bwá d̄a tééd d̄ələ íbuléd yá kú n̄a *l̄avur yí í mú ka wóós. Jwôw d̄ɔɔŋgá wá bwá d̄a cígə ncwəmbə *Páska yí. ⁸ Yésus mú lwám Pyêr bá Yuánes ná: «Kagá kwísha s̄é dína Páska, s̄é b̄ag kə d̄a.» ⁹ Bwá mú jí nyə ná: «Wo ngə c̄eəl ná s̄é kág kwísha gwo ngow?» ¹⁰ Nyə n̄a bwo ná: «Kagá, ja bí é nyíi ngwála yí, bí é bwəma n̄a ngwól múúd ngá ŋk̄eny káágə m̄ájúwó; bí ɔ b̄x múúd wɔɔŋḡə kə wóós njów nyə é nyíi yí. ¹¹ Bí mú ci n̄a muud njów ná: “Yíguli m̄á ci ná wo lwóg sá kúl b̄án̄n̄h̄ *ompwíín b̄é bwá é d̄a dína Páska yí.” ¹² Nyə e lwágulə bí fúm ánún̄i njów á gwówúd, í njúl kwambulá. Cínɔŋg wá bí é kwísha shé zan Páska yé.» ¹³ Ompwíín bwá mú kə ngwála, bwá mú kə kwey isâ námá nda nyə á jaaw bwo ná. Bwá mú kwísha dína Páska.

Dína m̄a Cwám̄ba

(Mat 26.20-29; Mak 14.17-25)

¹⁴ Ja wəla l̄a dína í á wóós yí, Yésus nyə á kə ji shí, b̄án̄n̄h̄ *buud ɔ lwámá b̄é. ¹⁵ A mú ci n̄a bwo ná: «Má ámə bul j̄ii ná s̄án̄n̄h̄ bí s̄é d̄ág *Páska éga té m̄á afwóyé bwəma n̄a cúŋ yí. ¹⁶ M̄á jaaw bí ná m̄ə abúlé ná kwo d̄a íd̄aw í Páska

21:27 Mat 24.30

21:34 Iza 24.17; 1Te 5.1-3

21:36 Mat 24.42; Mbá 6.17

21:37 19.47; 22.39

22:1 MmN 12.1-20

22:2 19.48

22:3 4.2, 13;

10.18; 22.31, 53

22:7 MmN 12.6

22:14 6.13

kə wóós ja Zembî mə bá féeḡ sóólúgú á cínəŋ nyádí Faan dí yí.» ¹⁷ Nə ndeé, a mú ŋwa bálá, a yə Zembî akíba, a mú cì ná: «Ŋwagá bálá málwəḡ ga bi kááwəlag mpádúgá nyín. ¹⁸ Mə jaaw bí ná, tééd kíkídíga mə áŋguleé ná wáan ni; mə bá kwo ŋgul gwo nji ja Faan mə Zembî í bá zə tōw yí.»

¹⁹ Nə ndeé a mú ŋwa buléd, a yə Zembî akíba nə ndeé, a mú fēy buléd, a yə ómpwíin, nyə nə bwo ná: «Nyúúil nyām í mə kaanz shú dún dí wə ga. Dugá sá sóólúgú ga, də tédugá mə.» ²⁰ Námə mbií ŋgwúdu, ja bwə mə shín də yí, a mú námə ŋwa bálá wáan, yə bwo, nyə nə bwo ná: «Bálá ga jísə sɔ́ á gúgwáan í zə s̄y məcíi mām dí yí. Nəcə məcíi mām mə zə shwiy shí, zə cé b̄i.

²¹ «Nji, dugá, muud nyə é kusha nə mə yé ji wa, sənónŋ ŋgə də. ²² Nəcə *Mwān mə Múúud mə zə kə nda cɛḡlá mə Zembî wí ná. Nji məntágula nə múúud mə kéénzh nyə yé!» ²³ Bwə mú ŋgə sənusa məkəl bwámé nə bwámé, ŋgə jí ná zə nyə e sá sóólúgú wəəŋgú na mpádúgá nyánúud?

Fwámé múúud mpádúgá buud ɔ lwámá

(*Mat 20.25-28; Mak 10.42-43*)

²⁴ *Buud ɔ lwámá bwə á sənusa məkəl nə bwə cɛel mpu nyəəŋg jí bul bə fwámé múúud bwədí gwoəŋg dí yé. ²⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Micí myā ikúl ishús mí ŋgə nteəŋg ijwūga byāŋ; buud ɔ mpəl bwə ŋgə yida jii ná buud bwə ŋwág bwo ná ijɔ́ i búud. ²⁶ Í ajáláyé nə bə ntó bí bāŋ dí. Nyəəŋg yēsh mə céél bul bə fwó múúud gwoəŋg jín dí yé, yídag bə nda nyə wə mə búl bə mwántombú; nyəəŋg mə tōw bí shwóg yé séyúḡ nə bóólúgá. ²⁷ Mpádúgá muud njúl shí ŋgə də yé nə nyəəŋg ŋgə s̄y nə nyə yé, zə jí fwámé múúud? Nḡaá nə nyəəŋg njúl shí ŋgə də yé? Nji, mɛɛ mə yidá ŋwa jiya sóol məsáal mpádúgá nyínúud.

²⁸ «Bí báá, bí mə kyey nə mə zə wóós wəla lú mákugulu dām dí. ²⁹ Nə ndeé mə ji nə ŋkul yə bí Faan mə Zembî nda Dā nyə á yə mə dwo ná. ³⁰ Mə ji nə ŋkul sá ntó shú nə bi bāḡ də nə ŋgul mádí túwəli dí ja mə bá bə mádí Faan dí yí, bí ji námə ícaəŋgád sámb íbɛend wūm nə íbá yā *Izəryél milósá.»

Pyêr mə bá kílya Yésus

(*Mat 26.33-34; Mak 14.29-30*)

³¹ Yésus mú ci nə Pyêr ná: «Shímun, Shímun, *Sátan mə gwáámə ŋkúl ná a zə fyá bí nə məbwəbúlán nda múdá mə də fyá məwúdə ná. ³² Nji mɛɛ mə ámə jəgula shú dwō dí nə búgə gwō í bāḡ kú tag. Nə ndeé, wo ɔ́ bá ka ləushi ómínyəŋə bwō ja wó é bá cénd kuú nɔənd yí.» ³³ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Cwámə, mə ji kwéeshá nə təə mímbwug shwə kə, təə shwiy shwə bēsh yə.» ³⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Pyêr, mə jaaw wo nə shúshwóógú nə ŋgwúm kúwó kwáágúḡ wo e kílya ija ílól nə wo ampúyé mə.»

Wəla lə gwáná

(*Mat 26.30-46; Mak 14.26-42*)

³⁵ A mú ci nə bwo ná: «Ja mə á lwām bí kú nə *mwaané, kú nə məkwáám, kú nə osílúfaas yí, jí í á fúfə b̄i?» Bwə ná: «Kú nə s̄a.» ³⁶ A mú ci nə bwo ná: «Í zə yidá bə ja ga dí ná, ŋkí muud ji nə mwaané, a ŋwa; ŋkí muud ji nə kwáám, a ŋwa; muud cúgə nə kafwɛle yé kusha kúúud jé, kusə kafwɛle. ³⁷ Nəcə mə jaaw bí nə micilyá míga mí jəlá nə bwəma cəḡ jām dí. Micilyá mí ná: “Bwə á sɛəŋg bónŋŋ izhiləŋgaanó.” Ntó ji ná, s̄a í dúgyá nə mə yí í jəlá nə s̄y nda í jí ná.» ³⁸ Bwə mú ci nə nyə ná: «Cwámə, dugí ikafwɛle íbá wa.» Nyə nə bwo ná: «Bímí ni í jəla.» ³⁹ A mú cúwo tóón, kə *Mbún wəolivyé nda nyə á də bwey sá ná. *Ompwíin bə bwə mú bɛ nyə.

Yésus mə jəgula nə Zembî Getseməne

(*Mat 26.30-46; Mak 14.26-42*)

22:20 MmN 24.8; Zhe 31.31; Zak 9.11; Rom 11.27; 2Kr 3.6; Gal 4.24; Heb 8.6; 9.12 **22:21** Yuá 13.2, 21-30 **22:24** 9.46-48 **22:24** Mat 18.1; Mak 9.33-34 **22:26** 9.48; Mat 23.11; Mak 9.35 **22:27** Yuá 13.4-5, 12-17 **22:30** Mat 19.28 **22:31** 22.3 **22:32** Mat 16.18; Yuá 21.15-17 **22:34** 22.61; Mat 26.75; Mak 14.72 **22:35** 9.2-3; 10.4 **22:37** Iza 53.12 **22:39** 5.16 **22:39** 21.37; Mat 26.30; Mak 14.26; Yuá 18.1

40 Ja bwá má kə wóós kúkúl jəɔŋg dí yí, Yésus mú ci nə *ompwíín ná: «Jəgəlagá nə Zembî, bi bəg kú biil mábwəbúlánúd.» 41 Nyɛ, a músə nywá shísh shwóg-shwóg nə bwo, cé bəɔl dí nə ŋkul shúg yí. A mú kúd mábwón shí, tééd ŋgələ jəgəla nə Zembî, 42 nyə ná: «Pəpa, ŋkí wó cɛɛl, yílúg mə bálá mácey ga! Nji, kú bə nda má jí ná, í síyúg nda wó cɛɛl ná.» 43 [Nə ndeé, ŋgwól *əŋgəles mú wóós zhúlə gwəw, zə ŋgə lələshi nyə. 44 Ifwaas í shwiy í mú bul bií nyə, a mú bul nyiŋgə jəgəla nə Zembî, gúŋ í mú də wú nyə nyúúlúd nda ibəbəl í mácií də kud shí.]*

45 A músə yəw jəgələlə, a bən zə kómb ómpwíín bwá á bə yí. A mú zə kwey nə məcey mə lám má má kənd bwo ígwád. 46 A mú ci nə bwo ná: «Nə ji! Bí ŋgə já? Wəɔlúgá, bi jəgəlag, bi bəg kú biil mábwəbúlánúd.»

*Bwá zə bií Yésus
(Mat 26.47-56; Mak 14.43-52)*

47 Yésus ŋgə ná lás ntáni, seegya nə məma kında búúd má cúwo, Yúdas təl bwo shwóg. Yúdas nyə á bə námə muud á gwoonŋ *búúd ɔ lwámá wúm nə óbá yé mú shísh wə Yésus, zə fúlalə nyə. 48 Yésus mú ci nə nyə ná: «Yúdas, ntó ná wo zə kusha nə *Mwān mə Múúd mífúlalə dí?» 49 Ja búúd bə́nəŋ Yésus bwá á bə gwoonŋ wá bwá á dág sá í á ŋgə sɛy jəɔŋg yí, bwá á jí nyə ná: «Cwáməba, ye sə gwánág nə ikafwɛɛ?» 50 Ŋgwól mú wéem kafwɛɛ jé, taad ŋgwól sóɔl məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwá á mbwə məncwúm. 51 Yésus mú ci ná: «Yəwəgá ntáni». A mú kúnəya nə muud éne lwə, í mú yəl. 52 Yésus mú lás nə milúlúú myā ofada bə́nəŋ ojwú wā buud bwá á də baagələ *Luŋ mə Zembî wá nə ocúmbá buud, nyə ná: «Bí ŋgə zə nə ikafwɛɛ nə məbúlə zələ bií mə, mə jisə zhiləŋgaanə? 53 Ngaá nə shé á də bə jwəw dēsh kúl ŋgwúd Luŋ mə Zembî dí, bi kú sémb mbwə ná bi má bií mə. Nji, wəla dún wə má wóós ga, wəla mə

*Sátan muud má də kuŋg máyídúgúd yé.»

54 Bwá mú bií nyə, kə nə nyə ná ndeé kə nyí njów mə Ajəláci á ofada. Í á bə, Pyêr ŋgə bə bwo nə fwámé cé.

*Pyêr mə kályá Yésus
(Mat 26.69-75; Mak 14.66-72)*

55 Bwá á ka jida kuda tām mbaadə bwá mú seɛŋgya zə ji shí; Pyêr mú námə zə ji cínəŋg bwádí. 56 Dúl sás í á də sɛy nə Ajəláci á ofada yí í mú dág nyə na məŋkenya má kudad. Sás dəɔŋg mú mpu shimal dág nə ndeé a mú ci ná: «Muud éga nyə á bə námə gwoonŋ mə Yésus dí.» 57 Pyêr mú kályə nyə, nyə ná: «Amuda, mə ampúyé múúd éne.» 58 Fúfwálá mú cɔ, ŋgwól múúd mú nyiŋgə ci nə Pyêr ná: «Wo ji námə ŋgwól múúd wāŋ.» Pyêr nə né ná: «Muud éga, kú bə mə.» 59 Fwála mə cɔ je bə wəla ŋgwúd ntáni, ŋgwól múúd mú nyiŋgə zə báásələ ná: «Jí ntó, muud éga bə́nəŋ Yésus wə bwá á bə. Ngaá a ji námə muud á Galilê?» 60 Pyêr mú ci ná: «Mə ampúyé sá wó ŋgə ci yí.» Pyêr ŋgə ná lás ntáni, ŋgwúm kúwó mú kwáág. 61 Cwáməba mú yid dág Pyêr ná shi shi shi. Pyêr mú táduga ciyá Yésus nyə ámə ci nə nyə yí ná: «Shúshwóógú ná ŋgwúm kúwó kwáágúg múús í, wo e kályə mə ija ilóɔl.» 62 Pyêr mú cúwo tóŋ kə də nyésh nə yá. 63 Buud bwá á bə bwá mbíd Yésus wá bwá á ŋgə cágələ Yésus, bwá ŋgə yíd nyə. 64 Bwá á cɛɛlə nyə sá míshúd ka ŋgə ci nə nyə ná: «Lwóg nə wo ji *muud micúndá, jaawəg sá muud nyə ámə yíd wo yé.» 65 Bwá mú ŋgə jág lás nə nyə bíl íciyá í málwíy.

*Bwá ŋwə cígúlá nə Yésus má jəlá nə yə
(Mat 26.62-66; Mak 14.60-65)*

66 Mán mələm, gúfúgá ócúmbá wā kúl búúd, nə milúlúú myā ofada nə *Oyígəli ó máccɛɛ bwá á seɛŋgya. Bwá mú zə nə Yésus bwádí *Gwoonŋ ósəmbəye ó mílsú wā Zembî dí. 67 Bwá mú ci nə nyə ná: «ŋkí wo jisə *Krîst,

22:42 Mat 6.10; 20.22; Mak 10.38; Yuá 12.27-28
mícilyá mí ayág mí cúgə nə byo. 22:53 19.47; 22.3
7.16 22:67 9.20; Yuá 10.24-25

* 22:44 Sā jēsh jisá cilyá wā ímpánzá íga dí yí, míl
22:61 22.34; Mat 26.34; Mak 14.30 22:64

jaawugú sâ». Nyə nə bwo ná: «Mə tɛɛm jaaw bí, bi ámaguləyé. ⁶⁸ Mə jí námə bí njígá na, bi ábɛsayé mə. ⁶⁹ Nji, tééd kíkidíga, *Mwân mə Múúd nyə é kə ji shí mbwə məncwùm mə Zembí á ñkul nyêsh dî.» ⁷⁰ Bêsh ntâg ná: «Ntó ji ná wo ji *Mwân mə Zembí?» Nyə nə bwo ná: «Biméfwó bí ñgə ci ntó, mə jisə nyə.» ⁷¹ Bwó mú ntâg ci ná: «Jí shé mə kwo sɔ owúshined yí? Sáméfwó mə gwág á mə lás.»

23

Yésus mə ká kaad wá Pilât (Mat 27.11-14; Mak 15.2-5)

¹ Gúfágá búúd jêsh mú tɔw kyey kə nə Yésus wá Pilât. ² Kə wóós nûñ, bwó mú ñgə búgə nyə lésú ná: «Sá ámə kwey múúd éga ñgə sá nə lwoñ búúd jisú mitédúgá mí ñgəg nə búbulə mílúúú, a ñgə ci ná nyə wá jisə Mesí, Njwú-buud; a ñgə sá ná bwó kú jəna *Káázel tóya.» ³ Pilât mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus mú bɛsa ná: «Wo mə ci óni.» ⁴ Pilât mú ci nə mílúúú myá ofada nə mənəkumbə mə búúd ná: «Mə akwéyé ná muud éga mə shwey wôñ.» ⁵ Bwó mú ci nə nyə ná: «A ñgə shwambulə kúl búúd jisú. A mə ñgə yə bwo minjígá wú Galilê, wóós Yudéa zə kumə wa.» ⁶ Ja Pilât mə gwág ntúni yí, a mú jí ñkí Yésus ji muud á Galilê. ⁷ Nda nyə á mpu ná Yésus ji muud á faan lá íjwûga mə Herod ná, nyə á ci nə bwo ná bwó kág nə nyə wá Herod. Í á bə Herod njúl Yurúsalem mwôw mɔñgúd.

Yésus mə ká kaad wá Herod

⁸ Herod nyə á bul bə nə məshusug ja nyə á dúg Yésus yí. Nəcə bwey nyə á dɔ bwey sɔ ná a dúg nyə nə isá nyə á dɔ gwág shú dé dî yí. Nyə á ñgə bwánd nə búgə ná Yésus nyə e sá dúl *shimbá a mú dúg. ⁹ A mú jí Yésus zhwo minjígá, nji Yésus kú bɛsa. ¹⁰ Mílúúú myá ofada bánñ *Oyíguli ó məcə bwey á bə cínəñgú bwó ñgə búgə Yésus mílészú nə ñkúd.

¹¹ Herod bánñ ifulish byé bwó ñgə ñwa nyə mpyón nə mpyón, ñgə cágula nyə. Bwó mú bwééd nyə jəjə jud ná ndéé nyiñg nyə ná bwó kág nə nyə wá Pilât. ¹² Herod bá Pilât buud bwó á dɔ bə nə ifumuga wá, bwó mú cɛɛ shwá jwôw dɔñgúd.

Yésus mə nyiñgə kə kaad wá Pilât

¹³ Pilât mú sɛɛñg mílúúú myá ofada, nə micí nə buud bêsh, ¹⁴ a mú ci nə bwo ná: «Bí ámə zə nə muud éga mádí ná a ñgə shwúguli kúl búúd jín. Ká dɔgá, mə mə jí nyə minjígá bi ñgə gwág. Mɛɛ mə kwey ná a cugé nə tɔ wôñ isá byêsh bí ñgə cɛɛl bwaagula nyə yíú. ¹⁵ Herod mə kwey námə ná a cugé nə məbyaagula, gwá wá á mə nyiñgə nti sá nyə yí. Ntó ji ná muud éga nyə asáyé gúl sá shwiy. ¹⁶ Mə zə yə nyə intágulí ná ndéé mə bíd nyə.»

Bwó ban Yésus, cɛɛl Barábas (Mat 27.15-26; Mak 15.6-15)

¹⁷ * [Pilât nyə á dɔ bə nə fúlú ná zañ *Páska í ká bə, a bíd búúd wúl mbwug.] ¹⁸ Bêsh bwó mú kîm ja ñgwúd ná: «Gwúg nyə. Yidag bíd sá Barábas.» ¹⁹ Barábas wɔñgú nyə á kə mímbwug dí nəcə bwó á sá ná buud bwó sáag minjáádá nə ijwú, bwó gwú námə múúd. ²⁰ Pilât mú kwo lésa nə buud bwó á ñgə shwəman Yésus wá gúl ja ná, nywáá mə cɛɛl bíd nyə. ²¹ Bwó mú kîm ná: «Bwambuləg nyə kwolós dî, bwambuləg nyə kwolós dî.» ²² Pilât mú nyiñgə ci nə bwo ja áléel ná: «Dáyé bôw á mə sá yí? Mə akwéyé ná a mə shwey wôñ í jéla nə shwiy yí. Mə zə sá nə bwó fyámásəg nyə mílwóñ ná ndéé mə bíd nyə.» ²³ Bwó mú nyiñgə kîm ná a bwámbuləg Yésus kwolós dî, oñkwiimbyé ñgə yáag yáagúg. ²⁴ Pilât mú ñwa cígulá ná a zə sá sá bwó ñgə jii yí. ²⁵ A mú bíd múúd bwó á ñgə gwáám yé, muud nyə á kə mímbwug dí nəcə cínú-cində nə məgwú mə múúd yé; a mú yə bwo Yésus ná bwó kág sá nyə nda bwó dúg ná.

22:69 Dan 7.13; Sóm 110.1; Mis 7.56   **22:70** Mat 26.63; Luk 1.32-35   **23:2** 20.20-26   **23:7** 3.1

23:8 9.9   **23:11** Mat 27.28; Mak 15.17; Yuá 19.2   * **23:17** Micilyá míni mí cugé bóól ókálaad wá yágúd.   **23:18** Mis 3.13-14

Bwá ká nà Yésus kwolós dí
(*Mat 27.31-38; Mak 15.20-28; Yuá*
19.16-24)

²⁶ Ja bwá á ka ngə kə nə Yésus yí, bwá á bii Shímun á Sirên ngə wú ífambá, bwá mú zhimb nyə kwolós ná a nkényág, ngə bɛ Yésus. ²⁷ Zhwog buud wá kúl búúd, nə budá bwá á ngə bɛ, bwá ngə *bí məbwə íbad dí†, bwá ngə tədəwə. ²⁸ Yésus mú yid dág búdá bəngú, a mú ci nə bwo ná: «Kúgá jí mə, jígá biméfwó nə bwân bún, ²⁹ nəc é í bá wóós ná buud bwá bá ci ná: “Mikundú mí búdá myá mí mó jəla, bá buud bwá abwélé nwa mábum, kú bwəle nyéng bwân wá.” Mwôw búúd bwá bá lás ntó má mó ngə zə. ³⁰ Nə ndéé bwá bá ci nə mimbán ná: “Kádágá sâ,” bwá nə nkəwúndágú ná: “Shweelugá sâ.” ³¹ Nkámúsá ná bwá fwó sá lí á búú nda bwá ngə sá ga, jân í bá bə nə fumbə ntədélé?» ³² Ja bwá á ngə kə nə Yésus yí, bwá á ngə námə kə nə míl mímúwúlú mí búúd mímbá ná bwá ké gwú bəónə.

Bwá bwambələ Yésus kwolós dí
(*Mat 27.33-36; Mak 15.22-24*)

³³ Ja bwá má kə wóós kúl bwá də jəw ná «Bwundú lúú» yí, bwá mú bwambələ Yésus kwolós dí, bəónə mímúwúlú mí búúd mímbá myəng, nyíga jé kwolós dí Yésus mbwə mənəwúm, nyíga jéd nyádí mbwə məkóól. ³⁴ †[Nə ndéé Yésus mú lás ná: «Pəpa, juug bwo, nəc é bwá ampúyé sâ bwá ngə sá yí.»] Bwá mú wusə mpaambə shú kaawúlə míkáándə mí Yésus. ³⁵ Zhwog buud bwá á bə bwá təl də dág.

Mbúwúlú múúd í cénd mítádúgá

Micí mí mú ngə cágulə Yésus, ngə ci ná: «Nyə á də dí cəgushi buud íí, a cəgug nyəméfwó, nkí a jí *Kríst, muud Zembí nyə a féesh yé». ³⁶ Ozimbí bwá á ngə námə cágulə nyə; bwá mú shísh nyádí kə yə nyə məlwəg má ábibiənzhá. ³⁷ Bwá ná: «nkí wo jí Njwú

*Oyúden, cəgug wóméfwó.» ³⁸ Bwá á cilə cilyá, bwambələ nyə wə ngəe lúúd gwów ná «Njwú Oyúden wə éga.» ³⁹ Wúl mbúwúlú í á bə námə jé kwolós dí yí mú jág lás nə nyə ná: «ngá wo wə jí Kríst? Cəgugú wóméfwó wo ka námə cəg sâ.» ⁴⁰ Wúl mbúwúlú mú fəel, jum nyə ná: «O! Wo jí námə íntágúlíd nda nyə, wo ka bə kú fúndə Zembí? ⁴¹ Shwə bəñ mə jəla nə íntágúlí íga, nəc é shwə a sá námə ísá í jəlá ná shwə bág nə íntágúlí yí. Ká nyə, nyə abwélé sá sâ abúbəw.» ⁴² A mú ci nə Yésus ná: «Yésus, wo ə bá tədugá mə ja wó bá zə nə ijwúga byô yí.» ⁴³ Yésus mú ci nə nyə ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, shwə é bə múús *Paradis.»

Shwiy mə Yésus

(*Mat 27.45-51; Mak 15.33-37*)

⁴⁴ Jwôw í á bə í mú ngəe tólóg dí, yídúgú í á shila shí nyēsh ná nkwed kə wóós məwəla məlól mə mpwó-kugú, ⁴⁵ jwôw í má shwaaw, *sanda í á də kaləwo *Mpáanzə Zembí yí í mú seel tətám ná cəñ. ⁴⁶ Yésus mú kím gwów-gwôw ná: «Pəpa, mə má keel *jím jám wódí məbwəd.» Nə ndéé a mú jímal.

(*Mat 27.51-56; Mak 15.38-41*)

⁴⁷ Ja lúlúú ízimbí mə dág ísá í á ngə sɪy yí, a mú yə Zembí gúmá, nyə ná: «Búbálé, muud éga nyə á bə tətəlí muud.» ⁴⁸ Buud bəsh bwá á ngə zə nə mikálə áncuncuma ná bwá zə dág lugə-lugə sâ wá, ja bwá mə dág ísá í á ngə sɪy yí, bwá mú ngə nyiŋgə bwá ngə *bí məbwə íbad dí nə məcəy mə lám. ⁴⁹ Buud bəsh bəónə Yésus bwá á bə nə wónəg wá nə budá bəónə bwá á ngə kyey té wúlə Galilə wá bwá á bə bwá təl shwóg-shwóg ka də dág.

⁵⁰ Nə ndéé, ngwól múúd nə jínə ná Yóseb mú zə wóós, a njúl tətəlí muud nə jəjə lám, a njúl námə muud á gwoonəg mílúlúú myá ləəm. ⁵¹ Nyə á bə muud Arimaté, nyə a shígé bə cəñ nə cígúlá bwá á nwa yí nə sâ jəsh bwá

† 23:27 bí məbwə íbad dí: Bílə mbwə bud dí í á də lwágulə ná muud mə bul gwág sá í ngə sɪy yí cəy lámúd.

23:29 21.23 23:30 Ozé 10.8; Mbú 6.16 23:31 1Pr 4.17 23:33 Iza 53.12 23:34 Sòm 22.19;

Mat 5.44; Luk 6.28; Mis 7.60 † 23:34 Isá bísə cilyá íyug íga dí cwú yí í cúgé bóól ókálad wá yágúd.

23:35 Sòm 22.8 23:36 Sòm 69.22 23:37 Mat 27.11 23:43 2Kr 12.3 23:44 Amo 8.9 23:46

Sòm 31.6; Mis 7.59 23:47 tətəlí muud: Mat 27.19; Mis 3.14; 7.52; 22.14 23:49 8.2-3; Sòm 38.12

á ηγə sá yí. Nywáá nyə á ηγə ji a ηγə bwánd Faan má Zembî. ⁵² Nyə á ka kə wá Pilát, kə gwáamb nyə mbimbə má Yésus. ⁵³ A mú shul yíl mbimbə kwolós dí, a fúlə wə ndómbó dí ná ndeé kə wá nyúl shwoη bwə á bwagələ kwóógúdí yí, í njúl bwə nda fwo bwelə bwígg wúl mbimbə cínəηg cwû. ⁵⁴ Jwôw dəəηg í á bə ntâg jwôw bwə dú kwəmsa Sábaad yí, kwəmsalə wəəηg í á shí námá tééd.

⁵⁵ Budá bə́nəη Yésus bwə á də ηγə kyey té wúlə Galilê wá bwə á ηγə bə Yóseb kə wóós shwoη dí, kə dúg nda nyə á wá mbimbə má Yésus cínəηg ná.

⁵⁶ Bwə mú nyiηgə, bwə kə kwəmsa ísâ í ámpə-məcud nə olabínda. Bwə mú woga jwôw lú Sábaad nda cəx í á ηγə cì ná.

24

Yésus mə gwûm

(Mat 28.1-8; Mak 16.1-8)

¹ Jwôw shwéndə má dú tééd yí, ná námá mpámán mpámán, bwə á ká zə kə nə olabínda bwə á kwəmsa wá shwoη dí. ² Bwə mú kə kwey ná məma kwóógú í ámə də juwal shwoη yí í músə í mbwúg koogá.* ³ Bwə mú nyí shwoη dí, nji, bwə kú kwey mbimbə mə Cwámba Yésus. ⁴ Í mú zə bə, bwə ηgə ná ntíya, seegya nji buud obá bwə mú bwə tál bwo na kúnə-kúnə, bwə njúl nə mikáándə mí ηgə ηkənwə. ⁵ Inkuηkúúnd í mú shwíy búdá nyúúlúđ, bwə mú kúd məmpwoombə shí. Buud obá bəəηg bwə mú cì nə bwo ná: «Nəcé jí bí mə zə sə múúd ηgə cəgə yé mímbimbə dí yí? ⁶ A cugé wa, a mə gwûm. Tédúgágá nda nyə á lás nə bí bínəη njúl Galilê ná. ⁷ Ngaá nyə á cì ná í jii ná *Mwân mə Múúd káanzəg məbwə mə búúd ə *mísə múđ, bwə bwambələ nyə kwolós dí ná ndeé a mú gwûm jwôw álél.» ⁸ Budá bwə mú nyiηgə tédəga lésú wəəηg.

⁹ Ná ndeé bwə mú wú shwoη dí kə bwiηg *búúd ə lwámá wûm nə ηgwúd

isâ ini byêsh, bwə bwiηg námá bóól *ómpwíín bêsh. ¹⁰ Í á bə, nə Maríya á Magadála, nə Yuána, nə Maríya nyəəηgú mə Zhâk, nə bóólúgá bə́nəη bwə á bə wá. Bwə á ηγə bwiηg buud ə lwámá isâ byəəηg, ¹¹ nji buud ə lwámá bwə á ηγə ηwa bwo nda buud bwə ηgə cì isâ bísə kú nə wúmbálə yí, bwə áshíge magələ lân wáη. ¹² Nji, Pyêr mú təw, a mú kə nə kúlə shwoη dí. A mú bəələ, a mú dúg nji obándáshi bwə á dəl Yésus nə ndí wá. A mú nyiηgə kə njów a ηgə káam sâ í ámə sîy yí.

Ompwíín óbá bwə bwəma nə Yésus zhí Imawus

¹³ Í á bə ná, jwôw ηgwúd dəəηgú, *ómpwíín ó Yésus obá bwə á ηγə kə dánd bwə á də jəw ná Imawus yí. Wúlə Yurəsəlem kə wu í á jee bə okílomáda wûm nə óbá†. ¹⁴ Bwə á ηγə kə bwə ηgə lésha mpédúgá nyáη, ηγə bwiηg isâ byêsh í á sîy yí. ¹⁵ Í mú kə wóós ná, bwə ηgə kə ntúni bwə ηgə lésha ηγə faas í, Yésus nyəməfwó mú zə kwey bwo, bə́nəη bwə mú ηgə kə. ¹⁶ Nji mísh máη mə á bə nda gúl sâ í á ηγə ntágələ, bwə áshíge yag nyə. ¹⁷ A mú cì nə bwo ná: «Myáyé mílán bí ηgə zə bwiηgya zhí nə zhí míga?» Bwə mú shigələ, bwə ηgə nyín nda bwə mə shúsula nə zhwuηú. ¹⁸ Nyəəηg nyə á bə nə jínə ná Kleyopas yé mú bəsa ná: «Nji wo wá jí ná wo njúl Yurəsəlem wo kú mpu ísâ í má sîy mwôw mága dí yé?»

¹⁹ A mú jí bwo ná: «Byáyé ísâ?» Bwə ná nyə ná: «Ísâ í dúgyá nə Yésus á Nazarêt yí! Muud nyə á bə *muud micúndə yé, misóólúgú myé nə iciyá byé í dúgə bə ηkí lal ηkúl mísh mə Zembî nə mísh mə búúd bêsh dí. ²⁰ Wo afwóyé gwág nda milúlúú myá ofada nə otówe ə shwóg bású bwə á kusha nə nyə ná a yəg, bwə bwambələ nyə kwolós dí ná? ²¹ Sə á ηγə bwánd nə búgə ná nyə wə nyə é zə yíl *Izəryél mányámád. Nji í áshíge ná bə ntó. Múús jí jwôw álél bwə shínúlə sá

23:55 8.2-3 23:56 MmN 20.10 * 24:2 Mat 28.2 ηγə cì ná éηgales wá nyə a bíηgal kwóógú dəəηgú kənd koogá. Dégúg ivəgəli í shwoη Mak 16.4 nə Yuá 11.38 dí. 24:6 9.21-22 24:9 Mak 16.10-11; Luk 8.2-3 † 24:13 Osatád məwúm mäsaman. 24:19 7.16 24:21 1.68; 2.38

isâ byɔɔŋgâ. ²² Í má mɛel nyingə bə, bóól búdá wá sádí gwoonŋ bwá má zə ntáɣulə sá milúu, nə bwá ámə kə shwon dí mpámán mpámán, ²³ bwá shígé kwey mbimbə yé cínɔŋg; bwá mú zə jaaw nə bwá ámə dúg *wəéŋgəles, wəéŋgəles bɔɔŋg bwá mú jaaw bwo nə Yésus ŋgə cəgə. ²⁴ Bóól búúd ó gwoonŋ jísú bwá shí námá kə shwon dí, bwá kə kwey isâ nda búdá bwá ámə jaaw nə; nji nyɛ, bwá shígé dúg nyə.»

²⁵ Nyɛ mú ka zə lás nə bwo ná: «A bí má bə nə shúg e! A bí caálə *magulə nə isâ búúd ɔ mícúndə bwá á ci yí bísə búbálé e! ²⁶ Nɣáá ná í á jii ná *Kríst júgug ntáni ná ndéé a mú nyingə ŋwa gúmá jé?» ²⁷ A mú ka zə sá nə bwá mpúg isâ í dúgyá nə nyə yí, nda Kálaad Zembî ŋgə ci ná, tééd nə Micilyá mí Moyíz kala nə mí mí búúd ɔ mícúndə. ²⁸ Bwá mú ŋgə shísh kúnə-kúnə nə dánd bwá á ŋgə kə yí. Yésus nyɛ mú sá nda a cɔ kə nə njɔɔnd shwóg. ²⁹ Bwá mú yáág nə nyə ná a kú cɔ, bwá nə nyə ná: «Jig wa sádí, kugá má bii shí, jwôw í mú bul kə.» A mú nyíi njów nə a ji cínɔŋg bwá dí. ³⁰ Í mú zə bə ná, ja bánónŋ bwá má zə ji shí ná bwá də yí, Yésus mú ŋwa búléd, a mú bwádan nə gwo, a mú fêy gwo a yə bwo. ³¹ Mísh má mú ka tɛem bânŋ bwo nə ndéé bwá mú yag nyə. Nji, a mú jimb bwo míshúd. ³² Bwá mú ŋgə ci bwámé nə bwámé ná: «Ja nyə ámə ŋgə lésha nə sá zhíi nə zhíi ŋgə féég sá micilyá mí Kálaad Zembî yí, nɣáá ná milám mí ámə ŋgə bə sá nə gwɔɔŋ-gwɔɔŋ nə fwámé yéesh í?» ³³ Bwá mú tí njɔɔnd námá wəla dɔɔŋgúd nyingə kə Yurúsəlem. Bwá mú kə kwey *búúd ɔ lwámá wúm nə ŋgwúd bánónŋ buud bwá á zə sɛɛŋgya nə bwo wá. ³⁴ Bwá mú kə jaaw bwo nə jísə búbálé ná Cwámba má gwúm, Shímun shí dúg nyə. ³⁵ Bwá mú bwiinŋ

bwo sâ í ámə bə nə bwo zhíi nə zhíi yí nə nda bwá ámə kə yag Yésus ja nyə ámə fêy búléd ná.

Yésus mə lwáɣulə ompwíin bé nyúul

³⁶ Bwá ŋgə bwiinŋ bwo gwo ntáni, Yésus má cúwo, zə tów bwo tútám, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí.» ³⁷ Məma yáág-yáág íŋkujkúund í mú shwiy bwo nyúúlúd, bwá ŋgə dúg nə *jím wá bwá má dúg ní. ³⁸ A mú ci nə bwo ná: «Jí bí ŋgə búbulə yí? Jí bí ŋgə bə nə məshwán milámúd yí? ³⁹ Dúgúgá məbwə nə məkuú mām. Jísə mpú bə mə wá éga. Kúnýágá nə mə, dúgúgá. Jím í ádé bə nə ifúndə nə iyasə nda bí ŋgə dúg mə nə ndí éga.» ⁴⁰ Nyə á ŋgə ci ntáni a ŋgə lwáɣulə bwo məbwə nə məkuú mé. ⁴¹ Bwá á bə bwá mú nə məshusug, bwá ŋgə káam, nji bwá kú fwo mpu *búgula. A mú ci nə bwo ná: «Bí cugé nə sâ má dá wa?» ⁴² Bwá mú yə nyə kúl shú mbufá. ⁴³ A mú ŋwa gwo, a mú də bwá ŋgə dúg. ⁴⁴ A mú ci nə bwo ná: «Sâ má á bwey də jaaw bí ja shé á də bə yí óni; mə á də jaaw bí ná isâ bísə cilyá shú dām Cɛɛ má Moyíz dí nə micilyá mí *búúd ɔ mícúndə nə osôm dí yí byêsh í jəlá nə bá sɪy.» ⁴⁵ A mú bēny bwo fug nə bwá gwágúg micilyá mí Kálaad Zembî. ⁴⁶ A mú ci nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálaad Zembî dí ntúga “Kríst mə bá jug nə ndéé a gwúm jwôw áléelud, ⁴⁷ bwá ka bá də cúndə jínə déd nə buud bwá céndúg mitédúgá, Zembî mú juu bwo. Cúndə wɔɔŋg í bá tééd Yurúsəlem í mú kala ílwonŋ byêsh.” ⁴⁸ Bə wá básə ówúshined wá isâ byɔɔŋg. ⁴⁹ Nə ndéé, mə bá ntí bí sâ Dá nyə á kaag bí yí. Bə bânŋ jigá wa ŋgwála kə kumə ja mpífə í bá zhu gwôw, bí zə lwánd nə ndí yí.»

Yésus mə ká gwôw

⁵⁰ A mú wú nə bwo ŋgwála kə nə bwo kúnə-kúnə nə Betanî. Kə wósos

24:24 24.12; Yuá 20.3-10 **24:25** 24.45 **24:27** 24.44 **24:32** 24.45 **24:34** Mak 16.7; 1Kr 15.4-5 **24:36** 1Kr 15.5 Səlugá milám shí: Luk 2.14 **24:37** Mat 14.26; Mak 6.49 **24:41** Yuá 21.5, 10; Mis 10.41 **24:44** 24.27; Yuá 5.39 Moyíz: Mis 7.9-10, 25-27, 35, 37-39; Yuá 5.46 búúd ɔ mícúndə: Iza 52.13-53.12; Ozé 6.2 osôm: Sôm 22.69 **24:45** 24.25-27, 32; Yuá 20.9 **24:46** 9.21-22; Mat 26.56; Mak 14.49; 1Kr 15.3-4; Mis 17.2-3; 28.23 **24:47** 3.3; Mis 1.8; 5.31; 11.18; 17.30-31; 20.21; Rom 15.19 **24:48** Mis 5.32; Yuá 15.26-27 **24:48** Mis 1.8, 22; 2.32; 3.15; 4.33; 10.39-41; 13.31 **24:49** 4.18 **24:50** 9.51; Mak 16.19; Mis 1.9; 3.21

nûŋ, a mú bân mæbwê bwádan nê
bwo. ⁵¹ A ŋgê bwádan nê bwo ntáni,
a mú ŋgê béégya nê bwo, ŋgê ŋkâŋ
kê gwôw. ⁵² Bân bwá mú kúdow shí
yê nyê gúmá né ndéé bwá mú nyingê
kê Yurúsalem nê mæshusug milâm né
cwóó. ⁵³ Bwá mú kê ji *Luŋ má Zembî
kú ná kwo wú, dæ ságusê Zembî.

Jɔjɔ Kéel Yuánes nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jɔjɔ Kéel Yuánes nyə á cilə yí

Yuánes nyə á bə sámá búúd ɔ lwámá wúm nə óbá ɔ Yésus dí. Nyə á bə mpwíin Yésus nyə á bul ceel yé (13.23; 21.20), mínyɔnə mə Zhâk, bwá á bə bwán ɔ Zhébedé (Mat 4.21).

Kálaad éga ngə salan nə bɔɔng Matiyô nə Márkus nə Lúkas bwá á cilə wá. Yuánes ngə jii ná buud bwá mpúg nə Yésus-Kríst jisə Mwân mə Zembî. Sá bí nə nkul ci ná lúú ciyá á kálaad wúsə 20.31: «Məshimbá mäsə cilyá wa má mäsə shú ná bi máguləg nə Yésus jisə Kríst, Mwân mə Zembî, bí má ká magulə ntó bí bə nə cug jíná déd».

Tééd lúú 2 kə wós 12 dí, Yuánes mə lwágulə məshimbá zangbá Yésus nyə a sá, búúd bwá ngə káam má. Məshimbá mɔɔng mə sá ná sá mpúg nə Yésus ji búbálé Mwân mə Zembî.

Tééd lúú 13 kə wós 21 dí, Yuánes ngə bwiing nda Yésus nyə á ngə kwəmsa ná a zə bá wú shí ga dí ná. A lwágulə mácwûŋ Yésus nyə á cwîny ompwíin bé shú cug á mpúsə shwiy má (13-16). A lwágulə námə nda Yésus nyə á jəgula nə Zembî bəd nyə ompwíin bé mábwád ná (17). Yuánes mə nyiŋgə námə lwágulə nda búúd bwá á bii Yésus, bwá gwú nyə ná (18-19). A nyiŋgə námə lwágulə nda Yésus nyə a gwúm, a lwóya nyúul ná ompwíin bwá dúgúg nyə bwá mú bə nə nkul mányúúlád (20-21).

Ciyá í á nyee muud

¹ Mátéédulé mə isâ byêsh dí, Ciyá* í á bwey bə, Ciyá bá Zembî wə bwá á bə. Ciyá jɔɔng í á bə ntəg Zembî. ² Bá

Zembî wə bwá á bə matéédulé mə isâ byêsh dí. ³ Gwá wə í á té isâ byêsh; kú nə tɔɔ sâ wo é kwey ná Ciyá dí í á té yí. ⁴ Cug í á bə Ciyá jɔɔng dí, cug jɔɔng í njúl mənkenya ngəlä kwan buud. ⁵ Mənkenya mə á ngə faan yídúgú; nji, yídúgú í áshígé magulə ləg mənkenya.

⁶ Ngwól múúd nyə á bə ná Yuánes, Zembî wə nyə á nti nyə. ⁷ Yuánes nyə á zə ná a zəg bwiing sâ í dúgyá nə mənkenya mɔɔng yí, shú nə buud bəsh bwá búgúlág nəcé bwiingyá jɔɔng. ⁸ Nyə dí nyə á bə mənkenya; nyə á yida zə bwiing sâ í dúgyá nə mənkenya yí. ⁹ Mənkenya mɔɔng mə á bə fwámé mənkenya, mâ ná, ja mə zə shí ga dí yí, mə zə kwan búúd bəsh. ¹⁰ Ciyá í á bə shí gaád, gwá námə wə í á té shí ga; nji, buud ɔ shí ga bwá á shígé yag gwo. ¹¹ Í á zə búúd bé dí, nji buud bé nda magulə ləg gwo. ¹² Nji, búúd báá bwá á ləg gwo, bwá *búgula jíná dé wá, nyə á yə bwo nkul ná bwá bəg bwán ɔ Zembî. ¹³ Bəŋ bwá mə byêl, kú bə byélé í ngə wú mácií dí yí, kú námə bə váál búúd bwá dú ngə byá nə yéesh ján yí, nda nyiŋgə bə ná muud nyə ámə jii ná a byá mwân; bwá mə byêl byélé á ná Zembî wə mə byá bwo.

¹⁴ Ciyá í á ka nyee muud, í á cugə wa sádí. Cug jé í á bə cug mílwaná, mpaam nə mpaam, obúbálé nə obúbálé. Sá á beny milwaná myé, mí njúl milwaná mí Mwán mə byêl cúgə mwɔ mə Sónɔgú dí yé. ¹⁵ Yuánes nyə á bwiing lán yé, a lás gwów-gwôw ná: «Muud mə á jaaw bí wə éne. Nyə wə mə á ci yé, ná: muud ngə zə mádí mpúsə; nji, a mə tów mə shwóg, nəcé nyə wə nyə a tééd fwo bə nə mə. Muud wɔɔng wə éne» ¹⁶ Sá bəsh sá á mə bə nə kəw nyádí zhwog tɔɔm dí, a ngə cugə nə sə nji mpaam nə mpaam. ¹⁷ Nəcé Moyíz nyə á zə nə *mbwoomb mácéx, Yésus-Kríst zə nə mpaam nə obúbálé. ¹⁸ Muud

1:1 Mat 1.1-2.4; Yuá 17.5; Flp 2.6; 1Yn 1.1-2; Mbú 19.13-16 * **1:1** «Ciyá» ni wə Kríst (Wo jii nə nkul dúg Yuánes 1.14). **1:3** 1.9-10; 5.26; 1Kr 8.6; Kol 1.16-17; Heb 1.2; Mbú 3.14 **1:5** Mat 1.3-4 **1:6** Mat 3.1 **1:8** 1.20 **1:9** 8.12; 17.25; 1Yn 2.8 **1:12** 1Yn 3.1; Gal 3.26; 4.5 **1:13** 3.3, 5-6; 1Pr 1.23; 1Yn 3.9 **1:14** Gal 4.4; Flp 2.7; 1Tm 3.16; Heb 2.14; 1Yn 4.2 mílwaná mí Mwán mə byêl cúgə mwɔ mə Sónɔgú dí yé: Mat 17.2; Yuá 2.11; 1Yn 1.1-3 **1:15** 1.24-27, 30; 5.31-34, 36 **1:17** 7.19; MmN 31.18 **1:18** 6.46; 14.8-9; MmN 33.20; Mat 11.27; 1Tm 6.16; 1Yn 4.12

nyə abwélé dúg Zembî. Nji, Cúgá lú Mwán dé nyáméfwó má jéég bəd dí, dúsé námá Zembî yí, dwé wé í á sá ná Zembî mpúyág.

Yésus mə tééd ísáy

(*Mat 3.1-12; Mak 1.2-8; Luk 3.15-17*)

¹⁹ Oyúden bwá á kənd ofada nə *Olevîť kə shilə Yuánes ná: «Wo wé zó?» A mú ka bwiing bwo sâ Yésus jísá yí. ²⁰ Nyə á mpu məm ná: «Mεε dí jísá *Krîst.» Nyə á mpu məm ntó kú shwána. ²¹ Bwá á ka námá jî nyə ná: «Ká wo wé zó? Ye Eli?» Nyə ná: «Mbô, mə dí Eli.» «Ye wo wé *Muud micúndá†?» Nyə ná: «Mbô». ²² Bwá mú ka ci nə nyə ná: «Ká wo wé zó? Sá kég bęsa nə buud bwá ámə nti sá wá ná jî? Woméfwó ngə ci nə wo wé zó?» ²³ A mú bęsa nə bwo ná: «Mə wé kál í ngə cúndə shí a shwéeshád yí, ngə ci ná: “Súgúgá zhií mə Cwám̄ba í bág tútəli” námá nda múúd micúndá Izayí nyə á ci ná.» ²⁴ Ofada nə Olevîť bwá á kəndəw wá bwá á bə *Ofarizyên. ²⁵ Bwá mú ka jî nyə ná: «ŋkí wo dí Krîst, wo kú bə Eli, wo kú nyiŋgə bə múúd micúndá, nəcé jî wó ngə duu buud yí?» Yuánes mú bęsa nə bwo ná ²⁶ «Mεε mə ngə duu buud májúwód. Nji ngwól múúd jî na mpédúgá nyínád, bi ampúyé nyə. ²⁷ A ngə zə mádí mpúsə, mə ampíyáyé nə mə cínyug nyə mikwoolú mí mánjwub məkuúd.» ²⁸ Sá ni í á ngə s̄y Betanî, Zhurdê fanwíny, kúl Yuánes nyə á ngə duu buud yí.

²⁹ Ná ndéé, mán məlâm, Yuánes nyə a dúg Yésus ngə zə nyódí, a mú ci ná: «Dugá, *Mwân Ncwəmbε mə Zembî wé éga, nyə wé má zó yíl búúd ɔ shí ga *sám wánj. ³⁰ Ngaá mə a ci ná: “Muud ngə zə mádí mpúsə; nji, nyə wé nyə a tééd zə nə mə, nəcé nyə wé nyə a tééd fwo bə nə mə.” Nyə wé má á ngə ci yé. ³¹ Mə a shígé fwo də mpu nyə. Nji, nda í á jii ná bag ó *Izəryél bwá

mpúg nyə ná, gwé wé má á zə ngə duu buud májúwód yí.» ³² Yuánes nyə á bwaagulə ná: «Mə a dúg Shíshim ngə shulə wú gwôw nda faf ná ndéé zə jî nyə nyúúlád. ³³ Mεε mə a shígé fwo də mpu nyə ɔ; nji muud nyə á nti mə ná mə zág ngə duu buud májúwód yé nyə á bwey jaaw mə ná: “Muud wó bá dúg Shíshim má shulə zə jî nyúúlád yé, nyə wé má bá də duu búúd Ŋkəŋkə Shíshimud.” ³⁴ Mεε mə a shí ntág dúg, mə ngə bwaagulə ná nyə wé jî Mwân mə Zembî.»

Ompwíin wá ashúshwóógú
(*Mat 4.18-22*)

³⁵ Í á ka zə bə mán məlâm, Yuánes bənôŋ bóól *ómpwíin bé óbá bwá njúl námá na, ³⁶ a mú dúg Yésus ngə cɔ, a mú ci ná: «Dugá, *Mwân Ncwəmbε mə Zembî wé éga.» ³⁷ Ompwíin óbá bəŋg bwá mú gwág sâ Yuánes nyə á ngə ci yí ná ndéé bwé mú kə ngə bę Yésus. ³⁸ Yésus mú yid, a mú dúg bwá ngə bę nyə, a mú jî bwo ná: «Bí ngə sɔ jî?» Bwá nə né ná: «*Rabi, wó də jî ngow?» (Rabi mə ká ná «Yíguli».) ³⁹ Nyə ntág nə bwo ná: «Zəgá kə dúg». Bwá mú ka kə dúg kúl á də jî yí, ná ndéé, bwé mú jî cíŋŋg nyódí jwôw dəŋgúd. Í á bə jwów í mú ngεε məwəla mənə mâ mpwó-kugú.

⁴⁰ Ompwíin óbá bwá á gwág sâ Yuánes nyə á ngə ci yí ná ndéé bwé mú bę Yésus wá, ngwólúgá nyə á bə André mínyəŋə mə Shímun Pyêr. ⁴¹ Nyə á ka tééd kə wé mínyəŋə yé Shímun, kə ci nə nyə ná: «Sé má bwəma nə Mesî (jínə dəŋg í ká ná Krîst).» ⁴² A mú kə nə nyə wé Yésus. Yésus mú də dúg Shímun ná ndéé a mú ci nə nyə ná: «ŋgaá nə wo wé Shímun, shwóóŋgú ná Yuánes; wo bá zə də jówəw ná Séfas» (jínə dəŋg í ká ná Pyêr).

⁴³ Mán məlâm, Yésus nyə a ŋwa cígúlá ná a ká Galilé. A mú bwəma nə Fílíp, a mú ci nə Fílíp ná: «Bęg mə.»

1:19 5.33 **1:20** 3.28 **1:21** Mat 2.14; Yuá 6.14 † **1:21** Oyúden bwá á ngə bwánd ná Zembî mə bá nti bwo ngwól Múúd micúndá njúl nda Moyíz; Moyíz nyáméfwó nyə á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18).

1:23 Iza 40.3 **1:25** 1.33; Mat 21.25 **1:27** 1.15; Mis 13.25 **1:28** 10.40; Mat 3.13 **1:29** 1.36; Iza 53.6-7; 1Pr 1.19; 1Yn 2.2; Mbá 5.6 **1:30** 1.15 **1:32** Mat 3.16 **1:34** Mwân mə Zembî: 1.49; 5.18-23; 10.36; 11.27; 20.31; Mat 3.17; 27.54; Mis 9.20 **1:36** 1.29 **1:40** Mat 4.18-20 **1:41** 4.25 **1:42** Mat 10.2; 16.18

44 Fílíp nyə á bə muud á Betusayída, dánd má André bá Pyêr.

45 Fílíp mú ka kə wó Natanaêl kə ci nə nyə ná: «Sá má bwəma nə Yésus á Nazarêt, mwân mə Yóseb bwé ηgə ci ókálaad ɔ məcɛɛ má Moyíz nə bɔɔηg ɔ *búúd ɔ mícúndád yé.» 46 Natanaêl mú ci nə Fílíp ná: «Ye sâ ányunywaâ jí nə ηkul zhu Nazarêt?» 47 Fílíp mú ka ci nə nyə ná: «Zaá kə dúg». Yésus mú dúg Natanaêl ηgə zə, a mú ci ná: «Dugá, muud éga jí fwámé mwâ *Izəryêl, kú yíl, kú bəd.» 48 Natanaêl mú jí nyə ná: «Wεε mə mpú mə na ntədəl?» Yésus mú bɛsa ná: «Mə ámə ηgə bwey dúg wo, wo njúl ná shug lú *figyê di, biná Fílíp kú fwo lésha.» 49 Natanaêl mú ci ná: «Rabi, wεε jí Mwân mə Zembî, wεε jí Cí á Izəryêl.» 50 Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo má *búgula nəcé mə jaawúlə wo nə mə á ηgə bwey dúg wo, wo njúl ná shug lú figyê di; mpug nə wo bá dúg isâ í bá nyingə bul bə í aníní yí.» 51 A mú nyingə ci ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bi mə bá dúg jonə ná bagá, *wəəngəles ó Zembî bwé dúgá bád də shulə *Mwân mə Múúd nyúúlád.»

2

Shimbá á Kana

1 Mpásə mwôw mábá, ηgwól múúd nyə á ηwa bá ηgwála á Galilê bwé jów ná Kana yí, bwé á ka sá zan. Mariya á nyɔɔηgú mə Yésus nyə á bə cínəηg. 2 Bwé á jów námá Yésus ná a kág zāη nyɔɔηgád, tɔɔ *ompwíín bé. 3 Í á ka zə bə, məlwəg ka zə fúfə, Yésus nyɔɔηgú mú ka zə ci nə nyə ná: «Dugí, bwé cúgé ná nə məlwəg». 4 Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, shwə bāη nə inéy? Wəla dām í afwóyé wóós.» 5 Nyɔɔηgú mú ci nə osóol ɔ məsáal ná: «Bi ɔ sá sâ jēsh nyə é ci ná bi sáág yí.» 6 Na jí ná, idɔɔla ísaman í á bə í tál na, *Oyúden bwé á də balan nə byo dólə gusa mīngusa mí íci. Idɔɔla byɔɔηg í á bə ciigá nə məkwoógú, í njúl ná dɔɔla ηgwúd je

kə ílwunǵá í májúwó ηkí mwəɔmb ηkí wúm nə íbá.* 7 Yésus mú ci nə osóol ɔ məsáal ná: «Lwándúlégá məjúwó na idɔɔla íníd.» Bwé mú lwándulə byo ná cwóó. 8 A mú nyingə ci nə bwo ná: «Kagá dɔɔlə ja níid bi kág yə múúd ηgə sá dína yé.» Bwé mú dɔɔlə, kə yə nyə. 9 Muud nyə á ηgə sá dína yé mú kagələ məjúwó má má shín nyεε málwəg máni; nyə a shígé mpu kúl málwəg məɔηg má á ηgə wú yí, osóol ɔ məsáal báá, buud bwé á dɔɔlə məjúwó wá, bwé ηgə mpu. 10 A mú jów múúd nyə á ηwa bá yé zə ci nə nyə ná: «Ja bwé də sá ídína yí, bwé də tééd fwo yə búúd məlwəg má búl nywa má, ka zə shúgula nə məɔηg má abulé nywa má ja búúd bwé mú ηgə shwág yí. Ká wεε wo ámə nyingə baagələ málwəg mə anyunywaâ zə wóós wəla ga di?»

11 *Shimbá Yésus nyə a tééd sá wáni, nyə a sá dwo ηgwála á Galilê bwé jów ná Kana yí lwóya milwané myé, ompwíín bé bwé mú *búgula nyə.

12 Ja ísâ íni í má shín yí, a mú shulə kə Kapernawúm, bənđη nyɔɔηgú yé nə omínyəηú bé nə ompwíín bé. Njí, bwé á jí wu nji bábaalé mwôw.

Yésus mə wíηg búúd ɔ míkus Luη má Zembî
(Mat 21.12-17; Mak 11.15-19; Luk 19.45-48)

13 Nda zāη Páska í á bə í mú kúnə-kúnə ná, Yésus nyə á ka bád kə Yurúsəlem. 14 A mú kə kwey ná, nə buud bwé á ηgə kusha inteny wá, nə bɔɔηg bwé á ηgə kusha itəw nə məfaf wá, nə bɔɔηg bwé á ηgə sá icénd í *mwaanê wá bwé má kə jí nə míkus *Luη má Zembî. 15 A mú ηwa míkwoólú sá lwóη ná ndeé wíηg yíl bēsh Luη má Zembî, wíηg námá itəw nə inteny. A mú ηgə lwəgusə omwaanê búúd bwé á ηgə sá icénd wá, shín lwág itáwuli byāη. 16 Nyə nə buud bwé á ηgə kusha məfaf wá ná: «Yílúgá isâ íga wa. Kúgá ηwa njów má pupa nda watála.»

1:45 Mbá 18.15; Iza 9.5; 42.1-4; Eze 34.23; Msh 5.1-3 1:49 1.34; 12.13; Mat 27.42 2:1 4.46 2:4 7.6, 30; 8.20; 12.23; 13.1; 17.1; Luk 22.53 2:6 Mak 7.3-4 * 2:6 Na jí je bə ólitre məwúm mwəɔmb ηkí təd. 2:11 Shimbá: 2.23; 3.2; 4.54; 6.26; 11.47-48; 20.30; Mis 2.22; Rom 15.19 2:12 Mat 4.13 2:13 6.4; 11.55; 12.12; MmN 12.1-14 2:16 Luk 2.49 2:17 Sòm 69.10

17 *Ompwíin bé bwé mú téduga nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: «Ceeí má ngé ceel njów wô yí, í ngé gwó mē lámúd nda kuda».

18 Oyúden bwé mú zə lās nə nyə ná: «Wo ngə zə sá isâ íni ná wo má fwo ka lwágulə sá dáyé *shimbá?» 19 Yésus nə bwo ná: «Caamugá *Mpáánzə Zembî ga, mə nyingəg lwó bi nywo nji mwôw málól.» 20 *Oyúden ná: «Jí! Mpáánzə ni, məlwóga mé má á nwa buud mimbú məwúm mánə nə mísaman, wəe má ci ná wo é lwó nywo nji mwôw málól?» 21 Ndug nyúul nyé wə nywáá nyə á ngə jôw ná Mpáánzə yí. 22 Ompwíin bé bwé á kə nyingə téduga lésú Yésus nyə a lās wəngú ja nyə gwúm yí, bwé mú *magulə Mícilyá myá Kálaad Zembî, *magulə námé lésú yé.

23 Í á ka ngə bə na ná, ja Yésus nyə á bə zāh Páska dí Yurúsalem yí, zhwog buud bwé á *búgula jínə dé nə dúgúlə máshimbá nyə á ngə sá má. 24 Nji Yésus nyə a shígé ngə shwu nyúul nə bwo, nəcé nyə á ngə mpu bēsh. 25 Í áshígé nyingə jii ná muud zég jaaw nyə ná mbéé jí ntúga, kéel jí ntúga. Nyáméfwó nyə á ngə mpu sá jí múúd lámúd yí.

3

Yésus bá Nikodēm

1 Ngwól múúd nyə á ka bə gwoong *Ofarizyēh dí nə jínə ná Nikodēm; nyə á bə námé tówe shwóg *Oyúden. 2 Muud éne nyə á ka kə dúg Yésus mpwó-bulú kə ci nə nyə ná: «*Rabi sá ngə mpu ná wo jí yíguli ngə zhu wə Zembî yé. Nəcé, muud cugé nə nkul sá *máshimbá wó ngə sá mága nkí Zembî nyə ayóyé nyə nkul.» 3 Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Búbále, má jaaw wo ná, nkí muud mə bá kú byél byélé ágúgwáan*, a cugé nə nkul dúg Faan má Zembî». 4 Nikodēm mú jí nyə ná:

«Ntədəlé cwúcwúul múúd jí nə nkul nyingə byél yé? Ye a jí nə nkul nyingə nyí nyóngú mwô dí ja ábēé ná ndéé a mú nyingə byél?» 5 Yésus mú bəsa ná: «Búbále, má jaaw wo ná, nkí muud mə bá kú byél zhií á məjúwó nə Shíshim dí, a cugé nə nkul nyí Faan má Zembî dí. 6 Byeyí á shí ga í də byá míshwun, byeyí á Shíshim byá *shíshim. 7 Kú káam ná má ci nə wo ná bi má jəlá nə byél byélé ágúgwáan. 8 Nkwó má də kung kúl á kúng yí, wo ngə gwág ncíndə nyé, nji wo nda mpu kómb á ngə zhu yí nə kómb á ngə kə yí. Ntó námé wə jí nə muud má byél byélé Shíshim yé.» 9 Nikodēm mú ci nə nyə ná: «Jāh jí nə nkul bə na ntədəlé?» 10 Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wəe muud ngə jíguli bwán ó *Izarəyél yé wo ampúyé ísâ íni? 11 Búbále, má jaaw wo ná, sá ngə lās sá sá má mpú yí, sá ngə bwiing sá sá á dúg yí, nji bi nda magulə sá sá ngə bwiing yí. 12 Ja má lās nə bí isâ yá shí ga, bí nda *magulə yí, bi básə nə nkul magulə yá gwôw na ntədəlé? 13 Mpugá ná muud nyə afwóyé bád kə jon dí gwôw, námé nji *Mwān mə Múúd, nyə muud nyə á zhu gwów yé. 14 Ná ndéé, námé nda Moyíz nyə a bān vuguli nywā gwów shí a shwéeshád ná, í jii ná bwé bág námé bān Mwān mə Múúd gwôw, 15 shú ná muud yēsh mə bá *búgula nyə yé bág *bə nə cug á kandugə kandugə. 16 Nəcé, Zembî nyə á ceel buud ɔ shí ga nə mbíya yáág-yáág ceelí, váál á ná, nyə a yána Cúgá lú Mwán dé nə muud yēsh mə búgula nyə yé bág bə kú yə, a yidag bə nə cug á kandugə kandugə. 17 Mpugá ná Zembî nyə a shígé nti Mwán yé shí ga dí ná a zég yə búúd intágulí, í á yida bə ná a zég sá ná buud bwé fáamug. 18 Muud mə búgúlá nyə yé nyə ányingəyé ná bwəma nə intágulí; muud mə yidá bə kú búgula yé, intágulí byé í má

2:18 2.11 2:19 Mat 26.61; 27.40; Mis 6.14 2:21 1Kr 6.19 2:22 1.45; 12.16; 14.26; Luk 24.6-8, 27 2:23 2.11; 6.29; 7.31; 8.30; 9.38; 10.42; 11.45; 12.42; 20.29, 31; 16.9 3:1 Nikodēm: 7.50; 19.39

3:2 Mat 22.16; Yuá 2.11 3:3 1.13 * 3:3 Kúl jēsh sá ngə ci ná: «byél byélé ágúgwáan» yí, ból bwé ngə ci ná «byél byélé á gwôw». 3:5 Tit 3.5 3:6 6.63 3:8 Ekl 11.5 3:11 3.32; 8.26 3:12 12.32; 14.1-3; 17.5 3:13 Mik 30.4; Rom 10.6 3:14 Ilh 21.9; Yuá 8.28; 12.32-34; 18.32 3:15 20.31 3:16 3.36; 5.24; Rom 8.32; 1Yn 3.1; 4.9-10; 5.11, 13 3:17 12.47 3:18 5.22

bwey bæ; í má bwey bæ næcé a má bæ kú búgula Cúgá lú Mwán má Zembî. ¹⁹ Dugá, Zembî nyə a sá ná sémyé mílósú í mpúyúg, nyə a sá ntúga: nyə á nti mənkenya shí ga dí, buud bwá mú yida cœl máyídúgú cə mənkenya. Bwá á sá ntó næcé bôw bwo misóólúgú. ²⁰ Jí ná muud yêsh mæ dæ sá mábôw yé má dæ mpii mənkenya, nyə ádé kə kúl mósú yí, a fúndó ná misóólúgú myé mí á bá búguli. ²¹ Muud nywáá ngé bə obúbálé yé má dæ kə kúl mənkenya mósú yí, í nyínúg ná a ngə sá misóólúgú myé váál Zembî ngé jii yí.»

Yuánes Nduu-buud bá Yésus

²² Ja ísâ íni í má shîn yí, Yésus má zə kə shí á Yudéa, bənôh *ompwíin bé. A mú kə ji nə bwo wu, a ngé duu buud. ²³ Í á bæ, Yuánes ngé námá duu buud Inən, kúná-kúnə nə Salím, næcé məjúwó má á bæ wu nki bulya. Buud bwá á ka dæ kə, dæ kə duwan. ²⁴ Na nyə á bæ bwá kú fwo wá Yuánes mímbwugud. ²⁵ Ompwíin ó Yuánes bənôh ngwól *Yúden bwá á ka zə séhusa makêl shú sâ í dúgyá nə ngusa yábé yí. ²⁶ Bwá mú kə wé Yuánes kə ci nə nyə ná: «*Rabi, dugí, muud bíná bi á bæ Zhurdê fanwíny wó á ngə bwaagulə lán yé yé, a ngə duu buud, buud bēsh bwá mú ngə kə nyédí.» ²⁷ Yuánes mú bəsa ná: «Muud cugé nə nkul bæ nə sâ, Zembî kú fwo yə nyə. ²⁸ Biméfwó bí búsa mə owúshined ná mə á ci ná: “Mee dí jísá *Kríst, mee ji nji muud Zembî nyə á nti Kríst dí shwóg yé.” ²⁹ Muud mə nwá bá yé, nyə wé jí nə mudá; shwó yé tál cínəngú ngé gwágulə nyə yé, nyə é bul bæ nə məshusəg ja á gwág kál má múúd bá yí. Váál məshusəg dœng wó má jí nə ndí yí, məshusəg ntə nji. ³⁰ Í jii ná jíná má Yésus ngég nə jwə, mee dām ngé jimb jimbúg.

³¹ «Muud ngé zhu gwów yé ngə cə buud bēsh; nyœng ngé zhu shí yé ji

námá nji muud a shí, a lás námá nji sâ í dúgyá nə shí yí. Muud ngé zhu gwów jəh dí yé ngə cə buud bēsh. ³² A ngə bwaagulə sâ nyə á dúg yí nə sâ nyə á gwág yí, nji, buud bwá ángé nə magulə sâ á ngé bwaagulə yí. ³³ Muud mə mágúlá bwaagulələ wœng yé má lwágulə ná Zembî ji búbálé. ³⁴ Næcé muud Zembî nyə á nti yé má dæ lás íciyá í Zembî; næcé, Zembî mə yə nyə Shíshim kú nə minji. ³⁵ Dâ má cœl Mwán, nyə a má bəd nyə isâ byēsh mábwád. ³⁶ Muud mə *búgúlá Mwán mə Zembî yé ji nə cug á kandugə kandugə; muud mə bán ná nyə abúgúláyé *Mwán má Zembî yé nyə abúle *dúg cug, mpimbə má Zembî yida nada nyə cugud.»

4

Yésus bá mudá á Samariya

¹ Yésus nyə á ka zə mpu ná *Ofarizyēh bwá má gwáduga ná a mú ngə bul bæ nə *ompwíin ntə Yuánes, a ngə duu buud ntə nyə. ² Nji, Yésus nyəméfwó nyə a shígé ngə duu buud, ompwíin wé bwá á ngə duu. ³ Ná ndéé, Yésus nyə á ka zə wú Yudéa ná a ká Galilé. ⁴ Ná ndéé, í á jii ná a línág Samariya. ⁵ A mú kə wóós ngwála á Samariya bwá dæ jəw ná Sikar yí, ngwála wœng í njúl kúná-kúnə nə fambá *Yákwab nyə á yə mwán yé Yóseb yí. ⁶ Bwūh mə Yákwab í njúl cínəng. Yésus nyə á ka bæ a má tag nə njœnd, a mú kə ji shí bwíinde lú taambud. Í á bæ na, jwów í mú ngəe tólóg dí.

⁷ A njúl na ntúni, ngwól mudá á Samariya mú wóós ná a zə də májúwó. Yésus mú ci nə nyə ná: «Yég mə məjúwó má ngul.» ⁸ Í á bæ ompwíin bwá má kə ngwála ná bwá ká kusə ídêw. ⁹ Mudá á Samariya mú ci nə Yésus ná: «Né ji? Wo mwâ *Yúden, wo bálé gwáamb mə shilə Samariya məjúwó?

3:19 8.12 3:20 Ifz 5.11-13 3:21 1Yn 2.4 3:22 4.1-2 3:24 Mat 4.12; 14.3 3:26 1.29-34
3:27 19.11; 1Kr 4.7; Heb 5.4 3:28 1.20; Mal 3.1; Mat 11.10 3:29 Mat 9.15 3:31 8.23; 15.19;
1Yn 4.5 3:32 3.11 3:35 5.20; 10.17; 13.3; 14.10; 17.2; Mat 11.27; 28.18 3:36 3.16 4:1 3.22
4:4 4.9; Luk 9.52; 17.11, 16; Mis 8.4-25 4:5 Mat 33.19; 48.22 4:9 20j 17.29-41; Esd 4.1-3; Mat
10.5; Luk 9.52-53

Jâh í áma té na ntædel?» Mpugá ná *Oyúden bánêh nà buud ɔ Samariya bwá ádé bæ nà wónǵó. ¹⁰ Yésus mú bɛsa nà nyə ná: «Wo ampúyé sâ Zembí má yána yí, wo kú mpu múúd ngá gwáám wo mǵjúwó yé. Wo mbêm mpu, ñki wo wá má yida gwáám nyə mǵjúwó, a mú yə wo mǵjúwó mâ cug.» ¹¹ Mudá mú ci nà nyə ná: «Cwám̄ba, taamb jí nà gwaálə shí, wo ntâg kú nà dǵɔla; wo é ka ñwa mǵjúwó mâ cug ngow? ¹² Ye wó bul bæ fwámé múúd ntɔ mpáám̄bá jísú Yákwab muud nyə á yə sá taamb ga yé? Nyáméfwó nyə á ngul mǵjúwó mâ wa, bwán bé ngul námá, tɔo iwoo byé.» ¹³ Yésus mú bɛsa nà nyə ná: «Muud yêsh mǵjúwó mága yé, nyə é nyiŋgə gwág shwáásúlə minú; ¹⁴ ñji, muud mǵjúwó má bá yə nyə yé, nyə abúle nyiŋgə bwelə gwág shwáásúlə minú, mǵjúwó mǵjúwó má bá bæ nyə bwûh í bá dɔ wéeshulə mǵjúwó cé cug.» ¹⁵ Mudá ná: «Cwám̄ba, yág mǵjúwó mǵjúwó má bág bæ kú ná nyiŋgə gwág shwáásúlə minú, mǵjúwó má nda ná bá nyiŋgə jí nà mǵjúwó wa.» ¹⁶ Yésus nà nyə ná: «Kaá jǵw ngwûm woó, biná zág.» ¹⁷ Mudá ná: «Mǵjúwó nà ngwûm.» Yésus nà né ná: «Wo má mpu ci ná wo cugé nà ngwûm. ¹⁸ Nécé wo a má bæ nà ogwûm ótɔn, nyɔɔng wó jí nà ndí ja gaád yé cugé ngwûm woó. Wo má bwiiŋg búbalé na.» ¹⁹ Mudá mú ci nà nyə ná: «Cwám̄ba, mǵjúwó má dág ná wo jí *muud micúndá. ²⁰ Odá bwá á dɔ yə Zembí gúmá wa mbún gaád; bi bân má ci ná Yurásalem wá búúd bwá kág dɔ nyə gúmá yé.» ²¹ Yésus mú ci nà nyə ná: «Amuda, *maguləg sâ má cí yí. Dúl wəla í bá zə bæ, í bá bæ, bi kú ná dɔ yə Dâ gúmá wa mbún gaád, kú námá nyiŋgə bæ Yurásalem. ²² Bí ngə kənd gúmá kúl bí ampúyé yí; sá bân sá ngə kənd kúl sá má mpú yí, nəcé cugushilə Zembí ngə cugushi buud yí í ngə ciŋgya Oyúden dí. ²³ Nji, dúl wəla í bá zə bæ,

wəla dɔɔng ntâg námá wəga, wəla á ná fwámé búúd bwá yə Dâ gúmá wá bwá é yə nyə gúmá nà *shishim nà obúbalé. Váál búúd í yə nyə gúmá ntó wá Dâ ngə sǵ yí. ²⁴ Zembí jí shishim, buud bwá yə nyə gúmá wá bwá jəlá nà yə nyə gúmá nà shishim, nà obúbalé.» ²⁵ Mudá mú ci nà nyə ná: «Mǵjúwó ná Mesí zag, nyə wá bwá ngə jǵw ná *Kríst yé. Ja á bá ntâg zə yí, a bá zə jaaw sá isá byêsh.» ²⁶ Yésus ntâg nà né ná: «Mǵjúwó wá ngə lésa nà wo éga.»

²⁷ Ompwíin bé bwá mú ntâg wóós, bwá mú ngə káam ná Yésus ngə lésa nà mudá; ñji, tɔo muud nyə a shígé jí nyə ná: «Wo ngə jí jí?» Nkí ntâg ná: «Nəcé jí wó ngə lésa nà nyə yí?» ²⁸ Mudá mú lág dǵɔla jé na, kyey kə kwáádá kə jǵw búúd ná: ²⁹ «Zəgá kə dág ngwól múúd má jaaw mǵjúwó má sá jêsh má á sá yí, ye í cugé je bæ Kríst í?» ³⁰ Buud bwá mú tí kwáádá, kə kóomb Yésus nyə á bæ yí.

³¹ Té ni, ompwíin bwá mú ngə jəgula nà Yésus ná: «*Rabi, daág.» ³² Nyə ntâg nà bwo ná: «Mɛɛ jí nà mǵjúwó idâw bí ampúyé yí.» ³³ Ompwíin bwá mú ngə ci bwámé nà bwámé ná: «Ngwól múúd nyə áma zə yə nyə bíl ídâw?» ³⁴ Yésus nà bwo ná: «Idâw byâm wá mǵjúwó sáag sá múúd nyə á nti mǵjúwó yé mǵjúwó jí yí. ³⁵ Ngaá bí ngə ci ná í má lág óŋkwoond onɔ ná fwála bwá jálá nà saag ífambé yí í wóósúg í? Uhuu. Mɛɛ má ka ci ná: Kəndugá mísh bí dágúg, idâw í má shîn wíy ífambé, í mú fwála lú mǵjúwó. ³⁶ Muud mǵjúwó mú ngə bwey ñwa myána, a ngə seɛng mpumá shú cug á kandugə kandugə; né ndeé, mbɔɔl mǵjúwó bá bêsh muud mǵjúwó bwá gwág mǵjúwó mbií ngwûd. ³⁷ Wúl kaanə í dɔ ci ná: muud mǵjúwó mǵjúwó yé, nà yé; nyɔɔng mǵjúwó sáag yé, nà yé. Sâ kaanə wǵɔng ngə ci yí jí búbalé. ³⁸ Mǵjúwó á kənd bí nà bí kág saag ídâw kúl bí áshígé wéend gún yí. Bóól bwá á sêy, bwá wéend gún; bi bân mú kə saag

4:10 4.26; 7.37 **4:12** 8.53 **4:13** 6.35; 7.37 **4:15** 6.34 **4:19** 9.17; Mat 21.46 **4:20** Mbá 12.5-14; Sóm 122.1-5 **4:22** Iza 2.3; Abd 17; Rom 9.3-4 **4:23** 3.3-8; 2Kr 3.17; Flp 3.3 **4:25** 1.41; 4.29; 7.26; 11.27 **4:26** 9.37 **4:29** Mat 12.23 **4:34** 6.38; 8.28; 12.49-50; 14.31; 15.10; 17.4 **4:35** Mat 9.37; Mbá 14.14-20 **4:37** Msh 6.15

ígúŋ byáŋú.d.»

³⁹ Zhwo buud wâ ŋgwála Samariya wɔŋg bwé á *búgula Yésus nácé bwaagulélə múdá nyé á bwaagulə ná: «A mé jaaw mə sâ jêsh mé á sá yí». ⁴⁰ Ná ndeé, ja búúd ɔ Samariya bwé á zə wós wé Yésus yí, bwé á jəgula nə nyə ná a jíg na bwé dí; a mú ja cínəŋgú mwôw mábá. ⁴¹ Buud bwé mú nyiŋgə jág bul zə búgula nácé ŋǧlə gwág ciyá jé. ⁴² Bwé mú ŋgə ci nə mudá ná: «Sá ŋgə búgula ja gaád nácé sáméfwó sá má gwág nyə nə məlwê mäsú, kú ná nyiŋgə bə nácé bwiŋgúlə wô, sá má ka mpu ná nyə wé jí bəle bə Cugye á shí ga.»

Yésus má lwag gúl ncúncwámá

⁴³ Mprésə mwôw mábá máni, Yésus nyə á zə tí na, kə Galilé, ⁴⁴ í njúl ná nyáméfwó nyə á bwey bwaagulə ná: «Bwé ádé gúmal *múúd micúndə mé Zembí nyé dí kwáádá». ⁴⁵ Nji, ja nyé á wós Galilé yí, buud ɔ Galilé bwé á jɛend nyə nácé bwé á shí dág sâ jêsh nyé á sá Yurúsəlem fwála lə zəŋ yí. ⁴⁶ Nyə á ka nyiŋgə kə Kana á Galilé, wú nyé á sá ná məjúwó mé nyéég məlwəg wá. Wúl lúlúú ósól ɔ mäsáal ɔ Njwú-buud í a bə Kapernawúm, nyə á ka bə nə mwán ŋgə bwás. ⁴⁷ Muud éne nyə á ka gwág ná Yésus má wú Yudéa, a má wós Galilé. A mú kə nyé dí, kə jəgula nə nyə ná a shúləg kə, kə lwag nyə mwán, nácé, nyə á ŋgə bə ná a zə yə. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Bí mé ká bə kú dág *máshimbá nə *isá í mímbúgú, bí kú *búgula?» ⁴⁹ Lúlúú ósól ɔ mäsáal mú ci nə nyə ná: «Leləg kə té mwán nyə afwóyé yə mə yí». ⁵⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Jeg kə, mwán woó ŋgə cugə.» Muud éne mú *magulə ciyá Yésus nyə á ci nyə yí, a mú kyey. ⁵¹ A ŋgə ná ka shulə kə, ósól ɔ mäsáal bə bwé mú zə bwəma nə nyə, zə jaaw nyə ná mwán yé ŋgə cugə. ⁵² A mú jí bwo wəla bwás í ámə shín mwán yí,

bwé mú jaaw nyə ná: «Nyúúl í ámə mpwambəwo nyə nə kugú wəla ŋgwú á tām mwásé.» ⁵³ Sóŋgú mwán mú yag ná wəla dɔŋg dí wé Yésus nyə ámə ci nə nyə ná: «Mwán woó ŋgə cugə» yí; nə nyə, nə njów yé wəsh bwé mú búgula.

⁵⁴ Shimbá ábeé Yésus nyə a sá ja nyə á wú Yudéa nyiŋgə zə Galilé óni.

5

Mbúmbwúgú á Bétésda

¹ Ja isá ini í má shín yí, *Oyúden bwé mú zə bə nə zəŋ. Yésus nyə á ka námá kə Yurúsəlem zəŋ nyɔŋgú.d. ² Gúl cwoogú í á ka də bə nūŋ Yurúsəlem, bwé dágə jəw gwo heburə dí ná Bétésda. Cwoogú jəŋg í á də bə nə mənyíŋgúlé* mátóŋ, í njúl kúnə-kúnə nə mpumbé bwé á gwiid ná Mpumbé Itəw yí. ³ Ncúlyá mimbəl mí a ka də já na mányíŋgúlé mániid, nə wəancím-ncím, nə wə á íbúgúlə í mákuú, nə bəŋg bwé á bə nə bíl íkəl í nyúúl í má shwáámə wá. †[Bwé á də já cínəŋgú də bwánd ná məjúwó mé búsalag. ⁴ Nácé, ŋgwól *éŋgəles nyə á də shulə cwoogú dí bíl íja, də zə busal məjúwó. Ná ndeé, mbəl í bwé lé kul nyúúl cwoogú ja á má busal yí, í yál, tɔɔ ná dé bwás í á bə dáyé váál.]

⁵ Ŋgwól múúd nyə á ka bə cínəŋgú, bwás má jí nyə nyúúlú.d mimbú məwúm málóal nə mwəmb. ⁶ Yésus mú dág muud éne mbwúg; nda Yésus nyə á mpu ná a má bwey nə bwás ná, a mú jí ná: «Ye wó cəel yál?» ⁷ Mbəl wəŋg mú bəsa nə nyə ná: «É yé Cwamba, mə cugé nə muud mə kúl mə cwoogú ja məjúwó mé ŋgə busala yí. Í də bə, mə ŋgə ná nywá kə, ŋgwól múúd nywáá mé lel kə.» ⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wəólúg, wo báágúg tanjə gwô, wo kyéyug.» ⁹ Muud wəŋgú mú yál námá cé nə cé, a mú báág tanjə jé

4:42 1Yn 4.14 4:44 Mat 13.57 4:46 Mat 8.5-13 4:46 2.1-11 4:48 Mak 13.22; 1Kr 1.22

4:53 2.23 4:54 2.11 * 5:2 mənyíŋgúlé: Sá sá ŋgə jəw ná nyiŋgúlé ní í cúgé zhizhe mpumbé; jísə mílwoŋ mí mámpin mimbá, bwé ka wá kwáminú gwów ná gúgáwá bág. † 5:3 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá bisə na mpédúgá iyuug íbá ini yí. 5:8 Mat 9.6-7 5:9 5.16, 18; 7.21-22; 9.14; Mak 2.27-28

nə ndeé tééd njɔnd. Isâ íni í á ngə s̄y jwów lá Sábaad.

¹⁰ Oyúden bwé mú ka ci nə muud nyə á yâl éne ná: «Sábaad wó éga, jísə wo ci nə wo kú nkēny tanjú gwô.» ¹¹ A mú bəsa nə bwo ná: «Muud nyə ámə lwag mə yé nyə ámə ci nə mə ná: “Nwag tanjú gwô wo kyéyug”». ¹² Bwé nə né ná: «Nyáyé múúd nyə nyə ámə ci nə wo ná: “Nwagú tanjú gwô wo kyéyug” éne?» ¹³ Nji, muud nyə á yâl yé nyə a shígé ná mpu múúd wəɔngú; í á bə Yésus mə nyəos cínəng búúd bwé á bə áncuncuma wá. ¹⁴ Ja fwála í á cɔ yí, Yésus mú kə kwey múúd éne *Luŋ mə Zembî, a mú ci nə nyə ná: «Wey, wo mə yâl dí? Wo kú ná nyingə sá *sám, wo a bá bwəma nə sâ í búl yáág yí.» ¹⁵ Muud éne mú kə jaaw Oyúden ná Yésus wó nyə ámə lwag nyə. ¹⁶ Oyúden bwé mú tééd nə bwé lwágulə Yésus cúwúlí, nəcé a sálə sóólúgú ni jwów lá Sábaad. ¹⁷ Nji Yésus nyə á bəsa nə Oyúden bəɔng ná: «Dâ ngə ná s̄y zə wóos fwála gaád; mɛɛ mə séy námá.» ¹⁸ Ja nyə á mɛel ci ntúni yí, Oyúden bwé mú nyingə bul sɔ nə bwé gwú nyə; kú bə nji nəcé á də yád Sábaad íí, nyə á nyingə námá ci nə Zembî ji Sóóŋgú yé, ntó ji ná a ngə tâl nyəmfwó cé ngwûd nə Zembî.

Nkul ijwûga mə Yésus

¹⁹ Yésus nyə á ka bəsa nə bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, Mwân cugé nə nkul sá sâ nə lúú yé, a sá námá nji sâ á dúg Dâ mə sá yí. Sâ jêsh Dâ mə sá ntâg yí, Mwân mə sá námá gwo. ²⁰ Nəcé Dâ ngə cɛel Mwân, a ka ngə lwágulə nyə sâ jêsh á ngə sá yí; a bá námá lwágulə nyə misóólúgú mí nyingə ntɔ míga myá, bí ka bá káam. ²¹ Mpugá ná, Dâ mə də gwúmashi búúd, də nyingə yə bwo cug; mbií ngwûd wəɔngú, Mwân mə

də námá sá ná, muud á cɛel yə cug yé, a yə nyə. ²² Dâ nyə asámbe tɔ muud lésú, nyə a mə yida yə Mwân nkul nə a dúg cígal mílósú myêsh. ²³ A sá ntó nə buud bēsh bwé gúmálúg Mwân nda bwé gúmál Dâ ná. Muud mə bé kú gúmál Mwân yé, nyə agúmálé námá Dâ muud nyə á nti Mwân yé. ²⁴ Búbálé, mə jaaw bí ná, muud mə gwágúlú ciyá jâm a *búgula múúd nyə á nti mə yé, a mú nə cug á kandugə kandugə; nyə abúle nyingə bwəma nə intágúlí, a mə yida wú shwiy dí kə cugud. ²⁵ Búbálé, mə jaaw bí ná, dúl wəla í bá zə bə, wəla dəɔng ntâg námá wəga, wəla mímbimbə mí bá gwág kəl mə *Mwân mə Zembî yí. Bəɔng bwé bá ntâg gwág dwo wá, bwé bá *bə nə cug. ²⁶ Mpugá ná, Dâ ji amádí á cug, a mə ka námá sá ná Mwân bəg amádí á cug. ²⁷ Nda Mwân ji Mwân mə Múúd† ná, Dâ mə yə nyə nkul nə a dúg sám milósú. ²⁸ Kúgá káam sâ jəɔng; nəcé dúl wəla í bá zə bə, wəla búúd básé məshwoŋ dí wá bwé bá gwág kəl mə *Mwân mə Múúd yí. ²⁹ Bəɔng bwé bá bə nə bwé á sá mánywa wá, bwé bá gwúm məshwoŋ dí, zə lég cug; bəɔng bwé bá bə nə bwé á sá mábôw wá, bwé bá gwúm məshwoŋ dí, zə bwəma nə intágúlí. ³⁰ Mɛɛ, mə cugé nə nkul sá sâ nə lúú wâm, mə də sám milósú nda mə də gwág nə Pɛpá ná; mə də cígal mílósú tútəlí, nəcé mə ádé sɔ nə mə sá sâ mə jí yí, nji nə mə sá sâ múúd nyə á nti mə yé ngə jí yí.

³¹ «Í mbəm bə nə məmfwó wé ngə bwiing lán wâm, bwiingúlə wəɔng í nda bə sá búúd bwé mágaləg yí. ³² Ká, muud shús wé ngə bwiing lán wâm, mə mpú ntâg nə bwiingúlə wəɔng wúsə búbálé. ³³ Bì á kənd buud wé YuánesS, nyə á shí ntâg bwiing bí

5:10 MmN 20.8-10; Zhe 17.21-22 **5:13** 6.15; 11.54; 12.36; Mat 8.18; 13.36 **5:14** Mat 9.2; Zhk 5.16

5:15 9.11 **5:18** sɔ nə bwé gwú nyə: Mat 14.5; Yuá 7.1, 25; 8.37, 40; 11.53 nyə á nyingə námá ci nə Zembî ji Sóóŋgú yé: 1.34; 3.3, 5; 8.16-19; 10.17-18, 29-38; 14.8-11, 20, 28; 15.9-10; 16.27-28; 17.1-26 **5:19** 1.34 **5:20** 3.35 **5:21** Rom 4.17; Ifz 2.5; Yuá 11.25 **5:22** 3.18; 5.27, 30; 9.39; 12.47-48; Mis 10.42; 1Yn 2.28 **5:23** Flp 2.10-11 **5:24** 3.16; 5.22; 6.35; 8.51; 10.28; 11.25-26; 14.6; 17.2; 20.31; 1Yn 2.25; 3.14 **5:25** 11.43; Mak 5.41; Luk 7.14 **5:26** 1.4 † **5:27** Mwân mə Múúd: Ntó mə ká ná «Mesí Zembî nyə á nti yé». (Wo ji nə nkul dúg Dan 7.14.) **5:29** 11.24 **5:30** 4.34 **5:31** 5.36 **5:33** 1.15, 19, 34 **§ 5:33** Láj ní í jalá nə bə sâ í ngə s̄y Yuá 1.19-27 nə 3.22-30 dí yí.

búbálé waamâ. ³⁴ Mee mə anğê ntâg bwánd né muud bwiingug lán wâm; mə ngə yida lás ntúni shú ná bi dágúg cug. ³⁵ Yuánes nyə á bə njidá lámba í á ngə kwan yí, bi á shí ntâg jii ná bi mə kəəs nə mánkenya mé, nji í a bə nji búbaalé fwála. ³⁶ Mee ji nə wúl bwiingúlə í ngə bwiing lán wâm, wân í ntə wəəng Yuánes nyə á bwiing yí. Misóólúgú Dâ nyə á yə mə nkul ná mə sáág myá, mə ngə sá myo, mí ngə bwiing lán wâm né Dâ wə nyə á nti mə. ³⁷ Dâ muud nyə á nti mə yé nyəmfwó ngə bwiing lán wâm. Bi abwélé gwág kál dé, kú bwele dág mpwóómbú nyé, ³⁸ ciyá jé í afwóyé nwa jiya bídí mílámúd, nəcé bi anğê nə búgula muud nyə á nti yé. ³⁹ Bí ngə sọ ná bi mpúg micilyá myâ Kálaad Zembí, bi ngə téduga ná bi é kwey cug á kandugə kandugə cínəng; í njúl ná micilyá myəəng mí ngə bwiing lán wâm. ⁴⁰ Nji bi acéélé zə mádí ná bi bəg nə cug.

⁴¹ «Mə anğê nə jii ná buud bwə gúmálúg mə. ⁴² Nji, mə mpú bî, mə mpú ná mílám mín mí acéélé Zembí. ⁴³ Dâ wə nyə á nti mə nyádi jínád, nji bi alégé mə; nkí ngwól múúd mə zə dé jínád íí, bí yida lág nyê. ⁴⁴ Bi bí nə nkul búgula na ntədəlé bi ngə sọ gúmá mənnyúúl mə búúd dí? Bi cugé nə nkul búgula, nəcé bi anğê nə sọ gúmá í ngə zhu wə Zembí á ngwúd nə ngwúd yí. ⁴⁵ Kúgá ngə téduga ná mə bá shwáman bí wə Dâ. Moyíz muud bí á mə kə kəl mílám nyádi yé, nyə wə mə bá shwáman bî. ⁴⁶ Nəcé, bi mbəm ngə búgula Moyíz íí, nkí bi mə búgula námá mə, nəcé lán wâm wə Moyíz nyə á cilə yí. ⁴⁷ Ká, nda bí anğê nə *magulə micilyá myé ni, bi é ka *magulə íciyá byâm na ntədəlé?»

6

Yésus mə yə ncúlyá buud idâw
(*Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Luk 9.10-17*)

¹ Ja ísâ íni í mə shîn yí, Yésus mú lína máng mə Galilê bwə də námá jôw ná Tiberyad yí, kə fanwíny. ² Buud bwə mú ngə bə nyə áncuncuma, nəcé bwə á ngə dág a ngə lwag mimbəl məshimbád. ³ A mú ka bád mbámbánúd, kə ji shí wu gwôw, bánəh *ompwíin bé. ⁴ Na ji ntâg ná, *Oyúden zan *Páska nyán í mú kúnə-kúnə.

⁵ Yésus nyə á ka kənd mísh, a mú dág ná ncúlyá buud bwə ngə zə nyódí, a mú ka jî Fílíp ná: «Sə é ka kusə íbuléd ngow ná buud óga bwə dág?» ⁶ Nyə á jî ntó ná a gwágúlə ná nda Fílíp nyə é ci ná, nyə á ngə bwey mpu sâ á zə sá yí. ⁷ Fílíp mú bəsa nə nyə ná: «Sə tɛɛm kusə íbuléd tən odanarî mitəd mimbá, í nda kwaga nə bwo mbii á nə muud yêsh bə nə jé kúkúl.» ⁸ Nyəəng *mpwíin mə Yésus bwə á də jôw ná André yé, mínyəhú mə Shímun Pyêr mú ci nə nyə ná: ⁹ «Gúl ncúncwámá jí nə íbuléd ítəon wa, íbuléd í *orzəhə, nə oshú óbá; ká bímbí dəəng dí nə nkul ka sá zhwoğ buud óga jí?» ¹⁰ Yésus mú ci ná: «Jiləgá buud shí.» Zhwoğ ákanda nyə á bə kúkúl jəəngúd, buud bwə mú shîn ji shí, je bə búúd otóshin otóon lólə nji budúm. ¹¹ Yésus mú nwa íbuléd, a mú yə Zembí akíba ná ndeé a mú kaaw búud bwə á bə cínəng wá. A mú námá sá nə oshú ntó, a yə bwo bímbí bwə á jii yí. ¹² Ja búúd bwə mə də nə ndeé jílə yí, a mú ci nə ompwíin bé ná: «Kwósúgá íkúl í mə lág yí, í kú bə sâ yúúdúgá.» ¹³ Bwə mú kwós íkúl í íbuléd í á lág ja búúd bwə á shîn də yí, í mú lwánd məbwumú wúm nə məbá. ¹⁴ Ja búúd óni bwə mə dág Yésus mə sá *shimbá yí, bwə mú ngə ci ná: «Búbálé, *muud micúndə nyə á bə nə a bá zə shí ga dí óni». ¹⁵ Nda Yésus nyə

5:36 10.25, 38; 14.10-11; 15.24, 27 **5:37** 1.34; MmN 20.19; Mbá 4.12 **5:38** 16.9 **5:39** Luk 24.27, 44; Mis 13.27; 17.11; 2Tm 3.15-16; 1Pr 1.10-11 **5:41** 7.18 **5:44** 5.41 **5:45** Mbá 31.24-29 **5:46** Mbá 18.15, 18; Luk 24.27; Yuá 6.14; Mis 3.22; 7.37 **5:47** Luk 16.29-31 **6:2** Mat 6.25; Yuá 2.23 **6:3** mbámbánúd: Mat 5.1; 15.29; Mak 3.13; 6.46; Luk 22.39 **6:4** 2.13 **6:8** André: 1.40; 12.22; Mat 4.18; Mak 13.3 **6:11** 21.9, 13 **6:14** Mbá 18.15, 18; Yuá 1.21; 2.11; 5.46; 7.40; Mis 3.22-23 **6:15** 5.13; 18.36

á ka mpu ná bwá é zə ɲwa nyə ná bwá ké təl nyə ɲwú-buud ná, nyə á kyey, kə nyiŋgə bád mbúmbúɲád nyəmɛfwó kú nə muud.

Yésus má kyey májúwód gwôw

16 Mpwó-kugú, *ompwíin bé bwá mú shulə kə mən. 17 Bwá mú kəwa byóólúd, tí kə faɲwíny, Kapernawúm. Í á bə yídágú í má bii shí, Yésus kú fwo nyiŋgə sɛɲgya nə bwo sámbá. 18 Yáág-yáág ɲkwô nyə á ka zə kuŋ, ikwô tôw máɲ ná shwuu. 19 Bwá mú ka ɲgə júgə ná ndɛé, ja bwá má kə shwóg je bə ókílomáda otóon ɲkí ósaman* yí, bwá mú dúg Yésus ɲgə kyey májúwó dí gwôw, a ɲgə shísh kúnə-kúnə nə byóól dán; bwá mú gwág íkukwendɛ. 20 Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə wə éne, kúgá fúnda.» 21 Bwá mú cɛel ɲwa nyə byóólúd, ɲji byóól mú leel kumá bwûɲ, kúl bwá á ɲgə kə yí.

Idâw yâ cug

(Yuá 3.14-16; 1Yn 5.10-13; 1Kr 11.23-26)

22 Mán mələm, ncúlyá buud bwá á lúg gúl kóómb mən wá, bwá mú dúg ná byóól í á bə cínɲgú ɲji ɲgwúduɲgú, dwó ntâg wə í á kə nə *ompwíin yí, Yésus nyə a shígé bád byóól dɔɲgú; ompwíin bwá á kə bwámɛfwó. 23 ɲji, mósólúgá mósól má á shí wú Tiberyad, nyiŋgə zə kúnə-kúnə nə kúl Cwámba nyə á yə Zembî akíba ná ndɛé bwá mú də yí. 24 Ncúlyá buud óni bwá mú dúg nə tɔo Yésus, tɔo ompwíin bé bwá cúgé cínɲg. Bwá mú ntâg bád mósól mɔɲgú kə Kapernawúm, kə sɔ Yésus. 25 Bwá mú kə kwey nyə nûɲ mən faɲwíny, bwá mú shilə nyə ná: «*Rabi, wo ámə ka zə kúga jáyé ja?» 26 Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bi aɲgə nə sɔ mə nəcé *məshimbá bí ámə dúg má, bí ɲgə sɔ mə nəcé bí ámə də íbuléd ná ndɛé jíla. 27 Kúgá ɲgə yáág ná bi bəg nə idâw í də kaag yí, yidagá yáág shú byɔɲg í

kwíind ná muud cúgəg cug á kandugə kandugə yí; byó wə *Mwân mə Múúd mə bá yə bí yí. A bá yə bí byo nəcé a ji nyɔɲg Dâ nyə a wá məyiigyé má íjwúga yé.» 28 Bwá mú ka ci nə nyə ná: «Yáág nə misóólúgú mí Zembî wə ntudɛl, sə sáág jí?» 29 Yésus nə bwo ná: «Yáág nə sósólúgú má Zembî wúsə ná bi búgúlág muud Zembî nyə á nti yé.» 30 Bwá nə né ná: «Wo má fwo sá jáyé sâ í ntɔ buud fug ná sə dúgúg nə ndɛé sə mú *búgula wo? Wáyé sósólúgú wo má fwo sá yí? 31 Osóɲgú búsu bwá á də də *mána ja bwá á bə shí a shwéeshá dí yí, námə nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: “Nyə á yə bwo idâw í á ɲgə zhu jon dí yí.”» 32 Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, Moyíz námə dí nyə á yə bí idâw í á də zhu jon dí yí, Sósɲgú waam wə má yə bí fwámé ídâw í ɲgə zhu jon dí yí. 33 Fwámé ídâw í Zembî bíse byɔɲg í wú jon dí, zə yə búúd ɔ shí cug yí.» 34 Bwá nə né ná: «Cwámba, dug yə sə idâw byɔɲgú ja jêsh.»

35 Yésus mú ci nə bwo ná: «Mɛɛ jisə idâw yâ cug. Muud mə zə mádí yé, nyə abúle nyiŋgə bwɛle gwág zha, muud mə búgúlá mə yé, nda nyiŋgə bwɛle gwág shwáásúlə minú. 36 Mə shí jaaw bí ná, bi má dúg mə, ɲji bi aɲgə nə *magulə. 37 Búúd bəsh Dâ mə yə mə wá bwá é zə mádí; mə abúlé ntâg wíɲg múúd mə zə mádí yé. 38 Nəcé, mɛɛ mə á shulə wú gwôw ná mə zə sá sâ múúd nyə á nti mə yé ɲgə jí yí, kú bə sâ má ɲgə jí yí. 39 Muud nyə á nti mə yé, sâ á ɲgə jí yí jisə ná, mə kú jímbal tɔo muud ɲgwúd á sámbá búúd nyə á yə mə yí, mə bág yida gwúmashi bwo jwów á məzhúgúlá. 40 Mə ɲgə ci nə sâ Dâ ɲgə jí yí jisə ná, muud yêsh mə dúg Mwân, a búgula nyə yé, a bəg nə cug á kandugə kandugə; mə ka bá gwúmashi nyə jwów á məzhúgúlá.»

41 *Oyúden bwá á ka ɲgə cwaduga nə Yésus, nə a cílə ná: «Mə wə jisə

* 6:19 Osatád məwúm mábá nə ótóon, ɲkí ntâg məwúm málól. 6:23 6.11 6:26 2.11 6:27 6.35 6:29 2.23 6:31 Sôm 78.24; MmN 16.4, 31; Yuá 6.49 6:33 6.41, 51 6:34 4.15; Mat 6.11 6:35 4.13-14; 6.48-58; 7.37 6:36 16.9; 20.29 6:37 17.2, 24 6:38 4.34; Mat 26.39 6:39 10.28; 17.12; 18.9 6:40 5.24; 6.44, 54; 11.24 6:42 Mat 13.55

ídâw í á wú jon dí yí.» ⁴² Bwé á ngə cwaduga ná: «Ŋgaá nyə wé Yésus mwân mə Yóseb? Sə mə mpú dí sóŋgú bá nyəŋgú? Ká, a zə ngə ci ná: “Mee jisə idâw í á wú jon dí yí.”»

⁴³ Yésus mú ci nə bwo ná: «Kúgá ngə cwaduga biméfwó nə biméfwó.

⁴⁴ Muud cugé nə ŋkul zə mádí té Dâ, muud nyə á nti mə yé, nyə afwóyé julə nyə yí. Dâ ká námó ka julə múúd íí, muud mú zə mádí, mə ka bá gwúmashi nyə jwów á məzhúgúlá.

⁴⁵ Ŋgaá jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Bêsh bwé bá ŋwa minjígúlá wé Zembî”. Kagá mpu ná muud yêsh mə gwág Dâ, a ŋwa njígúlá yé yé, nyə é zə mádí. ⁴⁶ Ntó jí ná muud nyə abwélé dúg Dâ; námó nji muud nyə á zhu wé Zembî yé, nywáá wé nyə a dúg Dâ. ⁴⁷ Búbélé, mə jaaw bí ná, muud mə búgula yé jisə nə cug á kandugə kandugə. ⁴⁸ Mə wé jisə idâw yâ cug.

⁴⁹ Osóŋgú bín bwé á də də mána ja bwé á bə shí a shwéeshá dí yí, nji bwé á shí yə. ⁵⁰ Idâw í ngə wú jon dí yí byáá, í ngə zə ná, muud mə dá byo yé kú bá yə. ⁵¹ Mə wé jisə idâw yâ cug í ngə wú jon dí yí. Múúd mə ká də idâw byəŋgú, a bá cugə kandugə kandugə. Idâw mə é yána yí bísə mishwun myâm, mə é yána myo shú ná buud ə shí ga bwé bág nə cug.»

⁵² Oyúden bwé mú ka bə nə zhuyá bwámé nə bwámé bwé ngə shilə ná: «Nyíga nyə jí nə ŋkul yə sə mishwun myé na ntudélé ná sə dág?» ⁵³ Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbélé, mə jaaw bí ná, bí mə ká bə kú də míshwun mi Mwân mə Múúd, bí mə ká bə kú ŋgul mácií mé, bí kú *bə nə cug. ⁵⁴ Muud mə dá míshwun myâm ŋgul mácií mâm yé músə nə cug á kandugə kandugə; mə bá gwúmashi nyə jwów á məzhúgúlá.

⁵⁵ Nəcə, mishwun myâm mísə mpu bə idâw, mácií mâm məŋgul. ⁵⁶ Muud mə dá míshwun myâm, ŋgul mácií mâm yé mə nada nə mə, mə mə ŋwa jiya nyédí lámúd. ⁵⁷ Nda Dâ á cug nyə á nti mə

ná, á ngə ntâg sá nə mə cugəg ná, muud mə dá mə yé, mə wé mə é ngə sá nə a ngəg nə cugə. ⁵⁸ Idâw í á wú jon dí yí byáá í cugé nda idâw ímpáámbé bín í á də yí. Bâŋ bwé á də, nji bwé á shí yə. Muud mə də bíga yé, nywáá mə bá cugə kandugə kandugə.»

⁵⁹ Lású Yésus nyə lás ja nyə á ngə yə buud minjígúlá wáni, nyə á ngə yə buud minjígúlá myəŋg *mpáánzé minjígúlá á Kapernawúm.

⁶⁰ Ja ompwíin bé bwé á gwág lésú yé wəŋg yí, bóól ŋkí bulya bwé á ci ná: «Wáni lésú í bul nyaan, muud cugé ná nə ŋkul ngə nyiŋgə gwágulə wə.» ⁶¹ Yésus mú mpu ná ompwíin bé bwé ngə cwaduga, a mú jí bwo ná: «Lésú wâm í mə kwal bí bəŋgú? ⁶² Bi mbêm ka meel dúg Mwân mə Múúd ngə bád kə kúl nyə á fwo də bwey bə yí, í ka bə nə? ⁶³ Shíshim mə Zembî wé í də sá nə muud cugəg, ŋkul mə múúd í ádé kwíind tə sâ. Lású mə ngə lás nə bí ní wúsə shú ná Shíshim mə Zembî í zég bídí zə yə bí cug. ⁶⁴ Nji, bóól búúd wâ na bídí bwé anğə nə magulə mə.»

Yésus nyə á ci ntáni nəcə, tééd jwów nyə á tééd yálə búúd minjígúlá yí, nyə á bwey ngə mpu buud bwé áshígé ngə magulə nyə wá, a bwey námó mpu múúd mə bá kusha nə nyə yé. ⁶⁵ Nyə á nyiŋgə námó ci nə bwo ná: «Muud cugé nə ŋkul zə mádí, Dâ kú fwo sá nə nyâŋ zég.» ⁶⁶ Tééd na fwála nííd wé zhwoğ ompwíin bé bwé á wú nyédí gwoŋg dí kú ná nyiŋgə ngə kyey nə nyə yí.

⁶⁷ Yésus nyə á ka ci nə wa wúm nə óbá ná: «Bi báá bi akyéyé?» ⁶⁸ Shímun Pyêr mú bəsa nə nyə ná: «Cwámba, sə é ká nyiŋgə kə wé zó? Wee jí nə iciyá í də yə búúd cug yí. ⁶⁹ Sə mə magulə, sə mə mpu ntâg nə wo jisə Nkəŋkê múúd mə Zembî.» ⁷⁰ Yésus mú bəsa bwo ná: «Ŋgaá mə wé mə a féesh bí buud wúm nə óbá? Ká dágá, ngwól á na bídí jisə nə jamb.» ⁷¹ Nyə á ngə ci Yúdas, mwân mə Shímun Iskariyôt; nəcə, Yúdas nyə á tɛem bə muud á sámbá ómpwíin wúm

6:45 Iza 54.13 **6:46** 1.18 **6:48** 6.35; Mbú 2.17 **6:49** 6.31 **6:53** Mat 26.26-28; 1Kr 10.16; 11.23-26 **6:56** 15.4-5 **6:62** Mis 1.9-11 **6:63** 3.5-8; 2Kr 3.6 **6:64** 13.11; 16.9 **6:67** Mat 16.15-20; Mak 1.24 **6:71** 12.4

nə óbá, nyə á bə nə nyə wə má bá kusha nə Yésus.

7

Omínyonhú ɔ Yésus kú nə búgá
(Yuá 5.44; 15.18-19; Mat 10.16)

¹ Ja ísâ íni í má shîn yí, Yésus mú kə ngə kyey Galilê. Nyə a shígé cɛel kə Yudéa, *Oyúden bwə á ngə sɔ́ nə bwə gwú nyə. ² Í á bə ntâg íí, Oyúden zan nyáŋ bwə á dɛ jôw nə Zan məbanda* yí í mú kúná-kúnə. ³ Yésus omínyonhú bé bwə mú ci nə nyə ná: «Wúg wa wo kág Yudéa, *ompwíin bwô bwə kág námá dág mísóólúgú wó ngə sá myá. ⁴ Ja múúd mə cɛél nə bwə mpúg nyə yí, nyə ádé nyinŋə ngə sá isâ ishwoó ishwoo. Məma mísóólúgú wó ngə sá míni, í jii nə wo lwóyág myo bəl-bəl dî.» ⁵ Í á bə na, omínyonhú bé bwáméfwó nda *búgala nyə. ⁶ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Fwála dâm í afwóyé bə; bi bāŋ bi búsa nə fwála ija byêsh.» ⁷ Buud ɔ shí ga bwə cúgé nə ŋkul mpíi bí; bwə ngə mpíi mē, nəcé mə ngə bwaagula bwo nə bôw bwo mísóólúgú. ⁸ Bi báá kagá, mɛɛ mə akéé zāŋ níí, nəcé fwála dâm í afwóyé bwəma. ⁹ Ja nyə á shîn ci nə bwo ntáni yí, nyə á lág Galilê.

Yésus zāŋ dí Yurúsalem

¹⁰ Yésus nyə á ka námá zə bád kə zāŋ dí omínyonhú bé bwə má bwey kə. Nyə á kə nda muud ngə shwaaw yé, kú bə bəl-bəl dî. ¹¹ Oyúden bwə á ngə sɔ́ nyə zāŋ dí, bwə ngə jí ná: «A jí ngow?» ¹² Buud bwə á ngə bul lás lású yé íkínda dî; bóól bwə ngə ci ná: «A jí jɔ́ múúd», bóólúgá ná: «Mbô. A ngə yida kul buud jugú». ¹³ Nji, isâ íni byêsh í á ngə bə, muud kú cwééd nyə nə kpwoó, bwə ngə fúndə *Oyúden.

¹⁴ Zan í á ka zə wóós tútám†. Yésus mú bád kə Lun mə Zembî kə ngə yə

buud minjígulá. ¹⁵ Oyúden bwə mú ngə káam nyə ná: «Muud éga nyə á mpu dága bímbí lá kwas ntudélé nye nda sá shikúl?» ¹⁶ Yésus mú bɛsa bwo ná: «Njígulá mə ngə jíguli yí í áŋgê nə zhu máméfwó dí; í ngə zhu wə muud nyə á nti mə yé. ¹⁷ Múúd mə ká cɛel sá sâ Zembî mə jí yí, a ka mpu ŋkí njígulá wām í ngə zhu wə Zembî, ŋkí mə ngə té wo nə lúu. ¹⁸ Muud mə dɛ té íbwiiŋgyá nə lúu yé, a dɛ sɔ́ nə gúmá í kág nyádi; nji, muud mə sɔ́ nə gúmá í kág wə muud nyə á nti nyə yé, nywáá jisə tútəlí, a cugé nə məshiigá. ¹⁹ Ngaá Moyíz nyə a shí yə bí *mbwoomb mácéɛ? Nji, kú nə tɔɔ muud ngə baagula mwo. Nəcé jí bí ngə sɔ́ nə bí mə gwú mə yí?» ²⁰ Buud bwə mú bɛsa nə nyə ná: «Jamb í ngə ntágula wo. Zə ngə sɔ́ nə a gwú wo?» ²¹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Mɛɛ mə a sá nji sóólúgú† ngwûd, í má tí bí məkuú shí. ²² Ngaá Moyíz nyə á ci nə bí dág sá ábiwáág, í njúl nə nyə dí nyə a tééd dúlə sá ábiwáág, odá wə bwə á tééd. Nji, nda Moyíz nyə á ci nə bí dág sá ná, bí mú dɛ sá ábiwáág wəŋgú tɔɔ jwów lú Sábaad. ²³ Bi mə magula nə bí é dɛ sá ábiwáág jwów lú Sábaad, nəcé bí acéélé caam cɛɛ mə Moyíz; ká nəcé jí bí mə gwág bôw ja mə lwág múúd ncindí jwów lú Sábaad yí? ²⁴ Kúgá ná dɛ ŋwa ísâ nji váál bí ngə dág yí, dɛgá ŋwa ísâ váál í jála yí.»

²⁵ Bóól búúd ɔ́ Yurúsalem bwə á ka ngə ci ná: «Ŋgaá muud bwə ngə sɔ́ nə bwə gwú wə éga? ²⁶ Ká dɛgá, nywáá ngə lás bəl-bəl dî, bwə nda ci nyə tɔɔ sâ. Ye micí mísú mí mə mpu fwámé mpu ná nyə wə jísá *Kríst e? ²⁷ Sá bāŋ sə mə mpú kul múúd éga ngə zhu yí, í njúl nə, ja Kríst mə bá zə yí, muud nyə abúle mpu kul á bá zhu yí.» ²⁸ Nə ndéé,

7:1 5.18 **7:2** Ləv 23.33-34; Mbá 16.13-15 * **7:2** Zan məbanda í á dɛ bə, Oyúden dɛ jí məbanda dí, dɛ téduga váál Zembî nyə á ngə baagula bwo ja bwə á ngə cugə məbanda dí shí a shwéeshá yí. Dúgág vugali fáb 486. **7:5** 16.9 **7:6** 2.4 **7:7** 15.18; 16.33; 17.14; Mat 10.22; 24.9; 1Yn 3.13 **7:11** 11.56 **7:13** 9.22 † **7:14** Zan í á dɛ já mwôw zangbá; tútám zan jisə mwôw málóol shwóg, mwôw málóol mpás. **7:15** Mat 13.54; Luk 2.47 **7:16** 12.49; 14.10 **7:18** 5.41; 8.50; 12.43 **7:19** 1.17; Mís 7.53; Rom 2.17-24 **7:20** 8.48 **7:21** 5.9 † **7:21** Yésus ngə ci lwagula nyə á lwag muud jwów lú Sábaad yí (Yuá 5.5). **7:22** Mət 17.9-14; Ləv 12.3 **7:23** 5.9 **7:24** 8.15 **7:25** 5.18 **7:26** 4.25; 18.20 **7:27** 9.29 **7:28** 8.55; 17.8, 21, 25

Yésus ηγá yə buud minjígúlá *Luη mǎ Zembî, a mǎ shwal ci gwów-gwôw ná: «Bi mǎ mpú mǎ ξξ? Bî mpu námǎ kúl mǎ ηγá zhu yí! Kǎ mǎ a shígé zə nə lúu wǎm, muud nyə á nti mǎ yé jisə abúgúlag; nji bi ampúyé nyə. 29 Μεε mǎ mpú nyə, mǎ ηγə zhu nyádí, nyə wǎ nyə a nti mǎ.» 30 Nji nyə á lás ntáni yí, bwǎ mú ηγə sǎ məzhií ná bwǎ bii nyə; nji, muud nyə a shígé kúnnya nə nyə, í á bə wəla dé kú fwo wǎós. 31 Í á ka bə na mǎηkúmbə mǎ búúd mǎni dí ná, bóól ηkí bulya bwǎ á *búgula nyə; bwǎ mú ηγə ci ná: «Ja Kríst mǎ bá zə yí, ye a bá nyiηgə bul sǎ *mǎshimbá cǎ múúd éga?»

Bwǎ cεεl bii Yésus

32 *Ofarizyēη bwǎ á ka gwág buud bwǎ ηγǎ nyímbala ntó lúu mǎ Yésus dí. Bǎnōη mílúúú myǎ ofada bwǎ mú kǎnd ífulish ná bwǎ kǎg bii nyə. 33 Yésus mú ci ná: «Sǎnōη bí é ηγə na bə fúfwǎlá ná ndεé, mǎ mú kə wǎ muud nyə á nti mǎ yé. 34 Bi mǎ bá sǎ mǎ, kú kwey, nəcé bí cugé nə ηkul bá kə kúl mǎ bá bə yí.» 35 *Oyúden bwǎ mú ηγə ci bwǎmǎ nə bwǎmǎ ná: «ηgow á bá ka kə ná sǎ nda bá kwey nyə éne? Ye a bá kə búúd búú búwǎ á mǎ kə ηγə jii mílǎm mí Ogurêk dí wǎ, kə ηγə yə Ogurêk minjígúlá? 36 A cí nə “Bi mǎ bá sǎ mǎ, kú kwey, nəcé bí cugé nə ηkul bá kə kúl mǎ bá bə yí.” Ntó mǎ kǎ ná jii?»

37 Jwǎw á məshíne, jwǎw zǎη í kǎ du busulaŦ yí, Yésus nyə a tǎw tútǎlí a mú ci gwów gwôw ná: «ηkí muud ηγə gwág shwǎásúle minú, a zǎg mǎdí zə ηgul. 38 Muud mǎ búgúlá mǎ yé, məjúwó mǎ cug mǎ é du júg wú nyə lámúd nda miηgwǎǎ, námǎ nda Kǎlaad Zembî ηγǎ ci ná.» 39 Ja nyə a ηγə lás ntó yí, nyə á ηγə ci Nkēηkē Shíshim í á bə ná, buud bēsh bwǎ bá *búgula nyə wǎ bwǎ bá lǎg yí; í á bə, Nkēηkē Shíshim kú

fwo zə nəcé Yésus nyə a shígé fwo ηwa gúmǎ.

Buud icé íbá

40 Í á ka bə, ja búúd bwǎ á gwág lǎsú yé ni yí, bóól bwǎ á ηγə ci ná: «Búbǎlé, muud éga wǎ jísǎ *Múúd micúndǎ*»; 41 bóól bǎη ná: «Kríst wǎ éne», bóólúgǎ ka ηγə ci ná: «Kríst cugé nə ηkul zhu Galilé. 42 Ngaá Kǎlaad Zembî ηγə ci gúl kúkúlúd ná *Kríst mǎ bá zhu mpwōη buud mǎ *Dávid dí? Ntó jii ná a bá zhu Dávid dí dǎnd, Betǎlehεm.» 43 Buud bwǎ mú bə ícé íbá lúu mǎ Yésus dí. 44 Bóólúgǎ bwǎ mú ηγə jii ná bwǎ bii nyə; nji, muud nyə a shígé kúnnya nə nyə.

45 Ifulish í mǎ ka kə nyiηgə. Mílúúú myǎ ofada bǎnōη *Ofarizyēη bwǎ mú jii bwo ná: «Bi mǎ bə kú zə nə nyə? Nəcə jii?» 46 Ifulish ná: «Muud nyə afwóyé bwεε lǎs nda muud éne.» 47 Ofarizyēη ntǎg ná: «Bi mǎ námǎ bíd ná a kúlǎg bí jugú ξξ? 48 Ye bi mǎ fwo bwεε dúg wúl cí ηkí ηgwól Farizyēη mǎ *búgúlá nyə? 49 Zhwog buud bí ηγǎ dúg bwǎ ηγǎ *búgula nyə óni bwǎ ampúyé mǎcεε, búse nə məlweemyǎ.» 50 Nikodēm muud nyə á fwo kə wǎ Yésus yé nyə á bə sǎmbǎ mícǐ míniíd; a mú ka ci nə bwo ná: 51 «Ye məcεε mǎsú mǎ magulə ná shé yǎg muud məbεξ a kú fwo kaad, sǎ mpu sǎ nyə á mǎ sǎ yí?» 52 Bwǎ nə né ná: «Wo á zhu námǎ Galilé? Fwog ná mpu faas, wo ákweyε nə ηgwól múúd micúndǎ nyə a mǎ bwεε zhu Galilé.» 53 †[Bwǎ mú bwǎlyə, ηγə kə bwǎdí mínjǎw.

8

Mudá nyə á biil míncǎmb dí yé

1 Yésus nyε mú kə mbǎmbǎη á wǎolivyé.

2 Ná námǎ mpámán mpámán, a mú nyiηgə kə *Luη mǎ Zembî, buud bēsh

7:30 2.4; 7.44 7:31 2.23 7:33 8.14 7:33 13.33; 16.5 7:34 8.21; 13.36 7:37 Lǎv 23.36; Yuá 4.10, 14; Mbá 22.17 § 7:37 Zan í á fwo du ηγə sǎy tǎη mwôw zanjǎbá kú fwo kyεεg, í ka kə busula jwǎw lǎ mwǎmb (Wo jii nə ηkul dúg sǎ ni Lǎv 23.36). 7:39 14.16; 17.1 7:40 6.14 * 7:40 Oyúden bwǎ á ηγə bwǎnd ná Zembî mǎ bá nti bwo ηgwól Múúd micúndǎ njúl nda Moyíz; Moyíz nyəmfwó nyə á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18). 7:42 Iza 11.1; Msh 5.1-2; Mat 20.30-31 7:50 3.1-2 7:51 Mbá 1.16-17; 17.6 † 7:53 Míl mícilyǎ mí ayǎg mí cugé nə impǎnzǎ tééd 7.53 kə kumǎ 8.11. 8:2 Mat 26.55

bwó mú kə nyádí. A mú ji shí, tééd ngólə yə bwo minjígúlá. ³ Né ndeé, *Oyíguli ó mácxε bə́nəŋ *Ofarizyēŋ bwó mú ngə zə nə ngwól múdá ná a má biil mínəmbəd. Bwó mú zə nə nyə zə tál cwánúd, ⁴ bwó nə Yésus ná: «Yíguli, mudá éga nyə ámə biil a ngó sá minəmb. ⁵ Moyíz nyə á yə sá ŋkul *mbwoomb mácxεd ná sá dúg lúmə váál búdá óga məkwóógú ná ndeé bwó fudə. Ká wεε má ci ná ji?»

⁶ Bwó á ji nyə ntúni bwó ngó bwéél ná, ka nyə é ci gúl ciyá á líŋgí ná ndeé bwó ó kə shwóman nyə. Nji, Yésus mú nyəw shí, a mú ngə cilə nə nyiné jé mándəlúd. ⁷ Bəŋ bwó mú ngə yáág ngə ji nyə. Né ndeé, a mú bəŋ, a mú ci nə bwo ná: «Muud nyə abwélé sá *sám na bídí sámbád yé téédúg ŋkēny kwóógú lúmə nyə.» ⁸ A mú nyingə nyəw shí, ngə cilə mándəlúd. ⁹ Ja búúd óni bwó má gwág nda Yésus má ci nə bwo ná, bwó mú ngə nyəw ngwúd ngwúd ná ndeé bēsh, tééd ócúmbá wóós óntombú. Yésus mú lág na nyəmfwó nə mudá tál cwánúd. ¹⁰ Né ndeé, Yésus mú nyingə bəŋ, a mú ci nə mudá ná: «Amuda, bwó mú ngow? Kú nə muud mə sámb ná wó jəlá nə yə?» ¹¹ Mudá ná: «Cwámba, kú nə muud.» Yésus ntəg nə nyə ná: «Mə asámbé námə. Kyeyúg, nji, wo kú ná nyingə sá sám.»]

Yésus, məŋkenya má shí ga

¹² Yésus mú nyingə lás nə buud ná: «Mə wə jísə məŋkenya má ngó kwan buud wə shí ga má. Muud mə bε mə yé nyə abúle bwεle kyey yídúgúd, a bá yida bə nə məŋkenya má cug.» ¹³ Ja *Ofarizyēŋ bwó má gwág ntó yí, bwó mú ci nə nyə ná: «Woméfwó ngə bwiing ləŋ wə ntúni kú nə muud mə bwáágulə? Jíni bwiingyá cúgé sá búúd bwó máguləg yí.» ¹⁴ A mú bεsa bwo ná: «Tεem bə ná məmfwó má bwiing ləŋ wəŋ, bwiingyá jəm jísə sá búúd

bwó máguləg yí; mə mpú kúl má ngó wú yí, nə kúl má ngó kə yí. Bi bəŋ bi ampúyé kúl má ngó wú yí, nə kúl má ngó kə yí. ¹⁵ Bí ngə sámb milésú nji váál dún á buud; mεε mə asámbé tə muud lésú. ¹⁶ Í ká ntəg bə ná mə sámb lésú, sémbyé wəŋ bə tətəlí, nəcé mə cugé məmfwó, sá Də muud nyə á nti mə wə búsa. ¹⁷ Ngəá jísə cilyá mácxε mánúd ná buud bwó jəlá nə magulə bwiingyá á buud obá? ¹⁸ Mə ngə bwiing ləŋ wəŋ, Də muud nyə á nti mə yé ngó námə bwiing.» ¹⁹ Bwó mú ka ci nə nyə ná: «Shwóŋgú ji ngow?» Yésus nə bwo ná: «Bi ampúyé tə mə, tə Sóŋgú waamə. Bi mbəm mpu mə, ŋki bi má mpu námə Sóŋgú waamə.»

²⁰ Yésus nyə á ngə lás ntúni a ngó yə buud minjígúlá *Luŋ má Zembí, a njúl kúl kúm í á bə yí, muud kú séémb mbwə ná á bii nyə. Bwó á shígé bii nyə nəcé í á bə wəla dé kú fwo wóós.

Yésus mə zə kyey

²¹ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Mə zə kyey, bi mə bá sɔ mə, nji bi mə bá yə bi njúl nə *sám wán. Bi cugé nə ŋkul kə kúl má zə kə yí.» ²² *Oyúden bwó mú ngə ci ná: «Ja á ngó ci ná: “bí cugé nə ŋkul kə kúl má zə kə yí” ni, ye a zə gwílya nyúúl?» ²³ A mú ci nə bwo ná: «Bi bəŋ bi búsa buud ə shí ga, mεε jísə muud a gwəw. Bi bəŋ shug dún dúsə wa shí gaád, mεε shug dām cúgé wa shí gaád. ²⁴ Gwó wə mə ámə ci nə bí ná bi mə bá yə nə misám mín yí. Nəcé, bí má ká bə kú *magulə ná mə jisə*, bi mə bá yə nə misám mín.» ²⁵ Bwó mú ji nyə ná: «Wo wə zə?» Yésus mú bεsa bwo ná: «Mə jísə nda má ngó bwey jaaw bí té sá ámə tééd yí ná. ²⁶ Mə ji nə zhwo isá má lás nə bí, nə byəŋg bíse ná mə sámbúg yí. Nji, muud nyə á nti mə yé jísə búbalé, mə ngə ntəg jaaw buud sá mə á gwág nə nyə yí.» ²⁷ Bwó á shígé

8:5 Mbá 22.22-24 **8:6** Mat 22.15 **8:7** Mbá 17.7; 13.10 **8:9** Mat 22.22 **8:11** 5.14 **8:12** 1.5, 9-10; 3.19; 9.4-5; 11.9-10; 12.35-36, 46; Iza 49.6; Mat 5.14; Luk 2.32; 2Kr 4.4, 6; Ifz 5.8-14; 1Yn 1.5-7; 2.8; 3.14 **8:13** 5.31-32 **8:14** 3.2; 7.28-29, 33-36; 8.21-22, 42; 13.1, 33; 16.5, 10, 28; 17.8; 20.17 **8:15** 7.24 **8:17** Mbá 19.15 **8:18** 5.36; 1Yn 5.9 **8:19** 5.18; 16.3 **8:20** 2.4 **8:21** 8.14 **8:23** 3.31 **8:24** 13.19 * **8:24** Ciyá ni í jəlá nə bə sá Zembí nyə á ci kúl nyə á lésə nə Moyíz yí. (Wo ji nə ŋkul dúg MmN 3.14, nə Iza 48.12.) Yésus ngə lwágulə ná nyə wə Zembí. **8:28** 3.14; 4.34; 5.18

gwág na né nyə á ηgə ci Zembî Sóóηgú.
²⁸ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Ja bí má bá bân *Mwân mə Múúd yí, bí má bá ka mpu ná mə jisə†, mə aηgê nə sá tɔɔ sâ nə lúu wâm, mə ηgə lás námə nda Dâ nyə a jíguli mə ná. ²⁹ Sá muud nyə á nti mə wə búśá. Nyə a shígé lúgə mə məmé, nəcé məε mə du sá nji sâ á jí nə ηkul magulə yí.»

³⁰ Ja Yésus nyə á ηgə lás ntúni yí, zhwog buud bwə á *búgula nyə.

Nə bwán ó Aburaham, nə bwán ó Njwû məjamb

³¹ Yésus nyə á ka ci nə *Oyúden bwə á *búgula nyə wá ná: «Bí má ká nada mádí íciyá di, mpu ná bí búśə wámbulə bə *ómpwíin bâm, ³² bí ka mpu óbúbálé, óbúbálé bɔɔηgú ka bá sá ná bí bág ofulí.» ³³ Bwə mú bɛsa nə nyə ná: «Sá búśə mpwɔŋ mə *Aburaham, sá abwélé bə málwaa mə múúd. Nəcé jí wó mpú ci nə sá ná: “Bí ka bá bə ofulí” yí?» ³⁴ Yésus mú bɛsa bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, muud yêsh mə sá *sám yé, jisə lwaá lú mísəm. ³⁵ Lwaá í ádé ntâg ji njów kandugə, mwân a njów nywáá mə du ji kandugə kandugə. ³⁶ Ná ndeé, Mwân mə Zembî mə ká yíl bí mányámád í, bí bə fwámé ofulí. ³⁷ Mə mpú ná bí búśə mpwɔŋ mə Aburaham; ká bí ηgə sɔ́ ná bí mə gwú mə, nəcé kéel dâm í áηgê nə jəla nə bî. ³⁸ Məε ηgə jaaw sâ mə á dúg wə Dâ yí; bí bāŋ ηgə ntâg sá isâ bí á gwág nə sóóηgú wún yí.» ³⁹ Bwə mú bɛsa nə nyə ná: «Sóóηgú wúsú wə Aburaham.» Yésus ntâg nə bwo ná: «Í mbəm bə nə sóóηgú wún wə Aburaham í, ki bí ηgə sá misóólúgú Aburaham nyə a sá myá. ⁴⁰ Ká dugá, bí mú ηgə cɛel gwú mə, í njúl ná məε mə jaaw bí búbálé mə á gwág nə Zembî yé. Aburaham nyə a shígé sá ntó. ⁴¹ Bí ηgə sá misóólúgú mí sóóηgú wún.» Bwə mú ci nə nyə ná: «Sá cugé bwân wâ tóón, sá búśə nə sóóηgú ηgwûd ji Zembî.» ⁴² Yésus nə

bwo ná: «Í mbəm bə nə sóóηgú wún wə Zembî, ki bí ηgə cɛel mə, nəcé ja mə jí wa ga, mə á zhu nyádí. Mə a shígé ntâg zə nə lúu wâm, nyə wə nyə á nti mə. ⁴³ Ká nəcé jí bí aηgê nə gwág lósú wâm yí? Jísə nəcé bí cugé nə ηkul gwágulə kéel dâm. ⁴⁴ Sóóηgú wún wə Njwû məjamb, bí ka námə ηgə cɛel sá isâ sóóηgú wún mə dú gwág yéesh yí. A jí ηgwûl buud tééd mátéédúléd; a cugé nə ηkul bwɛle bwiing óbúbálé, nəcé óbúbálé bwə cugé nyádí cugud. Yé bwiingúlə íjɔ́ í bwey námə du nyîn ná a jí amádí íjɔ́, nəcé a jí mbíya njínjɔ́, nyə wə íjɔ́ sóóηgú. ⁴⁵ Ká bí aηgê nə búgula mə nəcé məε ηgə jaaw bí óbúbálé. ⁴⁶ Zə á na bídí jí nə ηkul máalə mə ná mə mə səm yé? Ká, məε ηgə jaaw bí óbúbálé, bí má ban ka *magulə mə nə jí? ⁴⁷ Múúd mə ká bə yé mə Zembî, a gwágulə mákéel mə Zembî. Ká bí bāŋ bí agwágúláyé, nəcé bí cugé bɔɔηg wə Zembî.»

⁴⁸ Oyúden bwə mú bɛsa nə nyə ná: «Sá shí mpu ci ná wo ji mwâ Samariya, ná wo ji nə jamb.» ⁴⁹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Məε cugé nə jamb, məε ηgə gúmal Sóóηgú waamə, bí bāŋ kú gúmal mə. ⁵⁰ Məε mə aηgê nə sɔ́ nə mə ηwa gúmə. Muud ηgə sɔ́ ná mə bág nə gúmə yé jisə, nyə wə mə du cígal mílósú. ⁵¹ Búbálé, mə jaaw bí ná, múúd mə ká bɛ íciyá byâm, a kú bá bwɛle yə.» ⁵² Bwə nə né ná: «Sá mə ka mpu ja gaád nə wo ji nə jamb. Aburaham nyə á yə, *buud ɔ́ micúndə yə; wəε mə ci ná: múúd mə ká bɛ íciyá byâm, a kú bá bwɛle yə. ⁵³ Wəε mə bul bə fwámé múúd ntɔ́ sóóηgú wúsú Aburaham muud nyə á yə yé? Wó ntɔ́ námə búúd ɔ́ micúndə buud bwə á ηgə yə wá? Wo ηgə cɛel ci ná wo jí?» ⁵⁴ Yésus mú bɛsa ná: «Mə ká ηgə ηwa gúmə məmɛfwó, í bə ntó cwag. Dâ wə ηgə sá nə mə ηwág gúmə, nyə muud bí ηgə kudə ibəd ná: “A jisə Zembî wúsú”

† **8:28** Váál ηgwúd nə 8.24 nə 8.58: á cɛel ci ná «Bí mə bá mpu múúd mə jí yé.» **8:30** 2.23 **8:31** 14.15; 15.8 **8:33** Mat 3.9; Rom 4.12 **8:34** Rom 6.16, 20; 2Pr 2.19 **8:35** MmN 21.2 **8:36** Gal 5.1 **8:37** 5.18 **8:39** 8.33 **8:41** Mbá 32.6; Iza 63.16 **8:42** 1Yn 5.1 **8:44** Mət 3.1-5; 1Yn 2.4; 3.8 **8:46** 2Kr 5.21; 1Pr 2.22; 1Yn 3.5 **8:47** 10.27; 18.37 **8:48** 4.9; 7.20; 10.20; Mak 3.21-22 **8:50** 7.18 **8:51** 5.24 **8:53** 4.12 **8:55** 4.34; 7.28-29

yé. ⁵⁵ Bi ampúyé ntâg námá nyə. Mee mə mpú nyə. Má ká ci ná mə ampúyé nyə, mə bæ njínjǝ́ nda bì. Ká mee mə mpú nyə, mə ηgə ntâg námá bæ iciyá byé. ⁵⁶ Sóǝ́ηgá wún Aburaham nyə á bwey kǝ́s nə məshusug nə tédúgálə ná a bá dúg jwǝ́w mə bá wǝ́s yí; nyə a shí námá dúg jwǝ́w dǝ́ηgá, a kǝ́s ntâg nə məshusug». ⁵⁷ Ja Oyúden bwá má gwág ntáni yí, bwá mú ci nə nyə ná: «Wo afwóyé kumə mímbú məwúm mǝ́tǝ́n, wó ci ná wo a dúg Aburaham hí?» ⁵⁸ Yésus mú bǝ́sa nə bwo ná: «Búbáélé, má jaaw bí ná, Aburaham nda námá fwo bæ, mə jisǝ́†.» ⁵⁹ Oyúden bwá mú ntâg ηkēny mǝ́kwóógú ná bwá lúmá nyə; Yésus mú shwaaw ná ndeé, nyǝ́s cúwo tǝ́n.

9

Yésus má lwag áncím-ncím

¹ Yésus ηgə cǝ́ ntáni, a mú dúg ηgwól múúd ná nye nyə a byél a njúl áncím-ncím. ² *Ompwíin bwá mú jî Yésus ná: «*Rabi, ja múúd éne nyə á byél áncím-ncím ni, í á bæ nǝ́cé *sám má zǝ́, ye nyǝ́mfwó sám yé, ye obyǝ́l bé?» ³ Yésus mú bǝ́sa ná: «Í á shígé bæ nǝ́cé sám, mbǝ́; kú bæ tǝ́ sám yé, kú námá nyǝ́ηgə bæ sám obyǝ́l bé. Í á yida bæ ná buud bwá dúgúg sǝ́ Zembí jî nə ηkul sǝ́ yí na nyǝ́dí. ⁴ Í jii ná shé sǝ́ág iséy í múúd nyə á nti mə yé, té mwásǝ́ wúsá ná yí. Bulú í zag, muud cugé ntâg nə ηkul sǝ́y mpwó-bulú. ⁵ Té má jí ná wa shí ga dí yí, mə wǝ́ jí mǝ́ηkenya má ηgə kwan buud wǝ́ shí ga má.»

⁶ Ja nyə á shín ci ntáni yí, a mú sey mǝ́ntǝ́nd shí, a fugə mwo nə mǝ́ndǝ́lú ná ndeé, a bwiid áncím-ncím ish wǝ́fá byǝ́ηg mǝ́shúd. ⁷ A mú ci nə nyə ná: «Kyeyúg kə gusa cwoogú bwá jǝ́w ná Siloy yí» (Siloy mə kǝ́ ná: «muud lwámá»). Áncím-ncím mú kə, kə gusa ná ndeé a mú nyǝ́ηgə a ηgə dúgya. ⁸ Ná ndeé, nə buud bǝ́nǝ́η bwá á dǝ́ bæ mǝ́bwugúlu wá, nə bǝ́ηg bwá á dǝ́

dúg a dúgə gwǝ́ámb buud isǝ́ wá, bwá mú ηgə kə mǝ́shwán ná: «Muud éga dí nyə á dǝ́ ji wá a dúgə gwǝ́ámb búúd isǝ́ yé?» ⁹ Í á ka bæ, bǝ́ól bwá ηgə ci ná: «Jísə nyə», bǝ́ólúgá ná: «Mbǝ́! A yida bǝ́ǝ́la nyə.» Nyǝ́mfwó mú ηgə ci ná: «Jísə mə.» ¹⁰ Bwá mú jî nyə ná: «Ntǝ́delé mǝ́sh mə ámə bǝ́η wo yé?» ¹¹ Nyə nə bwo ná: «Muud bwá ηgə jǝ́w ná Yésus yé nyə ámə fugə ish wǝ́fá bwiid mə mǝ́shúd, a mú ci nə mə ná mə kǝ́g gusa Siloy. Mə ámə ka námá kə, kə gusa ná ndeé, mǝ́sh má mú dúgya mə.» ¹² Bwá mú shilə nyə ná: «Muud wǝ́ηgá jî ηgow?» Nyə ná: «Mə ampúyé.»

¹³ Bwá mú kə nə muud nyə á dǝ́ bæ áncím-ncím éne *Ofarizyēη dí. ¹⁴ Jwǝ́w Yésus nyə á fugə ish wǝ́fá bwiid múúd éne mǝ́shúd ni í á bæ ntâg jwǝ́w lá Sǝ́baad. ¹⁵ Ofarizyēη bwá mú námá jî múúd éne váál mǝ́sh má ámə dúgya nyə yí. A mú bǝ́sa nə bwo ná: «Nyə ámə bwiid mə ish wǝ́fá mǝ́shúd ná ndeé, mə mú kə gusa, mə músə ntâg dúgya.» ¹⁶ Ja bwá má gwág ntǝ́ yí, bǝ́ól Ofarizyēη bwá mú ci ná: «Muud nyə ámə sǝ́ sǝ́ ni yé nyə aηgə nə wú wǝ́ Zembí. Dǝ́gá, nyə agúmálé jwǝ́w lá Sǝ́baad.» Bǝ́ólúgá ná: «Ye sól misám jî nə ηkul sǝ́ mbii *shimbá ni?» Bwá mú bæ nə mbéégí mpǝ́dúgá nyǝ́η. ¹⁷ Bwá mú nyǝ́ηgə jî áncím-ncím ná: «Wǝ́ ηgə dúg ná muud nyə ámə bǝ́ny wo mǝ́sh éne jî ntǝ́del?» Nyə ná: «A jî *muud micúndǝ́ má Zembí.»

¹⁸ Nji, *Oyúden bwá mú sǝ́ mǝ́shwán ná muud éne nyə a shígé bæ áncím-ncím ná ndeé mǝ́sh má mú dúgya nyə. Bwá mú ntâg kǝ́nd búúd kə jǝ́w obyǝ́l bé, ¹⁹ zǝ́ jî bwo ná: «Ye mwǝ́n wún bí má dǝ́ ci ná nyə a byél áncím-ncím wǝ́ éga? Ka ntǝ́delé a mú ηgə dúgya yé?» ²⁰ Obyǝ́l bwá mú bǝ́sa ná: «Sǝ́ má mpú ná mwǝ́n wúsú wǝ́ éne, ná nyə a byél áncím-ncím. ²¹ Nji, váál í má zǝ́ wǝ́s ja gaád ná a ηgəg nə dúgya yí, sǝ́ bǝ́η sǝ́ ámpúyé; sǝ́ kú námá mpu múúd nyə ámə bǝ́ny nyə mǝ́sh yé. Shílógá nyǝ́mfwó, a bǝ́sag,

8:58 1.1; 17.5 † **8:58** Váál ηgwúd nə 8.24 nə 8.28. **8:59** 10.31 **9:2** MmN 20.5; Eze 18.20; Luk 13.2, 4 **9:3** 11.4 **9:4** 5.17 **9:5** 8.12 **9:6** Mak 8.23 **9:8** Mis 3.10 **9:14** 5.9 **9:16** 7.43; 9.33; 10.19 **9:17** 4.19 **9:22** 7.13; 12.42; 19.38; 20.19

a cugé ná mwántombú.» ²² Obyál bwá á bęsa ntúni nácé bwá á fúndá Oyúden. Oyúden bwá á bwey tów cún ná nkí muud má məm ná Yésus ji *Kríst í, bwá yíl múúd wəəng *mpáánzá minjígúlád. ²³ Gwá wá bwá á shwal ci ná: «Shílégá nyəmэфwó, a cugé ná mwántombú, nyəmэфwó bęsag sâ í dúgyá nə nyə yí.»

²⁴ Ofarizyēn bwá mú nyingə jōw múúd nyə á də bə ancím-ncím éne ja ábēé zə ci nə nyə ná: «Yág Zembî gúmá. Sə má mpú ná muud nyə ámə lwag wo éne ji sól misám.» ²⁵ Nyə nə bwo ná: «Ŋkí a ji sól misám óo, mēē mə ampúyé. Mēē mə mpú nji sâ ŋgwūd ná: mə á də bə ancím-ncím, mə mú ŋgə dúgya ja gaád.» ²⁶ Bwá mú nyingə ji nyə ná: «Nyə ámə sá wo ji? Ntədəlé nyə ámə bēny wo mísh yé?» ²⁷ Nyə nə bwo ná: «Ŋgaá mə shí bwey jaaw bí, bí nda gwág. Bi má cēel ná mə nyingəg jaaw bí ja ábēé? Bi wál námá cēel zə bə ómpwíin bē?» ²⁸ Bwá mú lwíy nyə ná ndeé bwá ná: «Wo wá ji *mpwíin yé. Sə báá, sə búsa ompwíin ó Moyíz. ²⁹ Sə má mpú ná Zembî nyə a lésha nə Moyíz, sə ampúyé nyíni nyēē ŋgə zhu wá.» ³⁰ Muud nyə á də bə ancím-ncím yé mú ci ná: «Mə káám ná bi ampúyé á ŋgə zhu wá; ká nywáá mə bēny dí mə mísh í. ³¹ Sə má mpú ná Zembî nyə ádé magulə mājəgula má ósól ə misám. Nji, muud ŋgə yə Zembî gúmá yé, á ŋgə sá sâ Zembî mə jí yé, Zembî magulə mājəgula mé. ³² Sə abwélé námá fwo gwág ná muud má bēny ancím-ncím a byélé mísh. ³³ Í mbəm bə ná muud éne nyə aŋgə nə wú wá Zembî, a kú bə nə ŋkul mə sá tə sâ.» ³⁴ Bwá mú bęsa nə nyə ná: «Wēē mbēé sâ í á byél misámúd ncindî nə ncindî yí, wó cēel zə yə sə minjígúlá?» Bwá mú ntāg wíŋg nyə.

³⁵ Yésus mú gwág ná bwá ámə wíŋg múúd éne. A mú kə bwəma nə nyə, a mú jí nyə ná: «Ye wo búgúlá *Mwân mə Múúd?» ³⁶ Nyə nə Yésus ná: «Cwámba, Mwân mə Múúd wá zə ná mə

búgúlág nyə?» ³⁷ Yésus nə né ná: «Nyə wá wó ŋgə dúg á ŋgə lésha nə wo éga.» ³⁸ Muud éne mú ci ná: «Cwámba, mə mə *búgula.» A mú kúd mpwóómbú shí na wá Yésus.

³⁹ Ná ndeé, Yésus mú ci ná: «Mə á zə shí ga dí ná mə zə sámb ŋkúmba lésú. Sémbyé lésú wəəng wúsə ná mə zə sá nə wəancím-ncím bwá dúgyág, buud bwá ŋgə dúgya wá bə wəancím-ncím.»

⁴⁰ Búbaalé Ofarizyēn bwá á bə cínəng wá bwá mú gwág á má ci ntó, bwá mú shilə nyə ná: «Ntó ji ná sə bí námá wəancím-ncím?» ⁴¹ Yésus nə bwo ná: «Bí mbəm bə wəancím-ncím, bí kú bə nə misám. Ká bí ŋgə ci ná: “Sə ŋgə dúgya”, sém wán í má nada.»

10

Jəjə mbaagulə itəw

¹ «Búbalé, má jaaw bí ná, múúd mə kə ŋkáál itəw dí yé má ká bə kú nyíi mpumbéd, a yida kə kyey zhí shúsúd, kə ntə kósgúlád gwōw, nyíni múúd jisə juwál, a jisə zhiləŋgaanə. ² Muud nywáá mə nyíi mpumbé dí yé, mbaagulə itəw wá éne. ³ Í də bə, muud má də baagusə mpumbé yé juw nyə mpumbé, itəw í mú gwág mbaagulə wāŋ kəl. A mú ŋgə jōw itəw byé, jōw təw jēsh nə jíná dé, a mú kə nə byo tóón. ⁴ Ja á má shín cúwál byēsh tóón yí, a kə təw byo shwóg, í kə ŋgə bę nyə nácé í ŋgə yag kəl dé. ⁵ Itəw í cugé nə ŋkul bwēē bę njínə muud, í yida ŋgə túb nyə, nácé í ádé yag mákəl má ójínə ə búúd.» ⁶ Yésus nyə á ŋwa bwo mpwokwoond ní, nji bwá á shígé wámbulə sâ nyə á ŋgə cēel ci yí.

⁷ Ná ndeé, a mú ka nyingə ci ná: «Búbalé, má jaaw bí ná, mēē wá jisə mpumbé ŋkáál itəw. ⁸ Buud bēsh bwá á tééd zə nə mə wá búsa ijúwál, izhiləŋgaanə, itəw í áshígé gwágulə bwo. ⁹ Mə wá jisə mpumbé. Muud mə kyéy mádí yé nyə e dúg cug; nyə é də nyíi, də cúwo, a kwey idāw. ¹⁰ Juwál í də zə nji ná í zə júwo, zə gwú, zə caam.

Mεε mə á zə shú ná buud bwé bág nə cug, bwé bág nə gwo kú nə minji.

¹¹ «Mə wó jísá jəjə mbaagulə itəw. Jəjə mbaagulə mə də keenzh cug jé shú itəw byé. ¹² Nyəəng mbaagulə mə séy nji shú *mwaanê yé, a cugé fwámé mbaagulə itəw, a mpú ná itəw í cugé nyə byé yí; á də bə, á ká dúg nkweny ngə zə, a myaas itəw, a túb; nkweny mú zə ngə bii itəw, itəw í ngə cüma. ¹³ A sá ntó nəcé a ngə sêy ibamba, itəw í acéyé nyə lámúd.

¹⁴ «Mεε wó jísá jəjə mbaagulə itəw, mə mpú itəw byám, itəw byám mpu mə, ¹⁵ námə nda Dâ mə mpú mə, mə mpu námə nyə ná. Mə keenzh cug jâm shú itəw. ¹⁶ Mə ji námə nə bíl itəw, byâñ í cugé wa nkáál gaád. Í jii ná mə kyeyug námə nə byo, í é gwágulə kál dâm nə ndéé səənz mú bə ngwúdú, mbaagulə námə ngwúdú. ¹⁷ Dâ mə ceel mə nəcé mə keenzh cug jâm ná mə bá nyiŋgə ηwa gwo. ¹⁸ Muud nyə adéégé mə cug jâm; məmэфwó wó mə keenzh gwo. Mə ji nə nkul mə keenzh cug jâm, mə nə nkul mə nyiŋgə ηwa gwo: wáda Dâ nyə á yə mə wó cí.»

¹⁹ Lású Yésus nyə á ngə lás ni í á sá mbéégí mpédúgá *Oyúden. ²⁰ Bóólúgá nkí bulya bwé á ngə cí ná: «Jamb í mə bii nyə, í mú ngə sá ná a lásúg ilís-lís; kúgá ná ngə gwágulə nyə.» ²¹ Bóólúgá ná: «Ilís-lís í jamb dí íni; jamb í cugé nə nkul bwéle bēny áncím-ncím mísh.»

Bwé kudəwa Yésus

²² Zan ifúb mpáánzá* í á ngə sîy Yurúsəlem, í á bə fwála lə nkwan. ²³ Yésus nyə á ka bə *Luŋ mə Zembî, a ngə kyey kúl bwé á gwiid ná Nyiŋgúlé† mə Sálumun dí, a kə, a zə, a kə, a zə. ²⁴ Oyúden bwé á ka kə lyə nyə, kə jî nyə ná: «Wo é ka bá səl sá milâm shí jáyé

ja? Nkí wo wó jísá *Krîst, jaawug sá nə kpwoó.» ²⁵ Yésus mú bəsa bwo ná: «Mə a shí bwey jaaw bí nji bí ngə shwána. Misóólúgú mə ngə sá jínə mə Dâ dí myá mí ngə námə lwágulə ntó. ²⁶ Mí ngə tεem lwágulə ntó, bí ngə shwána shwánág, nəcé bí cugé mádí səənz itəw dí. ²⁷ Itəw byám í də gwágulə kál dâm; mə mpú byo, í də bə mə. ²⁸ Mεε ngə ntág yə byo cug á kandugə kandugə, í ábúlé bwéle yə, muud nyə abúle námə bwéle déég mə byo mbwád. ²⁹ Dâ muud nyə á yə mə byo yé mə ntə múúd yēsh nkúlud; muud cugé nə nkul déég nyə sá mbwád. ³⁰ Sá Dâ sá búsə nda muud ngwúd.»

³¹ Oyúden bwé mú nyiŋgə nkēny mákwóógú ná bwé gwú nyə nə ndí. ³² Nji, Yésus mú jî bwo ná: «Mə mə lwágulə bí jəjə misóólúgú mí ngə zhu wó Dâ myá, bí mə ceel gwú mə nə wáyé?» ³³ Oyúden bwé mú bəsa nə nyə ná: «Sá acéélé gwú wo nə jəjə sóólúgú; sá mə yida ceel gwú wo nəcé wo ngə lás nə Zembî *bwaasúle mpu; wεe njúl muud, wo ngə bále cí ná wo jî Zembî.» ³⁴ Yésus mú feel ná: «Ŋgaá cilyá wúsə bídí kálaad məcəéd ná: “Bí búsə ozembî” ³⁵ Na mə lwágulə ná buud Zembî nyə á ngə lás nə ndí wá, Kálaad Zembî mə jəw bwo ná ozembî. Ká jî? Muud nyə ajáláyé nə yíl sá Kálaad Zembî ngə cí yí. ³⁶ Bí bāñ bí mə sá ná, mə muud Zembî nyə a féesh, a mú nti shí ga dí yé, bí mə cí ná mə ngə *lás nə Zembî bwaasúle mpu nəcé mə ngəle bwaagulə ná mə jî Mwān mə Zembî. ³⁷ Nkí mə anğé nə sá misóólúgú mí Dâ, shwánágá mə. ³⁸ Nji, nkí mə ngə sá myo, bí tεem ngə shwána mə, *maguləgá misóólúgú; bí mə ká magulə myo, bí yag, bí mpu námə ná Dâ njul mádí, mə njúl wó Dâ.» ³⁹ Nji bwé á

10:11 jəjə mbaagulə itəw: Sôm 23.1; Eze 34.11-16; Zhe 23.3; Mat 18.12-14; Heb 13.20; Mbú 7.1 keenzh cug jé: 15.13; Rom 5.8; 1Yn 3.16 **10:12** Mis 20.29 **10:14** 10.27; 2Tm 2.19 **10:15** Mat 11.27 **10:16** 11.52; Iza 56.8; Eze 34.23-24; 1Pr 2.25 **10:17** 3.35; 5.18 **10:18** 4.34 **10:19** 9.16 **10:20** 8.48 * **10:22** Bwé á də téduga jwów Yúdas Makabé nyə á nyiŋgə fúb alatâr á Mpáánzá yí, nyə a sá gwo ngéé mbú 164 Yésus kú fwo byél. **10:23** Mis 3.11 † **10:23** Sâ sá ngə jəw ná nyiŋgúlé ni í cugé zhizhe mpumbé; jísə milwonj mí mámpin mimbá, bwé ka wá kwáminú gwów ná gúgúwá bág. **10:24** Luk 22.67 **10:25** 5.36 **10:26** 16.9 **10:27** 8.47; 10.3, 14 **10:28** 5.24; 6.39 **10:30** 5.18; 17.21 **10:31** 11.8 **10:33** Ləv 24.16; Mat 26.65 **10:34** Sôm 82.6 **10:36** 1.34 **10:38** 10.25 **10:39** 7.30; 8.20

gwág ntúni yí, bwé mú nyingə sɔ ná bwé bii nyə, a mú faam.

⁴⁰ A mú nyingə lína kə Zhurdê fanwíny, kúl Yuánes nyə á fwo ngə duu buud yí, a mú kə ji wu. ⁴¹ Zhwog buud bwé mú dɛ zə nyádi. Bwé mú dɛ ci ná: «Yuánes nyə a shígé bwele sá tɔɔ *shimbá; nji, sá jêsh nyə á ci shú má múúd éga yí jisə búbólé.» ⁴² Zhwog buud bwé mú *búgula Yésus kúkúl jɔɔngúd.

11

Shwiy má Lazâr

¹ Ngwól múúd nyə á bə ná Lazâr, muud á Betanî, lɔɔm má Mariya bá mínyɔŋɛ shilə Mááta. Lazâr éne nyə á ka bwás. ² Lazâr nyə á bwás éne nyə á bə ncwúm má Mariya, Mariya nyə á gwáágulə Yésus labínda məkúúd, a fim mwo nə shilú yé. ³ Mariya bá Mááta bwé á ka kənd Yésus məkél ná: «Cwám̄ba, muud woó ngə bwás.» ⁴ Ja Yésus nyə á gwág məkél mən̄i yí, nyə á ci ná: «Bwás ni í cúgé bwás shwiy, í yida bə bwás í é sá ná Zembî njwág gúmá yí, í ka námá sá ná *Mwân má Zembî njwág gúmá.» ⁵ Yésus nyə á dɛ bul cɛel Mááta bá mínyɔŋɛ shilə Mariya, nə Lazâr. ⁶ Ná ndéé, nyə á tɛem gwág ná Lazâr ngə bwás í, nyə á fwo nyingə cínɔguli mwôw mábá kúl nyə á bə yí. ⁷ Mpúsə mwôw mábá mɔɔngá, a mú ka ci nə *ompwíin bé ná: «Shé nyingəgá kə Yudéa.» ⁸ Ompwíin nə nyə ná: «*Rabi, Oyúden bwé má nywá fwo kúnɔw gwú wo nə məkwoógú nûŋ Yudéa, wó cɛel námá nyingə kə wu?» ⁹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ŋgaá mwásé wí nə məwəla wúm nə mábá? Múúd mə ká ngə kyey məwəla mɔɔng di, nyə abúle ngə mága, nəcé nyə é ngə dóg inɔgúnɔŋ yá shí ga. ¹⁰ Nji, múúd mə ká kyey mpwó-bulú, nyə é ngə mága, nəcé kú nə inɔgúnɔŋ lámád.» ¹¹ Ja nyə á shín ci ntúni yí, nyə ná: «Shwé wúsú Lazâr má kə gwád, nji, mə é kə juumushi

nyə.» ¹² Ompwíin ntâg ná: «Cwám̄ba, ŋkí Lazâr má kə gwê di, nyə é yál.» ¹³ Í á bə, Yésus ngə cɛel ci ná Lazâr má yə, bân bwé ngə dóg ná a ngə ci gwó múúd má dɛ ja ná á woga nyúúl yí. ¹⁴ Yésus mú ka jaaw bwo ná kpwɔɔ ná: «Lazâr má yə. ¹⁵ Mə gwág nywa nəcé mə shígé bə ja nyə amə yə yí, sá jɔɔng í é sá ná bi búgúlág. Ná ndéé, inɔkyená kúl á jí yí.» ¹⁶ Tómas bwé á dɛ námá nyingə jôw ná Wáás yé mú ka ci nə bóól ompwíin ná: «Inɔkyená, shénôŋ Cwám̄ba bêsh kág námá yə.»

Yésus ji cug

¹⁷ Ja Yésus má kə wóós yí, a má kə kwey ná Lazâr má bwey dɔw mwôw mánɔ. ¹⁸ Nda wúlə Betanî kə Yurúsalem wúsé jee bə ókílomáda ólól* ná, ¹⁹ zhwog *Oyúden bwé á kə dóg Mááta bá Mariya, kə cweel bwo milám nə shwiy mə ncwúm wáj. ²⁰ Ja Mááta nyə á gwág ná Yésus mə zé wóós yí, nyə á leel kə, kə bwəma nə nyə, Mariya nyə njúl ná shí, njów. ²¹ Mááta mú ka ci nə Yésus ná: «Yé Cwám̄ba, wo mbəm bə wa, ŋki ncwúm waamé shígé yə. ²² Nji, tɔɔ kíkídíga, mə mpú ná Zembî nyə é yə wo sá jêsh wó é gwáám̄b nyə yí.» ²³ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ncwúm woó mə bá gwúm.» ²⁴ Nyə nə Yésus ná: «Mə mpú ná a bá gwúm ja búúd bwé bá gwúm jwów á məzhúgúlá yí.» ²⁵ Yésus mú ci nə nyə ná: «Mə wó má dɛ gwúmushi búúd, dɛ nyingə yə bwo cug. Muud mə *búgúlá mə yé, a tɛem yə, a bá nyingə cugə. ²⁶ Muud ngə ntâg cugə yé ká *búgula mə, a kú bá bwele yə. Ye wo *magulə ntó?» ²⁷ Mááta ná: «Haaw Cwám̄ba. Mə má magulə ná wo jisə *Křist, *Mwân má Zembî nyə á zə shí ga dí yé.» ²⁸ Ja Mááta má shín ci ntúni yí, a má kyey kə jôw mínyɔŋɛ shilə Mariya, kə nyímbula nə nyə ná: «Cwám̄ba má wóós, a ngə jôw wo.» ²⁹ Nji Mariya nyə á gwág ntúni yí, nyə a tôw ná máás kə wé Yésus. ³⁰ Í

10:40 1.28 **10:41** 1.29-34; 3.27-28 **10:42** 2.23 **11:1** 12.1-3; Luk 10.38-39 **11:3** 11.36

11:4 9.3; 17.1 **11:8** 8.59; 10.31 **11:9** 8.12; 12.35-36 **11:11** Mat 9.24 **11:16** Mak 14.31;

Rom 6.8 Tómas: 20.24 * **11:18** Osatád wúm nə ótón. **11:21** 11.32 **11:24** 5.29; 6.40, 54; Dan 12.2

11:25 5.21, 24; 8.51 **11:27** 1.34; 4.25

á bæ, Yésus kú fwo nyíi ban ləomud, a njúl ná kúl Mááta nyə á kə bwəma nə nyə yí. ³¹ Oyúden bənôñ Mariya bwə á bæ njów bwə ngə cəel cweel nyə lâm wá bwə mú dúg á tów ná máás cúwo tóón. Bwə mú bə nyə, bwə ngə dúg ná a kə jii shwóñud. ³² Mariya má kə kumə kúl Yésus nyə á bæ yí; nji nyə á dúg Yésus yí, nyə á wusə nyúúl shí Yésus dí shí məkuú, nyə ná: «Yé Cwámba, wo mbəm bæ wa, ŋki ncwúm waamá shigé yə.» ³³ Yésus mú dúg Mariya bənôñ Oyúden bwə á ngə lúgal nyə wá bwə ngə jii, mbəom mú shwiy nyə nyúúlud, mitédúgá búbulə nyə lámud. ³⁴ A mú jî ná: «Bi á dul nyə ngow?» Bwə nə né ná: «Zaá kə dúg, yé Cwámba.» ³⁵ Yésus mú ntâg jii. ³⁶ Oyúden bwə mú ngə ci ná: «Bi mé dúg íi, nyə á bul cəel nyə éé.» ³⁷ Bóólúgá wá bwədí sámád bāñ bwə mú ngə ci ná: «Ŋgaá muud éga wə nyə a bēny ancím-ncím mísh? Ká a shigé dí bæ nə ŋkul sá ná Lazâr kú yə.»

Yésus mə gwúmúshí Lazâr

³⁸ Yésus mbəom mú nyiŋgə shwiy nyúúlud, a mú kə kúl bwə á dul Lazâr yí. Shwoñ í á bæ ku, mbwagulá kwóógú, bwə ka fad nə dúl kwóógú. ³⁹ Yésus mú ci ná: «Yílúgá kwóógú.» Mááta á kóól mə múúd nyə á yə yé mú ci ná: «Ey Cwámba, a má dəw mwôw mənə múús, a mú ngə mpə.» ⁴⁰ Yésus mú ka ci nə nyə ná: «Ŋgaá mə shí ci nə wo ná wó ká *búgula, wo e dúg nda Zembî nyə é ŋwa gúmə ná.» ⁴¹ Bwə mú ka yíl kwóógú. Yésus mú bāñ mpwóombú, a mú lás ná: «Ye Dā, mə yə wo akíba nəcé wo ámə magulə mājəgula mām. ⁴² Haaw. Mə ámə bwey ngə mpu ná wó də magulə mājəgula mām ja jēsh. Mə ámə yida lás shú ná zhwoog buud bwə má lyə mə óga bwə mpúg ná wo wə wo ámə nti mə.» ⁴³ Ja á mé shîn lás ntāni yí, a mú kīm nə ŋkulú ná: «Lazâr, cúwóg tóón.» ⁴⁴ Muud nyə á bæ mbimbə yé mú cúwo tóón, a njúl nə obándáshi ngwóólá mákuú

nə məbwəd, mpwóombú ngwóólá nə kúl káandá. Yésus mú ci nə buud ná: «Wiinzhugá nyə isâ íni bi bídúg nyə, a kág.»

Ciñú-cində ná Yésus yág

(*Mat 26.1-5; Mak 14.1-2; Luk 22.1-2*)

⁴⁵ Zhwoog *Oyúden bwə á zə wə Mariya wá, bwə á dúg sá Yésus nyə a sá yí, bwə mú *búgula nyə. ⁴⁶ Nji, bóólúgá bwə á kə *Ofarizyēñ dí, kə jaaw bwo sá Yésus nyə a sá yí. ⁴⁷ Milúluú myā ofada bənôñ Ofarizyēñ bwə mú seŋg *Gwoonŋ ósémbye ó mílású wá Zembî, kə ci ná: «Muud éga ngə bul sá *məshimbá. Shé má sá ntədél? ⁴⁸ Shé má ká bíd ná a ngóg nə kə shwóg íi, buud bēsh bwə é búgula nyə ná ndéé, buud ə Róma bwə zə ntâg íi, zə búgə Mpáanzá íshé, bwú námə ləom íshé.»

⁴⁹ Ngwól múúd wāñ nə jínə ná Kayíf íi, nyə muud nyə á bæ Ajəláci á ofada mbú wəonŋ dí yé mú ci ná: «Bi agwágé tə sá na lású níid. ⁵⁰ Bi adúgé ná í yida bæ bí nə mfíi ná muud ngwúd yág shú kúl búúd jēsh ncindî, ləom í nda jə wēsh í?» ⁵¹ Lású nyə á lás wəonŋgá, nyə a shigé lás nə lúu yé. Í á yida bæ ná, nda nyə á bæ Ajəláci á ofada mbú wəonŋ dí ná, nyə a lás tāñ *muud micúndə ná í á jii ná Yésus yág shú ləom wēsh; ⁵² kú námə bæ nji shú ləom wáméfwó, a yə shú ná bwān ó Zembî búsé ícímí ícímí wá bwə séŋgyag bæ sá ngwúd. ⁵³ Jwəw ni wə bwə á ŋwa cigulá ná bwə gwú Yésus yí. ⁵⁴ Yésus nyə mú yəw ngələ kyey bəl-bəl dí kúl Oyúden búsé yí; a mú kə kóomb ləom jísə ŋgeé shí a shwééshá dí yí, bənôñ *ompwíin bé kə ji dánd bwə á də jōw ná Ifrēm yí.

⁵⁵ Í á ka zə bæ, nda *Páska Oyúden nyə á bæ kúnə-kúnə ná, zhwoog buud bwə á ngə wú mákwáádə mánud ngə bád kə Yurúsalem ná bwə kə ngə gusa miŋgusa mi yábá†. ⁵⁶ Bwə á ka ngə sə Yésus ná ndéé, kúl bwə á bæ *Luñ mə Zembî yí, bwə á ngə shilə bwámé nə

11:32 11.21 11:35 Luk 19.41 11:37 9.6 11:38 20.1; Mat 27.60 11:42 12.30 11:44 20.6-7 11:45 2.23 11:47 2.11; Mat 26.3-5; Mis 4.16 11:49 18.14 11:52 10.16 11:53 5.18 11:54 5.13; 7.1 11:55 2.13; Ilñ 19.11-20; 2Ilñ 30.17-18 † 11:55 Oyúden bwə á də sá miŋgusa ná bwə gusa mílām myáñ shú zálə də Páska. 11:56 7.11

bwámé ná: «Bi mə dúg ná ji? Nyə ajeyé zə zâñ dî.» ⁵⁷ Í á bə, milúlúú myâ ofada bônñ Ofarizyên bwé má ci ná í bág ná: «Muud nyə é mpu kúl Yésus nyə é bə yí, bágúlág, bwé kág bii nyə.»

12

Labínda má Mariya

(Mat 26.6-13; Mak 14.3-9)

¹ Í á ka zə bə, í má lúg mwôw mósaman ná *Páska *Oyúden zág bə, Yésus má kə Betanî, dánđ má Lazâr Yésus nyə a gwúmushi yé. ² Bóól búúd ɔ dánđ dɔɔngá bwé á ka sá dína lúu má Yésus dî. Mááta nyə á bə a ngé sá milwámá dína jɔɔngúd, Lazâr njúl sámbá búúd bônñ Yésus bwé á ngə də wád. ³ Mariya mú ka ŋwa labínda álal-kus bwé á sá nə fwámé nâr* yé. Nyə á ŋwa labínda ni kúl njwəmbə, zə gwáágulə Yésus məkuúd ná ndéé a mú fim nyə mwo nə shilú jé; məcud má labínda má mú lwánd njów wêsh. ⁴ Ngwól *mpwíin mə Yésus nyə á bə cínɔng ná Yúdas Iskariyôt, mpwíin nyé á bə ná nyə wó má bá kusha nə Yésus yé. Ja Yúdas éne má dúg nda Mariya nyə á gwáágulə Yésus labínda nâr ná, a má ci ná ⁵ «Jí bwé ámə bə kú kusha labínda éga odanarî† mitəd milóól ná ndéé bwé kwíind mímbúmbúwá nə ndí yí?» ⁶ Nyə a shígé ci ntúni ná a baam nə mímbúmbúwá. Nyə á ci ntó nəcé nyə á bə juwâl; nda nyə á də bii maŋga *mwaanê ná, nyə á də júwo mwaanê cínɔng. ⁷ Yésus mú ci ná: «Bídúg múdá éne nə shee. A má sá sóólúgú ni, ngəlé bwey téduga nda bwé bá dul mə ní. ⁸ Nəcé bi é də ji nə mímbúmbúwá mwôw mēsh, nji sənñ bí sá ábúlé ji mwôw mēsh.» ⁹ Na nyə á bə, kúde zhwog Oyúden bwé má gwág ná Yésus ji Bétanî; bwé á ka ngə kə wu, kú bul bə nji shú dé, bwé á ngə námə kə ná bwé kú dúg Lazâr nyə á gwúmushi yé. ¹⁰ Ná

ndéé, milúlúú myâ ofada mí mú ŋwa cígúlá ná bwé jəlá nə gwú námə Lazâr, ¹¹ nəcé sá í á bə nə nyə yí í á sá ná kúde zhwog Oyúden bwé béégyág nə bwo, yidá kə, kə *búgula Yésus.

Yésus mə nyí Yurúsalem

(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Luk 19.28-40)

¹² Mán mələm, ncúlyá buud bwé á zə zâñ dí wá bwé mú gwág ná Yésus ngə zə Yurúsalem. ¹³ Bwé mú ngə ŋwa máñ má lándú ná ndéé, kə lág nyə bwé ngə kîm ná:

Hosána! Gúmá í bág nə nyɔɔng ngə zə jíná má Cwámaba dí yé, Njwú-buud á Izarəyêl.

¹⁴ Yésus mú kwey mwâ jakáás, a mú kəwa gwo gwôw nda Kálad Zembî ngə ci ná, ná:

¹⁵ Yé shilə Siyôn†, kú fúnda.

Dugí njwú woó ngə zə.

A mbád cwə jakáás dî.

¹⁶ *Ompwíin ó Yésus bwé áshíge fwo wámbulə sá í á ngə sîy yí fwála dɔɔngúd. Bwé á ka kə téduga gwo ja Yésus nyə á ŋwa gúmá yí; bwé mú mpu ná í á bə cilyá shú má Yésus, sóólúgú wɔɔng námə wə bwé á sá nyə yí. ¹⁷ Í á bə na, ncúlyá buud bwé á bə ja nyé á jów Lazâr gwúmushi nyə yí, bwé ngə bwiing lán yé. ¹⁸ Haaw. Bwé á ngə zə bwəma nə nyə nəcé bwé á gwág ná nyə a sá *shimbá dɔɔngú. ¹⁹ Ntó, *Ofarizyên bwé mú ka ngə ci bwámé nə bwámé ná: «Bi má dúg hí? Bi cugé nə ŋkul sá sá. Dugá lɔm wêsh ngə kə nyédí!»

Gúmá má Yésus

²⁰ Búbaalé Ogarêk bwé á bád námə zə Yurúsalem ná bwé zə yə Zembî gúmá zâñ níđ. ²¹ Bwé á ka kə dúgya nə Fílíp á mwâ Betusayída, kə jî nyə ná: «Mása, sé ngə ceel dúg Yésus.» ²² Fílíp mú kə jaaw André, bá bēsh bwé mú kə jaaw Yésus. ²³ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Wəla má

12:1 11.1-2 **12:2** Luk 10.40 **12:3** Luk 7.37-38 * **12:3** nâr: Jisə wúl kəpəl í dúgə mpə námə nda ntaŋga. **12:4** Yúdas Iskariyôt: 6.71; 13.2, 27; 18.2; Mat 10.4 **12:5** Iza 58.7; Mat 19.21; Zhk 2.15-16

† **12:5** danarî: Danarî ngwúd í á də kwaga nə myəna myâ ŋkúmba jwôw. **12:7** 19.40 **12:8** Mbá 15.11 **12:9** 11.43-44 **12:11** 11.45 **12:13** Sôm 118.26; Mat 27.42; Yuá 1.49 **12:15** Zak 9.9

† **12:15** Siyôn: Nyə á bə məma mbəñ bwé á lwə ngwála á Yurúsalem cínɔng gwów yí. **12:16** 2.22; 17.1

12:17 11.42-45 **12:19** 11.48 **12:21** 1.44; Luk 19.3; 23.8 **12:23** 2.4; 12.16

wóós, wəla *Mwân mə Múúd mə jəlá nə ŋwa gúmá yí. ²⁴ Búbálé, mə jaaw bí ná, bumá mpəg í ámə kə mándəlúd yí, í ká kə jì kú yə, í bwēn gwáméfwó. Í ká yə, í wúmə íbumə mən̄kund mən̄kund. ²⁵ Muud mə nywílyá nə cug jé yé nyə e jím̄bal gwo; muud mə yídá bə kú nywílyá nə cug jé wa shí ga dí yé, nyə é baagulə gwo kandugə kandugə. ²⁶ N̄kí muud mə cēel síya nə mə, a bɛ mə, í mú bə ná, kúl mə jísə yí, muud ŋgə síya nə mə yé bə námə cínəŋg. Múúd mə ká síya nə mə, Dâ yə nyə gúmá.

²⁷ «Nda bí mə dúg éga, mitédúgá mí mə búbulə mə lámúd. Ká mə cíg nə jì? Ná Dâ, ság nə mə fáámug nə cúŋ ŋgə zə ga? Mbô. Mə á yida zə nə mə zég bwəma nə cúŋ wəŋg. ²⁸ Dâ, ság nə jínə dwô í ŋwág gúmá.» A ká námə shîn lás ntáni, kál mú wú jon dí ná: «Mə mə sá, mə é nyiŋgə námə sâ.» ²⁹ Buud bwə á bə cínəŋgú áncuncuma wá bwə á gwág kál dəŋgú, bwə mú ci nə jísə njum-mpú; bóólúgá nə ŋgwól *éŋgəles mə lésha nə Yésus. ³⁰ Yésus mú ka ci ná: «Kál ní shígé lás na shú dām, í ámə yida bə shú dún. ³¹ Nəcə shí ga í zə bwəma nə sémyé mílsú kíkídiga, cí á shí ga wusəw tóón. ³² Mee, ja mə bá wú shí gaád bənwə gwów yí, mə bá julə búúd bəsh mádí.»

³³ Ja Yésus nyə á ŋgə ci ntáni yí, nyə á ŋgə lwágulə váál shwiy á bá yə yí. ³⁴ Zhwog buud óni bwə mú bɛsa ná: «Sá á jíg *mbwoomb məcɛɛ dí nə *Kríst mə bá cugə kandugə kandugə. Wó nyiŋgə zə jaaw sé nə í bá jii nə Mwân mə Múúd bənwəg gwów, ntó nyə wə jì? Mwân mə Múúdš wəŋg wə zə?» ³⁵ Yésus mú bɛsa bwo ná: «Mən̄kenya mäsə ná wa bídí nə fúfwálá. Ngəgá nə kyey té bí básə ná nə mən̄kenya yí, yídúgú í kú bá zə byaluga nə bí; nəcé, muud mə kyéy yídúgúd yé nyə ádé mpu kúl á ŋgə kə

yí. ³⁶ Ngəgá nə *búgula mən̄kenya té mən̄kenya mäsə ná bídí yí, bí ŋgəg nə bə bwân ó mən̄kenya.» Ja Yésus nyə a shîn lás nə bwo ntáni yí, nyə a béégya nə bwo, a mú kə shwaaw.

Buud bwə á búgúláyé Yésus

³⁷ Yésus nyə á tɛem sá bímbí lá *məshimbá mən̄ni buud bwə ŋgə dúg íi, buud bwə áshígé *búgula nyə. ³⁸ Sâ jəŋg í á sá nə ciyá mə Izayí *muud micúndə í bwəmag. Nyə á ci ná:

Cwám̄ba, zə nyə a búgula kéel sá á ŋgə bwiŋg yí?

Zə Cwám̄ba nyə a lwágulə mpífə nyé yé?

³⁹ Gwə wá í sá nə buud óni bwə bəg kú búgula sâ Izayí nyə á ci yí.

⁴⁰ Zembí nyə a shwu bwo ncím míshúd,

a ləlushi bwo milâm,
nəcə mísh máŋ mə á bá dúg,
milâm myáŋ mí á bá wám̄bulə,
bwə á bá cénd kuú njənd,
nə ndéé mə mú lwag bwo.

⁴¹ Izayí nyə á lás ntó nəcé nyə á bwey dúg milwanə mí Yésus, a mú lás sâ í dúgyá nə Yésus yí. ⁴² Í á tɛem bə ntó, bóól zhwog buud wá sámbá ótówe ə shwóg bwə á shí búgula Yésus. Nji, bwə áshígé bə nə ŋkul məm nyə mísh mə búúd dí, bwə á ŋgə fúndə nə *Ofarizyēŋ bwə á bá yíl bwo *mpáánzə minjígúlá. ⁴³ Nəcə bwə á cēel ŋwa gúmá mísh mə búúd dí, kú bə mísh mə Zembí dí.

⁴⁴ Nji, tɛem bə ntó, Yésus nyə á cúndə gwów-gwôw ná: «Muud mə búgúlá mə yé nyə abúgúláyé nji mə, a búgúlá námə múúd nyə á nti mə yé. ⁴⁵ Muud mə dúg mə yé, a mə dúg námə múúd nyə á nti mə yé. ⁴⁶ Mee muud jísə mən̄kenya yé, mə á zə shí ga dí ná, muud yésh mə búgúlá mə yé bəg kú nyiŋgə ŋgə cugə yídúgúd.

12:24 Mat 10.39; 16.24-25; 1Kr 15.36   **12:26** 14.3; 17.24   **12:27** 12.23; Mat 26.38   **12:28** 17.1; Mat 3.17; 17.5   **12:31** 5.22; 14.30; 16.11   **12:32** 3.14   **12:33** 18.32   **12:34** Sôm 89.37; 110.4; Eze 37.25; Yuá 12.23; 3.14   § **12:34** Mwân mə Múúd: Ntó mə ká ná «Mesí Zembí nyə á nti yé. (Wo jì nə ŋkul dúg Dan 7.14.)   **12:35** 7.33; 8.12   **12:36** 5.13   **12:37** 16.9   **12:38** Iza 53.1; Rom 10.16   **12:40** Iza 6.10   **12:41** Iza 6.1-3   **12:42** 2.23; 9.22   **12:43** 7.18   **12:44** 5.24   **12:45** 14.9; 5.18   **12:46** 12.35-36   **12:47** 3.17; 5.22

47 «Muud mə gwágulə lésú mə ηgə lás yé, nji a kú sá nda mə ηgə ci ná, mə dí mə yə nyə intúgúlí; mə áyəyé nyə intúgúlí nəcé mə a shígé zə ná mə zə yə búúd ɔ shí ga intúgúlí, mə á yida zə sá ná buud ɔ shí bwə fáámug. 48 Muud mə ká ban mə, ban lésú mə ηgə lás yí, muud wəɔng mə bwey bə nə sâ í bá yə nyə intúgúlí yí; lésú mə ηgə lás ga wá í bá yə nyə intúgúlí jwów á məzhúgúlá. 49 Mə anɣê nə lás nə lúu wâm; Dâ muud nyə á nti mə yé nyə a bwey lwágulə mə sâ mə bág də ci yí nə sâ mə bág də bwiiŋg yí. 50 Mə mpú ntâg nə sâ Dâ mə cí ná í bág yí, gwə wá í də yə búúd cug á kandugə kandugə. Ná ndéé, sâ jêsh mə ηgə lás yí, mə ηgə lás nda Dâ nyə á ci ná mə dág lás ná.»

13

Ngusa mákuú

1 Í á ka zə bə, zaŋ *Páska í ηgə bə ná í zə tééd hí, Yésus nyə á ηgə bwey mpu ná wəla í mə wóós ná a wúg shí gaád kə wə Dâ. Nda nyə á bul cɛel buud bé ná, nyə á ka námə cɛel bwo kə wóós məshíné mə cug jé. 2 Ná ndéé, bənôŋ buud bé bwə á ka ηgə də; bwə ηgə də ntúni, ndug Njwú məjamb mə bwey wá Yúdas mwân mə Shímun Iskariyót tédúgá lámúd ná a kúshag nə Yésus. 3 Ná ndéé, Yésus nywáá nyə á ηgə bwey mpu ná Dâ nyə a mə sá ná a jwúg nə isâ byêsh, a ηgə mpu ná nyə á zhu wá Dâ, a zə námə nyiŋgə kə wə Dâ. 4 Yésus ηgə bwey mpu ntó, a mú tów shí, yíl káándə nyə á bə nə ndí gwów yí, a mú ηwa táwula cɛɣlə kugud. 5 A mú shwu məjúwó bishim dî, tééd ηgələ gusa *ompwíin bé məkuú, ηgə fím nə táwula nyə á cɛɣlə kug dí yé.

6 Í mú zə wóós ná a gúsag Shímun Pyêr mé məkuú. Shímun Pyêr mú ci nə né ná: «Wo, Cwámbe? Wó gusa mə məkuú?» 7 Yésus nə né ná: «Sâ mə ηgə sá ga, wo cugé nə ηkul fwo mpu gwo kíkídiga, wo bá yida shúgula

wámbelə gwo.» 8 Pyêr mú ci nə nyə ná: «Mbô! Wo abulé bwelə gusa mə məkuú.» Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Mə ka bə kú gusa wo məkuú, wo nda ná nyiŋgə bə múúd waamâ.» 9 Shímun Pyêr mú ka ci nə nyə ná: «ηkí ntó Cwámbe, kú gusa mə nji məkuú; gusag námə mə məbwə, nə lúu!» 10 Yésus mú ci nə nyə ná: «Muud nyə ámə bwey gusa yé mə də jii ná bwə gúsag nyə nji məkuú, kú ná nyiŋgə bə nyúúl nyêsh, nəcé á bwey bə fúbán. Bi báá bi búse ntâg mífúbán, nji kú bə bí bêsh.» 11 Yésus nyə á ηgə bwey mpu muud mə bá kusha nə nyə yé; gwə wə nyə á ci nə bwo ná: «Bi bêsh dí búse mífúbán» yí.

12 Ja Yésus nyə a shín gusa ompwíin bé məkuú ntúni yí, nyə á nyiŋgə bwáád káándə yé ná ndéé a mú nyiŋgə kə ji shí, də. A mú jî bwo ná: «Sâ mə ámə sá bí ni, ye bi mə mpú nda í kó ná? 13 Bi mə də dí jów mə ná: “Yíguli”, gúl ja ná: “Cwámbe.” Bi mə də mpu sâ, nəcé mə jisə Yíguli, mə Cwámbe. 14 Nkí mə Yíguli, mə Cwámbe, mə mə gusa bí məkuú, bi mə jəla námə nə də sá ntó mpádúgá nyín. 15 Nəcé yuug wə mə mə yə bí ni. Nda mə ámə sá bí ni, dɣá síya ntó. 16 Búbálé, mə jaaw bí ná, lwaá í ádé bwelə ntə mása, *muud lwámá nda bwelə ntə múúd nyə ámə kənd nyə lwámád yé. 17 Bi mə mpu ntó wə ni; bí mə ká də sá ntó, bi mə jəla. 18 Mə anɣê nə ci bi bêsh. Mə mpú búúd mə á féesh wá. Nji, í jii ná sâ jí cilyá Kálaad Zembí dí yí í bwəmag. Jí cilyá ná: “Muud sá ηgə də səŋ ηgwúd yé mə tééd ná a lúmbúli nə mə”. 19 Mə mə fwo bwey jaaw bí gwo kídiga, í kú fwo sîy, shú ná ja í bá sîy yí, bi bág *magulə nə mə jisə. 20 Búbálé, mə jaaw bí ná, muud mə lág múúd lwámá wâm yé, a mə lág mə; muud mə lág ntâg mə yé mə lág múúd nyə á nti mə yé.»

*Yúdas mə zə kusha nə Yésus
(Mat 26.20-25; Mak 14.17-21; Luk 22.21-23)*

12:49 7.16-17 12:50 4.34 13:1 2.4 13:2 12.4; Luk 22.3 13:3 3.35; 8.14 13:4 Luk 12.37 13:10 15.3 13:11 6.64, 70-71 13:12 Mat 20.24-28; 23.8-12; Luk 22.27; 1Tm 5.10 13:15 1Yn 2.6; Flp 2.5; 1Pr 2.21 13:16 15.20; Mat 10.24 13:17 Zhk 1.25 13:18 Sôm 41.10; Yuá 17.12 13:19 8.24; 14.29; 16.4 13:20 Mat 10.40

21 Ja Yésus nyə a shîn ci ntúni yí, mitédúgá mí á búbulə nyə lámúd; a mú lás ná: «Búbálé, mé jaaw bí ná, ηgwól múúd á na bídí nyə é kusha nə mə.» 22 *Ompwíin bwə mú ηgə dúgya mpédúgá nyán ηgə sɔ́ ná bwə mpúg muud Yésus ηgə ci yé. 23 Mpwíin Yésus nyə á du bul cəel yé nyə á bə a njúl Yésus dí koogú. 24 Shímun Pyêr mú ηgə nyúg nyə mpu ná: «Shílóg nyə muud á ηgə ci yé.» 25 Mpwíin wəɔŋg mú yid, jéég Yésus lúu bəd dí jî nyə ná: «Cwám̄ba, jísə zə eé?» 26 Yésus mú bəsa ná: «Mə zə juwo kúl baléd ídāwud, muud mə é yə yé, muud wəɔŋg wə éci.» Yésus mú ηwa kúl baléd juwo ídāw dí, yə Yúdas Iskariyôt, mwân mə Shímun. 27 Nji Yésus mə yə nyə kúl baléd ni yí, *Sátan mə nyíi wə Yúdas. Yésus mú ci nə nyə ná: «Ləelug sá sâ wó ηgə jîi ná wo sá yí.» 28 Buud bwə á bə cínəŋg wá, kú nə təɔ ηgwúd nyə á mpu sâ Yésus nyə á ci nə nyə ntó yí. 29 Nda í á bə ná Yúdas nyə á du bii maŋga *mwaanê ná, bóól bwə á ηgə téduga ná Yésus nyə á ηgə ci nə nyə ná a kəg kusə ísâ í zāŋ, ηkí ntāg ná a kəg yə mímbúbúwá gúl sâ. 30 Yúdas nyə nyə á shwal cúwo tóón ja nyə á ηwa kúl baléd yí, í njúl mpwó-bulú.

31 Nji Yúdas nyə a cúwo tóón yí, Yésus mú ci ná: «Mwân mə Múúd mə ηwa gúmá ja gaád, a mə sá námə ná Zembî ηwág gúmá. 32 Zembî nyəmfwó nyə e lwóya gúmá mə *Mwân mə Múúd, a wál námə zə lwóya gwo. 33 Yé bwán bām, sənəŋ bí sé é ji nji fúfwálá. Bi mə bá sɔ́ mə; nə ndéé, námə nda mə á ci nə *Oyúden ná, mə ci námə nə bí ja gaád ná: “Bí cugé nə ηkul kə kúl mə zə kə yí.” 34 Mə yə bí cɛɛ agúgwáan, dúsa ná: “Ciilagá biméfwó nə biméfwó. Námə nda mə á cəel bí ná, ciilagá biméfwó nə biméfwó. 35 Sâ í é sá nə buud bwə dúg mpu ná bi búsa ompwíin bām yí jísə cəelí bí é ηgə ciila biméfwó nə biméfwó yí.”»

Pyêr nyə e kúlya Yésus
(*Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Luk 22.31-34*)

36 Shímun Pyêr mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba e, wo kə ηgow ée?» Yésus nə nyə ná: «Kíkídíga, wo cugé nə ηkul bə mə kúl mə é kə yí, wo e bá shúgula bə mə.» 37 Pyêr mú bəsa ná: «Cwám̄ba, mə cugé nə ηkul ka bə wo kíkídíga nəcé ji? Mə ji nə ηkul kəenzh cug jām shú dwô.» 38 Yésus mú bəsa ná: «Wo ji nə ηkul bále kəenzh cug gwô shú dām? Búbálé, mé jaaw wo ná, shúshwóógú ná ηgwúm kúwó kwáágúgi, wo e kúlya mə ija ilóol.»

14

Yésus jísə zhí

1 «Mitédúgá mí nda bəeg búbulə bí mílúúd. Búgúlágá Zembî, bí *búgula mə. 2 Njów mə Dâ wúsə nə zhwog ikúl búúd bí nə ηkul ji yí. Í mbām bə kú bə ntó, ηki mə mə námə jaaw bí. Mə zə kə kwambulə bí jiya. 3 Ja mə bá shîn kwambulə bí jiya yí, mə bá nyíngə zə ηwa bí, kə nə bí. Mə bá kə nə bí ná bi bág námə bə kúl mə jísə yí. 4 Bi mə mpú ntāg zhií í kə kúl mə zə kə yí.» 5 Tómas mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, sé bāŋ nda mpu kúl wó zə kə yí, sá é ka mpu zhií á wu ntədəle?» 6 Yésus mú ci ná: «Mə wə jísə zhií, mə obúbálé, mə cug. Muud cugé nə ηkul kə wə Dâ kú cingya mádí. 7 Í ká bə ná bi mə mpú mə, bi é mpu námə Sóŋgú waamâ. Nə ndéé, tééd kíkídíga, bi mə mpu nyə, bi mə námə dúg nyə.» 8 Fílíp mú ci ná: «Cwám̄ba, lwóg sá Dâ, bímbí dəɔŋg í é jəla nə sâ.» 9 Yésus ná: «O Fílíp! Wo afwóyé mpu mə? Bímbí shwə mə ji ga? Muud mə dúg mə yé, mə dúg Dâ. Nəcə jí wó nyíngə ci nə mə lwóg bí Dâ yí? 10 Ye wo aŋgê nə *magulə ná mə ji Dâ dí cwû, Dâ njúl mádí cwû? Lású wəsh mə ηgə lás nə bí yí, mə aŋgê nə ci təɔ ciyá nə lúu wām. Dâ muud njúl mádí cwû wə ηgə sá misóólúgú myé. 11 Maguləgá ná

13:23 19.26; 20.2; 21.7, 20 13:27 13.2 13:29 12.6 13:31 17.1 13:33 8.14 13:34 15.12, 17; 1Yn 2.7-8; 3.11, 23; 4.11; 2Yn 5-6 13:35 1Yn 3.14 13:36 8.14; 21.19 13:38 18.27 14:1 14.27 14:3 12.26 14:5 Tómas: 20.24 14:6 Heb 10.20 14:7 8.19 14:9 12.45 14:10 3.35 14:11 5.18, 36; 10.37-38

mə jisə Dâ dí cwû, Dâ njúl mádí cwû. Nywágá námə ka magulə nə dúgúlə mísóólúgú mə ɲə sá myá. ¹² Bábálé, mə jaaw bí ná, muud mə búgúlá mə yé, a bá námə sá mísóólúgú mə ɲə sá myá; a bá námə sá myəəɲg mí búl nyiɲgə ntə myá. A bá sá myo nəcé mə zə kə wə Dâ. ¹³ Sâ jêsh bí mə bá gwáámə nə jínə dâm yí, mə bá sá gwo; ntó, Mwân mú bá sá nə Sóónɡú ɲwág gúmə. ¹⁴ Bí mə ká gwáámə * [mə] gúl sâ nə jínə dâm, mə sá gwo.

Yésus mə kaag ómpwín Nkɛɲkɛ Shíshim

¹⁵ «Bí mə ká cɛel mə, bi e wá mílúú mácɛɛ mām dí, ¹⁶ mɛɛ ka bá jəgula nə Dâ. A bá nti bí ɲgwól múúd mə bá zə də bándulə bí yé, binón ɲyâɲ zə bá ji kandugə kandugə. ¹⁷ Nyâɲ wə Shíshim óbábálé; Shíshim búúd ə shí ga bwə cúgə nə ɲkul lág yí. Bwə cúgə nə ɲkul lág ɲə nəcé bwə áɲgɛ nə dúg ɲə, bwə ámpúyɛ námə ɲə. Bi bân bi mə mpú ɲə, nəcé binón wə búśá, a bá námə ɲwa jiya bídí. ¹⁸ Mə abúlé lúgə bí bwân ónyulú, mə bá nyiɲgə zə bídí. ¹⁹ Í mə lúg búbaalé fwála, buud bwə á nyiɲgəyɛ ná dúg mə. Bi bân bi mə bá dúg mə mə ɲə gə cugə, bi ka ntâg bá cugə. ²⁰ Jwôw dəəɲgá, bi mə bá mpu nə mə ji Sóónɡú waam dí cwû, bi njúl mádí cwû, mə námə bídí cwû. ²¹ Nkí muud mə gwág ísâ byêsh mə ɲə cí nə í bəg yí, a bɛ byo, muud wəəɲg mə cɛel mə. Í njúl ntâg nə, muud mə céél mə yé, Dâ ɲə é cɛel ɲə, mə mú námə cɛel ɲə, mə sá nə a mpúg mə.»

²² Yûdə, kú bə Yúdas Iskariyôt, mú cí nə ɲə ná: «Cwámə, wo sá nə sá mpúg wo, kú sá nə buud ə shí ga bwə mpúg wo, ntó nyɛ wə ntədəl?» ²³ Yésus mú bɛsa ná: «Múúd mə ká cɛel mə, ɲə e sá sâ mə ɲə cí yí, Dâ mú bá cɛel ɲə; nə ndéé, sá bá zə nyédí zə ji jiya. ²⁴ Muud ɲə acéélé mə yé, ɲə á bəyɛ

nə məgwág nə lésú wâm. Í njúl nə lésú bí ɲə gwág mə ɲə lás ní í áɲgɛ nə zhu mádí, í ɲə zhu wə Dâ muud ɲə á nti mə yé. ²⁵ Mə á də jaaw bí isâ íni sənón bí sá njúl ná. ²⁶ Nji, muud mə bá də zə bándulə bí yé, Nkɛɲkɛ Shíshim Dâ mə bá nti bí jínə dáámud yé, a bá jíguli bí isâ byêsh, a də sá nə bi dúg téduga ísâ byêsh mə á jaaw bí yí. ²⁷ Mə lúgə bí nə mətəla, mə yé bí mətəla mām. Mə ayáyé bí mwo nda búúd ə shí ga bwə də yə bí ná. Mitédugá mí nda bɛɛg búbulə bí mílúú, kúgá bə nə ifwaas. ²⁸ Bi a shí gwág mə á cí nə bí ná: «Mə é kyey, nji mə bá nyiɲgə zə.» Í mbəm bə nə bi mə cɛel mə, ki bi mə gwág məshusug nə mə zə kə wə Dâ, nəcé Dâ mə cə mə. ²⁹ Mə bwey ná jaaw bí gwo kidíga, í kú fwo sɛy, shú nə bi bág *búgula ja í bá sɛy yí. ³⁰ Tééd kíkídíga, mə á nyiɲgəyɛ ná ɲə bul lésha nə bî, nəcé cí á shí ga ɲə zə. A cúgə yida bə nə təə zhízhí nə a sá mə sâ; ³¹ í yida jii nə buud bwə mpúg nə mə cɛel Dâ, mə də sá ísâ nji váál Dâ ɲə á cɛɛlə nə mə bág də sá yí. Tówágá shé wúgá wa!»

15

Fwámé shug lá kwoolú vînyə

¹ «Mə wə jísə fwámé shug lá kwoolú *vînyə, Dâ jisə mbəəl. ² Lôw wêsh í nóód mádí í kú nə ibumə yí, a yíl wo. Wəəɲg wêsh í ɲə wúmə yí, a kwambulə wo shú nə í nyiɲgəg mpu wúmə. ³ Bi mə bwey ntâg bə mífúbán, minjígulá mə mə jíguli bí myá mí mə bwey fúb bî. ⁴ Nadagá nə mə, námə nda mə mə nada nə bí ná. Lôw lí í cúgə nə ɲkul wúmə ntúni, í kú bə í nóód kug líd. Námə váál ɲgwúd, bí cúgə nə ɲkul bə nə mpumə ɲkí bi anádáyɛ nə mə yí. ⁵ Mə wə jísə shug lá kwoolú vînyə, bi bân mílôw. Nyəəɲg mə nádá nə mə, mə ɲwa jiya nyédí lámúd yé, a bá bə nə ibumə mənəkund mənəkund; bi

14:13 15.16; 17.1 * **14:14** Míl mícilyá mí ayág mí cúgə nə “mə”. **14:15** 14.21, 23; 15.10; 1Yn 5.3; 2Yn 6 **14:16** 7.39; 14.26; 15.26; 16.7, 13; 20.22; 1Yn 3.24; 4.13; Mis 1.4; 2.4 **14:17** 1Kr 2.10-16 **14:19** 16.16; 8.14 **14:20** 5.18 **14:21** 14.15 **14:23** Mbú 3.20 **14:24** 7.16 **14:26** 14.16 **14:27** 16.33; 20.19, 21 **14:28** 8.14 **14:29** 13.19 **14:30** 12.31 **14:31** 15.10; Mat 26.46 **15:1** Ozê 10.1; Sôm 80.9-12 **15:2** Mat 3.10 **15:3** 13.10 **15:4** 6.56; 15.7, 10, 16; Rom 11.17-18; 2Kr 3.5; 4.7; 1Yn 2.6, 28; 3.6, 24 **15:6** Mat 7.19

mə mpú ná bí cugé nə ŋkul sá sâ mə kú bə. ⁶ Múúud mə ká bə kú nada nə mə, bwá bá wusə nyə tóón, a mú bə nda lów kwoolú vînyə í áshígé wúmə yí. Milów myəəŋg mí də shwáás nə ndéé, bwá cwéég myo kul kuda dí, mí kə jígə. ⁷ Bí mə ká nada nə mə, iciyá byâm ŋwa jiya bídí mílámúd íí, bí je gwáámb sâ jêsh bí má jíí yí, í bə. ⁸ Zhíí bí bí nə ŋkul sá ná Dâ ŋwág gúmá yí nyísə ná, bí bóg nə ibumá mən̄kund mən̄kund íí, lwágulə ná bí búəə *ompwíín báamə. ⁹ Mə mə cēel bí námə nda Dâ mə cēél mə ná; nadagá mádí cēelíd. ¹⁰ Bí mə ká wá mílúu máccēx mām dí, bí nada mádí cēelíd, námə nda mə mə wá lúu máccēx mə Dâ dí, mə nada nyádí cēelíd ná.

¹¹ «Mə mə lás nə bí nt̄ni nəcé mə jíí nə məshusug mām mə kálag bídí, bí bóg nə məshusug kú nə nji. ¹² Cēx dām wá: Cílagá bímēfwó nə bímēfwó námə nda mə cēél bí ná. ¹³ Gúl cēelí í ányíŋgé nt̄ə jəəŋg jí ná muud mə kēenzh cug jé shú óshwə bé yí. ¹⁴ Bí mə ká wá mílúu máccēx mām dí, bí búəə oshwə bām. ¹⁵ Mə aŋgē ná ŋwa bí ná osóol ə māsáal, sóol māsáal nyə ádé mpu sâ mása yé ŋgə sá yí. Mə ŋgə ŋwa bí ná oshwə bām, mə a mə sá ná bí mpúg sâ jêsh mə á gwág nə Sóŋgú waam yí. ¹⁶ Bí dí bí a féesh mə; mə wə mə a féesh bí, mə yə bí séy ná bí kág, kə ŋgə bə nə ibumá, ibumá byəəŋg í jí kandugə. Í ká bə nt̄ó, Dâ də bá yə bí sâ jêsh bí má bá də gwáámb nə jíndə dām yí. ¹⁷ Sâ mə ŋgə cí ná bí sáág yí jí ná bí cílag bímēfwó nə bímēfwó.»

Zhíy a shí ga

¹⁸ «Búúud ə shí ga bwá ká mpíi bí, mpugá ná bwá á fwo námə tééd mpíi mə. ¹⁹ Bí mbəm bə búúud ə shí ga, kí buud ə shí ga bwá mə cēel bí ná bí búəə buud bán. Ká, bí cugé búúud ə shí ga, mə a féesh bí, mə wá mbéégí mpédúgá bíndə bwo, gwá wə búúud ə shí ga bwá ŋgə mpíi bí yí. ²⁰ Bí ə tédúgá lósú mə á

lás nə bí yí, ná: “Lwaá í ádé bwele nt̄ə mása”. Kagá mpu ná ŋkí bwá á lwágulə mə cúwáí, bwá bá námə lwágulə bí cúwáí; ŋkí bwá á bə nə məgwág nə lósú wām, bwá bá námə bə nə məgwág nə lósú wún. ²¹ Bwá bá də sá bí isâ íni byêsh nəcé bí bələ búúud bām, bāŋ bwá ámpúyé nt̄əg muud nyə á nt̄i mə yé. ²² Mə a mbəm bə kú zə, zə lésha nə bwo, bwá nda bə nə *sám; ká, bwá cugé nə kəəd bwá káádug shú sám wāŋ ja gaád yí. ²³ Muud ŋgə mpíi mə yé ŋgə mpíi Sóŋgú waamə. ²⁴ Mə a mbəm bə kú sá mísóólúgú mə á sá bwádí myá, mísóólúgú múúud nyə abwélé sá myá, bwá nda bə nə sám; ká, bwá á mə dág mísóólúgú myəəŋgú, nji bwá ŋgə mpíi sá, nə mə nə Sóŋgú waamə. ²⁵ Nji, í ŋgə bə nt̄ó shú ná sâ jíí cilyá bwádí máccēx dí yí í bwámag; jíí cilyá ná: “Bwá á mpíi mə kú nə sâ mə á sá bwo yí.”

²⁶ «Muud mə bá də zə bándulə bí yé mə bá zə, nyə wə Shíshim óbúbálé mə Dâ. Mə bá ŋwa nyə wə Dâ, mə nt̄i bí. Ja á bá zə yí, a bá zə də bwiŋg sâ í dúgyá nə mə yí. ²⁷ Bí, bí mə bá námə də bwiŋg sâ í dúgyá nə mə yí, nəcé shé á mə bə sámbá té mátéédúlé.»

16

¹ «Mə ŋgə bwey jaaw bí isâ íni shú ná bí nda bá bíil mábwbúlánúd. ² Mpugá ná bwá bá də yíl bí *mám páanzə mə mínjígúlád. Dúl wəla í bá nt̄əg zə bə ná, buud bwá bá də téduga ná ja nyāŋ mə gwú ŋgwól a bídí yí, a mə yə Zembí gúmá fwámé yə. ³ Bwá bá də sá nt̄ó nəcé bwá áshígé mpu Dâ, kú námə mpu mə. ⁴ Nji, mə ŋgə bwey jaaw bí isâ íni shú ná ja wəla dəəŋg í bá wós yí, bí ə bá téduga ná mə á shí jaaw bí.»

Séy Nkēŋkē Shíshim mə bá zə də séy yí

«Mə a shígé fwo bwey jaaw bí isâ íni mátéédúléd nəcé sánđə bí sá á bə ná sámbá. ⁵ Ká ja gaád íí, mə zó kə

15:7 15.16 15:8 14.13; 17.1 15:9 13.1; 5.18 15:10 14.15 15:11 16.22, 24; 17.13; 1Yn 1.4
 15:12 13.34; 1Yn 4.11 15:13 10.11 15:16 14.13; 15.7; 16.23-24; Mat 18.19; 1Yn 3.22; 5.14-15; Yuá
 6.70; 13.18 15:17 13.34 15:18 7.7 15:20 13.16 15:21 16.3 15:22 9.41 15:23 Luk
 10.16; Yuá 5.23; 1Yn 2.23 15:24 5.36 15:25 Sôm 69.5; 35.19 15:26 1.15; 5.36; 14.16; 1Yn 5.6-9
 15:27 1.14; Mís 1.8; 1Yn 1.2; 4.14 16:2 9.22 16:3 15.21 16:4 13.19 16:5 8.14

wé muud nyə á nti mə yé, təə muud a bídí sámbá nyə ashílé ntâg mə ná: “Wo ké ngow?” ⁶ Nji, nda mə ngé jaaw bí isâ ini ná, bí mə shîn bul bæ nə məcəy mílámúd. ⁷ Nji, tɛem bæ ntó, mə mə jaaw bí búbálé. Í yida bæ bí nə mfií ná mə kyéyug; mə ká bæ kú kə, muud mə bá zə du bándulə bí yé kú zə bídí. Mə ká yida kə, mə mú bá nti bí nyə. ⁸ Ja á bá ntâg zə yí, a bá zə sá ná buud ɔ shí ga bwé mpúg iwushí básə nə ndí kóómb á *sám, nə otútəlí, nə sémyé mílósú yí. ⁹ Iwushí básə nə ndí kóómb á sám yí básə ná bwé abúgúláyé mə. ¹⁰ Bwé nyiŋgə bæ nə iwushí kóómb á otútəlí dî; byán básə nəcé mə zə kə wé Dâ, bí ányingəyé ná dúg mə.* ¹¹ Bwé ka námə nyiŋgə bæ nə iwushí kóómb á sémyé mílósúd; básə nəcé Zembî mə bwey sámb Cî á shí ga lósú yé†.

¹² «Mə jî ná nə zhwog isâ ná mə ngóg nə jaaw bí; nji, bí cugé nə ŋkul jísow byo kíkídíga. ¹³ Ja Shíshim á obúbálé mə bá zə yí, a bá jaand nə bí ná ndéé bí wámbulə óbúbálé bēsh. Nyə abúle du lás isâ nə lúú yé, a bá du kala bí isâ bwé bá du jaaw nyə yí, a du jaaw bí isâ í bá s̄y yí. ¹⁴ A bá sá ná mə ŋwág gúmá, nəcé a bá du lég isâ byâm a du jaaw bí. ¹⁵ Sâ jēsh Sóóŋgú waam jî nə ndí yí jísə sâ jām, gwé wé mə cí ná a bá jaaw bí isâ á bá lég mádí yí.»

Məcəy mə lâm mə bá nyɛɛ máshusug

¹⁶ «Í mə lúg búbaalé fwála, bí á nyiŋgəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká nyiŋgə c̄ɔ, bí mú nyiŋgə dúg mə.» ¹⁷ Bóól *Ompwíín bwé mú ngə cí bwámé nə bwámé ná: «Jí gwáméfwó á ngé cɛel cí yí? A cí ná: “Í mə lúg búbaalé fwála, bí á nyiŋgəyé ná dúg mə; gúl búbaalé fwála kú nyiŋgə c̄ɔ, bí mú nyiŋgə dúg mə.” Nyə ámə fwo námə cí ná: “Mə zə kə wé Dâ.” Ntó mə ké ná jî?» ¹⁸ Bwé ná: «“Búbaalé fwála” ntó nyɛ mə ké ná jî?

Sə ampúyé sâ á ngé cɛel cí yí.» ¹⁹ Yésus músə mpu ná bwé wál cɛel zə jî nyə mishílí, a mú ka cí nə bwo ná: «Mə ámə cí nə bí ná: “Í mə lúg búbaalé fwála, bí á nyiŋgəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká nyiŋgə c̄ɔ, bí mú nyiŋgə dúg mə.” Gwé wé bí ngé s̄ɔ biméfwó nə biméfwó ná bí mə wámbulə yí? ²⁰ Búbálé, mə jaaw bí ná, bí mə bá jii máyâ, bí tədɛwa, buud ɔ shí ga bāŋ bwé ngé zhwiimbya. Bí mə bá bæ nə məcəy mə lâm, nji məcəy mɔɔŋg mə bá nyɛɛ bí máshusug. ²¹ Ja múdá wəla lə byéyí í du wóós yí, ŋgaá á du bæ nə məcəy. Ŋgaá ja á mə byâ yí nyə ádé ná tédɛga məcəy, a yida gwág máshusug nə a mə byá? ²² Námə mbií ŋgwúd wɔɔŋgá, bí básə nə məcəy ja gaád; nji, mə bá nyiŋgə dúg bí, bí ka bá bæ nə máshusug; muud nyə abúle bwele déég bí m̄n̄ máshusug. ²³ Ja jwôw dɔɔŋg í bá bæ yí, bí abúle ná nyiŋgə jî mə shílí tɔə gúl sâ nə gúl. Búbálé, mə jaaw bí ná, bí mə ká gwáám̄b Dâ sâ nə jínó dām, a yə bí gwo. ²⁴ Wóós nə kíkídíga, bí afwóyé ná gwáám̄b sâ nə jínó dām. Gwáám̄búgá, bí é bii, máshusug ka bæ bí kú nə nji.»

Yésus mə ntə shí ga

²⁵ «Mə mə ngə lás nə bí lósú ní wēsh ómpwokwoond dî. Nji, dúl wəla í bá zə bæ, wəla dɔɔŋgú, mə abúle ná du lás nə bí ntó, mə bá du jaaw bí isâ í dúgyá nə Dâ yí ná kpwóó kpwóó. ²⁶ Jwôw dɔɔŋgú, bí mə bá gwáám̄b Dâ isâ nə jínó dām, mə acíyé ná mə bá jəgula nə nyə shú dún, mbô; ²⁷ nyáméfwó mə cɛel bí. A cɛel bí nəcé bí á cɛel mə, bí magulə nə mə á wú wé Zembî. ²⁸ Mə á wú wé Dâ, mə zə wa shí mishwun; ja gaád í, mə zə wú wa shí mishwun kə wé Dâ.»

²⁹ *Ompwíín bé bwé mú cí nə nyə ná: «Wo mə dúg í, wo mú ngə lás ja gaád ná kpwóó kpwóó, kú ná nyiŋgə bæ ómpwokwoond dî. ³⁰ Sə mə mpu ja gaád nə wɛɛ mə mpú sâ jēsh, ná í ajíyíé ná

16:6 16.22 **16:7** 14.16 **16:8** Mis 24.25 **16:9** 2.23; 5.38; 6.36, 64; 7.5; 10.26; 12.37 * **16:10** Yésus nyə á ngə cɛel cí ná: Zembî nyə e lwágulə otútəlí bé nə kəndúlə Mwān yé kwolós dî shú mísám mí búú, ná ndéé a mú bān ŋwa nyə gwôw nyádí caŋgód. **16:11** 12.31 † **16:11** Iwushí básə ná buud ɔ shí ga bwé amágúláyé ná Zembî mə bwey sámb nyə lósú yé. **16:13** 14.16; 15.26; Mis 16.6-10; 1Yn 2.27 **16:14** 17.1 **16:15** 17.10 **16:16** 14.19 **16:22** 15.11 **16:23** 15.16 **16:25** Mat 13.34 **16:28** 8.14

muud shílég wo shíí. Gwé wé sé má ka magulə né wo a wú wé Zembí yí.»
³¹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bi má ka tɛem magulə ja gaád ɛ́? ³² Dugá, dúl wəla í bá zə bə, í má bwey námə bə, wəla á ná bi é cɪma, muud yēsh kə jé kóómb, bí lúgə mə məmɛfwó. Nji, mə cugé məmɛfwó, sá Dâ wé búsá. ³³ Mə ngə bwey jaaw bí isâ íni shú ná bi bég nə mətəla mádí kwoŋəd. Shí ga í bá lwágulə bí *incwaw í ntug; nji bi ó lwóyá íŋkán, mɛɛ má ntɔ *mánkul má shí ga.»

17

Məjəgula mə Yésus

¹ Ja Yésus nyə á shín lás ntáni yí, nyə bân mpwoombú dúg gwów a mú ci ná: «Ye Dâ, wəla mə wóóss. Ság né Mwân woó ngwág gúmə shú ná Mwân woó kág námə yə wo gúmə. ² A ngwág gúmə shú ná a yég buud bēsh wo á yə nyə wá cug á kandugə kandugə, nda wo á yə nyə ŋkul ná a jwúg nə buud bēsh ná. ³ Cug á kandugə kandugə jəŋg jísə ná muud mpúg wo, fwámé Zembí ngwúnd nə ngwúnd jísə yé, ka námə mpu Yésus-Kríst muud wo á nti yé. ⁴ Mə má sá ná wo ngwág gúmə shí gaád, mə má casulə ísɛy wo á ci ná mə sáág yí. ⁵ Dâ, mə á bwey də bə nə gúmə wódí koogú, shí nə gwəw nda fwo bə; ság ja gaád ná mə nyíngəg bə nə gúmə jəŋg wódí koogú.

⁶ «Buud wo á féesh yə mə mpédúgá buud ɔ shí ga wá, mə á má sá ná bwé mpúg sâ wó jísə yí. Bwé á bə buud bwô, wo á ka yə mə bwo, bwé mú gúmal lésú wô. ⁷ Bwé má mpu ja gaád ná sâ jēsh wo á yə mə yí í á wú wódí, ⁸ nəcɛ icyá wo á yə mə yí, mə á yə bwo byo. Bwé á má bíi byo, bwé á má mpu fwámé mpu ná mə á wú wódí, bwé á má ntəg magulə né wo á nti mə. ⁹ Mə ngə jəgula shú dán, kú bə shú búúd ɔ shí ga; mə ngə jəgula shú búúd wo á yə

mə wá, nəcɛ búsə buud bwô. ¹⁰ Sâ jēsh má jí nə ndí yí jísə sâ gwô, jəŋg jēsh wó jí nə ndí yí jísə sâ jām. Buud wo á yə mə wá bwé á má sá ná mə ngwág gúmə. ¹¹ Mə ányingəyɛ ná bə wa shí, mə ngə zə nūŋ wódí, nji bāŋ búsə ná wa shí. Dâ, wo muud wó ádé sɛɛŋgə nə məbôw yé, baaguləg bwo nə ŋkul nyísə wódí jínə dí yí, ŋkul wo á yə mə yí. Baaguləg bwo ntó, bwé bég sâ ngwúnd námə nda mə nə wo, shwé búsə sâ ngwúnd ná. ¹² Ja sánŋ sá á bə yí, mə á ngə baagulə bwo nə ŋkul nyísə wódí jínə dí yí; mə á də baagusə bwo ná ndɛé, təŋ ngwúnd nyə a shígé jímb, sɛsəalɛ námə nji nyəŋg nyə á bə ná a bá jímb yé. Ntó, sâ jí mícilyád yí í á má bwəma. ¹³ Mə ngə zə wódí ja gaád; mə ngə ná lás lésú ga mə njúl wa shí shú ná məshusəg mām mə kálag bwádí kú nə nji. ¹⁴ Mə á yə bwo icyá byô, buud ɔ shí ga bwé mú ntəg mpíi bwo; bwé mpíi bwo nəcɛ báá bwé cugé búúd ɔ shí ga, námə nda mə cugé múúd a shí ga ná. ¹⁵ Mə acíyɛ ná wo yílúg bwo shí gaád, mbô. Má yida ci ná wo báaguləg bwo, Mbúwálú múúd nda sá bwo sâ. ¹⁶ Bwé cugé búúd ɔ shí ga, námə nda mə cugé muud a shí ga ná. ¹⁷ Ság né bwé ngəg nə bɛ obúbálé bwô, bwé ka ngə béegya nə məbôw; kéel dwô dúsə obúbálé. ¹⁸ Wo á nti mə shí gaád, mə zə námə kənd bwo shí gaád. ¹⁹ Mə tál məmɛfwó jām cé shú ná obúbálé bwé sáág ná bwé béegyág nə məbôw.

²⁰ «Mə aŋgɛ nə bul jəgula nji shú dán. Má jəgula námə shú búúd bēsh bwé bá *búgula mə nəcɛ lán wán wá. ²¹ Mə jəgula nə wo ná bēsh bwé bég sâ ngwúnd. Dâ, wo jí mádí cwú, mə njúl wódí cwú*. Námə nda shwé búsə ntó ná, mə jəgula nə wo ná bwé bég námə shwé dí cwú, buud ɔ shí ga bwé máguləg né wo á nti mə. ²² Mə a má yə bwo milwané wo á yə mə myá, ná bwé bég sâ ngwúnd námə nda shwé búsə sâ

16:32 Zak 13.7; Mat 26.31, 56 **16:33** 7.7; 14.27; 1Yn 5.4 **17:1** 2.4; 11.4; 12.16, 23, 41; 13.31-32; 14.13; 15.8; 16.14; 17.10, 22, 24 **17:2** 3.35; 5.24; Mat 28.18 **17:3** 1Yn 5.20 **17:4** 4.34 **17:5** 1.1-2; 8.58; 17.24 **17:6** 17.26 **17:10** 15.8 **17:11** 6.39; 13.18 bwé bég sâ ngwúnd: 10.30; 17.21-23; Gal 3.28 **17:13** 15.11 **17:14** 7.7; 8.23 **17:15** Mat 6.13; 2Te 3.3; 1Yn 5.18 **17:18** 20.21 **17:21** 5.18; 17.11 * **17:21** Váál á ná, ŋkí muud mə nyíi mə nyúúlád, a kwey wo; ŋkí a nyíi wo nyúúlád, a kwey mə.

ngwúd ná, ²³ í bág ná, mə njúl bwádí cwû, wo njúl mádí cwû, bwá mú bæ sâ ngwúdá váál í jéla yí, buud bwá mú mpu ná wo á nti mə, wó cœel ntâg námá bwo nda wó céél mə ná. ²⁴ Dâ, mə jii ná kál má jísá yí, sênôñ buud wo á yə mə wá sá bág, bwá bényug milwaná wo á yə mə myá. Wo á yə mə myo næcé wo á bwey cœel mə wo nda fwo fwɔ shí nə gwôw. ²⁵ Dâ, wo muud jí tútáí yé, buud ɔ shí ga bwá ámpúyé wo, mœe mə mpú wo, buud wo á yə mə óga bwá á má mpu ná wo á nti mə. ²⁶ Mə a má sá ná bwá mpúg sâ wó jísá yí, mə é nyiŋgə námá ngə sá, shú ná váál cœelí wó céél mə yí í bág bwádí ícug dí, mə njúl bwádí ícugud.»

18

Bwá zó bii Yésus
(*Mat 26.47-56; Mak 14.43-50; Luk 22.47-53*)

¹ Ja Yésus nyə a shîn ci ntáni yí, nyə á kyey, bânôñ *ompwíín bé bwá mú ntɔ Kédron, kə fanwíny; gúl fambá í á dɛ bæ nûñ, bânôñ ompwíín bé bwá á dɛ bwey kə cínɔñg. ² Na ji ná, Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə á bwey dɛ mpu kúkál jœñgú, næcé Yésus nyə á kə dɛ seɛñgya nə ompwíín bé wu ija ija. ³ Milúlúú myâ ofada bânôñ *Ofarizyên bwá á ka kænd kında ózimbi nə ifulísh ná bwá kág bii Yésus. Bwá á ka ŋwa imœs nə malámba nə məkwoɔ mə dóomb. Yúdas mú ŋwa bwo, bânôñ bwá mú kə fambá jœñgúd. ⁴ Yésus nyə á ngə bwey mpu sâ í zə bæ nə nyə yí; a mú ka shísh bwádí, kə jî bwo ná: «Bí ngə sɔ zə?» ⁵ Bwá ná: «Sá ngə sɔ Yésus á Nazarêt.» Nyə nə bwo ná: «Mə wá éga». Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, bânôñ buud óni bwá njúl sámbá. ⁶ Í á ka bæ, Yésus ká námá ci nə bwo ná: «Mə wá éga», seegya nji bwá mú ngə cúculə nə mikwoñ ná ndeé kə ngə búla shí. ⁷ Yésus mú nyiŋgə jî bwo ná: «Bí ngə sɔ zə?» Bwá ná: «Sá ngə sɔ Yésus á Nazarêt.» ⁸ Yésus mú

ci nə bwo ná: «Mə shí ci ná: “Mə wá éga”. Nkí mə wá bí ngə sɔ yé, bídúgá búga, báá bwá kág.» ⁹ Yésus nyə á ci ntó shú ná ciyá nyə á fwo bwey ci yí í bwəmag; nyə á fwo bwey ci ná: «Buud wo á yə mə wá, mə a shígé jímbal tœ ngwúd.» ¹⁰ Ná ndeé, Shímun Pyêr nyə á bæ nə kafwɛɛ. A mú wéem gwo, taad ngwól sóɔl mäsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwá á mbwá mæncwûm. Sóɔl mäsáal wœñg nyə á bæ nə jíná né Málkus. ¹¹ Nji, Yésus mú ci nə Pyêr ná: «Fœnóg kafwɛɛ gwô kúl í dɛ ji yí. Ye mə bág kú ngul bálá Dâ má yə mə yí?» ¹² Ná ndeé, nə kında ózimbi, nə tówe shwóg wán, nə ifulísh í *Oyúden bwá mú bii Yésus, wóɔlə nyə mæñkæda.

Bwá ká nə Yésus wá Hána
(*Mat 26.57-58; Mak 14.53-54; Luk 22.54*)

¹³ Bwá mú tééd fwo kə nə nyə wá Hána, cií mə Kayíf muud nyə á bæ Ajəláci á ofada mbú wœñg dí yé. ¹⁴ Kayíf wœñg wá nyə á ci nə *Oyúden ná í yida bæ nə mfíí ná muud ngwúd yág shú kúl búúd jêsh ncindí yé.

Pyêr mə kályá Yésus
(*Mat 26.69-70; Mak 14.66-68; Luk 22.55-57*)

¹⁵ Shímun Pyêr bá ngwól *mpwíín bwá á ngə bɛ Yésus kúl bwá á ngə kə nə nyə yí. Kálə wóós Ajəláci á ofada dí njów, mpwíín éne nywáá bânôñ Yésus bwá mú nyí, næcé Ajəláci á ofada nyə á dɛ mpu mpwíín wœñg. ¹⁶ Pyêr nye nyə a lág tóón, kúná-kúnə ná mpumbé. Mpwíín Ajəláci á ofada nyə á dɛ mpu éne mú zə tóón, zə lésha nə mudá nyə á dɛ baagulə mpumbé yé ná ndeé nyíngal Pyêr cwû. ¹⁷ Mudá nyə á dɛ baagulə mpumbé yé mú ci nə Pyêr ná: «Ŋgaá wo jî námá mpwíín mə múúd éne.» Pyêr ná: «Kú bæ mê! Mə cugé mpwíín yé.» ¹⁸ Osóɔl ɔ mäsáal bânôñ ifulísh bwá á bæ bwá má jida kuda máág, ka ngə gwáalə, næcé yôñ. Pyêr nyə á ka námá ngə gwáalə kuda cínɔñg bwádí.

17:24 12.26; 17.5 17:25 1.9-10; 8.55; Mat 11.25-27 17:26 17.6 18:1 Mat 26.36 18:2 12.4; Luk 21.37; 22.39 18:3 7.32, 45 18:9 6.39 18:10 Luk 22.36, 38 18:11 Mat 20.22; 26.39 18:13 18.24; Luk 3.2 18:14 11.49-50 18:15 Mat 26.28 18:17 18.25

Ajeláci á ofada mə shílá Yésus mishílí
(*Mat 26.59-66; Mak 14.55-64; Luk 22.66-71*)

¹⁹ Ajeláci á ofada mú ηgə shílə Yésus mishílí mí dúgyá nə *ompwíín bé nə minjígúlá nyə á də jíguli myá. ²⁰ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Mə á də lás nə buud bēsh nə kpwóó-kpwóó, mə á də yə buud minjígúlá ja jēsh *mámpáánzə mə mínjígúlád nə *Luη má Zembî dí, kúl *Oyúden bēsh bwá á də seeηgya yí, mə a shígé də lás máshwoó məshwoó. ²¹ Nəcə jí wó zə ηgə jí mə mishílí yí? Shílag búúd bwá á də gwág mə wá sâ mə á də lás yí, bwá mpû sâ mə á də ci yí.» ²² Ja gúl fulish mə gwág Yésus mə bəsa ntáni yí, a mə tí Yésus bóónz, a bām nə nyə ná: «Wo bəsa nə Ajeláci á ofada ntáni?» ²³ Yésus mú bəsa ná: «ηkí mə ámə jag lás í, lwóg sâ mə ámə jag ci yí. Ká, ηkí mə ámə mpu lás í, nəcé jí wó yíd mə yí?» ²⁴ Hána mú ci nə bwá kág nə Yésus wə Kayíf, bwá mú kə nə nyə, a njúl mánkədad.

Pyêr mə kwo kífya Yésus
(*Mat 26.71-75; Mak 14.69-72; Luk 22.58-62*)

²⁵ Na nyə á bə, Shímun Pyêr ηgə gwáalə kuda. Bwá mú ci nə nyə ná: «ηgaá wo jí námə *mpwíín yé?» Pyêr mú kífya nyə, nyə ná: «Kú bə mē! Mə cugé mpwíín yé.» ²⁶ Ngwól sól məsáal mə Ajeláci á ofada, a njúl nə byél nə muud Pyêr nyə ámə sámə lwá yé, mú máalə nyə ná: «ηgaá mə shí dúg bíná nūη fambá?» ²⁷ Pyêr mú námə nyingə kífya nyə, ηgwúm kúwó í wə kwáág ntág.

Bwá kə nə Yésus wə Pilât
(*Mat 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Luk 23.1-5*)

²⁸ Ná ndeé, bwá mú wú nə Yésus wə Kayíf, kə nə nyə luη mə ηgwáməna. Í á bə mán í mə ηgə ləm. Nji, bwá áshígé nyí luη, nə bwá á bá lweegushi ícug nə ndeé bwá kú ná nə zhií bwá də *Páska. ²⁹ Pilât mú wú luη kə kwey bwo tóón, nyə nə bwo ná: «Bí ηgə ci nə muud

éga nyə ámə sá jí?» ³⁰ Bwá mú bəsa nə nyə ná: «Sə ámə zə yə wo nyə ntáni ntó a kú sá sâ?» ³¹ Pilât mú ci nə bwo ná: «ηwagá nyə, bíméfwó bí kág sámə nyə lású váal məcεε mán mə ηgə ci yí.» *Oyúden ná: «Məcεε məsú mə áηgē nə yə sá ηkul nə sá gwúg muud.» ³² Ciyá ní í mú bwəma nə lwólə Yésus nyə á bwey lwágulə váal shwiy á jálá nə bá yə yí.

³³ Pilât mú nyingə nyí luη. A mú jōw Yésus, jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwū Oyúden?» ³⁴ Yésus mú bəsa ná: «Ye wo ηgə ci ntáni nə lúú wō, ye bóól búúd bwá ámə jaaw wo ntó shú dām?» ³⁵ Pilât mú bəsa nə nyə ná: «Ye mə jí mwā Yúden? Ləəm wō nə milúlúú myá ofada mí ámə zə nə wo zə yə mə; wo ámə sá ná bwo jí?» ³⁶ Yésus mú bəsa ná: «Ijwūga byām í cúgé yā shí ga; í mbām bə ntó, kí buud bām bwá mə zə lumbúlíd, zə kaambulə nə Oyúden nə bwá nda bii mə. Ká, ijwūga byām í cúgé yā wa.» ³⁷ Pilât mú ci nə nyə ná: «Ntó jí ná wo jí Njwū-buud í?» Yésus ná: «Wo mə ci, mə jí Njwū-buud. ηkí mə á zə byél shí gaád í, í á bə shú ηkúmba sâ: nə mə zág lwágulə búúd sâ bwá jōw nə obúbálé yí. Buud bēsh básé búúd wā obúbálé wá bwá də gwágulə sâ mə cí yí.» ³⁸ Pilât mú jí ná: «Jí jí ná obúbálé yí?»

Bwá sámə nə Yésus yág
(*Mat 27.15-31; Mak 15.6-20; Luk 23.13-25*)

Nji nyə á ci ntáni yí, a mú nyingə wú luη cúwo tóón, kə ci nə Oyúden ná: «Mεε mə adúgé nə múúd éga mə sá gúl sâ mábεε bí mə jí nyə shwiy nə ndí yí. ³⁹ Nji, í də bwey bə nə mə dúg bíd bí mbwug ηgwúd fwála lu Páska; nə ndeé, ye bí mə jí nə mə bídúg bí Njwū *Oyúden?» ⁴⁰ Bēsh bwá mú nyingə kām ná: «Mbô! Kú bə nyə! Yidagú bíd sá Barábas!» Barábas éne nye njúl zhiləngaanó.

19

¹ Ná ndeé, Pilât mú kə, kə sá ná bwá fyámúség Yésus milwōη. ² Ozimbi

bwá mú ηwa ísâ yâ mægwaagulá, bwá lwɔ́ *túm gúmá né ndéé jil Yésus lúú; bwá mú námá bwééd nyə káándá ícî atítî. ³ Bwá mú ðu shísh nyédí ðu zə ci ná: «Yé Njwú Oyúden, sá ηgə báág nə wo»; bwá mú ηgə nyífə nyə mæmpóónz. ⁴ Pilát mú nyingə wú luη, cúwo tóón kə ci nə Oyúden ná: «Mə zə sá ná bwá zág yə bí nyə; nji mpugá nə mə adúgé ηkúmba sâ á má sá yí.» ⁵ Bwá mú zə nə Yésus tóón a njúl nə túm gúmá á mægwaagulá nə káándá ícî atítî. Pilát nə bwo ná: «Dugá, muud wá éga.» ⁶ Dúgúlə mílúlúú myá ofada bánŋ ifulísh bwá á dúg Yésus yí, bwá á zə ji kímálə ná: «Bwambuləg nyə kwolós dí, bwambuləg nyə kwolós dí.» Pilát mú ci nə bwo ná: «ηwagá nyə, biméfwó bi bwámbuləg nyə kwolós dí, mεε mə adúgé ηkúmba sâ á má sá yí.»

⁷ Oyúden bwá mú fεel ná: «Sá búsə nə dúl cεε, dwó wá í ηgə ci ná á jalá nə yə, nəcé a ηgə jaaw nyúúl ná a ji Mwân mə Zembí.» ⁸ Ja Pilát nyə a gwág ntó yí, nyə á bul nyingə gwág íkukwende. ⁹ A mú nyingə kə luη kə ci nə Yésus ná: «Wo á zhu ηgow?» Yésus kú bεsa. ¹⁰ Pilát ntág nə nyə ná: «Wó yida ban ná wo ayáláné mə? Wo ampúyé ná mə ji nə ηkul mə bíd wo, mə ji námá nə ηkul mə sá ná bwá bwámbuləg wo kwolós dí?» ¹¹ Yésus mú bεsa nə nyə ná: «Í mbəm bə Zembí kú yə wo ηkul nyɔɔŋgá, wo kú sá mə sâ. Gwá wá jí ná, muud nyə ámə zə nə mə wódí yé má jág bul byaagulə.» ¹² Tééd fwála ni dí, Pilát nyə á ηgə sɔ́ zhíí ná a bíd Yésus, Oyúden bwá mú ηgə kím ná: «Wó ká bíd nyə, sá mpu ná wo cugé shwá mə *Káázəl. Nəcé muud yēsh mə ηwá ícî nə bəd yé má lwágulə nə a ji zhízhíη má Káázəl.»

¹³ Nji Pilát nyə gwág ntáni yí, nyə a cúwo nə Yésus tóón, a mú kə ji jiya nyə á ðu cígal mílésú yí, kúl bwá á ðu jôw ná Mbaadá á məkwóógú məkwóógú yí, heburê dí ná Gabáta. ¹⁴ Na í á bə í njúl jwów bwá dú kwəmsa *Páska yí, jwów í mú ηgeε tólóg dí. Pilát mú ci nə

Oyúden ná: «Dugá Njwú-buud wán.» ¹⁵ Bwá mú ηgə kím ná: «Nji shwiy, nji shwiy. Bwambuləg nyə kwolósəd.» Pilát ná: «Mə bwámbuləg Njwú-buud wán kwolós dí?» Milúlúú myá ofada mí mú bεsa ná: «Sá búsə nə Njwú-buud nji Káázəl.» ¹⁶ A mú ka yə bwo Yésus ná bwá kág bwambulə nyə kwolós dí.

*Bwá bwambulə Yésus kwolós dí
(Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Luk 23.26-43)*

Bwá mú ka bii Yésus, kyey nə nyə. ¹⁷ Nyəméfwó mú ηgə ηkény kwolós jé, ηgə wú ηgwála, ηgə kə kúl bwá jów ná «Kúl á bwundú lúu» yí, heburê dí ná «Golgota.» ¹⁸ Bwá mú kə bwambulə nyə kwolós dí wu, bánŋ bóól búúd obá, nyíga jé kwolós dí ká, nyíga jé dí ká, Yésus jéd tátám. ¹⁹ Pilát nyə á ka cilə búbóómbúd bwá kə bwambulə Yésus dí lúú kwolós dí ná: «Yésus á Nazarét, Njwú *Oyúden.» ²⁰ Ncúlyá Oyúden bwá á lɔ́ búbóómbú jɔɔŋ, nəcé kúl bwá á bwambulə Yésus kwolós dí yí í á bə kúná-kúnə nə ηgwála, cilyá í á bə ntág heburê dí, nə laté dí, nə gurêk dí. ²¹ Milúlúú myá ofada ó Oyúden mí mú ci nə Pilát ná: «Kú bεεg cilə ná: “Njwú Oyúden”. Yidagú cilə ná: “Muud éga nyə á ci ná a ji Njwú Oyúden”.» ²² Pilát mú ci nə bwo ná: «Sâ má má cilə yí, gwá wá má má cilə yí.»

²³ Ja ózimbi bwá á shín bwambulə Yésus kwolós dí yí, bwá á ka ηwa mikáándá myé bwá kaaw mənəkəw mənə, muud nyé ηkəw, muud nyé. Í mú ka lúg wáma jé á cwú. Jāη í á bə síyá ncindí, wú gwôw wóós shí kú nə leedyá. ²⁴ Ozimbi bwá mú ka ci bwámé nə bwámé ná: «Shé kúgá nyaa, shé yídágá jwə bya, dúg múúd nyə é ηwa yé». Í mú síy nda gúl kúkúl mícilyá mí Kálaad Zembí í ηgə ci ná, ná: «Bwá á kawala mikáándá myám nji, bwá á jwə bya shú mbwéédí wám». Ntáni wá ózimbi bwá á sá yé.

²⁵ Í á bə, nyɔɔŋgá yé bá mínyŋə búwá tál nyə kúná-kúnə nə kwolós, nə

Mariya mudá má Klópas, nə Mariya á Magudála. ²⁶ Yésus mú dúg nyóóŋgú, *mpwíin Yésus nyə á də cɛɛl yé tál nyə kúná-kúnə. A mú ci nə nyóóŋgú ná: «Dugí Muda, mwân woó wá éga.» ²⁷ A mú námé ci nə mpwíin ná: «Dugí nyóóŋgú woó.» Tééd wəla níi di, mpwíin wəŋg mú ŋwa nyóóŋgú mə Yésus, kə jil nyádí.

Shwɔy mə Yésus
(*Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Luk 23.44-49*)

²⁸ Ja í má shîn bə ntáni yí, Yésus ŋgə mpu ná isá byêsh í má shîn cishali, nyə á ka ci ná: «Mə ŋgə gwág shwáásúlə minú»; ciyá jəŋg í mú sá ná sá í á bə cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwámag váál í jéla yí. ²⁹ Nyúl mpíí í á bə í tál nə məlwəg má ábibiyezhâ; bwé mú ŋwa eponzh, juwo cínəŋg málwəg má ábibiyezhâ dí, ka fɛɛn mbúmbwá *ízop dí. Bwé mú ka kənd gwo kə dásulə nyə. ³⁰ Nji Yésus nyə á ywó məlwəg má ábibiyezhâ mání yí, nyə ná: «Súsúsá jêsh í má bə.» A mú jweeg lúu, a mú nyiŋg kənd *jîm jé wá Zembî.

Məcií nə məjúwó

³¹ Na nyə á bə, í njúl jwów bwé dú kwəmsa Sábaad yí. *Oyúden bwé áshígé ka cɛɛl ná mimbimbə mí jíg íkwolós dí kə wóós jwów lú Sábaad. Í á ŋgə ntâg bə ná nyâŋ Sábaad nyə é cɔ bóólúgá bêsh*. Ná ndéé, bwé á ka kə jî Pilât ná a yág bwo ŋkul ná bwé búgəg buud óni məkuú, ka yíl bwo íkwolós dí. ³² Ozimbî bwé mú kə, kə búgə áshúshwóógú məkuú, búgə námé ábɛé. ³³ Ja bwé á kə wóós wá Yésus yí, bwé mú kwey ná a má bwey yə, bwé nda ntâg búgə nyə məkuú. ³⁴ Ngwól zimbî mú yida ŋwa kwəp, juwo nyə ntág lú mwəp dí, məjúwó nə məcií má ó júg ntâg. ³⁵ Muud ŋgə bwiing isá ini yé nyə a dúg byo nə mísh mé. Bwiingúlə á ŋgə bwiing yí wúsə nda óbúbálé bwé ŋgə

magulə ná; a mpú ná a ŋgə bwiing sá jisə búbálé yí. A ŋgə bwiing gwo shú ná bi búgúlág námé. ³⁶ Í á sɔy ntáni ná sá jí cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwámag, ná: «Təə yasə jé ŋgwúd nə ŋgwúd í áshígé bwɛɛ búg.» ³⁷ Í nyiŋgə námé bə cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Bwé bá dúg múúd bwé á cúwal nyúúl yé.»

Bwə ká dəl Yésus
(*Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Luk 23.50-56*)

³⁸ Ngwól múúd nyə á də bə Arimatê ná Yóseb, nyə á də bə *mpwíin mə Yésus shwoód a dúgə fúnda *Oyúden. Ja ózimbî bwé á shîn kə búgə buud ɔ íkwolós məkuú bwé juwo Yésus kwəp ntág lú mwəp dí yí, Yóseb nyə á ka wé Pilât ná Pilât yág nyə wáda ná a kəg yíl mbimbə mə Yésus kwolós dí. Pilât mú magulə. Yóseb mú kə ŋwa mbimbə mə Yésus. ³⁹ Nikodêm muud nyə á fwo kə wá Yésus gúl búlú dí yé mú námé zə, a mbíd bíl íkáá í labínda bwé á də jôw ná aloês† yí fulá nə mîr†. Fulá wəŋg wêsh í á jee bə okílo məwúm málól. ⁴⁰ Yóseb bá Nikodêm bwé á ka ŋwa mbimbə mə Yésus, bwé fulə wo nə obándáshi, wá ólabínda, váál Oyúden bwé dú sá ja bwé dúl mbimbə yí. ⁴¹ Gúl fambá í á də bə nûŋ kúl Yésus nyə á bə kwolós dí yí, nyúl shwôŋ njúl cínəŋgú gúgwáan, bwé kú fwo bwɛɛ dəl múúd cwú. ⁴² Nda jwów dəŋg í á bə jwów bwé dú kwəmsa Sábaad yí ná, bwé á shwal wá mbimbə mə Yésus shwoŋ nyóóŋgúd nəcé í á bə kúná-kúnə.

20

Ompwíin bwé ká dúg shwoŋ
(*Mat 28.1-10; Mak 16.1-8; Luk 24.1-12*)

¹ Jwów shwéndɛ mə dú tééd yí, ná námé yídúgú yídúgú, Mariya á Magudála nyə á kə shwoŋ dí. A mú kə kwey kwóógú kú ná nyiŋgə bə kúl í á ŋgə juwal shwoŋ yí. ² A mú kə nə kúl

19:28 Sòm 22.16   **19:29** Sòm 69.22   **19:31** Mbá 21.22-23   * **19:31** Nyə é cɔ bóólúgá bêsh nəcé a bwəmalə nə Páska.   **19:34** 1Yn 5.6   **19:35** 15.27; 21.24   **19:36** Sòm 34.20-21; MmN 12.46   **19:37** Zak 12.10; Mbú 1.7   **19:38** 9.22   **19:39** 3.1-2   † **19:39** aloês: Í á bə labínda bwé á də gwáágulə mimbimbə yé.   † **19:39** mîr: Nyə á bə mósól mákúl mə líí bwé á də sá bósól ólabínda nə míl mímyudú nə ndí yí. Wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá dí.   **19:40** 12.7   **20:2** 13.23

wá Shímun Pyêr bá nyɔɔŋg *mpwíín Yésus nyə á ðə cɛel yé. A mú kə jaaw ná: «Bwə mə yíl Cwám̄ba shwóŋud, sá ámpúyé kúl bwə mə kənd nyə yí.»³ Pyêr mú cúwo tóón, ŋgwól mpwíín cúwo námá, bwə mú kə kúl bwə á ðəl Yésus yí.⁴ Bêsh obá bwə á ŋgə kə nə mikúlá, nji, ŋgwól nyə á ŋgə bul ju cɔ Pyêr, a mú kə tééd kumə shwoŋ dí.⁵ A mú bɔɔlə, a mú dúg nji obándáshi bwə á ðəl Yésus nə ndí wá bwə mbwúgá. Nji nyə a shígé nyíi shwoŋ dí cwú.⁶ Shímun Pyêr nyə á ŋgə bɛ nyə, a mú zə wóós jé ja, a nyíi shwóŋud. A mú ðə dúg óbándáshi bwə á bə bwə mbwúg cínɔŋg wá.⁷ A mú námá ðə dúg kúl káándá bwə á wóólə mbimbə lúu nə ndí yí, jâŋ í á shígé bə kúl óbándáshi bwə á bə yí, í á bə yé fúlá, í mbwúg jé kóómb.⁸ Na, ŋgwól mpwíín, nyɔɔŋg nyə á tééd wóós yé, mú ka zə nyíi shwóŋud, a mú dúg, a mú *magulə.⁹ Í á bə nəcə bwə áshígé fwo mpu wámbulə sâ í á bə mícilyád yí, nə Yésus mə jalá nə bá gwúm.¹⁰ Ja ómpwíín bwə á shîn dúg ntáni yí, bwə á ka nyiŋgə kə bwədí.

*Mariya á Magudála mə dúg Yésus
(Mak 16.9-11)*

¹¹ Mariya nyə a lág tóón, shwoŋ dí kúnə-kúnə a ŋgə jii. Nyə á ka námá kə bɔɔlə shwoŋ a ŋgə jii.¹² A mú dúg wéŋgəles obá nə mikáándá mí áfufumə bwə njúl kúl mbimbə mə Yésus í á bə í mbwúg yí, nyíga ŋgeɛ kóómb lúú, nyíga ŋgeɛ kóómb məkuú.¹³ Wəŋgəles bwə mú ji nyə ná: «Amuda, jí wó ŋgə jii yí?» Nyə nə bwo ná: «Bwə mə yíl Cwám̄ba waamá wa, mə ampúyé kúl bwə mə kənd nyə yí.»¹⁴ A ŋgə ná lás ntáni, a mú yid, a dúg ntâg Yésus tál, nji a kú mpu nə jisə nyə.¹⁵ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, jí wó ŋgə jii yí? Wo ŋgə sɔ zə?» Mariya mú téduga nə muud mə ðə sêy cínɔŋgú fambé wə ŋgə jii nyə ntáni éne. A mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, ŋkí wo wə wo ámə yíl nyə, jaawug mə

kúl wo ámə kə kənd nyə yí, mə kə ŋwa nyə.»¹⁶ Yésus mú jêw nyə nə jíné dé ná: «Mariya.» A mú yid wə Yésus ci nə nyə heburə dí ná: «Rabúni», ntó mə kə ná «Yíguli.»¹⁷ Yésus mú ci nə nyə ná: «Kú kúnnya nə mə, nəcə mə afwóyé bád kə wə Sóóŋgú waamə. Yidagú kə jaaw ómínyoŋə bâm nə mə zə bád kə wə Sóóŋgú waamə jisə námá Sóóŋgú wán yé, wə Zembí waamə jisə námá Zembí wán yé.»¹⁸ Mariya á Magudála músə kə jaaw *ómpwíín ná: «Mə ámə dúg Cwám̄ba», a mú ntâg jaaw bwo nda Cwám̄ba nyə ámə ci ná.

*Ompwíín bwə dúg Yésus
(Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Luk 24.36-49)*

¹⁹ Námá mpwó-kugú á jwêw ŋgwúd nə ŋgwúd ni, jwów shwéndə mə ðə tééd yí, *ompwíín bwə á bə njów. Bwə á ŋgə ji nə mimpumbé minjuwulá, ŋgálə fúndə *Oyúden. Seegya ná, Yésus mə cúwo, zə tów bwo tátám, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí.»²⁰ Ja á mə ci ntáni yí, a mú lwágulə bwo məbwə nə ntág lú mwɔ. Ompwíín bwə mú bul gwág məshusug nə dúgúlə Cwám̄ba.²¹ Yésus mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí. Námə nda Dâ nyə á nti mə ná, mə ka námá kənd bí.»²² Ja á mə shîn ci ntáni yí, a mú yámb bwo ŋgúl, nyə ná: «Lágúgá Nkɛŋkɛ Shíshim;»²³ buud bí mə bá ðə juu nə *misám wá, bwə bá ðə lág ijuugá; bɔɔŋg bí ábúle ðə juu wá, bwə ábúle ðə lág ijuugá.»

Yésus bá Tómas

²⁴ Na, Tómas, ŋgwól múúd á buud wúm nə óbá, nyɔɔŋg bwə á ðə námá nyiŋgə jêw nə Wáás yé, nyə a shígé bə ja Yésus nyə á zə wóós *ómpwíín bə dí ni.²⁵ Bóól ómpwíín bwə á ka jaaw nyə ná: «Sə báá sə ámə dúg Cwám̄ba». Nye mú ci nə bwo ná: «Mə jii nə mə dúgúg məluun mə məsún nyédí məbwəd, mə wá nyiné cínɔŋgú, mə juwo məbwə kúl bwə á juwo nyə kwɔɔ ntág lú mwɔ dí

20:6 11.44 20:9 Sôm 16.10-11; Luk 24.26-27; Mis 2.25-31; 1Kr 15.4 20:13 20.2 20:14 21.4; Luk 24.16 20:17 ómínyoŋə bâm: Rom 8.29; Heb 2.11-12 20:19 9.22; 14.27; 20.1 20:20 19.34; 20.25, 27 20:21 17.18 20:22 14.16 20:23 Mat 18.18 20:24 Tómas: 11.16; 14.5; 20.27; 21.2 20:26 20.19

yí. Té má afwóyé dág íyuug byəŋg yí, mə cugé nə ŋkul *magulə.» ²⁶ Í á ka bə, ja shwéndε ncindí nyə a bwəma yí, ompwíín ó Yésus bwə á nyingə bə seəŋgyá njów, bə́nəŋ Tómas jəŋ ja. Se-egya ná, Yésus mə zə, zə tōw bwo na tútám, mimpumbé mí njúl min-juwalá, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí.» ²⁷ Nyə ntāg nə Tómas ná: «Ntīg nyiná mbwə gwō wa, dūgí məbwə mām; ntīg mbwə zə wá wa mádí ntīg lú mwə dī, yəwəg ŋgələ sá məshwán, maguləg.» ²⁸ Tómas mú bəsa nə nyə ná: «Cwám̄ba waamá nə Zembí waam.» ²⁹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wo má ka magulə nəcé wo dūgúle mə! Buud bwə ŋgə magulə bwə kú fwo dūg mə wá, báa bwə má jəla.»

³⁰ Yésus nyə a sá námá mósól zhwog məshimbá ompwíín bé bwə ŋgə dūg; mām mə cūgə cilyá wa kálaad égaád. ³¹ Məŋg məsə cilyá wa má məsə shú ná bi máguləg ná Yésus jisə *Kříst, *Mwān mə Zembí, bí má ká magulə ntó bí *bə nə cug jíná déd.

21

Ompwíín zaŋgbá bwə dūg Yésus

¹ Ná ndéé, fwála í á zə cə; Yésus mú námá nyingə zə lwóya *ompwíín bé nyúul ncindyé mām Tiberyad. Í á bə ntúga: ² nə Shímun Pyêr, nə Tómas bwə á də námá nyingə jəw nə Wáás yé, nə Natanaél muud á Kana faan lú Galilê, nə bwān ó Zhébedé, nə bósól ómpwíín bé óbá bwə á bə bwə njúl. ³ Shímun Pyêr mú zə ci nə bósól ná: «Mə zə kə shwey óshū». Bwə ntāg ná né ná: «Shé má zə kə.» Bwə mú kə, kə kəwa byósólád. Nji, bwə áshígé bii təə shú búlú nīd. ⁴ Ná ndéé, ja mán í má zə ŋgə lām yí, Yésus mú zə, zə tōw cínú, ompwíín nda mpu ná jisə nyə. ⁵ A mú ci nə bwo ná: «Náaa, bwān e, bi á bəyé nə búbaalé óshū na?» Bwə ná: «Mbô.» ⁶ Nyə nə bwo ná: «Wusəgá wód dán kósomb byósól á mbwə məncwūm, bi é

bii óshū.» Bwə mú wusə, wód í mú bii óshū bímbí á ná bwə kú ná nə ŋkul júgə. ⁷ Mpwíín Yésus nyə á də cəel yé mú ci nə Pyêr ná: «Cwám̄ba wə éne!» Nji Shímun Pyêr nyə a gwág ná jisə Cwám̄ba yí, nda nyə á bə shushwáás ná, a mə bwáád míkáándá, mə kəl nyúul májúwó. ⁸ Bósól bwə mú ŋgə zə nə byósól bwə ŋgə julə oshū lwándúla wódád ná cwósól. Bwə áshígé bul bə shwóg-shwóg nə bwūŋ, í á jee bə nji omáda təd*. ⁹ Ja bwə má wósós cínú yí, bwə mú kwey kuda máág, oshú bwə mbəd cínəŋg, nə íbuléd. ¹⁰ Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá nə bósól óshū bí má bii óni.» ¹¹ Shímun Pyêr mú nyingə kəwa byósólád, a mú kə julə wód lwándúla nə məma óshū təd nə məwūm mətóon nə ólól. Oshū bwə á tēem bə ntáni, wód í áshígé nyey. ¹² Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá də.» Təə muud nyə áshígé jī nyə ná: «Wo wə zə?» Bēsh bwə á ŋgə bwey mpu ná jisə Cwám̄ba. ¹³ Ná ndéé, Yésus mú shísh, a ŋwa íbuléd yə bwo, a ŋwa námá óshū yə bwo. ¹⁴ Na nyə á bə ja aléel Yésus lwóyalə nyúul ómpwíín bé dí ja nyə á shīn gwūm yí.

Yésus bá Pyêr

¹⁵ Ja bwə má shīn də yí, Yésus mú jī Shímun Pyêr ná: «Shímun mwā mə Yuánes, ye wó cəel mə cə bímbí búga bwə céel mə yí?» Shímun ná: «Haaw, Cwám̄ba. Wo mpú ná má cəel wo.» Yésus ntāg nə nyə ná: «Wíílúg mə bwān ó ncwəmbε bām.» ¹⁶ Yésus mú nyingə jī nyə ja ábée ná: «Shímun mwā mə Yuánes, ye wó cəel mə?» Nyə ná: «Haaw, Cwám̄ba. Wo mpú ná má cəel wo.» Yésus nə né ná: «Bág mə mbaagulə incwəmbε.» ¹⁷ Yésus mú nyingə jī nyə ja aléel ná: «Shímun mwā mə Yuánes, ye wó cəel mə?» Pyêr mú bə nə məcəy mə lām nə Yésus jílə nyə ja aléel ná: «Ye wó cəel mə?» A mú ntāg bəsa ná: «Cwám̄ba, wo mpú ísá byēsh, wo mpú ntāg ná má cəel wo.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Wíílúg mə incwəmbε

20:29 1Pr 1.8 20:30 1.14; 2.11 20:31 3.15; 1Yn 5.13 21:3 Luk 5.5 21:4 20.14; Luk 24.16

21:6 Luk 5.5-7 21:7 13.23; Mat 14.29 * 21:8 Okudé mitəd mimbá. 21:11 Luk 5.6 21:13 6.11; Mat 14.19; 15.36 21:14 20.19, 26 21:15 Wíílúg mə bwān ó ncwəmbε bām: 10.14-16; Mis 20.28; 1Pr 5.2 21:18 2Pr 1.14

byâm. ¹⁸ Búbálé, má jaaw wo ná, ja wó á ða bæ ncwámá yí, woméfwó wo á ða cęęlę kandá, wo kę kúl wó cęel kę yí. Ja wó bá bæ cwúcwúúl yí, wo bá ða tęg mábwá, buud oshús ða cęęlę wo kandá, kę nę wo kúl wó shígé cęel kę yí.» ¹⁹ Na nyę á bæ ná, Yésus nyę á ngę lwágulę mbií shwiy Pyêr mę bá yę yí, shwiy í bá yę Zembî gúmá yí. Ja nyę á shîn ka jaaw nyę ntó yí, nyę á ka ci nę nyę ná: «Bęg mę.»

²⁰ Pyêr nyę á ka yid, a mú dág *mpwíín Yésus nyę á ða cęel yé ngę zę nyédí mpás, mpwíín nyę á jágwo Yésus bud dí ja bwá á ngę ða yí, jî nyę ná: «Cwámba, zó nyę é kusha nę wo?»

²¹ Ja Pyêr má dág mpwíín éne yí, a má jî Yésus ná: «Nyíga nyę mę bá shúgula ntudel?» ²² Yésus mú bęsa nę nyę ná: «Mę ká ci nę a bág cugę kę wós ja mę bá nyiņgę zę yí, jí í dág wo cínęng yí? Węę bęg mę.» ²³ Tęéd fwála ni dí, lâņ mú kyey óbúgula bęsh dí ná mpwíín wőņgú nyę abúle yę. Í njúl ná Yésus nyę a shígé ci nę Pyêr ná mpwíín wőņgú nyę abúle yę, nyę yida ci ná: «Mę ká ci nę a bág cugę kę wós ja mę bá nyiņgę zę yí, jí í dág wo cínęng yí?»

²⁴ Mpwíín wőņg wá ngę bwiiņg isâ íga, nyę wá nyę á cilę byo; sé má mpú ntág ná bwiiņgúlę yé wúsę nda óbúbólé bwá ngę magulę ná. ²⁵ Bíl ncúlyá isâ Yésus nyę a sá yí bísę. Byêsh í á mbêm ngę kę mícilyá ði, shí ga bæ bíbilyá shú ókálad ę mícilyá myőņg.

Misóólúgú mí búúd ɔ Iwámá Isâ í dúgyá nə kálaad Misóólúgú yí

Misóólúgú mí búúd ɔ Iwámá, jisə cilyá ábée mə Lúkas Kálaad Zembî dî. A ngə jaaw váál búúd ɔ Iwámá ɔ Yésus bwə á bwiing Jɔjɔ Kéel yí.

Mətéédulé mə kálaad mə lwágulə sá ná Yésus nyə á bwəndɛ fəg shú Dɔ dé, nyə á ka jaaw bwo fəg nyəngá ná sán sán (1.8): «bi mə bá lég nkúl í bá zhu wə Nkɛŋkɛ Shíshim, zə bídí, bi músə bá bwiing lán wám, tééd Yurúsəlem, kala Yudéa, kə kumə Samariya, kə wóós íjumə í shí byêsh dî.»

Kálaad Misóólúgú ji ka bə nə məma mánkəw məbá:

(1) Ja Yésus mə shín kə gwów yí, a mə nti búúd bé Nkɛŋkɛ Shíshim nyúúlád jwəw lú Pantekôt. *Dɔ mə Zembî í mú tééd Oyúden dî (1.1–12.25), í mú ka ngə bwaag.

(2) Jɔjɔ Kéel nyə á kə námə ná ndeé kə kumə Róma, shug lú ləoməd (13.1–28.31). Tééd lúu 13, Pwól wə ngə bul nyîn: í bul bə mínjənd milól nyə a sá myá.

Kyeyúlə Jɔjɔ Lán í á ngə kyey ntáni kú bish məkwowəla ni í cúgé nji sáal búúd ɔ Iwámá bənəŋ oshwə bán; í bul bə ná Nkɛŋkɛ Shíshim wə nyə á ngə sá ná Dɔ mə Zembî í ngəg nə bwaag.

Zembî nyə á kaag buud Nkɛŋkɛ Shíshim

¹ Tyofil, mə a tééd cilə kálaad ashúshwóógú ná mə bwiing sá jêsh Yésus nyə a sá yí, nə jəng jêsh nyə á jíguli yí tééd mətéédulé ² kə wóós jwəw nyə á bən kə gwów yí. Jwəw dəngú, nə nkul á Nkɛŋkɛ Shíshim, nyə á fwo shín lwágulə *buud ɔ Iwámá bé nyə

á féesh wá sá bwə jálá nə bá sá yí. ³ Búúd ɔ Iwámá bé bəng dí wə nyə á lwóya nyúul mpəsə micúŋ nə shwi y dé yí. Nyə a lwágulə bwo iyuug mimbíi mimbíi ná a jisə kuwó, bwə ngə dúg nyə tən mwəw məwum mənə, a ngə bwiing bwo isâ í dúgyá nə Faan mə Zembî yí.

⁴ Í á ka zə bə, dani jwówúd í, bənón bwə ngə də, a mú báasulə bwo ná: «Bí kú bá tí mákuú Yurúsəlem, bí ɔ bá fwo bwánd sá Dá nyə á kaag yí, sá bí á gwág nə mə yí.» ⁵ Nyə nə bwo ná: «Yuánes nyə nyə á duu buud nə məjúwó, bí bən bi mə zə bá duwan nə Nkɛŋkɛ Shíshim námə mwəw mégaád.» ⁶ Bêsh bwə mú ka jî nyə cən ngwúd ná: «Cwamba e, ye ja gaád wə wó zə kwo tál íjwúga yá *Izəryél yí?» ⁷ A mú ci nə bwo ná: «Bí dí bí ná bi mpúg máfwála nə ija Dá nyəmfwó nyə á təl yí. ⁸ Nji, bi mə bá lég nkúl í bá zhu wə Nkɛŋkɛ Shíshim, zə bídí, bi músə bá bwiing lán wám, tééd Yurúsəlem, kala Yudéa, kə kumə Samariya, kə wóós íjumə í shí byêsh dî.»

*Yésus mə kə gwəw
(Luk 24.50-53)*

⁹ Ja nyə á shín lás nə bwo ntáni yí, bwə ngə dúg nyə, a mú nkən kə gwəw, nkúdu mú shweel nyə, mísh mán mə kú ná dúg nyə. ¹⁰ Bwə ngə ná dúg ngəe jon dí wú nyə á kə wá, seegya ná buud obá bwə mə wóós bwo na koogú, bwə njúl nə mimbwéedí mí áfufumá. ¹¹ Buud óni bwə mú ci nə bwo ná: «Yé búúd ɔ Galilé, jí bí mə ká bwən na dū dúg jon dí yí? Yésus mə bən kə jon dí béegya nə bi éne, nyə é bá námə kwo zə mbií ngwúd bi ámə dúg a ngə kə jon dí ni.»

¹² Ntó, bwə mú tí njənd wúlə mbúmbún á wəolivyé, kálə Yurúsəlem, cínəngú jisə cé zhí múúd mə kyéy jwəw lú sábaad yí*. ¹³ Ja bwə mə wóós Yurúsəlem yí, bwə mú bád fúm á njów

1:1 Luk 1.1-4   **1:2** 10.41; 13.31; 28.23; Luk 24.36-42, 46-51; 1Tm 3.16   **1:4** Luk 3.16; 24.49; Yuá 14.16   **1:6** Luk 24.21   **1:7** Mak 13.32   **1:8** Luk 24.47-48 bi músə bá bwiing lán wám: 1.21-22; 2.32; 3.15; 5.32; 10.39; Yuá 15.27   **1:9** Luk 24.51; Yuá 6.62; 1Pr 3.22   **1:10** Luk 24.4   **1:11** Luk 21.27; Mbú 1.7   **1:12** Luk 24.52   * **1:12** Cɛɛ mə Moyíz í á də ci nə nkí muud mə cəel sá njənd jwəw lú Sábaad í, a kú ntɔ kilomáda ngwúd.   **1:13** Luk 6.14-16

dí gwôw, kúl bwé á ðu seengya yí, nê Pyêr, nê Yuánes, nê Zhâk bá André, nê Fílíp bá Tómas, nê Batálumî bá Matiyô, nê Zhâk á mwân mæ Alfê, nê Shímun nyê á bæ gwoong á mæcey má lœm dí yé, nê Yúda mwân mæ Zhâk. ¹⁴ Bêsh bwé á ðu sá zény májægula lâm ηgwúd, bânêh bóól búdá, nê Mariya nyœœngú mæ Yésus, nê omínyœhê ó Yésus.

Bwé féesh jilá mæ Yúdas

¹⁵ Dúl jwówúd ntáni, obúgula bwé má seengya je bæ tâh buud tæd nê mæwûm mábá, Pyêr nyê á tâw shí, a mú ci nê bwo ná: ¹⁶ «Bwááng ó, Nkênkê Shíshim nyê a lás mpu má *Dávid dí, sâ jœœng jísê cilyá shú má Yúdas. Nyê wé nyê á ηgê kâ nê buud bwé á kâ bii Yésus wá. Í á jii ná sâ jísê mícilyá mí Kálaad Zembî ði yí í bwémag. ¹⁷ Yúdas nyê á bæ námé gwoong jísúd, Zembî nyê a yê námé nyê ηkœw sáal gaád. ¹⁸ Nji, *mwaanê bwé á jéna nê nyê ná a sáág olíngê nyê á sâ wá, nyê á kusê shí nê mwaanê wœœng. Nyê á kâ kâ kaduwa shí cínœng mbúmbudí, a mú kœœd tâm kug, iság nê incuwa ciim shí nê shí†. ¹⁹ Buud œ Yurúsalem bêsh bwé á shí mpu sâ jœœng, nê ndéé bwé á gwiid shí nyœœng ná Akéludama, ntó má kâ ná “Shí mæcií”. ²⁰ Mpugá ná jísê cilyá kálaad osôm ði ná: “Dénd dé í lágúg wuul, muud kú ná bá ji cínœng”. Í njúl námé kwo bæ cilyá ná: “Ngwól múúd ηwág jiya jé”.

²¹ «Ntó, sá búse nê bóól búúd wa, buud sánêh bwo sá á ðu ηgê jaand ja sánêh Cwámbe Yésus sá á bæ gwoong yí, ²² tééd nduwán má Yuánes Nduu-buud kâ kumæ ja nyê á bân kâ jœœ dí yí. Í jii ná ηgwól múúd á cínœng zág seengya nê sá, sánœh zê ηgê bwíng gwúmále Cwámbe nyê a gwúm yí.» ²³ Bwé mú lwágulê búúd obá, nê Yóseb nyê á bæ nê dúl jínê ná Barsábas, bwé dúgê námé nyíngê jœw ná Yustos yé, nê Matiyas. ²⁴ Nê ndéé, buud bwé mú jægula nê

Zembî ná: «Cwámbe e, wo muud mæ mpú mílâm mí búúd bêsh yé, lwóg sá nyœœng wó má féesh wa búúd obá óga dí yé, ²⁵ a zág ηwa jiya wa sáal *búúd œ lwámád, nœcé Yúdas nywáá nyê á myaas jiya jœœngê, a kâ ηwa jœœng í á jêla nê nyê yí.» ²⁶ Bwé mú jwœ bya shú búúd obá bœœng, mpaambé í mú féesh Matiyas, bwé músê seeng nyê nê buud œ lwámá wûm nê ηgwúd.

2

Nkênkê Shíshim má shulê jwôw lá Pantekôt

¹ Ja jwôw lá Pantekôt í á wóos yí, bêsh bwé á bæ bwé njúl kakúl ηgwúd. ² Seegya ná nyúl ncíndá mú zhu gwôw námé nda ja mæma ηkwœ mæ ðu kunj yí. Ncíndá nyœœng í mú lwánd njów bwé á bæ yí wêsh ná cwóó. ³ Nê ndéé bwé mú dúg bíl ísâ í ηgê wóos nda mæjûm má kuda. Isâ byœœng í mú ηgê bóóg ηgê kâ baduwo muud yêsh nyúúlúd. ⁴ Bêsh bwé mú lwánd nê Nkênkê Shíshim ná cwóó, bwé mú tééd ηgêlê lás móól mákêl nda Shíshim í á ηgê sá ná bwé lásúg ná.

⁵ Í á bæ *Oyúden bwé njúl Yurúsalem, Oyúden bwé má wá lâm wé Zembî wá, bwé á zhu ílwoh í búúd byêsh bísê jœœ dí shí yí. ⁶ Ja sâ ni má gwíng lœœm nê lœœm yí, búúd bwé mú zê seengya bwé kú mpu sâ bwé cíg yí nœcé muud yêsh ηgêlê gwág obúgula bwé ηgê lás kál lá byélé dé. ⁷ Fug í á jimb bwo mílúúd, bwé ηgê jág bul káam, bwé mú ηgê ci ná: «ηgaá ná búúd bwé ηgê lás óga bêsh búse buud wâ Galilé? ⁸ Kâ ntúdelé í mpú zê bæ ná sá ηgêg nê gwág bwé ηgê lás mækál mósá, muud yêsh yag kál lá byélé dé yé? ⁹ Nê Oparut, nê buud ó Mædi nê bœœng wâ Elam, nê bœœng bwé ðu ji Mæzhuputamî nê Yudéa, nê bœœng wâ Kapados námé, nê Pôh nê Azi, ¹⁰ nê Frizhî, nê Pamæfilí námé, nê Igípten, nê mæfaan má Libî mâ ηgêé ηgwála Sirên, nê buud bwé ámæ zhu Róma wá,

1:14 Luk 23.49   **1:16** Sôm 41.10   **1:18** Mat 27.3-8   † **1:18** Bwœœdagí lân ga nê wœœng wúsé Mat. 27.5 yí.   **1:20** Sôm 69.26; 109.8   **1:21** Luk 1.2; 3.21; 24.51   **1:24** Yuá 2.24-25   **1:26** Mik 16.33
2:1 Lœv 23.15-21; Mbá 16.9-11   **2:3** Luk 3.16   **2:4** bwé mú lwánd nê Nkênkê Shíshim ná cwóó: 4.31; 6.3, 5; 7.55; 8.17; 10.44; 11.15, 24; 13.9; 15.8; 19.2, 6 lás móól mákêl: 4.31; 10.45-46; 19.6; 1Kr 12.10; 14.2-12   **2:7** 1.11

11 fwámé Oyúden, nə ojón bwá á zə nyí misóon Oyúden dí wá, nə buud ó Kərêt nə Arabî. Ntədəlé sá ngə gwág buud óga bwá ngə bwiiṅg məma misóólúgú mí Zembî sádí mákál má byélé dí yé?»
 12 Bêsh fug í á jimb milúúd, bwá kú ná mpu sâ bwá cíg yí. Bwá mú ka ngə cí bwámé nə bwámé ná: «Jáyé í má bə ga?»
 13 Bóólúgá bəṅ bwá mú ngə cágələ obúgələ, bwá ná: «Bwá má lwánd nə məlwəg.»

Pyêr mə lás kaand

14 Pyêr bənəṅ *buud ɔ lwámá wûm nə ngwúd bwá mú ka zə tōw tām buud. Pyêr mú bən kál gwów-gwōw, lás nə bwo ná: «Yé *Oyúden nə bî bēsh buud bí ngə ji Yurúsəlem wá, bî ɔ mpú nti málwə kəga mádí, bî má jəlá nə mpu sâ ga. 15 Buud óga bwá anğé nə fudə nə məlwəg nda bí ngə cí ná. Nğáá nə jwōw dásə ná nji məwəla ibuu mâ mpámán mpámán. 16 Í yidá bə ná sâ Zhuwəl *muud micúndé nyə á jaaw yí, gwá wá í má bwəmə ga, nyə á cí ná:

17 Í bá bə ná, mwōw mâ məzhúgúlâ, mə bá shwu múúd yēsh Shíshim wām. Zembî má cí ntó. Bwān bən wā budûm nə wā budá bwá bá cúndə micúndé myām, məncwámá mán má dúg *məntamá má á mísh né bagó*, icwúcwúúl bín dúg mántamá.

18 Jí ntó. Mə bá shwu ósól ɔ məsáal bām Shíshim wām mwōw mōṅgúd, tōw ósól ɔ məsáal wá budûm, tōw wā budá, bēsh bwá mú bə búúd ɔ micúndé.

19 Mə bá wéeshuli *ísâ í mímbúgú gwów jonud, mə sá *ísâ í ntó búúd ṅkwón yí shí mishwun.

Í bá bə, nə məcií nə kuda, nə ṅgúd yíle,
 20 shúshwóógú nə mwásé má Cwámba í zág wóós, məma mwásé áṅkəṅkənwā wōṅg,

jwōw í bá shwóola bə yídúgú, mbyól bə məcií.

21 Nə ndéé, múúd yēsh mə bá kīm jōw jíná má Cwámba yé, a bá cugə.

22 «Bag ó *Izarəyél, gwágúlúgá sâ má ngə cí yí. Zembî nyə a wéeshuli bí *məshimbá nə isâ í mímbúgú nə isâ í ntó búud ṅkwón yí. Nyə a wéeshuli byo məbwə má Yésus á Nazarêt dí nda bí má bwéy mpu ná. Ntó ji ná Zembî nyə á mpu lwóya né nyə wá nyə á nti bí Yésus á Nazarêt wōṅgú, 23 Zembî mú sá ná bî bíig muud wōṅgú námə nda nyáméfwó Zembî nyə á ṅwa cígúlá ná, nda nyə á bwey mpu ná. Bî á kusha nyə nə buud básé kú bísh məcəx wá, bí sá ná bwá gwúg nyə, bwá músə bwambulə nyə kwólós dí. 24 Nji, Zembî nyə a gwúmushi nyə, a fəemushi nyə nə shwiy nəcé shwiy í á shígé nywá bə nə ṅkul máánd nyə kandugə. 25 Dávid nyə á wámbulə cí shú déd ná:

Mə á də dúg Cwámba mádí shwóg ja jēsh, nəcé a jisə mádí mbwə məncwûm shú ná sâ kú bwelə fwágusə mə.

26 Ntó, lám wām wúsə nə məshusug, jûm dām í ngə kōos nə jámbá.

Ka nyiṅgə bul bə ná ifúndé byām í bá ngə woga nə búgá,

27 nəcé wo abúlé sá ná mə kág myeesh baṅ mínjîm, wo abúlé bíd né jəjə sóol məsáal wō kág bwo shwóṅud.

28 Wo a sá ná mə mpúg məzhií má cug, wo bá lwándulə mə nə məshusug ja má bá dúg wó yí.

29 «Bwáṅg, maguləgá né mə jááwug bí ná kpwóó ná, mpáámbé íshé *Dávid nyə a shí yə, nyə á dəw, shwon nyé nyísə ná wa sádí zə wóós múús. 30 Nji, nda nyə á bə muud micúndé ná, nyə á bwey mpu ná Zembî nyə á kaag nyə, a keen búbélé né a bá jil ṅgwól mwān yé, məbyá mé mâ nyáméfwó, a bá jil nyə nyádí jiya ící dí. 31 Nyə á bwey dúg ná Yésus mə bá gwúm, gwúmúlə wōṅg

2:12 1Kr 14.23 2:17 Zhu 3.1-5 * 2:17 ntamá á mísh né bagó: Wāṅ mbií ntamá í də bə wo kú kə gwád. 2:21 22.16; Rom 10.13 2:22 Luk 24.19; Yuá 3.2; Mis 2.43; 4.30; 5.12-16; 6.8; 14.3; 15.12; 19.11-12; Rom 15.19; Heb 2.4 2:23 3.15; 4.28; 7.52; Luk 23.33; 1Te 2.15 2:24 3.15; Luk 24.5 2:25 Sôm 16.8-11 2:27 13.35 2:29 10j 2.10; Mis 13.36 2:30 2Sa 7.12-13, 16 2:31 Sôm 16.10

wá nyə á ngə ci ja nyə á lás ná: “Bwá á shígé myaas nyə banj mǐnjǐm, nyúul nyé í á shígé bwo shwónǵud”.

³² «Yésus wəəngá, Zembî nyə á gwúmushi nyə, sá bēsh sá búsə owúshined wá lâŋ wəəng. ³³ Mbwə mǎncwúm má Zembî í á bân nyə gwôw. Nkêŋkê Shíshim Zembî nyə á kaag yé, a má lág nyə wá Dá, a má shwu sá nyə, gwá wá bí ngá gwág bí ngá dúg nə sá ga. ³⁴⁻³⁵ Dávid nyəmǎfwó nyə á shígé kə gwôw, nji nyə á ci ná:

Yawé nyə á ci nə Cwám̄ba wám ná: “Jig shí wa mǎdí mbwə mǎncwúm kə wós ja mə é culushi mǐzhízhíh myô, wo nyaál myo nə makuú yí!”

³⁶ Yé bag ə Izurəyél bēsh, bí má jəlá nə ka mpu kú nə məshwán ná Yésus bí á bwambələ kwólós dí yé, Zembî má sá ná a bág Cwám̄ba, a bə *Kríst.»

Obúgula ó Yésus ó ashúshwóógú

³⁷ Kaand ni nyə á kwiy buud milám, bwá mú jǐ Pyêr bǎnǎŋ *buud ə lwámá ná: «Bwááŋg e, sá sáág ntədəlé?»

³⁸ Pyêr mú bəsa nə bwo ná: «Céndúgá mitédúgá, muud yēsh dúwanǵí jíná má Yésus-Kríst dí, Zembî jwúg bí nə *misám mín. Ntó, bi mú lág yána má Zembî, yána dəəng wá Nkêŋkê Shíshim. ³⁹ Nəcə ŋkaagá má Zembî í dúgyá nə bî, nə bwân bún, nə bóól búúd bēsh búsá óshwóg-óshwóg wá, bímbí dēsh Zembî mə bá jŋw yí.»

⁴⁰ Pyêr mú námá kwo ngə lás nə bwo bíl zhwog iciyá na, ngə cwîny bwo, nyə nə bwo ná: «Túbúgá wú na kala búúd á líŋgá níid.»

⁴¹ Buud bwá á magələ kaand yé wá, bwá á duwan. Jwôw dəəngá, buud bwá á kwíduli *Də lú óbúgula dí kúná-kúnə buud otóshin olóol. ⁴² Obúgula bēsh bwá á də sá zény bəxlə mǐnjǐgúlá mí búúd ə lwámá, zény cug sɛɛŋgí á omínyəŋə, zény dúlə féya buléd, nə zény dúlə ji ísɛɛŋgyá í mǎjəgulad.

⁴³ Buud bēsh bwá á bə nə gwóógá, buud ə lwámá bwá ngə bul sá *isâ í mǐmbúgú nə *isâ í ntə búúd ŋkwón yí.

⁴⁴ Buud bēsh bwá á *búgula wá bwá á də bə kúl ngwúd, bwá sɛɛŋg isâ byán də bíi byo sɛɛŋgí. ⁴⁵ Bwá á ngə kusha mǎbii máŋ nə isâ byán, bwá ka də kawula *mwaanə wəəngá námá nda múúd yēsh nyə á bə nə mǎyánŋan ná.

⁴⁶ Bēsh bwá á də sá zény kǎlə *Luŋ má Zembî jwôw dēsh mǐi ngwúd; bwá də féya buléd mǐnjŋw mǐnjŋw, bwá də də ídāw byán nə məshusug, kú nə muud mə ŋkény nyúul. ⁴⁷ Bwá də ságusə Zembî, bóól búúd bēsh də ŋwa bwo nə mǎjilə. Cwám̄ba nyə á də cug buud jwôw dēsh, a də kwádulə bwo *Də dí.

3

Pyêr bá Yuánes bwá lwag mbúmbwúgú

¹ Pyêr bá Yuánes bwá á ka zə kə *Luŋ má Zembî wəla lú mǎjəgula dí, mǎwəla mǎlól má mpwó-kugá. ² Ngwól múúd nyə á byél mbúmbwúgú. Buud bwá á ka də ŋkény nyə jwôw dēsh də kə jil nyə mpumbé Luŋ bwá də jŋw ná: «Jə Mbê» yí, a ka də gwáám̄b búúd bwá kə Luŋ wá kwíindyá. ³ Múúd éne nyə á ka dúg Pyêr bá Yuánes bwá ngə bə ná bwá zə nyíi Luŋ, a mú gwáám̄b bwo kwíindyá. ⁴ Pyêr bá Yuánes bwá mú dúg nyə ná figá-figá, bwá nə né ná: «Ntiig mǐsh kága.» ⁵ Muud éne mú kənd mǐsh bwádí a ngə téduga ná a zə lág gúl sá. ⁶ Pyêr músə ci nə nyə ná: «Mə cugé nə *mwaanə, mə kú nə or. Sá má jí nə ndí yí, gwá wá má yé wo yí. Jíná má Yésus-Kríst á Nazarət dí, tówúg tətəlí wo kyéyug!» ⁷ Ná ndéé a mú bíi nyə mbwə mǎncwúmád, bân. Námá cé nə cé, makuú nə məcugulu má músə lal múúd éne. ⁸ A mú sáanz tŋw tətəlí ná cɛɛk. A mú tééd ngələ kyey. A mú kə, bǎnǎŋ bwo bwá mú kə nyíi Luŋ má Zembî, a ngə kyey, a ngə

2:32 1.8 **2:33** Mbwə mǎncwúm má Zembî: 2.34; 3.13; 5.30-34; 7.55-56; Mak 16.19; Luk 20.42; 22.69; Rom 8.34; Ifz 1.20; Kol 3.1; Heb 8.1; 1Pr 3.22 Nkêŋkê Shíshim Zembî nyə á kaag yé: 1.4; Yuá 14.16-17; 15.26
2:34-35 Sóm 110.1; Luk 20.42-43; Heb 1.13 **2:36** 3.15 **2:37** 16.30; Luk 3.10, 12, 14 **2:38** 3.19; Luk 3.3 **2:39** Iza 57.18-19; Ifz 2.17 **2:41** 2.47; 4.4; 5.14; 6.1, 7; 8.4; 11.21, 24; 12.24; 13.49; 16.5; 19.20; 21.20; 2Te 3.1 **2:44** 4.32-35 **2:46** Luk 24.53 **2:47** 2.41 **3:1** 10.3, 9, 30 **3:2** 14.8
3:8 14.10; Yuá 5.14

kôw, a ngé ságusə Zembî. ⁹ Buud bêsh bwá mú dúg nyə a ngé kyey, a ngé kôw, a ngé ságusə Zembî, ¹⁰ bwá ngé mpu yag nyə ná muud nyə á ðə jì mpumbé Lun bwá ðə jôw ná Jə Mbê, a dúgá gwáám búbú mikwíindyá yé, nyə wé éne. Bwá mú ngə jág bul káam sá í má sîy yí, ikukwendε bií bwo. ¹¹ Muud éne nyə á shígé ná kwo béégya nə Pyêr bá Yuánes. Buud bêsh bwo mú zə nə mikúlá kú ná mpu sá bwá cíg yí, zə lyε bwo na wú bwá á bə kúl bwá á gwiid ná Nyíngúlé* má Sálumun yí.

Pyêr mə lás kaand

¹² Nda Pyêr nyə á dúg ntúni ná, nyə á ka lás nə buud, nyə ná: «Yé bag ɔ *Izəryél, nəcé jí bí ngé bul káam sá í má sîy ni yí? Jí bí ngé dúg sá ná nkamám námá nda nkul nyísú wó í má sá ná muud éga kyéyug tátəlí yí, nkí ntág ná sá bulálə wá milám wé Zembî wé í má sá yí? ¹³ Zembî má *Aburaham, Zembî má *Izaag, Zembî má *Yákwab, Zembî odá má sá ná sóol məsáal yé Yésus bág nə gúmá. Yésus bí bāh bí á kēenzh yé, bí á ban mísh má Pilát dí yé, í njúl ná Pilát nywáá nyə á ngə cεel bíd nyə. ¹⁴ Bí á ban muud Zembî nyə a féesh yé, tátəlí muud, bí yidá jì ná Pilát gwágúg ngwúl buud nkúkwónúla, a bíd nyə. ¹⁵ Muud nyə a té cug yé, bí bāh bí a gwú nyə, Zembî nywáá mú gwúmashi nyə. Sá búsə owúshined wá lân wəng. ¹⁶ Nəcé búgúlálə Jíná má Yésus í, Jíná dəng í má ləushi múúd bí má dúg, bí má bwey mpu éga. Búgúlálə Yésus wé í má sá ná a yálúg fwámé yál nda bí bêsh má dúg éga. ¹⁷ Nə ndéé, bwaang, mə mpú ná sóólúgú wēsh bínōh otówe ɔ shwóg bún bí á sá yí, í á bə nəcé ijág. ¹⁸ Nji, Zembî nyə á bwey jaaw mímpu mí *búbú ɔ micúndá bé bêsh dí ná *Kříst yé má bá bwəma nə micúnə ná ndéé a yə, sá jəng wé í má bwəma ntúni ni. ¹⁹ Kagá cénd mítédúgá, bí

cénd kuú njənd, ja jəngú Zembî mú jímbal *misám mín; ²⁰ bí má ká sá ntó Cwámba mə bá sá ná bí bág ná budbud, a nti bí Yésus nyə á féesh ná a bág Kříst wán yé. ²¹ Í jii ná Yésus wəngú fwóg jì jon dí kə wós ja ísá byēsh í bá kwo sîy ógúgwáan yí. Zembî nyə á ngə jaaw ntó mímpu mí búú ɔ micúndá bé nyə á féesh yág wá. ²² Nəcé Moyíz nyə a shí ci ná: “Cwámba Zembî mə bá nti bí ngwól múúd micúndá nda mə, a njúl mbyágá á kúl búú jín. Bí ɔ bá gwágulə nyə sá jēsh nyə é bá ci bí yí. ²³ Muud yēsh mə bá bə kú gwágulə múúd micúndá wəng yé, nyə abúle ná bə málán mə kúl búú jishéd, a bá gwúyow.” ²⁴ Buud ɔ micúndá bêsh, tééd wé Samyél kala nə bəng bēsh bwé á zə nyédí mpúsə wá bwé á shí bwey ðə bwiing lân á mwəw mága. ²⁵ Bí búsə bwān ɔ búú ɔ micúndá, bí á ngə námá byél Zembî njúl nə sə nə impáám bín. Nyə a sá sə jəngú ja nyə á ci nə Aburaham ná: “Minjów mí búú myá shí ga myēsh mí bá ðə lóg ibwádán mpwon buud nywó dí.” ²⁶ Shú dán wé Zembî nyə á tééd wéeshali sóol məsáal yé yé, a nti nyə ná a zég bwádan nə bí, a sá ná muud yēsh yówag bów-bôw fúlú.»

4

Bwá zə bí Pyêr bá Yuánes

¹ Pyêr bá Yuánes bwé ngé ná lésa nə buud ntúni, nə ofada, nə njwú á buud bwé á ðə baagulə *Lun má Zembî wá, nə *Osadwisyeŋ bwé mú zə wós, ² bwé ngé bul gwág bôw nə Pyêr bá Yuánes ngélə yə buud minjígúla ngə jaaw ná buud bwé bá gwúm nda Yésus nyə a gwúm ná. ³ Buud óni bwé mú bí Pyêr bá Yuánes kə fad bwo mímbwug dí ná bwé bá lás lósú wán mpwó-mwásó. Nəcé í á bə kugú má bí shí. ⁴ Nji, bóólúgá ncúlyá buud bwé

3:11 5.12; Yuá 10.23 * **3:11** Nyíngúlé: Sá sá ngé jôw ná nyíngúlé ni í cúgé zhizhe mpumbé; jísə milwon mí mámpinj mimbá, bwé ka wá kwáminú gwów ná gúgáwá bág. **3:13** 2.33; 7.32; MmN 3.6, 15; Luk 23.13-23 **3:15** 2.23-24; 4.10; 5.30-31; 10.39-40; 13.30; 17.31; Heb 2.10 **3:16** Mat 9.22 **3:17** Luk 23.34; 1Tm 1.13 **3:18** 5.42; Luk 24.27, 44-46 **3:19** 2.38 **3:22** Mbá 18.15, 19; Mis 7.37 **3:24** 3.18 **3:25** Mət 12.3; Gal 3.8, 16 **3:26** 13.46; 18.6; Rom 1.16 **4:1** Osadwisyeŋ: 5.17; 23.8; Luk 20.27 **4:1** Luk 22.4, 52 **4:2** 2.24; 4.33; 17.18; 26.23 **4:3** 5.18 **4:4** 2.41

á gwág kéel wá, bwá á *búgula. Tân obúgula í mú bád kə kumə kúnə-kúnə ótósšhin otóón.*

Pyêr bá Yuánes bwá zá tâw kəədud

⁵ Mán mälâm, otówe ɔ shwóg, nə ocúmbá buud, nə *Oyíguli ó máççə bwá á bə Yurúsəlem wá bwá mú zə seɛngya. ⁶ Ajəláci á ofada bwá á də jəw nə Hána yé nyə á bə cínəng, nə Kayíf, nə Yuánes, nə Aləguzándrə, nə mimbyél myēsh myā wájəláci wā ofada. ⁷ Bwá mú zə nə Pyêr bá Yuánes zə tál bwo cwánúd na búúd óni dí. Bwá mú ngə jī bwo mishílí. Bwá nə bwo ná: «Bi ámə sá sóólúgú wún ni nə nyáyé nkul? Bi ámə cwééd jínə má zó?» ⁸ Ntó, Pyêr njúl lwándálá nə Nkənkə Shíshim mú ka zə bəsa nə bwo ná: «Yé otówe ɔ shwóg wā kúl búúd, yé ocúmbá buud, ⁹ sá tál kəəd dí múús nəcé sá sálə mbəl múúd mənɔywa. Bí ngə jī sá sá ámə sá shú ná a bəg mpwogé yí. ¹⁰ Bi bēsh nə bag ɔ *Izərayél bēsh, mpugá ná muud bí ngə dóg éga má bə mpwogé jínə má Yésus-Kríst á Nazarét dí, Yésus bí á bwambələ kwolós dí yé. Nyə wá Zembí nyə a gwúmashi yé, nyə wá má sá ná muud éga bəg mpwogé nda a tál éga. ¹¹ Nəcə Yésus jisə “kwóógú bí olwəye bí á myaas yí, dwó wá í má shúgula kwóógú lú lámaga† yí”. ¹² Kú nə ngwəl múúd jí nə nkul yíl búúd mábəw dí yə bwo cug yé, nji nyə. Nəcə kú nə dúl jínə lú múúd sá má jálá nə *dóg cug nə ndí wa shí mishwun yí.» ¹³ Buud óni bwá mú bul káám dógúlə né Pyêr bá Yuánes bwá ngə lás né kpwəó-kpwəó. Bwá á bul káám nəcé mpúlə né Pyêr bá Yuánes búsə ozhizhe ɔ búúd kú mpu kwas, nji í ngə yida mpúy ná búsə buud ɔ gwoong mə Yésus. ¹⁴ Nda bwá á ngə námə dóg muud nyə á yál éne tál na bwádí koogú ná, bwá á shígé ná kwo bə nə sá bwá cī. ¹⁵ Bwá mú ci nə Pyêr bá Yuánes ná bwá wúg na *mpáánzə milású á Zembí dí, bwá

cúwóg tóón. Osémbye ó milású bwá mú ka ngə sə sá bwá cíg nə bwo yí. ¹⁶ Bwá ná: «Sá sáág buud óga ntədel? Jísə mpu bə ná bwá má sá *shimbá. Í cugé ná kwo bə shwoó, buud ɔ Yurúsəlem bēsh bwá má mpu ntó, sá cugé nə nkul sá máshwán. ¹⁷ Nji, í á jáláyé nə lân ni í kwágagí nə muud yēsh. Ntó, sá mpúg yáásulə bwo məlwə ná ci bwá kú ná kwo lésha nə muud nə jínə má Yésus.»

¹⁸ Bwá mú jəw bwo, zə mpu yáásulə bwo məlwə ná ci bwá kú ná kwo lésha nə muud nə jínə má Yésus, nkí ná bwá kwo jíguli búúd gúl sá jínə dəngúd. ¹⁹ Pyêr bá Yuánes bwá mú bəsa nə bwo ná: «Biméfwó faasugá. Ye í jəla mísh má Zembí dí ná sá yídag gwág nə bí, kú gwág nə Zembí? ²⁰ Sá bəng sá cugé nə nkul yəw bwiingúlə sá sá á dóg nə gwág yí.» ²¹ Buud ɔ gúfúgá ósémbye ɔ milású bwá mú kwo mpu báásulə bwo ci ná ndeé, bwá músə bíd bwo kú sá bwo sá. Bwá dóg ná nkí bwá yá bwo intágúlí, í bəw, nəcé buud bēsh bwá á ngə bul ságusə Zembí nə sá í á sīy yí. ²² Muud nyə á yál shimbád yé wəng nyə á bə kala múúd í má cə mimbú məwúm mánə yí.

Obúgula bwá jəgula nə Zembí

²³ Pyêr bá Yuánes, ja buud óni bwá á bíd bwo yí, bwá á kə búúd bəng dí, kə jaaw bwo lésú wēsh milúlúú myā ofada nə ocúmbá buud bwá á lás nə bwo yí. ²⁴ Nda bwá á gwág lésú wəng nə, bēsh bwá á bən mákəl jəgula nə Zembí lám ngwúd bwá ná: «Mása, wo wə wo a sá gwəw nə shí nə māj nə isá byēsh bí cínəng yí. ²⁵ Wo wə wo á balan nə Nkənkə Shíshim lás mpu má sóol məsáal woó mpáámbe jisú *Dávid dí, ci ná: Nəcə jí ilwon í búl cugula ntəga yí? Nəcə jí ikúl í búl wá mílúú mítədúgá mí kú nə wúmbulé dí yí?

²⁶ Ojwú ɔ shí bwá má seɛngya, otówe ɔ shwóg bwá bəduga ná

* **4:4** Tân ni nyísə ləle nji budúm nə budúm. **4:7** Luk 20.2 **4:8** 2.4 **4:10** 3.6; 3.15 **4:11** Sòm 118.22; Luk 20.17; 1Pr 2.4-7 † **4:11** kwóógú lú lámaga: Kwóógú bwá á də tééd jil mánəlúd yí, dwó wá bwá á də bə ja bwá lám mənɔyng mə njów yí. Bwá á də lwə mbií sá ngə dóg məlwəga má shiméd múús yí. (Sá ga jisə námə Mat 21.42.) **4:12** Mat 1.21; 1Kr 3.11 **4:15** 5.34-35 **4:16** Yuá 11.47 **4:17** 5.28-29, 40 **4:24** MmN 20.11; Sòm 146.6 **4:25** Sòm 2.1-2

bêsh bwé zə lúmbali nə Cwám̄ba á shí nyêsh bá Kríst yé.

²⁷ Nəcə Herod bá Pons Pilât bwé mə bəle zə seɛŋgya nə ikúl í cúgέ *Oyúden yí nə Dɔ mə *Izurəyêl. Bwé mə zə seɛŋgya wa ηgwála gaád nə bwé zə lúmbali nə Yésus, jɔjɔ sól məsáal wô wó á gwágulə məwúdá yé. ²⁸ Bwé sá nə isá byêsh í bwámag nda wó á bwey ηwa cígúlá nə ηkul nywô nə tédúgá woó nə í bāg bə ná. ²⁹ Cwám̄ba e, ntɔg mísh ja gaád wo dúgúg nda bwé ηgá cɛel juwal sá ná. Ság ná osóol ɔ məsáal bwô bwé bwíingug kéel dwô ná kpwoó-kpwoó. ³⁰ Shéembúg mbwə wô, mimbəl mí ηgág nə yál, *isá í ntɔ búúd ηkwón yí nə *isá í mímbúgú í ηgág nə s̄y Jíná mə Jɔjɔ Sóol məsáal woó Yésus d̄i.»

³¹ Ja bwé á shín jəgula yí, kákúl bwé á bə yí í mú ntaŋsa, bêsh bwé mú lwánd nə Nkɛŋkɛ Shíshim ná cwóó, bwé mú ηgə bwíing Milásá mí Zembî ná kpwoó-kpwoó.

Obúgula bwé cugə nə isá byán seɛŋgí

³² Ncúlyá buud bwé á *búgula wá bwé á ηgə cugə lám ηgwúd, nə tédúgá ηgwúd. Kú nə muud nyə á ηkwandəwa nə mé məbii yé. Bêsh bwé á d̄u balan nə məbii máŋ seɛŋgí. ³³ *Buud ɔ lwámá bwé á ηgə bwíing lân gwúmúle Cwám̄ba Yésus nyə a gwúm nə məma ηkúl yí, Zembî ηgá bul lwágulə bêsh məma mpáam nyé. ³⁴ Kú ná nə muud á *Dɔ lú óbúgula nyə á kwo bə nə məyáŋgan. Bəɔŋg bêsh bwé á bə nə məshí ηkí minjów wá, bwé á ηgə kusha myo, d̄u zə nə *mwaanê wəɔŋg ³⁵ d̄u zə bwíg búúd ɔ lwámá shí məkuú. Bwé ka d̄u kaaw búúd nda məyáŋgan mə á d̄u bə ná. ³⁶ Ntɔ, ηgwól múúd á Shíprə nə jíná nə Yóseb, nyə á bə mwá *Levít, búúd ɔ lwámá bwé á kwo gwiid nə Barnábas. Jínə dəɔŋg í ké nə «Muud mə dá bándulə búúd yé». ³⁷ Nyə á bə nə fambá. Nyə á ka kusha gwo. A mú zə nə mwaanê wəɔŋg zə bwíg búúd ɔ lwámá shí məkuú.

5

Lân mə Ananíyas bá mudá yé Safira

¹ Nji, ηgwól múúd nə jíná nə Ananíyas bá mudá yé Safira bwé á zə tów cún. Muud éne mú námə zə kusha dúl bii dé. ² Nə ndeé bá mudá yé bwé mú tów cún, a mú béég ηgwól *mwaanê, a bwíg shú dé. A músə kə nə ηgwól kə bwíg *búúd ɔ lwámá shí məkuú. ³ Pyêr mú ka jî nyə ná: «Ananíyas, jí í sá nə *Sátan jwúg nə lám wô wêsh wó mú shweel ηgwól mwaanê wo ámə kusha shí yé, wo zə shiig Nkɛŋkɛ Shíshim? ⁴ Ngaá nə shí í ámə bə shí nywô? Ja wó ámə ka ntág kusha nywo yí, ngaá nə mwaanê wəɔŋg nyə ámə bə mwaanê woó? Ntudelé wó ámə mpu wá wáni téduga lámúd yé? Ká, buud dí wó ámə shiig wá, Zembî wó wó ámə shiig yé.» ⁵ Nji Ananíyas nyə a gwág iciyá ini yí, nyə á shwal kadəwa shí a mú fudə. Ifwaas í mú bul bii búúd bêsh bwé á ηgə gwág lân ni wá. ⁶ Məncwámá mə á tów shí, fálə nyə nə ndeé bwé mú kə dul.

⁷ Fwámé fwála í mú cɔ, je bə məwəla məlól ntáni. Mudá mə Ananíyas mú nyí njów, a kú mpu sá í ámə s̄y yí. ⁸ Pyêr mú jî nyə ná: «Jaawúg s̄. Ye bímbí ga wé bí ámə kusha shí nyín yí?» Nyə ná: «Haaw. Bímbí dəɔŋg wá ni.» ⁹ Pyêr mú ka ci nə nyə ná: «Nəcə jí bí ámə mpu tów cún nə bí mə zə shweenzh Shíshim mə Cwám̄ba yí? Dugí, búúd bwé ámə kə dul ηgwúm woó wá, bwé mú na mpumbéd máni. Bwé é kə námə nə wo.» ¹⁰ Námə cé jəɔŋgá, a mú kadəwa na Pyêr dí shí məkuú, a mú fudə. Məncwámá mə ηgá námə nyí njów, mə mú kwey nyə mbimbə. Bwé mú kə nə nyə kə dul ηgwúm dí koogú. ¹¹ Ifwaas í mú bul bii búúd bêsh, təɔ bəɔŋg wá *Dɔ lú óbúgula, təɔ bəɔŋg bwé á ηgə gwág nji lân wá.

Buud ɔ lwámá bwé sá zhwoɡ məshimbá

¹² *Buud ɔ lwámá bwé á ηgə sá zhwoɡ *isá í ntɔ búúd ηkwón yí, nə *isá í

4:27 Herod: Luk 23.7-11 Pons Pilât: Luk 23.1
4:32 2.44-45; 6.1; Luk 14.33; 18.22 5:2 4.35

4:28 2.23 4:29 Ifz 6.19 4:30 2.22 4:31 2.4
5:3 Yuá 13.2 5:9 1Kr 10.9 5:12 2.22; 3.11

mímbúgú mánkúmbə má búúd dî. Bêsh bwé á bə cún̄ ηgwúd, bwé njúl kúl bwé á gwiid ná Nyíngúlé* má Sálamun yí. ¹³ Muud nyə a shígé ná kwo kə sɛɛŋgya nə bwo. Nji, zhwoɡ buud bwé á ηgə bul ságusə bwo. ¹⁴ Buud ηkí bul bulya bwé á ηgə *búgula Cwám̄ba, nə budúm nə budá, bwé mú zə ηgə kwíduli gwoonɡ dî, ¹⁵ mbií í á wós ná buud bwé á ηgə zə nə mimbəl ítáádə nə ítan̄úd, ηgə zə bwíg koogú lə njwón̄. Bwé á ηgə sá ná ja Pyêr nyə e cə yí, ka shishim jé í é kún̄ya nə wúl mbəl cín̄ŋg. ¹⁶ Buud bwé á kə cíg wú mílɔəm myá kún̄á-kún̄ə nə Yurúsalem, bwé ηgə zə nə mimbəl nə bəŋg buud májamb má á təl cwúnd dí wá, bêsh bwé mú ηgə zə yál.

Buud ɔ lwámá bwé zə bwəma nə zhín̄

¹⁷ Ajəláci á ofada, nə bóól búúd wá ηkəómú *Osadwisyên bənón̄ bwé á bə cún̄ wá bwé á ka zə mpii *buud ɔ lwámá váál áwuwaɡwə. ¹⁸ Bwé mú bií bwo, kə wá bwo njów mímbwug íjwú dî. ¹⁹ Ngwól *éŋgəles mə Yawé músə zə mpwó-bulú, zə juw mímpumbé myá njów mímbwug, wéeshuli búúd ɔ lwámá tóón̄, nyə nə bwo ná: ²⁰ «Kəgá nyíi *Luŋ mə Zembí, bi kág bwiiŋg búúd sá jêsh í dúgyá nə cəg ágúgwáan ga yí.» ²¹ Nji bwé á gwág ntáni yí, bwé á kə nyíi Luŋ mə Zembí ná námə mpámán mpámán, bwé mú ηgə yə buud minjígúlá.

Ajəláci á ofada nə buud bənón̄ bwé á bə cún̄ wá bwé mú sɛɛŋg *Gwoonɡ ósəmbye ó mílósú wá Zembí nə sɛɛŋgyá milúlúú mí bag ó Izurəyél. Bwé mú kənd búúd njów mímbwug ná bwé kəg ηwa búúd ɔ lwámá. ²² Ifulish í má kə wós wu, bwé kú kwey búúd ɔ lwámá njów mímbwug. Bwé músə nyiŋgə, zə jaaw bwo ná ²³ «Sá amə kə kwey njów mímbwug í njúl fwámé feedyá, isándələ í təl ηgə baagula. Nji ja sá amə juw yí sá shígé kwey múúd cwú.» ²⁴ Ja

njwú á buud bwé á də baagula Luŋ mə Zembí wá bənón̄ milúlúú myá ofada bwé má gwág ntáni yí, fəg í mú jimb bwo mílúú. Bwé mú ηgə jí ná ntó nyə wə ntədɛl?

²⁵ Ngwól múúd mú zə jaaw bwo ná: «Nááá, buud bí amə wá mímbwug dí wá bwé təl kúga Luŋ mə Zembí, bwé ηgə yə buud minjígúlá.» ²⁶ Ná ndɛé, njwú á Luŋ mə Zembí bənón̄ ifulish bwé mú kə ηwa bwo. Nji, bwé á ηgə zə nə bwo ná shɛɛ kú cúg bwo, bwé ηgə fúndə ná buud bwé á bá gwú bwo nə məkwóógá. ²⁷ Bwé mú zə nə bwo zə təl mpwoombá gúfúgá ósəmbye ó mílósú. Ajəláci á ofada mú téd jílə bwo mishíli. ²⁸ Nyə ná: «ŋgáá sá á shí bwey təl bí ci ná bi kú ná ηgə jíguli buud jínə níid. Nji, ja ga, bi má lwándulə njígúlá wún Yurúsalem yêsh. Bi ηgə námə cɛɛl yə sə mpwɛnɛ shwiy mə múúd éne.»

²⁹ Pyêr bənón̄ buud ɔ lwámá bwé mú bəsa ná: «Sá má jələ nə sá mágwág nə Zembí, kú bə búúd. ³⁰ Zembí odá nyə a gwúmushi Yésus bí á gwú nə məbwə mún bwambələlə nyə kwolós dí yé. ³¹ Nji, Zembí nywáá nyə a má bən̄ nyə nə mbwə mən̄cwúm yé, a təl nyə amədí á sá jêsh, təl námə nyə Cəgye buud shú ná buud ɔ *Izurəyél bwé céndúg mítádúgá, Zembí mú juu bwo nə *misəm myáŋ. ³² Sá básə owúshined wá isá byəŋgá, nə sá, nə Nkəŋkə Shíshim Zembí nyə á yə buud bwé ηgə sá nyə məgwág wá.» ³³ Buud ɔ gúfúgá ósəmbye ɔ mílósú bwé mú jág nyada nə mbií lósú ni. Bwé ná bwé zə gwú búúd ɔ lwámá.

³⁴ Nji, ηgwól *Farizyên á *Gwoonɡ ósəmbye ó mílósú wá Zembí, nyəŋg bwé á də jəw ná Gamalyel yé, nyə á bə yíguli məcɛɛ, buud bêsh bwé dúgá bul gwəp̄ nyə. A mú zə təw, nyə ná bwé fwóg wéeshuli búúd óni tóón̄ fúfwálá. ³⁵ A mú ka zə ci nə buud bé ná: «Bag ó Izurəyél, bi ó káálúgə nə sá bí má cɛél

* **5:12** Nyíngúlé: Sá sá ηgə jəw ná nyíngúlé ni í cúgə zhizhe mpumbé; jisə milwəŋ mí mampiŋ mimbá, bwé ka wá kwáminú gwów ná gúgúwá bəg. **5:14** 2.41 **5:15** 19.11-12; Luk 4.40 **5:17** 4.1-2 **5:19** 12.7-10 **5:22** 12.18-19 **5:24** 4.1 **5:26** Luk 20.19; 22.2 **5:28** 4.17-19; Mat 27.25 **5:30** 3.15 **5:32** 1.8; Yuá 15.26-27 **5:34** Gamalyel: 22.3 **5:36** 21.38

sá búúd óga ní. ³⁶ Nəcə, í afwóyé námá bwey, Tédas nyə á wós wa, zə jaaw nyúúl ná ndéé buud je bæ mitəd minə zə bə nyə. Nji, a mú gwúyow, buud bwá á bə nyə wá bəsh bwá mú ciima, jān í mú shīn. ³⁷ Mpúsə wəwəgā, Yúdas á Galilē mú námá zə wós mwāw ilān í á ngə sīy yí. A mú námá zə julə ncúlyá buud. Nji, ja nyə á yə yí, buud bəsh bwá á bə nyə wá bwá mú námá shīn ciima. ³⁸ Gwá wá mé cí nə bí ná, fwogá yíl mílām búúd óga dí, bí bíd bwo ná shεε. Nəcə, nkí mitədúgá myán nə sóólúgá wān í ngə zhu búúd dí, mí é shīn jimb mímfwó. ³⁹ Í ká yida bæ ná í ngə zhu wá Zembī, bí cugé nə nkul caam bwo. Bi ó bey ná bi bāg lumbali nə Zembī.» Bwá mú gwág nyə, ⁴⁰ bwá mú jōw búúd ə lwámá, zə fyámusə bwo milwón ná ndéé bwá mú tál bwo ci ná bwá kú ná lésha nə buud jíná mé Yésus dí. Bwá mú ntāg bíd bwo.

⁴¹ Buud ə lwámá bwá mú wú mpwóombá Gwoong ósémbye ó mílású wā Zembī dí. Bwá mú ngə kə bwá ngə bul gwág nywa ná bwá mé mpíya nə cúgá jíná mé Yésus dí. ⁴² Bwá á shígé yow bwiingá lə jəjə Kéél mé Kríst Yésus. Bwá á də bwiing dwo jwāw dēsh, təə Lun mé Zembī, təə mínjōw minjōw.

6

Bwá zə tál ójaákwon

¹ Ja *ómpwíin bwá á zə ngə bul bulya yí, mílígya mí á zə bæ. *Oyúden bwá á janəwo nə cug Ogurēk wá bwá á ngə tədəwa nə Wəhebərə. Nəcə mikúsə myán mí á ngə bwəma nə mpyón mánkəw mé ídāw mā jwāw dēsh dí. ² *Buud ə lwámá wūm nə óbá bwá mú sεεng ómpwíin bəsh, zə ci nə bwo ná: «Í ajáláyé ná sá dúg tál bwiingá lə Milású mí Zembī, fwo də zə kaaw ídāw. ³ Gwá wá jí ná, bwaang, sógá buud zangbá na mpédúgá nyínád, bəwəng búúd bwá ngə bwiing lān wān ná búšə ijəp i búúd wá, bwá njúl lwándúlá nə Shishim nə fug wá, sá tálúg bwo ísəy í kaawá lə

mábiid. ⁴ Sá bān sá é ka wá mílúú nji mājəgula dí nə bwiingá lə kéel dí.»

⁵ Buud bəsh bwá mú magulə tédúgá wəwəng. Bwá mú féesh Itiyen a njúl lwándúlá nə búgə nə Nkēnkē Shishim ná cwóó. Bwá féesh námá Fílíp, nə Prokor, nə Nikanor, nə Timon nə Parəmenas, zə bəd Níkwalā muud Antyósh nyə á nyíi mísəon Oyúden dí yé. ⁶ Bwá mú kə nə bwo búúd ə lwámá dí, buud ə lwámá bwá mú jəgula nə Zembī, bwá mú bəd bwo məbwə. ⁷ Milású mí Zembī mí mú ngə kə shwóg nə shwóg, tān ompwíin í ngə kwíduli Yurúsəlem, ncúlyá ofada bwá mú magulə búgúlálə Yésus.

Bwá zə bii Itiyen

⁸ Itiyen nyə a bæ lwándúlá nə mpaam mé Zembī nə nkul ná cwóó. A mú ngə sá *isā í mímbágú nə məma *isā í ntə búúd nkwón yí, buud bəsh bwá ngə dúg. ⁹ Bóól búúd bənəh Itiyen bwá mú zə sənəsa məkəl. Í á bæ bóól búúd wā *mpáánzə mínjígulá á buud bwá á wú málwāá dí wá, bwá njúl buud ó Sirēn nə Aləgəzandrī, zə kéel *Oyúden bwá á zhu Silisī nə Azī wá. ¹⁰ Nji, bwá á shígé bæ nə nkul mə kwag Itiyen nəcə nyə á ngə lás nə fug Nkēnkē Shishim á ngə yə nyə yí. ¹¹ Bwá mú kusə búúd ná bwá zəg máalə Itiyen ná: «Sá ámə gwág múúd éga ngə *lás nə Moyíz bá Zembī bwaasú lə mpu.» ¹² Bwá mú shwambulə búúd bəsh, nə ocúmbá buud, nə *Oyíguli ó məcεε bwá mú zə bii Itiyen, kə nə nyə mpáánzə mílású á Zembī dí. ¹³ Bwá mú kwəməsa bóól ówúshined wā məshīgā ná bwá kág máalə ná: «Muud éga mé də jág lás nə kúl í búl bæ ci yí, nə Məcεε mé Moyíz ja jēsh. ¹⁴ Sámfwó sá ámə gwág a ngə ci ná Yésus á Nazarēt mə bá caam *Mpáánzə Zembī, a cénd íjām nə ijag yā odá Moyíz nyə a lúgə yí.» ¹⁵ Buud bəsh bwá á bæ *Gwoong ósémbye ó mílású wā Zembī dí wá bwá mú ngə dúg Itiyen ná figə-figə, bwá

5:37 Luk 2.2; 13.1-2
18.5, 28; Luk 24.25-27
6:7 2.41 6:8 2.22

5:40 4.18; 5.28

5:41 Luk 6.22-23; 1Pr 4.13

5:42 *Kríst Yésus: 9.22; 17.3;

6:1 2.45; 4.35

6:3 1Tm 3.7-13

6:6 13.2-3; 14.23; 1Tm 4.14; 2Tm 1.6

6:10 6.3; Luk 21.15

6:11 Mat 26.59-61

6:13 18.13; 21.28; Zhe 26.11

mú dúg ná mpwoombá nyé nyísə nda mpwoombá *éngəles.

7

Itiyen mə lás kaand

¹ Ajəláci á ofada mú jí nyə ná: «Ye sâ bwə ngə ci wə ni jísə bándá bə ntó?» ² Itiyen mú bəsa ná: «Yé bwááng, yé ódá, gwágúlagá. Mpáámbá íshé *Aburaham njúl ná shí á Məzhuputamí, a kú fwó kə ji Sharaŋ, Zembí á milwané nyə a lwóya nyúúl nyədí, ³ zə ci nə nyə ná: “Wúg wódí shíd, wo béégya nə njów búúd wô, wo kág shí má bá lwágulə wo yííd.” ⁴ Ntó, Aburaham mú wú shí Okaludyé dî, a mú kə ji Karaŋ. Mpúsə shwiy mə sóŋgú, Zembí mú yíl nyə wu, ntí nyə wa shí bí njúl múús ga. ⁵ Nji nyə a shígé yə nyə ŋkəw wa shí gaád, kú námá bə tóó bímbí múúd ji nə ŋkul təl kuú yí. Nyə á yida kaag ná í é bá bə shí nyé, mpwoŋ buud nyé ka bá shúgula nə nywo. Í á bə cínəŋgú Aburaham njúl kú fwo bə nə mwân. ⁶ Zembí mú ci nə nyə ná: “Mpwoŋ buud nywô í bá kə ji ízhaá shíd. Buud ó wu bwə bá sá bwo məlwaá bwə cúg bwo tãŋ mimbú mitəd minə. ⁷ Nji, lwoŋ búúd í bá wá bwo məlwaa dí ni, mə bá yə gwo intúgúlí, bag dwô í mú bá shwub, í mú zə wa shí gaád, zə də yə mə gúmá.” ⁸ Zembí músə sá bá sə. Sə jəŋgú mə məyigyé wə ábiwáág. Ntó Aburaham mú byá *Izaag a sá nyə ábiwáág jwôw lú mwəmb mpúsə byélé. Izaag byá *Yákwab, sá námá nyə ntó. Yákwab byá námá impáámbá í á fwə ibeend wúm nə íbá íshé yí, a sá námá byo ábiwáág. ⁹ Impáámbá bíšhé íni í á ka zə shîŋ Yóseb. Bwə mú kusha nə nyə ná a kág Igípten. Nji, Zembí nyə á bə nə nyə. ¹⁰ A mú ngə sey yíl nyə *íncwaw í ntəg byəŋg byêsh dí ná ndéé a kə yə nyə fəg mísh má Farawôŋ njwú-buud á Igípten dî, a sá ná Farawôŋ

gwágúg nyə nywa lámúd. Farawôŋ mú tál nyə ngwámuna á Igípten yêsh, tɛem bə nyáméfwó Farawôŋ dí njów. ¹¹ Məma zha músə zə bə Igípten yêsh dî, kumə Kanaan, incwaw í ntəg bul yáág, impáámbá í íshé kú ná nə sâ bwə dág. ¹² Nda Yákwab nyə a gwáduga ná idəw bísə Igípten ná nyə á ka kənd impáámbá í íshé wu ja ashúshwóógú. ¹³ Ja bwə á kwo kə ja ábɛé yí, Yóseb músə kə bágulə bwo nyúul, Farawôŋ músə zə mpu mpwoŋ buud nyə á zhu yí. ¹⁴ Yóseb músə ka zə sá ná bwə kág ŋwa sóŋgú Yákwab nə njów buud yé wêsh tãŋ buud məwúm zəŋgbá nə ótón. ¹⁵ Yákwab músə zə shulə kə Igípten, nyə á kə yə wu, bánəŋ impáámbá bíšhé. ¹⁶ Bwə á nyiŋgə nə bwo, kə dəl Síkem, shwoŋ Aburaham nyə á kusə bwân ó Imor dí nə *mwaané yí.

¹⁷ «ŋkaagá Zembí nyə á kaag Aburaham yí í á ngə bə ná í zə bwəma. Nda wəla dəŋg í á ngə shísh ná, kúl búúd jé í á ngə zə bulya, í ngə bul mpyáanz nūŋ Igípten. ¹⁸ Kúl mə Aburaham í á ngə mpyáanz ntó nə ndéé kə wóós ja wúl njwú-buud í á ŋwa ijwúga yí, wəŋg njwú-buud í á shígé mpu Yóseb yí. ¹⁹ Njwú-buud wəŋg í á ka zə cəgə nə mpwoŋ buud íshé məshigá dî. A mú cúg ódá nə bówbôw lám nyə á bə nə ndí yí nə ndéé a sá ná bwə ngəg nə myaas ikákény byáŋ í ngəg nə fudə. ²⁰ Fwálá dəŋg wə Moyíz nyə a byél yí. Zembí nyə á ka gwág nyə nywa lámúd, obyəl bé bwə mú wíl nyə bwədí njów tãŋ oŋkwoond olól, ²¹ nə ndéé, ja bwə á ka námá kə myaas nyə yí, sás má Farawôŋ mú cwéég nyə, zə baagulə nyə tãŋ nda yé mwân. ²² Moyíz mú nyiŋgula mpúyá á Igípten wêsh dí ná ndéé á mú zə bə ŋkácíd íciyá nə misóólúgúd.

²³ «Ja nyə á zə bə nə mimbú məwúm mənə yí, tédúgá í mú wóós nyə lámúd

7:2 22.1 7:3 Mət 12.1; Heb 11.8-10 7:4 Mət 11.31; 12.4 7:5 Mət 12.7 7:6 Mət 15.13-14
 7:8 Mət 17.9-14; 21.2-4; 25.26; 29.31-30.24; 35.16-18 7:9 Mət 37.11, 28; 39.2, 21 7:10 Mət 41.37-44
 7:11 Mət 41.54; 42.1-2, 5 7:13 Mət 45.1, 3, 16 7:14 Mət 45.9-10, 18; 46.6-7, 27 7:16 Mət 23.3-16;
 49.29-30; 50.13; Zho 24.32; Heb 11.9, 13 7:17 MmN 1.7-8 7:19 MmN 1.10-11, 22 7:20 MmN
 2.2-10; Heb 11.23 7:23 MmN 2.11-15; Heb 11.24-27

ná a kág dúg ómínyonê bé Bag ó *Izuráyêl. ²⁴ A mú dúg ηgwól mwân Igípten ηgá sá ηgwól mwân Izuráyêl. Moyíz mú keem mwân Izuráyêl, a cú mwân Igípten. ²⁵ Nyə á ηgə téduga ná kúl jé Izuráyêl bwé é mpu ná Zembî mə zó balan nə nyə, zə cug bwo. Nji, bwé á shígé mpu ntó. ²⁶ Jwôw í á bɛ yí, a mú kə kwey bwân ó Izuráyêl óbá bwé ηgá shuya. A mú ka ceel béég bwo ná bwé jíg ná shεε, nyə nə bwo ná: “Bí búsa ómínyonê, nəcé jí bí ηgá síya yí?” ²⁷ Nji, nyə ηgə nyə á ηgə sá ηgwól yé mú lámusa nə nyə, nyə ná: “Zá nyə á tál wo cí ná wo dúg sámb sá milású? ²⁸ Wó ceel zə gwú mə nda wó ámə gwú mwân Igípten nə kugú ná?” ²⁹ Nji Moyíz nyə a gwág ntáni yí, nyə a túb, a mú kə ji shí á Madyan. Wu wé nyə á byá bwábudúm óbá yé.

³⁰ «Nyə á ji wu mimbû məwûm mánê, ηgwól *éngəles mə Cwámba mú zə lwóya nyə nyúúl míngwiiled, míngwiile mí ηgá maη kwasa dí nûη shí a shwéeshá á mbúmbáη Sinayî. ³¹ Moyíz mú káam sâ nyə á ηgə dúg jəonê. A mú ka shísh ná a kó mpu dúg. Kál mə Cwámba í mú gwíg í ηgá cí ná ³² “Mə óni, mə Zembî impáámbé byô, Zembî mə Aburaham, Zembî mə Izaag, Zembî mə Yákwab.” Moyíz mú tééd lílyála, a kú ná kwo sɔ ná a mpúg dúg. ³³ Nə ndéé, Cwámba mú cí nə nyə ná: “Yílúg mánəngwub məkuúd nəcé kúl shí wó tál ni í músə nda mə. ³⁴ Mə mə nti mísh, mə mə dúg bôw dēsh bwé ηgá sá kúl jâm Igípten yí. Mə mə gwág nda bwé ηgá leegya ná. Mə mə shulə ná mə zó cug bwo. Kagú kə ja gaád, mə mə kənd wo Igípten.”

³⁵ «Éngəles nyə á lwóya nyúúl kwasa dí yé, Zembî nyə á kənd nyə, a kə tál Moyíz cí, tál nyə cugye. Í njúl ná bwé á ban Moyíz wəonə, bwé jí nyə ná: “Zá nyə á tál wo cí ná wo zág də sámb sá milású?” ³⁶ Moyíz wəonə wé nyə á kə

yíl bwo málwaa dí Igípten yé, a ηgá sá *isâ í mímbúgú nə *isâ í ntɔ búúd ηkwón yí wu, tεem bæ ja bwé á lína mán mə atítí yí, tεem bæ ja bwé á ηgə kyey shí a shwéeshá dí tãη mimbû məwûm mánê yí. ³⁷ Nyə wé nyə á cí nə Bag ó Izuráyêl ná: “Zembî mə bá nti bí ηgwól *múúd micúnda nda mə, a njúl mbyágá á kúl búúd jín.” ³⁸ Moyíz wəonə wé nyə á bæ mpádúgá éngəles nyə á ηgə lésha nə nyə yé bánôn odá, ja kúl búúd jíshé í á sá gúfúgá mbáη Sinayî shí a shwéeshád yí. Nyə wé a lág milású myâ cug wé éngəles, a kalá yə shé. ³⁹ Nji, odá bwé á shígé ceel sá nyə məgwág. Bwé lámusa nə nyə, milám də nyíngə kə nji Igípten. ⁴⁰ Bwé mú cí nə Arəon ná: “Ság ozembî bwé é də tów sá shwóg wá. Sá bāη sá ampúyé ná sá í mə bæ nə Moyíz muud á kə yíl sá Igípten yé.” ⁴¹ Bwé mú lúlə mwá nteny tãη zembî áyadúg, bwé sá nyə *mətúnuga nda Zembî, bwé sá məshusug gúmálələ sâ bwé ámə sá nə məbwê máη yí. ⁴² Zembî nyə á ka ntâg yid bwo kwon, a mú sá ná bwé nyíngúlág ηgələ yə wəacén-cení wá jon gúmá. Sá jəonə wé jíse cilyá kálaad búúd ə micúnda ná:

Bag ó Izuráyêl,

ye bí á cígə mə ocúdu

ηkí ná bí á sá mə *mətúnuga

mímbû məwûm mánê bí á bæ shí a shwéeshá dí myá?

⁴³ Ngaá ná bí á yida də ηkēny banda mə Molok*,

nə yuug ácén-cení bí á sá shú mə Zembî wán Refan yí?

Ngaá ná bí á yida də kúd məmpwoombá méndəlúd

də yə mbéé íyuug í zembî bí á sá yí gúmá?

Sâ jəonə wé í sá ná mə bāg kənd bí míkwám dí

shwóg-shwóg cɔ *Babilon.

⁴⁴ «Nji, ja ódá bwé á bæ shí a shwéeshá dí yí, bwé á shí bæ nə banda

7:29 MmN 2.15, 21-22; 18.3-4 7:30 MmN 3.1-10 7:35 MmN 2.14; 3.2 7:36 MmN 7.3; 14.21-29; 16.1-17.16; Ilj 14.33; 20.1-11 7:37 3.22-23 7:38 MmN 19.1-20.17; Mis 7.53; Gal 3.19 7:39 Ilj 14.3 7:40 MmN 32.1-8 7:42 Amo 5.25-27 Molok: Ləv 18.11 * 7:43 Máη məbanda mə a də bæ, bwé laad káándə mbií á ná bwé ká wεεf í bæ banda. 7:44 banda í á də lwágulə ná Zembî jíse bwádí yí: MmN 25.9, 40

í á ðu lwágulə ná Zembî jisə bwədí yí. Muud nyə á ðu lésa nə Moyîz yé nyə á ci nə né ná a kég sá banda ðəəngú, a bɛ yuug nyə á dúg yí. ⁴⁵ Odá bwé á shí ngə kala banda ðəəngú íkala i búúd byêsh í á ngə byêl yíid. Bəəng bənəŋ Yeshuwa bwé á ntɔ shí Zembî nyə a wíng wəamədí yí, bwé á kə námə nə dwo wu, í mú ji wu kə wós fwála má *Dávid.

⁴⁶ «Zembî nyə á bul cɛel Dávid wəəngú. Ntó Dávid mú ji Zembî ná a sáag nyə mpaam ná a lwóg bag ɔ Yákwab njów Zembî. ⁴⁷ Səlumun wə nyə á yida lwóg nyə njów. ⁴⁸ Nji, Zembî a gwów-gwów nyə ádé ji mínjów məbwə má búúd má əmə lwóg myá, námə nda múúd micúndə nyə á ci ná. ⁴⁹ Nyə á ci ná:

Jon dúsa jiya ícî jəm.

Shí nyísə kúl má ðu təl mákuú yí.

Wáyé njów bí bí nə ŋkul lwə mə yí?

Cwamba mə shíl ntó.

Ŋgow má ji nə ŋkul kə woga yé?

⁵⁰ Ŋgaá ná mə wə mə a sá isá ini byêsh?

⁵¹ «Bí búsa nə nún. Bí ngə sá Zembî məlwə. Bí búsa nji bí ó ðu sá ngáádə nə Ŋkəŋkə Shíshim, námə nda ímpáámə bín í a ðu sá ná. ⁵² Nyáyé múúd micúndə ímpáámə bín í á shígé lwágulə cúwálí yé? Bwé á ðu gwú bəəng bwé á ðu bwey zə jaaw nə Tútəlí Muud mə bá zə wá. Tútəlí muud wəəngú wə bí á kɛenzh, bí mú gwú yé. ⁵³ Bí buud bí á lág *mbwoomb máccɛ wəəngəles bwé á yə bí má, nə məmpándí mēsh má cínəng wá, bí abéyé mwo.»

Bwə gwú Itiyen

⁵⁴ Nji búúd ɔ gúfúgá ósəmbye ɔ míləsú bwé á gwág iciyá ini yí, bwé á shwal gwág Itiyen yáag-yáag mpimbə, bwé ngə fúgal məjə. ⁵⁵ Itiyen nye, lwándúlá nə Ŋkəŋkə Shíshim ná cwós, mú kənd mísh jon dí, a mú dúg mənəkənəwa má Zembî, Yésus təl Zembî məbwə

məncwúm. ⁵⁶ A mú ci ná: «Dugá, mə ngə dúg jon í má bəŋ. *Mwān mə Múúd təl Zembî məbwə məncwúm.» ⁵⁷ Bwə mú bwú məma ŋkwiimbyê, bwə ngə fad məlwə máŋ; bēsh nə lám ngwúdú, bwə shwal kə shwiy nyə nyúúlád. ⁵⁸ Bwə julə wú nə nyə ngwála, kə lúmə nyə məkwóógá. Buud bwə á ngə sá sóólúgá wəəng wá bwə á yíl iwáma byán kə bwíg gúl ncúncwémá shí məkuú. Ncúncwémá jəəng wə Sól. ⁵⁹ Bwə ngə lúmə Itiyen məkwóógá ntáni, Itiyen mú jów Zembî, nyə ná: «Cwamba Yésus, lágúg *jím jəm.» ⁶⁰ Ná ndéé, a mú kúd məbwón shí, a kəm nə ŋkulú ná: «Cwamba, wo kú lə bwo *səm bwə ngə sá ga.» Nji nyə á shín ci ntáni yí, a mú yə.

8

Sól mə zə jugushi Dɔ lú óbúgula

¹ Sól nyə á bə cún nə buud bwé á gwú Itiyen wá. *Dɔ lú óbúgula í á bə Yurúsəlem yí í á zə bul bwəma nə cúwálí mwəw məəngú. Obúgula bēsh bwé mú shín nyuŋgula wú Yurúsəlem, kə máshí má Yudéa nə Samariya; í lág cínəngú nji *buud ɔ lwámá. ² Bóól búúd bwé á wá mílám wə Zembî wá bwé á kə ðal Itiyen, bwé sá námə nyə shwiy mbií áyíyáág. ³ Sól nye nyə á ngə yáag ná á jaŋgələ Dɔ lú óbúgula. Nyə á ðu ngə nyí mínjów minjów, ðu ngə bií óbúgula, budá nə budúm, ðu kə wá bwo mímbwugud.

Jɔjɔ Kéel í zə kə Samariya

⁴ Buud bwé á cima Yurúsəlem wá bēsh bwé á ngə kə məzhí məzhí, bwé ngə bwiing Jɔjɔ Kéel á ləŋ mə Yésus. ⁵ Ntó, Fílíp nyə á shulə kə wúl ngwála á Samariya, a mú kə bwiing buud ó wu ləŋ mə *Kríst.

⁶ Buud ó wu bēsh bwé mú kənd mílám ísá Fílíp nyə á ngə ci yíid, muud ngwúd nə ngwúd kú sá nún nəcé bwé á ngə gwáduga *məshimbá nyə á ngə

7:45 Zho 3.14-17; 18.1; 2Sa 6 7:46 Sôm 132.1-5 7:47 2Sa 7.5-7; 10j 6.1-38 7:48 17.24-25

7:49 Iza 66.1-2 7:51 MmN 32.9; 33.5; Zhe 4.4; Rom 2.28-29 bí ó ðu sá ngáádə nə Ŋkəŋkə Shíshim: Iza

63.10; Eze 2.3-5 7:52 Luk 11.47-48 7:53 7.38; Heb 2.2 7:54 Sôm 37.12; 112.10 7:55 Mat

26.64; Mis 2.33 7:56 10.11; Luk 3.21; Yuá 1.51 7:58 22.20 7:59 Sôm 31.6; Luk 23.46 7:60

Luk 23.34 8:1 8.4; 11.19 8:3 9.1, 13, 21; 22.4-5; 26.9-11; 1Kr 15.9; Gal 1.13 8:4 2.41 8:7

Mak 16.17; Luk 9.1

sâ má, bwé ngé námá dúg mwo. ⁷ Nacé zhwog buud bwé á bə nə məjamb wá, məjamb má á du wú má ngé kím məma óḡkwiimbyé, mimbúmbwúgú nə bəng bwé á du nyēsh wá bwé ngé yál. ⁸ Ngwála wəng wēsh í mú bə nə məma məshusug.

⁹ Í njúl ná ngwól múúd nyə á du bə ngwála wəngúđ nə jínə ná Shímun. Muud wəngú nyə á du sá májig, buud bēsh wá Samariya bwé mú du bul káam nyə, nyə mú námá du jaaw nyúul ná á bul bə. ¹⁰ Buud bēsh, tééd ozhizhe kə kumə məma fwámé búúd, bēsh bwé á du ḡwa Shímun nə gwəgə, bwé ná: «Muud éne jisə ḡkul má Zembî, nyəng bwé du ci ná í búl ntə yí.» ¹¹ Bwé á kənd milám nyədí nacé nyə á bwey bul sá ná bwé káámúg nyə nə misóólúgú mí jamb myé. ¹² Nji, ja bwé á *magulə Jəjə Kéél Fílíp nyə á ḡgə bwiing bwo shú Faan má Zembî nə shú jínə má Yésus-Kríst yí, bwé á ḡgə duwan, nə budúm nə budá námá. ¹³ Shímun wəngú nyəmfwó nyə a *búgula námá, a mú duwan. A mú zə nada nə Fílíp kú ná béégya nə nyə, a ḡgə dúg məma ísá í ntə búúd ḡkul yí nə məshimbá má á ḡgə sŷy má, a ḡgə bul káam.

Pyêr bá Yuánes bwé ká Samariya

¹⁴ *Buud ə lwámá bwé á bə Yurúsalem wá bwé á ka gwág ná buud ó Samariya bwé má lég Milású mí Zembî. Bwé mú kənd Pyêr bá Yuánes wu. ¹⁵ Bəḡ, ja bwé á shulə kə Samariya yí, bwé á jəgula nə Zembî shú ná obúgula wá wu bwé ləgúg ḡkəḡkə Shíshim. ¹⁶ Nacé, í á bə cínəḡgú, ḡkəḡkə Shíshim kú fwo shulə tə múúd ḡgwúd dī. Bwé á yida shín ḡgə duwan jínə má Cwámba Yésus dī. ¹⁷ Ná ndéé, Pyêr bá Yuánes bwé mú ḡgə bəd bwo məbwə, bwé mú ḡgə ləg ḡkəḡkə Shíshim.

¹⁸ Shímun nyə á ka dúg ná buud bwé ḡgə ləg ḡkəḡkə Shíshim ja buud ə lwámá bwé bád bwo məbwə yí, a mú ka zə nə *mwaané ná a zə yə Pyêr bá Yuánes, ¹⁹ nyə nə bwo ná: «Yégá námá mə ḡkul ni, muud yēsh má é

bəd məbwə yé ləgúg ḡkəḡkə Shíshim.»

²⁰ Nji, Pyêr mú yidá ci nə nyə ná: «Biná mwaané woó bēsh ná mpaá, nacé wó ámə téduga ná bwé du kusə yána má Zembî nə mwaané. ²¹ Wo cugé nə ḡkəw wa sá gaád, kú nə tə sá, nacé lám wô í cugé tətəlí nə Zembî. ²² Céndúg bów-bów tédúgá wô ni, wo jəgula nə Zembî, ka nyə é juu wo nə yuug í ámə wós wo lámúd ni. ²³ Mə dúg ná byó íwímbúg í má bul yáág. Olíḡḡi bwé má bí wo kwám.» ²⁴ Shímun mú bəsa ná: «Biméfwó jəgula ná Zembî shú dām ná tə sá ḡgwúd bí má ci na ni í kú bə nə mə.»

²⁵ Pyêr bá Yuánes bwé mú shín lwóya búgə jəḡ, bwiing kéel mə Cwámba ná ndéé bwé mú nyingə kə Yurúsalem. Bwé mú ḡgə bwiing Jəjə Kéél zhí nə zhí zhwog miləəm myá Samariya dī.

Muud Ityopí má zə ləg Jəjə Kéél

²⁶ Ngwól *éḡgales mə Yawé mú zə lás ci nə Fílíp ná: «Kyeyúg kə ḡge *məkóól má jwəw, zhí í du shulə wú Yurúsalem kə Gaza, zhí nyísə kú jwəla búúd yí.»

²⁷ Fílíp mú námá tí njənd kú fadulə. Ndug ná ḡgwól múúd Ityopí, a njúl myáágə, a njúl lúlúú ósól ə məsáal ə cí mudá á Ityopí bwé á du jəw ná Kandás yé, muud wəngú njúl kalág mábii mə cí mēsh dī, nyə á kə Yurúsalem kələ yə Zembî gúmə; ²⁸ nyə á ḡgə nyingə a njúl nyədí mátúwa dī, a ḡgə lə kálad má *múúd micúndə Izayí. ²⁹ Shíshim mú ci nə Fílíp ná: «Shíshúg kə kumə mátúwa énd.» ³⁰ Fílíp mú leel kə, a mú gwág múúd éne ḡgə lə kálad má múúd micúndə Izayí. Fílíp mú jī nyə ná: «Ye wo ḡgə mpu gwág sá wó ḡgə lə ni?» ³¹ Muud éne mú bəsa ná: «Mə é ka mpu gwág na ntədəlé muud nda fwo lwágulə mə?» A mú jəw Fílíp ná a kəwag mátúwa dī kə ji nyədí koogú. ³² Kúkúl micilyá mí Kálad Zembî nyə á ḡgə lə wə ga:

Nyə á bə nda təw bwé ḡgə kə nə ndī ná bwé kə cígə yí,

námá nda mwâ ncwæmbe bwé ngé
sámb mimyꝝ yí.

Nyæ a shígé bēny mpu ná a lás.

³³ Bwé á séémbuli nyæ, bwé nyaal nyæ
nkaam nyé næ mækuú.

Zá jí næ ñkul bá bwiing lân á mpwon
buud nyé yé? Kú næ muud!

Bwé á sámb nyæ jé cug shí gaád.

³⁴ Myáágé mú jî Fílíp ná: «Má jægula
næ wo, féélúg mæ, zá múúd micúndá
ngæ ci yé? Ye nyæmэфwó, yæ muud
shús?» ³⁵ Fílíp mú ka zæ tééd lásúla. A
mú zæ bwiing nyæ Jꝝjꝝ Kéél mæ Yésus
téédúlæ na kúkúl micilyá nííd. ³⁶ Bá
bwé mú ngæ kæ ná ndeé bwé mú kæ
wóós júwó. Myáágé mú ci næ Fílíp ná:
«Dugí, mæjúwó wæ mága. Jí í ntágúlá
né mæ kú duwan yí?» ³⁷ * [Fílíp mú
ci næ nyæ ná: «Ŋkí wo *búgula næ
lâm wô wêsh, wo je duwan.» Nyæ
ná: «Mæ má *magulæ ná Yésus-Kríst jisæ
*Mwân má Zembî.»] ³⁸ A mú ci ná
bwé tálúg mætúwa. Bêsh obá bwé mú
shulæ májúwód, næ Fílíp, næ myáágé.
Fílíp mú duu nyæ. ³⁹ Ja bwé á ngæ sæw
wú májúwód yí, Shíshim mæ Yawé í a
ñkēny Fílíp kyey næ nyæ, myáágé kú ná
nyingæ dúg nyæ. Nji, a mú kæ næ njæond
yé shwóg næ mæshusug. ⁴⁰ Fílíp mú kæ
bæ nji Azot. A mú ngæ bwiing Jꝝjꝝ Kéél
mánd næ mánd ná ndeé kæ wóós Sezaré.

9

Sól mæ zá bæ mbúgula mæ Yésus

¹ Na í á bæ Sól, nyæ ngé ná cwambulæ
*ompwíin ó Cwámba, a ngæ gwú
bwo. Nyæ á ka kæ wé Ajeláci á ofada,
² ná Ajeláci yág nyæ kálaad mæ yé
nyæ ñkul ná a kág Damás, a kág ngæ
dúg *mæmpáanzé má mínjígúlá má
*Oyúden mâ nûñ. A ká kwey búúd
bwé ngé bæ zhíí mæ Cwámba, a bii
bêsh tæ budûm tæ budá, a wóolæ bwo
mæñkæda, a kæ næ bwo Yurúsalem.
³ Nyæ á ka kæ ná ndeé ngélæ shísh
kúná-kúnæ næ Damás, a mú seegya nji
mæñkenya má má zhu jøn dí zæ kwan

kúl nyæ á bæ yí. ⁴ A mú kaduwa shí, a
mú gwág kál í ngé ci næ nyæ ná: «Sól,
Sól, næcé jí wó búl lwágulæ mæ cúwáíl
ntáni yí?» ⁵ Nyæ ntâg ná: «Wo zá e,
Cwámba?» Cwámba næ né ná: «Mæ
Yésus, mæ wé wó ngé lwágulæ cúwáíl yé.

⁶ Sâ ngwúd, wóolúg, wo kúmæg ngwála,
bwé é jaaw wo sâ wó jéllá næ sá yí.»

⁷ Buud ó gwoong bæ bwé á shigula,
bwé shwal ji ókúl-ókúl, fug jímb bwo
mílúúd. Bwé á ngæ gwág nji kál í ngé
lás, bwé kú dúg múúd nyæ á ngæ lás yé.

⁸ Sól músæ wóol shí, mísh má njúl nyæ
né bagé nji a kú ngæ dúg. Bwé mú bii
nyæ mbwád kæ næ nyæ kæ kumæ Damás.
⁹ Nyæ a já mwôw málólól, mísh kú dúgya
nyæ, a kú dæ, a kú ñgul.

¹⁰ Ngwól múúd nyæ á bæ Damás næ
jíná ná Ananíyas, a njúl *mpwíin mæ
Yésus. Muud wæong mú dúg *ntamá
á mísh ná bagé, Cwámba ngé jôw nyæ
ná: «Ananíyas!» Nyæ ná: «Cwámba, mæ
wé éga.» ¹¹ Cwámba mú ci næ nyæ ná:
«Tówúg, wo kág njwónj bwé du jôw ná
“njwónj á tútálí” yí, kæ sꝝ Sól muud á
Tárus nûñ njów má Yúdas. A ngæ jægula
námá nda má ngé lás éga. ¹² Nyæ á mæ
dúg ntamá á mísh ná bagé, muud bwé
jów ná Ananíyas yé má nyíi njów zæ bæd
nyæ mæbwæ ná mísh má dúgyág nyæ.»

¹³ Ananíyas mú bæsa ná: «Cwámba, mæ
má bul gwáduga múúd éne, bímbí lá
mábôw á má sá buud bwô Yurúsalem
yí. ¹⁴ Tæem bæ wa nyæmэфwó, milúlúú
myâ ofada mí á yæ nyæ ñkul ná a zég
bii búúd bêsh bwé ngé kîm jôw jíná
dwô wá.» ¹⁵ Cwámba mú ci næ nyæ
ná: «Kaág, næcé mæ má féésh múúd
éne ná a bág mæ sâ ísény shú ná ikúl í
cúgé Oyúden yí næ ojwú-buud bán næ
Bag ó *Izaræyél bwé mpúg jíná dâm.

¹⁶ Mæmэфwó mæ é lwágulæ nyæ bímbí lá
minjugú á bá jug shú dâm myá.»

¹⁷ Ananíyas mú kæ, kæ nyíi njów,
bæd nyæ mæbwæ, ci næ nyæ ná: «Sól
mwaang, Cwámba Yésus wo á bwæma
næ nyæ zhííd ngélæ zæ wa yé, nyæ

8:35 Luk 24.27 **8:36** Mat 28.19 * **8:37** Míl micilyá mí ayág mí cugé næ iciyá íga. **8:39** 10j
18.12 **8:40** 21.8 **9:1** 8.3 **9:2** 19.9, 23; 22.4; 24.14, 22; 28.22 **9:3** Aba 3.3-4; 1Tm 6.16; 2Kr
4.4, 6 **9:5** 1Kr 15.8 **9:8** 13.11 **9:11** 21.39; 22.3 **9:12** Mak 8.23-25 **9:15** 13.2; 22.21; 23.11;
26.1; 27.24; Rom 1.5 **9:16** 20.23; Luk 21.12; 2Kr 11.23-28 **9:17** 19.6

ámə ntí mə shú ná mísh mwô mə nyiŋgəg dúgya, wo lwándúg nə Nkɛ̀ŋkɛ̀ Shíshim.» ¹⁸ Bíl ísá í mú shugula wú nyə míshúd í njúl nda ifufá. Mísh mə mú nyiŋgə dúgya nyə nə ndeé a mú shwal duwan. ¹⁹ Ná ndeé, a mú də ídâw, ŋkul í mú kwo wóós nyə nyúúlud. Bánŋh ompwíín wá Damás bwé á ji baalé mwôw. ²⁰ Kú námə kwo ləŋg fwála, Sól mú shwal ŋgə kə mámpáánzə mə mínjígulá mə Oyúden dí, kə ŋgə cúndə ná Yésus jisə *Mwân mə Zembí. ²¹ Buud bəsh bwé á ŋgə gwág nyə wá bwé á ŋgə káam mbií á ná fəg də jímb lúúd, bwé ŋgə ci ná: «Ŋgaá ná buud bəsh bwé á də kâm jôw jíne ga Yurúsəlem wá muud éga wə nyə á lwágulə bwo njugú yé? Ŋgaá ná nyə á zə wa ná a zə bií bəŋg wá wa, a wóolə bwo mənəkəda kə nə bwo milúlúú myá ofada dí?»

²² Nji Sól nywáá nyə á ŋgə yáág nə jaawúlə Jəjə Kéel yáág yáágúg, a də fad Oyúden wá Damás mimpu nə dúlə mpu lwágulə bwo ná Yésus wá jisə *Kríst. ²³ Ja fwámé baalé mwôw mə á cə yí, Oyúden bwé á cwə yuug ná bwé gwú nyə. ²⁴ Sól mú mpu shwushwaga jəŋg. Bwé á bə bwé mú ŋgə baagusə mimpumbé mí ŋgwála* mwásə nə bulú ná bwé gwú nyə. ²⁵ Nda ómpwíín bé bwé a mpu ntó ná, bwé á ŋwa nyə gúl búlúd, wá kúdád, bwé mú nteŋguli nyə nyuŋg dí gwôw kə shul tóón.

²⁶ Kə wóós Yurúsəlem, Sól nyə á cəel kə sɛɛŋgya nə bóól ómpwíín. Nji, bəsh bwé á ŋgə fúndə nyə, bwé kú fwo *magulə ná a músə mpwíín. ²⁷ Barnábas músə ŋwa nyə, kə nə nyə *búúd ə lwámá dí. A kə bwiŋg bwo nda Sól nyə á dúg Cwáməba zhííd ná, nə nda Cwáməba nyə á lás nə nyə ná, nə nda nyə á bwiŋg kéel Damás jíne mə Yésus dí kú fúndə muud ná. ²⁸ Tééd ja jəŋgə, Sól bánŋh buud ə lwámá bwé mú béduga gwoŋg, bánŋh bwé

mú ŋgə kyey ŋgwála nə ŋgwála, a ŋgə bwiŋg kéel á jíne mə Cwáməba, kú fúndə mísh mə búúd. ²⁹ Nyə á də námə lésha nə Oyúden bwé á janəwo nə cəg Ogarék wá, bánŋh də námə sɛɛŋsa məkəl. Nji, bánŋh bwé mú sə ná bwé gwú nyə. ³⁰ Nda ómínyəŋə wá búgə bwé á mpu ntó ná, bwé á kə nə nyə Sezaré, bwé mú kənd nyə Tárus. ³¹ *Də lú óbúgula í á ka ŋgə cəgə ná shɛɛ Yudéa yəsh, nə Galilé, nə Samariya, gwoŋg í ŋgə lal búgəd, obúgula bwé ŋgə gwəgə Cwáməba. Nkɛ̀ŋkɛ̀ Shíshim ŋgə sá ná buud ŋkí bul bulya bwé zəg ŋgə nyí gwoŋgud.

Pyêr mə lwag Ene, gwúmushi Tabita

³² Í á ka zə bə, Pyêr ŋgə kyey kálə ŋgə dúg obúgula, nyə á ka námə shulə kə dúg bəŋg wá Lida. ³³ A mú kə kwey ŋgwól múúd nŋh ná Ene. Muud wəŋg nyə á bə mbúmbwúgú, a mə já shí tən mimbú mwəmb. ³⁴ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Ene, Yésus-Kríst mə lwag wo. Wóolúg wo báágúg tanú gwô.» Námə cé nə cé, Ene mú wəol. ³⁵ Buud bəsh bwé á bə Lida nə mbwaanəzələ shí á Saronə wá bwé mú dúg nyə, bwé mú cénd kuú njənd, yid wə Cwáməba.

³⁶ Ŋgwól *mpwíín á mudá nyə á bə Zhwópe nə jíne ná Tabita. Jíne dəŋg í kə ná Dórakas.† Mudá wəŋgə nyə á bul də sá jəjə mísóólúgú, a də bul yə mímbúmbúwá isá. ³⁷ Í á ka zə bə mənə mwôw dí ná Tabita nyə á bwás ná ndeé a mú yə. Bwé mú gusa nyə ná ndeé kə bwíig fúm á njów dí gwôw. ³⁸ Ompwíín bwé á ka gwág ná Pyêr ji Lida, Lida njúl kúnə-kúnə nə Zhwópe. Bwé mú kənd búúd obá kə téeg nyə məbwə ná: «Oshwəŋ! Lɛɛlúgú zə kúga, kú neela.» ³⁹ Pyêr mú námə təw shí, bánŋh buud óni bwé mú kə. Ja nyə á kə wóós yí, bwé á kə nə nyə fúm á gwówud. Mikúsə myəsh mí mú zə nə məyə nyədí, zə ŋgə lwágulə nyə ijud nə

9:20 17.2; Luk 22.70 9:21 8.1; 9.13-14 9:22 5.42 9:23 23.12 9:23 2Kr 11.32-33

* 9:24 mimpumbé mí ŋgwála: Bwé á də lwə míŋwála, bwé sá məma nyuŋg lyɛ ŋgwála wəsh, bwé ka lúgə mimpumbé búúd ə jálá nə də nyí ŋgwála myá. 9:26 9.3-6, 20; Gal 1.18 9:27 Barnábas: 4.36-37; 11.22-30; 12.25; 13.1-4, 7, 43-50; 14.12, 20; 15.2-12, 22, 35-39; 1Kr 9.6; Gal 2.1, 9, 13 9:30 11.25; Gal 1.21 † 9:36 Dórakas: Ciyá Dórakas í kə ná mpindú. 9:40 Mak 5.40-41

ikúúd Dórakas nyə á ða laad bwo ja bónón bwá á bæ yí. ⁴⁰ Pyêr mú wéeshali búúd bêsh tóón, a mú kúd mæbwón shí, a jægula nə Zembî ná ndeé a mú yid kóómb gwonú mbimbæd, a ci ná: «Tabita, wóólúg.» Tabita mú bêny mísh, a mú dúg Pyêr, a músə wóol ji njínjilí. ⁴¹ Pyêr músə bií nyə mbwád, tál nyə tátəlí. A músə jôw óbúgula nə mikúsa, a yə bwo nyə kuwó. ⁴² Sâ jœng í mú mpúy Zhwópe yêsh, zhwoog buud bwá mú *búgula Cwám̄ba. ⁴³ Pyêr nyə á ji cínœng Zhwópe fwámé zhwoog mwôw, a njul njôw má Shím̄un nyə á ða sá ísáy í ikúúdu í cúdu yé.

10

Isáy na misóólúgú mí Kør̄nêy

¹ Ngwól múúd nyə á bæ Sezarê nə jíná ná Kør̄nêy. Nyə á bæ lúlúú ózimbi tæd, kínda ózimbi ánání dí, kínda bwá á ða jôw ná «kínda Itali» yí. ² Muud wœngú nyə á kænd lâm wá Zembî, bónón njôw yé wêsh ða bul gwôz Zembî. Ntó, nyə á ða bul sá buud wâ kúl *Oyúden mikwíindyá, a ða jægula nə Zembî ja jêsh. ³ Dúl jwôw, ngœe mæwæla mælóol mâ mpwó-kugú, nyə a dúg *ntamá á mísh ná bagá, a dúg *éngæles má Zembî má zə nyí nyə njôw, zə jôw nyə ná: «Kør̄nêy». ⁴ Kør̄nêy mú dúg nyə ná figá-figá ná ndeé nda ífwaas í á bií nyə ná, a mú ci ná: «Ná jí e, Cwám̄ba?» Engæles nə né ná: «Mæjægula mwô nə mikwíindyá wó ngé kwíind buud myá mí má wóós wá Zembî, Zembî nyə awúsáyé myo. ⁵ Ntó, kændúg búúd Zhwópe ja gaád, bwá kág jôw ngwól múúd jí nûj ná Shím̄un bwá ða jôw nə dúl jíná ná Pyêr yé, ⁶ a njul wá ngwól múúd má ða sá ísáy í ikúúdu í cúdu yé, bwá ða námá jôw muud wœng ná Shím̄un. Njów yé wúsə ncindye mân.»

⁷ Ja éngæles nyə á zə lésha nə nyə ni nyə á kyey yí, Kør̄nêy nyə á jôw olwaábulə óbá, nə ngwól zimbi á bœng bwá á bul sêy nə nyə wá, a njúl ná nyə

a má wá lâm wá Zembî. ⁸ A mú shín bwiing bwo sá jêsh nə ndeé a mú kænd bwo Zhwópe.

Pyêr mæ ká wá Kør̄nêy

⁹ Mán mælâm, buud óni bwá nkág bwá mú kúná-kúnə nə Zhwópe, Pyêr mú bád kwáminú* ná a ká sá májægula. Í á bæ ngœe tóológ dí. ¹⁰ A mú gwág zha nə yéesh ná á ða. Í á bæ bwá ngé ná jáám̄b idâw, seegya a músə nda *shíshim yé má wú nyádi nyúúlú. ¹¹ A mú dúg jœng í má bân, gúl sâ nda *sanda í kál málwə mánô dí, í ngé shulə wú jœng dí ngə zə shí. ¹² Sâ jœng í á bæ nə mímbí mí ócúdu myêsh: nə bœng wâ mækuú mánô, nə bœng bwá ða julə mímwô shí wá, nə inunú yá gwôw cínœng cwú. ¹³ A mú gwág kál í ngé ci nə nyə ná: «Pyêr, tówág wo gwúg isá íní wo dág!» ¹⁴ Pyêr mú bæsa ná: «Mbô, Cwám̄ba. Næcé mæ abwélé ða sá jí nə nyéé mísh má Zembî dí yí, nkí sâ íci.» ¹⁵ Kál í mú nyíngé kwo lás ci nə nyə ná: «Sâ Zembî má fúb yí, wœe kú bæeg nyíngé ci ná jísə sâ abábôw.» ¹⁶ Í á sá ntáni ija ilóol, sâ jœng í mú nkân kæ gwôw. ¹⁷ Pyêr fæg má jím̄b lúúd nə sâ nyə ámə dúg ni nda í ká ná, ndug buud Kør̄nêy nyə ámə lwám wá, bwá má sô njôw má Shím̄un ná sô sô, bwo má kwey, bwá tál mpumbéd. ¹⁸ Bwá mú jôw búúd œ njôw, jí bwo Shím̄un bwá ða jôw ná dúl jíná ná Pyêr yé nkí cínœng wá á ða jí yé. ¹⁹ Pyêr ngé ná ca téduga nda sâ nyə ámə dúg yí í ká ná, Nkénkê Shíshim mú ci nə nyə ná: «Dugí, buud olóol bwá ngə sô wo. ²⁰ Tówág wo shúlæg, binón bi kág. Wo kú zhízhigə næcé mæ wá mæ ámə ntí bwo.»

²¹ Pyêr músə shulə kæ bwəma nə buud bœng, nyə nə bwo ná: «Mæ wá éga, mæ muud bí ngé sô yé. Jí bí ámə zə sá yí?» ²² Bwá nə né ná: «Kør̄nêy wá nyə ámə ntí sá, Kør̄nêy á lúlúú ózimbi tæd, a jí tátəlí muud, a gwôz Zembî, lwœng buud *Oyúden jêsh í ngə jaaw

9:43 10.6, 32   **10:1** 10.30-33   **10:1** 27.1, 3; Luk 7.2, 5   * **10:9** kwáminú: Ja bwá á ða lwôz minjów yí, bwá ða mæ kwáminú námə nda mænyung. Kwáminú í á ða bæ nkí lal, buud kæ ða ngə kyey wu gwôw, muud jee námə kæ woga wu.   **10:11** 7.56   **10:12** Ləv 11.1-47; Eze 4.14   **10:15** Mak 7.15, 19
10:19 11.12; 13.2, 4; 15.28; 16.6; 20.22-23; 21.4, 11

lân yé ñkí nywa. Ngwól Engales má Zembî nyə á zə ci nə nyə ná a jówúg wo, wo kág nyádí njów, a kág gwágulə sâ wó é bwiing nyə yí.»

²³ Pyêr mú nyíngal bwo njów, bánón bwá mú já. Mán mælâm, a mú wəol, bánón bwá mú kə. Bóol ómínyəñê wá Zhwópe bwá mú kə lúgal nyə.

²⁴ Jwôw í á kwo bɛ yí, bwá mú kumə Sezarê. Kərunêy nyə á ngə bwánd bwo, a má shîn seeng mímbýél myé nə bé óshwá ó abúgúlág. ²⁵ Ja Pyêr nyə á bə nə a zə nyí njów yí, Kərunêy nyə á leelú kə səl nyáméfwó shí, kúdəw Pyêr shí məkuú nyə yə gúmá. ²⁶ Pyêr mú bân nyə, nyə nə né ná: «Bánág, mə ji námá múúd nda wo.»

²⁷ Bá bwá mú ngə lésha ná ndeé kə nyí njów. A mú kə kwey ná zhwoğ buud bwá ámə seengya. ²⁸ Pyêr mú ci nə bwo ná: «Bí mə mpú ná mwâ Yúden ji ci kú seengya nə mwân ilwoŋ, kú námá shísh nyə kúná-kúnə. Nji, Zembî má lwágulə mə ná mə ajáláyé nə dág ngwól múúd nda sâ jí nə nyéé mísh má Zembî dí yí, ñkí sâ íci. ²⁹ Gwá wá í ámə sá ná, nji má ámə gwág njúwúlú yí, mə ámə zə kú nə ñkwafad. Né ndeé, mə ngə ka cəel mpu sâ bí ámə jôw mə nə ndí yí.» ³⁰ Kərunêy mú bɛsa ná: «Í má sá mwôw mánə múús, mə á ngə sá məjəgula ngəe mawəla məlól mǎ mpwó-kugú mǎdí njów, mə mú dág nji ngwól muud tál mə mpwóómbád nə mikáándé mí áñkəñkəñwâ, ³¹ a ngə ci nə mə ná: “Kərunêy, Zembî má magulə májəgula mwô, nyə awúsáyé míkwíndyá wó ngə kwínd buud nə ndí myá. ³² Kəndág búúd Zhwópe bwá kág jôw wo Shímun jí nə dúl jíná ná Pyêr yé. A njul njów má Shímun mə də sá ísý í íkúúdu í cúdu yé, ncindyə mǎñ.”

³³ Ntó námá má á ka leelú kənd buud kə jôw wo yé. Wo má mpu sá nə zálə. Né ndeé, sá bəsh sá təl mísh má Zembî dí ja gaád nə sá má gwágúlə sâ jəsh Zembî nyə ámə lwâm wo ná wo jááwug sá yí.»

Pyêr mə lás kaand

³⁴ Pyêr mú ka zə lás, nyə ná: «Búbálé, mə mə mpu ná Zembî nyə a dé dág búúd məmpwoombá. ³⁵ Jísə nji nə muud yəsh mə gwóğ Zembî a sá tátəlí yé, tə a ji jáyé lwoŋ búúd dí, Zembî mə gwág nyə nywa tɛm bə nə a ji jáyé kúl búúd dí, tə jáyé dí. ³⁶ Nyə á kənd bag ɔ *Izəɾəyél məkál. A bwiing bwo Jəjə Kéél ná buud bwá mú nə ñkul jee cəgə nə Zembî ná shɛɛ nəcé Yésus-Kríst, nyə wá jí Cwámba á buud bəsh. ³⁷ Bí mə mpú məma sâ í á ngə sý téeđ Galilê kə wóós Yudéa mpásə nduwán Yuánes nyə á ngə cúndə yí. ³⁸ Bí mə mpú ná Zembî nyə a gwáágulə Yésus á Nazarét Shíshim, yé nyə məma ñkúl. Yésus wəəngə nyə á ka ngə kə íkul íkul, ngə sâ buud mənywa, ngə lwag bəəng bəsh Njwú məjamb nyə á ngə lwágulə cúŋ wá, nəcé Zembî nyə á bə nyádí. ³⁹ Sə bǎñ sá á shí dág sá jəsh nyə á sá shí *Oyúden nə Yurúsəlem yí, nyə muud bwá á bwambulə kwólós dí bwá gwú yé. ⁴⁰ Zembî nyə a gwúmashi nyə jwôw álél, a sá ná a lwóyág nyúul. ⁴¹ Nji, nyə a shígé lwóya nyúul kúl búúd jəsh dí, í á bə nji sá owúshined Zembî nyə á bwey féesh wá. Mpásə gwúmúle nyə á gwúm yí, sənón sá á də, sə ñgul. ⁴² Nyə a lwám sá ná sá cúndág kéel, sá bwaagulə nə nyə wá Zembî nyə a təl nə a bǎg sǎmb míkuwó nə mimbimbə mílǎsú yé. ⁴³ *Buud ɔ mícúndá bəsh bwá ngə bwiing lân yé ná muud yəsh mə *búgúlá nyə yé a bə nə ijuugá í *mísám nəcé jíná dé.»

⁴⁴ Pyêr ngə ná lás ntáni, Nkəñkə Shíshim mú shulə wá buud bəsh bwá á ngə gwágulə lǎsú yé wá. ⁴⁵ Obúgula bwá á bə misíyá mí ábiwáág wá, bəəng bəsh bənón Pyêr bwá á bə gwoong wá, bwá mú káam mbií á nə fəg də jimb lúud. Bwá á jág bul káam ná Zembî má bəle yə búúd bwá cúgé Oyúden wá Nkəñkə Shíshim. ⁴⁶ Nəcé bwá á gwág buud bəəng bwá ngə lás məkálúđ, bwá

10:23 10.45; 11.12 **10:25** 14.13-15; Mbá 19.10 **10:28** 10.15; Gal 2.12 **10:30** 10.1-8 **10:30** 1.10; Luk 24.4 **10:32** 9.43 **10:34** Rom 2.11; Zhk 2.1 **10:35** Yuá 9.31 **10:36** Iza 52.7; Rom 3.25-26; 5.1; 2Kr 5.18; Kol 1.20; Mbá 19.16 **10:38** Luk 4.18; 13.16; Yuá 3.2 **10:39** 3.15 **10:41** 1.4; Luk 24.30-31, 41-43; Yuá 21.12-13 **10:42** 17.31; Rom 14.9; 2Tm 4.1; 1Pr 4.5 **10:43** 13.38; Zhe 31.34 **10:44** 2.4

ngé ságusə Zembî. Ntó wá Pyêr nyə á ka ci ná: ⁴⁷ «Ye sá nyíngəg ban nə buud óga ná bwá kú duwan, í njúl ná bwá má lág námá Nkə̀nkə̀ Shíshim nda sá?» ⁴⁸ A mú lwám ná bwá dúwanugí jíná má Yésus-Kríst dî. Bwá mú ci nə nyə ná bánónh bwá kwóg ná já baalé mwôw.

11

Pyêr ngə bwiing sâ Zembî nyə á sâ yí

¹ Nə *buud ə lwámá nə obúgula wâ Yudéa bwá á ka gwág ná ikúl í cúgé *Oyúden yí bwá má námá lág Milású mí Zembî. ² Ja Pyêr nyə á ka bád kə Yurásəlem yí, buud ó ábiwáág bwá á ka kə lámusa nə nyə. ³ Bwá nə né ná: «Wo má kə nyíi búúd wá kú ábiwáág dí, binónh də ídâw səng ngwúd». ⁴ Pyêr mú ka zə tééd jaawúlə bwo sâ í á cə yí nə oféél-féélí bēsh, nyə ná ⁵ «Mεε mə á bə Zhwópe. Mə ngé jəgula nə Zembî, mə mú seegya nji mə músə nda *shíshim wám mə wú mádí nyúúlád. Mə mú dág *ntamá á mísh ná bagá, gúl sâ nda *sanda í njúl ngwóólúla məlwə mánə í ngé shulə wú gwôw ngə zə mádí. ⁶ Mə á ka kənd mísh, mə mpu dág sâ jəng, mə mú dág ná cínəng cwú í á bə, nə ocúdu wá məkuú mánə nə bəng wá jugú, nə bəng bwá də julə mímwə shí wá, nə inunú yā gwôw. ⁷ Mə mú námá gwág kál í ngé ci nə mə ná: “Pyêr, tówág, wo gwúg isâ íni wo dág!” ⁸ Mə ná: “Mbê, Cwám̄ba. Nəcə sâ jí nə nyéé mísh má Zembî dí yí, nə sâ íci í abwélé kə mádí mpud.” ⁹ Kál í mú nyíngə lás nə mə ja ábēé í ngé wú gwôw ná: “Sâ Zembî má fúb yí, kú bεeg nyíngə ci ná jísə sâ abúbôw.” ¹⁰ Í á sá ntó ija ilól, sâ jəng jēsh mú nkə̀ng kə gwôw. ¹¹ Ka seegya ná, námá wəla dəngú dí, buud olól bwá mú wóós njów sá á bə yí, bwá ngé zhu Sezarê, ná bwá amə ntí bwo mádí. ¹² Shíshim mú ci nə mə ná sənəng kág, mə nda zhízhigə. Bóól obúgula ósaman bwá mú zə, sənəng mú bε búúd bəng nə ndéé bwá mú kə nə

sə njów mə múúd bí ngé ci éne. ¹³ A mú jaaw sá nda nyə á dág *éngəles tál nyə njów ngé ci nə nyə ná: “Kəndəg búúd Zhwópe bwá kág jôw Shímun bwá də jôw nə dúl jíná nə Pyêr yé, ¹⁴ nyə é zə bwiing wo kéel í é yə wo cəg nə njów wô wēsh yí”. ¹⁵ Mə á ka námá tééd ná má bwiing bwo kéel, seegya nji Nkə̀nkə̀ Shíshim má shwiy bwo nyúúlád námá nda í á bə nə sá mətéédulé* dí ná. ¹⁶ Mə mú téduga ciyá Cwám̄ba nyə á ci yí ná: “Yuánes nyə á ngə duu buud nə məjúwó, bi bāng bi é duwan nə Nkə̀nkə̀ Shíshim”. ¹⁷ Ntó, nkí Zembî má yə búúd yána dé nda nyə a yə námá sá ja sá á *búgula Yésus yí, mə wá zə ná mə sáág ngáádə nə Zembî?» ¹⁸ Ja bwá á gwág ntúní yí, bwá á saləwo, bwá mú ságusə Zembî, bwá ná: «Ntó jí ná Zembî má yə ikúl í cúgé Oyúden yí zhí ná bwá céndág mítádúgá bwá ngə cəg.»

Jə̀jə̀ Kéel í zə kə ikúl ishúsúđ

¹⁹ Ja bwá á gwú Itiyen yí, məma lúmbúli í á zə bε obúgula, bwá mú shín ciima, ngə kə íkəl íkəl kə kumə Fenisî, nə Shíprə nə Antyósh. Bwá á ngə bwiing nji *Oyúden kéel. ²⁰ Nji, bóól búúd bwá á bə cínəng bwá njúl buud ó Shíprə nə buud ó Sirēn. Bāng bwá á kə kumə Antyósh, bwá mú bwiing Ogurək Jə̀jə̀ Kéel mə Cwám̄ba Yésus. ²¹ Cwám̄ba nyə á ngə kwínd bwo nə nkul nyé, zhwoğ buud bwá mú *búgula, bwá cénd kuú njəond, yid wə Cwám̄ba. ²² *Də́ lú obúgula á Yurásəlem í á ka gwáduga lân wəng. Bwá mú kənd Barnábas wu Antyósh. ²³ Barnábas wəng, ja nyə á jé Antyósh a dág nda Zembî nyə a lwóya mpaam nyé ná, nyə á bul bə nə məshusəg, a mú cwíny obúgula bēsh ná bwá jíig gwoong mə Cwám̄ba dí nə milám myāj myēsh. ²⁴ Nyə á bə jə́ múúd, a njúl lwándúla nə jə̀jə̀ Shíshim nə búgá ná cwóó. Bóólúgá ncúlyá buud bwá mú kwíduli Də́ lú obúgula dí.

10:47 8.36 10:48 19.5 11:3 10.28; Gal 2.12 11:5 10.11-20 11:14 16.31 11:15 2.4

* 11:15 Jwôw lú Pantekôt. (Dágúg Mis 2.4.) 11:16 1.5 11:18 13.48; 14.15, 27; 15.4, 12, 22-29; 17.12; 18.5-11; 19.8-10; 20.21 11:19 8.1-4 11:20 Yuá 7.35 11:21 2.41 11:23 13.43; 14.22; 15.32; 16.40; 18.23; 20.1, 28-31 11:25 9.30

25 Barnábas nyə á ka kə Tárus ná a kə ŋwa Sól. 26 Nda nyə á kwey nyə ná, nyə á zə nə nyə Antyósh. Bá bwə mú já cínəŋgú mbû ncindî, bwə ŋgə sɛɛŋgya nə Dɔ lú óbúgula, bwə ŋgə yə ncúlyá buud minjígúlá. Nûŋ Antyósh wə *ompwíin bwə á tééd gwiidəw ná okristen yé.

27 Í á ka zə bə na dúl baan dí ná, bóól *búúd ɔ mícúndá bwə á shulə wú Yurúsalem kə Antyósh. 28 Ngwól á bwo, nə jínə ná Agabus, músə zə lás nda Shíshim nyə a lwágulə nyə ná. A mú jaaw ná məma yáág-yáág zha í bá bə shí nyêsh dî. Zha nyəŋg í á shí námə bə fwála Klóod nyə á bə Káázəl yí. 29 Ntó, ompwíin bwə mú ŋwa cígúlá ná bwə zə sɛɛŋg míkwiindyá, muud yêsh wá bímbi á jí nə ŋkul wá yí, bwə kənd bəŋg óbúgula wá Yudéa. 30 Bwə á sá námə ntó, bwə mú kənd Barnábas bá Sól nə mikwiindyá, bwə kə yə ócúmbá buud wá Yudéa.

12

Engəles mə ká yíl Pyêr mímbwugud

1 Baan dəŋgú Njwú-buud Herod nyə a tééd ná a zə ŋgə jugushi bóól búúd ɔ *Dɔ lú óbúgula. 2 A mú gwú Zhâk mínyəŋhə mə Yuánes nə kafwɛɛ. 3 Nda nyə á dúg ná *Oyúden bwə á ŋgə gwág nywa sâ jəŋg ná, nyə á ka námə bii Pyêr, í njúl fwála lú zan bwə də də íbuléd yá kú nə *ləvur yí. 4 Nyə á bii nyə ntúni, a mú kə wá nyə mímbwug dí, a təl íkínda í ízimbi inɔ ná í bááguləg nyə, kínda ízimbi jêsh nə ozimbi onɔ. Nyə a ŋgə téduga ná a bá ka zə təl nyə kəod dí tām buud ja zāŋ *Páska í bá cɔ yí. 5 Pyêr nyə á ka bə mímbwugud. Dɔ lú óbúgula dāŋ, ŋgə báásulə məjəgula ŋgələ jəgula nə Zembî shú déd kú yəw.

6 Búlú í á bə ná Herod mə bá təl Pyêr kəod dí nda mán yí, Pyêr nyə á bə a mbwúg gwád ŋgwóólú lá mánkəda nə mikwoolú mí ŋkwánz mímbá. Nyə a bə a mbwúg mpédúgá ózimbi obá, isándələ í təl mpumbéd. 7 Ka see-gya ná ŋgwól *éŋgəles mə Yawé má

jé, kúl fúm jəŋg má shwal bə nə məŋkenya ná ŋgəŋ. Engəles mú yíl Pyêr bugálu dí, juumashi nyə, nyə nə né ná: «Ná câ! Wəólég!» Mikwoolú mí ŋkwánz mí mú shugula wú Pyêr mábwád. 8 Engəles mú kwo ci nə nyə ná: «Cɛɛlégú kanda wo bwáád mánŋwub.» A mú námə sá ntó. Engəles ná: «Bwáádúg kúúd gwô, wo bég mə.» 9 Pyêr mú cúwo tóŋ ŋgə bɛ éŋgəles, a kú fwo mpu magulə ná sâ éŋgəles ŋgə sá yí jisə búbələ. Nyə á ŋgə ŋwa nda *ntamá á mísh ná bagá. 10 Ja bwə má cɔ cé isándələ ashúshwóógú, bwə cɔ ábɛɛ yí, bwə mú jé njuwug ŋkwánz á ŋgɛɛ ŋgwála. Njuwug wəŋg mú juw bwo wáméfwó. Nji bwə á wós tóŋ kə njwóŋ dí yí, éŋgəles mú kyey, béegya nə Pyêr. 11 Fug mú zə Pyêr lúúd, a mú ci ná: «Mə má ka mpu já gaád búbələ ná Cwámba nyə ámə nti éŋgəles yé, zə tí yíl mə məbwə má Herod dí ná mə fáámug nə sâ Oyúden bwə ŋgə jii sá mə yí.» 12 Nda nyə á shîn mpu ntó ná, nyə á ka kə njów má Mariya nyəŋgú mə Yuánes bwə á kwo də jəw ná Márkus yé. Cínəŋg wə zhwoŋ buud bwə á bə bwə mə sɛɛŋgya, bwə ŋgə jəgula nə Zembî yé. 13 Nyə á ka kudə mbê. Ngwól sól məsáal mudá nə jínə ná Rôd mú shísh mbéd kə gwágulə. 14 A mú yag Pyêr kəl ná ndɛɛ, a kú fwo juw mbê, a mú yida nyiŋgə nə kúlá nə məshusug kə jaaw búúd ná Pyêr təl na mbéd tóŋ. 15 Bwə mú ci nə né ná: «Wo jí lad». Nyɛɛ mú námə bwaagula ná a ŋgə jaaw búbələ. Bwə ná: «Engəles yé wə éne.» 16 Pyêr mú nyiŋgə bul kudə mbê. Bwə mú juw, bwə mú dúg nyə, fug mú jimb bwo mílúúd. 17 Nyɛɛ mú fufə bwo mbwə nə bwə jíg kúl-kúl. A mú bwiŋg bwo nda Cwámba nyə ámə yíl nyə njów mímbwug wéeshali nyə tóŋ ná. A mú ci nə bwo ná: «Kəgá jaaw Zhâk bənəŋ bóól bwááŋg bêsh». A músə kyey kə kúl shúsúd.

18 Ja mán í á ləm yí, ózimbi məkuú má á təw shí nə á Pyêr, bwə kú mpu sâ

11:27 13.1; 15.32 11:28 21.10 11:29 12.12, 25; Rom 15.26; 1Kr 16.1; 2Kr 8.4; 9.2, 12; Gal 2.10
12:4 4.3 12:5 Zhk 5.16 12:7 5.19 12:12 Yuánes bwə á kwo də jəw ná Márkus yé: 12.25; 13.13;
15.37; Kol 4.10 12:18 5.22-24

í ámə s̄y yí. ¹⁹ Herod mú kənd búúd mēs̄óógúđ, n̄j̄i bwé kú kwey Pyêr. A mú t̄al ísándálé k̄ođud ná ndéé a mú lwám buud nə bwé gwúg byo. Herod mús̄e shulə wú Yudéa kə Sezarê, kə ji wu.

Engales mə zə sá ná Herod yág

²⁰ Herod nyə á ka zə bə nə mbíya zhwun̄á nə buud ɔ Tir nə b̄oŋg w̄a Sidon. Nda búúd b̄oŋg bwé á mpu ná m̄abii máŋ mə á d̄a bul zhu l̄oŋm mə Herod ná, bwé á ka t̄ow cún̄ə ná bwé j̄alá nə kə d̄ug nyə, a sáág ná b̄én̄əŋ bwé j̄iig ná sh̄e. Bwé mú kə kwambulə nə mw̄a mpáánz̄á* yé Blastos ná a sáág ná b̄én̄əŋ Herod bwé bwámag. ²¹ Jw̄ow lú mpwəmə d̄oŋgá, Herod mú bwáád míkáándá mí íc̄i myé ná ndéé a mú kə ji jiya íc̄i d̄i. A mú ka zə lás nə buud ón̄i kaand. ²² Buud ón̄i bwé mú shwal w̄a yáŋgá ná: «D̄áni kál d̄úsə n̄j̄i kál lú Zembî, kú bə kál lú múúd.» ²³ Ka seegya ná ngwól *éngales mə Yawé mə yíd nyə n̄acé a b̄ələ kú yə Zembî gúm̄jé. A mú yə, mishwóómbú d̄alə nyə.

²⁴ Milésú mí Zembî myáá mí mú námá ngə kə n̄j̄i shwóg nə shwóg. ²⁵ Barnábas bá b̄an̄ Sól bwé mú sh̄in sá lwámá bwé á kə Yurúsələm yí ná ndéé bwé mú nyiŋgə. Ja bwé nyiŋgə n̄i, bwé mú kə nə Yuánes bwé á kwo d̄a j̄ow ná Márkus yé.

13

Nk̄əŋk̄ə Shíshim mə f̄éesh Sól bá Barnábas

¹ D̄ə lú óbúgula í á bə Antyósh yí í á bə nə *buud ɔ mícúndá nə oyíiguli. Barnábas nyə á bə cín̄əŋ, nə Síməyon bwé á kwo d̄a j̄ow ná Nizher yé, nə Lusyus múúd á Sirên, nə Manaen bá c̄i Herod á tatarâk* bá w̄oof kál ngwúd yé, nə Sól. ² Dúl jw̄ow bwé á ngə sá mís̄oŋn bwé ngə ci id̄aw yí, Nk̄əŋk̄ə Shíshim nyə á ci nə bwo ná: «Tálágá mə Barnábas bá Sól koogá, bwé zə kə sá

sáal mə mə f̄éesh bwo ná bwé sáág yí.»

³ Ná ndéé, bwé mú j̄əgula nə Zembî bwé ngə ci id̄aw, bwé mú b̄əd Barnábas bá Sól məbw̄ə, bwé mú b̄id bwo ná bwé kyéyug. ⁴ Ja Nk̄əŋk̄ə Shíshim mə kənd Barnábas bá Sól lwámád nt̄áni yí, báá bwé mú shulə kə Seləsi, bwé mú ŋwa byóol c̄ə kə kóómb ŋkwam̄á† á Shíprə.

⁵ Bwé á kə wóós Salaminə, ngə bwiŋg Milésú mí Zembî *məmpáánz̄ə mə mínj̄ígulá mə *Oyúden d̄i, bwé ngə kə nə Yuánes t̄an̄ə kágə mílwámá. ⁶ Bwé mú líina ŋkwamə nȳoŋg nyésh ná ndéé kə wóós ngwéla á Pafos. Bwé á kə kwey ngwól mw̄a Yúden n̄un̄ə Pafos nə j̄in̄ə ná Bar-Yésus, a njúl muud ncidə, *muud micúndá á məsh̄iiḡa. ⁷ Bar-Yésus éne bá ngwám̄ana Serzhus Polus wá bwé á ngə cugə. Ngwám̄ana nywáá njúl nə f̄ug, nyə á ka j̄ow Barnábas bá Sól n̄acé nyə á bə nə məma yéesh ná á gwág kéel mə Zembî. ⁸ Nj̄i, Elimas† mú ngə laa bwo, a ngə yida c̄eel shwúguli ngwám̄ana ná a kú *búgula. J̄in̄ə lú Elimas í kə ná muud ncidə. ⁹ Sól, bwé j̄ow ná Pwól yé, mə lwánd nə Nk̄əŋk̄ə Shíshim ná cwóó músə ka d̄ug Elimas ná figə-figə, ¹⁰ a mú lás nə nyə ná: «Yí! yé mása mək̄əŋ nə məsh̄iiḡa éga, yé mw̄an mə Njwú məjamb, yé múúd jí kú c̄eel ót̄at̄əlí éga! Wo ayówé ngələ c̄eel nt̄ama j̄əj̄ə íyuuug i Cwám̄ba? ¹¹ Wo zə d̄ug ja gaád. Mb̄w̄ə mə Zembî í mə bii wo. Wo zə fwo bə áncim-ncim, kú ná d̄ug məŋkenya mə jw̄ow. Wo é ji nt̄ó fwámé fwála.» Pwól ká námá sh̄in lás nt̄áni, gúndə nə yídúgú í mú shulə Elimas mísh̄ud, a mú ngə lȳəda kak̄ul ngwúd ngə s̄ə muud bíig nyə mbwád yé. ¹² Nj̄i ngwám̄ana nyə á d̄ug s̄a í á s̄y n̄i yí, nyə shwal bə mbúgula, nj̄ígulá nyə á gwág shú mə Cwám̄ba yí í mə bíi nyə.

Pwól Antyósh á Pisidí

* **12:20** mw̄a mpáánz̄á: Mw̄an w̄oŋgá nyə á bə kágə mílwámá á fúm mə Herod. **12:22** Eze 28.2

12:24 2.41 **12:25** 11.29-30 **13:1** 11.27 * **13:1** Tatarâk: Ciyá n̄i í cugé ciyá mákaa; n̄j̄i í kə ná «ngwám̄ana nyə á ngə jwú nə mpál n̄ə á ŋkúmba faan yé». D̄úgúg námá Mat 14.1; Luk 3.1, 19; 9.7. **13:2** 9.15; 10.19; 22.19; Gal 1.15-16 **13:3** 6.6 **13:4** 10.19; 15.39 † **13:4** ŋkwamə: Nyísə bwádá lú shí t̄átám məjúwó. **13:5** 17.2 **13:8** 2Tm 3.8 ‡ **13:8** Elimas: Dúl j̄in̄ə dé wá Bar-Yésus. **13:11** 9.8; 22.11 **13:13** 13.5; 15.38

13 Pwól bánêḡ buud ó gwoong bé bwá mú kəwa byóólád Pafos, kə Pərzhe kóómb shí á Paməfilí. Yuánes mú kə béégya nə bwo nūḡ, nyə mú nyingə kə Yurúsəlem. 14 Bāḡ bwá mú tí Pərzhe, ḡgə kə ná ndéé kə wóós Antyósh á Písidí. Bwá mú kə nyíi *mpáánzə minjǵgúlá dí jwōw lú Sábaad, kə ji shí. 15 Ja lǵlə *mbwoomb mácəḡ nə micilyá mí búúd ə micúndə í á shīn yí, otówe ə shwóg wā mpáánzə minjǵgúlá bwá mú ci nə bwo ná: «Bwaang, ḡkí bi búsa nə gúl sá bí bí nə ḡkul bándulə búúd nə ndí yí, lásúgá ja gaád.»

16 Pwól mú tōw tətəlí, a fəfə bwo mbwə, a músə lás ná: «Nə bag ó *Izərayél nə bəong bwá ḡgə gwǵḡ Zembí wá, bi ə gwágúlə mə. 17 Zembí á kúl búúd Izərayél jísú ga nyə a féesh osóḡḡgá búsu. Nyə a sá ná kúl búúd jísú í kəg bul mpyáánz nūḡ jiya á Igípten dī. Ná ndéé nyə a yíl bwo nūḡ nə mbwə ḡkúl yé. 18 A mú ḡgə jísəw bwo shí a shwéeshá dí kə wóós je kumə mimbū məwūm mánḡ. 19 A mú janḡulə ílwoḡ í búúd zanḡbá shí á Kanaan ná ndéé a yə ódā shí nyáḡ tḡḡ lúgí 20 shú mímbū kúnə-kúnə mitəd minḡ nə məwūm mátóon.

«Mpúsə wəongə a mú də wéeshali bwo osəmbye ə mílósú ná ndéé zə wóós fwála mə *múúd micúndə Samyél. 21 Ja jəongə bwo mú jii ná bwá bəg nə wán ḡjwú-buud. Zembí mú yə bwo Sawul mwān mə Kís a njúl mbyágá á bəend mə Bəḡzhamḡ. Sawul mú jwú nə bwo tḡḡ mimbū məwūm mánḡ. 22 Zembí mú yíl nyə, a mú təl bwo *Dávid ḡjwú-buud. Dávid wəong wə Zembí nyə á bwiing lāḡ yé ná: “Mə mə dúg ná Dávid mwān mə Yése jisə muud mə kwaga nə tédúgá wām yé, nyə wə mə bá də sá sá jēsh mə bá də jii ná a sáag yí.” 23 Nyédí mpwoḡ buud dí wə Zembí nyə a lwándúlə mpu

yé, a wéeshali Yésus cugye buud á Izərayél yé. 24 Shúshwóógú ná cugye wəong zəg, Yuánes nyə a zə jǵgali kúl búúd Izərayél jēsh nduwán tḡḡ yuug ná bwá mə cénd mítádúgá. 25 Ja Yuánes wəongə nyə á ḡgə shínal sáal dé yí, nyə á ḡgə ci nə buud ná: “Bí ḡgə ná téduga nə mə wə zə? Mə cugé múúd bí ḡgə téduga ná mə jísə yé. Nji, ḡgwól múúd zag mádí mpúsə. Mə ampíyáyé ná mə cínyug nyə mikwoolú mí mǵḡgwub məkuúd.” 26 Bwáang bēsh, təə mpwoḡ buud mə *Aburaham təə bí bəong bí ḡgə gwǵḡ Zembí wá, shé wə Zembí nyə á ntí kéel á cug dəong wá. 27 Buud ó Yurúsəlem bēsh nə otówe ə shwóg bán bwá á shígé mpu Yésus. Bwá á yida cəḡlə nyə shwiḡ. Ntó, bwá á sá ná iciyá í búúd ə micúndə shé mə də lǵ ósabaad bēsh dí yí í bwəmag. 28 Təem bə nda bwá á shígé kwey nyə nə məbḡḡ ná a yəg ná, bāḡ bwá á ci nə Pilát ná a gwúg nyə. 29 Námə nji bwá á shīn sá isā byēsh í á bə cilyá Kálaad Zembí dí shú dé dí yí, bwá á shul yíl nyə líd bwá kə wá nyə shwóḡud. 30 Nji, Zembí nyə a gwūmushi nyə. 31 Nyə a lwóya nyúúl məlú məlú, buud bánḡḡ bwá á zhu Galilé bád kə Yurúsəlem wá bwá á ḡgə dúg nyə. Buud bəong wə bwá músə owúshined bé kúl búúd jēsh dī. 32 Jǵḡ kéel dəong námə wə sə ḡgə bwiing bí yí, ḡkaagə Zembí nyə a kaag odā yí. 33 Zembí nyə a sá ná ḡkaagə nyəong í zəg bwəma nə sə bwān gwūmushilə nyə á gwūmushi Yésus yí. Sā jəong wə jísə cilyá Sôm ábēē dí yí, ná: “Wo ji mwān waamá, mə mə byā wo múús”. 34 Jí ntó. Zembí nyə a gwūmushi nyə ákandug, a kú ná bá kwo bwo. Ntó wə nyə á ci yé, ná: “Mə bá yə bí jǵḡ ísā mə á kaag Dávid yí, mḡḡkaagə mə cugé nə ḡkul salan má”. 35 Gwá námə wə á ḡgə báásulə gúl kákúl cilyá dí ná: “Wo abulé bíd ná jǵḡ sóol məsáal wō kəg bwo shwóḡud”. 36 Dávid nywáá nyə a

13:14 17.2 13:15 15.21 13:17 MmN 1.7; Mbá 5.15 13:18 MmN 16.35; Ilḡ 14.33-34; Mbá 29.4
 13:19 Mbá 7.1; Zho 14.1 13:20 OoM 2.16; 1Sa 3.20 13:21 1Sa 8.5, 19; 10.21; 11.15 13:22 1Sa
 16.12; 13.14 13:23 Iza 11.1; Rom 1.3; Mbá 5.5 13:24 Luk 3.3 13:25 Luk 3.15-16 13:27 3.17
 13:28 Luk 23.4, 14-15, 21-23 13:29 Luk 23.50-56 13:30 3.15 13:31 1.3, 8 13:32 Sôm 2.7;
 Rom 1.3-4 13:34 Iza 55.3 13:35 Sôm 16.10 13:36 2.29

shí sá mítédúgá mí Zembî fwála déd. A mú yə, a dɔw nə osóónǵú bé, a bwo.

³⁷ Nji, nyɔɔŋg Zembî nyə a gwûmushi yé nywáá nyə a shígé bwo. ³⁸ Bwaang bi má jəlá nə mpu ntó ná nyə wə má sá ná bi gwágúg kéel ijuugá í *mísém mín. Məççə má Moyîz bí á du bɛ má má á shígé sá ná bi ŋgəg nə bæ otútəlî. ³⁹ Nji Yésus wə jísé ná muud yêsh má búgúlá nyə yé, a bæ tútəlî ncindî nə ncindî. ⁴⁰ Bi ó bey ná sâ búúd ɔ mícúndé bwé á ci yí, í bwámag nə bî. Bwé á ci ná:

⁴¹ Bî buud ɔ mpyóŋ, dugá,
káámúgâ, bi jímbug!
Nəcə, té bí ŋgé ná dúgya yí,
mə zé bá sá gúl sâ bi ŋgé dóg,
sâ jí ná ŋkí bi mə gwág nji lân
bí kú *magulə yí.»

⁴² Ja Pwól bá Barnábas bwé á cúwo tóón yí, búúd bwé á jəgula nə bwo ná bwé bəg kwo zə bwiing bwo lân ŋgwúd ni Sábaad mə bá bɛ yé. ⁴³ Ja buud bwé á bwílya yí, fwámé bímbí lú *Oyúden nə bóól búúd bwé á wá milâm mísɔɔn wəŋ dí wá bwé á bɛ Pwól bá Barnábas bəŋŋə kə ŋgə lésha. Pwól bá Barnábas bwé mú ŋgə wá bwo ŋkul mílámúd nə bwé wág ícug byáŋ mpaam má Zembî dí.

⁴⁴ Sábaad nyə á bɛ yé, buud bwé á zə seɛŋgya je bæ buud ɔ ŋgwála bəsh ná bwé zé gwágulə kéel mə Cwámba. ⁴⁵ Nda bóól Oyúden bwé á dóg bímbí lú ncúlyá buud bɔɔŋg ná, bwé á ka zə mpíi Pwól bá Barnábas váál áwuwaguwə, bwé mú ŋgə shwána bwo, ŋgə lwíy bwo. ⁴⁶ Pwól bá Barnábas bwé mú mpu jaaw bwo kú nə ifwaas ná: «Í á jəla ná bi wə téédúg gwág Milésú mí Zembî. Nda bí bəŋ mə ka ban myo ná, bi má lwágulə nə bi ampíyáyé nə cug á kandugə kandugə. Ntó, sé bəŋ mə zé lésha nə ikúl í cúgé Oyúden yí. ⁴⁷ Nəcə Cwámba nyə á ci nə sá ná: “Mə má tál wo ná wo bəg

məŋkenya mâ ilwon, ná wo kəg nə cug kə wóós íjumə í shíd”.»

⁴⁸ Nji ikúl ishús í á gwág ntáni yí, bwé á bul bæ nə məshusug bwé ŋgé ságusə kéel mə Cwámba. Bɔɔŋg bwé á bæ féeshá ná bwé dógúg cug á kandugə kandugə wá bwé mú bæ óbúgula. ⁴⁹ Kéel mə Cwámba í á kyey lɔɔm wɔɔŋg wəsh. ⁵⁰ Oyúden bwé á ka shwambulə fwámé búdá ó lɔɔm bwé á du gwóç Zembî wá. Bwé mú zə lwágulə Pwól bá Barnábas cúwálí ná ndéé bwé wáám bwo kə ntɔ mínji mí shí nyáŋ. ⁵¹ Pwól bá Barnábas bwé mú kudə fumbyá mákuú máŋúdš shú dán, báá bwé mú kə Ikóniyum. ⁵² *Ompwíin bwé mú lúg lwándúlá nə məshusug nə Nkəŋkə Shíshim ná cwóó.

14

Pwól bá Barnábas Ikóniyum

¹ Í á ka bæ, ja bwé á wóós Ikóniyum yí, Pwól bá Barnábas bwé á kə mpáánzé minjígulá. Bwé á kə lésha nə buud mbíi á ná *Oyúden nə Ogurék ŋkí bul bulya bwé *magulə búgú. ² Bɔɔŋg Oyúden bwé á shígé magulə búgú wá, bwé mú zə sá ná ikúl í cúgé Oyúden yí bwé shíŋúg óbúgula. ³ Nji, Pwól bá Barnábas bəŋ bwé á ji cínəŋgú fwámé mwôw, bwé ŋgə lás kú nə ifwaas. Bwé á ŋgə bul ŋwa ŋkul wə Cwámba. Cwámba ŋgé námé magulə kéel bwé á ŋgə bwiing yí, a ŋgə yə bwo ŋkul, bwé ŋgə sá *ísâ í ntɔ búúd ŋkwón yí, nə *ísâ í mímbúgú. ⁴ Buud ɔ ŋgwála bwé mú béégya ígwoŋg íbá, gúl í ŋgé bɛ ishwambulə í Oyúden, gúl í ŋgə magulə *buud ɔ lwámá. ⁵ Nə Oyúden, nə bóól búúd bwé cúgé Oyúden wá, nə otówe ɔ shwóg bəŋ bwé mú zə sá yuug ná bwé jugashi búúd ɔ lwámá, bwé lúmə bwo məkwóógú. ⁶ Nda búúd ɔ lwámá bwé á mpu yuug jɔɔŋg ná, bwé mú túb kə Lístrə nə Dərbə, minjwála myâ Likawuní, nə cínəŋg mákoogú

13:38 10.43; 15.10

13:39 Rom 4.25; 6.7; 10.4

13:41 Aba 1.5

13:43 11.23

13:44 17.2

13:46 3.26; 18.6

13:47 Iza 49.6

13:48 11.18

13:49 2.41

13:51 18.6; Luk 9.5

§ **13:51**

Ja Oyúden bwé á du kudə fumbyá mákuú dí yí, bwé á du lwágulə ná, kúkúl shí bwé á má tál mákuú máŋ yí, bwé má kál gwo nə buud bí cínəŋg wá, ná bwé músə sâ nyéé. **14:1** 17.2 **14:2** 13.45 **14:3** 2.22

14:5 14.19; 2Tm 3.11

14:6 Mat 10.23

mækoogú. ⁷ Bwé mú kə ɲgə bwiing Jɔjɔ Kéél wu.

Pwôl bá Barnábas Lístɾə

⁸ ɲgwól múúd nyə á bə nûɲ Lístɾə kú bwelɛ tɔw tətəlɪ nə mækuú mé. Nyə a byɛl mbúmbwúgú, nyə a shígé bwelɛ kyey. ⁹ Dúl jwɔw, muud wɔɔɲg nyə á ka ɲgə gwágulə nda Pwôl nyə á ɲgə lás ná. Pwôl mú dúg nyə ná figə-figə, a mú dúg ná muud éne ji nə búgə nə a ji nə ɲkul yâ. ¹⁰ Pwôl mú ci nə né gwów-gwɔw ná: «Tówúg tətəlɪ nə mækuú mwô». Muud éne mú sáanz, a mú tééd ɲgélə kyey. ¹¹ Buud bwé á bə cínɔɲg wá bwé mú dúg sâ Pwôl má sá yí. Bwé mú ɲgə lás gwów-gwɔw kəl lú Likawani dánú ná: «Ozembí bwé má bə nda buud ná ndéé bwé má shulə zə sádí». ¹² Bwé mú ɲgə jɔw Barnábas ná Zás, Pwôl nyɛ ná Hermes* nəcɛ nyə wə nyə á dɛ bə nə ciyá lású. ¹³ Buud bwé á dɛ *búgula Zás wá bwé á dɛ bə nə mpáanzə ɲgeé nyíngulé ɲgwála dî. Fada á yábə wɔɔɲgú músə ɲwa míngwúm mí nteny nə ikəlɔgú-kəlɔg í dɛ lugushi dánɔ lú zâɲ yí, bânɔɲ buud bwé mú zə kə ɲgeɛ nyíngulé ɲgwála. Bwé á cɛel kə cigə inteny ná bwé sâ Pwôl bá Barnábas *mætúnuga nda ozembí.

Pwôl bá Barnábas bwé jíguli búúd fwámé Zembí

¹⁴ Ja *búúd ɔ lwámá, Barnábas bá Pwôl bwé má gwág ntó yí, bwé mú nyaa mikáándá†, bwé mú sáanz kə nə ɔɲkwimbyê tām buud, ¹⁵ bwé ná: «Buud óga, jáyé ni? Sá búsə námə búúd nda bî. Sá ɲgə yida bwiing bí Jɔjɔ Kéél ná bi bídúg isâ í ikás íni, bi céndúg kuú ɲjɔnd yid wá Zembí á kuwô. Nyə wə nyə a té gwɔw nə shí, nə mâɲ nə isâ byêsh bisá cínɔɲg yí. ¹⁶ Nyə á ka yida bíd té zhúlə yág ná ilwoɲ í búúd byêsh í ɲgég nə bɛ byáɲ ijâm nə ijag, ¹⁷ ɲji nyɛ kú bíd ɲgélə lwágulə ná a jisə, a ɲgə námə sá bwo mpaam. Ntó námə wə

á ɲgə nti bí ompú bwé ɲgə zhu gwów yé, a ɲgə yə bî mæfwála mæmpəg má jəla nə bugəban yí, a yə bí zhwog idâw, a lwándulə bí mæshusəg mílamúd». ¹⁸ ɲji, bwé á tɛem lás nə buud óni ntáni, buud óni bwé á shígé leel magulə ná bwé bíd sálə bwo *mætúnuga.

¹⁹ Bóól *Oyúden bwé mú zə wóós bwé ɲgə zhu Antyósh nə Ikóniyum. Bwé mú zə kwambulə nə buud ná ndéé bwé mú lúmə Pwôl mækwóógú ná lúmə lúmə, bwé julə nyə shí nə shí ná ndéé kə wusə bugád. Bwé á téduga ná a má yə. ²⁰ ɲji, *ompwíin bwé mú kə lyɛ nyə. Pwôl mú wɔɔl, a mú nyíngə kə ɲgwála. Mán mæləm, a músə kyey kə Dérbə, bá Barnábas.

²¹ Bwé mú kə bwiing Jɔjɔ Kéél nûɲ Dérbə ná ndéé bwé mú bə nə ompwíin fwámé bímbí. Bwé músə nyíngə kə Lístɾə, cɔ kə Ikóniyum kə wóós Antyósh. ²² Bwé á ɲgə wá ompwíin ɲkul mílamúd, bwé ɲgə cwíny bwo ná bwé sáag zény búgə. Bwé á ɲgə lwágulə bwo ná bwé mpúg ná: «Sə má jəlá nə ɲgə bwəma nə *incwaw í ntug, sá ɲgə ntɔ ɲgə ntɔ ɲgə ntɔ ná ndéé sá mú ka nyíi Faan má Zembí dî.» ²³ Bwé á ɲgə sá ná, *Dɔ lú óbúgula dēsh dî, bwé féésh bwo ocúmbá buud, bwé ci idâw jəgula nə Zembí, bwé mú ɲwa bwo cwámbulə Cwámba wáɲ bwé á *búgula yé.

Pwôl bá Barnábas bwé nyíngə kə Antyósh

²⁴ Bwé mú lína Pisidî, kə kumə Paməfilí, ²⁵ bwé bwiing kéel má Zembí Perzhe ná ndéé bwé mú shulə kə Antalya. ²⁶ Kälə wú Antalya, bwé mú ɲwa byóól kə Antyósh wú bwé á zhu ja mpaam má Zembí í á féésh bwo ná bwé sáag sáal bwé má sá yí. ²⁷ Ja bwé á kə jé yí, bwé á sɛɛɲg *Dɔ lú óbúgula, jaaw bwo sâ jēsh Zembí nyə á yə bwo ɲkul ná bwé sáag yí, bul bə ná ndéé nda Zembí nyə a má juw zhí ná ikúl í cúgé *Oyúden yí í máguləg búgə

14:8 3.2 14:11 28.6 * 14:12 nə Zás nə Hermes: Ogarêk bwé á ɲgə téduga ná Pwôl bá Barnábas búsə ozembí. 14:13 10.25-26; Dan 2.46 † 14:14 nyaa mikáándá: Oyúden bwé á dɛ nyaa mikáándá jaə mpimbə má bul bii lám yí. 14:15 MmN 20.11; 1Kr 8.4-6 14:16 17.30 14:17 Sôm 147.8; Zhe 5.24 14:19 14.5; 13.50; 17.13; 2Kr 11.25 14:22 11.23 14:23 6.6; Tit 1.5 14:26 13.1-2 14:27 11.18; 15.12

ná. ²⁸ Bón̄n̄ *ompwíin bwé mú ji na fwámé m̄ma fwála.

15

Seengyá á Yurúsalem

¹ Bóól búúd bwé á shulə wú Yudéa zə ngə jííguli obúgula ná: «ŋkí bi mə bə kú síya ábiwáág nda Cɛɛ mə Moyíz í ngé ci ná, bí cugé nə ŋkul *dúg cug.» ² Buud bəɔngú bən̄n̄ Pwól bá Barnábas bwé mú zə séɲusa mákəl, í mú sá fwámé zhuyá. Cígála í mú zə bə nə Pwól nə Barnábas, nə bóól obúgula bwé kág nə lésú wəɔng Yurúsalem kə lwágulə *buud ɔ lwámá bən̄n̄ ocúmbá buud. ³ *Dɔ lú obúgula í músə kənd bwo. Bwé mú lína Fenisí nə Samariya, bwé ngé bwiing buud nda ikúl ishús í má cénd mítádúgá ná. Sâ jəɔng í mú ngə bul sá bóól obúgula məshusug. ⁴ Ja bwé mə kə jé Yurúsalem yí, nə Dɔ lú obúgula, nə buud ɔ lwámá, nə ocúmbá buud, bēsh bwé mú lég bwo. Bān̄ bwé músə jaaw bwo bímbí dēsh Zembî mə balan nə bwo sáal dé dí yí. ⁵ Bóól obúgula bwé á bə ŋkəmə *Ofarizyēn dí wá bwé mú báásulə ná í ji ná ikúl í ngé cénd mítádúgá yí í ngég nə síya ábiwáág, bwé bɛ námá Məcɛɛ mə Moyíz. ⁶ Buud ɔ lwámá nə ocúmbá buud bwé mú ka zə seengya, zələ faas lésú wəɔng. ⁷ Buud bwé mú námá bul séɲusa mákəl. Ntó, Pyēr mú ka zə lás. Nyə ná: «Bwaanɲ, bi mə bwey mpu ná Zembî nyə a féesh mə wa bídí mwəw mə ashúshwóógú dí, a kənd mə ná mə kág bwiing ikúl ishús Jəjɔ Kéél, bwé búgúlág. ⁸ Nyɛɛ muud mə mpú mílām mí búúd yé, nyə a lwágulə ná a mə magulə ikúl, a yə bwo ŋkəŋkə Shíshim námá nda nyə á yə sá ná. ⁹ Nyə a shígé wá mbéégí mpédúgá sən̄n̄ ikúl. Nyə a fúb námá bwo mílām nəcé bwé bələ nə búgá. ¹⁰ Nəcə jí bí é ka zə shweenzh Zembî, zə zhimb *ómpwíin m̄ma mbag wúsé ná təɔ impáámá bísú, təɔ sámfwó sá á shígé bə nə ŋkul mə jíɔw yí? ¹¹ Nji sá

ngə *magulə ná sə mə dúg cug mpáam mə Cwámá Yésus dí, ntó námá wé jí nə ikúl yé.» ¹² Buud bēsh bwé mú ji ókúl-ókúl, ka gwágulə Barnábas bá Pwól, gwágulə nda Zembî nyə á balan nə bwo, *isâ í ntó búúd ŋkwón̄ yí nə *isâ í mímbúgú í ngé síy ikúl ishús dí ná. ¹³ Ja bwé mə shín bwiing yí, Zhâk mú ka zə lás, nyə ná: «Bwaanɲ, bi ɔ gwágúlə mə. ¹⁴ Shímun mə kúnəw shín jaaw sə nda Zembî nyə a sá ná: nə nyə á kənd mísh íkúl ishúsúđ kə féesh búúd bwé ngé bɛ jíná dé cínəng wá. ¹⁵ Sólúgú wəɔng í bwəma nə sá *búúd ɔ mícúndá bwé á ci yí. Nəcə jíɔw cilyá Kálaad Zembî dí ná:

¹⁶ Mpəsə isâ íni, mə bá kwo zə lwó banda mə *Dávid.

Mə bá seeng íbúgúlə yâ cínəng

nə ndéé mə kwo təl banda dəɔng tətəlí.

¹⁷ Ja jəɔngú, buud bēsh bwé bá sɔ Cwámá.

Haaw, buud ɔ ílwoŋ byēsh mə á jəw ná í bɛg jíná dām yí.

Ntó wá Cwámá nyə á ci yé.

¹⁸ A mə sá íyuug byé sá mə bwey mpu wúlə yág yí.

¹⁹ «Sâ jəɔng wə mé mə dúg ná, ilwoŋ í búúd í ngé cénd kuú njənd ngə yid wá Zembî yí, sá ajáláyé nə wá bwo məkwowula cugud. ²⁰ Nji, sá cílɛg bwo ná bwé sásúlág məlwaagawo mə ózembî ó áyadúg, nə məlwaagawo má jaŋgálə múúd biná kú nə bā, nə məlwaagawo má dálə cúdu nyə ámə yə məcií kú shwiy yé, nə dálə məcií. ²¹ Sá mə mpú ná tééd íkala í búúd í ayág óbwiingye ɔ lān̄ ó Moyíz búə míngwála myéshud. Mwəw mə Sábaad mēsh dí, bwé lɔ mícilyá myé *mámpáánzə mə mínjígúlá mēshud.»

²² Ntó, nə buud ɔ lwámá, nə ocúmbá buud, nə Dɔ lú obúgula dēsh bwé mú dúg ná bwé jəlá nə féesh bóól búúd bən̄n̄ Pwól nə Barnábas bwé kág Antyósh. Bwé músə kənd bóól fwámé búúd wá Dɔ: nə Yúdə bwé á də námá

15:1 Ləv 12.3; Gal 5.2 **15:2** Gal 2.1-10 **15:4** 15.12 **15:7** 10.1-43 **15:8** 2.4; 10.44 **15:9** 10.35 **15:10** 15.19; Gal 2.16; 3.10-12; Ifz 2.5-8 **15:12** 2.22 **15:16** Amo 9.11-12; Iza 45.21 **15:19** Gal 5.3 **15:20** 15.29; 21.25 dálə cúdu: 1Kr 8.1-13; 10.23-33 jaŋgálə múúd biná kú nə bā: Ləv 18.6-18 cúdu nyə ámə yə məcií kú shwiy yé: Ləv 17.15 dálə məcií: Ləv 17.10-14 **15:21** 13.15 **15:22** 11.18; 16.4

jôw nə Barnábas yé, nə Sílas. ²³ Bwə mú kənd bwo nə kálaad éga ná:

Sá, buud ɔ lwámá nə ocúmbá buud nə bóól óbúgula bēsh, sá má báda bí obúgula bí cúgé Oyúden wá, bí bəŋg básé Antyósh nə Sirí nə Silisí wá. ²⁴ Sá má gwág kúga ná bóól búúd bású bwə á zə nə minjígúla myáŋ nūŋ bídí zə sá ná mitédúgá mí búbúlag bí mílamúd. Sá dí sá á nti bwo. ²⁵ Gwə wə sá bēsh sá amə bə cūŋ ná sá má féesh búúd bwə zág nūŋ bídí, bənŋ Barnábas bá Pwól omínyŋŋú bású wá cēlí, ²⁶ buud bwə á má kēenzh ícug byán shú jínə má Cwámaba wúsú Yésus-Kríst wá. ²⁷ Sá má ka nti bí Yúda bá Sílas ná bwə zág báásulə jaaw bí sá sá ŋgə cilə ga. ²⁸ Nə Nkəŋkə Shíshim, nə sá, sá má dúg ná sá ajáláyé nə zhimb bí wúl mbag, sá má cilə bí nji isá bí cúgé nə ŋkul kwanz yí: ²⁹ bi má jəlá nə sásulə ocúdu buud bwə amə cígə shú ózembí ó áyadúg wá, bi kú də də mácií, kú də cúdu nyə amə yə məcíí kú shwiy yé, bí kú də sá jaŋga. Bi má ká də sásulə isá íní, í bə bí mpwogé. Bi ó ji ná shεε.

³⁰ Yúda bá Sílas bənŋ Pwól nə Barnábas bwə mú béégya nə óbúgula, bwə mú shulə kə Antyósh. Bwə mú kə sēŋg óbúgula, yə bwo kálaad. ³¹ Bwə mú lə kálaad ná ndεé a mú wá bwo ŋkul mílamúd, bēsh bwə mú bul bə nə məshusug. ³² Nda Yúda bá Sílas bwə á bə *buud ɔ micúndə ná, bwə á ka námə kwo də lésha nə óbúgula, də cwíny bwo, də wá bwo ŋkul mílamúd. ³³ Bwə á ji cínŋgú fwámé fwála ná ndεé óbúgula bwə mú jəna nə bwo ná bwə nyíngəg ná shεε kə kwey búúd bwə á nti bwo wá. ³⁴ *[Nji Sílas mú kwey ná nyə anyíngóyé, nyε má ji wu.]

³⁵ Pwól bá bəŋ Barnábas bwə á ji námə cínŋg Antyósh. Bənŋ bóól óbúgula bwə ŋgə yə buud minjígúla, bwə ŋgə bwiŋg jəjə ləŋ á kéel mə Cwámaba.

³⁶ Mpúsə baalé mwôw, Pwól mú ci nə Barnábas ná: «Shwə nyíngəg ná kə ŋgə dúg omínyŋŋú bású míngwála myēsh shwə á bwiŋg kéel mə Cwámaba myá. Í jii ná shwə mpúg nda bwə mú ŋgə bə ná.» ³⁷ Barnábas nyə á ka námə jii ná bwə kəg nə Yuánes nyə á bə nə dúl jínə ná Márkus yé. ³⁸ Pwól nyε mú dúg ná bwə ajáláyé nə kwo kə nə muud nyə á fwo kə mpəŋgulə bwo nə iséy, kə béégya nə bwo Paməfilí yé.

³⁹ Bwə mú sēŋsa mákəl ná ndεé bwə mú béégya. Barnábas mú ŋwa Márkus, báa bwə mú ŋwa byóól kə Shíprə.

Pwól mə zə nyíngə kyey, bá Sílas

⁴⁰ Pwól nyε mú féesh Sílas ná bá bwə kə. Obúgula bwə mú jôw Cwámaba ná a jáándug nə bwo mpáam nyéd. ⁴¹ Pwól mú jaand Sirí nə Silisí, a ŋgə wá mədə má óbúgula ŋkul mílamúd.

16

¹ A mú kə wóós Dərbə, kumə Lístrə. A mú kə kwey ŋgwól *mpwíŋ nūŋ nə jínə ná Timoté. Timoté wəŋgə nyəŋgú njúl shilə *Yúden mbúgula Yésus, sósŋgú nyε njúl mwā Gərêk. ² Obúgula wá Lístrə nə Ikóniyum bwə á ŋgə bwiŋg ləŋ má Timoté nə a ji jə múúd. ³ Pwól nyə á ka cēl ná bá bwə kə. A mú ŋwa nyə, a sá nyə ábɪwáág nəcé ŋgələ bεemb *Oyúden wá shí nyəŋg nəcé nda bwə á bwey mpu ná sósŋgú jisə mwā Gərêk ná. ⁴ Míngwála myēsh bwə á ŋgə kə myá, bwə á ŋgə kala óbúgula micígúla *búúd ɔ lwámá nə ocúmbá buud wá Yurásələm bwə á ŋwa myá, bwə ŋgə təl óbúgula məkuú shí ná bwə bég micígúla myəŋg. ⁵ Mədə má óbúgula má mú ŋgə lal, buud bwə ŋgə kwídəli jwôw dēsh. ⁶ Pwól nə gwoŋg jé bwə mú lína Frizhí nə shí á Galátia lína línág nəcé Nkəŋkə Shíshim nyə a shígé magulə ná bwə bwíŋgug kéel Azí. ⁷ Ja bwə má kə wóós íjumə í Mishí yí, bwə mú ŋwá kə Bitiní, nji Shíshim má Yésus

15:24 Gal 1.7; 5.10 15:28 10.19; 15.20; Luk 11.46 15:32 11.23, 27 * 15:34 Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. 15:37 12.12 15:38 13.13 15:39 13.4 15:40 14.26 16:1 14.6 Timoté: Rom 16.21; 1Kr 4.17; Flp 2.19; 2Tm 1.5 16:2 6.3; Flp 2.20, 22 16:3 Gal 2.3-5; 1Kr 9.20 16:4 15.22-29 16:5 2.41 16:6 10.19

kú magulə. ⁸ Bwə mú ka lína Mishí ná ndeé kə wóós Truwás. ⁹ Gúl búlú dí, Pwól mú dúg *ntamá á mísh ná bagə, ηgwól múúd Masedwân tál ηgə téég nyə məbwə ná: «Zaá Masedwân, zə kwíínd sâ.» ¹⁰ Nda nyə á dúg ntó ná, sá á shwal zə sọ ná sá mə ká Masedwân, sá ηgə mpu búbálé ná Zembí ηgə jów sá wu ná sá kág bwiing kéel. ¹¹ Sá mú ηwa byóól Truwás, sá kə ná tíη kə wóós Samotaras. Mán mələm sá ó kumə Neyapolis. ¹² Tílə cínəηgú sá mú kə Filipí, ηgwəla ashúshwóógú á mpál shí Masedwân. Filipí wəəηgú njúl ηgwəla ózhul ɔ Róma, sá mú ji cínəηgú baalé mwəw. ¹³ Jwəw lú Sábaad sá mú cúwo wú ηgwəla, kə bwúη lú ηgwəp, wú sá á tédaga ná bwə á kwambalə ηkúmba kál shú məjəgəla wá. Sá á ka bə sá njúl núη, sá ηgə lésha nə budá bwə á seəηgya cínəηg wá. ¹⁴ ηgwól múdá nə jínə ná Lidiya nyə á zhu ηgwəla á Tiyatír, nyə á də kusha ijimá í míkáándə mí atítí; mudá wəəηgú nyə á də gwəp Zembí. A mú də gwəgəla Pwól ná ndeé Cwámba mú bēny nyə lám ná a máguləg lésú mə Pwól. ¹⁵ Ja múdá éne nyə á ka duwan nə buud ɔ njów bə bēsh yí, nyə a téég sə məbwə ná: «ηkí bi mə kwey ná mə ji mbúgəla mə Cwámba, zəgá ji mádí njów.» A mú yímbəli sá ná sá máguləg.

Sáal mə Pwól bá Sílas Filipí

¹⁶ Í á ka zə bə, dúl jwəw sá ηgə kə kúl sá á də jəgəla yí, dúl sás mú zə bwəma nə sə. Sás dəəηg í á də sá ísəy í málwaa. Nyə á bə nə jamb lú lweendí, lweendí jəəηg dúgə yə buud bwə á bə nə nyə wá zhwoη məbii. ¹⁷ Sás dəəηg mú zə ηgə bə Pwól, a ηgə kím gwów-gwəw ná: «Buud óga búsə osóol ɔ məsáal ó Zembí á gwów-gwəw. Bwə ηgə jaaw bí zhií á cəg.» ¹⁸ Nyə á ka námə də sá ntáni mwəw ηkí bulya ná ndeé Pwól mú lwádaga nyə, a mú yid dúg nyə mpəsə, a mú lás nə jamb ná: «Jínə mə Yésus-Kríst dí, mə yímbəli wo ná wo wúg múdá éne dí!» Shíshim músə námə

cúwo cé nə cé. ¹⁹ Nda búúd bwə á bə nə nyə wá bwə á dúg ná búgə ján bwə də bə nə məbii yí í mə jimb ná, bwə mú bii Pwól bá Sílas, wádəgə kə nə bwo ósəmbye ó míləsú dí wú buud bwə á də seəηgya tām dánd wá. ²⁰ Bwə mú kə lwóya bwo ótówe ɔ shwóg dí, kə shwəman bwo ná: «Buud óga bwə mə təl sá ηgwəla ná shwu. Bəη bwə njúl *Oyúden, ²¹ bwə ηgə zə jígəli buud məfúlú mə ajəláyé ná sá buud ɔ Róma sá bwéləg magulə má.» ²² Buud bwə á bə cínəηg áncuncuma wá bēsh bwə mú shwal mpíi bwo. Otówe ɔ shwóg bwə mú tí bwo míkáándə, bwə lwám buud ná bwə yídúg bwo nə milwóη. ²³ Bwə mú danəgə cú bwo na ná ndeé bwə kə wusə bwo njów mímbwug, bwə nə mása á njów mímbwug ná: «Wo ɔ mpú ηgə baagəsə sá buud óga.» ²⁴ Nji mása á njów mímbwug nyə á gwág ntáni yí, a kə ntəg fad bwo kúl fúm dí cwú, a wá bwo mímbwagə məkuúd.

²⁵ Ngeé tām bulú, Pwól bá Sílas bwə mú ηgə jəgəla nə Zembí bwə ηgə sey isəsa gúmalələ Zembí. Bwə á ηgə sá ntó míl mímbwug myēsh mí ηgə gwəgəla bwo. ²⁶ Seegya ná shí í mú jág ntaηsa mbii á ná mənyuηg mə njów mímbwug mə ηgə shwəgəsa məshugəd. Mimpumbé myēsh mí mú námə leel shín juw, mímbwug myēsh məηkəda shín sémb. ²⁷ Mása á njów mímbwug músə juum. A mú dúg mímpumbé ná bagə, a mú ntəg wéem kafwəle ná a gwílyá nyúul, a ηgə tédaga ná mímbwug mí mə shín túb. ²⁸ Pwól músə ka kím nə ηkulú ná: «Kú sá wóməfwó məbəw. Sá bēsh sá búsə wa.» ²⁹ Mása á njów mímbwug mú jów buud ná bwə zəg nyə nə məlámba. A mú ηgə lílya, a mú fwəgəwa kə, kə búla Pwól bá Sílas shí məkuú, ³⁰ a mú ηwa bwo kə nə bwo tóón kə ji bwo ná: «Omása e, mə sáag jí shú ná mə dúgúg cəg?» ³¹ Bwə mú bəsa nə nyə ná: «Búgúlag Cwámba Yésus, wo bəg *dúg cəg, nə woməfwó nə njów wə wēsh.» ³² Bwə mú bwiing bwo kéel mə Cwámba, nə nyə nə buud ɔ njów bə

16:13 17.2

16:14 17.4

16:15 8.36

16:16 19.24

16:17 19.15; Luk 4.34, 41

16:18 3.6

16:20 17.6

16:22 2Kr 11.25; 1Te 2.2

16:27 12.18-19

16:30 2.37; 11.14; Yuá 6.28-29

16:33

bêsh. ³³ Námá wəla dɔɔŋgú, tām bulú, mása á njów mímbwug mú kə nə bwo kə gusa bwo məfəŋ ná ndeé, nə nyə nə buud ɔ njów bé bêsh bwé mú duwan. ³⁴ A mú kə nə bwo nyádí njów kə yə bwo idúw. Nə nyə nə njów yé wêsh bwé mú kɔɔs nə məshusug nəcə bwé búgúlálə Zembî.

³⁵ Ja mán í á lâm yí, otówe ɔ shwóg bwé á ka kənd ifulish kə ci nə mása á njów mímbwug ná: «bíđúg búúd óni bwé kág.» ³⁶ A mú kə jaaw Pwól ná: «Otówe ɔ shwóg bwé má nti búúd zə ci nə mə ná mə bíđúg bí, bi kyéyug. Ntó, bi báá, cúwógá tóón bi kág ná shɛ.» ³⁷ Na wá Pwól mə cí nə bwo ná: «Bwé ámə yíd sá tām buud kú námá jî sá kɔɔd, í njúl ná sá básə buud ɔ Róma. Bwé mú wusə sá mímbwugəd. Ja gaád bwé cɛel zə bíđ sá nyima buud kú mpu. Mbô! Í ábəyé ntó! Bwáméfwó bwé zág bíđ sá!» ³⁸ Ifulish í mú kə jaaw otówe ɔ shwóg iciyá ini byêsh. Bwé mú bul bə nə ifwaas nə gwágulə ná buud bɔɔŋg búse buud ɔ Róma. ³⁹ Bwáméfwó bwé mú kə cweel bwo milâm, wéeshuli bwo tóón, bwé mú jəgula nə bwo ná bwé kyéyug wú ŋgwála wɔɔŋgúd. ⁴⁰ Pwól bá Sílas bwé mú wú njów mímbwug bwé mú kə Lidiya dí njów. Bwé mú də cwîny óbúgula ná ndeé bwé músə kyey.

17

Sáal mə Pwól Tesaloníka nə Berê

¹ Bwé mú lína Amfípolis nə Apoloniya, bwé kə wóós Tesaloníka wú *Oyúden bwé á bə nə *mpáanzə minjígúla wá. ² Pwól mú kə bwəma nə Oyúden bɔɔŋgú námə nda nyə á də bwey sá ná. Bónón bwé mú ji mwôw má Sábaad məlól, a ŋgá lésha nə bwo, ³ ŋgə jígúli bwo nda mícilyá mí Kálaad Zembî mí ŋgá ci ná. Ná: «Í á jəla ná *Kříst jógug ná ndeé a yə, a mú gwúm.» Nyə nə bwo ná: «Kříst wɔɔŋg wá Yésus má ŋgá bwiing bí éga.» ⁴ Bóólúgá Oyúden bwé mú magulə njígúla wɔɔŋg. Bwé mú sɛɛŋgya gwoonŋ nə

Pwól bá Sílas. Bóól zhwoŋ Ogurêk bwé á də gwóŋ Zembî wá bwé mú námə sá ntó, tɛɛm bə námə bóól ncúlyá fwámé búdá wá cínəŋgú. ⁵ Nji, Oyúden bwé mú zə jág shîŋ bwo. Bwé mú kusə wəámeshé-mbéshe wá nyaan milâm bwé á də ji ntó kú nə iséy wá, bwé zə shwambulə búúd ná ndeé təl ŋgwála ná shwuu. Bwé músə kə Yason dí njów ná bwé kə bii Pwól bá Sílas, zə nə bwo tām buud. ⁶ Nda bwé á shígé kwey bwo ná, bwé mú bii Yason bənəŋ bóól óbúgula, kə nə bwo ójwú ó lɔɔm dí bwé ŋgá kîm ná: «Məŋkúmbə mə búúd má ŋgá wá zhizhɔɔm shí nyêsh myá mí má wóós wa. ⁷ Yason nyə a bále lég bwo nyádí njów, í njúl ná bwé aŋgê nə bísh məcɛɛ mə Káazel, bwé ŋgə yida ci ná wúl Njwú-buud íshús wúsə, ná wá wá Yésus.» ⁸ Oŋkwimbyê bəŋ óni bwé mú kənd buud milâm gwôw tɔɔ ojwú ó lɔɔm bêsh. ⁹ Ojwú bwé á zə bíđ Yason bənəŋ bóól óbúgula óni nji bwé má fwo wá myána kwiiđulə mányúul.

¹⁰ Obúgula bwé mú lɛelú kənd Pwól bá Sílas Berê bulú nə bulú. Ja bəŋ bwé á kə wóós Berê yí, bwé á kə mpáanzə minjígúla. ¹¹ Oyúden wá Berê bwé á bə nə jə mílâm ntə bɔɔŋg wá Tesaloníka. Báá, bwé á lég kéel nə məjigəwa, bwé mú də bigas mícilyá mí Kálaad Zembî jwôw dēsh shú ná bwé dág mpu ŋkí minjígúla mí Pwól mísə tətəlí. ¹² Zhwoŋ buud bəŋ bwé á *búgula, nə bóól zhwoŋ budá Ogurêk, fwámé búdá, nə zhwoŋ budúm námə. ¹³ Ja Oyúden wá Tesaloníka bwé á gwág ná Pwól má kə námə bwiing Milású mí Zembî Berê yí, bwé á tí námə kə wu, kə wá zhizhɔɔm, kə sá ná buud mitádúgá mí búbúlag mílúúd. ¹⁴ Obúgula bwé mú ntəg lɛel ŋwa Pwól kənd nyə kóómb á mən. Sílas bá bəŋ Timoté bwé mú lég Berê. ¹⁵ Buud bwé á kə lúgal Pwól wá bwé á kə nə nyə kə kumə Atên, bəŋ bwé mú nyiŋgə. Pwól mú nti bwo nə məkál shú má Sílas bá Timoté ná bwé léelug kə kwey nyə.

16:37 22.25-29; 23.27 16:40 11.23 17:1 1Te 2.1-2 17:2 9.20; 13.5, 14, 44; 14.1; 16.13; 17.10, 17; 18.5, 26; 19.8-9; 28.17 17:3 3.18 17:4 13.50; 16.14; 17.17 17:5 Yason: Rom 16.21 17:6 16.20 17:7 Luk 23.2; Yuá 19.12 17:10 17.2 17:11 Yuá 5.39 17:12 11.18 17:13 14.5, 19; 1Te 2.14-16

Sáal mæ Pwôl Atên

¹⁶ Ja Pwôl nyə á ngə bwánd Sílas bá Timotê Atên yí, lâm í á bul cey nyə cwú nə dúgúlə nə buud ɔ ngwála wɔɔngú bwə á ngə gwɔɔ zhwog ivugali í ózembí ó áyadúg. ¹⁷ Nyə á ka du kə *mpáanzé minjígúla kə du lésha nə bwo nə bóól búúd bwə á du gúmal Zembí wá, a du námá kə jwôw dêsh tâm dánd kə du lésha nə buud á kwéy wú wá. ¹⁸ Bóól mæma wəáfaas mitédúgá bwə á du námá lésha nə nyə, bwə njúl buud ɔ Epikyur nə bɔɔng ɔ Stoyik. Bóól bwə mú ka du jî ná: «Jí gwáméfwó lás-lás múúd ga ngə cí yí?» Bóólúgá ná: «Jísə nda a ngə bwiing lân ózembí sá abwélé gwág wá.» Nəcə Pwôl nyə á ngə bwiing lân má Yésus nə gwúmúlə nyə á gwúm yí. ¹⁹ Bwə á ka ntâg njwa Pwôl, kə nə nyə buud onúní bwə á du sɛɛngya Areyopagos dí wá. Bwə nə né ná: «Fwog ná mpu jaaw sá wó njígúla ágúgwáan wó ngə kyey nə ndî ni. ²⁰ Wo má sá nə mælwə mäsú má gwágúg isâ í agúgwáan. Sə má cɛel wámbulə isâ byɔɔngá.» ²¹ Buud ɔ Atên bēsh nə ojón bwə á du ji wu wá bwə á du cínɔgali fwála dán nji dúlə ngə bwiing nə ngə gwágulə milán mí agúgwáan mí ngə kúnɔw wóós myá.

²² Nə ndéé, Pwôl tál na tátám Areyopagos a mú ka zə lás nə buud ná: «Yé búúd ɔ Atên, mæ má dúg ná íkóómb byēsh dí bî mæ jág bul cɛel yááb. ²³ Nəcə ja mæ má ngə kyey bídí ngwála ngə dúg bín isâ bí ngə yə gúmá yí, mæ á mæ kwey ngwól *alatâr nə cilyá ná: “Nyíga jî shú má Zembí sá ampúyé é”. Sâ bí bāh ngə yə gúmá kú mpu ni, gwə wá mé má ngə zə bwiing bí yí. ²⁴ Zembí nyə á té shí nyēsh nə isâ bísá cínɔng yé, á jî Cwám̄ba á gwôw nə shí yé, nyə á dé jî mámpáanzé búúd bwə shúmá nə mæbwə má. ²⁵ Sáal dé í á dé s̄y mæbwə mæ búúd dí námá nda á jii ná buud bwə sáág nyə gúl sâ. Nyɛɛ muud ngə yə sá bēsh cug nə mæyɔwɔda nə bíl isâ byēsh yé, sâ í cugé nə njkul fúfə nyə.

²⁶ «Nyə a té ilwon í búúd byēsh í ngə zhu wə muud ngwúd, nə ilwon byɔɔng í jígú shí nyēsh dí. Nyə á cɛɛlə buud mæfwála má cug, a tál námá bwo minji mí máshí bwə ngə ji má. ²⁷ Nyə a sá ntó nə buud bwə s̄ɔɔg nyə, bwə ngəg bwówulə ka bwə é kwey nyə, í njúl nə a cugé shwóg-shwóg nə sâ. ²⁸ Nəcə, cug sá ngə cugə yí, í ngə zhu nyádi, nyə wə ngə sá nə sá ngəg nə kuwo, nyə wə ngə sá nə sá bág sâ sá búsá yí. Sâ jɔɔng wə bóól ócile ó ókálaad bún bwə á cí yí, ná: “Nəcə sá búsə mpəg jé”. ²⁹ Nda sá búsá ka bə mpwon buud nyé ná, sá ajáláyé nə téduga nə Zembí jisə nda or njí nda kwóógú bwə du lúlə *mwaanə nə ndî yí njí gúl jimá kwóógú sâ búúd ɔ ikəh bwə yágúlə nə milúu nə ndéé bwə mú caag yí. ³⁰ Zembí nyə anɔgə ná nə kənd mísh mæfwála búúd bwə á du bə jág dí má. Nji, a ngə jôw buud bēsh íkál byēsh bwo njúl yí nə bwə céndúg mítédúgá. ³¹ Nyə á má tâl njkúmba jwôw á bá cígal mílósú myā shí nyēsh sémyé á tətəlí yí nda múúd nyə á féesh yé má bá zə sámb ná. Nyə a lwágulə buud bēsh yuug nə nyə á féesh muud wɔɔngú gwúmúshílə nyə á gwúmushi nyə yí.»

³² Nji bwə á gwág Pwôl má cí nə muud nyə a gwúm yí, bóól bwə mú tééd ngələ cágula nyə, bóólúgá bāh nə né ná: «Sá é bá kwo gwágulə wo nə lân wô ni gúl ja.» ³³ Na wə Pwôl nyə á zə béégya nə bwo yé. ³⁴ Nji, bóólúgá báá bwə á shí leedya nə nyə, bwə *búgula. Í á bə buud nda Denis muud Areyopagos, nə mudá bwə á du jôw nə Damaris yé, nə bóólúgá námá na.

18*Sáal mæ Pwôl Kərənt*

¹ Ja isâ ini í má shín bə ntáni yí, Pwôl músə wú Atên kə Kərənt. ² A mú kə kwey ngwól *Yúden núh nə jíná nə Akilas, a njúl muud á Pôn. Akilas éne bá mudá yé Priska bwə á ngə kúnɔw wóós, bwə ngə zhu Italí nəcə Klóod

nyə a wíng Oyúden bēsh ná bwə wúg Róma. Pwól mú seengya nə bwo. ³Nda í á nyîn ná bánónh bwə á jíg váál ísáy ngwúd ná, bánónh bwə mú ji kul ngwúd də sēy. Bwə á də laad məbanda nə míkáándá*. ⁴Pwól nyə á ka də kə lésha nə buud *mpáánzə minjígúla dí mwôw má Sábaad mēsh, a dúgə mpu sá ná Oyúden nə Ogurék bwə máguləg kéel. ⁵Ja Sílas bá Timotē bwə á wós wúlə Masedwân yí, Pwól nyə á ka zə wá nyúul nyé nyēsh bwiingúla kéel dí, a ngə mpu bwaagulə Oyúden ná Yésus wə jísə *Kříst. ⁶Nji, Oyúden bwə mú zə bul fəm nyə, bwə də jág lwīy nyə. Pwól mú ka samusə míkáándá nyə nə bwo ná: «Mpwene wân mə jágwə nə biméfwó, kú bə mə. Mee mə zə ka yág kósmb búud bwə cúgə Oyúden wá jaá gaád.» ⁷A mú wú na kə nyí njów má ngwól múud bwə á də jôw ná Titiyos Yustos yé. Muud wəngə nyə á də gúmal Zembî, njów yé ni i njúl koogú lə mpáánzə minjígúla. ⁸Křispus múud nyə á bə njwú á mpáánzə minjígúla yé nyə a *búgula Cwámbe nə njów yé wēsh. Zhwog buud ó Kərēnt bwə á də gwág Pwól wá bwə á búgula námá, bwə mú ngə duwan. ⁹Pwól mú dúg *ntamə á mísh ná bagə gúl búlúd Cwámbe ngə ci nə nyə ná: «Wo kú fúndə. Wee ngag nə lás, wo kú ji kál-kál, ¹⁰nacé mə ji nə wo, múud cugə nə nkul kúnnya nə wo ná a sá wo bôw. Mə ji nə búud nkí bulya wa ngwála gaád.» ¹¹Pwól nyə á ji na mbú ncindí nə onkwoond ósaman, a ngə bwiing bwo Mílsú mí Zembî.

¹²Nji, ja Galiyôh nyə á bə ngwámuna íjwúga yá Róma í á təl Akayí yí, Oyúden bēsh bwə á tów cinú-cində nə Pwól, bwə mú bií nyə kə nə nyə ósémbye ó mílsú dí ¹³kə shwáman nyə ná: «Muud éga ngə shwúguli buud ná bwə yég Zembî gúmá mbií í yídá lúmbali nə Məççé yí.» ¹⁴Pwól mú nywá cēel lás, nji Galiyôh mú ci nə Oyúden ná: «Í

mbəm bə ná muud éne mə shwey gúl wôh nkí ná a mə sá gúl sá áyíyáag, mə lág shwáman jín nda í jála ná, yé Oyúden. ¹⁵Nji, nda jísə ná bí ngə shuya shú sá í dúgyá nə minjígúla mín, nə mínə mán, nə məççé mán ná, biméfwó lásúgá isá bín. Mə acéélé lás mbií lású ni.» ¹⁶A músə nying bwo ná bwo wúg njów mílsú. ¹⁷Bēsh bwə mú bií Sostēn njwú á mpáánzə minjígúla, də danğulə cú nyə námə na mpumbé njów mílsú Galiyôh kú bísh. ¹⁸Pwól nyə á nyingə kwo ji Kərēnt fwámé zhwog mwôw ná ndéé a mú jəna nə obúgula, a mú kəwa byóólúd kyey kə Sirí, bənôh Akilas bá Priska. Nyə á ka kə kənya lúú Sankré nə nkaagə nyə á sá yí. ¹⁹Bwə mú kə kumə Ifēz, Pwól mú béégya nə Akilas bá mudá. Nyee mú kə mpáánzə minjígúla kə lésha nə Oyúden. ²⁰Bwə mú bií nyə ná bənónh bwə nyág ná já fwámé mwôw. A mú ban. ²¹A mú jəna nə bwo, nyə ná: «nkí Zembî má magulə, mə é bá nyingə zə wa bídí.» A mú kəwa byóólúd kyey wú Ifēz. ²²Bwə mú kə səl byóól Sezaré. Pwól mú bád kə, kə bəda *Də lú obúgula, a músə ka shulə kə Antyósh. ²³A mú ji wu baalé fwála ná ndéé a mú kyey. Alína shí Galátia a cə Frizhí, a ngə yə *ompwíin məcwūh ngələ wa bwo nkul búgád.

Apolos má bwiing kéel Ifēz nə Kərēnt

²⁴Ngwól *Yúden nə jínə ná Apolos nyə á bə muud á Aləgazandrí, nyə á ka zə wós Ifēz. Nyə á bə nə cóh lésú, a njúl námə nə fwámé mpúyá kéel má Zembî. ²⁵Nyə a shí jíg ísá í dúgyá nə zhí mə Cwámbe yí. Nyə á bə nə məma yésh ísáy a mú də bwiing ísá í Yésus, a də jíguli byo njígúla á tətəl í njúl ná nyə á mpu nji nduwán má Yuánes. ²⁶Nyə á ka də bwiing kéel *mpáánzə minjígúla dí, kú fúndə múud. Priska bá Akilas bwə mú də gwágulə nyə nə ndéé bwə mú nwa nyə bwédí njów zə

18:3 20.33-34; 1Kr 4.12; 9.12-18; 1Te 2.9; 2Te 3.7-9 mbií á ná bwə ká weef í bə banda. **18:5** 11.18

18:9 Iza 41.10; Zhe 1.8; 1Kr 2.3-4 **18:13** 6.13

18:21 Zhk 4.15 **18:24** 19.3-4 Apolos: 1Kr 1.12; 3.4-6 **18:26** 17.2

* **18:3** Máj məbanda mə a də bə, bwə laad káándá

18:5 3.26; 5.42 **18:6** 13.51; 20.26 **18:8** 8.36

18:14 23.29; 25.18-20; Yuá 18.31 **18:19** 17.2

nyingə mpu lwágulə nyə zhií mə Zembî ná sán sán. ²⁷ Nda nyə á ka ηgə cəel kə Akayî ná, obúgula bēsh bwə mú wá nyə ηkul lámúd, bwə cilə bəəng wá wu ná bwə bāg ηwa nyə nə məshusəg. Ja nyə á ka kə jé wu yí, mpaam mə Zembî í mú sá ná a bəg nə məma mfií shú obúgula. ²⁸ Iciyá í lású byé í á də sá ná məshwán *Oyúden bwə á də cəel sá má mə bəg zhizhe. Nyə á də mpu lwágulə bwo mícilyá myá Kálaad Zembî dí ná Yésus wə jísə *Kříst.

19

Pwôl mə ká Ifêz

¹ Í á ka zə bə, ja Apolos nyə á bə Kərənt ni, Pwôl nyə a shîn lína shí á mimbún ná ndéé a mú shulə kə Ifêz. Nyə á ka kə kwey bóól *ómpwíin nún, ² a mú jî bwo ná: «Ye bi a shí lág Nkəŋkə Shíshim ja bí á *búgula yí?» Bwə nə né ná: «Sá afwóyé námə bwəle gwág ná Nkəŋkə Shíshim jisə.» ³ A mú kwo jî ná: «Wáyé nduwán bí á ka duwan yí?» Bwə ná: «Nduwán mə Yuánes.» ⁴ Pwôl mú ka ci ná: «Nduwán mə Yuánes í á bə shú búúd bwə á magulə ná bwə cénd mítédúgá wá. Yuánes nyə á ηgə lwágulə kúl búúd ná bwə búgúlág múúd ηgə zə nyádí mpúsə yé. Muud wəəng wə Yésus.»

⁵ Nda bwə á gwág ntó ná, bwə á duwan jínə mə Cwámba Yésus dí. ⁶ Ja Pwôl nyə á bəd bwo məbwə yí, Nkəŋkə Shíshim mú zə bwədí, bwə mú ηgə lás mákálúd bwə ηgə cúndə micúndə mí Zembî. ⁷ Bwə á je bə buud wúm nə óbá.

⁸ Pwôl nyə á kə nyíi *mpáánzə minjígulá, nyə a də bwiing kéel cínəng tən onkwoond olól kú fúndə mísh mə buud, a ηgə lésha nə buud, a ηgə sá ná bwə máguləg sá í dúgya nə Faan mə Zembî. ⁹ Nda bóól bwə á ηgə sá lal lúú bwə kú magulə sá nyə á ηgə ci yí bwə ηgə yida *lás nə zhií mə Cwámba bwaasúlə mpu tām buud ná, Pwôl nyə á ka ntāg béégya nə bwo, a ηwa ómpwíin, a kə də lésha nə bwo

jwəw dēsh shikûl mə Tirános dí. ¹⁰ Nyə a sá ntó tən mimbú mímbá, í mú sá ná buud ə Azí bēsh bwə gwágúg kéel mə Cwámba, təə *Oyúden təə Ogərək.

¹¹ Zembî nyə a wéeshuli *məshimbá mə álal-ηkul məbwə mə Pwôl dí, ¹² mbií í á bə ná bwə á də ηwa onábəkən nə mikáándə mí á də kúnya nə Pwôl myá, bwə də báaw mímbəl nə myo, məbwas bíd mímbəl myəəngú, məjamb wú.

¹³ Bóól óŋkəə ó Oyúden bwə á də kyey míləəm míləəm də yíl búúd məjamb wá, bwə mú zə tééd ná bwə də jəw jínə mə Cwámba Yésus ná í lwágug minjumbúlu. Bwə á də ci ná: «Mə yímbá lí bí jínə mə Yésus Pwôl ηgə cúndə yéd.»

¹⁴ Ntó, bóól búúd zəngbá bwə njúl bwán ó wúl lúlúú ófada Oyúden bwə də jəw ná Skéva yé, bwə á ka námə zə sá sóólúgú wəəng. ¹⁵ Ntó jamb í á zə fəel bwo ná: «Mə mpú Yésus, mə mpú námə Pwôl, bí bān wə ozə?»

¹⁶ Muud nyə á bə nə jamb ni yé mú ncon bwo nyúúləd, figə bēsh shí ntə bwo ηkul. Nyə a sá bwo ná ndéé bwə mú wəenzh na njəw ni dí oshushwáas nə məfəŋ nyúúləd ná jəəd. ¹⁷ Buud ə Ifêz bēsh, təə Oyúden təə Ogərək bwə mú gwág lān wəəng, í mú sá bwo ifwaas ná ndéé jínə mə Cwámba Yésus í mú jwə.

¹⁸ Ncúlyá buud wə bəəng bwə á búgula wá bwə mú zə ηgə magulə məbəw mán, bwə ηgə bágulə isá bwə á də sá yí tām buud. ¹⁹ Bóól zhwog buud bwə á də sá májig wá bwə mú də zə nə okálaad bəəng də zə ηkúnd tām buud ná ndéé jígal. Bwə á bála bímbí lú okálaad dəəng nə í á kumə misəŋ mí *mwaanē otóshin məwúm máttəən. ²⁰ Nə ndéé, kéel í á ηgə mpyáánzə nə ηkul mə Cwámba, misóólúgú mí ηgə sīy.

Məma zhizhəəm á Ifêz

²¹ Ja isá ini í á shîn sīy yí, Pwôl mú zə bíi tédúgá ná á kyey Masedwān nə Akayî kə Yurúsəlem. Nyə ná: «Ja mə bá kumə Yurúsəlem yí, í bá námə jī nə mə kəg Róma.» ²² A mú kənd bóól ósól

18:28 5.42 19:2 2.38; 8.16 19:3 18-25; Luk 3.3-4, 16-17 19:6 2.4 19:8 17.2; 28.23 19:9 9.2 19:10 20.18 19:11 2.22 19:13 3.6; Luk 9.49-50 19:15 16.17 19:17 5.11 19:20 2.41 19:21 23.11; Rom 1.10, 13

ó mäsáal bé óbá Masedwân, nə Timotê nə Erâst. Nyεε mú læŋgali fwámé fwála Azî. ²³ Fwála dœŋg wə ícucu í á zə bə shú zhíi mə Cwám̄ba yí.

²⁴ Ngwól álúlə igwámúgə nə jínə nə Dəmitrî nyə á d̄ə lúlə kwóógú bwə d̄ə lúlə *mwaanê nə ndî yí, d̄ə sá ímpúmpáanzə í zembî á mudâ bwə á d̄ə jôw nə Artemís yé. Sâ jœŋg í á d̄ə sá nə buud bwə á d̄ə sá íság-ság í məbwə wá bwo bíig fwámé məbii. ²⁵ Nyə á ka sœŋg buud ɔ íság-ság bœŋgə nə bóól búúd bēsh bwə d̄ə sá mbii mäsáal mœŋg wá, a mú ci nə bwo ná: «Owey, bi mə mpú ná iséy íga wə í ngə yə shé məbugabaan. ²⁶ Bí ngə dí gwág nda í mú ngə lís ná! Ná, tœ wa Ifêz tœ Azî yēsh, Pwól éne mə shîn sá nə zhwoŋ buud bwə máguləg lâŋ yé nə ozembî buud bwə lúlə nə məbwə wá bwə cúgə ózembî. ²⁷ Sâ jœŋg í é sá nə iséy bisú í bəg zhizhe. Kú námə bul bə nji ntó, í é sá námə nə mpáanzə mə Artemís məma zembî á mudâ í nyínúg zhizhe, buud bwə mú dág nywo nda sâ cwag, í kú ná nyiŋgə bə nə gúmə Azî nə shí nyēsh bwə ngə gúmal Artemís yí.»

²⁸ Nji bwə á gwág ntáni yí, bwə mú nyada, bwə mú tééd ngálə kîm ná: «Artemís á buud ɔ Ifêz jisə sâ anání.» ²⁹ Ngwála wēsh mú shwal tōw nə shwu. Buud bwə mú cíg kə mpáanzə isœŋgyá. Bwə bii búúd ó gwoŋg ɔ Pwól, Gáyus bá Aristárug, buud wá Masedwân, julə kə nə bwo wu mpáanzə isœŋgyá. ³⁰ Pwól mú ci ná a ké lwóya nyúul wu tām buud. Nji, *ompwíin bwə mú ban ná a kú kə. ³¹ Bóól búúd ɔ Azî bwə á bə oshwə bé wá bwə mú námə kənd búúd kə téég nyə məbwə nə a kú tál mákuú mpáanzə isœŋgyá. ³² Í á shwal zə bə buud ngə kîm ntáni, nyâŋ kîm yé ŋkwimbyê, nyâŋ kîm yé. Í mú bə áfúlakumbê, bóól ncúlyá buud kú námə mpu sâ gwáméfwó í ámə sœŋg búúd yí. ³³ Bóól búúd bwə mú mpu jaaw Aləguzándrə sâ í ngə cə yí, nyε muud *Oyúden bwə á tál shwóg yé.

A mú ngə fufə buud mbwə nə bwə gwágúlóg, á cœl lwágulə búúd sâ jisə yí. ³⁴ Nji bwə á yag nə a ji Yúden yí, buud bēsh bwə á shwal ngə kîm nda ngwa ná: «Artemís á buud ɔ Ifêz jisə sâ anání.» Bwə á kîm ntó nə ndeé je bə tâŋ məwəla məbá.

³⁵ Muud nyə á d̄ə cilə isâ í ngwála yé mú ka zə mpu jil búúd nə shœε. A mú lás nə bwo ná: «Ye búúd ɔ Ifêz, nyáyé múúd á shí ga mə jág nə nji wa Ifêz wə mpáanzə mə Artemís məma zembî á mudâ nyísə yé, nji wa námə wə vuguli jé í á kud wú gwów yí jisə yé? ³⁶ Muud cugé nə ŋkul shwána sâ jœŋg. Ntó, bi mə jəlá nə ji ná shœε bi kú jigəwa nə bi mə sá wúl sóólúgú kú fwo téduga. ³⁷ Bí ámə zə nə buud óga wa í njúl nə bwə asáyé zembî á mudâ wúsú bōw, kú námə *lás nə né bwaasúlə mpu. ³⁸ Ŋkí Dəmitrî bənəŋ buud ɔ íság-ság bé búsə nə lésú nə muud, ngaa nə mílósú mí d̄ə lís njów mílósú, ogwəmuna búsə námə! Bwə kóg nə lésú wánə íshwəman dí. ³⁹ Ŋkí bi mə ka bə nə gúl sâ bí ngə shwaag yí, í jəlá nə lís fwámé sœŋgyád. ⁴⁰ Jœŋg sé ngə sá múús ga jisə ojwú jee wáamb sé nə sé ngə wá zhizhœm lœmud. Sé búsə ná nə ŋkul ka jaaw búúd nə sœŋgya ga jisə shú jí?» ⁴¹ Nji nyə á shîn lás ntáni yí, a mú ci nə buud ná bwə bwílyág.

20

Pwól mə wú Ifêz

¹ Ja zhizhœm ni nyə a shîn yí, Pwól nyə a jôw *ompwíin, a zə cwíny bwo. A mú jéna nə bwo ná ndeé a músə tí kə Masedwân. ² A mú kyey məshí mœŋg dí a ngə cwíny obúgula ŋkí bulya nə ndeé a mú kə kumə shí Ogurêk. ³ A mú já cínœŋgú oŋkwoond olóol. Nyə á ka bə ná a ŋwa byóól kə Sirî. Nji nda nyə á gwáduga nə *Oyúden bwə ngə bwéel nyə ná, a mú nyiŋgə kə Masedwân. ⁴ Buud ó gwoŋg bé bwə á bə, nə Sopater mə Pírus muud á Berê, nə Aristárug bá Səgundo búúd ó Tesaloníka, nə Gáyus á Dərbə bá Timotê, nə

Tishik bá Trofîm buud ó Azî. ⁵ Bân bwá á ka shwóg ka bwánd sá Truwás. ⁶ Sá bân sá á ka zə tî njəənd Filipî ja mwôw bwá á da də ibuléd yâ kú nə *ləvur má á shîn yí. Sá mú ŋwa byóól, sá já zhîd mwôw mátóon né ndeé sá mú ka kwey bwo Truwás. Sá á ji cínəŋgú mwôw zəŋgbá.

⁷ Sá á ka sɛŋgya jwôw shwéndɛ má da tééd yí ná sá má zó féya buléd. Nda Pwôl nyə á bə ná nyə é kyey mán mələm ná, nyə á ka ŋə lésha nə buud, a ka julə kaand né ndeé ka wóós tām bulú. ⁸ Kúl sá á bə fúm á njów dí gwów wá, mələmba má á bə minjidyá fwámé bímbí. ⁹ Dúl ncwámá í á bə a njúl vúnded, ncwámá dɔəŋgú nə jínə ná Etíkus. Nyə á ka zə cə gwád ná cúg, Pwôl nyə ŋə ka nə kaand shwóg. Nda gwê í á bul bií Etíkus ná, nyə á yəŋ wú nūŋ bádyé álél* á njówád zə kadəwa shí. Bwá zə wɛɛl nyə, a má yə. ¹⁰ Pwôl mú shulə. A mú lɛɛlá ka, ka ŋkəny ncwámá ni məbwád. A mú ci nə buud ná: «Kúgá kənd mílām gwôw. Jím jé jísə ná nyə nyúúlád.» ¹¹ Pwôl mú nyiŋgə bád, a mú fəy buléd a də. A mú ka nə kaand shwóg né ndeé mán mú lām. A músə kyey. ¹² Bwá mú kyey nə ncwámá ni kuwó. Sâ jəəŋg í á bə məma sâ í á mpu yə buud ŋkul yí.

¹³ Sá mú ka shwóg, sá ŋwa byóól ka Asos wú í á bə ná sənón Pwôl sá é ka nyiŋgə lad gwoŋg wá. Nyɛɛ, nyə á kyey njwónə nə njwónə nda nyó á cɛɛl ná. ¹⁴ Pwôl mú ka kwey sá Asos. Sá mú ŋwa nyə byóólád sá músə ka Mitilên. ¹⁵ Wúlə cínəŋgú, sá mú ka nə byóól mənə né ndeé mán mələm sá mú kumə ná bɛendyá nə Kyos. Jwôw í á bə yí sá kumə ŋgeé Sámos, jwôw í á kwo bə yí sá mú kumə Milêt. ¹⁶ Pwôl nyə á ŋə bul jii ná a kyey mənə nə mənə, cə Ifêz kú shigula shú ná a kú ná kwo bwey Azî. Nyə á ŋə cáas né ŋkí fwála dí nə ŋkul bə, a bə Yurúsələm jwôw lú Pantekót.

Pwôl mə jáná nə ocúmbá buud wá Ifêz

¹⁷ Sá njúl na Milêt í, Pwôl nyə á kənd muud Ifêz ka jôw ocúmbá buud wá *Də lú óbúgula ó Yésus. ¹⁸ Ja ocúmbá buud bwá á zə wóós nyədí yí, nyə a lás nə bwo ná: «Bí mə mpú nda má á cəgə nə bí mwôw mēsh tééd jwôw má á wóós Azî yí. ¹⁹ Né mə a sêy nə Cwámba mə kú bwɛɛ ŋkəny nyúul, mə ŋə sêy nə micúŋ nə mindɔəlú mə á ŋə bwəma nə ndí nə mələám *Oyúden bwá á ŋə ndəny mə má. ²⁰ Bí mə mpú ná mə a shígé shweel gúl fwámé sâ í á jəla nə kwíind bí yí, nji mə á bwiing bí kéel, mə da yə bí minjígulá tām buud nə bídí mínjów, ²¹ mə ŋə báásulə Oyúden nə Ogurək bēsh ná bwá céndúg mítédúgá zə wə Zembí, bwá búgúlág Cwámba wúsú Yésus. ²² Ja ga, Nkəŋkə Shíshim má bií mə mbwug, mə wə ŋkág Yurúsələm kú mpu sâ í ŋə bwánd mə shwóg éga. ²³ Sâ jísə yí jí nji ná míŋgwála míŋgwála, Nkəŋkə Shíshim ŋə jaaw mə ná məŋkəda nə *incwaw í ntug wə má é ka bwəma nə ndí yí. ²⁴ Nji, mə adúgé cəg jām nda gúl məma sâ. Má jii nji ná mə mpúg ju kúlé má ŋə ju yí, mə mpu sâ ísəy Cwámba Yésus nyə á yə mə yí, ísəy í bwiingúlə Jəjə Kéel á mpaam má Zembí. ²⁵ Jaá ga, mə mpú ná bí abulé ná kwo dúg mpwóombú nyām, bí buud mə á ji bídí ŋgələ cúndə Faan má Zembí wá. ²⁶ Mə ka ŋə jaaw bí fwámé jaaw múús ná mə cugé nə məbɛɛ má ŋkúmba muud na bídí. ²⁷ Mə a bwiing bí tédúgá má Zembí wēsh kú shweel təə sâ. ²⁸ Bí ə mpú baagulə bímfwó, bí mpu námə baagulə səənz jēsh Nkəŋkə Shíshim nyə á təl bí ná bí bəg obaagulə yí. Bí ə mpú wíil Də lú óbúgula Zembí nyə á kusə nə məcií mé yí. ²⁹ Mə mpú ná ja mə é cə yí, oŋkweny ó ányinaanə bwá é zə nyíi na bídí. Bwá ábúle jagulə səənz jín. ³⁰ Bóól búúd bwá bá da wəɔf na bídí gwoŋg

20:7 2.42, 46 * **20:9** bádyé álél: Njów gwów í da bə wúl njów mbéd wúlúgád. Kákúl í ŋə ciy na ni jísə, wo lə mínjów myəəŋgú mílól wúlə shí ka gwôw. **20:10** 10j 17.21 **20:17** 18.21 **20:18** 19.10 **20:21** 11.18 **20:22** Nkəŋkə Shíshim: 10.19 **20:23** 21.4, 11; 9.16 **20:24** 21.13; 2Tm 4.7 **20:25** 28.23 **20:26** 18.6 **20:28** 11.23 **20:28** 1Pr 5.2 **20:29** Mat 7.15; Yuá 10.12 **20:30** Gal 4.17; 1Yn 2.19 **20:31** 19.10; 1Te 2.11-12; 2Kr 11.28

dí bwá du jíiguli bów-bôw mínjígulá du julá *ompwíín ná bwá bég bwo. ³¹ Gwá wá má cí nà bí ná: “Jigá ñkasâ. Bi ó du táduga ná, tâñ mimbú mílól, mæ á du kéwuli muud yêsh nà bulú nà mwásá, mæ nà mæzhwíle míshúd.” ³² Ná ndeé, mæ má bæd bí mábwá má Zembî dí, nà kéel á mpaam nyéd. Nyæ wá jí nà ñkul sá ná bí ñgág nà lal búgád, nyæ námá wá jí nà ñkul yæ bí mænywa nyæ á bwey kwæmusa shú búúd nyæ á má sá ná bwá bág minjékêkê wá. ³³ Mæ a shígé wímb *mwaanê ñkí or ñkí káándá má múud. ³⁴ Biméfwó bí mæ mpú ná ísâ má á du jíi yí nà byæñg búúd ó gwoonjâm bwá á du jíi yí, mæbwê mâm mága má á du sêy, má du bii. ³⁵ Mæ a lwágulæ bí fwámé lwágulæ ná ntúga wá múúd mæ jálá nà wáduga yé shú ná a kwíindúg bœñg búás kú nà mæñkul wá. Muud táduga námá íciyá Cwámbe Yésus nyæ a cwééd yí ná: “Næ muud mæ yána yé, nà nyœñg mæ lóg yé, nyœñg mæ yána o jísá nà ocúncêsh.”» ³⁶ Ja nyæ á shîn lás ntáni yí, bônóñ bêsh bwá á kúd mæbwón shí, a músæ jægula. ³⁷ Buud bêsh bwá músæ ñgæ bwawæda, bwá ñgæ kúlal nyæ, bwá ñgæ kalawo nyæ cúnjád. ³⁸ Bwá á bul gwág cey lámúd næcé nda nyæ á cí nà bwo ná bwá ábúle kwo dúg mpwóómbú nyé ná. Bwá á ka kæ lúgal nyæ kæ wóós byóólúd.

21

Pwôl ñgæ kæ Yurúsalem

¹ Ja sá á ka tí mænyúul na béégya nà bwo yí, sá á ka wú nà byóól dúsu bwúñád, sá mú bæ zhíí tútálí kæ Kos. Mán mælêm sá mú kæ Rodes, sá wú Rodes kæ Patara. ² Sá mú kæ kwey dúl byóól ñgé cæel kæ Fenisî, sá mú bád cínœñgú kyey. ³ Sá mú ñgæ kæ ná ndeé sá mú dúg Shípræ ñgé nyîn sá shwóg. Sá mú sásulæ Shípræ, sá kæ kóómb Sirî ná ndeé sá kæ sæl byóól Tir wú í á bæ ná í ké shul ísâ wá. ⁴ Sá á jí cínœñgú mwôw zangbá næcé sá á kwey bóól óbúgula cínœñg. *Ompwíín

bœñgú, Ñkêñkê Shíshim í á tów bwo lúúd bwá mú cí nà Pwôl ná á kú bád kæ Yurúsalem. ⁵ Nda mwôw sá á jela nà jí cínœñgú má á shîn ná, sá á tí ñjœnd. Obúgula bêsh nà budá nà ikágé bwá mú kæ ñgæ lúgal sá kæ cúwo ñgwála dí tóón. Ja sánóñ má kæ wóós ncindye mân yí, sá bêsh sá mú kúd mábwón shí jægula nà Zembî. ⁶ Sánóñ sá mú shîn jána. Sá mú kæ byóólúd, bân bwá mú nyiñgæ kæ kwáádá. ⁷ Sá bân, tílæ sá á tí Tir yí, sá á kæ sæl byóól Tolemays, sá báda óbúgula sá á kwey wú sánóñ sá mú já jwôw ñgwúd. ⁸ Mán mælêm, sá mú kyey. Sá kæ ná ndeé kæ wóós Sezarê, sá mú kæ nyíi wá Fílíp mbwiingye lân mæ Yésus nyæ á bæ ñgwól múúd á buud zangbá bwá á féeshow Yurúsalem wá. Sá mú jí cínœñg nyádí. ⁹ Nyæ á bæ nà mæsás mænê má ñjúl oncwíyê, mæsás mœñg má á du cúnda micúnda mí Zembî. ¹⁰ Nda sá á jí cínœñgú ñkí bwey jiya ná, ñgwól *múúd micúnda mú wóós wúlæ Yudéa, nyæ nà jíná ná Agabus. ¹¹ A mú zæ sádí, a ñwa kandá mæ Pwôl, a wóólæ nyáméfwó mækuú nà mæbwê nà ndeé a mú cí ná: «Ñkêñkê Shíshim ñgæ cí ná muud jí nà kandá éga yé, ntúga wá *Oyúden bwá é kæ wóólæ nyæ Yurúsalem yé, bwá kœenzh nyæ mæbwê má íkúl ishúsúd.» ¹² Nda sá á gwág ntó ná, nà sâ, nà óbúgula wá Sezarê sá bêsh sá á téég Pwôl mæbwê ná a kú bád kæ Yurúsalem. ¹³ Ná ndeé Pwôl mú bæsa nà sá ná: «Næcé jí bí é zæ bœwuli mæ lám nà yá bí ñgé jíi nà yí? Mæ mæ jí ñkwæmúsá ná bwá wálúlæg mæ mæñkæda nûñ Yurúsalem, tœ bwá gwú ntâg mæ jíná má Yésus dí, bwá gwúg.» ¹⁴ Nda nyæ á shígé magulæ sâ sá á ñgæ cí yí ná, sá á shígé námá kwo nándulæ nyæ, sá mú shwal cí ná: «Í síyúg nda Cwámbe mæ cæel ná.»

¹⁵ Mpásæ baalé mwôw, sá á ka kwæmusa ná ndeé sá mú kyey bádulæ kæ Yurúsalem. ¹⁶ Bóól ompwíín wá Sezarê bwá mú nyíi sádí gwoonjád. Bwá mú kæ nà sá wá ñgwól muud

20:32 26.18; 1Te 5.23-24; 2Te 1.11-12 20:33 18.3 20:35 Mat 10.8 20:38 20.25 21:4 10.19;
21.11 21:5 20.36 21:8 6.5; 8.5, 40 21:9 2.17 21:10 11.28 21:11 20.23; 21.33; Rom 15.31
21:13 20.24 21:14 Luk 22.42

Shíprə nyə á bwey bæ *mpwíín yé né sá sá jígu nyédfí njów. Muud wəəŋgú nyə á bæ nə jíné né Munason.

17 Ja sá á kə wóós Yurúsəlem yí, omínyəŋú bású wā búgá bwé á lág sá nə məshusug. 18 Mán məlēm, Pwól mú kə nə sá wá Zhâk, ocúmbá buud bwé mú námé wóós. 19 Pwól mú báda bwo nə ndéé a mú ká zə jaaw bwo bímbí Zembî nyə á balan nə nyə ikûl ishúsád yí. Nyə á ŋgə bwiing sâ jêsh a ŋgə féel.

20 Bwé mú də gwágulə nyə né ndéé bwé mú ságusə Zembî, bwé mú ci nə nyə ná: «Mwaanŋ, wo má dí dúg bímbí lá ncúlyá Oyúden bwé mú obúgula yí, bēsh milúu myánj misə ná Məcçə mə Moyíz dí ná tíny. 21 Bwé mə shîn gwáduga lân í ŋgə kyey yí né wo ŋgə jíguli Oyúden básə ikûl íkûl dí wá né bwé bídúg məcçə mə Moyíz kú ná kwo bə mwo. Wo ŋgə námé ci nə bwo ná bwé kú ná ŋgə sá bwân bánj ábiwáág, bwé kú ná ŋgə bə ijâm nə ijag bísí. 22 Jân wá jí? Bwé é gwáduga né wo má zə. 23 Gwé wá jí ná, ság sâ sá má zə jaaw wo ga. Bóól búúd básə wa ónə bwé ámə də ómbyûl. 24 Nwag bwo binónj kég gusa ŋgusa íci, wo ka jəna mətān mán mēsh shú né bwé kənyag milúu. Ja jəŋg, buud bēsh bwé é mpu ná lân í ŋgə kyey shú dwô dí yí wúsə ijó, wo ŋgə ná bə Məcçə mə Moyíz. 25 Shú bəŋg búúd bwé cúgé Oyúden nji bwé á mə *búgula Yésus wá, sá á shí bwey ŋwa mícígulá, sá mú cilə bwo né bwé cíg ocúdu ó *mátúnuga mə ívuguli í ózembî ó áyadúg, bwé yəw dúlə də mácií, nə dúlə də míshwun mí shígé shwíy mácií myá, bwé yəw janŋa.»

26 Ntó, jwəw í á bə yí, Pwól nyə á ŋwa buud bəŋg, bənónj bwé kə gusa ŋgusa íci né ndéé a mú ka zə nyíi *Luŋ mə Zembî zələ jaaw jwəw ŋgusa íci wəəŋg í bá shîn yí, jwəw múúd yēsh mə bá lwágulə sá á kéénzh yí.

Bwé zə bii Pwól

27 Ja í á ka ŋgə bæ né mwəw zəŋgbá mənə mə zə shîn yí, *Oyúden wā Azí

bwé mú dúg Pwól *Luŋ mə Zembî dí cwû. Bwé mú shwambulə búúd bēsh né ndéé bwé mú bíi nyə. 28 Bwé mú ŋgə kîm ná: «Bag ó *Izəryêl, oshwoŋ, zəgá, muud éga wə ŋgə lúmbuli nə kúl buud jísú nə məcçə məsú nə Luŋ ga. A ŋgə lúmbuli nə sá mínjígulá myé á ŋgə jíguli buud bēsh kúl jēsh yíid. Nyə a bəle námé zə nyíngal Ogurêk wā Luŋ, a mə wá məlwaagəwo wa féeshá kúl gaád.»

29 Nda bwé á ŋgə dúg Pwól bá Trofîm muud Ifêz ŋgwála ná, bwé á téduga nə nyə a nyíngal nyə Luŋ. 30 Ŋgwála wēsh í mú təw né shwuu, buud bwé mú zə wóós áncuncuma. Bwé mú bíi Pwól, bwé julə wú nə nyə Luŋ mə Zembî, bwé leel ntāg fad mímpumbé. 31 Nda bwé á ŋgə sə né bwé gwú nyə ná, lân í mú kə wóós wá lúlúú á ózimbî tóóshin í á ŋgə jwú cínəŋg yí ná: «Yurúsəlem yēsh músə né shwuu.»

32 Námé cé nə cé, a mú ŋwa ózimbî nə milúlúú mí ózimbî təd, bənónj bwé mú kə nə mikúlə wú búúd bwé á bíi Pwól wá. Nji búúd bəŋg bwé á dúg lúlúú ózimbî tóóshin nə bóól ózimbî yí, bwé á yəw yídulə Pwól. 33 Lúlúú á ózimbî tóóshin músə shísh nyédí, maməsə bíi nyə, ci nə bwé wáluləg nyə nə mikwoolú mí íŋkwánz mímbá. A mú ka ŋgə jí né a mpúg né muud wəəŋg wé zə? Jí nyə ámə sá yí? 34 Nji, na məŋkumbə mə búud dí, í á bæ nyāŋ ŋgə kîm jé, nyāŋ ŋgə kîm jé. Kakúlə jəŋg mú sá né lúlúú ózimbî kú wambulə sâ í ámə sīy yí. A mú ntāg ci nə bwé kég nə Pwól luŋgula ízambid.

35 Ja Pwól nyə á kə kumə ícé í mákuú yá bádulə njów yí, ózimbî bwé á ŋkēny nyə gwəw nəcé buud bwé á bæ nji né bwé sá nyə bəw, 36 nəcé, bēsh bwé á ŋgə bə nyə bwé ŋgə kîm ná: «A jəlá nə yə!»

Pwól ŋgə kaad mísh mə buud ə ləəm dí

37 Ja í á ka bæ ná bwé wál zə nyíi nə Pwól luŋgula ízimbî dí yí, Pwól mú ci nə lúlúú á ózimbî tóóshin ná: «Ye mə

21:18 15.13; Gal 1.19 21:19 11.18 21:21 ábiwáág: 16.3; Gal 3.25, 28; 5.2 21:23 Ilj 6.13-21
21:25 15.29 21:26 1Kr 9.19-23 21:28 6.13; 24.6 21:29 Trofîm: 20.4 21:36 22.22; Luk
23.18; Yuá 19.15 21:38 5.36

ji nã ñkul ci wo ciyá?» Lúlúú ózimbi ná: «O! wo mpú ðã lãs Garêk ñ? 38 Ntó ji ná wo dí mwân Igípten nyã á ndãm zã wá zhizhõãm wa ná ndeé a mú kã nã izhilunãanã otóóshin onô shí a shwéeshá dí yé?» 39 Pwôl mú bẽsa nã nyã ná: «Mee mã ji mwã *Yúden á Tárus, shí á Silisí. Mã ji muud á ñgwéla wúsá kú bã zhizhe ñgãngwálá yí. Mã jãgula nã wo ná wo yág mã fwála, mã fwóg lésha nã buud óga.» 40 Nda bwá á magulã ná a lãsúg ná, Pwôl nyã á ka tãw na ícã í mákuú yã bádúlã ñjówúð, a mú fufã búud mbwã. Buud bãsh bwá mú ji kúl-kúl ná kufug. Pwôl mú tééd lãsúlã nã bwo kál lá heburã dí, nyã ná:

22

1 «Yé bwááñg nã odã, gwágúlágá kãod mã zã kaad bídí míshúd yí.»

2 Ja buud bwá á gwág ná Pwôl ñgã lésha nã bwo kál lá heburã dí yí, bwá á nyíngã mpu ji okúl-ókúl ná kufug. 3 «Mã ji mwân *Yúden. Mã a byêl Tárus á Silisí, ñji mã á wãof wa ñgwéla gaád, mã ñwa námã ñjígúlã wa wá Gamalyel. Ñjígúlã wãong í á bã ñjígúlã á ná mã á bẽ mæcẽcẽ mã im-páámbe bíshé mbií í á jãla yí. Mã a wá námã lúú ázembí dí nda mã dúg bí ñgã sã múús éga. 4 Buud bãsh bwá á bẽ zhí ga wá, mã a lwágulã bwo cúwúlí á shwíy. Mã á ðã bií bwo, ðã wóolã bwo, ðã wusã bwo mímbwugud, tã budúm tã budá. 5 Ajeláci á ofada nã ocúmbã buud ó ázembí bí nã ñkul mpu bwiing lân wãm. Bwá wá bwá á yã mã okálaad shú bwááñg wã Damás. Mã mú kã zã kã wu ná mã kã bií bõong wã nũñ mã zã nã bwo wa Yurúsalem ná bwá zág bwãma nã intúgúlí.

6 «Í á ka bã nã mã, mã ñgã shísh Damás, ñgeẽ tãm mwásá, yáág-yáág mãñkenya mú zhu jon dí, zã lyẽ mã. 7 Mã mú kadãwa shí, mã mú gwág kál í ñgã ci nã mã ná: “Sôl, Sôl, nãcã jí wó búl lwágulã mã cúwúlí ntúni yí?” 8 Mã mú jî ná: “Cwãmba, wo zã e?” Nyã nã mã ná: “Mã Yésus á Nazarêt, mã wá wó ñgã

lwágulã cúwúlí yé.” 9 Buud ó gwoong bãm bwá á dúg mãñkenya ñji bwá kú gwág kál í á ñgã lãs nã mã yí. 10 Mã mú ci ná: “Cwãmba e, mã sáág jí?” Cwãmba nã mã ná: “Wãolúg wo kág Damás. Nũñ wá bwá é kã jaaw wo sã jêsh Zembí mã ci ná wo sáág yí é.” 11 Nda mísh mã á ntãma mã nã mãñkãñwã mãong ná mã á ka wú na, kumã Damás buud ó gwoong bãm bwá ñgã bii mã mbwád.

12 «Ñgwól múúd nyã á bã nũñ ná Ananíyas, nyã á ðã gwóq Zembí nda mæcẽcẽ mã cî ná. Oyúden bãsh bwá á bã nũñ wá bwá á ðã ságusã nyã. 13 Muud wãongã nyã á ka zã kwey mã kúl mã á bã yí, nyã nã mã ná: “Mwááñg Sôl e, mísh mã bãñg wo.” Nãmã cã jãongã ði, mísh mã mú dúgya mã, mã mú dúg nyã. 14 A mú ci nã mã ná: “Zembí odã nyã a féesh wo ná wo mpúg tádúgã yé, wo dúg tãtãlí múúd, wo gwág lãsú á mpu yé. 15 Nãcã wo bá bã wúshinãd yé, bwiing búud bãsh isã wó mã dúg nã byãong wo mã gwág shú dé dí yí. 16 Ná ndeé, kú ná kwo bwãnd. Tówág, wo kãmbág jínã dé, wo duwan, wo mú bii ñjuugã í *mísãm myô.”

17 «Mã á ka nyíngã kã Yurúsalem. Í á ka kã bã nũñ dúl jwãw ði, mã ñgã jãgula *Lun mã Zembí dí cwû, mã seegya mã músã nda *shíshim wãm mã wú mádí nyúúlãd. 18 Mã mú dúg Cwãmba ñgã ci nã mã ná: “Nã câ! Lẽelãgã cúwo wú wa Yurúsalem. Nãcã buud ó wa bwá amagulãyé lân wó é bwiing shú dãm yí.” 19 Mã mú ci nã né ná: “Cwãmba, bwá bwey mpu ná mã á ðã kã *mãmpáanzã mã mínjígúlã mã Oyúden ði kã ðã bii búud bwá á ðã *búgula wo wá ðã wá bwo mímbwug dí, ðã yíd bwo nã milwón. 20 Ja gwãméfwó bwá á gwú wúshinãd woó Itiyen yí, mã á bã cínong mã ñgã magulã buud bwá á ñgã gwú nyã wá, mã wá mã á ñgã baagulã bwo mikáandã.” 21 Cwãmba mú ci nã mã ná: “Kaág, mee mã zã kãnd wo shwóg-shwóg, ílwon í cúgã Oyúden yíid.”»

Pwôl bá Lúlúú ózimbi tóóshin

²² Buud bwé á ηgə gwágulə nyə nə ndeé zə wóós ja nyə á cwééd iciyá ini yí, bwé mú kîm gwów-gwôw ná: «Jímbálágá mbií múúd ni! A yág! Nyə ajéláyé nə ji shí gaád!» ²³ Bwé mú ηgə kîm, bwé ηgə tí mikáándá, bwé də myεεg mífumbyâ gwôw. ²⁴ Lúlúú á ózimbi tóóshin mú ci ná bwé nyíngálág nyə lunḡala ízimbi dí, bwé kág yíd nyə nə milwón, a jááwag sâ bwé ηgə shwaag nə nyə ntó yí. ²⁵ Nda bwé á wóólə nyə nə mikwoolú mí kúúú ná bwé zə fyámusə nyə milwón ná, a mú jî lúlúú ózimbi təd í á bə cínəng yí ná: «Ye bi búsə nə zhií ná bi yídúg muud a njúl muud á Róma a kú námə fwo kaad lésú?» ²⁶ Lúlúú á ózimbi təd mú gwág ntáni, a mú kə jaaw lúlúú ózimbi tóóshin, nyə nə né ná: «Wo e sá ntədə! Muud éne ji bəle bə múúd ləəm á Róma!» ²⁷ Lúlúú á ózimbi tóóshin mú kə jî Pwól ná: «Jaawúg mə. Wo ji bəle bə múúd ləəm á Rómá?» Pwól ná: «Haaw». ²⁸ Lúlúú á ózimbi tóóshin mú ci ná né ná: «Mεε mə a wá zhwog *mwaanê shú ná bwé mágaləg nə mə bág muud á Róma.» Pwól ná: «Mεε mə ji mbyágá.» ²⁹ Buud bwé á bə ná bwé zə yíd Pwól a lásúg wá bwé mú shîn kyey. Ifwaas í mú bii lúlúú á ózimbi tóóshin nə a zólə mpu ná muud ləəm á Róma wá á má sá ná bwé wálúlg ηkəda éne.

Pwól má kaad mísh má ósémbye ə mílósú wá Zembî dí

³⁰ Lúlúú á ózimbi tóóshin nyə á bul yág ná a mpúg sâ *Oyúden bwé á ηgə bwaagulə Pwól ná nyə ámə sá yí. Ntó, mán mələm nyə á wiinzh Pwól mənəkəda, a jôw milúlúú myâ ofada nə *Gwoonḡ ósémbye ə mílósú wá Zembî bēsh bwé zə seηgya. A músə ka zə nə Pwól zə tál bwo míshúd ná a káádug.

23

¹ Pwól mú bân mísh dúg *Gwoonḡ ósémbye ó mílósú wá Zembî, a mú ci ná: «Bwaanḡ, mə ηgə sēy nə Zembî lâm nə sán zə wóós múús.»

² Ananíyas, Ajəláci á ofada, mú ci ná buud bwé á bə nyə kúnə-kúnə wá ná bwé nyífág nyə bóónz mpud. ³ Pwól mú ci ná nyə ná: «Wo ji nda mbεé fifim bwé má shîn wá fəm yí. Zembî nyə é yíd wo. Wo má zə ji na shí ná wo zə sámə mə lésú nda məcεε mə jí ná, nji wo abéyεé sâ məcεε mə ηgə ci yí, wo yida lwám ná bwé yídúg mə.» ⁴ Buud bwé á bə cínəng wá bwé mú ci ná nyə ná: «Wo lwíy Ajəláci á ofada ə Zembî?» ⁵ Pwól ná: «Bwaanḡ, mə shígé mpú ná jisə Ajəláci á ofada. Mə mpú ná jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Wo ajéláyé nə lwíy tówe shwóg á kúl búúd gwô.”»

⁶ Nda Pwól nyə á mpu ná buud búsə na Gwoonḡ ósémbye ə mílósú dí wá búsə bóól *Osadwisyeη bóól *Ofarizyeη ná, nyə á kîm cínəng cwú ná: «Bwaanḡ, mə ji Farizyeη, mwân Ofarizyeη. Mə təl kəədud nəcé mə ηgələ bwánd nə búgə ná mimbimbə mí bá gwúm.» ⁷ Námə nji nyə á ci ntáni yí, Ofarizyeη bənəη Osadwisyeη bwé mú sēḡusa mákəl, gúfúgá ósémbye ə mílósú í mú bóóg mənəkəw məbá. ⁸ Nəcə Osadwisyeη bāḡ bwé də ci ná muud má yə yé cugé nə ηkul kwo gwúm, sâ bwé jów ná *éḡgales yí í cúgέ, gúl sâ cúgέ námə ná *jîm. Ofarizyeη bāḡ bwé də magulə ísā byəəḡ byēsh ná bísə. ⁹ Í músə zə bə bwo nda zhuyâ. Bóól *Oyíguli ó məcεε bwé á bə Ofarizyeη wá bwé mú tōw ótətəlí ηgə lās nda bwé tí mányúul, bwé ná: «Sé bāḡ sá adúgέ ná muud éga ji nə gúl sâ məbεé. Jí nə ηkul bə ná wúl shíshim í ámə lésha nə nyə, ηkí ntəg ηgwól éḡgales.» ¹⁰ Zhuyâ músə bul yág. Nə ndeé lúlúú á ózimbi tóóshin mú fúndə ná bwé á bá nyaa Pwól nə məbwə. A mú ci ná ózimbi ná bwé shúləg kə nūḡ kə yíl Pwól kə nə nyə bwádí kóógúlád. ¹¹ Búlú í á bε cínəng yí, Cwáməba mú zə wóós wá Pwól, zə ci ná nyə ná: «Wo ə wá ηkúl. Wo má bwaagulə lâḡ wām wa Yurúsələm, í jii ná wo kág námə bwaagulə wə Róma.»

Oyúden bwé cēl gwú Pwól

12 Mán mælâm, bóól *Oyúden bwé á sá shwushwaga. Bwé ci idâw nê mængul, bwé ná, ñkí bwé agwúyé Pwôl bwé bæ nê mæzhúngúlú. 13 Buud bwé á sá kúdúgú jòng wá bwé á bæ buud cò mæwûm mênê. 14 Bwé á ka kâ dũgya nê milúlúú myâ ofada nê ocúmbá buud, kâ ci nê bwo ná: «Sá má jôw mæzhúngúlú sádí ícug dí, sá má ci idâw nê mængul kâ wóós ja sá é gwú Pwôl yí. 15 Í jî já gaád né bínónê *Gwoong ósémbye ó mílúsú wá Zembí bî dũgyág nê lúlúú á ózimbi, a zág nê Pwôl bídí né bî má zó faas lésú yé. Sá má shîn kwæmusa ná sá é gwú nyê a nda fwo kumá bídí.»

16 Pwôl táá yé í á ka gwág kúdúgú jòng. A músê kâ nyíi lungala ízimbi dí kâ jaaw Pwôl. 17 Pwôl mú jôw ngwól tówe shwóg á izimbi, zê ci nê nyê ná: «Kaág nê ncwámá ga wá lúlúú á ózimbi tóóshin, a jî nê sá á kâ jaaw nyê yí.» 18 Tówe shwóg éne mú kâ nê ncwámá nî wá lúlúú á ózimbi kâ lwóya nyê ná: «Pwôl jî mímbwug dí yé nyê ámê jôw mæ, a mú ntí mæ nê ncwámá ga ná a zág jaaw wo gúl sâ.» 19 Lúlúú á ózimbi mú bii ncwámá nî mbwéd kâ nê nyê koogú kâ jî nyê ná: «Jí wó céél jaaw mæ yí?» 20 A mú bæsa nê né ná: «Oyúden bwé má shîn kwambulê ná bwé zé ci nê wo ná wo kág nê Pwôl mán Gwoong ósémbye ó mílúsú wá Zembí dí nda bwé cêel kâ faas lésú yé. 21 Wêe kú bá magulê. Búsê buud cò mæwûm mênê bwé ngé bwéél ná bwé gwú nyê wá. Bwé má ci idâw, ci málwæg, jôw ná bwé bég nê mæzhúngúlú ícug byánúdí ñkí bwé bá kú gwú nyê. Bwé ngê bwánd nji ná wo mágulæg sâ bwé cí yí, bwé má bwey kwæmusa.»

22 Lúlúú á ózimbi tóóshin músê bídí mwân ncwámá, nyê nê né ná: «Ci wo kú jaaw múúd ná wo má shîn zê lwágulê mæ kúdúgú ga.» 23 A mú jôw milúlúú mímbá myâ ozimbi tæd, nyê nê bwo ná: «Kwæmasagá ozimbi mitæd mímbá, nê bòng bwé ðu ju nê ikabulí wá mæwûm zangbá nê ifulish mitæd mímbá bwé bâg zê kâ

Sezarê mæwæla ibuú má mpwó-bulú ðí. 24 Bwé kwæmasag námé ikabulí shú ná bwé kág nê Pwôl a kú shwúg jús kú bwim bògú kâ wóós nê nyê wá ngwámuna Felígús.» 25 A mú cilê kálaad ntúga:

26 Mæ Klódyus Lísyas, má cilê lwám ngwámuna Felígús. Wo ò lás ò! 27 Muud má ngé ntí wo éga, Oyúden bwé ámê bíí nyê, bwé mú shîn bæ né bwé gwú nyê. Sánêñ ozimbi sá mú fæmushi nyê nâcé sá ámê gwág ná a jî muud á Róma. 28 Mæ ngé ka sò ná mæ wámbúlê cwoomb bénónê bwé yé nê ndí yí, má ámê kâ nê nyê bwádí Gwoong ósémbye ó mílúsú wá Zembí dí, 29 mæ mú kwey ná bánónê bwé ngê séñusa mákêl ísâ í dũgyá nê mæcêx mán yí. A cugé nê mæbêx mí nê ñkul sá ná bwé gwúg nyê ñkí ná bwé wáág nyê mímbwug dí má. 30 Nda má ámê ka gwáduga né bwé ngê bwéél ná bwé gwú nyê ná, mæ má ka ntí wo nyê. Mæ má námé jaaw búúd bwé ngé wáám nyê wá ná bwé zág bwaagulê nyê mæbêxé mé nûñ wódí.

31 Ózimbi bwé á ka sá nda ijwûga í á bæ ná, bwé mú ñwa Pwôl kyey nê nyê bulú nê bulú kálê nê nyê Antipátris. 32 Mán mælâm, bwé mú bídí ná bòng bwé á ngê ju nê ikabulí wá bwé kág nê nyê shwóg, bân bwé mú nyingê nê mpúsê kâ lungala ízimbí. 33 Bòng bwé á kâ nê Pwôl wá bwé mú kâ kumæ Sezarê, bwé músê yê ngwámuna kálaad, bwé lwágulê námé nyê Pwôl. 34 Ngwámuna mú ló kálaad ná ndéé a mú jî Pwôl kóómb mpál shí kwáádé nyé nyísé yí. A mú gwág ná mpál shí á Silisí. 35 A mú ci nê Pwôl ná: «Mæ é bá gwágulê wo ja buud bínónê búsê nê lésú wá bwé bá zê yí.» A mú lwám ná bwé kág jil nyê lung má Herod ðí.

24

Pwôl má kaad wá Felígús

1 Mpúsê mwôw mátóon ntáni, Ananíyas, Ajeláci á ofada, bânêñ bóól ócúmbá buud nê ngwól lwóya bwé

á da jôw nê Tertúlos yé bwá á wóós Sezarê. Bwá mú zê shwáman Pwôl wá ngwámuna. ² Bwá mú jôw Pwôl. Tertúlos mú tééd ngálê búgê nyê lésú, nyê ná: «Yé lwám múúd Felígús, wo wá má sá ná sá búlag mpu cugê ná shee nácé wóó mbií wó ngá kyey nê ijwúga yí, í má mpu kwambulê lwoŋ buud jísú. ³ Sá ngê l̥j wo kúkúl jêsh nê wêla dêsh shú j̥j̥j̥ sóólúgú wô wœŋg. ⁴ Mæ abálé ngê julê lwón̥ julê kwasa, má téég wo mæbwê ná wo gwágúlág mæ cíg-cíg námá nda wo bwéy bæ nê j̥j̥ fúlú ná. ⁵ Sá má kwey ná muud éga jisê ñkí jág waguwo. Nyê wá jísá lúlúú á ñkœmú buud bwá jów ná buud ó Nazarê wá, nyê wá ngá tál *Oyúden bêsh wá shí mishwun ná shwu. ⁶ Nyê a s̥j námá ná a séémbuli *Luŋ má Zembî, sá mú ka bií nyê. * [Sá á j̥i ná sá mæ lás lésú yé nda mæc̥c̥c̥ mäsú má ngá ci ná. ⁷ Njî Lísyas, lúlúú ózimbi tóóshin nyê á leelú zê nê júdê zê déég sá nyê, ⁸ a mú ci ná buud bánón̥ búsé nê lésú wá bwá zág b̥ nyê wa wódí.] Ja wóméfwó wó é ngê j̥i nyê mishílí mí kœod yí wo é je magulê máb̥c̥c̥ mêsh sá ngá bwaagulê nyê má.»

⁹ Oyúden bwá mú mpu bwaagulê lésú ñi wêsh ná ntó wá jísá yé. ¹⁰ Ngwámuna mú yê Pwôl lésú, Pwôl mú ci ná: «Mæ mpú ná wo má kyey nê lwoŋ jísú ga tútəlí mimbú mimbû. Mæ zê kaad kœod wâm nê búgá. ¹¹ Mæ ngê kúnœw bád kæ Yurúsalem ná mæ ká yê Zembî gúmá, í afwóyé sá mwôw wúm nê mábá. Wo j̥i nê ñkul je fyal sá má ngê ci ga. ¹² Bwá abwélé kwey mæ Luŋ má Zembî, ñkí *mámpáánzê má mínjígúlá má Oyúden dí, sá muud sá ngá sênusa mækêl ñkí ntág ná mæ ngá wá zhizhœm ngwála. ¹³ Sâ jêsh bwá ngá ci mæ ñi, bwá cúgê nê ñkul lwágulê ná jísê búbélé. ¹⁴ Njî, mæ mpú magulê wódí mishád ná, na zhí bwá má jôw ná ñkœmú ñi dí wá má ngá yê Zembî á impáábé bísú gúmá yé, mæ ngá *magulê sâ jêsh jísá cilyá kálaad mæc̥c̥c̥ nê ókálaad œ *búúd œ mícúndé dí yí. ¹⁵ Sâ bwá ngá bwánd

nê búgá ná Zembî mæ bá sá yí, gwá námá wá má ngá bwánd nê búgá yí. Jísê ná buud bwá bá gwúm, tœ bœŋg ó ányunywaâ, tœ bœŋg ó abúbôw. ¹⁶ Gwá wá j̥i ná, mæe ngê wá ñkul ná mitédúgá myâ lám mí bág mæ tútəlí ja jêsh mísh má Zembî nê mísh má búúd dí. ¹⁷ Mæ a cín̥guli mimbû ñkí bulya ná ndéé mæ á ka zê ná mæ zé yê mímbúbúwá myâ lwoŋ buud jâm mikwíindyá, mæ kœenzh námá ílím, ¹⁸ ja jœŋg wá bwá á kæ kwey mæ Luŋ mæ má shín fyá nyúul. Í á bæ ntág kú nê gúfágá búud, kú nê icucu. ¹⁹ Njî gúl búbaalé Oyúden wá Azí wá bwá á bæ, bwá wá búsé ná bwá zág tów wo míshád shwáman mæ, ñkí búsê nê sâ bwá lámusa nê mæ yí. ²⁰ ñkí ntó dí, buud óga, bœŋg bwá tál óga bwá jááwug ñkí mæ a shí biil nê wôn̥ ja má á kaad *Gwoŋg óséembye ó mílású wá Zembî dí yí. ²¹ Ye njî ciyá má á ci mæ tál tãm kœod ná: “Mæ tál múús kœodud nácé mæ ngálê magulê ná mimbimbê mí bá gwúm” yí?”

²² Felígús nywáá nyê á bwey bul mpu isâ í dúgyá nê zhí Pwôl nyê á ngê b̥ yí. Nyê á ka bíd bwo ná bwá bâg shúgula zê, nyê nê bwo ná: «Ja Lísyas lúlúú á ózimbi tóóshin mæ bá wóós yí, ja jœŋg wá má bá zê faas lésú wân yí.» ²³ A mú ci nê lúlúú ózimbi tæd ná a báágulêg Pwôl, njî a bíd ná a jéég ngê wiinzh nyúul, a kú kaambulê nê buud b̥ nê bwá kú zê dúg nyê. ²⁴ Baalé mwôw má mú c̥j. Felígús bá mudá yé Drusil shilê Oyúden bwá njúl ntáni, a mú jôw Pwôl ná a zág jaaw bwo sâ í dúgyá nê búgá búgúlálê Yésus-Kríst yí. ²⁵ Njî, Pwôl mú ka ngê bul lás lésú cugálê cug á tútəlí, dúlê mpu bií lám, nê lésú séembyé mílású í bá zê s̥y yí. Felígús mú gwág íkukwende, a mú ci nê Pwôl ná: «Fwog je nyiŋgê jíga ja. Mæ é bá kwo jôw wo ja shús.» ²⁶ Nyê á ngê bwánd nê búgá ná Pwôl nyê é je yê nyê *mwaanê. Gwá wá í á sá ná a dúg bul jôw nyê ija ija zê da lésha nê nyê. ²⁷ Mimbû mí á c̥j mímbá. Porsyus

24:5 17.6   **24:6** 21.28, 30   * **24:6** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nê iciyá íga.   **24:14** 9.2   **24:15** 23.6; 26.8; Dan 12.2; Yuá 5.28-29   **24:16** 23.1; 1Kr 4.4; 2Kr 1.12; 2Tm 1.3   **24:17** 11.29-30; 21.17-28
24:21 23.6; 24.15   **24:22** 9.2   **24:23** 27.3; 28.16, 30   **24:27** 25.9

Festos mú zə cénd Felígús. Nda Felígús nyə á ηgə jí ná Oyúden bwá gwágúg nyə nywa ná, nyə á kyey a lúgə Pwól mímbwugəd.

25

Pwól má kaad wá Festos

¹ Festos nyə á ka wóós mpál shí jəŋgúd. A mú já Sezarê mwôw málól, a mú bád kə Yurúsalem. ² Nə milúlúú myâ ofada, nə otówe ɔ shwóg wâ *Oyúden bwá mú zə shwáman Pwól nyádí, bwá téég nyə məbwê, ³ ná a bwígúg bwo ná ηkwonjá, a ntíg Pwól Yurúsalem. Í á bə bwá má shîn cwə yuug ná bwá zə gwú nyə zhíd. ⁴ Festos mú bəsa nə bwo ná Sezarê wá Pwól jí mímbwug dí yé, nyəmfwó Festos mə zə námə kə wu. ⁵ Nyə nə bwo ná: «Otówe ɔ shwóg bán bwá zəg sánón kəg. Nkí gúl sâ abúbôw í ηgə dúgya nə muud wəŋgú, bwá ka kə shwáman nyə nûη.»

⁶ Festos nyə a já cínəŋg bwádí mwôw mwəmb ηkí wûm. A músə shulə kə Sezarê. Mán mələm nyə á kə jí jiya sémyé mílósúd, a mú ci ná bwá zəg nə Pwól. ⁷ Pwól mú zə. Oyúden bwá á zhu Yurúsalem wá bwá mú lyɛ nyə, bwá mú ηgə jéég nyə məma minjagá bwáməfwó bwá cúgə nə ηkul mpu bwaagulə myá. ⁸ Pwól mú shwə nyúul, nyə ná: «Mə afwóyé shwey wônə nə məcɛɛ má Oyúden, kú shwey wônə nə *Luŋ má Zembí, kú shwey wônə nə *Káázel.» ⁹ Nji, Festos mú cɛel sá Oyúden mənywa. A mú ci nə Pwól ná: «Ye wó magulə nə mə kəndug wo Yurúsalem, lésú wô í kəg lís wu mə njúl?» ¹⁰ Pwól ná: «Mə tál *mpáanzá mílósú mə Káázel dî. Í jii ná lésú wâm í lísúg cínəŋg. Mə afwóyé sá Oyúden gúl sâ abúbôw, woməfwó má bwey mpu ntó. ¹¹ Nkí jisə mpu bə ná mə jí nə məbɛɛ, ná mə má sá gúl sâ á shwiy, mə kú ban shwiy. Í ká yidá bə ná mə cugə nə məbɛɛ ísâ byêsh búga bwá ηgə jéég mə íga dí, muud nyə ajáláyé nə kɛenzh mə ná bwá kəg gwú mə. Má jii ná lésú

wâm í kəg wá Káázel.» ¹² Festos bənêŋ osémbye ó mílósú bé bwá mú dū lésa na ná ndéé a mú ci nə Pwól nə: «Wo má jii ná lésú wô í kəg wá Káázel, wo é ka námə kə wu.»

¹³ Baalé mwôw má mú cə. Njwú-buud Agurípa mú zə wóós Sezaré, bá mudá yé Berenís ná bwá zə báda Festos. ¹⁴ Nda bwá á já cínəŋgú fwámé zhwog mwôw ná, Festos nyə á ka jaaw njwú-buud lésú má Pwól. Nyə ná: «Felígús nyə a lúgə ηgwól múúd wa mímbwugəd. ¹⁵ Ja má á kə Yurúsalem yí, mílúlúú myâ ofada, nə ocúmbá buud wâ Oyúden bwá á shwáman muud wəŋgú, bwá ná mə máguləg ná a jí nə məbɛɛ. ¹⁶ Mə á ka ci nə bwo ná buud ɔ Róma bwá cúgə nə ηkul kɛenzh múúd ná a yəg, muud wəŋgú bənêŋ buud ɔ lésú bé bwá kú fwo kaad í, muud wəŋgú kú fwo bə nə fwála ná á shwə nyé nyúul. Bwá ádé sá ntó. ¹⁷ Sánón bəsh sá á ka zə wa. Mə kú námə nyinɛə neela, mə mú jí jiya sémyé mílósúd, mán mələm, mə mú jôw ná bwá zəg nə muud wəŋgú. ¹⁸ Buud ɔ lésú bé bwá mú námə zə, nji ísâ bwá á ηgə ci nyə yí í kú bə nə ísâ í abúbôw mə mə á ηgə téduga yí. ¹⁹ Bənón bwá á ηgə sɛŋusa məkál ísâ í yábə wánúd. Bwá á ηgə wáamb nyə nə lésú má ηgwól múúd nə jínə ná Yésus. Muud wəŋgú nyə á yə, Pwól ka ηgə ci ná a jí kuwó. ²⁰ Mɛə mə a shígə ka mpu sâ má sáag yí. Mə á ka jí nyə ηkí a jí nə ηkul magulə ná a kə Yurúsalem, lésú yé kəg lís wu. ²¹ Nji, Pwól mú ci ná á jii ná lésú yé í kəg wá Káázel, nyə wá kəg sámb wə. Mə á ka námə ci ná bwá báaguləg nyə njów mímbwug kə wóós ja má é bá kənd nyə wá Káázel yí.» ²² Agurípa mú ci nə Festos ná: «Məmfwó má cɛel námə fwo gwágulə múúd éne.» Festos ná: «Wo e gwágulə nyə mán.»

Pwól má kaad wá Agurípa

²³ Ja mán í á ləm yí, Agurípa bá Berenís bwá á zə nə ísâ í gúmá byêsh í dū bə ja njwú-buud í ηgə kyey yí, bwá

mú zə nyíi *mpáánzə milású, bánŋh milúlúú mí ózimbi nə otówe ɔ shwóg wá ngwála. Festos mú sá ná bwə zág nə Pwól. ²⁴ Festos mú lás ná: «Njwú-buud Agurípa nə buud bēsh búsə wa wá, bi má dúg múúd éga? *Oyúden bēsh wá Yurúsəlem nə bəŋg wá wa, bwə á shwəman nyə mádí bwə ngə yáág nə nyə ajáláyé nə kwo cugə. ²⁵ Jám kóómb di, mεε mə a shígé dúg ná a má sá gúl sá abúbŋw á jálá nə yə nə ndí yí. Nji, nda nyə á jî ná lésú yé í kág wə *Káázəl ná, mə á ka námə magulə nə mə é kənd nyə wu. ²⁶ Nji mə cugé nə fwámé sá má cíləg Káázəl shú lésú wəŋg dí yí. Gwə wə má ámə zə nə nyə wódí ná nkí wo e sá ná a lésúg í, mə je bii sá má cíləg yí. ²⁷ Nəcə í é bə kú nə wúmbúlé nə mə bíig muud, mə kənd nyə, mə kú mpu lwágulə fwámé sá nyə ámə sá yí.»

26

¹ Agurípa mú ci nə Pwól ná: «Wo músə je kaad já níid.» Pwól mú séémb mbwə, a mú tééd kəod. ² «Njwú-buud Agurípa, mə dúg ná í má bul jəla mə nda má tél wódí mpwóómbúd múús nə mə zə kaad shú ísá byēsh Oyúden bwə ngə máág mə íni. ³ Í bul jəla nəcé wo mpú íjám nə ijag í Oyúden byēsh, wo mpú námə ísá bwə də séŋusa məkəl nə ndí yí. Má ka jəgula nə wo né wo gwágúləg mə nə lám jísów.

⁴ «Oyúden bēsh bwə mpú cug jām té wúlə shí. Bwə mpú nda má á ngə cugə wa mádí lwoŋ buud dí nə wa Yurúsəlem ná. ⁵ Bwə bwey mpu ná kóómb yábə wúsú dí mə á bə nkəómú í bul bə nə nkúd yíid, mə á bə *Farizyēŋ. Nkí bwə cεel, bwəméfwó búsə nə nkul je bwiŋg lân wám. ⁶ Mə má zə tŋw kəodud ja ga dí nəcé ŋkaagə Zembí nyə á kaag odá yí, mεε ngə bwánd nywo nə búgə. ⁷ Ibεend wúm nə íbá byēsh sá búsə nə ndí yí í ngə yə Zembí gúmə bulú nə mwásə kú yəw. Ibεend byəŋg í ngə bwánd ŋkaagə nyəŋgú nə búgə. Yé Njwú-buud, wám bwándúlə wəŋg

wə Oyúden bwə ngə wáámə mə nə ndí ga. ⁸ Nəcə jí bí bāŋ bí cúgé nə nkul magulə ná Zembí ngə gwúmashi mim-bimbə yí? ⁹ Mεε mə á fwo námə də táduga ná má jálá nə bul lúmbuli nə jínə má Yésus á Nazarēt. ¹⁰ Ntó námə wə má á də sá Yurúsəlem yé. Məméfwó mə á də bii zhwoŋ obúgula nə nkul milúlúú myá ofada mí á yə mə yí, mə də wá bwo mímbwugud. Mə á də námə bə cūŋ nə buud bwə á də gwú bwo wá. ¹¹ Mə á də kyey *mámpáánzə má mínjígúlá má Oyúden dí, mə də ngə lwágulə obúgula cúwúlí, də yímbuli bwo ná bwə kílyág búgə jáj. Mə á ntεεŋg námə sóólúgú wám, mə kə də bə óbúgula míngwála mishúsúd. ¹² Gwə wə í á sá nə mə kág Damás, milúlúú myá ofada mí má yə mə nkul nə lwámá má kág sá yí. ¹³ Mə ngə kə ntáni tām mwásə, yé Njwú-buud, mə mú dúg nji məma mənkenya má má faan cə yásə. Mənkenya mənə má mú lyε sánŋ buud ó gwoŋg bām. ¹⁴ Sá bēsh sá mú kadəwa shí. Mə mú gwág kál í ngə lás nə mə kál lú aramyε dí ná: “Sól, Sól, nəcé jí wó bul lwágulə mə cúwúlí ntáni yí? Mpug ná wo cugé nə nkul sá míngáádə nə shushwom*.” ¹⁵ Mə mú jî ná: “Wo zə e, Cwámə?” Cwámə ná: “Mə Yésus, mə wə wó ngə lwágulə cúwúlí yé. ¹⁶ Nji, wəólúg, wo tówág tətəlí nə məkuú mwô. Mə ámə zə lwóya nyúul wódí nə mə zə sá nə wo bég mə kágə mílwámá, wo bwiŋg sá wó má dúg yí nə byəŋg byēsh mə bá nyiŋgə zə də lwágulə wo yí. ¹⁷ Mə é cug wo nə kúl gwô nə ikúl ishús, kúl jēsh má é lwám wo yí. ¹⁸ Mə lwám wo né wo kág bēny bwo mísh, bwə wúg yídúgúd zə mənkenyad, wú mpəl mə *Sátan dí zə wə Zembí. Búgə bwə é *búgula mə yí í é sá ná bwə lágúg ijuugá í *mísám myán bwə mú ŋwa jiya, bánŋh bəŋg búúd bwə mú minkēŋkē nəcé ngələ búgula mə wá.”

¹⁹ «Ntó, yé Njwú-buud Agurípa, sá má á dúg í á zhu mə gwów yí, mə a

26:1 9.15 26:4 Gal 1.14 26:5 23.6 26:6 23.6; 24.15; 28.20 26:9 8.3 26:12 9.1-22; 22.5-16

* 26:14 shushwom: Bwə á də sá wúl mbií shushwom nə líí. Bwə ká də lúmə ínteny ná í kyéyug. 26:18 Ifz 2.2; 5.8-14; Kol 1.13 26:20 9.20, 28-29; Luk 3.8

shígé mpyêny gwo. ²⁰ Mə á yida tééd njəond, mə tééd kə búúd ɔ Damás dí, mə mú nyingá kə bəəng wə Yurúsalem nə bəəng wə Yudéa yêsh dí, kə námá íkúl ishúsúd, mə kə bwiing bēsh ná bwá céndúg mítédúgá bwá cénd kuú njəond yid wá Zembî, bwá mú cugə cug í lwágulə ná bwá má cénd mítédúgá yí. ²¹ Sâ jəəng wá Oyúden bwá á kə bií mə *Lun mə Zembî dí, bwá ngə sɔ ná bwo gwú mə nə ndî yí. ²² Mə ngə cugə zə wóós múús nji nəcə Zembî, shú ná méé ngəg nə bwiing kéel, bwiing íkákágá, bwiing ócumbá buud. Mə ngə bwiing nji sâ *búúd ɔ mícúndá nə Moyíz bwá á bwey jaaw ná í bá bə yí, kú bəd sâ gwəw. ²³ Í á bə ná *Kříst mə jəlá nə bá jug, á jəlá nə bá bə múúd ashúshwóógú gwúmálə, á jəlá nə bá bwiing kúl jísú nə byəəng í cúgə Oyúden yí mənkenya.»

Pwôl mə cəel ná Agurípa búgúlág Yésus

²⁴ Pwôl ngə kə shwóg nə kəod yé ntúni, Festos mú nkáand ná: «Pwôl wo jî lad. Bulúlə mpu wô ni í má kənd wo ímpwúfúd.» ²⁵ Pwôl nyə mú ci ná: «Mə cugé lad ye Festos lwám múúd. Lású mə ngə lás yí wúsə fwámé lésú, í njúl lésú fəg. ²⁶ Njwú-buud mə ngə lésua nə ndî kú fúndə yé, a mpú isâ íni. Mə tédúgá nə mə anğê nə kwab ja mə cí ntó yí, nyə ajágé təo sâ na. Nəcə isâ byəəng í á shígé də sîy íshwoo máfəfad. ²⁷ Njwú-buud Agurípa, ye wo ngə *magulə isâ *búúd ɔ mícúndá bwá á ci yí? Haaw. Mə mpú ná wo ngə magulə byo.» ²⁸ Agurípa mú ci nə Pwôl ná: «Í mú wo kúnə-kúnə ná wo sáag mə ná mə bəg křisten ɛé!» ²⁹ Pwôl ná: «Í bəg ntó təo kíkídíga təo jáyé ja. Mə jəgula nə Zembî ná təo wo, təo buud bēsh bwá ngə gwágulə mə múús wá bi bəg nda mə, nji bi kú yidá bə nə mənkedá nda mə jî nə mwo éga.» ³⁰ Njwú-buud mú tšw, nə ngwəmāna, nə Berenís nə buud bēsh

bənonə bwá á bə bwá njúl wá. ³¹ Bwá músə kə shwushwagád, kə lésua ná: «Muud éne nyə asáyé təo sâ búsa nə nkul gwú nyə nə ndî yí, kú námá bə təo sâ bwá wálúlág nyə mənkedá yí.»

³² Agurípa mú ci nə Festos ná: «Í mbəm bə muud éne kú jî ná lésú yé í kəg wá *Káazel, wo mbəm je bíd nyə.»

27

Njəond mə Pwôl kələ Róma

¹ Ja í á zə wóós ná bwá kənd sá Italí yí, bwá á nwa Pwôl nə míl mímbwug, bwá yə wúl lúlúú ózimbî təd. Lúlúú ózimbî wəəng í á bə nə jíná ná Zhuliyus, nyə á də sēy kında ózimbî ánúnî bwá á də jəw ná Kında mə *Káazel yí. ² Sə á bád titíma á Adramît í á ngə kə mábwûŋ mə Azî yí. Sə á bád cínəngú, mú kyey sənəŋ Aristárug muud Masedwân nyə á zhu Tesaloníka yé. ³ Sə mú kə shulə Sidon mán mələm. Zhuliyus nyə á bə nə jə lām nə Pwôl, a mú bíd nyə ná a kəg óshwá bə dí, ka bwá é ngə yə nyə isâ. ⁴ Sə mú tí na. Nda onkwə bwá á ngə ntágulə sé ná, sé á ngə baag kóomb fuundú mən á Shíprə onkwə bwá á də bə bwá mú ngə cwaaləwo yí. ⁵ Sə mú ka lína mən má Silisî nə Paməfilí, sé mú kə səl titíma Mira, mpál shí á Lisí. ⁶ Cínəng wá lúlúú ózimbî wúsú nyə a dóg ngwól titíma á Aləgəzandrî təl ná a kə Italí yé. A mú nteəng sé titíma wəəngúd. ⁷ Sə á ngə kə ntúni, júgə cúnə nə cúnə, sé ngə kə togútoogú, já zhíd zhwoğ mwəw nə ndéé sé mú kə wóós ngéé Kanídu. Nkwə kú bíd sé fwála ná sé shíshúg kúnə-kúnə. Sə á shwal baag kóomb fuundú mən á Kərēt onkwə bwá á də bə bwá mú ngə cwaaləwo yí. Sə á ngə kə ngéé Salmóne. ⁸ Sə mú ngə líduga nə ngələ baag na fuundú mən ná ndéé sé mú kə wóós kúkúl bwá də jəw ná: «Jəjə mábwûŋ» yí, ngwála í njúl kúnə-kúnə nə cínəngú nji Lasaya. ⁹ Fwála í á bwey bul cə sé. Ka námá nyingə bə ná nda wəla lú íci í ídāw* í

26:23 3.15; Iza 49.6; Luk 24.46-47; 1Kr 15.20

26:26 Yuá 18.20

26:28 11.26

26:31 23.29

26:32 25.11-12

27:1 25.12

27:2 19.29

27:3 24.23; 28.2

27:9 2Kr 11.26

* 27:9 ici í

ídāw: Í á də bə zaŋ. Bwá á də sá zaŋ nyəəng wəla lə bwóógúd onkwə bwá njúl nkí yáág.

á cɔ ná júgə í á zə bə ɲkí wagəwo. Gwə wə Pwól nyə á ka zə kéwali búud, ¹⁰ nyə ná: «Owey, njəənd ga í é bə sá ɲkí jág ɲkánɟala. Mə dúg ná sá é jímbal mímbag mí sú, təə titíma, sá je námá gwííl míkug mi búúd.» ¹¹ Lúlúú ózimbí nyə mú yida bul bə nə búgə nə njulye titíma bá amádí, a kú gwág sá Pwól nyə á ci yí. ¹² Nda bwúɲ dəəɲg í á shígé bə jə bwúɲ búud bí nə ɲkul cínɟali ɲkwán yí ná, zhwoɲg buud bwə mú ɲgə ci ná sá cɔg cínəɲg, sá sɔ́ɔg ná sá kúməg Fenígús, bwúɲ á Kúrət, sá kəg cínɟali ɲkwán wu. Bwúɲ dəəɲg dáá dúsə mbəg ɲgɛɛ mpádúgá *məkóól má jwəw† nə kóómb jwəw í də jímə yí, í njúl námá mbəg ɲgɛɛ mpádúgá *məncwúm mə jwəw† nə kóómb jwəw í də jímə yí.

Məma ɲkwə mə zə kuɲg mən

¹³ Gúl ɲgúnɟúl í də zhu mákóól má jwəw§ yí í mú ɲgə wə́ɔlə. Bwə mú téduga ná básə nə ɲkul kə, kə wóós Fenígús. Bwə mú yíl shwamá í də sá ná titíma kú kyey yí, bwo mú ɲgə bɛ fu-undú mən á Kúrət. ¹⁴ Kú námá bwey, məma ɲkwə bwə də jəw ná Erakiləɲ* yé mú zhu nūɲ ɲkwaməd zə byaləga nə bwo. ¹⁵ Nda titíma í á shwal təw ná, fwála mə kwo təl nyə yí í a shígé ná bə. Sə mú bíd, ɲkwə mú ɲgə kə nə sá kóómb í ajəláyé yí. ¹⁶ Sə á ka kə cɔ mpəsə ɲkwamə bwə jəw ná Koda yí, í mú nywá laa sá ɲkwə, sá músə ka tɛem balan nə bíbyóól ácíg-cíg sá mə fwo bul líduga. ¹⁷ Ofála bwə mú kəl bíbyóól jəəɲg titíma dí gwəw ná ndeé bwə mú ɲgə cɛɛlə mikwoolú lyɛ titíma nəcé bwə á ɲgə fúndə ná ɲkwə nyə a bá kə nə sá ná ndeé sá kə mága bwúɲ á Sírat. Bwə mú shul shwamá í dí cwánəwo yí májúwód, sá mú shwal ɲgə kə, kú ná bə kóómb sá mə céel yí. ¹⁸ Jwəw í á bɛ yí í á bə ɲkwə ɲgə ná námá zhíɲg sə. Sə mú ka téeéd wusələ mímbag májúwód. ¹⁹ Jwəw áléel, ofála bwáméfwó bwə mú ɲgə wusə isá í

titíma májúwód nə məbwə mən. ²⁰ Sə á cəgə mwəw ɲkí bulya kú ná dúg jwəw jon dí, kú nə təə acén-cení, ɲji wúl mbií yáág-yáág ɲkwə ɲgə kuɲg. Sə mú shín dúg ná sá bən sá ácəgəyé.

²¹ Í á bə námá buud bwə mə bul já kú də. Pwól mú ka zə təw bwo tátám, a mú ci nə bwo ná: «Owey, bí a mbəm gwág sá mə a ɲgə ci yí, ɲki sá á shígé tí mákuú Kúrət, sá á mbəm sásələ míga mícúɲ nə intáma. ²² Mə ka ci nə bí ja gaád ná bí lwóyág ɲkán. Cəg múúd í ájímbéé wa təə ɲgwúd. Sə jí nə ɲkul ntáma, ɲji titíma. ²³ Zembí mə gwág nə ndí yé, mə ɲgə yə gúmá yé, ɲgwól *éɲgəles yé nyə amə wóós mádí búlu gaád. ²⁴ Nyə amə lás nə mə ná: “Pwól, wo kú bə nə ifwaas. Í jii ná wo kúməg wə *Káázəl. Zembí nyə e cəg námá búúd ə titíma gwə nəcé wo.” ²⁵ Gwə wə mə cí nə bí ná, oshwə bəm, lwóyágá ɲkán. Mə jí nə búgə nə Zembí ná isá í é bə nda nyə amə jaaw mə ná. ²⁶ Sə é kə mága nyúl ɲkwamə dí.»

²⁷ Í á ka zə bə, ɲkwə mə jéɛlə nə sə ntáni ibulú wúm nə ílól. Búlu wúm nə nɔ dí, sə ɲgə ná námá ntən mən bwə jów nə Adriyatík má dí, isá í tām bulú, ofála bwə mú gwáduga ná sə mú kúnə-kúnə nə nyúl shí. ²⁸ Bwə mú wusə zhwanɟala májúwód, bwə kwey ná í gwaa shí kə wóós ómáda məwúm málól nə zəɲgbá. Sə mú shísh shwóg, bwə mú kwo wusə zhwanɟala, bwə kwey ómáda məwúm məbá nə mwəəmb. ²⁹ Bwə mú bɛemb ná sə á bá kə mága gúl kəkúl á məkwóógúd. Bwə mú wá məshwamá mənə bán titíma dí, bwə ɲgə wímb ná mán í léeləg ləm. ³⁰ Ofála bwə mú ka zə bii tédúgá ná bwə túb. Bwə mú shul bíbyóól ácíg-cíg májúwód nda sá mə cí ná bwə kə wá məshwamá mən lúú titíma. ³¹ Pwól mú ci nə lúlúú ózimbí ná: «ɲkí buud óni bwə bə kú ji titíma dí, bí kú faam nə shwiy.» ³² Ozimbí bwə mú sámb míkwoolú mí bíbyóól nə ndeé í mú wə.

† 27:12 məkóól má jwəw: Í kə ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. ‡ 27:12 məncwúm má jwəw: Í kə ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. § 27:13 məkóól má jwəw: Í kə ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. * 27:14 ɲkwə wəəɲg mə də zhu ɲgɛɛ məncwúm má jwəw. 27:18 Zhn 1.5 27:24 9.15 27:26 28.1

33 Té bwé á ngə bwánd ná mán í lámág yí, Pwól nyə á ngə cwíny buud ná bwé dág ídâw. Nyə á ci nə bwo ná: «Í mé bæ mwôw wûm nə mánô múús bi njul bi ngə bwánd, muud kú də. 34 Mé ngə jii ná bi nyíngəg tééd ngəlä dá, sâ jəŋg í é sá bí mpwogé. Mpugá ná muud nyə ajímbálé tə ntand shilú ngwúd wa.» 35 Nji nyə á shîn ci ntúni yí, nyə á ŋwa buléd, a jəgula nə Zembî ná ndeé a fêy, a mú tééd dólə. 36 Bêsh mənýúúl mé mú lal, bwé mú ŋwa ídâw ngə də. 37 Sə bêsh sá á bæ titíma dí buud mítəd mímbá nə məwûm zəngbá nə ósaman. 38 Ja bwé á shîn də jílə yí, bwé á ka zə sə məzhií mə sá ná titíma ŋwág yísa. Bwé mú wusə ídâw məjúwód.

39 Ja mán í á ka lâm yí, bwé a shígé yag shí bwé á kə wóós ni. Í á yida bæ nda wúl mbwə mâŋ í á zə shúsə cínú. Mbwaanəulə shé í á ngə nyîn cínəng. Wu mbwaanəulə wəŋg dí wə bwé á dág ná bwé cəel kə tâl titíma yé ŋkí í á bæ nə ŋkul sîy ntó. 40 Bwé á ka wiinzh məshwamá mēsh bwo mpəngulə mwo məjúwód, bwé wiinzh námə míkwoolú mí sá í də fiinzh titíma yí, bwé mú wəef *sanda ngúl, ngúl mú ngə kə nə titíma kóomb mbwaanəulə shé. 41 Nji bwé nda fwo kumə bwûŋ, titíma mú kə mága dúl kú lá shé í á bæ məjúwó dí shí kú ngə nyîn yí. Lúú titíma í mú nyí shé dí í kə yím. Ikwó í məjúwó í mú də zə jiwa bán titíma dí ná ndeé bán titíma í mú shîn wəŋ.

42 Ozimbi bwé mú dág ná bwé shîn gwú mimbwug shú nə muud kú gwáág ná ndeé túb. 43 Nji nda lúúú ózimbi nyə á cəel cug Pwól ná, nyə á ci nə ozimbi ná bwé kú gwú mímbwug. A mú yida lwâm ná bəŋg bí nə ŋkul gwáág wá bwé gwáágúg kə cínú, 44 bəŋg bwé lúg wá bwé ngəg nə badəwo məbóómbúd, bóól íbwíl í titíma dí bwé ka ngə kə cínú. Ntó wə bêsh bwé á faam nə shwiy yé, bwé mú kumə cínú mpwogé nə mpwogé.

27:34 Luk 12.7 27:35 Luk 22.19 27:41 27.22 28:2 2Kr 11.27 28:5 Mak 16.18; Luk 10.19

28:6 14.11 * 28:11 Məwáás məŋg wə Kastor bá Polugus. Bwé á bæ ozembî wá yébé Ogarék. Buud bwé á də téduga ná ozembî bəŋg wə bwé á di baagulé ofála.

28

Pwól mə kumə ŋkwamə á Malta

1 Ja sə mə shîn faam nə shwiy ntúni yí, sə mú gwág ná bwé də jəw nyəŋ ŋkwamə ná Malta. 2 Mimbyágá mí shí nyəŋg mí á ŋwa sə nə dúl váál ósusa í cúgé kúl jēsh yí. Nda mpú nyə á ngə nywə yəŋ í ngə fafulə ná, bwé á sə məma kuda, bwé mú ŋwa sə bêsh ná sə kəg gwáala. 3 Pwól nyə á ka ŋkəny dúl bímbí lá ncaga wusə kudad. Yúul mú kə wú cínəngú nə gúŋ kuda, zə bwaməsə nyə mbwəd nada. 4 Ja mímbýágá mí shí mí á dág yúul kál Pwól mbwəd yí, bwé á ngə lésa bwémé nə bwémé ná: «Muud éga ji wáməulə bæ ngwúl buud. A mə tēem faam nə shwiy məjúwó dí, myéndí í á mágúláyé ná a cúgəg.» 5 Nji Pwól nywáá mú saməsə yúul kuda dí, a kú námə gwáduga tə məcəy. 6 Bəŋ bwé á ngə téduga ná bwé é je dág Pwól ngə gúsə, gúl ja ná bwé é seegya nji a mə yəŋ kadəwa shí mbimbə. Bwé á bwánd ná kəkəkə, bwé kú dág tə sâ ábúbw í bá nə nyə. Bwé mú cénd mítédúgá, bwé ná: «A cugé zhizhe muud, a ji zembî.» 7 Ngwól kəŋ nyə á bæ kúnə-kúnə nə kúkúl bwé á bæ ni. Kəŋ wəŋg njúl kəŋ mə Publíyus, lúúú múúd á ŋkwamə nyəŋg. Publíyus éne mú ŋwa sə nə cəelí, a mú jil sə nyədí kəŋ mwəw málóól. 8 Sóŋgú yé nyə á bæ a mbwúg shí nə bwás. Nyúúl í á ngə gwə nyə, a ngə námə bwás ncwú-məcií. Pwól mú kə nyədí, kə jəgula nə Zembî, bəd nyə məbwə, a mú yál. 9 Í mú ka zə bæ ná, míl mímbəl myə ŋkwamə nyəŋgú mí mú ngə zə nyədí, mí ngə zə yál. 10 Buud bəŋg bwé mú bul ŋwa sə nə gúmá, gúmá í ngə nyîn mimbíi mimbíi. Bwé á yə námə sə isá í njəond ja sə á kyey yí.

Pwól mə kə kumə Róma

11 Sə á ji cínəng ŋkwoond olóól. Gúl titíma á Aləgəzandrí í á cínəngli ŋkwàn cínəng ŋkwamə nyəŋgú. Titíma jəŋg

mé máyigyé má á bæ yuug «Məwáás»*. Gwə wə sá á ηwa kələ nə njəənd shwóg yí. ¹² Sá á kə ná ndéé kə shulə Sirakūs, sá mú já cínəŋgú mwôw málóól. ¹³ Tílə sá á tí na yí, sá á ηgə baag nciindye nə nciindye ná ndéé kə wóós Regyo. Mán mələm, ηkwə á məkóól má jwôw† mú kunŋ. Mpúsə mwôw móbá sá mú kumə Puzhwoləs. ¹⁴ Sá mú kwey bóól ómínyəŋú búú búgula na. Bwə mú jəgula nə sê ná sánəŋ sá jág mwôw zaŋgbá. Mpúsə wəŋg wə sá á kə kumə Róma yé. ¹⁵ Na, bóól ómínyəŋú búú wá Róma bwə á gwáduga ná sá ηgə zə. Bwə á zə, zə bwəma nə sá Ifacilá í Apyus, bóólúgá kúl bwə də jôw nə Minjów mí ójón mílól yí. Ja Pwól nyə a dúg bwə yí, nyə á yə Zembî cúncésh, ηkul bul wóós nyə nyúúúlúđ. ¹⁶ Ja sá á kumə Róma yí, bwə á bíđ Pwól ná a jeg kə ji kúl á céel yí, bá ηgwól zimbî nyə é də baagusə nyə yé.

Pwól má bwiŋŋ Jəjə Kéel Róma

¹⁷ Mpúsə mwôw málól ntáni, Pwól nyə á jôw otówe ə shwóg wá *Oyúden, bwə zə bwəma nə nyə kúl nyə á də ji yí. Ja bwə á zə seəŋgya yí, nyə á ka ci nə bwo ná: «Bwaəŋ mə a shígé shwey wôŋ nə kúl búud jishé, kú shwey wôŋ nə ijâm nə ijag ódá bwə á lúgə yí. Nji tɛem bæ ntó, bwə á bii mə Yurúsəlem, kɛɛnzɛ mə məbwə mə búud ə Róma đí. ¹⁸ Buud bəŋŋ bwə á shí jî mə kəəd, bwə mú kwey ná bwə bíđ mə nəcé bəŋ bwə á shígé kwey mə nə məbɛɛ mə mpíyá nə shwíy má. ¹⁹ Nji, nda Oyúden bwə á ηgə ηgaan ná, gwə wə má á jî ná lésú wâm í zág wə *Káázel nə ndí yí. Nji ntó cugé ná mə ji nə məshwán nə lwon búúđ jâm. ²⁰ Sâ jəŋg wə má ámə sə né shé dúgyág nə ndí yí, shé lésha yí. Bábálé mə ji máŋkəda đí nəcé sâ *Izəryél ηgə bwánd nə búgə yí.» ²¹ Bwə mú bɛsa nə né ná: «Sá afwóyé bii ηgwól kálaad ηgə wú sá Yudéa shú dwô đí, ηki ntág ná ηgwól *mínyəŋú wúsú má zə jaaw sá

wúl bów-bôw lâŋ shú dwô đí. ²² Nji, sá má jii ná woméfwó jááwug ná sá tédúgá wô shú nyəŋŋ ηkəəmú a búgə wó má kə nyí ni. Sá ηgə gwág ná buud bwə ηgə ban nywo kúl jêsh.» ²³ Bónəŋ bwə á cɛɛlə ηkúmba jwôw bwə bá zə cínəŋg nyədí njów yí. Ja jwôw dəŋŋ í á jé yí, bwə á zə bwə njúl buud ηkí bul bulya. Pwól mú zə lwóya búgə jé wú mpámán wóós mpwó-kugá, a ηgə bwiŋŋ bwo Faan má Zembî, a ηgə sə né bwə máguləg Yésus, a ηgə bwiŋŋ bwo ná nyə wə Məcɛɛ mə Moyíz nə micilyá mí *búúđ ə mícúndə mí á ηgə ci yé. ²⁴ Bóól bwə mú ηgə *magulə isá nyə á ηgə ci yí, bóólúgá kú magulə. ²⁵ Bwə á ka ηgə bwəlyə bwə njúl məcəŋ məcəŋ. Pwól mú kwo ci bwo nji sâ ηgwúđ ná: «Sâ Nkəŋkə Shíshim nyə á lās nə impáámə bín mpú mə múúđ micúndə Izayí đí yí í má mpu nyín. Nyə á ci ná:

²⁶ Kaág kúl búud ni đí kə ci nə bwo ná: “Bí mə bá də kənd málwə, nji bí kú bwele wámbulə;

bí də kənd mísh, nji bí kú bwele dúg,
²⁷ nəcé kúl búúđ ga í má shín lal mílâm. Bwə má shín juwal málwə, bwə búdal mísh; ná mísh máŋ mə á bá dúg, məlwə máŋ mə á bá gwág, mílâm myáŋ mí á bá wámbulə, ηkwuŋgá bwə á bá cénd kuú njəənd, ná ndéé mə mú lwag bwo.”

²⁸ «Kagá mpu ná Zembî má kənd búúđ bwə cúgé Oyúden wá cug jé jəŋŋ. Báá, bwə é gwágulə nyə.» ²⁹ †[Ja Pwól nyə a shín ci ntáni yí, Oyúden bwə á shwal bwəlyə, bwə ηgə jág séŋusa məkəl.]

³⁰ Pwól nyə á já mimbú mímbá oncindí, a ηgə ji njów nyəméfwó nyə á ηgə jəna nə *mwaané yé yí, a dúgə lég búúđ bwə á də zə nyədí wá, ³¹ a ηgə cúndə kéel á Faan má Zembî, a ηgə jíguli buud minjígulá mí dúgyá nə Cwáməba Yésus-Kríst myá ná kpwoó kpwoó, kú nə gúl sâ í ntágulə nyə.

† 28:13 məkóól má jwôw: í kə ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ηkəw á oféél-féélí ó iciyá đí. 28:16 24.23 28:18 23.29 28:19 25.11 28:22 9.2 28:23 1.3; 8.12; 19.8; 28.31; Luk 17.21 28:26 Iza 6.9-10 28:28 13.46; Luk 3.6 † 28:29 Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga.

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Róma yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Róma yí

Pwôl wá nyə á cilə kálaad éga kənd Dɔ mə Yésus í á bə Róma yí. Nyə á cɛel jíguli bwo váál bí nə ηkul mpu cəgə sɛɛŋí, Oyúden bənəŋ ikúl ishús yí. Shúg lə njígulá yé wá: «Zembî mə də ηwa múúd nə tátəlí muud ja múúd mə búgula yí, búgá í kwaga» (1.17). Kálaad éga ji nə məma mənəkəw məlól.

(1) Tééd lúu 1 kə wósós lúu 8 í, Pwôl ηgə lwágulə váál múúd ji nə ηkul bə tátəlí mísh mə Zembî dí yí. Pwôl ka ηgə jíguli ná buud bəsh búsə osól ɔ mísəm, tə ikúl ishús, tə Oyúden. Ná ndéé, buud bəsh búsə nə ηkul dúg cəg nji nə kwíndyá mə Nkénkə Shíshim, nəcé Yésus-Kríst wá ηgə kə nə buud wá Zembî.

(2) Nyingələ wú lúu 9 kə wósós lúu 11 dí, Pwôl ηgə lás sâ í dúgyá nə Oyúden yí. A lwágulə ná kúl Oyúden jəsh ncindí dí í á búgula Yésus. Nji tɛem bə ntó, Zembî ηgə ná jəw bwo, nəcé á cɛel bwo, búsə kúl jé.

(3) Wúlə lúu 12 kə wósós 15 dí, Pwôl ηgə lwágulə nda múúd mə jálá nə cəgə cəg krísten ná.

Pwôl nyə a shínal kálaad nə məbədə bədálə zhwoɡ buud (lúu 16). A cwéed mínə mə búdá nə budúm, a sá nə sənəŋ sá bəg kúnə-kúnə.

Məbədə

¹ Mə Pwôl, lwaá mə *Kríst Yésus, mə wá mə cílá kálaad éga. Mə á zə bə *muud lwámá mə Yésus nəcé Zembî nyə a jəw mə nə mə bəg ntó, Zembî nyə a féesh mə ná mə bwíŋgug Jəjə Kéel dé. ² Bweyálə Zembî nyə á bwey kaag buud Jəjə Kéel dəŋg, a sá nə

*buud ɔ mícúndə bé bwá cíləg ηkaagə nyəŋgú Kálaad Zembî dí. ³ Jəjə Kéel dəŋgú dúsa ləŋ mə mwán yé nyə á zə byél mpwoŋ buud mə *Dávid dí yé. ⁴ Nji, Zembî nyə á yə nyə ηkul á Shíshim mə Zembî ja nyə á gwúmashi nyə yí; cíŋŋg wá nyə á mpu lwágulə ná Cəgye wúsú Yésus-Kríst wəŋgú ji *Mwán mə Zembî yé. ⁵ Zembî nyə a féesh mə féeshá á mpaam kwonə mə Yésus dí ná mə bəg *muud lwámá yé. Lwámá wəŋg wí nə mə sáág nə ikúl byəsh í bəg nə məgwág mə búgá, jíná dé í mú ηwa gúmá. ⁶ Bí búsə námə búúd ɔ ikúl nə ilwoŋ byəŋgú, bí buud Zembî mə jəw ná bí bəg buud ɔ Yésus wá.

⁷ Mə Pwôl, mə cílə bí buud bəsh Zembî mə búl cɛel nūŋ Róma wá. Nyə a jəw bí ná bí bəg buud bé. Sósŋgú wúsú Zembî bə Cwáməba Yésus-Kríst bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námə ná bí ηgəg nə cəgə nə sheɛ.

Pwôl ji nə yéesh kála Róma

⁸ Mə tééd fwo yə Zembî waamə akíba kwonə mə Yésus-Kríst dí shú dán bí bəsh nəcé shí mishwun nyəsh í ηgə gwáduga búgá jín. ⁹ Mə ηgə yə Zembî gúmá nə lám wám wəsh nəcé mə ηgələ bwíŋg Jəjə Kéel mə mwán yé. Zembî wəŋgú ji wúshined waamə ná mə aŋgə nə bwele yəw tédugələ bí bəsh. ¹⁰ Mə ηgə wá bí ja jəsh məjəgula mām dí; mə ηgə jì Zembî ná ηkí á magulə, mə bəg nə fwámé fwála mə zə nūŋ bídí. ¹¹ Mə jì bul bə nə yéesh ná mə dúg bî. Mə cɛel kwínd bí nə ísâ Zembî mə də yə bwán bé zhí a *shíshim dí yí, bí mpúg lal búgád. ¹² Ntó ji ná mə ηgə jii ná shé bəg kul ηgwúd shú ná, búgá bí bí nə ndí mə jí námə nə ndí yí, í sáág nə shé bəsh bəg nə məgwə, bí ηwa mwo mádí, mə ηwa námə bídí. ¹³ Bwaanə, mə acéélé ná bí bəg kú mpu ná mə dú yígula ná mə zə nūŋ bídí. Mə ηgə jii ná séy jām í bəg námə nə mpumá bídí nda bíl ilwoŋ dí. Nji, zə wósós múús í, məkwowula mə abidé mə ná mə zág. ¹⁴ Mə jisə ná mə bwíŋgug buud bəsh Jəjə Kéel, tə

buud bwé mpu cug wá, tɔɔ buud bí kú mpu wá; tɔɔ ompuye ó ísâ tɔɔ buud bwé cúgɛ́ ómpuye wá. ¹⁵ Gwá wá má ngá bul jii ná mæ zág námá bwiing bí buud ɔ Róma Jɔjɔ Kéel yí.

Jɔjɔ Kéel dásə nyúl mpífə má Zembî

¹⁶ Mɛɛ mæ anɣê næ gwág shwôn næ bwiingúlæ Jɔjɔ Kéel dɔɔngá. Næcé a dásə næ nyúl nkúl má Zembî shú cugúlæ múúd yêsh mæ *búgula yé, tééd næ *Oyúden kala næ Ogarêk bêsh. ¹⁷ Næcé otútəlí ó Zembî* bwé má nyín Jɔjɔ Kéel dí. Muud nyə é kumæ otútəlí ó Zembî bɔɔng dí næ búgá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná. Jí cilyá ná: «Tútəlí muud mæ dág cug næcé bálæ næ búgá».

Muud yêsh nyə a má byaagula næ Zembî

¹⁸ Mpugá ná Zembî ngæ lwóya mpimbə jé í ngá zhu gwôw, a ngæ nyada næ buud bwé ngé cugæ cug á kú bish Zembî ngæ sá olíingí wá, næcé bwé ngá sá ná obúbálé bwé kú sêy. ¹⁹ Næcé, isâ byêsh búúd bwé jálá næ mpu shú má Zembî dí yí, í á má nyín ná ngəñ, Zembî nyəméfwó nyə a má lwó búúd byo ná ngəñ. ²⁰ Jí ntó. Zembî nkul nyé á kú næ nji í anɣê næ nyín; sâ gwáméfwó á jisá yí kú námá nyín. Nji, tééd ja nyə á té shí næ gwów yí, misóólúgú myé mí ngæ lwágulæ nkul nyé næ sâ gwáméfwó Zembî jisá yí. Múúd mæ ká téduga tédúgá á fag, a dág. Buud bwé cúgɛ́ ná næ kɔɔd bí næ nkul kaad yí. ²¹ Næcé bwé á má sá ná, bwé má tɛem mpu ísâ í dúgyá næ Zembî yí, bwé ayáyé nyə gúmá næ akíba mæ jálá næ nyə Zembî yé. Wán faasúlæ ísâ í mú kú næ mfíí, lám ímpwúfú wán í mú yídúgúd ná nkwed. ²² Sâ jɔɔng í má sá ná bwé bág ilad, nji bwé ngé téduga ná bí næ fag. ²³ Bwé á má sá ná, gúmá bwé jálá næ yə Zembî jí kú bá bwɛɛ fudə yé, bwé ngæ yida yə ivuguli í ísâ í dæ bwoo yí, ivuguli í búúd, næ ivuguli í ínunú næ ivuguli í ócúdu næ onywá.

²⁴ Gwá wá jí ná, Zembî nyə a má bíd bwo danɣ-dánɣ ná bwé ngóg næ bɛ́ íwímbúg yâ milâm myán, ngæ sá misóólúgú mí ádudanâ, ngæ séémbuli mænyúul máñ bwáméfwó. ²⁵ Bwé á má shwɔɔla óbúbálé ó Zembî, yidá nwa bwo nda ijɔɔ; bwé ngæ yida kænd gúmá ísâ Zembî nyə á té yíid, í njúl ná Zembî muud nyə a té isâ byêsh yé, nyə wé má jálá næ gúmá kandugə á kandugə! Amen.

²⁶ Gwá wá jí ná, Zembî nyə a má bíd bwo danɣ-dánɣ ná bwé bɛ́g iyéesh í ísâ í shwôn. Budá bán bwé má bíd sálə sóólúgú næ budúm, bwé mú yida ngæ sá bwé budá næ budá, í njúl ná ntó dí Zembî nyə á kwambulə bwo ná í bág dæ bæ yé. ²⁷ Námá mbií ngwúd wɔɔngá, budúm, bwé má lúgə ná bwé bálanugí næ budá, bwé mú yida dæ bæ ná, ngwól múdúm yə næ yéesh shú ngwól. Bwé ngæ sá ísâ í shwôn, ngwól múdúm balan næ ngwól nda mudá. Cwaguwála bwé ngé cwaguwə wɔɔngá, bwáméfwó bwé ngæ námá nwa myána myâ cínɔngá.

²⁸ Ná ndeé, nda bán bwé abíshé ná bwé mpúg Zembî ná, Zembî nyə a má ka bíd bwo danɣ-dánɣ ná bwé bág milúu kú dæ mpu faas ísâ, ka ngæ sá ísâ bí kú jəla yí. ²⁹ Bwé mú lwándúlá næ olíingí, næ mbíya lám, næ yéesh mábii, næ gwólə lám, næ zhín, næ mægwú mæ búud, næ ozhuyâ, næ məkəñ, næ mæfúlú kú næ wúmbálé; bwé kyey næ ontaandê, ³⁰ sá íkúdúgú, bwé mpii Zembî, sá mpyón, nkény mænyúul, sá bægwə, bul bæ næ fag sálə mábôw dí, sá míngáádə næ obyəl bán. ³¹ Bwé mú kú ná bɛ́ mácéɛ, kú gwág múud cey lámúd, kú næ lám ínkúnkwon. ³² Í njúl ná bwé ngæ mpu cígúlá má Zembî ná buud bwé sá mbií misóólúgú míni wá bwé mpíyá næ shwíy íí, bán bwé sá myo, bwé gwág námá búúd bwé sá myo wá nywa.

1:16 2.9; Mis 13.46; 2Tm 1.8; 1Kr 1.18, 24 **1:17** 3.21-30; 4.1-25; 10.4-13; Aba 2.4; Gal 3.9-12; Flp 3.9; Heb 10.38 * **1:17** Mbií Zembî má dæ ci ná muud jí tətəlí muud yí. **1:18** 2.5, 8; Ifz 5.6; 2Te 2.12 **1:19** Zhb 12.9; Sôm 19.2-5; Mis 17.27-28; 1Kr 1.21 **1:21** Ifz 4.17-18 **1:22** 1Kr 1.19-20 **1:23** Mbá 4.16-18; Sôm 106.20 **1:25** 9.5 **1:26** 1Kr 6.9 **1:27** Ləv 18.22; 20.13 **1:29** Gal 5.19-21; 2Tm 3.2-4

2

Buud bêsh bí nà mabéxé, tɔɔ Oyúden, tɔɔ ikúl ishús

¹ Gwá wá jí ná, wo muud ngá yə bɔ́l búúd mabéxé yé, tɔɔ wo wá zá tɔɔ zá, wo cúgé nà kɔɔd wó jí nà nkul kaad yí. Nacé, ja wó ngá yə bɔ́l búúd mabéxé wo ngá sá isâ í mabéxé impwúd bwá ngá sá yí, woméfwó námá wá wo ngá yə mabéxé éne. ² Sá bêsh mæ mpú ná, buud bwá ngá sá mbií isâ wɔɔng wá, Zembí ngá sám̄b bwo milású nda óbábálé bí ná. ³ Wo wá ngá yə bɔ́l búúd mabéxé wo ngá námá sá isâ í mabéxé bwá ngá sá yí; wo tédúgá ná wo bá faam, ná Zembí nyə abále sám̄b wo myó milású? ⁴ Ye ná wó yida mpyény bímbí jɔ lâm Zembí jí nà ndí yí, nà bálə á ngá bə kú lámusa yí, nà bwándúlə á ngá bwánd yí? Wo ampúyé ná jɔ lâm Zembí ngá bə nà ndí ni í ngá cındal wo ná wo céndúg mítédúgá? ⁵ Ntó, wo má yidá bə nji mingáádá nà mingáádá*, mpug ná Zembí mæ bá lwágulə búud bêsh mpimbə jé dúl jwówúđ. Wo ngá sá ná mpimbə jɔɔng í bág bul yáág shú dwô dî. Jwów dɔɔngú, Zembí mæ bá lwágulə ná á dɔ sám̄b buud milású sémyé á tútəlí. ⁶ A bá yə múúd yêsh myána myâ misólúgú nyə á sá myá. ⁷ Bɔɔng bí nà zény ngólə kə shwóg ngá sá mænywa, ngá sɔ́ ná bwá nkənwag, bwá bág nà gúmá, bwá cágəg cug í cúgé nà nkul shîn yí, a bá yə bwo cug á kandugə kandugə. ⁸ Bɔɔng bwá ngá yida sá mingáádá, kú magulə óbábálé wá, bwá ngá bə məzhií mǎ olíngî wá, Zembí mæ bá gwág bwo mpimbə, a bá nyada nà bwo. ⁹ Buud bêsh bwá ngá sá mabôw wá, bwá é bwəma nà *incwaw í ntug, bwá bá bə nà yágúwó. Jini í tééd fwo dúgya nà *Oyúden, í mú námá dúgya nà Ogurêk. ¹⁰ Bɔɔng bêsh báá bwá ngá sá mænywa wá, tééd nà Oyúden kala nà Ogurêk í, bwá bá nkənwə, bwá bə nà gúmá, cug bə bwo ná shɛɛ. ¹¹ Mpugá ná Zembí nyə ádɛ

baam nà ngwól múúd ntɔ ngwól. ¹² Ná ndéé, bíl íkúl í búúd í áshígé bwɛle mpu *mbwoomb mácɛɛ; nkí bân bwá sá *mísám, bwá bá jɛɛ. Jɛɛlə wán í ábúlé bə shú sá í dúgyá nà mácɛɛ yí. Bɔɔng bwá á mpu *mbwoomb mácɛɛ wá, bwá ká ngá sá misám, bwá bá nwa mabéxé námá nda mácɛɛ mɔɔng má ngá lwágulə ná. ¹³ Buud bwá dɔ gwágulə mácɛɛ gwágulə gwágúlóg wá, bwó dí búúsá otátəlí ɔ búúd mísh má Zembí dí wá; nji, bɔɔng bwá ngá bə mácɛɛ wá, bwó wá Zembí mæ bá ci ná búsa otátəlí ɔ búúd wá. ¹⁴ Nkí ikúl ishús í ngá sá isâ mbwoomb mácɛɛ í ngá jí yí í njúl ná bwá áshígé lóg mácɛɛ, bwá ngá sá isâ byɔɔngú nà fug byélé. Ntó má lwágulə ná mácɛɛ mɔɔng mæ á bwey nyíi bwádí cugud. ¹⁵ Cug ján í lwágulə ná misólúgú mí mácɛɛ mí bwo cilyá mílámúđ; lâm wán í ngá námá magulə ntó, misólúgú mí mácɛɛ myɔɔng mí dɔ nyîn námá ja bwá dɔ faas isâ í mabéxé nà isâ í nkáam yí. ¹⁶ Sâ í bá nyîn ná ngáɔ jwów lú sémyé mílású yí wáni. Nacé, Jɔjɔ Kéel má ngá bwiing yí ngá ci ná, jwów dɔɔngú, Zembí mæ bá nti *Křist Yésus zə jaaw nda mítédúgá mísá búúd ishwoo mímwɔ dí ná.

Oyúden bwá á sá mǎlwə

¹⁷ Wo muud jí nà jínə ná *Yúden yé, wó má jéég kwon *mbwoomb mácɛɛ dî, wo ngá nwa gúmá nacé wo mpúlə fwámé Zembí. ¹⁸ Wɛɛ wo mpú sá Zembí wɔɔngú ngá jii yí, mbwoomb mácɛɛ í ngá ntâg sá ná wo mpúg dɔ féésh sá jí nà mfíi yí. ¹⁹ Wɛɛ wo ngá téduga ná Zembí nyə á yə wo séy lwólə wəancím-ncím zhií, wo ngá fɛɛn bɔɔng bí yídúgúđ wá mənkenya. ²⁰ Wo ngá téduga ná Zembí nyə á yə wo séy jígúliłə ílad, ná wo jí yígúli ikúkágá, ná mbwoomb mácɛɛ í má sá ná wo mpúg obábálé fwámé mpu! ²¹ Ká, wó ban ka jígúli wóméfwó nacé jí? Wo wá ngá cúndə ná buud bwá nda júwo, nji wɛɛ ka ngá júwo nacé jí? ²² Wo ngá

2:1 Sôm 50.16; Mat 7.2   **2:4** Mis 17.30; 2Pr 3.9, 15   **2:5** Iza 2.11-21   * **2:5** Məkál mæ mítáj má ci na ná: wo ngaan ná wo acéndé bów-bów kuú njɔnd wô.   **2:6** 1Kr 3.13-15; 2Kr 5.10; Ifz 6.8; Mat 16.27
2:11 Mis 10.34; Kol 3.25; 1Pr 1.17; Zhk 2.1   **2:12** Mat 7.21   **2:16** 2.6; 1Kr 4.5   **2:17** 9.4; Iza 48.1
2:19 Mat 15.14   **2:21** Mat 23.3-4; Yúá 7.19

ci ná buud bwé nda sá mínwomb, ká nácé jí wé ngé sá yí? Wo ngé mpii ozembî ó áyadúg, nácé jí wó ngé júwo isâ í ózembî bɔɔng yí? ²³ Wo ngə ɲwa gúmá ná wo mpú mácɛɛ, wo ngé nyiŋgə caam mwo; caamúlə wó ngé caam mwo ni, wo ngə júwo Zembî gúmá jé!

²⁴ Wo má dág í? Kálad Zembî ngə ci ná: «Bí ngə sá ná ikúl ishús í ngəg nə *lás nə nyə bwaasúlə mpu». ²⁵ Jí mpu bæ ná ábiwáág jí nə mfií shú dwô dí ja wó bɛ mbwoomb mácɛɛ yí. Wó ká yida ngə caam mɔcɛɛ, wo bæ námá mísh má Zembî dí nda muud cúgɛ síyá ábiwáág yé. ²⁶ Nji, ɲkí muud cúgɛ síyá ábiwáág yé má bɛ mbwoomb mácɛɛ, a bæ mísh má Zembî dí nda muud jí síyá ábiwáág yé. ²⁷ Muud nyá áshígɛ byél kúl búúd í dɔ síya ábiwáág dí yé, ɲkí nywáá ngə bɛ mɔcɛɛ, a bá sámb wo milású. Nácé wo aŋgɛ nə cɔgə nda mácɛɛ mə jíí ná, í ɲjúl ná wo jí nə mɔcɛɛ micilyá, wo námá nə ábiwáág. ²⁸ Jí ná, bələ Yúden cúgɛ ɲi síyálə íyuuɡ, ábiwáág kú bæ ɲi nyɔɔŋg bwé sá nyúúlúd yé. ²⁹ Fwámé Yúden jí nyɔɔŋg nyə á má magulə cɔg Yúden nyádí tédugá dí yé; fwámé ábiwáág jí nyɔɔŋg nyə á má síy lám dí cwú yé; nyāŋ má zhu wé ɲkɛŋkɛ Shíshim, kú bæ nácé muud ngələ bɛ mɔcɛɛ. Fwámé Yúden jí nyɔɔŋg mə ɲwá gúmá mísh má Zembî dí yé, kú bæ mísh má búúdɔd yé.

3

Tútəlí muud cugé shí gaád

¹ Ká ɲkí ntó, *Oyúden bwé ntɔ bóól búúd nə nyáyé zhí? Ábiwáág jí nə wáyé mfií? ² Tɔɔ nyáyé zhíd, tɔɔ nyáyé di, Oyúden bwé ntɔ. Bwé ntɔ nácé, í tééd fwo bæ ná, bwé wé Zembî nyə á kala iciyá byé wá. ³ Ká jí? ɲkí bóól Oyúden bwé á bæ kú bɛ mícɛɛlá myá bə̀nəŋ Zembî, yə sá jɔɔŋg wé í é sá ná Zembî bə́g kú ná bɛ iciyá nyáméfwó nyə á ci yí? ⁴ Mbô! Í cúgɛ nə ɲkul bæ ntó! Buud bwé jə́lá nə mpu ná Zembî má

dɔ ci ɲi obúbálé, buud bə̀sh bwé ɲjúl obwiŋgye ó íjɔ́. Sâ jɔɔŋg wé jí cilyá Kálad Zembî dí yí, ná:

Buud bwé jə́lá nə mpu ná iciyá byô bí ɲi obúbálé;

ɲkí bwé tál wo kɔɔd dí, wo ntɔ.

⁵ ɲkí olíŋgí búsú bwé dɔ sá ná otátəlí ó Zembî* bwé mpúg nyín, sá ka ci cínɔŋg ná jí? Ye sá é ci ná Zembî má dɔ námá sá ócícéndé ja á dɔ lwóya mpimbə́ jé nə sá yí? Mə́ fwóg ná lás zhizhe lásúlə á buud. ⁶ Mbô! Í cúgɛ nə ɲkul bæ ntó! Í ká bæ ntó, Zembî ka sámb búúd milású ntúdelé?

⁷ «ɲkí íjɔ́ byám í dɔ sá ná obúbálé ó Zembî bwé búlug mpu nyín, mə́ é ka nyiŋgə ɲwa mábɛɛ mə́ *sám na ntúdelé?» ⁸ Muud jí nə ɲkul ci na ná: «Sé sáágá mə́bôw, mə́bôw mɔɔŋg má wéeshálig mə́nywa?» Bóól búúd bwé ngé ntáma mə́ jínə wá, bwé ngə ci ná mə́ á ci ntó. Zembî mə́ bá yə́ bwo intúgá lí í jə́la yí.

⁹ Sə́ kág ci ná jí? Ye sá Oyúden sá ngə ntɔ bóól búúd nə nyúl zhí? Cwú! Sə́ ngə kúnəw lwágulə ná buud bə̀sh básə́ mányámá má mísámád, buud bə̀sh tɔɔ Oyúden tɔɔ Ogurêk. ¹⁰ Sâ jɔɔŋg wé Mícilyá mí ngé lwágulə kúl mí ngé ci ná: Kú nə muud jí tútəlí, kú nə tɔɔ ɲgwú.

¹¹ Kú nə muud jí nə fə́g, kú nə muud ngé sɔ́ Zembî.

¹² Buud bə̀sh bwé á má wú zhíd bə̀sh bwé mú ngə cwaguwa ntó, kú nə tɔɔ ɲgwú jí nə jɔ́ lám, kú nə tɔɔ ɲgwú nə ɲgwú.

¹³ ɲkwóóminá ján jí nda shwoŋ í má bāŋ yí.

Júm dán í wéeshá lí ɲi mə́shigá, Sâ í wú bwo mpásə́ íjá í mpu yí jí nda mə́jə́ mə́ nywá.

¹⁴ Mə́zhúngá lú nə iciyá í ófimál í á má lwánd bwo mímpud ná cwóó.

¹⁵ Mə́kuú má cáás bwo shí ɲi kələ gwú búúd.

¹⁶ Kúl jə́sh bwé kə́ yí, bwé ngə gwílya mə́nywa mə́ búud,

2:24 Eze 36.20   **2:25** 1Kr 7.19; Gal 5.3   **2:26** Gal 5.6   **2:28** 9.6; Zhe 4.4; Flp 3.2-3; Kol 2.11   **3:2** 9.4; Sôm 147.19-20   **3:3** 9.6; 11.29; Ilɲ 23.19; 2Tm 2.13   **3:4** Sôm 51.6   **3:5** 9.14   * **3:5** Mbií Zembî má dɔ ci ná muud jí tútəlí muud yí.   **3:8** 6.1   **3:9** 1.18-2.24; 3.23   **3:10** Sôm 14.1-3   **3:13** Sôm 5.10; 140.4   **3:14** Sôm 10.7   **3:15** Iza 59.7-8

ngə nyasulə buud mántágalad.

¹⁷ Bwá ampúyé zhíí mətəla.

¹⁸ Bwá abwélé bə nə tádúgá ná bwá fúndə Zembî.

¹⁹ Sá má mpú ná sâ jêsh *mbwoomb mácɛɛ í ngə ci yí, í ngə dúgya nə buud bwá á yéyow mbwoomb mácɛɛ wá. Jí ntó shú ná muud bág kú bēny mpu, í mpúyág ná buud ɔ shí mishwun bēsh bwá á má byaagalə mísh má Zembî dî. ²⁰ Gwá wá jí ná, muud tɛem sá mísóólúgú mácɛɛ má ngə jî myá, Zembî nyə abáɛ ci ná muud wəɔngú jî tútəlí nəcə ntó. Nəcə mácɛɛ mäsə yidá bə shú ná muud mpúg ja á má sá sám yí.

Búgúlálə Yésus-Krîst wá í sá ná muud nyínúg tútəlí

²¹ Jaá ga jí ná, Zembî má lwóya otútəlí bé, kú ciingya mbwoomb mácɛɛd. Mbwoomb mácɛɛ nə micilyá mí *búúd ɔ micúndə mí ngə yida bwiing otútəlí Zembî má lwóya wá. ²² Í mú ná, muud mə *búgúlá Yésus-Krîst yé, Zembî ci ná a jî tútəlí muud. A də sá ntó nə muud yêsh mə *búgula yé, kú nə fyasúg; ²³ nəcə buud bēsh bwá á má səm, ná ndéé milwanə mí Zembî mí á má wú bwádí ícugud. ²⁴ Nji, Zembî nywáá, má ci ná búsə otútəlí ɔ búúd. A má ci ntó ashwâ nə jə lâm jé, nəcə shwiy má *Krîst Yésus í yíl bwo mányámád. ²⁵ Yésus-Krîst wá Zembî nyə á yána tâŋ cúdú məzán yé, shú ná mácií mé má shwíyagú, muud mə búgúlá nyə yé bág nə ijuugá í *mísám. Yánalə Zembî nyə a yána Yésus yí, nyə a lwágulə ná a jî tútəlí nəcə nyə á ngə bíd misám búúd bwá á ngə sá yág ja Zembî nyə á ngə ná jísow yí. ²⁶ Nyə á ngə jísow ntó a ngə mpu ná Yésus mə bá zə bə *líim ícweel. Ja gaád a má lwóya shwiy mə Yésus dí ná a jî Zembî á otútəlí. Gwá wá á má sá ná, muud mə búgúlá Yésus yé, a ci ná muud wəɔngú jî tútəlí muud.

²⁷ Ká muud jî nə ŋkul ŋkēny nyúúl na nə nyáyé zhíí? Kú nə təɔ zhíí.

Nəcə jî? Nəcə, bɛɛlə mácɛɛ dí wúsə nə mfií, í yidá bə búgúlálə. ²⁸ Sá ngə táduga ná Zembî má də ci ná muud jî tútəlí muud ja múúd wəɔng mə búgula yí; í ádé bə nəcə ngələ sá misóólúgú mácɛɛ má ngə jî myá. ²⁹ Ye Zembî jî nji Zembî *Oyúden? Ye a cugé námə Zembî á bóól búúd bēsh í? Haaw! A jî námə Zembî á bóól búúd bēsh. ³⁰ Nəcə Zembî jî nji ngwûd. Nyə wá má bá ci ná buud ɔ ábiwáág bí otútəlí ja bwá búgula yí. Nyə námə wá má bá sá ná, búúd bwá cugé búúd ɔ ábiwáág wá bwá ká búgula Yésus í, a ci ná bwá músə otútəlí ɔ búúd. ³¹ Ye ntó jî ná sá má jimbál *mbwoomb mácɛɛ nəcə búgá? Mbô! Í cugé ntó! Sá ngə yida mpu tâl mbwoomb mácɛɛ fwámé céd.

4

Búgá má Aburaham jísə sá yuug

¹ Shé é ka ci na ná jí shú má dá *Aburaham? Mbēn yé í á sá ná a bág nə jí? ² Nkí í á nywá ka bə ná Zembî nyə á ci ná Aburaham jî tútəlí muud nəcə misóólúgú, Aburaham nyə a nywá jee bə nə zhíí ná a ŋkényág nyúúl; nji a kú ŋkēny nyúúl mísh má Zembî dî. ³ Ká Kálaad Zembî ngə ci ná jí? Nğáá a ngə ci ná:

Aburaham nyə á búgula Zembî,
Zembî mú lə nyə búgá jé jəɔngá,
a mú ci ná Aburaham jî tútəlí muud.

⁴ Sá má mpú ná muud mə sá gúl séy yé má də ŋwa myána; myána myəɔng mí cugé ná bwá sá nyə mpaam, mísə sâ bwá mbíd nyə yí. ⁵ Nji, Zembî má də sá ná muud jí kú bísh nyə yé bág tútəlí muud. Muud má jəlá nə *magulə ntó, kú lwóya mísóólúgú. Muud mə mágúlə ntó yé, Zembî lə nyə búgá jé, a ci ná a jî tútəlí muud. ⁶ Ntó wá *Dávid ngə lás ja á ngə bwiing mənywa má múúd jí ná Zembî nyə alóyé nyə misóólúgú, á yida ŋwa nyə ná tútəlí muud yé. ⁷ Dávid nyə á ci ná:

3:18 Sôm 36.2   **3:20** Zhb 4.17; Sôm 130.3; 143.2; Rom 4.15; Gal 2.16; 3.22   **3:21** 1.2, 17   **3:22** 2.11; 3.9; 10.12; 11.32   **3:23** 5.2, 12; 8.18-20; Mət 3.19   **3:24** 5.17; Ifz 2.8; Tit 3.7   **3:25** mácií: Mat 26.28; Ifz 2.13; Kol 1.20; Heb 9.12-14; 1Yn 1.7; Mbá 1.5; 5.9 tútəlí: 1.17; 3.3-4   **3:27** 3.1, 21, 31; 8.2
3:28 Gal 2.16   **3:29** 3.22; 4.11-12   **3:31** 6.15; 8.2-4   **4:2** Zhk 2.21   **4:3** Mət 15.6; Gal 3.6; Zhk 2.23   **4:6** Sôm 32.1-2

Buud Zembî má juu nə fúlú nyáŋ a kú
bîsh mǎcɛɛ wá,
á má jímbal *mísám myáŋ wá, bwé má
jəla.

⁸ Muud Cwám̄ba má bæ kú ná kwo lɔ
*sám yé yé, má jəla.

⁹ Jəlálə wəŋg, ye wúsə nji shú buud
o ábiwáág, yé wí námə shú búúd bwé
cúgə nə ábiwáág wá? Gwágúgá nə
sə ŋgə ci ná: «Zembî nyə a dág búgə
má Aburaham, a mú ci nə a ji tətəlí
muud.» ¹⁰ Jáyé ja Zembî nyə á ci nə
Aburaham ji tətəlí muud yí? Ye í á bæ
Aburaham má shîn síya ábiwáág, ye a
kú fwo síya? Í á shígé bæ a má shîn síya,
í á bæ a kú fwo síya. ¹¹ Nyə á ka lág
ábiwáág tâŋ məyigyé lwólə nə Zembî
nyə á ci nə a ji tətəlí muud. Zembî nyə
á ci nə a ji tətəlí muud nəcé búgə nyə
á *búgula a kú fwo síya ábiwáág yí.
Ntó, Aburaham nyə á ka zə bæ sóŋgú
á buud bēsh bwé búgúlá Zembî nda
nyə kú síya ábiwáág wá, nəcé Zembî
mə lɔ bwo búgə ján, a mú ci nə búsə
otətəlí o búúd nda Aburaham. ¹² Bəŋg
bwé má síya ábiwáág wá, bwé ka bɛ
kuú njəond sóŋgú wúsú Aburaham
nyə á kyey a kú fwo síya ábiwáág yí,
Aburaham ji námə sóŋgú wán.

¹³ Zembî nyə á kaag Aburaham
bónŋ mpwəŋ buud nyé nə bwé wá
bwé bá bæ nə shí nyēsh. Í a shígé bæ
nəcé Aburaham mpúlə bɛ mǎcɛɛ; í á bæ
nəcé Aburaham nyə a búgula, Zembî
mú ci nə a ji tətəlí muud. ¹⁴ Í ká bæ
nə buud bwé ŋgə bɛ mǎcɛɛ wá, bwé wá
bí nə kəw lú ísá Zembî nyə á kaag yí,
mpu nə búgə í má bæ kú nə mfíí, ŋkaagə
kú nyiŋgə bæ sá múúd mə wímbé nə
kənd lám yí. ¹⁵ Nəcé mǎcɛɛ wá má də
sá nə mpimbə má Zembî í bííg muud;
mǎcɛɛ má á mbəm bæ kú bæ, caamúlo
mǎcɛɛ kú námə bæ. ¹⁶ Gwé wá jí ná,
búgə wá í é sá nə muud lógúg mənywa

Zembî nyə á kaag má. Í bá ntó shú nə
mpaam má Zembî í mpúyúg, ŋkaagə í
mú bæ nə mfíí shú mpwəŋ buud má
Aburaham nyēsh. Mfíí wəŋg í cúgə
nji shú bəŋg bwé á lág *mbwoomb
mǎcɛɛ wá; wúsə námə shú bəŋg bwé
ŋgə búgula nda Aburaham sóŋgú á sə
bēsh wá. ¹⁷ Sá jəŋg jisə Mícilyád ná:
«Mə a sá nə wo bág sóŋgú á ncúlyá
ikúl nə ilwəŋ.» Aburaham ji sóŋgú
wúsú mísh má Zembî nyə á búgula yéd,
Zembî má də gwúmushi mímbimbə, də
sá nə sá í cúgə yí í bág yé. ¹⁸ Fwála í
á bæ nə muud kú ná bwánd nə búgə
yí, Aburaham nywáá nyə á ŋgə gwaa
kənd mísh nə búgə. Nyə a búgula
Zembî, a músə bæ sóŋgú á zhwoɡ ikúl
nə ilwəŋ. Mícilyá mí ŋgə ci ná: «Bímbí
ni wá mpwəŋ buud nywó í bá bæ yé.»
¹⁹ Ná ndéé, Aburaham nyə á bæ nə
mimbú kúnə-kúnə nə təd, a ŋgə mpu
nə nyúúl má shîn kə nyə, mudá yé
*Sara njúl kundú. Nji, Aburaham nyə
á tɛem ŋgə dág isá íni ntáni, búgə jé í á
shígé shímba. ²⁰ Búgə í á shígé fúfə nyə
ná a shwána ŋkaagə má Zembî. Búgə
jé í á yida ləlushi nyə, a mú yə Zembî
gúmá ²¹ a shwu nyúul ncindí nə ncindí
nə Zembî ji nə ŋkul mə sá sá á má kaag
yí. ²² Sá jəŋg wá ciyá jí ná: «Zembî
mú lɔ nyə búgə jé jəŋgú, a mú ci nə a
ji tətəlí muud» yí. ²³ Cilyá í ŋgə ci ná:
«Zembî mú lɔ nyə búgə jé jəŋgú» ni, í
cúgə nji shú má Aburaham nyəmɛfwó,
²⁴ wúsə námə shú dúsú. Zembî mə bá
námə lɔ sə jisú búgə, sə bēsh buud sə
ŋgə *magulə ná Zembî nyə a gwúmushi
Cwám̄ba wúsú Yésus wá. ²⁵ Nəcé Yésus
nyə á kaanz zə cé íwushí bíśú, Zembî
nyə a gwúmushi nyə shú nə sə bág
otətəlí o búúd nyádí míshúd.

5

Yésus nyə á zə sá ŋkwambula

4:11 Mət 17.9-11; Gal 3.7; Rom 2.28-29   **4:12** Mat 3.9   **4:13** Mət 12.7; 22.17   **4:14** Gal 3.18
4:15 3.20; 5.13, 20; 7.7-13; Gal 3.19   **4:16** Gal 3.7   **4:17** Mət 15.5; 17.4-5; 2Kr 1.9; Heb 11.12, 19
4:19 Mət 17.1-6; Heb 11.11   **4:21** Mət 18.14; Luk 1.37   **4:22** 4.3   **4:23** 10.9; 15.4   **4:25** Iza
53.4-5, 10; Rom 8.32-34; 1Kr 15.17   **5:1** 3.21-30 Zembî má ci nə sá mú otətəlí o búúd: 3.25-26   **5:2**
mpaam: 6.14; 2Kr 6.1; 12.9; Gal 1.6; 5.4; Ifz 2.5-8; 1Pr 1.10-11; 4.13-14; 5.10, 12 búgə: Rom 3.23; 5.2;
8.17-18 mánkəŋəwa: 8.17-18; 9.23; 1Kr 2.7; 2Kr 3.18; 4.17; Kol 1.27; 3.4; 1Te 2.12; 2Tm 2.10; 1Pr 5.1

1 Nə ndeé, nda Zembî má ci ná sá mú otútəlí ɔ búúd nəcé búgə ná, mpwogé músə mpádúgá sánŋə Zembî nəcé Cwám̄ba wúsú Yésus-Krîst. 2 Ntó, nda sá bí nə búgə ná, sá mú nə zhií ná sá ciingya wə Yésus ná ndeé kə bwəma nə mpaam má Zembî. Mpaam nyɔɔŋg dí wə sá ŋgə cugə ja gaád kú ná fúfug yé. Sá ŋgə ntāg cugə milúu ná sáŋ nəcé sá ŋgə bwánd nə búgə jêsh ná sá má bá námá ŋkənəwa mən̄kənəwa má Zembî. 3 Sá má bul nyingə bə nə milúu ná sáŋ ja *incwaw í ntug í ŋgə bíí sá yí, nəcé sá má mpú ná incwaw í ntug í jígúlí sá ná sá bég nə zény kálə shwóg. 4 Muud nyə á má jíg zény kálə shwóg yé nyə ányingəyé ná du búla ja mábwábúlán má é du wóós nyə yí; bálə kú búla wəŋgú í mú sá ná a mpúg ŋgə bwánd nə búgə. 5 Sá ábúlé sám̄ba nə bwándúle sá é bwánd ntó yí, nəcé Zembî nyə a má yə sá Nkəŋkə Shíshim ná a ŋgəg nə myeeg sá ceelí mílámád.

6 Krîst nyə á zə yə fwála Zembî nyə á cəɣlə yííd, ja sá á bə ná itag-bwool yí, ja jəŋg wə *Krîst nyə á zə yə, zə cé búud bí kú bísh Zembî wá. 7 Muud cugé nə ŋkul mpu magalə ná a yə jilá má tútəlí muud; muud ji nə ŋkul yə jilá mə múúd ji fwámé múúd yéd. 8 Zembî nywáá ŋgə yida lwágulə ná á ceel sə. Ndəm á ceelí jəŋg nyí ná Krîst nyə á zə yə jilá jísúd sá njúl ná ósól ɔ *mísám. 9 Nkámúsá ná Yésus fwó sá ntó sá njúl osól ɔ mísám, ŋkəmusa nə ja məcii mé má má sá ná Zembî cíg ná sá bí otútəlí ɔ búúd ga; ŋgaá ná nyə é ka sá ná sá fáámugí nə mpimbə má Zembî í ŋgə zə yí? 10 Zembî nyə á nti mwān yé zə yə shú ná shwiy dé í sáág ŋkwambulə mpádúgá sánŋə. Nkámúsá ná á fwó sá ntó ja sá á bə mizhízhíŋ myé yí, ŋkəmusa nə ja sánŋə mú mpwogé ga. Nyə e bá yə sá cug nəcé Krîst ŋgə cugə. 11 Jêsh námá dí cí. Sá búsa nə milúu ná sáŋ nə Zembî shú má Cwám̄ba wúsú Yésus-Krîst muud nyə á má zə sá ná sánŋə Zembî bég mpwogé jaá gaád yé.

Yésus ji Adam ábê

12 Sâ má ŋgə ceel ci yí ji ná *sám í á zə shí mishwun nəcé muud ŋgwúd, sám wəŋgú mú julə shwiy; shwiy mú kala nə búúd bēsh, nəcé buud bēsh wə bwə á sá sám. 13 Shúshwóógú ná Zembî zəg yə Moyíz məcəɣ, sám í á bwey du bə shí mishwun; nji, Zembî nyə a shígé fwo du lə búúd misám nəcé məcəɣ kú fwo bə. 14 Nji, té wúlə wəla má Adam zə wóós wəla má Moyíz íí, shwiy í á ŋgə bii buud bēsh tɔɔ buud bwə á shígé sá mbií sám nda caamúlə məcəɣ Adam nyə á caam yí.

Adam nyə jisə vugali mə múúd nyə á jəla nə zə yé. 15 Sá cugé nə ŋkul yūga íwushí í Adam nə yána má Zembî. Jí ná, íwushí í Adam muud ŋgwúd í á sá ná zhwog buud bwə bwəmag nə shwiy. Mpaam má Zembî í ntə mínji, yána nyə á yə zhwog buud lúu má Yésus-Krîst muud ŋgwúd yí í bul bə nə mfíí. 16 Məma salanê jisə mpádúgá sâ Zembî nyə á yə buud mpáam dí yí nə sóólúgú íwushí í múúd ŋgwúd í á sá yí. Nəcé, sémyé í á bə iwushí í múúd ŋgwúd yí í á bə ná muud má jəlá nə bwəma nə intágúlí í ayíyáág. Nji, ja búúd bwə má sá mísám ná sá sá sá yí, yána má Zembî dáá í má yida sá ná buud bwə bég otútəlí ɔ búúd mísh méd. 17 Jí ntó, íwushí múúd ŋgwúd nyə á wush yí í á sá ná shwiy í kwágag nə buud bēsh. Nji, Zembî má sá búúd mbiya məma yána lúu má Yésus-Krîst muud ŋgwúd dí; a má sá bwo mən̄ywa, a sá ná bwə bég otútəlí ɔ búúd. Bwə bá cugə nəcé *Krîst, bənŋə ka bá bə mící.

18 Nda í ká bə nə wusúlə múúd ŋgwúd nyə á wush yí í á sá ná buud bēsh bwə bég nə intágúlí ná, ntó námá, Zembî nyə ci ná buud bēsh básə otútəlí ɔ búúd nəcé sóólúgú tútəlí muud ŋgwúd nyə á sá yí. 19 Námá nda búúd bēsh bwə á má bə ósól ɔ mísám nəcé sóólúgú málwə múúd ŋgwúd nyə a sá yí ná, ntó námá wə zhwog buud bwə bá

5:3 Zhk 1.2-3, 12; 1Pr 1.5-7 5:5 8.39; Sôm 22.6; Heb 6.19 5:6 1Pr 3.18 5:8 Yuá 3.16 5:9 1.18; 1Te 1.10 5:10 2Kr 5.18-20; Kol 1.20-22 5:11 8.31 5:12 Mət 2.17; 3.19; Rom 6.21, 23; 7.9-10 5:13 4.15 5:14 1Kr 15.21-22, 45-49 5:17 bənŋə ka bá bə mící: Mat 19.28; 1Kr 6.2-3; 2Tm 2.12; Mbá 20.4, 6

bə ótátəlí nəcə sóólágú mágwág múúd
ngwûd nyə a sá yí.

²⁰ Zembî nyə á wá *mbwoomb
mácɛɛ shú ná iwushí í mpyáánzág.
Nə ndeé, kúl sám í á mpyáánz yí,
mpaam má Zembî í á nyingə mpyáánz
ntə iwushî. ²¹ Mpaam má Zembî í á
mpyáánz ntə iwushî shú ná, nda sám
í á ngə jwə, í dúgə sá ná buud bwə
bwámag nə shwiy ná, mpaam má
Zembî í jwəg ja gaád, ngə sá ná buud
bwə bəg otátəlí ɔ búúd; nə ndeé, sé mú
nə ŋkul jee lág cug á kandugə kandugə
lúu má Cwamba wúsá Yésus-Kríst dî.

6

*Sá búsə mimbimbə shú sâ í dúgyá nə
misám yí*

¹ Shé kág ci ná jî? Ye shé má jəlá nə
ngə kə nə *misám shwóg nə shwóg shú
ná Zembî ngəg nə bul nyingə sá shé
mpaam? ² Mbô! Í ajáláyé nə bə ntó!
Shé á má yə, shwiy dɔɔng í á má sá ná
shé béégyág nə misám; shé é ka nyingə
ngə cugə misámúd na ntudele? ³ Ngaá
bi mə mpú ná sé bēsh buud sá á ngə
duwan tɔŋ buud ɔ Yésus wá, sé á má
yə námə nduwán wɔɔngúd? ⁴ Ntó jî ná
duwanúlə sé á duwan yí, sé á yə, sánɔŋ
Yésus sé mú dɔw. Ntó má ké ná, nda
ŋkúl áyíyáág má Sóɔngú í á gwúmushi
nyə ná, shé má jəlá nə ka cugə cug
ágúgwáan. ⁵ Nəcə ná, ŋkí sé má ci ná
shwiy dé í músə shwiy dúsá, gwúmúlə
yé í é bə námə gwúmúlə wúsá. ⁶ Shé
kágá mpu ná mbií búúd shé á dɔ fwo
bə yí í á bə mbádúgá nə *Kríst ja nyə
á yə kwolós dí yí. Í á sɔy ntó shú ná
ŋkul misám mí á dɔ bə nə ndí shédí
mílâm dí yí í shínúg kandugə, shé wúg
mənyámá má misámúd. ⁷ Mpugá nə
muud má yə yé, misám mí ányíngéyé
ná jwú nə nyə. ⁸ Nda sánɔŋ Kríst sé
á yə ná, sé má tédúgá nə sánɔŋ sé é
cugə námə. ⁹ Sá má mpú ná nji Kríst
nyə a gwúm yí, nyə abúle ná nyingə
yə, shwiy í cúgə ná nə ŋkul bií nyə.

¹⁰ Shwiy nyə á yə yí í á sá ná a béégyág
nə misám ja ngwûd á kandugə; cug á
ngə cugə yí jísə shú má Zembî. ¹¹ Námə
mbií ngwúd wɔɔngú, bi má jəlá nə ŋwa
bímfwó ná bi á má yə, shwiy dɔɔng í
á má sá ná bi béégyág nə misám; nji bí
ka ngə cugə shú má Zembî, kwonə má
Yésus-Kríst dî.

¹² Sám í á jáláyé ná nə nyingə jwú
ná mənyúúl mún má bá yə máni; mbô,
*sám í á jáláyé ná nə sá ná bi dúg ngə bɛ
iyéesh ya mənyúúl mún. ¹³ Kúgá ná dɔ
balan nə ikúl í nyúúl bín dɔ sá olíngí
námə nda bí bí ná málwáá má misám.
Yidagá yə Zembî mənyúúl mún nəcə
bi a shí yə, nə ndeé bi mú gwúm. Ntó,
balanugá nə ikúl í nyúúl bín dɔlə sá
ótátəlî. ¹⁴ Sám í abúle ná nyingə jwú nə
bî; nəcə bí cugé ná íjwúga í mácɛɛd, bi
búsə mpáam má Zembî dî.

Sá búsə mikwám mí cug á tətəlî

¹⁵ Ntó wə jî? Sə sáág *misám nəcə
sé músə mpáam má Zembî dí, kú ná
bə íjwúga í mácɛɛ dí? Mbô! Í ajáláyé
nə bə ntó! ¹⁶ Ngaá bi mə mpú ná bí
má ká yə múúd mənyúúl ná bi é dɔ
sá nyə mágwág, bí shwal bə málwaa
mé? Bi búsə málwaa má múúd bí má sá
mágwág nə ndí yé. Bí má ká bə málwaa
má misám, misám mí kwaamb bí
shwiy; bí má ká bə málwaa má Zembî,
Zembî ci ná bí bí otátəlî ɔ búud. ¹⁷ Akíba
nə Zembî nəcə yág íí, bí á dɔ bə málwaa
má cug misám; nji ja gaád íí, bi a má
kənd mílâm mín myēsh njígúlá í ngə
jígúlow buud bēsh yíid, njígúlá bí á
lág yí. ¹⁸ Bi a má shwub nə misám, bi
músə málwaa má cug ótátəlî. ¹⁹ Mə lás
ná zhizhe lásúlə á buud nəcə bi ádɛ lɛɛl
gwág. Mwôw má mpús íí, bí á dɔ balan
nə ikúl í nyúúl bín dɔ cugə nda málwaa
má misóólágú mí ádɔdaná, málwaa má
cug á kú bísh mácɛɛ; zhúgúlá a cínɔngú
í á bə ná bi á dɔ sá Zembî málwə.
Jaá gaád íí, ságá ná ikúl í nyúúl bín
í bəg málwaa má cug ótátəlî; zhúgúlá
a cínɔngú í é bə ná bi é ngə cugə cug

5:20 4.15 5:21 6.23 6:1 3.5-8, 31; 5.20 6:2 6.6; 7.4 6:3 Gal 3.27; Kol 2.12; Tit 3.5; 1Pr
3.21; Mat 28.19 6:4 2Kr 5.14-15, 17; Gal 6.15; Kol 3.1-5, 10 6:5 Flp 3.10-11 6:6 Gal 5.24 6:9
Mis 2.27; Heb 9.25-28; 1Pr 3.18 6:11 Gal 2.19; 1Pr 2.24 6:12 12.1 6:14 5.2; Gal 5.18; 1Yn 3.6
6:15 6.1 6:16 Yuá 8.34; 2Pr 2.19 6:17 Yuá 8.32 6:18 8.15; 1Pr 2.24

Zembî mə gwág nywa yí. ²⁰ Mpugá ná ja bí á ðu bæ málwaá mə mísám yí, í áshígé ðu bæ bí yímbúli ná bi kándug milâm ótútáli ðí. ²¹ Wáyé mfií bí á bæ nə ndí ja jəŋg yí? Ngaá bi mú ðu gwág mísóólúgú mín shwôn, nəcé mí á ðu bæ myəŋg mi kánd múud nji shwiy dí myá? ²² Ká jaá ga, nda Zembî má yíl bí mányámá mə mísámád sá ná bi bág málwaá mé ná, bi mú ŋgə cugə cug á gwág nywa yí, bí mú námə nə cug á kandugə kandugə. ²³ Haaw, sám í kwaamb múúd shwiy, nji Zembî nywáá mə yə múúd cug á kandugə kandugə mpáam nyéd; a yáná gwo kwonj mə Cwámba wúsú *Kříst Yésus ðí.

7

Sá ŋgə sêy nə Zembî mbií ágúgwáan

¹ Bwaanj, ja mə ŋgə lás nə bí yí, mə mpú nə mə ŋgə lás nə buud bwə mpú məcəx wá. Ngaá bi mə mpú nə məcəx mə ðu jwú nə muud nji ja múúd ŋgə ná cugə yí? ² Nda mudá, ŋkúmba cəx í ŋgə laad nyə nə ŋgwúm yé té wêsh ŋgwúm ŋgə ná cugə yí. Nji, ŋgwúm mə ká yə, cəx ðəŋgú kú ná bii múdá. ³ Ntó ji ná, múdá mə ká ntə wúl njów báád ŋgwúm ná nə mísh í, bwə jəw nyə nə mudá minəmb. Nji, ŋkí ŋgwúm mə yə, cəx kú ná nyiŋgə bii múdá; á ká ntə wúl njów báád í, a kú bæ múdá minəmb.

⁴ Bwaanj, jí námə mbií ŋgwúd wəŋgú shú ðán, bi músə buud ə *Kříst, sá jəŋg í á mə sá nə bi bág mimbimbə shú sá í ðúgyá nə məcəx yí. Bi á mə ntə məbwə mə múud shúsúð, múúd nyə a gwúm yé. Í á sêy ntó shú ná shé wúmáŋg Zembî mpumá*. ⁵ Nəcə, ja shé á ŋgə ná bə iyéesh í cug múúd yí, məcəx mə á ðu shwambulə bəw-bəw iyéesh bísu. Bəw-bəw iyéesh bísu byəŋgú wə í á ðu ŋgə sêy sádí íkúl í nyúúlúð, mpúmə a cínəŋg nyə á bæ nji shwiy. ⁶ Jaá ga, shé mú mimbimbə shú sá í ðúgyá nə məcəx mə á ðu bii shé

mikwám má; ntó, shé mə wú mikwám myəŋgúð. Shé mú málwaá mə Zembî mbií ágúgwáan Nkəŋkə Shíshim ŋgə lwágulə shé yí, kú ná bæ mbií á yəg shé á ŋgə bə məcəx nda məsə cilyá ná.

Ká məcəx mə ŋgə kwínd ji

⁷ Shé kág ci ná ji? Məcəx mə mə yidá bæ *sám? Mbə! Í cúgé nə ŋkul bæ ntó! Nji, məcəx mə á mbəm bæ kú bæ, mə a shígé nywá mpu sá bwə jów nə sám yí. Nəcə, cəx í á mbəm bæ kú ci nə mə ná: «Ci wo kú wímb sá ŋkán», mə a shígé nywá mpu sá bwə jów nə iwímbúg yí. ⁸ Sám í á ŋwa zhí na mpéndí níð, í mú sá nə mə téédúg ŋgələ wímb isá mimbii mimbii. Məcəx mə ká bæ kú bæ, sám mə yə. ⁹ Té wêsh mə á ŋgə ná bæ kú mpu məcəx yí, mə á ŋgə cugə. Ká, nji mə á ka zə mpu mpéndí yí, sám mú bən lúu, ¹⁰ mēē mú yə. Mpéndí í á bæ ná í kwáambug mə cug yí, í mú yidá kwaamb mə shwiy. ¹¹ Nəcə, sám í á ŋwa zhí mpéndíð, í mú jwáŋgulə mə nə ndéé í mú gwílya mə.

¹² Sá ŋgwúðə, məcəx máá məsə ŋkəŋkə sá, sá məcəx mə ŋgə jii yí í njúl námə ŋkəŋkə sá, í njúl tátəlí, ŋkí nywa. ¹³ Ká, ye sá ányunywaá í mə yida bæ sá shwiy shú dáamə? Mbə! Í cúgé ntó! Jí ná sám í á yida ŋwa zhí sá ányunywaá dí ná í zə gwílya mə; ntó, mpéndí í mú sá nə sám í mpúyúg, í mpúg námə nyín nə wúsə mbíya bəw-bəw sá.

Cug mísám í ðu wá múud mányámáð

¹⁴ Haaw. Sá mə mpú nə məcəx məsə sá á *shíshim, mēē mə ŋgə ná bə iyéesh í cug múud, mə ji kwám á *mísám. ¹⁵ Sá gwáméfwó mə ŋgə sá yí, mə aŋgə nə wambulə gwo. Mə aŋgə nə sá sá mə céél sá yí, nji sá mə ŋgə mpii yí, gwə wə mə sá yí. ¹⁶ Nda jí ka bæ nə sá mə ŋgə sá yí mə aŋgə nə cəel gwo ná, mə mə ka ðúg nə məcəx məsə jəjə sá. ¹⁷ Ntó, mēē ná dí ŋgə sá isá mə ŋgə sá yí, jisə sám í njúl mə nyúúlúð yí. ¹⁸ Mə mpú búbálé nə ŋkul mə sá mánywa yí í cúgé cug

6:21 7.5; 8.6, 13; Zhk 1.14-15   **6:23** 5.21   **7:2** 1Kr 7.39   **7:4** 6.4; Gal 2.19   * **7:4** Mpumə nyəŋg wə misóólúgú.   **7:5** 6.21   **7:6** 6.7; 8.2-4; 2Kr 3.6   **7:7** 4.15   **7:7** Mbá 5.21; Mət 2.16-17; 3.6   **7:8** 1Kr 15.56   **7:9** 5.13   **7:10** Ləv 18.5   **7:11** Mət 3.13   **7:12** 1Tm 1.8   **7:14** Sòm 51.7
7:15 Gal 5.17   **7:18** Mət 8.21; Flp 2.13

múúd jâmud. Yéesh nā yéesh jâṅ wá má jí nā ṅkul gwág yí; nji, kú nā ṅkul má sá mánywa má ṅgá cēel sá má. ¹⁹ Ntó jí ná, mánywa má céél sá má, má asáyé mwo; nji mabôw má acéélé sá má, má yidá mpu sá mwo. ²⁰ Nda jí ka bə ná má ṅgə sá sâ má acéélé yí ná, má dí ṅgə sá isâ, jisə sám í njúl má nyúúlád yí.

²¹ Mə má ka kwey ná nyúl ṅkúl nyísə mádí cugud; ṅkul nyəṅg wá í dū sá ná, ja jēsh má céél sá mánywa yí, má yida sá mabôw, ²² í njúl ná má ṅgə gwág nywa məcəṅ má Zembî mádí lâm dí cwû. ²³ Nji má má kwey ná nyúl ṅkúl nyísə má nyúúlád í ṅgə lumbuli ná isâ téduga wâm í ṅgə magulə yí. ṅkul nyəṅg í ṅgə sá ná má bég kwám á ṅkul mísəm mí nā ndí mádí íkúl í nyúúlád yí. ²⁴ A ṅkúṅkwónjálə má e! Nyúúl ga í ṅgə kə nā má shwiyud. Zó e bá yíl má mágə mányámád e? ²⁵ Yé Zembî, akiba nā wo kwonṅ má Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst dí!

Í mú ja gaád ná, fəg nyâm í ṅgə sá ná má bég lwaá lú məcəṅ má Zembî, iyéesh byâm byâṅ í ṅgə sá ná má bég lwaá lú ṅkul mísəm mí nā ndí yí.

8

Shíshim má Zembî wá ṅgə kyey nā mbúgula

¹ Ntó, jaá ga dí, buud bwá mú buud ó *Kríst Yésus wá bwá anyíṅgáyé ná kwo bwəma nā intágúlí í *mísəm. ² ṅkul ṅkəṅkə Shíshim jí nā ndí yí í má yíl wo mányámá má mísəmúd, wo abúlé ná kwo yə shwiy lú mísəm, nəcə ṅkul nyəṅg wá í dū yə múud má Kríst Yésus cug. ³ Məcəṅ má Moyîz má á shígé bə nā ṅkul sâ ntó nəcə cug múúd í cugé nā ṅkul bə mwo. Nji, Zembî nyə a shí sâ; nyə á nti Mwân yé zə jímbal búúd mísəm. Mwân mú zə ṅwa nyúúl búúd ó mísəm bí nā ndí yí, ná ndéé Zembî mú yə nyúúl nyəṅgú intágúlí í mísəm. ⁴ Nyə á sâ ntó shú ná shé bég nā ṅkul

mə bə otátəlí bēsh məcəṅ má ṅgə jí wá, ná ndéé iyéesh í cug múúd ná dí í é ṅgə kyey nā shé, í é bə ṅkəṅkə Shíshim.

⁵ Buud iyéesh í cug múúd í ṅgə kyey nā ndí wá, isâ í cug múúd wá bāṅ bwá dū tâl shwóg yí. Bəṅg ṅkəṅkə Shíshim ṅgə kyey nā ndí wá, bwá dū tâl isâ í Shíshim shwóg. ⁶ Mpugá ná muud má bə iyéesh í cug múúd yé, məshíné mé mäsə nji shwiy*, í njúl ná muud má bə iyéesh í ṅkəṅkə Shíshim yé, məshíné mé mäsə cug, nyə é cugə ná shεε. ⁷ Nəcə wálə lúú iyéesh í cug múúd dí wúsə ifumuga ṅgələ fum Zembî; í anḡə nā sá məcəṅ má Zembî məgwág, í cugé námə nā ṅkul bwelə sâ mwo məgwág. ⁸ Buud bwá ṅgə bə iyéesh í cug múúd wá bwá cugé nā ṅkul nywa Zembî lámád.

⁹ Ká bí bá bí anḡə ná bə iyéesh í cug múúd, bí mú ṅgə bə ṅkəṅkə Shíshim, nəcə a njul bí mányúúlád. Muud cugé nā Shíshim má Kríst yé, cugé múúd má Kríst. ¹⁰ Nji, nda jí ná Kríst njul bí mányúúlád ná, mányúúl mún má é tεem ṅgə yə nəcə mísəm, *mishíshim mín mí é ṅgə ṅwa cug† nəcə Zembî nyə a má ci ná bí músə otátəlí ó búúd. ¹¹ ṅkí bí bí nā Shíshim má Zembî muud nyə a gwûmashi Yésus yé, mpugá ná nyə e bá námə sá ná Shíshim yé wəṅgú í gwûmashíg mányúúl mún mâ shwiy máni.

¹² Nda jí ntó ná, bwaanḡ, mpugá ná shé básə nā mpwálá, nji kú bə mpwálá ná shé ṅgəḡ nā nyinḡə bə iyéesh í cug múúd. ¹³ Nəcə, bí má ká ṅgə bə iyéesh í cug múúd hí, bí má bá yə; bí má ká yida ṅgə sá ná ṅkəṅkə Shíshim ṅgəḡ nā gwílya misóólúgú mányúúl má dū sá myá, bí bá cugə. ¹⁴ Mpugá ná buud bēsh Shíshim má Zembî ṅgə kyey nā ndí wá, bwó wá básə bwân ó Zembî. ¹⁵ Nəcə, Shíshim bí á lág yí í cugé *shíshim í sá ná bí bég mälwaa, bí nyinḡə ṅgə cugə cug ífwaas yí. Bí á yida lág Shíshim í sá ná bí bég bwân ó Zembî

7:23 Gal 5.17; Zhk 4.1; 1Pr 2.11   **7:24** 1Kr 15.57   **8:1** 1.18; 5.1   **8:2** 3.27; 7.7-11   **8:3** Gal 4.4; Flp 2.7-8; 2Kr 5.21   **8:4** 6.22; 7.4; 13.10; Gal 5.16, 25   **8:6** 6.21; Gal 6.8   * **8:6** 8.6 Wa, shwiy dúsə béégyálə nā Zembî, kú bə zhizhe shwiy sá má mpú yí.   **8:9** 1Kr 3.16   **8:10** Gal 2.20; 1Yn 3.24 † **8:10** 8.10 Bóól bwá ṅgə ci ná: «Shíshim má Zembî ṅgə yə bí cug».   **8:11** 2Kr 4.14   **8:12** 6.18   **8:13** Gal 6.8; Ifz 4.22-24   **8:14** 1Yn 2.29-3.1   **8:15** Mak 14.36; Gal 4.5-7

yí; Shíshim wɔɔŋg í yá shé ŋkul ná shé kímúg ná: «Abba†, Dâ!» ¹⁶ Nkɛŋkɛ Shíshim nyɔmɛfwó ŋgə námá lwágula *mishíshim míshé ná shé búsa bwán ó Zembî búbálé. ¹⁷ Nda jí ná shé búsa bwán ó Zembî ná, shé búsa námá nə kɔwŋ wá Zembî. Shénɔŋ Kríst shé má bá kɔwula mákɔw, ŋkí shé ŋgə námá kɔwula micúŋ myé. Shé ŋgə kɔwula micúŋ myé shú ná shénɔŋ bɛsh bág ŋkənɔwá mánŋkənɔwá mé.

Milwaná myâ mwâw má ŋgə zə má

¹⁸ Jugúlə shé ŋgə jug mwów mága dí yí í cúgɛ tɔɔ sâ ja má tédúgá bímbí Zembî mə bá sá ná shé ŋkənɔwag yí. ¹⁹ Nəcə, Zembî mə bá zə sá ná buud búsa bwán bé wá bwé mpúyúg. Ná ndeé, isâ byêsh Zembî nyə á té yí í ŋgə bwánd sâ jɔɔŋgú nə milâm ná jig-jig. ²⁰ Nji, ja gaád í, mósól mánŋkul má ŋgə lwáfulə isâ byɔɔŋg ná í ŋgəg nə bɛ cug á kú nə shwóg kú nə shug. Isâ byɔɔŋg dí í á vâŋ ná í ká biil mánŋkul mɔɔŋgúd, Zembî wá nyə a nyasulə byo cínɔŋg. Nji, isâ byɔɔŋg byêsh í ŋgə bwánd nə búgə ná ²¹ dúl jwówúd Zembî mə bá yíl byo lwéfálí jɔɔŋgúd, nəcə lwéfálí jɔɔŋg í ŋgə caam. Ja Zembî mə bá yíl byo cínɔŋg yí, í bá ka lág cug fulí bwán ó Zembî bwé ŋgə cugə yí nə mənŋkənɔwá bwé ŋgə ŋkənɔwá má.

²² Sá má mpú ná, zə wóós kíkídíga, isâ byêsh Zembî nyə a té yí í ŋgə ná jug, ŋgə leegya nda mudá ŋgə kwiŋ minú ná a zə byá yé. ²³ Í cúgɛ námá nji isâ byɔɔŋgú; tɔɔ sá bɔɔŋg Zembî nyə a má yə Shíshim yé tâŋ məkagulá wá, sá ŋgə námá leegya ŋgələ bwánd fwála Zembî mə bá zə tâl sá cé bwán bé dí yí, fwála á bá námá zə yíl mányúúl mäsú mányámád yí. ²⁴ Nəcə, Zembî nyə a má cug sá, nji sâ jɔɔŋg í afwóyé ná nyîn, sá ŋgə ná bwánd bwándúg nə búgə. Sâ múúd ŋgə bwánd nə búgə yí, á ká dúg gwo, ye nyə é kwo ná bwánd? ²⁵ Nda

jí ná, sâ sá aŋgə nə dúg yí, sá ŋgə bwánd gwo nə búgə ná, sá ŋgə bwánd gwo nə jísów.

²⁶ Námá mbií ŋgwúd wɔɔŋgú, Nkɛŋkɛ Shíshim ŋgə námá kwínd sá tag dúsúd; sá adé mpu sâ í jí ná sá gwáámbúg Zembî májəgula mäsúd yí. Nji, Nkɛŋkɛ Shíshim nyɔmɛfwó má də jəgula shú dúsú, də leegya mbií míleegya íciyá í lésú bísu í cúgɛ nə ŋkul féég yí. ²⁷ Zembî nywáá muud má də bigas ísâ í lâm yé, á də mpu ísâ Nkɛŋkɛ Shíshim má də gwáámb cínɔŋg yí; nəcə Nkɛŋkɛ Shíshim ŋgə jəgula shú óbúgula námá nda Zembî mə jí ná.

Zembî jí cugye

²⁸ Sá má mpú ntág ná Zembî má də sá sâ jêsh í shúgúlág ŋkí nywa shú búúd bwé céel nyə wá, buud nyə á jôw téduga yéd wá. ²⁹ Nəcə, buud Zembî nyə á bwey fwo tééd mpu wá, nyə á bwey féesh bwo ná bwé bɛɛlag Mwân yé, Mwân yé bág cúmbá á zh-wog omínyəŋá. ³⁰ Buud nyə á bwey féesh ntó wá, bwó wá nyə á jôw wá; buud nyə á jôw wá, bwó wá nyə á ci ná búsa otátəlí ɔ búúd wá; buud nyə á ci ná otátəlí ɔ búúd wá, bwó wá nyə á yə gúmá wá.

Sâ cúgɛ nə ŋkul yíl shé cɛlí má Zembî dí

³¹ Shé kág ná nyingə ci ná jí? Nkí Zembî ŋgə kyem sâ, zə jí nə ŋkul nyingə lúbmbúli nə sá? ³² Nyə a shígɛ jagulə fwámé Mwán yé, nyə a kɛenzh nyə shú dúsú. A tééd fwo kɛenzh Mwân yé, ŋgáá ná nyə é kwádulə yə sá isâ byêsh ashwá? ³³ Zə jí nə ŋkul shwəman búúd Zembî má féesh wá? Ngaá Zembî nywáá nyə a má bwey ci ná búsa otátəlí ɔ búúd? ³⁴ Zə jí nə ŋkul sámɔ bwo lésú? Ngaá Yésus nyə a shí yə; bul nyingə bə ná, nyə a shí gwúm, a njul Zembî dí mbwə mənɔwúm, a ŋgə jəgula shú dúsú. ³⁵ Jí jí nə ŋkul sá ná sá béégyág nə

† **8:15** Abba: Ciyá ni í ká ná Dâ. **8:17** 5.12; Gal 4.7; Flp 3.10-11 **§ 8:17** Kɔw á jɔɔŋg ísâ Zembî nyə á kwəmusa shú bwán bé yí. **8:18** 2Kr 4.17 **8:19** Kol 3.4; 1Yn 3.2 **8:20** Mat 3.17-19 **8:23** 2Kr 5.2-5; Ifz 4.30 **8:24** 2Kr 5.7; Heb 11.1 **8:25** 2Kr 4.18 **8:27** Sòm 139.1 **8:28** Zhb 2.10; Ifz 1.11 **8:29** Kol 1.18; Heb 1.6 **8:30** 1.7; 5.2; 2Te 2.13-14 **8:31** Iza 50.8-9 **8:31** Sòm 118.6 **8:32** 5.8; Yuá 3.16 **8:34** 4.25; Mis 2.33; Heb 7.25; 1Yn 2.1 **8:35** 2Kr 5.14

ceelí Zembî ngó ceel sá yí? Ye *incwaw í ntug, ye yágúwó, ye cúwúlí, ye zha, ye mabúwa, ye isâ í áwuwaguwâ, ye shwiy ná bwá gwú sá? ³⁶ Ngaá jí cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Shwiy í ngə wáamb sá jwów dēsh nəcə wo.

Bwá dúg sá nji nda itəw

bwá nkág nə ndí ná bwá ká cígə yí.

³⁷ Nji, sá ngə jág bul ntə isâ íni byēsh. Nəcə muud ngó ceel sá yé ngə sá ná sá ngóg nə ntə. ³⁸ Mee mə ngə ntəg mpu búbálé ná gúl sá cúgé nə nkul béég sá nə ceelí Zembî ngó ceel sá yí: tə shwiy, tə cug, tə *wəngales, tə isâ í ngə wá buud mányámád yí, tə cug ga, tə jəng zág yí, tə isâ í ngə ntə buud nkul yí, ³⁹ tə mənkuł má gwəw, tə məng má shí, tə gúl sá Zembî nyə a té yí, kú nə tə sá jí nə nkul béég sá nə ceelí Zembî ngó ceel sá kwon mə Cwamba wúsú *Kríst Yésus dí yí.

9

Izarəyél jí féeshá má Zembî

¹ Námá nda má jí múúd má *Kríst ná, búbálé wə má zə lás éga, mə abwíngé ijó; lám wám Nkənkə Shíshim ngó kyey nə ndí yí í ngə magulə ntə. ² Mə ngə ci fwámé ci ná lám cúgé bwele bə mə ná shee, mə jí nə məma məcəy mə lám má ngó kə nji shwóg nə shwóg. ³ Mə jí námá nə nkul jee magulə ná məmfwó bág nə məzhúngúlú, ná mə wá yídag béégya nə Kríst shú bwáang wá kúl búúd má á zə byél byélé á shí ga yí. ⁴ Bwá, bag ó *Izarəyél, Zembî nyə á nwa bwo tən bwán bé, a yə bwo mənknəwa mé, a sá isə nə bwo, a yə bwo məcəx mé, a yə bwo zhií ná bwá dúg yə nyə gúma, a kaag bwo mənkaagé mé. ⁵ Bwá wə bí nə ímpáambá í á fwə íbend, mpwon buud nyánúd wə Kríst nyə á zə byél byélé á shí ga yé, nyə,

Zembî mə ntə sá jēsh yé, á jəla nə gúma kandəgə á kandəgə! Amen.

⁶ Ntó cugé nə nkaagé má Zembî í á má yə íyíy-yíy, mbə. Í yidá bə ná, mpwon buud Izarəyél nyēsh dí nyísé fwámé Izarəyél; ⁷ nyēsh tēem námá bə mpwon buud má *Abraham, nyēsh dí nyí fwámé bwán bé. Nəcə Zembî nyə á ci nə Abraham ná: «Wá *Izaag wə mpwon buud má á kaag wo í bá zhu yé.» ⁸ Ntó má ká ná, bwán múúd mə byá nə yéesh jí á muud wá, bwó dí búsa bwán ó Zembî; bəng á byá nə nkaagé má Zembî wá, bwó wə búsa nyə fwámé bwán. ⁹ Nəcə Zembî nyə á kaag ná: «Mə bá nyingə zə námá mbií fwálá gaád, *Sara mú bá bə nə mwámudúm.»

¹⁰ Í cúgé námá nji bímbí má ngó ci ni. Gúl sá í á bə ná, Rəbeka bá mpáambá jisú Izaag bwá mú bə nə bum lə máwáas. ¹¹ Í á ka bə, bwán kú fwo byél, bwá kú fwo sá tə mánywa tə məbəw, Zembî mú sá ná tádúgá yé í bwámag. Nəcə tádúgá yé í də bə nji nda nyáməfwó mə féesh ná. ¹² A də féesh múúd, kú bə ná muud nyə amə fwo sá mísólúgú, nji muud á céél jəw yé, a jəw. Ntó, nyə á ci nə Rəbeka ná: «Mwán acúmbá mə bá bə mwán á ntombú lwaá.» ¹³ Gwá wə jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná: «Mə á ceel *Yákwab, mə mpii Iso».

Zembî cugé nə olíngí

¹⁴ Ntó má ká ná jí? Nə Zembî jí nə olíngí? Mbə! Í cúgé ntə! ¹⁵ Mpugá ná nyə á ci nə Moyíz ná: «Nyəng má é ceel gwág nkúnkwónúle yé, mə gwág; nyəng má é ceel gwág cey lámúd yé, mə gwág.» ¹⁶ Ntó jí ná Zembî má də féesh múúd nə lám ínkúnkwon, kú bə nəcə muud bálə nə yéesh, nkí ntəg nə muud bulúle yímə. ¹⁷ Sá jəng wə jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná Zembî nyə

8:36 Sóm 44.23; 2Kr 4.11 **8:37** 1Yn 5.4-5 **8:38** Ifz 1.21; 1Kr 3.22; 15.24; 1Pr 3.22 **8:39** 5.5; Yuá 3.16; 2Kr 13.13; Ifz 1.4; 2.4; 1Te 1.4; 2Te 2.16 **9:2** MmN 32.32 **9:4** bag ó Izarəyél: MmN 4.22; Ozé 11.1 gúma: MmN 16.10; 24.16-17; 40.34-35 isə; Mat 17.7; MmN 24.7-8 məcəx: MmN 20-24 mənkaagé: 3.2, 4; 4.13, 17; Gal 3.6, 14 **9:5** 15.8; MmN 3.6, 15 Kríst: Mat 1.1; Rom 1.3-4 **9:6** 3.3-4; 2.28-29 **9:7** Mat 21.12; Mat 3.9 **9:8** Gal 3.7; 4.23 **9:9** Mat 18.10, 14 **9:10** Mat 25.21-23; Rom 11.6 **9:13** Mal 1.2-3 **9:14** 3.5; Mbá 32.4 **9:15** MmN 33.19; Mat 20.1-15 **9:16** Ifz 2.8 **9:17** MmN 9.16 **9:18** MmN 4.21; 7.3; 9.12; 14.4; 1Pr 2.8

á ci nə Farawôŋ ná, «Mə a tâl wo njwú-buud shú ná mə lwóyá ŋkúl nyâm wódí, jíná dâm jwǎg shí nyêsh.» ¹⁸ Ntó jí ná Zembî má ðu sá ná, muud á céél gwág ŋkúŋkwóŋlál yé, a gwág; nyɔɔŋg á céél sá ná a bég nə nún yé, a sâ.

Zembî jí fúlí nyádí míféeshád

¹⁹ Wo é ci na ná: «Ká nəc é jí Zembî mə nyíŋgə ðu jum búúd yí? Nəc é, zə jí nə ŋkul lál lúu nə cígálá Zembî mə ŋwa yí?» ²⁰ Eékyé, yé mwâ muud! Wo wá zə ná wó kaad nə Zembî? Ye mpii nyí nə ŋkul ci nə muud nyə ámə mɛ nyə yé ná: «Nəc é jí wo ámə mɛ mə ntúga yí?» ²¹ Ŋkí ntâg ná ye mɔɔl məmپی cugé nə zhií ná a mɛg isâ í gúmá, mɛ námá zhizhe isâ nə yagó jé ŋgwúd nə ŋgwúd?

²² Zembî nyə á cɛel lwóya mpimbə jé nə ŋkul nyé; ŋji, buud í á bə ná a jáŋgúləg nə zhwurú wá, nyə á yida jísəw bwo kú lámusa. ²³ Nyə a jísəw bwo ntó shú ná buud á gwág cey lámúd wá bwə mpúg bímbí á jí nə milwané yí, bwó buud nyə á bwey kwəməusa ná a bá yé mílwané myɔɔŋg wá. ²⁴ Buud bəɔŋgú, jísə sá buud nyə á jəw wá. Nyə á jəw ntâg sá, kú bə ŋji wúlə *Oyúden dí, nyə a jəw námá buud íkúl ishúsúd. ²⁵ Jí námá nda nyə á ci kálaad má Ozé dí ná; ná:

Kúl búúd í á shígé bə kúl jâm yí,
mə bá jəw gwo ná kúl jâm;
buud má á shígé bul cɛel wá,
mə jəw bwo ná wəabábə.

²⁶ Námá kúkúl nyə á ci nə bwo ná:
bí cugé kúl jâm yí,
bwə bá jəw bwo cínəŋg ná
bwân ɔ́ Zembî á kuwô.

²⁷ Izayí nyə a shí námá bwú ŋkágú shú *Izəryél ná:

Buud ɔ́ Izəryél tɛem bulya nda shɛ á
mâŋ,
Zembî mə bá cug ŋji búbaalê.

²⁸ Nəc é, Zembî mə bá sá sóólúgú nyə á
ci yí

wa shí gaád; a bá casulə wə ná máŋ kú
bwánd.

²⁹ Jí námá nda Izayí nyə á bwey ci ná,
ná:

nda nəc é Cwámba á ŋkul nyêsh
lúgálə sá búbaalé bwân,
ŋki sá á má zə bə nda Sódom,
námá nda Gomor.

³⁰ Shé kág ci na ná jí? Shé má ci
ná íkúl í cúg é Oyúden yí, í á shígé ŋgə
sɔ́ zhií ná Zembî cíg ná búsa otútəlí ɔ́
búúd; ŋji, Zembî má ci ná búsa otútəlí
ɔ́ búúd nəc é bwə jéégúlə míkwon wə
Yésus. ³¹ Ká Oyúden bəŋ bwə á ŋgə sɔ́
ná bwə bá otútəlí nə baagúlə mácɛɛ;
ŋji, bwə áshígé bə. ³² Bwə á shígé ka
bə otútəlí nəc é jí? Nəc é bwə á shígé
ŋgə bwánd ná bwə é bə otútəlí nəc é
jéégúlə kwon wə Yésus. Bwə á ŋgə
táduga ná bwə é bə otútəlí nəc é ŋgálə sá
misóólúgú; bwə á ka bwim kwóógú lú
mábɔɔgúd, ³³ námá nda jí cilyá Kálaad
Zembî dí ná; ná:

Dugá! Mə má bwíg kwóógú lú
mábɔɔgú Siyôn*

kwóógú í é ðu búlal búúd yí.

Ŋji, muud mə jéég kwon cínəŋg yé
nyə abúle sámba.

10

Zembî má cug múúd yêsh mə búgula yé

¹ Bwaəŋg, mə ŋgə bul jii ná Zembî
yág *Oyúden cug, gwə wə má jí nyə
májəgula mām dí yí. ² Jí búbálé ná bwə
á má mpu wá mílúú ázembî dí, mə
jee námá mpu bwíŋg ntó. Ŋji, bwə
ŋgə wá mílúú nda wəancím-ncím, kú
mpu isâ bwə jálá nə mpu yí. ³ Jí ná,
bwə ampúyé gwág váál Zembî má ðu
sá ná muud bég tətəlí yí, bwə á má ka
ba nyáŋ zhií shú ná bwə bég otútəlí
mísh má Zembî dí. Bwə á má yida sá
míngáádə nə otútəlí ɔ́ Zembî. ⁴ Jí ná,
iséy mácɛɛ má á ŋgə cɛel sɛy yí, *Křist
wə nyə á zə casulə byo shú ná muud

9:20 Iza 29.16; 45.9 **9:21** Zhe 18.6; 2Tm 2.20 **9:22** 2.4, 8 **9:23** 5.2 **9:24** 1.16; 10.12 **9:25**
Ozê 2.23; 1Pr 2.10 **9:26** Ozê 1.10 **9:27** Iza 10.22-23 **9:29** Iza 1.9 **9:30** 10.20 **9:31** 10.2-3
9:32 4.4-5 **9:33** Iza 8.14; 28.16; 1Pr 2.6-8 * **9:33** Siyôn: Nyə á bə məmə mbán bwə á lwə ŋgwála
á Yurúsalem cínəŋg gwów yí. **10:1** 9.1-3 **10:2** Mis 22.3 **10:3** 1.17 **10:4** Gal 3.24-25

yêsh mə *búgula yé, Zembî cíg ná a jí tútəlí muud.

⁵ Í njúl ná, shú bálə tútəlí nəcə məcɛɛ, Moyíz nyə á cilə ná: «Muud yêsh mə báágúlə məcɛɛ yé, nyə é *dúg cug nəcə məcɛɛ.» ⁶ Nji, shú bálə tútəlí muud nəcə búgá, cilyá wúsə ná: «Nda ci wódí lámúd ná: zə mə bá bád kə jonɔd?» Ntó jí ná wó cɛɛl ná Kríst nyíngəg shulə. ⁷ «Nda námá bɛɛg ci ná: zə mə bá shulə kə mínjím?» Ngaá Kríst nyə a shí bwey wú mínjím? ⁸ Micilyá myáá mí ngə ci ná: «Lán wí wo kúnə-kúnə, wí wódí mpud, wí wódí lámúd». Lán wəɔng wə sá ngə cúndə yí, lán í ngə jííguli buud búgá yí. ⁹ Jí ná, wó ká lás nə mpu wô ná Yésus jí Cwámaba, wo búgula nə lâm wô ná Zembî nyə a gwûmushi nyə, wo dúg cug. ¹⁰ Jí ntó. Muud mə du búgula nə lâm, Zembî mú ci ná a jí tútəlí muud; muud lás nə mpu, Zembî mú yə nyə cug. ¹¹ Nəcə Micilyá mí ngə ci ná: «Muud mə jéég kwon nyádí yé nyə abúle sámba.» ¹² Ntó jí ná mwâ Yúden nyə anğê nə salan nə mwâ Garêk; bêsh bí nə Cwámaba ngwúd. A du bwádan nə buud bēsh bwá jôw nyə wá zhwog zhwog ibwádán. ¹³ Micilyá mí ngə ci ná: «Muud yêsh mə bá kámb Cwámaba yé, a bá dúg cug.»

¹⁴ Ká ntədəlé búúd bwá é kámb Zembî, bwá kú fwo búgula nyə yé? Ntədəlé bwá é búgula, bwá kú fwo gwáduga lán yé yé? Ntədəlé bwá é gwáduga lán yé, kú nə muud mə cúndə yé? ¹⁵ Ntədəlé múúd nyə e cúndə, Zembî kú fwo lwâm nyə yé? Micilyá mí ngə mpu ci ná: «A mán jɔjɔ məkuú ná ndeé məkuú mə búúd bwá ngə kyey nə jɔjɔ lán wá e!» ¹⁶ Ká, buud bēsh dí bwá á magulə Jɔjɔ Kéel. Jí námá nda Izayí nyə á ci ná, ná: «Cwámaba e, zə nyə a *magulə lán sá á ngə kyey nə ndí yé?» ¹⁷ Í njúl ná búgá í du zhu lán múúd mə gwág yíid; lán wəɔng wə Kéel mə Kríst.

¹⁸ Mə ngə ka shílá ná: Ye Oyúden bwá á shígé gwág lân wəɔngú e? O! Bwá á

shí dí gwág í? Ngaá Micilyá mí ngə ci ná:

Buud bwá á shí gwág mákál shí ga nyêsh dí;

obwiingye ɔ lán iciyá byán í á shí kə ná ndeé

kə kumə íjumə i shí byêsh dí.

¹⁹ Ká mə nyíngə námá jí ná: «Ye bag ɔ *Izarəyêl bwá á shígé wámbulə gwág? Bwá á shí yida gwág. Ngaá nə Moyíz nyə a shí bwey jaaw bwo nda Zembî nyə a lás ná, ná:

Mə bá sá ná bí sáág bóól búúd wú, í njúl ná bwá cúgé námá fwámé lwon búúd,

Mə sá ná bí fímug lwon búúd jí kú nə fug yí.

²⁰ Izayí nyə a bále námá lás ná, Zembî má ci ná:

Buud bwá á shígé ngə sɔ mə wá bwá á kwey mə.

Bəɔng bwá á shígé ngə jí mə təɔ sá wá, mə a sá ná bwá mpúg mə.

²¹ Nji, shú bag ɔ Izarəyêl, á ci ná Zembî má ci ná:

Mə má téég məbwə jwôw ncindí ngələ jôw bwo,

bwá kúl búúd á məlwə, kúl búúd á miŋgáádá.»

11

Zembî nyə a shígé myaas kúl búúd jé

¹ Má shílá ná ná, ye Zembî nyə a mə myaas kúl búúd jé e? Mbô! Í cúgé ntó! Ngaá mə jí mwân *Izarəyêl, mwân á mpwon buud mə *Aburaham, bɛɛnd mə Bəŋzhamê dí? ² Zembî nyə amyáásé kúl búúd jé nyə á bwey féesh yí. Ye bí mə jág sá Mícilyá mí ngə bwiing shú mə Eli ja nyə á shwəman Izarəyêl wə Zembî yí? ³ Ná Eli nyə á ci ná: «Cwámaba, bwá mə shîn gwú *búúd ɔ mícúndə bwô, bwá shîn caam *wáálatâr bwô; mə má lág fwó, bwá ngə námá sɔ ná bwá gwú mə.» ⁴ Nji, Zembî nyə á bɛsa nə nyə ná jí? Ngaá nyə á ci ná: «Mə á kənd buud otóóshin zangbá koogá shú dām məmɛfwó, bān bwá á shígé

10:5 Ləv 18.5; Gal 3.12 **10:6** Mbá 30.12-14 **10:9** 1Kr 12.3; Flp 2.11 **10:11** 9.33 **10:12** 3.22
10:13 Zhu 3.5 **10:15** Iza 52.7 **10:16** Iza 53.1; Yuá 12.38 **10:17** Yuá 17.20 **10:18** Sôm 19.5
10:19 Mbá 32.21; Rom 11.11 **10:20** Iza 65.1; Rom 9.30 **10:21** Iza 65.2 **11:1** Mís 22.30; 2Kr 11.22; Gal 1.13-14; Flp 3.5 **11:2** 11.29; Sôm 94.14; Zhe 31.37 **11:3** 10j 19.10, 14, 18

bwele kúd mábwón shí ná bwá yə Baal gúmá.» ⁵ Námá mbií ηgwúdu wəəngú, gúl búbaalé buud Zembî nyə a féesh mpáam nyéd yí jí ná ja gaád. ⁶ Nyə a féesh bwo mpáam nyéd, í á shígé bæ ná bwá á fwo sá wúl jə sóólúgú; í ká bæ sá mísóólúgú, mpaam kú ná bæ mpaam.

⁷ Ntó má ké ná jí? Ná sâ bwân wá Izərayêl bwá á ηgə sə yí, bwá ábíiyé gwo; nji búbaalé Zembî nyə a féesh yí, gwá wá má bíi gwo. Bóólúgá bāη bwá á sá mīngáádá ⁸ námá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná; ná:

Zembî nyə a sá ná,
zə wóós múús í
bwá bág minjímúlá,
mísh māη má bág kú dúg,
məlwə māη má bág kú gwág.

⁹ Dávid má ci námá ná:
Iseηgyá í dæg byāη í bág bwo láámb,
í bág bwo wód, bwá bíílug ná ndeé,
bwá bāg lég myəna mí jéla nə bwo myá.

¹⁰ Mísh má bág bwo yídúgú nə yídúgú
ná ndeé bwá ηgág nə jújufə nda
wəancím-ncím;

sáág ná bwá jíg mányámád kú yəwala.
¹¹ Má shíló ná ná, Ja *Oyúden bwá
á sandula ntúni yí, ye bwá á búla
mbəəgú á kandəgə? Mbô! Í cúgé ntó!
Iwushí byāη í á má yida sâ ná Zembî
cúgug ikúl ishús, á cug byo shú ná
Oyúden bwá sáág wú. ¹² Dúgá, iwushí
Oyúden bwá á wush yí í á sá ná buud
ə shí bwá bígúg; búlúlə bwá á búl yí sá
ná ikúl ishús í bígúg. Nkámúsá ná í bé
ntúni, ηkəməsa nə ja Oyúden bēsh bwá
bá magulə *Kříst ná ndeé bwá *dúg cug
yí.

¹³ Yésus nyə á lwám mə ná mə
bwíingug ikúl í cúgé Oyúden yí Kéel
dé. Ntó, má jaaw bí buud cúgé Oyúden
wá nə mə ηgə gwág nwyə iséy byām
byəəngá. ¹⁴ Mə ηgə gwág byo nywa ntó
nəcé mə jí nə búgá nə mə e shwambulə
bag dām Oyúden ná bwá sáág wú ná
ndeé bóól wá cínəngú bwá mú dúg cug.
¹⁵ Yílúlə Zembî nyə á yíl bwo máləngú
yí í á sá ná buud ə shí bēsh bwá bíig

zhíi bwá kwámbúlə nə nyə. Í tééd ná
bə ntó, ηkəməsa nə ja bwá bá nyingə
zə məbwə má Zembî dí yí. Ngaá í bá bæ
bwo nda bwá má gwúm gwúmúg í!

¹⁶ Ja múúd mə sá ná, buléd á tééd sá
nə mpumə á má mwáágulə yí, a kənd
gwo koogú shú má Zembî yí, ηgaá nə
a má kənd mpúmə nyēsh koogú shú
má Zembî í? Í ká bæ ná mikəplə mí líí
mísə sâ má Zembî, ηgaá nə məbwə má
líí jəəng má é bæ námá Zembî isá byé?

¹⁷ Sá ηwágá ná bwân ó Izərayêl nda
olivyé Zembî nyə á bə yé. Zembî nyə
á ka fēy mól məbwə má líí jəəngá, a
mú kə ηwa wo, wo njúl mbwə á olivyé
nyə á kə ntó yé, a zə fēen kúl nyə á fēy
məbwə nyədí olivyé dí yí. Wo músə
námá ηgə ywó məkúl má ηgə bád wú
mikəplə mí líí jéd má. ¹⁸ Wo ajáláyé nə
sá ηkwámá nə fwámé məbwə má líí, wo
dí ηgə ηkēny mikəplə, mikəplə wə mí
ηgə ηkēny wo. ¹⁹ Wo é ci ná: «Ŋgaá
ná nyə a fēy məbwə má líí shú nə mēe
mə fáánəwog cínəng?» ²⁰ Jí mpu bæ
ntó. Zembî nyə a wéég məbwə má líí
nəcé má bálə kú nə búgá; wēe má ka
ntāg ηwa jiya nəcé wo bálə nə búgá.
Nji, wo kú bēeg ηkēny nyúul, yidagú bæ
nə fúndúgú. ²¹ Zembî tééd fwo bæ kú
jagulə fwámé məbwə má olivyé yé, wēe
wə nyə é jagulə yé? Wo ó bey! ²² Dúgúg
ná Zembî jí nə jə lâm, a njúl námá nə
ηkúd. A jí nə ηkúd shú bəəng bwá á má
búla wá; a njúl nə jə lâm shú dwô, ηkí
wo ηgə kə shwóg nə ηgələ jéég nyúul jə
lâm jé jəəngú; ηkí ntó dí, a bá námá
fēy yíl wo. ²³ Bəəng bwá á búla wá bāη
í, bwá ká yəw cug jāη á kú nə búgá,
Zembî ηwa bwo, nyingə fēen kúl bwá
á fwo də bæ yí, nəcé a jí nə ηkul mə
sá ntó. ²⁴ Wēe muud wó á bæ mbwə á
olivyé nyə á kə ntó yé, Zembî nyə á kə
fēy wo zə fēen nyədí olivyé dí kúl wó
áshígé byél yí. Nkámúsá ná á sá ntó nə
wo, ηkəməsa nə bəəng bwá bwey bæ
məbwə má líí jəəng wá. Ngaá ná nyə e
bá námá zə nyingə fēen bwo kúl bwá á
byél yí?

11:5 9.27 11:6 4.5; Gal 3.18 11:8 Iza 29.10; Mbá 29.3; Mat 13.14-15 11:9 Sôm 69.23-24; 35.8
11:11 Mis 13.46; Rom 10.19 11:13 1.5 11:16 Ilh 15.19-21 11:17 Ifz 2.11-13 11:18 Yuá
4.22 11:20 1Kr 10.12

Kúl búúd Izurayêl jêsh í bá dúg cug

²⁵ Bwaanɔ, mə acéélé ná bi jágúg jɔjɔ yuug Zembî nyə á ngə baagələ shwoó dí ga, bi a bá dúg ná bi mə bul bæ nə fɔg. Jí ná, bóól bwân ó *Izurayêl bwá bá námə bæ nji miŋgáádə miŋgáádə ná ndeé kə wóós ja bíl íkúl byêsh í bá kə wá Zembî yí. ²⁶ Ntó, kúl búúd Izurayêl jêsh í mú námə bá *dúg cug nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, nəəó:

Muud mə bá zə yíl búúd mányámád yé mə bá zhu Siyôn*.

A bá zə jímbal bag ɔ Yákwab cug ján á kú bish Zembî.

²⁷ Sɔ mə bá sá nə bwo wá ni.

Mə bá sá gwo ja mə bá yíl bwo *misám myán yí.

²⁸ Nda *Oyúden bwá ngə ban Jɔjɔ Kéel ná, Zembî ngə nwa bwo nda mizhízhín myé, sá jɔɔng jí shú mfíí wún; nji, nda nyə á bwey féesh impáámə byán ná, á bul cɛel bwo.

²⁹ Mpugá ná Zembî nyə ádé nyiŋgə déég sá nyə ámə yána yí, a kú nyiŋgə cénd njúwúlú nyə ámə jôw múúd yí. ³⁰ Nəcə, yág íí, bi a sá Zembî məlwə. Nji, kidíga, a mə gwág bí nkúnkwónjálə. A gwág bí nkúnkwónjálə ntó nəcə Oyúden sálə nyə məlwə. ³¹ Ná ndeé, bwá ngə sá Zembî məlwə ja gaád shú ná a gwágúg bwo cey lámúd námə nda nyə á gwág bí cey lámúd ná. ³² Nəcə Zembî nyə a fad buud bêsh íbyeshed shú ná a bəg námə gwág bêsh nkúnkwónjálə.

Shé gúmálúgá Zembî

³³ Oó! A nyân məma fwo múúd ná ndeé Zembî e!

A fɔg nyé nə mpúyá yé í mə lal nkúl e! Muud cugé nə nkul shwánzələ mícígúlá myé, muud cugé nə nkul bigas íyuug á mə yigula yí.

³⁴ Micilyá mí ngə mpu ci ná:

Zə nyə a mə ná fwo mpu tédúgá mə Zembî?

Nkí ná, zə nyə á mə bwelə cwîny nyə?

³⁵ Zə nyə a mə fwo yə Zembî sá

shú ná a kág ngə bwánd ná

Zembî nyiŋgəgú yə nyə yé?

³⁶ Nəcə, sá jêsh í zhu wá Zembî; nyə wá mə sá ná sá jêsh í bəg; sá jêsh jisə yí, jisə shú dé. Gúmə bəg nə nyə kandugə á kandugə. Amen.

12**Yálə Zembî nyúul**

(Ifz 4.1-16; 1Kr 12.12-27)

¹ Ná ndeé bwaanɔ, nda Zembî mə gwág sə cey lámúd ná, mə bándúlə bí ná bi yánag mənyúul mán tân *mətúnuga mǎ mikuwó, mətúnuga yálə Zembî, mətúnuga nyə é gwág nywa má. Ntó jí yálə Zembî gúmə fwámé yə. ² Kúgá bɛ məfúlú mǎ cug ga; yidagá bíd ná Zembî céndúg bî, a yəg bí fɔg ágúgwáan, bi dúg mpu sá á ngə jii yí; ntó jí ná sá jí nkí nywa yí, sá í jála yí, sá jí kú nə tɔɔ lág yí.

³ Nda Zembî nyə á sá mə mpaam ná, mə lás nə muud yêsh á gwoonɔ jín; mə ci ná, muud kú bul gúmál nyáméfwó ntɔ mǎnji. Muud yêsh nɔwág nyáméfwó nda á jí ná, bɛ bímbí lə búgá Zembî nyə á yə nyə yí. ⁴ Mpugá ná muud jí nə nyúul ngwúdá, í njúl ka bæ nə íkúl nkí bulya; íkúl í nyúul byɔɔng byêsh í ádé sêy séy ngwú. ⁵ Námə mbií ngwú wɔɔngú, sá mə tɛem bæ nkí bulya, sá bêsh sá búšə sɛɛngyá nyúul ngwú dí wá *Kríst, sá bêsh sá ngə bæ leedyá nda íkúl í nyúul muud. ⁶ Zembî nyə á ngə yə sə isá í yána byé nə jɔ lám, isá í yána byɔɔng bíšə mimbíi mim-bíi. Nkí Zembî mə yə múúd nkul ná a cúndəg mícúndə, muud wɔɔng cúndəg nə bímbí lə búgá á jí nə ndí yí. ⁷ Nyɔɔng jí ná a dúg sêy nə bóól yé, a séyúg; nyɔɔng jí ná a dúg jíígúli yé, a jíígúlig; ⁸ nyɔɔng jí ná a dúg bándúlə búúd yé, a dúg bándúlə; nyɔɔng jí ná a dúg sá yána yé, a də sá dwo nə lám ngwú; nyɔɔng

11:25 Mat 24.14; Yuá 10.16 **11:26** Iza 59.20-21; 27.9; Zhe 31.33-34 * **11:26** Siyôn: Nyə á bæ məma mbúnj bwá á lwɔ ngwála á Yurúsalem cínɔng gwów yí. **11:29** 3.3-4; 15.8 **11:32** 3.22; Gal 3.22 **11:33** Zhb 11.7; Sóm 139.17 **11:34** Zhb 15.8; Iza 40.13 **11:35** Zhb 41.3 **11:36** 16.27; 1Kr 8.6 **12:1** 6.13; 1Pr 2.5 **12:2** Ifz 4.22-24; 1Te 5.21 **12:3** 1.5; Mat 20.26; 1Kr 12.11, 28; Ifz 4.17 **12:4** 1Kr 12.27 **12:6** 1Kr 12.4-11; 12.27-14.40; 1Pr 4.10-11 **12:7** Mis 6.1-3; 2Kr 9.5, 7

mə du tōw shwóg kyey nə bóól yé, a dág bə nə zény ja á dá kyey nə bwo yí; nyɔɔŋ mə kwíínd ínkúnkwónǵlə i búúd yé, kwííndág bwo nə məshusug.

Mbúgula mə Yésus má jəlá nə cɛel múúd yêsh

⁹ Cɛilagá cɛelí jí kú nə məkəŋ yí. Mpi-igá məbôw, nywílyágá nə mənywa. ¹⁰ Dugá bə nə məcəy mpədúgá nyín nda omínyɔŋú bwə ŋgə cɛila wá. Muud yêsh sɔ́g nə nyə wə búlug də gúmal bóól búúd. ¹¹ Séyágá nə Cwámba mbií á nə bibibi, kú sá íləm, nji zény nə zény. ¹² Bɪ má jəlá nə bə nə məshusug nəcé bí ŋgə bwánd nə búgá nə Zembí mə bá sá bí mənywa; bí má ká bwəma nə *incwaw í ntug, bí jísów; bi ɔ sá kááfə májəgula. ¹³ Dugá kwíínd búúd ɔ Zembí bwə ŋgə jí kwííndyá wá, bi də sɔ́ nə bí dág lág ójón bídí mínjów.

¹⁴ Dugá bwádan nə buud bwə lwágula bí cúwálí wá; dugá bwádan, bí kú lweem. ¹⁵ Búúd bínón njúl wá bwə ka bə nə məshusug, bí nyíi məshusug mɔɔŋgúd; bwə ká bə nə yé, bí jí námə yé dɔɔŋg. ¹⁶ Dugá bə cún mpədúgá nyín. Kúgá də bɛ ísá í álal-ŋkul; yidagá bɛ byɔɔŋg bíśə ŋkwón á muud yêsh yí. Muud kú bɛeg bə nə tédúgá nə nyəmɛfwó wə má búl bə nə fəg.

¹⁷ Bɪ kú də bweel məbôw. Sógá nə bí dág sá mənywa mísh má búúd bêsh dí. ¹⁸ Nkí jí nə ŋkul bándá, ságá mim-bii mín myêsh nə bí cágəg nə buud bêsh nə shɛɛ. ¹⁹ Yé búúd má búl cɛel wá, kúgá də kunda bímɛfwó; dugá bíd nə Zembí wə dág lwóya mpimbə də kunda bɪ; nəcé jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: «Mə wə má bá də kunda, mə wə má bá də yə búúd myána». Ntó wə Cwámba ŋgə cɛi yé. ²⁰ Í njúl námə nyiŋgə bə cilyá ná:

Múúd ŋgə lumbali nə wo yé ká gwág zha,
yág nyə idəw;

á ká gwág shwáásúlə mínə,
yág nyə sá á ŋgúlug yí.

Ja wó sá ntó yí, wo mə ŋkúnd nyə máág má kuda lúúd.

²¹ Wo kú bíd nə yéesh sálə məbôw í ntɔg wo ŋkul; yidagá də sá nə mənywa mwô má dág ntɔ məbôw bwə sá wo má.

13

Krísten má jəlá nə sá micí məgwág

¹ Muud yêsh má jəlá nə sá micí məgwág. Nəcə, icí byêsh bí shí ga dí yí í ŋgə zhu wə Zembí. Zembí wə nyə a təl micí myêsh mísə myá. ² Ntó má ké ná, muud mə ləl lúu nə cɛi yé má ləl lúu nə tégyá ísə Zembí nyə a táág yí. Buud bwə sá ntó wá bwə sá nə Zembí yág bwo intúgúli. ³ Wo ajəlayé nə fúndə ójwú ja wó də sá mənywa yí; nji, ŋkí wó də sá məbôw, wo wə má jəlá nə fúndə. Nkí wó cɛel cugə kú fúndə cɛi, dugá sá mənywa, cɛi nyə é yidá faag wo. ⁴ Mpug nə cɛi wúsə sɔ́l məsáal mə Zembí shú dólə bándulə wo nə wo dág sá mənywa. Nkí wó də sá məbôw, wó jəlá nə fúndə; nəcé, cɛi í də bə nə kafwele shú ná a dág yə búúd intúgúli. Cɛi wúsə sɔ́l məsáal mə də lwóya mpimbə má Zembí, də lámusa nə buud bwə də sá olfɪŋgí wá. ⁵ Gwə wə jí ná, muud má jəlá nə magulə íjwúga í cɛi nə jɔ ləm, kú bul bə nji nəcé fúndələ nə Zembí nyə á bá gwág nyə mpimbə.

⁶ Sá jɔɔŋg námə wə bí má də jəna ótóya yí. Buud bí nə bwə dág ŋwa ótóya bɔɔŋg wá, Zembí wə nyə á təl bwo nə bwə dág sá ísə byɔɔŋg. ⁷ Yágá muud yêsh sá bí mbíd nyə yí: bí jəna múúd tóya tóya yé; bíl ísá byêsh bí má jəlá nə jəna yí, bí yə búúd bwə jəlá nə ŋwa wá; muud mə jəlá nə fúndúgá yé, bí fúndə nyə; nyɔɔŋg mə jəlá nə gúmə yé, bí yə nyə gúmə.

Cug cɛelí

12:9 2Kr 6.6; 8.24; 1Tm 1.5; 1Pr 1.22; 1Kr 13.4-7 **12:10** 14.15; Yuá 13.14-15; Gal 5.13; 6.3, 10; Ifz 4.2; Flp 2.2-3 **12:11** 8.9; Gal 5.25; Mbá 3.15 **12:12** 5.2-3; 8.24-25; Mat 24.13, 22; Luk 18.1; 1Kr 10.13; 1Te 2.14 **12:13** Gal 6.10; Heb 13.2 **12:14** Mat 5.44 **12:15** Zhb 30.25; 1Kr 12.26; 2Kr 11.29 **12:16** Mik 3.7; 1Kr 1.10-11, 19-20, 27-28; 8.1 **12:17** Mik 20.22; 1Kr 6.7; 1Te 5.15; 1Pr 3.9 **12:19** Mbá 32.35; Mat 5.39 **12:20** Mik 25.21-22; Mat 5.44 **13:1** Mis 5.29; Tit 3.1; 1Pr 2.13-14; Mbá 13; 20.4 **13:1** Mik 8.15-16 **13:3** 1Pr 2.14; 3.13 **13:5** 2.15 **13:7** Mat 22.21

8 Kúgá bə nə mpwólá nə muud; mpwólá í bég nji ccelí né nyíga ccel nyíga, nyíga ccel nyíga. Nəcə, muud mə céél bóólúgá yé, ngə mpu bə məcəç. 9 Ngaá bi mə mpú ná məmpándí má ngə ci ná: «Ci wo kú sá mínəmb, ci wo kú gwú múúd, ci wo kú júwo, ci wo kú wímb ízhaá sâ.» Məmpándí mání nə mól mēsh má ngə ci nji sâ ngwúd ná: «Ccelug múúd yēsh jísá wo kúná-kúnə yé nda wó céél wóméfwó ná.» 10 Muud jí nə ccelí yé cugé nə nkul sá múúd jí nyə kúná-kúnə yé məbōw. Ntó jí ná, muud mə céél bóólúgá yé, ngə mpu bə məcəç.

11 Ngəgá nə cugə cug ccelí jəng, nəcé bi mə mpú ná fwála sá ngə cugə ga í músə wala bí má jálá nə juum ígwəd yí. Nəcə ja gaád í, jwów Cwámba mə bá zə yíl shé mənámád yí í mú bul bə kúná-kúnə ntə jwów sá á magulə Yésus yí. 12 Bulú má bul kə. Sə myáásugá isá í du s̄y yídúgúd yí; sá yídágá nwa íkeny í gwáná bwə du lumbuli nə ndí mánkenyad yí. 13 Sə cágəgá cug á otútəlí, mbií í jálá nə mánkenya mə mwásə yí: kú nə idína í álal-nkul*, kú nə shwágulə málwəg; sá kú sá janğa, kú sá ás̄y-s̄y, kú nə ozhuyâ, ku mpii tə muud. 14 Yidagá nwa *Křst nda káándə má bwáád†, bí kú bíd ná iyéesh í cug múúd í nyíngəg ngə kə nə bí cug ábábōwud.

14

Maguləgá bəngə bwə afwóyé lal wá

1 Muud jí ná nə búgə nkí tag yé, bí ó magulə nyə; bí kú sénsa məkəl nə nyə nə yé mbií mítédúgá. 2 Jí nə nkul bə ná, ngwól múúd ngə téduga ná a jí nə nkul də sâ jēsh, nyəng jí nə búgə nkí tag yé nyə ngə də nji idāw í ífambá. 3 Muud ngə də sâ jēsh yé bég kú mpyēny ngwól; nyəng nyə anğē nə də sâ jēsh yé bég

kú dūg ná nyəng ngə də yé ngə jág sá; nəcé Zembí má magulə námə nyə. 4 Wεε wə zə má zə sámb ízhaá lwaábulə iwushí? Nkí á kyabε, í dūg mása yé; nkí á ku, í dūg námə nji mása yé. Nji nyə é kyabε, nəcé Cwámba jí nə nkul mə sá ná a kyábεg.

5 Jí námə ná, ngwól múúd mə dūg ná dúl jwōw í búl bə fwámé jwōw cə dúl, ngwólúgá nyə má nwa mwōw mēsh cé ngwūd; muud yēsh nádag nə sâ nyáméfwó má kwey ná jí tátəlí yí. 6 Muud mə təl nkúmba jwów shwóg yé, a sá ntó shú má Cwámba; muud mə dá sâ jēsh yé ngə də shú má Cwámba, nəcé a ngə yə Zembí akíba; nyəng nyə anğē nə də sâ jēsh yé ngə námə yə Zembí akíba. 7 Mpugá ná muud ngwūd nə ngwūd á gwoong jísu nyə anğē nə cugə shú nyáméfwó, ngwūd nə ngwūd kú námə yə shú nyáméfwó. 8 Nkí shé ngə cugə, shé ngə cugə shú má Cwámba; nkí shé mə yə, shé yə shú má Cwámba. Ntó jí ná, tə shé má cugə, tə shé má yə, shé búsa buud ə Cwámba. 9 Haaw, sâ jəng wə *Křst nyə á yə, a nyiŋgə gwūm nə ndí yí, shú ná a jwúg nə mim-bimbə, jwú nə mikuwó. 10 Ká nəcé jí wé mə sámb *mínyəŋə woó iwushí yí? Nkí ntāg ná, nəcé jí wé mə mpyēny mínyəŋə woó yí? Mpugá ná shé bēsh shé má bá tōw kəod dí njów mílása má Zembí. 11 Mpugá ná jí cilyá Kálad Zembí dí ná:

Mə Cwámba ngə cugə yé mə ngə ci nəə: «Buud bēsh bwə bá kúd mə məbwōŋ, bēsh bwə bá ságusə mə nə mimpu myāŋ».

12 Gwə wə jí ná, muud yēsh á gwoong jísu má bá kə bwəma nə shitóg mísh má Zembí dī.

Kú wá ngwól bəgú zhūd

13 Ntó, shé yówug dálə yéya mábçé shémé nə shémé; shé yídágá nwa cígúlá

13:8 Yuá 13.34; 1Kr 13; 16.14; Gal 6.10 13:9 Mbá 5.17-21; Ləv 19.18; Mat 22.34-40; Gal 5.14; Zhk 2.8-13 13:11 1Te 5.5-8 13:11 Ifz 5.14-16; 1Kr 7.29-31 13:12 Ifz 5.11; 6.11, 13; 1Yn 2.8 13:13 Luk 21.34; Ifz 5.18 * 13:13 idína í álal-nkul: Mbií idína wəng í á du bə, buud də nə ngul ntə mínji, buud sá janğa kú nə məsus. 13:14 Flp 2.5; Kol 3.15 † 13:14 nwa Křst nda káándə má bwáád: Ntó jí nə cugə mbií wí ná muud mə dūg bí yé bég nda a ngə dūg Křst. 14:1 1Kr 8.1-13; 9.22; 10.23-33; Kol 2.16, 20-22; 1Tm 4.4-5; Heb 13.9 14:1 15.7 14:2 Dan 1.8; 1Kr 10.25-28 14:5 Gal 4.10 14:6 1Tm 4.3-5 14:7 2Kr 5.14-15; Gal 2.19-20 14:10 2.6 14:11 Iza 45.23-24 14:12 Gal 6.5 14:13 1Kr 10.32; 1Yn 2.10

nə muud nyə ajáláyé nə wá ηgwól bəəgú zhííd, kú sá gúl sâ í é búlal ηgwól yí. ¹⁴ Sâ mə zó cí ga, mə mpú nə jí bábálé, mə mpu ntó nəcé mə jí muud mə Cwámba Yésus. Jí ná, gúl sâ cúgé ηkí lwaagəwo nə jāη yé mbií wé cí. Nji, múúd mə ká tédúgá nə «sâ ga jí ηkí lwaagəwo», sâ jəəηg mú bə ηkí lwaagəwo shú déd. ¹⁵ Ntó jí ná, ηkí dólə wó dó gúl dəg yí í ntágúlá mínyəηə woó, mpug nə sósólúgú wō wəəηgú í cúgé sósólúgú cēelí. Kú sá nə dólə wó dó gúl dəg yí í gwílyág ηgwól mínyəηə woó, í njúl nə *Kříst nyə á yə námé shú dé. ¹⁶ Sá jí ηkí nywa shú dwō dí yí, ηkí wo dóg nə í é ntágulə* ηgwól múúd nə ndéé bwé mú jág lás nə wo, wo bíd jāη sâ. ¹⁷ Mpugá nə Faan mə Zembî í cúgé sâ ídəg nə mənɣul. Faan mə Zembî dúsə sâ á cug ótátəlí, cug á nə shee, cug məshusəg, isâ íni byēsh í ηgə zhu wé Nkəηkə Shíshim. ¹⁸ Muud mə séy nə Yésus mbií wəəηg yé, Zembî gwág nyə nywa, buud magulə nyə.

¹⁹ Nda jí ntó ná, shé sǝgá nə shé sáag isâ í é sá nə buud bwé cúgəg nə shee yí; isâ í é sá nə buud ó gwoəηg bēsh bwé ηgəg nə lal búgəd yí. ²⁰ Wo kú bēeg caam sósólúgú mə Zembî nəcé gúl dəg. Sâ jēsh jáá jí fúbán; nji, jí bówálə nə wo dóg wúl ndólúgú í é wá ηgwól múúd bəəgú zhííd yí. ²¹ Í nywa nə wo bág kú də cúdú ηkí nə kú ηgul málwəg, wo cíg sâ jēsh jí nə ηkul wá mínyəηə woó bəəgú zhííd yí. ²² Búgə wó ηgə *búgula shú sósólúgú wəəηg yí, baaguləg gwo mpədúgá biná Zembî obá. Muud jí ná micígulá myé mí adé kənd nyə məbēξəd yé, a mə jəla. ²³ Muud mə dó wúl ndólúgú a ηgə zhízhigə yé, a mə ηwa məbēξé mísh mə Zembî dí, nəcé sósólúgú wəəηg í cúgé sósólúgú búgə. Sósólúgú wēsh múúd mə sá nə milám mímbá yí wúsə *sám.

15

Sá bēgá yuug Kříst nyə a lwágulə sá yí

¹ Sá buud íbúgá í á mə fifə wá, sá kúgá də mpyēny ozhigə-zhigə wé bəəηg bwé ηgə ná zhízhigə wá; sá ajáláyé nə də sǝ nji isâ sá mə gwág nywa yí. ² Muud yēsh á sádí gwoəηg dí sǝg nə ηgwól bág nə mənɣwa, shú nə nyāη láləg búgəd. ³ Mpugá nə *Kříst nyə a shígé ηgə sǝ nji mənɣwa mə nyəməfwó. Nyə á yida cugə nda jí cilyá Kálad Zembî dí ná, nəəó: «Zembî, məlwíy bwé də lwíy wo má mə mə shúgula nə mə.» ⁴ Mpugá nə sâ jēsh Zembî nyə a sá nə bwé cíləg yág yí, í á bə nə sá ηwág njígulá cínəηg, sá bág nə zény kálə shwóg, nə inkáη, nə ndéé sá mú mpu bwánd nə búgə. ⁵ Zembî muud mə də sá nə sá bág nə zény kálə shwóg, sá bə nə inkáη yé, kə sá nə bí dóg bə cún mpədúgá nyín nda Kříst Yésus nyə a lwó yuug nə. ⁶ Ntó, bí mú bá də yə Zembî gúmə bí njúl lám ηgwúd, cún ηgwúd, nyə Zembî jí Sósólúgú mə Cwámba wúsú Yésus-Kříst yé.

⁷ Ntó, ηgəgá nə cugə kú wá mbéégí mpədúgá nyínúd, námə nda Kříst nyə á cugə nə bí ná. Cugəgá ntó shú nə Zembî bág nə gúmə. ⁸ Mə ηgə bwaagulə bí nə Zembî jí abúgúlág, gwé wé Kříst nyə á ηwa nyəməfwó tāη sól məsáal á kúl *Oyúden yí, shú nə mənkaagə Zembî nyə á kaag osósólúgú ó bēend má mə bwámag. ⁹ Jíga kósómb di, ikúl ishús í ηgə mpu nə Zembî mə gwág bwo cey lámúd, bwé mú yə Zembî gúmə nda jí cilyá Kálad Zembî dí ná, nəəó:

Sâ jəəηg wé mə bá də ságusə wo nə ndí tām ikúl í cúgé Oyúden yí.

Mə bá də sey ísusa ságusə jínə dwō.

¹⁰ Jí námə cilyá ná:

Bí ikúl ishús,
binónη kúl búúd mə Zembî
ságá məshusəg.

¹¹ Í nyíηgə námə bə cilyá ná:

Bí ikúl ishús byēsh ságúságá Cwámba,
ikúl í búúd byēsh í ságúságə nyə.

14:14 14.23; Mat 15.11; Mis 10.15; Tit 1.15 **14:15** 1Kr 8.1, 11-13; 13; Gal 6.10 * **14:16** í é ntágulə: Sá nə muud sáməg. **14:17** Mat 6.31-33; 1Kr 8.8; Gal 5.22-24 **14:21** 1Kr 8.13 **14:23** 14.14 **15:1** 14.1-2; 1Kr 8.1-2; 10.23-24 **15:3** Sóm 69.10 **15:4** 1Kr 10.11; 2Tm 3.16 **15:5** 12.16; Flp 2.2-5 **15:7** 14.1 **15:8** Mat 15.24; Mis 3.25-26 **15:9** Sóm 18.50 **15:10** Mbá 32.43 **15:11** Sóm 117.1 **15:12** Iza 11.10

12 Izayí nyə á ci námá ná:
Nta mə Yése mə bá bád
ŋwa íjwûga, jwú nə ikûl ishús;
ikûl byɔɔŋg í bá dɛ bwánd sósólúgú yé
nə búgá.

13 Zembî muud mə dɛ sá ná buud
bwá dúg bwánd isâ nə búgá yé, sáág
né milâm mí lwándúg bí nə fwámé
máshusug, mí bə bí né shɛɛ búgá bí ŋgə
*búgala yííd. Ja jɔɔŋgú ŋkul má Nkɛŋkɛ
Shíshim í mú sá ná bí ŋgəg nə kə shwóg
nə shwóg ŋgə bwánd nə búgá.

Pwôl ŋgə bá cɛɛl sá minjɔɔnd

14 Bwaanɔ, kósmb jín di, məmɛfwó
mə ŋgə mpu kú nə məshwán ná bí
má lwánd nə jɔjɔ mítádúgá, bí má
shín námá mpu sá jêsh bí má jéla
nə mpu yí, bí mú námá nə ŋkul dɛ
yéya məcwûŋ mpádúgá nyín. 15 Nji
tɛɛm bə ntó, mə má ŋgə cilə bí nə
bábaalé mányaan bíl íkúlúd shú ná bí
nyíŋgəg ŋgə téduga isâ bí má bwey
mpu yí. Mə sá ntó nəcé Zembî nyə a
sá mə mpaam, 16 a sá ná mə bəg sól
məsáal má *Kríst Yésus shú íkûl í cúgé
*Oyúden yí; mə ŋgə sá sáal dɔɔŋgú tãŋ
nda fada má dɛ sá *mátúnuga ná, ŋgə
cúndə Jɔjɔ Kéel má Zembî. Iséy byɔɔŋg
bí ná mə sáág ná ikûl í cúgé Oyúden
yí í bəg mətúnuga Zembî ŋgə magulə
má, mətúnuga Nkɛŋkɛ Shíshim má tãl
koogú shú déd má. 17 Sâ jɔɔŋg í sá
né mə ŋgəg nə bəgɛwa nə bələ múúd
mə Kríst Yésus, mə bəgɛwa nə iséy má
ŋgə sêy shú má Zembî yí. 18 Jí ntó, mə
cugé nə ŋkul bwiinɔ gúl sâ shús, nji iséy
Kríst nyə á balan nə mə ná mə sáág
yí; nyə a sá ná ikûl í cúgé Oyúden yí
í sáág Zembî məgwág; nyə á balan nə
iciyá byâm nə mísólúgú myâm. 19 Nyə
á balan námá nə ŋkul í dɛ wéesháli
*máshimbá nə *isâ í mímbúgú, ŋkul
má Shíshim má Zembî. Sósólúgú wɔɔŋg
í á sîy mbií á ná mə á má bwiinɔ Jɔjɔ
Kéel má Kríst tédé Yurúsalem nə cínɔŋg
mákoogú məkooɡú, kə kumə shí á Iliri.
20 Mə á bul jii ná mə bwíinɔgú Jɔjɔ Kéel

kúl múúd nyə afwóyɛ bwɛɛ cwééd
Kríst yí, shú ná mə bəg kú ŋgə lwɔ kúl
bósól búúd bwá á sá məbwamé yí. 21 Mə
á yida bɛ sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí,
ná:

Buud cúndá í á shígé fwo kumə bwádí
wá bwá bá gwág,
bɔɔŋg bwá á shígé fwo gwág lãŋ yé wá
bwá bá wámbulə.

22 Sâ jɔɔŋg námá wá í á dɛ laa mə
ija ija ná nda zə nûŋ bídí. 23 Ká ja
gaád íí, má cúgé ná nə sâ má sá wa
máshí mágaád, í njúl ná té mímbú
mimbú mə dɛ bwey bə nə yéesh ná
mə zə nûŋ bídí; 24 mə ŋgə téduga ná
ja má bá kə Kpanyá yí, mə bá ciinɔya
zə dúg bí ná ndéé, ja má é bá gwú
yéesh dúgúlə bí yí, bí ka bá kwíind mə
né mə kəg nə njɔɔnd shwóg. 25 Nji,
ja gaád mə kə Yurúsalem kə kwíind
búúd ó Zembî. 26 Ntó jí ná okrísten wá
Masedwân nə Akayî bwá á ŋwa cígúlá
ná bwá sɛɛŋg míkwíindyá kənd búúd ó
Zembî wá Yurúsalem búúsá məbúwa dí
wá. 27 Bwámɛfwó bwá á ŋwa cígúlá,
nji í njúl ná jísə bwo mpwálá. Jí bwo
mpwálá nəcé okrísten wá Yurúsalem
wá bwá á bə nə isâ í kwíind búúd cug
á Shíshim dí yí, bwá mú kaaw yə íkûl
ishús; í jii námá ná ikûl ishús í ŋwág
isâ í ŋgə kwíind cug á shí ga dí yí,
kaaw yə bwo. 28 Ja má é ka bá shín
sá sósólúgú wɔɔŋgú ná mə má cwámbulə
bwo míkwíindyá myɔɔŋg yí, mə ka bá
zə ciinɔya nûŋ bídí kə Kpanyá. 29 Mə
mpú ná mə bá zə nə ocúncêsh ó Kríst
bêsh ja mə bá zə nûŋ bídí yí.

30 Nda shé bêsh búúsá búúd ó Cwám̄ba
Yésus-Kríst ná, nda jí námá ná Nkɛŋkɛ
Shíshim ŋgə sá ná shé cɛɛlag ná,
bwaanɔ, mə bándúlə bí ná bí wág
mənyúúl gwáná má ŋgə gwána yííd,
ŋgəgá nə jəgula nə Zembî shú dâm.
31 Ŋgəgá nə jəgula nə Zembî shú dâm
né mə fáámugí, buud búúsá kú *búgala
Yésus nûŋ Yudéa wá bwá bəg kú nə
zhí bwá sá mə məbôw; ntág námá ná
buud ó Zembî wá Yurúsalem bwá lógúg

15:13 5.1-2; 8.14-16, 24-28; 12.12 15:15 1.5 15:16 Flp 2.17 15:18 2Kr 3.5 15:19 Mak 16.17;
2Kr 12.12 15:20 1Kr 3.10-12; 2Kr 10.15-16 15:21 Iza 52.15 15:22 1.9-13 15:25 Mis 19.21;
20.22; 24.17 15:26 1Kr 16.1; 2Kr 8-9; Gal 2.10 15:27 1Kr 9.11 15:30 2Kr 1.11; Ifz 6.18-19; Kol
4.3; 2Te 3.1-2 15:31 Mis 21.10-11; 1Te 2.14-15 15:32 1.7

mikwíindyá má ngə kə nə ndî myá nə jəjə lâm. ³² Í jii ná í bág ntó shú ná mə bág bə nə məshusug ja mə bá zə bídí yí, mə zə bá woga ηkí Zembî má magulə. ³³ Zembî á mpwogé jíig nə bí bēsh. Amen.

16

Məbádá

¹ Má cəel ná bí mpúg kóól wúsú Febe. A jii *jaakwon *Də lú óbúgula á Kankré dí. ² Bí ɔ lóg nyə tâη muud mə Cwám̄ba, mbií í jálá nə buud ó Zembî yí, bí kwíind nyə mbií kwíindyá wēsh nyé é jii yí. Nyə á má kwíind búúd ηkí bulya, tɛem bə māméfwo.

³ Bí ɔ bádá mə Priska bá Akilas buud sánónη ngə sēy iséy í *Kríst Yésus wá. ⁴ Bwə á nywá gwílyya byāη ícug nəcé cugúlə mə; māméfwo námá dí ngə yə bwo akíba, mədɔ mə óbúgula mēsh má cúgə *Oyúden má má ngə námá yə bwo akíba. ⁵ Bí ɔ bádá námá mə Də í dū sɛɛngya bwádí njów yí. Bí ɔ bádá Ipanēt shwə waamá alām; nyə wə nyə a tédéd *búgula Kríst nūη Azí. ⁶ Bí ɔ bádá mə Mariya muud nyə á bul jísow cūη shú dán yé. ⁷ Bí ɔ bádá mə mimbyél myām Androníkus bá Zhuniyas sánónη sá á bə mímbwug dí wá; báá bwə á tédéd bə buud ɔ Kríst nə mə, bwə ngə cɔ bóól *búúd ɔ lwámá. ⁸ Bí ɔ bádá mə Ampiliyatus, muud má ngə bul cəel cug sɛɛngí á sánónη Cwám̄ba dí yé. ⁹ Bí ɔ bádá mə Urubê muud sánónη ngə sēy iséy í Kríst yé, bí bádá námá mə Stakis shwə waamá alām. ¹⁰ Bí ɔ bádá mə Apelēs muud sá á má dúg ná ndéé sá magulə ná a jii fwámé krísten yé. Bí ɔ bádá mə buud ɔ njów má Aristobúlus. ¹¹ Bí ɔ bádá mə mbyél wām Herodiyon; bí bádá mə bəəng búúd búús búúd ɔ Cwám̄ba njów má Narúsis wá. ¹² Bí ɔ bádá mə Trifen bá Trifos budá bwə á má jísow yíngá shú má Cwám̄ba wá; bí bádá námá mə abábə waamá Pɛrúsis mudá nyə á má námá

bul jísow yíngá shú má Cwám̄ba yé. ¹³ Bí ɔ bádá mə Rúfus muud Zembî nyə a féesh kwonη mə Cwám̄ba dí yé; bí bádá námá mə nyəəngá yé, nyə á bə námá mə tâη nyəəngá. ¹⁴ Bí ɔ bádá mə Aseηkrit bá Flegon, nə Hermes nə Patrobas nə Hermas nə bóólúgá bwáāng bēsh bánónη búús wá. ¹⁵ Bí ɔ bádá mə Filologos bá Zhuli, nə Nere bá kóól yé, nə Olémpas nə bóólúgá búúd ó Zembî bánónη búús wá. ¹⁶ Ngəgá nə kúlulə məkúlulə má buud ó Zembî. Mədɔ mə óbúgula ó Kríst mēsh má ngə bádá bí.

¹⁷ Bwaang, buud bwə dú sá ná buud bwə bág məcúη məcúη wá, bwə ngə lumbuli nə njígúlá bí á ηwa yí, oshwonη bí ɔ káálúgá nə bwo; kúgá dū kyey nə bwo sámbá. ¹⁸ Nəcé mbií búúd wəəng í ángé nə sá iséy í Cwám̄ba wúsú Kríst, bwə ngə sá iséy í mímwə myāη. Bwə dū balan nə jəjə íciyá í lésú nə jəjə míkaand, dū jwāngulə búúd bwə afwóyé kyé wá. ¹⁹ Buud bēsh bwə ngə gwáduga cug mágwág bí báá ngə cugə yí. Mə ngə bul gwág məshusug nə bí shú dəəngá; má jii ná bí bág nə fug sálə mánywa dí, bí bə ná sāη kóómb á məbōw. ²⁰ Zembî á mpwogé wál bá zə cwaas *Sátan bídí məkuú dí shí. Cwám̄ba íshé Yésus ké sá bí mpaam. ²¹ Timoté muud sá ngə sēy sēy ηgwúd yé ngə bádá bí; mimbyél myām Lusys nə Yason nə Sosipater bwə ngə námá bádá bí. ²² Mə Tertiyus muud ngə cilə kálad éga yé*, mə ngə bádá bí məbádá má sɛɛngyá shé á má sɛɛngya nə Cwám̄ba yí. ²³ Gáyus ngə námá bádá bí. Mə njul nyédí njów, cínəng námá wə Də lú óbúgula dēsh í dū sɛɛngya yé. Erást jí bāη-mása á wa ηgwála yé ngə bádá bí, mwáāng Kwárutus ngə námá bádá bí. ²⁴ †[Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst ké sá bí bēsh mpaam. Amen.] ²⁵ Shé yégá Zembî gúmə, nyə muud jí nə ηkul sá ná Jəjə Kéel lúlushig bí yé. Jəjə Kéel dəəng wə má á ngə cúndə ja má á ngə

15:33 1Te 5.23 16:1 Mis 18.18 16:3 Mis 18.2, 18-19, 26 16:5 1Kr 16.15, 19; Kol 4.15; Flm 2 16:13 Mak 15.21 16:16 1Kr 16.20; 2Kr 13.12; 1Te 5.26; 1Pr 5.14 16:17 Mat 7.15; 2Te 3.6; Tit 3.9-10; 2Yn 10 16:18 Flp 3.19; Kol 2.4 16:19 1.8 16:20 1.7 16:21 Timoté: Mis 16.1 * 16:22 Tertiyus wə Pwól nyə á ηwa ná a cíləg kálad éga yé. 16:23 Erást: 2Tm 4.20 † 16:24 Míl mícilyá mí ayág mí cúgə nə íciyá íni. 16:25 Ifz 1.9; 3.4-5; Kol 1.26

bwiing lán mé Yésus-Krîst yí. Na Jɔjɔ Kéel ni dí wé Zembî mé sá ná sá mpúg jɔjɔ yuug jé nyə á ngə baagalə shwoó dí yí. ²⁶ Zembî á kandugə kandugə mé ka sá ná sá jɔɔng í búgúlig ja gaád. Né ndeé ikûl ishús í mú nə ŋkul jee mpu gwo ja bwé lɔ micilyá mí *búúd ɔ micúndé yí. Nyə a sá ná í búgúlig shú ná bwé búgúlag nyə, bwé sá nyə mágwág. ²⁷ Nyə Zembî muud ngwúd nə ngwûdjí nə fɔg yé, nyə wé ngwág gúmá kandugə á kandugə nəcé sá Yésus-Krîst nyə a sá yí. Amen.

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə buud ó Kòrênt yé Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú Kòrênt yí

Kòrênt nyə á bæ ηgwála Ogurêk. Ja Pwôl nyə á ηgə sá njəənd yé áβεê yí, nyə a já Kòrênt ηkúmba mbû nə kál (Mis 18.1-18). Ja jəəng wə nyə á fwə mísəən yí.

Ja Pwôl nyə shîn wú Kòrênt yí, nyə á bii məkál ija ija, mə njúl mə ákənd lám gwôw. A mú ka cilə óbúgula ə nûη okálaad jee wós ónə, óbá wá cínəηg wə búśə wa Kálaad Zembî dí wá.

Nə ndeé, nyədəí kálaad ashúshwóógú á Kòrênt dí, ja á mə shîn báda bwo, a yə Zembî akíba yí (1.1 nə 1.9), a ηgə cwîny óbúgula nə bwə kú bíd nə mbéégí mənəkəəmú í ηgəg nə bæ mpédúgá nyən (1.10 nə 4.21), bwə sáág nə janğa í shínúg mpédúgá nyənúd (lúú 5), bwə yówug dülə kə nə milésú məmpraánzə mə milésú mə búúd bwə aηgê nə *búgula Zembî wád (6.1–6.11). A mú ka féel váal krísten mə jéla nə də balan nə nyúúl nyé yí (6.12–6.20), a mú ka zə bəsa bwo mishíli bwə á ηgə shíle nyə myá:

- (1) shíli í dúgyá nə bâ yí (lúú 7);
- (2) sá í dúgyá nə ocúdu ó mátúnuga yí, nə váal bwə dúg cugə nə buud bí kú búgula Zembî yí (8.1–11.1);
- (3) váal ísəηgyá í okrísten nə idəw í Zembî í jéla nə də s̄y yí (11.2-34);
- (4) isâ Nkəηkê Shíshim mə də yə búúd ηkul nə bwə dúg sá yí (lúú 12 kə wós lúú 14);
- (5) nə váal mímbimbə mí bá gwûm yí (lúú 15).

Nyə á ka shínal kálaad nə baalé məkál (kwásúlə mwaanê, nə byé íyuug

nyə á ηgə bæ nə ndí yí), nə məbáda (lúú 16).

Məbáda

¹ Nə mə Pwôl, nə mwááηg Sostên, sá wə mə cílə kálaad éga. Mə Pwôl íí, Yésus-Kríst nyə a jôw mə, a sá ná mə bág *muud lwámá yé nda Zembî nyə á ηwa cígúla ná. ² Sá ηgə cilə *Də lú óbúgula ó Zembî dí Kòrênt yí, bí buud Zembî nyə a sá ná bí bág minkəηkê mi búúd nəcé binónη *Kríst Yésus bí mú mbádúgá wá. Nyə a jôw bí shú nə bí bág minkəηkê mi búúd, binónη buud bēsh búśə íkúl íkúl bwə ηgə kámb jínə mə Yésus-Kríst məjəgula dí wá, Yésus-Kríst Cwám̄ba á sánónη. ³ Sósónηgú wúsú Zembî bâ Cwám̄ba Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə nə bí ηgəg nə cugə nə shee.

Pwôl mə yá Zembî akíba

⁴ Mə ηgə yə Zembî waamə akíba ja jēsh shú dún nəcé mpaam á mə sá bí kwon mə Yésus-Kríst dí yí. ⁵ Mə ηgə yə nyə akíba nəcé a mə sá ná bí bígúg məzhíí mēsh kwon mə Yésus-Kríst dí, bí bíg nə məkál mə mílósú*, bí bíg nə mpúyá. ⁶ Ntó mə lwó nə bí a mə mpu magulə sá jēsh sá á jaaw bí shú mə *Kríst yí. ⁷ Í mú ná, nda bí ηgə bwánd nə Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst zág lwóya nyúúl nə, bí mú nə isâ í yána mə Zembî, tə ηgwúd nə ηgwúd kú fúfə. ⁸ Nyə wə mə bá ηgə ləlushi bí nə ndeé kə wós məshínéd, bí mú bá bæ kú nə sá məjuma jwôw mə Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst, məma jwôw dəəηg. ⁹ Zembî muud mə jôw bí nə bí cágəg səηgí nə Mwân yé Yésus-Kríst Cwám̄ba íshé yé jì abúgúlag.

Mbéégí d̄ə á Kòrênt

¹⁰ Bwaanη, oshwon, jínə mə Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst dí «Bí bēsh dugá bæ cún; mbéégí mənəkəəmú í á jélayé nə də bæ mpédúgá nyín. Yidagá bæ leedyá mbií á nə sá jēsh dí, bí bēsh də bæ nə tédúgá ηgwúdâ, bí də ηwa cígúla ηgwúdâ.» ¹¹ Bwaanη, mə

1:1 Gal 1.1 Sostên: Mis 18.17   1:2 2Kr 1.1; Mis 18.1   1:5 2Kr 8.7   * 1:5 Nkəηkê Shíshim ηgə sá nə bí lásúg má.   1:7 2Te 1.7; Tit 2.13   1:8 Flp 1.6; 1Te 3.13; 5.23   1:9 10.13; 1Te 5.24; 2Te 3.3
1:10 3.3; 11.18; 2Kr 12.20; Ifz 4.2-6; Flp 2.2; Yuá 17.21-23

lás ntó nácé bósól búúd wâ njów má Klowé bwá má jaaw mə ná bí ηgə bə nə ozhuyá mpédúgá nyín. ¹² Sá má ηgə cœel ci yí jí ná bí mú ηgə lás nún, nyíga ná: «Μεε ηgə bɛ Pwól», nyíga «Μεε ηgə bɛ Apolos», ηgwól ná: «Μεε ηgə bɛ Séfas», ηgwólúgá ná: «Μεε ηgə bɛ *Kříst.» ¹³ Ye buud bí nə ηkul ba Kříst məkəw məkəw? Ye Pwól wá bwá á bwambələ kwolós dí shú dán yé? Ja bí á ηgə duwan yí, ye bí á ηgə duwan jíná má Pwól dí? ¹⁴ Mə yə Zembî akíba nácé mə a shígé duu tɔɔ muud nún bídí, səsaaalê nji Křispus bá Gáyus. ¹⁵ Ntó, muud cugé nə ηkul ci ná bí á ηgə duwan jíná dáámud. ¹⁶ Mə má nywa wusa, mə á duu námá Stefanas bənôn buud ɔ njów yé. Mə abúgúláyé ná mə a shí nyiηgə duu ηgwól múúd. ¹⁷ Nácé Yésus nyə a shígé ntí mə ná mə zág ηgə duu buud. Nyə á ntí mə ná mə zág ηgə jaaw Jɔjɔ Kéel, mə zág ntâg ηgə jaaw dwo, kú bə nə fəg búúd ɔ kaand bwá də lás mikaand nə ndí yí, nácé shwiy Kříst nyə á yə kwolós dí yí í á bá bə nda sâ cúgə nə mfíí yí.

Shwiy mə Yésus-Kříst í lwó fəg má Zembî

¹⁸ Mpugá ná lân shwiy Yésus nyə á yə kwolós dí yí wí sá íkás shú bəηg búúd bwá ηgə jimb wá; nji, í njúl ηkul má Zembî shú shé bāη buud Zembî ηgə cəg† wá. ¹⁹ Sá jəηgú, Micilyá mí ηgə ci gwo ná:

Mə bá céég búúd ɔ fúg fəg nyán,
mə sá ná mifeeshá búúd bwá ηgə faas
myá
mí bág cwúdugú.

²⁰ Ká muud fəg nyə é nyiηgə lás ci ji? Yíguli məcɛɛ nyə é ci ji? Lás mikaand á mwôw mága nyə é ci ji? Ngaá ná Zembî má sá ná buud ɔ shí ga fəg nyán í bág sá íkás í? ²¹ Jí ná, Zembî má lwóya fəg nyé. Nji buud bwá má ca balan nə fəg á buud ná bwá wámúblé Zembî ná ndéé,

bwá akúmáyé. Zembî má ka dúg ná á balan nə lân sá ηgə bwiηg yí shú ná á cəg búúd bwá ηgə *búgula wá; lân sá ηgə bwiηg wəηgú buud bwá ηgə ηwa wo nda sâ íkás. ²² Oyúden bwá jii dúg *máshimbá, Ogurêk bwá ηgə sɔ fəg; ²³ nji sá bāη sá ηgə cúnda *Kříst bwá á bwambələ kwolós dí yé. Cúnda wəηg wúsə sâ málwiy shú *Oyúden, í njúl sá íkás shú Ogurêk. ²⁴ Nji, Kříst ji ηkul nə fəg má Zembî shú búúd Zembî má jôw wá, tɛem bə Oyúden, tɛem bə Ogurêk. ²⁵ Nácé kúl búúd bwá dúg ná Zembî jisə kás yí, ikás yā cínəηg bísə nə fəg ntɔ búúd fəg nyán, kúl búúd bwá dúg ná Zembî má bə nə iləm yí, iləm yā cínəηg í lal ηkúl, ntɔ búúd ηkul nyán.

²⁶ Bwaəηg, tédúgágá ná sá bí á də bə jaá Zembî nyə á jôw bí yí. Gwoηg jín í á bə, kú nə zhwog buud bwá mbíd fəg á shí ga, kú nə zhwog inkácid í búúd, kú nə zhwog buud bwá á byél ófwámé búúd dí wá. ²⁷ Nji, Zembî nyə á yida féesh isá í íkás yā shí ga shú ná a wá búúd ɔ fúg shwôn, a féesh isá í cúgə nə ηkul shí ga dí yí shú ná a wá isá í álal-ηkul shwôn. ²⁸ Zembî nyə á féesh isá í cúgə fwámé isá shí ga dí yí, isá búúd bwá mpyēny yí, isá bwá ádé kənd mísh yí. Nyə a féesh byo shú ná a sá ná byəηg búúd bwá ηgə dúg ná fwámé isá yí í bág ocwúdugú. ²⁹ Nyə a sá ntó shú ná muud kú ηkēny nyúúl nyádí míshúd. ³⁰ Zembî wə nyə a sá ná bí bág buud ɔ Kříst Yésus, Kříst músə bə fəg má Zembî shú dúsú; nyə wə má sá ná shé bág otútəlí ɔ búúd mísh má Zembî dí, nyə wə má sá ná shé bág minkēηkē mí búúd, nyə wə a tɔ tāη shú ná shé wúg mányámá má *mísámúd. ³¹ Zembî nyə a sá ntó shú ná í bág nda jí cilyá Kálad Zembî dí ná. Jí cilyá ná: «Muud mə céél bəgəwa yé, bəgəwag nə sá Cwámaba nyə a sá yí».

1:12 3.4 Apolos: 3.5-6, 22; 4.6; 16.12; Mis 18.24; 19.1 Séfas: 1Kr 3.22; 9.5; 15.5; Gal 2.9, 11-14; 2Kr 10.7

1:14 Křispus: Mis 18.8 Gáyus: Rom 16.23-24 **1:16** Stefanas: 16.15 **1:18** Rom 1.16; 2Kr 4.3 † **1:18** cəg múúd: Í ké ná, Zembî mə yíl múúd mányámá má mísámúd, sá ná a cúgəg cəg á céel yí. **1:19** 3.18-20; Rom 1.22 **1:19** Iza 29.14; Zhb 12.13, 17; Iza 19.12-14; 44.25 **1:21** Rom 1.19-20 **1:22** Mat 12.38; Yuá 4.48; Mis 17.18, 32 **1:23** 2.14; Gal 3.1; 5.11 **1:24** 1.18; 2.5; Kol 2.3 **1:25** 2Kr 13.4 **1:26** Yuá 7.48 **1:27** Rom 12.16; Zhk 2.5; Luk 1.51-53; 6.20 **1:30** 2Kr 5.21 **1:31** Zhe 9.22-23; 2Kr 10.17; 11.30; 12.5; Ifz 2.9

2

Pwòl nya a shígé ngə lás nə fəg kaand

¹ Bwaanɔ, ja má á zə nŭŋ bídí má á zə ngə cúndə *ndím̄ba má Zembî yí, mə a shígé zə ngə cúndə nə mpúyá kaand búúd ɔ shí ga, ŋkí ntâg fəg nyáŋ. ² Mə a shígé cɛel lás gúl sá shús nŭŋ bídí, mə a lás nji sá í dúgyá nə Yésus-Kríst yí, Yésus-Kríst bwə á bwambələ kwolós dí yé. ³ Mə á bə ntâg nŭŋ bídí mə njúl nə iləm, nə ifwaas, mə ngə lilya. ⁴ Njígúlá má á də jígúli bí yí, nə cúndə má á də cúndə yí, í á shígé də bə nə iciyá yâ fəg kaand í də teeg búúd milâm yí. Nkɛŋkɛ Shíshim wə nyə á də balan nə ŋkul nyé də báásələ iciyá byâm. ⁵ Í á bə ntó shú nə búgə jín í bəg kú kə bɛ fəg á buud, í yídagú bɛ ŋkúl má Zembî.

Pwòl mə lwó fəg mə Zembî

⁶ Tɛɛm bə ntó, kéel sá ngə bwiing yí dúsə fəg shú búúd bwə má fifə cug krísten dí wá. Nji í cugé fəg á buud ɔ shí ga, kú bə fəg micí myâ shí ga, micí jiya ícɪ ján í wál bá zə jimb myá. ⁷ Nji sá ngə cúndə fəg mə Zembî í á də bə kú fwo búgúli, buud kú fwo mpu yí. Zembî nyə á bwey kwəmsa fəg nyəngú shí ga kú fwo tééd, nyə á kwəmsa nywo ná a bá sá nə sá ŋwág gúmá. ⁸ Kú nə tɔɔ cɪ* ŋgwúd nə ŋgwúd á shí ga í á mpu fəg nyəngú. Bwə á mbâm mpu nywo, bwə á shígé nywá bwambələ Cwamba á milwanə kwolós dí. ⁹ Bɪ má dóg sá Zembî nyə a sá ní? Jí námə nda Mícilyá mí ngə cɪ ná: Sâ jús í á shígé bwele dág yí, lwə kú bwele gwág yí, sá í á shígé bwele wóós lâm má múúd dí yí,

Zembî nyə á kwəmsa gwo shú búúd bwə ngə cɛel nyə wá.

¹⁰ Sə bân wə Zembî nyə a sá nə sá mpúg sá jəngú nə ŋkul á Shíshim yé wá. Jísə ntó, Shíshim í də sɔ nə í mpúg sá jêsh, tɛɛm bə isâ í shwoó Zembî jí

nə ndi nyé dí tédúgád yí. ¹¹ Nda sá buud, zə jí ná nə ŋkul mpu isâ ŋgwól múúd ngə téduga yí? Ngaá nji *shíshim mə múúd wəngú nyəmfwó? Jí námə mbií ŋgwúd wəngú nə Zembî; muud cugé nə ŋkul mpu isâ Zembî ngə téduga yí, nji Shíshim má Zembî wə í mpú. ¹² Sə bân, Shíshim sá á lág yí í cugé shíshim á shí ga; sá á lág Shíshim má Zembî, Zembî nyəmfwó nyə á nti sá wə shú nə sá mpúg isâ á má yə sá mpáam nyé dí yí. ¹³ Sə ádé lás lésú isâ byəngú nə fəg kaand á shí ga. Iciyá í lésú bísú, Shíshim má Zembî wə í də jígúli sá byo, sá ka də balan nə iciyá í Shíshim dúlə féég isâ í Shíshim. ¹⁴ Nji, muud cugé nə Shíshim má Zembî yé nyə ádé magələ isâ Shíshim má Zembî í də nti búúd yí; isâ byəng bísə isâ í íkás shú dé, a cugé nə ŋkul wambələ byo, nəcé bwə də wambələ byo nə Shíshim. ¹⁵ Muud ngə bɛ Shíshim má Zembî yé, nywáá má də wambələ sá jêsh; nji, muud kú wambələ nyə. ¹⁶ Cilyá wúsə Kálad Zembî dí ná: «Zə má fwó mpu tédúgá má Cwamba? Zə jí nə ŋkul cwíny nyə?» Ká, sá báá sá bí nə tédúgá má *Kríst.

3

Okrísten wâ Kòrênt bwə á bə ná bwân ó ntombú búgád

¹ Bwaanɔ, mɛɛ mə a shígé bə nə ŋkul mə lás nə bí nda má jí nə ŋkul lás nə buud bwə ngə bɛ Shíshim má Zembî wá ná. Mə á ngə yida lás nə bí nda mə ngə lás nə buud bwə ngə ná bɛ isâ yâ shí ga wá, mə á ngə ŋwa bí nda íkúkény cug krísten dí. ² Mə á ngə yə bí mənyá má bəl, kú bə fwámé ídâw. Nəcé, bɪ a shígé bə nə ŋkul mə kwág fwámé ídâw. Wóós námə nə kíkídíga, bí cugé nə ŋkul kwag byo, ³ nəcé bí ngə ná bɛ isâ yâ shí ga. Ja bí ngə ná bə, ŋgwól mpii ŋgwól, bí ngə bə ozhuyá biméfwó nə biméfwó yí, ngaá nə bí ngə ná bɛ isâ yâ shí ga?

2:1 1.17 2:2 1.23; Gal 6.14 2:3 Mis 18.9; 2Kr 10.1, 10 2:4 4.20; 1Te 1.5 2:5 1.18, 24 2:7 Rom 5.2; 2Kr 3.18; 4.17; Kol 1.26 2:8 Luk 23.34 * 2:8 cɪ á shí ga: Iciyá íni í ngə námə cɪ mənkul mə Sátan má ngə kung shí ga dí má. Wo jí nə ŋkul dág námə Yuá 12.31. 2:9 Iza 52.15 2:12 Rom 8.15 2:13 2.4; 12.10 2:14 1.18, 23; Yuá 3.5-12; 2Kr 3.14-18 2:16 Iza 40.13; Rom 11.34 3:1 Yuá 16.12 3:2 Heb 5.12-13; 1Pr 2.2 3:3 1.10-11; Gal 5.19-20 3:4 1.12

Ngaá ná bí ngə kyey kuú njəənd búúd bwá ngə bɛ iyéésh byán wá? ⁴ Nəcə í ngə bæ nŭŋ ná, nyân ná: «Mεε ngə bɛ Pwôl», nyân ná: «Mεε ngə bɛ Apolos.» Ja bí ngə sá ntó yí, ngaá bí ngə sá nda ozhizhe ɔ búúd?

⁵ Apolos ji ná jí? Mεε Pwôl mə ji jí? Ngaá osóol ɔ mäsáal Zembî nyə á nti shú ná bi búgúlág nyə wá. Sá á ngə sêy, muud yêsh ngə sá nda Zembî ngə yə nyə ŋkul ná a sáág ná. ⁶ Mεε mə á bɛ mpəg, Apolos zə myεεg májúwó. Nji Zembî wá nyə a sá ná mpəg í kǫg. ⁷ Ntó, muud nyə ámə bɛ mpəg yé cugé tɔə sâ; nyɔɔŋg nyə ámə myεεg májúwó yé kú námá bæ sâ; Zembî muud nyə ámə sá ná mpəg i kǫg wá jí sâ. ⁸ Muud mə bɛ yé, nə muud mə shwú májúwó yé bwá təl cé ŋgwúd. Zembî mə bá fáágulə múúd yêsh námá nda nyə á sêy ná. ⁹ Nəcə, sá ngə sɛɛŋgya ngə sá Zembî iséy byé. Bi básə fambá mə Zembî, bi básə námá málwǫga mé.

Okrīsten bí nda njów

¹⁰ Mpaam mə Zembî wá í á sá ná mə bəg nda muud málwǫga á ikán. Ntó, mə á lím njów, bóól búúd bwá ngə lwǫ límuga jɔɔŋg dí gwôw. Nji, muud yêsh mə zə lwǫ cínɔŋg yé ká káálúgə nə mbií á ngə lwǫ yí. ¹¹ Muud cugé nə ŋkul zə nyiŋgə lím gúl límuga íshús; límuga jí námá nji jɔɔŋg í bwéy bæ ni, nji Yésus-Krīst. ¹² Í yidá bæ ná, bóól búúd bwá ngə lwǫ límuga jɔɔŋg dí nə or ŋkí kwóógú bwá də lúlə *mwaanê nə ndí yí, ŋkí ijimá í mákwóógú, bóólúgá lwǫ nə ilí, ŋkí mimbwu, ŋkí ntág bíl íkáá, ¹³ nji, jwôw mə *Krīst* í, sóólúgú múúd yêsh ngə sá yí í bá nyîn ná ngəŋ. Nəcə, í bá cǫ kuda dí jwôw dɔɔŋgú, kuda í bá zə lwó iséy í múúd yêsh, í mú nyîn ŋkí jí fwámé iséy. ¹⁴ Sóólúgú múúd nyə á sá lwǫlə dí yí í ká bá bæ kú jígə, muud wɔɔŋgə bæ nə mpóógú. ¹⁵ Nyɔɔŋg yé sóólúgú í bá shîn jígə yé, a bá shúb

mpóógú; nji nyəméfwó mə bá faam nda muud mə faam kuda dí yé.

¹⁶ Bi ampúyé ná bi básə *Mpáanzá Zembî? Bi ampúyé ná Shíshim mə Zembî í njul bídí? ¹⁷ Ŋkí muud mə céég Mpáanzá Zembî, Zembî mə bá námá céég nyə. Nəcə, Mpáanzá Zembî nyísə nji shú mə Zembî, bí wə básə njów wɔɔŋg.

¹⁸ Muud kú ngə shiig nyúul. Ŋkí ŋgwól múúd mə tédúgá na bídí ná a ji nə fəg, mbií fəg á cəg gaá, muud wɔɔŋg yídag mpu ná fəg nyé nyísə ikás mísh mə Zembî dí, ja jɔɔŋgú a mú bæ nə fwámé fəg. ¹⁹ Nəcə, sá búúd ɔ shí ga bwá dúg ná jisə sá fəg yí, Zembî mə dúg gwo ná sá íkás. Jísə cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Zembî mə də sá ná buud ɔ fəg bwá bílúg mákəŋ máŋúđ». ²⁰ Í nyiŋgə námá bæ cilyá ná: «Cwamba mə mpú búúd ɔ fəg mitédúgá myán, a mpú ná mísə ocwúd». ²¹ Nda jí ntó ná, muud kú bεεg ŋkény nyúul nəcé bálə nə wónǫ nə bóól búúd. Mpugá ná isâ byêsh bíšə isâ bín. ²² Pwôl, Pwôl wán; Apolos, Apolos wán; Séfas, Séfas wán; tɔə shí ga, shí nyîn; tɔə cəg, tɔə shwiy, tɔə isâ yá cəg ga, tɔə byɔɔŋg yá cəg zág yí, byêsh bíšə isâ bín. ²³ Bi bāŋ bí básə buud ó Krīst, Krīst mə Zembî.

4

Nji Yésus wá mə bígás Pwôl

¹ Ntó, dúgúgá sá ná sá básə osóol ɔ mäsáal ó *Krīst, ná Zembî nyə á yə sá mbag ná sá cúndág isâ í á də bæ shwoó dí, nyə á mə sá ná sá mpúg yí. ² Nə ndéé, ja bwá mə yə múúd mbag yí, sâ bwá də bul jii dúg yí jí ná a sáág iséy byé mbií Mása mə jí yí. ³ Nda mə, tɔə bi mə bigas mə, tɔə wúl njów mílósú í bigas mə, sá jɔɔŋg í acíyé mə tɔə sâ. Məméfwó mə abígásé námá máméfwó. ⁴ Mə aŋgə nə mpu ná mə mə sá gúl sâ májumā. Nji, ntó cugé ná mə ji kú nə wôŋ. Nji, muud ngə

3:6 Mis 18.4, 11, 24-28   **3:8** 4.5   **3:9** Mat 13.3-9; Ifz 2.20-21; 1Pr 2.4-6   **3:10** 1Kr 15.10   **3:11** Iza 28.16; Mis 4.11-12   **3:13** Rom 2.6; 2Kr 5.10   * **3:13** Jwôw mə Krīst: Dúsə jwôw á bá zə sámb búúd ɔ shí ga mílósú yí.   **3:15** Yúd 23   **3:16** 6.19; Rom 8.9, 11, 15; 2Kr 6.16; Gal 5.25; 1Pr 2.5   **3:18** 4.10   **3:19** Zhb 5.12-13; 1Kr 1.20   **3:20** Sôm 94.11   **3:22** Rom 8.38   **3:23** 15.28; Rom 14.7-9   **4:2** Luk 12.42   **4:4** Sôm 143.2   **4:5** 3.8; Sôm 139.1-12; Rom 2.16

bigas mə wə Cwámba. ⁵ Gwə wə jí ná, kúgá sámb múúd lésú té fwála dɔɔŋg í afwóyé wóós yí. Kúgá sámb té Cwámba nyá afwóyé nyiŋgə zə yí. Nəcə nyə wə mə bá zə sá nə isâ bí íshwoo yídúgúd yí í nyínúg nə ɲgəŋ, mítédúgá myâ milâm mí mpúyúg; nə ndɛɛ, Zembî mú yə muud yêsh máshwúmb mə jálá nə nyə má.

⁶ Bwaanɲ, mə mə ɲgə ɲwa iyuug íni byêsh sá Apolos dí shú nə bi jígúg sá kaaná í ɲgə ci yí, ná: «Muud nyə ajáláyé nə ntɔ sá jí cilyá yí.» Mə cɛel ci ná, shú dúsú sá Apolos í, muud nyə ajáláyé nə bəgəwa nə ɲgwól ntɔ ɲgwólúgá. ⁷ Zə nyə á fwo jaaw wo nə wó ntɔ bóól búúd? Jáyé sá wó jí nə ndí nə bwá á shígé yə wo yí? Nkí sá jêsh wó jí nə ndí yí, bwá á yə wo, nəcé jí wó ká ɲkêny nyúúl nə ndí nda bwá á shígé yə wo yí? ⁸ Bí ɲgə téduga nə bi mú nə sá jêsh bí mə jí yí, bi mú lwándúlá nə íbwádán í Zembî, bi mú nə ijwúga, sə bəŋ kú nə ndí. Bi ɔ nywá ka bə nə ijwúga fwámé bə, sánɔŋ bí bêsh sə bəg nə byo. ⁹ Ká í yidá bə nda Zembî mə təl sə bəŋ *buud ɔ lwámá zhúgúlá sámbá, nda buud cígúlá í mə bə nə bwá jəlá nə yə wá. Məsú mántágula mə músə á zəgá-dúg, tɔə mísh mə búúd dí, tɔə mísh mə *wəéŋgəles dí. ¹⁰ Sə mú nda mikás nəcé Kríst, bi bəŋ ntəg nda mífufúgú nəcé bələ búúd ɔ Kríst. Sə mú nda itag-bwool, bi bəŋ nda minɲkɲkúlá. Bi mú ɲgə ɲwa gúmá, sə bəŋ ɲgə bwəma nə mpyóŋ. ¹¹ Wóós nə wəla ga, sə ɲgə yə nə zha yə nə shwáásúlə miná, sə fúfə nə mikáándá. Sə ɲgə bwəma nə bígá, sə ɲgə cugə nda minjé-gwəw. ¹² Sə ɲgə wáduga sɛy nə məbwə məsú shú nə sə bəg nə isâ. Muud nyə ámə lwíy sə yé, sə bwádan nə nyə; kúl bwá lwó sə cúwálí yí, sə máánd milâm. ¹³ Buud bwá ámə ntáma sə jínə wá, sə ci bwo iciyá í cwéel bwo milâm yí. Wóós nə kíkídíga, buud ɔ shí bwá ɲgə ɲwa sə nda isâ í kund, nda shíd məwúda.

Pwól jí sósɲgú

¹⁴ Mə anɲə nə cilə bí isâ íni nə mə cɛel wá bí shwôn. Mə ɲgə yida sá nə bi mpúg kuú ɲjənd bí mə jálá nə kyey yí, nəcé bi búsə mə bwân mə búl cɛel wá. ¹⁵ Nəcə, bí tɛem bə nə buud məwúm mə otóshin bwá ɲgə lwó bí cug krísten, bí cugé nə ncúlyá osósɲgú, mə muud mə á zə bí nə Jɔjɔ Kéel yé mə wə jí sósɲgú wán kwon mə Yésus-Kríst dí. ¹⁶ Nda jí ntó nə, oshwon, ɲgəgá nə yagula mə. ¹⁷ Gwə wə í sá nə mə ntíg bí Timoté, mwân waam mə búl cɛel yé; a jí mə abúgúlág cug krísten dí. Nyə wə nyə é zə sá nə bi bəg kú wusa kuú ɲjənd mə ɲgə kyey cug krísten dí yí. Kuú ɲjənd wəɔŋgá wə mə ɲgə jígúli mádɔ mə óbúgula məsh kúl jêsh yí. ¹⁸ Bóólúgá búúd bwá ɲgə ɲkêny mənyúúl nda sá bwá cí nə mə abulé ná kwo zə nŋ bídí. ¹⁹ Nji, ɲkí Cwámba mə magalə, mə wál bá zə wóós bí nŋ. Mə é ka bá zə mpu búúd bwá ɲgə ɲkêny mənyúúl óni; mə abulé zə mpu nji iciyá í lésú byán, mə bá bul cɛel mpu ɲkí ɲkul mə Zembî nyísə bwádí ícugud. ²⁰ Nəcə, Faan mə Zembî í cúgə sá á lésú mpu, dúsə sá ɲkúl. ²¹ Bí mə jíi nə jí? Ye mə zəg nŋ bídí nə lwón, ye mə zəg nə cɛelí nə lám nə shɛɛ?

5

Okrísten bwá ajáláyé nə bə nə janɲa

¹ Ləŋ mə bul shín kyey kúl jêsh nə janɲa í ɲgə sɛy nŋ bídí. Nə dāŋ janɲa dúsə nə, tɔə ikúl í ampúyé fwámé Zembî yí í anɲə nə sá dwo. Bwə ɲgə bwiiŋg nə ɲgwól múúd a bídí sɛɲgyá ɲgə cugə nə mudá mə sósɲgú. ² Bí ɲgə ná ɲkêny mənyúúl? Sósúlúgú wəɔŋgá kú yidá cey bí lámúd nda shwiy? Nɲgá í jíi nə í cɛyug bí lámúd, bi yílúg muud wəɔŋgá bídí sɛɲgyád? ³ Mɛɛ jām kóómb dí, tɛem bə nə mə cugé nŋ bídí, *shíshim wām wí nŋ; mə mə bwey sámb lésú wəɔŋgá nda mə jí nŋ. Mə mə sámb nə muud mə sá

4:7 Gal 6.3 4:9 Rom 8.36; Heb 10.33 4:10 2Kr 11.23-29 4:10 3.18 4:12 Luk 6.28; Mis 7.60; Rom 12.14 sɛy: Mis 18.3 4:13 Mit 3.45 4:15 Gal 4.19 4:16 11.1; Flp 3.17; 1Te 1.6 4:17 Timoté: 16.10; Mis 16.1; 2Kr 1.1 4:19 ɲkí Cwámba mə magalə: Mis 18.21; Zhk 4.15 4:20 2.4; 15.24 4:21 2Kr 1.23; 13.10 5:1 Ləv 18.8 5:2 6.12; 10.23 5:3 Kol 2.5

sóólágú wəɔŋ yé má jág sâ. ⁴ Ntó, ja bí é nyiŋgə sɛɛŋgya jíné má Cwám̄ba Yésus dí, shíshim wâm í é sɛɛŋgya nə bí, Cwám̄ba wúsú Yésus mə bá lwóya ŋkúl nyé. ⁵ Í jii ná bi bédug *Sátan muud wəɔŋgâ mábwád, a ntámág nyə nyúúl ná ndéé, *jîm jé í mú bá *dúg cug jwôw má Cwám̄ba. ⁶ Bi ajáláyé ná nə ŋkêny mányúul. Bi ampúyé ná búbaalé *ləvur bíbíyá í d̄u sá ná mbulyá ŋgug wêsh í bádúg ð? ⁷ Yílágá ləvur† acwúlû shú ná bi bóg mbulyá ŋgug ágúgwáan. Nəcə bi mú kú ná nə ləvur. Bi mú ntó nəcə bwé á shí bwey cígə *Mwâ Ncwəmbɛ á Páska íshé, mwâ ncwəmbɛ wəɔŋg wə *Kříst. ⁸ Ntó, shé kúgá ná sá *Páska wəɔŋgú nə bów-bôw tédúgá nə gwólə lâm: ləvur acwúlû wə ni. Shé yídágá sá nyə kú nə sâ á shweelúg, nə lâm óbúbálé: buléd á kú nə ləvur wə ni.

⁹ Mə á cilə bí ŋgwól kálaad dí ná binón buud ó jaŋga bi kú d̄u kéya. ¹⁰ Mə a shígé cɛel cí ná bi bóg kú ná bwelɛ shísh kúná-kúnə nə búúd ɔ jaŋga bēsh wā shí ga, tɔɔ buud bēsh bí nə yéesh bálə nə məbii wá, tɔɔ buud ɔ mándá, tɔɔ bəɔŋg bēsh bwé ŋgə yə ozembî ó áyadúg gúmá wá. Mbô! Í ká bə ntó, mpu ná bi má jəlá nə wú shí gaád. ¹¹ Mə á yida cí ná bi kú d̄u kéya nə buud bí ná: nyâŋ ŋgə cí ná a jii mbúgula, a ŋgə nyiŋgə sá jaŋga; nyâŋ ŋgə cí ná a jii mbúgula, a njúl nyiŋgə bə nə yéesh bálə nə məbii; nyâŋ ná a jii mbúgula, a ŋgə nyiŋgə yə ozembî ó áyadúg; nyâŋ ná a jii mbúgula, a dúgə nyɛeg búúd; nyâŋ ná a jii mbúgula, a njúl nyiŋgə bə shwíge məlwəg; nyâŋ ná a jii mbúgula, a dúgə nyiŋgə mánda búúd nə isâ byáŋ. Mimbii mi búúd míni, bi kú sɛɛŋgya nə bwo, binón kú də səŋ ídâw ŋgwúdu. ¹² Ye sá wə búsé ná sá sámbúg buud bwé cúgə *Dɔ dí wá milású? Ngaá ná buud wá Dɔ dí cwû wə bí má cígal milású wá? ¹³ Buud bwé cúgə Dɔ dí wá, Zembî wə má bá sámb

bwo myáŋ milású. Kagá yíl bów-bôw múúd bídí gwoonɔd.

6

Ishwáman yâ mpádúgá buud ó Zembî

¹ Nkí ŋgwól múúd á sɛɛŋgyá jín má bə nə lésú nə ŋgwól, jí í mpú sá ná a lúgə kə nə lésú búúd ó Zembî dí, a bálé kə nə ndî ná ikúl ishús í kág sámb yí? ² Ye bi ampúyé ná buud ó Zembî bwé bá sámb búúd ɔ shí milású? Ká, ŋkí bi wə má bá sámb búúd ɔ shí milású, ye ilúlású yâ mpádúgá nyín wá í káád bí ŋkul yí? ³ Ye bi ampúyé ná sá má bá sámb *wəéŋgəles milású? Ká ŋkəməsa nə milású myâ isâ í shí ga! ⁴ Nkí bi má ka bə nə milású myâ isâ í shí ga, ye buud *Dɔ lá óbúgula í dúg ná ozhizhe wá bwó wá bí má kə dúg ná bwé sámbúg bí milású myəɔŋg wá? ⁵ Bi má jəlá nə gwág shwôn nə sá má ŋgə cí ga. Ye sɛɛŋgyá jín jí kú nə tɔɔ muud jí nə fug yé, muud jí nə ŋkul lás lésú mpádúgá mwân bá *mínyəŋú yé? ⁶ Nə jii! Mwân bá mínyəŋú bwé kə tów míkɔɔd dí? Bwé bálé ntág kə tów míkɔɔd myəɔŋg dí óhááden dí! ⁷ Mpugá ná dúlə bə nə ishwáman ntúni mpádúgá nyín, bi má bwey ku wə ni. Nəcə jí bí búsé ŋgwól kú jísəw ŋgwól bé ólíŋgí yí? Nəcə jí bí búsé kú bíd ná ŋkí muud mə déég bí isâ, a déégúg yí? ⁸ Nji, bi wə má yídá sá ólíŋgí, bi wə ŋgə sha búúd isâ; omínyəŋú bún ntág wə bí má sá mísóólágú myəɔŋg wá. ⁹ Ye bi ampúyé ná buud bwé sá ólíŋgí ntúni wá bwé ábúlé bə nə kəw Faan má Zembî dí? Kúgá shiig mányúul: buud ó jaŋga, nə bəɔŋg bwé ŋgə yə ozembî ó áyadúg gúmá wá, nə buud bwé sá míncəmb wá, nə budúm bwé má ŋwa mányúul nda budá wá, nə bəɔŋg bwé sá íland nə bóól búduum wá, ¹⁰ nə ijúwâl, nə buud bí nə yéesh bálə nə məbii wá, nə oshwégye ó məlwəg, nə bəɔŋg bwé d̄u

5:5 1Tm 1.20 5:6 Gal 5.9 * 5:6 Na jii kaaná nda wəɔŋg sá má d̄u cí ná: «Shú ŋgwúdu má d̄u wá bóól bēsh ibwool» yí. 5:7 MmN 12.1-15; 13.7; Yuá 1.29; 1Pr 1.19 † 5:7 ləvur: Oyúden bwé á d̄u yíl ləvur yēsh bwé dí mínjów, bwé də Páska nə ŋgug á kú nə ləvur; ntó má kə ná bwé á d̄u gusa milám myáŋ shú zəlé də Páska. 5:9 Mat 18.17; 2Te 3.14 5:11 6.9-10; 2Te 3.6; Tit 3.10; 2Yn 10 5:12 Mbá 13.6 6:2 Rom 5.17; 2Pr 2.4; Yúd 6; Mbá 1.6 6:7 Mat 5.39-40; Rom 12.17 6:9 15.50; Gal 5.19-21

nyεεg búúð wá, tεεm bæ búúð ɔ mándá, bwé ábúlé bæ nə kəw Faan má Zembî dí. ¹¹ Ntó námé wé bósól búúð wá gwoonɔ jín bwé á bæ yé. Nji, Shíshim má Zembî wúsú í á má gusa bì, sá ná bì bág minɔkɛnkɛ mi búúð, sá ná Zembî dúgúg bí ná otátəlí ɔ búúð lúú má Cwámba Yésus dí.

Baagulə nyúul shú má Zembî

¹² Bósól búúð bwé du ci ná: «Muud ji fúlí ná a sáág sá jêsh á céel yí.» Jí ntó. Nji, sá jêsh dí jí nə ɔkul kwíínd múúð. Bwé du ci ná: «Muud ji fúlí ná a sáág sá jêsh á céel yí.» Jí ntó. Nji, mə abúlé bíð ná ɔkúmba sá í bííg mə kwám. ¹³ Bósól námé ná: «Ídâw bíse shú mwə, mwə shú ídâw. Nə mwə nə ídâw, Zembî mə bá shínal byêsh.» Jí ntó. Nji, nyúúl í cúgé shú jaŋga, nyísə nyúul mə Cwámba, Cwámba jisə Cwámba shú nyúul. ¹⁴ Mpugá ná Zembî nyə a gwúmushi Cwámba yé, a bá námé gwúmushi sə nə ɔkul nyé. ¹⁵ Ye bì ampúyé ná mənyúúl mán măsə ikúl í nyúul má *Kríst? Mə ɔwág kúl nyúul má Kríst mə sá gwo kúl nyúul má múdá jaŋga? Mbô! Í ajáláyé nə bæ ntó! ¹⁶ Ye bì ampúyé ná muud mə ké seɛŋgya nə mudá jaŋga yé nyə é bæ nyúul ɔgwúd nə mudá wəɔŋgú? Jísə mpu bæ cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Bêsh obá bwé é bæ nyúul ɔgwúdâ.» ¹⁷ Nji, muud mə ké fúla ísâ nə Cwámba yé, nyə é bæ *shíshim ɔgwúd nə Cwámba.

¹⁸ Fúndágá jaŋga. Wúl *sám wêsh múúð mə sá yí í ádé bæ nyə nyúúlúð. Nji, muud mə sá jaŋga yé mə du ntáma nyúul nyé nyóméfwó. ¹⁹ Ye bì ampúyé ná mənyúúl mán măsə Mpáánzə má Nkɛnkɛ Shíshim Zembî nyə á yə bí yí? Nkɛnkɛ Shíshim wəɔŋg wúsə bídí mánnyúúlúð. Bì anɔgê ná nə jwú nə biméfwó. ²⁰ Mpugá ná Zembî nyə a wá lal-lal tâŋ shú ná bì wúg míkwámúð; bì má jəlá nə ka yə Zembî gúmá nə mənyúúl mán.

7

Sá í dúgyá nə bâ yí

¹ Shú ísâ bí á cilə mə yí, í nywa nə mudúm jíg kú kúnya nə mudá. ² Nji, í bul jəla nə mudúm yêsh bág nə yé múdá, mudá yêsh nə yé ɔgwúm, buud bwé sásúlág jaŋga. ³ Mudúm nyə ajáláyé nə kaambələ múdá nə nyúul nyé; mudá námé ntó. ⁴ Mudá cugé nə ɔkul balan nə nyúul nyé nda á céel ná, ɔgwúm yé wé jí nə nywo. Námé mbií ɔgwúdú, ɔgwúm cugé nə ɔkul balan nə nyúul nyé nda á céel ná, mudá yé wé jí nə nywo. ⁵ Nɔwól kú ban ɔgwól; ka nji ná bì má bæ cəŋ nə bì mə béégyá ɔkúmba fwála shú ná bì má kənd mílám mājəgəla dí. Fwála dəɔŋg ká námé shín, bì ó nyiŋgə fúla; nəcé bí a bá bæ kú mpu máánd mílám nə ndéé *Sátan mú bwówələ bì. ⁶ Na, mə ayímbəlíyé bì; mə cwíny bí cwínyúg. ⁷ Mpúlə dúg dí, má jii ná buud bēsh bwé jíg nda mə. Nji, muud yêsh jí nə jé sá Zembî nyə á yə nyə yí; nyíga nə jíga, nyímí nə jíímí.

⁸ Má ɔgə ci nə miŋgwam mi búðúm nə mikúsə mí búdá ná, í nywa nə bwé jíg nda má njúl ná, kú béya. ⁹ Nji, í ká bæ ná bwé ampúyé máánd mílám, bwé béyág; nəcé í yida bul jəla nə muud béyág, ntə ná a júgugí nə yéesh.

¹⁰ Shú bəɔŋg bí mímbéyá wá, mə tál mpándí; kú ntəg bæ mə, Cwámba wé má tál mpándí ná, ci mudá kú béégya nə ɔgwúm yé. ¹¹ Múdá ká ntəg béégya nə ɔgwúm yé, a jíg kú ná kə báád; ka nji ná a ké sá ɔkwambələ nə ɔgwúm yé. Ci mudúm kú yíl múdá bâ.

¹² Shú bósólúgá bāŋ, Cwámba dí má cì, mə wé ɔgə ci ja níð ná, ɔkí mbúgəla Zembî jí nə mudá *hááden, múdá má ká cəel ná bá bwé baagulə bâ, a kú beɛg yíl múdá wəɔŋg. ¹³ Nkí mudá wé jí mbúgəla, ɔgwúm nye hááden, ɔgwúm má ká cəel ná bá mudá bwé baagulə bâ, mudá kú beɛg gwú bâ dəɔŋg. ¹⁴ Nəcé,

6:11 Tit 3.3-7; Heb 9.14; 1Yn 1.7

6:12 8.9; 10.23; Gal 5.13; 1Pr 2.16

6:13 Mat 15.17-19; 1Te 4.3

6:14 15.15, 20; Rom 6.4; 8.11; 2Kr 4.14

6:15 12.27

6:16 Mat 2.24; Mat 19.5; Ifz 5.31

6:17 Yuá

17.21-23; Rom 8.9-11; 2Kr 3.17-18; Gal 2.20

6:19 3.16

6:20 7.23; Rom 13.14; 1Pr 1.18-19

7:2

1Te 4.3-4

7:3 Ifz 5.21-29

7:7 Mat 19.11-12; 1Kr 12.11

7:9 1Tm 5.14

7:10 Mat 5.32; 19.9

7:14 Rom 11.16

mudúm jí hááden yé nyə é bæ kúná-kúnə nə Zembî nəcə mudá yé, mudá jí hááden yé nyə é bæ kúná-kúnə nə Zembî nəcə ηgwúm yé. Í mbəm bæ kú bæ ntó, mpu ná bwân bán bwá é bæ shwóg-shwóg nə Zembî; nji, búsə kúná-kúnə nə nyə. ¹⁵ Nji, ηkí nyəəηg jí hááden yé má cœel béégya nə ηgwól, a jee béégya nə nyə; í cúgé mbúgula yímbúli ná a jíg nə bâ dœəηg. Zembî nyə a jôw bí shú ná bi jíg ná shee. ¹⁶ Ntâg námə ná, wœe mudá jí mbúgula yé, ye wo mpú ηkí wo e bá sá ná ηgwúm woó dúgúg cug? Nkí ntâg ná wœe mudúm jí mbúgula yé, ye wo mpú ηkí wo e bá sá ná mudá woó dúgúg cug?

Zembî nyə á ηgə tâl buud icé icé

¹⁷ Sá ηgwúd jí ná, muud yêsh tówúg cé Zembî nyə a tâl nyə yíid, cé nyə á bæ a tál ja Zembî nyə a jôw nyə yí. Cœx má ηgə yə mádɔ má óbúgula mêsh yí, dwó óni. ¹⁸ Nkí Zembî nyə a jôw ηgwól múúd a njúl síya ábiwáág í*, muud wœəηgú jíg nə ábiwáág yé. Nkí Zembî nyə a jôw muud a kú bæ síya ábiwáág í, muud wœəηgú kú síya ábiwáág. ¹⁹ Síyalə ábiwáág cúgé tœ sâ, bələ kú síya ábiwáág kú námə bæ tœ sâ. Sá jí nə mfíi yí jisə nji bœélə mämpándí má Zembî. ²⁰ Muud yêsh tówúg cé nyə á bæ a tál ja Zembî nyə a jôw nyə yí. ²¹ Nkí Zembî nyə a jôw wo, wo njúl lwaá, kú wá fimâl lámúd nə jiya lwaá gwô. Nji, wó ká dúg zhíi ná wo bég fuli, wo bœ zhíi nyœəηg. ²² Nəcə ná, lwaá Cwámbe má jôw yí í músə fuli, í dúgyá nə Cwámbe. Ntó námə, nyœəηg *Kríst má jôw a njúl fuli yé músə lwaá má Kríst. ²³ Mpugá ná Zembî nyə a wá lall-tân shú ná bi wúg míkwámúd. Kúgá sá ná bi nyíηgəg bæ mælwaá mə múúd†. ²⁴ Bwaəηg, má nyíηgə ná námə ci nə muud yêsh bwénúg mísh má Zembî dí

cé nyə á bæ a tál ja Zembî nyə a jôw nyə yí.

²⁵ Shú bœəηg búsə ná óncwíyê wá, sâ má zó ci ga í cúgé nə Cwámbe nyə a tâl mpándí; mə cwíny bí tâη nda muud bí bí nə ηkul je shwu nyúul nə ndí yé nəcə Cwámbe nyə a gwág mə ηkúηkwónúlə. ²⁶ Mœe ηgə téduga ntága: ja sá má dúg micúη myá wəla ga yí, mə tédúgá ná í bul jəla nə buud bwá jíg mingwam. ²⁷ Nji tœem bæ ntó, ηkí wo má bá múdá, wo kú bæeg sɔ ná wo gwú bâ. Nkí wo afwóyê bá múdá, wo kú bæeg sɔ ná wo bâ. ²⁸ Nji, ηkí wo bá múdá, wo asáyé *sám; ncwíyê sás má ká kə báád í, nyə asáyé sám. Nji, buud bwá béya wá bwá é bul dúg mínjugú cug gaád; mə ηgə lás ntáni shú ná mə sá ná bi sásúləg minjugú myœəηg.

²⁹ Bwaəηg, mə ηgə ci náaá, fwála í mú kúkúl. Nə ndeé, tééd wəla ga di, buud bí nə budá wá bwá cúgəg nda bwá cúgé mímbéyá; ³⁰ bœəηg bwá ηgə jíi wá, bwá cúgəg nda bwá aηgê nə jíi; bœəηg bí nə mæshusəg wá, bwá cugə nda bwá cúgé nə mæshusəg; bœəηg bwá ηgə kusə wá bwá cugə nda isâ bwá ηgə kusə yí í cúgé isâ byán†. ³¹ Buud bwá ηgə də shí wá bwá cúgəg nda bwá aηgê nə də shí. Mə lás nə bí lésú ni wêsh nəcə shí shé bí nə ndí múús ga í bá cɔ.

³² Má cœel ná bi bég kú nə sâ í kænd bí milâm gwów yí. Muud cúgé mbéyá yé má də kænd lâm isâ í dúgyá nə Cwámbe yíid, a də sɔ nə Cwámbe gwágúg nyə nywa. ³³ Nji, nyœəηg jí mbéyá yé má a də sɔ nə mudá yé gwágúg nyə nywa, a də kænd lâm isâ í shíd, ³⁴ lâm í mú də bæ nyə kœw. Ntó námə wé jí nə mudá yé. Mudá cúgé báád yé, tœ nyœəηg jí ná ncwíyê yé má də kænd lâm isâ í dúgyá nə Cwámbe yíid, shú ná nyâη bég yé mə Cwámbe ncindí nə ncindí. Mudá jí báád yé nyə má də sɔ nə ηgwúm yé gwágúg nyə nywa, a də kænd lâm isâ í shíd. ³⁵ Mə aηgê nə lás ntáni ná mə cœel

7:15 jíg ná shee: 14.33; Rom 12.18; 14.19; 2Kr 13.11; Kol 3.15; Heb 12.14

7:16 1Pr 3.1

7:18 Gal

5.1 * **7:18** Muud jí síyá ábiwáág yé: na ji mwá Yúden.

7:19 Rom 2.25-29; Gal 5.6

7:22 Ifz 6.6;

Flm 16; 1Pr 2.16

7:23 6.20

† **7:23** Kúgá nyíηgə bíd nə mæfəg mə búud má ηgəg nə jwú nə bí. **7:25**

1Tm 1.12-14

7:26 Zhe 16.1-4; Mis 14.22; 1Te 1.6; 3.3-4

7:28 Luk 21.23

7:29 Rom 13.11-13;

1Pr 4.7; Flp 4.5

† **7:30** Muud nyə ajáláyé nə bíd ná gúl sâ í tówúg shwóg nyódí cugəd. **7:31** 1Yn 2.17

7:33 Luk 14.20

kul bí bííd. Í yidá bæ shú mánywa mún. Mə ηgə jii né bi sáág sâ í bul jəla yí, né bi bág buud ɔ Cwámba ncindî nə ncindî, kú bæ kəw.

³⁶ Nkí ncwámá má bul bæ nə yéesh nə land jé, né ndéé a mú cœel nə bwé béyág nəcé a tédúgá nə nyə e jág sá sás dɔɔŋgú ŋkí a bə kú ná bá nyə, ŋkí a dúg nə bwé jəlá nə béya, bwé béyág nda á ηgə jii ná; nyə asáyé sám. ³⁷ Nji ŋkí ncwámá í ηwa cígúlá nyédí lámúd sâ nda cindal nyə, ŋkí a ji nə ŋkul mpu máánd lám bii yéesh jé, á ká ηwa cígúlá nə bá land jé bwé ányŋgəyé ná béya, a mpú sâ. ³⁸ Ntó ji né muud mə bá land jé yé mə mpú sâ, nyəɔŋg mə bə kú bá yé má bul mpu sâ. §

³⁹ Mudá ji cœłlá nə ηgwúm yé té wêsh ηgwúm ηgə ná cəgə yí. Ngwúm má ká yə, mudá kú ná bæ cœłlá, a mú jee bá muud yêsh á cœłl bá yé; nji í jii nə muud wəɔŋg bág muud mə Cwámba. ⁴⁰ Nji, í bul jəla nə a jíg kú ná kə báád. Mœmâm mæcwûŋ wə máni, mə tédúgá nə mə ji námé nə Shíshim má Zembî.

8

Sâ í dúgyá nə ocúdí ó mətúnuga

¹ Bóól ózembî bí ó áyadúg. Bóól búúd bwé ηgə cígə ocúdí ηgə sá ivuguli í ózembî bɔɔŋgú *mətúnuga. Shú sá í dúgyá nə ocúdí ó mətúnuga bɔɔŋgú yí, shé má mpú ná: «Sá bêsh bí nə mpúyá.» Nji, mpúyá wəɔŋg í dɔ sá nə muud ŋkényúg nyúul, í njúl né cœlí í dɔ sá nə gwoɔŋg í lálug búgád. ² Múúd mə ká tédúgá nə a mpú gúl sâ, muud wəɔŋgú nyə afwóyé mpu sâ jí ná fwámé mpúyá yí. ³ Nji, muud mə cœłl Zembî yé, Zembî mə mpú nyə.

⁴ Ná ndéé, shú dálə ocúdí ó mətúnuga má ívuguli í ózembî ó áyadúg íí, sá má mpu nə ivuguli byəɔŋgú í

cúgə tɔɔ sâ shí gaád, ηgwól zembî cugé, nji fwámé Zembî ηgwúd nə ηgwúd. ⁵ Bóól búúd bwé ηgə tédúgá nə ncúlyá ozembî nə ncúlyá micwámba myâŋ mísə. Nji, bíl ísâ búúd bwé ηgə dúg nə ozembî yí í tœem bæ jɔŋ dí, ŋkí ntâg shí ga dí, ⁶ shú shé bân, Zembî ji ηgwúd nji Zembî Sóóŋgú. Isâ byêsh í zhu nyédí, shé ηgə cəgə shú dé. Cwámba ji námé ηgwúd, nji Yésus-Kríst; isâ byêsh bísə nəcé nyə, sá búsə námé nəcé nyə.

⁷ Nji, buud bēsh dí bí nə mpúyá ni. Bóól bwé á má janəwo nə yálə ózembî ó áyadúg gúmá, nə ndéé, wóós nə kidíga, ja bân bwé dó cúdú mətúnuga má ózembî ó áyadúg yí, bwé é ηgə də bwé ηgə tédúgá nə cúdú éga ji cúdú mətúnuga shú zembî áyadúg. Sâ jəɔŋg í mú sá bwo fəŋ lám dí, nəcé í bələ ná ŋkí tag. ⁸ Í njúl nə sâ má dâ dí jí nə ŋkul sá nə sá shíshíg Zembî kúnə-kúnə. Nkí sá má bə kú də, sâ kú jimb sá mísh má Zembî dí; ŋkí sá má dâ, sâ kú námé kwíduli sâ. ⁹ Nji bi ó bey nə sâ bí bí fulí nə bi sáág yí í yidag bæ óbúgula ó átutagú kwóógú lú mábɔɔgú. ¹⁰ Nəcé, wo muud jí nə mpúyá yé, ŋkí bwé dúg wo, wo ηgə də mpáánzə zembî áyadúg dí, ngaá nə sá jəɔŋg í é sá nə muud jí ná nə lám ŋkí tag yé ηwág ŋkul, a kə də ocúdí bwé ámə cígə yə ózembî gúmá wá? ¹¹ Ja jəɔŋgú, mpúyá wô í má sá nə ηgwól *mínyəŋə woó jí nə lám ŋkí tag yé jimbúg, í njúl nə Yésus nyə á yə námé shú déd. ¹² Nkí bi mə sêm ntó nə omínyəŋə bún, bəwuli bwo lám í kú fwo lal íí, bi mə sêm nə Yésus-Kríst. ¹³ Gwó wə jí nə, ŋkí gúl sá má dá í é búlal ηgwól mínyəŋə waamá bííd íí, mə kú ná bá bwəle də cúdú, shú nə mə bəg kú búlal mínyəŋə waamá bííd.

§ 7:38 (téed 36 kə wóós 38) Impánzə íni, bóól bwé ηgə ci ná í jəlá nə bæ ntúga: 36 «ŋkí muud mə dúg nə a jág sá nə baagulélə sás dé ncwíyê wəla lu bə cə a kú kənd nyə báád íí, ŋkí a dúg nə í jəlá nə a kándug nyə báád íí, a sáág sâ á jí yí; nyə asáyé sám, bā í sŋyág. 37 Nji, muud mə ηwá cígúlá lámúd, kú nə sâ í ηgə cindal nyə, á ηgə mpu jwú nə tédúgá yé yé, ŋkí á ηwa cígúlá nyáméfwó dí lámúd nə a baagulélə sás dé ncwíyê, a mə mpu sâ. 38 Ntó má lwó nə muud mə kənd sás dé báád yé, a mpú sâ; nyəɔŋg mə bə kú kənd yé, á bul mpu sâ.» 7:39 Rom 7.2-3 8:1 Mís 15.29; Rom 12.16 cœlí: 13.1-7; 14.1; 16.14; Yuá 13.34; Rom 15.1-2; 2Kr 8.7-8, 24; Gal 6.10; Ifz 5.2 8:1 Rom 14.1-15.6 8:3 13.12; Gal 4.9 8:4 10.19-20; Mbá 4.35, 39; 6.4-5; Gal 4.8-9 8:6 12.5-6; Yuá 1.3-4; Ifz 4.5-6; Kol 1.16 8:7 10.23-33 8:8 Rom 14.13, 15, 17, 21; Gal 5.13

9

Pwôl cugé nà milúndâl

1 Ye mæ cugé fúlî? Mæ cugé *múúud lwámá mæ Yésus í? Ngaá mæ a shí dúg Cwámá wúsú Yésus? Ye bí cugé ísáy mæ mæ sá shú mæ Cwámá yí?

2 Nkí bóólúgá búúud bwé dúg ná mæ cugé múúud lwámá, bí kú bɛ, mæ jí muud lwámá mæ Yésus shú dún. Næcé bí búsé yuug í ngé lwó ísáy mæ ngé sêy tân nda muud lwámá mæ Cwámá yí.

3 Shú búúud bwé ngé bæ næ mæshwán næ mæ wá, sá mæ jí næ nkul bæsa næ bwo yí jí ná: 4 Ngaá sá bí næ zhií ná sá nwág idúw næ mængul bídí? 5 Ye sá bán wé búsé ci muud kú jaand næ mudá yé? Ngaá ná bóól búúud ɔ lwámá bwé ngé sá ntó, tɔw ómínyonhú ó Cwámá, tɔw Séfas? 6 Nkí ntág ná, ye sá bán Barnábas wé sá cugé næ zhií ná sá jig kú sêy? 7 Zó nyæ a mæ bwele sêy séy ízimbi a ngé jána næ nyæmefwó yé? Zó nyæ a mæ bwele bɛ fambá ná ndéé a kú dæ mpúmá a cínong yé? Nkí ntág ná zó nyæ a mæ bwele wíl ínteny ná ndéé a kú balan næ mænyán mæ ínteny byɔong yé? 8 Ye iyuug mæ ngé nwa bí íni bíse nji ijâm næ ijag yâ buud? Ngaá ná bíse námá cilyá mæcɛɛ Moyíz nyæ á cilæ mád? 9 Jí mpu bæ cilyá mæcɛɛ mæ Moyíz dí ná: «Wo kú fad nteny mpu ja í ngé nyaal mpumá ngólæ lwáál nywo yí.» Ye inteny wé Zembî ngé bul téduga yí? 10 Ye nyæ anghê næ lás ntó shú dúsú? Haaw! Shú dúsú wé cilyá ga í á cilya yí. Í jii ná muud ngé waad mændælú yé ngég næ waad a ngé bwánd næ búgá ná nyæ é bæ næ mfíi; nyɔong ngé nyífa mpumá ngólæ lwáál yé ngég nyífa a ngé bwánd næ búgá ná nyæ é bæ næ kɔw. 11 Sá á bɛ bî mpæg í kwíind bí cug á Shíshim dí yí; ntó ná, sá mæ ká mwáágulæ mpúmá í kwíind sá cug á shí ga dí yí, bôw ntó aá? 12 Nkí bóól búúud bí næ zhií ná bwé nwág mbií mænywa mæong bídí, sá bán mæ ban ka bul bæ næ zhií nyɔongú næcé

jí? Nji, sá á shígé balan næ zhií nyɔongú; sá ngæ yida jisaw sá jêsh shú ná sá kú ntágulæ ná Jɔjɔ Kéel mæ *Kríst í bæg kú bwiingya.

13 Buud bwé dæ sêy ísáy í Zembî Mpáanzó wá, Mpáanzó wé í dæ námá wíl bwo; bɔong bwé dæ kænd Zembî *mátúnuga *alatâr dí wá bwé dæ nwa dán kɔw lú idúw alatâr dí. Ngaá bí mæ mpú ntó? 14 Mbií ngwúd wɔong námá, Cwámá nyæ a wá cɛɛ ná buud bwé jáaw Jɔjɔ Kéel wá bwé jalá næ cugæ næ ísáy byɔong. 15 Nji mæ mæ a shígé balan næ mæzhií mæong; mæ anghê námá næ cilæ ntága ná mæ lúndal ísá byɔong. Mæ yidá bul cæel ná mæ yág, ntɔ ná mæ sáág milúndâl. Jâm sá gúmá wé cí, muud cugé næ nkul yíl mæ gwo. 16 Mæc jâm kóomb dí, ja mæ ngé jaaw Jɔjɔ Kéel yí, mæ cugé næ nkul ci ná mæ ngæ sa gúl sá, næcé jisæ mæ sá cínúlá Zembî ngé cínal mæ yí. Mæntágula næ mæ nkí mæ bé kú jaaw Jɔjɔ Kéel. 17 Í á mbâm bæ ná mæ a té næ lám wâm ná mæ zó jaaw Jɔjɔ Kéel, mæ bæ næ zhií ná mæ jíg myána. Ká, mæ ngæ sá ísáy byɔong cínúlád, jisæ mbag Zembî nyæ á keel mæ mæbwád yí. 18 Ná ndéé, myáyé myána mæ ngé nwa cínong myá? Myána myâm wé mæ jááwág buud Jɔjɔ Kéel ashwâ, mæ ngé cúndæ kú lúndal ísá mæ jí næ zhií ná mæ nwág Jɔjɔ Kéel dí yí.

19 Haaw! Mæ jí fúlî, kú bæ lwaá mæ múúud. Nji, tæem bæ ntó, mæ a mæ sá mæmefwó lwaá á buud bêsh shú ná mæ bæg næ fwála mæ sá ná bímbí lú búúud dêsh dí næ nkul gwág mæ yí í búgúlág Yésus. 20 Ja sánôn *Oyúden búsé yí, mæ cugæ námá nda Oyúden shú ná mæ sá ná bwé kændug milâm wé Yésus. Ja sánôn buud bwé ngé bɛ mæcɛɛ mæ Moyíz wá sá búsé yí, mæ bɛ námá mæcɛɛ mæongú nda bwo, í njúl ná í cugé mæ cínúlá ná mæ bæg mwo. Mæ bɛ mwo nji shú ná mæ sá ná buud bwé ngé bɛ mæcɛɛ wá bwé kændug milâm wé Yésus.

9:1 4.9, 15; 15.8-10; 2Kr 2.14-17; 3.1-3; 5.18-20; 10.7-8, 13; 11.5, 13; 12.11-13; Gal 1.1 9:4 Luk 10.7-8; Mat 10.10 9:6 Barnábas: Mis 4.36; 11.22-26 sêy: Mis 18.3 9:9 Mbá 25.4; 1Kr 10.11; 1Tm 5.18 9:11 9.4; Rom 15.27; Gal 6.6 9:12 Mis 20.34-35; 2Kr 11.9 9:13 Ilh 18.8-19 9:14 9.4 9:15 Mis 18.3 9:16 Zhe 20.9 9:17 4.1 9:19 10.23-24, 32-33; Rom 15.1 9:19 Mat 20.26-27 9:20 Mis 16.3; 21.20-26 9:21 Gal 2.3-4

21 Ja sánôh buud bwá ádé bîsh mácçç mæonh wá sá búsé yí, mæ cugə nda bwo, námə nda mæ anghê nə bîsh mácçç mæonh, í njúl ná mæ ngə bç Ççç má Zembî, Krîst ji Ççç dâm. Mæ cugə nda mæ anghê nə bîsh mácçç nji shú ná mæ sá ná buud bwá ádé bîsh mácçç wá bwá kándug milâm wá Yésus. 22 Ja sánôh buud bí nə búgá átətagə wá sá búsé yí, mæ cugə nda bwo shú ná mæ sá ná bwá kándug milâm wá Yésus. Mæ a má bə sá jêsh shú búud bēsh shú ná mázhiî mēsh dí, mæ cugug búbaalé búúd. 23 Mæ ngə sá isâ ini byēsh nəcə Jəjə Kéel, shú ná mæ bəg nə kəw mánywa Jəjə Kéel í ngə kaag mád.

24 Bi ampúyé ná í də bə mbaadé ígwiimbí dí ná, buud ñkí bulya ju íkúlé ná ndéé muud ngwúd nwa mpóógú? Jugá kúlé mbií wí ná bi nŵág mpóógú yí. 25 Ogwiimbe ó ígwiimbí bēsh bwá də ci isâ ñkí bulya shú ná bwá nŵág *túm gúmá. Í njúl ná tùm gúmá bwá də nwa yí í də yéel. Sə bān wúsú tùm gúmá í abúlé yéel. 26 Kúlé mé ngə ju yí, mæ anghê nə ju nda muud nyé anghê nə mpu kúl á ngə kə yé; ja má ngə wusə ikúda yí, mæ anghê nə wusə ikúda ntó ngúlád. 27 Mæ ngə yida jugəshi nyúúl nyām, ngə nywaad nywo sá má céel yí, shú ná í kú bá bə ná, mæ shîn cúndə Jəjə Kéel bóól búúd gwág ná ndéé, mæ nyinğə shúb mpóógú.

10

Shé ó bey sâ í á sîy nə buud ə Izurəyêl yí

1 Ntó, ye bwaanğ, mæ acéélé ná bi bəg kú mpu isâ í á sîy nə odá yí; ñkúdú í á baagulə bēsh, bēsh bwá á ntə mânə mé atítîi nə makuú. 2 Ntó ji ná bēsh bwá á duwan ñkúdúd, duwan mánə dí tānə *ompwíin ó Moyiz. 3 Bēsh bwá á də də idəw impwúd Shíshim má Zembî í á də nti bwo yí. 4 Bēsh bwá á ngul

məjúwó məmpwúd Shíshim má Zembî í á nti bwo má, məjúwó má á ngə wú kwóógú má. Kwóógú dæonh í á bə fwámé kwóógú wá í á ngə lúgal bwo cí, í á bə *Krîst. 5 Nji, tæem bə ntó, bóól ncúlyá buud wā gwoonh ján, Zembî nyə a shígé gwág bwo nywa. Gwá wá nyə á janğulə bwo, a mpánğulə mímbimbə myán shí a shwéeshád yí. 6 Isâ ini í á bə nə bwo ntó shú ná í bəg shé mæcwūh, shé kú də wímb sálə isâ í abúbəw nda bwo. 7 Kúgá yə ózembî ó áyadúg gúmá nda bóólúgá wā gwoonh ján bwá á sá ná. Sā jæonh ji cilyá ná: «Kúl búúd í á ji shí də, ngul; bwá mú təw, zhwiimbya.» 8 Shé kúgá sá janğa nda bóólúgá wā gwoonh ján bwá á sá ná. Sálə bwá á sá janğa yí, bwá á yə jwəw ngwúdú buud otóoshin mæwūm mábá nə ólól. 9 Shé kúgá shweenzh Krîst nda bóólúgá wā gwoonh ján bwá á sá ná. Bwá á shweenzh nyə, onywā bwá mú janğulə bwo. 10 Shé kúgá námə də cwaduga nda bóólúgá wā gwoonh ján bwá á cwaduga ná; bān, *éngəles á shwiy nyə á zə janğulə bwo. 11 Bwaanğ, isâ ini í á bə nə bwo ntáni shú ná í bəg shé mæcwūh. Í á cilya shú ná shé buud shé ngə cugə mwəw mâ məzhúgúlá dí wá, shé mpúg nda shé má jálá nə ngə cugə ná. 12 Nə ndéé, muud ngə tédúgá ná məbwəbúlán má cúgə nə ñkul sá nyə sâ yé, kə bey ná a búlág. 13 Məbwəbúlán mēsh bí á má də bwəma nə ndí má má də námə bə nji isâ bí nə ñkul wóós nə muud yí. Nji, Zembî ji abúgúlág; a cugé nə ñkul bíd ná bi bwəmagí nə məbwəbúlán má ntə bí ñkul má. Ja bí má bá də bwəma nə məbwəbúlán yí, a bá də lwó bí zhí shú ná bi jisówúg kú búla.

Kúgá fəla isâ í mājamb nə isâ í Zembî

14 Gwá wá jí ná, yé bwáanğ má búl cæel wá, fúndógá yálə ózembî ó áyadúg gúmá. 15 Mæ ngə lás nə bí nda mæ

9:22 Rom 1.13; 2Kr 5.11; 11.29 9:24 Flp 3.12-14; 2Tm 2.4-6; 4.7-8; Zhk 1.12; 1Pr 5.4; Mbá 2.10 9:27 Rom 8.13; 13.14 10:1 MmN 13.21; 14.21-29 10:3 MmN 16.13-35; Mbá 8.3; Sôm 78.24-25 10:4 MmN 17.6; Ilh 20.11; Sôm 78.15 10:5 Ilh 14.29-30; Sôm 78.31; Heb 3.17; Yúd 5 10:6 Ilh 11.4, 34; Sôm 106.14 10:8 Ilh 25.1-9 10:9 Ilh 21.5-6 10:10 Ilh 14.2, 36; 16.41-49; Sôm 106.25-27; Heb 3.17-18 10:11 7.29-31; Rom 15.4 10:12 Gal 6.1 10:13 1.9; Zhk 1.13-14 10:14 1Yn 5.21 10:16 11.24-25; Luk 22.17-20

lás nà buud bí nà fag wá. Biméfwó faasugâ sá mé ngó ci yí. ¹⁶ Ja sá mé du dâ idâw í Zembî yí, sá mé du ngul bálá; sá mé du yâ Zembî akíba shú bálá jòongû. Ngulúlâ sá mé du ngul bálá jòong yí í du bâ ná sá bêsh sá mé du nwa kòw lú mánywa mâ mácií *Kríst nyâ á wéeshuli shú dású má. Féyálâ sá mé du féya baléd yí í du bâ ná sá bêsh sá mé du nwa kòw lú mánywa mâ nyúul Kríst nyâ a yána shú dású yí. ¹⁷ Sá bêsh sá mú mbwòdá nyúul ngwûd nda baléd jí ngwûd ná. Ntò jí ná sá tɛem bâ ñkí bulya, sá búsa nyúul ngwûd nàcé sá mé du kòwala ñjì baléd ngwûd.

¹⁸ Fwogá dúg mímbýágá mí *Izúrâyêl. Buud bwé du dâ ócúdu bwé du kâ *mátúnuga dí wá bwé du fúla ísâ nâ *alatâr, ntò jí ná bwé du fúla ísâ nâ Zembî muud jí áamá dí á alatâr yé. ¹⁹ Jí mé ngó ka cɛel ci yí? Ye ná ocúdu búúd bwé du yâ ózembî ó áyadúg mátúnuga dí wá búsa gúlúgá sâ? Ñkí ntâg ná ozembî bòongú bí gúl sá? ²⁰ Mbô! Mâ ngâ ci ná ocúdu búúd bwé du kând mátúnuga dí wá, Zembî dí bwé dú yâ bwo yé; í du bâ mátúnuga bwé du yâ májamb má. Mâ acéélé ná binón mājamb bí dúg fúla ísâ. ²¹ Bí cugé nâ ñkul ngul bálá mâ Cwám̄ba, bí nyiŋgâ ngul bálá májamb. Bí cugé nâ ñkul nwa kòw túwuli mâ Cwám̄ba dí, bí nyiŋgâ nwa kòw túwuli májamb dí. ²² Ye sá mé sò ná Cwám̄ba sáág wúú? Sá mé lal mājkul cò nyâ?

²³ Bóól búúd bwé ngâ ci ná: «Muud jí fulí ná a sáág sá jêsh á cɛel yí.» Jí ntó. Ñjì, sá jêsh dí jí nâ ñkul kwíind múúd. Haaw! «Muud jí fulí ná a sáág sá jêsh á cɛel yí.» Jí ntó. Ñjì, sá jêsh dí í du lal gwoong. ²⁴ Muud nyâ ajáláyé nâ sò ná nyáméfwó wá bág nâ mánywa; muud yêsh sòg nâ bóól bwé bág nâ mánywa. ²⁵ Dagâ sâ jêsh bwé kúshá mákíd ocúdu dí yí; dagâ gwo nâ milâm

ná salá, kú jí míshílí ná bí ngâ bæemb. ²⁶ Dagâ, nàcé shí nyí shí mâ Cwám̄ba, nâ isâ byêsh bí cínong yí. ²⁷ Ntò jí ná, *hááden mâ ká jòw bí dína dí, bí mé ká kâ, dagâ mbií idâw wêsh bwé é yâ bí yí; dagâ byo nâ milâm ná salá, kú jí míshílí ná bí ngâ bæemb. ²⁸ Ñjì, ñkí ngwól múúd má jaaw bí ná cúdu bwé amâ jáám̄b yé nyâ amâ bâ cúdu *mátúnuga, bí kú ná dâ. Bí kú dâ, nàcé muud má jáám̄b bí yé, bí á bá ntágulâ nyâ lâm. ²⁹ Ja mé cí ná lâm yí, mâ acíyé lâm wán, mé cí jí mé múúd nyâ amâ jaaw bí yé. Nàcé jí lâm má ngwól múúd í é zâ jum mâ, mâ ñjúl fulí yí? ³⁰ Ñkí mɛɛ mâ yâ Zembî akíba mâ ka dâ, bwé é ka kâ ngâ jí nâ mâ íkúdígú dâ nàcé jí, í ñjúl ná mɛɛ shí yâ Zembî akíba? ³¹ Ntò, tò bí mâ dâ, tò bí mé ngul, tò bí mâ sá jí, ságá sá jêsh nâ yéesh ná bí mâ yâ Zembî gúmá. ³² Kúgá bæeg sá ná tò mwâ Ogurêk, tò mwâ *Oyúden, tò muud ngwûd á *Dò lú óbúgula ó Zembî lánjúwóg búgád. ³³ Ságá nda mâ; ísâ byêsh dí, mé cɛel sá sâ múúd yêsh nyâ e gwág nywa yí. Mâ ádé sò ná māméfwó bág nâ mánywa; mé du sò ná ncúlyá buud bwé bág nâ mánywa, ná Zembî cúgug bwo.

11

¹ Ngagá nâ yagula mâ, námá nda má ngó yagula Kríst ná.

Nda sá májálá nâ jí mísc̄on ná

² Mâ ngâ faag bí nàcé, bí ngâ táduga mâ ija byêsh, bí ngâ ntâg námá bɛ minjúgálá má á kala bí myá. ³ Ñjì, má jí ná bí mpúg sâ ngwûd ná: múdúm yêsh lúlúú yé wá *Kríst, múdá lúlúú yé wá mudúm, Kríst lúlúú yé wá Zembî. ⁴ Mudúm yêsh mâ jágúlá nâ Zembî ñkí ntâg ná a cúndé mícúndé mí Zembî a ñjúl nâ tùm lúúd yé, a wá lúlúú yé Kríst shwôn. ⁵ Mudá má yídá jøgula nâ Zembî ñkí ná a cúndé mícúndé mí

10:17 12.27 **10:18** Ləv 7.11-21 **10:19** 8.4 **10:20** Mbá 32.17; Sòm 106.37; Mbá 9.20 **10:21** 2Kr 6.15-16 **10:22** Mbá 32.21 **10:23** Rom 14.1-15.6 **10:23** 6.12; 8.7-12 **10:24** 10.32; 13.5; Rom 15.1-2; Flp 2.4 **10:25** Rom 14.2 **10:26** Sòm 24.1; 89.12 **10:28** 8.7 **10:30** Rom 14.6; 1Tm 4.4 **10:31** Kol 3.17 **10:32** Rom 14.13 **10:33** 9.19-22 **11:1** 4.16 **11:2** 2Te 2.15; 3.6

11:3 3.23; Mət 3.16; Ifz 5.23 * **11:5** Wəla mwôw Pwôl nyâ á cilə kálad éga yí, í á du bâ sâ shwôn ná bwé dúgúg mudá nâ kɛnyá shilú.

Zembî shwá lúú yé, a wá lúlúú yé múdúm shwôn. Nəcə, bálə shwá lúú wúsə námə nda a mə kənya shilú*.
 6 Haaw. Múdá mə ká bə kú nə tûm lúúú íí, í jii ná a sémbyág námə shilú. Nkí jí ka bə sâ shwôn ná mudá sémbyág shilú nkí ná a kənyag lúú, í jii ná a dág cəɣlə tûm lúúú. 7 Mudúm nyɛ, nyə ajáláyé nə bwáád tûm, nəcé a jí yuug mə Zembî, a ngə lwó gúmá í mpíyá nə Zembî yí, mudá nyɛ ngə lwó jəng í mpíyá nə mudúm yí. 8 Nəcə, mudúm nyə a shígé wú múdá dí, mudá nyə a wú múdúm dí. 9 Zembî nyə a shígé té múdúm nəcé múdá, nyə á yida té mudá nəcé mudúm. 10 Gwá wə jísá ná, mudá mə jəlá nə bə nə ndəm lúúú; ntó jí shú lwólə *wəéngəles ná a jí íjwûga í múdúmú. 11 Tɛɛm bə ntó, dágúlə cug sá ngə cugə tâŋ buud ɔ Cwám̄ba yí, mudá cugé nə nkul cugə kú nə mudúm, mudúm kú námə cugə kú nə mudá. 12 Í bə ntó nəcé ná, námə nda múdá ashúshwóógú nyə a wú múdúm dí ná, ntó námə wə múdúm mə də byél múdá dí yé, sâ jêsh í zhu wə Zembî. 13 Biméfwó faasugá ná jíga: ye jí jə sâ ná mudá bág shwá lúú ja á ngə jəgula nə Zembî yí? 14 Jísə námə sâ shwôn ná mudúm bááguləg shilú nda mudá. Ngaá ná cug shé ngə cugə ga gwáméfwó í ngə jíguli bí ntó? 15 Í njúl sâ gúmá shú múdá nyɛ. Nəcə Zembî nyə á yə mudá shilú nkí gwaa ná í dág búdal nyə lúú. 16 Njí nkí muud mə cɛɛl sá máshwán na, sə bāŋ sə cugé nə fúlú nyəng, mədɔ mə óbúgula kú námə bə nə nywo.

Nda sá mə jəlá nə də dína mə Cwám̄ba ná

17 Mə afáágé bî wəng lésú mə zə lás nə bí gaád. Mə afáágé bî nəcé, sɛɛngyalə bí mú də sɛɛngya *Dɔ dún dí yí, í ányíngáyé ná bə shú sálə ná bí láləg, í mú ngə teeg bí teeg teegúg. 18 Í tééd fwo bə ná, ja *Dɔ lú óbúgula dún í də sɛɛngya yí, mə gwág ná mánkəómú mə mú ngə bə mpédúgá nyín. Mə ngə

*magulə lâŋ wəngú búbaalê. 19 Mə kə ntəg ci, í jii ná mánkəómú məng mə bág, bəng búsə fwámé óbúgula mpédúgá nyín wá bwə mpúyúg. 20 Ntó jí ná, ja bí mú də sɛɛngya kul ngwúú yí, í ádé ná nyíngə bə shú zálə də ídêw í Zembî. 21 Í mú də bə ná, fwála lə dälə, muud mə lɛɛl shín də byé ídəg nyə ámə zə nə ndí yí kú bwánd ná bóól bwə wóósúg. Ja í bə ntó yí, í mú wóós ná, ngwól njúl nə zha, ngwól nyɛ mə də ngul ná ndéé cə fudud; 22 ye bí cugé nə minjów ná bí dág də nə ngul wú? Nəcə jí bí búsə kú bish Dɔ lú óbúgula ó Zembî yí? Bí mə cɛɛl zə də wá búúú bwə cugé nə məbii wá shwôn lúúú íí? Mə cíg ná jí? Mə fáágug bí? Mə afáágé bí na wáni sóólúgú. 23 Nəcə, njígulá mə á ləg nə Cwám̄ba yí, wə wə mə á kala bí yí; náə: Cwám̄ba Yésus nyə a sá ná, búlu bwə á kusha nə nyə yí, nyə á ngwa buléd 24 ná ndéé, a yə Zembî akíba, a mú fêy buléd, a mú ci ná: «Nyúúú nyâm í mə kaanz shú dún dí nywə wə ga. Dugá sá sóólúgú ga, də tédugá mə.» 25 Námə mbii ngwúú, ja bwə mə shín də yí, a mú ngwa bálá wáan, a mú ci ná: «Bálá ga jísə sɔ á gúgwáan í zə sɛy mácií mām dí yí. Ja jêsh bí mə bá də ngul gwo yí, bí ɔ bá də sá sóólúgú ga, də tédugá mə.» 26 Ntó mə kə ná ja jêsh bí mə bá də də buléd ga nə ngul bálá wáan ga yí, bí ngə bwíng shwíy Cwám̄ba nyə á yə yí, bí də bá jaaw dwo ná ndéé kə wóós ja á bá nyíngə zə yí. 27 Sá jəng wə jí ná, muud mə dá buléd a ngul bálá mə Cwám̄ba yé, nkí á də nə ngul mbii wúsə kú jəla yí, á byaagulə nə nyúúú nə mácií mə Cwám̄ba. 28 Ntó, muud yêsh fáásug nyáméfwó ná ndéé, a ka də buléd, a ngul bálá wáan. 29 Nəcə muud mə dá buléd a ngul bálá ntó kú téduga ná jí mändəm mə nyúúú mə Cwám̄ba yé, a ngə sá ná sémbyé mílású í bág bə nkí bul nyaan shú nyáméfwó. 30 Sá jəng wə í sá ná, zhwoog buud bwə mú mimbəl mpédúgá nyín, bóól nə íjâm, bóól nkí bulya bwə á mə yə. 31 Sə mbəm

11:7 Mət 1.26-27

11:8 Mət 2.18-23; 1Tm 2.13

11:18 1.10-11

11:19 Mbá 13.2-4; 1Yn 2.19

11:22 Zhk 2.5-6

11:23 10.16; Mat 26.26-28

11:25 sɔ; Zhe 31.31-34; Luk 22.20; 2Kr 3.6; Heb 8.6

mácií: MmN 24.6-8; Heb 9.12

11:26 Mat 26.29

11:27 11.20-22; Heb 10.29

11:28 2Kr 13.5

du faas sáméfwó, sá kú nyingə bwəma nə sémyé mílósú. ³² Nji, Cwám̄ba má du sám̄b sá mílósú, a súg sá shú ná sá kú bá bwəma nə sémyé mílósú ányinyaanə búúd bwə abíshé Zembî wá bwə bá bwəma nə ndî yí. ³³ Nə ndéé bwaang, ja bí má du seengya ná bi mə dá yí, dugá sá ná, bóól bwánd bóólúgá. ³⁴ Nkí ngwól múúd ngə gwág zha, a fwóg tééd də nyádí njów a ka tɛem zə, shú ná bí kú du seengya ná bi mə zə du kwaamb sémyé mílósú ányinyaanə bídí ícug dí.

Shú bíl ísâ byêsh íí, mə e bá zə kwambələ byo ja má bá zə yí.

12

Isâ Zembî mə du yə bwán bə zhí a shíshim dí yí

¹ Bwaang, shú ísâ Zembî mə du yə bwán bə zhí a *shíshim dí yí, mə acéélé ná bi dúg bə kú mpu. ² Bi mə mpú ná ja bí á bə kú fwo mpu fwámé Zembî yí, bwə á du julə kə nə bî bów-bôw zhííd, bí kə ngə bɛ ózembî ó áyadúg, mbéé ísâ bísá kú nə nkul mə lás yí. ³ Nda jí ntó ná, má cɛel ná bi mpúg nkúmba sâ: muud Shíshim má Zembî ngə sá ná a lásúg yé cugé nə nkul lweem Yésus; muud Shíshim má Zembî í anğê nə sá ná a lásúg yé cugé námá nə nkul ci ná: «Yésus ji Cwám̄ba».

⁴ Isâ Zembî mə du yə bwán bə mpáam dí yí bísə mimbii mimbii, nji Shíshim ngwúd wə í du kaaw byo. ⁵ Bulya mimbii búúd bí nə nkul sêy nə isâ byəang yí; nji Cwám̄ba ngwúd wə ngə jwú nə iséy byəang byêsh. ⁶ Misóólúgú mí mimbii mimbii, nji buud besh bwə ngə sá myo wá, Zembî ngwúd wə ngə sâ ná bwə sáág myo. ⁷ Muud yêsh Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim mə yə nkúl ná a sáág sá yé, a yə nyə nkul nyəangú shú ná í kwííndúg bóól besh. ⁸ Ntó, Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim mə yə ngwól múúd nkul ná a lásúg lósú fɛg, a yə ngwól nkul ná a mpúg sâ Zembî ngə jii ná buud bwə sáág yí; Shíshim ngwúd

nə ngwúd wə ngə kaaw. ⁹ Shíshim ngwúd wəangú mə yə ngwól múúd búgə álal-nkul, a yə ngwól nkul mə lwág mimbâ, ¹⁰ a yə ngwól nkul mə sá *máshimbá, a yə ngwól nkul mə cúndə mícúndə mí Zembî, a yə ngwól nkul mə mpú faas míshíshim, a yə ngwól nkul mə lás mákâl mimbii mimbii, a yə ngwól nkul mə féég sâ í du ciy mákâl məang dí yí. ¹¹ Isâ íni byêsh íí, nji Shíshim ngwúd nə ngwúd wə má du kaaw byo, a yə múúd yêsh jəang á céél yə nyə yí.

Ikál í nyúul bí nkí bulya, nyúul njúl nji ngwúd

¹² Mpugá ná nyúul mə múud nyí ngwúd, ikál nkí bulya. Ikál í nyúul tɛem bulya ntó, byêsh í sá nji nyúul ngwúd. Ntó námá wə jí nə *Kríst yé. ¹³ Shé besh, təə *Oyúden təə Ogurêk, təə málwáá təə ofulí, shé á duwan Shíshim ngwúd dí shú ná shé bág ikál yá nyúul ngwúd. Zembî nyə á ngulal shé besh Shíshim ngwúd.

¹⁴ Ntó jí ná nyúul í cugé nji kál ngwúd, ikál í nyúul bí nkí bulya. ¹⁵ Nkí kuú í sheé ná ci ná: «Nda má cugé mbwə ná, mə cugé kál nyúul», ye kuú í é yəw bələ kál nyúul? ¹⁶ Nkí lwá í sheé ná ci ná: «Nda má cugé jús ná, mə cugé kál nyúul», ye lwá í é yəw bələ kál nyúul? ¹⁷ Nkí nyúul nyêsh ncindí í sheé ná bə nji jús nə jús, í ka du gwág ntədəle? Nkí nyêsh ncindí í sheé ná bə nji lwə nə lwə, í ka du gwág má cud ntədəle? ¹⁸ Bi má dúg íí? Zembî nyə á ngə tál ikál í nyúul byêsh nyúúlád nda nyə á cɛel ná. ¹⁹ Muud ncindí nyə á mbəm sheé bə nji kál nyúul ngwúd nə ngwúd, nyúul í á nywá ka bə ngow? ²⁰ Ntó, nyúul muud dí, ikál í nyúul bí nkí bulya, nyúul njúl nji ngwúd.

²¹ Jús í cugé nə nkul ci nə mbwə ná: «Mə anğê nə jii wo», lúú kú námá ci nə makuú ná: «Mə anğê nə jii bî.» ²² Í yidá bə ná, ikál í nyúul í du nyîn nda bí nə iləm yí, byó wə í yidá bul kwíínd yí,

11:32 Heb 12.5-6; Mbú 3.19 12:2 8.4-6; Iza 44.9-20; Gal 4.8 12:3 1Yn 4.2-3; Rom 10.9 12:4 12.27-14.40; Rom 12.6-8; Ifz 4.4 12:5 12.28-30 12:7 14.26 12:10 14.5; Mis 2.4 12:11 7.7; Rom 12.3; Ifz 4.7; 1Pr 4.10 12:12 12.27 12:13 Gal 3.27-28

²³ byɔɔŋg sá má ða ðúg ná í abúlé jela nà gúmá yí, byó wá sá má ða bul ñwa nà gúmá yí; byɔɔŋg bí ná í ajáláyé nà nyîn yí, byó wá sá má ða bul mpu baagulá yí, ²⁴ í njúl ná ikúl í nyúúl í ða nyîn yí í ádé jii mbií mbagulá wɔɔŋg. Zembî nyə a sá nyúul muud mbií á ná nyə a wá gúmá ikúl í nyúúl í cùgé nà gúmá yííd. ²⁵ Nyə a sá ntó shú ná mbéégí máñkɔómá í kú bə nyúul muud dí, ikúl í nyúúl í yídag ða bə, jiga baagulá jiga, jiga baagulá námá jiga mbií ñgwúðá. ²⁶ Gúl kál nyúúl í ká jug, bíl jug námá; bwá ká gúmal gúl kál nyúúl, bíl byêsh bə nà məshusəg.

²⁷ Ntó, bi búsə nyúul má Kríst. Muud yêsh jí bídí *Dɔ dí yé jí kúl á nyúul nyɔɔŋg. ²⁸ Ná ndeé, Zembî nyə a təl buud Dɔ lú obúgala dí ntága: cé áshúshwóógú, nyə a təl *buud ɔ lwámá; cé ábeé, a təl *búud ɔ micúndá; cé álél, a təl búud ɔ mínjígúlá. Ná ndeé, a mú yə bóól ñkul mə sá *máshimbá, a yə bóól ñkul mə lwág mímbəl, bóól ñkul mə kwíínd búúd, bóól ñkul mə cwîny gúfúgá, bóólúgá ñkul mə lás mákəl məshús. ²⁹ Ye buud bəsh wə bí búud ɔ lwámá? Ye bəsh bí buud ɔ micúndá? Ye bəsh bí oyígúli? Ye bəsh bwá ða sá máshimbá? ³⁰ Ye Zembî nyə á yə bəsh ñkul í ða lwag mímbəl yí? Ye bəsh bwá ða lás mákəl məshús í? Bəsh bwá ða féég mákəl myɔɔŋgá? ³¹ Gwágúgá yéesh ná Nkəñkə Shíshim yág bí isá í búl bə nà mfíí yí.

Mə zə nyiŋgə lwó bí nyɔɔŋg zhí í ntɔ mázhí mēsh yí.

13

Ceeli í ntɔ sâ jêsh

¹ Mə tɛem lás mákəl má búúd, lás mákəl má *wəéŋgəles í, ñkí mə cugé nə ceelí, mpug ná mə jí nda kəŋ í ñgə bwim yí, ñkí ntág yaang í ñgə lwanɔgala yí. ² Mə tɛem námá

12:26 Rom 12.15; 2Kr 11.29 **12:27** 6.15; 10.17; 12.12; Rom 12.4-5; Ifz 4.4, 16; 5.30 **12:28** 12.8-10; 14.1-4; Mís 13.1; 15.32; Ifz 4.11-12 **12:31** 14.1 **13:1** 8.1; Rom 13.8-10 **13:1** 2Kr 12.3-4 **13:2** 12.8; Mat 7.22; 17.20 **13:3** Dan 3.19-20; Mat 19.21 **13:5** 10.33; Mik 10.12; Flp 2.4 * **13:5** Bóól bwá ci ná «í ádé lɔ mábôw». **13:8** 12.10; 14.1-5 **13:12** Rom 8.24; 2Kr 5.7 Zembî mə wámábulá mə: 8.3; Gal 4.9 † **13:12** yèn: Iyèn yá fwála dɔɔŋg í ða síy nə ñkwánz, ivugali kú ða nyîn ná ñgəŋ nda iyèn yá mwôw mágaád. **13:13** Kol 1.4-5, 23; 1Te 1.2-3; Tit 2.2; Heb 10.22-24; 1Yn 4.16 **14:1** 13.8

cúndə micúndə mí Zembî, tɛem mpu míndimba myêsh, tɛem bə nə mpúyá wêsh, mə tɛem námá bə nə búgá jêsh ncindí mbií á ná mə ða yíl mímbáŋ ícéd í, ñkí mə cugé nə ceelí, mə cugé tɔɔ sâ. ³ Mə tɛem námá yána ísâ byám byêsh, mə keenzh námá nyúúl nyám ná bwá jéég jígal mə kudad í, ñkí mə cugé nə ceelí, sá jɔɔŋgú kú kwíínd mə tɔɔ sâ.

⁴ Ceelí jí nə jisów, ceelí jí nə osusa, í cùgé nə zhín, í ádé bəgəwa, kú ñkény nyúul, ⁵ í ádé sá ísâ í shwôn, í ádé sɔ ñji mənywa mé, í ádé leel gwág zhwuŋá, í ádé baagulá mábúgú*, ⁶ í ádé gwág nywa olíŋgí, ceelí í yida ða gwág nywa óbúbálé; ⁷ í ða juu sâ jêsh, ða búdal, í ða bə nə búgá nə sâ jêsh, í ða bwánd sâ jêsh nə búgá, í jisów sâ jêsh.

⁸ Ceelí í ádé shîn; dúlə cúndə micúndə mí Zembî í bá bə cwûd, lásúlə mákəl í bá shîn, mpúyá í bá bə cwúdugú.

⁹ Nəcé sá ñgə mpu isá ikúl, sá ñgə cúndə micúndə mí Zembî ikúl. ¹⁰ Nji, ja ísâ byêsh í bá bə óncindí yí, byɔɔŋg bí ikúl yí í bá bə cwúdugú. ¹¹ Ja má á bə mwántombú yí, mə á ða lás nda mwántombú, mə ða tédaga nda mwántombú, mə ða bála nda mwántombú. Ja má mú fwámé múúd ga, mə má yəw ísâ í bwân ó ntombú.

¹² Nəcé isá í ñgə nyîn sə nda isá sə ñgə dúg yèn† dí yí, nda isá ñgúdá í má búdal yí; ñji, ja fwála dɔɔŋg í bá wóós yí, sə má dúg ná bii-bî-bii. Ja gaád mə ñgə mpu isá impál, ja jɔɔŋgú mə bá wámábulə, námá nda Zembî mə wámábulə mə ná. ¹³ Isá í abúlé shîn yí bísə ílól ja gaád, byó wə: búgá, nə dúlə bwánd nə búgá, nə ceelí; sá í ntɔ na ílól íni dí wə ceelí.

14

Yéesh ísâ bí nə ñkul kwíínd múúd yêsh yí

¹ Shúshwóógú nə sâ jêsh í, fwogá tééd sɔ ná bi bág nə ceelí. Gwágúgá

yéesh ísâ Zembî mæ ðu yə bwán bé zhíí a *shíshim dí yí, bul bæ ná ndeé cúndólə mícúndá mí Zembî. ² Næcé náəá, muud mæ lás mákəl məshús yé, nyə alésháyé nə buud, a lésħa nə Zembî, næcé kú nə tɔɔ muud nyə é gwág sâ á ηgə ci yí. Nji, a ηgə lás nə ηkul Nkəηkə Shíshim ηgə yə nyə yí, ηgə ci mindím̄ba. ³ Nji muud mæ cúndá mícúndá mí Zembî yé ηgə lésħa nə buud; a ηgə cúndə shú ná bwá lálug búgád, a cúndá ná a cwíny bwo, á cweel bwo milám. ⁴ Muud mæ lás kəl íshús yé ηgə sá ná nyəméfwo lálug búgád, í njúl ná muud mæ cúndá mícúndá mí Zembî yé ηgə sá ná *Dɔ dēsh í lálug búgád.

⁵ Má jii ná bi bēsh bi lásúg mákəl məshús; nji má bul jii ná bi cúndág mícúndá mí Zembî. Næcé náəá, muud mæ cúndá myo yé mæ cɔ múúd mæ lás mákəl məshús yé; sɔsaalē nji ná muud mæ lás mákəl mɔɔηg yé mæ féég sâ nyə ámə ηgə ci yí, shú ná Dɔ dēsh í lálug búgád. ⁶ Ntó bwaanη, ηkí má sheé ná zə nūη bídí zə lás nə bí nji mákəl məshúsúđ, mæ é kwíínd bí cínɔηgú nə jí? Kú nə tɔɔ sâ! Sɔsaalē nji ná mæ bágúlá bî gúl sá Zembî nyə ámə lwó mæ yí, ηkí ná mæ yá bí wúl mpúyá, ηkí wúl cúndá mæ Zembî ηkí ntāg njíígúlá.

⁷ Jí námá nda isâ í íbwamugə-bwámug, nda lúlwón á bulya məkəl ηkí bíínzhá; ηkí isâ byɔɔηg í ηgə lás ná kpódó kpədo kpódó, buud bwá é ka mpu ná í ηgə cɛel sey jáyé sɔsa? ⁸ Nkí laag í lás buud nda yag sâ í ηgə ci yí, zə nyə é kwəmsa dóomb? ⁹ Mbií ηgwúd nə bî. Nkí bi mæ lás mákəl məshús lésú wún kú gwííg sá bí ηgə ci yí, buud bwá é ka wám̄bələ ná jí bí ηgə lás yí? Í é bæ ná bí ηgə lwábuda ntó. ¹⁰ Məkəl má lésú mí ηkí bul bulya shí gaád, nji kú nə tɔɔ ηgwúd dí ná buud bwá ðu lás kú gwág sá bwá ηgə ci yí. ¹¹ Ntó jí ná ηkí mæ ampúyé dúl kəl lú lésú nda í ká

ná, mæ é bæ múúd ηgə lás dwo yé njínə muud, nyə bæ námá mæ njínə muud. ¹² Ná ndeé, nda bí má búl jii isâ Zembî mæ ðu yə bwán bé zhíí a shíshim dí yí ná, bulugá sɔ ná bi bág nə byɔɔηg í é sá ná Dɔ í lálug búgád yí.

¹³ Gwá wá jí ná, muud má ðu lás mákəl məshús yé jégulag nə Zembî né a yág nyə ηkul ná a dúg féég sâ á ðu ci yí. ¹⁴ Næcé ná, ja má jégula yí, má ká jégula kəl lə shúsúđ íí, shíshim wám í ηgə jégula, nji lúu wám í anηē nə sá sâ. ¹⁵ Ká mæ sáág jí? Mæ é ðu jégula shíshim dí, mæ é ðu námá jégula nə ikəη byām; mæ ðu sey ísusa ságusə Zembî shíshim dí, mæ é ðu námá sey nə ikəη byām.

¹⁶ Næcé, ηkí wo yá Zembî məshwúmb shíshim dí, ye zhizhe mbúgula nyə é magulə wo ná: «Amén»? Mbô. Nyə ámaguləyé, nywáá nyə ampúyé sâ wó ηgə ci yí. ¹⁷ Wo yá Zembî məshwúmb, jí ntó; nji sâ jɔɔηg í asáyé ná ηgwól múúd lálug búgád. ¹⁸ Mæ ηgə yə Zembî akíba næcé má ðu lás mákəl məshús cɔ bí bēsh. ¹⁹ Nji, tɛem bæ ntó, ja má jí Dɔ lú óbúgulad yí, má yidá bul cɛel ná mæ cíg iciyá itóɔn nə ikəη byām jíígúlílə búúd, ntɔ cílə íciyá məwúm má otóóshin kəl lə shúsúđ. ²⁰ Bwaanη, kúgá nyinηə bæ nə mítédúgá myá milúu nda ikúkágá. Bágá ikúkágá shú sâ í dúgyá nə məbôw yí; nji shú mítédúgá myá milúu dí, bágá onkwanz ɔ búúd. ²¹ Jí cilyá kálaad mæcɛɛ dí ná:

Mæ bá kənd bóól búúd ná bwá kág lás nə kúl búud jām;

buud bɔɔηg bwá bá ηgə lás kəl lə shús. Nji, mæ tɛem bá sá ntó, kúl búúd jām í abúlé gwág mæ.

Cwám̄ba má ci ntó*.

²² Ntó jí ná lásúlə mákəl məshús í cúgé yuug shú óbúgula, wúsə shú óhááden†; mícúndá, myāη mí yuug shú óbúgula‡, kú bæ shú óhááden. ²³ Shé shéégá ci ná *Dɔ lú óbúgula dún

14:2 12.10 14:4 14.26 14:5 1η 11.29 14:16 Amen: 2Kr 1.20 14:20 Ifz 4.14 14:21

Iza 28.11-12; Mbá 28.49 * 14:21 Ciyá ni jí cilyá Iza 28.11-12. Na kúkúl ni dí, Izayí ηgə ci nə Izarəyél ná buud ɔ Asirí bwá bá zə káda bwo, bwá ηgə lás kəl lú asiriyeɛ dán Izarəyél kú gwág: sá jɔɔηg í bá bæ Zembî lwólə bwo ná a má gwág bwo mpimbə. Í njúl ná ja Zembî má ðu nti búúd ɔ mícúndá zə lás nə bwo bwá ηgə gwág yí, í ðu bæ Zembî ηgələ jisəw bwo. † 14:22 Bwá mpúg ná Zembî mæ bá yə bwo intégúlí. ‡ 14:22 Í mpúyág ná Zembî jí kúl bwá má sééηgya yí. 14:23 Mis 2.13

dêsh má sɛɛŋgya, bi bêsh ka ηgə lás mákəl məshús. Nkí ozhizhe ɔ búúdŨ, nkí ohááden bwá wós cínɔŋg, ηgaá bwá ci ná bi mú mimbəl myên? ²⁴ Í njúl ná nkí obúgula bêsh bwá cúndá mícúndá mí Zembî, nkí *hááden, nkí zhizhe muud mə wós cínɔŋgú, muud wɔɔŋgú, nyə é mpu ná a má byaagula nə Zembî, bêsh bwá ηgə yə nyə məbɛɛ. ²⁵ Í é sá námá ná isâ í dɛ bə nyâŋ shwoó lámúd yí í búgúlig, a mú kúd mpwoombá mándəlúd yə Zembî gúmá, ci ná: «Bábálé, Zembî ji bídí sɛɛŋgyád.»

Zembî cugé Zembî oncúg-nculê

²⁶ Bwaanŋ, jí bí má jálá nə ka dɛ sá yí? Ja bí má sɛɛŋgya yí, í dúg bə ná, muud jí nə susa yé, sɛy; nyɔɔŋg jí nə sâ á jígúlig yé, jíguli; nyɔɔŋg jí nə sâ á bágúlag yé, bágula; nyɔɔŋg jí nə kəl á lásúg yé, lás; nyɔɔŋg jí nə nkul féég kəl dɔɔŋg yé, féég. Sá jêsh í síyúg mbií á ná gúfúgá í lálug búgád. ²⁷ Nkí buud bwá lás mákəl məshús í, í bəg nji buud obá nkí ólól, kú ntɔ; bwá dɛ lás ηgwúd ηgwúd. Í jii námá ná ηgwól múúd bəg a ηgá féég sâ bwá ηgá ci yí. ²⁸ Nkí muud mə féég yé cugé, bwá jíg kúl-kúl Dɔ dî, muud dɛ lás nji shú nyáméfwó nə shú má Zembî. ²⁹ Shú *búúd ɔ mícúndá, buud obá nkí ólól bwá lásúg, bóól ka bigas. ³⁰ Nkí ηgwól múúd jí sɛɛŋgyád yé má cɛel bágulə gúl sâ í á dɛ bə kú fwo mpúy yí, nyɔɔŋg nyə ámə ηgə lás yé fwo tâl lású. ³¹ Bi bêsh bí bí nə nkul ηgə cúndə ηgwúd ηgwúd shú ná buud bêsh bwá bəg nə mpúyá, bwá ηwa məcwûŋ. ³² *Muud mícúndá yêsh má dɛ shimal ísâ í dɛ wós nyə *shíshim dí yí*. ³³ Nəcé, Zembî cugé Zembî oncúg-nculê, á yidá bə Zembî á ná isâ í síyúg ná shɛɛ, námá nda jí mádɔ má Zembî mêsh dí ná.

³⁴ Budá bwá dúg ji kúl-kúl mədɔ má óbúgulad nəcé jisə bwo ci ná bwá lásúg

cínɔŋg. Bwá jálá nə yida dɛ sá mágwág námá nda Cɛɛ má Zembî í ηgá ci ná. ³⁵ Nkí mudá má cɛel jíg gúl sá, a kə jî ηgwúm yé njów nəcé í ajáláyé ná mudá lásúg gúfúgá óbúgulad. ³⁶ Ye nûŋ bídí wə bwá á tééd bwiŋgúlə kéel má Zembî yé? Nkí ntâg ná ye í á zə nji bídí? ³⁷ Nkí ηgwól múúd mə tédúgá ná a ji *muud mícúndá má Zembî, nkí a tédúgá ntâg ná Shíshim má yə nyə nkul mə sá gúl sâ, muud wɔɔŋg má jálá nə yag sâ má ηgá cilə bí yí ná jisə mpéndí mə Cwámba. ³⁸ Nkí muud mə bə kú mpu ntó, wo ná Zembî nyə ampúyé nyâŋ múúd. ³⁹ Ná ndéé bwaanŋ, gwágúgá yéesh ná bi cúndəg mícúndá mí Zembî, nji bi kú ban ná muud kú lás mákəl məshús. ⁴⁰ Ságá sá jêsh nə məjilə, kú nə ncúg-nculê.

15

Kríst nyə a shí gwûm

¹ Bwaanŋ, mə zə báásulə bí Jɔjɔ Kéel má á cúndə nûŋ bídí yí, Jɔjɔ Kéel bí á magulə bí má nada nə ndí yí; ² Jɔjɔ Kéel dɔɔŋg dúsə, nkí bi má baagula dwo nda má á cúndə ná, í yə bí cug. Í ká bə kú bə ntó, mpu ná búgá jín má yə íyíy-yîy.

³ Shúshwóógá, mə á fwo tééd kala bí njígúlá má á lóg yí. Ná *Kríst nyə á yə, nyə á zə cé *misəm mísú nda Mícilyá mí ηgá ci ná; ⁴ nyə á dɔw, a mú gwûm jwôw áléel nda Mícilyá mí ηgá ci ná. ⁵ Nyə a lwó Séfas nyúúl, a lwó námá *ómpwíin wûm nə óbá. ⁶ Ná ndéé, nyə a lwó námá bóól bwááŋg ɔ íshé nyúúl, bwá njúl buud cɔ mítəd mítɔɔn, bêsh bwá á dúg nyə ja ηgwúd; bóól ncúlyá buud wâ cínɔŋg bwá ηgə ná cugə, bóólúgá bwá á má yə. ⁷ Ná ndéé, nyə a lwó Zhâk nyúúl, a lwó námá *búúd ɔ lwámá bêsh.

⁸ Zhúgúlá zhúgúlá, a má shín lwó búni bêsh nyúul, nyə á ka námá lwóya

§ **14:23** Buud bwá ηgá gwágulə ná báá bwá ampúyé sâ wá. **14:25** Iza 45.14; Yuá 4.17-19 **14:26** 8.1; 12.7-10; 14.4; Ifz 4.11-13 **14:29** Mis 17.11; 1Te 5.21 * **14:32** Ntó má kə ná: «Muud má lág kéel wə Zembî yé má dɛ mpu bwánd nə nyə e lás ja í é wós nyə dé fwála yí». **14:33** 7.15 **14:34** 11.3; Ifz 5.22; 1Tm 2.12 **14:37** 1Yn 4.6 **14:39** 14.1, 5 **14:40** 14.33 **15:1** Gal 1.11 **15:2** Gal 2.1-2 **15:3** 11.23; Iza 53.5-12 **15:4** Zhn 1.17; Mat 12.40; Yuá 20.9; Mis 2.24-31 **15:5** Mat 28.16-17; Luk 24.34, 36; Yuá 20.19 **15:7** Luk 24.50 **15:8** 9.1; Gal 1.15-16; Mis 9.3-6 **15:9** 1Tm 1.12-16 **15:9** Ifz 3.8; Gal 1.13-14

mádí, mə muud jí nda bwá á sheemb sheembúg yé. ⁹ Jí ná mə wá má búl bæ kú nə mfíí búúd ɔ lwámá bēsh dí. Í ajaláyé ná bwá jówúg mə ná *muud lwámá, nəcé mə á lwó *Dɔ lú óbúgula ó Zembî cúwúlí. ¹⁰ Njî, mə jí sá má jisá yí nəcé mpaam má Zembî. Mpaam nyɔɔŋgá í á shígé yə íyíy-yíy shú dáámud. Mə wá mə á yida bul wáduga, cɔ bɔ́l búúd ɔ lwámá bēsh; kú ntāg bæ ná mə wá mə a wáduga, mpaam Zembî ŋgá sá mə yí nywá wá í ŋgá wáduga. ¹¹ Ná ndeé, tɔɔ mə, tɔɔ bwo, sá ŋgá cúndə lân ŋgwúd ni, wá námá wá bí á *búgula yí.

Mimbimbə mí bá námá gwúm

¹² Nkí sá ŋgá cúndə ná *Kríst nyə a gwúm, ntədəlé bɔ́l búúd wá bídí bwá ŋgá ci ná gúl sá í cúgé ná mimbimbə mí bá gwúm yí? ¹³ Nkí gúl sá í cúgé ná mimbimbə mí bá gwúm, Kríst nyə a shígé námá gwúm wá écí. ¹⁴ Nkí Kríst nyə a shígé gwúm, cúndə sá ŋgá cúndə yí wí yíy-yíy cúndə, búgá jín yíy-yíy búgá. ¹⁵ Sə mú bæ ówúshined wá məshigá ja sá má bwáágúlá ná Zembî nyə a gwúmushi Kríst yí. Nəcé ŋkí mimbimbə mí ádé gwúm, Zembî nyə a shígé gwúmushi Kríst wá écí. ¹⁶ Nəcé, ŋkí mimbimbə mí ádé gwúm, Kríst nyə a shígé námá gwúm wá écí. ¹⁷ Nkí Kríst nyə a shígé gwúm, mpu ná búgá jín í yá íyíy-yíy, bí búsə ná *mísám mínud. ¹⁸ Ntó jí námá ná bɔɔŋg bwá á ŋgə yə bwá njúl buud ɔ Kríst wá bwá má jimb. ¹⁹ Nkí shwúlə sá ŋgá shwu mənyúul nə Kríst yí wí njî shú cug á wa shí mishwun ga, mpu ná sá wá má ka bul ŋkúnkwon nə buud bēsh.

²⁰ Ká, jáá jí búbálé ná Kríst nyə a shí gwúm, a jí muud ashúshwóógú bwelélə gwúm, ntó má lwó ná bɔɔŋg bwá á má kə ígwád wá bwá bá gwúm. ²¹ Nəcé muud ŋgwúd wá nyə a sá ná buud bwá bwámagí nə shwiy; ntó muud

ŋgwúd námá wá má sá ná buud bwá bāg gwúm. ²² Námá nda búúd bēsh bwá ŋgá bwəma nə shwiy nəcé Adam ná, bēsh bwá bá námá nyingə *dúg cug nəcé Kríst. ²³ Njî, muud yēsh mə bá gwúm jé ja, Kríst nyə a tééd gwúm shúshwóógú, buud bé bwá bá ka gwúm ja á bá kwo zə yí. ²⁴ Ná ndeé, məshíné má shí ka bá bæ. Kríst mə bá shín céég isá yá məyídúgú* í ŋgá wá buud mányámád yí, nə byɔɔŋg í ŋgá lwó buud mpəl yí, nə byɔɔŋg í ŋgá ntɔ buud ŋkul yí, ná ndeé a mú nyingə yə Zembî Sóóŋgú icí. ²⁵ Nəcé í jii ná a bāg jwú nə ndeé kə wóós ja Zembî mə bá culushi mízhízhíh myé myēsh, a nyaál myo nə məkuú yí. ²⁶ Zhízhíh á bá kə shúgula céég yí í bá bæ shwiy. ²⁷ Haaw. Jí cilyá Kálad Zembî dí ná: «Zembî nyə a má wá isá byēsh mányámá méd». Njî, ja cilyá ni í cí ná isá byēsh yí, í áŋgə nə ceel ci ná Zembî nyəmfwó jí námá mányámád. ²⁸ Ja isá byēsh í bá bæ mányámá má Zembî dí yí, nyə muud nyə á wá isá byēsh Mwān dí mányámád yé, Mwān mə bá námá nyíi mányámád, Zembî mú bæ Mása á isá byēsh. ²⁹ Nkí gúl sá cúgé ná mimbimbə mí də gwúm, ká buud bwá də duwan shú búúd bwá á yə wá bwá bá sá ntədəlé? Bwá də duwan shú búúd bwá á yə wá nəcé jí? ³⁰ Nkí jí ná mimbimbə mí ábúlə gwúm, sá bāŋ buud bí micúnə nə mindɔɔlúd wəla dēsh óga, sá ŋgə yə wāŋ cúnə nəcé jí? ³¹ Bwaanŋ, mə ŋgə faam nə shwiy jwəw dēsh, búbálé námá nda bí ŋgá sá mə lúu ná sán ná. Lúu wí mə nə sán nəcé bí bálə búúd ɔ Cwámə wúsú Kríst Yésus. ³² Mə a gwána nə ibiin Ifēz. Nkí gwáná jɔɔŋg í á bæ njî shú isá í dúgyá nə buud yí, máyé mánywa mäsə mə cínɔŋg má? Nkí jí ná mimbimbə mí ádé gwúm íí, shé mú bɛ kaanə í ŋgá ci ná: «Shé dágá, shé ŋgúləgá, nəcé shé é yə mán». ³³ Kúgá shig mányúul, wúl

15:10 2Kr 11.23   **15:11** 1.12; Gal 1.17-18; 2.6-9   **15:15** Mis 1.22; 4.33; 5.30-32   **15:17** 15.3; Rom 4.25   **15:18** 1Te 4.13   **15:20** 6.14; Kol 1.18   **15:21** 15.45-49; Mat 3.17-19; Rom 5.12, 14, 18
15:22 2Kr 5.17   **15:23** 15.51-52; 1Te 4.16   **15:24** Dan 2.44   * **15:24** Na jisə wəəŋgales bwá ŋgá ciy Yūd 1.6 dí wá.   **15:25** Sòm 110.1; Mat 22.44   **15:26** Mbú 1.18; 20.14; 21.4   **15:27** Sòm 8.6
15:28 Rom 11.36   **15:30** Rom 8.36   **15:31** 2Kr 4.10-11   **15:32** Iza 22.13; Luk 12.19-20; 2Kr 1.8
15:34 Mat 22.29; Rom 13.11-14; Ifz 5.6-17

kaaná wí ná: «Igwoonj í abúbôw í ðu yád jɔjɔ mácum mæ múúd». ³⁴ Kúgá ná nyinǵə ɲə cugə nda mikás. Yɔwagá sálə míśəm. Bóól búúd wá gúfúgá jín bwá ampúyé Zembí. Mə lás ntúni shú ná bi gwágúg shwôn.

Buud bwá bá gwûm nə manyúul mǵshús

³⁵ Nǵwól múúd jɪ nə ɲkul jɪ ná: «Mim-bimbə mí bá gwûm ntudɛl? Mí bá nyinǵə zə nə nyáyé nyúul?» ³⁶ O, yé lad! Bumá wó bɛ yí í cúgə nə ɲkul kɔ í kú fwo fudə. ³⁷ Ja wó bɛ mpəg yí, yə wó bɛ gwo nə nyúul í bá kɔ nə ndí yí? Nǵaá ná í ðu bə zhizhe bumá *blé ɲkí gúl bumá shús? ³⁸ Ná ndɛé, Zembí mú yə gwo nyúul á céel yə gwo yí, a yá mpəg jêsh nyé nyúul.

³⁹ Mishwun myêsh mí cúgə mishwun mimpwûd. Jí ná, mishwun mí búúd mí nə myé, mishwun mí ócúdu nə myé, mishwun mí ínunú nə myé, mí mí óshû nə myé. ⁴⁰ Mənyúul mǵsə námá, nə mənyúul mǵə jɔɲ, nə mənyúul mǵə shí. Mənyúul mǵə jɔɲ wǵɲ ɲkəɲwǵlə wí nə yé, mənyúul mǵə shí wǵɲ ɲkəɲwǵlə nə yé. ⁴¹ Jwôw í ðu ɲkəɲwǵlə yé mbií, ɲkwoond yé mbií, wəacén-céní wǵɲ mbií. Nǵámúsá wəacén-céní mpédúgá nyǵɲ, jísə, ɲgwól yé ɲkəɲwǵlə í shwǵɔlǵə nə ɲgwól yé. ⁴² Ntó námá wó jí nə gwûmǵlə mímbimbə yé. Mbimbə í ðu dɔw nə nyúul í ðu bwo yí, í gwûm nə nyúul í cúgə nə ɲkul bwo yí. ⁴³ Í ðu dɔw í kú bə sǵ gúmá, í gwûm í njúl sǵ gúmá. Í dɔw í njúl nə iləm, í gwûm í njúl nə ɲkul. ⁴⁴ Í ðu dɔw nə nyúul á mishwun, í gwûm nə nyúul á *shíshim. Nda nyúul á mishwun nyísə ná, nyúul á shíshim nyísə námá. ⁴⁵ Sá jɔɲg wó jí cilyá Kálad Zembí dí yí. Jí cilyá ná: Adam ashúshwóógú nyə á zə bə kuwó; Adam áməzhúgúllá mú zə bə shíshim í yá búúd cug yí.

⁴⁶ Nyúul á shíshim dí í á tééd zə, í á bə nyúul á mishwun; nyúul á shíshim ka shúgǵlǵə zə. ⁴⁷ Muud ashúshwóógú nyə á ɲwiny mǵndəlú, mɛyɔw nə mǵndəlú. Muud ábɛé nyɛ nyə á zhu jɔɲɛd. ⁴⁸ Buud bwá á mɛyɔw nə mǵndəlú wá bí námá nda Adam nyə á mɛyɔw nə mǵndəlú yé; buud bí búud ɔ jɔɲ wá búsə námá nda Adam nyə á zhu jɔɲ dí yé. ⁴⁹ Námá nda sá á bɛɛlǵə nyɔɔɲg nyə á mɛyɔw nə mǵndəlú yé ná, sá má bá námá bɛɛlǵə nyɔɔɲg nyə á zhu jɔɲ dí yé.

⁵⁰ Bwaanǵ, sǵ má ɲgá ci yí jí ná, shé cúgə nə ɲkul bá kə nə mənyúul má ámishwun nə mǵcií shé ɲgá cugə nə ndí mága kə ɲwǵ kɔw Faan má Zembí dǵ; tɔɔ sǵ í ðu bwo yí, í cúgə nə ɲkul ɲwǵ kɔw lǵ sǵ í ádé bwo yí†. ⁵¹ Mə zó fɛéǵ bí ndímǵa: sá ábúlé kə ígwád sá bêsh, ɲjɪ sá bêsh mənyúul má bá yida cénd, ⁵² ja ɲgwûd námá nda jús í ðu kǵwǵlǵə ná; í bá bə ja cwôɲ áməzhúgúllá í bá lás yí. Nəcé cwôɲ wɔɔɲg í bá lás, mímbimbə mí músə gwûm kú ná nə mənyúul mǵsə nə ɲkul bwo má; sá bǵɲ mikuwó, mənyúul má mú cénd. ⁵³ Nəcé, í jɪ ná nyúul nyí nə ɲkul bwo yí í céndúg bə nyúul í cúgə nə ɲkul bwo yí, nyúul nyí nə ɲkul yə yí í cénd bə nyúul í cúgə nə ɲkul yə yí. ⁵⁴ Ja nyúul nyí nə ɲkul bwo yí í bá cénd bə nyúul í cúgə nə ɲkul bwo yí, nyúul nyí nə ɲkul yə yí í cénd bə nyúul í cúgə nə ɲkul yə yí, ja jɔɲg wó cilyá jí cilyá ga í bá bwəma yí, ná:

Sá má ntɔ, ntɔlǵə wúsú wɔɔɲg í má minə shwiy.

⁵⁵ Eéé, yé shwiy! Wó ntɔlǵə wí ɲgow?

Yé shwiy, shushwom† gwô jí ɲgow?

⁵⁶ Shushwom í ðu zə nə shwiy wá *sám, sám í ɲwǵ ɲkúl mǵcɛéǵd. ⁵⁷ Ká, akíba nə Zembí muud má sá ná sá ntɔg nə ɲkul mə Cwámǵa wúsú Yésus-Kríst yé. ⁵⁸ Ná ndɛé, yé bwáǵɲg má búl cɛel wá, yímúgá mənyúul, bí kú

15:36 Yuá 12.24 15:38 Mət 1.11 15:43 Flp 3.20-21 15:45 15.21-22 15:45 Mət 2.7; Yuá 6.63; 2Kr 3.6, 17 15:49 Mət 5.3 † 15:50 Ntó má ká ná mənyúul má ámishwun nə mǵcií mága má cúgə nə ɲkul bá nyí Faan má Zembí dí. 15:51 1Te 4.15 15:52 cwôɲ: Mat 24.31; 1Te 4.16 15:53 2Kr 5.4 15:54 Iza 25.8 15:55 Ozê 13.14 † 15:55 Bwá á ðu sá wúl mbií shushwom nə líí. Bwá ká ðu lúmǵ ínten y ná í kyéyug. 15:56 Rom 4.15; 6.14 15:57 Rom 7.24-25 15:58 16.13

shwágusa, ηgəgá nə kə nə sáal mə Cwám̄ba n̄ji shwóg nə shwóg, bi ηgə mpu ná iséy bí ηgə sá t̄an̄ buud ɔ Cwám̄ba yí í ábúlé yə íyíy-yíy.

16

Sεεηgúlə ísâ shú búúd ó Zεmbî

¹ Shú sεεηgúlə *mwaanê má bá kwíínd búud ó Zεmbî yé, dugá námá sá nda má á jíguli mædɔ mâ Galátia ná bwé dóg sá ná. ² Jwôw dêsh shwénde má dú tééd yí, muud yêsh á bídí gwoon̄g kándug gúl sâ koogú nyádí njów, bímbí dêsh á dóg ná a ji nə ηkul baagulə yí. Í ajíyé ná bi bwándúg ná mə fwóg wós, bí ka sεεηg ísâ. ³ Ja má bá wós yí, mə bá kænd búud bí má bá féesh wá nə okálaad, bwé kə kænd mwaanê bí á yána wəon̄gú Yurúsəlem. ⁴ N̄kí í bá nyín ná má jəlá nə kə námá, sónón̄ sá mú kə.

⁵ Mə bá zə n̄n̄ bídí mə má fwo lína Masedwân, mə bá ciingya wu. ⁶ Mə bá jee ji bídí fwámé fúfwálá, mə jee námá shínal ηkwân jêsh, ná ndeé bi mú bá kwíínd mə nə kálə kúl jêsh má bá kə yí. ⁷ Mə ayídáyé cœl ná mə bâg dóg bí mə ηgə cɔ cɔg. Mə ηgə yida téduga nə búgə ná mə bá ji fwámé fwála bídí ηkí Cwám̄ba mə bá yə mə ηkul nyəon̄g. ⁸ N̄ji, mə bá ji Ifêz kə wós jwôw lú Pantekôt, ⁹ nəcé mpumbé í mú mpu bə mə ná bagé cínəng tεem bə nə mizhízhín mí ηkí bulya. ¹⁰ Timotê ká wós n̄n̄, sógá məzhíí ná a bóg kú nə sâ í sá nyə ifwaas; mpugá ná a ηgə s̄y iséy í Cwám̄ba námá nda mə. ¹¹ Má cœl ci cínəng ná, muud kú mpyên̄y nyə. Bi ɔ bá kwíínd nyə ná a bâg nyin̄gə zə mádí ná shεε. Mə ηgə ntâg bwánd ná bən̄n̄ bósł ómínyəon̄ú bwé bâg zə. ¹² Mwáan̄g Apolos nyε, mə má bul cwíny nyə ná bən̄n̄ bósł ómínyəon̄ú bwé zág n̄n̄ bídí, n̄ji nyə afwóyε mpu magulə ná a zə ja

gaád. Nyə é bá ka zə ja nyə é bá bə nə fwála yí.

Məcwûn̄ nə məbádá mâ məzhúgúlâ

¹³ Jigá ηkasê, yímúgá mən̄yúúl búgód, ságá isâ nda búdum bwé də sá ná, ləlugá mən̄kul. ¹⁴ Ságá sóslúgú wán wêsh nə cœlí. ¹⁵ Bwaan̄g, bi mə mpú ná Stefanas bən̄n̄ njów búud yé búsa buud ó áshúshwóógú bwelélə *búgula n̄n̄ shí á Akayí, bwé á má wá mán̄yúúl kwííndúlə búud ó Zεmbî dí. ¹⁶ Ná ndeé, mə ηgə yág nə bí ná bi máguləg ijwúga í mbíí búud wəon̄gú nə bósł bēsh bən̄n̄ bwé ηgə s̄y ηgə wáduga wá.

¹⁷ Mə ji nə məshusug nəcé Stefanas bá Fortunatus nə Akayikus bwé má zə; zálə wán̄ í má sá ná bí kú ná bə mə nə fund, ¹⁸ bwé á má zə sá ná lâm í səl̄ug mə shí, milâm səl námé bí. Dugá l̄y mbíí búud ní.

¹⁹ Mædɔ másé shí á Azí má má ηgə bəda bí. Akilas bá Priska nə *Dɔ lú óbúgula dúsə bwédí njów yí í ηgə bəda bí məbádá mâ buud ɔ Cwám̄ba má, kwo bəda kwo bəda. ²⁰ Omínyəon̄ú bún bēsh bwé ηgə bəda bí. Ngəgá nə kúlulə məkúlulə má buud ó Zεmbî. ²¹ Mə Pwól má cílə məbádá mága nə mbwê wâm. ²² N̄kí muud mə bə kú cœl Cwám̄ba, ηkwaal nə muud wəon̄g. Maranata*. ²³ Cwám̄ba Yésus kə sá bí bēsh mpaam. ²⁴ Má cœl bí bēsh kwon̄ má Yésus-Kríst dí.

16:1 Mis 11.29-30; 2Kr 8-9   **16:5** Mis 15.21; 2Kr 1.15-16   **16:6** Rom 15.24   **16:7** 4.19   **16:8** Mis 19.8-10   **16:10** Timotê: 4.17   **16:12** Apolos: 1.12   **16:13** 15.38; Sôm 31.24; Ifz 6.10   **16:14** 8.1; Yuá 13.34; Rom 13.8-10; 2Kr 6.6; Gal 6.10; Ifz 5.2   **16:15** Rom 16.5 Stefanas: 1.16   **16:18** Flp 2.29; 1Te 5.12   **16:19** Rom 16.5 Azí: Mbú 1.4, 11 Akilas bá Priska: Mis 18.2   **16:20** Rom 16.16
16:21 Gal 6.11; Kol 4.18; 2Te 3.17; Flm 19   **16:22** Gal 1.8-9; Mbú 22.20 Maranata: Yúd 14; Mbú 1.7

* **16:22** Maranata: Ciyá ní í kə ná «Cwám̄ba, zaág».   **16:24** 4.21; 2Kr 2.4; 11.11; 12.15; Flp 1.8; 2.17; 1Te 2.8; 3.12; 2Tm 3.10; Flm 9

Kálaad ábée Pwôl nyə á cilə buud ó Kòrênt yé Isâ í dúgya nə kálaad ábée mə Pwôl shú Kòrênt yí

Kálaad ábée á Kòrênt éga ηgə lwó nə fwámé baalé zamudanê nyə a wóós mpédúgá Pwôl bánôη Dɔ́ á Kòrênt. Bóól búud bwé á zə ηgə jaaw Kòrênt ná Pwôl cúgé muud lwámá mə Yésus. Ná ndeé, Pwôl ηgə lwó Dɔ́ ná Zembí wə nyə á sá nə a bəg muud lwámá mə Kríst.

Nyə á nyiηgə námé lwó bwo ná bwé sééηgəg mwaanê nə jɔ́ mílám kənd ókrísten wá Yudea (lúu 8 nə 9), nyə nə bwo ná: «Bi mə mpú lám yána mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst; bi mə mpú ná nyə á bə, a mbíd zhwog kúm, a bíd dwo, a zə nyiηgal nyúúl mábúwa dí, shú ná bi wé yídag bíg mábúwa méd» (8.9).

Kálaad má ka kə shwóg nə isâ ishús (tééd lúu 10 kə wóós lúu 13): Pwôl ηgə jág lámusa nə buud bwé á ηgə ci ná a cugé fwámé múúd lwámá wá. A mú kə shínal kálaad nə jɔ́ kál lá ómínyəηú wá ceelí (13.11-13).

Məbáda

¹ Nə mə Pwôl, muud Yésus nyə a sá nə mə bəg *muud lwámá yé nda Zembí nyə á ηwa cígúlá ná yé, nə *mínyəηú íshé Timoté, sá wé mə cílá kálaad éga. Sə ηgə cilə *Dɔ́ lú óbúgula ó Zembí dí Kòrênt yí, nə miηkəηkə mi búúd myêsh mísé Akayí myá. ² Sóóηgú íshé Zembí bà Cwámba Yésus-Kríst bwé ó sá bí mpaam, bwé ó sá námé nə bi ηgəg nə cugə ná shεε. ³ Gúmá nə Zembí, Sóóηgú mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst, Sóóηgú mə búl gwág búúd cey lámúd yé, Zembí mə dú cweel mílám ja jêsh yé. ⁴ A ηgə cweel sá milám *íncwaw í ntəg byêsh sá ηgə bwəma nə ndí yíid, shú ná sá bəg nə ηkul mə cwéel bəəηg

bêsh bwé ηgə námé bwəma nə incwaw í ntəg wá milám, váál á mə cweel sá mísú mílám yí. ⁵ Mpugá ná, námé nda sá ηgə jág bul jug júgúlə mə *Kríst ná, ntó námé wə Kríst ηgə jág bul cweel sá milám yé. ⁶ Nkí minjugú mí ηgə bul bε sá, mí ηgə bε sá shú ná milám mí cwááləwog bí, bi dúgúg cug. Nkí Zembí ηgə ntəg cweel sá milám, a ηgə sá ntó shú ná milám mí cwááləwog bí, bi mú jísəw mínjugú mimpwúd sá ηgə námé jísəw myá. ⁷ Sə ηgə *búgula kú nə məzhigé ná bi e təw búgə jínád ná shím; nəcé, sá mə mpú ná nda bí ηgə jug júgúlə ηgwúd sá ηgə jug yí ná, Zembí ηgə námé cweel bí mílám nda á ηgə cweel sá mísú ná. ⁸ Bwaəηg, sá acééle ná bi bəg kú mpu yáag-yáag íncwaw í ntəg sá á bwəma nə ndí Azí yí. Í á bə sá mbíya nyaanúlə, ntə sá ηkul, váál á nə sá áshigé ná nyiηgə ηgə bə nə búgə ná sá é wú cínəηgú mikuwó.

⁹ Má jaaw bí, sá á shín dúg ná sá mə yə. Nji, í á wóós ntó shú ná sá kú ná ηgə nyiηgə búgula sáméfwó, búgə jísú jêsh í shwáləg kə nji wə Zembí muud mə də gwúmushi mímbimbə yé. ¹⁰ Nyə wə nyə á ka fεεmushi sá bów-bəw shwiy sá á nywá yə jəəηgúd, a bá námé də nyiηgə fεεmushi sá. Sə ηgə búgula nji nyə ná a bá námé nyiηgə də fεεmushi sá, ¹¹ bí ηgə ntəg kwíind sá nə jəgúlálə bí ηgə jəgula nə Zembí shú dəəηg yí. Ná ndeé, nda jí ná zhwog buud bwé ηgə jəgula nə Zembí shú dúsú ná, zhwog buud bwé bá námé yə nyə akíba shú dúsú ja á bá sá sá mpaam yí.

Pwôl mə búgə njəənd

¹² Sâ jí nə ηkul sá ná sá bəgəwag yí jísə ná: lám í ηgə lwó sá ná sá áηgê nə cugə nə buud mílám mímbá, sá kú nə sá á shweelúg, námé nji váál Zembí ηgə jii yí. Sə ηgə ntəg bul cugə cug jəəηgú nə bí, sá áηgê nə bε məfəg má buud, mpaam mə Zembí wə í ηgə kyey nə sá. ¹³ Sə áηgê nə cilə bí gúl sá shús, námé nji jəəηg bí ηgə lɔ́ bí ηgə námé

1:1 Gal 1.1 Timoté: 1Kr 4.17 1:3 Ifz 1.3; 1Pr 1.3
17 1:8 4.8; Mís 19.23; 1Kr 15.32 1:9 Rom 4.17
2.17; 1Kr 1.17, 19, 31; 2.13; Heb 13.18 1:14 5.12; Flp 2.16

1:5 4.10; Sôm 34.20; 94.19; Kol 1.24 1:6 4.15,
1:10 2Tm 4.18 1:11 4.15; Rom 15.30 1:12

mpu ni. Mə ji nə búgá ná bi é bá shúgala mpu sá sá ngá cɛel ci yí ncindí nə ncindí. ¹⁴ Mə ji nə búgá ntó nəcɛ bi mú ngá bwɛlɛ mpu ná bí bí nə nkul jee bəgɔwə nə sá námá nda sá má bá bəgɔwə nə bí jwów má Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst dí ná.

¹⁵ Mə mpú ntó búbálé, gwá wá má á ka cɛel fwo zə nũh bídí, zə nyingə sá ná bi gwágúg məshusug ja ábɛé yí. ¹⁶ Mə á ka cɛel ná mə bá tí nũh kə Masedwân, mə nyingə wú Masedwân zə nũh bídí ná bi zág kwəmusa mə njəond kólə Yudéa. ¹⁷ Ye mə á lás mimpu mimbá ja mə á ηwa cígúlá ná mə sá ntó yí? Ye ntó ji ná micígúlá myâm mí mú ngá bɛ njí iyug yá lâm múúd má jí nə ndí yí, mə ka du bə mə ngá ci, mə ngá shwána? ¹⁸ Zembí nyáméfwó má mpú ná sá ádé bwɛlɛ bə nə bí ná, sá ngá ci, sá ngá shwána. ¹⁹ Kríst Yésus Mwân mə Zembí, sánŋ Silvé nə Timoté sá á ngá cúndə bídí yé, nyə a shígé bə, nə ci nə shwána. Nyə á du bə, á ká ci sá, ciyá jé bə njí ciyá ηgwûd. ²⁰ Məŋkaagə mēsh Zembí nyə á kaag má má á bwəma nyádí, shé ka ηgə cí Amɛn nyádí kwon dí, ηgólə magulə ná Zembí má jəla nə gúmá. ²¹ Zembí nyáméfwó wá ηgá lələshi sánŋ bí cug shé ηgə cugə nə Kríst yíid. Nyə námá wá nyə a gwáágulə shé məwúdá má fééshá. ²² Nyə wá nyə a wá shé məyigyé* mé, a wá shé Shíshim yé mílámúd tâŋ béeŋ ná a bá sá sá jēsh nyó á kaag yí. ²³ Má ηwa Zembí wúshined ná, má ká shiig mə yə. Mə a shígé cɛel káág bí mbag, gwá wá mə áshígé ná nyingə zə nũh Kòrênt yí. ²⁴ Sá áŋgê nə cɛel nywaad bí, sá ná bi máguləg; mbô, sá ngá yida wá məbwá ísáy bínúd ná bí bág nə məshusug, nəcɛ búgá jín jisə álal-ηkul.

2

¹ Mɛɛ mə á ka ηwa cígúlá ná mə ányingəyé ná zə nũh zə wá bí məcɛy

1:15 1Kr 16.5-6   **1:17** 1Kr 4.18-19   **1:18** 1.23   **1:19** Mis 18.5   **1:22** 5.5; Rom 8.15-16, 23; Ifz 1.13-14   * **1:22** Məyigyé ná sá músə buud bé.   **1:23** 11.31; 13.2; Rom 1.9; Flp 1.8; 1Te 2.5; 2Te 2.10
1:24 1Pr 5.3   **2:1** 12.21; 1Kr 4.21   **2:3** 13.10   **2:4** 7.8; Mis 20.31; 1Kr 16.24   **2:6** 7.11   **2:7** Kol 3.13   **2:9** 7.15; 10.6   **2:11** 1Pr 5.8   **2:12** 1Kr 16.9   **2:13** 1Te 3.1 Títus: 2Kr 7.6, 13-14; 8.6, 16, 23; 12.18; Gal 2.1, 3; 2Tm 4.10; Tit 1.4 Masedwân: 7.5; Mis 20.1

² Nkí má yida wá bí məcɛy lámúd, zə nyə e sá ná mə gwágúg məshusug? Ngaá bí buud má zə wá məcɛy lámúd wá? ³ Mə á cilə bí kálad shú ná, ja má zə nũh yí, bí buud má jálá ná sá nə mə bág nə məshusug wá, bí kú bá yida wá mə məcɛy lámúd. Mə ηgə mpu búbálé ná bi báá má du bə, má ká gwág məshusug, í bə námá məshusug mán. ⁴ Mə á cilə ntəg kálad wəŋgú nə məzhwíle míshúd, mə ηgə dúg *incwaw í ntug, lâm kú bə mə ná shɛɛ. Njí, mə a shígé cɛel wá bí məcɛy lámúd, mə á yida cɛel ná bi mpúg ná mə ηgə cɛel bí váál á ntə minji.

Ijuugá

⁵ Nkí ηgwól múúd nyə a sá ná mə bág nə məcɛy mə lâm, mə dí nyə á sá yé; mpúlə dúg í, bi bēsh wá nyə á sá məcɛy mə lâm məŋg wá, mə awáyé jwun sá má ngá ci yíid. ⁶ Muud wəŋgú, bímbí búúd ó *Dɔ bwá á mə ηkáánd nə nyə yí í má jəla. ⁷ Ná ndɛé, má yidá ci ná bi kág bídí nyə, yidagá cweel nyə lâm; nəcɛ bí má ká bə kú sá ntó, məcɛy mə lâm mäsə nə nkul káda nyə ná ndɛé nyúúl shwal tag nyə.

⁸ Ná ndɛé, lwógá nyə ná bi má cɛel nyə, má wá má cí ntó. ⁹ Mpugá ná ja mə á cilə bí yí, í á bə ná mə dúg ηkí bi e sá mə məgwág məzhí mēsh. ¹⁰ Bí má ká bídí múúd, kú lámusa nə nyə, mpugá ná mə má bídí námá nyə. Nkí mɛɛ mə á ka ntəg bídí muud ja mə á jəla nə lámusa yí, mə a bídí nyə shú dán mísh má *Kríst dí. ¹¹ Mə a sá ntó shú nə *Sátan kú bə nə zhí ná a nyúgúg shé, shé ajágé íyug byé.

¹² Mə a wós Truwás ná mə ká bwiiŋg Jɔjɔ Kéel mə Kríst. Njí, tɛɛm bə nda Cwám̄ba nyə á juw mə mpumbé ná wúŋgúlún ná, ¹³ lâm í á bul kə mə gwów nə mə bálə kú kwey mwááŋg Títus. Mə á ka ntəg jəna nə buud ə nũh, mə mú kyey kə Masedwân.

Sáal á sə á gúgwán

¹⁴ Mə yə Zembî akíba, nyə muud mə dú sá ja jêsh, kwon mə *Krîst dî, nə sá dúg ntə ntələ yé yé. Mə yə nyə akíba, nyə muud ngə balan nə sá shú nə njígúla mə Krîst í ngəg nə mpyáanz kúl jêsh nda labínda yé. ¹⁵ Sá bí bándá bə jəjə labínda mə Krîst shú mə Zembî, sá ngə sá ná buud bēsh bwə gwádúgág məcud mə Krîst, tə bəng bwə ngə *dúg cug wá, tə bəng bwə ngə jə wá. ¹⁶ Məcud məng məsə ka bə məcud mə shwiy shú bəng bwə ngə jə wá; nji, shú bəng bwə dúg cug wá, məsə məcud mə cug, mə ngə kə nə bān cug dî. Ká, zə jí nə nkul sá váal ísəy byəng yé?

¹⁷ Sá báá sá cugé nda bóól zhwoog buud bwə ngə ηwa Milésú mí Zembî nda sâ mákíd wá. Mbô. Sá báá sá ngə mpu ná Zembî wə nyə á nti sá, sá mə ka də lás kú shweel tə sâ mísh mə Zembî dí, sənə Krîst sá njúl mbádúgá.

3

¹ Ye sá ngə nyingə sə ja shús ná buud bwə shwúg mənýúul nə sê? Ye í é nyingə ná jii nə sá sáág nda bóólúgá, nə sá zég nə okálad bwə yé sá nkul nə sá sáág ísəy wá, zə lwó bí? Nkí ntəg nə ye sá gwáambúg bí okálad bəngú? ² Bí wə búss kálad wúsú, kálad jisə cilyá sádí milámúd yé, kálad múúd yēsh mə mpú yé, múúd yēsh ngə lə yé. ³ Haaw. Í ngə mpu nyin nə bí bí kálad Krîst nyə á cilə yé; nyə á cilə, a mú yə sá nə sá kálag buud. Nyə a shígé cilə nyə nə tíndi*, nyə á cilə nyə nə Shíshim mə Zembî á kuwô. Nyə a shígé ntəg cilə nyə mákwóógúd, nyə á cilə milám mí búúdud. ⁴ Krîst wə ngə sá nə sá ngəg mpu ntó bábálé mísh mə Zembî dî. ⁵ Sá aŋgə nə cəel ci ná sá mə sá gúl sá nə nkul nyísú séméfwó; mbô. Zembî wə ngə sá nə sá bág nə nkul ngəlá sá isá sá ngə

sá yí. ⁶ Nyə wə nyə á kwəməsa sə ná sə bág osóol ə məsáal wə sə á gúgwáan. Sə jəng kú ntəg bə sə á məcəxə nda məsə cilyá ná, í njúl yida bə sə Nkənkə Shíshim ngə laad yí. Nəcə bəxələ məcəxə í də gwílya múúd gwílya gwílyág, Nkənkə Shíshim nywáá mə yə múúd cug.

⁷ Məcəxə mə á bə cilyá mákwóógúd, bəxələ mwo í dúgá gwílya múúd gwílya gwílyág. Nji, milwanə mí á bə sáal dəngúd váal á nə Moyíz muud nyə á lég dwo yé mpwoombú í á jág bul nkənəwa, bag ó *Izarəyél kú ná jisəw dúgúla nyə mpwóómbúd, í njúl ná í á bə nji milwanə myá kúl fwála. ⁸ Milwanə tééd fwo bə ntó sáal í á də kwaamb shwiy yíid, nkəmusa nə dəng sáal Nkənkə Shíshim ngə kyey nə ndí yíid. Ngaá milwanə myá cínəng mí é nyingə bul ntə? ⁹ Sáal í á də kwaamb muud intəgúli yí tééd fwo bə nə bímbí lú milwanə ni, nkəmusa nə sáal í ngə sá nə buud bwə bág otútəlí mísh mə Zembî dí yí? ¹⁰ Ngaá milwanə mí á nkənəwá yág myá mí é bə zhizhe sá? ¹¹ Nkí sá á kúl fwála í á bə nə milwanə, ngaá sá á kandəgə kandəgə í é nyingə bul bə nə ndí? ¹² Sá báá ngə bwánd nə búgə ná í bá bə ntó, gwə wə sá ngə sá isá nə kpwəó kpwəó yí. ¹³ Sá aŋgə nə sá nda Moyíz; nyə á də shwu suláya lúúd nə bag ó Izarəyél bwə nda dúg váal mənəkənəwa mē kúl fwála mə é ngə shin yí. ¹⁴ Ká, milúu mí á mə shilá† bwo nda jwów á kú nə yásə. Í mú də bə bwo zə wósó múús ná, ja bwə lə mícilyá myá Sə a Cwúlú yí, suláya ngə ná búdal bwo milám. Suláya wəngú nyə afwóyé wú, á də jimb nji ja múúd mə bə múúd mə Krîst yí. ¹⁵ Jí ntó, ja jêsh bwə də lə mícilyá mí Moyíz yí, suláya mə də búdal bwo milám. ¹⁶ Nji,

2:15 1Kr 1.18 **2:16** zə jí nə nkul sá: 3.5-6 **2:17** 4.2; Flp 1.15-17; 1Te 2.3, 5, 10; 1Pr 4.11 **3:1** 5.12; 10.12; Mis 18.27 **3:2** 1Kr 9.1-2 **3:3** MmN 24.12; Zhe 31.33; Eze 36.26 * **3:3** tíndi: Í á də bə wúl mbií májúwó nda májúwó mə lwaaw; bwə á də juwo kwas májúwó məngúd ka də cilə nə ndí. **3:5** 2.16; Rom 15.18 **3:6** Yuá 6.36; Rom 7.5-6; 8.2, 6, 10; 1Kr 11.25 **3:7** MmN 34.29-30 **3:9** Rom 8.2, 33; Gal 3.10 **3:13** MmN 34.33-35 **3:14** Iza 6.10 † **3:14** milúu mí á mə shilá: Ciyá ni jisə námá Ifz 4.18; í ká ná «milúu mí músə bwo kú ná nyingə də mpu bí isá, kú mpu faas». **3:16** MmN 34.34 ‡ **3:16** Kálad MmN 34.34 ngə lwó nə ja Moyíz nyə á də yid kə wə Zembî yí, nyə á də yil suláya mpwóómbúd. **3:17** Yuá 8.32, 36; Rom 8.2; Gal 5.1, 13

ja múúd mə yíd dúg wə Cwámba† yí, ja jəŋg wə suláya mə wú yí. ¹⁷ Nəcə Cwámba jisə Shíshim, kúl Shíshim mə Cwámba wúsə yí, cínəŋg wə jiya falí jisə yí. ¹⁸ Sá bēsh buud ósuláya bwə á mə wú mǎmpwoombúd wá, sá ngə benyS milwaná mí Cwámba, nda sá bí nə ŋkul də dúg gúl sâ yēn dí ná; ná ndeé, Cwámba, muud jí Shíshim yé ka ngə sá ná sá ngəg nə bɛɛla sâ sá ngə dúg yí, a ngə kwádulə sá milwaná kwádulə kwádúlég.

4

Təəm á shíshim

¹ Nə ndeé, Zembî nyə a gwág sá ŋkúŋkwónulə, a mú yə sá iséy sá ámə ci íni. Nda jí ntó ná, sá aŋgê nə teeg mǎnyúul. ² Sá á mə ban mísóólágú mí shwōn mí də sīy íshwoo myá, sá ngə cugə ná sáŋ kú nə məkəŋ, sá aŋgê nə kwíŋg Milású mí Zembî; sá ngə yida lwó buud obúbálé, sá mú ka ngə sá mísh mə Zembî dí ná buud bēsh bwə shwúg mǎnyúul nə sâ. ³ Nji, ŋkí Jəjə Kéel sá ngə bwiŋg yé ngə ná bə mbúdúlá nə suláya, a ngə bə ntó shú búúd bwə ŋkág ná bwə kə jímb wá, ⁴ ohááden, buud zembî á shí ga mə sá ná milúú mí bág shúg nə shúg wá. A mə sá bwo ntó shú ná bwə bág kú dúg mǎŋkenya mə Jəjə Kéel á milwaná, Jəjə Kéel mə *Kríst muud jisə mbɛɛla mə Zembî yé. ⁵ Sá aŋgê nə cúndə sâ í dúgyá nə sǎmǎfwó yí. Mbô! Sá ngə cúndə sâ í dúgyá nə Cwámba Yésus-Kríst yí. Sá bāŋ sá búšə yida bə ósól ɔ mǎsáal bǎn líu mə Yésus dí. ⁶ Mpugá nə Zembî muud nyə á ci ná: «Mǎŋkenya mə fáánug yídúgúd» yé nyǎmǎfwó wə nyə á faan shé milámúd. Nyə á faan ntó shú ná shé mpúg milwaná myé mí ngə ŋkənəwa Kríst mpwóombúd myá.

⁷ Jí ka bə na ná, sá buud ngə ŋkēny təəm wəŋg wá, sá búšə nda mímbágé

mí mpíí, mí də bwíl; í jəlá nə mpu nyīn nə fámbámbə nə məma ŋkúl sá búšə nə ndí yí nyíšə ŋkul mə Zembî, kú bə sǎmǎfwó ŋkul nyíšú. ⁸ Minjugú mí ngə shúsə sá ikóómb byēsh, nji sá kú fina; bíl íja məfug shīn sá mílúúd, nji sá ngə ná bə nə búgá; ⁹ sá bwəma nə cúwúlí, nji sá kú myeesh; bwə ngə bwam sá shí, nji sá kú yə. ¹⁰ Sá ngə ŋkēny shwiy mə Yésus sádí nyúúlád ja jēsh. Í ngə bə ntó shú ná cug mə Yésus í nyínúg námə sádí mǎnyúúlád. ¹¹ Sá tɛem ngə cugə, shwiy í ngə bwéel sá ja jēsh nəcə sá ngələ sēy nə Yésus. Í ngə bə ntó shú ná cug mə Yésus í nyínúg námə sádí nyúúl á shwiy gaád. ¹² Ntó jí ná shwiy í ngə bɛ sá, bí báá ngə ntāg ŋwa cug cínəŋg. ¹³ Cilyá wúsə Kálaad Zembî dí ná: «Mə á bə nə búgá, mə ka lás». Váál búgá jəŋg í ngə námə gwə sá mílámúd, sá ka námə ngə lás. ¹⁴ Nəcə sá ngə mpu nə muud nyə á gwúmushi Cwámba Yésus yé mə bá námə gwúmushi sánəŋ Yésus, a mú jil shé nyédí koogú. ¹⁵ Bí mə dúg íí, sá ngə bwəma nə isá íni byēsh shú dán, shú ná buud bwə búlɛg ngə nyí mpaam mə Zembî dí ná ndeé, buud bwə yə Zembî akíba wá bwə mú ngə bul bulya, Zembî mú ŋwa gúmá.

Íŋkáj í mbúgula

¹⁶ Gwə wə bí mə dúg ná, sá aŋgê nə teeg mǎnyúul. Tɛem bə nə nyúúl búúd bwə ngə dúg ga í ngə shīn cóóg íí, lám í ngə bə mə cwū nji gúgwáan nə gúgwáan jwów dēsh. ¹⁷ Nəcə, búbaalē minjugú sá ngə bwəma nə ndí mǎfwála mǎga dí myá mísə zhizhe sâ, mí ngə yida kwəməsa sá ná sá bág bə nə gúmə áyíyáág í bá jí kandugə kandugə yí. ¹⁸ Sá báá sá aŋgê nə sá sâ í ngə nyīn yí, sá ngə yida sá sâ í aŋgê nə nyīn yí; nəcə sâ í ngə nyīn yí í də jí nji fúfwálá, jəŋg í aŋgê nə nyīn yí də jí kandugə kandugə.

3:18 4.6; 1Kr 2.7 **§ 3:18** Ból bwə ci na ná: «milwaná mí Cwámba mí ngə faan sá mǎmpwoombúd ka ngə wéeshuli njəs nda njəs yēn». **4:1** 3.4, 6 **4:2** 2.17; 6.4 **4:3** 1Kr 1.18 **4:4** zembî á shí ga: Yuá 12.31; Ifz 2.2 mbɛɛla mə Zembî: Kol 1.15; Heb 1.3 **4:5** 1.24 **4:6** Mət 1.3; Iza 9.1; 2Kr 3.18; 1Pr 2.9 **4:8** 1.8; 7.5; 11.23-29 **4:10** 1.5; Rom 6.8; Gal 6.17; Flp 3.10-11 **4:11** Rom 8.35-36; 1Kr 15.31 **4:12** Kol 1.24 **4:13** Sòm 116.10 **4:14** 1Kr 6.14; Rom 8.11 **4:15** 1.5-6, 11; 9.11, 15 **4:16** Ifz 3.16 **4:17** 3.18; Rom 5.2; 1Pr 1.6-7 **4:18** Rom 8.25; Heb 11.1

5

¹ Nyúúl sá bí nā ndí wa shí ga dí yí nyísə banda. Sə má mpú ná ŋkí banda dɔɔŋg í shîn búg íí, sá bí nā njów gwów wá Zembî, njów á kandugə kandugə; Zembî nyəméfwó wá nyə a lwɔ wo, kú bə mábwə má búúd. ² Gwó wá jí ná, sá ŋə leegya wa banda gaád, sá má ka bul bə nā yéesh nā njów wúsú á gwôw. Sə ŋə cɛel ŋwa nyúul nyísú á gwôw, bwáád nda káándá wa nyíga dí gwôw, ³ ŋkí nyāŋ nyúúl nyí nā ŋkul bá zə kwey sá ná nā nyíga í kú fwo wú. ⁴ Jísə ná, té sá ŋə ná jí wa nyúúl á shí gaád yí, micúŋ mí ŋə ntə sá ŋkul, sá ka dɛ leegya. Njí, sá áŋgê nā cɛel béegya nā mbwéedí sá bí nā ndí ga, sá ŋə jii ná sá má bəd nyúl cínəŋg gwôw, shú ná nyúúl á kandugə kandugə í mínəg nyúúl á shwiy ga. ⁵ Zembî nyəméfwó wá nyə á kwəmsa sá shú cug jəŋgú, a mú wá shé Shíshim yé mílámúd tən béén ná a bá yə sá gwo.

⁶ Sâ jəŋg í dɛ sá ná sá bág nā ŋkul búgád ja jêsh, tɛem bə ná sá ŋə mpu ná, té sá bí ná wa nyúúl ga dí yí, sá cugé sádí mpwág, sá bí shwóg-shwóg nā Cwám̄ba. ⁷ Ntó jí ná, sá áŋgê nā dúg nyə, nji sá ŋə *búgula ná sánón sá bí sámbá. ⁸ Sá ka ŋə bə nā ŋkul búgád, sá ŋə yida jii ná sá wúg wa nyúúl gaád kə jí Cwám̄ba dí koogú. ⁹ Ná ndéé, tɔɔ sá má nyiŋgə ná ŋə jí wa nyúúl gaád, tɔɔ sá má wú, sá ŋə bul jii nji sá ŋwú: ná sá ŋəg nā cugə váál á cɛel yí. ¹⁰ Nəcé shé bēsh shé má bá kə tōw bəl-bəl dí kúl *Kříst mə bá kə cígal mílésú yí, muud yēsh ka bá ŋwa myəna myā misóólúgú nyə á sá ja nyə á ŋə cugə nyúúl dí yí: misóólúgú mí anyunywaā nā myāŋ myəna, mí abúbōw nā myāŋ.

*Séy ŋkwambulə**(Rom 5.1-11; Ifz 4.20-24)*

¹¹ Nda sá ká ŋə gwɔɔ Cwám̄ba ná, sá ka ŋə cɛel sá ná buud bwə máguləg

nə kéel dúsú dúsə búbələ. Sə má mpú ná mísh má Zembî dí, sá təl bəl-bəl dí; sá má tádúgá ná sá təl námə bəl-bəl dí bídí mílámúd. ¹² Sə áŋgê nā nyiŋgə sɔ ja shús ná bí shwúg mənyúúl nā sá. Mbō. Sə ŋə yida cɛel yə bí zhií ná bí jéeg bəgwa nā shé bələ sámbá. Nə ndéé, bí é bə nā ciyá bí má cí búúd bwə ŋə ŋkus nā isā yā tóón nā tóón kú bə yā lâm dí cwú wá. ¹³ ŋkí sá ŋə nyîn nda lúu í cugé ná sá nā fag íí, jísə nəcé sá má yə Zembî cug jísú ncindí nā ncindí. ŋkí sá má yida nyîn ná sá bí nā fag íí, jísə nəcé sá má cɛel kwíind bí. ¹⁴ Nəcé cɛelí *Kříst ŋə cɛel sá yí í má lwánd sá lámúd, sá ŋəgə təduga ná muud ŋwúd nyə á yə shú búúd bēsh, ntó jí ná bānəŋ buud bēsh bwə á yə mísh má Zembî dí. ¹⁵ Nyə á yə shú búúd bēsh, ná buud bwə ŋə cugə wá, icug byāŋ í bəg nā mfií shú dé, kú ná nyiŋgə ŋə bə shú dán; nəcé nyə á yə a gwúm shú dán.

¹⁶ Nda í ká bə ntó ná, sá áŋgê ná nā dúg buud mədúgya má shí ga. ŋkí sá á fwo ŋə dúg Kříst mədúgya má shí ga, sá áŋgê ná nā dúg nyə váál dɔɔŋg. ¹⁷ Bí má jəlá nā ka mpu ná, múúd mə ká bə múúd mə Kříst íí, a músə kukwuməga ágúgwáan, cug jé acwúlú í má shîn; bí má dúg íí, a músə muud ágúgwáan. ¹⁸ Zembî wá ŋə sá sóólúgú wəŋg wēsh, nyə muud nyə á zə wá Kříst zə sá ŋkwambulə nā shé yé, nyə á ka námə yə sá séy ná sá ŋəg nā kala ŋkwambulə nyəŋg. ¹⁹ Ntó jí ná, Zembî nyə á bə Kříst cwú*, a ka ŋə sá ŋkwambulə mpədúgá nyəméfwó nā buud ə shí ga, kú ná nyiŋgə kənd lâm íwushí í búúdud. Nyə á ka wá sá njígúlá lúúd ná sá ŋəg nā kala ŋkwambulə nyəŋg. ²⁰ Sá ka ŋə sá lwámá Kříst nyə a lwám sá yí. Ja sá ŋə jōw bí yí, Zembî nyəméfwó wá ŋə jōw bí éne. Sə má jəgula nā bí jínə má Kříst dí ná: «Bídúgá ná Zembî

5:1 Zhb 4.21; 2Pr 1.14 5:2 Rom 8.23-24 5:4 1Kr 15.53-54 5:5 1.22 5:7 1Kr 13.12; 1Pr 1.8-9 5:8 Flp 1.23 5:9 Kol 1.10; 1Te 4.1 5:10 11.15; Iza 2.12; Dan 7.9-10; 12.2; Mis 17.31; Rom 2.6; 1Kr 3.13-15; 4.5; Flp 3.19; 2Te 1.7-10 5:11 4.2; 6.4; 1Kr 9.22 5:12 1.14; 3.1 5:14 Yuá 17.23; Rom 8.35; Gal 2.20; Ifz 3.19; 5.2, 25; 1Yn 3.16 5:15 Rom 6.3-4; 7.4; 14.7-9 5:17 Iza 43.19; Rom 6.4; Gal 6.15; Ifz 4.24; Mbú 21.5 5:18 Rom 5.10 5:19 Rom 3.24-26; Kol 1.20 * 5:19 Dúgúg sá Yésus ŋə cí Yuá 10.30 dí yí. 5:20 Mat 10.40; Iza 52.7 5:21 Yuá 8.46; Rom 8.3; 1Kr 1.30; Gal 3.13; Heb 4.15

sáag ηkwambulə mpédúgá binónη nyə.»
 21 Zembî nyə a sá ná Krîst bág *sám jilá íshéd, í njúl ná Krîst nyə a shígé bwele bæ nə sám; nyə a sá ntó shú ná shé bág otútəlí kwonη má Krîst dí.

6

1 Nda jí ná sánōη Zembî wə ηgə sêy ná, sá ka ηgə ci nə bí ná: «Kúgá fándá lág mpaam má Zembî ntó ná ndeé, bí kú dúg mfíí á cínōηg.» 2 Mpugá ná Zembî nyə á ci ná:

Ja fwámé fwála i á bæ yí, mə á magulə májəgula mwô.

Jwów wo á ηgə jii kwíindyá yí, mə a shí kwíind wo.

Fwámé fwála wə má ka bæ ga. Jwów wó jólá nə bii kwíindyá wə ga.

Minjugú mí Pwôl

3 Sá ángē nə bwele jii ná sá má kwal múúd bəəgú, nəcə sá acéélé sá ná buud bwə mpyényúg iséy bísú. 4 Sá ηgə yida sə ná bí shwúg mənyúul nə sê mázhíí mēsh dí ná sá bí fwámé ósól ɔ māsáal ó Zembî; sá ka ηgə bul bæ nə jísów: jísow *incwaw í ntug, jísow micúη, jísow yágáwó, 5 jísow bígá, jísow mimbwug, jísow ocinúcində, jísow yíηgá ísáy, jísow məfúfə məgwə, jísow mázha. 6 Sá ηgə ci mənyúul, sá nə mpúyá, sá nda nə milámusa, sá nə jə lâm, Nkēηkē Shíshim ηgə kyey nə sá, sá njúl nə ccelí á kú nə məkāη, 7 sá njúl nə ciyá jí búbálé yí, sá nə mpífá má Zembî, sá nə məkwoə mə dósomb mā otútəlí, mā lúmbálí nə mā kaambulə nyúul. 8 Gúl ja buud gúmal sá, gúl ja bwə saambulə sê; gúl ja bwə mpyaam sê, gúl ja bwə sá sá məshwúmb; gúl ja bwə ηwa sá nda buud ɔ máshīgá, sá báá njúl otútəlí; 9 gúl ja bwə ηwa sá nda ojína, í njúl ná buud bwə mpú sê, bwə ηwa sá nda sá ηgə júgula, í njúl ná sá ηgə cugə, bwə dúg sá nda sá bí íntúgúlíd, nji muud kú gwú sá, 10 bwə ηgə sá sá isá

í ceyug lámúd yí, sá báá nji məshusug məshusug, sá njúl mábúwa dí, nji sá ηgə sá ná bóól bwə bígúg, sá ηgə fúfə nə sá jēsh, nji sá mbííd byēsh.

11 Yé bwááηg wā Kōrēnt, sá á jaaw bí isá byēsh kú shweel tōo ηgwúđ, sá á juw bí milám mísú ná wúηgúlúη. 12 Sá báá sá afwóyé yow ccelúlə bí, bí wə bí acéélé lág ccelí sá ηgə ccel bí yí. 13 Sá gá námá sá nda sá ηgə sá bí ná. Mə ηgə ci nə bí tāη nda bwán bām nááá «juwugá námá sá mílám mín ná wúηgúlúη!»

Kúgá fula sámbá nə ohááden

14 Kúgá fula sámbá nə ohááden*, kə sá dúl váál mbεε mpwəəda kú nə wámbulé; nyáyé mpwəmə nyí nə ηkul bæ mpédúgá bíshúlə máccεε nə bálə kú bísh máccεε yí? Dáyé kow mənkenya bənōη yídúgá bí nə ηkul bæ nə ndí yí? 15 Dáyé váál cūη wí nə ηkul bæ mpédúgá *Krîst bá Beliár† yí? Jáyé wónōgó mbúgula bá hááden‡ jí nə ηkul bæ nə ndí yí?

16 Mpáánzə Zembî í má bwele fula jí nə ozembî wā yadúg? Mpugá ná shé báá shé jí Mpáánzə má Zembî á kuwô, nəcə Zembî nyə á cí ná:

Mə bá jí bwádí, sánōη mə bá cugə, mə bæ Zembî wāη, bāη bæ kúl jām.

17 Nə ndeé, wúgá na bwádí, béégyágá nə bwo, Cwámaba ηgə ci ntó.

Kúgá kúnnya nə sá áđudanā.

Mə ka bá ηwa bí nə məshusug.

18 Mə bá bæ bí sóōηgá,

bí bæ mə bwán wəábudúm nə wəábudâ. Cwámaba á ηkul nyēsh ηgə ci ntó.

7

1 Isá byēsh Zembî nyə á ηgə kaag íni í dúgyá nə shé. Nda jí ná Zembî nyə á ηgə kaag sá byo ná, yé bwááηg má búl ccel wá, shé yílúgá sá jēsh í ηgə lweegushi shé mənyúul nə

6:1 Rom 5.2; 1Kr 15.10 6:2 Iza 49.8; Luk 4.19-21 6:4 4.2 6:5 11.23-29 6:6 8.24; Rom 12.9; 1Kr 13.4-7; Gal 5.22-23; 1Tm 4.12 6:7 10.4-5; Rom 13.12; 1Kr 2.4 6:9 4.10 6:10 isá í ceyug lámúd yí: 7.4; Rom 5.3; 12.12 məshusug məshusug: 8.9; Flp 2.17; 4.12-13; 1Te 1.6 6:13 1Kr 4.14 6:14 1Kr 6.9-13; 10.21; Ifz 5.5-11 * 6:14 Naá, Pwôl ηgə ccel ci buud bwə cúgə búúd ó Krîst wá. † 6:15 Beliár mə ké ná Sátan. ‡ 6:15 Dúgúg sá sá ámə ci mpánzə 14 dí yí. 6:16 Ləv 26.12; Zhe 32.38; Eze 37.27; 1Kr 3.16 6:17 Iza 52.11; Mbú 18.4 6:18 2Sa 7.14; Iza 43.6; Amo 4.13; Mbú 11.17 7:1 1Yn 3.3

*mishíshim ícug í íshéd yí. Shé ñwagá Zembî nê gwòógá, shé ka ñgê casulê bálê nê kuú ñjòònd á cèel yí.

Məshusug mə Pwôl

² Juwagá milám, jil sá cínòng. Sá áshígé byaagulê nê muud, sá kú díya nê muud, kú námá nyúg tò muud. ³ Mə anğê cèel ci ná bi mə jág sá gúl sâ; mə shí bwey jaaw bí ná sá mə cèel bí váál á ná, tò bi mə yá, tò bi mə nyingə cugə, ñji sá ñgə cèel bî. ⁴ Mə ñgə jág bul bə nê búgə nê bî, mə ñgə bəgəwa nê bí, lâm də bul cwaaləwo mə, məshusug də bə mə ntə mínji *íncwaw í ntug byêsh sá ñgə bwəma nê ndí yíid.

⁵ Mpugá ná, ja sá á wóós Masedwân yí, sá áshígé bə nê wogá, ñji incwaw í ntug məváál mēsh. Nəcə í á bə, buud bə ñgə lúmbuli nê sá, milám mí njúl nyingə bə sá ifwaas ifwaas. ⁶ Nji, Zembî mə də bə, ja múúd cúgé ná nê bándáyé yí, a wá nyə ñkul lámúd. Nywáá nyə á ka námá sá ná Títus wóósúg, í mú wá sá ñkul mílámúd. ⁷ Í cúgé ná ñji wóósúlê Títus nyə a wóós wó í á wá sá ñkul mílámúd, í á bə námá nê bímbí bí á wá nyə ñkul lámúd yí. Nyə á jaaw sá váál bí ñgə yímə nê bi mə dóg sá yí, nê váál sá ñgə cey bí lámúd yí, nê váál bí ñgə cèel ñkēny mbag wām yí. Məkəl məngə mə á nyingə bul sá mə məshusug.

⁸ Mə mpú nê kálaad mə á nti bí yé nyə a ntágulê bî. Bálé, mə a shíngi nê dógulê nda bí á gwág biméfwó cey lámúd ja jòong dí ná. Nji, mə anyíngáyé ná shíngi. ⁹ Mə yidá bə nê məshusug ja gaád. Mə ji nê məshusug, kú bə nəcə nda bí á bə nê məcəy mə lâm ná, í yidá bə nəcə, məcəy mə lâm mún məngə mə á sá nê bi céndúg mítédúgá. Ntó mə lwó nê məcəy mə lâm mún mə á bə váál Zembî mə dú cèel yí. Ntó ji ná sá áshígé sá bí məbôw. ¹⁰ Nəcə, múúd mə ká gwág váál məcəy mə lâm Zembî mə dú cèel yí, muud wəngú nyə e cénd mítédúgá, a mú *dóg cug, a kú ná nyingə shíngi məcəy mə á sá nyə

lámúd mə. Nji, múúd mə ká gwág váál məcəy mə lâm mə shí ga, mə kwaamb nyə shwiy. ¹¹ Bi a gwág váál məcəy mə lâm Zembî mə də cèel yí; bi mə ka dóg sá í á kwaamb bí yí: A măn məjigəwa e! A wăn mpülê kaambulê nyúul e! A wăn shíngílê e! A jăn gwòógé e! A jăn jə yéesh e! A jăn kááfé e! A wăn mpülê ság múúd nyə á byaagulê yé e! Bi a lwó nê milám mín mí á bə otátəlí ja bí á kwambulê lésú wəngə yí.

¹² Kagá mpu ná ja mə á cilê bí yí, í áshígé bul bə shú múúd nyə á byaagulê yé, kú nyingə bə shú múúd bwé á byaagulê nê ndí yé. Mə á cilê bí shú ná mish mə Zembî dí, bi dógúg váál bí ñgə jigəwa nê sá yí. ¹³ Sâ í á wá sá ñkul mílámúd wé ni.

Í á ka ntág bə, ñkul mə bə sá mílámúd ntáni íí, sá nyingə bul gwág nywa məshusug Títus nyə á bə nê ndí má. Nyə á bə nê məshusug nəcə bi bēsh bí a sá ná lâm í jáág nyə shí. ¹⁴ Bi mə dóg íí, bəgəwálê mə á ñgə bəgəwa nê bí nyédí mishúd yí, í á shí bə nê zhií. Ná ndeé, nda sá mə də bwey jaaw bí ñji obúbálé ná, í á shí nyín ná mə a shí bə nê ñkaam ná mə bəgəwag nê bí mish mə Títus dí. ¹⁵ A ji ñji ké də téduga váál bí á də sá nyə məgwág yí, nê váál bí á lég nyə nê gwòógé nê məjigəwa yí. Nyə a mə ka nyingə jág bul cèel bî. ¹⁶ Mə ji bul bə nê məshusug ná bi mə sá nê mə búgúlág bî.

8

Kwíndúlê Ókrísten

¹ Bwaanğ, sá ñgə jii ná bi mpúg váál mpaam mə Zembî í á mə sêy mэдə mə Masedwân dí yí. ² Ncúlyá *íncwaw í ntug í ñgə tí bwo məkuú shí, ñji báá búse nê məshusug ntə mínji. Məshusug məngə mə wé mə sá ná, məbúwa mə tēem bii bwo ná nywád íí, bwé mə yida lwó ná báá bwé bul bə nê lâm yána. ³ Bwé á mə wá máyəna bímbí í jéla nê məbii mán yí, mə jee námá ci ná bwé á cə bímbí í jéla yí; bwé á sá ntág sóólúgú wəngú nê tédúgá wán

bwáméfwó. ⁴ Bwó á zə jəgula nə sá, bwó bul yáág nə sá sáág bwo mpaam nə bwó wáág məbwá sâ sá ngə sá buud ɔ Zembî yíid. ⁵ Bwó á wá ntág mənyúúl ntə váál sá á ngə téduga yí, tééd fwo yə Cwámba icug byán, nyiŋgə yə sá námé nda Zembî nyə á jii nə bwó sáág nə. ⁶ Sə á ka námé yáág nə Títus nə nyə muud á tééd nə bi sáág sósólúgú mpáam wəŋg yé, a sáág nə bi cásuləg váál í jəla yí. ⁷ Ká, bi báá búšə nə isá byēsh məŋkund məŋkund: bi búšə nə búgá álal-ŋkul, bí nə fəg kaand, nə mpúyá, nə kááfə áyíyáág, nə məma cēlí bí á ləg nə sá yí. Í jii námé nə bi búlúg wá mílám sósólúgú mpáam wəŋgú. ⁸ Mə ayímbúliyé bî, mə ngə yida jaaw bí váál bósólúgá báá bwó ngə jigəwa yí, shú nə məjigəwa məŋg mə lwóg ŋkí cēlí jín í ngə bándá wú lámúd. ⁹ Bi mə mpú lám yána mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst; bi mə mpú nə nyə á bə, a mbíd zhwoğ kúm, a bíd dwo, a zə nyiŋgal nyúúl məbúwa dí, shú nə bi wə yídag bíg məbúwa méd.

¹⁰ Mə jaaw bí váál mə ngə dúg cínəŋg yí, í é kwíind bí. Jí ná, tééd mbú í á cə yí, bi á bə buud ɔ áshúshwóógú nə bi mə sēŋg mwāanē; bi a shígé bə shúshwóógú nji sēŋgúlə dí, bi wə bi a tééd bə nə yéesh. ¹¹ Casuləgá tédúgá wún ja gaád. Ságá nə sósólúgú í bwəmag nə məma yéesh bí á bə nə ndí yí, í nyín nə bímbí lú məbii bí búšə nə ndí yí. ¹² Ja múúd mə sá yána nə i ngə wú nyə lám dí cwú yí, ŋgaá bwó ləg nyə nə sâ á jí nə ndí yí; kú bə sâ á cúgé nə ndí yí. ¹³ Í cúgé nə muud ngəg nə yíl bósól búúd məntágula dí nə ndéé nyə yidá ngə nyasula nyasulág. Í yidá bə nə buud bēsh bwó bəg nə məbii məbímbí. ¹⁴ Í jii fwála gaád nə, sâ bí mə búl bə nə ndí cə bósólúgá yí, í kəg lwándulə bwo kúl búšə bush yí; shú nə jəŋg bwó bá námé bul bə nə ndí dúl jwów dí yí í bəg lwándulə bí kúl bí mə bá bə bush yí; na, isá í mú bə bí məbímbí, ¹⁵ nda Kálaad Zembî ngə ci nə. A ngə ci nə:

Muud nyə á bul cwéég yé nyə a shígé

bə nə sâ í ngə ntə gwəw.

Nyəŋg nyə á cwéég bíbíyá yé, nyə ashígé fúfə nə sâ.

¹⁶ Mə yə Zembî akíba, nyə muud nyə á sá nə Títus bəg námé nə váál zény dəŋg shú dán yé. ¹⁷ Nəcé Títus mə magulə sâ sá á ngə jii nə í bəg yí. A mə tí njoond zələ nūŋ bídí nda nyə á də bwey bwánd. ¹⁸ Sə ámə nti bá ngwól *mínyəŋə wúsú mədə məsh mə ngə ságusə sâ á ngə sá shú Jəjə Kéel yí. ¹⁹ Sâ í búl bə yí jí nə mədə mə mə féesh námé nyə nə sánəŋ wə zəg sá sósólúgú mpáam ga. Sə ngə sá wo shú nə Cwámba nyəméfwó ngəg gúmə, sə lwándulə jəjə íyug bísu. ²⁰ Sə ngə bwey mpu kááləgə nə buud bwó bəg kú kwey íwushí sádí ísəyúd ja sá ngə kala zhwoğ *mwāanē bwó á mə yə sá mbag yé. ²¹ Sə ngə sə nə sá sáág mənywa mísh mə búúd dí námé, kú bul bə nji mísh mə Zembî dí. ²² Sə mə nti námé ngwól mínyəŋə wúsú. Mínyəŋə wúsú wəŋgú, sə á mə faas kááfə jé ija ija nə ndéé, a mə nyiŋgə námé lwó sə jíga ja nə a jí nə fwámé yéesh, a ngə bul shwu nyúul nə bí. ²³ Títus jí muud gwoŋg waamə, sá wə sə ngə sēy nūŋ bídí; bósólúgá bwáəŋg bəŋ, mədə wə mə ámə nti bwo, bwó ngə zə shú nə *Kríst ngəg gúmə. ²⁴ Lwógá bwo nə bi mə cēl bwo, bí lwó námé bwo nə bi mə mpíyá nə bəgawálə sə mə də bəgəwa nə bí bwədí míshúd yí; lwógá bwo ntə mədə mə ngə dúg.

9

Lású mīkwíindyá

¹ Sə ngə sēŋg *mwāanē nə sə mə bá kwíind búúd ɔ Zembî nə ndí. Mə nyiŋgələ cilə bí shú dəŋgú, í bə nda mə ntəŋg. ² Mə mpú nə bi búšə nə məma zény, mə də bəgəwa nə zény jín jəŋg búúd ɔ Masedwán dí míshúd nə: «Buud ɔ Akayí búšə bwey bə ŋkwəməsá té mbú í á cə yí.» Wálə bí mə wá mənyúúl sáal dəŋg dí yí í mə nyiŋgə gwūmushi bósól ŋkí bulya yéesh. ³ Mə mə ka nti bwáəŋg shú nə bəgawálə

8:6 Títus: 2.13 8:7 1Kr 1.5; 16.1-3, 24; Gal 6.10 Mak 12.43 8:15 MmN 16.18 8:23 Títus: 2.13 8.22, 24

8:9 Mat 8.20; Flp 2.6-7 8:10 1Kr 7.25 8:12 8:24 7.14; 8.7-8 9:1 8.1-4; Rom 15.26 9:3

má dú bəgəwə nə bí yí í nda bə mə
 ŋkónɣúg. Í jii ná bi bəg ŋkwəməsá nda
 má á ci ná. ⁴Mə ŋgə bεemb ná ŋkí sánðŋ
 buud ó Masedwân sá má zó, sá zə kwey
 ná bí cugé ŋkwəməsá; á shwôn nə sá
 buud sá má dɛ bul lɔ bí wá e, á shwôn
 nə bí námá e! ⁵Gwá wá mə ámə tééd nti
 bwááŋg shwóg zə sá ná bi kwəməsag
 məyána mán yí. Bwá zə sεeŋg məyána
 bí á bwey kaag ná bi mə bá wá má, í
 mú bá lwó ná bí ŋgə sá sóólúgú wəŋgú
 nə jɔ lám, kú bə íwú-júsúd.

⁶Mpugá ná í dɛ bə, muud mə sá
 ŋkóóg nə məmpəg má bε yé, kú námá
 bul bə nə idəw í sɛw; nyəŋg mə búl
 bε yé, bul námá bə nə idəw í sɛw.
⁷Muud yēsh wág məyána váál á má
 ŋwa cígúlá nə lám yé yí; muud kú ŋgə
 sá a ŋgə shúsula, kú nyingə sá nda sá
 cindúlá; nəcé Zembî má cεel múúd mə
 wá məyána nə məshusug yé. ⁸Zembî ji
 ntāg nə ŋkul nyingə bul sá bí mpaam
 shú ná bi dúg bə nə isá í kwágá nə bí
 məzhí məsh yí, wəla dēsh, bí dɛ námá
 bə nə jwun váál á ná bi dɛ sá mísóólúgú
 mí anyunywaá myēsh mí jálá nə sɛy
 myá. ⁹Í mú bə námá nda jí cilyá Kálaad
 Zembî dí ná, ná: «A má bə nə yána, a má
 kaaw mímbúbúwá isá, otátəlí bε bwé
 ji kandugə kandugə».

¹⁰Zembî wá má dɛ yə búúd məmpəg
 nə idəw yá də. A bá námá yə bí
 məmpəg, a sá ná məmpəg məŋg má
 fwúg, bi mú bá bul nyingə ŋgə sá jɔjɔ
 mísóólúgú. ¹¹Nə ndeé, bí ka bá bíg
 mímbii myēsh, bi mú námá bá bul
 nyingə bə nə yána. Né ndeé, ja sá
 má bá dɛ kala búúd isá bí má bá dɛ
 wá yí, buud bəŋg bwé mú bá dɛ
 lɔ Zembî nəcé yána dán. ¹²Sεeŋgá
 bí ŋgə sεeŋg mwaanē ni, í é kwíind
 búúd ó Zembî; í áshúge ntāg námá shúg
 cínəŋgú, í é sá námá nə buud bwé
 búlɔg lɔ Zembî. ¹³Buud ó Zembî bwé
 é dúg ná bí ŋgə ŋwa jɔjɔ Kéel mə *Kríst
 nə məgwág, bí ŋgə fəla isá nə buud

ó Zembî wá Yurúsalem, nə bósólúgá
 bēsh, bi anɣē ntāg sá sóólúgú wəŋgú nə
 mílām mímbá. Ja búúd ó Zembî bwé
 é dúg ntó yí, bwé é magulə ná bí ŋgə
 sá fwámé sá, bwé ka yə Zembî gúmá.
¹⁴Bāŋ bwé é bul cεel bí*, bwé ka dɛ
 jəgula nə Zembî shú dán nəcé a má sá
 bí mpaam í ŋgə ntɔ minji. ¹⁵Akíba nə
 Zembî, nə məma yána á ntɔ ŋkwón nyə
 á má sá sá yí.

10

Pwól ji námá sóól məsáal má Kríst

¹Məməfwó Pwól, mə má teeg kəl
 nə bí; ŋgá bí má dɛ ci ná má dɛ bə
 fufwáás múud ja shé búsə kul ŋgwúd
 yí, nji ja má jí shwóg-shwóg nə bí yí
 mə bə nə ŋkúd. Námá nda shé má
 mpú ná Yésus nyə á bə nə lám ná shee,
 nə jɔ lám ná, ²mə téég bí məbwé ná:
 kúgá sá ná mə bág nyingə zə bə nə
 ŋkúd ja má é wóós nūŋ yí. Bósól búúd
 bwé ŋgə ci nūŋ ná mə ŋgə bε iyéesh
 yá shí ga. Mə ji ŋkwəməsá nə mə zó
 fwo lwó búúd bəŋgú ŋkúd nə ijíjəol.
³Jí mpu bə búbálé ná sá búsə buud ɔ
 shí ga; nji, sá anɣē gwána nda buud ɔ
 shí ga. ⁴Mpugá ntāg ná məkwəɔ mə
 dóómb sá má dɛ kə nə ndí dóómb dí
 má má cugé məkwəɔ má shí ga; nji,
 məsə nə ŋkul má Zembî, má dɛ céeg
 íkóógúlá í dóómb*. Sá má dɛ caam
 mbeε fəg məshígá, ⁵caam námá sá
 jēsh í láá búúd zhí ná bwé bəg kú mpu
 Zembî yí. Sá má dɛ wá tédúgá wēsh
 mímbwugud, sá ná í bəg nə məgwág
 nə *Kríst. ⁶Ja bí má bá bə bí mú
 ŋgə mpu gwág nə Zembî yí, sá má bá
 ka bə ŋkwəməsá má yé búúd ɔ məbún
 intúgúlí.

⁷Dugá mpu dúg isá. Nkí muud mə
 dúg ná nywáá músə muud má Kríst
 hí, á jəla námá nə mpu ja ŋgwúd á
 kandugə ná, nda á jí múúd má Kríst ná,
 sá búsə námá búúd ó Kríst. ⁸Í ká bə
 nó mə ŋgə nywá bul bəgəwə nə ŋkul

9:6 Mik 11.24; 19.17; 28.27 **9:9** Sôm 112.9 **9:10** Iza 55.10; Ozê 10.12 **9:11** 1.11; 4.15 * **9:14**
 Na ji námá nə ŋkul bə ná: «Bāŋ bwé é bul bə nə yéesh ná bwé dúg bí...» **9:15** 9.11 **10:1** 1Kr 9.3
10:1 10.10; 1Kr 2.3 **10:2** 13.10; 1Kr 13.2 **10:4** 6.7; Rom 13.12; Ifz 6.13-17 * **10:4** Sá ŋgə cεel ci
 na ná: «məkwəɔ mə dóómb məsá má dɛ búgú bíl isá byēsh múúd jí nə ŋkul búgula yí». **10:5** Iza 2.12-17
10:6 2.9 **10:7** 1Kr 1.12 **10:8** 13.10

Cwám̄ba nyə á yə mə yí, mə kú ntâg gwág shwôn. Nji mə mpú ná Cwám̄ba nyə á yə mə ñkul nyɔɔŋgú ná mə sáág ná bi lálug búgád, kú yida bæ ná mə zág búlal bí. ⁹Mə anɔgê nə jii ná okálad bâm bwé ngég nə sá bí ikukwendε. ¹⁰Mə mpú ná bóól búúd bwé dɔ ci ná okálad má dɔ cilə bí wá bwé dɔ bæ nə mpâl, bwé njúl ñkí lal ñkúl; nji ja məméfwo má wóós yí, mə njúl zhizhe, lésú wâm kú nə mfií. ¹¹Muud yêsh mə ci ntó yé mpúg ná, váál íciyá byâm bísá ja má ngé cilə shwóg-shwóg yí, ntó námá wé mísóólúgú myâm mí é bæ ja má é wóós yí.

¹²Sâ jísá yí jí ná, sá cugé nə ñkul ci ná sánñh buud bwé ngé sɔ ná buud bwé shwúg mənnyúúl nə bwo wá sá búasé váál ngwúd; sá cugé námá nə ñkul sheé yagula micé nə bwo; ñwálə bwé má ñwa bwáméfwo nda iyuug yí í lwó ná fɔg í mə ncundəw bwo. ¹³Sá báá sá acéélé bəgɔwə ná ndéé ntɔ mínji, sá ngə námá bəgɔwə nji nə bímbí Zembí nyə á yigula ná sá zág nə Jɔjɔ Kéel ná ndéé zə wóós bídí ní. ¹⁴Sá anɔgê nə ntɔ mínji, námá ki sá a shígé zə wóós nñh bídí. Nɔgá ná sá wá sá á tééd zə nə Jɔjɔ Kéel má Kríst nñh bídí? ¹⁵Sá cugé nə bəgɔwə ántɔ mínji, váál á ná sá kə ngə bəgɔwə nə ízhaá ísáy. Mbô. Sá má yida téduga ná búgə jín í é ngə lal lalúg í, ísáy bísú í mú ngə nyiŋgə mpu nyîn kúl Zembí nyə tâl sá ná sá séyúg yí. ¹⁶Ja ísáy bísú í é mpu nyîn na bídí yí, sá mú ka cɔ kə nə jɔjɔ Kéel shwóg, nda kə bəgɔwə nə ísáy bóól bwé á bwey sá yí. ¹⁷Muud mə céél bəgɔwə yé, bəgɔwag nə sâ Cwám̄ba nyə a sá yí. ¹⁸Muud mə sɔ ná buud bwé shwúg mənnyúúl nə nyə yé, nyə dí bwé dɔ magulə yé; nji nyɔɔŋg Cwám̄ba mə sá ná bwé shwúg mənnyúúl nə nyə yé.

11

Pwôl, fwámé múúd lwámá má Kríst

10:11 13.1-2   **10:12** 3.1   **10:13** Rom 12.3   **10:15** Mis 19.21; Rom 15.20   **10:17** Zhe 9.22-23; 1Kr 1.31   **10:18** 1Kr 4.4-5   **11:2** Ifz 5.25-27   **11:3** Mət 3.1-5, 13   **11:4** Gal 1.8-9   **11:5** 12.11; 1Kr 15.10; Gal 2.6, 9   **11:6** 1Kr 2.6-16; Ifz 3.4   **11:7** 12.13; 1Kr 9.12, 18   **11:8** Flp 4.15-18   **11:10** 1Kr 9.15-18   **11:11** 1Kr 16.24   **11:12** 11.5; 12.11   **11:13** Flp 3.2; Mbá 2.2

¹Mə zó ná nywá lás nda mpúfú, bi ɔ jísow mə. Bálé, jísowágá mə. ²Mə ngə baag bí mbəɔg má Zembí. Nəcə mə a jí bí bâ shú ngwúm ngwúd, nji *Kríst. Má jii ná mə bág kə nteɛŋguli bí nyádí bi njúl nda ncwíyê sás dásé ná né fwɔ-fwɔ yí. ³Nji, mə ngə fúndə ná bi bág gwaa kənd mítédúgá ná ndéé bi músə bá ngə kyey nə Kríst milám mímbá; nəcə ntó wé nywá nyə á zə nə makəŋ zə shiŋg Ifa yé. ⁴Mə ngə fúndə ntó nəcə bí ngə bæ ná, nji ná muud má zə bídí zə cúndə Yésus ishús, kú bæ nyɔɔŋg sá á cúndə yé, ñkí ntâg ná bí mə lág *shíshim ishús, kú bæ wəɔŋg bí á lág nə sá yí, ñkí ná bí mə lág kéél ishús, kú bæ nyɔɔŋg bí á lág nə sá yé, bí ngə mpu jísow isá íni byêsh.

⁵Má yida mpu ná, bəɔŋg bí ngé ñwa ná *buud ɔ lwámá wəashílə-shwánə óni bwé antɔyé mə nə tɔɔ sá. ⁶Má je bæ nə shúg lésú; nji, kóómb á mpúyá, mə cugé nə shúg; sá á shí lwó bí ntó ísá byêsh dí nə mázhi mêsh dí.

⁷Ntó ná səlúlə mə á səl məméfwo shí, zə bwiŋg bí Jɔjɔ Kéel má Zembí ashwá, shú ná bi bánúg gwôw yí, mə a sá *sám aá? ⁸Ja má á ngə sêy bídí yí, mədɔ məshús má á lúg məbwé məbwé nə má ngólə yida yə mə myána shú dún. ⁹Ja gwáméfwo má á bæ mífúfə dí nñh bídí yí, mə a shígé sá ná muud ñkényúg mbag wâm, bwáŋg bwé á zhu Masedwân wá bwé á shí bwúg mə isá í á ngə fúfə mə yí. Mə a sá ná bi kú ñkény mbag wâm; mə é dɔ námá sá nji ntó. ¹⁰Námá nda má jí nə búbálé mə Kríst ná, mə mpú jaaw bí ná muud nyə abúle sá ná mə yówug bəgɔwálə Akayí yêsh dí. ¹¹Mə ngə ci ntúni nəcə jí? Ye ná mə acéélé bí? Mbô. Zembí mə mpú ná má cɛel bí.

¹²Mə áyówɛé sálə sâ má ngé sá bí yí. Mə é kə nə ndí shwóg, buud bwé ngé cɛel ñkény mənnyúúl ná sánñh sá ngə sêy váál ngwúd óni, bwé bág kú ná nə zhií bwé ñkény mənnyúul. ¹³Buud óni bwé

cúgέ fwámé búúd ɔ lwámá, básə mbεé osól ɔ mäsáal wā ibəmb. Bwé á mé shweel sá básé yí, ka yida ɔ sá ná bwé nyínúg ná buud ɔ lwámá ó Kríst. ¹⁴ Ntó cugé námé sá ákáámúg, nəcέ *Sátan nyəméfwó mé ɔ námé shweel sá á jísé yí, ka yida ɔ nyín nda *éngəles á mənkenya. ¹⁵ Nda *Sátan mé ɔ sá ntó ná, osól ɔ mäsáal bé bwé ka námé ɔ sá nda bwé ngə kyey ótútəlí ó Zembí dī; muud ka káam jí cínəngú? Nji, bwé bá shúgəla nji váál í mpíyá nə misóólúgú myán yí.

Pwól nyə a mé bul jug

(2Kr 4.9-13; 6.3-10; 1Kr 4.8-13; Mis 20.18-27)

¹⁶ Mé nyinğə ci ja ábeé ná, muud kú ɔ nwa mə nda mpúfú. Nkí ntó dí, jega ɔ nwa mə nda mpúfú; sá jəng í é yə mə zhií ná mə kág námé nywá bəgəwa. ¹⁷ Mə mpú ná lósú mə zó lás ga í cúgέ váál Cwáməba mə céel yí, jísə lósú ímpwúfú. Nji mə mpú ná mə ji nə sá mé jí nə ɔ kul bəgəwa nə ndí yí. ¹⁸ Nda ncúlyá buud bwé ngə bəgəwa bəgəwa á buud ɔ shí ga ná, mə zó námé ka bəgəwa jám ja. ¹⁹ Bí báá mífufúgú bí ngə ntág jísəw ímpwúfú kú nə njugú. ²⁰ Bwé ngə wá bí mənnyámád, ngə díya nə bí, ngə nyúg bí, ngə sá bí isá ilan ilan, ngə cwíil bí məmpóónz; bí ngə jísəw isá íni byésh. ²¹ Í mú ka yida nyín ná sá bān sá á bə mífufwáású; á shwôn ey!

Í njúl ná, mə jí nə zhií ná mə bəgəwag námé nda bóól bwé ngə bəgəwa ná. Mə mpú ná mə mé ná nyinğə lás nda mpúfú. ²² Nkí básə bwán ó wəheburə, mə jí námé mwá heburə; nkí básə bwán ó *Izəryél, mə jí námé mwá Izəryél; nkí básə onta ó *Aburaham, mə jí námé nta mé Aburaham. ²³ Bwé ci ná bwé ngə sá iséy í *Kríst í, mə je námé lás nda mpúfú ná, mεε ngə

bul mpu sá byo cə bwo. Mə cə bwo nə ngələ wáduga, cə bwo nə ngələ kə mímbwug dí, nyinğə bul cə bwo nə ngələ bwəma nə bígá. Mə cə bwo nə ngələ faam nə shwi y ija ija. ²⁴ Oyúden bwé á mé búd mə shí ija itóon, ɔ yíd mə zhud á milwón məwúm málól nə ibuu*. ²⁵ Ijwú i ngwəməna yíd mə nə milwón ija ilól, buud lúmə mə məkwóógú ja ngwúdt, byól búg nə mə ija ilól. Mə a mé já mán mwásé ncindí nə bulú ncindí. ²⁶ Minjəond mé ngə kə myá mí ngə bə mə məwəgəwo məwəgəwo: mə a mé ngə ntə wəgəwo wəgəwo míngwəp, ngə bwəma nə izhiləngaaná, kúl jám ngə ndény mə mələáməb, ohááden bwé ngə kwal mə məbəgú. Mə a mé bwəma nə kakúlə mílóm dí, bwəma nə ndí íbugád. Mə a mé ngə ntə mán váál áwuwəgəwə. Bəng bwé ngə shig ná básə námé ókrísten nda sá wá, wá námé məwəgəwo. ²⁷ Mé ɔ wáduga nə iséy í ayiyáág, mə ɔ jí mífum, yə nə məzha, yə nə məshwáás mé minú; ɔ ci ídúw, jug nə məyón, fúfə nə sá mé bwáád. ²⁸ Mə akéé mēel ci sá mé ngə yímə nə ndí jwów dēsh yí: ná mədə mēsh mé bəg váál í jəla yí. ²⁹ Zó mé tag dúl *Də dí ná ndéé mə kú bish yé? Zó mé biil ná ndéé í kú cey mə lámúd yé?

³⁰ Nkí í jí ná mə bəgəwagí, mə yida bəgəwa nə iləm byám. ³¹ Zembí mə mpú ná mə anğé nə bwiiing ijəp, nyə Sónğú mə Cwáməba Yésus; gúmə bəg nə nyə kandugə kandugə. ³² Ja mé á bə Damás yí, ngwəməna Njwú-buud ánúní Aretas nyə a tál yé, nyə á tál buud ná bwé ngəg nə baagəsə mim-pumbé mí ngwəla ná bwé bíig mə. ³³ Nji, buud ó Zembí báá bwé á wá mə kúdád, bwé cəglə míkwoólú ka cínğəli vúnde dí kənd tóon, ka ngə shul nyunğ nə nyunğ ná ndéé kə wóós shí; ntáni wá

11:15 4.10; Rom 2.6 **11:16** 12.6 **11:22** Flp 3.5; Rom 11.1 **11:23** 4.8-12; 1Kr 4.11-13; 12.26

11:23 Mə cə bwo nə ngələ wáduga: 1Kr 15.10 mímbwug; Mis 16.23 **11:24** Mbá 25.3 * **11:24** Mbá 25.1-3 ngə lwó nə bwé áshígé jalá nə yíd múúd cə milwón məwúm mánə; bígə Oyúden í á ka ɔ kə shúg milwón məwúm málól nə ibuu; ntó jí ná, yíl ngwúdt məwúm mánə dí. **11:25** Mis 14.19; 16.22

† **11:25** lúmələ məkwóógú: Í á ɔ bə, bwé kúd múúd məbwónəđ ka ɔ lúmə ná ndéé muud yə. Wo jí nə ɔ kul dæg lan mə Pwól ní Mis 14.19 dí. **11:26** Mis 9.23; 14.5 **11:27** 6.5 **11:29** 1Kr 9.22; Gal 6.2

11:30 12.5; 1Kr 1.31 **11:31** 1.23 **11:32** Mis 9.23-25

mə á faam yé.

12

Isâ múúd cúgé nə ŋkul mpu yí

¹ Ye í jii ná mə bəgɥwagí? Mbô! Í avwóléé tɔɔ sâ. Tεem bə ntó, mə zə námə fwo yida jaaw ísâ Cwám̄ba nyə a lwó mə *mántamə mâ mísh ná bagéd yí, nə byɔɔŋg nyə á bágulə mə *shíshim dí yí. ² Mə mpú ŋgwól múúd mə *Kríst nyə á ŋkâŋ kə ná ndeé kə kumə jon̄ áléel dí. Nkí nyə á kə nə nyúúl nyé ncindí ɔ, ŋkí í á bə ntâg nji shíshim yé ɔ, mə ampúyé, Zembî wə mə mpû. Sâ jɔɔŋg í mə s̄y múús mimbú w̄um nə mín̄. ³ Muud wɔɔŋgá, ŋkí nyə á kə nə nyúúl nyé ncindí ɔ, ŋkí í á bə ntâg nji shíshim, mə ŋgə ci nə mə ampúyé, Zembî wə mə mpû. ⁴ Nji mə mpú ná nyə a ŋkâŋ kə ná ndeé kə kumə *Paradis, a mú gwág íciyá í cúgé nə ŋkul ciy mákál mə búúd dí yí, iciyá múúd cúgé nə zhí mə cí yí. ⁵ Mə é bəgɥwa nə váál ísâ múúd wɔɔŋgú nyə a gwág byɔɔŋgú; nji, shú dâm məméfwo, mə yidá bəgɥwa nə iləm mə jí nə ndí yí. ⁶ Mə mbâm cɛel nə mə bəgɥwa, í kú bə mə impwúfú; ísâ mə jáaw yí bə óbúbálé. Nji mεε mə ajááwé, bwə á bá ŋwa mə ntɔ sâ mə ŋgə sá yí, nə sâ mə ŋgə ci yí. ⁷ Zembî nyə a lwó mə yáág-yáág ísâ. Ná ndeé, shú nə mə bəg kú ŋkêny nyúúl nə mpülə ísâ byɔɔŋgú, nyə á ka bíd ná fimâl bəg mə nyúúlúd, ŋgwól *éŋgales mə *Sátan zə yíd mə nə mə kú də ŋkêny nyúul. ⁸ Mə á jəgula nə Cwám̄ba ija ílɔɔl nə a yílúg mə fimâl wɔɔŋg. ⁹ Nyə a shígé yíl, nyə á yida ci nə mə ná: «Mpaam mə ŋgə sá wo yí í kwagá nə wo. Nkul í də s̄y íləmud.» Ná ndeé, mεε mə yida bəgɥwa nə lám wêsh ja mə jí nə iləm yí, shú nə ŋkul mə Kríst í ŋgəg nə s̄y mádí cɥgud. ¹⁰ Gwə wə jí ná, mə gwág nywa ja mə bá nə iləm yí, ja bwə lwíy mə yí, ja cɥg í kə mə mbwɔ́ yí, ja mə bwámá nə cúwálí nə yágúwó nəcé Kríst yí.

Nəcé, mə ji nə ŋkul ja mə jí nə iləm yí.

Lám wí Pwôl gwôw

¹¹ Ngaá mə mú ŋgə lás nda mpúfú! Bì wə mə nyasulə mə váál sɔ́ólúgú dɔɔŋgúd. Bì wə mə jélá nə sá nə buud bwə shwúg mənyúul nə mə. Nəcé ná, tεem bə nə mεε cugé tɔɔ sâ, bɔɔŋg bwə ŋgə nyîn nda *buud ɔ lwámá wəashílá-shwánú óni, bwə ántɔ́yé mə nə tɔɔ sâ. ¹² Bì a shí dúg nda məma jísów jâm í á wéeshuli məyɥgyé mə múúd lwámá mə *Kríst ná: ísâ í ntɔ́ búúd ŋkul yí, nə *ísâ í mímbúgú, nə *məshimbá mə á ŋgə s̄y. ¹³ Mɔ́ól mádɔ́ mə á ntɔ́ bí nə jí? Ngaá nji nə sâ ŋgwúd nə mə a shígé sá nə bí ŋkényúg mbag wâm. Juugá mə nə mə sálə bí bôw kóómb jɔɔŋgúd.

¹⁴ Mə wál námə nyiŋgə zə n̄ŋ ja áléel, mə é sá námə ná bí bəg kú ŋkêny mbag wâm. Mpugá nə mə aŋgə nə s̄y məbii mún, bí wə mə ŋgə s̄y wá. Ye bwán wə bwə də wíl obyól? Ngaá ná obyól wə bwə də wíl bwân?

¹⁵ Mə gwág nywa jâm kóómbúd nə mə kéénzhug sâ jêsh, mə kεenzh námə məméfwo shú dán. Ye í é bə, mə ŋgə jág bul cɛel bí ntó, bí bân nda nyiŋgə mpu cɛel mə? ¹⁶ Shé búsə dí cún nə mə a shígé sá nə bí ŋkényúg mbag wâm? Nji bóól búúd bwə ŋgə ci nə mə á ŋgə kyey nə bí mákəŋúd; nə mə a ŋgə ŋwa bí ísâ bí kú mpu. ¹⁷ Búúd bēsh mə á də nti bí wá, ye mə a shí bwεε nti ŋgwól zə nyúg bí? ¹⁸ Mə a yáág nə Titus nə a zág, mə mú nti bá *mínyɔŋá wún bí mə mpú yé; ye Titus nyə a shí nyúg bí? Ngaá bí a shí dúg nə sá sá búsə nə mítádúgá mimpwúd sə ŋgə kyey kuú njɔɔnd ŋgwúd? ¹⁹ Bweyúlə bí á tééd nə ŋgələ ci nə sə ŋgə bul lás ntáni nə sə ŋgə shwɔ́ mənyúul bídí míshúd. Mbô! Sə ŋgə lás mísh mə Zembî dí, sánôn̄ Kríst sə njúl cún. Yé bwááŋg mə búl cɛel wá, lású wêsh sə ŋgə ntâg lás ga wúsə shú nə bí lálug búgád. ²⁰ Mə ŋgə bεemb nə ja mə bá zə yí mə bág zə kwey bí dúl váál, kú bə váál mə ŋgə cɛel yí; bí bân kwey námə mə dúl váál, kú bə váál bí mə céel yí. Mə

12:5 11.16, 30; 12.1   **12:7** Gal 3.13-14; Zhb 2.6   **12:9** Iza 40.29-31; Rom 5.2; Flp 4.13   **12:12** Mis 13.6-12; 14.8-10; 16.16-18; 19.11-16; Rom 15.19   **12:13** 11.7-9   **12:14** 13.1   **12:15** 1Kr 16.24
12:17 7.2   **12:18** 2.13; 8.6, 16-17   **12:20** 1.23; 1Kr 1.10-11

ngə bæemb ná mə bág zə kwey ná bí ngə bæ nə ozhuyâ, nə mbíya lâm, nə dúlə nyada, nə məfendyâ, nə ojaawû-jaawû, nə ikúdúgú, nə inġûn, nə oncúgn-nculê. ²¹ Mə ngə bæemb ná ja má bá nyinġə zə nûn yí, Zembî waam bág sá nə mə gwágúg shwôn bídí míshúd. Nəcə, ĩkí mə zə kwey ná zhwog buud bwá á ngə sá *misám wá bwá acéndé mítádúgá ná bwá yówug misóólúgá mí ádudanâ, yow janġa, yow ásíy-síy bwá á ngə sá yé, mə bá ĩi yé nda yê lá shwiy.

13

Məcwûn mə áməzhúgúlâ

¹ Ja aléel wə má wál zə bídí ga. Sá é zə də cígal mílósú ĩi owúshined óbá ólóól bwá má fwo bwiiġ mpu ngwûd. ² Ja má á fwo bæ nûn ja ábêé yí, mə a shí fwo bwey lás nə buud bwá á ngə sá *misám wá, nə bóólúgá bêsh. Mə tééd námá bwey nyinġə lás nə bwo ja gaád mə kú fwo wóós nûn ná: Mə ájaguləyé tɔɔ muud ja má é zə yí, ³ nəcé bí ngə ĩi dúg məyġgyé má lwó ná *Kríst ngə lás mádí nyúúlúd ĩi. Bì mə mpú ná Kríst ngə sêy nûn bídí nə ĩkulû, a cugé nə iləm. ⁴ Jí mpu bæ ná bwá á bwambulə nyə kwolós dí a njúl ná nə iləm; ká, a ngə cugə nə ĩkul má Zembî ja gaád. Nda sá báá sá búsa buud bɛ* ná, sá má ka bæ nə iləm; ĩi, sənóġ sá é cugə shú dán nə ĩkul má Zembî.

⁵ Ná ndeé, muud yêsh fáásug nyəméfwó, bigas cug jé, dúg ĩkí a ngə cugə cug mbúgula. Bì anġê nə kwey məyġgyé ná Yésus-Kríst njul bí mányúúlúd ĩi? Bì má ká bigas bímfwó ná ndeé bí nda kwey məyġgyé, mpu ná bí cugé ótátəlí ó óbúgula. ⁶ Mə tédúgá ná, tɔɔ jí tɔɔ jí, bí é kwey ná sá báá sá búsa nə məyġgyé mɔɔġ. ⁷ Sá ngə jəgula nə Zembî ná bí kú ná bæeg sá tɔɔ sá ábúbôw. Sá abulé jəgula ntó ná í nyínúg ná sá á má mpu sêy. Sá ngə yida ĩi ná bí ngəg nə sá mənywa, tɔɔ í yida nyín ná sá bāġ sá a shígé mpu sêy. ⁸ Nəcə sá báá

sá cugé nə ĩkul í dú julya nə obúbálé yí, sá má yida bæ nə ĩkul í dú nywaadulə óbúbálé. ⁹ Sá má gwág məshusug ná sá bág nə iləm, bí yidá bæ nə ĩkul. Sá ngə bul ĩi sá ngwûd, ĩi ná búgá í fífəg bî. ¹⁰ Gwá wə má ngə bwey cilə bí mə kú fwo wóós yí, shú ná ja má bá wóós yí, mə bág bæ kú zə ngə ĩkáand nə bí nə ĩkul Cwámba nyə á yə mə yí. Nyə a shígé yə mə ĩkul nyɔɔġgá ná mə zəg ngə ntáma buud, nyə á yə mə ná mə sáág ná buud bwá lálug búgád.

¹¹ Bwaanġ, mə shúgúlá cí nə bí nááá, dúgá bæ nə məshusug, ngəgá nə sɔ ná búgá í ngəg fífə bî, sɔgá ná muud yêsh məkuú má tówúg shí, dúgá bæ cún, kúgá də sɔ mábyaagulə. Ná ndeé, Zembî á ccelí, Zembî á nə shee nyə é bá ĩi nə bî. ¹² Ngəgá nə kúlulə məkúlulə má buud ó Zembî. ¹³ Buud ó Zembî bêsh bwá ngə báda bî. ¹⁴ Mpaam mə Cwámba Yésus-Kríst í júig bí bêsh dí, nə ccelí má Zembî, nə cug sɛġġí mílám mə Nkġġkġ Shíshim.

12:21 13:2 13:1 12.14; Mbá 19.15; Mat 18.16; 1Tm 5.19 13:2 1.23; 10.11; 12.20; 13.10 13:4

12.9-10; 1Kr 1.25; Flp 2.7-8 * 13:4 Buud ó Kríst: Ciyá ní í ká ná buud bɔɔġgá cug ján jisə mbádúgá nə Kríst. 13:10 13.2; 10.8; 1Kr 4.21 13:11 Yuá 14.27; Rom 15.33; 1Kr 7.15; Ifz 6.23; Flp 4.9; 1Te 5.23; 2Te 3.16; Heb 13.20; 1Pr 5.14 13:12 1Kr 16.20 13:13 Mak 13.11; Rom 8.26, 39; Gal 6.18

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Galátia yé Isâ í dúgyá nə Kálaad mə Pwôl shú Galátia yí

Pwôl nyə a sá məma mínjəond ngələ jaaw milán mí Zembî. Njəond ábéé nə aléel dí wə nyə á kə nə milán mí Zembî shí á Galátia yé (Mis 16.6 nə 18.23).

Nji, bósł búúd bwə á nyingə kə wu, Pwôl kú bə, kə ngə jíguli buud ná okristen bəsh bwə cugé Oyúden wá bwə jəlá nə bə máççə mə Moyíz, bul bə ná ndéé ççé lú ábiwáág.

Ná ndéé, ja Pwôl nyə á gwág nə okristen wá Galátia bwə ngə bə nda bwə magulə njígulá wəng yí (í á jee bə a njúl Iféz), nyə á ka cilə bwo kálaad éga, shú ná bwə bág kú bə njígulá wəng, bwə nyingəgə ŋwa Jəjə Kéel. Nyə á ka təl kálaad yé icé ílól:

- (1) A fwo téed jaaw bwo sâ í á sîy nə nyəmfwó yí; nda nyə á cénd kuú njəond ná, nə nda okristen wá Yurəsəlem bwə á magulə nyə ná (lúu 1 nə lúu 2).
- (2) A mú nyingə lwó ná tə micilyá myá Sə a Cwúlú mí ngə jíguli ná Zembî cugé nə ŋkul ci ná muud ji tátəlí nə a bəğlə máççə mə Oyúden (lúu 3 nə lúu 4).
- (3) A mú kə shínal nə bándúlálə ná bwə cágəg váál cug Nkəŋkə Shíshim ngə lwó bwo yí (lúu 5 nə lúu 6).

Də dēsh tə mbúgula yēsh mə jəlá nə gwáduga Nkəŋkə Shíshim wəng nyədəí lámád, a wú míkámád.

Məbádá

¹ Mə Pwôl wə mə cílə kálaad éga, mə *muud lwámá mə Yésus-Kríst. Mə cugé múúd lwámá ná buud bwə á féesh mə, kú nyingə bə ná muud nyə á təl mə; Yésus-Kríst bá Sónghú wúsú Zembî muud nyə á gwúmushi nyə yé,

bwə wə bwə á féesh mə ná mə bág muud lwámá. ² Nə mə, nə bwáang* bəsh sənəŋ búśó sámbá wá, sá ngə cilə mádə másó Galátia má. ³ Sónghú íshé Zembî bə Cwámba Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə ná bí ngəg nə cugə ná shəe. ⁴ Kríst nyə á kəenzh nyəmfwó, zə sá ná Zembî júúg shé nə *misám, nyə á zə yíl shé mányámá mē bów-bów cug á mwôw mágaád. Nyə a sá námə nda Sónghú wúsú Zembî nyə á ci ná. ⁵ Zembî ŋwág gúmə kandugə á kandugə. Amen.

Jəjə Kéel jisə nji ŋgwúđ

⁶ Bí mə leel béégya nə Zembî muud nyə á jəw bí nə mpaam mə *Kríst yé, kə bə dúl kéel í? Mə ngə bul káam sá jəngú éé. ⁷ Mə acíyé ná dúlúgá kéel í nyingə bə. Mbə. Jí yida bə ná, bósł búúd bwə mə zə sá ná fəg í jimbúg bí, cəel zə sá ná Jəjə Kéel mə Kríst í gwígúg dúl váál. ⁸ Mə ci nááá, ŋkí ŋgwól múúd mə zə nə kéel ishús í ngə shwəpəla nə dəng sá á bwiing bí yé, tə í nyingə bə səmfwó, tə jisə ná *əngəles nyə ámə zhu gwôw, ŋkwaal nə nyə. ⁹ Sə á shí fwo bwey ci ntó, mə nyingə námə ci ná, ŋkí muud mə zə bwiing bí kéel ngə shwəpəla nə dəng bí á *magulə yé, ŋkwaal nə muud wəng. ¹⁰ Né ji? Ye mə ngə sə ná sənəŋ buud wə sá bág cún, ye sá Zembî? Ye mə ngə jii ná buud wə bwə gwágúg mə nywa? Mə ká ngə jii ná buud wə bwə gwágúg mə nywa, mə kú ná bə sół məsáal mə Kríst.

Zembî wə nyə a jəw Pwôl

¹¹ Bwaang, mə mpú jaaw bí ná, Jəjə Kéel mə ngə bwiing yí cugé sá ná muud nyə ámə bwənde nə fəg nyé. ¹² Muud ntəg dí nyə á bwiing mə dwo, ŋkí jíguli mə dwo. Yésus-Kríst wə nyə a sá ná mə mpúg isá mə mpú yí.

¹³ Ngaá bí a shí gwág sá mə á də sá ja mə á bə náá yəbə *Oyúden dí yí? Bí a shí gwág nə mə á də lwó *Də lú óbúgula ó Zembî cúwálí nə ŋkúđ, mə

1:1 1.11-12; Rom 1.5; 1Kr 9.1-2 **1:2** 1Kr 16.1 *** 1:2** Na cugé óminyəŋá wá byélé, jisə buud bənəŋ bwə ngə búgula Yésus wá. **1:4** 2.20; Mat 20.28; Yuá 1.29; 2Kr 5.21; Ifz 5.2; 1Tm 2.6; Tit 2.14; Heb 9.12-14, 26; 1Yn 5.19 **1:6** Heb 12.15 **1:7** 5.8, 10; 2.4; Mis 15.1, 24 **1:8** 1Kr 16.22 **1:10** 1Te 2.4-6 **1:11** 1.1 **1:13** Mis 8.3; 9.1; Flp 3.5-6; 1Kr 15.9

á du cugas bwo ná bwá jéeg. ¹⁴ Mə á ngə leel kə shwóg yábə Oyúden dí cə bíl zhwog ikala byâm mádí kúl búúd dí, mə á bul wá lúu mæcum má ódá dí. ¹⁵ Nji, Zembî muud nyə á bwey féesh mə mə njúl ná mwə mə nyóóngá waam dí yé, múúd nyə á jəw mə mpáam dí yé, ja nyə á kwey ná fwámé wəla má wóós yí, ¹⁶ nyə a sá ná mə mpúg Mwán yé mádí lámúd, mə kág nə nyə kə bwiing íkúl ishús. Ná ndeé, mə a shígé kə jì təo mácwūŋ wə muud, ¹⁷ mə kú námə fwo kə Yurúsəlem ná mə kə bwəma nə *buud ə lwámá bwə á tééd ŋwa jiya nə mə wá. Mə á yida fwo kə shí á Arabî, mə nyiŋgə zə Damás. ¹⁸ Ná ndeé, mpúsə mimbú mílól wə mə á ka tæem bád kə Yurúsəlem ná mə kə bwəma nə Séfas† yé. Mə a já ntəg nyádí mwəw wūm nə mátóon. ¹⁹ Mə a shígé námə bwəma nə təo *muud lwámá ŋgwūd mwəw wūm nə mátóon məoŋgúd, mə a dúg nji Zhâk á mínyəŋú mə Cwámba. ²⁰ Mish má Zembî dí, mə aŋgə nə bwiing ijə, sá má ŋgə jaaw bí ga jisə búbálé. ²¹ Ná ndeé, mə á ka zə kə méfaan má Sirî nə Silisî. ²² Nji, mədə má *Křist má Yudéa má áshígé námə fwo mpu mə mpwoombá. ²³ Bwə á yida ŋgə gwág nji lán ná: «Muud nyə á du sá shé cúwá lí yé mú ŋgə bwiing búgə nyə á ŋgə cæel jaŋgulə yí.» ²⁴ Bwə á ka ŋgə yə Zembî gúmə nə sá nyə á sá mə jəoŋgá.

2

Pwôl bánəŋ bósł búúd ə lwámá

¹ Ná ndeé, mə á ka nyiŋgə zə kə Yurúsəlem nji mpúsə mimbú wūm nə mínə; jəŋ jaa, sá Barnábas wə sá á kə, mə ŋkág nə Titus sámbád. ² Mə á kə ntəg nəcé Zembî wə nyə a lwó mə ná a ŋgə jii ná mə kág. Sənoŋ otówe ə shwóg sá á ka kə seŋgya, mə mú kə lwó bwo Jəjə Kéel má ŋgə cúndə íkúl ishús yí, ná ŋgəŋ. Bwó otówe ə shwóg í, mə á lwó bwo Jəjə Kéel dəoŋgá, nəcé mə a

shígé jii ná iséy byâm í yég iyíy-yíy, təo byəoŋg mə á sá mwəw mə mpús yí, təo byəoŋg mə ŋgə sá mwəw mága dí yí byəsh. ³ Mə ŋgə ci ná sənoŋ Títus wə sá á bə sámbá, a njúl mwə Gərék; otówe ə shwóg bwə áshígé námə yímbəli nyə ná a síyág ábiwáág. ⁴ Nji bósł búúd bwə á ŋgə shiig ná búsə gwooŋg dí wá bwə á ŋgə ci ná a síyág. Nəcé buud bəoŋgú bwə á zə nyíi gwooŋg jisúd nda búsə námə ókřisten nda sá, ndug bwə á yida zə ná bwə zə ŋgə baagusə sá ishwoó ishwoó, ná bwə dúg váál sá ŋgə cugə cug á kú nə mənámá Yésus-Křist ŋgə yə sá yí. Bwə á ŋgə baagusə ntó ná bwə cæel nyiŋgə wá sá mənámád*. ⁵ Nji, sá áshígé bwele kúd lúu nə bwo, kú námə bwele yə bwo zhií; sá á ŋgə jii nji ná obábálé wá Jəjə Kéel sá ŋgə bwiing bí wá bwə bág kú fúfug.

⁶ Buud bwə á bwey mpúy ná otówe ə shwóg wá bwə áshígé námə yímbəli mə nə təo gúl sá shús. Mə mə abíshé sá otówe ə shwóg bəoŋg bwə á du bə yí, Zembî nyə ádé bísh ná mbéé jì jíga, kəel jì jíga. ⁷ Otówe ə shwóg bəoŋg bwə á yida kwey ná Zembî nyə á yə mə mbag ná mə bwiingug íkúl ishús Jəjə Kéel, námə nda nyə á yə Pyêr ná a bwiingug *Oyúden ná. ⁸ Nəcé Zembî muud nyə á sá ná Pyêr bág *muud lwámá shú Oyúden yé, nyə námə wə nyə a sá ná mə bág muud lwámá shú íkúl ishús. ⁹ Ná ndeé, buud bwə á ŋgə ŋwa Zhâk bá Séfas† nə Yuánes ná omənci-mənci wə *Də. Omənci-mənci óni báá bwə á magulə ná Zembî nyə a má féesh mə féeshá mpáam; báá bwə á ka bəda sá Barnábas, lwó ná bwə má magulə ná sá má fula nə bwo íséy bwə ŋgə səy yíid, sá kág íkúl ishúsúd, bəŋ bwə kə Oyúden dí. ¹⁰ Bwə á yida ci ná sá bág du téduga mímbúmbúwá myá Də; mə á bwey námə wá lám nə má du sá ntó.

Pwôl bá Séfas

1:15 Zhe 1.5; Mis 9.3-5; 22.21; Rom 1.5; 1Kr 9.1; 15.10 **1:18** Mis 9.26-28 † **1:18** Séfas: Jisə dúl jíná má Pyêr. **1:19** Mat 13.55 **1:21** Mis 9.30 **2:1** Mis 15.1-19 **2:1** 1Kr 15.2; Flp 2.16 Barnábas: Mis 4.36 Títus; 2Kr 2.13 **2:2** 2.6, 9 **2:4** 1.7; 5.1, 13; Mis 15.1, 24; 1Kr 9.21 * **2:4** Mənámá má máççə má Moyíz. **2:6** Rom 2.11 **2:7** 1.15-16; Rom 1.5 † **2:9** Séfas: Jisə dúl jíná má Pyêr. **2:10** Rom 15.26 **2:12** Mis 11.3

11 Nji, ja Séfas nyə á zə Antyósh yí, mə a ləl lúu nə nyə tām buud, nəcé nyə a sá sâ mábɛ́ɛ́. 12 Nyə á bə ná, shúshwóógú nə buud Zhâk nyə á nti wá bwá wóósúg hí, nyə á ngə də səŋ ngwúdú nə ikûl ishús†; nji ja búúd ɔ Zhâk bwá á wóós yí, a mú fúndə ná buud bwá dá yáág nə ábiwáág wá bwá á bá dúg nyə, a mú julə nyúúl, kú ná fəla nə ikûl ishús. 13 Dúgúlə bóól *Oyúden bwá á dúg ntó yí, bwá mú námə julə mənnyúúl, Barnábas mú námə nyíi máshüigá məɔŋgúd. 14 Nda mə á dúg nə kuú njəɔnd wáŋ í á shígé ná ngə bɛ obúbálé sá ngə bwiiŋg Jəjə Kéel dí wá ná, mə á ka ci nə Séfas buud bəsh bwá njúl, ná: «Ja wée mwâ Yúden wó tééd bə kú sá nda Yúden, ngə yida sá nda ikûl ishús yí, ntədəlé wó jí nə ŋkul ka yímbəli ikûl ishús ná í ŋwág kuú njəɔnd Oyúden yé?

15 «Shé bāŋ, shé á byél Oyúden, shé cugé ikûl ishús í ngə sá *misəm íni. 16 Nji, shé má yida mpu ná Zembî cugé nə ŋkul ci ná muud ji tətəlí nə sálə mísóólúgú mácéɛ́ má ngə jii myá; Zembî má ci ná muud ji tətəlí nji ja á búgúla Yésus-Krîst yí; shé bāŋ shé á má *búgúla Yésus-Krîst shú ná búgú jəɔŋg í sáág shé otətəlí mísh má Zembî dí, kú bə sálə mísóólúgú mí mácéɛ́. Shé má mpú ná sálə mísóólúgú mí mácéɛ́ í cugé nə ŋkul sá múúd tətəlí mísh má Zembî dí. 17 Shé ngə sɔ́ ná Zembî ŋwág shé ná otətəlí ɔ búúd nəcé Krîst; nji, í ká yida ngə nyín cínəŋg ná shé músə osóól ɔ misəm nda ikûl ishús hí, ntó ka kə ná ji? *Krîst ngə yida kə nə buud mísə múd hí? Gúl sâ cugé nə ŋkul bə ntó.» 18 Má ká nyiŋgə ngə wəel mácéɛ́ má á bwey myaas má, ngaá mə nyiŋgə təl móméfwó cé múúd mə cáám mácéɛ́ yé? 19 Jí ná, Mácéɛ́ má á gwú mə, mə músə ka bə mbimbə shú sâ í dúgyá nə mácéɛ́ yíŋ; mə ji mbimbə jíni kóómbúd shú ná mə ngəg nə ka cugə nji shú má

Zembî. Mə á bə mbádúgá nə Krîst ja nyə á yə kwolós dí yí. 20 Ntó jii ná, mə ná dí ngə cugə yé, Krîst wə ngə cugə mádí cwú. Cug má ngə cugə nyúúl nyám dí ja gaád yí, mə ngə cugə gwo nji nə búgú ngələ búgúla Mwân mə Zembî, nyə muud nyə á cəel mə ná ndéé a yána cug jé shú dām yé. 21 Mə acéélé sá ná mpaam má Zembî í bág kú nə mfií. Nəcə, í ká bə ná muud ji nə ŋkul bə tətəlí mísh má Zembî dí nə sálə mísóólúgú mí mácéɛ́, mpu ná Krîst nyə a fānda zə yə shwiy kú nə mfií.

3

Ye búgú, ye mácéɛ́

1 Heé, yé íwagula-wagula i búúd yá Galátia! Zó má nyiŋgə zə kənd bí mícwagúwa dí éne? Ngaá sá á shí mpu lwó bí Yésus, nə nda bwá á bwambulə nyə kwolós dí ná? 2 Mpugá ná jaaw mə sâ ga: Jí í á sá ná bi lágúg Nkəŋkə Shíshim, ye sálə mísóólúgú mácéɛ́ má ngə jii myá, ye magulələ bi á magulə jəjə lán sá á bwiiŋg bí yí? 3 Dúni váál wagula wə jí? Ngaá bi á ngə mpu tééd cug krîsten nə Nkəŋkə Shíshim? Bi wál nyiŋgə tədəga ná bi é shínál gwo nə məŋkul mún? 4 Ow! Zhwog mənnywa bí á bwəma nə ndí má* má á bə ntó cwag hí? Mbô, má cugé nə ŋkul bə ntó cwag. 5 Zembî muud ngə yə bí Nkəŋkə Shíshim a ngə sá bí *məshimbá yé, a ngə sá bí mwo nəcé bí ngələ sá mísóólúgú mácéɛ́ má ngə jii myá? Ngaá a ngə sá bí mwo nəcé magulələ bi á magulə jəjə lán sá á bwiiŋg bí yí?

6 Ngaá ntó wá í á bə nə *Aburham yé? «Nyə a *búgúla Zembî, Zembî mú lə nyə búgú jé jəɔŋgú, a mú ci ná Aburham ji tətəlí muud». 7 Mpugá gwág cínəŋg nə buud bənəŋ Zembî búsé mpwogé nəcé búgú wá, bwá wə búsé bwán ɔ Aburham. 8 Ngaá Kálad Zembî nyə á bwey jaaw Aburham jəjə lán ga ná: «Ikûl nə ilwəŋ byəsh í

† 2:12 ikûl ishús: Na jisə bəŋg ókrîsten bwá á shígé bə Oyúden wá. 2:16 3.10-12; Rom 3.20-30 2:17

Rom 2.17-3.20 2:19 6.14; Rom 7.6; 6.2-4 § 2:19 Mə ji mbimbə shú sâ í dúgyá nə mácéɛ́ yí: Ntó má ká ná «mə a má yəw ngələ cugə nji shú lú mácéɛ́». 2:20 1.4; Yuá 17.23; Rom 8.10-11; 2Kr 5.14 3:1

5.7 3:2 4.6; Rom 8.9-16; 2Kr 3.6, 17 3:4 4.11 * 3:4 Ciyá ni jí námə nə ŋkul bə ná «Zhwog micúŋ bí á má jisəw myá». 3:6 Mət 15.6; Rom 4.3, 22; Zhk 2.23 3:7 Rom 4.11-12 3:8 Mət 12.3

bá zə bwəma nə ibwádán wódí». Kúkúl Kálaad Zembî jəŋg í á bwey lwó ná ikúl ishús í bá bii búgá ná ndeé Zembî mú ci ná búsə otátəlí. ⁹ Ntó ji ná, nda Zembî nyə a bwádan nə Aburaham nəcə a búgúlálə ná, Zembî má bwádan námá nə buud bəsh bwə ŋgá búgula nda Aburaham wá.

¹⁰ Məlweemyá má ŋgə yida bə buud bəsh bwə ŋgá dúg ná baagulálə máccə wá í é kənd bwo wá Zembî wá; ŋgaá jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Muud mə bə kú baagulə súsúsá jəsh jísó cilyá Kálaad Zembî dí ná a dúg sá gwo yé, ŋkwaal nə nyə». ¹¹ Í ŋgə ntəg mpu nyín ná sáŋ sáŋ ná muud cugé nə ŋkul bə tətəlí mísh má Zembî dí nəcə mísóólúgú mí máccə; í cugé nə ŋkul bə ntó nəcə cilyá wúsə ná: «Tətəlí muud mə bá *dúg cug nəcə bálə nə búgá.» ¹² Mpugá ntəg ná baagulálə máccə í cugé bul bə yuug búgá; cilyá í yida bə ná: «Muud mə báágúlə súsúsá jəsh jísó cilyá máccə dí ná á du sá gwo yé, máccə yə nyə cug.» ¹³ Kríst nyə á ka tɔ tɔŋ shú ná ŋkwaal á máccə bídúg shé. Nyə a ŋkəny ŋkwaal wəŋgú nyádí nyúúlúd nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, náə: «Muud yəsh bwə kéél líd yé, ŋkwaal nə nyə»†. ¹⁴ Kríst nyə á ŋkəny ŋkwaal wəŋgú shú ná, nyádí kwon dí, ibwádán í Aburaham í kálag íkúl ishúsəd, shé buud ŋgá búgula wá shé lágúg Nkəŋkə Shíshim Zembî nyə á kaag yé.

Fwámé mpwon buud má Aburaham

¹⁵ Bwaang, shé ŋwagá ná yuug nə gúl sá shé má dú dúg búúd bwə du sá yí. Ŋgaá í du bə ná zhizhe kálaad lúgá múúd mə sá yé, á ká sɔy váál í jəla yí, muud kú ná nyiŋgə jímbal tɔɔ cilyá, kú námá kwádulə tɔɔ gúl sá cínəŋgú? ¹⁶ Aburaham wá Zembî nyə á kaag mənkaagə yé, *Aburaham nə mpwon buud nyé. Bwə áŋgə nə ci ná Aburaham nə məmpwon mə búúd

mé, nda sá má cí ná məmpwon məŋg məsə ŋkí bulya. Jísə ná «mpwon buud nyé», ntó ji ná *Kríst. ¹⁷ Mə ŋgə cəel ci ná: Zembî nyə a bwey fwo sá kálaad lúgá váál í jəla yí, a mú ka zə yə *Oyúden Məccə mpúsə mimbú mitəd minə nə məwúm málóól. Məccə məŋg má á shígé bə nə ŋkul mə cénd sá kálaad lúgá wəŋg dí, ná má zə sá ná ŋkaagə í yəg ntó cwag. ¹⁸ Nəcə í ká bə ná muud mə lúg nə lúgá nəcə sálə mísóólúgú mí máccə, í nda ná nyiŋgə bə sá Zembî nyə á kaag yí. Zembî nywáá nyə a sá Aburaham mpaam, bəŋlə ŋkaagə nyə á kaag yí.

Mfí máccə má nə ndí yí

¹⁹ Ká Məccə məsə nə wáyé mfíí? Məccə mə á zə kwíduli shú ná buud bwə dúg mpu ja bwə é du caam mwo yí, té mpwon buud Zembî nyə á yə ŋkaagə yí í afwóyé wóós yí. *Wəŋgəles wə bwə á ka zə nə máccə, ŋkúmba múúd mú bə kala-məjwú, a mú kala búúd mwo. ²⁰ Ká, kala-məjwú nyə ádé bə ja múúd ŋgá sá sá nyəmfwó yí. Zembî ji ntəg fwó†.

²¹ Ye ntó ji ná Məccə má ŋgə lúmbuli nə mənkaagə Zembî nyə á ŋgə kaag má? Gúl sá cugé nə ŋkul bə ntó. Dúl cəŋ í á mbám bə ná dúsə nə ŋkul yə búúd cug íí, muud jee bə tətəlí mísh má Zembî dí nə sálə mísóólúgú mí máccə. ²² Ká, Kálaad Zembî ŋgə lwó ná buud ɔ shí ga bəsh búsə mənámá má *mísómúd. Mənyámá məŋg məsə shú ná obúgula bwə ŋwág ŋkaagə má Zembî, nəcə báá ŋgəlé búgúlá Yésus-Kríst.

²³ Ntó ji ná shé á bə mənámád té fwála lə búgúlálə Yésus í á shígé fwo wóós yí; Məccə wə má á ka du fad shé, ŋgəlé bwánd ná Zembî lwóg shé zhí shé búgúlág Yésus-Kríst yí. ²⁴ Ntó má ká ná, Məccə má á ŋgə kyey nə shé nda muud ŋgá fála múmwán yé, ŋgəlé

3:9 Rom 4.16 **3:10** Mbá 27.26; Zhk 2.10 **3:11** Aba 2.4; Rom 1.17; 3.20 **3:12** Ləv 18.5; Rom 10.5

3:13 Mbá 21.23; Rom 8.3; 2Kr 5.21 † **3:13** Cilyá ni wúsə Mbá 21.23 dí; ntó ji ná, shwiy lú kwólós dúsə shwiy lú mészŋgúlú. **3:14** 3.2-5; Zhu 3.1-2 **3:16** Mət 12.7; 17.7-8 **3:17** MmN 12.40 **3:18**

Rom 4.14; 11.6 **3:19** Rom 4.15 Wəŋgəles: Mis 7.38, 53; Heb 2.2 **3:20** Mbá 6.4 † **3:20** Zembî nyə a kaag ŋkaagə kú nə kala-məjwú. **3:21** Rom 7.13; 8.2 **3:22** Rom 3.9-30; 11.32 **3:23** 4.3

3:24 Rom 10.4

bwánd ná *Kríst zág, shé búgúlág nyə, shé mú bæ ótútəlí mísh má Zembî dî. ²⁵ Ná ndeé, ngaá ná fwála lu búgúlálə Kríst í á má wóós? Mæcɛɛ má aŋgé ná nə fála shé. ²⁶ Næcé, bi bēsh má *búgala, bi músə bwán ó Zembîš kwonj má Yésus-Kríst dî. ²⁷ Mpugá ná bi bēsh buud bí á ŋgə duwan tâŋ buud ɔ Yésus wá, bi a má ŋwa Kríst nda káándə má bwáád*. ²⁸ Muud nda ná nyingə də bæ nə tédúgá ná mwâ *Yúden wə éga, mwâ Garêk wə éga; lwaá wəga, fulí muud wə éga; nyíga ji mudûm, nyíga mudá. Mbô! Bi bēsh mú sâ ŋgwúd kwonj má Yésus-Kríst dî. ²⁹ Nda bí músə búúd ɔ Kríst ná, bi wə músə mpwonj buud má *Abraham. Ntó, bæǵlə ŋkaagə Zembî nyə á kaag yí, bi básə nə kow† wə Zembî.

4

¹ Mə ŋgə cɛɛl ci ná, té wēsh mwán má lág nə lágə yé jí ná mwán ntombú yí, a tɛɛm bæ ámadí, a ji námə nda lwaá, kú nə kow ísád. ² Nyə é ŋgə gwág nə buud bwá é ŋgə kweemb nyə wá, nə bɔɔŋg bwá é ŋgə vyee nyə júš ísâ dí wá. A bá cugə ntó ná ndeé kə kumə ja fwála sóŋŋú nyə á cɛɛlə í bá wóós yí. ³ Ntó námə wə í á bæ nə shé yé. Ja shé á bæ ná bwán ó ntombú yí, shé á ŋgə gwág nə mishíshim mí ŋgə kyey nə isâ yâ shí ga myá*. ⁴ Ná ndeé, ja fwála í á wóós yí, Zembî nyə á nti Mwán yé, zə byèl mwɔ má mudád, íjwúga í Mácɛɛd. ⁵ Zembî nyə á nti nyə ná Mæcɛɛ má jwúg nə nyə shú ná a jénág tâŋ í yíl búúd mányámá má mácɛɛd yí, zə sá ná shé bəg nə zhií mə bó bwân ó Zembî. ⁶ Bi músə bwân

ó Zembî; məyigyé má cínəŋg məsə ná Zembî nyə a má nti shé Shíshim mə Mwán yé mílámád, Shíshim wəŋŋ í də kîm ná: «Abba†, Dâ!» ⁷ Ntó ji ná wo cugə nyingə bæ lwaá, wo músə mbyágá; ná ndeé, nda wó músə mbyágá ná, Zembî má sá nə wo bəg nə dwó kow ísâ nyə á bwíig bwân bé yíid.

Pwól lâm wúsə gwôw

⁸ Yág ja bí á shígé də mpu Zembî yí, bí á də bæ məlwaá má ózembî bwə cúgé námə mpu bæ ózembî wá. ⁹ Ká ja bí má mpu Zembî gaá, bul bæ ná ndeé ja Zembî má mpu bí gaá, dáyé váál bí bí nə ŋkul nyingə kə *búgala mbɛé itag-bwool í míshíshim mí ŋgə kyey nə isâ yâ shí ga myá? Ye bí má cɛɛl nyingə kə bæ málwaá? ¹⁰ Bí ŋgə bul kaŋusə mósól mwôw, nə bóól óŋkwoond, nə bíl ísaw, nə míl mímbú!† ¹¹ Bí ŋgə kənd mə lâm gwôw éé! Mə ŋgə bæemb ná iséy má á sá bídí yí í yág íyíy-yíy éé!

¹² Bwaanŋ, ngaá mə a má sá máméfwó nda bí, mə téég bí məbwá, ŋgəgá nə cugə váál má ŋgə cugə yíš. Bi a shígé bwɛɛ sá mə məbôw. ¹³ Bíméfwó bí mə mpú ná ja má á tééd bwiiŋg bí Jɔjɔ Lâŋ ja áshúshwóógú yí, bwás wə í á sá ná mə shígulag bídí. ¹⁴ Bwas dɔɔŋg í á sá ntâg mə nyúúl ŋkí dana, nji bí a shígé gwág mə nyéé, kú kâl mə. Bí á yida lág mə nda mə ji ŋgwól *éŋgəles má Zembî, nda mə wə *Kríst Yésus. ¹⁵ Ká məshusug bí á də gwág mə ja jɔɔŋg má má á má ka kə ŋgow? Mə ŋgə mpu bwaagulə ná bí á də gwág mə məshusug váál á ná, bí á mbâm bæ nə zhií, bi a nywá jee tí mísh mún yə mə.

3:26 4.5, 7; Yuá 1.12; Rom 8.14-17 **§ 3:26** Ja Pwól mə cí na ná: «bwân ó Zembî» yí, a ŋgə cɛɛl ci bwân bwá mú fwámé íkala wá, ná bwáméfwó mpu ísâ í dúgyá nə bwo yí. **3:27** Rom 10.12; 1Kr 12.13; Kol 3.9-11 **3:27** Rom 6.3; Ifz 4.24 ***** **3:27** Cugə mbií wí ná muud mə dúg bí yé bəg nda a ŋgə dúg Yésus.

3:29 3.7, 14, 18; 4.7 **† 3:29** Kow ni dásə kow á jɔjɔ ísâ Zembî nyə á kwəmusə shú bwân bé yí. **4:3** 4.9-10 ***** **4:3** Ciyá sá áma cí na ná: «mishíshim mí ŋgə kyey nə isâ yâ shí myá» ni, buud bēsh bwá cúgé bul bæ nə cúnj ŋgwúd na. Sə bāŋ sə ŋgə cí ntāni næcé sá má dúg ná Pwól ŋgə cí mənkuł má də ŋgə jwú nə muud shí ga dí té nyə afwóyé magulə Yésus-Kríst yí. Bóól bwá ŋgə cí ná jísə «ísâ í á tééd shí ga yí». Dúgúg námə Kol 2.8, 20. **4:4** 3.13; Yuá 1.14 **4:6** Rom 8.15-16 **† 4:6** Abba: Ciyá ni í kó ná «Dâ». **4:7** Rom 4.13; 8.17 **4:8** 1Kr 8.4-6 **4:9** Ifz 1.21; Kol 2.8-23 **4:9** 1Kr 8.3; Kol 2.15 **4:10** Mbá 4.19;

Mis 7.42; Rom 14.5 **† 4:10** Na, Pwól ŋgə jəla nə cí məzanj má Oyúden, ŋkí ntāg bíl ísâ íkúl ishús í á də sá dúlə yə wáacén-céní gúma yí. Nyə a lás námə lású ŋgwúd wəŋŋ Kol 2.16 nə 2.23 dî. **4:12** 1Kr 9.19-21

§ 4:12 Pwól ŋgə jii ná obúgala ó Galátia bwá cúgəgú nda nyə, kú ná kənd mílám gwôw nə nyá mæcɛɛ; mæcɛɛ má cúgé nə ŋkul sá ná bwá bíig cug, má cúgé námə nə ŋkul sá ná bwá shúbúg cug. **4:13** Mis 16.6; 2Kr 12.7

16 Ká, mə músə bí zhízhín ja gaád nəcə mə jaawúlə bí obúbálé aá?

17 Yambán bóól búúd bwə ngə zə nə ndí bídí ní í cúgé fwámé yambán; jísə nji nə bwə cəel zə béég bí nə mə shú nə bí nywílyág nji nə bwo. 18 Jísə jəjə sâ ná bí nywílyág nə sâ ányunywaâ; nji í jəla ná bí nywílyág nə gwo ja jəsh, kú bə nji ja mə jí kúnə-kúnə nə bí yí. 19 Yé bwán bām, mə mú ngə nyiŋgə jug shú dánúd nda mudá ngə kwiy miná nə a zə byá yé; mə é jug ntó nə ndeé kə wóós ja Kríst nyá é mpu shín ŋwa jiya bídí ícug dí yí. 20 Mə ngə jii ja gaád nə mə bəg nūŋ bídí, mə mpúg váál mə é lésha nə bí yí. Mə anyiŋgəyé ná mpu sâ mə sáág shú dán yí.

Mpwokwoond mə Agar bá Sara

21 Bí buud mə céel nyiŋgə kə nyíi málwaa mə Mácçéd wá, jaawugá ná mə: yé bí ngə námə mpu gwág sâ Mácçə mə ngə cí yí? 22 Jí cilyá Kálaad Zembî dí nə *Aburaham nyə á byá bwán óbá, a byá nyíga nə lwaá dé, a byá nyíga nə mudá yé, kú bə sóol məsáal. 23 Mwán mə lwaá nyə á byél yéesh á muud dí; yé mə mudá nyə a shígé bə lwaá yé, nyə a byél ŋkaagə mə Zembî dí. 24 Budá óbá óni búsə mpwokwoond á isə íbá: nyíga sə á mbún Sinayî, sə jəŋg í byá málwaa: Agar wə éne. 25 Agar wəŋg wə mbún Sinayî wúsə Arabî yí, a jii ntəg mpwokwoond á Yurúsəlem a múús, Yurúsəlem wəŋgú bənŋ mimbyágá myé myəsh búsə məlwaá. 26 Yurúsəlem a gwów nywáá cugé lwaá, nyə ntəg wə jí nyóŋgú wúshé. 27 Nəcə jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: Wo mudá wó abwélé byá yé, gwágúg məshusəg; wo wá yəŋgá, wo muud wó abwélé gwág məcəy mə byéyí yé. Nəcə bwán wə mudá nyə á myeesh yé bwə bul bulya, cə bəŋg wə mudá jísə nə báá yé.

28 Bwaŋg, bí báá bí búsə bwán bwə á byél ŋkaagə mə Zembî dí nda *Izaag wá. 29 Nə ndeé, mwán nyə á byél yéesh á muud dí yé nyə a lwó nyəŋg nyə á byél nə ŋkul mə Ŋkəŋkə Shíshim yé cúwáí; ntó námə wə í ngə bə ja gaád yé. 30 Ká Mícilyá mí ngə cí nə jí? Ŋgaá mí ngə cí ná: «Wíŋgúg múdá á lwaá bá mwán yé; í ajíyé nə mwán yé zəg kaaw mənkwəw nə mwán mə múdá cúgé lwaá yé.» 31 Nə ndeé bwaŋg, shé cugé bwán ó lwaá, shé búsə bwán ó nyəŋg cúgé lwaá yé.

5

1 Kríst nyə a yíl shé mányámád nə shé cəgəg ofulí. Yímúgá mənyúúl, kúgá nyiŋgə kə nyiŋgal mənyúúl málwaa.

Jiya fulí

2 Mə Pwól mə ngə cí ná, bí mə ká kə ngə síya ábiwáag íí, sâ *Kríst nyə á sá yí í kú ná bə bí nə mfií. 3 Mə nyiŋgə báágulə jaaw múúd yəsh mə síya ábiwáag yé fwámé jaaw nə, jísə nyə yímbulí ná a bəg námə məcəç mēsh. 4 Bí buud ngə dúg nə baagalələ Məcəç wə í é tál bí otútəlí mísh mə Zembî dí wá, bí mə ntáma bínŋ Kríst shwá, bí mə wú kúl bí á də bwəma nə mpaam mə Zembî yí. 5 Sə báá, sə ngə jii nə búgə nə Zembî wə mə bá sá nə sə bəg otútəlí; Ŋkəŋkə Shíshim wə ngə balan nə búgə jísú, ngə sá nə sə ngəg nə bwánd nə Zembî nyə e sá sə sóólúgú wəŋg. 6 Nəcə, muud músə múúd mə Yésus-Kríst yé mə mpú ná: muud tēem síya ábiwáag, í nda bə nə mfií; muud nyiŋgə bə kú síya, kú námə nə mfií; sâ ŋgwúd wə ngə kwínd: nji búgə. Búgə jəŋg í də ntəg nyín cəelíd.

7 A jə kuú njənd bí á téed nə ndí yí ey! Zə nyə a mə zə jándəwo bí zhíd nə bí kú ná nyiŋgə bə óbúbálé éne? 8 Váál líŋgúlə bwə mə líŋg bí ní í áŋgə nə zhu wə Zembî muud ngə jəw bí yé. 9 Ŋgaá bí mə mpú ná bábaalé *ləvur bíbíyá í

4:17 1.7 4:19 1Kr 4.15 4:22 Mət 16.15; 21.3 4:23 Mət 17.18-19; Rom 4.17-20; 9.7-9 4:24 MnM 19-20; Gal 3.23; 4.1; 5.1 Agar: Mət 16.1 4:26 Heb 12.22; Mbú 21.2 4:27 Iza 54.1 4:29 Mət 21.9 4:30 Mət 21.10 5:1 2.4; 4.5, 9; 5.3 5:3 3.10, 12; Rom 2.25 5:5 2.16; Rom 8.23-25 5:6 3.28; 5.22; 6.15; Rom 4.11; 1Kr 7.19; Ifz 6.23 5:8 1.6-7 5:9 1Kr 5.6

du sá ná mbulyá ngug wêsh í bádúg?*

¹⁰ Jâm kóómbúd íí, mæ ji næ búgá ná bi mú buud ɔ Cwámba, bi abúle nyiŋgə bɛ nyúl zhí shús. Nji, muud nyə á má zə sá ná fug í jimbúg bí éne, tɔɔ ná nyə wá zə tɔɔ zə, Zembî mæ bá yá næ nyə.

¹¹ Bwaanɔ, í mbâm bæ búbólé ná mæ ngə ná nyiŋgə cúndə ábiwáág, bwá ka nyiŋgə wáámɔ mæ næ cúwáli næcé ji? Má ká nyiŋgə ngə jíguli buud ntó, mpu ná mæ anɔé ná jíguli kwolós, sá í kwál bwo bɔɔgú yí kú ná bæ. ¹² Buud bwá má zə zamudan bí ɔni, bwá jéég námá kə cwíya mímyáág!

Fwámé jiya fúli

¹³ Bwaanɔ, *Kríst nyə á má sá ná bi cágəg cug fúli. Nji, cug fúli jɔɔngú í ájáláyé næ yida təl bí mækuú shí ná bi sáág isá mílám mín mí ngə gwág yéesh yí. Yidagá bæ næ váál cɛlí í é sá ná bi dúg bæ, ngwól kwíind ngwól, ngwól kwíind ngwól yí. ¹⁴ Næcé, mæmpándí mêsh má Mæcɛɛ má kə bwəma mpándí ngwúd dí ná: «Cɛelug múúd yêsh jísə wo kúná-kúnə yé nda wó cɛél wóméfwó ná». ¹⁵ Ká, bí má ká yida ngə kwagula mpádúgá nyín, nkí ntəg ná bí ngə bæ, ngwól fɛɛg ngwól, ngwól fɛɛg ngwól, bi ó ka bey ná í bág shúgula bí ná bóól kweemushi bóólúgá!

¹⁶ Mæ ngə yida ci nááá: cugəgá váál cug Nkɛŋkɛ Shíshim ngə lwó bí yí; ja jɔɔngú, bi anyiŋgəyé ná ngə bɛ iwímbúg í cug mæ múud. ¹⁷ Næcé, iyéesh í cug múúd í ngə lúmbuli næ iyéesh í Nkɛŋkɛ Shíshim, iyéesh í Nkɛŋkɛ Shíshim lúmbuli næ bí í múúd; isá íbá íni í ngə síya lúmbúli bídí mílámúd, váál á ná bí nda sá sá bí má cɛél sá yí. ¹⁸ Nji, bí má ká ngə cugə váál cug Nkɛŋkɛ Shíshim ngə lwó bí yí, bí nda ná nyiŋgə bæ málwaa má mæcɛɛ.

¹⁹ Misóólúgú mí dú zhu iyéesh í cug múúd dí myá mí cúgə næ njúúg, myó wá: næ janɔa, næ misóólúgú mí ádundaná, næ asíy-síy, ²⁰ næ yálə ózembî ó áyadúg gúamá, næ sálə jamb, næ ifamuga, næ ozhuyá, næ mbíya lám, næ dúlə nyada, næ mæfendyá, næ dúlə bæ mácúŋ mæcúŋ, næ mənkaomá, ²¹ næ mæzhún, næ inɔuluga, næ idína í álal-ŋkul†, næ bíl váál isá yá ntó. Mæ tééd fwo bwey kéwuli bí námá nda má á fwo bwey jaaw ná, ná: buud bwá ngə sá váál isá íni wá bwá abúlé bæ næ kəw Faan má Zembî dí.

²² Ká, Nkɛŋkɛ Shíshim nywáá má du sá næ muud bəg næ cɛlí, næ mæshusug, næ mətəla, kú næ mílámusa, nji jɔ lám, næ jɔ fúlú, mənkaagá mé nda salan, ²³ næ lám ná shɛɛ, næ dúlə mpu bii lám; kú næ tɔɔ cɛɛ í ngə ban váál isá íni. ²⁴ Buud bwá músə búúd ó Kríst wá, bwá á má bwambulə mbií búúd bwá á du fwo bæ yí kwolós dí, í yə næ iyéesh byé næ iwímbúg byé byêsh. ²⁵ Nkí shé má mpú ná Nkɛŋkɛ Shíshim wá ngə sá ná shé cugəgú, shé kágá bíd ná nyə wá kyéyug næ shé. ²⁶ Shé yəwugá íbəmb, shé yəw dúlə ngə sɔ məbyaagulə næ dúlə sá ófimál séméfwó næ séméfwó.

6

Dugá wá mábwə

¹ Bwaanɔ, nkí í wóós ná muud má biil næ iwushí, bí buud ngə bɛ Shíshim má Zembî wá, ngwá nyə næ lám ná shɛɛ, bí sá ná a cíg sóólúgú wɔɔng. Bi ó du námá káálugə ná bi bílúg mábwəbúlánúd. ² Dugá sá ná, ngwól má ká bæ næ məkwowula, bóól wá məbwə; sálə ntó wí ná bí ngə bɛ cɛɛ *Kríst nyə a lúgə shé næ ndí yí. ³ Næcé, nkí muud ngə tádúgá ná a ji gúl məma sá, í njúl ná a cúgə tɔɔ sá, a ngə shiig nyəméfwó. ⁴ Ná ndɛé, muud

* **5:9** Kaaná ni wí námá fwo bæ 1Kr 5.6 dí; wúə námá nda kaaná sá má du ci ná: «Shú ngwúd má du wá bóól bəsh íbwool» yí. **5:10** 1.7 **5:11** 6.12, 14; 1Kr 1.23 **5:13** 1Kr 6.12; 10.23-24; 1Pr 2.16 **5:14** Ləv 19.18; Rom 13.9 **5:15** Zhk 4.1-2 **5:16** 5.25; Rom 8.2-13 **5:17** Rom 7.13-23 **5:18** Rom 6.14; 7.4 **5:19** Rom 1.28-32; 1Kr 6.9-10; Ifz 5.3-5; Kol 3.5-8; 1Tm 1.9-10; 2Tm 3.2-5; 1Pr 4.3; Mbú 22.15 † **5:21** idína í álal-ŋkul: Mbií idína wɔɔng í á du bæ, buud də næ ngul ntɔ mɔnjí, buud sá janɔa kú næ məsus. **5:22** Ifz 5.9 **5:23** 1Tm 1.9; 2Pr 1.6 **5:24** 2.19; 6.14; Rom 6.6; Kol 3.5; 1Yn 3.6 **5:25** 5.16; 1Kr 6.19; Ifz 4.30 **5:26** Rom 12.10; Flp 2.3 **6:1** Mat 18.15; Zhk 5.19; 1Kr 10.12 **6:2** 1Kr 9.21; 2Kr 11.29 **6:3** 1Kr 4.7

yêsh fáásug misóólúgú nyáméfwó ngé sá myá; á ká dúg ná mí mpiyá nà gúmá, a mú ñwa gúmá nà nyáméfwó, kú bə mánnyúul má búúdud. ⁵ Nacé muud nyáméfwó má jəlá nà fwo wáduga nà micúŋ myé.

⁶ Muud ngé jíg Milású mí Zembî yé yág muud ngé jígali nyə yé kəw á isá byêsh á jí nà ndí yí.

⁷ Kúgá shiig mánnyúul; bwá ádé kə nà məshigá wá Zembî; mpəg múúd mə bə yí, gwo námá wá á bá mwáág yí.

⁸ Múúd mə ká bə mpəg á nyúúl*, mpəg jəŋg í bá wúmə nyə shwiy, dwá wá á bá mwáág tãŋ mpumá yí. Muud mə ká yida bə mpəg Shíshim†, mpəg jəŋgú wúmə nyə cug á kandugə kandugə, gwá wá nywáá mə bá mwáág tãŋ mpumá yí.

⁹ Shé kúgá káád sálə mánnywa; shé mpúgá ná, shé má ká bə kú káád íí, shé má bá mwáág mpúmé á mənnywa məŋgú fwála í bá jəla yí.

¹⁰ Ná ndéé, té shé ngé ná bə nà fwála yí, shé sáágá buud bəsh mənnywa, bul bə ná ndéé bəŋg búsá óbúgula nda shé wá.

Məshiné má kálaad

¹¹ Bwaanŋ, bi má dúg məma íkanŋá má ngé cilə bí nà mbwá wám yí.

¹² Buud bwá ngé yímbali bí ná bi síyág ábiwáág óni, bwá ngə sə ná bwá ñwa gúmá nà misóólúgú myá buud. Jísə ñji ná bwá acéélé bwəma nà cúwálí kwolós má *Kríst í ngé kwaamb yí.

¹³ Dugá, buud ɔ ábiwáág bwáméfwó bwá anŋé nə baagulə məcəŋ, ñji bwá ngé jii ná bi síyág ábiwáág. Jísə bwo ñji ná bwá cəel bá du bəgəwa ná bwá wá bwá á sá ná bi síyág ábiwáág. ¹⁴ Ká mɛɛ jám kóómb dɪ, mə cugé nə gúl sá má jí nə ñkul bəgəwa nə ndí yí, námá ñji kwolós mə Cwáməba wúsú Yésus-Kríst; nacé Kríst nyə a mə sá ná mə dúgúg shí ga nda nyísə kwolós dɪ, shí ga dúg mə nda mə jí kwolós dɪ. ¹⁵ Gwá wá

má cí ná, síyálə ábiwáág cugé nə mfíí, nyiŋgələ bə kú síya, nda nə mfíí; sá jí nə mfíí yí jí ñji bələ kukwumuga ágúgwáan. ¹⁶ Buud bəsh bwá é bə ñjígúlá ní wá, Zembî ká sá ná bwá cugəg ná shɛɛ, ká gwág bwo cey lámúd, ká sá námá *Izəyél yé ntó.

¹⁷ Tээd múús íí, muud nda ná nyiŋgə ntágulə mə lúu; mpugá ná nyúúl nyám nyí nə məyigyé má ngé lwó ná mə a má jug shú má Yésus má. ¹⁸ Bwaanŋ, Mpaam mə Cwáməba wúsú Yésus-Kríst í jíg mítádúgá mínúd. Amen.

6:5 Rom 2.6; 14.12   **6:6** 1Kr 9.11, 14   **6:8** Yuá 3.6; 6.63; Rom 8.6, 13   * **6:8** bə mpəg á nyúúl: Ntó má ká ná: «Wá lúu ngələ sə mənnywa má dúgyá nə nyúul má». † **6:8** bə mpəg Shíshim: Ntó má ká ná: «Wá lúu ngələ sə mənnywa mə dúgyá nə Shíshim má».   **6:9** 2Te 3.13   **6:10** Yuá 13.34; Rom 12.10; 13.8; 14.15; 1Kr 8.1; 2Kr 8.7-8; Gal 5.6, 13-14; Ifz 5.2; Flp 2.2; 1Te 3.12; 4.9; 1Tm 1.5; Heb 13.1; 2Pr 1.7   **6:11** 1Kr 16.21   **6:12** 5.2, 11   **6:14** 1Kr 1.23, 29, 31; 2.2; Gal 2.19   **6:15** 5.6; Rom 6.3-4; 2Kr 5.17; Ifz 4.24   **6:16** Sôm 125.4-5   **6:17** 2Kr 4.10   **6:18** Flp 4.23; 2Te 3.18; 2Tm 4.22; Flm 25; Mbú 22.21

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Ifêz yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Ifêz yí

Pwôl nyə á cilə bóól ókálaad a njúl mímbwugud, bwá dɔ jôw ókálaad bɔɔŋg ná «okálaad ɔ mwâ mimbwug». Bɛ́lɛ sâ jísé Ifz 3.1 nə 4.1 dí yí, í ngə nyîn ná kálaad á buud ó Ifêz jisə cínəŋgú mbwoomb «ókálaad ɔ mwâ mimbwug» dí, bənəŋ nyɔŋg á buud ó Filipí, nə á buud ó Kolósia, nə nyɔŋg nyə á cilə Fəlməŋ yé.

Minjígúlá mísé kálaad wɔŋg dí myá mí ngə nyîn nda sâ má cí nə Pwôl nyə a shígé cilə nyə nji shú Dɔ ngwúd. Shug lú mínjígúlá myɔŋg wə yuug á kandugə kandugə Zembî nyə á yágulə yí; yuug ná á shɛɛŋg ísâ yâ jonə nə ya shí byêsh Kríst dí shí məkuú (1.10). Pwôl nyə á ka kaaw njígúlá wɔŋgú məŋkəw məbá.

(1) Nkəw áshúshwóógú í ngə lwó ná Zembî nyə á shɛɛŋg Oyúden bənəŋ ikúl ishús, a sá ná bwá bág kúl ngwúd kwonə mə Kríst dí (1.3–3.21).

(2) Nkəw ábɛé í ngə lwó ná obúgula bəsh bwá jəlá nə cugə cugə á bálə sɛɛŋgyá kúl ngwúd, nəcé bəsh bwá músə buud ɔ Yésus-Kríst (4.1–6.20).

Məbádá

¹ Mə Pwôl, muud Zembî nyə a féésh ná mə bág *muud lwámá mə Yésus-Kríst yé, má cilə bí minjékəkəké mí búúd ó Yésus-Kríst, buud ó abúgúlag. ² Sónəŋgú wúsú Zembî bá Cwámba Yésus-Kríst bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námə nə bi ngəg nə cugə ná shɛɛ.

Mpaam ántə minji

1:1 muud lwámá: Gal 1.1 Ifêz: Mís 18.19-21; 19.1 **1:3** 2.6; 2Kr 1.3 **1:4** 5.27; Yuá 15.16; 17.24; 2Te 2.13 **1:5** Yuá 1.12 **1:6** Mat 3.17; Rom 5.2; Kol 1.13 **1:7** Zembî nyə a má yíl sá mánymád: Kol 1.13-14 məcií: Ifz 2.13; Rom 3.25-26; Kol 1.20; 1Yn 5.7 Zembî nyə a má bul bul sá sá mpaam: Ifz 2.7 **1:9** 1.22; Kol 1.16, 20 **1:11** 1.4; Rom 8.28-29 * **1:11** Bóól bwá cí na ná: «Zembî nyə a má yə sá dúsú kəw.» **1:13** 4.30; 2Kr 1.22; Kol 1.5 **1:14** 4.30; 2Kr 1.22

³ Gúmá nə Zembî, Sónəŋgú mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst, nyə muud nyə á má bwádan nə sâ kwonə mə *Kríst dí, sá sá mənywa mə *shishim məváál məsh jonə dí gwəw yé. ⁴ Nyə á bwey féésh sá kwonə mə Kríst dí a nda fwo fwɔ shí nə gwəw. Nyə a féésh sá ná sá bág minjékəkəké, kú nə sá á jumág nyədí mishúd. Ngələ bɛ cɛɛlí nyə á cɛɛl sá yí, ⁵ nyə á bwey bə nə cɛɛlá ná a bá ŋwa sá tənə bwán bə kwonə mə Yésus-Kríst dí, váál jɔjɔ yéésh jé í á bə yí. ⁶ Yéésh jé í á bə ntó shú ná sá ságúsəg məma mpaam nyə á sá sá kwonə mə ábábə yé dí yí.

⁷ Zembî nyə a má yíl sá mánymád nəcé məcií má ábábə yé wɔŋgú, a má juu sá nə iwushí bísú nyədí kwonə dí, nə ijuugá námə bímbí məma mpaam nyé. ⁸ Zembî nyə a má bul bul sá sá mpaam nyɔŋgú, juw sá zhií mə bə nə fəg nə ikən. ⁹ Nyə a má sá ná sá mpúg jɔjɔ yuug jé nyə á ngə baagulə shwoó ná a bá zə sá lúu má Kríst dí yí. ¹⁰ Nyə á ngə baagulə yuug jɔŋg ná a bá zə casulə gwo mwów mə məzhúgúla: í á bə ná a bá sɛɛŋg ísâ byêsh yə Kríst ná Kríst nyəməfwó a jwúg nə byo: tɔɔ isâ bísé gwów jonə dí yí, tɔɔ byɔŋg bísé wa shí yí.

¹¹ Zembî nyə a má ŋwa sá tənə kəw* dé lúu má Kríst dí. Nyə a tééd bwey féésh sá námə nda yuug jé í á bwey bə ná, nyə muud má dú kyey nə isâ byêsh nda á cɛɛl ná yé. ¹² Nyə á ŋwa sá tənə kəw dé shú ná, sá buud sá á tééd fwo bwey kwey bwágó lúu wə Kríst wá, sá dúg ságusə váál á mpíyá nə gúmá yí. ¹³ Nyədí kwonə dí wə Zembî nyə á wá bí Njékəkəké Shishim nyə á bwey kaag buud yé, nyə á wá bí nyə tənə məyigyé mé ja bí á gwág ciyá á búbalé yí, ja bí á gwág Jɔjɔ Lənə ngə cug bí yí, ná ndéé bí mú *búgula nyə yí. ¹⁴ Nyə a wá shé Shishim yé wɔŋg mílamúd tənə béeŋ ná a bá yə sá dúsú kəw lú mənywa ja á bá zə məel yíl kúl búúd jé mánymád yí.

Nacé, nyə á kusə kúl búúd jəŋgú ná í bág du ságusə váál á mpíyá nə gúmé yí.

Məjəgula

¹⁵ Sâ jəŋg wə bí é gwág ná, té má á gwáduga ná bí ngə *búgula Cwám̄ba Yésus, bí ngə námé cœl obúgula bēsh yí, ¹⁶ mə ayówé ngələ yə Zembî akíba shú dán ja jēsh má ngə wá bí məjəgula mām di yí. ¹⁷ Mə ngə jəgula ná, Zembî mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst, Papá á milwané yág bí *shíshim á fəg í é lwó bí nyə, sá ná bí mpúg nyə yí; ¹⁸ a wág bí ingúnjəŋ mísh má lámúd, bí mpúg váál bwágó lúu búúd bwé dú bə nə ndí ja á jəw bwo yí, bí mpu bímbí lú zhwoŋ ijimé ísâ á dú kaaw míŋkəŋkə mi búúd myé yí, ¹⁹ nə məma yáág-yáág mísóólúgú á du sá shú sá obúgula myá, mísóólúgú á du sá nə məma ŋkúl nyé ántə minji myá. ²⁰ Məma ŋkúl ántə minji nyəŋg wə nyə á wəf gwúmúshíla *Kríst ná ndéé kə jil nyə nyédí mbwə mənchwum jon dí gwôw yí. ²¹ Nyə á bân Kríst gwôw a ntə ísâ yâ məyídúgú† í ngə wá buud mányámád yí, nə byəŋg í ngə lwó buud mpəl yí, nə byəŋg í ngə ntə buud ŋkul yí, nə byəŋg bíś nə ícwám̄ba yí; á ntə sâ jēsh jí nə ŋkul gwiidəw jínə təə wa cug ga dí, təə jəŋg cug í ngə zə shwóg yíid. ²² Zembî nyə a má wá ísâ byēsh Kríst dí mányámád, ná ndéé, nda Kríst mə jwú nə ísâ byēsh ná, Zembî mú təl nyə lúu á *Də lú obúgula, ²³ Də dəŋgú í njúl nyúúl nyé, í njúl lwándúlá nə nyə, nyə muud ngə lwándúlə sâ jēsh kúl jēsh yé.

¹ Bi bāŋ, nə iwushí nə *misám bí á du sá myá, mí á sá ná bí bəg mim-bimbə. ² Bi a wá mənyúúl cug iwushí nə misámúd yág, ŋwa kuú njəond á buud ə shí ga, ngə bə məsa ngə kyey nə lal-lal məjamb míŋgúlúd yé, nyə *shíshim ngə lwáfúlə buud ə míŋgáádé yé. ³ Sá bēsh óga, sá á bə námé gwoŋg jəŋgúd, cug jísú í á ngə bə iyéesh yá milám mísú, sá á du sə nji nə sá má lwándúlə íyéesh byəŋgú nə bów-bów mítédúgá myá cínəŋg; sá á bwey byél sá njúl námé nda bóól bēsh, sá njúl nji ná Zembî gwágúg sá zhwoŋú. ⁴ Nji, Zembî ji bul bə nə lám mácey, nyə á cœl shé nə fwámé məma cœlí. ⁵ Gwó wə í á sá ná, shé buud shé á bə mimbimbə nacé iwushí bíshé wá, nyə á nyiŋgə yə shé cug ja nyə á gwúmushi *Kríst yí. Mpaam má Zembî wə í á má sá ná bí dágúg cug. ⁶ Zembî nyə a gwúmushi shénəŋ Yésus-Kríst, ná ndéé, lúu yé dí, nyə a má kə jil shénəŋ gwôw jon dí. ⁷ Nyə a sá shé bímbí lú mánywa dəŋgú lúu má Yésus-Kríst dí, shú ná a lwó ikala í búúd í é ngə byél yí ná, mpaam á jí nə ndí yí, í ntə sâ shé bāŋ mə jəw ná mpaam yí. ⁸ Mpugá ná mpaam má Zembî wə í á má sá ná bí dágúg cug, bí a má ka ntəg bii mpaam nyəŋgú nə zhí a búgá. Sóólúgú wəŋg í cúgə sóólúgú wán, jísə yána má Zembî. ⁹ Shé ádúgə cug nacé fwólə sá wúl sóólúgú, mbô. Muud nda jee ŋkény nyúul. ¹⁰ Shé básə yida bə sâ Zembî nyəméfwó má shín lúlə yí. Nyə á nyiŋgə té shé ncuncumbə lúu má Yésus-Kríst dí, shú ná shé kág sá jəjə mísóólúgú nyə á bwey kwəmsa shé myá.

2

Kríst nyə á zə nə cug

1:16 Kol 1.3 **1:17** 5.17; Mik 2.6; Kol 1.9-10 **1:18** 4.4; Kol 1.12 **1:19** 2Kr 13.4; Kol 2.12 **1:20** Mis 2.33; Kol 3.1 **1:21** 6.12; Rom 8.38; Gal 4.8-9; Kol 1.13, 16, 20; 2.9-10, 15, 20 † **1:21** Na jisə wəŋgales bwə ngə ciy Yūd 1.6 dí wá. **1:22** 1.10; 4.15; 5.23; Sôm 8.7; Kol 1.18; 2.19 **1:23** Də dəŋgú í njúl nyúúl nyé: 2.16; 4.1-16, 25; 5.30; 1Kr 12.4-11, 27; Kol 2.19 í njúl lwándúlá nə nya: 2.14, 18; 4.1-6; Kol 3.15 lwándúlə sâ jēsh kúl jēsh: 3.19; 4.10 **2:1** 2.5 **2:2** 6.12; Yuá 12.31; 14.30; Mis 26.18; 1Yn 2.16 **2:3** 5.6, 8; Rom 1.28; Kol 3.6 **2:4** Rom 8.39; 9.16; Zhk 5.11 **2:5** 2.8; Rom 3.24; 6.13; Kol 2.12-13 **2:6** 1.3; Kol 2.12; 3.1 **2:7** 1.7; Rom 5.20 **2:8** Mat 20.15; Yuá 4.10; Mis 15.11; Gal 2.16 **2:9** Rom 3.28; 1Kr 1.31; 2Tm 1.9; Tit 3.5 **2:10** Tit 2.14 **2:11** Rom 11.17 **2:11** 5.8 ábiwáág: Gal 5.6; Flp 3.3 **2:12** Rom 9.4; 1Kr 15.19; Kol 1.21-22; 1Te 4.13 ojínə, kú nə kəw ísâ Zembî nyə á du kaag buud ə ísə bé yíid: 2.19

Kúl búúd má Zembî

¹¹ Bi buud bí á byél yág íkúl ishús dí wá, bí ə tédúgá sá bí á du bə yí,

ja *Oyúden bwé á du ηwa ná bí cugé nà ábiwáág yí, í njúl ná bân bwé á bə nə nyə nji mányúúlúd, məbwé má búúd sálə. ¹² Bì á du bə, kú nə wónǵó nə *Kríst, kú nə zhií bí má bə búúd ɔ Izurəyêl; bí á du bə ojínə, kú nə kəw ísà Zembî nyə á du kaag buud ɔ ísə bé yííd, ηgə cugə kú nə bwágé lúu, ηgə cugə kú nə wónǵó nə Zembî. ¹³ Ká ja gaád hí, bí buud bí á du bə Zembî shwóg-shwóg wá, məcií má Kríst má á má sá ná bí bág nyə kúná-kúnə, kwonj má Yésus-Kríst dî.

¹⁴ Nyə wə jísə mətəla mäsú, nyə muud nyə á sá ná, a ηwa ká ηwa ká, a seeng yé. Nəcə yánalə nyə á yána nyúúl nyé yí, nyə a caam kóógúlá í á du wá mbéégí mpádúgá Oyúden nə ikúl ishús yí, kóógúlá í á du sá ná bwé dúg fiima yí. ¹⁵ Nyə a má yíl mámpándí nə ici yā *mbwoomb məcɛɛ, shú ná mwā Yúden bá bēsh mwā ikúl bwé bə sá ηgwúdu, nyə a shínal ifimuga. ¹⁷ Nyə á zə nə məkál zə jaaw bí buud bí á bə shwóg-shwóg nə Zembî wá, jaaw bəɔng bwé á bə nyə kúná-kúnə wá ná ifimuga í má shín. ¹⁸ Nyə wə nyə a má sá ná sə bēsh, nə Oyúden nə ikúl ishús, sá kúmæg wə Dā nə ηkul mə Nkɛɛkɛ Shíshim ηgwúdu nə ηgwúdu.

¹⁹ Ná ndeé, bí cugé ná nyingə bə ojínə, ηkí ntág mintəbə. Bí músə buud ɔ mpwág má Zembî, námə nda míl mɛɛkɛkɛ mi búúd myēsh, bí músə njów búúd má Zembî dî. ²⁰ Bí búsə nda isā í málwóga bwé ηgə zə lwə nə ndí lámuga dí gwów yí; lámuga jəɔng wə *buud ɔ lwámá nə *buud ɔ mícúndá, Yésus-Kríst wə jísə kwóógú áshúshwóógú í á tééd kə bwamá dí yí.

²¹ Njów wēsh í ka zə ηgə lwīny nyádí kwonj dí ka zə bə ηkɛɛkɛ Mpáánzə má Cwámba. ²² Nyádí kwonj dí wə bí má zə námə ηgə bwəɔda málwóga dí yé. Bí má ηgə bwəɔda málwóga dí ná ndeé í mú bə njów Zembî ηgə jil Shíshim yé yí.

3

Kríst jì námá Kríst á ikúl ishús

¹ Gwé wə jí ná, mə Pwól, mə muud jí mímbwug dí nəcə ηgələ sēy nə *Kríst Yésus shú dán, bí ikúl ishús yé, má du jəgula nə Zembî shú dán. ² Bí a má jəlá nə jee gwág váal Zembî ηgə kyey nə mpaam nyé yí, ná nyə á ηwa mə wá nyádí mísóólúgúdu, a yə mə iséy ná mə sáág shú dán. ³ Zembî wə nyə a bágulə mə *ndímba má má ndəm cilə bí ní. ⁴ Ja bí é ηgə lə kálaad éga yí, biméfwó bí é jee dúg váal má má mpu ndímba má Kríst yí. ⁵ Zembî nyə a shígé fwo lwó íkala í búúd í ayág ndímba wəɔngú nda á má ka sá ja gaád ná. A má sá ná Nkɛɛkɛ Shíshim zág wéeshali nyə, lwó mɛɛkɛkɛ mí *búúd ɔ lwámá nə *buud ɔ mícúndá. ⁶ A má lwó bwo ná, ja búúd ɔ ikúl ishús bwé má magulə Jəjə Lán yí, bánəη bēsh *Oyúden bwé músə námə nə kəw ηgwúdu mísh má Zembî dí, bánəη bēsh bwé músə íkúl í nyúul ηgwúdu; ηkaagə Zembî nyə á kaag lúu má Kríst Yésus dí yí, í dúgyá námə nə bwo bēsh.

⁷ Jəjə Lán wəɔng wə Zembî nyə a sá mə mpaam, wəef ηkúl nyé, ηwa mə iséyúdu ná mə kyéyug nə ndí yí. ⁸ Mə muud mə búl bə kú nə mfíí mɛɛkɛkɛ mi búúd myēsh dí yé, Zembî nyə a sá mə mpaam ná mə zág jaaw íkúl ishús tən jəjə məkál ná, Kríst ηgə sá buud mbii mánywa múúdu cugé nə ηkul shwánzələ má. ⁹ Mə jaaw bwo məkál, mə bágulə bwo ndímba: ndímba Zembî nyéméfwó muud nyé á té isā byēsh nyə á du baagulə shwoó

2:13 bí á du bə Zembî shwóg-shwóg: 2.17; 3.6 məcií: 1.7; Gal 1.4 **2:14** mətəla: 2.16; 4.3; Kol 1.20 seeng: 1.23; Rom 10.12; 1Kr 12.13; Gal 3.28 **2:15** 2Kr 5.17; Kol 2.14 **2:16** 1.23; Rom 5.10; Kol 1.20-22 **2:17** Iza 57.18-19; Mis 2.39 **2:18** 3.12; Rom 5.2 **2:19** 2.12; 3.6; Heb 12.22-23 **2:20** Mat 16.18; 1Kr 3.10-11; Mbú 21.14 **2:21** 1Kr 3.16 **2:22** 1Pr 2.5 **3:1** Kol 1.25 **3:1** mə muud jí mímbwug dí: 4.1; Flp 1.7; Kol 4.18; Flm 1, 9 **3:3** 3.6 **3:4** Rom 16.24; 2Kr 11.6 **3:5** Kol 1.26 **3:6** ndímba: 1.9-10; 2.13-14, 18-19; 3.9-11; Rom 16.25; Kol 1.26-27 **3:8** búl bə kú nə mfíí: 1Kr 15.8-10; Gal 1.13-16; Flp 3.6-8; 1Tm 1.12-16 **3:9** 1.4 **3:10** 1.21, 23

dí kwóm kwóm yí. ¹⁰ Nyə a sá ná mə zág bágulə búbálé wəəng shú ná *Dɔ́ lú óbúgula í lwóg váál Zembî jí nə fəg ísâ byêsh dí yí, isâ yâ jon, byəəng í ngə wá buud mányámád yí, nə byəəng í ngə lwó buud mpâl yí í mpúg. ¹¹ Zembî nyə á bwey bæ nə yuug jé á kandugə kandugə shú ísâ ini byêsh, nyə á má ka zə sá sóólúgú kwon mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst dí. ¹² Sə músə nə ŋkul jee kumə wə Zembî kú zhízhigə, nəcé sə mú búúd 3 Kríst, sə ngə ntág *búgula nyə. ¹³ Mə ka ngə ci ná, bí tɛɛm dág nda mə ngə bwəma nə *incwaw í ntug shú dán éga, bi kú wá mányúúl íŋkúŋkwon dí; incwaw í ntug íga í bá shúgula bí sá gúmá.

Cɛlí má Kríst

¹⁴ Gwá wə jí ná, mə ngə kúd Dá məbwón, ¹⁵ nyə muud nyə á gwiid* minjów mí búúd myêsh mínə, tɔɔ mya wa shí, tɔɔ mya jon dí yé, ¹⁶ mə ngə jəgula nə nyə ná, nda nywáá jí nə yáág-yáág mílwanə ná, a sáág nə Nkɛŋkɛ Shíshim yé wáág bí məma mpífá mílám dí cwú, lulashi bí. ¹⁷ Mə ngə námə jəgula ná, nda bí ngə *búgula nyə ná, a sáág nə *Kríst zág ji bí mílámád, bí nádag nə cɛlí, bí ngə magulə nji sá í zə nywadulə cɛlí yí, ¹⁸ shú ná bí bəg nə ŋkul ná, bínəŋ míl míŋkɛŋkɛ mí búúd myêsh bí wám̄búlág bímbí cɛlí má Kríst í bwáag yí, nə bímbí í gwáá yí, nə bímbí jí nə cé kələ gwów yí, nə bímbí jísə nə gwaálə shí yí. ¹⁹ Bí bəg námə nə ŋkul mə mpú cɛlí má Kríst í ngə ná ntə sə fəg ni, shú ná mílám mí lwándúg bí nə fəg nə cɛlí ná cwóó námə nda Zembî jí lwándúlá ná.

²⁰ Zembî muud jí nə ŋkul bul sá sə mənɔywa ntə bímbí sə mə gwáám̄b nyə yí nə bímbí sə mə tédúgá nə nyə e sá yé, nyə muud ngə sá ná ŋkul nyé í ngəg nə sɛy sádí ícug dí yé, ²¹ *Dɔ́ í sáág ná ikala

í búúd byêsh í yág nyə gúmá kwon mə Yésus-Kríst dí, kandugə á kandugə. Amen!

4

Nyúul ngwúd

¹ Nda jí ntó ná, mə muud jí mimb-wug dí nə ngələ sɛy nə Cwám̄ba yé, mə ci nááá, cugəgá mbií cug í mpíyá nə muud mə bíi njúwúlú Zembî ngə jów buud yé. ² Ntó jí ná, muud kú bwelɛ ŋkɛny nyúul, də bæ nji nə lám ná shɛɛ, kú nə mílám̄sa, ngwól jísəw ngwól cɛlí. ³ Nkɛŋkɛ Shíshim mə sɛɛng bí ná bí ngəg nə cugə búmbá ngwúd; bulugá wá ŋkul ná cug búmbá jəəng í bəg kú ntáma; bí ɔ shúgál gwo nə lám mətəla, nəcé lám mətəla wə ngə báduga bí búmbá ngwúd.

⁴ Bí mə jəlá nə cugə búmbá ngwúd nəcé Zembî nyə a jów obúgula bəsh ná bwə bwándúg bwágé lúu ngwúd*; ntó, obúgula bəsh búsa mbwəɔɔdá nyúul ngwúd, bwə á lág Nkɛŋkɛ Shíshim ngwúd, ⁵ búsa nə Cwám̄ba ngwúd, bwə ngə magulə minjígúlá mimpwúd, búsa nə nduwán ngwúd†, ⁶ Zembî jí nji ngwúd, á jí Sóŋgú a shé bəsh yé; nyə wə mə jwú nə shé bəsh, á də balan nə shé bəsh shú sálə ísɛy byé, a jisə shé bəsh dí.

⁷ Nji, mbúgula yəsh nyə a shí lág dé kəw lú yána váál *Kríst nyə á yígula nyə dwo mpáam dí yí. ⁸ Sá jəəng wə jí cilyá Kálad Zembî dí ná:

Ja nyə á kə gwów yí,
nyə á bíi mikwám kə nə ndí;
a mú yə búúd məyəna.

⁹ Ká, ja bwə cí ná nyə á kə gwów yí, ntó mə ké ná jí? Nɡáá ntó mə ké ná nyə á fwo téd shulə kə shí ga dí shí? ¹⁰ Muud nyə á shulə yé, nyə námə wə nyə a bád kə zhwáángé, cɔ jon lə gwów dɛsh; í á bæ ntó shú ná nə shí

3:12 Rom 5.2; Heb 4.16; 10.19 **3:13** Kol 1.24 **3:14** 6.18-19 * **3:15** Bóól bwə cí ná gwiid ni mə ká ná «nyə wə nyə a tɛ». **3:16** Kol 1.11 **3:17** Yuá 14.23; Ifz 5.2; Kol 1.23; 2.7 **3:18** Kol 2.2 **3:19** 1.23; 5.2, 25; 2Kr 5.14; Kol 2.9-10 **3:20** Kol 1.29 **4:1** 3.1 **4:2** 5.2; Kol 3.12-13 **4:2** Rom 8.13; Gal 6.8; Kol 3.9 **4:3** 2.14-16; Kol 3.14-15 **4:4** 1.23; 2.18 * **4:4** bwágé lúú: Ná «bwə bá bæ nə cug á kandugə kandugə». **4:5** Yuá 10.16; 1Kr 8.6 nduwán: Mat 28.19; Rom 6.3-4 † **4:5** nduwán ngwúd: Bwə á ngə duwan shú mə Cugye ngwúd. **4:6** 1Kr 12.6 **4:7** Rom 12.3, 6; 1Kr 12.11 **4:8** Sóm 68.19 **4:9** Yuá 3.13 **4:10** 1.23 **4:11** 1Kr 12.28

nə gwów byêsh í bág nji nyə nə nyə. **11** Məyána nyə á ngə yə buud má má á ngə bæ ná, nyə a sá ná bóól búúd bwə bág *buud ɔ lwámá, bóól *buud ɔ mícúndá, bóól obwiingye ɔ lân, bóól obaagulə ɔ gwoong nə oyíguli. **12** Nyə a sá ntó shú ná minjékəkê mi búúd mí bág fwámé ɲkwəməsá má sá ísəy, ɲgələ sá ná nyúúl má Kríst, *Dɔ lú óbúgula í lálug. **13** Bwə sáág ísəy byoong ná ndeé kə wóós ná shé bēsh shé má bá bæ nə váál búgə ɲgwūd, shé bēsh mpu *Mwān má Zembî váál ɲgwūd, shé bēsh fifə námə bímbí Kríst mə fifə yí.

14 Í bág ntó shú ná sə nda ná nyiŋgə bæ íkəkágə, sə nda nyiŋgə də ɲgə yáŋgula nda ifúlá í íntəl í də yáŋgula ɲgwəp nə ɲgwəp ná; nda ná nyiŋgə də ɲgə bɛ ɲjígulá wēsh í wóós yí, buud bwə á má kú nə dúlə kəl bóól íbúd wá bwə nda ná nyiŋgə nyúg sə. **15** Sə mú bá yida də jaaw óbúbálé nə lâm cɛelí, sə ka ɲgə wíy məzhí mēsh ɲgə bæ nda Kríst muud jí lúu yé. **16** Nəcé nyə Kríst wə ɲgə sá ná Dɔ dēsh ncindí í bág fwámé téegyá nda nyúúl muud, kúl nyúúl jēsh jí jiya dí, misəsagə myá mábwəp mə nyúúl ka ɲgə laad byo. Dɔ ka bæ ntó, kúl nyúúl jēsh ɲgə séy váál í jí yí, nyúúl nyēsh ka ɲgə wíy nə cɛelí.

Kuú ɲjənd ágúgwáan

17 Mə ka ɲgə cɛel lás fwámé lás Cwáməba ɲgə mpu, ɲgə ci nááá: kúgá ná ɲgə kyey kuú ɲjənd óhááden; bwə ɲgə sá isá nə milúu myán, milúu ka ɲgə zhíng bwo ntó kú nə wímbálé. **18** Milúu mí á má shilaf bwo, bwə cúgé nə ɲkəw cəg Zembî nyə a má yə búúd yíid nəcé shúg dúsə bwo mílúúd yí nə bimbəlálə mílám mí á má bimbəla bwo yí. **19** Milám mí músə bwo kú ná nə məcɛy, bwə á má ka wusə mányúúl ásíy-síy dí, ka ɲgə bɛ misóólúgú mí áđədanə məváál mēsh, nə mbéé ncwanjə antə minji.

20 Nji bi báá, kéel mə *Kríst bí á gwág yí í áshígé jíguli bí ntó. **21** Ngaá nə kéel mə Kríst wə bí á gwág yí? Ngaá nə minjígulá myé bí á ɲwa myá mí á bæ óbúbálé wə Yésus? **22** Ká jí? Í jí ná bi myáásəg kukwuməga múúd bí á fwo də bæ kuú ɲjənd ácwúlúd yí, kukwuməga múúd í dú ɲgə yúúd yúúdúg, ɲgələ bɛ məshígá íwímbúg í ɲgə shíng nyə yí. **23** Í jí ná milám nə milúu mí ɲgəg nə nyiŋgə bul bæ bí gúgwáan nə gúgwáan. **24** Í jí ná bi bwáádúg kukwuməga múúd ágúgwáan, kukwuməga Zembî nyə a má sá ná í bág nda nyəmfwó, í ɲgə bɛ otətəlí nə cəg máŋkúl í ɲgə zhu óbúbálé dí yí.

25 Nda jí ntó ná, myaasəgá ijəp. Nə ndeé, muud yēsh má jəlá nə bwiing ɲgwól nji óbúbálé, nəcé shé músə leedyá nda ikúl í nyúul muud. **26** Í ká bæ ná muud má gwág zhwuŋá, kə bɛy ná a sáág *səm; a kú ntəg bíd ná jwów í jímgə a ɲjúl ná nə zhwuŋá. **27** Bi kú bɛɛg yə Njwū məjamb zhí. **28** Muud nyə á də júwo yé yówug júwo; a yídag sēy nə məbwə mé shú ná a bág nə sá jí nə ɲkul kwíind nyəmfwó, kwíind námə ɲgwól múúd jí nə məyáŋgan yé. **29** Muud kú ná nyiŋgə cúwal ícúwálí-cúwəli nyədí mpud; ɲkí í jí ná bí lásúg í, bí ci nji jəp íciyá bísé nə ɲkul sá ná muud lálug búgəd yí, íciyá bísé nə ɲkul kwíind búúd bwə gwág wá yí. **30** Zembî nyə a wá bí ɲkəkəkê Shíshim tən məyíggyé ná á bá yíl bí mányámád. Kúgá sá ná ɲkəkəkê Shíshim wəong shúsúlág. **31** Ofimâl, nə dúlə nyada, nə impimbə, nə ozhuyá, nə *bwaasúlə mpu, tɛem bæ dúl váál gwólə lâm dēsh, byēsh íni í shínúg bídí ícug dí. **32** Yidagá bæ nə osəsa, bí də gwág búúd bēsh cɛy lámúd, bí də sá ná, ɲgwól juu ɲgwól, ɲgwól juu ɲgwól, námə nda Zembî nyə á juu bí lúu má Kríst dí ná.

4:12 1Kr 14.26 **4:13** Kol 1.28 **4:14** 1Kr 14.20; Heb 5.13-14; Zhk 1.6 **4:15** 5.2 **4:15** 1.22

4:16 1.23; 2.21-22; 4.13, 25; Kol 2.19 **4:17** 5.8; Rom 1.21; 1Pr 1.14 † **4:18** milúu mí á má shilaf: Ciyá ní jisə námə 2Kr 3.14; í kə ná «milúu mí músə bwo kú ná nyiŋgə də mpu bii ísá, kú mpu faas». **4:19** Kol 3.5 **4:23** Rom 12.2 **4:24** Mat 1.26-27; 2Kr 5.17; Kol 3.10 **4:25** 4.16; Zak 8.16-17; Kol 3.8-9

4:26 Zhk 1.19-20 **4:28** 1Te 4.11 **4:29** 5.4; Kol 3.8; 4.6; Zhk 3.10 **4:30** 1.13-14; Iza 63.10; Rom 8.23; Gal 5.25 **4:32** Mat 6.14; 18.22-35; Kol 3.12-13

5

Kuú njɔɔnd cɛɛlí

¹ Ngaá bí jisə bwán Zembî mə búl cɛɛl wá, ɲgəgá nə sá nda nyə. ² Nwagá kuú njɔɔnd cɛɛlí námə nda *Kríst nyə á cɛɛl sə ná; nyə á cɛɛl sə váál á ná nyə á kɛɛnzh cug jé yə Zembî shú dúsá, a bə sə *mətúnuga mə anywa məcud wə Zembî.

³ Bwə nda ná də cwééd bí nə janğa, nə dúl váál mísóólúgú mí ádudanā myēsh, tɔɔ yéesh məbii. Isā íni í ájáláyé nə miŋkɛŋkɛ mi búúd. ⁴ Kúgá ná nyiŋgə də cúwal ícúwáí-cúwəli, muud nda ná lás nda a cugé nə lúu, kú sá bów-bów fyanga. Ntó nyə ajáláyé. Yidagá də lɔ mənywa Zembî ɲgə sá bí má. ⁵ Bi mə jəlá nə wámbulə mpu ná, tɔɔ muud janğa, ɲkí muud jí nə cug ádudanā yé, ɲkí ntág muud jí nə yéesh məbii yé, ɲgwúd nə ɲgwúd nyə abúle bə nə kəw Faan mə Kríst bá Pɔpá Zembî dɛ; yéesh məbii jisə dúl váál yələ zembî áyadúg gúmá.

⁶ Bi kú bíd ná muud zág shiig bí nə mbéé zhizhe kaand. Váál ísā byɔɔŋg wə í də sá nə mpimbə mə Zembî í bíig buud ɔ məbún. ⁷ Kúgá də fəla sámbá nə bwo. ⁸ Yág, bi á bə nə milám yídúgú nə yídúgú; ká, bi músə nə mənkenya mílámúd ja gaád; ɲwagá kuú njɔɔnd á mənkenya. ⁹ Mənkenya máá mə də bə, nə jə lám, nə otútəlí, nə obúbálé. ¹⁰ Bi ó də sɔ ɲjɛ sá Zembî mə gwág nywa yí. ¹¹ Kúgá də nyíi misóólúgú myá məyídúgúd, mí cugé nə mfií. Yidagá də lwó nə misóólúgú myɔɔŋg mí anywáyé. ¹² Isā bwə dú ɲgə sá məyídúgúd yí í cugé sá mə dú bwiŋg, sálə shwôn. ¹³ Ja mənkenya mə mə kwan gúl sá yí,

sá jɔɔŋg mú nyín nda jí ná. ¹⁴ Nəcé mənkenya wə mə dú sá ná sá jêsh nyínúg nda jí ná. Gwə wə bí mə gwág gúl ciyá ná:

Wo muud jí gwád yé, juumág.

Wɔɔlúg wú mí múɲúd,

Kríst ka kwan wo.

¹⁵ Bi ɔ mpú də baagəsə kuú njɔɔnd wún nə bí kú ɲgə cugə nda iwagulálə, bí cúgəg nda buud bwə mə kyé wá.

¹⁶ Yílúgá fwála míkwámúd*, bów mwôw mága. ¹⁷ Nə ndéé, kúgá də wagula, dugá mpu wámbulə sá Zembî mə jí yí. ¹⁸ Kúgá də ɲgul nə ndéé shwág, váál ɲguluga dɔɔŋg í də kənd múúd íntíwúlíd. Yidagá də sɔ nə bí

lwándúg† nə ɲkɛŋkɛ Shíshim. ¹⁹ Dugá sey ósóm nə miŋgwa nə isusa yá Zembî ja bí mə dú lésha yí; dugá ságəsə Cwámba ísusa dí nə lám wêsh. ²⁰ Dugá lɔ Zembî Sóóŋgú kwon mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst dí ja jêsh dí nə sá jêsh dɛ. ²¹ Dugá sá mpádúgá nyín nə muud yêsh jweeg lúu magulə nə ɲgwól jwúg nə nyə nəcé gwɔ́ɔlə bí ɲgə gwɔ́ɔ Kríst yí.

Cug á njɔw bā

²² Budá o, bídúgá nə ogwúm bún bwə jwúg nə bí váál í jəlá nə Cwámba yí. ²³ Nəcé mudúm mə jwú nə mudá yé námə nda *Kríst mə jwú nə *Dɔ lú óbúgula nə; Dɔ dɔɔŋgú, nyə á cug dwo, dúsə nyúúl nyé. ²⁴ Nə ndéé, váál Dɔ í ɲgə sá Kríst məgwág yí, ntó námə wə búdá bwə jəlá nə sá ogwúm báj məgwág məzhií mēsh yé.

²⁵ Bi bāŋ ogwúm, cɛɛlúgá budá bún váál Kríst nyə á cɛɛl Dɔ yí, váál cɛɛlí á nə nyə á kɛɛnzh cug jé shú Dɔ. ²⁶ Nyə a sá ntó nə á gusa dwo nə məjúwó

5:1 Mat 5.48; 1Yn 3.1 **5:2** 3.17-18; 4.2, 15-16; 1Kr 8.1; 2Kr 5.14; Gal 6.10; Flp 2.2; Kol 2.2; 3.14-15 mətúnuga: Gal 1.4; Heb 10.5-10 **5:3** Gal 5.19-21 **5:3** Kol 3.5 **5:4** 4.29; Kol 3.8 **5:5** Rom 5.17 **5:6** Rom 1.18; Ifz 2.3; Kol 2.4, 8; 3.6 **5:8** yídúgú nə yídúgú: 2.3, 11-12; 4.17-18, 22; Kol 3.7; Tit 3.3 mənkenya: Yuá 8.12; Kol 1.13; 1Pr 2.9 **5:9** Gal 5.22-23 **5:10** Rom 12.2; 1Te 5.22 **5:13** Yuá 3.20-21 **5:14** Iza 26.19; 60.1; Rom 13.11; Zhk 5.8 **5:16** Kol 4.5 * **5:16** Ciyá Pwól nyə á balan nə ndí na ni, bóól bwə ci gwo ná: «Mpugá balan nə məfwála mə cug». **5:17** 1.17; Rom 12.2 **5:18** Mik 23.31-35; Rom 13.13 † **5:18** Na ɲgə cɛɛl ci ná «bí shwágúg nə ɲkɛŋkɛ Shíshim» nda búúd bwə dú shwág nə məlwəg ná. **5:19** Sóm 33.2-3; Kol 3.16-17; Heb 13.15 **5:21** Kol 3.18-4.1; 1Pr 2.18-3.7; 1Tm 2.1-13; Tit 2.1-10; 1Yn 2.12-17 **5:21** 1Pr 5.5 **5:22** Kol 3.18; Tit 2.5; 1Pr 3.1 **5:22** 1Kr 14.34-35 **5:23** 1.22; 1Kr 11.3 **5:25** 1.23; Kol 3.19; 1Pr 3.7 **5:25** 3.19 **5:26** gusa dwə nə məjúwó: Rom 6.3-4; Tit 3.5; Heb 10.22 **5:27** 1.4; 2Kr 11.2; Flp 1.10; Kol 1.22

nə ciyá jé shú ná í bág ηκηνκη Dɔ, ²⁷ í nyínúg nyə milwané mi cúwala nda mudá, kú nə lág, kú nə mbwad, ηκί gúl váál sâ ni, nji ηκί ηκê, kú nə sá á jumúg. ²⁸ Váál ceełí jəɔŋg wə ηgwúm má jálá nə ceeł múdá yé yí, ceeł nyə tâŋ nyúúl nyé á nyəméfwô. Muud mə céél múdá yé yé, á ceeł nyáméfwô. ²⁹ Muud nyə abwélé mpii nyúúl nyé á nyəméfwô, mbô. Muud yêsh má də wíł nyúúl nyé, də ηwa njugú nə nywo námá nda Kríst ηgə ηwa njugú nə Dɔ ná, ³⁰ Dɔ dúśá nyúúl nyé yí, sá búśə ikúl ya nyúul nyé nyəɔŋg. ³¹ Sâ jəɔŋg wə jí cilyá Kálaad Zembí di yí, ná: «Nda má má kwambulə bwo ntáńí ná, mudúm má bá lúgə sóŋgú bá nyəɔŋgá, a kə leedya nə mudá yé, bá obá bwə mú bə nyúul ηgwúdâ.» ³² Ndím̄ba ni wúśə ayíyáág; má jaaw bí ná í dúgyá nə Kríst bəńŋ Dɔ lú óbúgula. ³³ Nji, í dúgyá námá nə bî: muud yêsh céélug mudá yé nda nyəméfwó, mudá yég ηgwúm yé gúmá.

6

A bwân nə obyâl

¹ Bwân ɔ, ságá obyâl bún váál mágwág má jálá nə Cwám̄ba má, ntó jí tútálí. ² Nəcé nyúl mpéndí í ηgə cí ná «gúmálúg sóŋgú wô bá nyəɔŋgú wô», mpéndí nyəɔŋg ntâg ɔ í tééd bə nə ηkaagó, ³ nyísə nə ηkaagó ná: «Wo dúgúg mánywa, wo cugə kwóm kwóm shí gaád». ⁴ Bî bāŋ obyâl ntâg íí, kúgá sá ná kuú njəɔnd wún í bág cíndal bwán ná bwə dúg sá bí mĩngáádá. Yidagá ηgə wíł bwo, ηgə lwó bwo cug, ηgə yə bwo fwámé njíggúlá í ηgə zhu wə Cwám̄ba yí.

A málwaa nə omása

⁵ Yé málwaa, ságá omása bún bā wa shí mágwág; mágwág məɔŋg má dúg bə nə gwəzəgə nə məjigəwa, nə lâm ηgwúd, váál mágwág í jálá nə *Kríst yí. ⁶ Í kú ntâg də bə nji bwə má fwo

fála bî, nda sá má cí ná bí ηgə sɔ ná buud ɔ bwə gwágúg bí nywa. Dugá sá mágwág m̄a ná bí búśə məlwaa má Kríst, bí ηgə leel sá sâ Zembí mə jí yí. ⁷ Séyúgá nə bwo váál í ηgə wú lám dí cwú yí, nda sá má cí ná bí ηgə sêy nə Cwám̄ba, kú bə búúd. ⁸ Ngaá bî mə mpú ná təɔ lwaá təɔ muud cúgə lwaá yé, muud yêsh mə sá jəɔjə sółúgú yé, mə bá ηwa myána wə Cwám̄ba? ⁹ Bî bāŋ omása ntâg íí, cugəgá nə məlwaa mún váál ηgwúd dəɔŋg. Yəwugá cwambulə. Ngaá bî mə mpú ná nə məlwaa mún nə bí, Mása wún á bĩńŋ bēsh jí gwów jəŋud, nyə ádé ntâg baam nə ηgwól múúd ntə ηgwól?

Lúmbúlı má mbúgula

¹⁰ Ciyá má zə jəna cí bí yí jí ná, ηwagá yáág-yáág ηkúl mə Cwám̄ba, í lúłashig bí nyádi kwəŋ dî. ¹¹ ηwagá məkwəzə mə dóomb mēsh Zembí mə yə búúd má, bí bág nə ηkul mə də təl kuú ja Njwú məjamb má də zə nə zhwoğ məkəŋ mé zə də ceeł nyúg bí yí. ¹² Buud dí sá ηgə lúmbúlı nə ndí wá. Sə ηgə lúmbúlı nə isá yā məyídúgú í ηgə wá buud mányámád yí, nə isá byēsh í ηgə lwó buud mpəl yí, nə byəɔŋg í ηgə bə nə mĩŋkwóŋ wa shí á məyídúgú yí, nə məjamb məśə gwów jəŋ dí má. ¹³ Gwə wə má cí ná, ηwagá məkwəzə mə dóomb mēsh Zembí mə yə búúd má, də jí nə ndí, bí bág bə kú fúfug ja məfwála má bá ηkaŋgula bí yí, bí lúmbúlı nə ndeé ntə, bí təl ná shím. ¹⁴ Bî ɔ yím mányúul! Bî ɔ də cugə nji óbúbələéd, óbúbələé bwə bág bí tâŋ nda kandá ízimbi. Bí də námá cugə otútəlí dî, otútəlí bwə bág bí nda wáma íŋkwanz bwə də búdal bəd nə ndí yí. ¹⁵ Ságá nə məkuú mún má dúg bə kwéeshá kələ bwiiŋg Jəɔjə Lāŋ í dú wá búúd mətala mílámúd yí. ¹⁶ Na isá íni byēsh dí, bí ka námá də bii búgə nda bəńú, gwə wə í é də jímə ílá í kuda Múúd Lúmbúlı nyə é də wusə bí yí. ¹⁷ Ságá nə cug á kandugə kandugə í

5:30 1.23; 1Kr 12.27   **5:31** Mət 2.24   **5:32** Mbá 19.7   **6:1** Kol 3.20   **6:2** Mbá 5.16   **6:4** Kol 3.21   **6:5** Kol 3.22-25; 1Tm 6.1-2; Tit 2.9-10; 1Pr 2.18-21   **6:6** 1Kr 7.22   **6:8** 2Kr 5.10; Kol 3.24-25
6:9 Kol 3.25; 4.1; Zhk 2.1   **6:10** Yuá 15.5; 1Kr 16.13   **6:11** 2Kr 10.4; 1Te 5.8; Iza 59.17   **6:11** Zhk 4.7   **6:12** 1.21; 2.2; 1Pr 5.8-9   **6:13** Rom 13.12   **6:14** Iza 11.5   **6:15** Iza 52.7; Rom 10.15
6:17 Iza 40.2; Heb 4.12

bóg bí nda tûm ìḡkwánz zimbi má du búdal lúú nə ndí yí; bí ḡwa Milésú mí Zembî, kafwεε mə Nkêḡkê Shíshim ó ni. ¹⁸ Nkêḡkê Shíshim dúg yə bí məváál má məjəgula məsh təə bí təl jáyé cé təə jáyé, bí du jəgula nə Zembî, du téeḡ nyə məbwə. Bi ɔ yáág nə bi dúg sá sósólúgú wəəḡg kú bwεε káád. Bi ó du wá búúd ó Zembî bēsh bídí məjəgulad. ¹⁹ Bí du námá wá mə shú ná Zembî wág mə Kéel dé mpu dí, mə dúg jaaw búúd *ndím̄ba á Jəjə Lâḡ nə kpwə́ kpwə́, ²⁰ wám lwámá Zembî nyə á yə mə wá Jəjə Lâḡ, tεem bə ná í má kənd mə mímbwug dí. Dugá wá mə məjəgula dí nə mə dúg bwiiḡg Jəjə Lâḡ wəəḡg nə kpwə́ kpwə́ váál í jéla yí.

Məbádá

²¹ Shú nə bi mpúg cé má tál yí nə sá má ḡḡ sá yí, mwááḡg Tishík má búl cεel yé, sól məsáal mə Cwám̄ba, sól məsáal abúgúlág ḡḡ zə, nyə é zə bá jaaw bí. ²² Mə wá má nti nyə ná a zəḡ jaaw bí nda má jisá ná, a zə wá bí ḡkul mənyúúlád.

²³ Zembî Sósḡḡú bá Cwám̄ba Yésus-Kríst bwə́ ó sá ná bí bwááḡg bēsh bi cúḡḡg nə sheε, bwə́ ó sá námá ná bi cúḡḡg cεelíd nə búḡád. ²⁴ Buud bēsh bwə́ ḡḡ cεel Cwám̄ba Yésus-Kríst nə váál cεelí í cúḡḡ nə ḡkul shîn wá, Zembî ká sá bwo mpaam!

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud 3 Filipi yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Filipi yí

Pwôl nyə á fwə Dɔ mə Yésus á Filipi ja nyə á ngə sá njəənd mísoon yé ábɛé yí (Mis 16.6-40).

Nyə á ka zə cilə bwo kálaad éga búbaalé mímbú mə cɔ, a njúl mímbwug dí (1.13). Nyə á cilə ná a yá ókrísten wá Filipi akíba, a wá bwo nkul mílámúd nəcé á bul cɛel bwo.

Shug lə lésú á kálaad éga wə Yésus (2.6-11). Yésus nyə a bíd isâ byêsh nyə á bə nə ndí yí, nə ndéé Zembí ka bân nyə gwów ntɔ isâ byêsh nə buud bêsh.

Pwôl nyə á ka tál njígúalá mənkwəw zanjá:

- (1) Cɛg mə mbúgula í jəlá nə bɛɛla jé mə Yésus (2.5-11).
- (2) Krísten mə jəlá nə faan mənkenya (2.14-15).
- (3) Muud mə mpu Yésus yé mə du dúg bíl isâ byêsh nyéé nə nyéé (3.7-8).
- (4) Yíl lám cɛg á yágúd, nádəwo kə shwóg (3.13-14).
- (5) Dɛgá bə məshusug məshusug (4.4).
- (6) Kú nə yágúwó, du yida lésha nə Zembí (4.6).
- (7) Du faas mítédúgá mí lám (4.8).

Məbádá

¹ Mə Pwôl, sá Timoté məlwaá mə *Kríst Yésus sá wə mə cíl kálaad éga. Sə ngə cilə bí bêsh buud 3 Filipi bí búsé búúd 3 Zembí kwon mə Kríst Yésus dí wá. Sə ngə cilə bínón otówe ɔ shwóg bân nə *ojaákwon bân. ² Sónngá wúsú Zembí bá Cwámbe Yésus-Kríst bwé 3 sá bí mpaam, bwé 3 sá námə ná bí ngág nə cɛgə ná shee.

Pwôl ngə yə Zembí akíba

1:1 Timoté: Mis 16.1; 1Kr 4.17; Flp 2.19   **1:3** Rom 1.8-10; 1Kr 1.4; 1Te 1.2-3   **1:6** 2.13 jwôw mə *Kríst Yésus: 1.10   * **1:6** Jwôw mə Kríst: Dúsa jwôw á bá zə sámb búúd ɔ shí ga mílósú yí.   **1:7** 2Kr 7.3; Ifz 3.1   **1:8** 1Kr 16.24; 2Kr 5.14   **1:9** Kol 1.9-10   **1:10** Rom 12.2; Ifz 5.27; Heb 5.14 jwôw mə Kríst: 1Kr 1.8; 2Kr 5.10; Flp 1.6; 2.16   **1:11** Yuá 15.8; Zhk 3.17   † **1:11** mpumá: Mpumá ga wə misólúgá.   **1:12** Ifz 3.1; 2Tm 2.9   **1:15** 2Kr 2.17

³ Mə du yə Zembí waamə akíba ja jêsh mə dú téduga bí yí. ⁴ Ja jêsh mə du jəgula nə Zembí shú bí bêsh yí, mə du jəgula nə məshusug. ⁵ Mə du jəgula nə məshusug ntó nəcé, té wúlə jwôw ashúshwóógú zə wóós múús íí, bí ngə fula nə mə shú bwíingúalə Jɔjɔ Kéel. ⁶ Mə ngə mpu búbalé nə Zembí muud nyə á mə tééd bí jə sóólúgú wəəng yé nyə é kə nə wə shwóg nə ndéé kə bá casulə jwôw mə Kríst Yésus*. ⁷ Mə jəlá nə bə nə mbíí tédúgá wəəng shú dúnúd nəcé bí búsa mə nkí jág nywa lámúd. Bí búsa mə nkí jág nywa lámúd nəcé bí ngə nywa dún kəw lú byám íbwádán Zembí nyə a mə bwádan nə mə yí, nywa kəw mímbwug myám dí, nywa kəw shwəɔlálə Jɔjɔ Kéel dí, ngələ lwó nə a jì tətəlí. ⁸ Zembí jì wúshinéd waamə nə yéesh mə ngə gwág bí bêsh yí jísə yéesh jí Kríst Yésus lámúd yí. ⁹ Məjəgula mə ngə jəgula nə Zembí shú dún dí mə mäsə nə cɛelí jín í ngəg nə kwídəlí kúdúlig, ngə bə nə fwámé mpúyá nə dúlə wámbulə isâ. ¹⁰ Í bág ntó shú nə bí dúg mpu isâ í búl bə nə mfíí isâ í ányunywaá dí yí. Ntó bí músə bá bə nə mítédúgá nə sán, kú nə sá á jumág jwôw mə Kríst. ¹¹ Jwôw dəəngú bí bág bə njì nə mpumá† á tətəlí Yésus-Kríst nyə é ngə sá nə bí wúmág shú nə buud bwé yəg Zembí məshwúmb yí.

Pwôl tɛem bə mímbwug dí, a jì nə məshusug

¹² Bwaəng, mə jìi nə bí mpúg nə isâ byêsh í mə bə nə mə yí í ngə yida sá nə Jɔjɔ Kéel ngəg nə kə shwóg ngə mpu bwíingya. ¹³ Gwé wé í mú nə, tə ozimbi bwé ngə baagulə lun mə ngwáməna wá bêsh, tə kúkúl jêsh íí, í mə mpúy nə mə jì mímbwug dí nəcé *Kríst. ¹⁴ Bóólúgá ncúlyá bwáəng sənón ngə bɛ Cwámbe wá, bələ mə mə zə bə mímbwug dí ga í mə sá nə bwé yídag mpu shwu mánýúul nə Cwámbe,

bwá mú ngə bálɛ cúndə kéel dé kú nə ifwaas.

¹⁵ Bóól bân ngə cúndə Kríst nə lâm íwímbúg, ngə fendya nə mə; bóólúgá bá bwá ngə cúndə nə jɔ lâm.

¹⁶ Búga báá bwá ngə sá nə cɛlí, bwá ngə mpu nə ɲkí mə ji wa, jísə shú nə mə shwɔɔlag Jɔjɔ Kéel. ¹⁷ Bóólúgá bân, ja bwá ngə cúndə Kríst yí, bwá aɲgê nə cúndə nə jɔ lâm, bwá ngə sá ɲji ngəlá fendya nə mə. Bwá tédúgá ná fendyála nə mə í é sá ná mimbwug myâm mí búlɔg cey mə lámúd.

¹⁸ Ká jí í ntágúlá cínɔɲg yí? Kú nə sâ! Tɔɔ bwá sɛy nə bów-bôw yuug, tɔɔ bwá sá fwámé sâ, mímbii myêsh dí Kríst wá bwá ngə bwiɲg yé. Sá jɔɔɲg jísə mə sá máshusug, mə é du námé bə ɲji məshusug nə məshusug. ¹⁹ Mɛɛ mə mpú ná, nə məjəgula bí ngə jəgula shú dâm má, nə shúgálúla Shíshim má Yésus-Kríst ngə shúgal mə yí í bá sá ná micúɲ myâm mí shúgúlág mə tɔɔm.

²⁰ Mə abúlé bwele bə nə məsáám nə mbií mə ngə bwánd sá mə ngə *búgula yí. ɲji mə mpú kú nə məshwán ná tɔɔ jáyé ja, tɔɔ kíkídíga, tɔɔ mə cugə, tɔɔ mə yá, Kríst nyə é ɲwa gúmá mádí nyúúlúd. ²¹ Nəcé, cug jám jêsh jísə ɲji shú mə Kríst; mə ká ntág yə, shwiy bə mə nə mfíí. ²² ɲji, nda jí ná, mə cugələ wa shí mishwun, mə e sá ísɛy í mfíí ná, mə akáyé ná mpu sá mə fééshúg yí.

²³ Mə mú ngə zhízhigə mpédúgá iyéesh íbá: mə jí nə yéesh ná mə wúg wa shí gaád, sá Kríst kəg cugə kəl ngwúd; jáɲ ɔ jí mə sá mə búl cɛel yí.

²⁴ ɲji mə dúg ná í bul bə mə nə mfíí ná mə ngég ná cugə wa shí mishwun shú dánúd. ²⁵ Nəcé ntó, mə ngə mpu búbálé ná mə é cugə, shé é ji kəl ngwúd sánɔɲ bí bêsh shú ná mə kwííndúg bí, bí búgabanagi, bí bə nə məshusug búgád. ²⁶ Ntó, ja mə é nyiɲgə zə bídí yí, zələ wâm í mú sá ná bí bég nə milúu ná sán kwon mə Yésus-Kríst dí.

Bí mə jəlá nə wá ɲkúl gwánád

²⁷ Sá ngwúd jí ná, bí mə jəlá nə cugə mísh mə búúd dí, mbií cug í mpíyá nə Jɔjɔ Kéel mə *Kríst yí. Nəcé, tɔɔ ná mə zé dúg bí, tɔɔ mə anyiɲgé zə, mə jí ná mə dúg gwáduga ná bí ngə yím mənyúul cug á yéesh ngwúd dí, bí ngə gwána gwána á magulələ Jɔjɔ Kéel, bí ɲjúl lâm ngwúd. ²⁸ Bí nda bwele bə nə ifwaas nə buud bwá lúmbúli nə bí wá. Inkán bín í é sá ná bwá mpúg ná básə zhíí á shwiy dí, bí bân ɲjúl zhíí á cugud; Zembí wə mə sá ntó. ²⁹ Nəcé ibwádán í ngə zhu bí wə Zembí yí bísə ná bí búgúlág Kríst; ɲji, kú bə ɲji búgúlá, jísə námé bí ibwádán ná bí bwámagi nə micúɲ shú déd. ³⁰ Bí mə jəlá nə ɲwa dán kəw gwána bí á dúg mə ngə gwána yíid, gwána bí ngə gwág ná mə ngə ná gwána yí.

2

Muud yêsh sálug nyáméfwó shí

¹ ɲkí cug sɛɲgi á bínɔɲ *Kríst í wá bí ɲkul mílâm dí, ɲkí cɛlí í yə bí inkán, ɲkí bí mú ngə cugə sɛɲgi nə Shíshim mə Zembí, ɲkí bí mú nə lâm inkúnkwon ná ngwól gwág ngwól cey lámúd hí, ² ságá ná məshusug mām mə bəg lwándúlá. Í é bə ntó ja bí é ngə cugə mbií ngwúd yí, bí mbíd mbií cɛlí ngwúd, lâm ngwúd, bí ngə cugə leedyá. ³ Muud nda sá sâ nə yéesh máfendyá, nda sá sâ ná a sɔ mísh. ɲji, muud yêsh sálug nyáméfwó shí, gúmal bóól búúd ntɔ mbií á gúmal nyáméfwó yí. ⁴ Muud nda sɔ ɲji mənywa mâ nyáméfwó; muud yêsh sɔɔg ná bóól bwá bəg námé nə mənywa. ⁵ ɲgəgá nə cugə mpédúgá nyín nda búúd bwá du cugə kwon mə Yésus-Kríst dí ná.

Tédúgá Yésus nyə á bə nə ndí yí

⁶ Yésus nyə á bə mbií ngwúd nə Zembí. ɲji, tɛem bə ntó, mfíí nyə á bə nə ndí wɔɔɲgá, nyə a shígé nada nə wə ná a bwên nda Zembí.

1:19 Rom 15.30   **1:21** Gal 2.20; Kol 3.3-4   **1:23** 2Kr 5.8-9   **1:27** Kol 1.10; 1Te 2.12   **1:30** Mis 16.19-40; Flp 1.13   **2:2** Yuá 13.34; 1Kr 1.10-11; Gal 6.10; Ifz 5.2; 1Yn 4.12   **2:3** Rom 12.10; Gal 5.26
2:4 1Kr 10.24   **2:5** Yuá 13.15; Rom 13.14; 15.5   **2:6** Yuá 1.1-2; 17.5; Heb 1.3   **2:7** Yuá 1.14; Rom 8.3; 2Kr 8.9; Heb 2.14, 17

7 Nji, nyaméfwó nà lâm yé, nyə a bíd gúmá nyə á bə nə ndî yí, a yidá zə bə mbií ngwúd nə lwaá, a bə múúd, buud bēsh mpu námá dág nə a ji muud.

8 Nyə á səl nyaméfwó shí, sá mágwág nə ndéé magulə shwiy, shwiy yələ kwolós dí ntág.

9 Gwə námá wə Zembî nyə a bân nyə gwôw nə ndî yí, a yə nyə jíná í ntq míná mēsh yí.

10 Nyə á yə nyə dwo shú ná isâ byēsh, tɔɔ byɔɔng bí jon dí gwów yí, tɔɔ byɔɔng bí wa shí yí, tɔɔ byɔɔng bí shí ga dí shí yí, í dág kúd mábwón shí ja í gwág jíná má Yésus yí,

11 buud bēsh bwá maguləg nə Yésus-Kríst ji Cwámba, bwá lás ntó mímpu dí, yələ Zembî gúmá.

Bi má jəlá nə faan mənkenya

12 Bwááng má búl ceel wá, nda jí ntó ná, bi má dɔ bwey bə nə mágwág. Í ajíyé nə mágwág mɔɔng má dág bə nji ja má jí nūɲ bídí yí. Í jii ná bí búləg bə nə mágwág ja má cúgé nūɲ bídí ga. Ságá nə cugúlə Zembî má cug bí yí í nyínəg bídí ícug dí; ságá ntó nə gwóógə nə mājigwa. 13 Nəcé Zembî wə ngə sá ná bi bəg nə fwámé iyéesh, bí sá mísóólúgú á gwág nywa myá.

14 Ságá sóólúgú wēsh kú cwaduga, kú sənusa məkəl, 15 shú ná bí bəg kú nə sá á jumúg, kú nə cúcwán lú mábwam. Bi má jəlá nə bə bwân ó Zembî, kú nə sá á jumúg na kala búúd á lílɲgá bínónɲ ngə cugə nííd, bi ngə faan mpádúgá nyáɲúd nda imɔɔs í wá mənkenya shí gaád yí; 16 nəcé bí ngə kala bwo kéel á cug kuú njɔɔnd wúnúd. Sá jɔɔng í bá sá ná mə bəg bə lúu ná sán jwôw má *Kríst, nəcé í bá mpúy nə mə a shígé ngə wáduga nə micúnɲ nə mindɔɔlú ntó ngwas.

17 Séyúlə bí ngə sēy nə búgə yí í má bwey bə bí *mətúnuga. Í ká bə ná mə yág, shwiy dām zə casulə mətúnuga mún mɔɔngú, mə bə nə məshusug, mə kala bí bēsh məshusug mɔɔngú. 18 Mbií ngwúd wɔɔngú námá, í ji ná bí bəg nə məshusug, bí kala mə məshusug mɔɔngú.

Pwól má kənd Ipafurodit Filipî

19 Mə ngə bwánd nə búgə ná Cwámba Yésus nyə e sá ná mə lééləg nti bí Timoté shú ná nyúúl bəg námá zə lal mə ja á bá nyiŋgə nūɲ zə jaaw mə məcwama mún yí. 20 Kú nə ngwól múúd má jí nə ndî wa ná sá sə ngə bə nə məcəy mə lâm mbií ngwúd, ná ndéé a ji nə ɲkul mpu wá lúu isâ í dúgyá nə bí dí yé. 21 Bēsh bwá mú ngə wá milúu nji isâ í dúgyá nə bwáméfwó yííd, kú bə byɔɔng í dúgyá nə Yésus-Kríst yí. 22 Biméfwó bi mə mpú ná Timoté nyə a shí lwó bí sá á jisə yí. Námá nda mwân má dɔ nada nə sóɔngú ná, ntó wə nyə á má nada nə mə, sá sə ngə bwiing Jɔjɔ Kéel yé. 23 Nyə wə má ngə téduga nə mə é nti ja má é wámbulə nda má é shúgula ná yé. 24 Cwámba má lwó mə búbálé nə məméfwó mə é leelú zə nūɲ. 25 Nji mə ámə kwey nə í bul jəlá nə mə ntíg bí *mínyɔɲə waamə Ipafurodit bí á nti ná a zəg dɔ kwíind mə ja má jí kwíindyá yé. Nyə a má zə wá nyúul, kwíid mə nə iséy, zə bə mə muud gwoonɲ lúmbúlíd. 26 Má ntí nyə nəcé a ngə bul bə nə yéesh nə a dág bî. Nyə a shígé ngə bə ná shee nda nyə á mpu ná bi a má gwáduga bwás dé ná. 27 Jí mpu bə nə nyə á bwás. Nyə a lúg kúnə-kúnə ná á yə. Ká Zembî nyə a bwíg nyə nə ɲkwonú. Kú námá bə nji nyə, Zembî nyə a bwíg námá mə nə ɲkwonú nə mə á bá bə, mósól məcəy mə lâm káda mósól. 28 Mə má ka leelú ntí nyə shú ná bi gwágúg məshusug nə nyiŋgələ dág nyə, byâm ímpimbə í mú námá bóóg. 29 Bi ɔ ləg nyə tâɲ muud mə Cwámba, nə zhwog məshusug. Dugá

2:8 Yuá 10.17; Heb 5.8; 12.2 2:9 Mis 2.33; Ifz 1.21; Heb 1.4 2:10 Iza 45.23; Yuá 5.23; Rom 10.9; Mbú 5.13 2:13 1.6; Yuá 15.5; Rom 7.18; 15.18; 1Kr 12.6; 15.10; 2Kr 3.5 2:15 1.10; Mbá 32.5; Dan 12.3; Mat 5.14; 10.16; 1Kr 1.31; 2Kr 1.14; Gal 2.1-2; Ifz 5.8; 1Te 2.19 2:17 Rom 15.16; 2Tm 4.6; 1Yn 3.16 2:18 3.1; 4.4 2:19 1.1 2:20 Mis 16.2 2:21 2Tm 4.10 2:25 4.18 2:29 1Kr 16.16, 18

ηwa mbií búúd dé nà məjilə, ³⁰ nəcə nyə a mə nywá zə yə nəcə iséy í *Kríst. A zálə ná a zə wá mbwə wán í á ηgə fúfə mə mádí iséyúd yí, a mə nywá zə bwəma nə shwiy.

3

Fwámé ábiwáág wá yálə Kríst lâm

¹ Bwaanη, mə shúgúlá ci nə bí ná, dɔgá bə nə məshusug tãη buud ɔ Cwámba. Mə akáádé ηgələ báásulə bí isâ impwúd. Mə báásúlá bí byo ntó shú ná bi sásúlág isâ í abúbôw. ² Bi ɔ káálúgə nə bów-bôw ósól ɔ mėsáal, mbeé ómpyê bəanη, bi ɔ káálúgə nə bwo, wán ábiwáág* bwá á síya yé cugé nə mfií. ³ Shé bāη wá búśə nə fwámé ábiwáág, shé buud shé ηgə yə Zembî gúmá nə zhíí á Shíshim yé wá, shé buud shé búśə milúu ná sáη nə bələ kwonη mə Yésus-Kríst dî wá, shé buud shé anηē nə ηwa gúmá mísóólúgá mí cug múúd dí wá.

⁴ Í njúl ná nda mə, mə ji nə məzhíí ná mə jee ηkēny nyúúl nə misóólúgá mí cug múúd. Nkí muud ji nə ηkul ηwa gúmá nəcə misóólúgá, mə wá jí ná mə búlɔg ηwa gúmá jəanη. ⁵ Nəcə bwá á sá mə ábiwáág jwôw lú mwəomb mpúsə byélé dām; mə ji mwān *Izúrəyél byélúlə beend mə Bəηzhamê dí, mbyágá heburê. Kóómb bəxələ mácxə, mə á bə *Farizyēη. ⁶ Shú wálə lúu mísəon *Oyúden dí, mə á də lwó Dɔ lú óbúgula ɔ Yésus cúwálí. Kóómb cugələ tútəlí nda mácxə mə jí ná, mə á bə kú nə kúl búśə nə ηkul jum mə yí. ⁷ Məfúlú mə á də bə mə isâ í mfií mání, mə mú ηgə dág mwo múús kú nə mfií nəcə mə músə muud mə *Kríst. ⁸ Mpúlə mə mə mpu Cwámba waamá Kríst Yésus yí, ja mə dág mfií á cínəη yí, mə mə kwey ná bíl isâ byēsh bíśə zhizhe. Nəcə Kríst í, mə a mə myaas isâ byēsh, mə dág byo shíd

məwúdə shú ná mə bəg nə nyə cug jām jēsh dí, ⁹ mə bəg muud yé ncindí nə ncindí; ja jəanηá mə jee tōw Zembî míshád, kú bə nəcə tútəlí waamá ná mə ηgə bə məcxə, í yidá bə nəcə tútəlí mə Zembî; a mə kalá mə nyə nəcə mə ηgə *búgula Kríst. ¹⁰ Mə mə dág isâ byēsh shíd məwúdə ntó nəcə mə ηgə jii nji ná mə mpúg Kríst, mə bə nə ηkul í á sá ná a gwúmúg yí, mə ηwa dām kəw á micúη myé, mə dág məmėfwó nda mbimbə nəcə shwiy dé, ¹¹ shú ná təw wáyé mbií təw wáyé, mə bāg gwúm nda nyə.

Pwól jisə yuug shú óbúgula

¹² Ntó cugé ná mə mə kumə məshíné, ηkí ná mə bii sá jēsh. Mbô! Mə ηgə ná wá ηkul ná mə bííg dáás nə mbwê wām nəcə *Kríst Yésus mə bii mə nə mbwê yé. ¹³ Bwaanη, məmėfwó mə anηē nə ci ná mə mə bwey bii dáás. Mbô! Nji, tédúgá wām wí nji ηgwúd; nji nəóə, mə mə yíl lâm cug mə á fwo də cugə yíid. Mə ka ηgə nádəwo ná mə ká nji shwóg. ¹⁴ Mə ηgə wá ηkul nyām nyēsh ná mə cásuləg njoond, mə bii dáás Zembî ηgə jôw sá ná sá kág ηwa nūη gwów kwonη mə Yésus-Kríst dí yí. ¹⁵ Shé bēsh buud shé mú óηkwanz ɔ búúd cug səenηí á sənōη Yésus dí wá, shé bəg nə tédúgá ηgwúd wəanη. Nkí bi mə bə nə tédúgá ishús gúl súsúsá dí íí, Zembî nyə é feen bí mənkenya cínəη. ¹⁶ Sá ηgwúdá, nda shé mə bwey bə ntúga éga, shé kyéyugá kuú njoond ηgwúd. ¹⁷ Bwaanη, yagulagá mə. Mpugá də dág buud bwə ηgə cugə mbií cug bí á dág sə ηgə cugə yí. ¹⁸ Mpugá ná ncúlyá buud kuú njoond wán í ηgə lwó ná bwə ηgə lumbəli nə sá Kríst nyə á zə sá ja nyə á zə yə kwolós dí yí. Mə a shí bwey də jaaw bí gwo, mə nyinηə jaaw bí gwo jaá gaád nə məzhwíle míshád. ¹⁹ Zembî mə bá janηulə bwo, nəcə bāη, iyéesh byāη wá bíśə bwo wán Zembî, bwə yidá də

3:1 2.18 **3:2** 2Kr 11.13 * **3:2** Ábiwáág nyə á də bə yuug lwólə ná muud jisə mbyágá mə Aburaham, ntó jí ná a jí muud á kúl mə Zembî. **3:3** Rom 2.28-29 **3:4** 2Kr 11.18, 21 **3:5** Luk 1.59; Rom 11.1 **3:6** Mis 8.3; 22.4; 26.9-11 **3:7** Mat 13.44, 46 **3:9** Rom 1.17 **3:10** Rom 6.8-11 mə ηwa dām kəw á micúη myé: 2Kr 4.10-11 a gwúmúg: Mis 4.2; Rom 5.1-7 **3:12** 1Tm 6.12; 2Tm 4.7; Heb 12.1 **3:14** 1Kr 9.24-25 **3:16** Gal 6.15-16 **3:17** 1Kr 4.16; 1Pr 5.3 **3:18** 1Kr 1.23; Gal 6.12 **3:19** Rom 16.18 **3:20** Ifz 2.6; Heb 13.14

mamuda nã sã í jãlá nã sã bwo shwôn yí, milãm myãŋ mí kã nji isã í shíd. ²⁰ Shé bãŋ nyíshé mpwág nyísã gwôw, wú shé ñgã bwánd ná Cwãmba íshé Yésus-Kríst mã bá zhu, zã cug shé wá. ²¹ Nyã wã mã bá zã cënd shé mãnyúúl mã mântágula shé bússã nã ndî mãga, sã ná mã ñkãnwag nda nyúúl nyé; a bá sã sã ntó nãcã a jì nã mpífó í ðã sã ná a wág isã byêsh nyódfi mãnyãmád yí.

4

¹ Gwã wã mã cí nã bí ná, yé bwáãŋg mã búl cœel wá, bwáãŋg mã ñgã gwág yéesh wá, yímúgã mãnyúúl sã jêsh í dúgyã nã Cwãmba yííd. Bwaãŋg mã búl cœel wá, bí wã ñgã wã mã mãshusug lámád, bí wã ñgã sã ná bwã ságúság iséy byãm.

Krísten mã jãlá nã cugã lâm ná salã

² Mã ñgã yáág nã Ivodî mã yáág nã Sëtish ná bwã dúg bã cãŋ ñgwûd tâŋ buud ɔ Cwãmba. ³ Wœœ ntãg íí, fwámé shwã waamã shwã ñgã sêy séy ñgwûd yé, mã ñgã ci nã wo ná wo kwiíndúg bwo. Nãgã wo mpú ná sãnõŋ bwo, nã Kãlãman ñã bóól búúd ó gwoõŋg, sã á gwãna shú Jãjã Kéel. Buud bõõŋgú mínã mãŋ mãsã cilyã kãlaad á cug ði. ⁴ Dugã bã nã mãshusug ja jêsh tâŋ buud ɔ Cwãmba. Mã nyiŋgã ci gúl ja ná: dugã bã nã mãshusug. ⁵ Fúlú nyín á ná shœé í dúg nyín, muud yêsh dúg. Cwãmba wál bá zã. ⁶ Bì nda yãguwo tã sã. Nji, dugã lwó Zembî iyéesh bín, tã bí tãl jáyé cé tãl jáyé, bí ðã jãgula nã nyã, ðã téég nyã mãbwã, bí dúgã yã nyã akíba. ⁷ Ja jãõŋgã, Zembî nyã e sã ná bí bág ná shœœ; sãólúgã wãõŋgã, í ñgã ntã ikãŋ byêsh yí, í é sã ná milãm mín nã mitédúgã mín mí nádag wã *Kríst Yésus. ⁸ Bwaãŋg, mã nyiŋgã shúgula ci nã bí ná, kãndugã milãm sã jêsh jí búbálé yííd, í jãlá nã gúmã, jí tútãlí, í cúgé fulã nã mãbõw, jí ná buud magulã yí, jí ñkí nywa bwiingulã, í njúl sã á jã

fúlú, sã á ságúság yí. ⁹ Sã jêsh bí á jíg mãdí yí, bí á lág nã mã yí, bí á gwág mã cî yí, bí dúg mã sã yí, sãgã gwo. Nã ndœœ, Zembî á mpwogé nyã é bá jì nã bí.

Pwôljì nã mãshusug nã cé jêsh á tãlyí

¹⁰ Mã mã bul bã nã mãshusug cug mã ñgã cugã nã Cwãmba yííd nãcã mãcœy bí ñgã gwág mã mã mã mã ka tœem nyiŋgã nyín. Mã mpú ná bí á ðã bwey bã nã mãcœy nã mã, nji bí a shígé ðã bã nã fwãla mã lwóyã mãcœy mãõŋg. ¹¹ Mã alãsé ntúga nãcã mã bálã mãfúfãd. Mbô! Mã a jíg cug dúlã bã nã mãshusug nã mbii cé jêsh mã tãl yí. ¹² Mã mpú ðã cugã mântágula ði, mã mpú námã ðã cugã mãbugubaanãd. Ja jêsh, tã kúl jêsh íí, mã a mã jíg cugãlã nã jílã, mã jíg cugãlã nã zha; mã mpú ðã cugã tãõmãd, mã mpú námã ðã cugã mãfúfãd. ¹³ Mã jì nã ñkul jísãw mbii cug wêsh nãcã mã jì nã muud ñgã lãlãshi* mã yé. ¹⁴ Nji tœem bã ntó, bí a mã mpu sã ná ñwaãlã kãw *íncwaw í ntug byãm ði.

¹⁵ Bí buud 3 Filipî, bí mã mpú ná ja iséy í Jãjã Kéel í á ñgã bwelã tééd yí, ja mã á wú Masedwãn yí, kú nã dúl *Dã lã óbúgula ó Yésus í á wã lâm ná í ðã yéyã isã nã mã; nji bí námã wã bí á sã ntó. ¹⁶ Gwã wã í á bã ná mã njúl ná Tesaloníka, bí á nti mã mikwiíndyã cã ja ñgwúd.

¹⁷ Mã aŋgã nã lás ntúga ná mã ñgã sã ná buud bwã yãg mã isã. Mã ñgã yida sã ná Zembî kwádúlag bí mpumã iséy bí ñgã sã yííd. ¹⁸ Mã a mã shín bã nã isã byêsh í jãlá yí, ntã námã bímbi í jãlá yí. Mãcwúm bí á nti mã nã Ipafãrodit mã mã á mpu nyiŋgã zã lwãndulã mã ná cwóó. Mãcwúm mãõŋg mãsã mã nda bí á nti mã labínda á nywa mãcud, mãsã jãjã mãtúnuga Zembî ñgã magulã a ñgã gwág nywa mã. ¹⁹ Zembî waamã nyã é lwãndulã bí nã isã byêsh bí é jii yí, nda

3:21 Rom 8.29; 1Kr 15.25, 28, 43-53; Kol 3.4 **4:1** 1Te 2.19-20 **4:3** Mis 3.5 **4:4** 2.18 **4:5** 1.10; Rom 13.11-12; 1Kr 16.22; Heb 10.25; Zhk 5.8; 1Te 5.1-2 **4:6** Sôm 37.5; Mat 6.25; 1Pr 5.7 **4:7** Yuá 14.27; Kol 3.15 **4:8** Rom 12.17-18 **4:9** 3.17; 1Kr 13.11 **4:11** 1Tm 6.6-8; Heb 13.5 **4:13** 2Kr 12.9-10 * **4:13** muud ñgã lãlãshi mã yé: Jísã Kríst. **4:15** 2Kr 11.8-9 **4:16** Mis 17.1 **4:17** 1Kr 9.11 **4:18** 2.25; Lãv 1.9, 12-13, 17; 2.2; 3.5

zhwog tɔɔm yé wúsá kwonɔ má Yésus-Krîst dí ná. ²⁰ Zembî sósɔngá wúsá ηwág gúmá kandɔgá á kandɔgá. Amen.

Mabáda

²¹ Bi ɔ bódá mɔ muud yêsh jí múúd má Zembî kwonɔ mɔ *Krîst dí yé. Omínyonɔ bâm sónón búsá wa wá bwá ηgá bódá bî. ²² Buud ɔ Zembî bêsh bwá ηgá bódá bî, bul bæ ná ndéé bɔɔng wâ njów má *Káázɛl. ²³ Mpaam mɔ Cwámba Yésus-Krîst í jíg mítédúgá mínúd.

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud 3 Kolósia yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Kolósia yí

Pwôl njúl mímbwug dí, Ipafras nyə á zə jaaw nyə (Flp 1.23) nə bósól búúd bwə á zə shiig okristen wə Kolósia nə bów-bôw mínjígulá. Bwə á ngə jíiguli ná, shú ná muud mpúg Zembî, a dág cug íí, á jəlá nə yə mənkuł mé míshishim gúmá, a bə íjám nə ijag yí Oyúden, síya ábiwáág, baagulə bíl íci í ídêw nə mənkuł... Nji Pwôl mé gwág ntó yí, a mé cilə bwo kálaad éga, lwó bwo ná cug Zembî mé yə búúd kwon mə Yésus dí yí í kwaga. Tishik bá Onezím wə bwə á kə nə kálaad (4.7-8).

Kálaad á Kolósia ngə lás sâ í dúgyá nə Kríst yí, nə a ji muud Zembî nyə á nti nə a zég cug búúd yé. A ji nə mpífá í ntó məmífə mé dú sá búúd ifwaas má, nə jí ntó nəcé nyádí wə nkul mé Zembî í á də wú, í ka ngə té isâ byêsh yə gwôw nə shí yé (1.16).

Kálaad á Kolósia ji ka bə ná, Pwôl mə tééd báda okristen wə Kolósia, a mú jəgula nə Zembî shú dán (1.3-14). A mú ka zə cilə nda susa í ngə yə Kríst məzhwámá (1.1–2.5), nə a ji Cwámba, a jwú nə shí ndon nyêsh, a jwú nə Dɔ (1.15-20). Mpúsə susa, Pwôl mə lwó gwáná á ngə gwána shú Dɔ yí (1.24–2.5).

Nə ndéé, kálaad ngə kə shwóg nə mæcwûn mə váál mbúgula mə jəlá nə cugə nə buud tééd nyádí njów búúd dí kə kumə tóón nə tóón yí (3.1–4.6). Í ka kə shîn nə mæbədə.

Məbədə

¹ Mə Pwôl muud Zembî nyə a féesh nə mə bég *muud lwámá mə Yésus-Kríst yé, nə mə, nə *mínyonê wúsú Timotê, sá wə mé cíł kálaad éga. ² Sá mé cilə bí minjékəkê mí ómínyonê búsu

búsə Kolósia wá, omínyonê 3 abúgúlág nəcé shé bələ búúd ɔ *Kríst. Sónngú wúsú Zembî sáág bí mpaam, kə sá námá nə bí cúgag nə shee.

Pwôl ngə yə Zembî akíba

³ Sá ngə yə Zembî akíba ja jêsh sá ngə jəgula nə nyə shú dán yí, nyə Sónngú mə Cwámba íshé Yésus-Kríst; ⁴ nəcé sá mé gwág nə bí ngə *búgula *Kríst Yésus íí, bí ngə námá cəel obúgula bêsh. ⁵ Bí ngə sá ntó nəcé bí ngə bwánd nə búgə nə Zembî mə bá yə bí isâ í anyunywaá byêsh nyə á mé bwíig bí gwów yí. Bí a mpu nə bí mé jəlá nə bwánd nə búgə ja milású myâ obúbálé, Jɔjɔ Kéel nyə á bwelə wóós bídí yí. ⁶ Ja Jɔjɔ Lân wəonng í á kumə bídí yí, í á wúmə mpúmá námá nda í ngə wúmə kúl jêsh ná. Í á tééd wúmələ námá jwów bwə á bwelə jaaw bí mpaam mé Zembî yí. Jwów dəonngú, bí a wámbulə nə mpaam nyəonng nyíse búbálé. ⁷ Ipafras muud sá mé búl cəel wə nyə a jíiguli bí ntó; a ji shwə wúsú sánón ngə sêy yé. A ji jilá jisú nûn bídí ngələ sêy nə Kríst shú dán, a ngə sêy mbií á búgúlág. ⁸ Nyə wə nyə á jaaw sá mbií cəelí Shíshim mé Zembî mé yə bí yí.

⁹ Sâ jəonng wə í sá ná, tééd jwów bwə á bwiing sá lán wán yí, sá mé də jəgula nə Zembî shú dán ja jêsh ná a yág bí fug nə mpúyá á *shíshim shú ná bí mpúg sâ jêsh á ngə jii yí. ¹⁰ Ntó, bí mú bə nə nkul mə kyéy kuú njəond í yə Cwámba gúmá yí, bí mú bə nyə nkí nywa lámád məzhií mēsh, bí ngə sá jɔjɔ mísóólágú mimbii myēsh, bí ngə nyiingə bul mpu Zembî. ¹¹ Sá ngə námá jəgula nə Zembî ná a lúlushig bí məzhií mēsh nə məma nkúl nyé ántɔ minji, shú ná bí bég nə zény kələ shwóg, bí kú lámusa ja bí mé bwámá nə məkugulu yí. ¹² Dugá yə Zembî Sónngú akíba nə məshusəg, nyə muud nyə á mé sá nə bí bég nə nkul bíi dán kəw lú isâ nyə á mé kwəmusa shú búúd bé yí, bwə ngə cugə mənkenya mé dí wá.

1:1 muud lwámá: Gal 1.1 1:3 Ifz 1.16; 1Te 1.2-3 1:4 Ifz 1.15 1:5 1Pr 1.3-4; Ifz 1.13 1:6 Mis 2.41; Rom 1.13; 1Tm 3.16; 1:7 Ipafras: 4.12; Flm 23 1:8 1Kr 8.1 1:9 Ifz 1.17; Flp 1.9 1:10 Ifz 4.1; 2.10; Flp 1.27 1:11 Rom 5.2; Ifz 1.18;

Yésus-Kríst, amádí á isâ byêsh

¹³ Nyə a tí yîl shé mpâl á mæyídúgúd, ntεεnguli shé Faan mə Mwán yé abábə dî. ¹⁴ Mwán yé wəɔng wə nyə á balan nə ndí zə t̄ t̄n, yîl shé mányámád yé, a juu nt̄g shé *misám.

¹⁵ Nyə á zə lwó buud sâ Zembî jí yí, Zembî múúd cúgɛ nə ηkul dág yé. A jí Mwán acúmbâ mə Zembî*, á nt̄ isâ byêsh Zembî nyə a té yí. ¹⁶ Nəcə nyádí wə ηkúl mə Zembî í á ηgə wú†, í ka ηgə té isâ byêsh yâ gwôw nə shí yé. Isâ byêsh, nə byəɔng í ηgə nyîn yí, nə byəɔng í ángê nə nyîn yí, t̄o otówe ɔ shwóg wâ mæyídúgú, t̄o byəɔng bísə nə icwám̄ba yí, nə byəɔng í ηgə wá buud mányámád yí, nə byəɔng í ηgə lwó buud mpâl yí, nyə wə nyə a té byêsh, nyə a té byo shú dé nyəméfwo. ¹⁷ Nyə á d̄u bwey bə, isâ byêsh nda fwo bə; nyə wə ηgə shúgal isâ byêsh. ¹⁸ A jí lúu á *D̄ɔ, D̄ɔ í njúl nyə kug nyúul‡. Nyə wə jísə shug lú cug ágúgwáan, a jí muud áshúshwóógú bwelélə gwôm; í á s̄y ntó shú ná a bág shúshwóógú ikóomb byêsh. ¹⁹ Zembî nyə a sá ntó nəcə nyə á gwág nywa nə nyəméfwo jíg wə *Kríst ncindî nə ncindî. ²⁰ Zembî nyə a gwág námə nywa nə á nyiηgə sá ηkwambələ mpédúgá nyə nə isâ byêsh, t̄o byəɔng bí wa shí yí, t̄o byəɔng bí gwów yí. Nyə á ka nt̄i Mwán yé Kríst zə yə kwolós d̄i, shwiy d̄oηg dí wə Zembî nyə a wá mətəla mpédúgá bən̄n̄ isâ byêsh yé.

²¹ Bì b̄n̄, bí a shígɛ d̄u bə nə wón̄gó nə Zembî yág, mitédúgá mín nə bów-bów mísólúgú mín mí á sá ná bí bág mizhízih̄n̄ myé. ²² Zembî mə sá ja gaád nə, shwiy nyúul mə Kríst í á yə yí, í sáág ηkwambələ mpédúgá binón̄ nyə, shú ná a bág kə t̄l bí nyádí míshéd bí njúl min̄k̄ɛ̄nk̄ɛ̄, kú nə lág, kú nə sá á

jumág. ²³ Í bá bə ntó ηkí bí mə nada nə búgə fwámé nada nə bóó, kú fúfug; ηkí bí mə bá kú magələ nə gúl sâ í zəg t̄l bwándúlə bí ηgə bwánd sâ bí á gwág J̄ɔ̄ɔ L̄n̄ dí yí. J̄ɔ̄ɔ L̄n̄ wəɔng wə osól ɔ mäsáal ó Zembî bwə á cúndə shí ga nyêsh yí. Mə Pwól mə jí ηgwól sól mäsáal ηgə cúndə J̄ɔ̄ɔ L̄n̄ wəɔng yé.

Pwól nyə á bul wáduga

²⁴ Mə ηgə gwág məshusug ja mə ηgə jug shú dún ga. Nəcə jugúlə mə ηgə jug mádí nyúúlúd yí, mə ηgə jusa *incwaw í ntug nyúúl mə *Kríst í jálá nə bwəma nə ndí yí, nyúúl mə Kríst nyəɔng wə *D̄ɔ lú óbúgula. ²⁵ Mə á zə bə sól mäsáal D̄ɔ d̄oηgúd nə yələ Zembî nyə á yə mə iséy nə mə bwíiηgug bí L̄n̄ yé wêsh ncindî yí, ²⁶ mə bwíiηgug bí *ndím̄ba nyə á ηgə baagələ shwoó dí ikala í búúd í dágə c̄ɔ, d̄u c̄ɔ, d̄u c̄ɔ yí; nyə a mə ka zə wéeshali byo, lwó m̄iηk̄ɛ̄nk̄ɛ̄ mí búúd myé. ²⁷ Nəcə á c̄ēl nə bwə mpúg bímbí ndím̄ba wəɔngú jí nə milwané íkúl ishús dí yí, yuug jé j̄oηg jí ná: Kríst jisə bídí ícugud; ntó, bí je ηgə jí nə búgə ná bí mə bá jí nyádí jija gúmád. ²⁸ Kríst wəɔngú, nyə wə sá b̄n̄ ηgə bwíiηg yé. Sə ηgə bwíiηg sá ηgə sá ná muud yêsh sáág nc̄ə, sə ηgə lwó muud yêsh sâ í jálá nə s̄y yí. Sə ηgə sá iséy byəɔngú nə bímbí lú fúg d̄êsh sá bí nə ndí yí, nəcə í j̄i ná sá sáág nə muud yêsh mə bá t̄w mísh mə Zembî dí yé fífəg búgád. ²⁹ Shú d̄oηg wə mə ηgə líduga nə cúná yí, mə ηgə cúná cúná j̄oηgú nə ηkul mə Kríst í ηgə nyîn mádí cug dí yí.

2

¹ Mə ηgə bul j̄i ná bí mpúg nə mə ηgə cúná məma cúná shú dún, nə shú ókr̄isten wâ L̄owdis̄e, nə shú bóólúgá b̄esh bwə abwélé dág mə wá. ² Mə

1:13 Yuá 5.18; Luk 22.53; Mis 26.18; Ifz 1.6, 7, 21; 2.2; 6.12 **1:15** Yuá 1.18; 2Kr 4.4; 1Tm 6.16; Heb 1.3 * **1:15** Mwán acúmbâ: Ciyá ni í ηgə lwó mfíi Yésus jí nə ndí yí, kú bə fwo-byél. **1:16** 1.13; Yuá 1.3, 19; Heb 1.2 † **1:16** Yésus wə nyə á ηgə wéeshali ηkul mə Zembî, ηgə té isâ nə ndí. **1:17** Yuá 1.1; 8.58 **1:18** lúu á D̄ɔ: 2.19; 3.15; Ifz 1.22-23; muud áshúshwóógú: Mis 4.2; 26.23; 1Kr 15.20; Mbú 1.5 ‡ **1:18** Námə nda lúu í d̄u yə nyúul cug í dágə lwó nyúul məzhíí ná, a ηgə yə D̄ɔ dé cug, a ηgə lwó bwo məzhíí. **1:19** 2.9-10; Yuá 1.16; Ifz 1.23 **1:20** Rom 3.25-26; Ifz 1.9-10, 21; 2.13-16 **1:21** Rom 5.10; Ifz 2.12-13; 5.27 **1:23** 2.7; Ifz 3.17; 1Tm 3.16; Heb 3.6 **1:24** 2Kr 1.5; 11.23-29; Ifz 3.13 **1:25** Ifz 3.1-3 **1:26** 2.2; 4.4; Ifz 3.6 **1:27** gúmád: 3.4; Rom 5.2; Ifz 1.18 **1:28** Ifz 4.13 **1:29** Ifz 3.20; Flp 4.13 **2:2** 1.26-27; Ifz 5.2

ngə cúna shú ná milâm mí sálug bwo shí, ná bwá céélagí, céelí jəwng í sáág ná bwá búlug bæ leedyá; mə ngə námá cúna shú ná bwá bíig ibwádán múúd má də bii ja fúg í mú nyə lwándálá yí, bwá mú mpu ndímba Zembî nyə á ngə ná baagula shwoód yí, ndímba wəwngú wúsə: Krîst. ³ Nji nyədí wə múúd jí nə ŋkul kwey sá jêsh í dúgyá nə fəg nə mpúyá yí.

Pwôl ngə kéwuli obúgula

⁴ Mə ngə ci ntúni shú ná muud nda zə nə jə mbúlá kaand zə shiig bí. ⁵ Mpugá ná, tɛem bæ ná mə cugé nŋ bídí, *shíshim wâm wí nŋ; mə jí nə məshusug nə ngəlá dúg ná bí ngə mpu táág isâ bídí ícug dí, búgá bí ngə *búgula *Krîst yí í təl ná shîm.

⁶ Ná ndeé, nda bí á má lág Krîst Yésus ná nyə wə jí Cwámbe wán ná, cugəgá cug í lwó ná bí bí buud bé yí. ⁷ Bí é cugə ntó bí má nada nə nyə, bí ngə magulə nji sâ í ngə zhu nyədí yí, bí ngə kyey nə búgá jín nji nda bwá á jíguli bí ná, bí dúgá bul lə mánywa bwá sá bí má.

⁸ Bí ó bey ná muud zág nə dúl váál mbeé faasúlá íciyá zə sá ná bí gwágúg nji nə nyə, mbeé máshigá wə máni. Məshigá məwng má ngə ŋwa ŋkul íjâm nə ijag dí, nə míshíshim mí ngə kyey nə isâ yâ shí ga myáád*, kú bé wə Krîst. ⁹ Nəcé Zembî nyəméfwó njul nyúúl má Krîst dí ncindí nə ncindí. ¹⁰ Krîst wəwng dí wə isâ í ngə zhu bí shú ná bí bəg lwándálá məzhií mēsh yé, nyə muud mə jwú nə isâ yâ məyídúgú í ngə wá buud mányámád yí, nə byəwng í ngə lwó buud mpəl yí. ¹¹ Bí a síya wán ábiwáág Krîst dí kwonud; mbwə má múúd dí í á sâ bí nyə. Nyəwng nyə á zhu wə Krîst, nyə a yíl ŋkul *mísám mí á də bæ nə ndí bídí mílâm dí yí. ¹² Ntó

jí ná duwanúlə bí á duwan yí, binŋ Yésus bí á dəw, binŋ mú gwúm. Jí ntó nəcé bí a búgula ŋkul má Zembî í á gwúmushi Yésus yí†. ¹³ Ná ndeé, nə iwushí bí á də wush yí, nə bəlá bí á bæ kú nə ábiwáág yí, í á sá ná bí bəg mimbimbə. Nji, ja gaád í, Zembî má nyiŋgə yə binŋ Krîst cug, a má jímbal shé iwushí byēsh. ¹⁴ Nyə a má yíl micilyá mí á ngə lwó ná shé á jag sá myá. Micilyá myəwng wə mí á də bæ nə məmpándí má á də bwaagulə sé məbɛɛ má. Nyə a má bwambulə myo kwolós dí, caam myo. ¹⁵ Isâ yâ məyídúgú í ngə wá buud mányámád yí, nə byəwng í ngə lwó buud mpəl yí, Zembî nyə a má déég byo ŋkul dəwmb nyəwng, a ngə julə kə nə byo mbaadé nə mbaadé tām buud, ngəlá lwó ná í músə mikwám myé.

¹⁶ Ntó, muud nyə ajélayé nə cígə bí iwushí shú sá í dúgyá nə dəg nə məngul yí, ŋkí ntəg sá í dúgyá nə zəwng mácuwo mə mbyól ŋkí osábaad yí. ¹⁷ Məcɛɛ má isâ íni má á bæ nji təwng nda shishîm í á ngə lwó ná isâ í ngə zə yí; nji, wə Yésus-Krîst wə fwámé isâ bísé yé. ¹⁸ Muud nyə ajélayé nə kənd bí koogú nə ijwad nyúúl í máshigá, nə ngəlá yə *wəwngəles gúmá. Buud bwá sá mísólúgú myəwng wá bwá də bul wá lúú isâ bwá də dúg mántaméd yí, bwə ŋkény mányúul ntó cwú, í njúl ná milúú myəwng wə mí ngə fwə mitédúgá myəwng. ¹⁹ Bwə ánádáyé nə Krîst. Í njúl ná, nyə muud jí lúú yé, nyə wə ngə wíl kug nyúul wēsh, a ngə námə mpu táág íséy í məbwəwng mə nyúul nə misusagə, shú nə nyúul í wíyúg váál Zembî mə céel yí†.

Cug má krîsten

2:3 Mik 2.4-5; 1Kr 1.24, 30; Ifz 3.19 **2:4** 2.8; Rom 16.18 **2:5** 1Kr 5.3 **2:7** 1.23 **2:8** 1Tm 6.20 * **2:8** míshíshim mí ngə kyey nə isâ yâ shí ga myá: Ofeeshe ɔ Kálad Zembî bēsh bwə cugé bul bæ cūwng ngwúnd na ciyá níid. Sə bəwng sá ngə ci ntúni nəcé sá má dúg ná Pwôl ngə ci məngul má dú ngə jwú nə muud shí ga dí té nyə afwóyé magulə Yésus-Krîst yí. Ból bwə ngə ci ná jisə «isâ í á téd shí ga yí». Dúgúg námá Gal 4.3, 9. **2:9** 1.19; 2.15, 20; Ifz 1.21 **2:11** Ifz 2.11 **2:12** 3.1; Rom 6.3-4; Ifz 1.19-20; 2.6 † **2:12** Sə bí nə ŋkul féég na ná «bí ngə búgula ná ŋkul má Zembî í á gwúmushi Yésus yí í má yíl bí mányámá má mísámád». **2:13** Ifz 2.1, 5 **2:14** Ifz 2.15-16; 1Pr 2.24 **2:15** 2.9-10 **2:16** Rom 14.1-6 **2:17** Heb 8.5 **2:18** Ifz 1.21 **2:19** 1.18; Ifz 4.16 † **2:19** Váál lúú í də wíl kug nyúul, də námə mpu táág íséy í məbwəwng mə nyúul nə misusagə yí, ntó námə wə Krîst muud jí lúú yé ngə wíl Də lú obúgula dēsh ncindí yé.

20 Binônj *Kríst bi á yə, shwiy dɔɔŋ ɪ á má sá ná bi béegyág nə bów-bôw *míshíshim mí ngə kyey nə isâ yâ shí ga myá. Ká nəcé jí bí ngə ná cugə nda buud ɔ shí ga yí? Nəcé jí bí ngə magulə nə bwə ngəg nə yímbuli bí nə məmpəndí másə ná: 21 Ci wo kú ŋwa sâ ga! Ci wo kú də jíni! Ci wo kú kúnya nə jími! 22 Məmpəndí mənɪ má ngə dúgya nə isâ bísə ná, wó ká shín balan nə jân, ɪ shín yí. Másə nji məççə nə minjígulá myâ buud. 23 Məmpəndí mɔɔŋgâ mə ngə jíguli ná muud sáág míl mísólúgú bwə á má ngə wá yábéd myá, yə wəŋgəles gúmá, səl mánnyúúl shí, cúg nyúúl. Minjígulá myɔɔŋg mí ngə bə nda mí ngə yə buud fwámé fúg, nji ɪ njúl ná mí cúgé nə ŋkul sá ná muud mpúg máánd iyéesh yâ lâm yé.

3

1 Ngaá bi mə mpú ná binónj Kríst bi a gwúm? Ntó, ngəgá nə sɔ isâ ɪ dúgyá nə cug á gwów kál Kríst njúl Zembî dí mbwə məncwúm yí. 2 Wágá milúú isâ ɪ dúgyá nə cug á gwów yíid, kú bə byɔɔŋg yâ shí gaád. 3 Nəcé, binónj Kríst bi á yə, cug jín jísə shwoód wə Zembî kál Yésus jísə yí. 4 Ja Kríst muud jí cug jín yé má bá zə lwóya nyúúl yí, binónj mə bá nyín, bi ngə námə ŋkənwə nda nyə.

5 Nda jí ntó ná, ngəgá nə gwílya ijâm bín yâ cug á shí ga; ntó jí ná isâ nda jaŋga, nə mísólúgú mí áɔɔdanâ, nə iyéesh ɪ ayíyáág, nə bów-bôw iyéesh, nə yéesh mábii, nəcé yéesh bələ nə məbii jísə yələ ŋkúmba zembî áyadúg gúmá. 6 Bów-bôw isâ ɪni wə ɪ də sá ná mpimbə mə Zembî ɪ búig buud ɔ málwə. 7 Kuú njɔɔnd wán ɪ á bə námə ntó ja bí á də ná bɛ isâ byɔɔŋg yág yí. 8 Nə ndéé, ja gaád hí, myáásugá isâ byɔɔŋg: myáásugá impimbə, nə dúlə nyada, nə gwɔlə lâm, nə məlwíy, nə dúlə cúwal ícúwáli-cúwəli. 9 Kúgá ná

də bwiingya ɪjɔɔ mpédúgá nyín, nəcé, nda múúd má də yíl káándé ná, bi a má yíl mbií múúd bí á də fwo də bə yí nə mísólúgú myé myêsh, 10 bi a má bwáád kukwumuga múúd ágúgwáan. Mbií múúd wɔɔŋgú, Zembî mə də sá ná ɪ nyíngəg ngə bul bə gúgwáan ngə bɛɛla nyə muud nyə á té nyə yé. A də sá ntó shú ná buud bwə mpúg nyə váál ɪ jéla yí. 11 Na músə ná, muud nda ná nyíngə də bə nə tédúgá ná mwā Gərêk wə éga, mwā *Yúden wə éga, ŋkí ná nyíga nyə a síya ábiwáág, nyíga nyə a shígé síya; nyíga nyə ampúyé cug, nyíga jí jool; lwaá wəga, fəlí muud wə éga. Mbô, bíni ɪ cúgé ná nə mfíi, nji Kríst wə jí nə mfíi, a njul ntág múúd yêsh ngə *búgula yé lámúd.

12 Ntó jí ná Zembî nyə a má féesh bí, nyə a má sá ná bi bəg minkəŋkə mí búúd, á bul cɛel bí. Ntó, bwáádúgá mbwéedí ágúgwáan, ntó jí ná: bí gwág búúd cey lámúd, bə nə jɔ lâm, muud kú bwelə ŋkəny nyúúl, də bə nji lám ná shee, kú nə milámusa. 13 Dugá bə nə jísów mpédúgá nyín. Nkí ŋgwól *mínyɔŋgâ woó mə byaagulə nə wo, wo juu nyə námə nda Cwámbe nyə a juu bí ná. 14 Sâ ɪ ká bul bə wə cɛelí; gwə wə ɪ é sá ná bi mpúg bə leedyá.

15 Kríst nyə a jôw bí zə sɛɛŋg búmbə ŋgwúd shú nə bi cúgəgí mpwogé mpédúgá nyín. Sága nə mpwogé wɔɔŋg lwándúg bí mílámúd. Dugá lɔ mánnywa.

16 Sága nə Kéel mə Kríst ɪ lwándúg bí mílámúd ná cwóó; dugá yéya mínjígulá, bí də sá ná nyíga kéwəli nyíga, nyíga kéwəli nyíga nə fag nyín nyêsh; bí dúgə sey ósóm nə miŋgwa nə isusa yâ Zembî. Dugá sey byo nə lám wêsh, bí ngə lɔ Zembî. 17 Nə iciyá bí má cí yí, nə isâ bí má sá yí, dugá sá byêsh jínə mə Cwámbe dí, bí dúgə lɔ Zembî Sónngú kwon yéd.

2:20 2.9-10; Gal 4.3-5, 9 2:21 Iza 29.13; Mat 15.9; 1Tm 4.3; Heb 13.9 3:1 2.12; Ifz 1.20 3:2 Mat 6.33 3:3 Rom 6.4; 2Kr 5.14 3:4 Gal 2.20; Flp 1.21; ŋkənwə: 1.27; Flp 3.21; 1Kr 15.43; 1Yn 3.2 3:5 Gal 5.19-21 3:5 Rom 6.6, 11; Gal 5.24; Ifz 4.19; 5.3 3:6 Ifz 5.6 3:7 Rom 1.18; Ifz 5.8 3:8 Ifz 4.29; 5.4 3:9 Ifz 4.22, 25 3:10 Mət 1.26-27; Ifz 4.24 3:11 2.11; Gal 3.28; 1Kr 12.13 3:12 Ifz 4.2-4 3:13 Ifz 4.32 3:14 Ifz 5.2 3:15 1.18, 20; 2Kr 13.11; Ifz 1.23; 4.4 3:16 Ifz 5.19-20; Heb 13.15

Cug á mpádúgá okrísten
(Ifz 5.22-33; 6.1-9; 1Pr 2.18-25; 3.1-7)

¹⁸ Budá ɔ, maguləgá ná ogwúm bín bwá jwúg nə bî. Ntó í jálá nə buud ɔ Cwám̄ba yé. ¹⁹ Budûm ɔ, cɛeləgá budá bín, nda du ŋwa bwo nə ŋkúđ.

²⁰ Yé bwân, ságá obyəl bín məgwág məzhií mēsh, ntó ji jə sâ mīsh má Cwám̄ba. ²¹ Yé ósólúgá, kúgá du sá ná bwân bín bwá dóg gwág ízhunə, mən̄yúul má á bá tag bwo.

²² Yé osól ɔ māsáal, ságá omása bín bā wa shí mishwun məgwág; kú bə nji ja bwá ŋgá dóg bí yí, í á bá bə nda bí ŋgə sɔ nə bi nyínúg mīsh má búúđud. Ságá bwo məgwág nə lám ŋgwúđ, váál í yé Zembî gúmə yí. ²³ Sâ jēsh bí mé sá yí, bí sá sóólúgá í ŋgá wú lám dí cwú yí, nda sá mé cí nə bi ŋgə sá shú má Cwám̄ba, kú bə shú búúđ. ²⁴ Dugá sá ntó bi ŋgə mpu ná Cwám̄ba mə bá yə bí kəw lú ísâ nyə á má kwəm̄usa tən̄ myəna shú búúđ bé yí. ²⁵ Nəcə muud yēsh mə sá ólíŋgá yé mə bá ŋwa myəna myá olíŋgá bé, na ji kú nə susaalê.

4

¹ Yé ómása, balanugá nə osól ɔ māsáal bún váál dúsé tətəlí kú nə inkwíllí yí, mpugá nə bi bí námə nə Mása jon dí.

Pwôl mə cwíny okrísten
(Ifz 5.14-17; 6.18-20)

² Dugá jəgula nə Zembî ja jēsh, wágá líu cínəŋgá bi dógá yə nyə akíba. ³ Ŋgəgá námə jəgula nə Zembî shú dúsú ná a júwug mpumbé shú kéel sá ŋgə bwíiŋg yé nə mə bwíiŋgug *ndím̄ba má *Kríst, sâ í mé sá ná mə kəg mímbwug dí yí. ⁴ Ŋgəgá nə jəgula námə nə Zembî shú ná mə bwíiŋgug kéel dəŋgá nə sán̄ sán̄ nda í jí ná mə sáág ná.

⁵ Buud bwá cúgə *Dɔ dí wá, bi ɔ du bə nə fəg ja í wós ná binón̄ bəg yí. Mpugá balan nə məfwála məŋg mēsh. ⁶ Iciyá

bín í dóg bə ja jēsh nji iciyá í mpaam, ŋkí nywa nda bwá amə wá ca, shú ná bi dóg mpu bəsa nə muud yēsh váál í jála yí.

⁷ Mwááŋg Tishik má búl cɛel yé, sóol māsáal mə Cwám̄ba, sóol māsáal abúgúlág, nyə e bá jaaw bí isâ byēsh í dúgyá nə mə yí; a jisə shwá waamə sá ŋgá sēy nə Cwám̄ba yé. ⁸ Mə ŋgə bul nti nyə ná a zəg lwó bí cé sá tál yí, zə səl bí milâm shí. ⁹ Mə mə nti bá *mínyəŋə waamə abúgúlág má búl cɛel yé, Onezím, mbyágá á nūŋ bídí. Bwá é zə jaaw bí sá jēsh í ŋgə cɔ káadé yí.

Məbáđá

¹⁰ Aristárug muud sá jí mímbwug dí yé ŋgə bəda bî, tə Márkus mínyəŋə mə Barnábas; nyə wə mə á nti bí məkəl ná: «A ká zə nūŋ, bi ɔ ləg nyə váál í jála yí». ¹¹ Yésus jí nə dúl jínə ná Yustos yé ŋgə námə bəda bî. Mpádúgá *Oyúden bwá á má *búgula Yésus wá, nji ólól óni wə sán̄ŋ ŋgə séy Faan má Zembî wá; bwá á má bul wá mə ŋkul lámúđ. ¹² Ipafras, mbyágá á nūŋ bídí ŋgə námə bəda bî. Sóol māsáal mə Yésus-Kríst wəŋgá nyə anğə nə yəw gwánalə shú dún mājəgula mēđ. A ŋgə jəgula ná bi tówúg búgəd ná shím, bi bəg okrísten bwá á má lal wá, bi dógə bə cún̄ ja jēsh nə sâ Zembî ŋgə jii ná bi sáág yí. ¹³ Mə ŋgə bwíiŋg lán̄ yé ná a ŋgə bul ŋwa njugú shú dún nə shú bəŋg wā Ləwdisē, nə bəŋg wā Ierapolis. ¹⁴ Lúkas, jwówuda má búl cɛel yé ŋgə bəda bî, tə Démas.

¹⁵ Bi ɔ bədá sá bwááŋg wā Ləwdisē, bí bəda námə Nəməfā, nə Dɔ í du sɛəŋgya nyədí njów yí. ¹⁶ Ja bí mé bá shín lə kálaad éga yí, bi ɔ bá kənd Dɔ á Ləwdisē nyə, bwá ɔ bá lə, bí ka námə bá lə nyəŋg mə bá wú bí wu yé. ¹⁷ Cigá nə Arship ná a kwéembug séy Cwám̄ba nyə á yə nyə yí, shú ná a sáág gwo váál í jála yí. ¹⁸ Mə Pwôl má cilə bí məbáđá

3:18 Ifz 5.21-6.9   **3:24** Ifz 6.8   **3:25** Zhk 2.1   **4:1** Ləv 25.43   **4:2** Rom 15.30; Ifz 6.18-19
4:2 Flp 4.6; 1Te 5.17   **4:3** Rom 15.30   **4:4** 1.26   **4:5** Ifz 5.16   **4:6** Ifz 4.29; 1Pr 3.15   **4:7**
Tishik: Ifz 6.21-22   **4:9** Onezím: Flm 10-12   **4:10** Aristárug: Mis 19.29; 20.4; 27.2; Márkus: Mís 12.12
4:12 Ipafras: 1.7; Flm 23   **4:14** Lúkas: 2Tm 4.11; Flm 24; Démas: 2Tm 4.10   **4:15** Ləwdisē: Mbá
3.14   **4:17** Arship: Flm 2   **4:18** 1Kr 16.21; Ifz 1.1; 3.1

méga nə mbwə wâm: Bi ɔ tédúgá né mə
ji mímbwugəd.
Zεmbî ké sá bí mpaam.

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə buud ó Tesaloníka yé Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú Tesaloníka yí

Ja Pwôl nyə á ngə sá njəond yé ábécé yí, nyə á kumə Tesaloníka a ngə zhu Filipí. Ja jəong wə nyə á fwə Də á cínəng yí. Nji, Oyúden bwə á læl zə fəmə nyə, obúgula bwə mú sá ná bá Sílas bwə túbúg ibulú ibulú kə Berê. (Mis 17.1-10).

Nə ndécé, ja Pwôl bənəng gwoong jé bwə á bə Atên yí, nyə á kənd Timotê ná a kég dág nda mísəon ngə bə Tesaloníka ná. Timotê nyə á ka kə, a mú nyíngə, kə bwəma nə gwoong Kərênt. A mú jaaw Pwôl ná obúgula wə Tesaloníka bwə ngə kə nə búgə shwóg, nji, básə nə bíl ísâ bwə ngə cəel mpu yí. Pwôl nyə á ka cilə bwo kálaad éga.

Sá bí nə nkul ci ná kálaad wəongú ji nə mənkwə ntúga:

- (1) Pwôl mə yə Zembî akíba nəcə məkál á má bii má má lwó ná obúgula wə Tesaloníka básə nə kuú njəond í jálá nə bə yuug yí.
- (2) A nyíngə báágulə jaaw bwo iséy nyə á tééd yí, a ngə ntəg cəel ná bənónjə bwə nyíngəg dúgya (1.1-3.13).
- (3) A bándúlá bwo ná bwə wáág nkul nə ngələ kwambələ kuú njəond wáj (4.1-12).
- (4) A mú námə ka jíguli bwo sá í dúgya nə shwi y nə zíyé mə Yésus-Kríst yí (4.13-5.11).
- (5) A ka kə shínal kálaad nə baalé mácwún nə məbədə (5.12-28).

Məbədə

¹ Mə Pwôl wə má cíl bí kálaad éga, sánónjə Silvə nə Timotê. Sá mə cilə

bí *Də á Tesaloníka, Də dúsə Də mə Zembî Sónjə bá Cwámba Yésus-Kríst yí. Zembî kə sá bí mpaam, kə sá námə ná bí cúgəg ná shé.

Obúgula wə Tesaloníka bwə á bə nə fwámé búgə

² Sá ngə yə Zembî akíba ja jəsh shú dún bí bəsh, sá anjé nə bwəle yəw ngələ wə bí mójəgula mäsúd. ³ Sá ngə bul téduga bí mísh mə Zembî Sónjə íshéd nəcə: búgə jín í cúgə ná á shílóg; cəelí jín nda bə á shwánag; bwándúlə bí ngə bwánd Cwámba íshé Yésus-Kríst nə búgə yí wúsə álal-ńkul. ⁴ Yé bwááng Zembî mə cəel wə, sá ngə téduga bí ntó, sá ngə mpu ná Zembî nyə a féesh bí. ⁵ Jí ntó. Jəjə Kéel sá á ngə bwiing bí yé nyə a shígə bə nji iciyá í mpu; Nkənkə Shíshim nyə á ngə lwándulə iciyá byəngə nə nkul mə Zembî, sá ngə *búgula nə milám mísú myəsh. Kuú njəond sá á ngə kyey yí, í á bə shú mánywa mún, bí a shí dág wə.

⁶ Bí a dág, bí mú námə sá nda sá, sá námə nda Cwámba, bí lóg Jəjə Kéel nə məshusug mə á ngə zhu wə Nkənkə Shíshim má, í njúl ná bí á bə *incwaw í ntəg dí ná liid. ⁷ Sá jəong í mə sá ná obúgula bəsh wə Masedwán nə bəong wə Akayí bwə mú də njwa yuug nə bí.

⁸ Kéel mə Cwámba í á mə lás nún bídí nda kwólónj; lân í má kyey kúl jəsh ná bí mú fwámé obúgula ó Zembî; mə ngə ci ná kúl jəsh, kú ná bə nji Masedwán nə Akayí. Í cúgə ná nyíngə bə sá sə bwiingug. ⁹ Jí ntó. Buud bwáméfwó bwə ngə jaaw nda bí á mə lóg sá fwámé lóg ná; ná bí a mə yíl mílám ózembî ó áyadúg dí, kənd wə Zembî shú ná bí séyúg nə Zembî jí fwámé Zembî yé, Zembî á kuwó. ¹⁰ Bwə ngə námə jaaw ná bí ngə bwánd Mwán yə ná a bá zhu gwəw, Mwán yé Yésus nyáméfwó nyə a gwúmushi yé, nyə wə nyə a mə sá ná shé fáámugí nə mpimbə mə Zembî.

1:1 Silvə: 2Kr 1.19; 2Te 1.1; 1Pr 5.12 Timotê: 1Kr 4.17 Tesaloníka: Mis 17.1 1:2 2.13; Flp 1.3; Kol 1.3; 2Te 1.3; 2.13 1:3 5.1-2 1:4 2Te 2.13, 16 1:5 1Kr 4.20 1:6 Mis 17.5-9; 2Kr 6.10; 2Te 3.7, 9 1:8 Rom 1.8 1:9 Yuá 17.3; Mis 14.15 1:10 5.1-2, 9; Rom 5.9

2

Iséy Pwôl nya á sêy Tesaloníka yí

¹ Bwaanɔŋ, ɲgaá ná biméfwó bi mæ mpú ná ɲjɔɔnd wúsú sá á zæ bídí yí í áshígé bæ ná sá á fánda zæ ɲgæ kyey ntó?

² Bi mæ mpú ná sá á zæ wóós bídí sá má fwo bul jug, sá á bwæma næ cúgá Filipî. Nji, Zembî wúsú nyæ á yæ sá ɲkákɲ í á jæla yí. ɲkákɲ byɔɔɲg wá í á sá ná, mizhízhiɲ mí á tæem ɲgæ lúmbali næ sá mæzhií mêsh íí, sá báá sá á ɲgæ námá bwiing bí Jɔjɔ Kéel má Zembî. ³ Bi má jælá næ mpu cínɔɲg ná sá a shígé ɲgæ bwiing bí Kéel dɔɔɲgú næ mitádúgá mí íwushí, sá áshígé ɲgæ sêy næ milám mímbá, kú sá íséy í mákákɲ. ⁴ Í yidá bæ ná, Zembî nyæ á fwo faas sê ná ndeé a mú magulæ sâ, a mú yæ sá Jɔjɔ Kéel ná sá kág ɲgæ bwiing. Ntó, lésú sá á ɲgæ lás yí, sá a shígé ɲgæ lás wæ mbií á ná buud bwá fáágug sâ; sá á ɲgæ yida lás mbií á ná Zembî gwágúg sê nywa, nyæ muud mæ dæ dúg mítádúgá myâ milám yé.

⁵ Haaw. Bi mæ mpú ná sá a shígé bwæle jwáɲgulæ múúd næ iciyá í mpu, sá nda sá mísóólúgú mí ncwanɲgá, Zembî ji wúshined. ⁶ Sá áshígé ɲgæ sɔ́ gúmá tɔɔ bídí, tɔɔ bóól búud dí. ⁷ Í njúl ná sá á shí bæ næ zhií ná sá zóg lwó bí mpêl. ɲgaá næ *buud ɔ lwámá ó *Kríst bí næ ɲkul lwó búud mpêl? Nji, sá á yida ɲwa bí næ lâm mácéy nda nyɔɔɲgú má ɲkákɲgúlæ bwân yé. ⁸ Mætag mɔɔɲg má á sá ná, sá á tæem yæ bí Jɔjɔ Kéel, sá á ɲgæ jii jíg ná sá má yá námá bí icug bisú yâ sáméfwó, næcé bi á shîn zæ bæ sá wæalám.

⁹ Bwaanɔŋ, ɲgaá bí ɲgæ téduga wádúgálæ sá á ɲgæ wáduga sêy yí. Sá á ɲgæ cúndæ bí Jɔjɔ Kéel sáméfwó sá dúgá sêy bulú næ mwásé shú ná tɔɔ muud ɲgwûd næ ɲgwûd nda ɲkêny mbag wúsú. ¹⁰ Bí bí owúshined, Zembî námá wúshined ná kuú ɲjɔɔnd sá á ɲgæ kyey næ bí obúgula yí í á bæ kuú ɲjɔɔnd Zembî mæ céel yí, kuú ɲjɔɔnd á otátəlí,

nda næ sâ á jumúg. ¹¹ Bi mæ mpú námá né sá á ɲgæ ɲwa muud yêsh a bídí nda sóɔɲgú má dæ ɲwa bwân ná. ¹² Sá á dæ cwîny bî, dæ lal bî mænyúul, sá dæ báásulæ bí ná bi kyéyug kuú ɲjɔɔnd Zembî mæ céel yí. Bi má jælá næ cugæ ntó næcé Zembî nyæ á jôw bí ná bi bág buud ó Faan dé, ɲwa dán kɔw nyádí gúmád.

¹³ Sá ɲgæ námá yæ Zembî akíba næ gúl sâ; jí ná, ja bí á gwág Milésú mí Zembî sá á bwiing bí myá, bi á lág myo nda mísá ná. Bi a lág myo ná mísæ Milésú mí Zembî, kú bæ kéel yâ buud ɔ shí ga. Milésú mí Zembî myɔɔɲg wá mí ɲgá sêy bí obúgula dí ícugud.

¹⁴ Ná ndeé bwaanɔŋ, bi a má sá námá nda mædɔ́ má Zembî másé Yudéa má ɲgá bɛ́ Yésus-Kríst má. Buud ó lɔɔm bún bwá á má námá wáámb bî næ ífæmuga námá nda *Oyúden bwá á wáámb mædɔ́ mɔɔɲgú næ ífæmuga ná.

¹⁵ Oyúden bɔɔɲg bwá á gwú Cwámaba Yésus-Kríst, bwá gwú *buud ɔ mícúndá, bwá á jág námá bul wáámb sá næ ífæmuga. Zembî nyæ aɲgê næ gwág bwo nywa, bwá ɲgæ lúmbali næ buud bêsh. ¹⁶ Bwá ɲgæ ntágulæ sê ná sá nda bwiing íkúl ishús Jɔjɔ Kéel, bwá acéélé ná íkúl byɔɔɲg í dúgúg cug. Sálæ bwá ɲgá sá ntó yí, bwá ɲgæ casulæ *sám wáɲ ná í bág ncindí. Bwá á má ka bwæma næ mpimbæ má Zembî.

Pwôl næ yéesh ná a ká dúg ókrísten wâ Tesaloníka

¹⁷ Bwaanɔŋ, sá bân jí sú kóómb dí, tæem bæ ná sá á má béégya næ bí fúfwálá mísh mású nda ná dúg bí, milám mísú myáá mí leedyá næ bî. Ntó, nda sá á bul bæ næ mæma yéesh ná sá nyíngæg dúg bî ná, sá á ɲgæ yáág ná sá má zé nûɲ bídí. ¹⁸ Búbálé sá á má yáág ɲkí ja ɲgwûd ɲkí ija íba ná sá má zé dúg bî, ná ndeé mæ Pwôl; ká, *Sátan nyæ a má ntágulæ ná sá nda zæ. ¹⁹ Ye bi ampúyé ná bi wé ɲgá sá ná sá ɲgág næ

2:1 1.5, 9   2:2 Mis 16.19-24; 17.1-9   2:3 2Kr 4.2   2:4 Zhe 11.20; 1Tm 1.11; Gal 1.10; Ifz 3.2
 2:5 2.10; Mis 20.33; 2Kr 1.23   2:6 Yuá 5.41, 44   2:9 2Te 3.7-9; Mis 18.3   2:10 2.5   2:11 Mis
 20.31   2:12 4.1; Rom 5.2; Flp 1.27   2:13 1.2-3; Gal 1.11-12   2:14 Mis 17.5   2:15 Mis 2.23; 9.23,
 29; 13.45, 50; 14.2, 5, 19; 17.5, 13; Rom 11.28; 2Kr 11.23-29   2:16 Mat 23.31-33   2:17 3.10   2:19
 1Kr 9.24-25; Flp 4.1; 2Te 1.4

bwánd Cwám̄ba Yésus nə búgá? Ngaá məshusug məsú mə ngə zhu bídí? Bì wə jí *tùm gúmá sə mə bá ngə bəgəwa nə ndí Yésus dí míshúd ja á bá nyiŋgə zə yí. ²⁰ Mpugá nə bì wə bí sə s̄a gúmá, bì wə bí sə s̄a məshusug.

3

Pwòl nyə á kənd Timoté Tesalonika

¹ Zhúgúlá zhúgúlá, nda sə áshígé ná nyiŋgə jísow ngə́lə jì nda gwáduga bì ná, sə á dúg nə í nywa nə sə lúgúg fwó Atên. ² Sə mú nti *mínyəŋə wúsú Timoté muud bá Zembî bwə ngə námə s̄ey s̄ey bwiŋgúlə Jəjə Kéel yé. Sə mú nti nyə nə a zəg sá nə bì bəg nə iŋkən búgə jínád, zə cwîny bì. ³ Haaw. Í á jii nə bì bəg nə iŋkən búgə jínád shú nə məntágula mə nda tí múúd məkuú shí. Biméfwó bì mə mpú nə məntágula məni məsə dúsú kəw Zembî nyə á yə sə yí. ⁴ Ngaá nə ja sə á bə nūŋ bídí yí sə á shí bwey ngə jaaw bí ná sə é bwəma nə məntágula? Ntó námə wə í mə bə éga, bì mə mpú ntó. ⁵ Nə ndeé, nda mée mə áshígé ná nyiŋgə jísow ngə́lə jì nda gwáduga bì ná, mə á nti Timoté nə a zəg wámbulə nda bí ngə cugə cug búgə jín ná. Mə á ngə bæmb nə Mása məbwəbúlán nyə a bá bwówulə bí ná ndeé njugú sə á ŋwa yí mú yə íyíy-yíy.

⁶ Nə ndeé, Timoté mə wós wa wúlə nūŋ bídí. A mə zə nə sə jəjə mákəl nə bí ngə ná kə shwóg nə búgə jín nə ccelí jín. A jaaw námə sə ná bí ngə ná téduga sə tédugálə ányunywaá, bì njúl nə məma yéesh nə bì mə dúg sə, nda sə bí námə nə yéesh nə sə mə dúg bí ná. ⁷ Gwə wə jí ná, bwaanŋ, məfúfə nə məbwəbúlán mə tɛem ngə ntágulə sə, mənyúúl mə mə bul nyiŋgə lal sə nə gwádugálə búgə jín. ⁸ Sə mə nyiŋgə cugə ja gaád nəcé sə mə gwág nə bì mə nada nə Cwám̄ba. ⁹ Sə bí bul bə nə məshusug nə bí mísh mə Zembî íshéd, nda ná mpu bímbí sə bí nə ŋkul yə nyə

akíba yí. ¹⁰ Sə ngə jəgula nə Zembî ntə mínji. Bulú nə mwásə sə ngə jəgula nə shé nyiŋgəg dúgya, sə zəg lwándulə s̄a í ngə ná fufə bí búgə dí yí.

¹¹ Sóŋgú íshé Zembî nyəməfwó bá Cwám̄ba íshé Yésus bwə sáag nə zhií zələ nūŋ bídí í bəg sə nə wan wan. ¹² Bí ngə ciila mpédugá nyin, bì ngə námə ccelí bóól búúd bēsh. Cwám̄ba sáag nə ccelí jəŋŋ í ngəg nə yáag yáagúg námə nda ccelí sə ngə ccel bí yí. ¹³ A sáag nə milám mí bəg nda ŋkúnkulə bì, bì bəg bə nə kuú njəond Zembî mə ccel yí, kú nə s̄a á jumág mísh mə Sóŋgú íshé Zembî dí ja Cwám̄ba íshé Yésus bəŋŋ buud bə bēsh bwə bá zə yí. Amen.

4

Fwámé kuú njəond

¹ Nə ndeé bwaanŋ, sə á shí lwó bí kuú njəond Zembî mə ccel yí, bì mú námə ngə kyey wə. Nə ndeé, kəgá nə kuú njəond wəŋ shwóg ngə yáag yáagúg; sə ngə bándulə bí ntó jínə mə Cwám̄ba Yésus dí. ² Bì mə mpú məcwūŋ sə á cwîny bí nə ŋkul mə Cwám̄ba Yésus má. ³ Nkúmba s̄a Zembî ngə jii yí jí ná bì cugəg mbií á ccel yí. Kwanzugá jaŋga. ⁴ Muud yēsh cugəg nə nyúúl nyé* mbií Zembî mə ccel yí, ŋwa nyə nə məjilə; ⁵ kú bə bów-bōw íyéesh nda buud bwə ampúyé Zembî wá. ⁶ Muud nda nyúg *mínyəŋə na s̄a níid, nda ntə mínji. Nəcé Cwám̄ba mə də kunda búúd ís̄a íníid; sə á shí bwey də jaaw bí ntó, sə ngə námə nyiŋgə báásulə jaaw bí ntó. ⁷ Mpugá nə njúwúlú Zembî nyə a jōw shé yí í áshígé bə nə shé ngəg nə kə shwóg ngə s̄a ís̄a í ádudanā; í á yida bə nə shé cugəg mbií á ccel yí. ⁸ Nə ndeé, muud mə bán məcwūŋ mēga yé nyə abáné múud, á ban Zembî muud ngə yə bí Nkəŋkə Shíshim yé.

⁹ Shú s̄a í dúgyá nə ccelí á mpédugá omínyəŋə yí, í ajíyé nə mə cíləg bí, nəcé mə mpú nə Zembî nyəməfwó

3:1 Mis 17.15 **3:2** Timoté: 1.1 **3:3** Ifz 3.13; 2Te 1.4; 2Tm 3.12 **3:4** Mis 14.22 **3:5** Flp 2.16

3:6 Mis 18.5; 2Te 1.3; 1Tm 1.5; Flm 5-7; Gal 5.6 **3:7** 2Te 1.4 **3:10** 2.17 **3:12** Gal 6.10 **3:13**

5.1-2; Flp 1.10 **4:1** 2.13; Kol 1.10; 2Te 3.6 **4:3** 5.23; 1Kr 6.13; Heb 10.10 * **4:4** Bóól bwə ci na ná: «Muud yēsh cugəg nə yé múdá». **4:7** 4.3; 1Pr 1.15-16 **4:8** 1Kr 6.19-20 **4:9** Zhe 31.33-34; Gal 6.10; Ifz 5.2 **4:10** 2Te 3.4

nyə á má jíguli bí nda bí má jéla nə ciila mpédúgá nyín ná. ¹⁰ Bí ηgə ntâg námá bwey lwóya cεlí jəŋgú nə omínyəŋə ó íshé bēsh wā Masedwān yēsh. Bwaanɔ, sá má bándúlá bí ná bí kág nə cεlí jəŋgə shwóg ηgə yáág yáágúg, ¹¹ bulagá sɔ cug mətəla, muud bul sɔ ná a dúgúg nji sâ í dúgyá nə nyə yí, sɔ ná a séyúg nə məbwá mé nda sá á cwīny bí ná. ¹² Ságá ntó shú ná bí cúgəg cug í é bə nə məjilə mísh má buud bwá cúgə *Dɔ dí wá; bí nda sá ná bóól búúd bwá ηgəg nə ηkény mbag wán.

Zembî mə bá gwûmushi ómínyəŋə ó íshé

¹³ Bwaanɔ, sá acéélé ná bí dúg jág sâ í dúgyá nə okristen bwá á má kə ígwəd wá yí. Í jii ná bí dúg mpu, shú ná bí kú də bə ná shúsúlú shúsúlú nda buud bwá aŋgə nə bwánd nə búgá wá. ¹⁴ Shé ηgə *magulə ná Yésus nyə á yə a mú nyinɔ gwûm, shé maguləgá námá ná, bəŋgə bwá á yə bwá ηgə *búgula Yésus wá, Zembî mə bá gwûmushi bwo a mú kə nə bənonɔ Yésus.

¹⁵ Gúl sâ sá ηgə jaaw bí Cwámba nyə a ci wá ga: ja Cwámba mə bá nyinɔ zə yí, shé buud mə bá bə shé ηgə ná dúgya wá, shé ábúlé kə shwóg, lúgə bəŋgə bwá má yə wá mpásə. ¹⁶ Nəcé í bá bə ná, buud bwá bá gwág kəl ηgə cúndə, wúl kúkú má *wéŋgəles ηgə wéeshuli kəl, laag má Zembî ηgə lás, Cwámba nyəmfwó mú shulə wú jon dí, buud bwá á yə bwá njúl búúd ɔ *Křist wá bwá mú tééd gwûm. ¹⁷ Bwá ká shîn gwûm ntáni, shé buud mə bá bə shé ηgə ná dúgya wá, shé mú seɛnɔ nə bwo ná ndeé sənónɔ mú ηkân kə míŋkúdúd kə bwəma nə Cwámba nŋh míŋgúlúd; sənónɔ sá mú ji kandugə á kandugə. ¹⁸ Dugá wíya ηkul mílamúd nə iciyá ini.

5

Muud nyə ampúyé jwów Cwámba mə bá zə yí

¹ Bwaanɔ, í ányinɔyé jii ná mə cílɔg bí shú sâ í dúgyá nə məfwála nə ija ísâ í bá sŋy yí. ² Nəcé biméfwó bí mə mpú ná sán sán ná jwów mə Cwámba í bá zə wóós nda júwâl í də zə mpwóbulú ná. ³ Buud bwá bá ηgə ci ná: «Húú! A mŋh mətəla e! Kú nə tɔɔ sâ í kánd múúd lám gwów!» Í bá bə, buud bwá ηgə lás ntó, byéndí í ó wóós bwo məseegya, námá nda məcəy má miná má də wóós múdá á bum məshüga ná. Bwá ábúle faam. ⁴ Ká, bwaanɔ, bí báá cugé yídúgúd*. Jwów dəŋgú í ábúlé wóós bí nda júwâl. ⁵ Bí báá búsa bwán ó mŋkenya bí bēsh, bwán ó mwásá. Shé cugé búúd ɔ búlú, búúd ɔ yídúgú. ⁶ Nda jí ntó ná, shé ajélayé nə kə ígwəd nda bóól búúd bwá ηgə kə ígwəd ná; shé má jéla nə ji ηkasə, shé də cunal iyéesh íshé.

⁷ Nəcé ná, buud bwá də kə ígwəd wá bwá də kə ígwəd íbulú, ɔŋgule də fudə nə məlwəg íbulú. ⁸ Shé bŋh buud ɔ mwásá, shé dúgá cunal iyéesh í íshé. Ntó, í jii ná shé ηwág búgə nə cεlí búdal íbəd dí tŋh nda búduga í inkwánz ózimbí bwá də bwáád bəd dí yí, shé ka ηgə bwánd nə búgə ná Cwámba mə bá sá ná shé fáámug nə intúgúli, bwándúle wəŋgú í bə shé nda tŋm inkwánz zimbí má də búdal lúúd yí. ⁹ Nəcé ná, Zembî nyə a shígé féesh shé ná shé zág yida bwəma nə mpimbə jé; nyə a féesh shé ná shé dúgúg cug zhí mə Cwámba íshé Yésus-Křist dí. ¹⁰ Ngaá ná Yésus wəŋgə wá nyə á yə shwiy dúsú? Haaw! Nyə á yə shú ná sənónɔ sá cúgəg, tɔɔ shé má jí ηkasə, tɔɔ shé má nyinɔ kə ígwəd. ¹¹ Ná ndeé, dugá sá ná, bóól wá bóól ηkúl mílamúd, bóól sá ná bóól búgə í lálug, nda bí mú ηgə bwey sá ná.

4:11 2.9; Ifz 4.28; 2Te 3.10, 12 **4:12** 1Kr 5.12-13; Kol 4.5 **4:13** 5.1-2; 1Kr 15.51-52 **4:13** 1Kr 15.18-19; Ifz 2.12 **4:14** Rom 14.9; 1Kr 15.3-4, 12, 20 **4:15** 1Kr 7.10, 25 **4:16** 1Kr 15.23 **4:17** Yuá 12.26; Rom 5.17; Flp 3.20 **5:2** 1.2-3, 10; 2.19; 3.13; 5.23; Mat 24.36; Flp 4.5; 2Te 1.7, 10; 2.1-2 wóós nda júwâl: Mat 24.43; 2Pr 3.10; Mbú 3.3; 16.15 **5:3** Zhe 6.14-15; Mat 24.39 * **5:4** Buud bwá afwóyé magulə Yésus wá bwá ηgə ηkúnkulə nə cug kú mpu shwóg kú mpu shug: básə yídúgúd. **5:5** Rom 13.11-12; Ifz 5.8-9 **5:8** Ifz 6.11-17 **5:9** 1.10; 2Te 2.14 **5:10** 4.14; Rom 14.8-9 **5:12** 1Kr 16.15-18; 1Tm 5.17

Məcwûŋ mâ məzhúgálâ

¹² Bwaanŋ, sé ŋə námmá ci nə bí ná, bəəŋŋ bwé tál bí shwóg bwé ŋə wáduga ŋə cwîny bí cug krísten dí wá, dugá ŋwa bwo nə məjilə. ¹³ Dugá yə bwo gúmá, bí cɛel bwo nə fwámé cɛelí nəcé séy bwé ŋə sêy yí. Cugəgá nə shee mpádúgá nyín.

¹⁴ Bwaanŋ, sé ŋə yáág nə bí ná bí dúg lás nə bəəŋŋ bwé acéélé sêy wá; bí sá nə bəəŋŋ bússə nə inkwə wá bwé wíinzhug mənyúul, nə bəəŋŋ bússə nə iləm wá məkuú mə tówúg shí; bəgá nə jísów, də jísów búúd bəsh. ¹⁵ Bí ó bɛy. Muud nda bweel məbôw ŋgwól mə sá nyə má; yidagá də síya mánywa mpádúgá nyín, də námmá sá búúd bəsh. ¹⁶ Dugá bə nə məshusug ja jêsh, ¹⁷ də jəgula nə Zembî kú káád, ¹⁸ də yə Zembî akíba nə məfwála məsh mâ cug jín. Bí buud bí bússə búúd ɔ *Kríst Yésus wá, isâ Zembî mə jíí nə bí dúg sá wé íni.

¹⁹ Kúgá ntágulə nə Shíshim mə Zembî bəg kú sêy séy jé.

²⁰ Kúgá bɛɛg mpyêny íciyá í *búúd ɔ mícúndá ó Zembî.

²¹ Dugá faas isâ byêsh, bí də bii nji byəəŋŋ í nywá yí.

²² Bí ɔ káálúgá nə mbií məbôw wêsh wúsə nə ŋkul shweenzh bí yí.

Ibwádán nə məbádá

²³ Zembî á mpwogé nyəməfwó ké fúb bí ikómb byêsh; ké baagulə bí ikómb byêsh, nə *shíshim, nə *jîm, nə nyúul, byêsh í bəg bə kú nə sá á jumúg ja Cwámba íshé Yésus-Kríst mə bá nyiŋə zə yí. ²⁴ Muud ŋə jôw bí yé ji abúgálág; nyə wé mə bá sá sóólúgá wəəŋŋ.

²⁵ Bwaanŋ, dugá jəgula nə Zembî shú dúsá.

²⁶ Kúlálúgá mə bwáánŋ bəsh məkúlula mə buud ó Zembî. ²⁷ Mə jəgula nə bí jínə mə Cwámba dí nə bí ləg bwáánŋ bəsh kálaad éga. ²⁸ Cwámba íshé Yésus-Kríst ké sá bí mpaam.

5:14 2Te 3.6, 11, 15   **5:15** Rom 12.17; Flp 1.10   **5:16** Flp 4.4   **5:17** 5.25; Luk 18.1; Rom 12.12; Ifz 6.18; Kol 4.2   **5:18** Ifz 5.19-20   **5:19** Ifz 4.30   **5:21** 1Kr 14.29; Ifz 5.10; 1Yn 4.1   **5:23** 5.1-2; 2Kr 13.11   **5:24** 1Kr 1.8-9; Flp 1.6; 2Te 3.3   **5:25** 1.2-3; Rom 15.30   **5:26** Rom 16.16   **5:27** Kol 4.16

Kálaad áβεê Pwôl nyə á cilə buud ó Tesaloníka yé Isâ í dúgyá nə kálaad áβεê mə Pwôl shú Tesaloníka yí

Míl mínjígúla mí á kə wóós Tesaloníka, zhwog obúgula bwé mú bə myo, isâ Pwôl nyə á ngə ci kálaad ashúshwóógúd yí í kú mpu bə nə cé. Bóól obúgula bwé á magalə ná jwów mə Cwámba í á mə bwey bə (2.2), bóólúgá bwé á ban nə bwé ányíngáyé ná sêy nəcé shí i zə shîn (3.6-12).

Í á ka jii nə Pwôl cílag bwo nyíga kálaad nə a sùgúg bwo mitédúgá. Nyə á jee cilə nyə baalé ónkwoond mpúsə nyəng nyə á fwo kə yé, í á jəla nə bə a njúl námə Kərênt, a kú fwo kə Tesaloníka ja áβεê (Mis 20.1-6). Kálaad jii nə icé ntúga:

- (1) Pwôl mə tééd yə Zembî akíba nəcé buud bwé ngə gwáduga búgá ókrísten wâ Tesaloníka básə nə ndí yí; a mú jî Zembî nə bwé bág nə zény kálə shwóg tə bwé bwəmə nə cúwáí (1.1-12).
- (2) A mú ntág zə ηwa lúu ciyá wáméfwó á kálaad, isâ í bá ngə sîy ja í bá bə nə Yésus wál zə yí: Mbúwúlú múúd mə bá sááfulə shí (2.1-12), í bá jii nə obúgula bwé jísówúg (2.13–3.5).
- (3) A mú ka kə shínal nə ibwádán nə iciyá yâ məshíné (3.16-18).

Yáág-yáág ciyá jí ná: «ŋkí muud nyə acéélé sêy nə məbwé mé, nyə ajáláyé námə də» (3.10).

Məbáda

¹ Mə Pwôl wə mə cíl bí kálaad éga, sáná Silvé nə Timotê. Sə mə cilə bí *Də á Tesalinika, Də dúśá Də mə Zembî Sóónjú bá Cwámba Yésus-Kríst

yí. ² Zembî Sóónjú bá Cwámba Yésus-Kríst bwé ó sá bí mpaam, bwé ó sá námə nə bí cágəg nə shəe.

Cwámba mə bá zə sámb shí ga mílású

³ Bwaanḡ, sá búsə nə sə dúg yə Zembî akíba ja jêsh shú sâ á ngə sá bídí cug dí yí. Í jəla nə sə dúg yə nyə akíba, nəcé búgá jín í ngə lal lalúg hí, cəlí bí ngə ciila mpédúgá nyín yí í ngə námə yáág yáágúg. ⁴ Sâ jəng í mə sá nə sáméfwó sə ngə bwiing móól mádə mə Zembî lân wán nə milúú nə sáḡ. Milúú mísə sə nə sáḡ nə bí nəcé bí búsə nə zény kálə shwóg, buud bwé ngə tɛem wáamb bí nə cúwáí bímbí bwé ngə wáamb yí, búgá jín í atágé, bí ngə jísəw məntágula.

⁵ Sâ jəng jísə yuug í ngə lwó nə Zembî mə də cígal mílású sémbye á tətəlí. Na mə lwó nə bí mə mpíyá nə Faan mə Zembî bí ngə jug nə ifamuga yâ cínəng yí. ⁶ Búbálé jisə nə Zembî jii tətəlí muud, a bá bweel *incwaw í ntəg búúd bwé ngə lwó bí íni. ⁷ Bí buud ngə bwəma nə məntágula wá, a bá sá nə shé yówulag ja Cwámba Yésus mə bá zə lwóya nyúul nə inkácid í *wəéngəles byé yí. ⁸ Bwé bá zə bəmb-bəmb kuda dí, zə yə íkúl ishús nə buud bwé ngə ban magalələ Jjḡ Kéel mə Cwámba íshé Yésus wá intúgáí. ⁹ Buud bəngá intúgáí byán í bá bə nə, bwé bá kə yúúd kandəgə kandəgə shwóg-shwóg nə Cwámba, kú kumə kúl á bá lwóya yáág-yáág ḡkúl nyé á milwanó yí. ¹⁰ Í bá bə jwów á bá zə nə gúmə jé í nyínúg búúd bé dí yí, nə bəng bəsh bwé á *búgula nyə wá bwé bényug nyə. Bí mə bá bə gwoong jəngúg, nəcé bí á magulə sâ sá á bwiing bí yí. ¹¹ Gwé wá í sá nə sə ngəg nə jəgula ja jêsh shú dán yí. Sə ngə jəgula nə Zembî íshé sáág nə bí cágəg cug í mpíyá nə njúwúlú nyə á jəw bí yí. Sə ngə námə jəgula nə a kwíndúg bí nə ḡkul nyé, bí sáág mənywa məsh bí ngə gwág yéesh nə bí mə sá má; a sáág námə nə búgá jín í nda ná bə á shílág. ¹² Ntó, bí e sá nə jínə mə Yésus Cwámba íshé í ḡwág gúmə, bí mú námə

ɲwa gúmá nyédí. Mpaam má Zembî íshé bá Cwám̄ba íshé Yésus-Krîst wá í é sá sóólúgú wɔɔɲg wêsh.

2

Isâ í bá s̄y shúshwóógú ná Cwám̄ba zág yí

¹ Bwaang, shú zálə Cwám̄ba íshé Yésus-Krîst má bá nyingə zə yí nə nda shé má bá sɛɛɲgya nyédí ná, sá ɲgə cí nə bí ná ² bí kú fánda lɛɛl cugula ntó, námá nda sá má cí ná jwôw dɔɔɲg í má bwey wóós. Tɔɔ ná ɲgwál múúd má jaaw bí ná *shíshim í ámə jaaw nyə gúl sâ, tɔɔ muud má jaaw bí jí, tɔɔ muud má jaaw bí ná sá wá sá ámə cilə, kúgá fánda bə nə ifwaas ntó. ³ Muud tɛɛm zə jwángulə bí ntədəlé, kúgá bɛ nyə. Nəcə Cwám̄ba nyə abúle fánda zə ntáni; dúl fwála í bá fwo bə buud bwá bá ɲgaan nə Zembî mbií áyíyáág, Mása miɲgáádə ɲgá sá ná buud bwá bág kú bish Zembî yé má bá fwo lwóya nyúul ná ɲgəɲ, mása wɔɔɲgú nyɛ má bwey bə ná a bá jɛɛ. ⁴ Mása wɔɔɲg mə bá zə bān lúu, lúmbali nə sâ jêsh bwá jôw ná zembî yí, bwá ɲgá yə gúmá yí. A bá sá ntó ná ndéé kə nyíi *Mpáánzə Zembî kə ji wu, nyəméfwó kə kudə bəd ná nyə wá Zembî.

⁵ Mə á dɛ bwey jaaw bí sâ ni mə njúl ná nūɲ bídí; bí anyíngáyé ná tédaga ntó? ⁶ Ja gaád bí má mpu sâ í ɲgá bii Mása wɔɔɲg nə a nda lwóya nyúul yí. A bá námá ka lwóya nyúul nji ja fwála dɔɔɲg í bá wóós yí. ⁷ Tɛɛm bə ntó, sâ *ndimba í ɲgá sá ná buud bwá bág kú bish Zembî yí í ɲgə bwey s̄y. Í bá s̄y ná ɲgəɲ ja sâ í ɲgá laa gwo yí í bá wú yí. ⁸ Nə ndéé, Mása á kú bish Zembî mú bá lwóya nyúul. Nji, Cwám̄ba mə bá yámb nyə ɲgúl nə mpu yé, a mú jímb, zálə Cwám̄ba Yésus mə bá zə a ɲgá ɲkənəwa yí, í bá zə shínal nyə ná máɲ. ⁹ Mása á kú bish Zembî yé wɔɔɲg mə bá zə nə ɲkul mə *Sátan zə ɲgə sá *məshimbá mimbii mimbii, nə isâ í ntó búúd ɲkul

yí, nə *isâ í mímbúgú ɲgólə shiig buud. ¹⁰ A bá zə sá ólíɲgí, zə shiig búúd bwá jálá nə jímb wá. Bwá bá jímb nəcé bwá á bə nda cɛɛl óbúbálé shú ná bwá dúgúg cug. ¹¹ Sâ jɔɔɲg wá Zembî mə bá nti bwo nyúl ɲkul í bá zə kənd bwo jugú yí, shú ná bwá *máɲgúləg ijóó. ¹² Nə ndéé, buud bēsh bwá ɲgá bə kú magulə sâ jí búbálé wá, bwá ɲgá yida gwág nywa olíɲgí wá bwá bá bwəma nə intúgúlí.

Obúgula bwá yímúg mənnyúul

¹³ Nji, yé bwááng Cwám̄ba mə cɛɛl wá, sá bāɲ sá má jálá nə dɛ yə Zembî akíba ja jêsh nəcé sâ nyə á má sá bí yí; nəcé Zembî nyə a má féesh bí ná bí wá téédúg* dúg cug nə sálə Shíshim yé í sá ná bí bág miɲkɛɲkɛ mi búúd, bí mú magulə sâ jí búbálé yí. ¹⁴ Cúndələ sá á zə ɲgə cúndə jɔjɔ Kéel bídí yí, Zembî nyə á balan nə wə, a mú jôw bí shú ná bí dúgúg cug, bí bág nə milwané mí Cwám̄ba wúsú Yésus-Krîst. ¹⁵ Nə ndéé bwaang, yímúgá mənnyúul; sá á jíguli bí minjígúlá, míl sá lás nə mimpu bí ɲgá gwág, mílúgá sá cilə bí cilóg, nadagá nə minjígúlá myɔɔɲg.

¹⁶ Sóóɲgú íshé Zembî nyə á cɛɛl shé a sá shé mpaam, wá shé ɲkul mənnyúúlúd, sá ná shé ɲgág nə bwánd nə búgá. Nə Cwám̄ba íshé Yésus-Krîst nyəméfwó, nə Sóóɲgú íshé Zembî wɔɔɲgú ¹⁷ bwá wág bí ɲkul mənnyúúlúd, bwá sá ná bí yímúg mənnyúul sá ányunywaá jêsh bí má sá yíid, tɔɔ lósú ányunywaá wêsh bí má lás yíid.

3

Cwám̄ba jisə abúgúlág

¹ Nə ndéé bwaang, jəgúlágá nə Zembî shú dúsúd. Jəgúlágá nə lân mə Cwám̄ba í lééləg mpyáanz, buud bwá ɲwág námə wə nə gúmá nda nūɲ bídí. ² Jəgúlágá námə ná a yílúg sá mənnyámá má íbów-bôw i búúd í ányinyaanə dí; buud bēsh dí bwá ɲgá magulə *búgula. ³ Nji Cwám̄ba nywáá ji abúgúlág, nyə

2:1 1Te 4.15-17; 5.1-2   2:2 2.15   2:3 1Tm 4.1; 1Yn 2.18   2:4 Eze 28.2; Dan 11.36; Mbú 13.5-6

2:8 Iza 11.4; Mbú 19.15   2:9 Mat 24.24; Mbú 13.11-13   2:11 2Tm 4.4   2:12 1.6-8   2:13 1.3

* 2:13 Bóól bwá cí ná nyə á féesh bí ná mótéédúléd.   2:14 1Te 5.9   2:15 3.6; 1Kr 11.2   2:16 1Te 1.4   3:1 Mis 2.4; Rom 15.30; 1Te 5.25   3:3 1Kr 10.13; 1Yn 5.18

wé má bá sá ná bi yímúg mǎnyúul, a sá ná Mbúwúlú múúd nda sá bí mǎbôw. ⁴ Sǎ bí nǎ búgǎ tâŋ buud ɔ Cwám̄ba ná bí ŋgǎ sá nda sǎ ŋgǎ ci ná bi sǎág ná, bi é ŋgǎ námǎ nǎ sǎ nji ntó. ⁵ Cwám̄ba sǎág ná milám mín mí céélug Zembî, mí bǎg ná zény kǎlǎ shwóg nda *Kríst.

Obúgula bwǎ séyúg nǎ mǎbwǎ mǎŋ

⁶ Bwaanǵ, sǎ ŋgǎ cwîny bí jínǎ má Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst dí nǎǎǎ: bi a lǎg njíngúlǎ nǎ sǎ; *mínynǵŋŋ wún yêsh mǎ bǎ nda bǵ njíngúlǎ wǎŋgǎ, a yida ŋgǎ ji kú séy yé, sǎsúlǎgǎ nyǎ.

⁷ Biméfwó bi mǎ mpú nda bí má jǎlá nǎ ŋgǎ yagula sǎ ná. Ja sǎ á bǎ nûŋ bídí yí, sǎ áshígé ŋgǎ cugǎ cug ílǎm. ⁸ Sǎ áshígé dǎ bídí ná buud bwǎ wǎlúg sǎ ashwǎ. Mbô. Sǎ á yida dǎ wáduga séy bulú nǎ mwásǎ shú ná mbag wúsú í bǎg kú badawo múud mǎbagud. ⁹ Ntǎ cugǎ ná sǎ áshígé bǎ nǎ zhí mǎ sǎ ná buud bwǎ ŋkényúg mbag wúsú. Sǎ á bǎ nǎ zhí nyǎŋgǎ, nji sǎ á yida ceel lwó bí yuug bí má jǎlá nǎ yagula yí. ¹⁰ Nǵaǎ ná ja sǎ á bǎ nûŋ yí sǎ á shí bwey dǎ jínguli bí ná ŋkí muud nyǎ acéélé séy nǎ mǎbwǎ mé a nda námǎ nyinǵ dǎ dǎ?

¹¹ Kǎ, sǎ ŋgǎ gwág ná bǎól búúd wǎ gwoonǵ jín bwǎ mú ŋgǎ cugǎ cug ílǎm; bwǎ lúgǎ séy nǎ mǎbwǎ mǎŋ, búǎ nji ŋgǎlǎ kǎnd milám ízhǎá isád. ¹² Mbií búúd wǎŋgǎ, sǎ ŋgǎ yím̄buli bwo, ŋgǎ bándulǎ bwo jínǎ má Cwám̄ba Yésus-Kríst dí ná bwǎ ŋgǎg nǎ séy ná shee, bwǎ bǎg dǎ ídǎw bwǎ á séy nǎ mǎbwǎ mǎŋ yí. ¹³ Bwaanǵ, bi bǎŋ bí nda kǎád sǎlǎ mǎnywa.

¹⁴ Muud mǎ bǎ kú sǎ mǎgwág nǎ sǎ sǎ ŋgǎ ci wa kǎlaad éga dí yé, bi ó ŋwa nyǎ jínǎ, bi mú béégyǎ nǎ nyǎ shú ná í sǎág nyǎ shwôn. ¹⁵ Bi nda yida ŋwa nyǎ nda zhízhíŋ, mbô. Yidagǎ lámusa nǎ nyǎ nda múúd mǎ lámusa nǎ *mínynǵŋŋ ná.

Ibwádán nǎ mǎbǎdá

3:4 1Kr 4.16; Gal 5.10   **3:6** 3.12; 1Te 5.14   **3:8** 1Te 2.9   **3:9** Mis 18.3; 1Te 1.6; bǎ nǎ zhí mǎ sǎ ná buud bwǎ ŋkényúg mbag wúsú: 1Kr 9.4   **3:10** 1Te 4.11   **3:11** 1Tm 5.13   **3:12** Ifz 4.28   **3:13** Gal 6.9   **3:14** 1Kr 5.9, 11   **3:15** Mat 18.15-17; 1Te 5.14   **3:16** 2Kr 13.11   **3:17** 1Kr 16.21   **3:18** Gal 6.18

¹⁶ Cwám̄ba á mpwogé nyǎméfwó kǎ sǎ ná bi cǎgǎg mpwogé ija byêsh mǎzhí mǎsh dí. Cwám̄ba jíng nǎ bi bêsh. ¹⁷ Mǎ Pwôl wǎ má cílǎ mǎbǎdá mǎga; ntúga wǎ má dǎ sǎn ókǎlaad bǎm yé. Mbwǎ wǎm wǎ í ámǎ cilǎ. ¹⁸ Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst kǎ sǎ bí bêsh mǎpaam.

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə Timotê yé Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú má Timotê yí

Timotê nyɔɔŋgú nyə á bə shilə Yúden, sósŋgú mwā Gərêk. Ja Pwôl nyə á ngə sá njənd yé ábɛɛ wə nyə á kwey Timotê ngwála á Listra, shí bwə ngə jəw múus ná Turki yí (Mis 16.1). Nji bwə á bwəma cínəŋg yí, Timotê nyə á shwal bə ngwól múúd gwoŋg mə Pwôl. Nə okálaad obá Pwôl nyə á cilə Timotê wá, nə nyɔɔŋg nyə á cilə Titus yé búsə wəŋ mbwoomb bwə jəw ná «okálaad ɔ məwíl sənz». Bwə jəw bwo ntó nəcə búsə nə məcwûŋ shú óbaagələ ɔ incwəmbɛ nə ból ótówe ɔ shwóg wā Dɔ.

Timotê ashúshwóógú jisə nə məŋkəw məbá:

(1) Minjígú alá mí dúgyá nə Dɔ dēsh nə otówe ɔ shwóg myá (milúú 1-3).

(2) Məmpəndí Timotê mə jálá nə bɛ shú ná iséy byé í kyéyug mpwogé má (milúú 4-6).

Pwôl nyə ashígé ngə jii ná Dɔ nə otówe ɔ shwóg bwə ngəg nə bɛ məcɛɛ nda mimbwaamb-julə; nyə á yida lwó ná bwə ngəg nə sá isâ nə jə lâm, bwə ngə ságusə Kríst muud mə yíl sé míkwám dí yé (2.3-6).

Məbádá

¹ Mə Pwôl wə mə cíl kálaad éga. Mə jii *muud lwámá mə *Kríst Yésus. Nyə Kríst sé ngə bwánd nə búgə yé, bá Cugye wúsú Zembí wə bwə á njwa cígú alá ná mə bəg muud lwámá. ² Má cilə wo Timotê fwámé mwān waamá

mə á byā cug krísten dí yé. Zembí Sósŋgú bá Cwámá wúsú Kríst Yésus bwə ɔ sá wo mpaam, bwə ɔ gwág wo cey lámúd, bwə ɔ sá námə ná wo cúgəg mpwogé.

Minjígú alá myá məshígú mí shínúg

³ Ja mə á ngə kə Masedwān yí, mə a yáag nə wo ná wo jíg Ifêz. Í á bə shú ná, buud bwə ngə jígúli minjígú alá mishús nūŋ wá, wo tálúg mpəndí ná bwə kú ná kwo jígúli minjígú alá myɔɔŋg. Jígú nūŋ, wo tálúg bwo mpəndí nyɔɔŋg. ⁴ Gúl sá jí námə ná, nə mikanda, nə lələ mábyél ná lə lə lə kú nə məshíné*; tálúg námə bwo mpəndí ná bwə kú də kənd mílám mbií ísá byɔɔŋgúd. Isâ byɔɔŋg í ádé kwíínd múúd ná muud bɛg tódúgá mə Zembí. Í yidá də shwambulə búúd ná bwə dág sɛŋusa məkəl. ⁵ Ja mə lás ntáni yí, mə ngə jii ná obúgala bwə bəg nə fwámé cɛelí. Muud jí nə lâm fúbán, lâm ná sáŋ, búgə jé kú nə məkəŋ yé, nyə wə mə də cɛel búúd fwámé cɛel yé, váál cɛelí jɔɔŋg wə mə jii ná bí bəg nə ndí yí.

⁶ Ból búúd bwə á mə yíl mílám jə minjígú alá míniid, bwə á mə kə cwagəwa bɛ dálə lás mbɛɛ ílís-lís kú nə shwóg kú nə shug. ⁷ Bwə ngə jii ná buud bwə njwág bwo nda *Onkume ɔ məcɛɛ mə Zembí, nji í njúl ná bwə aŋgə nə wámbulə sá bwə ngə ci yí, kú wámbulə sá gwáméfwó bwə ngə lás nə inkəŋ yí.

⁸ Sə báá sé ngə mpu ná məcɛɛ məsə jəjə sá ja múúd mə bálán nə mwo mbií í jála yí. ⁹ Nda jí ntó ná, sé dágá mpu ná məcɛɛ mə áshígé táləw shú múúd jí tətəlí yé. Mbô. Má á yida táləw shú búúd bí kú bísh məcɛɛ wá, nə buud ɔ məlwə, nə buud bí kú bísh Zembí wá, nə ból osól ɔ *mísám, nə buud básé kú gwəpə Zembí wá, nə bɔɔŋg bwə njwá ísá í Zembí zhizhe nə zhizhe wá, nə búúd bwə gwú ósósŋgú wá, nə bɔɔŋg

1:1 muud lwámá: 2.7 Cugye: Tit 3.4 bwánd nə búgə: Kol 1.26-27 **1:2** Timotê: 1Kr 4.17 mwān waamá: 1Kr 4.15; 1Te 2.11; Tit 1.4 **1:3** Ifêz: Mis 20.1 buud bwə ngə jígúli minjígú alá mishús: 4.1-10; 6.3-5, 20-21; 2Tm 2.16-18, 23-26; Tit 1.10-16; 3.9-11 **1:4** 4.7; 6.20; 2Tm 2.16, 23; 4.4; Tit 1.14 * **1:4** Oyúden bwə á də baagələ məbyél məŋ micilyá, də lə micilyá myɔɔŋg míscəŋ, sá jɔɔŋg wə Pwôl ngə ban na yí. **1:5** 1.14, 19; 2.15; 4.12; Rom 12.9; 13.10; 1Kr 8.1; Gal 6.10; 2Tm 1.3, 13; 3.10; Tit 1.15 **1:6** 1.4; 6.4, 20; Tit 1.10 **1:8** Rom 7.12, 16 **1:9** Gal 5.19-21

bwé gwú ónyoŋgú wá, nà bósól ógwúl ɔ búúd bēsh. ¹⁰ Mæcɛɛ má á tálw námé shú búúd ɔ jaŋga, nà budúm bwé sá íland nà bósól búdúm wá, nà buud bwé kúshá kænd bósól míkwám dí wá, nà obwiingye ɔ íjǒǒ, nà bɔoŋg bwé kéén jíná má Zembî máshügád wá. Mæcɛɛ má á tálw shú sá jēsh í lúmbuli nà fwámé njígúlá yí. ¹¹ Fwámé njígúlá wɔoŋg í ŋgə bɛ jǒǒ lâŋ má Zembî á milwané búúd bwé dɔ ságusə ná nywáá má jəla yé. Jǒǒ Lâŋ wɔoŋg wə bwé á yə mə ná mə zəg ŋgə bwiing yí.

Pwôl ŋgə yə Yésus akíba

¹² Mə ŋgə yə Cwám̄ba wúsú *Kríst Yésus akíba, nyə muud nyə a má lɔlɔshi mə yé. Mə yə nyə akíba nəcə nyə wə nyə á kwey ná a jì nà ŋkul jee shwu nyúul nà mə, a mú sá ná mə bág nyə sósól mäsáal. ¹³ Í njúl ná mə á dɔ bul jág lás nà nyə yág, mə á dɔ jugɔshi buud bé mə njúl ŋkí jág gwǒ lám; nji, nywáá nyə a má bwíg mə ná ŋkwonjú nəcə mə á ŋgə sá isá byoŋg jág dɛ, mə kú nà búgə. ¹⁴ Cwám̄ba íshé nyə a má sá mə mpaam ntɔ mínji, nyə a má sá ná mə bág nà búgə, nà cɛlí í ŋgə zhu wə Kríst Yésus. ¹⁵ Ciyá ga jí abúgúlag, sá má jəlá nà magulə gwo sá bēsh: jí ná, Kríst Yésus nyə á zə shí ga dí zə cug ósósól ɔ *mísám; ósósól ɔ mísám bɔoŋgú dí, mə wə jí áshúshwóógú. ¹⁶ Nji, Zembî nyə á bul gwág mə ŋkúnkwónjúlə shú ná jǒ lám má Kríst Yésus í nyínúg mádí, mə mú bə yuug shú búúd bwé bá *búgula mwôw má ŋgə zə má, yuug ná bwé bá lég cug á kandugə kandugə. ¹⁷ Buud bwé yág Njwú-buud á kandugə kandugə gúmá. Zembî nyə abúle bwele yə yé, Zembî jí kú nyín nà mísh yé, á jí Zembî nji nyə ŋgwúd nà ŋgwúd yé, a ŋkánwag kandugə á kandugə. Amen.

Gwánág jǒǒ gwáná

¹⁸ Timotê mwân waam, mə zə yə wo nyíga mpéndí bɛ nà iciyá *búúd ɔ micúndə bwé á ci shú dwó yág yí. Iciyá byoŋg í ɔ yə wo ŋkul ná wo gwánág jǒǒ gwáná. ¹⁹ Ngagú nà gwána wo mbíd búgə, wo njúl nà lâm ná sáj. Bósól búúd bwé á má dɔ ban dúlə gwágúlə lâm ná ndéé búgə jáj í á má nyasula nda byósól í dɔ búg ŋgwǒ ná. ²⁰ Imene bá Aləguzándrə búsə sámbá búúd jooŋgú; mə a má cwám̄bulə *Sátan bwo shú ná bwé ŋwág njígúlá ná bwé nda ná bá bwele *lás nà Zembî bwaasúlə mpu.

2

Dɔ sá májəgula shú múúd yēsh

¹ Sâ má ŋgə tééd fwo yág nà ndí yí jí ná, obúgula bwé dúg kə nà miŋgwóómbúlú wə Zembî, dɔ jəgula nà nyə, dɔ gwáamb nyə isá, dɔ lɔ nyə. Bwé dúg sá ntó shú búúd bēsh í, ² shú ójwú-buud nà shú búúd bēsh bí nà miŋkwónj wá. Sâ jooŋg í é sá ná shé cugəg nà shee, kú nà intágúlí, nəcə cugələ cug í yə Zembî gúmá yí, nà cugələ mbií cug í jəla yí. ³ Ntó jí jǒ sâ, Cugye wúsú Zembî mə gwág nywa ntó. ⁴ Á jii ná buud bēsh bwé dúgúg cug, bwé mpu óbúbálé.

⁵ Nəcə, Zembî jí nji ŋgwúd, líí-nji námə ŋgwúd mpádúgá Zembî bənŋ buud, líí-nji jooŋgú jísə muud, nyə wə Yésus-Kríst.

⁶ Nyə wə nyə á yána cug jé shú ná buud bēsh bwé bág ofulí*.

Nyə á sá sósólúgú wɔoŋg námə fwála í á jəla yí, zə lwó búúd ná Zembî ŋgə jii ná bēsh bwé dúgúg cug.

⁷ Shú dɔoŋg wə Zembî nyə a təl mə mbwiingye lâŋ yí, nyə a sá ná mə bág *muud lwámá, á yə mə mbag ná mə

1:10 4.6; 6.3; 2Tm 1.13; 2.2, 15; 3.14; 4.2-3; Tit 1.9; 2.1, 7-8 **1:11** 1Te 2.4 **1:12** 2.7 **1:12** Gal 1.15-16 **1:13** Mis 8.3; 9.1-5; 1Kr 15.9; Gal 1.13 **1:14** 1.5; 1Kr 15.10 **1:15** Luk 15.2; 19.10; Rom 5.8 **1:16** Ifz 3.7-9; Kol 1.25 **1:17** Rom 16.27 **1:18** 4.14; 6.12; 1Kr 9.24-25; 2Tm 4.7-8; Yúd 3 **1:19** 1.5 **1:20** Imene: 2Tm 2.17 Aləguzándrə: 2Tm 4.14 Sátan: 1Kr 5.5 **2:1** Ifz 6.18-19; Flp 4.6 **2:2** Esd 6.10 **2:3** Tit 3.4 **2:4** Eze 18.23; 2Tm 2.25-26; 2Pr 3.9 **2:5** Mbá 6.4-5; 1Kr 8.6; Rom 3.29-30; 10.12-13 **2:6** Mak 10.45; 2Kr 5.15; Gal 1.4; Tit 2.14; 1Yn 3.16 fwála í á jəla yí: Gal 4.4; Tit 1.3 * **2:6** Bwé á dɔ jəna ŋkúmba tâŋ shú ná ŋkúmba kwám í bág fulí. Tâŋ nyooŋg wə Yésus nyə a jəna nà cug jé shú búúd bēsh yí. **2:7** muud lwámá: 1.11-17; Gal 1.1; 2.7-8; Ifz 3.7; 2Tm 1.11

jíggúlíg ikúl í cúgê *Oyúden yí obábálé bwá jálá nà *búgula wá. Bábálé mæ anğê nà bwiinğ ijǝǝ.

Cug búdûm nà budá dǝ dî

⁸ Mǝ ka jii ná budûm bwá dúg sá mǝjǝgula kúl jêsh. Bwá dúg jǝgula bwá ηgǝ bân mǝbwá wá Zembî, mǝbwá mǝ njúl kú nà mǝbyaagula. Bwá dúg sá ntó kú nà mpimbæ, nda nà mǝzhuzhuwa.

⁹ Mǝ jii námǝ ná budá bwá dúg bwáád mbií í jǝla yí, mimbwéédí mpu shweel nyúul, kú bæ mí asǝ mísh; bwá nda dæ síya mífind mí ázǝgá-dúg, nda dæ bwáád ísâ í or, ηkí ntâg onkaaw ó álal-kus, nà ivunğá nà mikaándó mí álal-kus. ¹⁰ Bwá dúg bwáád mimbwéédí mí jǝlá nà budá bwá ηgǝ cugæ cug mǝgwág nà Zembî wá; mimbwéédí myǝonğ wá jǝjǝ mǝsólúgá. ¹¹ Mudá mǝ jǝlá nà dæ ηwa njíggulá a njúl kúl-kúl, kú bwεε bân lúu. ¹² Mæ ayáyé múdá ηkul ná a jíggúlíg, ηkí ntâg ná a jwúg nà mudûm. A dúg ji kúl-kúl. ¹³ Jí ná, Adam wá Zembî nyæ tééd sá yé, Ifa ka zæ bæ mpúsæ. ¹⁴ Adam ntâg dí nyæ á magulæ mǝshügá. Mudá wá nyæ á magulæ mǝshügá, a mú caam mǝcǝǝ. ¹⁵ Nji, mudá mǝ bá *dúg cug nà byálæ á bá byá yí. Nji, í bá jii ná a bǝg nà zény búgá, nà zény cεlí, nà zény cugǝlæ mbií Zembî mæ céel yí, a mbíd lâm ájjilâ.

3

Sâ í dúgyá nà otówe ǝ shwóg wâ Dǝ yí

¹ Sâ jí kú nà mǝshwán wá ga: ηkí muud mæ gwág yéesh ná a sá séy dúlæ fála *Dǝ mǝ Zembî, jǝjǝ mpwóómbú iséy wá múúd wǝonğ ηgǝ jii ni. ² Í ka jii ná tówe shwóg bǝg kú nà sâ á jumúg, a bǝg ηgwûm mæ múdá ηgwûd; a bǝg muud mæ dæ cunal iyéesh yé, a dæ shi-mal ísâ, a mpiya nà gú má, a bǝg muud mǝ dæ mpu ηwa ójón yé, a njúl ná a jí nà ηkul mpu jígguli. ³ Nyæ ajǝlá yé nà bæ ηgule mǝlwæg, kú bæ múúd mándá;

a yidag bæ kú dæ yâ, kú bæ múúd ic-woomb. A bǝg kú cεel *mwaanê. ⁴ A jǝlá nà sá ná njów búúd yé í kyéyug jǝjǝ kuú njǝonnd, bwán bé kú nà mǝbún, bwá ηgǝ cugæ mbií cug í jǝla yí. ⁵ ηkí muud mǝ yidá bæ kú mpu sá ná njów búúd yé í kyéyug jǝjǝ kuú njǝonnd í, ntædelé nyæ é mpu kweemb Dǝ mǝ Zembî yé? ⁶ Muud mæ fála Dǝ yé nyæ ajǝlá yé nà bæ múúd ηgǝ ndæm *búgula yé, næcé nyæ á bá ηwa nyáméfwó nda gúl mǝma sâ, a mú bæ kú ná mpu nda á fálág Dǝ ná, ná ndeé a mú bwæma nà intúguli Njwû mǝjamb nyæ á bwæma nà ndí yí. ⁷ A jǝlá námǝ nà bæ váál múúd dí ná buud bwá cúgê Dǝ dí wá dæ lǝ nyæ ná jǝ múúd; ntó, nyæ abúle bwæma nà mpyón ná ndeé a biil láám b mǝ Njwû mǝjamb dî.

Sâ í dúgyá nà ojaákwon yí

⁸ Námǝ mbií ηgwûd wǝonğá, *jaákwon mǝ jǝlá nà bæ nà jǝ fúlú, a nda dæ lás sâ ηgwûd mimpu mimbá; nyæ ajǝlá yé nà wá lúu mǝlwæg dî, a nda dæ sǝ *mwaanê nà mæcií míshúd. ⁹ A jǝlá nà magulæ *ndímba a búgá lâm á fúbánúd. ¹⁰ Muud mæ céel bæ jaákwon ntó yé, í jii ná buud bwá fwóg faas váál múúd á jí yí; á ká bæ kú nà sâ á jumúg í, a mú ka séy séy jaákwon. ¹¹ Budá* bwá jǝla námǝ nà bæ nà jǝ fúlú, nda dæ ci búúd iciyá í bǝwáli bwo milâm yí, bwá mpúg dæ cunal iyéesh byán, bwá bǝg ǝ abúgúlág mǝzhíí mǝsh. ¹² Jaákwon mǝ jǝlá nà bæ ηgwûm mæ múdá ηgwûd, bwán bé kú bwεε bân mílúú, a jǝlá nà sá ná njów búúd yé í kyéyug jǝjǝ kuú njǝonnd. ¹³ Bǝonğ bwá sá íséy byán váál í jǝlá wá, buud bwá é ηwa bwo nà mǝjilæ. Búgá bwá ηgǝ *búgula Yésus-Kríst yí í é sá ná bwá dúg lésha nà buud kú nà ifwaas.

¹⁴ Mæ ηgæ cilæ wo kálad éga nà búgá ná mæ wál bá zæ nûη. ¹⁵ Nji, ηkí mæ bé kú leel zæ, kálad éga nyæ e sá ná wo mpúg kuú njǝonnd í jǝlá nà muud á njów mǝ Zembî yí. Njów mǝ Zembî

2:8 1Pr 3.7 **2:9** 1Pr 3.3-5 **2:10** 5.10 **2:11** 1Kr 14.34 **2:13** Mat 2.7, 21-22; 1Kr 11.8-9 **2:14** Mat 3.1-6, 13; 2Kr 11.3 **3:2** Tit 1.6-9; 1Pr 5.1-4 **3:3** 2Tm 2.24 **3:7** 2Kr 8.21; Mis 6.3 **3:11** Tit 2.3 **3:11** * Na jí nà ηkul bæ búdá ó ojaákwon, jí námǝ nà ηkul bæ ojaákwon ó ábudá. **3:15** Ifz 1.23; 2.19-22

wəɔŋ wə Dɔ mə Zembî á kuwô í ngə shúgə ngə baagulə obúbálé yí. ¹⁶ Haaw, kú nə məshwán, mpúyá búgə í ngə yə sá yí wí məma ndím̄ba ánúní.

Kríst nyə á zə byêl muud,
Nkêŋkê Shíshim nyə a lwó ná a jì tútəlí,
*wəéŋgəles bwá á beny nyə,
cúndá yé í á má s̄y ílwoŋ í búúd byêsh
d̄í,
ncúlyá buud bwá á má búgula nyə wa
shí mishwun,
Zembî nyə a b̄an nyə gwôw, yə nyə
gúmá jé.

4

Gwánág ni ibów-bôw í mínjígúlá

¹ Nkêŋkê Shíshim ngə ci ná sán sán ná mwów má áməzhúgúlá d̄í, bóól búúd bwá bá yíl mílám ísá í dúgyá nə búgə yííd, bwá yidá kə sá mágwág nə míshíshim mí máshígá, kə ngə b̄ə mínjígúlá mí mínjumbálu. ² Bwá bá kə ngə cwagəwa b̄ə mikaand mí ij̄j̄ búúd ɔ kwába bwá bá d̄ə sh̄ig bwá nə ndí myá. Buud ɔ mákəŋ b̄əŋg iwushí í á má nada bwo lámúđ nda məȳgyé múúd nyə a lánd nə ŋkwánz ágúgw̄* má. ³ Bwá tál búúd mpéndí ná ci muud kú b̄a; bwá ciləshi búúd bíl íd̄w, í njúl ná Zembî nyə á té byo shú búúd ɔ abúgúlág bwá mpú obúbálé wá ná, bwá d̄úg d̄ə byo nə akíba. ⁴ S̄a j̄esh Zembî nyə a té yí j̄í ŋkí nywa; kú nə t̄ə s̄a í j̄alá nə myeesh yí; í j̄i n̄j̄í ná s̄a d̄úg yə Zembî akíba shú s̄a j̄esh s̄a má ŋwá yí. ⁵ Nəcé ná, nə Milósú mí Zembî, nə məjəgula í d̄ə s̄a ná ísá byêsh í b̄əg íŋkêŋkê í ísá.

⁶ J̄ígúlig ómínyəŋú bwô ɔ abúgúlág ísá íni, ntó nyə e lwó ná wo j̄i j̄j̄j̄ s̄əɔl məsáal mə *Kríst Yésus, bwá á wíl wo nə j̄j̄j̄ íciyá í búgə nə fwámé nj̄ígúlá, wo ngə námə mpu b̄ə nj̄ígúlá wəŋg. ⁷ Dugú ban mbií mikanda ícwúcwúúl í búdá í d̄ə kənd, mikanda mísé kú b̄ish

Zembî myá. Yidagú wá ŋkúl ná wo ngəg nə cugə cug í yə Zembî gúmá yí. ⁸ Igwiimbí í d̄ə l̄əsh̄i nyúúl yí b̄í nə búbaalé mfíí bíbíyá. Cug í yə Zembî gúmá yí, jáá j̄í nə mfíí məzh̄í m̄esh, ŋkaagə njúl námə ná muud mə cúgə cug j̄əŋg yé, nyə é cugə mpwogé ja gaád, a kə námə bá cugə mpwogé j̄əŋg cug í ngə zə yííd. ⁹ Ciyá ga j̄í abúgúlág, s̄ə má j̄alá nə magulə gwo s̄ə b̄esh. ¹⁰ Ciyá j̄əŋg j̄í ná, s̄ə ngə wáduga ngə gwána nəcé s̄ə ngə bwánd nə búgə ná Zembî á kuwó mə bá l̄ə s̄ə ngə s̄a yí. Zembî á kuwó wəŋg wə j̄í cugye á buud b̄esh, bul bə ná ndeé obúgula. ¹¹ Isá wó j̄alá nə j̄íguli búúd wə íni, wo ci nə bwo ná bwá b̄əg mínjígúlá myəŋg.

¹² Muud nyə ajáláyé nə mpyeny wo ná wo j̄i mwántombú. Yidagú s̄a ná obúgula bwá ŋwág yuug wódí, yuug l̄ésú á mpu, yuug kuú nj̄ənd, yuug c̄elí, nə yuug cug á kú as̄y-s̄y. ¹³ Té má afwóyé wós yí, wo ɔ wá lúú d̄ulə l̄ə micilyá mí Zembî ís̄eŋgyád. Wo ɔ wá námə lúú d̄ulə s̄a ná obúgula bwá b̄əg nda teeg mányúul, wo wá lúú d̄ulə j̄íguli bwo d̄í. ¹⁴ Zembî nyə á yə wo ŋkul nə f̄ag ja *búúd ɔ micúndé bwá á cúndə, ocúmbá buud b̄əd wo məbwá lúú yí; wo nda b̄eeg ŋwa yána má Zembî d̄əŋgú nda zhizhe. ¹⁵ Kəndúg l̄ám ísá ínííd, wo wá lúú s̄aal dwô d̄í, buud b̄esh bwá d̄úgúg nda wó ngə buguban ná. ¹⁶ Wo ɔ mpú baagusə cug gwô, mpu baagusə mínjígúlá wó ngə j̄íguli buud myá. Nadagú mínjígúlá myəŋgúđ. Wó ká s̄a ntó, wo é cug wóméfwó, wo cug námə búúd bwá ngə gwágulə wo wá.

5

Lásúlə nə buud bwá s̄a íwushí wá

¹ Nkí í wós ná wo lámúsá nə cúmbá muud í, wo kú ŋkáánd nə nyə, wo ɔ l̄ás nə nyə t̄an nda shwóŋgá. Wo ɔ d̄ə námə l̄ás nə m̄əncwémá t̄an nda

3:16 Mat 28.18-19; Mak 16.19; Yuá 1.14; Mis 2.33; Ifz 1.20-21; Flp 2.6-11; Kol 1.6, 23; 2Tm 4.17 **4:1**

1.10 **4:1** 2Tm 3.1 * **4:2** Bóól bwá ci ná: «Milám mí á má bimbula bwo». **4:3** b̄a: 1Kr 7.1 íd̄w: M̄at 9.3; Rom 14.2; Kol 2.21; Heb 13.9 akíba: Rom 14.6; 1Kr 10.30 **4:4** M̄at 1.31; Mis 10.15 **4:6** 1.10 **4:7** 1.4 **4:8** 6.6 **4:10** Tit 3.4 **4:12** 1.5; Tit 2.7 **4:13** 2Tm 3.15-16 **4:14** 1.18; 5.22; Mis 6.6; 2Tm 1.6; 2.2 **4:16** 1.10; 4.12; 2Tm 2.22; 3.10 **5:1** L̄əv 19.32

omínyɔŋû bwô, ² lás nà ocúmbá budá tâŋ nda onyɔŋgû bwô, mäsás tâŋ nda okóól bwô, nà kúlúgú í jéla yí.

Sâ í dúgyá nà mikúsé mí búdá yí

³ Wo ó kweemb mikúsé mí búdá mí cùgé ná nà jígúwé myá. ⁴ Kúsé í ká bə nà bwân nà onta, bwé jəlá nà tééd fwo jíg dúlə cugə nà buud ɔ njów bán nda Zembî má jii ná; bwé mpúg nà wíílúə obyól bán bwé á wííl bwo yí wúsə mpwəlá bwé jəlá nà nyiŋg yí. ⁵ Kúsé múdá í má mpu lúg kú ná nà jígúwé yí í də kənd búgə jêsh wá Zembî. Mbií kúsə wəŋg í də jəgəla nə Zembî bulú nə mwásə də gwáámə nyə kwíindyá nda káád. ⁶ Shú myəŋg mikúsé mí búdá mí ŋgə ná bə mənywa mə cug myá, bwé mpúg nə bwé tɛem bə míkuwó, bwé mə yə. ⁷ Kalagú mikúsé mí búdá məlúbúgá mága shú ná bwé cugəgú kú nə məjumá. ⁸ Nkí muud mə bə kú kweemb búúd bə, nə ndéé buud ɔ njów yé ntəg í, nyíni múúd mə kílya búgə jé, a mə bə mbúwúlú ntə *hááden.

⁹ Shú ná wo cíləg kúsé múdá sámbá á mikúsé mísəŋn mə jəlá kweemb myá dí, í jii ná kúsə wəŋg í bəg nə mimbú tééd məwúm məsaman kə gwəw; í jii námə ná a bəg kúsé í á bə nə nji ŋgwúm ŋgwúd yí. ¹⁰ Í jii námə ná a bəg ná nyə a shí də sá jəjə mísóólúgú mí dúgə nyín, a bəg ná nyə á mpu jígúli bwán bə, nyə á də ləg búúd nyədí njów, də gusa búúd ó Zembî məkuú, də kwíind intágúlə-ntágula í búúd. A bəg ná nyə á də sá fwámé mísóólúgú mimbii mimbii.

¹¹ Wo nda magulə cílələ mikúsé myá mäsás; nəcé myāŋ, iyéésh byāŋ í də gwúm, bwé mú ŋgə yəw sálə sáal má Zembî, bwé mú bə nə yéésh ná bwé ké məbáád. ¹² Ja nyāŋ mə sá ntó yí, a mə byaagulə, nəcé a mə ntə ŋkəl nyə á təl ná á jii fwó yé. ¹³ Bwé də bə cíŋŋgú, bwé mú kú ná nyiŋgə sá təə sá, nji ŋgələ jéla mínjów minjów; jélələ wəŋgú kú ntəg bə nji ná bwé cùgé nə sá mə sá, nji bwé fwáfula, bwé wá mimpu ízhaá isád, bwé ci icigə-cigə.

¹⁴ Gwé wé jí ná, mə yidá jii ná kúsé wí sás yí í kəg báád kə byá bwān, baagulə njów bə mpwogé shú ná buud bwé ŋgə lúmbəli nə sə wá bwé bəg kú nə zhíí mə cí sə sá ábúbəw. ¹⁵ Má cí ntó nəcé bóól ŋkí bulya bwé mə bwey wú fwámé zhííd kə bə zhíí mə *Sátan.

¹⁶ Nkí ŋgwól mbúgula á mudá jii nə mikúsé nyədí njów búud dí, í jii ná a ŋkényúg mbag á mikúsə myəŋgú shú ná í nda nyiŋgə bə mbag á *Də mə Zembî. Də í ŋkényúg mbag á myəŋg mí kú nə jígúwé myá.

Sâ í dúgyá nə otówe ɔ shwóg wá Də yí

¹⁷ Ocúmbá buud bwé ŋgə mpu kyey nə Də wá bwé mpíyá nə gúmə ikóómb íbá, nə ndéé bəŋg bwé mə wá mányúúl bwiŋgúlə jəjə kéel nə jígúlílə óbúgula dí wá. ¹⁸ Kálaad Zembî ŋgə cí ná: «Wo nda fad ntəny mpu ja í ŋgə nyaal mpumə ŋgələ lwáál nywo yí», a nyiŋgə námə cí ná: «Sóól məsáal mə jəlá nə bə nə myóna.»

¹⁹ Nkí bwé zə shwəman ŋgwól Acúmbá muud á Də mə Zembî, wo é jisə magulə shwəman jəŋgú buud obá ŋkí ólóól bwé mə fwo bwiŋg mpu ŋgwúd. ²⁰ Bəŋg otówe ɔ shwóg bwé sá *səm wá, wo lás nə bwo tām buud; sá jəŋg í é sá ná bóól bwé bəg nə ifwaas.

²¹ Má ŋgə cí nə wo mísh mə Zembî dí, mísh mə Yésus-Kríst dí nə mísh mə *wəŋgəles Zembî nyə a féésh wá dí ná, wo ɔ bə mínjígúlá míni, kú kə ŋkəómá, kú yag múúd mpwoombú. ²² Wo nda jigəwa bəd múúd məbwé; wo nda kə wá nyúúl ízhaá sámúd. Wo ó baagulə wóméfwó ná fwə-fwə. ²³ Wo kú ná də ŋgul nji məjúwó; dəgú námə ŋgul búbaalé məlwəg nə məcey mə də bii wo ija ija máni.

²⁴ Bóól búúd myāŋ mísəm mí də búgəli buud nda fwo faas, bóólúgá bán myāŋ zə də mpúy fwála mə fwo cə. ²⁵ Jəjə mísóólúgú mí də námə bə, bóól búúd myāŋ leel nyín. Nji, míl tɛem bə nda leel nyín, mí ábúle bwēn shwoód.

5:5 Luk 2.37; 18.7   5:10 2.10; Heb 13.2; Yuá 13.14   5:13 2Te 3.11   5:14 1Kr 7.9   5:17 1Te 5.12   5:18 Mbá 25.4; Luk 10.7; 1Kr 9.9, 12-14   5:19 Mbá 19.15; Mat 18.16; 2Kr 13.1   5:20 Gal 2.14; Ifz 5.11   5:22 4.14

6

Sâ í dúgyá nà málwaa nà omása yí

¹ Obúgula bí málwaa wá bwé jálá nà magulə nà omása bán bwé mpíyá nà gúmá jêsh. Ntó nyə e sá nà buud bwé nda *lás nà Zembí bwaasúlə mpu, tɔɔ nà njígúlá wúsú. ² Bɔɔng ómása bán bí obúgula wá, bwé nda mpyêny bwo nà jísə omínyɔŋɛ bán. Í yidá jii nà bwé búlug mpu sêy nà bwo, bwé ngə mpu nà obúgula Zembí mə céél wá bwé wá bwé ngə balan nà məbwé mə ísəy mán. Sâ wó jálá nà jígúli búúd wáni, wo yáág nà bwo nà bwé máguləg.

Nə fwámé óyígúli, nə wáayibəmb

³ Nkí ngwól múúd mə jígúli gúl sâ shús, yida bíd fwámé íciyá í Cwamba wúsú Yésus-Kríst, nkí ntág nà a bíd njígúlá í dúgyá nà cug í yə Zembí gúmá yí, ⁴ nyəŋ múúd mə jág bul nkêny nyúul, a mə bul námə bə nà jág. Í mú nyə nda bwás á nà a dúg ngə shuya ózhuyá ó dúlə ngə faas bíl íciyá. Jí í dɛ wóós cínɔŋg yí? Ngaá nji zhíŋ nà ozhuyá, nə *bwaasúlə mpu, nə dúlə bɛɛmb bóól búúd? ⁵ Í dɛ námə bə buud mítédúgá mí mə lánɣawo wá, dɛ sɛŋusa mákəl nà sɛŋusa sɛŋusa, kú nà məshíné. Nəcə buud mítédúgá mí mə lánɣawo wá bwé ampúyé nà óbábálé, bwé mə yida dúg nà cug í yə Zembí gúmá yí jísə bwo zhíí bwé é bii kúm yí.

⁶ Cug í yə Zembí gúmá yí í yida námə bə zhíí múúd mə bíl kúm yí, nji í bə ntó ja múúd mə mpú dɛ gwág məshusug nà sâ á jí nà ndí yí. ⁷ Shé áshígé zə nà sâ ja shé á zə byél wa shí gaád yí; shé cugé námə nà nkul kə nà sâ ja shé mə ká yí. ⁸ Ntó ji ná, shé mə ká bə nà idəg nà mikáándá, bímbí dɔɔŋgú kwaga.

⁹ Buud bwé dɛ yáág nà bwé cɛɛl bə nà kúm wá, bwé dɛ bágulə mányúúl nà məbwébúlán mə wáámbúg bwo, bwé mú biil láámbúd nà ndeé, bwé mú bə nà iyéesh mimbií mimbií í

ntágúlə bwo, í njúl iyéesh í ímpwúfú. Iyéesh byɔɔŋg wá í dɛ sá nà muud kweemashi nyáméfwó nà ndeé a yə yí. ¹⁰ Mpugá nà, «cɛɛlúlə *mwaané wúsə kɔɔlə á mimbií mí məbôw myêsh»*. Nda bóól búúd bwé á wá mányúúl cɛɛl jɔɔŋg dí ná, bwé á béégya nà kuú njɔɔnd búgá kə ngə gwaa cwagəwə; bwé á mə təl bwáméfwó cwúnd dí.

Gwánág fwámé gwáná

¹¹ Nji, wɛɛ muud mə Zembí, túbúg isá íni. Yidagú sɔ nà wo cágəg tətəli, wo kándug lám wá Zembí, wo bág nà búgá, nə cɛɛlí, nə jísów nà lám mətəla. ¹² Mpug nà cugólə cug búgá jí fwámé gwáná, gwánág gwáná jɔɔŋg shú nà wo bíig cug á kandugə kandugə. Cug jɔɔŋg wá Zembí nyə a jôw wo nà wo zəg ŋwa yí. Njúwúlú wɔɔŋg wá wó á bwaagulə zhwoɔg buud bwé ngə gwág yí. ¹³ Mə zə təl wo nkəl mísh mə Zembí dí, nəcə nyə wá ngə yə isá byêsh cug. Mə təl námə wo nkəl nyɔɔŋgú mísh mə Yésus-Kríst dí, Yésus muud nyə á magulə Zembí mísh mə Pons Pilát dí yé. ¹⁴ Nkəl nyɔɔŋg nyísə nà wo mpúg baagulə məmpándí mə á yə wo má, wo sá nà wo cágəgí nà mwo kú sá sâ májumá, kú fúfug nà ndeé kə wóós jwów Cwamba wúsú Yésus-Kríst mə bá nyingə zə yí. ¹⁵ Nəcə, Zembí wá mə bá lwóya nyə ja dāŋ fwála í bá námə wóós yí, Zembí muud jí Ajaláci anání yé, Cí í jwú nà micí myêsh yí, Cwamba míl mícwamba myêsh mí ngə gwəɔ yé. ¹⁶ Nji nyáméfwó wá jí nà nyə abúle yə, a njul kúl jí nà mbií mánkenya mísh mə múúd mə cugé nà nkul jísow yí; muud ngwúd nà ngwúd nyə afwóyé bwele dúg nyə, muud cugé námə nà nkul dúg nyə. A ŋwág gúmá nà nkul á kandugə kandugə! Amen! ¹⁷ Buud bí nà kúm á cug ga wá, təlúg bwo mpándí nà ci bwé nda nkêny mányúúl, bwé nda kə wá búgá ján kúm dɔɔŋg dí, nəcə

6:1 Ifz 6.5; Tit 2.9-10; Flm 8-20; 1Pr 2.18 **6:3** 1.3-7 **6:3** 1.10; Gal 1.6-9 **6:4** 1.4; 6.20; 2Tm 2.14

6:5 Yuá 10.12; Mis 20.33-34; 1Te 2.5; Tit 1.11; 1Pr 2.14; 5.2 **6:6** 4.8; Flp 4.11; Heb 13.5 **6:7** Zhb

1.21; Ekl 5.14 **6:8** Mik 30.8-9 * **6:10** Na ji kaaná búúd bwé á dɛ bwey ci fwála mwôw mə Pwól dí yí. **6:12** 1.18; 4.14 **6:13** Mat 27.11-26; Yuá 18.28-19.16 **6:14** 1.3, 18; Flp 1.10; 1Te 5.1-2 **6:15** Mis 1.7; 2Pr 3.3-9; Mbú 17.14 **6:16** MmN 33.20; Sôm 104.2; Yuá 1.18; Kol 1.15; 1Yn 4.12 **6:17** Sôm 62.11; Luk 12.15, 20; Zhk 5.1

í bá c̄. Bwé yídag kənd mílām wé Zembî muud ηgə yə sá isâ byêsh nə j̄ə lâm yé, nyə wé ηgə sá né sá ηgəg nə balan nə isâ byəηgú shú mánywa mású. ¹⁸ Cíḡ nə bwo né bwé dúg sá mánywa, bwé dúg sá j̄j̄j̄ mísóólúgú məηkund məηkund; bwé dúg sá váál yána í ηgə wú lám dí cwú yí, bwé də bə kwééshá né bwé də kaaw mábii mán nə bóól búúd. ¹⁹ Í ká yidá bə né dán kúm wé ηgələ sá mbií mísóólúgú míni, í é kwəməsá bwo cəḡ í ηgə zə yí, kú nə sá í ntáḡələ.

Məbáda

²⁰ É yé Timotê, mpug baagələ sá Zembî nyə á yə wo yí. Wo nda də kənd málwə mbéé zhizhe mikaand mí ηgə lúmbali nə búgə myáád, wo ɔ sásúlé námé óηkwafad ɔ búúd bwé ηgə jaaw mənyúúl né búsə nə mpúyá wá. ²¹ Bóól búúd bwé á jaaw mənyúúl ntó wá bwé á mé lánḡəwo wú búgəd.

Zembî ké sá bí mpaam.

Kálaad ábeê Pwôl nyé á cilə Timotê yé Isâ í dúgyá nə kálaad ábeê mə Pwôl shú má Timotê yí

Kálaad ábeé má Timotê ngə nyîn ná Pwôl nyə á bæ Róma ja nyé á cilə nyə yí (1.17). Í á jəla nə bæ Pwôl ngə jág jug mímbwugəd (2.9) a músə a tál fwó (4.10, 16). Nda nyé á mpu ná iséy byé í má shîn a wál zə yə né (4.6), nyə á ka cilə muud nyə á bæ nyə fwámé múúd gwoonɔ́ á cɛelí yé (1.2), yə nyə məcwûɔ́.

Pwôl mə tééd fwo yə Zembî akíba nə búgə Timotê jí nə ndí yí. Nda á bwey mpu ná obwiingye ó Jəjə Lâɔ́ bwé də jug, də bwəma nə cúwáíí ná, a bándúlá Timotê ná a yímúg nyúul ja məkəgəlu mə bá yí, a gwána nda fwámé «mwá zimbî má Kríst», lwóya íɔ́kəɔ́. (1.3–2.13). A mpú bándulə nyə né a jíig ncê nə buud bwé də té mbeɛ ílís-lís nə ozhuyá nə isâ í də sá ná buud bwé wúg búgə dí wá. A mú cɪ ná a bɛg yuug jé, nyə Pwôl, a də cugə nda mílósú mí Zembî mí ngə cɪ ná, kú fúfug (2.14–4.5). A mú kə shínal kálaad nə ɔ́kəngúlá ɔ́kəngula cé nyáméfwó tál yí, a ngə lɔ́ Zembî muud nyə á ngə shúgal nyə yé (4.6–22).

Pwôl ngə lwó ná nyə a má gwána gwáná á kaambulələ nə Jəjə Lâɔ́ ná ndéé kə wósó məshíné má cug jé (4.7). A ngə jí ja jêsh ná buud bwé lɔ́ kálaad éga wá bwé gwánág gwáná jəɔ́ngú kú nə ifwaas, nda fúndə mízhízhín, ngə gwána nə búgə, nə jísów, nə cɛelí, nə nadá.

Məbádá

¹ Mə wé ngə cilə kálaad éga, mə Pwôl. Zembî nyə a jí ná mə bág *muud lwámá mə *Kríst Yésus, shú ná mə bwíingug buud cug nyə á kaag ná a bá

yə bwo wé Kríst Yésus yí. ² Má cilə wo Timotê mwân waam má búl cɛel yé. Zembî Sósɔ́ngú bá Cwámbe wúsú Kríst Yésus bwé ó sá wo mpaam, bwé ó gwág wo cɛy lámúd, bwé ó sá námá ná wo cúgə mpwogé.

Pwôl ngə yə Zembî akíba

³ Mə ngə yə Zembî ódá bwé á də yə gúmá yé akíba. Nyə námá wé má ngə yə gúmá mítédúgá myá lâm mí njúl mə fúbán yé. Má də wá wo mádí májəgula dí ja jêsh, təɔ́ ibulú təɔ́ mimwásá. ⁴ Mə ngə bul tédugá yé dwô, mə ka ngə bul jí ná shwé dúgyág mə búlug bæ nə məshusug. ⁵ Mə ngə téduga búgə gwô, búgə á kú nə məkəɔ́, búgə ngwúd nə ngwúd mpáámbe gwô Loyís bá nyəɔ́ngú woó Enís bwé á bæ nə ndí yí. Mə ngə mpu bábá lé ná búgə jəɔ́ng námá wé wó jí nə ndí yí.

Maguləg jug shú Jəjə Kéel

⁶ Gwé wé má bándúlá wo ná: ngəgú nə gwíng sá Zembî nyə á yə wo ja má á bæd wo məbwé yí. ⁷ Nəcé *shíshim Zembî nyə á yə shé yí í cúgə shíshim ífwaas; í yidá bæ shíshim í də sá ná muud búlug bæ nə ɔ́kul, nə cɛelí, a də jwú nə lâm yé yí. ⁸ Ntó má kə ná wo ajáláyé nə gwág shwôn nə ngələ bwiing lāɔ́ má Cwámbe íshé tām buud, wo nda námá gwág mə shwôn nda má jí mímbwug dí ná. Yidagú magulə ná wo júgug námá nda mə shú Jəjə Kéel, shwé ngə *búgula ɔ́kul má Zembî. ⁹ Nəcé nyə wé nyə á cug shé, a jôw shé ná shé bág buud bɛ; nyə a shígé jôw shé ntó ná shé á fwo sá jəjə mísóólúgú, í á bæ njí nəcé nyəméfwó nyə á ɔ́wa cígúlá ná a sá shé mpaam. Nyə á bwey cɛɛlə shé mpaam nyəɔ́ng kwon mə *Kríst Yésus dí, shí ga nda fwo tééd. ¹⁰ A má ka lwó shé mpaam nyəɔ́ngú ja gaád nə zələ cugye íshé Kríst Yésus nyə á zə lwóya nyúul yí. Nyə wé nyə a má zə caam ɔ́kul shwiy í á də bæ nə ndí yí, a zə nə Jəjə Kéel zə sá ná shé mpúg cug jí kú bá bweɛ shîn yí.

1:1 1Tm 2.7   1:2 Timotê: 1Tm 1.2; 1Kr 4.17   1:3 Flp 3.5; 1Tm 1.5   1:5 Mis 16.1   1:6 bæd wo məbwé: 1Tm 4.14; 5.22   1:7 Rom 8.15   1:8 2.9; Rom 1.16   1:9 Ifz 2.8-9; Tit 3.5   1:10 Yuá 1.14; Tit 3.6 shwiy ... cug jí kú bá bweɛ shîn yí: 1Kr 15.20, 55, 57; Heb 2.14-15   1:11 1Tm 2.7

¹¹ Jɔjɔ Kéel dɔɔŋ wá Zembî nyə á tâl mæ ná mæ ŋgég næ bwiing yí, mæ bág *muud lwámá, mæ bæ næ zhií mæ jígúli búúd. ¹² Gwá wá mæ ŋgég jísow minjugú yí; nji mæ agwágé myo shwôn, nácé mæ mæ mpú múúd mæ á mæ búgula yé; mæ mpú bábálé ná a ji næ ŋkul mpu baagulæ sâ jêsh mæ yá nyə ná a báágulæg yí, mæ kə bá ŋwa gwo jwôw á mæzhúgúlâ.

¹³ Iciyá yâ obúbálé wó á lág næ mæ yí, ŋwag byo tâŋ yuug, ŋwag byo næ búgá næ ccelí í ŋgég zhu wá Krîst Yésus yí. ¹⁴ Sâ wo á yíyow yí, wo ó baagulæ gwo næ kwíindyá má Nkêŋkê Shíshim njúl shédí yé.

¹⁵ Wo mpú ná buud ɔ Azî bêsh bwá á mæ myaas mæ, tæem bæ Fizhêl bá Eramozhên. ¹⁶ Cwámaba gwágúg njów búúd má Onezifôr cey lámúd. Nácé nywáá nyə á du wá mæ ŋkul nyúúlád, kú gwág mæ shwôn ná mæ ji mímbwugud. ¹⁷ Nyə á yida ŋgə sɔ mæ næ zény ja nyə á wóós Róma yí, a mú kwey mæ. ¹⁸ Cwámaba Yésus sáág ná Zembî bág gwág nyə cey lámúd jwów á mæzhúgúlâ. Wo ntâg wá mæ búl mpu bímbí lú kwíindyá nyə á kwíind mæ Ifêz yí.

2

Pwôl ŋgə cwîny mwân yé

¹ Mwân waam, ság ná mpaam má *Krîst Yésus í lúlushig wo! ² Sâ jêsh wó á gwág má á jígúli zhwoŋ owúshined bwá njúl yí, kalagú gwo, yə búúd wó má dúg ná bí abúgúlág wá, bân bwá bág næ ŋkul mæ jígúli bóólágá búúd. ³ Jísówág dwó kow lú mínjugú tâŋ nda fwámé zimbî mæ Krîst Yésus. ⁴ Muud ŋgə sêy séy izimbî yé, ja á ccel ná mæsa yé gwágúg nyə nywa yí, nyə ádé na nyiŋgə kænd lám zhizhe ísád. ⁵ Bwá du bwéed ŋgwiimbe igwiimbî *tûm gúmá nji ja á ntɔ nda mæcɛɛ má ígwiimbí mæ cí ná. ⁶ Mbɛye mæmpæg nyə á wáduga yé, nyə wá má jálá næ fwo tééd

mwáágulæ mpúmá. ⁷ Faasúg ísâ má ŋgə cí yí, Cwámaba nyə e sá ná wo wámbúlæg byêsh.

⁸ Wo ɔ tádúgá Yésus-Krîst nyə á byêl mpwon buud mæ *Dávid dí, nyə á gwúm yé. Jɔjɔ Kéel má ŋgə bwiing wá ni. ⁹ Mæ ji mímbwug dí nda zhilunŋaané nácé mæ ŋgəla bwiing Milésú mí Zembî myɔŋg. Nji, mæ tæem bæ mímbwug dí, muud cugé næ ŋkul wóólæ Milésú mí Zembî mæŋkəda. ¹⁰ Gwá wá í sá ná mæ ŋgég næ jísow ísâ byêsh, shú ná buud Zembî nyə a féesh wá bwá bííg cug Yésus nyə á zə næ ndí yí, bwá ka bá bæ næ milwané mí ábúle bwelɛ shîn yí. ¹¹ Ciyá ábúgúlág jí ná:

Nkí shénôŋ Yésus shé á yə, shénónŋ má bá námá nyiŋgə cugə.

¹² Shé má ká yím mánnyúul, shénónŋ ka bá jwú.

Shé má ká kílya nyə, a bá námá kílya shé.

¹³ Shé má ká bæ kú sá sâ á cí yí, nywáá bæ námá nji abúgúlág, nácé a cugé næ ŋkul kílya nyáméfwó.

Wo ŋgə sêy mísh má Zembî dí

¹⁴ Báásúlág búúd ísâ íni. Yímbúlíg bwo mísh má Zembî dí ná bwá bág kú du bæ dúlæ bigas íciyá ná ndéé mbigas kə nyɛ ózhuyá. Sâ jɔŋg í akwíindé tɔ sâ, í yida kweemashi búúd bwá gwágulæ wá. ¹⁵ Wáág ŋkúl ná wo dúg nyîn mísh má Zembî dí ná wo má ntɔ mákugulæ, wo ji sóol mæsaal cugé næ sâ shwôn yé, sóol mæsaal ŋgə bwiing bábálé má Zembî mbií í jála yé. ¹⁶ Wo nda du kænd málwə mbeé zhizhe mikaand mí ŋgə lúmbuli næ búgá myáád. Buud bwá du lás mbií mikaand myɔŋg wá bwá bá ŋgə kə nji shwóg-shwóg næ Zembî. ¹⁷ Iciyá byán í bá du də búúd nda fəŋ ŋkwaambé í du də múúd nyúul ná. Imene bá Filét bí mbií búúd wɔŋg. ¹⁸ Bwá ŋgə jaaw buud ná gwúmúshilæ sá ŋgə cí ná Zembî mæ bá gwúmushi búúd yí í á má bwey bæ. Ja bá ŋgə cí ntó yí, bwá

1:13 1.5; 1Tm 1.10 1:14 1Tm 6.20 1:15 4.16 1:16 Onezifôr: 4.19 2:2 1Tm 1.10; 4.14 2:5 4.7-8 2:8 Rom 1.3-4; 1Kr 15.4 2:9 1.8; Ifz 3.1; Flp 1.12-14 2:10 Rom 5.2; Kol 1.24 2:11 Rom 6.8 2:12 Mat 10.32-33; Rom 5.17 2:13 Rom 3.3-4 2:14 1Tm 1.3-7; 6.4; Tit 3.9 2:15 1Tm 1.10 2:16 1Tm 1.4 2:17 Imene: 1Tm 1.20

má shwáda wú óbúbáléd kə koogú, bwá ngə sá ná bóól búúd búgá í shwágúság.

¹⁹ Nji, tɔɔ jí tɔɔ jí, lal-lal lámuga Zembî nyə lâm yí, jáá jí ná námá ná shîm; Zembî nyə á cilə cínɔŋg lámuga jɔɔŋg dî ná: «Cwámba mə mpú búúd bí búúd bé wá», a nyiŋgə námá cilə ná: «Muud yêsh má dɛ kámb Cwámba yé má jəlá nə béégya nə olíŋgî».

²⁰ Njɔw má fwámé múúd í ádé bə nji nə ishúyá bwá á lúlə nə or ŋkí ntâg kwóógú bwá dɛ lúlə *mwaanê nə ndí yí; í dɛ námá bə nə byɔɔŋg ísâ bwá á caag nə ilí yí, nə byɔɔŋg bwá á mɛ nə yagó yí. Bíl bísə byɔɔŋg bwá dɛ balan nə ndí mǎfwála mə gúmá dí yí; bílúgá, bwá dɛ balan nə ndí ja í cúgə fwála gúmá yí. ²¹ Muud mə myáás bów-bôw mínjígúlá mə ámə ngə ci míni yé, nyə é bə shúyá gúmá. Muud wɔɔŋgú nyə é bə ŋkɛŋkɛ múúd, a bə nə mfií shú má Zembî muud njɔw, a bə kwéésha nə búsa nə ŋkul balan nə nyə shú wúl jɔjɔ sóólúgú wêsh.

²² Túbúg íyéesh í ngə bul julə məsás nə mǎncwámá yí; wo yida sɔ ná wo cúgəg cug á tətəlí, cug búgá, cug cɛelí, cug á ná shɛɛ. Binɔŋ buud bwá ngə jɔw Cwámba nə milám fúbán wá, bí cúgəg gwo nə lâm wêsh. ²³ Dugú ban séŋúsálə búúd bwá dɛ séŋusa mákəl kú nə wúmbulé nda mikás yí. Nəcə séŋúsálə mákəl wɔɔŋgú í ábweyé nə dɛ shúgula ózhuyá. ²⁴ Í njúl ná sóol məsáal mə Cwámba nyə ajóláyé nə dɛ bə nə ozhuyá, á jəlá nə yidá bə nə osusa nə muud yêsh, a dɛ mpu jíguli búúd, a dɛ bə nə jilələ lâm. ²⁵ A jəlá nə dɛ sá ná, bɔɔŋg bwá sá nyə oŋkwafad wá, a cwîny bwo ná shɛɛ, a ngə bwánd ná ka Zembî nyə é yə bwo fwála ná bwá céndúg mítédúgá ná ndéé bwá zə mpu óbúbálé, ²⁶ bwá mú nyiŋgə bii fwámé mítédúgá ná ndéé bwá mú cugya wú ŋkwaanŋ mə Njwú məjamb dí kúl nyə á wá bwo mímbwug myéd ná bwá dúg gwág nji nə nyə yí.

3

Bów-bôw ísâ í bá sîy mwów má məzhúgúlá dî

¹ Mpug ná mwów má məzhúgúlá dî, móól mǎfwála mə bá bə ŋkí lal cug. ² Nəcə buud bwá bá bə nə íbí, bwá bul cɛel *mwaanê. Bwá bá bə nə bəgɛwá, bwá dɛ ŋkɛny mǎnyúul, dɛ *lás nə Zembî bwaasálə mpu, sá obyól bán məlwə, nda dɛ lɔ mǎnywa, kú gwɔɔ Zembî. ³ Bwá bá bə nə ŋkád, bwá ábúle dɛ magulə juu búúd, bwá bá dɛ sá íkúdúgú, dɛ sá ísâ nə jwuŋ, dɛ bə nə mǎnyaan, kú cɛel mǎnywa. ⁴ Bwá bá dɛ bə ngwól kusha ngwól, ngwól kusha ngwól, bwá bá bə nda bwá cúgə nə milúu, dɛ jág ŋkɛny mǎnyúul, bwá bá cɛel mǎshweesh má cug ntɔ Zembî. ⁵ Bwá bá dɛ nyín nda buud bwá ngə gwɔɔ Zembî wá, nji bwá nda mpu ŋkúl má Zembî í dɛ cénd búúd yí. Wo ɔ bá dɛ tɔw búúd bɔɔŋg shwóg-shwóg.

⁶ Bóól bɔɔŋg bwá dɛ kyey nə mínjígúlá myánj mínjɔw mínjɔw; budá bwá ngə wáduga nə kúdá lú *misám, íyéesh mimbii mimbii í ngə kə nə bwo cɛ kə nə bwo cɛ wá, bwá dɛ biil mínjígúlá myɔɔŋg dí, nda óshú bwá dɛ biil ŋkwaanŋ dí ná. ⁷ Búsə nji bwá ó dɛ ŋwa mínjígúlá, nda ka bwele mpu óbúbálé. ⁸ Námá nda Zhanés bá Zhambres bwá á lúmbuli nə Moyíz ná, ntó námá wá óyíguli bɔɔŋg bwá ngə lúmbuli nə óbúbálé yé. Mítédúgá mí mú bwo oncúg-nculê mílúúd, jáŋ búgá í á má yə íyíy-yíy. ⁹ Nji, sóólúgú wánj í ábúle bugəban, nəcə buud bêsh bwá é mpu ná bəŋ bwá ngə cugə íwushí dî námá nda íwushí í Zhanés bá Zhambres í á mpúy ná.

Nadagú ni ísâ wó á jíg madí yí

¹⁰ Wɛɛ gwó kóomb dî, wo á bɛ mínjígúlá myám, wo ŋwa kuú njɔond wám, wo mpu íyuug má ngə yígula yí, nə búgá jám, nə cug má ngə cugə kú nə milámusa yí, nə cɛelí jám, nə zény

2:19 Ilj 16.5; Yuá 10.14   2:20 Rom 9.21   2:21 3.17   2:22 1Tm 6.11   2:23 2.16   2:24 1Tm 3.3; Tit 2.7-8   2:25 1Tm 2.4   3:1 1Tm 4.1; 2Pr 3.3; 1Yn 2.18; Yúd 18   3:2 Gal 5.19-21   3:5 Mat 7.15, 21; Rom 2.19-20; Tit 1.16   3:6 Tit 1.11   3:8 MmN 7.11, 22; 8.3, 14; 1Tm 6.4-5   3:10 Rom 16.24; 1Tm 1.5   3:11 Mis 13.50; 14.5; 14.19 jugúla má á jug: Sòm 34.20; 2Kr 11.23-29

má jí nà ndí shú kálə shwóg yí. ¹¹ Wo mpú nda búúd bwé á wáamb mə nə cúwáí ná, wo mpú bímbí jugúlə má á jug Antyósh nə Ikóniyum nə Lístrə yí. Byáyé ífamuga má áshígé jísəw yí? Nji, isâ íni byêsh í á tɛem ηgə wáamb mə, Cwám̄ba nyə á ηgə sá nə mə fáámug. ¹² Mpug ná buud bēsh bwé céél cugə cug í yə Zembî gúmá kwon mə Yésus-Kríst wá bwé bá bwəma nə cúwáí. ¹³ Nji, bəonɔg bí mímbúwúlú wá nə bəonɔg wá məshügá bwé bá yida ηgə jág bul sá məbəw, bwé ηgə yíl bóól búúd zhíd, bwáméfwó bwé ηgə némə yíləw.

¹⁴ Wɛɛ gwó kóómb di, nadagú nə isâ wó á jíg wo magulə nə lám wô yí; wo mpú ntág buud wó á jíg isâ byəonɔg bwédí wá. ¹⁵ Wó bwey mpu Micilyá mí Zembî tééd ná wo njúl mwántombú. Micilyá myəonɔg mí nə ηkul sá nə muud bág nə fag shú cug búúd bwé ηgə bii nə búgúlálə Yésus-Kríst yí. ¹⁶ Zembî wá nyə a lwó buud cilyá wēsh bwé á cilə yí; ntó, cilyá wēsh wúsə nə mfií shú jígúílilə búúd obúbálé, nə bágúlálə íwushí, nə ságúlə yíl búúd íwushí dî, nə jígúílilə búúd cug á tətəlí, ¹⁷ shú ná muud má Zembî bág nə ηkul kwag sá jēsh, sá nda fúfə nyə shú sálə sóólúgú wēsh wí ηkí nywa yí.

4

Timotê bwíngug Jəjə Kéel

¹ Má ηgə lás nə wo mísh má Zembî bá Yésus-Kríst dî. Mə lás nə wo, némə nda *Kríst Yésus mə bá nyinɔgə zə ná, némə nda á bá zə sámb búúd milésú təə mímbimbə təə mikuwó ná, némə nda á bá zə təl íjwúga byé ná. ² Mə lás nə wo ná, cúndég Ciyá má Zembî, báásúlég təə fwála í jəla, təə í ajəláyé; dagú lwó búúd iwushí byán, dagú jum, də cwíny; isâ íni byêsh dí, kú nə milámusa, wo mbíd nji yéesh jígúílilə. ³ Nəcé dúl fwála í bá bə, buud bwé ábúle ná

də cɛel gwág fwámé njígúla. Bwé bá yidá də bɛ íyéesh byán, də sɛɛngya nə oyíguli bwé də jaaw bwo isâ í də lugə bwo málwád yí. ⁴ Bwé ábúle ná də kənd málwə óbúbáléd, bwé bá yida də gwágulə mikaaná. ⁵ Nji wɛɛ dagú cunal iyéesh byô ja jēsh, wo ə jísów micún, wo ə wá nyúúl bwiinɔgúlə Jəjə Lánúđ, sá ísəy byô mbií í jəla yí.

⁶ Mɛɛ mú nda cúdú bwé zə cígə yə Zembî *mətúnuga yé, wəla lú njəond dām í má wóós. ⁷ Mə á má gwána jəjə gwáná, mə má casulə kúlə má á ηgə ju yí, mə a má baagulə búgá. ⁸ Tééd kíkídíga, *túm gúmá í músə mə ηkwəməsá, túm gúmá í lwó ná Zembî má ci ná mə jí tətəlí yí. Cwám̄ba, muud jí sémbye milésú atətəlí yé, nyə wə má bá yə mə yuug jəonɔg jwəw dəonɔgúđ; nyə abúle yə nji mə, a bá némə yə bəonɔg bēsh bwé ηgə cɛel ná a nyinɔgəg zə wá.

Isâ í lám

⁹ Wáág ηkúl ná wo lálug zə kwey mə. ¹⁰ Démas má myaas mə nəcé a jág bul cɛel cug á mwəw mága. Nyə a má kə Tesaloníka, Kresáns má kə Galátia, Titus kə Dalmatí. ¹¹ Nji Lúkas wə sá bí wa yé. Wo ə ηwa Márkus zə nə nyə, nyə é zə kwíind mə ísəyád. ¹² Mə a má kənd Tishik Ifêz. ¹³ Ja wó bá zə yí, wo ə bá zə nə mə káándə yəη má á lúgə Truwás wə Karəpus yí; wo ə bá némə zə nə okálaad, bul bə ná ndéé bəonɔg bí síyá nə ikúúdú í cúdú wá.

¹⁴ Aləguzándrə álúlə mikwambə nyə á bul sá mə məbəw. Cwám̄ba mə bá yə nyə myəna myā misóólúgú myé. ¹⁵ Wo ó də némə káálugə nə nyə, nyə á bul lúmbuli nə kéel dúsú.

¹⁶ Jwów má á tééd kə shwə nyúúl mpáanzə milésú yí, mə a shígé bə nə muud mə kwíind mə, buud bēsh bwé á myaas mə. Zembî kə juu bwo nə bów-bəw sóólúgú wán wəonɔgúđ. ¹⁷ Nji, Cwám̄ba nyə a shí kwíind mə, nyə á ləlushi mə mbií á ná mə á bwiinɔg kéel

3:12 Mat 16.24; Yuá 15.20; Mis 14.22; 1Te 3.3 **3:14** 2.2; 1Tm 1.10 **3:15** Yuá 5.39; Rom 15.4; 1Tm 4.13; 2Pr 1.21 **3:17** 2.21 **4:1** Mis 10.42; 2Kr 5.10; 1Pr 4.5 **4:2** Mis 20.20, 31; Tit 1.13 **4:3** 1Tm 1.10; 4.1 **4:4** 1Tm 1.4 **4:6** Flp 2.17; 2Pr 1.14 **4:7** 1Kr 9.24-25; Flp 3.12-14; 1Tm 1.18 **4:10** Flp 2.21 Démas: Kol 4.14; Flm 24; 1Yn 2.15; Tit 1.4 **4:11** Lúkas: Kol 4.14 Márkus: Kol 4.10 **4:12** Tishik: Kol 4.7-8 **4:13** Mis 20.6 **4:14** Mat 16.27 Aləguzándrə: 1Tm 1.20 **4:16** 1.15 **4:17** Dan 6.21; Sóm 22.22; Mis 1.8; 23.11

dé dêsh, mə sá né ikûl ishús byêsh í gwágúg dwo. Nyə a tí yíl mə mǎjə mə zhwambáŋkwuŋ dí. ¹⁸ Cwám̄ba nyə e bá námə də yíl mə bíl ísâ í mǎbôw byêsh dí, a mú bá sá né mə kǎg nyí Faan dé á gwówúd kú shwúg jús kú bwíim bɔɔgú. A bég nə gúmǎ kandugə á kandugə! Amen.

Mǎbádá

¹⁹ Wo ɔ bédá mə Priska bá Akilas nə njów búúd mə Onezifôr. ²⁰ Erâst nyə a lúg Kərênt, mə a lúgə Trofîm Milêt a ngə bwás. ²¹ Wáág ŋkûl né wo zég ŋkwân nda fwo zə shí. Nə Ibulus nə Púdens nə Línus nə Klodía nə bóól bwááŋg bêsh bwé ngə bédá wo. ²² Cwám̄ba jíg nə *shíshim wô! Zembí kǎ sá bí mpaam.

Kálaad Pwôl nyé á cilä Títus yé Isâ í dúgyá nă kálaad mă Pwôl shú mă Títus yí

Títus nyə á bæ váál krísten á né nyə a shígé bæ kúl Oyúden dî (Gal 2.1-3). Bá Pwôl bwé á shí kyey sámbá, nyə á bul námé sá ñkwambulə mpédúgá Pwôl bânñ nă obúgula wâ Kórênt (2Kr 7.6-16). Ja Pwôl mă zó cilə nyə kálaad éga yí, í á bæ nyə Títus njúl ləom bwé jów ná Kúrêt yí; í á bæ Pwôl má tál ná a ñgég nă fála ñgə kwambulə isâ yâ Dɔ á nññ ñkwamá nyəñg dî (1.5).

Pwôl má bwey lwó shug læ kálaad ná námé mátéédúlé má cilyád (1.1-4). Kálə zə kə shwóg nă lúú áshúshwóógú, a lwó kuú njəənd múúd mă jəla bæ nă ndí shú ná bwé tálúg nyə tówe shwóg á Dɔ yí (1.5-16). Lúú ábèè wúsə məcwûñ á ñgə cwîny Títus shú isâ í dúgá nă ikínda i búúd nyə é bá dɛ bwəma nă ndí Dɔ dí yí: nă icwúcwúúl í búdúm nă icwúcwúúl í búdá (bwó buud bwé jəlá nă cwîny míngwəəl wá), nă məncwámá, nă məlwaá (2.1-15). Lúú álélé í nyiñgə báásulə ókrísten isâ bwé jəlá nă sá yí, nă váál bwé jəlá nă cugə ná shee ñgə kwanz mbéégí mánkəomú yí (3.1-11), ná ndéé, a mú kə shínal kálaad nă məcwûñ nă məbádá (3.12-15).

Olóye ɔ kálaad éga búse nă ñkul læl gwág ná Pwôl nyə añgê nă ci nji isâ í dúgá nă Títus nyəméfwó yí. Isâ á ñgə lás cínəñg yí bíse isâ í dúgyá nă Dɔ dēsh yí: isâ nda váál gúfúgá í jəlá kyey yí, nă kuú njəənd ótówe ɔ shwóg, nă kuú njəənd óbúgula bēsh.

Məbádá

¹ Mə Pwôl, mə jì lwaá má Zembî, *muud lwámá mə Yésus-Kríst ná mə ñkényúg mbag á sálə ná míféeshá mí búúd myé mí bág nă búgá. Mə jì ná mə

sáág ná buud bwé mpúg obúbálé bwé lwó ná muud má kənd lám wə Zembî wá. ² Í bág ntó shú ná bwé ñgég nă bwánd nă búgá ná bwé bá cugə cug á kandugə kandugə. Zembî nyə á bwey kaag buud cug jəəñgú shí nă gwów í nda fwo bæ. Zembî nyə ádé bwele bwiing ijóó. ³ Ja dāñ fwála í á wós yí, nyə a sá ná buud bwé mpúg ñkaagə nyə á kaag nyəñgú. Lāñ wəñg wə Cugye wúsú Zembî nyə á yə mə séy ná mə ñgég nă bwiing yí. ⁴ Mə cilə wo kálaad éga, wo Titus, mwān waamə kósomb á búgá sá bēsh ñgə *búgula yí. Zembî Sósñgú bá Cugye wúsú Yésus-Kríst bwé ó sá wo mpaam, bwé ó sá námé ná wo cugəg nă mətəla.

Titus má jəlá nă táág isâ yâ Zembî Kúrêt

⁵ Ja mə á lúgə wo ná wo jíg nññ Kúrêt yí, í á bæ shú ná wo shínúg táág isâ byēsh, wo tál ócúmbá buud ó *Dɔ mə Zembî míngwəla myēsh dí nda mə á ci ná wo sáág ná. ⁶ Cúmbá muud má jəlá nă bæ múúd ñgə cugə kú nă sá á jumúg yé. A jəlá nă bæ ñgwúm mə mudá ñgwúd. Bwán bé bwé jəlá nă bæ óbúgula, bwé nda bwele bæ nă njagə ná bwé ñgə bæ nă intíwúlí, ñkí ntāg ná bí nă məbún. ⁷ Í ka jì ná tówe shwóg má dɛ fála Dɔ yé bág kú nă sá á jumúg, nəcə a jì tówe shwóg má Zembî. Nyə ajəláyé nă bæ mbií múúd í dɛ téduga ná nyəméfwó jì nă ñkul sá sá jēsh yí, kú bæ mbií múúd í dɛ kuya mpimbə yí, kú bæ ñgule məlwəg, kú bæ múúd icwoomb, a nda dɛ sɔ *mwaanə nă məcíí míshád. ⁸ A bág muud má dɛ mpu ñwa ójón yé, a dúgə cəel isâ í ányunywaá, a dɛ cunal íyéesh byé, a njúl tətəlí muud, a dúgə sɔ nji sá Zembî mə gwág nywa yí, a dɛ mpu jwú nă lám. ⁹ A jəlá nă bæ múúd má wá lám ñjígúla ábúgúlag sá ñgə jígúli yííd. Ntó, nyə é bæ nă ñkul mə bándúlé búúd ná bwé bég fwámé ñjígúla, a lwó búúd ɔ óñkwafad iwushí byāñ.

Bów-bów míñjígúla mí jəlá nă shîn

1:1 muud lwámá: 1Tm 2.7   **1:2** 1Pr 1.3-5; Gal 3.6, 17-18   **1:3** 3.4; fwála í á wós: 1Tm 2.6   **1:4** Titus: 2Kr 2.13; mwān waamə: 1Tm 1.2   **1:5** Mis 14.23   **1:6** 1Tm 3.2-7; 1Pr 5.1-4   **1:9** 2.1; 1Tm 1.10

10 Mə mpú ná zhwoɡ obúgula bí nə məlwê; í bul bæ né ndéé sámbá *Oyúden bwé á magulə Yésus wá. Bwé du sá míkaand kú nə wúmbulé, du shüɡ buud nə myo. 11 Í jii ná wo júwalug bwo mimpu, nəcə bwé ngə təl minjów mí búúd oncindí ná shwuu nə ngələ jüɡuli bwo isâ bí kú jəla yí; bwé ngə jüɡuli isâ byəngə nji shú ná bwé bəg nə myəna bów-bôw zhí jəngəd. 12 Wúl mbyágá á Kərət í á du cündə micúndə yí í á cí nó: «Buud ɔ Kərət básə ja jəsh nji bwiingúlə ijóó, nji gwóó-gwóó mílâm nda onkweny, milalám du təduga nji dæg.» 13 Ciyá nyə á ci jəngə jí búbálé. Né ndéé, nkáándúg nə bwo fwámé nkáándúlə, bwé bəg nə fwámé búgə, 14 bwé nda kənd mílâm mbéé míkanda mí Oyúden dí, bwé nda bə məcəxé má búúd bwé ngə ban obúbálé wá. 15 Buud bí ná fwó-fwó wá, isâ byəsh bí nəmá bwo ná fwó-fwó; nji, shú bəng bí nə nyéé wá, bwé ngə ban ná bwé abúgúláyé wá, kú nə təw sâ jí bwo ná fwó-fwó, fəg nyán nyí nyéé nə nyéé, lâm wán nyéé nə nyéé. 16 Bwé ngə cí ná bwé mpú Zembî, nji isâ bwé ngə sá yí í njúl sâ shús. Bwé cügé á cəelúg, bí nə məbún, bwé cügé nə nkul bwéle sá sâ ányunywaâ.

2

Minjüɡulá shú ócwámbá buud

1 Wəe jaawúg búúd nji sâ í ngə bwəma nə fwámé njüɡulá yí. 2 Cüɡ nə ocwámbá buud ná bwé dúg cunal íyéesh byán, bwé jəlá nə mpíya nə gúmə, cugə cug íkəŋ, bwé jəlá nə bæ nə lal-lal búgə nə məma cəelí, nə fwámé jisów. 3 Cüɡ nə ocwámbá budá ná bwé cügəg námə mbií cug Zembî mə gwág nywa yí, bwé nda du cí búúd iciyá í bəwúlí bwo mílâm yí, bwé nda bæ málwaá má málwəg. Cüɡ nə bwo ná bwé dúg bæ nə jəjə məcwûŋ, 4 shú ná bwé jüɡulíg mingwəol mbií bwé

jəlá nə cəel ógwúm bán nə bwán yí, 5 nə mbií bwé cügəg cug íkəŋ yí, bwé baagulə mányúul nji shú ógwúm bán, kənd mílâm ísəy yá mínjów myánud, bæ nə jə məfúlú yí. Bwé ó jüɡulí ngwəol wəsh mbií á jəlá nə magulə íjwúga í ngwúm yé, shú ná buud bwé nda *lás nə Milású mí Zembî bwaasúlə mpu.

Minjüɡulá shú ngwúinzhá

6 Yáágúg nə mənəwámá ná mə cügəg cug íkəŋ məzhí məsh. 7 Woméfwó tédúg sá ná bwé ngəg yuug mísóólúgú mí ányunywaâ wódí, wo du bæ tətəlí ja wó jüɡulí bwo yí, wo nwa mínjüɡulá myô nə məjilə. 8 Iciyá wó cwééd wódí mpu dí yí í bəg kú nə mədana, í bəg iciyá búúd bwé cügé nə nkul jum wo nə ndí yí. Ntó nyə e sá ná buud bwé ngə lúmbəli nə sə wá bwé bəg kú nə zhí ná bwé mpyaam sə, bwé yidá bæ nə shwôn.

9 Yáágúg nə məlwaa ná mə maguləg íjwúga í ómása bán məzhí məsh, bwé sáag ná ómása bán bwé gwágúg bwo nywa; bwé nda du fadulə iciyá nə ómása bán. 10 Bwé nda du júwo ómása bán isâ; bwé yidag bæ bwo buud ó abúgúlág ija byəsh. Ntó nyə e sá ná, njüɡulá sə ngə jüɡuli shú mə Cugye wúsú Zembî yí, buud bwé ngəg wə nə gúmə.

Zembî nyə a má lwóya mpaam nyé

11 Zembî nyə á má lwóya mpaam nyé í ngə yə muud yəsh cug yí. 12 Mpaam nyəngú í ngə jüɡuli sə ná sə bánug cug á kú bísh Zembî, sə ban íyéesh yá cug ga; ntó sə mú cugə cug íkəŋ wa kala búúd gaád, cug á tətəlí, cug á kəndúlə lâm wə Zembî. 13 Sə má jəlá nə cugə ntó tə sə ngə bwánd jəjə jwəw mə Cwáməba nə búgə yí. Nəcə jwəw dəngə, Zembî wúsú ánúní, Cugye wúsú Yésus-Kríst mə bá lwóya mílwané myé. 14 Nyə a yána nyəméfwó shú dúsú, zə yíl sə mányámá mə cug sá á ngə cugə kú bísh

1:10 3.9-11; 1Tm 1.3-7 1:10 1Tm 1.6 1:11 1Tm 6.5; 2Tm 3.6 1:13 2Tm 4.2 1:14 3.9; 1Tm 1.14 1:15 1Tm 1.5; Mat 15.11; Rom 14.14, 20 1:16 2Tm 3.5; 1Yn 2.4 2:1 Ifz 5.21-6.9; 2:1 1Tm 1.10 2:2 1Kr 13.13 2:3 1Tm 3.11; 1Pr 3.1-5 2:5 Ifz 5.22-24 2:6 1Yn 2.14 2:7 1Tm 4.12; Flp 3.17 2:8 1Pr 2.15 2:9 1Tm 6.1-2 2:10 3.4 2:12 Ifz 1.4; 1Yn 2.16 2:13 1Kr 1.7; 1Te 1.10 2:14 3.14; MmN 19.5; Eze 11.20; Gal 1.4; Ifz 2.10; 1Tm 2.6; Heb 13.12; 1Pr 2.9; 1Yn 3.16

mácεε yíid, zə fúb ηkúmba kúl búúd, kúl búúd í é ɗa bə ηkwəmusá ja jêsh ná í sá jəjə mísóólúgú yí.

¹⁵ Sâ wó jəlá nə jaaw búúd wáni. ɗugú cwíny búúd, ɗa ηkáánd nə bwo nə mpəl gwô jêsh. Muud nda mpyêny wo.

3

Okrîsten cug ágúgwáan jáη

¹ Báásúlág óbúgula bêsh ná bwá nda ɗa sá lal lúu nə micí nə otówe ɔ shwóg, bwá máguləg ijwúga byáη, bwá ɗa bə ηkwəmusá ná bwá sá sâ jêsh jí ηkí nywa yí. ² Bwá nda mpyaam múúd, bwá ɗug sásulə ózhuyâ, ɗa bə nə yéesh ηkwambulə, ɗa bul cugə nə muud yêsh ná sheε. ³ Shé mpúgá ná shé á fwo námá ɗa bə kú nə fug, ηjɪ mɪngáádə, ηgə bɛ bów-bôw mázhíí, iwímbúg nə yéesh zhwiimbyálə nə cug mimbií mimbií í á bii shé mikwám; shé á bə nə gwólə mílám, nə iwímbúg, nda bə sá múúd jí nə ηkul cɛel yí, shé á ηgə mpiiya shémé nə shémé. ⁴ Njɪ, ja Cugye wúsú Zembî nyə a má lwóya jə lâm jé nə cɛel jí á ηgə cɛel buud bêsh yí, ⁵ nyə á cug sâ, kú bə nəcɛ sá sálə mísóólúgú myâ tátəlí, njɪ nəcɛ nyə á gwág sá cey lámúd. Nyə á cug sá nə ηgusa nyə á gusa sá yí, nə séy Nkɛηkɛ Shíshim nyə á sêy yí. Nəcɛ ηgusa í á sá ná sá byélúg byélé ágúgwáan, Nkɛηkɛ Shíshim nyə á yə sá cug ágúgwáan. ⁶ Zembî nyə á shwu sá Shíshim yé wəɔηg nyúúlúd məηkund məηkund kwonη má Cugye wúsú Yésus-Krîst. ⁷ Nyə a sá ntó shú ná sá bág bii cug á kandugə kandugə sá ηgə bwánd nə búgə ná sá má bá bii yí, nəcɛ a má ci mpáam nyé dí ná sá mú otátəlí ɔ búúd.

Məcwûη

⁸ Ciyá ni jí abúgúlág. Mó ka jii ná wo lásúg gwo nə inkáη, buud bwá ηgə *búgula Zembî wá bwá mpúg shimal sálə jəjə mísóólúgú. Ntó jɪ jə sâ, í njúl

nə mfíí shú búúd bêsh. ⁹ Njɪ, wo ɔ ɗa kwanz mbɛé sɛηúsálə mákəl, nə lólə mábyél ná lə lə lə kú nə məshíné*, nə ozhuyâ, nə ícigá-cígə buud bwá ɗa ηgə ci shú məcεε má Moyíz yí. Isâ íni byêsh í cúgə nə mfíí, bísa ocwúd. ¹⁰ Muud mə sá mbéégí mánkəomú yé, wo ɔ ηkáánd nə nyə ja áshúshwóógú, wo ηkáánd ja ábɛé; ηkí a ká shwóg íí, bí béégya sámbá nə nyə. ¹¹ Mpug ná mbií múúd wəɔηg má ηwa bów-bôw zhíí, sálə á ηgə sá *mísám ni, a ηgə gwílya nyəmɛfwó.

Məbáda

¹² Mə bá ntɪ wo Artémas, gúl ja Tishik. Wó ká bá ɗug ηgwól á bwo mə wós nûη, wo ɔ bá læl zə kwey mə Nikopolis, nəcɛ cínəηg wə má má cɛɛlə ná mə ká cínɔgali ηkwán yé. ¹³ Wo ɔ sɔ ná sá í bág kú fúfə lwóya bwá jów ná Zénas yé, bá Apolos njənd bwá é sá yíid. ¹⁴ Í jii námá ná omínyəηá bású bwá jígúg dúlə shimal sá jəjə mísóólúgú, ɗa ju mikúlə mí wós məshígá myá shú ná bwá bág kú fúfə mpúmá. ¹⁵ Buud bêsh sánəη básə wa wá bwá ηgə bádá wo. Wo ɔ bádá óshwá bású sánəη sá bí nə búgə ηgwúd wá.

Zembî ká sá bí bêsh mpaam.

3:1 Rom 13.1-7; 1Pr 1.13-17 **3:3** 1Kr 6.11; Ifz 5.8 **3:4** 1.3; 2.10-11; 1Tm 1.1; 2.3; 4.10; Tit 3.6

3:5 Yuá 3.5; Rom 6.4; Ifz 2.8-9; 5.26; 2Tm 1.9; 1Pr 1.3 **3:6** Rom 8.9-16; 1Kr 6.11; Gal 5.25; Cugye: 2.13; Flp 3.20; 2Tm 1.10; Tit 3.4; 2Pr 1.11; 1Yn 4.14 **3:7** Rom 3.24 **3:9** 1.10-16 **3:9** 1.14; 1Tm 1.4

* **3:9** Oyúden bwá á ɗa baagulə məbyél mán micilyá, ɗa lɔ micilyá myəɔηg mísəən, sá jəɔηg wá Pwól ηgə ban na yí. **3:10** Mat 18.15-17 **3:12** Tishik: Kol 4.7-8 **3:13** Apolos: 1Kr 1.12 **3:14** 2.14; 2Kr 8.8-9; Gal 5.22; Ifz 4.28; Kol 1.10

Kálaad Pwôl nyé á cilä Fulmôñ yé Isâ í dúgyá nă kálaad mă Pwôl shú mă Fulmôñ yí

Fulmôñ nyə á bæ fwámé múúd, nyə á ka cénd kuú njəond búgula Yésus, je bæ Dɔ́ á Kolósia dî. Nyə á bæ shwá mə Pwôl (v. 1). Lwaá dé Onezîm í á ka túb nyə, ka kə bwəma nə Pwôl, Pwôl nyə njúl mímbwug dî. Onezîm nyə á ka námá zə bæ krîsten. Pwôl mú ka zə ñwa cígúlá ná a nyíng kənd nyə wá mása yé, a ka cilä mása wəñg kálaad éga, ná a lógúg Onezîm.

Pwôl mə tééd fwo báda Fulmôñ nə buud bə́nəñ bwé ñgə jí wá (1-3), a mú yə Zembî akíba nə búgə nə zény Fulmôñ jí nə ndí yí (4-7). Ná ndéé, a mú ka jaaw sâ á ñgə jí ná Fulmôñ sáág lwaá dé Onezîm yí (8-22). Mábáda má məshíné dî, Pwôl ñgə cwééd zhwog buud á ñgə námá nə cwééd kálaad á Kolósia dî wá, jí nə ñkul bæ ná Onezîm wá nyə á kə nə okálaad obá bəsh, nə nyəñg á Kolósia, nə yé mə Fulmôñ.

Ja wó lɔ́ kálaad mə Fulmôñ yí, wo dúg ná Pwôl nyə á mpu ñwa shwá yé Fulmôñ nə mətag: kú yímbúli nyə nə tə sâ, kú yə nyə ñkúmba wáda, a ñgə mpu ná Fulmôñ jí nə ñkul ban sâ á ñgə cí nyə yí. Pwôl mə lwó ná, ccelí Krîst nyə á ccel sá yí, í ñgə fəen sá məñkenya ñgə kwambəle wəñgə mpádúgá sá buud.

Mábáda

¹ Mə Pwôl wá mə cíl kálaad éga, mə muud jí mímbwug dî nəcé ñgə́lə sêy nə *Krîst Yésus yé. Sá mwááñg Timotê sá ñgə cilə wo, abábə wúsú Fulmôñ, wo muud ñgə námá báduga nə sá ñgə́lə sêy nə Yésus yé. ² Sá mə cilə námá mwááñg-shilə wúsú Afiya,

nə Arship muud gwoonɔg wúsú ñgə́lə lúmbəli dəəmb. Sá mə cilə námá *Dɔ́ lú óbúgula í də sɛɛɔgya Fulmôñ dî ñjów yí. ³ Sónɔgú wúsú Zembî bá Cwámba Yésus-Krîst bwé ó sá bí mpaam, bwé ó sá námá nə bí cúgəg nə shɛɛ.

Fulmôñ nyə á bæ nə fwámé ccelí nə fwámé búgə

⁴ Mə də yə Zembî waamá akíba ja jəsh mə tádúgá wo mádí májəgula dî yí. ⁵ Mə də yə Zembî akíba ntó nəcé mə gwág nə wo ñgə kə shwóg nə búgúlálə Cwámba Yésus, wo ñgə námá lwó ná wó ccel búúd bəsh Zembî nyə a mə féesh wá. ⁶ Mə ñgə jəgula nə Zembî nə búgə í ñgə sɛɛɔg shwá yí í wúmég, wo mpúg bímbí lú mánywa *Krîst mə sá sá má. ⁷ Mwaanɔg, mə ámə bul bæ nə məshusəg, nyúul bul bæ mə nə ñkul nə dúgúlə nda ccelí gwô í mə ləushi okrîsten mənyúul ná.

Fulmôñ nyíngəg ñwa Onezîm

⁸ Ná ndéé, mə jí nə zhí kwoñ mə *Krîst dî ná mə yímbúlig wo ná wo sáág gúl sá. ⁹ Nji, tɛɛm bæ ntó, mə yida téég wo məbwə nəcé ccelí Zembî ñgə yə sá yí, mə Pwôl, cwúcwúul múúd í, mə njúl nyíngə bæ mímbwug dî ja gaád nəcé mə ñgə́lə sêy nə Krîst Yésus. ¹⁰ Mə téég wo məbwə shú mə Onezîm. A músə mwán mə ámə byá cəg krîsten dî mə njúl wa mímbwug dî yé. ¹¹ Nyə a shígé fwo də bæ wo nə mfíí ja bíná bí á fwo də cəgə yí; jaá ga dî, a músə shwá bəsh nə mfíí.

¹² Mə nyíngə nyə ná a nyíngəg zə wódí, a ñgə zə tən nda gúl kúl nyúul jam. ¹³ Mə ámə nywá yidá jí ná a jíg wa mádí koogú té mə jí mímbwug dî nəcé Jɔ́ɔ́ Kéel yí, a ñgəg nə sêy nə mə jilá gwô dî. ¹⁴ Nji, mə shígé ccel ná mə sá gúl sá shwá nda fwo bæ cún; mə acéélé ná wo sáág mənywa yímbúlid, í jí ná wo sáág nə jɔ́ɔ́ lám. ¹⁵ Jí nə ñkul bæ ná Onezîm nyə a béegya nə wo bábaalé fwála shú ná wo nyíngəg lóg nyə kandugə kandugə. ¹⁶ Nyə

ányingəyé ná bæ wo lwaá, nyə é ntə lwaá, nyə é bæ wo *mínyəŋə wó búl cɛɛl yé. A má bæ mə abábə, nyə é nyiŋə bul bæ shú dwô dî; nəcɛ, a ji fwo bæ múúd woó, a má nyiŋə bæ krístɛn nda wo.

¹⁷ Gwá wə má cɛ́ɛl ci ná, ŋkí wo mpú ná mə ji wo shwá, ŋwaág Onezîm nda wó jí nə ŋkul ŋwa mə nó. ¹⁸ Ŋkí nyə á byaagulə nə wo, ŋkí ntâg ná a ji nə wo mpwá́lá, lóg ná mə wə mbíd wo nywo.

¹⁹ Mə Pwôl mə ŋgə cilə nə mbwé wâm ná mə bá jéna wo mpwá́lá nyəŋg; mə abúlé cɛɛl nyiŋə jaaw wo ná cəg gwô ji námə wo mpwá́lá wó mbíd mə yí.

²⁰ Né ndɛɛ mwaanɔg, ság mə kwíindyá mə ŋgə jí wo ni jínə má Cwám̄ba dî; námə nda shwá bí ókrístɛn ná, səlɔg mə lám shí.

²¹ Mə ŋgə cilə wo kálaad éga mə njúl nə búgə ná wo é sá sâ má ŋgə jíi ná wo sáág yí; mə mpú ná wo é sá mə isâ cə jíni. ²² Má jíi námə ná wo kwámbuləg mə bwágə, mə ŋgə dúg ná shé wál bá zə nyiŋə dúgyá, məjəgula mún mə ŋgə gwííg.

Məbáda

²³ Ipafras muud sá jí mímbwug dí nəcɛ ŋgələ sêy nə *Kríst Yésus yé ŋgə báda wo. ²⁴ Buud ó gwoonɔg ísɛy bâm Márkus, nə Aristárug, nə Démas, nə Lúkas bwé ŋgə námə báda wo. ²⁵ Mpaam mə Cwám̄ba Yésus-Kríst í jíg bídí.

Kálaad bwé á cilə Wəheburê yé Isâ í dúgyá nə kálaad Wəheburê yí

Muud yêsh mə mpú shimal lə kálaad éga yé nyə e téduga nə í cúgə kálaad, í yidá bæ bwiingúlə míláj mí Zembî. Mátéédulé mäsə, kú nə muud mə cilə yé, kú nə muud bwé cilə yé. Nji məbádá mäsə ímpánzə yâ məshíné má lúu 13 wé má sá nə muud mpúg nə jísə kálaad nə bwé á kənd buud.

Muud nyə á cilə yé ngə bándulə okristen nə bwé kú nyiŋgə kənd mítédúgá Mácçé má Moyíz dî. A ka ngə lwó bwo nə cug mə Kríst nə iséy byé í ntə sâ jêsh búúd básə nə ŋkul téduga nə í də cug búúd yí.

Kálaad mə bwey na námə lwó mátééduléđ nə Zembî nyə a lwóya sâ á jísə yí wé Yésus-Kríst (1.1-3). Kálaad éga ji nə fwámé məma máŋkəw məlól:

- (1) Kríst mə jág bul ntə sâ jêsh (1.4–10.18).
- (2) Olóye bwé nádag búgád (10.19–12.11).
- (3) Baalé mácwûŋ nə íbwádán (12.12–13.25).

Zembî ngə lésha nə buud nə zhií a Mwân yé

¹ Yág í, Zembî nyə á də lás nə odá ija ija, mimbii mimbii nə zhií á *buud ə mícúndə bé. ² Nə ndéé, mwów má məzhúgúlá mága dî, a má lás nə shé nə zhií a Mwân yé. Mwân yé wəŋg wé nyə á balan nə ndí sálə shí nə gwów yé; nyə a má təl nyə nə a bág lúg nə isâ byêsh. ³ A ji njəs í ngə zhu mílwané mí Zembî dí yí, a ji zhigím mbççla má Zembî, a ngə shúgal isâ byêsh nə ciyá jé álal-ŋkul, isâ byêsh yâ shí nə gwów. Ja nyə á shîn fúb buud, yíl bwo *misám yí, nyə á kə ji gwów, mbwê mənchwúm má Zembî á ŋkul nyêsh dî.

Mwân mə Zembî mə ntə wéŋgales

⁴ A ntə *wéŋgales, jínə Zembî nyə á gwiid nyə yí ntə jínə dán. ⁵ Mpugá nə Zembî nyə abwélé ci nə ngwól *éŋgales ná: «Wo ji Mwân waamə, mə mə byá wo múús». Nda námə nyiŋgə ci ná: «Mə é bæ nyə sóŋgá, a bæ mə mwân». ⁶ Nji, ja Zembî mə nyiŋgə zə jil Mwân yé a cúmbá shí ga dí yí, nyə ná:

Wéŋgales ó Zembî bēsh
bwé kúdúg məmpwoombú
mándəlúd yə nyə gúmá.

⁷ Nyə á ci shú wéŋgales ná:

A də sá nə wéŋgales bé bwé bág nda
fufə,
a sá nə osól ə mäsáal bé bwé bág nda
ngwiile kuda.

⁸ Nji nyə á ci shú má Mwân yé ná:

Yé Zembî, ijwúga byô í bá ji kú nə
zhúgá.

Otútəlí wé bwé ngə lwó nə wo ngə jwú
nə faan dwô.

⁹ Wo á cəel otútəlí, wo mpíi fúlú a kú
bísh mácçç;

sâ jəŋg wé jí ná, yé Zembî,

Zembî woó nyə a gwáágulə wo
məwúdə má məshusəg;

ntó ji ná nyə á yə wo cé í ntə búúd ə
gwoŋg bwô yí.

¹⁰ Zembî nyə á ci námə ná:

Yé Cwáməba, mátéédulé dî, wo wé wo á
fwə shí,

wo a sá námə jonə nə məbwé mwô.

¹¹ Isâ byəŋg byêsh í bá shîn,

nji wəe njul kú nə zhúgá;

byêsh í bá bæ íbwoodú nda mikáándá,

¹² wo bá báág byo nda bwé də báág
jud ná.

Haaw. Í bá shîn cənd nda káándá.

Nji wəe wo njúl nji mbií ngwúd,

mimbú myô kú bwele shîn.

¹³ Zembî nyə abwélé námə ci nə ngwól
éŋgales ná:

Jig shí wa mádí mbwê mənchwúm

kə wós ja mə é culashi mízhízhíŋ myô,

mí bæ wo sâ wó də təl mákuú yí!

¹⁴ Wéŋgales bəŋ ná wé ozá? Nğáá
bēsh básə mishíshim mí ngə sēy nə

1:2 Mwân: 5.8 sála: Yuá 1.2; Kol 1.16; Heb 11.3

Ifz 1.21; Flp 2.9

1:5 Sôm 2.7; 2Sa 7.14; Mat 3.17; Mis 13.33; Heb 5.5

1:3 2Kr 4.4; Kol 1.15 mbwê mənchwúm: 8.1

1:4

Sôm 104.4 **1:8** Sôm 45.7-8 **1:10** Sôm 102.26-28 **1:13** 8.1; Sôm 110.1

1:6 Sôm 89.28; 97.7 **1:7**

1:14 Sôm 34.8; 91.11

Zembî, Zembî ka du kənd bwo ná bwé kóg ngə kwínd buud bwé bá ŋwa cug t̄n̄ ilúgí Zembî mə bá yə sá yí?

2

Zembî má cug shé

¹ Nda jí ntó ná, í bul j̄i ná shé mpúg wá mílúú sâ bwé á jaaw shé yíid, ŋkwan̄gá sá á bá kwab zhíí. ² Shé mpúgá ná kéel *wə́ngəles bwé á zə nə ndí yág yí, í á bə álal-ŋkul; muud yêsh nyə á caam məcɛɛ, nda bish dwo yé, nyə a shí bwəma nə intúgálí í á jəla yí. ³ Nda jí ntó ná, shé má ká bə kú bish shísha məma cug bwé ngə jaaw shé yí, shé nda bá bwelɛ faam. Cwám̄ba nyəméfwó wə nyə a tééd jaawúlə lán̄ á cug jəɔŋḡu, buud bwé á gwág nə nyə wá bwé mú zə báásulə shé wə. ⁴ Shú lwólə námá ná kéel dɔɔŋg dúsə fwámé kéel, Zembî nyəméfwó nyə a wéeshuli isâ í ntɔ buud ŋkul yí, nə *isâ í mímbúgú nə *məshimbá mimbii. A mú námá yə bwo idáás Shíshim má du dáás búúd yí, nda nyə á cɛel ná.

Yésus, Mwân má Zembî nyə á zə bə muud

⁵ Haaw. Kala búúd sá ngə ci ná í bá bə yí, wə́ngəles dí bwé bá jwú nə gwo, Zembî nyə a shígé sá nə í bág bə ntó. ⁶ Í yidá bə cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Yé Zembî, wo ngə téduga muud nəcé a j̄i jí?

Wo ngə kweemb kukwumuga múúd nəcé í bálə jí?

⁷ Wo má səl nyə shí fúfwála, cɔ́ wə́ngəles.

Ná ndéé, wo má sá ná a ŋkə́nəwag, a bág nə gúmá nda cí.

⁸ Wo má wá isâ byêsh mán̄yámá má múúd dí.

Haaw. Sálə Zembî má sá ná a jwúg nə isâ byêsh yí, tɔɔ sâ ngwúd nə ngwúd í alúgé. Nj̄i, shé cugé nə ŋkul fwo dúg ja gaád ná a ngə jwú nə isâ byêsh.

⁹ Nj̄i, sâ shé mú ngə dúg yí jí ná, Yésus muud Zembî nyə á səl shí fúfwála cɔ́ wə́ngəles yé, a mú ngə ŋkə́nəwə, a njúl nə gúmá nda cí, nəcé nyə á jug ná ndéé a yə. Nyə á zə cé buud bêsh, lwóyálə mpaam Zembî nyə á baam nə bwo yí.

¹⁰ Zembî wə nyə a té isâ byêsh, nyə wə ngə sá ná byêsh í ngóg nə kyey mpwogé, nyə námá wə nyə á j̄i ná ncúlyá zhwog bwân bə bwé ŋkə́nəwag məŋkə́nəwə mé. Í á ka jəla ná a sáág ná micúŋ mí bííg Yésus muud nyə á juw zhíí ná bwán ó Zembî bwé bííg cug yé, micúŋ myɔɔŋg mí mú məel sá ná Zembî jílug nyə jiya í á jəla nə nyə yí. ¹¹ Ntó, nə Yésus muud ngə sá ná buud bwé bág m̄iŋkə́ŋkə́ mí búúd yé, nə buud á ngə sá ntó wá, bêsh básə nə shug ngwúd. Gwə wə á jí kú gwág shwôn jówúlə bwo ná omínyəŋ̄u bə yí.

¹² Ntó wə á cí ná:

Mə bá du bwiing omínyəŋ̄u bām bímbí lú múúd wo jí yí,

mə sɛy wo isusa í gúmá ja bwé sééŋgyá ná bwé gúmal wo yí.

¹³ A nyiŋgə námá cí ná:

Mɛɛ jām júgáwé jêsh í bá bə nyádí.

Nyə námá ná: «Mə wə éga, nə bwân Zembî nyə á yə mə wá». ¹⁴ Nda jí ná bwân á ngə cí óni básə nə mishwun nə məc̄ií ná, Yésus nyə á ŋwa námá nyúul muud, a bə nə mishwun nə məc̄ií shú ná a yág, shwiy dé mú culashi ŋkúl mə Njwû məjamb, nyɛ muud nyə á ngə kyey nə shwiy yé. ¹⁵ Nyə á yə ntó shú ná a yíl búúd bêsh mán̄yámád, nəcé bwé á ngə cugə ŋkúmba cug nj̄i ngələ fúndə shwiy, cug mán̄yámá. ¹⁶ Í má mpu nyín ná Yésus nyə a shígé zə kwiid wə́ngəles; nyə á yida zə kwiid mpwɔŋ buud má *Abərahám. ¹⁷ Sá jəɔŋg wə í á sá ná a céndúg bə nda omínyəŋ̄u bə məzhíí mēsh, shú ná a bág bwo fwámé Ajəláci á ofada mə gwág bwo cɛy lámúd yé, á sá ísɛy váál

2:1 6.4-6   **2:2** Mis 7.38, 53; Gal 3.19   **2:3** 10.29; 12.25   **2:4** Yuá 2.11; Mis 2.22; 1Kr 12.4-11; 2Kr 12.12   **2:6** Sôm 8.5-7   **2:8** 1Kr 15.27   **2:9** Flp 2.8-9   **2:10** 1Kr 8.6; 12.2; Mis 3.15   **2:11** Mat 25.40; 12.50; Yuá 20.17   **2:12** Sôm 22.23   **2:13** Iza 8.17-18   **2:14** 2.17; Yuá 1.14 Njwû məjamb: Yuá 8.44; 12.31; 1Yn 3.8; Mbá 12.10   **2:15** Rom 8.21   **2:16** Iza 41.8-9   **2:17** 4.14; 5.2; Flp 2.7; 1Yn 2.2   **2:18** 4.15; Mat 4.1-11

Zembî mə céel yí. A ji Ajəláci á ofada ná a sáág *mátúnuga, yíl búúd *misám myáj. ¹⁸ Yésus ji nə ŋkul kwínd búúd mábwəbúlán mə ŋgə fwágusə məkuú shí wá, nəcé nyəmэфwó nyə á fwo námá bwəma nə məbwəbúlán, nyə á jug.

3

Yésus-Kríst mə ntə Moyîz

¹ Ná ndeé yé míŋkəŋkə mí ómínyəŋə bām, bí buud Zembî nyə a mə námá jəw ná bi bág ŋwa ŋkəw cəg á gwówád wá, kəndugá mitádúgá wə Yésus. Nyə wə sə ŋgə magulə tām buud ná a jí *muud lwámá mə Zembî, a njúl Ajəláci á ofada yé. ² Nyə á sá iséy byé váál í á kwaga mísh mə múúd nyə á ntí nyə yí, námá nda Moyîz nyə á kyey nə njów búúd mə Zembî wəsh váál í á kwaga yí ná. ³ Mpugá nə Zembî nyə a dúg nə Yésus mə jalá nə bul ŋwa gúmá ntə Moyîz, námá nda múúd mə lwə njów mə də ŋwa gúmá ntə njów wámэфwó ná. ⁴ Bi mə mpú ná njów wəsh í də bə nə muud nyə ámə lwə yé; nji, Zembî wə mə də lwə isá byəsh. ⁵ Moyîz nyə á kyey nə njów búúd mə Zembî wəsh váál í á kwaga yí. Nyə, nyə á bə sóol məsáal, ŋgələ lwó ná sá Zembî mə bá jaaw búúd yí í bá bə bábálé. ⁶ Kríst ŋgə sá iséy byé váál í kwága yí. Nywá ji Mwān á njów mə Zembî. Njów mə Zembî wəŋgə wə shé, ŋkí shé mə kə nə ŋkáj shwóg, kə námá shwóg nə ŋgələ bə nə milúú ná sáj nəcé sə ŋgə bwánd nyə nə búgá.

Zembî mə də yə búúd bí nə búgá wá wogá

⁷ Gwə wə ŋkəŋkə Shíshim ŋgə ci yí, nó:
Ŋkí bi mə gwág kál dé múús íí,
⁸ kúgá sá nún
nda ja búúd bwə á sá miŋgáádé yí.
Jwəw dəŋgú, buud bwə á kə nə məkugulu
wə Zembî nún shí a shwéeshá dî.

⁹ Osóŋgú bún bwə á shweenzh mə cínəŋg
ná bwə dúg sá mə é sá yí.

Bwə á shweenzh mə, í njúl ná bwə á shí dúg

isá mə á sá bwo ¹⁰ tən mimbú məwúm mənə yí.

Nda bwə á də she ná bwə dúg sá mə é sá yí ná,

mə á nyada nə kala búúd jəŋgú,
mə mú ci ná: «Básə ja jəsh nji dúlə wush;

bwə afwóyé mpu zhí mə ŋgə lwó bwo yí».

¹¹ Mə mú ka kəen nə mpimbə ná:

«Bwə ábúle bwelə kumə kúl mə á kwəməsa bwo wogá yí».

¹² Bwaəŋg, bi ó bey ná ŋgwól múúd gwoəŋg wən bág nə bów-bəw lâm, lâm á kú nə búgá nə ndeé a mú yid kwəŋ nə Zembî á kuwô. ¹³ Yidagá də sá ná, jwəw dəsh búúd bí nə ŋkul jəw ná «múús» yí, ŋgwól cwíny ŋgwól, ŋgwól cwíny ŋgwól. Dugá sá ntó shú ná *sám í nda bá shíig tə muud á bídí gwoəŋg ná ndeé nyəŋ mú bə nə nún. ¹⁴ Nəcé shé músə *Kríst buud ó gwoəŋg bə, ŋkí shé mə bii búgá məbwə mábá kə wós məshínéd, námá nda shé á téd mətédúléd ná. ¹⁵ Shé kúgá wusa ná jisə cilyá Kálad Zembî dí ná:

Ŋkí bi mə gwág kál dé múús íí,
kúgá sá nún

nda ja búúd bwə á sá miŋgáádé yí.

¹⁶ Ozə bəŋ bwə á gwág kəl mə Zembî ná ndeé bwə mú sá miŋgáádé wá? Nğáá í á bə buud bəsh Moyîz nyə a wú nə ndí Iğipten wá? ¹⁷ Ozə Zembî nyə á nyada nə ndí tən mimbú məwúm mənə wá? Nğáá í á bə buud bwə á səm nə ndeé mimbimbə myəŋ mí mú ŋgə mpúnğuli shí a shwéeshád wá? ¹⁸ Ozə nyə á kəen ná bwə ábúle bwelə kumə kúl nyə á kwəməsa bwo wogá yí? Nğáá í á bə buud bwə á sá nyə miŋgáádé wá? ¹⁹ Haaw! Shé mə dúg na ná bwə á shígé kumə kúl Zembî nyə

á kwəməsa bwo wogá yí nəc é jí? Nəc é bwə á ban ná bwə abúgúláyé.

4

Shé á jáláyé nə shúb wogá má Zembî

¹ Zembî nyə á bwey kaag ná a bá sá ná buud bwə yówəlag; ŋkaagə nyɔɔŋ nyí ná. Bì ó ka bey ná ŋgwól múúd á gwoɔŋg jín bág shúb wogá jɔɔŋg. ² Shé á shí námə gwág kéel má Zembî nda bwo. Nji, wəŋ gwágúlə bwə á gwág yí í á shígé kwíind bwo tɔɔ sá, nəc é bwə á shígé *búgula sá bwə á gwág yí. ³ Shé báá obúgula shé mú ŋgə yówəla, kú bə bwo, nəc é nyə á ci shú dájúud ná:

Mə mú ka keen nə mpimbə ná:

«Bwə ábúle bwəle kumə kúl mə á kwəməsa bwo wogá yí».

Zembî nyə á ci ntó í njúl ná, ja nyə á fwɔ shí nə gwów yí, nyə á shí shínal ísəy byé byêsh. ⁴ Shú sá í dúgyá nə jwôw á zəŋgbá yí, sá mə mpú ná Zembî nyə á ci gúl kúkúlúud nyédí kálaad dí ná: «Zembî nyə á ka yówəla nə ísəy byé byêsh jwôw á zəŋgbá». ⁵ Gwə námə wə á cí wa jíga kúkúlúud ná: «Mə abúle bwəle sá ná bwə yówəlag». ⁶ Ntó jí ná cígulá í bwey bə ná Zembî mə bá sá ná bóól búúd bwə yówəlag. Nji, buud bwə á tééd gwág kéel wá, bwə á shígé yówəla, nəc é məlwə. ⁷ Nda jí ntó ná, Zembî mə təl dúl jwôw búúd bwə é ci ná «múús» yí. Nyə á zə təl jwôw dɔɔŋgú mimbú mí má bwey bul cɔ́ té wulə fwála mə Moyíz; nyə á ka ci mpu mə *Dávid dí nda nyə á mə fwo ci ná, ná: «ŋkí bɪ mə gwág kəl dé múús íí, kúgá sá núŋ».

⁸ Í á mbəm bə ná Yeshuwa nyə a sá ná kúl búúd í yówəlag ja bwə á shín nyí shí á cɔ́lá yí, Zembî nyə a shígé nywá nyiŋgə ci ná dúl jwów lú wogá dúsə. ⁹ Ntó mə lwó ná gúlágá wogá jísə ná shú búúd ó Zembî, í njúl nda fwámé wogá Zembî nyə á woga jwôw lú zəŋgbá yí. ¹⁰ Nəc é, muud Zembî mə sá ná a yówəlag yé, nyə é yówəla nə

ísəy byé byêsh námə nda Zembî nyə á yówəla nə byé ná. ¹¹ Nda jí ntó ná, shé wágá məŋkul ná shé bág yówəla nda Zembî nyə á kaag ná; shé wágá məŋkul shú ná muud nda bá shúb nəc é sálə mbii məlwə bwə á sá má.

¹² Mpugá ná Milású mí Zembî mísə mikuwó, mí njúl mí aŋkál-ŋkálú. Mí də bəwəli ntɔ́ kafwəle jêsh bwə də jow íkóómb íbá yí. Mí də nyíi múúd nyúúlúud kə kumə kúl mí béeég *jím bá *shíshim yí; mí də béeég məbwoɔ́ mə nyúúl nə óshú ó íyasád. Milású mí Zembî wə mí də lwó ŋkí mitédúgá nə iyuug yá lám, bísə ŋkí bôw, ŋkí bísə ŋkí nywa. ¹³ Kú ntəg nə tɔɔ sá Zembî nyə á té yí jí nə ŋkul shwaaw Zembî. Isá byêsh bísə oshushwáás, ompajáá nyédí míshúud, nyə muud mə bá sá sə shitəg yé.

Yésus jí wúsú Ajəláci á ofada

¹⁴ Shé mú nə wúsú shísha Ajəláci á ofada nyə á lína jon lə gwów yé*, nyə wə Yésus, Mwān mə Zembî. Nda jí ntó ná, shé kágá nə búgə jísú shwóg, kú bwəle tag. ¹⁵ Nəc é, Ajəláci á ofada shé mú nə ndí yé, cúgə nyɔɔŋg jí nda gwág shé cey lámúud nə tag dúsú yé. A yidá bə nyɔɔŋg jí ná nyə á bwəma nə məbwəbúlán məzhií mēsh nda shé, nji a nda sá *sám yé. ¹⁶ Ntó, shé shíshúgá Zembî kúnə-kúnə kú fúndə. Shé shíshúgá nyédí caaŋgád kúl á ŋgə lwóya mpaam yí, a gwágúg shé cey lámúud a sá shé mpaam, a kwíind shé ja shé mə jíí kwíindyá yí.

5

¹ Bì mə mpú ná bwə də féesh múúd yêsh mə bád Ajəláci á ofada yé mpédúgá buud, bwə təl nyə ná a dúg sēy nə Zembî shú dán. A də kala ísə bwə yə Zembî yí, də sá *mátúnuga shú ná *misám myáŋ mí jímbúg. ² A jí nə ŋkul mpu mícúŋ íwugálu nə minjé-gwôw mí ŋgə bwəma nə ndí myá, nəc é a jí námə múúd nə iləm námə nda

4:4 Mət 2.2 4:5 3.11 4:7 3.7-8; 3.15 4:8 Mbá 31.7; Zho 22.4 4:10 4.4 4:12 Iza 49.2; 55.11; Zhe 17.10; Yuá 12.48; Ifz 6.17; 1Pr 1.23; Mbú 1.16 4:14 5.8; 8.1 Ajəláci á ofada: 2.17-18; 3.1; 5.1, 4-6; 7.24-28; 8.3; 9.7, 11 * 4:14 Nyə á kə kumə kúl Zembî jí yí. 4:15 2.18; 5.2; 7.26; 9.12; 1Yn 3.5 4:16 10.19 5:1 4.14 5:2 2.17-18; 4.15; 7.28 5:3 7.27; 9.7; Ləv 9.7; 16.6, 15

bwo. ³ Sâ jœŋg wá jí ná, á jálá nê du sá mâtúnuga shú jímbálúla mísám myâ nyæmfwó, nê myœŋg myâ kúl búúd námá. ⁴ Muud cugé nê ñkul wánda jiya jœŋgú wánda wándág nê á ñwa gúmá; Zembî wá má du jôw búúd bwá ñwá jiya jœŋg wá námá nda nyæ á jôw Arœn ná.

⁵ Ntó námá wá jí nê *Krîst yé. Krîst nyæ a shígé wánda jiya jœŋgú wánda wándág nê á ñwa gúmá; Zembî wá nyæ á yæ nyæ gwo, Zembî muud nyæ á ci nê nyæ nê: «Wo jí Mwân waamâ, mæ má byá wo múús».

⁶ A nyiŋgæ námá ci gúl kákúlúdu ná: «Wo jí fada, wo é jí jiya fada dí kandugæ á kandugæ nda Melukisedek».

⁷ Ja Krîst nyæ á ñgæ cugæ wa shí ga dí yí, nyæ á du bul jægula, du téég Zembî mæbwâ, Zembî muud nyæ á bæ nê ñkul sá nê a kú yæ yé. Nyæ á du kîm, a jîi, mæzhwíle wóós. Zembî mú gwág nyæ, næcé nyæ á bæ nê mægwág nê Zembî. ⁸ Tæm bæ nê nyæ á bæ *Mwân má Zembî, nyæ á bwæma nê micúŋ, mí mú jíguli nyæ mægwág. ⁹ Zembî mú sá ná a bóg váál í jála yí. A mú bæ ámadí á cug á kandugæ kandugæ, du yæ búúd bêsh bwá sá nyæ mægwág wá.

¹⁰ Haaw! Zembî nyæ á tâl nyæ mbií Ajeláci á ofada má Melukisedek.

Bôw ja múúdu mæ béégyá nê Zembî yí

¹¹ Bulya ísâ sá bí nê sá cig na yí. Nji, shú nê sá féégúg bí byo, í bul kwowula, næcé bí ádé ná læel mpu gwág. ¹² Bweyúlæ bí á jæla nê bwey bæ oyíguli. Nji, í ñgæ ná jîi nê muud jíígúlig bí ísâ bwá jálá nê fwo tééd mpu mínjígúla mí Zembî dí yí. Í ñgæ ná jîi bí mænyá má bêl, kú bæ fwámé ídêw.

¹³ Muud ñgá ná cugæ nê mænyá má bêl yé nyæ afwóyé wámbulæ nda á cugæg tútálí mísh má Zembî dí ná; a jí ná kákény. ¹⁴ Nji, buud bwá á má lal wá, báá wá bwá jálá nê fwámé ídêw, næcé bwá á má jííg cug nê ndéé milâm mí á

má janzulæ bwo nê dúlæ wá mímbéégí mpédúgá mænywa nê mæbêw.

6

¹ Ná ndéé, shé kágá shwóg, shé jíígúgá ísâ í Zembî í jálá nê buud bwá má lal búgád yí. Shé yówug dúlæ nyiŋgæ kæ mpás kæ du ñwa mínjígúla mí *Krîst myâ mætéédulé. Shé kúgá nyiŋgæ tééd límúla límuga ja shús. Ntó jí nê shé kúgá nyiŋgæ ñgæ ñwa mínjígúla myâ nda múúdu mæ jálá nê yíl lâm mísóólúgú mí shwiy dí, *búgula Zembî nê; ² nê mínjígúla mí dúgyá nê min-duwán* nê dúlæ bæd búúd mæbwê yí; ñkí ntâg mínjígúla mí dúgyá nê gwúmúla mímbimbæ mí bá gwúm yí, nê sémbyé mílósú á kandugæ kandugæ yí. ³ Mbô! Shé ányiŋgæyæ ñgæ bæ bíni; ñkí Zembî má magulæ, shé má zé yida ñwa mínjígúla mí jálá nê buud bwá á má lal wá yí.

⁴ Bóól búúd bí ná, mæñkenya má Zembî má á shí kwan bwo, bwá á shí bæ nê kœw á ísâ Zembî ñgá yæ buud bé yí, bânôŋ bóólúgá bwá á shí lég Ñkêŋkê Shíshim, ⁵ bwá á shí kagulæ mænywa mâ Milósú mí Zembî, bwá á shí námá kagulæ ñkul Zembî mæ bá yæ búúd mwôw má zág má yí. ⁶ Mbií búúd ni, ja bwá má yid kwon nê Krîst yí, muud cugé ná nê ñkul nyiŋgæ sá ná bwá nyiŋgæg kænd mílâm wá Krîst. Næcé banúlæ bwá má ban *Mwân má Zembî yí wúsæ bwo nda bwá ñgæ nyiŋgæ bwambulæ nyæ kwolós dí ján ja, ñgæ nyiŋgæ sá ná a nyiŋgæg bwæma nê shwôn tâm buud.

⁷ Mpugá ná, nyúl shí í ká tag nê ompú nê ndéé í kô ídêw, Zembî bwádan nê shí nyœŋg, buud bwá á bæ mæmpæg wá bæ nê mfií. ⁸ Nji, í ká yida kô íbiin-biin nê mægwaagulá, í lúg kúná-kúnæ nê Zembî lwéémug nywo næcé í cúgé nê mfií; zhúgúla zhúgúla, bwá jígal nywo.

⁹ Nji, yé bwááŋg má búl cœl wá, tæm bæ nê sá ñgæ lás ntáni, sá ñgæ mpu

5:4 Arœn: MmN 28.1 5:5 1.5 5:6 Sôm 110.4; Heb 6.20 5:7 Mat 26.36-46 5:8 1.2; 4.14; 6.4-6; 7.3, 28; 10.29; Yuá 1.34 mægwág: 4.15; Flp 2.8 5:9 7.27 5:10 5.6; 6.20 5:12 1Kr 3.2 5:14 13.9; Rom 16.19; 1Kr 14.20; Ifz 4.14 6:1 9.14 6:2 Yuá 3.25-26; Mis 19.1-6 * 6:2 Na cugé ñji nduwán óbúgula bwá du duwan yí, Oyúden bwá á du námá bæ nê wáj nduwán nê myáj mísóólúgú. 6:4 2.1-3; 5.8; 10.26-29; 12.25; Mat 12.31; 1Yn 5.16 6:8 Mat 13.7, 22

búbálé ná bi báá bí təl fwámé zhíid, bi ηgə sá isâ í lwó ná bi mú nə cug yí. ¹⁰ Nacé, Zembî cugé nə olíingî ná a bá wusa sâ bí ηgə sá yí nə mbií bí má céél nyə yí. Ceelí jəəng í ηgə nyín nə séyúle bí ηgə sêy nə buud bé wú yág zə wósós múús yí. ¹¹ Sá ηgə bul jii ná muud yêsh á sámhá jín yáágúg nə ηgələ cugə cug jəəngú cé cug, ja jəəngú bi mú bá bii isâ bí ηgə bwánd nə búgá ná í bá bə yí. ¹² Kúgá sá íkóódúgú; yidagá ηgə sá nda buud bwé má jéég mányúúl wə Zembî kú nə milámusa wá, bwé wə bwé bá bə nə kəw lá isâ Zembî nyə á kaag bwo yí.

Nkaagə Zembî nyə á kaag Aburaham yí

¹³ Ja Zembî nyə á kaag *Aburaham nkaagə yí, nyə á keen nkaanə. Nda jí ná ηgwól múúd cugé fwámé múúd ntə Zembî ná, Zembî nyə á keen jínə dé nyəmfwó, ¹⁴ nyə ná:

Búbálé, mə bá bwádan nə wo,
mə sá ná mpwəŋ buud nywô
í búləg bul bulya.

¹⁵ Aburaham nyə á ka námə bwánd nkaagə nyəəngú nə lâm jisów ná ndeé, í mú námə bə nda Zembî nyə á kaag nyə ná. ¹⁶ Ja múúd má də keen nkaanə yí, á də keen múúd jí fwámé múúd ntə nyə yé, nkaanə mú jâ, muud kú ná sá məshwán. ¹⁷ Ntó, Zembî nyə á ceel ná buud bwé á lúg nə isâ nyə á kaag yí bwé mpúg ná nyə abúle nyiŋgə cénd cigúlá á má ηwa yí, a mú keen nkaanə. ¹⁸ Ná ndeé, nə nkaagə Zembî nyə á kaag yí, nə keenúle nyə á keen búbálé yí, ηgwúnd nə ηgwúnd á na í cugé nə ηkul salan, nacé Zembî cugé nə ηkul bwiŋg íjəə. Nyə á kaag, a nyiŋgə keen búbálé nacé jí? Í á bə shú ná mányúúl má láləg shé buud shé má kə shwaaw nyádí, ηgə bwánd sá á má kaag shé wá. ¹⁹ Bwándúle shé ηgə bwánd nə búgə wəəngú, wúsə shé shwamá shú ná lâm nda ηkúηkulə. Nda jí ntó ná, shé má bá kumə kúl Zembî jisó yí, líínálə

kə mpúsə sanda†. ²⁰ Wu wə Yésus nyə á kə shé shwóg kə nyíi shú dúsú yé. A músə Ajəláci á ofada á kandugə kandugə námə nda Melukisedek nyə á bə ná.

7

Melukisedek

¹ Melukisedek sá ηgə ci éne nyə á bə njwú-buud á Salem, a njúl námə fada má Zembî á gwów-gwów. *Aburaham nyə á kə lúmbali dəəmb nə bóól ójwú-buud, a mú ntə bwo. Ja nyə á ηgə nyiŋgə yí, Melukisedek nyə á kə bwəma nə nyə zhíid kə bwádan nə nyə.

² Ja jəəng wə Aburaham nyə á yə nyə *ηkəw wúm á isâ byêsh nyə á wú nə ndí dósomb dí yí. Jínə lú Melukisedek í tééd fwo kə ná «njwú-buud jí nə otátəlí yé». Nyə á nyiŋgə ntəg bə njwú-buud á Salem, ntə nyiŋgə kə ná «njwú-buud á mpwogé». ³ Melukisedek nyə a shíge bə nə sósəngú, kú nə nyəəngú, kú nə byél, muud nyə ampúyé ja nyə á byél yí, muud kú mpu ja nyə á yə yí. Nda Zembî nyə a sá ná a bəğlag *Mwân má Zembî ná, a jí fada á kandugə kandugə, kú nə cénd.

⁴ Fwogá ná dúg bímbí lú fwámé múúd Melukisedek nyə á bə yí! Mbií fwámé múúd á ná mpáámhá jisú Aburaham yə nyə ηkəw wúm á isâ byêsh nyə á wú nə ndí dósomb dí yí. ⁵ Buud bēsh bwé á də tōw ofada mpwəŋ buud mə Lévi dí wá, nyúl mpéndí á Mácçə má Moyíz í ηgə yə bwo ηkul ná bwé dúg gwáámhá búúd ə *Izəəyél ηkəw wúm á isâ byán. Ntó jí ná bwé jəlá nə ηwa kəw dəəng ómínyəŋə bán dí, í njúl ná omínyəŋə bán búse námə bwán ó Aburaham. ⁶ Sá ηgwúdu, Melukisedek nyə á shíge bə múúd á mpwəŋ buud nyán; nji, tēem bə ntó, nyə á ηwa kəw dəəng wə Aburaham, a bwádan ntəg nə Aburaham, í njúl ná Aburaham wə Zembî nyə á kaag məŋkaagə má kúl

6:10 10.32-34; 13.1; 1Yn 4.7-12, 19-21 **6:12** 11.1-12; Luk 21.19 **6:13** Mət 22.16-17; Heb 11.12

6:16 MmN 22.10; Mat 5.34; 23.16-22 **6:18** Ilη 23.19 **6:19** 3.6; Rom 5.5; Heb 9.3 † **6:19** Ləg Mat 27.51, ηkí Mak 15.58, ηkí ntəg Luk 23.45 jisə sanda í á də wá nji mpádúgá fúm á ci nə mpáánzə nyêsh yí. **6:20** 4.14 Melukisedek: Sôm 110.4; Heb 5.6, 10; 7.1-4 **7:1** Melukisedek: Mət 14.17-20; Heb 5.6

7:5 Ilη 18.21

jé yé. ⁷ Shé má mpú kú nə məshwán ná fwámé múúd wə má də bwádan nə zhizhe muud. ⁸ Jísə na ná, jíga kóómb di, ofada bwé də ηwa kəw dəəng wá, bēsh bwé də bə búúd bwé bá yə wá. Nji, Micilyá mí ηgə ci ná Melukisedek nywáá ηgə ná cugə. ⁹ Sá bí nə ηkul ka ci na ná, ja Aburaham nyə á yə Melukisedek ηkəw wúm yí, Lévi muud mə jálá nə ηwa dwo yé, nyə a shí námə yə Melukisedek kəw dəəng na mábwé má Aburaham dí. ¹⁰ Sá bí nə ηkul ci ntó nəcə, ja Aburaham nyə á yə Melukisedek ηkəw wúm yí, í á bə Lévi njúl Aburaham mábwugúlu dí cwú*.

Yésus jì mbií fada má Melukisedek

¹¹ Məcəξ Moyíz nyə á yə buud ɔ *Izurəyél má má ηgə ci ná ofada bwé dúg zhu beend mə Lévi dí. Ká, jiya fada á beend mə Lévi í á shígé mpu sá ná isá í bág váál í á jəla nə bə yí. Í á mbəm mpu sá ntó, ki í á shígé nyiŋgə jii ηgwál fada njúl nda Melukisedek; í á nywá námə ka bə nji ofada wá váál má Arəon. ¹² Ná ndéé, ja jiya fada í má cénd yí, í jii námə ná məcəξ má á də fwo bə má má céndúg. ¹³ Shé má mpú ná muud sá ηgə ci éne nyə a byél beend shúsúd; tə mbyágá ηgwúd nə ηgwúd á beend jəəng í á shígé fwo bwele sēy *alatār dí. ¹⁴ Buud bēsh bwé mpú ná Cwámba wúsú nyə a byél beend mə Yúda dí, Moyíz nyə á shígé ntāg bwele cwééd beend jəəngú ja nyə á lás sá í dúgyá nə sēy fada yí. ¹⁵ Í má nyiŋgə mpu nyin ná isá í á cénd, nəcə wúl mbəξla má Melukisedek í á tōw fada. ¹⁶ Nyə atówé fada ná nyə a byél byélé dəəng, kú námə bə ná micəξlá mí búúd wə mí təl nyə; cug ηkúl jé wə í sá ná a bág fada, nəcə cug jé jəəng í cúgə nə ηkul shin. ¹⁷ Jí ntó! Micilyá mí Kálad Zembî mí ηgə bwiŋg lán yé ná: «Wo ji fada, wo é ji fada kandugə á kandugə nda Melukisedek». ¹⁸ Na mə lwó ná cəξ acwúlú í á má kəndəw koogú, nəcə í á

bə ηkí tag, í á shígé bə nə mfíí. ¹⁹ Məcəξ má Moyíz má á shígé mpu sá ná isá í bág váál í á jəla nə bə yí. Zembî má yida yə sá fwámé sá ántantəp sá má jálá bwánd nə búgə yí, sá jəəng wə í má sá ná shé shíshúg Zembî kúná-kúnə.

²⁰ Sá í búl nyin cínəng yí jí ná, Zembî nyə á də ηkəl ja nyə á təl Yésus fada yí. Í njúl ná nyə a shígé də də ηkəl ja bóólúgá bwé á də tōw ofada yí. ²¹ Nji, Yésus nyə a tōw fada nə ηkəl má Zembî ná, Zembî Cwámba nyə á keen ηkaanə ná: «Wo ji fada, wo é ji fada kandugə á kandugə.» Nyə abúle nyiŋgə shwána ηkaanə nyé nyəəng.

²² Keenúle Zembî nyə á keen ntó yí í lwó ná sə Yésus nyə a jéég bud dí yí í ntó jəəng áshúshwóógú. ²³ Gúl sá jí námə ná, ofada wá beend mə Lévi bwé á bə ηkí bulya nəcə shwiŋg í á də sá ná bwé bág kú sēy kandugə kandugə. ²⁴ Nji, Yésus nywáá nyə abúle bwele yə, séy fada jé í abúlé bwele shin. ²⁵ Ntó ji ná, buud bwé cíngyá wə Yésus ná bwé shísh wə Zembî wá, Yésus ji nə ηkul cug bwo ja ηgwúd á kandugə, nəcə a ji kuwó, nyə é də jəgala nə Zembî shú dán ja jēsh.

²⁶ A jí mbií Ajəláci á ofada í jí shé yí nəcə a jí ηkəŋkə múúd, kú nə məbyaagulə, fúbán, mbéégí wúsə mpádúgá bənəŋ osóol ɔ *mísám, a njul jiya gúmá í ntó íjiya byēsh yííd. ²⁷ A cugé nda bóól wəájəláci wá ofada. Bwé á də bə jwów dēsh í, nyāŋ fwo tééd sá *mátúnuga shú mísám myé, a mú ka sá shú mísám mí bóól búúd. Í ajíyé ná Yésus dúg sá ntó, nyə a shí bwey sá mátúnuga məəngú ja ηgwúd á kandugə ja nyə á yána nyúúl nyé yí. ²⁸ Məcəξ má Moyíz má də ηwa buud bwé njúl kú bə lwándúlá məzhíí mēsh, də təl bwo wəájəláci wá ofada; nji, Zembî nyə á zə də ηkəl mpúsə Məcəξ, a təl Mwān yé fada. Nyə a má lwándulə nyə məzhíí mēsh kandugə á kandugə.

* **7:10** Lévi nyə á bə mwān mə Yákwab, Yákwab mwān mə Izaag, Izaag mwān mə Aburaham; ntó jí ná Lévi nyə á bə Aburaham mábwugúlud. **7:14** Mat 49.10; Mat 2.6; Mis 13.23; Mbú 5.5 **7:17** 5.6 **7:19** 9.9; Rom 3.20 **7:21** 7.17 **7:22** 8.6 **7:24** 6.20 **7:25** 2.11; 10.14; Rom 8.34; 1Yn 2.1 **7:26** 4.15 **7:27** 5.3, 9; 7.25; 9.12, 26, 28; 10.10, 12; Rom 6.10; 1Pr 3.18 **7:28** 5.1-2, 8; 7.19; Sôm 2.7

8

Yésus ji wúsú Ajeláci á ofada sɔ á gúgwáan dí

¹ Lúú ciyá á isâ sɔ ngé ci íni wúsə ná: mbií Ajeláci á ofada shé búsə nə ndí wé ni; nyɔɔng nyə á má kə ji jiya gúméd jon dí, mbwê mənəcwûm má Zembî á nkul nyêsh dí yé, ² nyɔɔng ngé sá iséy í fada fwámé kúl Zembî njúl yí, fwámé banda *mátúnuga dí yé. Dâŋ banda mátúnuga, Cwámba wé nyə a lwɔ́, kú bə múúd.

³ Bwé du təl Ajeláci á ofada né a dúg kala isâ búúd bwé yé Zembî yí, a du námá sá mátúnuga. Í á jii ná wúsú Ajeláci á ofada bég námá nə jé sâ á kálá Zembî yí. ⁴ A mbəm bə shí gaád íí, a kú bə fada. Mbô! A kú bə, nəcé ofada bwé ngé kala Zembî isâ wá búsə, bwé ngə sɛy nda Mácɛɛ má Moyîz má ngé ci ná. ⁵ Wán yólə bwé ngə yə Zembî gúmá yí wúsə nji yuug á fwámé gúmá jí jon dí yí, sá jee námá ci ná jisə shishîm á fwámé iséy byɔɔng. Nəcə, ja Moyîz nyə a lwɔ́ banda mátúnuga yí, Zembî nyə á ci nə nyə ná: «Dugí, wo ɔ bá sá sâ jêsh bɛ yuug má á lwó wo mbúŋád yí.» ⁶ Nji, jaá ga di, iséy Yésus nyə a lóg yí í bul bə fwámé iséy, jí ntó nəcé nyə wé jí líí-nji mpédúgá sánŋ Zembî shú sɔ í ntɔ́ yí. Sɔ jɔɔng í ntɔ́ nəcé mənkaagá mé má ntɔ́ mɔɔng mǎ sɔ áshúshwóógú.

⁷ Sɔ áshúshwóógú* í á mbəm bə kú nə sá á jumúg íí, í á shígé nywá nyiŋgə jii ná sɔ ábɛé í zóg sɛy, zə cénd gwo. ⁸ Nji, Zembî nyə á jum kúl búúd jé, nyə ná: Fwála í zag, mə Cwámba mə ngə ci ntó. Fwála má bá sá sɔ ágúgwáan yí.

Mə bá sá sɔ jɔɔngú nə kúl búúd Izurəyêl, nə kúl búúd Yúda.

⁹ Jân sɔ í ábúlé bə nda jɔɔng má á sá nə osóŋgú bán jwów má á bii bwo mbwéd

wú nə bwo Igîpten yí.

Nda bwé á shígé baagulə jân sɔ ná, mə á shígé ná námá ngə bîsh bwo.

Mə Cwámba mə má ci ntó.

¹⁰ Sɔ má bá sá nə kúl búúd *Izurəyêl yí, í bá bə ná,

ja mwôw mɔɔng má bá cɔ́ yí, mə bá wá bwo məcɛɛ mām mítédúgád, mə cilə bwo mwo mílámúd.

Mə Cwámba mə má ci ntó

mə bá bə Zembî wán,

bwé bə kúl búúd jâm.

¹¹ Muud nyə abúle ná nyiŋgə

jíguli múúd jí nyə kúnə-kúnə yé,

ŋkí *mínyɔŋú yé ná:

«Í jii ná wo mpúg Cwámba».

Nəcə bêsh bwé bá mpu mə,

bêsh, tééd nə mwántombú kala nə cúmbá muud.

¹² Mə bá juu bwo nə olíŋgí bán,

mə yíl *mísəm myán mádí tédúgád.

¹³ Ja Zembî ngé lás lésú sɔ á gúgwáan yí, a má ŋwa nə sɔ áshúshwóógú dé fwála í á má ntɔ́. Sâ jisə ná dé fwála í á má ntɔ́ yí, í mú sâ acwúlú, jân í wál bá zə kəndəw koogú.

9

Yálə búud bwé á du yə Zembî gúmá yág yí

¹ Sɔ áshúshwóógú Zembî nyə a sá nə kúl búúd jé yí í á bə nə məcɛɛ má dúgyá nə yálə Zembî gúmá má nə banda *mátúnuga kúl bwé á du bwəma nə Zembî wa shí gaád yí.

² Bwé á lwɔ́ banda dɔɔngú í njúl ntúga: kóómb áshúshwóógú í á bə nə cé lámba, nə túwəli, nə ibaléd cínɔng túwəli dí, ibaléd í ici shú gúmá má Zembî. Bwé á du jôw kóómb jɔɔng ná «kúl jisə ci yí».

³ Jɔɔng kóómb í á du bə mpúsə *sanda ábɛé yí, bwé á du jôw gwo ná «kúl í búl bə ci yí». ⁴ Cínɔng cwû, í á du bə nə *alatâr bwé du jígal Zembî olabínda yé, nə *wóle sɔ; bwé á shîn bwadulə alatâr

8:1 4.14 mbwê mənəcwûm: 1.3, 13; 7.25; 10.12; 12.2, 25; Sôm 110.1; Mat 22.44; Mis 2.33; Rom 8.34; Ifz 1.20; Kol 3.1 **8:2** 8.5 **8:5** 9.9; 10.1; Kol 2.17 banda mátúnuga: 9.2; MmN 25.9, 40 **8:6** 7.22; 8.2, 6, 13; 9.11, 15; 12.24; Iza 55.3; Zhe 31.31-33; Eze 37.26; 1Kr 11.25 * **8:7** Na ji sɔ í á sɛy mbəŋ á Sinayí dí yí (MmN 24.3-8). **8:8** Zhe 31.31-34; Heb 10.16-17 **8:13** 8.6 **9:2** banda mátúnuga: 8.5; 9.11-12; MmN 26.1-30 cé lámba: MmN 25.31-39 túwəli: MmN 25.23-30 **9:3** MmN 26.31-33; Ləv 16.2; Heb 6.19; 9.7, 12; 10.20 **9:4** alatâr: MmN 30.1-6 wóle sɔ: MmN 25.10-16 mána: MmN 16.32-35 fiidye má Arɔɔn: Ilŋ 17.21-25 məkwóógú má á bə nə cilyá: MmN 25.16

nə wóle sɔ or kúkúl jêsh. Wóle jɔɔŋg í á dɛ bə cwû, nə kwúmbu *mána, nə fiidye má Arɔɔn í má kɔ íkáá shwógúd, nə məkwoógú má á bə nə cilyá máççɛ má sɔ má. Kwúmbu mána nyə á bə síyá nə or. ⁵ Bwə á mɛ ivuguli í osherubɛ* íbá, bwə tâl búduga wóle jɔɔŋg dí gwów shú dúlə lwó ná Zembî á milwané jisə cínɔŋg; ivuguli byɔɔŋg í á bə í má læesh máfəfugó dɛ wá gúgúwá kúl ófada bwə á dɛ myɛɛg məcií shú cweelúlə Zembî mpimbə yí. Nji, fwála ga í cugé fwála mə fáád isá byɔɔŋg.

⁶ Nda bwə á shîn táág isá ini byêsh ntáni ná, ofada bwə á dɛ nyíi banda dɔɔŋgú dí nji kóómb áshúshwóógú dí jwów dêsh, dɛ kə sá ísɛy byán. ⁷ Kóómb ábɛê jân, nji Ajeláci á ofada nyəmɛfwó wə nyə á dɛ nyíi cínɔŋg. Nyə á dɛ nyíi cínɔŋgú ja ηgwúd ηkúmba mbû. Ja á ké ntâg nyíi cínɔŋg yí, á jəlá nə kə nə məcií má cúdú á ké myɛɛg shú déd nə shú íwushî yá kúl búúd. ⁸ Nkɛŋkɛ Shíshim ηgə lwó na sóólúgú níid nə zhií í ké fwámé kúl Zembî njúl yí í á shígé bə mbəg té wêsh séy í á ηgə ná s̄y kóómb banda áshúshwóógú dí yí. ⁹ Sâ jɔɔŋg jisə tâŋ yuug shú mwôw mága. Yuug jɔɔŋg í lwó ná, wo tɛem yə Zembî isá, wo tɛem sá *mátúnuga, isá byɔɔŋgú nə *mətúnuga mɔɔŋgú má cugé nə ηkul sá ná lâm í bég wo váál í jəlá yí. ¹⁰ Bísə nji mícçɛlá búúd bwə á ηgə ççɛlə shú sâ í dúgyá nə dəg nə mənɟul nə mingusa mí íci yí; isá byɔɔŋg mfíi wánj í á shîn ja Zembî nyə á wá mícçɛlá mí agúgwáan yí.

Kríst ji mətúnuga

¹¹ Kríst nyə a má zə, tâŋ Ajeláci á ofada, zə sá ná sá bég nə kəw á fwámé isá í á má bwey zə yí. Nyə a nyíi banda *mátúnuga ánúní dí, fwámé banda mətúnuga, kú bə dɔɔŋg búúd bwə á lwô nə məbwə yí. Ntó ji ná

dân banda mətúnuga í cugé sâ á shí ga. ¹² Nyə a nyíi cínɔŋg ja ηgwúd á kandugə; nyə a shígé nyíi nə məcií má íncwəmbɛ nə inteny, nyə a yána məcií mé, a yíl sá mányámád kandugə. ¹³ Ja ófada bwə á dɛ myɛɛg buud məcií má íncwəmbɛ nə inteny, gúl ja ifíi í cwɔ myɔólú nteny yí, isá byɔɔŋg í á dɛ sá nə muud nyúúl í bég fúbán†. ¹⁴ Nkámúsá ná isá ini í fúb búúd, ηkəmusa nə məcií má *Kríst. Kríst nyə á ηwa nyəmɛfwó, yə Zembî tâŋ *mətúnuga mósú má njúl kú nə tɔɔ cúcwán lú məbwam. Nyə á sá námə nda *shíshim á kandugə í á lwó nyə ná. Ngaá nə məcií mé má sá nə milâm mí bég shé mífúbán, shé mú yɔw mísóólúgú mí dɛ kənd búúd shwiy dí myá, shé yida yə Zembî á kuwó gúmə?

Məcií má Kríst mósə mbyúl á sɔ á gúgwáan

¹⁵ Sâ jɔɔŋg wə í á sá ná *Kríst bég líi-nji mpódúgá sónɔŋ Zembî shú Sɔ á Gúgwáan. Nyə á yə shú ná buud bwə wúg míkám mí caamúlə bwə á dɛ caam máççɛ bwə njúl ná Sɔ a Cwúlú dí yí; bɔɔŋg Zembî má jôw wá bwə mú bə nə kəw á jɔjɔ isá nyə á kaag yí. ¹⁶ Shú ná bwə wééɛg kálaad lúgá, í dɛ jii ná bwə téédúg fwo mpu wámbulə nə muud nyə á cilə nyə yé nyə a má yə. ¹⁷ Nəcé kálaad lúgá cugé tɔɔ sâ té múúd nyə á cilə nyə yé ηgə ná cugə yí. Múúd wɔɔŋg mə ká yə, kálaad lúgá ka tɛem bə nə ηkul. ¹⁸ Gwə wə bí má dúg nə micçɛlá myá sɔ áshúshwóógú mí á tééd məcií má má fwo shwiy. ¹⁹ Dúgúgá ná, ja Moyíz nyə á shîn lɔ kúl *Izarəyél jêsh məmpándí má á bə cilyá Máççɛd má ηgwúd ηgwúd yí, nyə á ηwa məcií má ikálá nə bwán ó inteny fəla nə məjúwó, a mú ηwa mbúmbwə *ízop nə kúl káándé átítí í njúl síyá nə mimyɔɔ mí ncwəmbɛ, ηgə juwo cínɔŋgú, ηgə

9:5 MmN 25.18-22 * **9:5** Sherubɛ: Jisə dúl váál éngəles. **9:6** 10.11; Ilɟ 18.2-6 **9:7** 5.3; 9.25; 13.11; Ləv 16.2-16 **9:9** 7.19; 9.2 **9:10** Ləv 11; 15; Ilɟ 19 **9:11** 4.14 **9:12** 7.27; 10.4; Ləv 16.14-16 məcií mé: 9.25; 12.24; 13.12, 20; Mat 26.28; Rom 3.25-26; 1Pr 1.2, 18-19; 1Yn 1.7 **9:13** Ilɟ 19.1-10.17 † **9:13** Í á dɛ bə ná, ja múúd má bə nə məlwəagəwo yí, bwə cígə íncwəmbɛ nə inteny ηwa məcií, bwə jígal cwɔ myɔólú nteny ηwa ífíi byé, bwə mú myɛɛg múúd wɔɔŋgú məcií nə ifíi byɔɔŋg ná ndéé nyúúl mú bə nyə fúbán. **9:14** Rom 6.20-23; 8.2 **9:15** 8.6 **9:19** MmN 24.6-8; Heb 9.12-13 ízop: Ləv 14.4, 6; Ilɟ 19.6

myeeg kálaad mæcçéd, ngə myeeg námə búúd bêsh wâ kúl búúd. ²⁰ Nyə á ngə myeeg ntó a ngə kâlə ná: «Mæcií mâ sɔ wə mága, sɔ Zembî ngə ci ná bi má jəlá nə baagulə yí.» ²¹ Moyîz nyə á myeeg námə mæcií mœng banda *mátúnuga dí nə isâ byêsh bwé dɛ balan nə ndí dúlə sá mísœn yíid. ²² Mæcçé mə Zembî má lwó nə bwé dɛ fúb zhwog isâ nə mæcií; mæcií má ká bə kú shwiy, ijuugá í *mísám nda bə. ²³ Ntúni wə ófada bwé á dɛ fúb isâ yé, í njúl nə isâ byœng í á dɛ bə nji ivuguli yâ fwámé isâ bísə jon dí yí. Ntó ji ná bwé jəlá nə fúb isâ byœngú nə mətúnuga mə búl ntɔ má.

²⁴ Haaw. Kríst nyə a shígé nyíi banda mətúnuga búúd bwé á lwɔ nə məbwé yíid; banda dœng í á bə vuguli á fwámé kúl Zembî njúl yí. Kríst nyə a nyíi jon dwáméfwód, kúl á tál Zembî míshúd shú dású yí. ²⁵ Nyə a shígé nyíi wu ná a bá dɛ kə yána cug jé ija ija nda Ajəláci á ofada má dɛ kə «kúl í búl nkê yí» mbú wêsh ná. Ajəláci á ofada má dɛ ntâg kə nyíi kúl jœngúd nə ízháá mæcií, kú bə mæcií mé nyəméfwó. ²⁶ Í á mbêm jii ná Kríst yánág cug jé ija ija, nki Kríst má jug ija ija té Zembî nyə á fwó shí nə gwów yí. Ká, nyə a lwóya nyúul nji ja ngwúd á kandugə mwów mâ mæzhúgúlâ dí shú nə mətúnuga mé má zég shínal mísám. ²⁷ Nkúmba cígúlá wúsə nə muud má jəlá nə yə nji ja ngwúd nə ndéé a mú bá kə tów kœdud. ²⁸ Námə mbií ngwúd wœngú, Kríst nyə a yána cug jé nji ja ngwúd nə a nkény zhwog buud mbag mísám wán. A bá zə ja ábèé kú ná bə shú zálə nkény mbag mísám, í bá bə shú zálə yə búúd bwé ngə bwánd nyə wá cug.

10

Mətúnuga má Yésus má kwaga nə muudyêsh

¹ Mæcçé Moyîz nyə a tál má má cúgə wámbulə bə fwámé isâ í á jəlá nə zə bə yí, mäsə nji ishishím. Mæcçé mœng má

jígúli ná buud bwé dóg sá *mátúnuga mæmpwúd mbú wêsh kú yow. Nəcə má cúgə nə nkul sá nə buud bwé céél shísh wə Zembî wá bwé bág váál í jəlá yí. ² Í á mbêm bə nə má dɛ sá ntó, nki bwé á má bwey yow sálə mətúnuga mœng, nki buud bwé dɛ sá mwó wá bwé á má bwey bə váál Zembî mə céél yí ja ngwúd á kandugə, bwé nda ná dɛ gwáduga mílâm myájúd nə búsə nə mæbyaagulə. ³ Ká, mətúnuga mœng má yidá dɛ báásulə bwo *mísám myájú báásulə báásúlég mbú wêsh, ⁴ nəcə mæcií má íntený nə ikálá má cúgə nə nkul jímbal mísám. ⁵ Sá jœng wə í á sá ná, ja *Kríst nyə á bə nə a zə shí gaád yí, nyə á ci nə Zembî ná:

Wo a shígé jii ná buud bwé sáág wo tœ mətúnuga,

nkí ntâg ná bwé yág wo tœ sâ.

Nji wo a sá nə mə bég nə nyúul muud.

⁶ Nə ocúdú bwé á dɛ jígal álatâr dí oncindí wá,

nə mətúnuga má mísám,

byêsh í á shígé kwaga nə tédúgá á lâm wô.

⁷ Mə á ka ci ná: «Mə wə éga. É, yé Zembî,

mə zə sá sâ wó jí yí,

nda kálaad woó ngə ci shú dâm ná».

⁸ Kríst nyə a tééd fwo ci ná:

Wo a shígé jii mətúnuga,

kú jii ná bwé yág wo isâ,

kú jii ná bwé jígalúg wo ocúdú álatâr dí oncindí,

kú jii mətúnuga má mísám.

Isâ byœng í á shígé kwaga nə tédúgá á lâm wô.

Í njúl ná Mæcçé mə Moyîz má ngə gwáámbyo. ⁹ A mú nyiŋgə ci ná: «Mə wə éga, mə zə sá sâ wó jí yí». Ntó ji ná a má yíl mísólégú mí acwúlú, a cénd myo nə agúgwáan*. ¹⁰ Nə ndéé, Yésus nyə a sá sâ Zembî nyə á jii yí. Nyə a yána nyúul nyé ja ngwúd á kandugə, a mú sá nə shé bág minjkenkê mi búúd.

¹¹ Fada yêsh má dɛ tów tútəlí jwów dêsh dɛ sá ísý má Zembî. A dɛ sá

9:22 Ləv 17.11

9:23 8.5

9:26 7.27

9:28 3.6; 10.10; Iza 53.11-12; Mat 26.28; 1Kr 15.50-53

10:1 8.5

10:4 9.12-13

10:5 Sôm 40.7-9

*

10:9 Ntó ji ná Kríst mə yíl mətúnuga nə isâ í acwúlú,

10:10 7.27

10:11 9.6; MmN 29.38

10:12 8.1

a cénd byo nə mətúnuga mâ cug jé nyə á yána yí.

mátúnuga məmpwûd ja jêsh, nji má kú bwεle jímbal mísám. ¹² Ká Kríst nywáá, sóólúgá mátúnuga nyə á sá shú mísám yí, í á bə nji ngwûd. Nyə a má kə ji shí mbwə məncwûm má Zembî dî, jíla á kandugə. ¹³ A mú ka ngə bwánd nji ná Zembî culəshigí mizhízhíng myé, wá nyə myo mákuú dí shí. ¹⁴ Yánalə nyə á yána nyúúl nyé ja ngwûd yí, nyə a má sá ná shé buud mú ngə bə minkənkə wá, shé bəg váal í jəla yí, kandugə kandugə. ¹⁵ Nkənkə Shíshim ngə námə bwaagulə shé gwo ná jísə ntó; nyə á fwo ci ná:

¹⁶ Cwámba má ci ná:

«Sə má bá sá nə bwo yí, í bá bə ná, ja mwôw məng má bá cə yí, mə bá wá bwo məcəx mām mílámúd, mə cilə bwo mwo mítédúgád».

¹⁷ A mú nyingə kwádulə ná:

Mə bá yíl mísám myán mádí mítédúgád, mə yíl námə misóólúgá bwə á də sá kú bish məcəx myá.

¹⁸ Ja múud má bií íjuugá í misám myé yí, í á nyingəyé ná ji ná múud wəngú sáág mətúnuga shú mísám.

Shé shíshúgá Zembî kúnə-kúnə

¹⁹ Bwaang, shwúlə Yésus nyə á shwu mácií mé yí, í á má sá ná shé jéeg nyí kúl í búl nkə yí kú nə ifwaas. ²⁰ Nəcə nyə a má juw shé zhí agúgwáan í kə nə buud cəg dí yí. Zhí nyəng nyísə línálə *sanda, ntó ji ná línálə nyúúl nyé. ²¹ Shé mú nə Ajəláci á ofada ngə kyey nə njów má Zembî yé. ²² Shé kágá shísh Zembî kúnə-kúnə kú nə məkəng, shwu nyúul nə nyə ncindí nə ncindí. Shé shíshúgá nyə kúnə-kúnə, nəcə Yésus a má myεeg shé mácií mé, mílām mí mú shé mifúbán; nyə a má gusa shé mənyúul nə məjúwó má ankəl-ankəl. ²³ Shé kəndugá mílām nkaagə shé ngə bwaagulə yíid. Shé kúgá ná ngə zhízhigə, nəcə Zembî muud nyə á kaag shé nkaagə yé ji abúgúlág. ²⁴ Shé bígá

mítédúgád ná shé dúg wíya məgwə mənyúúlád ngwól wá ngwól, ngwól wá ngwól, shú ná shé cəgəgí cəg cəelí, shé ngə sá jəng misóólúgá. ²⁵ Bóól búúd bwə mú də mpyény jíla ísəngyá bishéd, kúgá nwa fúlú nyəng. Yidagá də ngə wíya nkul mənyúúlád, ngwól wá ngwól, ngwól wá ngwól, bul bə ná ndéé ja bí ngə dúg jwəw má Cwámba í ngə shísh kúnə-kúnə ga.

²⁶ Shé á má shín mpu sá jí búbálé yí, shé magulə gwo. Nəcə, nkí shé má ka nyingə ngə sá *mísám nə kwo, móól *mátúnuga mí nə nkul yíl myán mísám máá má cúgé ná. ²⁷ Í má yida lúg nji ngələ fúndə yáág-yáág sémyé Zembî mə bá sámb shé mílású yí, nə bamb-bamb kuda í bá cumbal jígal mizhízhíng mí Zembî yí. ²⁸ Muud yésh nyə á caam məcəx má Moyíz yé, bwə á gwú nyə nə nkúd ja ówúshined obá nkí ólól bwə bwáágulə yí. ²⁹ Nkámúsá ná í bə ntó nə muud nə cáam məcəx má Moyíz yé, nkəmusa nə muud mə nwa *Mwán má Zembî nda sá cwag yé. Muud wəngú má dúg ná məcíí má sə má á sá nə a bəg nkənkə múúd má məsə zhizhe, a má lwíy Shíshim á mpaam. Bi mə tédúgá ná muud wəng má jəlá nə bwəma nə byáyé yáág-yáág íntúgúlí? ³⁰ Ngaá ná shé má mpú múúd nyə á ci ná:

Mə wə má bá də kunda, mə wə má bá də yə búud myəna mí jəlá nə misóólúgá myán myá.

Nyə á ci námə ná: «Cwámba mə bá cígə búúd bə mílású». ³¹ Í bul jág wagəwo ná muud kúdug Zembî á kuwô mábwád.

³² Yidagá téduga mwôw mənkenya má Zembî má á bwεle kwan bí má. Bi a jísəw lal-lal gwáná, jísəw micún. ³³ Í á də bə, bíl íja bwə lwíy bí, jugəshi bí tām buud, bíl íja bí nwa minjugú mí bóól búúd bwə á də bwəma nə mbií mínjugú mín wá. ³⁴ Jí ná bí á də nwa micún mí búúd bwə á bə mímbwug dí wá; ja búúd bwə á də déég bí isá yí, bí

10:13 Sòm 110.1; 1Kr 15.25 **10:16** Zhe 31.33-34; Heb 8.10, 12 **10:19** 4.16; 9.8 **10:20** sanda: 9.3; Mat 27.51 zhí agúgwáan í kə nə buud cəg dí yí: 2.14-15; 9.14-15; Yuá 14.6 **10:21** 3.6; 4.14 **10:22** Eze 36.25; Ifz 5.26 **10:23** 3.6 **10:24** 13.1 **10:26** 6.4-6 **10:27** Iza 26.11 **10:28** Mbá 19.15; 2Kr 13.1 **10:29** 2.3; 5.8; 9.12; Mat 12.31 **10:30** Mbá 32.35, 36 **10:32** 6.10 **10:33** 1Kr 4.9 **10:34** 11.26; 13.14

á du bíd bwo nə məshusug, nəcé bi á du mpu ná bi búsə nə fwámé mábii, məɔŋg má bá ji kandugə kandugə má. ³⁵ Nə ndeé, kúgá beeg yow yímúlə mónyúúl íŋkánúđ, nəcé bi mə bá bə nə məma myóna. ³⁶ Ntó, í jii ná bi bég nə zény kálə shwóg shú ná, bí mé ká sá sâ jêsh Zembî ngə jii ná bi sáág yí, bí lég sâ nyə á kaag yí. ³⁷ Nəcé, nda jí cilyá Kálad Zembî dí ná,

í má lúg wuwálá cíg-cíg,
muud ngə zə yé ká wós, nyə á bweye.

³⁸ Zembî má nyiŋgə námə ci ná:

Muud jí tátəlí mádí míshúd yé,
nyə é nti lám mádí, a mú dúg cug.

Nji, á ká cúculə nə kwon, mə nda ná gwág nyə nywa.

³⁹ Nji, shé cugé mbií búúd bwə du cúculə nə kwon ná ndeé kə jîmb wá. Shé má yidá bə bəɔŋg búsə nə búgə ná ndeé bwə mú bii cug wá.

11

Búgə sá má dúg nə obúgula ó ayág yí

¹ Búgə jísə cidəwálə lám má múúd í ká cidəw nə gúl sâ ná, í é bə, kú yíl kú bəd yí; búgə jísə námə magulələ lám má múúd í mágálə gúl sâ ná, təɔ nyə anɣê nə dúg gwo, jísə búbálé yí. ² Obúgula ó ayág bwə á bə nə búgə jəɔŋg. Gwə wə í á sá ná mínə máŋ mə nyíig Mícilyá mí Zembî dí.

³ Búgə wə ngə sá ná shé ngəg nə magulə ná Zembî nyə á ci ciyá, shí nə gwów í mú bə. Ntó jí ná sâ jêsh shé ngə dúg yí í á zhu sâ shé anɣê nə dúg yííd.

⁴ Búgə í á sá ná Abel sáág Zembî *mətúnuga mə njúl ŋkí nywa cə mé má Káan, Zembî magulə mwo, a mú ci ná Abel jí tátəlí muud. Nə ndeé, tɛem bə ná Abel nyə a mə bwey yə, a ngə ná lás nyádí búgə nyə á *búgula yííd.

⁵ Búgə í á sá ná Inəɔg ŋkánúg kə wə Zembî kú fudə. Təɔ muud nyə a shígé ná dúg nyə nəcé Zembî nyə a sá

nə a ŋkánúg. Kálad Zembî ngə ci ná shúshwóógú ná a ŋkánúg íí, nyə á nywa Zembî lámúd. ⁶ Í njúl ná, nda nəcé búgə, muud nda bwəɛ nywa Zembî lámúd. Ntó jí ná, muud mə céél shísh Zembî kúnə-kúnə yé má jələ nə magulə ná Zembî jisə; á jələ nə magulə námə ná buud bwə ngə wá lám ná bwə sə Zembî wá, Zembî ngə yə bwo myóna.

⁷ Búgə í á sá ná *Nówe gwágúg məcwûŋ mə Zembî a mú bwey mpu sâ í á bə ná í zə sîy yí, sâ jəɔŋgú nda fwo bə. Nyə á ŋwa ciyá mə Zembî nə məjilə, a mú lwə məma byóol, a cug njów búúd yé. Nyə á lwó nə sósúlúgú yé wəɔŋg nə buud ə shí bwə á bə nə məbɛɛ. Nə ndeé, búgə jé í á sá nə Zembî cíg ná a jí tátəlí muud.

⁸ Búgə í á sá ná *Aburaham sáág Zembî məgwág ja Zembî nyə a jəw nyə yí. Nyə a tí njəɔnd kálə ləɔm í á bə ná Zembî mə bá yə nyə tãŋ lúgí yí, a nda fwo mpu kúl ləɔm wəɔŋg í á bə yí. ⁹ Búgə í á sá ná a kəg ngə cugə nda njôŋ ləɔm Zembî nyə á kaag nyə yííd. Nyə á du ngə jí mábanda dí, *Izaag jí námə ntó, təɔ *Yákwab, bwó buud bwə á lúg nə isá impwúd nyə á kaag Aburaham yí. ¹⁰ Aburaham nyə á du ngə jí ntó nəcé nyə á ngə bwánd ngwála álal-límuga í á bə ná Zembî nyəməfwó mə bá cwə yuug, nyəməfwó lwə yí.

¹¹ Búgə í á sá ná kundú múdá nda *Sara zəg bə nə ŋkul mə bíí mpwon buud a mə bwey shîn kə*. Nyə á bwey mpu ná Zembî muud nyə á kaag ŋkaagə yé jí abúgúlág. ¹² Sá jəɔŋg wə í á sá ná, muud ngwúdú zə bə nə mpwon buud, nyúúl mə shîn bwey kə. Mp-won buud nyé mpyáanz nda wəacén-cénî wə jon, nda shɛ á bwûŋ lá ngwəɔ.

¹³ Obúgula ó ayág óni bêsh bwə á ngə yə bwə ngə ná búgula Zembî, nji bwə nda fwo bii mónywa Zembî nyə á kaag bwo má. Bwə á yida dúg mwo shwóg-shwóg, bwə mú shwas mwo. Bwə á

10:35 3.6; 6.11-12 **10:37** Aba 2.3-4 **10:38** Rom 1.17; Gal 3.11 **11:1** Rom 8.24; 2Kr 4.18 **11:3** Mət 1.1; Sôm 33.6, 9; Rom 4.17; 2Kr 4.18 **11:4** Mət 4.3-10 **11:5** Mət 5.21-24 **11:7** Mət 6.13-22; Rom 4.3; 1Pr 3.20 **11:8** Mət 12.1-2 **11:9** Mət 35.12, 27 **11:10** 13.14 **11:11** Mət 17.19; 18.11-14; 21.2; Rom 4.19-20 * **11:11** Bóslúgá bwə ci na ná: Búgə í á sá ná Aburaham zəg bə mbyól a mú cwúcwúúl, fwála lu byá mə bwey ntə, Sara ntəg kundú. **11:12** Mət 15.5 **11:13** 11.9; 13.14; Mət 23.4; 47.9; Sôm 39.13

magulê né búsa ojón wa shí gaád, ijigə-jigə. ¹⁴ Ja bwé lás ntúni yí, bwé lwó né ngəñ né bwé ngə sɔ wúl ləom í bá bə bwo nyáñ mpwág yí. ¹⁵ Ləom wáñ í á mbâm ná ngə nyiŋgə sá bwo fund hí, bwé á nywá námə je bə nə fwála mə nyiŋgə nə mpús, kə wu. ¹⁶ Nji mpúlə dúg dí, bwé á ngə jii né bwé kə ləom á gwôw, ləom í búl nywa cɔ wəɔŋg bwé á də ji yí. Sâ jəɔŋg wə Zembî jí nda gwág shwôn ja bwé jów nyə né Zembî wáñ yí; ngaá nyə á mə kwəməsa bwo fwámé ngwála?

¹⁷ Zembî nyə sá Aburaham məkugulu né a yánág cúgə lú mwân dé Izaag, sá mətúnuga. Búgə í á sá né Aburaham máguləg, a ngə mpu né Zembî nyə á kaag nyə məŋkaagə. ¹⁸ Nəcə Zembî nyə á ci nə Aburaham ná: «Izaag wə mə bá byâ wo mpwoŋ buud mə á kaag wo yí.» ¹⁹ Nji, Aburaham nyə á bə nə búgə né Zembî ji nə ŋkul gwúmushi búúd. Ntɔ, Izaag nyə á bə Aburaham ja jəɔŋgúd nda muud nyə á mə yə né ndéé a mə nyiŋgə gwúm yé.

²⁰ Búgə í á sá né Izaag bwádánúg nə Yákwab bá Eso shú cug í á ngə zə bwo shwóg yí. ²¹ Búgə í á sá ná, ja Yákwab nyə á bə né a zə yə yí, a ngəg nə bwádan nə bwân ó Yóseb ngwúd ngwúd né ndéé a mú jwaagəwo nyédí fiidye dí, yə Zembî gúmá.

²² Búgə í á sá né ja Yóseb nyə á bə né a zə yə yí, a jáawug buud nda bwân ó *Izurəyél bwé bá wú Igípten, wósos nə nda bwé bág sá íyasə byé ná†.

²³ Búgə í á sá ná, ja Moyíz nyə a byél yí, obyél bé bwé shwéelug nyə tâŋ onkwoond olóol nəcé bwé á dúg ná nyə á bə mbíya jəjə kúkény. Mpándí njwú-buud nyə a tâl yí í á shígé sá bwo ifwaas.

²⁴ Búgə í á sá ná, ja Moyíz nyə á bə muud yí, a bánug né bwé kú də jəw nyə né mwân mə shilə mə Farawôn.

²⁵ Nyə á yida cəel né bwé cúgúg bəñónh kúl mə Zembî, ntə né a kág bə mənywa mə kúkúl wəla cug *mísómúd. ²⁶ Nyə á kwey ná í nywa né bwé sáág nyə isâ í shwôn námə nda bwé bá sá *Kříst né, nəcé cínəŋg wə jí fwámé təom ntə wəɔŋg á kúm á Igípten. Mísh mə mə á ngə dúg nji myəna á bá bii mwôw mə zág má yí.

²⁷ Búgə í á sá ná a wúg Igípten kú fúndə né njwú-buud nyə e nyada nə nyə. Nyə a yím nyúul nda sá mə cí né nyə á ngə dúg Zembî, í njúl né muud cúgə nə ŋkul dúg nyə. ²⁸ Búgə í á sá né Moyíz fwəg *Páska, a ci né búúd ɔ Izurəyél bwé myéégug məcií bwédí mímpumbé mí mínjówúd shú né *əŋgəles á shwiy nda gwú bwân bəñ ó acúmbā.

²⁹ Búgə í á sá né bwân ó Izurəyél bwé ntəg mən mə atítí nə məkuú nda bwé á ngə kyey zhizhe shíd; ja búúd ɔ Igípten bəñ bwé á nywá zə ntə ntó yí, məjówó mə á zə byaluga nə bwo, mə mú shín gwú bwo.

³⁰ Búgə í á sá né mənyunğ mə Zheriko† mə shínúg shugula shí ja bwân ó Izurəyél bwé á də ciŋgya cínəŋg ngwála tâŋ mwôw zaŋgbá yí.

³¹ Búgə í á sá né Ráhab mudá jaŋga bəg kú yə ja búúd bwé á sá Zembî miŋgáádá wá bwé á yə yí. Nəcə, nyə a ləg buud bwé á kə ngə bigas ngwála shwoó wá. ³² Mə nyiŋgəg ná jaaw bí ji? Mə ká ci né mə bwiiŋg bí miláj mí Zhedeyon nə Barak nə Sámáson nə Zhəfaté nə *Dávid nə Samyél nə *buud ɔ mícúndá, fwála fúfə mə.

³³ Nəcə, búgə í á sá né bwé lúmbúlig nə məfaan məshús, bwé ntə mwo; bwé

11:16 13.14; MmN 3.6; Mat 22.32 **11:17** Mət 21.12; 22.1-14; Zhk 2.21 **11:19** Rom 4.17 **11:20** Mət 27.27-29, 39-40 **11:21** Mət 47.31-48.20 **11:22** Mət 50.24-25; MmN 13.19 † **11:22** Dúgúg Mət 50.24-25. Yóseb nyə á ci né bwé bág ŋwa íyasə byé, kyey nə byo, kə bá dul bwédí ləom Zembî nyə á bwey yə impááməbə byáñ yíid. **11:23** MmN 1.22; 2.2 **11:24** MmN 2.10-12 **11:26** 12.2; 13.13 **11:27** MmN 2.15; 12.41 **11:28** MmN 12.1-14 **11:29** MmN 14.21-29 **11:30** Zho 6.12-21 † **11:30** Buud ɔ fwála dəɔŋg bwé á də lwə məma mənyunğ tâŋ lungula lyélə ngwála wəsh, ka ləgə mímpumbé. **11:31** Zho 2.11-12; 6.21-25; Mat 1.5; Zhk 2.25 **11:32** OoM 6.11-8.32; 4.6-5.31; 13.2-16.31; 11.1-12.7; 1Sa 16.1-10j 2.11; 1Sa 1.1-25.1 **11:33** OoM 14.6-7; 1Sa 17.34-36; Dan 6.1-27

á ngə kyey nə loəm ótútəlí dî ná ndeé bwá mú bii isâ Zembî nyə á kaag yí; bwá á fad ozhwambánkwuŋ mimpu. ³⁴ Bwá á jímə ibiimb-biimb íkuda, bwá faam íkúl í á bə ná bwá gwúg bwo nə ikafwele yí. Məbwas má á də bii bwo, Zembî mú də yálushi bwo, bwá mú bə óŋkán ó dóomb, julya nə igwoonŋ í dóomb yá míl mílɔəm. ³⁵ Bóólúgá búdá, buud bán bwá á yə wá bwá á nyingə gwúm, bənónŋ nyingə cugə.

Bóólúgá búúd bwá á yida bwəma nə cúgə áyíyáág bwá fudá fudág. Bwá á ban ná bwá cúgə nə ŋkul cuwó kwonŋ nə Zembî shú ná bwá fáámugí nə cúgə. Bwá á sá ntó shú ná bwá bág bə nə fwámé cug ja bwá bá gwúm yí. ³⁶ Bóól bwá á bwəma nə cóógú, bóól bígá, bóólúgá kə mímbwug dí ŋgwówúlá mənəkəda nə mikwoolú mí íŋkwánz. ³⁷ Bwá á gwú bóól nə məkwóógú, bwá shigə bóól ná ndeé sámb íkúl íbá, gwú bóól nə ikafwele. Bóólúgá bəŋ, bwá á ngə kyey kə cə kə cə, bwá dúgá bwaád nji íkúúdu í ncwəmbə nə íkúúdu í kálá, sá jəsh fufə bwo, bwá ngə bwəma nə cúgə, buud bwá ngə jugushi bwo. ³⁸ Váál búúd dán í áshígé bə ná í jíg nə buud ɔ shí ga. Bwá á ka ngə jé gwów máshí má ashwéeshád nə mímbúnúđ, bwá dúgá ji míku mí məkwóógúđ nə míku mí mándəlúđ.

³⁹ Tεem bə ná Zembî nyə á faag buud bəonŋú nəcé búgə jáŋ, bwá á yə bwá kú fwo bii sá Zembî nyə á kaag yí. ⁴⁰ Jí ná, Zembî nyə á ngə bwey kwəmsa shé sá í búl nywa yí; ná ndeé, nyə a shígé jii ná bwá téédúg kə bə váál í jəla yí, sá bəŋ lúg mpús.

12

Zembî má də súg bwân bé

¹ Nda shé bəŋ jishé kóomb di, kúdə zhwog buud óni bwá má lyε shé, cug bwá á cugə yí í ngə lwó shé sá bwá jəw ná búgə yí. Ntó, shé myáásugá isâ í ngə ŋkí ŋkúŋgula shé yí, nə *misám mí ngə læel nada shé nyúúłúđ myá,

shé yídag bə nə zény kálə shwóg, ju kúlá Zembî má kwəmsa ná shé júg yí. ² Shé kəndugá mísh nji wá Yésus muud nyə á fwə shé búgə mílamád yé, nyə námə wá má bá sá ná búgə í fifəgí, bə ncindí. Nywá nyə á magulə shwiy kálə yə kwolós dí, kú bish bímbí lú shwón dúsə shwiy dəonŋ dí yí. Nyə a shígé bish dwo nəcé nyə á ngə bwey dúg məshusug Zembî nyə á bwey kwəmsa nyə má. A njul jiya gúmad ja gaád, *caonŋé má Zembî dí mbwə məncwúm. ³ Kəndugá mitédúgá nyədí, nyə muud ósól ɔ mísám bwá á jág lúmbəli nə ndí nji a ngə jísəw jísówúg yé. Kəndugá mitédúgá nyədí, bí bág kú tag, búgú bág kú bii bí mílamád.

⁴ Bí ngə lúmbəli nə sá bwá jəw ná sám yí, nji lúmbəlí jəonŋ í afwóyé bə lúmbəlí á shwiy. ⁵ Ná ndeé, ye bí má wusa lésú Zembî ngə lás nə bí tən bwân bé shú wálə bí ŋkul mílamád yí? Nŋaá á ci ná: Mwân waam, ja Cwáməba mə súg wo yí, kú ŋwa sá jəonŋú nda fyanŋa. Ja á ŋkáánd nə wo yí, kú kənd nyúúł íbwundúđ.

⁶ Nəcé Cwáməba má də súg múúđ yēsh á céel yé; nyəonŋ yēsh á mágúlá ná a ji mwân yé yé,

á də yə nyə intúgúlí.

⁷ Ntó, jísówúgá minjugú bí ngə bwəma nə ndí myá, mísə shú ngələ súg bí. Mpugá ná Zembî ngə ŋwa bí cínəonŋú nda bwân bé. Ye mwân abyág nyə a má bwele cugə sóonŋú nda də súg nyə?

⁸ Zembî ká bə kú súg bí nda á də súg bwân bé bēsh ná, mpu ná bí cugé bwân bé, bí má yidá bə nyə nda bwân bwá á zə nə ndí gwól dí wá. ⁹ Gúl sá bí má jəlá nə nyingə téduga yí jí ntúga: shé bēsh á shí bə nə osóonŋú bwá á byá shé wa shí ga dí wá, bwá á shí də súg shé, shé də gúmal bwo. Ká ŋkámúsá ná bwo, ŋkəmsa nə sóonŋú íshé jí gwów yé; ŋgaá shé má jəlá nə bul bul magulə íjwúga byé shú ná shé

11:34 Dan 3.23-25   **11:35** 10j 17.17-24; 20j 4.18-37   **11:36** Zhe 20.2; 37.15   **11:37** 2Ib 24.21
11:38 1Sa 13.6   **12:1** 1Kr 9.24   **12:2** 2.10; 8.1   **12:5** Mik 3.11-12; Mbú 3.19   **12:7** Mbá 8.5
12:10 Mat 5.48; Rom 5.2; Zhk 3.17

dúgúg cug í? ¹⁰ Osóŋgá bwá á byá shé wá bwá á du súg shé nji shú kúkúl wəla mbií bwá á du kwey mətəla yí; Zembî nywáá ngə súg shé shú mánywa má íshé, á jii ná shé bág mbií á céel yí. ¹¹ Intúgúlí bwá yá shé ná bwá súg shé yí, í ádé fwo bə shé sá máshusug, shé má du shúsula. Nji, zhúgúlá zhúgúlá, intúgúlí byəŋg í du wúmə mpúmá: shé cugə ná shee, cugə cug á otátəlí. ¹² Ntó, ləshigá məbwə mún má má káád məní, bí ləshí məbwón mún má ngə tagəwa məní. ¹³ Dugá kyey nji mázhíí mäsá tətəlí mád, shú ná buud bí ŋkí tag wá, bwá nda ləngəwo kə koogá, bwá yídag lal mənĵkul.

Bi ə káálugə

¹⁴ Wágá ŋkul nyín nyēsh ná bi cugəgí nə buud bēsh ná shee, bí wá ŋkul ná bi cugəgí ŋkəŋkə cug, nəcé muud mə bə nda cugə ntó yé cugé nə ŋkul bá dúg Cwámə. ¹⁵ Bi ə mpú du dúg ná muud nda shúb mpáam má Zembî. Bi ə mpú námə du dúg ná muud kú sá záágúwó, í á bá wá bí zhizhəəm nə ndé *Də mú yúúd. ¹⁶ Bi ə mpú du dúg ná muud nda wá lúú jaŋgad, ŋkí ntāg ná a mpyēny sá í dúgyá nə Zembî yí nda Eso nyə a sá ná; Eso nyə á kusha nə jiya cúmbá jé nə səŋ ídāw. ¹⁷ Bi mə mpú ná, shíná nə á shín kusha nə jiya ntúni yí, ja nyə á nywá jii ná sóŋgá wág nyə mətíle mə lúgá yí, sóŋgá nyə á ban. Eso nyə á tēem nyiŋgə jii, wéeshuli mázhwíle, nyə a shígé bə nə ŋkul cénd sá í á bwey sŷy yí.

¹⁸ Bi a shígé shísh kúnə-kúnə nə wúl mbún búúd bí nə ŋkul kúnə nə ndí yí, mbún í ngə jígə nə kuda; bi a shígé shísh kúnə-kúnə nə gúl kúkúl í njúl nə yídúgú á ikukwendé, kú námə nyiŋgə bə kúkúl ŋkwə nyə á ngə kuŋg yí. ¹⁹ Bi a shígé shísh kúnə-kúnə nə gúl kúl laag í á lás yí, kú bə kúl dúl kəl í á lás yí,

buud bwá á gwág kəl dəŋg wá bwá á jəgula ná í kú na kwo ci bwo təə ciyá. ²⁰ Nəcə bwá áshígé bə nə ŋkul kwiig mpándí Zembî nyə a təl yí. Mpándí nyəŋg í á bə ná: «Ŋkí muud, ŋkí cúdí, sá jēsh í kúnə nə mbún yí, bwá gwú gwo nə məkwóógú.» ²¹ Isá bwá á dúg cínəŋg yí í á bə ŋkí jág wagəwo, Moyíz nyəməfwó mú ci ná: «Mə ngə lilya nə ífwaas.»

²² Bi bāŋ bi á yida shísh kúnə-kúnə nə mbún Siyôn*, ŋgwála má Zembî á kuwō, Yurúsəlem á jon dí gwāw kúl ncúlyá *wəŋgəles bwá ngə sá zaŋ yí. Wəŋgəles bəŋg bəsə ŋkí jág bulya, bímbí múúd cugé nə ŋkul lə yí. ²³ Bi a shísh kúnə-kúnə nə seŋgyá bwān wə acúmbā mínə má mú bwo micilyá jon dí gwōw wá; bi a shísh kúnə-kúnə nə Zembî muud mə du sámb milású mí búúd bēsh yé, bi a shísh kúnə-kúnə nə *mishíshim mí otátəlí ə búúd bwá mú váál í jəla yí ²⁴ Bi a shísh kúnə-kúnə nə Yésus muud nyə á shwu məcií mé shú ná sá bág mífúbán yé. Nyə wə jí lí-nji mpédúgá sənəŋ Zembî shú sə á gúgwāan, məcií mé má ngə lás fwámé lósú cə má má Abel†.

²⁵ Bi ə káálugə! Kúgá ban ná bi agwágúlyé múúd ngə lás nə bí yé. Nəcə, muud nyə á ngə cúndə yág nə buud wa shí gaád ná bwá káálúgəg yé, buud bwá á ban ná bwá agwágúlyé wá, bwá á shígé faam nə intúgúlí. Ŋkámúsá ná bwá fwó bə kú faam, ŋkəməsa nə shé ja shé má bán ná shé agwágúlyé múúd ngə lás nə shé jon dí, shé cugé nə ŋkul bá faam. ²⁶ Yág í, kəl dé í á sá ná shí í júŋgyag; nji, ja gaád í, a má kaag ná: «Mə bá nyiŋgə sá ná í júŋgyag gúl ja; nji, jāŋ ja, kú ntāg bə nji shí wə í bá júŋgya, gwōw í bá námə júŋgya.» ²⁷ Ja á cí ná a bá nyiŋgə sá ná í júŋgyag gúl ja yí, ntó má lwó ná isá í du júŋgya yí í bá wū, nəcé byāŋ bíse

12:11 12.14; Zhk 3.17-18   **12:12** Iza 35.3   **12:13** Mik 4.26   **12:14** 12.11; Mak 12.30-31; Sòm 34.15; 1Kr 7.15   **12:15** Mbá 29.17; Gal 1.6   **12:16** Mət 25.29-34   **12:17** Mət 27.30-40   **12:18** MmN 19.16-22; 20.18-21   **12:20** MmN 19.12-13   **12:22** 13.14; Gal 4.26; Mbú 5.11; 21.2   * **12:22** Siyôn: Nyə á bə məma mbún bwá á lwə ŋgwála á Yurúsəlem cínəŋg gwōw yí.   **12:23** Luk 10.20   **12:24** 8.6; 9.12 Abel: Mət 4.10   † **12:24** Məcií mə Yésus má ngə lás lósú íjuugá Zembî má juu sá mpáam nyé dí yí; məcií mə Abel māŋ má á ngə jii ná Zembî kúndagí nyə nda mínyəŋə nyə a gwú nyə ná.   **12:25** 6.4-6; 8.1; MmN 20.22   **12:26** MmN 19.18; Azh 2.6, 21   **12:28** 13.14

isâ nyə á té yí; í ka bá lúg nji isâ í cúgé nə ŋkul juŋgya yí. ²⁸ Nə ndeé, shé yágá Zembî akíba nə a yálə shé faan í cúgé nə ŋkul ntaŋusa yí. Shé séyúgá nə nyə mbií nyə é gwág nywa yí, sêy nə gúmá nə fúndúgú. ²⁹ Nəcé Zembî íshé ji kuda í da cumbal jígal sâ jêsh yí.

13

Mbií cug Zembî mə céelyí

¹ Kúgá yow cüilálə bíméfwó nə bíméfwó nda omínyəŋə, kəgá nə ndí shwóg. ² Bi kú wusa dúlə ŋwa ójóŋ bídí mínjów. Mpugá nə sálə bóól búúd bwá sá ntó yí, bwá á ŋwa *wəéŋgales bwá nda mpu nə í á bə wəéŋgales. ³ Bi ó da téduga búúd básə mímbwug dí wá, gwág bwo cey námə nda binón bēsh wá básə mímbwugud. Bi ó da téduga námə bəŋgə bwá ŋgə bwəma nə minjugú wá, námə nda binón bēsh wá ŋgə bwəma nə minjugú myəŋg. ⁴ Bi bēsh gúmálúgá bā. Muud nda kə nə isâ í mábwam gwoŋú báád, nəcé Zembî mə bá yə buud ó jaŋga nə osóol ə mínəmb intúgúlí.

⁵ Kuú njəond wún í nda bεeg bə ŋgələ bε zəŋ *mwaanē. Bi mə jəlá nə gwág máshusug nə sâ bí bí nə ndí yí; mpugá nə Zembî nyəméfwó nyə á ci nó: «Mə abulé bwεε béégya nə wo, mə abulé bwεε myaas wo». ⁶ Gwə wá jí nə, shé básə nə ŋkul lás nə inkan, ci nó: «Cwamba ŋgə kwíind mə, mə afúndáyé ná təw sâ; muud nyə e sá mə jí?» ⁷ Bi ó da tédúgá ótówe ə shwóg bün bwá á bwiŋg bí Milésú mí Zembî wá, kəndugá mitédúgá dúg nda ícug byán í á shúgula ná, bí yágulag búgə bwá á bə nə ndí yí. ⁸ Yésus-Kríst ji mbií ŋgwúnd wú yág, wós múús, kə nə ndeé kú nə zhúgá. ⁹ Bi kú bíd nə minjígúlá mishús mísə mímbií mimbii myá mí yílúg bí zhíd kənd koogá. Nəcé í nywa

nə mpaam mə Zembî wá í wág bí ŋkul mílámúd, kú bə məcεε mə dúgyá nə idəw má. Məcεε məŋg mə aŋgə nə kwíind buud bwá ŋgə bε mwo wá təw sâ.

¹⁰ Shé bāŋ shé básə nə *alatār jí nə, buud bwá ŋgə ná sêy banda *mátúnuga dí wá bwá cúgé nə zhií mə ŋwá idəw cínəŋg. ¹¹ Ajəláci á ofada nyə á da kə nə məcií mə ócúdu «kúl í búl ŋkē yí», da kə sá mátúnuga shú nə Zembî jwúg *misám. Nji, ocúdu bəŋgú mikug myán, bwá á da wú nə myo ŋgwála da kə jígal bugád. ¹² Ntó námə, shú nə Yésus ŋwág məcií mé má nyəméfwó kə sá nə kúl búúd í bág ŋkēŋkē kúl, nyə á kə jug nə məcεy bugád nə ndeé a yə. ¹³ Nə ndeé, shé wúgá ŋgwála kə bwəma nə nyə bugád, bwá mpyényúg námə shé nda bwá á mpyény nyə nə. ¹⁴ Nəcé shé cugé nə ŋgwála á kəndugə kəndugə wa shí gaád; shé ŋgə sɔ wəŋg ŋgwála í bá zə bə yí. ¹⁵ Nə ndeé, nda Yésus nyə a sá ntó nə, shé dúgá ságusə Zembî ja jēsh, mətúnuga ó məcí. Ntó ji nə mimpu míshé mí jəlá nə jaaw búúd nə jínə dé dúsə nə mpífá. ¹⁶ Bi kú wusa dúlə kwíind bóól búúd nə dúlə yána ísâ bín, nəcé mbií mátúnuga wəŋg wá Zembî mə da gwág nywa yí.

¹⁷ Otówe ə shwóg bün bwá ŋgə jí ŋkasə shú *míshíshim mín, bwá bá námə kə jaaw Zembî séy bwá á sêy shú dún yí. Ntó, ságá bwo məgwág, kyeyugá íjwúga byánúđ, shú nə bwá sáág séy jáŋ nə məshusug kú tədəwa. Bwá ká tədəwa, í nda bə bí nə mfíí. ¹⁸ Dugá jəgula nə Zembî shú dúsú. Jísú kómb di, sə ŋgə mpu nə mílám mísə sə ná sán, sə ŋgə ntəg námə she cugə ja jēsh mbií í jəlá yí. ¹⁹ Mə téég bí məbwə nə bí jəgulag nə Zembî, a sáág nə mə lálug nyingə zə kwey bí.

12:29 Mbá 4.24 **13:1** 6.10; 10.24; 13.16; 1Pr 1.22 **13:2** Mat 18.1-8; 19.1-3; Zhb 31.32; Rom 12.13; 1Tm 3.2; 5.10; 1Pr 4.9; 3Yn 8 **13:3** 10.34; Mat 25.36 **13:4** 1Kr 7.2-4; 1Te 4.3-8 **13:5** Mbá 31.6, 8; Flp 4.11-12; 1Tm 6.7-10 **13:6** Sôm 118.6 **13:7** 6.12; 1Kr 4.16 **13:9** Rom 14.2; Kol 2.20-22; 1Tm 4.3 **13:11** 9.7; Ləv 16.27 **13:12** 11.26; Mat 27.31-33 **13:14** 11.9-10, 13, 16; 12.22, 28; Flp 3.20; 2Kr 5.6; 1Pr 2.11; Mbá 21.2 **13:15** Ifz 5.19-20; Sôm 50.14, 23 **13:16** Gal 6.10; Flp 4.18 **13:17** Eze 3.17; Mis 20.28-31; 1Kr 16.16 **13:18** 10.22; Rom 15.30; 2Kr 1.12; Mis 24.16 **13:20** mpwogé: 12.14; Rom 5.1; 2Kr 13.11 sɔ: 8.6 məcií: 9.12

Ibwádán nə məbáda

²⁰ Zembî á mpwogé, nyə muud nyə á gwúmushi Yésus, Cwámba íshé, mbaagulə itəw anúnî yé, nyə á cɛ sɔ́ á kandugə kandugə nə məcií mé.

²¹ Zembî wəɔŋgú yág bí ŋkul ná bí sáág sâ ányunywaâ jêsh á céel yí. A sáág ná shé bág váál á gwág nywa yí, kwon mə Yésus-Kríst dî. Yésus-Kríst ŋwág gúmá kandugə á kandugə! Amen!

²² Bwaanɔ, mə jəgɔla nə bí ná bí jisówúg lósú mə ŋgá yáág nə bí nə ndí ga. Kálaad nyəməfwó mə mə cilə bí yé nyə agwááyé.

²³ Mə cɛel jaaw bí ná bwé mə bíd *mínyɔŋhú íshé Timotê; á ká læel wós wa, sá sá mú zə dúg bî.

²⁴ Bî ɔ́ bəda mə otówe ɔ́ shwóg bún bēsh nə buud ó Zembî bēsh. Bəɔŋg wā Italí bwé ŋgə bəda bî.

²⁵ Zembî ké sá bí bēsh mpaam.

Kálaad Zhâk nyó á cilé yé Isâ í dúgyá nê Kálaad mê Zhâk yí

Zhâk nyó á cilé okristen shú ná bwé mpúg kuú njœnd bwé jéla ná kyey mpédúgá nyân dí yí ná váál bwé jéla ná cugê ná buud bwé cúgê okristen wá yí.

A ngê ci isâ ñkí bulya:

- (1) Sâ í dúgá ná fúg yí: fúg í ðu wú wé Zembî (1.2-8).
- (2) Sâ í dúgá ná mæbúwa ná kúm, mækugulu ná mæbwébúlán, fwámé yébé í jéla ná ðu nyîn ná misóólúgú yí (1.9-27).
- (3) Zhâk ngê lámusa ná dúlê ñwa búúd ná mímbéégí gúfágád (2.1-13).
- (4) Sâ í dúgá ná búgá ná misóólúgú yí (2.14-26).
- (5) Jûm ná fwámé fúg (3.1-18).
- (6) Cug á mpédúgá buud mimbii myêsh (4.1-5.6).
- (7) Jísów ná nadâ mójégula, ná mik-wíindyá (5.7-20).

Ñkúmba sâ á ngé bándulê okristen yí jísê ná «búgá jí kú ná misóólúgú yí jísê mbimbê» (2.26).

Mæbádá

¹ Mæ Zhâk, lwaá má Zembî bá Cwámbe Yésus-Krîst, mæ wé mé cilé bí kálaad éga. Mæ bédá bí bwán ó íbœnd wûm ná íbá bí á má ciima kê ngê cugê máshí mæshí wá.

Mækugulu má ðu lulushi búgá má múúd

² Bwaang, mækugulu mêsh bí má bwámá ná ndí má mé jéla ná bæ bi ñji sâ máshusug, tœ máse wáyé mbií tœ wáyé. ³ Bi má jéla ná gwág máshusug ntó ná mpúlê ná búgá jín í ká ntœ mækugulu, bí bæ ná jísów. ⁴ Nji, í jii ná jísów jœng gwómáfwo í cásulêg bí séy jé milámád, shú ná bi bág ocúmbá

buud, milwándúlá, kú ná fúfê ná tœ jœ fúlú ngwûd. ⁵ Í ká bæ ná fúg í ngê fúfê ngwól múúd á gwoong jín, a gwáámbug Zembî, Zembî é yê nyê. Næcé Zembî má ðu sá yána ná muud yêsh, á ðu ntâg sá dwo ná jœ lâm, kú ná mæjumâ. ⁶ Nji, í jii ná muud má gwáámbug yé gwáámbug ná búgá, kú bæ ná milám mímbá. Muud má sá milám mímbá yé jí nda ikwô í mân ñkwô má ðu yángulê kænd ká kænd ká yí. ⁷ Mbií múúd wœng kú yímbê ná téduga ná nyê é lóg sâ wé Cwámbe. ⁸ Næcé muud mæzhigé jí milám mímbá, nyê ádé mpu bæ ñkúmba zhí ja á céel sá sâ yí.

⁹ Mbúgula jí ná mæbúwa yé gwágug mæshusug ná Zembî nyê a má bân nyê gwôw. ¹⁰ Nyœng má yídá bæ ná kúm yé bág ná lúú ná sâñ ná a bálê shí, næcé a bá cœ nda fuláwa á jugá, kú bwey. ¹¹ Fuláwa má ðu bæ, yásé í ká námé shigushi, mægwô mé má shwéesh ká, fuláwa mú bwaambewo, ijœ byé í mú shîn. Námé mbií ngwûd wœng wé múúd kúm má bá ngê bwaambewo, misóólúgú myé myêsh mí ngé shîn yé.

¹² Muud má jísów mækugulu kú fúfug yé nywáá má jêla, næcé á ká bá shîn ntœ mækugulu, a bá lóg cug á kandugê kandugê, mpóógú nyœng wé Zembî nyê á kaag buud bwé ngé cœel nyê wá yí.

¹³ Ja múúd má bwámá ná mæbwébúlán yí, a nda bæeg ci ná: «Zembî wé ngé bwówulê mæ»; næcé muud cugé ná ñkul bwówulê Zembî, nyê ádé námé bwówulê búúd. ¹⁴ Í yídá bæ ná, muud nyæmfwó iyéesh byé wé í ðu julê nyê, kænd nyê lâm *mísmád; ¹⁵ ná ndéé, ja íwímbúg í má ñwa bum yí, sám í mú byêl; ja sám í má wîy yí, í mú sá ná muud yág.

¹⁶ Yé bwáang má búl cœel wá, kúgá shiig mányúul! ¹⁷ Fwámé isâ Zembî má ðu yê búúd yí, ná mænywa mêsh sá ngé bwæma ná ndí má, má ngê zhu gwôw, wé Sóngú má ðu wéeshuli máñkenya

1:1 Zhâk: Mat 13.55; Mis 12.17; 15.13; 21.18; 1Kr 15.7; Gal 1.19; 2.9; 1Pr 1.1 **1:2** Rom 5.3-5; 1Pr 1.6-7

1:5 Mik 2.6 **1:6** 5.13; Mat 7.7; 21.21-22; Ifz 4.14 **1:9** 2.5 **1:10** Zhb 14.2; Sôm 90.5-6; Iza 40.6-8

1:10 5.1 **1:12** 5.11; 1Kr 9.24-25 **1:13** Mik 19.3; 1Kr 10.13 **1:14** Rom 6.19-21; 7.7-10; 1Yn

2.16-17 **1:17** Mæt 1.14-18; Mat 7.11

yé; a ji nji mbií ngwûd kú cénd.
¹⁸ Sóóngú wúsú wɔɔngú nyáméfwó nyə á bə nə jɔjɔ tédúgá jé ná a zə byá shé, a mú zə byá shé nə ciyá jí búbálé yí. Byálə nyə á byá shé yí wɔɔngú wúsə shú ná shé bág mpumə ashúshwóógú á isá á má té yí.

Du gwágulə, ka du sâ

¹⁹ Yé bwááŋg má búl cɛel wá, bi má jəlá nə mpu ná muud má jəlá nə du lɛel gwágulə, nji nda lɛel lás, nda lɛel gwág mpimbə. ²⁰ Mpimbə múúd mə gwág yí, í cúgə nə ŋkul wéeshuli sâ jí tətəlí mísh má Zembî dí yí. ²¹ Gwə wə má cí nə bí ná, myaasugá mɛlwaagawo mēsh nə mbíya gwɔlə mílám; myaasugá myo, bí ka lág kéel Zembî nyə á bɛ bídí yí, bí lág dwo nə lám nə shɛɛ; dwə wə dí nə ŋkul sá ná *mishíshim mín mí dágúg cug.

²² Ságá nda kéel má Zembî í ngə ci ná, bi kú du gwágulə gwágúlóg, bi a bá ngə shüŋ biméfwó. ²³ Nəcə, ŋkí muud mə gwágúlóg kéel gwágulə gwágúlóg a kú sá nda í ngə ci ná, muud wɔɔngú ji nda muud má shín dág mpwóómbú yēn dí, ²⁴ ná ndéé a kyey. Ja á má kyey yí, a má lɛel wusa nda mpwóómbú nyé í ámə bə ná. ²⁵ Nji, muud mə mpú kənd mísh máççɛ má Zembî dí nda du gwágulə nə ndéé wusa yé, nywáá má jəla. Məççɛ mɔɔng mə cúgə nə iwushî, máá má du yíl búúd mányámád. Nji, shú ná í bág ná a má jəla, í jii ná a nádag nə mwo, a du sá nda má ngə ci ná.

²⁶ Ŋkí ngwól múúd mə tédúgá ná a ngə cugə mbií Zembî mə gwág nywa yí, á ká ngə shüŋ nyúul nda yidá du bii mpu yé, muud wɔɔngú yəbá yé wúsə sâ cwag. ²⁷ Yəbá Zembî mə gwág nywa yí, fwámé yəbá wúsə ná: du téduga bwán ó nyulú nə mikúsé mí búdá *íncwaw í ntug mí ngə bwəma nə ndí yíid, ka baagulə nyúul nda kala mɛlwaagawo má cug á shí ga.

2

Mímbéégí mpádúgá buud mí anywáyé

¹ Bwaang, kúgá du sá ná, bi ngə *búgula Yésus-Kríst, Cwámba íshé á milwaná, bi ngə nyiŋgə baam nə bóól búúd ntə bóól. ² Nəcə ná, ja í wóós ná, bi njúl sɛɛŋgyá jínúđ, ngwól múúd zə nyíi a njúl nə ilwondó í or nə mimbwéedí mí álal-ŋkul, gúl ntágúlá-ntágula mú námə zə nyíi nə isala. ³ Ŋkí bi má ŋwa múúd jí nə mimbwéedí mí álal-ŋkul yé nə məjilə, bí nə né ná: «Zaá ji wa fwámé jiyad», bí nə ntágúlá-ntágula ná: «Tówúg na tətəlí», ŋkí ntəg ná: «Jig wa kúl má du təl mákuú gaád». ⁴ Ja bí má sá ntó yí, ŋgaá ná bi má wá mímbéégí mpádúgá buud wə ní? Ŋgaá ntó má lwó ná bí ngə bigas buud bi njúl nə bów-bów mítádúgá?

⁵ Yé bwááŋg má búl cɛel wá, gwágúlógá mə. Ye Zembî nyə a shígé féesh mímbúmbúwá shí ga dí ná mí bág nə kúm búgá dí? Nyə á kaag buud bwə ngə cɛel nyə wá Faan, ŋgaá nyə a má sá námə nə mímbúmbúwá mí bág nə kəw Faan dɔɔngúđ? ⁶ Ká bi bəŋ bi ngə dág mímbúmbúwá mpyóŋ nə mpyóŋ. Ozá bwə ngə lwó bí cún, ŋgaá mikúkúm? Ŋgaá bwó wə bwə ngə kə nə bí mǎmpáanzə má mílósú? ⁷ Ŋgaá bwó wə bwə ngə jág lás nə jɔjɔ jínə lú Krísten búúd bwə á gwiid bí yí?

⁸ Micilyá mí ngə lwó ná ççɛ mə Cí wúsú *Kríst í ngə ci ná: «Cɛelug múúd yēsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda wó céél wóméfwó ná.» Ŋkí bi mə lwándúlə ççɛ dɔɔngú, bi mə sá jə sóólúgá. ⁹ Nji, ja bí má du wá mímbéégí mpádúgá buud yí, bi má du səm; Məççɛ má lwó ná bi má jəla nə intágúlí í búúd bwə má caam máççɛ wá.

¹⁰ Mpugá ná múúd mə ká bɛ mǎmpándí má Məççɛ mēsh ná ndéé a wush nji nə ngwúduŋgá, a má byaagulə

1:18 Yuá 1.13; Rom 8.19-23; 1Pr 1.23 **1:19** 3.2; Mik 15.1; Ekl 7.8-9 **1:21** Kol 3.8; 1Pr 2.1 **1:22** 2.17; Mat 7.24, 26; Rom 2.13 **1:25** 2.12, 24; Sôm 19.8; Yuá 13.17; Rom 8.2; Gal 6.2 **1:26** 3.2, 10; Sôm 34.14; 141.3 **1:27** Sôm 10.14, 18; Iza 1.17; Mat 25.35-36 **2:1** 2.1-9; Mbá 1.17; 10.17; 16.19; Mbá 19.7; Zhb 34.19; Sôm 82.2; Mik 24.23; Mat 5.45; Mis 10.34; Rom 2.11; 10.12; Gal 2.6; Ifz 6.9; Kol 3.25; 1Pr 1.17 **2:5** 1.9; Luk 6.20-21; 1Kr 1.26-28; Mbá 2.9 **2:8** Ləv 19.18; Mat 22.39; Rom 13.9 **2:9** 2.1 **2:10** Mat 5.19; Gal 3.10; 5.3 **2:11** MmN 20.13-14

nə mēsh. ¹¹ Nəcə muud nyə á ci ná: «Ci wo kú sá mínəmb» yé, nyə námé wə nyə á ci ná: «Ci wo kú gwú múud». Nkí wεε wo ádé sá mínəmb, nji wo má gwú múúd, wo músə caam məcəε. ¹² Ntó, dúgá lás, nə du sá ísâ bi ηgə mpu ná bwə bá sámb bí milású bεǵlə cεε í du yíl búúd mányámád yí. ¹³ Nəcə, buud bí kú gwág búúd cey lámúd wá, bwə bá bwəma nə sémbyé milású á kú nə məcəy mə lám. Buud bwə ηgə gwág bóól ηkúηkwónǵlə wá, ηkúηkwon í du ntə sémbyé milású wán.

Búgá jí kú nə misóólǵú yí jí fudá

¹⁴ Bwaang, ηkí muud má ci ná a jí nə búgá, nji misóólǵú kú nyín, wán mbií búgá í é kwíínd nyə jíd? Í é cug nyə? ¹⁵ Nkí *mínyonǵú wán á mudúm ηkí á mudá ηgə fúfə nə sâ má bwáád, ηkí ntág ná a ηgə fúfə nə idáw yâ dân jwôw, ¹⁶ ηgwól múúd á gwoonǵ jín mú ci nə nyə ná: «Wo ɔ kə ná shεε; kaág bwáád, wo də!» Nkí a ci ntó nji nə mpu, kú yə nyə sâ í ηgə jí nyə yí, ntó nyə é kwíínd nyə jíd? ¹⁷ Ntó námé wə búgá jísá yé. Wó ká bə nə búgá, nji kú nə misóólǵú, búgá gwô jísə fudá.

¹⁸ Nji, ηgwól múud jí nə ηkul ci nə ηgwól ná: «Wεε jí nə búgá, mεε nə misóólǵú.» Lwóg ná mə búgá gwô nda nə misóólǵú, mεε mə e lwó mádí misóólǵú ná mə jí nə búgá. ¹⁹ Wo ηgə *magulə ná Zembî jí nji ηgwûd, wo ηgə mpu sâ; nji, məjamb má ηgə námé magulə ntó, má ηgə lilya. ²⁰ Wo muud jí kú mpu du faas ísâ yé, ye wo cεel mpu ná búgá jí kú nə misóólǵú yí í akwííndé tɔ sâ? ²¹ Ngaá Zembî nyə á ηwa mpáámbé íshé *Aburaham ná tátəlí muud mísh méd nəcé a yánalə mwân yé *Izaag tâη *mətúnǵa *alatâr dî. ²² Wo adúgé? Búgá jí í á bə mbádúgá nə misóólǵú, byêsh í ηgə sêy; misóólǵú wə mí á zə sá ná búgá jí í bəg ncindí. ²³ Nə ndεé, í mú bə nda Kálaad Zembî ηgə ci ná;

ná: «Aburaham nyə á *búgula Zembî, Zembî mú lǵ nyə búgá jí jəonǵá, a mú ci ná Aburaham jí tátəlí muud; bwə mú gwiid nyə ná shwə má Zembî.»

²⁴ Bi má dúg í? Zembî má ηwa múúd ná tátəlí muud nəcé misóólǵú, kú bə nji nəcé búgá. ²⁵ Ntó námé wə Ráhab mudá janǵa nyə á bə yé. Ngaá ná Zembî nyə á ηwa nyə ná tátəlí muud nəcé sóólǵú nyə a sá yí? Nəcə, buud bwân ó *Izurəyél bwə á kənd wá, Ráhab nyə a lǵ bwo nyédí njów, a mú sá ná bwə kyéyug zhí shúsúd. ²⁶ Nyúúl nyísá kú nə *shíshim yí, nyísə mbimbə; ntó námé, búgá jí kú nə misóólǵú yí jísə mbimbə.

3

Júm dásə wagəwo wagəwo sâ

¹ Bwaang bi mə mpú ná sə buud ηgə jíǵuli wá, Zembî mə bá bə nə ηkúd wúsú sémbyé milásúd ntə bóól búúd wánǵd. Ntó, í ajíyé ná bi bəg zhwoog oyíǵuli ηkí bulya, ² nəcé shé bēsh shé má du kwab mímbí mim-bii. Múúd mə ká bə kú du kwab nə lésú á mpu yé, nyíni nyε mə bə váál í jəla yí, nywáá jí námé nə ηkul mpu bii nyúúl nyé nyēsh. ³ Ngaá ná shé má du shwaam íkabulí ηkwánz mpu dí shú ná í sáág shé məgwág, nə ndéé shé ka bə nə ηkul mə kənd bwo mányúúl oncindí kúl shé má céel yí? ⁴ Námé nda ititíma, bíse məma ísâ í anání, onkwô ó anání wə bwə du sá ná í kyéyug. Nji, tεem bə ntó, ηkúηkwaawé cíg-cíg wə má du sá ná titíma kəg kóómb jēsh muud ηgə julə nyə yé má céel yí. ⁵ Ntó námé wə júm dásə yé. Í tεem bə kúkúl nyúul cíg-cíg, dásə nə ηkul du mamuda nə í ηgə sá məma ísâ. Bi má dúg í? Kukúdá cíg-cíg í jígal məma jugá. ⁶ Júm dásə námé kuda, dásə jíya olíingá sádí íkúl í nyúúlád. Í ηgə lweegushi nyúúl nyēsh. Júm í ηgə wá shé kuda ícug dí, wú byéléd kə wóós shwiyud. Kuda jəonǵ í ηgə

2:12 1.25 **2:13** Mat 5.7; 7.1; 18.32-35 **2:14** Mat 7.21; 1Yn 3.17 **2:15** Mat 25.35-36 **2:17** Gal 5.6, 16, 22-24; 1Yn 3.18 **2:19** Mbá 6.4; məjamb: Mat 8.29; Mak 1.24 **2:21** Mət 22.9, 12; Rom 4.1-5, 13-16, 19-22; Heb 11.17 **2:23** Mət 15.6; 2Ib 20.7; Rom 4.3 **2:25** Zho 6.17; Mat 1.5; Heb 11.31 **2:26** 2.17, 20 **3:2** Sôm 141.3; Mik 10.19 **3:2** 1.26 **3:3** Sôm 32.9 **3:6** Mik 10.19; Mat 15.11, 18-19 **3:7** Mət 9.2

zhu kuda á kandugə dî. ⁷ Muud nyə a mə kwááf mímbii mí ócúdu myâ jugú myêsh, təə inunú, təə ocúdu bwá júlá mímwə shí wá, təə ocúdu wá mâñ, nyə a mə kwááf bêsh. ⁸ Nji, kú nə təə muud ηgwúd nə ηgwúd jí nə ηkul kwááf jûm yé. Jûm dúsə bów-bôw sâ cugé nə ηkul jí nə shee yí, dúsə nə gwoog nə cwóó. ⁹ Shé mə də balan nə jûm íshé, də ságusə Sóñgá íshé Cwám̄ba, shé də námə balan nə jûm dəəng də lweem búúd Zembî nyə kwambulə yuug jéd wá. ¹⁰ Mpu ηgwúd nə ηgwúd í wéesháli íbwádán wéeshali málweemyâ. Mbô bwaan̄g! Í ajáláyé nə də bə ntó. ¹¹ Ye ncwuñ nyí nə ηkul wéeshali májúwó mə ancúncwôñ nə mə águgwulú luun ηgwúd dî? ¹² Bwaan̄g, ye líí *figyê jí nə ηkul wúmə íbumə í olivyé? Ye fambá *vînyə jí nə ηkul wúmə íbumə í figyê. Ncwuñ í də wéeshali májúwó mã ca nə ca yí í cugé nə ηkul nyiñgə wéeshali zhizhe májúwó.

Fwámé fəg í də zhu wá Zembî

¹³ Zó jí nə fəg nə cóñ na bídí yé? Muud wəəng lwóyág ntó jə kuú njəənd jéd, a dág sá isâ nə lám nə shee, nə fəg. ¹⁴ Í ká yida bə nə bí ηgə bə nə mbiya lâm, nə məfendyâ mílámúd íí, kúgá yímbê nə ηkêny mányúul nə bí búsə nə fəg; jisə bí ijóó. ¹⁵ Fəg nyəəng í ángê nə zhu wá Zembî; nyísə fəg á shí ga, fəg á iyéesh í nyúul muud, fəg minjumbálu. ¹⁶ Nəcé, kál jí nə, bóól mpii bóól, bóól fendya nə bóól yí, isâ də sîy ncúg-nculê, bów-bôw mísóólúgá də bə mímbii mimbií. ¹⁷ Fəg í də zhu wá Zembî yí nyáá í də bə nə fwó-fwó, í dágə ceeł mətala. Fəg nyəəng í ádé bə nə cwambulá, í də bə fəg á ηkwambulə, í dágə bul gwág búúd cey lámúd, də bul sá jə mísóólúgá, kú nə mbéégí məñkəəmá, kú nə məkəñ. ¹⁸ Buud bwá ηgə wá mətala mpédúgá buud wá, bwá ηgə bə mpəg mətala dî.

Mpəg jəəngá ka ηgə wúmə bwo cəg á otátalı.

4

Mbúgala nyə ajáláyé nə bə mílâm mímbá

¹ Jí í ηgə sá nə bí bág nə icwoomb nə igwáná? Ngaá nə jisə nəcé iyéesh í zhwiimbyálə nə cəg í ηgə sá lúmbáli mányúul mán dî? ² Bí ηgə wímb isâ, nji bí kú ηgə bí byo; nə ndeé, bí mú ηgə bə nə yéesh gwúlə búúd. Bí ηgə jí isâ, nji bí cugé nə ηkul bí byo; nə ndeé bí mú ηgə bə nə ozhuyâ, ηgə gwána igwáná. Bí an̄gê nə bí nəcé bí an̄gê nə gwáám̄b Zembî. ³ Bí təem ntág námə gwáám̄b íí, bí kú bí, nəcé bí mə də gwáám̄b nə bów-bôw tédúgá, nji shú nə bí mə lwándúlá iyéesh bín yâ zhwiimbyálə nə cəg.

⁴ Bí búsə osóol ə mínoomb; ye bí ampúyé nə bí mə ká bə mánywa mã shí ga, bí mə fəm Zembî? Ntó jí nə muud mə cə shwá nə shí ga yé, mə bə zhízhíñ mə Zembî. ⁵ Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Zembî nyə acéélé ná

gúl sâ í zág shwə wú nə Shíshim

nyə á sá ná í zág jí shédí yí*.

Ye bí mə tédúgá nə ja Mícilyá mí ηgə cî ntó yí, jisə zhizhe icigə-cigə? ⁶ Mbô! Zembî mə yidá bul bə nə mpaam. Sâ jəəng wá Mícilyá mí ηgə cî yí, ná:

Zembî mə də lúmbali nə buud

bwá də ηkêny mányúul wá;

nji, bəəng bwá səl bwáméfwó shí wá,

a sá bwo mpaam.

⁷ Nə ndeé, bídúgá nə Zembî jwúg nə bî; dugá ləl lúu nə Njwú məjamb, nyə e fúndə bí, a kə shwóg-shwóg. ⁸ Shíshúgá Zembî kúnə-kúnə, nyə e shísh námə bí kúnə-kúnə. Yé osóol ə *mísám, gusagá məbwə; bí buud wá mílâm mímbá, fúbúgá mílâm. ⁹ Maguləgá məntágala mún, bí gwág bíméfwó cey lámúd, bí mú jíí mányúul. Kúgá ná

3:8 Sôm 140.4; Rom 3.13; Ifz 4.29 **3:9** Mat 1.26-27 **3:12** Mat 7.16 **3:13** Rom 12.16 **3:14** 1Kr 3.1-3; Gal 5.20-6.4 **3:15** 1.5, 17 **3:17** Mat 5.48; 1Kr 13.4-7; Gal 5.22-23; Flp 1.9-11 **3:18** Mat 5.9 **4:1** Rom 7.5; 1Pr 2.11 **4:2** 1Yn 3.16 **4:4** Mat 6.24; Yuá 15.18-19; 1Yn 2.15 * **4:5** Bóól bwá cî ná: «Shíshim Zembî nyə a sá ná í zág jí shédí yí í bul bə nə wú». **4:6** 4.10; Mík 3.34; Mat 23.12; 1Pr 5.5 **4:7** Ifz 6.12; 1Pr 5.8-9 **4:8** Sôm 18.21, 25; Iza 1.16; Zak 1.2-3; Mal 3.6-7 **4:9** Luk 6.25

ngə gwo, yidagá jii; yəwugá dúlə fándá gwág máshusug ntó, yidagá shúsula.

¹⁰ Səlugá biméfwó shí mísh má Zembî dî, a mú bá bân bí gwôw.

¹¹ Bwaang, kúgá də ciya íciyá í ábábôw. Wó ká ci *mínyəŋhú woó nə muud ciyá ábábôw, ŋkí ntâg ná wo jéég nyə njagá, mpug ná wo má jág lás nə məcəx, wo má jéég məcəx njagá. Ŋkí wo jéég məcəx njagá, mpug ná wo cúgé múúđ mə báágúlá məcəx yé, wo má yidá bə múúđ má də jéég məcəx minjagá yé. ¹² Muud nyə á tál məcəx, á də námá balan nə mwo yé, ji nji ŋgwúđ. Nyə wó jí nə ŋkul sá ná muud cágəg, nyə námá wó jí nə ŋkul sá ná muud yág. Wo wó zə ná wo yág muud jí wo kúná-kúnə yé məbɛɛ?

¹³ Bî bəŋ ntâg íí, bî má də ci ná: «Ŋkí múús ŋkí mán sá é kə ŋgwála shús ŋgwála kel, kə ji wu mbú ncindí ŋgə sá mákîd bii mwaanê» ¹⁴ Í njúl ná bî ampúyé nda cug jín í é bə mán ná; bî básə nda ŋgúdá í də wós fúfwálá ná ndeé í mú jimb yí. ¹⁵ Bî má jəlá nə yidá də ci ná: «Ŋkí Cwamba má magulə, sá é cugə, sá sá sá shús sá kel.» ¹⁶ Nji bî mú ŋgə ŋkəny mənýúul nə bəgəwə dán dəŋg; váál ŋkényá nyúul dəŋg dēsh dəsə ŋkí bôw. ¹⁷ Muud mə mpú də sá mənýwə yé, á ká bə kú sá mwo, a má səm.

5

Mikúkúm mí s káálugə

¹ Bî bəŋ mikúkúm ntâg íí, jiiɡá mənýúul; kímúgá ŋkwiimbyé nəcé məntágula má zə bii bî. ² Kúm dán í má bwo, mikáándə mín mí má díya óshê. ³ Or wún nə *mwaanê wún mú nə myáŋgulá; myáŋgulá wəŋg í bá bwaagulə bí məbɛɛ mán. Í bá námá céég də bí mənýúul nda kuda í də də ná, nəcé bî má ŋkúnd kúm mwôw mágaád, í njúl ná shí í wál zə shîn. ⁴ Dugá,

bî á ban ná bî ajónáyé nə olwaábulə bwə á də saag bí məmpəg ífambə wá. Myəna bí á má mánda myəŋgú mí ŋgə kím ŋgə shwəman bî, Cwamba á ŋkul nyēsh má gwág ŋkwiimbyé olwaábulə bwə ŋgə kím wá. ⁵ Bî má cugə wə shí mishwun, ŋgə gwú iyéesh bín, ŋgə cugə cug nyanɡá. Bî a má bwaag nda mímýáágá mí ócúdu bwə bá cígə jwów lá zəŋ myá. ⁶ Bî mə də bə ná, muud kú nə məbɛɛ, bí yə nyə məbɛɛ, bí gwú nyə, a kú ləl lúu nə bî.

Mbúgula bág nə jísow

⁷ Ná ndeé bwaang, ŋgəgá nə jísow, kə kumə jwów Cwamba mə bá zə yí. Bî má də dí dúg íí? Mbəəl məmpəg má də ŋgə bwánd ná nyə é bii jəjə mpúmá í é wú nyə mándəlúd yí. A də jísow ná ndeé ompú wá mətədəlé nə wá məshíné nywə. ⁸ Jísowúgá námá ntó; máándúgá milám, nəcé Cwamba wál bá nyiŋgə zə. ⁹ Bwaang, bóól bwə nda də tədúwa nə bóól, bî a bá ŋwə məbɛɛ. Dugá muud mə zə sámb shé milésú yé tál mpumbéd íí. ¹⁰ Bwaang, *buud ə mícúndə bwə á də lás nə ŋkul mə Cwamba wá bwə á jug, bwə kú láməsa; ŋwagá yuug nə bwo. ¹¹ Nda bí má mpú ná, shé ŋgə ci ná buud bwə á bə nə zény kálə shwóg wá, báá bwə má jəla. Ŋgá bî a shí gwáduga lân má Zhwôb; nyə á bə, a ŋgə tɛm dúg mícúŋ, a ŋgə kə nji shwóg nə shwóg. Bî a shí námá dúg cé Cwamba nyə á kə shúgula tál nyə yí. Zembî ji bul bə nə lám íŋkúŋkwəŋ, á də gwág búúd cey lámúd.

¹² Bwaang, sá bí má jəlá nə téd fwo mpu yí jí ná, ci bî kú də kɛen jəŋ lə gwôw, kú kɛen mándəlu mə shí, kú námá kɛen tə nyúul ŋkaané íshús. Dugá ci nji «Haaw» ja í jəlá nə bə haaw yí, ci «Mbô» ja í jəlá nə bə mbô yí; dugá sá ntó shú ná bî bág bə kú ŋwə məbɛɛ ja Zembî mə bá cígal mílésú yí.

4:10 4.6; 1Pr 5.6   **4:11** Sôm 101.5; 1Pr 2.1   **4:12** Rom 14.4; 1Kr 4.5   **4:13** Mik 27.1; Luk 12.18-20
4:14 Zhb 7.9-10; Sôm 39.6   **4:15** Mis 18.21; Rom 1.10; 1Kr 4.19; 16.7   **4:16** 1Tm 6.17; 1Yn 2.16
4:17 Luk 12.47   **5:1** Mik 15.6; Iza 5.8-10; Amo 6.3-7   **5:1** 1.10; Luk 6.24   **5:2** Mat 6.19-20   **5:4**
MmN 3.7; Ləv 19.13; Zhe 22.13; Mal 3.5   **5:5** Zhe 12.3; 25.34   **5:7** Zhu 2.23; 2Pr 3.3   **5:8** Rom
13.11-12; 1Te 5.5-8; Heb 10.25, 37   **5:9** Mat 7.1-2   **5:10** Mat 5.12; Heb 11.32-38   **5:11** 1.12; MmN
34.6; Zhb 1.21-22; 2.10; 42.10-17   **5:12** Mat 5.34-37   **5:13** 1.5-6; Mis 16.25

¹³ Nkí ñgwól múúd á na bídí ñgə bwəma nə minjugú, a jəgəlag nə Zembî. Nkí ñgwól ji nə məshusug íí, a séyug isusa ságusə Zembî. ¹⁴ Nkí ñgwól múúd á na bídí ñgə bwə íí, a jówúg ocúmbá buud wá *Dɔ lá óbúgəla, bwə zəg jəgəla nə Zembî shú dé, bwə ñgə shúlə nyə məwúdə jínə mə Cwámba dî. ¹⁵ Bwə ká sá məjəgəla məɔñgə nə búgə, mbəl í é cugə, Cwámba nyə é wəel nyə təl tətəlí. Í ká ntəg bə nə nyə a sá *misəm, Cwámba juu nyə nə myo. ¹⁶ Nə ndeé, dɔgá sá nə ñgwól kə magələ misəm myé wə ñgwól, ñgwól jəgəla nə Zembî shú mə ñgwólúgá, shú nə bi dɔg yəl. Məjəgəla mə tətəlí muud məsə mə aɲkál-ɲkálú, mə dɔ sêy. ¹⁷ Eli nyə á bə námə nda shé. Nyə á jəgəla nə Zembî nə lâm yé wêsh nə ompú bwə tówúg kú ná nywɔ. Ompú bwə á shí tów kú nywɔ tɔɲ mimbú mílɔl nə oɲkwoond ósaman. ¹⁸ A mú nyíngə jəgəla gúl ja, jɔɲ í mú nywélushi mpú nə ndeé mändəlú mə mú sá nə məmpəg mə wúmáɲ.

¹⁹ Bwaanɲ, ñkí ñgwól múúd á na bídí mə béégya nə obúbálé, a kə ñgə gwaa cwagəwa, ñgwól mə ká sá nə a nyíngəg nə mpús íí, ²⁰ mpugá nə muud mə sá nə sɔl misəm wúg kóómb nyə amə ñgə cwagəwa yí, a nyíngə nə mpús yé, a mə sá nə *shíshim yé í fáámug nə shwiy; a mə sá námə nə Zembî bəg kú ná kənd mísh ncúlyá misəm myéd.

Kálaad ashúshwóógú Pyêr nyə á cilə yé Isâ í dúgyá nə Pyêr ashúshwóógú yí

Pyêr, muud lwámá mə Yésus-Krîst, bá Silvê (Silas) wə bwə á cilə (1.1; 5.12). A ci nə í á bæ bwə njúl *Babilon (5.13). Róma wə á ngə jəlá nə jəw nə Babilon éne.

Kálaad nyəméfwó ngə nyîn nə nyə á ciləw shú búúd bwə á ngə kúnəw nyí yəbá ókrîsten dí wá (2.2), mədɔ mán mə á bæ ciimá ntáni ímpál í shí ítəon yâ Azî ácwáágé dí. Məma íciyá bíse cínəngú ntága:

- (1) Okrîsten básə ijigə-jigə wa shí gaád (1.1 nə 2.11).
- (2) Cug, nə shwiy mə Yésus-Krîst í jəlá nə bæ krîsten yêsh yuug á ngəg nə bɛ yí.
- (3) Yuug jəng í lwó krîsten kuú njənd á kyéyugú nə ohááden yí, nə bóol okrîsten yí, nə otówe ɔ shwóg yí (2.18–3.6).
- (4) Kuú njənd ósəol ɔ məsáal básə nə omása ohááden wá, nə budá bwə á bá ohááden wá (5.1-7 nə 1.22–2.3).

Cug mə krîsten í jəlá bæ mbii á nə buud ɔ tón bwə bəg kú nə sâ bwə jûm okrîsten yí.

Məbáda

1 Mə Pyêr, *muud lwámá mə Yésus-Krîst, mə wə mə cílə kálaad éga. Mə cilə bí miféeshá mí Zembî mí á mə ciima, kə ngə cugə cug íjigə-jigə Pəŋ, nə Galátia, nə Kapados, nə Azî, nə Bitinî yí. 2 Féeshúlə Zembî Sónəngú nyə a féesh bí yí, í á bɛ yuug nyə á bwey yigula ná a bá sá yí; nyə á ka sá ná Nkəŋkê Shíshim tálug bí koogú, bí bəg nə məgwág nə Yésus-Krîst, məcií mə mə fúbug bí.

Zembî ké bul sá bí mpaam, a bul námá sá ná bí cugəg nə shee.

Akíba nə cug Zembî ngə nti sá yí

3 Gúmá nə Zembî, Sónəngú mə Cwámə wúsú Yésus-Krîst. Gúmá nə nyə muud nyə á bul gwág sá cey lámúd, a gwúməshi Yésus-Krîst, a mú sá ná sá byélug ncuncumbə cínəng gwúmúlə wəng dí yé. Byélúlə sá á mə nyiŋgə byél ja ábeé wəngú í á mə sá ná sá bəg nə bwágé lúú í ábúlé bwele bæ nə məsáam yí, 4 sá ka ngə bwánd dúsú kəw lá mənəywa Zembî mə bwíg gwów jon dí yí, mənəywa mə ábúlé bwele ntáma, kú bwele kə məbwam, kú bwele jumə má. 5 A mə bwíg námə bí buud mpífə nyé í ngə baagulə wá, bí buud ngə bí mbaagulá wəngú nə zhí a búgə wá, shú ná bí bəg ŋwa cug á mə bwey shîn kwəməsa búúd bə yí, cug í bá nyîn nə ngəŋ mwów mə məzhúgúlá dí yí. 6 Bí mú ngə jág bul bæ nə məshusug ja bí ngə mpu ntó yí, tɛm bæ ná í é jii ná ná bí ngəg nə bwəma nə məkugulə mimbii mimbii, mə ngə sá bí məcey mə lám búbaalé fwála ja gaád. 7 Məkugulə məng mə jəlá nə bæ, nəcé búgə jín jí nə mfii ntə or, sâ í dú ntáma yí; nə ndéé, námə nda bwə dá wá or kuda dí fyá nyə ná, búgə jín í jəlá nə bwəma nə məkugulə shú ná í mpúyug ná jí fwámé búgə, bí ka bá ŋwa məshwúmb, ŋwa gúmá, bwə ságusə bí jwów Yésus-Krîst mə bá zə lwóya nyúúl yí. 8 Bí ngə cɛel Yésus wəngú í njúl ná bí a shigé dóg nyə, bí ngə *búgula nyə bí kú námə fwo dóg nyə; gwə wə ngə yə bí məshusug mə ntə ŋkwóŋ, mbii məshusug múúd cugé nə ŋkul bæ nə ndí jí. 9 Məshusug məng məsə nəcé bí mə bí myána mí búgə jín: *mishíshim mín mí bá bí cug.

10 Buud ɔ micúndə bwə á cúndə nə Zembî mə bá sá bí sólúgú mpáam wá, bwə á wundə micilyá, sɔ nə bwə wámbulə cug míshíshim mín mí mə bí ní*. 11 Bwə á ngə sɔ nə bwə mpúg fwála ísâ byəng í á bæ ná í bá sɛy yí, nə váal í á bæ ná í bá ngə sɛy yí; nəcé

1:1 2.11; Zhk 1.1   1:2 2.9; Rom 8.29; Ifz 1.4; 2Te 2.13; 2Pr 1.10 məcií: 1.19   1:3 1.23; 2Kr 1.3; Tit 3.5   1:6 2Kr 4.17; Zhk 1.2-3   1:7 Zhb 23.10; Sòm 66.10; Iza 48.10; 1Kr 3.13   1:8 Yuá 20.29; 2Kr 5.7   1:9 Rom 5.2; 6.22; Ifz 1.14   1:10 Luk 24.46; 1Kr 15.3-4; 2Pr 1.19-21   * 1:10 Tééd na kə wós mpánzə 12, jisə sá Yésus nyə á ci Mat 13.17 nə Luk 10.24 yí.

Shíshim má *Krîst bwá á bæ nà ndí yí í á bwey jaaw bwo mæcey í á bwey bæ ná Krîst mæ bá zæ bwæma nà ndí má, nà gúmá í á bwey bæ ná í bá bɛ́ cínɔŋ mpúsá yí. ¹² Zembî nyæ á ka lwó bwo ná lán bwá á ngæ bwiing yí í á shígé dúgya nà bwo, í á yida bæ shú dún. Ná ndeé, Nkɛŋkɛ́ Shíshim má ka wú gwôw zæ sá ná obwiingye bwá bwíngug bí lân wɔŋgá. *Wængæles bwáméfwó bwá ngæ cæel kænd mish ísâ yâ lán wɔŋgád.

Kuú njænd á buud ó Zembî

¹³ Nda jí ntó ná, ságá ná milúú mí bóg bí ñkí yísa, cunalugá íyéesh bín, ságá ná bwágé lúú jêsh í bóg bí ñji mpáam má Zembî dî, mpaam á bá sá bí ja Yésus-Krîst mæ bá lwóya nyúúl yí. ¹⁴ Ságá nda bwán wâ mægwág, kúgá ná ngæ bɛ́ iyéesh í ayíyáag bí á ða bæ nà ndí bí kú fwo mpu Krîst yí. ¹⁵ Muud nyæ á jôw bí yé nyæ ádé sɛɛngya nà mæbôw; nda jí ntó ná, bí má jêlá nà ða sásulæ mábôw kuú njænd wún wêsh dî. ¹⁶ Gwá wá jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná: «Bágá minɛ́ŋkɛ́ mi búúd, næcé mæ ñi ñkɛ́ŋkɛ́.»†

¹⁷ Dâ má ða sám̄b búúd milésú nda í jêlá ná, kú kə múúd ñkəómád; Dâ wɔŋg ntâg ó bí má dú kám̄b yé. Nda jí ntó ná, ngægá nà cugæ nà fúndúgú té bí bí ná wa shí mishwun yí, ¹⁸ bí ngé mpu ná Zembî nyæ á jéna tâŋ yílâlæ bí mbéé cug bí á lég nà impáám̄bá bín yííd. Tâŋ nyɔŋg í á shígé bæ ísâ nda or ñkí kwóógú bwá ða lúlæ *mwaanê nà ndí yí, ísâ bí nà ñkul ntáma yí. ¹⁹ Tâŋ Zembî nyæ a jéna yí í á yida bæ ijímá í mácií, má ñjúl nda mæcií mæ mwâ ncwæmbe jisæ kú nà sá á jumág, kú nà tɔɔ cúcwán lá mábwam yé, mæcií má Krîst. ²⁰ Zembî nyæ á bwey tâl Krîst ntó a nda fwo fwɔ shí nà gwôw; a má ka zæ sá sóólúgú wɔŋg shú dún mwów mâ mæzhúgúlá mógaád. ²¹ Nyæ gwúmushi

Krîst, a sá ná a ñwág zhwo gúmá, shú ná búgá nà bwágé lúú í bóg bí nyádí.

²² Nda bí á má ñwa obábálé nà mægwág ná, mægwág mɔŋg má á má fúbushi bí *mishíshim ná bí céélag fwámé cîlálæ á omínyɔŋá, kú nà mækán. Cîlagá mpádúgá nyín nà milám mifúbán, cîla ntó kú yɔw. ²³ Bí má jêlá nà cîla kú yɔw, næcé, bí buud bí á má byêl ncuncumbæ wá, mpæg í á má byá bí yí í cúgé ntâg mpæg jí nà ñkul bwo yí; jisæ mpæg í cúgé nà ñkul bwo yí, gwá wá Milésú mí Zembî myâ mikuwó, mí ákandugæ. ²⁴ Ngaá jí cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Buud bêsh básæ nda ikáá,
ijɔɔ byán nda fuláwa.
Káá í ða shwáás, fuláwa kud,
²⁵ ñji Milésú mí Zembî myáá
mí ñjúl kandugæ á kandugæ.

Milésú mí Zembî myɔŋg wá Jɔɔ Lán bwá á bwiing bí yí.

2

¹ Ná ndeé, yɔwugá mægwɔ mæ lâm, yɔw mákán, nà kwába, nà zhín, nà ojaawá-jaawâ. ² Yidagá gwág yéesh mílósú mí Zembî námá nda íkúkény í ða gwág yéesh bæl ná. Milésú mí Zembî mísæ bí mán mányá, fwámé mányá kú bæ mâ fulá. Bí má jêlá nà gwág myo yéesh shú ná mí sáag ná bí ngóg nà wíy kə bá kumæ cug á kandugæ kandugæ dî. ³ Í é bæ ntó ñkí bí a má kagulæ Cwámba ná ndeé bí kwey ná á nywa.

Mísæon agúgwáan

⁴ Shíshúgá Cwámba kúná-kúná; a jisæ kwóógú á kuwô búúd bwá á myaas yí, í ñjúl ná dáá wá Zembî nyæ a féesh ná dásá jimá shú dé dí yí. ⁵ Bí músæ mikuwó mí mákwóógú; kwagá ngæ sɛɛngya ná ndeé bí mú bæ ñjôw á *shíshim shú ísý í fada, í dúg kænd Zembî *mætúnuga mâ shíshim, nyé é

1:12 Ifz 3.9-10   **1:14** Rom 12.2; Ifz 2.3; 4.17-18   **1:15** Løv 19.2   † **1:16** Dúgúg ciyá ñi Løv 19.2 dî. Í ngæ cæel ci ná: dugá sásulæ mísám, næcé mæ ádé sɛɛngya nà misám.   **1:17** Iza 63.16; Zhe 3.19; Mat 6.9; 16.27; Rom 2.6; Zhk 2.1; 1Pr 4.5   **1:18** Mat 20.28; 1Kr 7.23; 6.20   **1:19** 1.1-2; Yuá 1.29; Mis 20.28; 1Kr 5.7; Ifz 1.7; Heb 9.12   **1:20** Ifz 1.4   **1:21** gúmá: 5.1; Rom 5.2   **1:22** 2.17; 3.8; 4.8; Rom 12.9; Gal 6.10; 2Pr 1.7; 1Yn 4.11   **1:23** Yuá 1.13; Heb 4.12; Zhk 1.18   **1:24** Iza 40.6-8; Zhk 1.10-11   **2:1** Ifz 4.25; Zhk 1.21; 4.11   **2:2** 1Kr 3.2   **2:3** Sôm 34.9   **2:4** Sôm 118.22; Iza 28.16   **2:5** 2.9; Rom 12.1; Ifz 2.21-22   **2:6** Iza 28.16; Rom 9.33

du magulə lúú má Yésus-Krîst dî má.
 6 Jísə Kálaad Zembî dí ná:

Dugá! Mə a má féesh jimə kwóógú,
 mə bwíng dwo Siyôn* tâŋ kwóógú
 áshúshwóógú.

Muud mə jéég kwon nyádí yé nyə abúle
 sámba.

7 Zembî má sá ná bí buud ngə *búgula
 wá bi ŋwág gúmá. Nji, buud bwə anğē
 nə búgula wá, jí shú dán ná:

Kwóógú ólwəye bwə á myaas yí,
 í má bæ kwóógú lú lámuga†.

8 Í nyiŋgə námá bæ kwóógú lú məbəəgú,
 kwóógú í é du búlal búúd yí.

Bwə é du bwim cínəŋgú nəcé bwə
 má ban ná bwə *amágúláyé ciyá má
 Zembî; Zembî nyə á bwey námá tâl
 bwo ná bwə bág shúgula ntó. 9 Bi
 báá bi búsa mpwon buud Zembî nyə á
 féesh yí, bi búsa kında ófada ə Cî, lwon
 búúd má Zembî, kúl búúd Zembî nyə á
 kusə yí; nyə á féesh bí ná bi dúg bwiiŋg
 məma ísá byé, nyə muud nyə á jŋw
 bí ná bi wúg yídúgúd zə mənkenya mé
 mâ mímbúgú dî yé. 10 Bi a shígé bæ
 kúl má Zembî yág, bi músə kúl jé ja
 gaád. Zembî nyə a shígé du gwág bí cey
 lámúd, a mú ngə gwág bí cey lámúd ja
 gaád.

Kuú njəənd ósól ə másáal ə Zembî

11 Yé bwááŋg má búl ceel wá, bi búsa
 ijigə-jigə wa shí gaád nda buud bwə
 njúl ízhaá shíd ná bwə bá cə wá. Ná
 ndeé, mə ngə yáág nə bí náá: yəwugá
 ngólə bə iwímbúg í cug múúd, í ceel
 gwílya bí *mishíshim. 12 Dugá bæ nə
 jə kuú njəənd na cug bínəŋ ohááden
 ngə cugə níid. Í dúg bæ ntó shú ná, ja
 bwə céél du ntáma bí míná ná bi búsa
 mímbúwálú yí, bwə yídag du dúg jəjə

mísóólágú mín ná ndeé bwə mú bá yə
 Zembî gúmá ja á bá zə yí.

13 Nda bí búsa búúd ə Cwámba ná,
 bídúgá ná tówe shwóg yēsh búúd bwə
 má tâl yé jwúg nə bî; njwú-buud jwúg
 nə bí ná nyə wə jí ájəláci, 14 ogwámuna
 jwú ná bwo wə njwú-buud nyə á tâl
 ná bwə dúg yə ósól ə məbəw intúgúli,
 du ságusə íjəə i búúd wá. 15 Nəcə sá
 Zembî ngə jii yí ji ná bi dúg sá mánywa,
 mánywa məəŋg má é du sá ná míkás mi
 búúd mí bág kú ná nə sá mí é ci bí yí.
 16 Ngəgá nə cugə cug fúlí; nji, cug fúlí
 jəəŋg í á jéláyé nə ka yida bæ bí búuga
 dúlə shweel mágwə mə lám; dugá yida
 ŋwa bímfwó ná bi búsa salawús má
 Zembî dî. 17 Gúmálágá muud yēsh, bí
 ceel ómínyəŋú bən wá búgá, ŋwa Zembî
 nə gwəgəgá, gúmal njwú-buud.

Cug ólwaábulə

18 Yé ólwaábulə†, bídúgá ná omása
 bən bwə jwúg nə bî, ŋwagá ijwúga
 byáŋ nə fwámé gwəgəgá; təə omása búsa
 nə bów-bəw fúlú wá, kú bul bæ nji
 bəəŋg búsa nə jə fúlú wá, ŋkí ntəg
 bəəŋg bwə ádé yá wá. 19 Mpugá
 ná, jisə jəjə sóólágú ná múúd jisówúg
 məntágula á ŋgə bwəma nə ndí a kú nə
 məbəxé má; a jisówúg kú lámusa nəcé
 nywáá bálə múúd má Zembî. 20 Ŋkí
 muud má jisəw bígə á bwámá nə ndí
 nəcé a sálə məbəw yí, dáyé dúmá nyə
 é ŋwa cínəŋg yí? Wó ká ngə yida jisəw
 njugú wo ngə sá mánywa, jisə jəjə sá
 mísh má Zembî dî. 21 Zembî nyə a
 jŋw ntəg bí ná bi zəg cugə ntó. Ngáá
 *Krîst nyə á jug shú dán? Nyə a lwó bí
 yuug ná bi bág du bə zhí nyé. 22 Nyə
 muud nyə á shígé bwele sá *sám yé,
 nyə muud nyə á shígé bwele lás lésú

* 2:6 Dúgúg ciyá ni Rom 9.33. Siyôn nyə á bæ məma mbəŋ bwə á lwə ŋgwála á Yurásalem cínəŋg gwów
 yí. 2:7 Sôm 118.22; Mat 21.42; Mis 4.11 † 2:7 Dúgúg sá ni Mat 21.42; Mak 23.20; Mis 4.11 nə Ifz
 2.20. Í á du bæ kwóógú bwə á du tééd jil mändəlúd yí, dwó wə bwə á du bə ja bwə lám mənyuŋg mə njŋw
 yí. 2:8 Iza 8.14; Rom 9.33 2:9 1.2; MmN 19.5-6; Ləv 19.2; Mbá 4.20; 7.6; 14.2; Iza 9.1; 43.21; 61.6;
 Mis 26.18; Rom 5.17; 2Kr 4.6; Ifz 5.8; Tit 2.14; Heb 13.12; 1Pr 2.5; Mbú 1.6; 20.4 2:10 Ozé 2.23; Rom
 9.25 2:11 1.1, 17; Sôm 39.13; Rom 7.15, 17-23; Gal 5.17; Heb 13.14 2:12 Iza 10.3; Mat 5.16; 2Kr
 5.10 2:13 Rom 13.1-7; Tit 3.1 2:15 3.16 2:16 1Kr 6.11, 19-20; Gal 5.13 2:17 1.22; 3.16; Mik
 24.21; Mat 22.21; Gal 6.10; Flp 2.12 2:18 Ifz 5.21-6.9 2:18 Ifz 6.5-8 † 2:18 Ciyá sá má cí na ná
 «lwaábulə» ni jisə námá Luk 16.13 nə Mis 10.7 nə Rom 14.14. 2:19 5.12 2:20 4.14 2:21 Mat
 16.24; 20.26-28; Yuá 13.15; Rom 15.5 2:22 Iza 53.9; Yuá 8.46; Heb 4.15 2:23 3.9; Iza 53.7; Mat
 26.55-56, 67; 27.14, 27-31

mákêñ yé, ²³ nyə muud nyə á ðu bæ, bwé ngé lwîy nyə a kú bweel yé, a tɛem jug, a kú cwambələ búúd, a yida ðu jôw nji Zembî muud má dú cígal mílósú tútəlí yé; ²⁴ nyə muud nyə á ñwa misám mísú nyədí nyúúlúd kə nə myo kwolós dí yé, nyə a sá ntó shú né sé bég mimbimbə shú sâ í dúgyá nə misám yí, sé kág yida ngə cugə shú ótútəlí; nyə muud nyúúl í á jug nə yáág-yáág máfəñ bi bəñ bi mú yâl yé. ²⁵ Nəcə bi á bæ nda incwəmbɛ í á jímb nə zhí yí. Ká, ja gaád í, bi má nyiŋgə zə wə muud ngé wíl *mishíshim mín ngə baagələ myo yé.

3

Cug á mpádúgá mudá bá mudúm

¹ Budá o, námə nda sá amə ci nə bóólúgá ná, maguləgá nə ogwúm bən bwé jwúg nə bî; ntó nyə e sá ná, tɛem bæ ná bóól bwé ngə bæ nə məshwán, kuú njəond mə búdá bəñ í é sá ná bwé máguləg Milósú mí Zembî ntúni muud nda lésha nə bwo. ² Bwé é magulə nji nə ðələ dúg nda bí ngé cugə nə lâm ngwúd ná, nə nda bí ngé mpu yə bwo gúmé ná. ³ Kúgá ðu sá nyaŋgá á nyúúl dí tóón, ðu fendya mílúu, ðu bwáád óŋkaaw nə ivuŋgá í or nə mikáándé mí álal-kus. ⁴ Yidagá ðu sá nyaŋgá í á búle bwelə fyóómb yí, nyaŋgá á lám dí cwû: fúlú á kú ðu yâ, ðu bæ ná shɛɛ, jâñ nyaŋgá wé í búl bæ nə mfíí mísh má Zembî dí. ⁵ Budá bwé á gwág nə Zembî yág wá, bwé á ðu bwánd sâ jêsh nə búgə wə Zembî wá, ntó wə bwé á ðu sa nyaŋgá yé, bwé dúgə magulə nə ogwúm bəñ bwé jwúg nə bwo. ⁶ Í á bæ budá nda *Sara mudá mə *Aburaham, nywáá nyə á ðu bæ nə məgwág nə ngwúm yé, a ðu jôw nyə né Cwámba. Bi músə bwán ó *Sára wəŋg ka ngə sá mánywa kú bíd ná ifwaas í zég sá bí mitédúgá né búl-bul-búl.

⁷ Bi bəñ budúm ntâg í, námə nda má ngé ci nə budá ná, ngəgá nə cugə nə

budá bən bi ngé mpu né bəñ bəsə váál búúd átutagú. Nwágá bwo nə gúmé né Zembî ngə námə yə bwo dán kəw á cug á ngé yə bí mpáam dí yí. Cugəgá nə bwo ntó shú né məjəgula má dúg bæ bí kú nə mimyágə.

Cug á mpádúgá omínyəñ

⁸ Má cɛel ci nə bi bəsh ná: bəgá lâm ngwúd, bí ka ðu gwígya məcəy, ðu cila cɛelí á omínyəñ nə omínyəñ, ðu bæ nə lâm iŋkúŋkwon, muud yêsh səlɛg nyəmɛfwó shí; ⁹ kúgá ðu bweel mábôw, kú bweel málwíy. Yidagá ðu bæ, múúd mə ká sá bí mábôw, bí bwádan nə nyə, nəcé sâ Zembî nyə a jôw bí né bi dúg sá wə cí, a ka námə bá shwu bí ibwádan. ¹⁰ Mpugá né jisə cilyá Kálad Zembî dí ná:

Ŋkí muud má cɛel cugə fwámé cug, cug á ná a wɛɛf nyúul, á jəlá nə bæ kú ðu jág lás nə buud, kú ðu bwiŋg íjóp;

¹¹ á jəlá nə yəw sálə mábôw, a ðu sá mánywa,

a ðu sə mázhí mēsh né mpwogé bég, a ðu wá ŋkul nyé nyēsh né mpwogé wəŋg kág shwóg nə shwóg.

¹² A sáág ntó nəcé mísh má Cwámba má ngə dúg otútəlí ɔ búúd, a ngə gwágulə məjəgula máŋ;

a má yida nywaadulə mpwóómbú nə buud bwé ngé sá mábôw wá.

Cug á fwála lu cúwúlí

¹³ Bí má ká ntâg bæ nə cimbu sálə mánywa, zə nyə e sá bí mábôw? ¹⁴ Ŋkí bi má ka ntâg jug nəcé ngələ cugə tútəlí, bi báá má jəla. Kúgá bæ nə ifwaas nə buud bwé mpíí bí wá, kúgá bíd né mitédúgá mí bég bí né búl-bul-búl.

¹⁵ Yidagá ngə yə Cwámba wún *Křist gúmé mílamád, bi ðu bæ kwéeshá ja jêsh né ŋkí muud mə jî bí sâ bí ngé *búgula yí, bí mpu shwəppla búgə jín.

¹⁶ Shwəplələ wəŋg í jəlá nə yida bæ nə lám né shɛɛ, nə lâm né sáñ, lâm kú bæemb təw mójumâ; ntó nyə e sá ná ja

2:24 Iza 53.4, 5; Rom 6.2, 11; Kol 2.14; Heb 9.28

13.20 **3:1** 1Kr 7.16; Ifz 5.22-24 **3:3** 1Tm 2.9

2.2-3 **3:9** 2.23; Zhb 31.30; Mat 5.44; Rom 12.17

3:14 4.14; Mat 5.10 **3:15** 1.3-5; Kol 4.6 **3:16**

2:25 Iza 53.6; Eze 34.5-6; Mat 9.36; Yuá 10.16; Heb

3:7 Ifz 5.25-28; 1Tm 2.8 **3:8** 1.22; Ifz 4.2-3; Flp

3:10 Sôm 34.13-17; Zhk 1.26 **3:13** Rom 13.3

2.15

bwé ngó ntáma bí míná yí, buud bwé ngó ci ná bi anjê nà kyey fwámé kuú njɔ̀nd ókrísten wá bwé bág nà shwôn. ¹⁷ Nàcé, ñkí Zembî mæ bíd ná muud júgug nàcé a ngǎlǎ sá mænywa, ntó bul jǎla, ntɔ̀ jugǎlǎ nàcé mæbôw.

Yésus nyə á ntɔ̀ kúl jêsh

¹⁸ Nàcé ná, *Kříst nyáméfwó nyə á zə yə ja ngwúnd nàcé *misám mín, nyə á zə cé buud ɔ̀ mábyaagula, nywáá kú nà mæbyaagula, shú ná a ké nà bí wé Zembî. Bwé á gwú nyə nyúul, Zembî mú sá ná Ñkǎnkǎ Shishim nyíngəg yə nyə cug. ¹⁹ Ñkǎnkǎ Shishim wəɔ̀ngú ñkul nyé wá í á sá ná a kág nà Jɔ̀jɔ̀ lân kə cúndə *mishishim mí á bə mímbwug dí yí, ²⁰ mishishim mí búúd bwé á də sá miŋgáádə yág ja Zembî nyə á ngə jísəw mæbǎǎ mæ búúd *Nówe ngə caag byóól yí. Byóól dɔ̀ɔ̀ng dí cwú wá búbaalé buud í á faam nà mǎjúwó* tâɲ buud mwəɔ̀mb yé. ²¹ Mǎjúwó məɔ̀ng má á bə mpwokwoond á nduwán, nda í ngó cug bí ja gaád ná. Nduwán í cúgé ngusa ná í yíl múúd mæbwam mæ nyúul, í yida lwó ná muud má yid wé Zembî nà lâm áɲkíɲkǎ†, a má dúg cug nà zhí á gwúmále Yésus-Kříst nyə a gwúm yí. ²² Ja nyə á gwúm yí, nyə á kə gwów, a njul Zembî dí mbwə mæncwúm; isâ byêsh í ngó lwó buud mpǎl yí nà byəɔ̀ng í ngó ntɔ̀ buud ñkul yí, byêsh í mú mányámá méd.

4

Icug í jǎlá nà cénd

¹ Ná ndeé, nda jí ná Yésus nyúul nyé í á jug ná, bweyugá bii tédúgá ná bi é jug námá nda nyə, bi ngó mpu ná muud nyúul í má jug yé, nywáá má yíl lâm *sámád. ² A má yíl lâm sámád ná, té á jí ná wa shí gaad yí, a bég kú ná ngə nyíngə bə iwímbúg, a yida

ngə cugə váál Zembî ngó jii yí. ³ Bímbí bí á má bə cug óhááden yág ni í á má kwaga; bi a wá mænyúul ásiy-siy dí, nà iwímbúgud, nà fud málwəgud, nà idína í álal-ñkul* dí, nà ñnguləgud, nà mbeé yálə ózembî ó áyadúg gúméd. ⁴ Ná ndeé, ohááden bwé ngə káam ná bi anyíngáyé ná ngə fula sámá nà bwo íntíwúli byəɔ̀ngú; bwé mú ka ngə lwíy bí lwíy lwíyág. ⁵ Nji, bwé bá tów kəɔ̀dud mísh má Zembî dí nà misóólúgú myəɔ̀ngú, nàcé Zembî wál bá zə sámá búúd bēsh milású, təɔ̀ bəɔ̀ng bwé bá ná bə míkuwó wá, təɔ̀ bəɔ̀ng bwé á bwey yə wá. ⁶ Sâ jəɔ̀ng wá í á sá ná Jɔ̀jɔ̀ lân í kág námá ná ndeé buud bwé á yə wá gwág, shú ná, ja bwé má shín bwəma nà cígúlé mílású á buud míshwun dí yí, bwé káág námá bwəma nə cug má Zembî *shishim dí.

Cug óbúgula té sá ngə bwánd Yésus yí

⁷ Məshíne má isâ byêsh má múse kúnə-kúnə. Kúgá də wagula, dɔ̀gá cunal íyéesh bín shú ná bi dúg sá májəgula. ⁸ Fwogá tééd bə nə fwámé mácey mâ omínyəɔ̀ɲə nə omínyəɔ̀ɲə, váál mácey dɔ̀ɔ̀ng í də búdal ncúlyá *misám. ⁹ Dɔ̀gá sá ná, bóól mpu ŋwa bóól bwádí mínjów, bóól mpu ŋwa bóól, bi ɔ̀ də sá ntó kú cwaduga. ¹⁰ Nwagá biméfwó tâɲ ikulág má á má bii mpaam má Zembî mimbii mimbii má; bí ka də sá ná, muud yêsh kwíind bóólúgá nə jé sá Zembî nyə a téduga nyə nə ndí yí. ¹¹ Ntó jí ná, ñkí muud mæ lás í, í bég nda a ngə kala sá Zembî nyə ámə ci yí; ñkí muud mæ kwíind bóólúgá, a kwíindúg bwo nə ñkul Zembî má yə nyə yí; í jii ná misóólúgú mín myêsh mí yág Zembî gúmá lúu má Yésus-Kříst dí, nyə muud jí nə gúmá, nə ñkul, kanduga á kanduga yé. Amen.

3:18 2.21; Rom 5.6-8; 6.10; Heb 4.15; 7.27 **3:19** Mæt 6.2; 2Pr 2.4; Yúd 6 **3:20** Mæt 6.14-22 * **3:20**

Jí námá nə ñkul bə ná «májúwó má á cug búbaalé buud». **3:21** Rom 6.3-4; Heb 10.22 † **3:21** Jí námá nə ñkul bə ná «muud ngə gwáám Zembî lâm áɲkíɲkǎ». **3:22** Mis 1.9; Ifz 1.21 mbwə mæncwúm: Mat 22.44; Rom 8.34; Mis 2.33 **4:1** 2.24; 2Kr 4.10; Gal 5.24 **4:2** 2.21 **4:3** Gal 5.19-21; Ifz 2.3; Tit 3.3

* **4:3** Idína í álal-ñkul: Mbií idína wəɔ̀ng í á də bə, buud də nə ngul ntɔ̀ mínji, buud sá janja kú nə mæsəs. **4:5** 1.17; 2Tm 4.1 **4:7** 1Kr 10.11; 1Te 5.5-8; 1Yn 2.18 **4:8** 1.22; Zhk 5.20 **4:9** Heb 13.2 **4:10** Rom 12.6-8 **4:11** Rom 12.7; 1Kr 10.31; 12.8; Zhk 3.1 **4:12** 1.7

Buud bwá ngá bwama na cúwáí wá bwá májala

12 Yé bwááŋg má búl cœel wá, ja mákugulu má é bádugə bí nda kuda yí, kúgá seegya mwo nda gúl sâ í ajéláyé nə bə yí. 13 Yidagá gwág máshusug nə bí ngə ŋwa dán kəw lú mácey *Kříst nyə á jug nə ndí má, shú ná bi bág gwág máshusug, bí kəos ja á bá lwóya mílwanə myé yí. 14 Búúd bwá ká fiim bí nəcə bí bələ ókrísten í, bi má jəla; mpugá ná Shíshim má Zembî, Shíshim á gúmə wúsə bídí. 15 Nji, muud a bídí sámbá nyə ajéláyé nə kə jug ná nyə ámə gwú múúd, ŋkí ntág ná nyə ámə júwo, ŋkí sá mósól mábôw, ŋkí ná nyə ámə sá íshwíguli. 16 Ŋkí muud má yida jug nəcə a bələ krísten í, a kú beeg gwág shwôn, a yidag yə Zembî gúmə nə jínə lú krísten. 17 Mpugá ná fwála lu cígulé mílású í má wós, í é fwo tééd nə buud wá njów má Zembî. Ja í ká bə ná cígulé mílású í tééd nə sá yí, buud bwá ngá bán ná bwá ámagúláyé Jəjə Lán má Zembî wá bəŋ bwá bá bə ntədəl?

18 Ŋkí í tééd fwo líduga shú ná tútəlí muud dágúg cug,

í ka bə ntədəlé nə muud jí kú bísh nyə yé bá bəŋ sóal *misém?

19 Ná ndeé, buud bwá ngá jug nəcə Zembî nyə ámə jii ná bwá júgug wá, báá bwá kég shwóg nə mənnywa, bwá bədug ijim byáŋ mábwə má múúd nyə á té wə yéd, á dá námə sá sâ jêsh á cí yé.

5

Məcwûŋ

1 Mə léshá nə ocúmbá wá *Də bwá ngá bə nûŋ bídí wá. Mə jí námə cúmbá á Də nda bwo, mə á bə ntág ja Yésus nyə á jug yí, mə bá námə bə nə kəw lú mílwanə mí bá zə nyîn myá. 2 Mə yáág nə bí ocúmbá wá Də nááa: wílúgá ítəw Zembî nyə a má yə bí yí. Bi ə mpú də dág byo nə lám wêsh váál Zembî má jíí

yí, kú bə nda sâ cínđulá nə muud ngə cínđal bí, mbô; kúgá bə nə yéesh mábii, baagulégá bwo nə jə tédúgá. 3 Buud Zembî nyə á bəd bí mábwəd óni, kúgá yida mpááməwə bwo gwôw nda bi búšə bwo omása, yidagá ŋwa bíməfwó təŋ iyug səonz jêsh í jəla nə bə yí. 4 Ná ndeé, ja Mása obaagulé ó ítəw mə bá zə lwóya nyúúl yí, bí ka bá lág *túm gúmə á mílwanə í cúgə nə ŋkul bá bwelə jumə yí.

5 Ntó námə wə má cí nə bí mənəcwəmə nááa: bíđúgá nə ocúmbá buud bwá jwúg nə bí. Mpədúgá nyîn ntág í, muud yêsh sálug nyəməfwó shí, nəcə Zembî má də lúmbáli nə buud bwá də ŋkény mányúúl wá; nji, bəŋŋ bwá səl bwəməfwó shí wá, a sá bwo mpaam.

6 Səlugá bíməfwó lal-lal mbwə má Zembî dí shí, nyəməfwó ka bá bəŋ bí ja fwála dəŋŋ í bá bə yí. 7 Yílúgá isá byêsh í ngá kənd bí mílám gwów yí, bəd nyə mábwəd; mpugá ná nyə wə ngá baagulé bí. 8 Dúgá cunal íyéesh bín, jigá ŋkasə. Muud lúmbáli wán Njwú məjamb ngə kuŋg nda zh-wambəŋkwuŋ mə də báam ná, a ngə sə muud á céégúg də yé. 9 Dúgá lul lúu nə nyə, bí kú fúfug búgád, bí bwey də mpu ná omínyəŋə bán búšə shí nyêsh dí wá bwá ngə námə jug váál bí ngá jug ni. 10 Nji, Zembî amádí á mpaam nyêsh wə nyə a jəw bí ná bí bág buud ə *Kříst Yésus bí mú bə nə kəw lú mílwanə myé. Zembî wəŋgú, ja bí e jug búbaalé fwála yí, nyəməfwó nyə é sá bí váál í jəla yí, a nywaadulə bí, a wá bí ŋkul, a sá ná bí bág kú ná bwelə shwágusa. 11 A ŋwág ŋkul kandugə á kandugə. Amen.

Məbədə nə ibwádán

12 Silvê wə mə ámə ŋwa nə a zég cilə mə baalé íciyá íga yé. Məe ngə ŋwa nyə ná *mínyəŋə waamə abúgúlág. Mə ámə cí nə a zég cilə mə wá, mə wág

4:13 5:1; 2Kr 4.10; Rom 5.2   4:14 2.20; 3.14; Mat 5.10-12; Mak 13.11; Mis 7.55   4:16 2Tm 1.8
 4:17 Zhe 25.29; Eze 9.6; 2Te 1.8   4:18 Mik 11.31   4:19 Sôm 31.6   5:1 1.21   5:2 Yuá 21.15-17;
 Mis 20.28; 1Tm 6.5   5:3 2Kr 1.24; Flp 3.17; Tit 2.7   5:4 1Kr 9.24-25; 1Pr 1.4   5:5 Mik 3.34; 29.23;
 Ifz 5.21; Zhk 4.6   5:6 Zhk 4.10   5:7 Sôm 55.23; Mat 6.25-30; Flp 4.6   5:8 Sôm 22.14; 1Te 5.5-8
 5:9 Ifz 6.11-12; Zhk 4.7   5:10 1Te 2.12   5:12 Silvê: 1Te 1.1

bí ηkul mílámúd, mə báásələ nómé bí
 né bí təl fwámé mpáam mé Zεmbî dî;
 yímúgá mənyúúl na.

¹³ Dɔ dúsá *Babilɔn, Zεmbî nyá á
 féesh nómé nda bí yí í ηgə bəda bí;
 ncwémá dām Márkus ηgə nómé bəda
 bî. ¹⁴ Nğəgá nə kúlɔla məkúlɔla mé
 ceelí.

Zεmbî ké sá né bí bēsh buud bí músé
 búúd ɔ Kríst wá, bí cágəg né shee!

Kálaad ábêê Pyêr nyó á cilə yé Isâ í dúgyá nə Pyêr ábêê yí

Shímun Pyêr, muud lwámá mə Yésus-Kríst wə nyə á cilə kálaad éga (1.1). Nyə á cilə okrîsten bêsh.

Wa kálaad éga di, Pyêr nyə á ngə lumbali nə buud bwə á ngə kyey nə wagəwo-wagəwo mínjígúlá Də mə Yésus dí wá.

Bíl íciyá yâ kálaad éga bísə námá nda bílúgá yâ kálaad mə Yûd (dúg 2.1-8 nə Yûd 4-16).

Pyêr nyə á ka tâl icé í lésú byé ntága:

(1) A bəda búúd, a mú ka báásulə məfúlú mə krîsten (1.3-21).

(2) A mú bágulə ísəy nə kuú njəond mímbúwúlú mí búúd mí ngə bə nə ndí yí (2.1-22).

(3) Mímbúwúlú mí də cágulə búúd bwə ngə bwánd zíyé mə Kríst wá, bwə də ci nə zíyé wəng í ábúle bə (3.1-18). Nə ndéé, Pyêr ka ngə bəsa nə mímbúwúlú myəng nə Kríst ngə bə kú leel zə nəcé Zembî ngə ná fwo jísəw nə zhwog buud bwə bág fwo dúg cug.

Kálaad éga ji nə bíl íciyá búúd ɔ Yésus bwə búl gwág nywa yí:

(1) Cwámba nyə a mə yə shé isâ byêsh í jálá nə kwínd yí (1.3-4).

(2) Jwəw ngwûd dúsə mísh mə Cwámba dí nda mímbú tóshin, mímbú tóshin nda jwəw ngwûd (3.8).

Məbádá

¹ Mə Shímun Pyêr, lwaá nə *muud lwámá mə Yésus-Kríst, mə wə mə cílé kálaad éga. Yésus-Kríst, Zembî wúsú nə Cugye wúsú nyə á mə sá nə jə lâm jé ná, bósł búúd bwə lágúg námá búgá í njúl nə mbii mfíí búgá jísú jí nə ndí yí. Buud bəng wə mə cílé kálaad éga wá. ² Kálə bí é ngə kə shwóg nə mpülə Zembî nə

Cwámba wúsú Yésus yí í búlug kwádulə bí ibwádán, í bul sá nə bí bág nə shəe.

Cug krîsten mə jálá nə cugə yí

³ Mpugá nə Cwámba nyə á mə yə shé isâ byêsh í jálá nə kwínd shú ná shé ngág nə cugə cug í yə Zembî gúmá yí. Nyə á yə shé isâ byəngú nkúl Zembî nyéd, sálə nyə á mə sá ná shé mpúg Zembî muud nyə a jəw shé yé; nəcé Zembî nyə a jəw shé nə zhií á mənkənwə mé nə jə fúlú jé.

⁴ Mənkənwə nə jə fúlú jé jəng wə í á sá nə shé bíig məma isâ nyə á kaag yí, isâ byəng bí nə məma mfíí shú dúsúd. Nyə a sá ntó shú ná, ja bí mə bíi məma isâ byəng yí, bów-bów isâ í ngə wá məlwəagəwo shí ga dí yí í bág kú ná nyiŋgə julə bí, məfúlú mán mə yidagú bə nda məfúlú mə Zembî.

⁵ Nəcé ntó, wágá nkul nyín nyésh ná, nda bí mú nə búgə ná, bí kwádúlúg jə fúlú búgə jəng dí, bí kwádulə fwámé mpúyá, ⁶ bí kwádulə kuú njəond á dúlə mpu bii lâm, kwádulə zény kálə shwóg tə jí tə jí, kwádulə kəndúlə lâm wə Zembî, ⁷ kwádulə məcəy má omínyəŋə nə omínyəŋə, bí kwádulə ccelí ccelúle búúd bêsh.

⁸ Nəcé, jə məfúlú mání, bí mə ká bə nə mwo mə ngə kwíduli kúdúlig hí, mwə wə mə é sá nə bí bág kú də báag məbwə, bí yidá ngə kə shwóg nə shwóg ngə mpu Cwámba Yésus-Kríst fwámé mpülə.

⁹ Mpugá nə jə məfúlú mání, muud cúgə nə mwo yé, jisə nda muud mə yə mísh a ka ngə bwówulə zhií bwówulə bwówúlúg yé, a mə wusa nə Zembî nyə á shí fúb nyə, yíl nyə *míshəm myé mí ayág.

¹⁰ Gwə wə mə cí nə bí ná, bwaŋg, wágá nkul nə njúwúlú Zembî nyə a jəw bí yí, nə fééshúlə nyə á féésh bí yí, bí njwág byo nə məjilə. Bí mə ká sá ntó, bí nda bá bwelə bufa məbəwud.

¹¹ Ntó, Zembî mú bəgushi bí zhií nə sáj kálə nyí faan á kandəgə kandəgə mə Yésus-Kríst, Cwámba nə Cugye wúsúd.

Obúgula bwə jálá nə nada nə njígúlá bwə á nywa yí

12 Gwé wé jí ná, mə bá də báásulə bí isâ íni tɛɛm bə ná bí mə bwey mpu byo, bí mə bwey námə nada nə búbálé bí á jííg yé. 13 Mə dúg ná jíisə mpwogé ná, té mə jíisə ná wa banda ga dí yí, mə dúg báásulə bí isâ byəəngə, bí bág kú wusa mánýúul. 14 Nəcé mə ngə mpu ná mə wál bá zə wú banda dəəngəd, Cwámba wúsú Yésus-Kríst nyə á mə lwó mə ntó. 15 Mə e wá nkúl ná bí bəg də téduga isâ byəəngə ja jêsh, tɛɛm bə ja í bá bə mə mə kyey yí.

Njígulá mə Pyêr wúsə búbálé njígulá

16 Sá á sá ná bí mpúg nda Cwámba wúsú Yésus-Kríst mə bá nyiŋgə zə nə nkul ná. Mpugá ná ja sá á yə bí njígulá wəəng yí, sá á shígé ngə bwiŋg bí milán búúd bwé á té nə milúu ná ndeé bwé mpu shín táág myá. Jísə ná sá á dúg cé ícwámba jé nə mísh mäsú. 17 Haaw, nyə a lég gúmá nə milwané mí ngé zhu wé Zembí Sóəngú. Nyə a lég byo ja kál lú ící mə Zembí á milwané í á ci nə nyə ná: «Mwân abábə waamə óga; nyédí wé lám wám wêsh wúsə yé.» 18 Sá óga sá á gwág kál dəəngú í ngé zhu gwôw jon dí ja sánón sá á bə mbúbánj Zembí nyə a féesh yíid. 19 Ná ndeé sá ngə wá milám mísú oncindí íciyá í *búúd ə micúndád. Í bul jəla ná bí kándəg mísh íciyá byəəngəd nəcé bíisə shú dúnád nda lámba í ngé gwô yídúgúd yí, í gwô ntó nə ndeé kə wós ja ácén-cení a kúndə mán mə bá fɛɛn bí mənkenya mílámúd yí.

20 Fwogá tééd bwey mpu ná, micilyá mí búúd ə micúndə mísé Kálaad Zembí dí myá, mí á shígé ngə zhu mítédúgá mí búúud. 21 Nəcé, kú nə təə cúndə mə Zembí ngwúd í á bwɛɛ zhu tédúgá mə múúud. Nji, buud bwé á də cúndə jíinə mə Zembí dí wá, Nkɛŋkɛ Shíshim wé nyə á də sá ná bwé cúndəg.

2

Oyíguli ə máshügə bwé bá bə

1 Nji, *buud ə micúndə wə məshügə bwé á shí námə də bə kúl búúd *Izarəyél dí. Oyíguli ə máshügə bwé bá námə də bə bídí gwoongud. Bwé bá zə nə bów-bôw mínjígulá mí agwílya buud, zə ngə nyíngal myo na gwoong dí nyima. Bwé bá kə nə íbəmb byán nə ndeé kə shwána Mása wán nyə á wá lal-lal tən shú ná bwé bág fulí yé. Ntó, bwé mú bá lél jɛɛ kú bwey. 2 Buud nkíbulya bwé é bɛ ásiy-síy wán wəəng, kuú njəənd wán í mú sá ná cəg krísten í bəg sá cóógú. 3 Oyíguli ə máshügə bəəngú, nda bwé ngé sə məzhií mēsh ná bwé bəg nə zhwoğ məbii ná, bwé é də zə nyúg bí nə mikaand mí máshügə shú ná bwé díyá nə bí. Mpugá ná íntágulí byán í mə bwey bə, Zembí wál bá zə jəngulə bwo.

4 Mpugá ná Zembí nyə a shígé jagulə *wəéngəles bwé á sá *sám wá; nyə á wusə bwo Taratar dí. Búsə feedyá nún kúl yídúgú í búl bə ná kulád yí, bwé ngə bwánd sémbýé mílósú. 5 Nyə a shígé námə jagulə búud ó ayág. Nyə á nti məma mpəŋ áyíyáag zə jəngulə búud bwé á bə kú bísh nyə wá, nyə á baagulə nji bóól búud zəngbá bənəŋ *Nówe, nəcé Nówe nyə á də cúndə ná buud bwé bəg tətəlí mə Zembí. 6 Zembí nyə á jəngulə míngwəla myá Sódóm nə Gómor, a cumbal jígal myo nə kuda, mí bə ífí. Nyə á lwó yuug cínəng ná buud bwé dúgúg, bwé mpu ná, mwôw mə ngé zə má, nyə abúɛ jagulə búúd bí kú bísh nyə wá. 7 Nji, nyə á fɛɛmushi Lót, tətəlí muud nyə áshígé də bə ná shɛɛ nə dúgúə ásiy-síy búúd ə íngwúmbú bwé á ngə sá yé. 8 Nəcé tətəlí muud mə Lót ja nyə á də cəgə nə buud bəəng yí, nyə á də dúg isâ bwé á də sá yí, a də gwág byəəng bwé á də lás yí: í á də bə nyə lám á tətəlí yéd íí, cúgə jwôw dēsh. 9 Na mə lwó sá ná, buud bí nə gwóğgə nə Zembí wá, Zembí mə mpú də tí yíl bwo məkuguləd. Nji, a ngə táág osóol ó məbôw ná a bá jugushi bwo jwôw

1:13 té mə ngé ná cəgə wa nyúul mishwun dí yí: 2Kr 5.4 1:14 2Kr 5.1; 2Tm 4.6; Yuá 21.18-19 1:16 Mat 17.1-8 1:19 Sóm 119.105; Rom 1.2; 13.12; 1Pr 1.10-11 1:21 2Tm 3.15-16 2:1 Yúd 4-13 2:1 Mat 7.15 2:3 1Tm 6.5 2:4 1Pr 3.19-20; Yúd 6 2:5 3.6; 1Pr 3.20 2:6 Mat 19.24-25; Luk 17.29; Yúd 7 2:7 Mat 19.1-16 2:9 Zhb 4.7; 1Kr 10.13; Mbú 3.10 2:10 Yúd 7-8

lá sémyé milású. ¹⁰ Buud bwé bá bul bwəma nə intúgúli byəng wá, í bá bə bəng bwé ngé bə bów-bów íyéesh yá milám myán, bwé ngé sá ísá í shwôn wá, bwé ngé mpyény jiya ícwamba má Zembí wá.

Buud bəng búsə buud ó ímami, búsə nə mpyaam, bwé cugé nə ifwaas nə zhwo gúme má Yésus, bwé yida *lás nə gwo bwaasúla mpu. ¹¹ Í njúl nə wəngəles bwé ntə bwo nkúl dí, búsə inkácid cə bwo; nji báá bwé áde jág lás nə gúme jəng mísh má Cwamba dí. ¹² Buud bəng búsə nda ocúdu wá jugú, ocúdu bwé du byél nə bwé bá biil máláambúd nə ndéé bwé bwoo wá. Sá bwé ampúyé yí, bwé lás nə gwo bwaasúla mpu. Bwé bá námə du yə shwiy lá ocúdu, bwé bwoo námə nda ocúdu, ¹³ í mú bá bə bwo myána shú ólíngí báj. Bwé gwág shweesh nə bwé dág sá ísá yá bów-bów íyéesh byán mpwó-mwásé izhulun. Bwé ngə zhwiimbya nə məshigá máj. Ja bwé zé ídína bín dí yí, bwé zé sá ísá í shwôn, zə wá bí məlwaagəwo ídínad. ¹⁴ Máj mэдúgya məsə ayaas nə ayaas; búsə kú bwé káád sálə mísam; bwé ngə shig buud bwé afwóyé mpu mínjígúla wá nda búud bwé du shig óshú nə mədə ngwéye dí ná; myán milám mí á má janəwo nə yéesh mábi; búsə nə məzhúngúlu má Zembí ícug byánud. ¹⁵ Bwé má lúgə fwámé zhí kə cwagəwa bə zhí mə Balaam mwán má Bosor; muud nyə á gwág nywa sálə ólíngí shú nə a ngág myána cínəng yé. ¹⁶ Nji Balaam nyə a shí bwəma nə mənkonəg nəcé məlwə mé məng. Myəlu jakáas í á lás nə kál lá múud shú nə í culəshi múud micúndə sólúgú íkás yé wəng. ¹⁷ Oyígúli ə məshigá bəng búsə nda mənəwun mí kú nə məjúwó má, námə nda minkúdu mí du fándə bándəwo gwów ntó nə ndéé mí shín nyngə cəma nə nkəwə mpu nda nywə myá. Ján jiya í bá bə kúl yídúgú jisə nə kulúdu yí.

¹⁸ Bwé du kə nə məma mikaand mí njúl ocwúdu kə du shig búud bwé má shín faam nə bwé béegyá nə misəm wá, nyngə du kə nə mbéé íwímbúg yá mənýúul máj, nə ásy-sy, du kə shig bwo nə ndí nda bwé dú shig óshú nə mədə ngwéye dí ná. ¹⁹ Oyígúli ə məshigá óni bwé ngə kaag buud cug falí í njúl bəng bwéməfwó, asy-sy má ngə bwo məlwə. Nəcé muud yésh jisə lwaá á sá í má ntə nyə nkul yí. ²⁰ Mpugá nə buud bwé má mpu Cwamba wúsú nə Cugye Yésus-Krist fwámé mpu wá, bwé má faam nə yéesh ísá í nyéé yá shí mishwun. Nji, bwé ká nyngə kə wá mənýúul ísá byəngúdu bwé bíd nə í ntəg bwo, cé bwé é tów yí í é jág nyngə bul bów, ntə cé bwé á fwo bə bwé tál yí. ²¹ Í á nywá bul jəla shú dán dí ná bwé jíg nda mpu fwámé zhí, nda bə ná bwé shín mpu mpándí má Zembí *búud ə lwámá bwé á kala bwo yí nə ndéé bwé mú yida myaas mpándí nyəng. ²² Ntə ji ná, sá ngwól mpwokwoond ngə mpu ci yí í má bwəma nə bwo. Ngwól mpwokwoond ji ná: «Mpyə má nyngə də ígwíle byé,» nkí ntəg ná: «Nkuú ngə námə shín gusa, a má nyngə kə bídaga íshwáfád.»

3

Jwəw má Cwamba í bá wós

¹ Yé óshwə bəm má búl cəel wá, kálad abéé mə cilálə bí wə éga. Tə kálad ashúshwóogú dí tə nyíga dí, mə ngə cəel gwúmushi bí mítédúgá, bí bəg nə fəg nyísə nə sán yí. ² Má jii ná bí tédúgə íciyá *búud ə micúndə ó Zembí bwé á ci yág yí, bí téduga námə mpándí mə Cwamba nə Cugye wúsú *búud ə lwámá bwé á kala bí yí. ³ Í bul jii ná bí téédúg fwo mpu ná, ja mwəw mə ngə məshíné má cug ga má bá wós yí, buud ə cóogú bwé bá zə nə cóogú ján zə ngə sá ísá nə milúu myán. ⁴ Bwé bá námə du ci ná: «Ngáá nə nyə á kaag nə

2:11 Yúd 9   2:12 Yúd 10   2:13 Yúd 12   2:14 Mat 5.28; 2Tm 3.6   2:15 Ilj 22.7, 17; Yúd 11
 2:16 Ilj 22.28-31   2:17 Yúd 13   2:19 Yuá 8.34; Rom 6.16   2:20 1.11; Mat 12.45   2:21 Luk
 12.47-48   2:22 Mik 26.11   3:1 1Pr 1.1   3:2 Yúd 17   3:3 Yúd 18; 2Tm 3.1   3:4 Zhe 17.15;
 Eze 12.22; Mat 24.27, 48-51

a bá nyiŋgə zə? Ká ŋkaagə nyɔɔŋg í á má ka shúgula ŋgow? Odâ bwá á má ŋgə shîn yə isâ í njúl námá nji nda í á ŋgə bwey bæ tééd mátéédúlé má shíd ná.»⁵ Ja bwá lás ntó yí, bwá wusa ná, í á bæ yág ná, nji Zembî nyə á ci ciyá yí, jɔŋ lə gwów í mú bæ, mändəlú má mú námá bæ, má ŋgə zhu májúwód.⁶ Məjúwó námá wə Zembî nyə á balan nə ndí má; nyə a sá ná shí a yág nyêsh í jaŋgawog májúwód ná ndeé isâ í shí byêsh í mú jɛɛ.⁷ Ná ndeé, nə ciyá jé ŋgwúd nə ŋgwúd jɔɔŋgə, Zembî má tâl jɔŋ nə mändəlú mága nda kulú ná a bá ntí kuda zə jaŋgulə byo jwôw lú sémyé mílúsú, jwôw búúd bí kú bísh nyə wá bwá bá jɛɛ yí.

⁸ Yé óshwá bâm má búl cɛel wá, ŋkúmba sá bí má jála nə bæ kú wusa yí jisə. Jwôw ŋgwúd dúsə mísh má Cwámba dí nda mimbú tóshin, mimbú tóshin nda jwôw ŋgwúd.⁹ Bóól búúd bwá ŋgə táduga ná Cwámba ŋgə neela nə sálə sá nyə á kaag yí. Mbô! Nyə aŋgə nə neela. A ŋgə yida bæ nə jisów nə bî, nyə acéélé ná bí bóólúgá bí jimbúg. A cɛel ná bí bêsh bág nə fwála mə cénd kuú njɔɔnd.

¹⁰ Nəcə, jwôw má Cwámba í bá zə wós nda júwâl í də zə ná. Jwôw dɔɔŋgú, jɔŋ í bá sá məma ncíndá, í mú jimb. Isâ í jɔŋ byêsh í bá bumb ŋgwiile í mú shîn nyɛ. Shí nə misóólúgá mí shí í bá shîn jígə*.¹¹ Nda í ká bæ ná isâ byɔɔŋg byêsh í bá shîn nyɛ ná, tádúgágá mbií búúd bí má jálá nə bæ yí! Kuú njɔɔnd wán nə gúmá bí má yə Zembî yí í jálá nə bæ nda Zembî mə cɛel ná.¹² Bí má jálá nə ŋgə bwánd jwôw má Zembî nə məjigəwa ná í léélug wós, jwôw jɔŋ í bá bumb ŋgwíile, isâ í jɔŋ í mú nyɛ nə məgwô má ŋgwíile wɔɔŋg yí.¹³ Sə ŋgə bwánd jɔŋ lə gwów á gúgwáan nə shí a gúgwáan nda nyə á kaag ná. Cínɔŋg wə isâ byêsh í bá bæ nda tətəlí má Zembî mə jí ná.

Bí ə mpú də dág

3:5 Mat 1.6-9; Heb 11.3   **3:6** 2.5; Mat 7.11-21; Mat 24.37-39   **3:8** Sôm 90.4   **3:9** 3.15; 1Tm 2.4
3:10 1Te 5.1-2; 1Pr 4.7   * **3:10** Bóól bwá ci ná: «í ábálé ná kwo bæ», bóólúgá ná: «ye í é bá ná kwo bæ e?»
3:12 Iza 60.21; 1Kr 6.9; Mbú 21.1, 27   **3:15** 3.9; Rom 2.4   **3:17** Yüd 24-25   **3:17** Mak 13.5; 1Kr 10.12; 1Pr 4.7   **3:18** 1.11

¹⁴ Gwá wə má cí nə bí ná, yé óshwá bâm má búl cɛel wá, nda bí ŋgə bwánd jwôw dɔɔŋg ná, wágá ŋkul ná í bəg zə kwey bí bí njúl kú nə cúcwán lú mábwam, kú nə sá á jumág mísh má Zembî dí, bínónə ná shɛɛ.¹⁵ Mpugá ná Cwámba íshé ŋgə bæ kú lámusa nəcé á cɛel cəg búúd. Sá *mínyɔŋgú íshé Pwól nyə á cilə námá bí wə cí. Má búl cɛel nyə, á jí nə fəg má Zembî.¹⁶ Gwá námá wə á ŋgə cilə ókálaad bé bêsh dí kúl á ŋgə lás lúsú isâ impwúd íga yí. Nji, okálaad bé bɔɔŋg bí nə bíl íkákúl bíshə ŋkí kwowula gwágúləd yí. Íkákúl byɔɔŋg wə í ŋgə bæ ná, buud bí nə jág nda fwo mpu mínjígúgá wá, bwá ŋgə kwíŋg byo, námá nda bwá ŋgə kwíŋg bíl íkúl í Mícilyá ná. Sóólúgú wán wɔɔŋg í bá jaŋgulə bwo.

¹⁷ Bí bəŋ oshwá bâm má búl cɛel wá, mə má kéwəli bí óni. Bí ó ka bey ná buud básə kú bísh mácéɛ wá bwá bəg julə bí cwagəwálə wán bwá ŋgə cwagəwa níid. Bí ó bey, bí a bá wú kúl bí má jála nə tów ná shím yí.¹⁸ Yidagá ŋgə wíy, mpáam má Zembî nə mpúyá mpúlə Cwámba nə Cəgye wúsú Yésus-Kríst dí. A ŋwág gúmá tééd kíkídíga kə wós kandəgá á kandəgá. Amen.

Kálaad ashúshwóógú Yuánes nyə á cilə yé Isâ í dúgyá nə Yuánes ashúshwóógú yí

Dɔ mə Yésus dēsh í ngə ci ná Yuánes wə nyə á cilə kálaad éga, nə bəɔng óbá bwə ngə bɛ wá, tɛem bə ná nyə a shígé ngə wá jíná dé. Nyə á cilə kálaad éga a músə cwúwúul, a njúl Ifêz. Fwála dɔɔng í á bə Dɔ mə Yésus í má ngə mpu nada ikál ikál. Kálaad éga ngə sá ná sá mpúg ná mædɔ mēsh mə á ngə dúg cúɲ nə bów-bôw mínjígúla mí á ngə mpyáanz mwôw mɔɔng dí myá. Né ndéé, Yuánes nyə á ka cilə kálaad éga ná a bwéél isâ íbá:

- (1) a bándúlá múúd yēsh mə lɔ yé ná a mpúg bə nə wónɔgə nə Zembî bá bēsh Mwán yé Yésus-Krîst;
- (2) a lúmbúlí nə bów-bôw njígúla í á ngə kænd buud jugú yí.

Yuánes ngə ka ci ná, njígúla wēsh í yídá lwó ná Krîst ji nə yé, Yésus nə yé yí, mbúgala má jəlá nə bə kú kænd málwə njígúla wɔɔng dí.

Ciyá má Zembî í ngə yə sá cug

¹ Sə ngə cilə bí sâ í á dɔ bwey bə shí nə gwów nda fwo bə yí. Sə bəɲ dúsú fwála dí, sá á gwág gwo, sá dúg gwo nə mísh măsú, sá mpu beny gwo, məbwə măsú kúnnya nə gwo. Sâ jɔɔng wə Ciyá má Zembî í dɔ yə búúd cug yí. ² Cug jɔɔng í á zə lwóya nyúul, sá dúg gwo. Gwə wə sá ngə bwiiɲg nə jí bábálé yí, cug á kandugə í á bwey dɔ bə wə Zembî Sónɔgú yí, sá ngə jaaw bí gwo nəcé í á zə lwóya nyúul sádí. ³ Sâ sá á dúg sá gwág yí, gwə wə sá ngə námə jaaw bí yí shú ná shé bág námə nə wónɔgə. Wónɔgə jɔɔng jí ntəg hí, nə shé, nə Zembî Sónɔgú bá bēsh mwán yé Yésus-Krîst. ⁴ Sə ngə

cilə bí gwo shú ná məshusug má bág shé kú nə nji.

Shé kyéyugá mənkenyad

⁵ Kéel sá á gwág nə Yésus-Krîst yí, dwə wə sá ngə jaaw bí ga. Dúsə ná, Zembî jisə mənkenya*, yídúgú† í cugé bwelə bə nyádí. ⁶ Shé má ká ci ná shénəɲ Zembî búsə nə wónɔgə, nji shé ngə nyiɲgə cugə bów-bôw cug hí, shé ngə bwiiɲg ijóó, kuú njɔɔnd íshé í anɔgə nə bɛ obúbálé. ⁷ Nji, shé má ká ngə cugə mənkenya dí nda Zembî nyəméfwo jí mənkenya ná, ntó jí ná shé búsə nə wónɔgə shémé nə shémé, məcií mə mwán yé Yésus má mú jímbal shé *mísám myēsh. ⁸ Shé má ká cí ná shé cugé nə mísám, shé ngə shiɲg mənyúul, búbálé cugé shé mílamúd. ⁹ Nji, shé má ká magulə mísám míshé mísh má Zembî dí, a juu shé, a jímbal shé olíɲgí bēsh shé á sá wá, nəcé a jí tətəlí, a njúl abúgúlag. ¹⁰ Shé má ká cí ná shé anɔgə ná nə nyiɲgə sá mísám, shé má ci ná Zembî jí nə ijóó, ciyá má Zembî cugé bwelə bə shé mílamúd.

2

¹ Yé bwán bəm, mə ngə cilə bí isâ íni shú ná bí nda dɔ sá *mísám. Nji, ɲkí í wóos ná muud mə sá sám, mpugá ná shé búsə nə muud ngə kyem shé mísh má Sónɔgú íshéd yé: nyə wə Yésus-Krîst, muud a tətəlí. ² Nyə a yána nyəméfwo tən cúdu icweel shú mísám míshé; í á shígé námə bə nji shú mísám míshé shéméfwo, í á bə shú mísám mí búúd bēsh wə shí mishwun.

Shé sáagá sâ Zembî ngə ci yí

³ Sâ í lwó ná shé má mpu Zembî fwámé mpu yí, jí ná shé ngə baagulə məcɛɛ mé. ⁴ Múúd mə ká ci ná a mpú Zembî, nji a nda ngə baagulə məcɛɛ mé, a jí nə ijóó, obúbálé bwə cugé nyə lámúd. ⁵ Nji, muud ngə bɛ ciyá má Zembî yé ngə mpu cɛel Zembî váál í jəlá

1:1 2.13-14; Yuá 1.1-2, 14 cug: Yuá 4.14; 6.35; 8.12; 11.25 **1:2** bwiiɲg: Yuá 15.27 **1:4** Yuá 15.11

1:5 Yuá 8.12 **1:5** 1Tm 6.16 * **1:5** mənkenya: Ciyá ní í bádúgá zhwog isâ shú má Zembî: nə otətəlí, nə obúbálé, nə jə lám, nə məsəɲ. † **1:5** yídúgú: Ciyá ní í bádúgá námə zhwog isâ: nə ijóó, nə olíɲgí, nə bów-bôw cug mimbii myēsh. **1:6** 2.4 **1:7** 3.5; Iza 2.5; Heb 9.12; Mbú 1.5 **1:9** Sôm 32.3-5 **2:1**

Rom 8.34; Heb 7.25 **2:2** 4.10; Yuá 1.29 **2:4** 1.6; 4.6; Yuá 3.21; 8.44; 16.13 **2:5** 2.17; 5.3; Yuá 14.15; 2Yn 6 **2:6** Yuá 13.15; 15.5

yí. Sâ í lwó ná shé bí buud bé yí jí ná: ⁶ muud mə cí ná a mə nada nə Zembî yé mə jəlá nə kyey kuú njəənd Yésus nyəməfwó nyə á kyey yí.

⁷ Yé búúd bām mə búl cɛɛl wá, cɛɛ mə cilá bí ga í cúgɛ gúl sâ ágúgwáan nə bi abwélé gwág. Dúsə cɛɛ bí mə bwéy mpu té wúlə ja bí á tééd ná bi mə bɛ *Kríst yí. Haaw. Cɛɛ dɔəŋg dúsə ciyá acwúlú bí á bwey gwág yí. ⁸ Nji, tɛɛm bə ná bi á bwey gwág dwo, í yida námə bə cɛɛ ágúgwáan. Í á nyîn gúgwáan cug mə Kríst dî, í ngə námə nyîn gúgwáan bídí cugəd. Jí ná, yídúgú í mú ngə cɔ, fwámé mánkenya mə mú ngə ηwa jiya.

⁹ Múúd mə ká ci ná a ngə cugə mánkenya dí, nji a ngə yida mpii *mínyəŋə yé, a ji ná yídúgúd. ¹⁰ Muud ngə cɛɛl mínyəŋə yé yé, nywáá mə ηwa jiya mánkenya dí; a cugé nə tɔə sâ jí nə ηkul kwal nyə bəəgú yí. ¹¹ Nyəŋg ngə mpii mínyəŋə yé yé jí ná yídúgúd. A ngə cugə yídúgúd, nyə aŋɛ nə mpu kóómb á ngə kə nə cug jé yí, nəcé yídúgú í mə búdal nyə mísh.

Kúgá kənd mîlâm isâ yâ shí gaád

¹² Yé bwán bām, mə cilə bí, nəcé Zembî mə juu bí nə *misəm mín nəcé *Kríst.

¹³ Bí ocúmbá buud, mə cilə bí nəcé bi á mə mpu nyəŋg nyə á bwey bə tééd mátéédulé mə shí nə gwów yé.

Bí ηgwíinzhá, mə cilə bí nəcé bi á mə ntɔ Mbúwálú múúd.

¹⁴ Yé bwán bām, mə mə cilə bí nəcé bi mə mpu Sóŋgú íshé.

Ocúmbá buud, mə mə cilə bí nəcé bi á mə mpu nyəŋg nyə á bwey bə tééd mátéédulé mə shí nə gwów yé.

Ngwíinzhá, mə mə cilə bí nəcé bi mə lal mánkul, Milósú mí Zembî mí á mə ηwa jiya bídí mîlámúd, bi a mə ntɔ Mbúwálú múúd.

¹⁵ Kúgá bɛ mánywa mə shí ga, ηkí isâ yâ shí ga. Muud mə bɛ mánywa mə shí ga yé cugé nə ηkul bɛ Dâ. ¹⁶ Nəcé cug á shí ga jísə: nə iyéesh bíś kú nə Zembî yí, nə dúlə wímb sâ jêsh mísh mə dúg yí, nə dúlə ηkény nyúul nə sâ wó jí nə ndí yí nə sâ wó jísə yí; isâ íni byêsh í ádé zhu wə Dâ, í də zhu cug á shí gaád. ¹⁷ Nji, cug á shí ga í ngə shîn, tɔə iwímbúg byé námə. Muud mə sá sâ Zembî ngə jii yé nywáá nyə é cugə kandugə kandugə.

Bóól búúd bwə ngə lúmbuli nə Kríst

¹⁸ Yé bwán bām, fwála lú məshíne mə shí wə mú ngə bwey bə ga. Sá á shí bwey jaaw bí ná *Sátan mə *Kríst ngə zə; ná ndéé, buud ɔ lúmbúlí bəəŋg bwə mú ηkí bulya ja gaád, gwə wə í ngə sá ná shé mpúg nə məshíne mə shí mə mú ngə bwey bə. ¹⁹ Buud ɔ lúmbúlí bəəŋg bwə á wú shédí *Dɔ dî, ntó mə lwó ná bwə áshígé námə fwo bə búúd ɔ íshé. Bwə á mbəm bə búúd ɔ íshé, ηki bwə á shí nada nə shé. Nji, í á jii ná í búgúlíg nə bêsh óni dî, kú nə tɔə ηgwúd nyə á bə muud wúsú.

²⁰ Nji, bi báá, Kríst nyə a gwáágulə bí məwúdə yələ bí Nkɛŋkɛ Shíshim*, nə ndéé bi bêsh bi mə mpú óbúbálé. ²¹ Ja mə ngə cilə bí ga, mə acíyé ná bi mə jág óbúbálé; mə ngə yida cí ná bi mə mpú óbúbálé. Bi mə mpú námə ná sâ jêsh jí íjɔ́ yí í cúgɛ nə ηkul wú óbúbálé dí cwú.

²² Ká zə jí nə íjɔ́ yé? Jísə muud yêsh mə shwána ná Yésus cugé Kríst yé. Muud ngə lúmbuli ná Kríst wə éne, a mə ban Zembî Sóŋgú bá Mwán bêsh. ²³ Muud yêsh mə bán *Mwán mə Zembî yé, nyə ampúyé námə Zembî Sóŋgú. Muud mə lás nə mpu ná Yésus jí Kríst yé, a mpú námə Sóŋgú.

²⁴ Nda jí ntó ná, bi báá bi a shí gwág kéel ja bí á tééd ná bi mə bɛ Kríst yí; í jii ná kéel dəəŋgú í ηwág jiya bídí mîlámúd. Í ká ηwa jiya bídí mîlâm dî, bí nada nə Zembî Mwán bá

2:7 4.11; Yuá 13.34 **2:7** 2.24; 3.11 **2:8** Yuá 1.9-10; 8.12; Rom 13.12 **2:9** 3.10, 15; 4.20 **2:10** Sôm 119.165; Rom 14.13 **2:11** Yuá 12.35-36 **2:12** Mis 4.12 **2:13** 1.1-2 **2:15** Zhk 4.4 **2:16** Mik 27.20; Rom 13.14; Ifz 2.3; Zhk 4.16 **2:17** Mat 7.21; 1Kr 7.31 **2:18** 4.3; Mat 7.15; 2Yn 7 **2:19** Mis 20.30 **2:20** 2.27 * **2:20** Bóól bwə cí ná «yələ bí Ciyá jé». **2:22** 4.3; 2Yn 7 **2:23** 4.15; 5.1; Yuá 5.23; 15.23; 2Yn 9 **2:24** 2.7 **2:25** Yuá 5.24

bêsh Sóonǵú. ²⁵ Nə ndeé, ŋkaagó Krîst nyaméfwó nyə á kaag yí nyísə ná: shé má bá cugə cug á kandugə kandugə.

²⁶ Sâ mə á ŋgə yímə ná mə cíləg bí wáni, shú nə bí mpúg buud bwə ŋgə cɛel yíl bí zhíid wá. ²⁷ Bí báá, bí a shí ləg Nkɛŋkɛ Shíshim ja Krîst nyə a gwááguələ bí məwúdó yí. Nkɛŋkɛ Shíshim wəŋg mə ŋwa jiya bídí mílamúd; nə ndeé, bí anyíngóyé ná jii nə ŋgwól múúd jígúlig bí. Nkɛŋkɛ Shíshim ŋgə jíguli bí sâ jêsh, njígulá yé wúsə búbálé, nda bə íjǵǵ, nadagá nə Krîst nda njígulá wúsə ná.

²⁸ Yé bwán bām, nda jí ntó ná, nadagá nə nyə, bí bág bə kú beemb təə sâ ja á bá nyíngə zə yí, bí nda gwág shwôn shíshələ nyə kúnə-kúnə.

Bwán ó Zembî bwə ŋgə cugə cug ótútəlî

²⁹ Bí mə mpú ná *Krîst jí tútəlî muud mísh má Zembî dî; mpugá námə ná muud yêsh mə cúgə cug ótútəlî yé jí məbyá mé.

3

¹ Bí má dúg mbií cɛelí Sóonǵú íshé Zembî nyə á cɛel shé yí? Nyə á cɛel shé cɛelí á nə a jəw shé ná bwán bé. Ntó, shé mpúgá ná shé búsa bwán bé, sâ jəŋg wá í sá ná buud ə shí ga bwə bág kú nyíngə mpu shé nəcé bwə afwóyé mpu Sóonǵú íshé. ² Yé búúd bām má búl cɛel wá, shé mú bwey bə bwán ó Zembî, njí mbií shé má bá bə yí í afwóyé mpu nyîn. Sá má yidá mpu ná ja Krîst mə bá zə lwóya nyúul yí, shénóŋ má bá bə mbií ŋgwúd, nəcé shé má bá dúg nyə nda á jí ná. ³ Ntó jí ná, muud yêsh ŋgə bwánd nə búgə ná a bá bə nda Krîst yé, nyə é ŋgə sásulə *mísəm nəcé Krîst cugé nə səm.

⁴ Muud yêsh ŋgə sá mísəm yé ŋgə caam məcɛɛ má Zembî. Sálə səm wúsə caamələ məcɛɛ má Zembî. ⁵ Bí mə mpú ntâg ná Krîst nywáá muud cúgə nə

ŋkul sá səm yé, nyə á zə shí ga dí nə a zə jímbal mísəm. ⁶ Ntó jí ná, muud yêsh má nada nə nyə yé nyə ádé kə nə sálə mísəm shwóg. Muud yêsh ŋgə kə nə sálə mísəm shwóg yé nyə afwóyé dúg Krîst, nyə ampúyé námə nyə.

⁷ Yé bwán bām, muud nda yíl bí zhíid. Muud yêsh ŋgə sá isâ otútəlî yé jí tútəlî muud nda Krîst jí tútəlî muud ná.

⁸ Nyəŋg ŋgə kə nə sálə mísəm shwóg yé, jí muud mə Njwû məjamb, nəcé bwey Njwû məjamb nyə a tédə nə sálə mísəm. Nə ndeé, Mwân mə Zembî nyə á zə shí ga dí zə caam mísóólúgú mí Njwû məjamb.

⁹ Muud yêsh jí mábyá má Zembî yé nyə ádé ná nyíngə sá mísəm nə ilan; cug má Zembî í á má ŋwa jiya nyádílamúd nəcé a jí məbyá má Zembî, a cugé ná nə ŋkul ŋgə kə nə sálə mísəm shwóg. ¹⁰ Mbéégí í də bə mpádúgá bwán ó Zembî nə bwán ó Njwû məjamb. Sâ í də wá mbéégí wəŋg yí jí ná, muud yêsh mə bə nda sá isâ otútəlî yé, cúgə mwân má Zembî, tɛem bə nyəŋg mə bə nda cɛel *mínyəŋə yé yé.

Shé cɛilagá mpádúgá íshé

¹¹ Kéel bí á gwág ja bí á tédə ná bí mə bɛ *Krîst yí dúsə ná shé cɛilag mpádúgá íshé. ¹² Shé kúgá ŋwa kuú njənd mə Káan muud nyə a gwú mínyəŋə yé yé, nyə á bə muud mə Mbáwúlú Múúd. Nyə a gwú ná mínyəŋə nəcé jí? Í á bə nəcé mísóólúgú myé mí á bə ŋkí bəw, mínyəŋə nywáá myé mí njúl otútəlî.

¹³ Bwaanǵ, bí kú káam mpiílə búúd ə shí ga bwə ŋgə mpii bí yí. ¹⁴ Shé má mpú ná shé á bə mimbimbə, njí shé cugé ná mimbimbə, shé mú mikuwó*. Shé má mpú ntó nəcé shé mú ŋgə cɛilə mpádúgá íshé. Muud jí kú cɛel bóól yé jí ná mbimbə. ¹⁵ Muud yêsh mə mpií *mínyəŋə yé yé jí ŋgwúl buud. Bí

2:27 Zhe 31.34; Yuá 14.16; 16.13 **2:28** 3.21; 4.17; Yuá 5.22; 15.5 **2:29** 3.10 **3:1** 3.10; 4.6; Yuá 1.12; 3.16 **3:2** 2Kr 3.18; Flp 3.21 **3:5** 1.7; 2.2; 4.10; Iza 53.9; Yuá 1.29; 8.46; 2Kr 5.21; Heb 4.15; 9.14; 1Pr 1.19; 2.22, 24; 3.18 **3:6** 3.9; 5.18; Yuá 15.5; Rom 6.2, 14 **3:8** Mat 12.26-29; Yuá 8.44 **3:10** 2.9, 29 **3:11** Yuá 2.7-8; 4.11; 13.34 **3:12** Mat 4.8 **3:13** Yuá 15.18 **3:14** 2.11; Yuá 5.24; 13.35 * **3:14** mimbimbə: Ntó jí ŋgələ cugə kú nə wónǵó nə Zembî; mikuwó: ntó jí bələ nə wónǵó nə Zembî. **3:15** Mat 5.21-22; Mbá 21.8 **3:16** Yuá 15.13; Gal 1.4; Flp 2.17; 1Te 2.8

mə mpú ntâg ná ηgwûl buud ηgwûd nə ηgwûd cugé nə cug á kandugə kandugə. ¹⁶Shé má mpú sâ bwá jôw ná cœlí yí nə sóólúgú ga: Yésus nyə a yána cug jé shú dúsú. Shé má jəla námá nə yána ícug bísú shú ómínyəηû bású. ¹⁷Muud jí nə məbii bímbí í jəla yé, á ká dág mínyəηû yé ηgə fúfə nə sâ, a nda gwág nyə cey lámúd íí, ye a jí nə ηkul cí ná a ηgə ná cœl Zembî? ¹⁸Yé bwán bâm, shé kúgá də jaaw cœlí nji mímpu dî, shé dágá cœl fwámé cœl, misóólúgú mí cœlí də nyîn.

¹⁹Ntó wá shé é mpu ná shé ηgə bɛ fwámé zhí yé, milâm mí mú já shé shí mísh má Zembî dî. ²⁰Ja jəηgú, tœm bə ná lâm í jum shé nə gúl sâ, shé bə námá nji ná shœ, nəcé Zembî má ntə lâm wúsú, a mpú sâ jêsh jí nə ηkul kənd sá lâm gwów yí. ²¹Yé búúd bâm má búl cœl wá, ηkí lâm í ajúmé shé nə gúl sâ, shé jee lésha nə Zembî kú nə ifwaas, ²²a yə shé sâ jêsh shé má gwáamb nyə yí, nəcé shé ηgə baagulə məcœx mé, ηgə sá sâ á gwág nywa yí. ²³Cœxé dé nyə á yə shé yí dúsə ná: Shé máguləgá ná Yésus-Kríst jí *Mwán má Zembî, shé cílag shémé nə shémé nda nyə á cí ná. ²⁴Muud mə báágúlá məcœx mé yé nywáá má nada nə Zembî, Zembî nyə á má ηwa jiya nyádí lámúd. Shíshim nyə á yə shé yí í də lwó ná Zembî nyə á má ηwa jiya shédí mílámúd; ntó wá shé má də mpu ná Zembî nyə á má ηwa jiya shédí mílámúd yé.

4

Dúlə faas míshíshim

¹Yé búúd bâm má búl cœl wá, bí nda də kənd lâm míshíshim myéshud. Dugá fwágusə myo shú ná bí dág mpu ηkí mí ηgə zhu wá Zembî. Dugá sá ntó nəcé ncúlyá *buud ə mícúndə wá íbəmb bwá mú shí gaád. ²Məygyé bí é də yag Shíshim má Zembî yí mäsə

ná: shíshim wêsh í lás mpu dí ná Yésus-Kríst nyə á zhu wá Zembî zə ηwa nyúul muud yí, í ηgə zhu wá Zembî. ³Shíshim wêsh í yídá ban lásúlə mpu dí ná Yésus nyə á zhu wá Zembî zə bə múúd yí, wúsə shíshim mə Múúd lúmbəlí má *Kríst bí á gwág ná a zag yé; a má bwey wós ja gaád.

⁴Yé bwán bâm, bí báá bí bí bwán ó Zembî, bí a má ntəg bwey ntə búúd ó mícúndə wá íbəmb; bí á ntə bwo nəcé Shíshim wí bí mílámúd yí í ntə wəηg wúsə búúd ə shí ga mílámúd yí. ⁵Buud ə mícúndə wá íbəmb óni básə buud wá shí ga; gwá wá í sá ná bwá lásúg námá nji nda buud ə shí ga, buud ə shí ga ka námá də gwágulə bwo. ⁶Ká, shé báá bí bwán ó Zembî. Muud mə mpú Zembî yé nyə e gwágulə shé. Muud cugé yé má Zembî yé nyə agwágúláyé shé. Na wá sá má də yag Shíshim óbábálé, shé mpu námá shíshim íwushí yé.

Shé cílagá mpádúgá íshé

⁷Yé búúd bâm má búl cœl wá, shé cílagá mpádúgá íshé, nəcé cœlí í ηgə zhu wá Zembî. Muud yêsh jí nə cœlí yé jí məbyá má Zembî, a mpú námá Zembî. ⁸Muud cugé nə cœlí yé nyə afwóyé mpu Zembî, nəcé fúlú má Zembî nyí ná a jí nə cœlí. ⁹Sâ í lwó cœlí Zembî nyə á cœl shé yí jí ná, nyə á nti Cúgá lú Mwán dé shí gaád shú ná shé ηgəg nə cugə nyádí kwoηud. ¹⁰Cœlí jəηg cugé ná shé wá a cœl nyə; nyə wá a cœl shé, a mú nti Mwán yə nda cúdú icweel shú *mísəm míshé. ¹¹Yé búúd bâm má búl cœl wá, nda Zembî nyə á cœl shé ntáni ná, í jii ná shé kág cíla mpádúgá íshé. ¹²Muud nyə abwélé dág Zembî. Nji, shé má ká cíla mpádúgá íshé, í mú nyîn ná Zembî má ηwa jiya shédí mílámúd, cœlí jé í músə shé mílámúd mbií í jəla yí.

¹³Shé má nada nə Zembî, Zembî nyə a má ηwa jiya shédí mílámúd. Sâ í ηgə sá ná shé mpúg ntó yí jí ná: nyə a má

3:17 Mbá 15.7 **3:18** Zhk 2.15-17 **3:21** 2.28 **3:22** Yuá 15.16 **3:23** Yuá 2.23; 13.34 **3:24** 4.13; Yuá 14.16; 15.5; Rom 8.5, 9, 14 **4:1** 2.18; Mat 7.15; 1Te 5.21 **4:2** Yuá 1.14; Rom 10.9; 1Kr 12.3 **4:3** 2.18, 22 **4:4** 5.5 **4:5** Yuá 3.31 **4:6** 2.4; 3.1; Yuá 8.47; 18.37 **4:8** 4.16 **4:9** Yuá 3.16 **4:10** 2.2; 3.5; Rom 5.8, 10 **4:11** 3.11; 4.21; Mat 5.44-45; 18.33; Yuá 13.34; 2Yn 5 **4:12** 2.5; 4.17; Yuá 1.18 **4:13** 3.24 **4:14** Yuá 15.27 **4:15** 2.23

yə shé Shíshim yé. ¹⁴ Sə báá sá á shí dúg nə mísh mású ná Zembî nyə á nti Mwán yé zə cug búúd ə shí ga. Sə ngə bwiing nə jí mpu bə ntó búbálé. ¹⁵ Muud yêsh mə lás nə mpu yé ná Yésus ji *Mwân má Zembî yé má nada nə Zembî, Zembî má ηwa jiya nyádí lámúd. ¹⁶ Shé báá má mpú ceelí Zembî ngə ceeł shé yí, shé ngə námá *búgula gwo. Fúlú má Zembî nyí ná a ji nə ceeł; muud yêsh má nada nə cug ceeł yé má nada nə Zembî, Zembî nyə a má ηwa jiya nyádí lámúd.

¹⁷ Sâ í lwó ná ceeł má Zembî jísa shé mílámúd váál í jéla yí jí ná, shé mə shwu mányúul nə jwów lá sémyé mílású. Shé má shwu mányúul nəcé shé básə wa shí gaád námá nda Yésus nyə á bə ná. ¹⁸ Ceeł í ádé seengya nə ífwaas; fwámé ceeł í yidá də shínal ífwaas. Nəcə ífwaas í lwó ná muud ngə mpu ná nyə é bwəma nə intúgúlı. Ntó jí ná, muud mə sá ífwaas yé ceeł má Zembî í afwóyé bə nyə lámúd mbií í jéla yí.

¹⁹ Shé báá ngə bə nə ceeł nəcé Zembî nyə á fwo tééd ceeł shé. ²⁰ Nkí múúd má ci ná á ceeł Zembî, nji a ngə mpii *mínyonə yé, a ji nə ijóó. Nəcə sá ngə dúg omínyonə bású nji sá cugé nə nkul dúg Zembî. Ntədəlé sá básə nə nkul ceeł Zembî sá nda ngə ceeł omínyonə bású yé? ²¹ Cəé *Kříst nyə á yə sá ntəg wə ga: muud mə céél Zembî yé, céélug námá mínyonə yé.

5

Búgá í ntə mábwəbúlán má shí mish-wun

¹ Muud yêsh mə mágúlá ná Yésus ji *Kříst yé má byél byélé á Zembî. Ná ndeé, muud yêsh mə céél mbyól yé nyə é ceeł námá mwán mbyól nyə ámə byá yé. ² Shé má də mpu ná shé ngə ceeł bwán ó Zembî ja jí ná shé ngə ceeł Zembî nyəmfwó shé ngə baagula

məcəx mé yí. ³ Haaw, ceełúla Zembî wúsə ná shé má bə məcəx mé. Məcəx mé má cugé ntəg sá cún. ⁴ Nəcə muud yêsh má byél byélé á Zembî yé ngə ntə məbwəbúlán má shí mishwun. Búgá sá ngə *búgula Kříst wə ngə sá ná sá ngəg nə ntə ntó. ⁵ Zə jí nə nkul ka ntə məbwəbúlán má shí mishwun yé? Nji muud mə magulə ná Yésus ji *Mwân má Zembî yé.

Isâ í lwó ná Yésus ji Mwân má Zembî yí

⁶ Yésus-Kříst wə nyə á zə nə məjúwó nə məcií. Nyə a shígé zə nji nə məjúwó, nyə á zə nə məjúwó nə məcií námá. Nkənkə Shíshim ji wúshined ná jí ntó búbálé. Nkənkə Shíshim ngə bwaagula ntó nəcé nyə wə obúbálé.

⁷ Owúshined básə ólól*: ⁸ nə Shíshim, nə məjúwó, nə məcií; bəsh ólól bwə ngə bwiing sá ngwúd. ⁹ Shé má də magulə bwaagulə ówúshined wə buud bwə də bwaagulə yí; yé má Zembî wə í búł bə, nəcé Zembî ngə bwaagulə lán má Mwán yé. ¹⁰ Muud mə búgúlá *Mwân má Zembî yé má də gwáduga Zembî ngə bwaagulə nyə lámúd ná ntó jí búbálé. Muud mə bə kú *búgula Zembî yé má ηwa Zembî ná mbwiingye ijóó, nəcé a má bə kú magulə sá Zembî ngə bwaagulə shú má Mwân yé yí. ¹¹ Bwaagulə wəng wí náə: «Zembî nyə a má yə shé cug á kandugə kandugə; cug jəng í ngə zhu wə Mwán yé. ¹² Muud jí nə Mwân mə Zembî yé jí nə cug; muud cugé nə Mwân má Zembî yé cugé nə cug.»

Iciyá í áməzhúgúlá

¹³ Má cilə bí isâ íni, bi mpúg ná bi mú nə cug á kandugə kandugə, bí buud ngə *búgula jíná má *Mwân má Zembî wá.

¹⁴ Shé mú nə nkul mílámúd mísh má Zembî dí ná ja shé má gwáamb nyə sá

4:16 4.8-10; Yuá 15.5 **4:17** 2.28; 4.12 **4:20** 2.9 **4:21** 4.11; Mat 22.34-40 **5:1** 1Pr 1.22-23 **5:3** 2.5; Mbá 30.11; Mat 11.30 **5:4** Yuá 16.33 **5:5** 4.4; Rom 8.37 **5:6** Yuá 16.13; 19.34 **5:7**

Yuá 5.36-37 * **5:7** Míl míciyá mí ayág mí ngə lás na ímpánzə íni dí ntúga: 7 Owúshined básə ólól jon dí: básə ná: nə Sónjú, nə Ciyá, nə Nkənkə Shíshim; bəsh ólól básə sá ngwúd. 8 Owúshined bwə njúl námá ólól wa shí: nə Shíshim, nə məjúwó, nə məcií; bəsh ólól básə cún. **5:10** Rom 8.16; Gal 4.6 **5:11** Yuá 3.16-18 **5:12** Yuá 3.36; 5.24 **5:13** Yuá 20.31 **5:14** Yuá 15.16

yí, ηγωόμβύλύ wəŋg í ká bə váál á jí yí, a gwágulə shé. ¹⁵ Nda shé má mpú ná á dɛ gwágulə məjəgula míshé ná, shé má mpú námá ná shé é bii sâ shé má gwáámb nyə yí.

¹⁶ Nkí muud mə dúg *mínyəŋâ yé ηgə sá *səm, səm wəŋgú nda bə səm í dɛ kə nə muud shwiy dí yí, a jəgəlag nə Zembî; Zembî nyə é yə mínyəŋâ yé wəŋgú cug. Í é bə ntó nji shú mísəm mí ádé kə nə buud shwiy dí myá. Nəcé wúl səm í dɛ kə nə muud shwiyud, mə aŋgê nə cí ná muud jəgəlag nə Zembî ja jí səm wəŋg yí. ¹⁷ Misóólúgú myá líŋgî myêsh mísə misəm, nji míl mísəm mísə, myâŋ mí ádé kə nə muud shwiyud myá.

¹⁸ Shé má mpú ná muud yêsh má byêl byélé á Zembî yé nyə ádé ηgə kə shwóg nə sálə mísəm, nji Mwân má Zembî má dɛ kyem mbií múúd wəŋgú, Mbúwúlú múúd kú ná nə ηkul mə sá nyə sâ. ¹⁹ Shé má mpú ná shé bân bí buud ó Zembî, shí mishwun nyêsh nyâŋ í njúl mpəl mə Mbúwúlú múúdud.

²⁰ Shé má mpú ná Mwân má Zembî nyə a shí zə, zə wá shé fug mílámúd ná shé mpúg Fwámé Zembî, shé mə nada leedyá nə Fwámé Zembî. Mwân yé Yésus-Kríst wə má sá ná shé bəg buud ɔ Fwámé Zembî. Nyə, Yésus-Kríst jí Fwámé Zembî, a jí cug á kandugə kandugə.

²¹ Yé bwán bâm, bi ó dɛ bey ózembî wâ yadúg!

Kálaad ábeê Yuánes nyé á cilə yé Isâ í dúgyá nə Yuánes ábeê yí

Muud nyə á cilə kálaad éga yé ngə jōw nyəméfwó nə «Acúmbá muud». Nji, wó ká mpu gwág nda á ngə lás ná, wo bwey mpu ná nyə á jəla nə bæ wúl lúlúú ná a jee bæ nə dúl bímbí lú íjwūga. A ngə cilə Cwámba múdá Zembí nyə á féesh yé, bənōh bwán bé, ntó ji ná Dɔ mə Yésus nə buud wá cínəng.

Kálaad éga ji nda Yuánes nyə a kwás isâ nyə á fwo ci kálaad ashúshwóógú dí yí, a wóolə byo mbwoomb: á nyíngə báásulə bwo cə lú ceelí (4-6), nyíngə báásulə ná bwé ó káálágə nə buud ɔ máshīgá (7-11) bwé ngə ci ná Yésus nyə a shígé bæ nə nyúul muud wá. Sâ Yuánes mə kwádúlə wa yí jí ná a lwó váál ókrísten bwé cágəg nə buud ɔ máshīgá bəəng yí: á ci ímpánzə 10 nə 11 dí ná: «Bwé nda də jəend váál búúd dəəng, bwé á bá nyíngəla bów-bów mísóólágú myáñéd». A mú ka shínal kálaad nə məkəl ná a bá kə wu bwádí, a ka námə ngə báda bwo (12-13).

Yuánes ngə námə bándulə muud yēsh mə lɔ kálaad éga ná a nádag nə fwámé búgə jé, námə nda nyə á fwo bándulə kálaad ashúshwóógú dí ná.

Məbádá

¹ Mə, Acúmbá muud, mə wé mə cílá wo Cwámba múdá* Zembí nyə á féesh yé, binóh bwán bwô. Mə ngə ceeł bí fwámé ceeł. Məméfwó ntəg námə dí ngə ceeł bí, bóól búúd bēsh bwé á mə mpu óbúbálé wá bwé ngə námə ceeł bí. ² Sə ngə ceeł bí ntó nəcé óbúbálé bwé á mə ngə jiya shédí ícəgəd, bwé bá námə ji shédí ícəg dí kandəgə á kandəgə.

³ Zembí Sóóngú bá Mwān yé Yésus-Kríst bwé bá sá shé mpaam, bwé gwág shé cey lámúd, bwé sá námə ná shé cágəg ná shé. Bwé bá ngə sá ntó námə nda shé é ngə mpu óbúbálé shé ngə ciila ná.

Cūlagá, bí ngə cəgə óbúbáléd

⁴ Mə a jág bul bæ nə məshusəg nə gwágúlə ná bóól bwán bwô bwé ngə cəgə mbií óbúbálé bwé ngə jii yí, ngə bə cəgə Dā nyə á yə sá yí. ⁵ Ná ndeé, Amuda, cəgə mə zə cilə wo ga í cúgé gúl sá ágúgwāan ná wo abwélé gwág. Dúsa cəgə shé bí nə ndí té wúlə ja shé á tééd ná shé mə bə *Kríst yí. Cəgə dəəng dúsa ná shé cílag shémé nə shémé. ⁶ Bále nə ceeł wúsə ná muud bə mácəgə mə Zembí. Cəgə bí á jíg té wúlə ja bí á tééd ná bí mə bə Kríst yí, dwé wé cí, ná bí cílag, dwé wé bí mə jálá nə bə yí.

⁷ Mə ci ntó nəcé ncúlyá buud ɔ máshīgá bwé mú shí mishwun, bwé ángé nə magulə ná Yésus-Kríst nyə á zhu wé Zembí zə ngə nyúul muud. Muud yēsh mə sá ntó yé, muud məshīgá wé éne, a ngə lúmbuli nə Kríst. ⁸ Bí ó bey. Í ajíyé ná bí bág shúb sá sá á ngə sɔ nə iséy bísu yí, í yidá jii ná bí bág lág myəna myēsh myā cínəng. ⁹ Muud yēsh mə bá kú bə nji njígúlá mə Kríst, a yidá nteəng yé, a cəgə nə Zembí. Nyəəng mə bə nji njígúlá wəəng yé, nywáá ji nə Sóóngú bá bēsh Mwān. ¹⁰ Ná ndeé, nkí ngwól múúd mə zə nūh bídí a kú ngə jíguli njígúlá wəəngú, bí nda lág nyə bídí njów, bí nda jəend nyə. ¹¹ Nəcé muud mə jéénd mbií múúd wəəng yé mə nyíngəla bów-bów mísóólágú myéd.

¹² Mə ji nə zhwog zhwog isâ mə jááw bí, nji mə shígé ceeł cilə bí byo fábad nə tíndí†. Mə ji yidá bæ nə búgə ná mə e bá zə nūh zə lésha nə bí, bí njúl mə njúl, shú ná shé bág bæ nə məshusəg másé kú nə zhúgə má.

1:1 3Yn 1 * **1:1** Cwámba múdá: Bwé ngə ci ná ná í cúgé nkúmba múúd; jisə dúl váál jówúle Dɔ lú óbúgəla. Wo ji nə nkul dág Iza 54, bwé ngə lás nə Siyōn cínəngú nda ngwól múdá. **1:4** 3Yn 3 **1:5** Yuá 13.34; 1Yn 4.11 **1:6** Yuá 14.15; 1Yn 2.5; 5.3 **1:7** 1Yn 2.18 **1:9** 1Yn 2.23 **1:10** Rom 16.17 **1:12** 3Yn 13-14 † **1:12** tíndi: Í á də bæ wúl mbií məjúwó nda məjúwó mə lwaaw; bwé á də juwo kwas məjúwó məəngúđ ka də cilə nə ndí.

¹³Bwán ó *mínyonhâ shilə woó Zembî
nyə á féesh yé bwé ηgə báda wo.

Kálaad aléel Yuánes nyá á cilə yé Isâ í dúgyá nə Yuánes aléel yí

Acúmbá muud námá wá nyə á cilə kálaad éga. Nyə á cilə ngwól shwá yé Gáyus. Sá ábulé mpu múúd wəɔng jé cug, nji ná nyə á bə dúl Dɔ mə Yésus í á ngə bə nə icwucwu yíid. Nji, tɛem bə ntó nywáá nyə a shígé bə áməkuu-mə-sómbú, nyə á ngə námá bɛ nji obúbálé (1-8). Kuú njəɔnd yé í á shígé bə nda Diyotrêf (9-11). Diyotrêf nyɛ nyə á bə, a njúl ajəláci á Dɔ, a ngé yida ntáma Acúmbá muud jíná, a kú ntəg ngə magulə ná á baagulə ójón ó ázembí.

Muud nyə á cilə kálaad yé ngə námá ci né muud bwá á dɛ jəw nūɲ ná Dəmitrî yé (11-12), nyə á bə námá fwámé krísten. A mú ka kə shínal kálaad né məbədə ngələ bəda oshwá (13-15).

Ja wól lɔ kálaad éga yí, wo é dúg ná wól ká dɛ baagulə ójón, wo dɛ lág ókrísten íí, í é bə wo yuug ná wo mpú cɛlí ókrísten, wo mpu obúbálé, wo cugé ntəg áməkuu-mə-sómbú.

Gáyus

¹ Yé álám waamá Gáyus mə ngé cɛel fwámé cɛel yé, mə Acúmbá muud wá mə cílá wo kálaad éga. ² Wey e, mə ngə jəgula nə Zembî ná wo búgubanugí ikómb byêsh, wo bág mpwogé námá nda *shíshim wô í ngé bugaban ná. ³ Mə ci ntó nəcé mə a jág bul bə nə məshusug ja bóólúgá ómínyəɲú óshé bwá á wós wa yí. Bwá á ngə bwiing ná wo ngə mpu bɛ obúbálé, kuú njəɔnd wô wí námá nji obúbáléd. ⁴ Mə dɛ jág bul bə nə məshusug ja mə gwág ná bwán bām kuú njəɔnd wán wí nji obúbáléd yí. ⁵ Wey, wo ngə nkény mbag ómínyəɲú óshé, bwá njúl ntəg ojón; wo ngə sá jɔ sóólúgá í ngé mpíya nə búgá

gwô. ⁶ Bóólúgá bəɔng bwá á zə bwiing wa sádí *Dɔ dí ná wo ji bul bə nə cɛlí. Mə jii ná wo yág bwo sá í é kwíind bwo njəɔnd wán dí yí, wo ɔ sá mbií í jéllá nə Zembî yí, ntó í é bə jɔ sá. ⁷ Mpug ná bwá ngə kə njəɔnd ni dí ná bwá kə ngə bwiing jɔjɔ lán mə *Kríst. Ja bwá ngə ntəg kə ni, bwá áshígé jii ná ikúl ishús í yág bwo tɔɔ kwíindyá. ⁸ Í jii ná sá dúg jéég váál búúd ni bɛdɛd. Sá mə ká sá ntó, sá mə wá məbwá ísɛy bwá ngə sɛy shú obúbálé yíid.

Diyotrêf

⁹ Mə á cilə Dɔ dán kákáláádú; nji, Diyotrêf nywáá muud mə cɛél ná nyə wá dúg ci yé, nyə anɣɛ nə magulə sá bísu íciyá. ¹⁰ Sâ jəɔng wá í bá sá ná, nkí mə zə nūɲ, mə zə lwó bów-bów mísóólúgú myêsh á ngé sá myá. A ngə jág bul lweegushi sá jínə. Ná ndɛé, nyə ashúgé bímbí dɔɔngú, a ngə ban ná nyə alágé bwááng mə ngé nti ná bwá zág bwiing jɔjɔ lán wá. A ngə bə, nyəmfwó ngə ban bwo ntáni, a ngə nyingə ntágulə bəɔng bwá ngé cɛel lág bwo wá ná bwá kú lág bwo, a ngə yíl bwo Dɔ dí. ¹¹ Wey, wo kú dɛ yagula búúd bwá dɛ sá məbów wa, dugú yagula bəɔng bwá dɛ sá mánywa wá. Muud yêsh mə dɛ sá mánywa yé, ji yé mə Zembî; nyəɔng mə dɛ sá məbów yé nyə afwóyɛ mpu Zembî.

Dəmitrî

¹² Buud bəsh bwá ngə ci ná Dəmitrî ngə kyey jɔ kuú njəɔnd, obúbálé bwá ngé nyín nyádí cug dí wá bwá ngə námá bwaagulə ntó. Tɔɔ sámfwó sá ngə námá ci ntó, wo mpú ntəg ná sá mə dɛ lás nji búbalé.

¹³ Mə ji nə zhwoɣ isâ mə cílá wo; nji mə acéélé cilə wo fábúd nə tíndi*. ¹⁴ Mə ji yidá bə nə búgé né shwá wál bá zə dúgya, shwá ka lésha, wo njúl mə njúl. ¹⁵ Zembî ká sá ná wo bág ná shɛ! Oshwá bwô bwá ngə bəda wo. Wo ɔ bədə námá mə oshwá bām, ngə bəda bwo ngwúd ngwúd.

1:1 2Yn 1   1:3 2Yn 4   1:5 Heb 13.2   1:6 Tit 3.13   1:11 1Yn 2.29   1:13 2Yn 12   * 1:13 tíndi: Í á dɛ bə wúl mbií məjúwó nda məjúwó mə lwaaw; bwá á dɛ juwo kwas məjúwó məɔngúd ka dɛ cilə nə ndí.

Kálaad Yûdә nyә á cilә yé Isâ í dúgyá nә kálaad mә Yûdә yí

Ja wó lᵊ kálaad éga yí wo é dúg ná mátéédúléd ná muud nyә á cilә yé nyәmэфwó ngә jaaw jínә dé ná nyә wә «Yûdә, lwaá mә Yésus-Kríst, mínyәᵊᵊ mә Zhâk» (Mat 13.55).

Kálaad mә Yûdә nyә aᵊᵊ nә dúgya nә ᵊkúmba Dᵊ, a ngә dúgya nә okrísten bēsh. Kéel dé í ngә námә bul bә nda dé Pyēr nyә á cilә kálaad yé ábēē dí yí (na ji, wo bul dúg 2Pr 2): okálaad obá bәᵊᵊg bēsh bwә á ngә lúmbali nә buud bwә á ngә kyey nә wаgәwo wаgәwo mínjígulá wá, bwәmэфwó bwә ngә cugә cug misám.

Yûdә nyә a tééd kálaad yé nә isâ bwә dә námә ci mátéédúlé mә kálaad dí yí (1-2), ná ndeé, a mú ka zә lúmbali nә mimbáwulú mí búúd myәᵊᵊᵊ nә ᵊkulú, buud sә ngә ci ná bwә á ngә kyey nә nyaan-nyaan mínjígulá zә nyíᵊᵊᵊ Dᵊ mә Yésus dí wá, a lwó mábōw bēsh bwә bá bwәma nә ndí má (3-16). Ná ndeé, Yûdә mú ci nә okrísten báá ná bwә yímúg mәnyúúl búgád (17-23), ngә kә shwóg ngә bᵊ mínjígulá bwә á bwey ᵊwa myá. A mú ka kә shínal kálaad nә yәlә Zembî gúmә, «Zembî ᵊgwûd nә ᵊgwûd ngә cug shé nәcә Cwámба íshé Yésus-Kríst yé» (24-25).

Kálaad éga ngә lwó ná ijᵊᵊ bí nә mәma mәma ᵊkúl, a ka námә lwó ná mәma mәma kwíindyá nә bwágә lúú í ngә zhu okrísten wә Zembî nә wә Yésus-Kríst í, zhí á Nkᵊᵊkᵊ Shíshim (20-21).

Mәbádá

¹ Mә Yûdә lwaá mә Yésus-Kríst, mә mínyәᵊᵊ mә Zhâk, mә wә mә cilә kálaad éga. Mә cilә bí buud Zembî Sóᵊᵊᵊ mә céel wá, buud nyә á jōw wá, á ngә baagulә kә wóós ja Yésus-Kríst mә

bá zә yí. ² Zembî búlug ngә gwág bí cey lámúd, a búlug sá ná milâm mí bág bí ná shē, a búlug cēel bí.

Oyíguli ó máshügá búsa

³ Yé óshwә bām mә búl cēel wá, í á ngә ná bul bә mә yéesh ná mә cilәg bí isâ í dúgyá nә cug Zembî mә yә shé bēsh yí. Mә mә ka kwey ná jisә mә yímbulí ná mә cilәg bí, wá bí ᵊkul mәnyúúléd. Zembî nyә á yә mífēeshá mí búúd myé búgә ja ᵊgwûd á kandugә. Ságá lúmbulí shú kaambulälә nә búgә jәᵊᵊᵊ. ⁴ Mpugá ná bóól búúd bí kú bish Zembî wá bwә á mә zә nyí bídí gwoᵊᵊg dí nyima. Buud bәᵊᵊᵊ bwә mә yid mpaam mә Zembî wúsá, í yida bә nda nywә wә í ngә ye bwo ᵊkul ná bwә ságә ásíy-síy; bwә ngә shwána Mása nә Cwámба wúsá Yésus-Kríst. Bweyúlә búúd bәᵊᵊᵊ intúguli byáᵊᵊ í á bwey bә cilyá.

⁵ Tēem bә ná bi mә bwey mpu isâ íga byēsh ná sáᵊᵊ sáᵊᵊ, mә cēel báásulә bí ná Cwámба nyә á yíl kúl búúd jé mәnyámád Igípten ᵊji, nyә á zә jaᵊᵊᵊ bәᵊᵊᵊ bwә áshíᵊᵊ shwu mәnyúúl nә nyә wá. ⁶ *Wәᵊᵊᵊ bwә áshíᵊᵊ baagulә cé ján wá, bwә á yida mpáᵊᵊᵊ jiya ján wá, Cwámба nyә a wá bwo míkwoolú myá kandugә kandugә dí, yídúᵊᵊᵊ ngәlә bwánd mәma jwōw Zembî mә bá zә cígal mílású yí. ⁷ Ntó námә, buud ᵊ Sódom nә Gomor nә mᵊᵊᵊwәla bәnóᵊᵊ bwә á bә mәlaad wá, bwә á wusә mәnyúúl ásíy-síy dí nda wәᵊᵊᵊ bәᵊᵊᵊ, bwә ná bwә kә nә jaᵊᵊᵊ ná ndeé kә jaᵊᵊᵊ míshwun mí cúᵊᵊ mbií ᵊgwûd nә myáᵊᵊ myá. Nda bwә á sá ntó ná, bwә ngә yóla nә intúguli yá kuda á kandugә kandugә: mәma yuug wәni.

⁸ Ná ndeé, buud bwә á mә zә nyí bídí gwoᵊᵊᵊ dí nyima óni, bwә ngә námә sá isâ mbií ᵊgwûdә wәᵊᵊᵊ. Bwә ngә yád mәnyúúl máᵊᵊ nda buud bwә ngә cugә cug í dә bә mәntaméd wá, bwә ngә ban jiya ícwámба mә Zembî, ngә lás

1:1 Mat 13.55; Mak 6.3   1:2 2Pr 1.2   1:3 1Tm 1.18   1:4 2Pr 2.1-22   1:4 Gal 5.13; 2Pr 2.1
1:5 MmN 12.51; Ilᵊ 14.29-30; 1Kr 10.5; 2Pr 1.12-13   1:6 1Pr 3.19-20; 2Pr 2.4   1:7 Mәt 19.1-24; 2Pr
2.6   1:8 2Pr 2.10

nə wəéngəles wâ mîlwané *bwaasúlə mpu. ⁹ Í njúl ná Míshiyél, kúkúamá wəéngəles nyə a shígé sá ntó. Ja bá Njwû məjamb bwə á sənusa məkəl shú mbimbə mə Moyîz yí, nyə a shígé bwelə lás nə Njwû məjamb bwaasúlə mpu. Nyə á yida ci nə nyə ná: «Zembî nkáándúg nə wo.» ¹⁰ Nji, bān bí ná, sá bwə ampúyé yí, bwə lás nə gwo bwaasúlə mpu; bwə ngə cugə nda ocúdú, də sá ísâ nda bwə cúgé nə milâm; Zembî mə bá janɣulə bwo. ¹¹ Məntáɣulə nə bwo, nəcé bwə ngə bɛ kuú njəond mə Káan; bwə mə wá mənnyúúl ócícéndé dí ná bwə sɔ *mwaanê nda Balaam bwə mə yə shwiy nəcé bwə mə sá míngáádə nda Korê. ¹² Səenɣyálə bínónə mə séenɣyá ídína dí yí í yidá bə bí bəɔgú; bwə sá ngúlúgú dəg kú gwág shwôn, bwə yáág nji nə bwáméfwó. Búsə nda mɪnkúdu mí də bándəwo ntó nə ndéé nkəwə mú zə caam myo mpú kú nywə myá. Búsə nda ilí í mə bə kú wúmə wəla lə mpúmá dí, í mə mun ná ndéé í mə shwáás yí. ¹³ Námə nda ikwə í mən í də wusə vúl nə isâ í məbwam mimbii mimbii ncindyé dí ná, ntó námə wə bwə də wéeshəli mísóólúgú mí shwôn myán mísh mə búúd dí yé. Bwə nyinɣə námə bə nda wəacén-céní wá jon bwə mə wú lwon wánud ngə ntən ntó wá; Zembî mə kwambulə bwo ján jiya kúl yídúgú á ná kalúd jí kandugə á kandugə yí.

¹⁴ Inəog muud á kala búúd zəngbá mpəsə mə Adam, nyə a cündə cündə wán ná: «Cwáməba ngə zə nə wəéngəles bə, búsə bímbí múúd cúgé nə nkul lə yí. ¹⁵ A zə sámb búúd bəsh milású, zə bwaagulə búúd bí kú bish Zembî wá bów-bów mísóólúgú myán myá kú bish Zembî, nə iciyá í mpyón byəsh ósól ɔ *mísám bəɔng bwə á lás nə nyə yí.» ¹⁶ Haaw! Buud bí kú bish Zembî wá búsə nji ná shúsúlú shúsúlú, nji bwə wə də tədawa nə məlal mə cug; kuú

njəond wán í ngə bɛ nji bów-bów íyéesh byán; bwə də lás məmə mikaand, bwə faag múúd nji nyəɔng bí nə nkul nwa mfii nyádí yé.

Məcwûnə shú óbúɣulə

¹⁷ Bì bān oshwə bām mə búl cəel wá, tádúgágá isâ *búúd ɔ lwámá ɔ Cwáməba wúsú Yésus-Kríst bwə á jaaw yág yí. ¹⁸ Nɣáá nə bwə á ci nə bí ná, «Ja í bá zə bə nə cug á shí ga í wál zə shín yí, buud ɔ cóógú bwə bá bə, kuú njəond wán í bá ngə bɛ nji iyéesh byán yá kú bish Zembî.» ¹⁹ Bwə wə óni; bwə ngə sá nə buud bwə ngəg nə béegyá, bwə ngə cugə nji nda isâ í shí í ngə kə bwo mílúúd ná, bwə cúgé nə Shíshim mə Zembî.

²⁰ Bì bān oshwə bām mə búl cəel wá, wágá nkul nyín nyəsh nə bí dúg də cwínya, bóól cwíny bóól shú nə cug jín jəsh í bəg nji isâ bí á *búɣulə yíid. Dúgá sá məjəgəla bí ngə bɛ kwíindyá Nkənkə Shíshim mə kwíind bí yí. ²¹ Cwáməba íshé Yésus-Kríst mə bá zə lwó nə á gwág shé cey lámúd, a bá zə yə shé cug á kandugə kandugə. Té bí é ngə bwánd wəla dəɔng yí, ngəgá nə cugə bí ngə mpu ná Zembî ngə cəel bî. ²² Gwágúgá buud bwə ngə ná zhízhigə wá nkúnkwónulə. ²³ Bəɔng bwə mú ngə kə kúda dí wá, dáágúsəgá yíl bwo, bwə fáámug. Bì ɔ gwág bóólúgá nkúnkwónulə. Nji bí ɔ bey, mpiigá isâ bwə ngə sá yí, bí mpii təɔ káándə bwə ámə sá məbów nə ndí yí.

Zembî nɣwág gúmá

²⁴ Nə ndéé, Zembî jí nə nkul sá nə bí bəg kú bwim bəɔgú, bí ka bá kə tów nə məshusug nyádí mîlwanád, bí njúl kú ná sá á jumág yé, ²⁵ nyə Zembî ngwúd nə ngwúd ngə cug shé nəcé Cwáməba íshé Yésus-Kríst yé, a nɣwág gúmá, nə icwáməba, nə nkul, nə ijwúga, tééd mətéédúléd, zə wós múús, kə kumə kandugə á kandugə! Amen.

1:9 Mbá 34.6; Zak 3.2; 2Pr 2.11 Míshiyél: Mbá 12.7 **1:10** 2Pr 2.12 **1:11** Káan: Mət 4.3-8; 1Yn 3.12 Balaam: Ilj 22.7, 17; 1Pr 2.15 Korê: Ilj 16.1-34 **1:12** 2Pr 2.13, 17 **1:13** Iza 57.20; 2Pr 2.17 **1:14** Mat 25.31 Inəog: Mət 5.18, 21-24; Heb 11.5 **1:17** 2Pr 3.2 **1:18** 2Pr 3.3; 2Tm 3.1; 3.2-6 **1:20** Kol 2.7 **1:22** 1Te 5.11 **1:23** Zak 3.2 **1:24** Flp 1.10; 1Te 5.23 **1:25** Rom 16.27

Kálaad Mbúgúlú mɔ́ Yuánes Isâ í dúgyá nɔ́ Kálaad Mbúgúlú yí

Yuánes wá nyə cilə kálaad Mbúgúlú. A ηgə bágulə isâ Yésus nyə á lwó nyə yí.

Okrísten bwə á ηgə bwəma nə cúwálí nəcə Yésus-Kríst. Kálaad Mbúgúlú ji ka bæ shú ná a wá bwo ηkul, bwə kág shwóg búgula Yésus, bwíg lúú nji nyédí.

Só bí nə ηkul ci ná məma mənkwɔw məsə kálaad éga dí ntúga:

- (1) Okálaad zangbá shú mádɔ zangbá mǎ Azí Minɔr, faan dúsé nə shí bwə ηgə jɔw mwɔw mága dí ná Turki yí (1.4–3.22).
- (2) Yuánes mǎ ηkǎη kə gwɔw, a mǎ kə dúg zhwoη isâ (4.1–20.10):
  - (a) kında á jɔη í ηgə yə Zembî gúmá (milúu 4 nə 5);
  - (b) kálaad á mífeedyá zangbá (6.1–8.1);
  - (c) micwɔη zangbá (8.2–11.19);
  - (d) ηkwɔndú bənɔη ibiin ibá (12.1–13.18);
  - (e) Mwá Ncwəmbɛ nə buud 144 000 bwə á wú mǎkwámú wá;
  - (f) wéηgales jaaw nda cigulé mílású í bá bæ ná (14.1–20);
  - (g) íbálá zangbá yǎ mpimbə mǎ Zembî (15.1–16.21);
  - (h) Babilɔn mǎ bá bwíl, nə biin, nə muud micúndá á íbəmb nə Sátan bwə jɛ (17.1–20.10).
- (3) Milúu 21 nə 22 mí ηgə cúndə nə Zembî ηgə kwəməsa ná á bá té ísǎ ncuncúmbə.

Kálaad mǎ kǎ shín nə jɔjɔ ηkaagɔ Múúd nyə a gwúm yé ηgə kaag yí, nǎǎǎ: «Haaw, mǎ wál bá nyinǔgə zə» (22.21).

Mətédúlé

¹ Kálaad éga jisə mbúgúlú Yésus-Kríst ηgə bágulə isâ Zembî nyə a cwíny nyə

nə a lwóg ósól ɔ mǎsáal bé yí. Jísə isâ í mú kúnə-kúnə nə í zə s̄y yí. *Kríst nyə á ka kənd *éηgales yé nə a kág lwó sól mǎsáal yé Yuánes isâ byɔɔηgá. ² Yuánes nyə á ka bwaagulə nə isâ byēsh nyə á dúg yí, bíse isâ Zembî nyə á ntí Yésus zə lwó nyə yí. ³ Muud ηgə lɔ íciyá kálaad éga ηgə cúndə yé, nywáá mǎ jəla, tɛɛm bæ bɔɔηg bwə ηgə gwágulə isâ bíse cilyá cínɔηg yí, bwə ηgə baagulə byo wá, bwə mǎ nǎmǎ jəla, nəcə isâ byɔɔηg í wál zə s̄y.

Məbáda

⁴ Mə, Yuánes wǎ mǎ cíl mǎdɔ mǎ Zembî zangbá mǎsə Azí má.

Zembî nyə á bæ yé, á jisə yé, á ηgə zə yé, bənɔη mishíshim zangbá mí tál nyə mpwóombú caηgəd myá bwə ó sǎ bí mpaam, bwə ó sǎ nǎmǎ ná bi cǎgəg nə sheɛ. ⁵ Yésus-Kríst muud jisə wúshined abúgálág yé kǎ sǎ nǎmǎ bí mpaam, a sǎ ná bi cǎgəg nə sheɛ. Nyə wǎ jisə muud ashúshwóógú bwelélə gwúm, a njúl Cí í jwú nə micí myǎ shí ga myēsh yé.

Nyə muud mǎ céél shé yé, muud nyə á yə kwolós dí wéeshali mǎcií mé shú nə a cǎg shé nə *misám yé, ⁶ nyə a sǎ nə shé bág buud ó faan dé, ofada ó Sóóηgú yé Zembî, nyə Yésus ηwág gúmá nə ηkul, kandugə á kandugə. Amɛn.

⁷ Dugá, a ηgə zə mǎηkúdad, muud yēsh mǎ bá dúg nyə, tɛɛm bæ bɔɔηg bwə á cúwal nyə nyúúl wá. Ikúl í búúd byēsh í bá ηgə tədəwa shú déd. Haaw, í bá bæ ntó, Amɛn.

⁸ Zembî Cwámba ηgə ci ná: «Mə ji Alúfa, mǎ Oméga*, mǎ jisə, mǎ á bwey du bæ, mǎ ηgə nǎmǎ zə, mǎ ji áηkul nyēsh.»

Yuánes nyə a dúg ntamá á mísh nǎ bagá

⁹ Mə *mínyəηǎ wán Yuánes, mǎ muud shé ηgə bwəma nə mǎntágula mǎmpwúd, shé tál cé íci ηgwúd, shé nə zény ηgwúd kálə shwóg nə Yésus yé, bwə á kənd mǎ mǎkwám dí ηkwamǎ

1:1 4.1; 22.6   1:2 6.9   1:3 14.13   1:4 4.5   1:5 2.26; 7.14; 19.15; Kol 1.18; Heb 9.14; 1Yn 1.7
 1:6 5.10; 20.4, 6; 22.5; MmN 19.6; 1Pr 2.9   1:7 1.13; Dan 7.13; Mat 24.30; Yuá 19.34, 37; 1Te 4.17
 1:8 1.4, 8; 2.8; 4.8; 11.17; 16.5; 21.6; 22.13; MmN 3.14; Iza 44.6   * 1:8 Alúfa nə Oméga: Bíse, nə kanǔgá áshúshwóógú nə aməzhúgálá yǎ kál lú gurék. Ntó mǎ kǎ ná «mətédúlé nə mǎshíné».   1:9 22.8

bwá jów ná Patmos yí. Í á bæ nəcé Milású mí Zembî, nə mə wálə cug jâm ná mə ηgə bwiing lánj má Yésus. ¹⁰ Í á ka zə bæ, jwów má Cwámab†, Nkəkəkē Shíshim nyə á zə sá mə nda mə ηgə cugə nji *shíshim dî; mə mú gwág dúl kál mádí mpúsə kwon, í ηgə lás gwów-gwôw nda cwôη. ¹¹ Kál dɔɔηg í á ηgə ci ná: «Ciləg sá jêsh wó ηgə dúg yí kálad dî, wo kándug mádɔ zanjbá mágád: ná *Dɔ á Ifêz, nə dɔɔηg á Simirnə, nə á Pergâm, nə á Tiyatír, nə á Sardes, nə á Filadelfî nə á Lɔwdisê.»

¹² Mə á ka yid ná mə dúg múúd nyə á ηgə lás nə mə yé. Ja mə mə yid ntúni yí, mə mú dúg ícé í lámba zanjbá í njúl síyá nə or. ¹³ Mə mú dúg ηgwól múúd tál na mpádúgá ícé í lámba, a ηgə bɛɛla nə Mwân mə Múúd. Nyə á bæ a mə bwáád jud ηgə wɔɔla kə wóós mánçíndúgúd, nə fwánğə or fífú nyə kugəd. ¹⁴ Lúu yé nə shilú jé í á bæ ηkí jág fumə, cɔ məfumə mə fám. Mísh mé mə á ηgə lwenya nda mɪŋwiile. ¹⁵ Məkuú mé mə á ηgə faan nda ηkwánz bwá mə gwáηg kuda dí ná ndeé í mú títi yí, kál dé í á ηgə shwag nda ikwɔ í máη í dɛ shwag ná. ¹⁶ Nyə á bæ a mbíd wəacén-cénî zanjbá nyədí mbwə mənçwúmád, kafwele í á ηgə cúwo nyə mpu dí, í njúl njəwá ikómb íbá, mpwoombá nyé í á bæ nda jwôw ja í má mpu cwíl yí.

¹⁷ Nji mə á dúg nyə yí, mə á búla nyədí shí məkuú, mə mú kân nda mbimbə. A mú bəd mə mbwə mənçwúm yé nyúúlád, nyə nə mə ná: kú bεεg fúndə, ¹⁸ mə ji mətéédúlé nə məshíné, mə ji nyɔɔηg á kuwô. Mə á yə, ká dugí, mə ji kuwó, mə é ji kuwó kandugə á kandugə. Mə mbid shwiy nə ban mínjim mádí jwónz lá mbwád. ¹⁹ Ciləg sá jêsh wó mə dúg yí, nə sá í ηgə sîy yí, nə byɔɔηg í é zə bæ yí. ²⁰ Mə zə féég wo *ndímba wəacén-cénî zanjbá wó ηgə dúg wa mádí mbwə mənçwúm

dí óga, nə ndímba ícé í lámba zanjbá bísə síyá nə or yí: wəacén-cénî zanjbá óni búsa *wəəηgales wá mədɔ zanjbá, ícé í lámba zanjbá í njúl mədɔ zanjbá.

2

Kálad á Dɔ á Ifêz

¹ Ciləg *əηgales á *Dɔ dúsə Ifêz yé ná: muud mbíd wəacén-cénî zanjbá nyədí mbwə mənçwúm dí yé, á ηgə kyey mpádúgá ícé í lámba zanjbá bísə síyá nə or yé, ηgə ci ná: ² «Mə mpú mísóólúgú myô, mə mpú bímbí wó ηgə wáduga nə iséy yí, mə mpú zény wó jí nə ndí ná wó cɛel ηgə kə shwóg yí; mə mpú ná wo ádé magulə ná binónj mimbəwólú mí búud ηgəg nə cugə. Mə mpú ná wo á bigas buud bwə dɛ ci ná búsa *buud ó mílwámá bām mεε nda mpu bwo wá, wo á bigas bwo ná ndeé wo mú kwey ná bwə ηgə shiig. ³ Wo jí nə zény ná wo kə shwóg, wo a mə dúg micúη shú dām dí ná dúg dúg, nji wo aηgê nə kə mpús. ⁴ Nji mə ηgə ná jum wo nə sá ηgwúd, jí ná wo anyíηgə ná cɛel mə nda wó á fwo dɛ cɛel mə ná. ⁵ Tədúgág kál wó ηgə zhu nə mbɔɔgú yí, céndúg tədúgá, wo nyíηgəg tééd mísóólúgú myô mí ashúshwóógá. Nkí ntó dí, mə zə nún, zə yíl cé lámba gwô kál í dɛ tšw yí. ⁶ Í njúl ná mə ηgə gwág wo nywa nəcə wó mpii mísóólúgú mí búud bwə ηgə bɛ Níkwalá wá, námə nda mə mpii mísóólúgú myɔɔηg ná. ⁷ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, kə mpú gwág ísá Nkəkəkē Shíshim ηgə jaaw mədɔ mə Zembî yí. Muud mə bá ntɔ yé, mə bá yə nyə ηkul ná a dág bumé líí á cug í tál *Paradis má Zembî dí yí.»

Kálad á Dɔ á Simirnə

⁸ Ciləg *əηgales á *Dɔ dúsə Simirnə yé ná: muud jisə mətéédúlé nə məshíné yé, nyə á yə ná ndeé a nyíηgə gwúm yé, ηgə ci ná: ⁹ «Mə mpú bímbí wó

1:10 17.3 † **1:10** Na jí jwów lú shwénde, jwów ókrísten bwə dɛ yə Cwámabá gúmá yí. **1:11** 4.5

1:12 Zak 4.2 **1:13** Dan 7.13; 10.5 **1:14** Dan 7.9; 10.6 **1:15** 14.2 **1:16** zanjbá: 4.5 kafwele: 2.12; 9.15; Heb 4.12 **1:17** 1.8; Dan 8.17-18 **1:18** Rom 14.9; 1Kr 15.3-4, 25-26 **2:1** 1.16, 20; Ifz 1.1 **2:2** 2Kr 11.13; 1Yn 4.1 **2:5** 2.16, 22; 3.3, 19 **2:7** 22.2, 14, 19; Mət 2.8-9; 3.22; Eze 28.13; 31.8; Mat 13.9, 43 **2:8** 1.8, 18 **2:9** 2Kr 6.10; Zhk 2.5 Sátan: 3.9; 2Kr 11.14-15

ngə bwəma nə micúŋ yí, mə mpú ná wo ηgə cugə mábúwa dí, í njúl ná wo ji nə kúm. Mə mpú bímbí bəŋgə bwə ngə shiig ná búsa *Oyúden wá bwə ngə ntáma wo jíná yí. Bwə cúgə fwámé Oyúden, búsa buud wá Dɔ mə *Sátan. ¹⁰ Wo zə bá jug, nji sá jəŋg í ajáláyé nə sá wo ifwaas. Dugí, Njwú məjamb má bá zə sá ná bóól búúd bín bwə kəg mímbwugud; sá jəŋg í bá bə bí məkugulə shú ná sá bí búsa yí í mpúyúg. Bì é jug tãŋ mwôw wúm. Wo ɔ baagulə kuú njənd wô kə wóss jwów lú shwiŋ, mə ka bá bwéed wo cugə nda *túm gúmá. ¹¹ Muud jí nə məlwə má gwág yé, kə mpú gwág ísá Nkəŋkə Shishim ngə jaaw mədɔ mə Zembí yí. Shwiŋ ábɛé í ábúle ná bii múúd mə bá ntɔ yé.»

Kálaad á Dɔ á Pergâm

¹² Cilág *éŋgəles á *Dɔ dásə Pergâm yé ná, muud jísə nə kafwele njəwá íkómb íbá yé mə ci ná: ¹³ «Mə mpú kúl wó njúl yí, *caŋgə mə *Sátan jí nŋ. Mə mpú ná tɛm bə ntó, wo má nada nə jíná dām. Mə mpú ná tɔ ja bwə á gwú wúshined waamə abúgúlág Antipas nŋ bídí kúl Sátan njúl yí, wo a shígé kílya búgə wó ngə *búgula mə yí. ¹⁴ Nji mə ngə ná jum wo nə búbaalé ísá: wo ji nə bóólúgá búud na bwə ngə bɛ minjígúlá mí Balaam. Balaam nyə a jíguli Balag ná a sáág ná buud ɔ *Izarəyél bwə dág ocúdu buud bwə ámə cígə shú ózembí ó áyadúg wá, bwə wúsəg námə mányúul jaŋga dí shú nə bwə bəg nə bəgú bwédí ícugud. ¹⁵ Wo ji námə nə buud bwə ngə jíguli minjígúlá mí búud bwə ngə bɛ Níkwálá wá. ¹⁶ Céndúg tédúgá, ŋkí ntó dí, mə lɛel námə wóss nŋ, zə lúmbali nə buud bəŋgú nə kafwele jí mə mpu dí yí. ¹⁷ Muud jí nə məlwə má gwág yé, kə mpú gwág ísá Nkəŋkə Shishim ngə jaaw mədɔ mə Zembí yí. Muud mə bá ntɔ yé, mə bá sá ná a dág *mána mə jí nə ndí shwoó dí yé, mə

yə námə nyə kwóógú áfufumé í njúl nə jíná ágúgwáan cilyá, jíná dí ná tɔ muud nda mpu yí; muud mə bá námə mpu dwo nji muud mə lág kwóógú yé.»

Kálaad á Dɔ á Tiyatír

¹⁸ Cilág *éŋgəles á *Dɔ dásə Tiyatír yé ná: *Mwân mə Zembí, muud jí nə mísh mə ngə lwenya nda miŋwiile yé, á jí nə məkuú nda iŋkwánz yé, ngə ci ná: ¹⁹ «Mə mpú mísóólúgú myô myêsh, tɔ cɛlí gwô, tɔ búgə gwô, tɔ sáal dwô, tɔ lám jísów wó jí nə ndí yí. Mə mpú námə mísóólúgú wó mú ngə sá ja ga dí myá, mí bulya cɔ mí ashúshwóógú. ²⁰ Nji mə ngə ná jum wo nə sá ngwúd. Wo ngə dág misóólúgú mí Zhézabel nə mísh. A ngə yad ná a jí mudá micúndə mə Zembí, a ngə shiig osóol ɔ mäsáal bām ná bwə ngəg nə sá jaŋga, bwə ngəg nə də ocúdu buud bwə ámə cígə shú ózembí ó áyadúg wá. ²¹ Mə a má yə nyə fwála ná a céndúg tédúgá, nji nyə acéélé yow jaŋga. ²² Ná ndéé, mə bá sá nyə ná, mə bwíg nyə bwágə *íncwaw í ntugud; ná ndéé, buud bəsh bánŋə bwə á sá minəmb wá, mə bá lwó bwo incwaw í ntug, ŋkí bwə acéndé mítédúgá ná bwə yow mísóólúgú mí abúbəw myé myəŋg. ²³ Mə bá námə gwú bwán bə bəsh, mədɔ məsh mə ka bá mpu ná mə wə mə bigas mítédúgá nə iyéesh í búud, mə bá jóna nə muud yêsh a bídí, bɛ mísóólúgú myé. ²⁴ Nji, bí bəŋgə óbúgula wá Tiyatír bí aŋgə nə bɛ minjígúlá mí múdá wəŋg wá, bí buud bí áshígé nyí ísá bwə ngə jəw ná mindimba mí *Sátan dí wá, mə á nyiŋgəyé ná bá káág bí wúl mbag. ²⁵ Mə jí nji ná, bí mpúg bii sá bí bí nə ndí yí kə kumə ja mə bá nyiŋgə zə yí. ²⁶ Muud mə bá ntɔ yé, múúd mə bá síya nə mə ná ndéé kə wóss ja shí ga í bá shín yé, mə bá yə nyə ŋkul ná a jwúg nə ikúl byêsh, ²⁷ a ka bá də fála byo nə ŋkúd nda muud mə bwú mímbágé mí mpí yé. ²⁸ Námə nda Dá nyə á yə

2:10 Mat 10.28; 1Kr 9.24-25   **2:11** 20.6, 14; 21.8   **2:12** 1.16   **2:14** 2.20; Ilj 24.25; 25.1-3; 31.16; 2Pr 2.15   **2:17** Sôm 78.23-25; Yuá 6.48-51 kwóógú: Zak 3.9 jíná ágúgwáan: 3.12; Iza 62.2; 65.15   **2:18** 1.14-15   **2:20** Ilj 25.1-8; 10j 16.31; 20j 9.22, 30; Mis 15.20   **2:23** 22.12; Zhe 11.20   **2:25** 3.11
2:26 12.5; 19.15; Sôm 2.8-9   **2:28** 22.16

mə ηkul ná, mə bá námá yə nyə acén-cení má du faan mpámán mpámán yé*. ²⁹ Muud jí nə məlwê má gwág yé, ká mpú gwág ísâ Nkêñkê Shíshim ηgá jaaw mədɔ mə Zembî yí.»

3

Kálaad á Dɔ á Sardes

¹ Cilág *éngəles á *Dɔ dúsá Sardes yí ná: muud jisá nə mishíshim mí Zembî zaŋgbá nə wəacén-cení zaŋgbá yé má ci ná: «Mə mpú mísóólúgú myô myêsh. Buud bwé ηgə bul gwáduga né wo ji kuwó, í njúl ná wo ji mbimbə. ² Jigu ηkasə, wo lúlushig súsúsá í má lúg ni, í á bá yə. Nəcə mə má dúg nə mísóólúgú myô mí afwóyé bə mílwándúlá mísh má Zembî waam dî. ³ Tédúgág nda wó á lég njígúlá ná, nə nda wó á gwág wə ná. Céndúg tédúgá, wo nyíngəg baagulə njígúlá wəng. Wó ká bə kú ji ηkasə, mə zə nda júwâl, wo kú mpu ja má é wós yí. ⁴ Nji, bósólúgá búúd wá wódí Dɔ dí nûη Sardes bwé a shígé wá nyéé myán míkáándád. Bāη wá sánónη má bá kyey sámbá wá, nə míkáándá mí áfufumə nəcé í jəlá nə bwo ntó. ⁵ Né ndeé, muud mə bá ntɔ yé, mə bá bwéed nyə káándá áfufumə. Mə abúlé jímbal jíná dé kálaad á cug dî. Mə bá magulə nyə mísh má Sónηgú waam bánónη wəngəles béd. ⁶ Muud jí nə məlwê má gwág yé, ká mpú gwág ísâ Nkêñkê Shíshim ηgá jaaw mədɔ mə Zembî yí.»

Kálaad á Dɔ á Filadelfi

⁷ Cilág *éngəles á *Dɔ dúsá Filadelfi yé ná: Nkêñkê muud, Muud á obúbélé, muud jí nə juwuga njów má *Dávid yé; muud jí ná, á ká juw, muud nda fad; á ká fad í, muud nda juw yé, á ci ná: ⁸ «Mə mpú mísóólúgú myô, mə má juw mpumbé wódí shwóg, mpumbé múúd cúgé nə ηkul fad yí. Má juw wo wə nəcé wo cugé mpu bə nə ηkul, nji wo má

baagulə kéel dām kú kílya mə. ⁹ Mə bá yə wo buud búsé Dɔ mə *Sátan dí óni, bwé ηgá ci ná búsə *Oyúden, bwé nda bə fwámé Oyúden óni; bwé ηgə shüg. Mə bá sá ná bwé zág kúd wo məmpwoombú shí, bwé mpu ná mə á ceeł wo. ¹⁰ Nda wo á baagulə kéel dām nə zény ná, məmэфwó mə bá námá baagulə wo ja fwála lú məkugulə í bá zə kwaga nə shí nyêsh yí. Muud yêsh á shí ga mə bá bwəma nə məkugulə məng. ¹¹ Mə wál bá nyíngə zə. Biíg sá wó jí nə ndí yí ná kpwíny, shú ná muud kú bá déég wo *túm gúmá wô.

¹² «Muud mə bá ntɔ yé, mə bá təl nyə Zembî waam dí Mpáanzə né shím, a nda bá nyíngə wú cínəng. Mə bá cilə nyə jíná má Zembî waamə nə jíná lú ηgwála má Zembî nyúúlúđ. Nəgwála wəngú wə Yurúsəlem agúgwáan mə bá wú gwów wə Zembî yé. Mə bá námá cilə nyə jíná dām ágúgwáan nyúúlúđ. ¹³ Muud jí nə məlwê má gwág yé, ká mpú gwág ísâ Nkêñkê Shíshim ηgá jaaw mədɔ mə Zembî yí.»

Kálaad á Dɔ á Lowdisé

¹⁴ Cilág *éngəles á *Dɔ dúsá Lowdisé yí ná: muud jisá amen yé, wúshined abúgúlág, wúshined afwámé, amədí á sá jêsh Zembî nyə a té yí, a ηgə ci ná: ¹⁵ «mə mpú mísóólúgú myô myêsh. Wo jisə fwaalá, kú gwɔ, kú tala. Wo ɔ nywá bə ηkí tala, ηkí ntəg ηkí gwɔ, yáa. ¹⁶ Né ndeé, nda wó jisá fwaalá, kú tala, kú gwɔ ná, mə bá gwú wo nda igwíle. ¹⁷ Wo mú ηgə ci ná: “Mə má bíg, mə músə nə byəng, mə anyíngəyé jii təə sâ.” Í njúl ná wo ampúyé ná wo ji ηkúnkwónúle, ntágúlá-ntágula, mbúmbúwá, wo njúl ancím-ncím, shushwáás. ¹⁸ Ntó, gwágúlág mácwûη mēga: zaág mēdí, zə kusə or má á má shín fyá nə kuda yé, wo bígúg. Zaá kusə míkáándá mí áfufumə wo bwáádúg, wo nda ná

* **2:28** Námá nda 22.16, acén-cení má du faan mpámán mpámán yé jisə yuug á ηkul Dá má bá yə múúd wəng yí. **3:1** 1.4, 16 **3:3** 16.15; Mat 24.43; 1Te 5.1-2 **3:4** 6.11 **3:5** Mat 10.32 kálaad: 13.8; 17.8; 20.15; 21.27; MmN 32.32; Sóm 69.29; Iza 4.3; Luk 10.20 **3:7** Iza 22.22; Mat 16.19 **3:9** 2.9; Iza 49.23; 60.14 **3:10** 1.9; Luk 21.19; 1Kr 10.13; 2Pr 2.9 **3:11** 2.10, 25; 22.7, 12, 20; Zak 2.14 **3:12** 2.17; 14.1; 21.2; 22.4; Eze 48.35 **3:14** 1.5; 19.11; Yuá 1.3; 2Kr 1.20 **3:17** Ozé 12.9; 1Kr 4.8 **3:18** 6.11; 16.15

nyingə bə shushwáás, nda nyingə bə nə shwôn. Zaá kusə cwé cwéel míshúd, wo mpúg dúg shwóg. ¹⁹ Mee má du lás nə buud má céel wá, mə du ság bwo. Lálúg ñkúl, céndúg mítédúgá. ²⁰ Dugí, mə təl mpumbéd mə ngə kudə. Múúd mə ká gwág kál dām, a juw mpumbé, mə nyii nyédí njów zə də nə nyə kəl ñgwú. ²¹ Muud mə bá ntə yé, mə bá sá ná a zég, sá zə ji mádí caangád; nəcə ja má á ntə yí, mə á zə námá, sá pəpá zə ji nyédí caangád. ²² Muud jí nə məlwə má gwág yé, ká mpú gwág ísâ Ñkəñkə Shíshim ñgə jaaw mədə má Zembî yí.»

4

Gúmá má Zembî

¹ Mə músə nyingə kənd mísh, mə mú dúg mpumbé í njúl ná bagə nūñ jonud. Kál má á fwo gwág í ñgə lwə nda cwôn yí í músə ci nə mə ná: Zaá kúga gwôw, mə zág lwó wo ísâ í jálá nə bá zə sîy yí.

² Kú námá bwey, Ñkəñkə Shíshim mú zə sá mə nda mə ngə cugə nji *shíshim dí. Mə músə dúg məma *caangə, muud njúl cínəng. ³ Muud wəngú ká du lwenya nda jəjə mákwóógú bwə du jôw nə zhâspə nə sardwân má, njumbú í má lyə nyə caangə, njumbú wəngə ñgə lwenya nda kwóógú bwə du jôw ná emerôd yí.

⁴ Bíl ícaangə məwúm mábá nə ínə í njúl na caangə ni dí mákoogú məkoogú, ocúmbá buud məwúm mábá nə ónə bwə njúl ícaangə byəngúd. Bwə nə mikáándé mí áfufumə, nə mítúm mí gúmá lúúd, mí njúl síyá nə or.

⁵ Minjəs mí mú du dagəwa, mí ñgə zhu na caangəd, nə məjuná, nə ñkél mpú. Mə mú dúg ilámba zangbá minjidyá na mpwóómbú caangəd, ilámba byəng bíse mishíshim zangbá mí du tów mísh má Zembî dí myá.

⁶ Mə dúg námə gúl sá cínəng mpwóómbú caangəd nda məma mán, nə ñkúl-ñkúl nda yèn kristâl. Bílúgá ísâ ínə í njúl míkuwó í á bə na tām caangə nə mákoogú məkoogú, ísâ byəng í njúl nə mísh bwəma nə nyúúl nyêsh. ⁷ Kuwó sá áshúshwóógú í á bə nda zhwambáñkwun, ábeê nda cwə ñgwúm ntəny, aléel nə mpwoombú nda muud, ányina nda mpal ja á ñgə jéel yí. ⁸ Míkuwó mí ísâ mínə míni myêsh mí ñgə bə nə məfaafugə mäsaman mäsaman, faafugə dêsh nə mísh kúl jêsh, tə gwôw, tə shí. Míkuwó mí ísâ míni mí du wá ñgwa ja jêsh bulú nə mwásə ná:

Zembî Cwámba ji Ñkəñkə, a ji Ñkəñkə, a ji Ñkəñkə,

Zembî á ñkul nyêsh,

Zembî nyə á bə yé, á jísá yé, á ñgə zə yé.

⁹ Ísâ ínə íni í ñgə gúmal nyə, ñgə ságusə nyə, ñgə yə nyə akíba, nyə muud njúl caangəd, á ñgə cugə kandugə á kandugə yé. ¹⁰ Ná ndeé, ja jêsh ísâ íni í ñgə wá nyə ñgwa ntáni yí, ocúmbá buud məwúm mábá nə ónə bwə á ñgə kúd məmpwoombú shí, ñgə yə muud njúl caangəd yé gúmá, nyə muud ñgə cugə kandugə kandugə yé. Bwə ñgə kəl mítúm mí gúmá myán na mpwóómbú caangəd bwə ñgə ci ná:

¹¹ Yé Cwámba wúsú, yé Zembî wúsú, íjəla ná bwə yág wo milwaná, nə gúmá, nə mpífá.

Nəcə wo a té ísâ byêsh;

wo wə wo á ji ná í bág, í mú ntág námə bə.

5

Feedyá kálaad

¹ Mə mú dúg íí, muud nyə á bə a njúl caangəd yé nyə á bə nə kálaad mbwə məncwúmúd, kálaad wəngú njúl, micilyá cwú micilyá tóón, bwə á ka fúlə nyə ná ndeé fad nə lug* mifeedyá

3:19 Mik 3.11-12; Heb 12.5-6 **3:20** Mat 8.11; Yuá 14.23 **3:21** 1.6; Mat 22.44; Heb 8.1 **4:2** 5.7; Sôm 11.4; 103.19 **4:3** Eze 1.26-28 **4:4** ocúmbá buud: 5.5, 8, 10; 7.11, 13; 11.16; 14.3; 19.4; Iza 24.23 áfufumə: 6.11 **4:5** 8.5; 11.19; 16.18; 17.9; MmN 9.24; 19.16; Eze 1.13-14 **4:6** 15.2; Eze 1.22 ísâ ínə í njúl míkuwó: 5.6, 8, 11; 6.1; 7.11; 14.3; 15.7; 19.4; Eze 1.5-12; 10.14 **4:8** 1.17; 11.17; Iza 6.2-3; Eze 1.18; 10.12 **4:11** Mət 1.1, 31; Mbə 5.9, 12; 11.15, 17; 12.10; 15.3-4; 19.6 **5:1** 10.2; Iza 29.11; Eze 2.9-10; Dan 12.4, 9 * **5:1** Lug wúsə gúl sá í du bə kál óncin ə wóógú bwə du lwə mákwíindye dí yí; sá cínəng í du nda, muud jee táamb ísâ nə ndí.

zanǵbá. ² Mə mú námə dúg gúl ñkácíð *éngales, a ñgə cúndə gwów-gwôw ná: «Zá mə mpíyá nə wɛɛfúla kálaad éga a tí mífeedyá myé yé?» ³ Nə ndéé, tɔɔ jon dí gwôw, tɔɔ wa shí, tɔɔ shí ga dí shí kú nə muud nyə á bə nə ñkul wɛɛf kálaad ná a dúg sâ jí cwû yí. ⁴ Mə músə ñkêny məma yê, nə dúgúlə ná kú nə tɔɔ muud nyə á mpíya wɛɛf kálaad ná a dúg sâ jí cwû yí. ⁵ Nji, ñgwól cúmbá muud mú ci nə mə ná: «Kú bɛɛg ji. Dugí, Zhwambáñkwuñ á bɛɛnd mə Yúda, nta mə *Dávid, nyə a mə ntɔ sâ jêsh; nyə wé jí nə ñkul wɛɛf kálaad, a tí mífeedyá zanǵbá míni.»

Mwâ ncwəmbɛ

⁶ Mə mú dúg íí, na tām *caanǵə, Mwâ ncwəmbɛ njúl nda buud bwé á cígə nyə tâñ *mətúnuga, a tál na mpédúgá mikuwó mí ísâ mínə nə ocúmbá buud. A njúl nə məlaag zanǵbá nə mísh zanǵbá; məlaag zanǵbá mɔɔñg wé mishíshim zanǵbá Zembî nyə á kənd shí nyêsh dí myá. ⁷ Mwâ ncwəmbɛ wɔɔñg nyə á ñgə shísh nə ndéé kə kumə wé muud nyə á bə a njúl caanǵəd yé; a músə lég kálaad múúd wɔɔñg dí mbwê mənɔwúmúd.

⁸ Ja Mwâ ncwəmbɛ nyə á shîn lég kálaad yí, mikuwó mí ísâ mínə nə ocúmbá buud məwúm məbá nə ónə bwé mú wusə mányúul ombúbudí na nyádí shí məkuú. Bwé á bə, muud yêsh nə bñnzhá nə ikwôw í njúl síyá nə or, ikwôw íni milwándúlá nə cá: cá ni wé məjəgula mə óbúgula. ⁹ Bwé músə ñgə sɛy sɛsa ágúgwáan. Bwé á ñgə sɛy ná:

Wo wé mə mpíyá nə ñwa kálaad,
wo tí mífeedyá myé
nəcə bwé á cígə wo tâñ mətúnuga.
Wo á ka tɔ buud nə məcií mwô
shú ná bwé wúg míkám mí
*mísámúd,
bwé bǵg buud ɔ Zembî,
bwé ñgə zhu íbɛnd byêsh dí,

nə mákəl mêsh dí, nə íkúl nə ilwon byêsh dí.

¹⁰ Wo a mə sá nə bwé bǵg faan lú ófada, ñgə sɛy nə Zembî.

Bwé bá bə nə ijwúga shí ga nyêsh dí.

¹¹ Mə músə nyinǵə kənd mísh, mə mú gwág mákəl mə ncúlyá wəéngales bímbí múúd cúgə nə ñkul lə yí, bəññ mikuwó mí íkukwumuga nə ocúmbá buud. Bwé á bə bwé mə lyɛ caanǵə nə bííi. ¹² Bwé á ñgə ci gwów-gwôw ná: Mwâ ncwəmbɛ bwé á cígə yé, mə mpíyá nə lég mpífá, nə kúm, nə fag, nə ñkul, nə gúmá, nə milwané, nə məzhwámá.

¹³ Mə mú gwág íkukwumuga byêsh Zembî nyə a sá tɔɔ jon dí gwôw, tɔɔ wa shí, tɔɔ shí ga dí shí, tɔɔ mən yí, nə ísâ byêsh bíś cínəñg yí, byêsh í ñgə ci ná: Nyɔñg njúl caanǵəd yé bá Mwâ ncwəmbɛ,
bwé mpíyá nə məzhwámá,
nə gúmá, nə milwané, nə ñkul
kandəgə á kandəgə.

¹⁴ Mikuwó mí ísâ mínə míni mí mú ci ná: Amen. Ocúmbá buud bwé mú búdow shí, yə Zembî bá Mwâ ncwəmbɛ gúmá.

6

Mwâ Ncwəmbɛ mə zá tí mífeedyá mí kálaad

¹ Mə músə nyinǵə kənd mísh, Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá áshúshwóógú; mə mú gwág mikuwó mí ísâ mínə míni, gúl mú kəm ná: «Zaág!» Kál dé í á bə nda njum-mpú. ² Mə músə nyinǵə kənd mísh, mə mú dúg kabəlí í njúl nə fuúm, muud njúl gwo gwôw nə banǵá mbwád. Bwé mú yə múúd wɔɔñgá *túm gúmá. A mú tí njɔɔnd ná, nda á jí mánɔɔ-buud ná, a nyinǵə námə kə ñgə ntɔ.

³ Mwâ Ncwəmbɛ mú tí feedyá ábɛê, mə mú gwág kuwó sá ábɛê mə ci ná: «Zaág!» ⁴ Gúl kabəlí í mú cúwo, í njúl tííí ná zhwuñ, muud njúl gwo gwôw.

5:5 4.4; Mat 49.9; Mat 1.1; Rom 1.3-4; Heb 7.14 **5:6** 4.6-7 Mwâ ncwəmbɛ: 5.9, 12; 6; 7.17; 12.11; 13.8; Iza 53.7; Zhe 11.19; Yuá 1.29; 1Pr 1.19 mishíshim zanǵbá: 4.5; Zak 3.9 **5:7** 4.2, 9; 5.1, 13; 6.16; 7.10, 15; 19.4; 20.11; 21.5; 10j 22.19; Iza 6.1; Eze 1.26-28; 10.1 **5:8** 8.3-4; Sôm 141.2 bñnzhá: 15.2 **5:9** 4.11; 5.6; 7.9; 14.3; Sôm 96.1 **5:10** 1.6 **5:11** wəéngales: Zhb 1.6; Dan 7.10; Heb 12.22 **5:12** 4.11 **5:13** Sôm 150.6; Flp 2.10 **6:2** 19.11, 14; Zak 1.8; 6.1-7

Bwé mú yə múúd nyə á bə a njúl gwo gwów yé ŋkul ná a kég sá ná shí nyêsh í tówúg ná shwuu, kú ná nə mətəla, shú ná buud bwé ŋgég nə gwúya. Bwé mú yə nyə məma kafwɛɛ.

⁵ Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá álélɛl, mə mú gwág kuwó sá álélɛl mə ci ná: «Zaág!» Mə músə nyingə kənd mísh, mə mú dág kabálí í njúl yíyínd, muud njúl gwo gwów nə lwud mbwád. ⁶ Mə mú gwág námə nda kál í ŋgé cúwo mpédúgá mikuwó mí ísâ mínŋ míni, í ŋgé ci ná: «ŋgug *blé í zə kusha, kílo ŋgwúd *danarí ncindí; ŋgug *orzha wāŋ, okílo olól danarí ncindí. Nji, ci wo nda ntáma máwúdə nə məlwəg.»

⁷ Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá ányina, mə mú gwág kuwó sá ányina kál dé mə ci ná: «Zaág!» ⁸ Mə músə nyingə kənd mísh, mə mú dág kabálí í njúl nə nyúul məjúwó mə mbədí, muud njúl gwo gwów, muud wəŋgú nə jínə ná Shwiy, banj mínjím í á ŋgə bɛ nyə mpás. Bwé mú yə shwiy bá banj mínjím ŋkul ná bwé gwúg buud shí nyêsh dí tãŋ kəw ŋgwúd á məkəw məŋŋ; bwé ŋgég nə sá ná bóól búúd bwé yág dóómb dí, bóól yə nə zha, bóól yə nə kwaag-jumə bwás, bóólúgá dŷy íbiin í shí.

⁹ Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá átána, mə mú dág í, *míshíshim mi búúd shí *alatâr. Í á bə míshíshim mi búúd bwé á gwúyɔw nəcé Milésú mí Zembí wá, nəcé bwé á bə fwámé ówúshined, bwé á bwiing Milésú mí Zembí váál í jéla yí. ¹⁰ Mishíshim myəŋg mí á ŋgə kím gwów-gwôw ná: «Yé Ŋkəŋkə Mása, Mása áfwámé, ŋgaá wó jəlá nə kunda sê, yá nə buud ə shí bwé á gwú sá wá? Wo é ŋgə bwey ntáni ná ndéé kə wóós jáyé ja?» ¹¹ Ná ndéé bwé mú ŋgə yə bwo, muud yêsh jud áfufumá. Bwé mú ci nə bwo ná bwé səlúg milám shí búbaalé fwála, kə wóós ja bêsh bwé é kwaga bímbí bwé jéla nə bə yí; nəcé í

jii ná bóól óshwé bánj bánŋj bwé á ŋgə sêy wá nə bóól ómínyəŋə bánj bwé fwóg gwúyɔw námə nda bwo.

¹² Mə músə nyingə kənd mísh, Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá ásamuna, shí í mú jág ntaŋusa, jwów mú yíndə ná ncuú nda káándə íkúsa, ŋkwoond yêsh ncindí mú bə títií nda məcií, ¹³ wəacén-céní wá jonj bwé mú ŋgə kud shí námə nda íbumé í líí í dɛ kud ná mínjwŋ ja ŋkwŋ ŋgə kuŋg yí. ¹⁴ Jonj í mú fúlə nyúul nda múúd mə dɛ fúlə kwələ-kwóló ná; mimbánj myêsh nə məŋkwamə mêsh mə mú tãw ícéd. ¹⁵ Í mú ka zə bə, təw ojwú ə shí, təw ofwó búúd, təw milúlúú mí ózimbí, təw mikúkúm, təw onkácí, təw məlwaa, təw ofulí, bêsh óni bwé mú kə ŋgə shwaaw míku mí mákwóógú nda mákwóógú má mimbánjád. ¹⁶ Bwé mú ŋgə ci nə mimbánj nə məkwóógú mə anúní ná: «Kádágá sê, shweelugá sê, sá bág shwóg-shwóg nə muud njúl caangəd yé, shwóg-shwóg nə kúl Mwâ Ncwəmbɛ mə kuya mpimbə yí. ¹⁷ Nəcé, jwów lí mpimbə mə Mwâ Ncwəmbɛ bá Muud njúl caangəd yé í mə wóós, muud e faam í?»

7

Məygyé mə bwán ə Zembí

¹ Ja ísâ íni í mə shín bə yí, mə mú dág *wəéŋgəles onŋ bwé tál íkóómb í shí ínŋ dí, bwé mə káágulə óŋkwŋ onŋ* wá shí. Bwé á shígé bíd ná ŋkwŋ kúŋgug təw shí, təw mán, təw məlííd. ² Mə mú nyingə dág ŋgwól *éŋgəles ŋgə wú ŋgə kóómb jwów í dɛ cúwo yí, a mbíd sá bwé dɛ bwadulə búúd məygyé mə Zembí á kuwô yí. Nda bwé á yə wəéŋgəles ónŋ ŋkul ná bwé ntámág shí nə mán ná, éŋgəles mə á nyingə dág éne mú kím gwów-gwôw lás nə bwo. ³ Nyə á ci nə bwo ná: «Kúgá fwo ntáma shí, ŋkí mán, ŋkí məlíí; bwándúgá, sá fwóg wá

6:8 Zhe 14.12; Eze 14.21; Ozé 13.14 **6:9** 1.2, 9; 12.11, 17; 19.10; 20.4; 1Yn 1.1-2 **6:10** 18.24; Sôm 13.2-3; Mbá 32.43; Luk 18.7 **6:11** jud áfufumá: 3.5, 18; 4.4; 7.9, 13; 19.8, 14; Iza 61.10 **6:12** 8.5, 12; 11.13, 19; 16.18; Zhu 2.10; Mat 24.29 **6:14** 16.20; 20.11; Iza 34.4; Heb 1.11-12 **6:15** Iza 2.10, 19, 21; 24.21 **6:16** 5.7; Ozé 10.8; Luk 23.30 **6:17** Zhu 2.11; Nah 1.6; Sof 1.14-18; Mal 3.2 **7:1** 9.14-15; Zhe 49.36; Dan 7.2 * **7:1** Onkwŋ óni búsa bəŋg búsa nə ŋkul caam shí wá. **7:3** 9.4; 14.1, 3; 22.4; Eze 9.4, 6 **7:4** 14.1, 3; 21.12-13

óśól ɔ mǎsáal ɔ Zembî wúsú mǎyǐgyé mǎmpwoombúđ.» ⁴ Mǎ mǎsǎ gwág nǎ buud bwá á wǐyǔw mǎyǐgyé wá bwá á bǎ buud otóśshin tǎd nǎ mǎwûm mǎnɔ nǎ ónɔ, ɲǎlǎ zhu íbɛend i *Izǎrǎyǎl byêsh dǎ.

⁵ Í á bǎ buud otóśshin wûm nǎ óbá bɛend mǎ Yúda dǎ, otóśshin wûm nǎ óbá bɛend mǎ Ruben dǎ,

otóśshin wûm nǎ óbá bɛend mǎ Gâd dǎ,

⁶ otóśshin wûm nǎ óbá jé mǎ Azer dǎ,

otóśshin wûm nǎ óbá jé mǎ Neftali dǎ,

otóśshin wûm nǎ óbá jé mǎ Manase dǎ,

⁷ otóśshin wûm nǎ óbá jé mǎ Símayon dǎ,

otóśshin wûm nǎ óbá jé mǎ Lévi dǎ,

otóśshin wûm nǎ óbá jé mǎ Isakâr dǎ,

⁸ otóśshin wûm nǎ óbá jé mǎ Zabulon dǎ,

otóśshin wûm nǎ óbá jé mǎ Yóseb dǎ,

otóśshin wûm nǎ óbá jé mǎ Bǎnzhamê dǎ.

Buud óni bêsh wá bwá á wǐyǔw mǎyǐgyé mǎmpwoombúđ wá.

Kúl mǎ Zembî

⁹ Ja á mǎyǐgyé éne mǎ shîn yí, mǎ mú dúg búúd áncuncuma, bímbí múúd cúgé nǎ ɲkul lɔ yí. Bwá á bǎ buud wá ilwon byêsh, nǎ íbɛend byêsh, nǎ ikúl byêsh, nǎ mǎkál mêsh, bwá tál mpwóómbú caaɲgád, Mwâ Ncwambe dǎ míshúd, bwá mǎ bwáád íjud í áfufumá, bwá nǎ mǎɲ mǎ lándú mǎbwád. ¹⁰ Bwá á ɲgǎ kǐm gwów-gwôw nǎ:

Zembî wúsú muud njúl caaɲgád yé, bá Mwâ Ncwambe wá bwá mǎ cug sâ.

¹¹ *Wǎɲgales bêsh bwá mǎ lyɛ *caaɲgá nǎ ocúmbá buud, nǎ mikuwó mí ísá mínɔ wá, bwá mú wusǎ mǎnyúúl shí ombúmbudí na mpwóómbú caaɲgád, yǎ Zembî gúmá,

¹² bwá ɲgǎ ci nǎ:

Amɛn. Mǎzhwámá, nǎ milwaná,

nǎ fug, nǎ akíba, nǎ gúmá,

nǎ mpífó, nǎ ɲkul,

bísǎ Zembî wúsú ísá byé

kandugá á kandugá. Amɛn.

¹³ Nǎ ndéé, ɲgwól cúmbá muud mú lás, ci nǎ mǎ nǎ: «Ozá bǎɲ bí nǎ íjud í áfufumá óni, bwá ɲgǎ wú ɲgow?» ¹⁴ Mǎ mú bɛsa nǎ nyǎ nǎ: «Yé Cwámǎba, wo wá mǎ mpú.» A mú ci nǎ mǎ nǎ:

«Búsǎ buud bwá ɲgǎ wú yáág-yáág cúwálíd wá.

Bwá mǎ gusa íjud byáɲ mǎcií mǎ Mwâ Ncwambe dǎ,

sá nǎ í bǎg ofúfumâ.

¹⁵ Gwá wá bwá tál na mpwóómbú caaɲgá mǎ Zembî dǎ yí.

Bwá é dǎ yǎ Zembî gúmá bulú nǎ mwásǎ nyádí Mpáánzǎ.

Muud njúl caaɲgád yé mǎ bá wá bwo nyádí gúgúwád.

¹⁶ Bwá ábúlé ná bwɛɛ gwág zha,

kú nyiɲgǎ bwɛɛ gwág shwáásúla miná.

Tǎ yásǎ tǎ ɲgwól bibibi

nyǎ abúle ná nyiɲgǎ nyaan bwo nyúúlád.

¹⁷ Nǎcé Mwâ ncwambe

jí tǎm caaɲgá yé mǎ bá bǎ mbaagula wǎɲ,

a bá kǎ nǎ bwo mǎncwuɲ mǎ ɲgǎ wéesháli

mǎjúwó mǎ cug mǎd,

Zembî mú bá fím bwo mǎzhwíle mêsh míshúd.»

8

Feedyá á zañgbá

¹ Mwâ Ncwambe músǎ zǎ tí feedyá á zañgbá. Ja á mǎ tí wǎ ntáni yí, mǎ mú gwág jon nǎ kufug tâɲ kál wǎla.

² Mǎ mú dúg *wǎɲgales zañgbá bwá dǎ tǎw mísh mǎ Zembî dǎ wá. Bwá mú yǎ bwo micwôɲ zañgbá.

³ ɲgǎles shús mú zǎ tǎw álatâr dǎ, a mbíd kwôw bwá dǎ yǎngulǎ *cáá yí, í njúl síyá nǎ or. Bwá mú yǎ nyǎ zhwog olabínda nǎ a jígalúg na álatâr dǎ, yíle jǎɲg í bádúg nǎ mǎjɛgula mǎ míɲkɛɲkɛ mi búúd myêsh tâɲ *mǎtúnuga. *Alatâr wǎɲgú nyǎ á bǎ síyá nǎ or cínɲg mpwóómbú caaɲgád. ⁴ Yíle ólabínda nǎ mǎjɛgula mǎ míɲkɛɲkɛ mi búúd í

7:9 5.9; 6.11; Lǎv 23.40 7:10 5.7 7:11 4.4, 6 7:12 4.11 7:13 6.11; 7.9 7:14 1.5; 22.14; Sôm 51.9; Dan 12.1; Mat 24.21 7:15 21.3 7:16 Iza 49.9-10 7:17 5.6; 21.6; Yuá 10.10, 11; Eze 34.11-16, 23-24 mǎzhwíle: 21.4; Sôm 126.5-6; Iza 25.8 8:1 Zak 2.17; Aba 2.20 8:2 micwôɲ: Zho 6.4, 6; Mat 24.31 8:3 5.8; MmN 30.1, 3 8:5 4.5; 6.12-13; Lǎv 16.12; Eze 10.2

mú wú *éngales dí mbwád, bád kə wá Zembî. ⁵ Éngales mú ηwa kwôw bwé dɛ yáŋgələ cáá yí, ηwa kuda álatâr dí lwándulə cínɔŋg ná cwóó, a músə wusə shí. Nkêl mpú ká kyεεg, nə məjuná, nə minjəs, shí í mú jág ntaŋusa.

Micwôŋ mísaman mí ashúshwóógú

⁶ Wáéngales zanǵbá bwé á bə nə micwôŋ wá bwé mú kwəməusa ná bwé zə lwô myo.

⁷ Ashúshwóógú mú lwô yé cwôŋ. Nə mətáləmu, nə kuda fulá nə məcií í mú shwiy shí. Kəw lə shí ηgwúd á məkəw məlóol í mú cumbəli jígə, kəw lə ílí ηgwúd á məkəw məlóol cumbəli námə jígə, ikáá ibás byêsh í mú námə cumbəli jígə.

⁸ Éngales ábeê mú lwô yé cwôŋ. Bwé mú wusə gúl sâ mǎŋ. Sâ jəŋg í njúl námə nda məma mbúŋ í mé ja ηgwiile. Kəw lə mǎŋ ηgwúd á məkəw məlóol í mú shín bə məcií məcií, ⁹ kəw ηgwúd á məkəw məlóol mé íkukwuməga í á bə mikuwó mǎŋ yí í mú yə, kəw ηgwúd á məkəw məlóol mǎ itítima í mú shín cóóg.

¹⁰ Éngales aléel mú lwô yé cwôŋ. Məma ácéen-cení mú wú jəŋ dí, a ηgə jígə námə nda shigə lə kuda. A mú zə kud kəw ηgwúd á məkəw məlóol mǎ minǵwəzə nə milúu míncwûŋ dí. ¹¹ Acén-cení wəŋgá jínə dé wə Məgwul. Kəw ηgwúd á məkəw məlóol mǎ mǎncúwó í mú bə ηkí gwul; ncúlyá buud bwé á ηgə ηgul məjúwó mǎ mǎncúwó məŋg wá bwé mú ηgə yə nə məgwul məŋg.

¹² Éngales ányina mú lwô yé cwôŋ. Í mú zə bə, nə kəw ηgwúd á məkəw məlóol mǎ jwôw, nə ηgwúd á məŋg mǎ ηkwoond í, nə ηgwúd á məŋg mǎ wəacén-cení mé mú shila. Sâ jəŋg mú sá ná kəw ηgwúd á məkəw məlóol mǎ mwásə í mú bii yídúgá, bulú námə ntó. ¹³ Mə músə nyiŋgə kənd mísh, mə mú

gwág mpal ηgə jéel tǎm jəŋ a ηgə kǐm gwów-gwôw ná:

Wo buud ɔ shí ɔ! Nkwée bí eé!

Nkwée bí ja wáéngales olóol bwé mə lúg wá

bwé é lwô myáŋ mícwôŋ yí eé!

9

¹ *Éngales átána mú lwô yé cwôŋ. Mə mú dúg ácéen-cení nyə á wú jəŋ dí kud shí yé, bwé mə yə nyə juwəga bí ncímə. ² A mú juw bí ncímə, yíle í mú wú nûŋ nda yíle í ηgə wú məma kuda dí yí. Yíle jəŋg í mú lwánd ηgúl wêsh ná ndéé jwôw shila. ³ Ikájalá í mú dɛ cúwo yíle jəŋg dí dɛ shulə shí. Bwé mú yə íkájalá byəŋgá váal ηkúl wəacálaafə bwé dɛ bə nə ndí yí. ⁴ Njǐ bwé mú cǐ nə byo ná í kú bεεg ntáma íkáá nə ílí byêsh, í kág ηgə lúú njǐ buud bwé cúgé nə məyigyé mə Zembî mpwóombád wá. ⁵ Bwé mú námə cǐ nə byo ná í kú ηgə gwú buud bəŋgá, í yídag tǎl bwo cwúnd dí tǎŋ oŋkwoond otóon. Váal cwúnd í á ηgə sá yí í á bə ná ηkíim-ηkíim nda ja ácálaafə mə lúú múúd yí. ⁶ Í bá bə mwôw məŋgə dí, buud bwé bá ηgə sə ná bwé yə, njǐ muud kú yə; bwé bá ηgə jǐ shwiy, njǐ shwiy ηgə fúndə kə bwo shwóg-shwóg. ⁷ Ikájalá byəŋg í á ηgə bə nda ikabəlǐ bwé mə shín cwə ná bwé kə nə ndí dóomb dí yí. Í á bə nə isá mílúúd nda mítúm mí gúmə myá síyá nə or, bwé nə məmpwoombú nda buud. ⁸ Bwé á bə nə ishílú mílúúd nda budá, məjə nda məjə mə ózhwambǎŋkwuŋ. ⁹ Ibud í á bə bwo nda ibúdəga í íŋkwánz ózimbǐ bwé dɛ búdal bud nə ndí yí, nyáŋ ncíndə nda ncíndə ómǎtúwa íkabəlǐ ηkǐ bulya í ηgə julə kə nə ndí dóomb dí yí. ¹⁰ Mikwundú myáŋ mí á bə nda mikwundú mí wəacálaafə, nə ishushwom; mikwundú myəŋg wə bwé á dɛ sá buud məbôw nə ndí tǎŋ oŋkwoond otóon yí. ¹¹ Cǐ wǎŋ wə *éngales a bí

8:7 9.15, 18; Eze 5.2, 12   **8:7** MmN 9.23-25   **8:8** 16.3-4; MmN 7.20, 21   **8:11** Zhe 8.14   **8:12** 6.12-13; Iza 13.10; Eze 32.7-8   **9:1** bí ncímə: 11.7; 20.1; Zhb 26.6; 28.22; Luk 8.31; 2Pr 2.4   **9:2** Mət 19.28; MmN 19.18   **9:3** MmN 10.12-20   **9:4** 7.2-3   **9:6** Zhb 3.21; Zhe 8.3   **9:7** Zhb 39.19-20; Zhu 2.4   **9:8** Zhu 1.6   **9:9** Zhu 2.5   * **9:11** Apolyôn: Mə kə ná «muud caamá-caamâ».

ncímə, bwə də jôw nyə heburê dí ná Abadôn, garêk dí ná Apolyôn*.

¹² Intúgúlí í ashúshwóógú í mé shîn óni. Bíl íntúgúlí í ngə ná zə, məváál məbá.

¹³ Engəles ásamuna mú lwə yé cwôh. Mə mú gwág dúl kál í ngə wú málaag mənə məsə álatâr or mə Zembî dí má. ¹⁴ Kál dɔɔng í mú ci nə Engəles ásamuna ná: «Cinyúg wəéngəles onə bússə cɔɔlá ngwɔɔ Ifurât wá». ¹⁵ Bwə mú ciny wəéngəles onə bwə á bə nkəwəməsá shú dāh wəla, nə dāh jwôw, nə nyāh nkwoond nə wāh mbú wá. Bwə mú ciny bwo ná bwə gwúg buud íí, kəw ngwúd á məkəw məlól. ¹⁶ Ozimbî bwə də ju nə ikabulí wá bwə á bə omilyəh mitəd mimbá, mə a shí gwág bímbí bwə á bə yí. ¹⁷ Ntó wə mə á dúg *ntamə a mísh ná bagəd yé, mə a dúg ikabulí nə ozimbî bwə də ju nə byo wá. Byāh íbúduga ínkwānz bwə á búdal íbəd nə ndí yí í á bə, nə otítíí, nə nyúul jon lə mpú, nə nyúul nciná. Byāh íkabulí nə milúú nda ozhwambānkəwə, kuda nə yíle nə fidə í á ngə wú bwo mímpud. ¹⁸ Okwaag-jumə ólól óni bwə mú gwú buud íí, kəw ngwúd á məkəw məlól; í á bə, nə kuda, nə yíle nə fidə í á ngə wú ikabulí mímpu dí yí. ¹⁹ Nəcə ikabulí byəɔngá, nkul nyāh nyísə bwo mímpu dí nə míkwundú; mikwundú myāh mí nda onywā, mísə nə milúu, milúu myəɔng wə mí də lwána. ²⁰ Bólúgá búúd bwə a shígé fwo yə nə okwaag-jumə óni wá, bwə áshígé cénd mítédúgá ná bwə yəw bəw-bəw mísólúgá bwə á də sá myá; bwə áshígé yəw yələ məjamb məsə ózembî ó áyadúg dí má gúmá, mbéé ózembî ó or, nə kwóógú bwə də lúlə *mwaanə nə ndí yí, nə dúl váál nkwānz na, ozembî ó mákwóógú, nə ílí, mbéé ózembî kú nə nkul mə dúgya, nkí gwág, nkí kyey. ²¹ Buud bəɔng bwə áshígé yəw məgwú mə búúd, kú yəw ncidə, kú yəw jəngə, kú yəw júwo.

10

Kúkáláád á bíbýá

¹ Mə á nyiŋgə námə dúg gúl nkácid *éngəles ngə shulə wú jon dí, a mə fələ nkúdú nyúúlád nda *sanda. Nyə á bə nə njumbú í mé lyə nyə lúúd, mpwoombú ngə lwenya nda jwôw; məkuú mé mə á bə nda məmpin, mə njúl nda miŋgwiile mí kuda. ² Nyə á bə nə kúkáláádú mbwəd, kúkáláádú jəɔng ná bagə. A mú shulə ná ndeé, təl kuú áməncwúm māh, wəɔng á məkól cindú. ³ A mú kām gwów-gwôw, námə nda zhwambānkəwə mə də bām ná. Nji nyə á kām yí, nkəl mpú mú saal íja zəngbá. ⁴ Ja nkəl mə shîn saal ntáni yí, mə mú tééd ná mə cilə; nji, mə mú gwág kál mə ci nə mə jon dí ná: «Shweelúg sá nkəl mpú nyə ámə ci ja nyə ámə saal íja zəngbá ni, kú cilə gwo.» ⁵ Engəles mə á dúg nyə á təl məkuú wúga māh wúga cindú yé, mú bān mbwə məncwúm ngəe jon dí. ⁶ A mú keen Zembî ngə cugə kandugə kandugə yé, nyə muud nyə á té gwôw nə isā byēsh bí cínəng yí, a té shí nə isā byēsh bí cínəng yí, a té námə māh nə isā byēsh bí cínəng yé; nyə á keen nyə, a ci ná: «Í ábúlé ná bwey, ⁷ ja éngəles ázəngbá mə bá lwə cwôh yé yí, *ndimba mə Zembî í bá ka zə nyín, námə nda nyə á bwey də jaaw osól ó məsáal bé *búud ó micúndə ná.»

⁸ Ná ndeé, kál mə á gwág jon dí í mú nyiŋgə lás nə mə ná: «Kaá wə éngəles mə təl məkuú wúga māh wúga cindú yé, wo kəg ŋwa kúkáláádú á jí nə ndí mbwəd ná bagə ni.» ⁹ Mə mú kə wə éngəles kə ci nə nyə ná a yəg mə kúkáláádú. Nyə ntāg nə mə ná: «ŋwag gwo wo mínəg. Í é bə wo mwə dí cwú ná cindāh, nji nkí ncwôh mpu dí nda kwaan.» ¹⁰ Mə mú ŋwa éngəles kúkáláádú mbwəd, mə mú mínə; í mú bə mə nkí ncwôh mpu dí nda kwaan; nji, ja mə mə mínə yí, mwə mú bə mə cwú ná cindāh. ¹¹ Bwə mú ka ci nə

9:13 8.3; MmN 30.1-3 9:14 7.1; Mbá 1.7 9:15 8.7-12 9:17 Zhb 41.10-12 9:20 16.9; MmN 20.13-15 9:20 Dan 5.4, 23; Sôm 135.15-17; Iza 44.9-20 10:1 4.3 10:2 5.1; 10.8 10:3 Zhe 25.30-31; Ozé 11.10 10:6 Sôm 146.6; Dan 12.7; Mis 4.24 10:7 22.6; Zhe 25.4; Amo 3.7-8 10:8 Eze 2.8-3.3

mə ná: «Í jii ná wo kág nyingə jaaw sâ Zembî mé cçɛlə shú zhwog ikûl nə ilwoŋ nə məkâl, nə zhwog ojwú-buud yí.»

11

Obwiingye obá ɔ láŋ má Yésus

¹ Bwé mú yə mə fiidye í njúl nda lííí bwé du yíga ísâ nə ndí yí, bwé nə mə ná: «Tówúg yíga Mpaánzə má Zembî, nə *alatâr, wo lɔ búúd bwé ngə yə Zembî gúmə cínəŋg wá. ² Nji, wo ɔ lúgə mbaadé wúsə lɔŋgula nə lɔŋgula dí yí, wo kú yíga wo, nəcé bwé á yə ikúl í cúgə *Oyúden yí wo. Ikúl byəŋŋ í bá tagulə nyaal ŋkɛŋkɛ ŋgwála tãŋ oŋkwoond məwúm mánɔ nə óbá. ³ Nji, mə bá yə óbwiingye obá bãm ŋkul nə bwé cúndə micúndə myâm tãŋ mwôw tóóshin nə mitəd mimbá nə məwúm mäsaman, bwé bá ngə cúndə bwé mé bwáád míŋkuda.»

⁴ Obwiingye obá bəŋŋ búsa wəolivyé obá nə ícé í lámba íbá Kálaad Zembî ngə ci nə í tál mísh má Cwámba á shí nyêsh dí yí. ⁵ Múúd mə ká ntágulə bwo, míŋwiile mí wóós bwo mímpu dí, jígal búúd bwé ngə lúmbəli nə bwo wá. Haaw! Muud yêsh mə ntágulə bwo yé, á jəlá nə bá yə ntó. ⁶ Búsə nə ŋkul fad jon, máánd mpú ná a kú nywɔ té mwôw bwé ngə cúndə micúndə mí Zembî yí, búsa nə ŋkul yid májúwó má məncúwó má nyεε mácií, búsa nə ŋkul ntí ókwaag-jumə shí məváál mēsh, ja jēsh bwé céel yí.

⁷ Ja bwé bá shín bwiing sâ bwé á jəlá nə bwiing yí, biin í bá wú bí ncímə dí zə sá bwo dəəmb, ntɔ bwo nə ndéé gwú bwo. ⁸ Mimbimbə myáŋ mí bá já mbaadád, ŋgwála ánúní dí, ŋgwála bwé á bwambulə Cwámba kwolós dí yí. Ŋgwála ánúní wəŋŋ, dé jínə lú *ndím̄ba wə Sódóm, ŋkí ntág Igípten. ⁹ Buud wá ikúl, nə ibεend, nə

məkâl, nə ilwoŋ bwé bá zə du beny mímbimbə myəŋŋ tãŋ mwôw málólól nə kâl, bwé kú magulə ná bwé dálug myo. ¹⁰ Buud wá shí bwé bá gwág məshusug nə shwi y dáj dəŋŋ. Bwé bá tál mázan, ngə kənda məcwúm nəcé *buud ɔ micúndə óbá bəŋŋ bwé á tál buud cwúnd dí wa shí gaád.

¹¹ Nji, mwôw málólól nə kúl məŋŋ mə ká cɔ, Zembî yámb bwo wúl ngúl á cug, bwé mú tów tətəlí nə məkuú máŋ. Nə ndéé, ikukwende í bá bii búúd bwé á zə du beny bwo wá. ¹² Bwé mú gwág dúl kál í ngə wú jon dí, í ngə ci nə bwo gwów-gwów ná: «Bádúgá zə kâ!» Bwé músə bád míŋkúdád kə kumə jonud, buud bwé á ngə lúmbəli nə bwo wá bwé ngə dág. ¹³ Shí í á jág ntaŋusa námə wəla dəŋŋúd, kəw ŋgwúd á məkəw wúm má ŋgwála í mú shugula shí, buud otóóshin zangbá bwé mú yə nə ntaŋsälə shí í á ntaŋusa ni. Ikukwende í mú bul bii bəŋŋ bwé áshígə yə wá, bwé mú ngə yə Zembî a gwów gúmə.

¹⁴ Intágúlí í ábeé í má cɔ ini, ya aléel í wál zə bə.

Cwôŋ á zangbá

¹⁵ Nə ndéé, *éŋgəles á zangbá mú lwɔ yé cwôŋ. Məkəl mə mú kyεεg jon dí nə ŋkulú ná:

Cwámba wúsú wə músə nə ijwûga juwúlə nə shí ndon, nə nyə nə Kríst yé.

Nyə e jwú kandugə á kandugə.

¹⁶ Ocúbá buud məwúm məbá nə ónɔ bwé á du bə bwé njúl byáj ícaŋgád mísh má Zembî dí wá, bwé mú wusə mányúúl shí ombúbudí, yə Zembî gúmə. ¹⁷ Bwé á ngə yə nyə gúmə bwé ngə ci ná:

Sə ngə yə wo akíba, yé Zembî wúsú Cwámba, Zembî á ŋkul nyêsh, Zembî jís yé, nyə á bwey námə du bə yé.

11:1 21.15 **11:2** Sôm 79.1; Luk 21.24 42 oŋkwoond: 12.6, 14; 13.5; Dan 7.25; 12.7 **11:4** Zak 4.1-3, 11-14; Yuá 8.17 **11:5** 2Oj 1.10; Sôm 97.3; Zhe 5.14 **11:6** MmN 7.17-19; 10j 17.1; Zhk 5.17 **11:7** 13.1-2; 17.8 **11:8** Luk 13.33-34 Sódóm: Mət 18.20; Iza 1.10; Eze 16.46 Igípten: MmN 3.16-19; 7.3-5 **11:10** Yuá 16.20 **11:11** Eze 37.9-10 **11:12** 2Oj 2.11; Mis 1.9 **11:13** 6.12-13; Eze 38.19-20 **11:15** 4.11; MmN 15.18; Sôm 22.29-30; Dan 2.44; 1Kr 15.24-28 **11:16** 4.4 **11:17** 1.8; 4.8; 15.3; 16.7; 19.6, 15; 21.22; Amo 4.13; 2Kr 6.18

Sá ηgə yə wo akíba nə wo wɛɛfúle
məma ηkúl nywô,
tál íjwûga byô.

¹⁸ Ikúl í á gwág mpimbə, nji, wo má
kuya mpimbə gwô,
fwála í má wóós né wo sámbug buud
bwá á yə wá milású,
fwála á né wo yág osóol ɔ mäsáal bwô
myána myánj;
osóol ɔ mäsáal bəɔŋg básə, nə *buud ɔ
mícúndə nə miŋkɛŋkɛ mi búúd
íí,
nə bəɔŋg bəsh bwá á ηgə ηwa jínə dwô
nə gúmé wá,
təo ozhizhe ɔ búúd təo fwámé búúd.
Fwála í má wóós né wo cáamug buud
bwá ηgə caam shí wá.

¹⁹ Bwá mú juw Mpáánzə má Zembî
jonud, *wóle sɔ jé í mú nyîn nyádí
Mpáánzə. Minjəs mí mú báduga
jonud, nə məjunə, nə ηkél mpú, shí í
mú jág ntaŋɛsa, mətálumu má ηgə kud
məma íbúgú.

12

Mudá bá ηkəəndú

¹ Dúl məma *shimbá í mú wóós
jonud; í á bə, mudá má bwáád yásé tən
káándə, məkuú mə təl nyə mbyólád,
nyə nə *túm gúmé lúúd, túm gúmé
wəɔŋg í njúl nə wəacén-cénî wúm nə
óbá. ² Nyə á bə nə bum né ntám, a ηgə
kîm nə məcɛy má minú ná a zə byá.

³ Dúlégá shimbá í mú nyinɔə wóós
jonud. Ján í á bə, dúl váál ηkəəndú ηkí
bwaag, a njúl títií né zhwun, a mbíd
milúú zəŋgbá nə məlaag wúm; milúú
zəŋgbá míni mí njúl, lúú wəsh nə *túm
ícî. ⁴ Kwundú yé í á wéénd wəacén-
cénî wá jon, kəw ηgwûd á məkəw
məlól, wusə shí. Nkəəndú éne nyə á
kə təw mudá nyə á ηgə bə ná a zə byá
yé mpwóómbúd ná, nji ná mwán má
byél, a də. ⁵ Mudá éne mú byá mwán,
mwámudúm, mwán má jéllá nə fála íkúl
nə ηkád yé. Bwá mú ntəg ηkény mwán

yé wəɔŋgú kə nə nyə wá Zembî, nyádí
caəngád. ⁶ Mudá nyə mú túb kə shí
a shwéeshá dí, kúl Zembî nyə á bwey
kwambulə nyə jiya yí, shú ná bwá
kəg wíl nyə wu tən mwôw tóóshin nə
mitəd mimbá nə məwúm mäsaman.

⁷ Ná ndeé, dəomb í á ka zə kyɛɛg
jonud. Míshiyél bənəŋ *wəəŋgəles
bé ján kóómb, ηkəəndú bənəŋ bé
wəəŋgəles ján kóómb. ⁸ Nji, ηkəəndú
bənəŋ jé gwoŋg bwá áshígé lal
mánkul; ná ndeé bwá mú bə kú ná nə
jiya jonud. ⁹ Ná ndeé, nda Míshiyél
bənəŋ wəəŋgəles bé bwá á ntə bwo ná,
bwá á ka wəŋgulə wusə ηkəəndú anání
éne kúga shí, nywá a yág bwá jów né
Njwû məjamb yé wəɔŋgú, nyə Sátan,
muud ηgə shiig buud ɔ shí ndon bəsh
yé, bwá á wəŋgulə wusə bənəŋ bəsh
wəəŋgəles bé.

¹⁰ Mə mú gwág dúl kál í ηgə cí nə
ηkulú jon dí ná:
Fwála Zembî mə cug búúd yí í má wóós,
nə ηkul nyé, nə íjwûga byé,
nə mpəl má Kríst yé.

Nəcé bwá má wəŋgulə wusə múúd on-
taandé shí.

Nyə muud nyə á də kə nə ontaandé ó
ómínyəŋə bəsú
kə də jaaw Zembî təo ibulú, təo
mimwásé yé.

¹¹ Bwá á má ntə nyə ηkul nəcé məcií mə
Mwá Ncwəmbɛ.

Bwá á má ntə námə nyə ηkul nəcé
bwiinɔəlwə bwá á bwiinɔəláj má
Yésus yí,
bwá áshígé cɛɛl cug ján váál á né bwá
fúndə shwiy.

¹² Gwá wá má cí ná:
nə jon lə gwəw, nə bí bəɔŋg njúl nún
jon dí wá,

gwágúgá məshusug!

Nji, məntəgula nə bí, shí nə mən!
Nəcé Njwû məjamb má shulə nún bídí,
a mpú ná fwála í má lág nyə bíbíyá,
a má ntəg bul nyada.

11:18 19.5; Sòm 2.1-5; 110.5-6 **11:19** 4.5; 6.12-13; 8.7; 15.5; Zhb 38.22-23 wóle sɔ: 10j 8.1, 6 **12:1**
Iza 7.14; 26.17 **12:3** ηkəəndú: 12.7, 9, 13; 13.2; 16.13; 20.2; Dan 7.7, 24 **12:4** Dan 8.10 **12:5**
19.15; Sòm 2.9 **12:6** 10j 17.1-7; 19.5-7; Mat 2.13 mwôw tóóshin nə mitəd mimbá nə məwúm mäsaman:
11.2 **12:7** Dan 10.13; Yúd 9 **12:9** 20.2; Mət 3.1; Iza 14.12; 27.1; Luk 10.18; Yuá 12.31 **12:10**
4.11; 11.15 múúd ontaandé: Zhb 1.9-11; Zak 3.1 **12:11** 6.9; Mat 16.25 Mwá Ncwəmbɛ: 5.6; 1Yn 2.14;
5.4 **12:12** 18.20

13 Ja mæma ñkændú éne nyə a dúg nə bwé má wáŋgulə wusə nyə shí yí, nyə á ka zə julya nə mudá nyə a byá mwân mwámudúm yé. 14 Nji, bwé mú yə múdá wəŋgú mæma máfaafugə mábá nda mæfaafugə mé mpal, nə a jéelug kə shí a shwéeshá dí, nyádí jiyad, kúl bwé jəla nə kə wíil nyə yí. Nyə á ji wu mimbú mílól nə kúl, ñkændú nda kumə wu. 15 Nywá a yág éne nyə á ñgə yámb məjúwó nə mpu yé, mé ñgə wô nda ñgwəŋgú ñgə wáámb mudá nə mé kə cə nə nyə. 16 Ká, shí í mú kyem múdá, í beeg mpu, minə ñgwəŋgú wəsh ñkændú nyə á ñgə yámb nə mpu ni. 17 Ñkændú mú jág gwág múdá wəŋgú mpimbə. A mú ka zə kə lumbəli nə bəŋgə bwé mé lúg mpwəŋ buud mə múdád wá, búúd bwé ñgə baagulə isâ Zembî nyə á ci nə í bág yí, bwé ñgə bwíiŋg lánj mə Yésus wá. 18 A mú ka kə tōw shə á máŋud.

13

Biin á mâŋ

1 Nə ndéé, mə mú dúg gúl biin ñgə bád wú mâŋ, biin ni njúl nə mælaag wúm, milúú zəŋgbá. Mælaag wúm mənə mäsə na, laag dēsh nə *túm ícî; mínə mé *bwaasúlə mpu mé njúl nyə cilyá mílúú. 2 Biin mé á dúg jəŋgú í á ñgə bəŋla ñkweny, mæcwəd mé njúl nyə nda mæcwəd mə gúl shísha nyaan-nyaan cúdú bwé də jōw nə *ours yí, mpu í njúl nyə nda zhwambəŋkwuŋ. Ñkændú mú zə yə nyə mpífə nyé, nə jiya ícî jé nə yáág-yáág íjwúga. 3 Wúl lúú í á bə nyə nə váál fəŋ á nə nyə é yə. Nə ndéé, fəŋ nyəŋg mú bále yál. Buud ə shí ndon bēsh bwé mú ñgə jág káam, bwé mú ñgə bə biin jəŋg kúl í á ñgə kə yí. 4 Bwé á ka kúd ñkændú mæmpwoombú shí, nyə muud nyə á yə biin ñkul nyé yé, bwé mú námə ñgə kúd biin mæmpwoombú shí ñgə ságusə nyə ná: «Zə jí nda biin ga yé, zə jí nə ñkul lumbəli dóomb nə nyə yé?»

5 Biin mú yéyow mpu shú nə a ñgəg nə lás məbil-ñkəndí, ñgə lás bwaasúlə mpu; a mú yéyow ñkúl nə a sáág sóólúgú yé tãŋ oŋkwoond məwúm mənə nə óbá. 6 A mú tééd lásúlə nə Zembî bwaasúlə mpu, lás nə jínə dé bwaasúlə mpu, lás nə kúl á də ji yí bwaasúlə mpu, tə buud bwé njúl jəŋ dí wá, a lás námə nə bwo bwaasúlə mpu. 7 Bwé mú yə nyə zhií nə a lumbúlig nə minjəŋkə mi búúd, a ntə bwo. Bwé á yə námə nyə ñkul nə a sáág misóólúgú myé íbænd byēsh dí, nə íkúl byēsh dí, nə mákəl mēsh dí, nə ílwoŋ byēsh dí. 8 Buud ə shí bēsh mínə mé áshígé cilya kálad á cəg di ja Zembî nyə a fwə shí nə gwów yí, bwé bá kúd biin ni mæmpwoombú shí; kálad á cəg wəŋgú ji kálad mə Mwā Ncwəmbə bwé á cígə yé.

9 Muud jí nə mælwə mé gwág yé, a gwág! 10 Muud yēsh í á bə cəŋlá nə a bá biil kwám yé, a biil kwám. Nyəŋg í á bə nə a bá gwúyow nə kafwele yé, a gwúyow. Sâ jəŋg wə jí nə minjəŋkə mi búúd mí jəlá nə bul bə nə jísow, bwé bií búgə məbwé mábá.

Biin á shí

11 Nə ndéé, mə mú námə dúg gúl biin ñgə cúwo wú shí. Jāŋ í á bə nə mælaag məbá mé njúl nda mælaag mə mwā ncwəmbə; í á ñgə lás nda ñkændú.

12 Jāŋ biin mú námə zə lwóya ñkúl nyēsh biin áshúshwóógú í á bə nə ndí yí, biin jəŋg ñgə dúg. A mú sá nə, shí nə buud ə shí bwé kúdúg biin áshúshwóógú yáág-yáág fəŋ í á yál yí mæmpwoombú shí. 13 Biin ni mú ñgə sá mæma *máshimbá váál á nə a jōw kuda í shulə wú jəŋ dí buud bwé ñgə dúg. 14 A mú ñgə shəg buud ə shí nə mæma máshimbá nyə á yéyow zhií nə a ñgəg nə sá, biin áshúshwóógú ñgə dúg yí. A mú ci nə buud ə shí nə bwé sáág vəguli mé biin í á cəgə nə fəŋ kafwele yí. 15 Bwé

12:14 mimbú mílól nə kúl: 11.2 12:17 6.9; 11.7; 13.7; Dan 7.21 13:1 mâŋ: Dan 7.3 biin: 11.7; 13.11-17; 16.10; 17.3, 7-13; 19.20; Dan 7.3-8, 21, 25 13:2 2Te 2.9 13:3 17.8 13:4 Sôm 89.7 13:5 Dan 7.25; 11.36 42 oŋkwoond: 11.2 13:7 12.17 13:8 3.5 Mwā Ncwəmbə: 5.6 13:10 14.12; Zhe 15.2; 43.11; Luk 8.15 13:11 Mat 7.15 13:13 16.14; 20.8 13:15 14.9, 11; 15.2; 16.2; 19.20; 20.4; Iza 44.5; Dan 3.5

mú yə nyə zhií né a sáág né vugali biin í kúwog shú né í lásúg, í sáág né bwá gwúg buud bēsh bwá ákúdé gwo mǎmpwoombú shí wá. ¹⁶ A mú sá né buud bwá wíyág mǎyǎgyé ŋkí mbwá mǎncwúmúd ŋkí mpwóómbúd, buud bēsh, tǎo ozhizhe ɔ búúd tǎo fwámé búúd, tǎo mimbúbúwá tǎo mikúkúm myēsh, tǎo ofalí tǎo mǎlwaa mēsh, né bēsh bwá wíyág mǎyǎgyé. ¹⁷ Muud yēsh mǎ bǎ kú wíya mǎyǎgyé mǎoŋg yé nyə é bǎ, ci a kú kusǎ sǎ, ci a kú námǎ kusha tǎo sǎ. Mǎyǎgyé mǎoŋg mǎ á ŋgǎ bǎ, gúl ja í bǎ jínǎ mǎ biin áshúshwóógú, gúl ja nǎmbǎ á jínǎ dǎoŋg.

¹⁸ Na mǎ jǎ fǎg. Muud jǎ nǎ ikǎŋ wǎ jǎ nǎ ŋkul bǎla nǎmbǎ mǎ biin jǎoŋg, nǎcé nǎmbǎ wǎoŋgǎ jisǎ mǎyǎgyé mǎ jínǎ lǎ múúd. Nǎmbǎ wǎoŋg wǎ mitǎd mǎsaman nǎ mǎwúm mǎsaman nǎ ísaman.

14

Mwá ncwǎmbe bǎnǎŋ buud bwá á wú mǎkwámúd wá

¹ Mǎ músǎ nyiŋgǎ kǎnd mǎsh, mǎ mú dúg Mwá Ncwǎmbe tǎl lúú mbǎŋ bwá dǎ jǎw né Siyǎn yíid, bǎnǎŋ buud otǎóshin tǎd nǎ mǎwúm mǎnǎ nǎ ónǎ. Buud bǎoŋg bwá á bǎ nǎ jínǎ mǎ Mwá Ncwǎmbe nǎ dé mǎ Sǎóŋgǎ yé cilyá mpwóómbúd. ² Mǎ mú gwág kǎl ŋgǎ wú gwǎw, í ŋgǎ shwag nda mǎjúwó mǎ mpǎŋ, í ŋgǎ saal nda ŋkél mpú áyíyáág; kǎl dǎoŋg í á ŋgǎ gwǎg nda ibǎnzhǎ né buud bwá ŋgǎ bwam. ³ Bwá á ŋgǎ sey ŋgwa ágúgwáan bwá tǎl mpwóómbú caŋgǎd, mikuwó mí ísǎ mǎnǎ nǎ ocúmbǎ buud bwá njúl. Kú nǎ ŋgwól múúd nyə á bǎ nǎ ŋkul jǎg ŋgwa wǎoŋgǎ, námǎ nǎ buud otǎóshin tǎd nǎ mǎwúm mǎnǎ nǎ ónǎ bwá á zhu shí wá, bǎoŋg Zembí nyə a jǎna tâŋ shú né bwá wúg mǎkwámúd wá. ⁴ Bǎá bwá áshígé bwele lweegushi ícug nǎ nyá budá, bwá á dǎ ji óncwíyē.

Bwá dǎ ŋgǎ bǎ Mwá Ncwǎmbe kúl jǎsh á kǎ yí. Zembí nyə a féesh bwo mpǎdúgǎ buud, a jǎna tâŋ shú né bwá wúg mǎkwámúd. Nyə a sǎ ntó shú né bwá bǎg bǎ Mwá Ncwǎmbe tâŋ nda mpumǎ ashúshwóógú bwá dǎ kǎnd koogú shú mǎ Zembí yí. ⁵ Bwá áshígé bwele bēny mímpu myǎŋ bwiŋg ijǎǎ, bwá á bǎ ntǎg kú nǎ tǎo sǎ á jumǎg.

Jwǎw á mǎzhúgǎlǎ

⁶ Mǎ mú nyiŋgǎ dúg ŋgwól *éŋgales ŋgǎ jéel tǎm jon. Nyə á bǎ nǎ Jǎjǎ Kéel á kandǎgǎ kandǎgǎ né a bwíŋgug buud ɔ shí, ilwonŋ byēsh, nǎ ibeend byēsh, nǎ mǎkǎl mēsh, nǎ ikúl byēsh.

⁷ Nyə á ŋgǎ ci gwǎw-gwǎw ná: «Gwǎǎgǎ Zembí, yǎgǎ nyə gúmǎ nǎcé fwála lǎ sémbyé mílǎsú mǎ wǎós. Kúdúgǎ nyə mǎmpwoombú shí, nyə wǎ nyə a sǎ gwǎw nǎ shí, a sǎ mǎŋ nǎ mǎncwun!»

⁸ ŋgwól éŋgales, éŋgales ábeé mú ŋgǎ bǎ ashúshwóógú a ŋgǎ ci ná: «Babilǎn mǎ bwíl, ŋgwála í á dǎ jwǎǎ ni í mǎ bwíl, ŋgwála í á nywíl ikúl byēsh nǎ janŋa nda bwá dǎ nywíl búúd nǎ mǎlwǎg ná, í mǎ bwíl.» ⁹ ŋgwól éŋgales, éŋgales aléel mú námǎ ŋgǎ jéel tǎm jon a ŋgǎ ci gwǎw-gwǎw ná: «Múúd mǎ kǎ kúd biin bǎ vugali jé mpwoombú shí, a wíya mǎyǎgyé mǎŋ ŋkí mpwóómbúd, ŋkí mbwád, ¹⁰ Zembí mǎ bǎ námǎ ŋgulal múúd wǎoŋgǎ mpimbǎ jé nda bwá dǎ ŋgulal múúd mǎlwǎg ná. A bǎ yə nyə gwo nyǎdí bǎlá mpimbǎ dí, kú cweel nǎ gúl sǎ. Muud wǎoŋg mǎ bǎ bwǎma nǎ cwúnd kúl kuda nǎ fidǎ í ŋgǎ gwǎ yí. A bǎ bwǎma nǎ cwúnd jǎoŋgǎ, mǎŋkǎŋkǎ mí wǎéŋgales nǎ Mwá Ncwǎmbe bwá ŋgǎ dúg. ¹¹ Buud bwá ŋgǎ kúd biin mpwoombú shí, kúd námǎ vugali jé mpwoombú shí, bwá wíya námǎ mǎyǎgyé mǎ jínǎ dé wá, yíle kuda í ŋgǎ sǎ bwo cwúnd yí í bǎ ŋgǎ bǎd kandǎgǎ á kandǎgǎ. Bwá bǎ yǎla, nǎ mwásǎ nǎ bulú, kú nǎ wogǎ.» ¹² Í bǎ jǎ ja jǎoŋg né mǎŋkǎŋkǎ mi búúd mí

13:17 13.18; 15.2 **14:1** 22.4 mbǎŋ bwá dǎ jǎw né Siyǎn: Iza 4.5; Zhu 3.5 buud otǎóshin tǎd nǎ mǎwúm mǎnǎ nǎ ónǎ: 3.12; 7.3-4 **14:2** 1.15; 15.2; 19.6; Eze 1.24-25 **14:3** 4.4, 6 ŋgwa ágúgwáan: 5.9 **14:4** Yuá 10.4-5 **14:5** Iza 53.9; Sof 3.12-13 **14:6** Mat 24.14 **14:7** Sǎm 146.6 **14:8** 17.2; 18.2 **14:9** 13.15 **14:10** 15.7; 16.1, 19; 19.20; Mǎt 19.24; Sǎm 11.6; Zhe 25.15; Eze 38.22; Mat 25.41 **14:11** 19.3; Iza 34.10 **14:12** 13.10

mpúg jísəw, bá buud bwé ngé baagula isâ Zembî nyə á ci ná í bég yí, bwé ngé *búgula Yésus wá. ¹³ Mə mú gwág kál ngé ci jon dí ná: «Cilág sâ má zé jaaw wo ga: Téd kíkídíga, buud bwé é ngə yə bwé njúl buud ɔ Cwámba wá, báá bwé má jəla. Haaw, mə Nkəŋkə Shíshim, mə ngə magula ná bwé má jəla, bwé má yəwala nə iséy byán, nəcé misóólúgú myán mí ngə bə bwo.»

Bwé bá saag shí mishwun

¹⁴ Mə músə nyiŋgə kənd mísh, mə mú dúg nkúdí áfufumə, muud njúl nkúdí wəŋg dí, a ngé bəŋla nə Mwân mə múúd. Nyə á bə nə *túm gúmé lúúd, í njúl síyá nə or, a mbíd njəwá báágé bwé də saag *blé nə ndí yí mbwád. ¹⁵ Ngwól *éŋgəles mú cúwo wú *Mpáanzé Zembî a ngé kám gwów-gwôw ngə ci nə muud nyə á bə a njúl nkúdí yé ná: «Ŋwag báágé mäsaaɡ dwô wo sáágug shí, nəcé fwála lú mäsaaɡ má wós, idəw í mú miŋgwíy.» ¹⁶ Muud nyə á bə a njúl nkúdí yé mú ŋwa báágé mäsaaɡ dé saag shí. ¹⁷ Ngwól éŋgəles mú cúwo wú Mpáanzé Zembî nyísə jon dí yí; nyə á bə námə nə báágé mäsaaɡ í njúl njəwá. ¹⁸ Ngwól éŋgəles mú wú alatâr dí; nyän nyə á bə nə ŋkul mə jwú nə kuda. A mú lás gwów-gwôw ci nə nyəŋg nyə á bə nə njəwá báágé mäsaaɡ yé ná: «Ŋwag báágé mäsaaɡ dwô, wo kág shí, kə ngə sámb ikaŋ í *vínyə ngə seŋg, í má shín tî.» ¹⁹ Éŋgəles mú ntág ŋwa báágé mäsaaɡ dé. A mú kə shí, kə ngə sámb ikaŋ í vínyə ná ndéé, kə də shwu məma faduga dí, kúl mpimbə má Zembî í é nyám byo yí. ²⁰ Faduga jəŋg í á bə, wo fwo wú ngwála kə bugád. Bwé á ka kə nyám byo wu. Í á ka bə, bwé ngé nyám ntúni, məcií má mú də júg ná júg júg júg, má sá məma shwumb. Shwumb ni í á bád ná ndéé kə wós cé

mpu kabəlí, í á ngə wô ná ndéé kə jee wós ókilomáda mitəd milól*.

15

Okwaag-jumə zəŋgbá wá məzhúgúlá

¹ Mə mú dúg dúlúgá *shimbá í má nyiŋgə wós jonud. Í á mpu bə ázəgá-dúg, sá á káámúg. Í á bə, wəŋgəles zəŋgbá bwé mbíd okwaag-jumə zəŋgbá wá məzhúgúlá, bəŋg Zembî má bá casələ nyadálə yé nə ndí wá.

² Mə mú dúg gúl sá njúl nda məma mən, í ngé faan námə nda yən, í ngé bə fúlá nə kuda. Mə mú dúg hí, buud bwé á bə ná, ŋkul nyán í á ntə biin í ntə vuguli jé ntə námə tən í ngé bwəma nə jíná dé wá, mə mú dúg búúd bəŋg bwé tál məma mən məŋgúd, bwé mbíd ibíinzhá Zembî nyə á yə bwo yí. ³ Bwé á ngə shil ŋwa má Moyíz sól mäsáal má Zembî, ŋwa wúsə námə ŋwa mə Mwá Ncwəmbə yí. Bwé á ngə ci ŋwa wəŋg dí ná:

Yé Cwámba wúsú Zembî á ŋkul nyêsh, misóólúgú myô misə mi ázəgá-dúg, mi á káámúg.

Məzhíí wó də kyey má mäsə otátəlí, mäsə məzhíí má obábálé, yé Njwú ngé jwú nə ikúl í cúgé *Oyúden yé.

⁴ Yé Cwámba, zəji nə ŋkul sá mádúgú nə nyə afúndáyé jíná dwô,

nyə ayáyé dwo gúmá yé.

Nji wo wó jí Zembî;

ikúl byêsh í bá zə,

zə kúd wo məmpwoombú shí,

nəcé wóó sámbúlə wó də cígal mílúsú yí í á má nyín.

⁵ Mə músə nyiŋgə kənd mísh, mə mú dúg Mpáanzé má juw jon dí, í njúl banda í də lwó ná Zembî jisə búúd bé dí yí. ⁶ Wəŋgəles zəŋgbá bwé mú wú cínəŋg cwú, wəŋgəles

14:13 1.3; 16.15; 19.9; 20.6; 22.7, 14; Heb 4.9-10

1.9 **14:14** 1.7, 13 **14:19** 19.15; Iza 63.1-6 *

15:1 4.5; 15.7; 16.1; 17.1; 21.9 **15:2** 4.6; 5.8; 13.15, 18; 14.2

15:3 4.11 **15:3** 16.5-6; 19.2; 22.12; Mbá 32.4; Sôm 145.17 ŋwa: MmN 15.1; Sôm 111.2; 139.14

15:4 14.7; Sôm 86.9; 98.2-3; Iza 2.2-3; Zhe 10.6-7 **15:5** 11.19; MmN 40.34; Mis 7.44

15:6 1.13; Dan 10.5 * **15:6** lə: Jisə dúl váál káándó ájujaambəwô, nə lalúlə kus.

14:14 Dan 7.3-14; Mat 13.39-40; 17.5; 24.30; Mis

14:20 Cilyá á yág wúsə ná «osatâd tóshin nə mitəd

15:3 4.11 **15:3** 16.5-6; 19.2; 22.12; Mbá 32.4; Sôm 145.17 ŋwa: MmN 15.1; Sôm 111.2; 139.14

15:4 14.7; Sôm 86.9; 98.2-3; Iza 2.2-3; Zhe 10.6-7

15:5 11.19; MmN 40.34; Mis 7.44 **15:6** 1.13; Dan 10.5 *

15:6 lə: Jisə dúl váál káándó ájujaambəwô, nə lalúlə kus.

bwá á bæ ná bwá zó jág jugushi shí nà okwaag-jumə zangbá wá. Mimbwéédí myáŋ mí á bæ leedyá nà fwámé lɛ* njúl ŋkí jág fumə, ŋkí ŋkənəwa; bwá á bæ bwá mə fif mífwangé mí or míkugəd. ⁷ Mikuwó mí ísâ mínŋ míni, gúl í mú yə wéŋgəles zangbá ɔni ikwôw zangbá. Ikwôw byəŋg í njúl síyá nà or, í njúl lwándúlá nà mpimbə mə Zembî ná cwóó, Zembî ŋgə cugə kandugə kandugə yé. ⁸ Yíle í mú bídugi *Mpáánzə Zembî ná ŋkáá; ná ndéé, kú nà muud mə bé nà ŋkul nyíi Mpáánzə té ní wêsh, kə wóós ja wéŋgəles zangbá bwá bá shîn ntáma shí nà okwaag-jumə zangbá yí.

16

Ikwôw zangbá

¹ Mə mú gwág dúl kál í ŋgə zhu *Mpáánzə Zembî, í ŋgə ci nà *wéŋgəles zangbá nà ŋkulú ná: «Kəgá nà ikwôw zangbá bísə nà mpimbə mə Zembî ini, bi kág shwu shí nyêsh».

² Ŋgəles ashúshwóógú mú kə nà jé kwôw kə shwu shí. Buud bwá á bæ nà məyügyé mə biin, bwá á ŋgə kúd vugali jé məmpwoombá shí wá, dúlágá váál mbiya cey-cey ígúságé í mú shwiy bwo nyúúlúd.

³ Ŋgəles ábɛɛ mú kə nà jé kwôw kə shwu m̄əŋ. Məjúwó mə m̄əŋ mə mú bæ mácií mácií nda bwá ámə gwú múúd cínəŋg, ocúdu bēsh bwá ŋgə cugə m̄əŋ wá bwá mú shîn yə.

⁴ Ŋgəles aléel mú kə nà jé kwôw kə shwu míŋgwəŋ nà mánəwunəd, myêsh mí mú bæ mácií mácií. ⁵ Mə mú gwág *éŋgəles mə jwú nà mənəcúwó yé mə ci nà Zembî ná:

Wo wá jí bálɛ bæ Zembî, wo Zembî jísə yé, wo nyəŋg wo á bwey bæ yé; wo jí tətəlí nà váál wó mə cígal mílású ni.

⁶ Nəcé bwá á gwú minəkəŋkə mi búúd myô nà *buud ə mícúndá bwô,

sâ jəŋg wə wó mə sá ná bwá ŋgúləg mácií yí.

Sóólúgú wəŋg í kwagá nə bwo.

⁷ Mə mú gwág dúl kál í ŋgə zhu *alatâr dí, í ŋgə ci ná: «Haaw! Yé Cwám̄ba wúsú Zembî á ŋkul nyêsh, sémyé wó də sámb búúd mílású yí wúsə búbólé nà tətəlí.»

⁸ Ŋgəles ányina mú kə nà jé kwôw kə shwu jwówád. Jwów mú lág ŋkul ná í jígalúg buud nə kuda jé. ⁹ Yáág yáág gúŋ kuda mú jígal bwo. Bwá mú ŋgə lás nà Zembî bwaas bwaas mpu, nyə muud mə jwú nà okwaag-jumə ɔni yé, bwá yida ban ná bwá acéndé kuú njəond yə Zembî gúmá.

¹⁰ Ŋgəles atána mú kə nà jé kwôw kə shwu *caŋgə mə biin dí. Yídúgú í mú shwiy nyédí faan dí ná ŋkwed, məcey mə mú bii búúd váál á ná muud ŋgə kwagulə júm. ¹¹ Bwá mú ŋgə lás nà Zembî á gwôw *bwaasúlə mpu nəcé məcey nà məfəŋ bwá á bæ nà ndí má. Nji, bwá nda bíd bów-bôw mísóólúgú myáŋ.

¹² Ŋgəles ásaməna mú kə nà jé kwôw kə shwu məma ŋgwəŋ bwá jów nà Ifrât yí. Ŋgwəŋ í mú yísh shú ná micí myá kóómb jwôw í də cúwo yí mí bág bæ nə zhií. ¹³ Mə mú dág bów-bôw míshíshim mílól mí mə wóós í, wúga wú ŋkəondú mpu dí, wúga wú biin mpu dí, wúga wú múúd micúndá á ibəmb mpu dí. Bów-bôw míshíshim myəŋg mí á bæ námə nda mikwóŋ.

¹⁴ Jísə míshíshim mí məjamb mí ŋgə sá isâ í ntə búúd ŋkul yí. Mí də kə micí myá shí ga nyêsh dí, kə də seŋg bwo shú ná bwá bág sá lúmbúlí məma jwów bwá də jów ná jwów mə Zembî á ŋkul nyêsh yí.

¹⁵ Cwám̄ba ŋgə ci ná: «Dugí, mə bá zə nda júwâl. Muud ŋgə jí ŋkasə a ŋgə baagulə mimbwéédí myé ná a kú bá kyey shushwáás ŋwa shwôn yé, nywáá mə jəla.» ¹⁶ Mishíshim míni mí

15:7 4.6; 14.10; 16.1 **15:8** MmN 40.34-35; Iza 6.4; Eze 44.4 **16:1** 15.1; Sôm 69.25; Iza 66.6; Zhe 10.25 **16:2** 13.15; MmN 9.10 **16:3** 8.8; MmN 7.17-21; Sôm 78.44 **16:6** 17.6; 18.24; 19.2; Mbá 32.43; Sôm 79.3, 10; Mat 23.35, 37 **16:7** 15.3 **16:9** 9.20-21; 16.11, 21 **16:10** 13.1-2 Yídúgú: MmN 10.21-22; Iza 8.22 **16:12** Iza 11.15; 44.27; 46.11 **16:13** 12.3; 13.1-2; MmN 8.2; Sôm 78.45 **16:14** 11.17; 13.13-14; 19.20; Mat 24.24; 2Te 2.9 lúmbúlí: 19.11-21 **16:15** 3.3, 18

mú sɛɛŋg mícî kúl bwé du jôw heburâ dí ná Armagədôn yí.

¹⁷ Engales ázaŋgbá mú kə nə jé kwôw kə shwu ŋgúlád. Dúl kál í mú wú caaŋgə mə Zembî dí zə cúwo Mpáánzə Zembî, í mú ci ná: «Í má bæ.» ¹⁸ Minjəs mí mú dagəwa, məjunə gwíg, ŋkêl mpú kə saal, shí jág ntaŋusa váál í afwóyɛ bwɛɛ ntaŋusa té búúd bwé á ji shí ga dí yí. ¹⁹ Məma ŋgwála ánúní mú bóóg mənkwəw məlól. Ikúl ishús miŋgwála myáŋ mí mú bwíl. Zembî mú kənd mísh məma ŋgwála á *Babilon, a mú yə ŋgwála wəŋgú kwôw nə mpimbə jé í ó du musula nda məlwəg. ²⁰ Í mú ka zə bæ, məŋkwamá mēsh shîn wɛɛnzɪ, mimbəŋ myēsh shîn jímb. ²¹ Yáág-yáág mətálumu mə mú ŋgə wú jon dí ŋgə zə kadəwa buud nyúúlád, búgú mətálumu ŋgwúd jee jilə okílo məwúm mənə. Buud bwé mú yida *lās nə Zembî bwaasúlə mpu nəcé kwaag-jumə á mətálumu ni nyə á nyaan ntə mínji.

17

Babilon mə bá bwəma nə intúgúli

¹ Nə ndɛɛ, *wəéŋgales zaŋgbá bwé á bæ nə ikwôw zaŋgbá wá, ŋgwúd a cínəŋg mú zə ci nə mə ná: «Zaá, mə zág lwó wo intúgúli í bá bii mbyóŋg múdá í á má kwambələ jiya mpédúgá míshwú ni yí. ² Nyədí wə mícî myá shí mí á wusə mənyúul jaŋga dí yé; buud ə shí bwé á fudə nə jaŋga dé nda bwé du fudə nə məlwəg ná.»

³ Engales éne mú kə nə *jím jâm nyúl shí a shwéeshád. Mə mú dúg ŋgwól múdá njúl gúl biin dî, biin í njúl títi nda kəp. Biin ni í á bæ nə mínə mə *bwaasúlə mpu cilyá nyúul nyēsh, nyə nə milúú zaŋgbá nə mələag wúm. ⁴ Mudá wəŋgú mimbwéedí myé mí á bæ, míl tí nda məcií, míl tí nda kəp. Nyə á bæ nə misáŋgá nə oŋkaaw bwé njúl síyá nə or, nə ijimé

í mákwóógú, bóólúgá síyá nə kwóógú álal-kus bwé du jôw nə pərlə yí. Nyə á bæ nə bálá mbwád, í njúl námə síyá nə or, í njúl lwándúlá nə nyéé á lwaagəwo lwaagəwo isâ í jaŋga dé. ⁵ Dúl jínə lú *ndímba í á bæ nyə cilyá mpwóómbád ná:

«*Babilon anúnî, budá ó jaŋga nyəŋgú wáŋ,
nyəŋgú á dana dana isâ yâ shí ndon.»

⁶ Mə mú dúg múdá wəŋg nə fud nda fud məlwəg. Í á bæ nyə fud ná nyə á ŋgul məcií mə míŋkəŋkə mi búúd nə məcií mə búúd bwé á gwúyow nəcé Yésus wá.

Mə a jag bul káam ja má á dúg nyə yí. ⁷ Engales mú ci nə mə ná: «Wo káam jí na? Mə é bágələ wo ndímba mə múdá éne, tə ndímba mə biin í ŋgə ŋkəny nyə ni, biin jí nə milúú zaŋgbá nə mələag wúm ni.

⁸ «Biin wó ámə dúg ni í á shí bæ, í cúgé ná. Í bá bád wú bí ncímə dí kə kúl í bá kə jɛɛ yí. Nə ndɛɛ, buud ə shí bwé bá káam ja bwé bá nyiŋgə dúg biin ni yí, bwé bá káam nəcé í á shí bæ, í cúgé ná, nji í bá nyiŋgə nyîn. Buud ə shí bwé bá káam óni, í bá bæ bəŋg mínə mə cúgé mícilyá kálad dí wá; nəcé tééd námə ja Zembî nyə a fwə shí nə gwów yí, mínə mə bwey bæ mícilyá kálad á cug dî.

⁹ «Í jii wa ná muud wámbúlég isâ nə fəg. Milúú zaŋgbá wó dúg míni, jísə mimbəŋ zaŋgbá kúl múdá éne mə kə ji yí; jísə námə mícî zaŋgbá. ¹⁰ Mícî zaŋgbá myəŋg dí, mítəon mí cúgé ná mícî, ŋgwúd wusə, ŋgwúd í afwóyɛ zə. Ja wəŋ í bá zə yí, í bá zə ji nji fúfwálá cig-cíg. ¹¹ Biin í á fwo bæ, í cúgé ná nyiŋgə bæ ni, gwáméfwó jísə cí á mwəamb. Bənəŋ micî zaŋgbá wə búsə; a ŋgə námə kə kúl á kə jɛɛ yí. ¹² Mələag wúm wo ámə dúg mənə mäsə micî wúm. Myəŋ mí afwóyɛ ná bæ nə məfaan mə íjwúga; nji, bənəŋ biin bwé é jwú nji wəla ŋgwúd. ¹³ Mícî myəŋg

16:17 16.1; Iza 66.6 **16:18** 4.5; 6.12-13 **16:19** 14.10; 18.2 **16:21** 11.19; 16.9 **17:1** Zhe 51.13 **17:2** 14.8; 17.18; 18.3; Zhe 51.7; Nah 3.4 **17:3** biin: 13.1-2 **17:4** 18.3, 16; Zhe 51.7; Eze 28.13 **17:5** Zhe 2.20; Ozê 1.2 **17:6** 16.6 **17:7** 13.1-2 **17:8** 13.3 kálad: 3.5 **17:9** 13.18 **17:12** Dan 7.7, 24 **17:14** 19.16, 19; Mbá 10.17; Sôm 136.3; Dan 2.47; 1Tm 6.15

myêsh mísə nə tédúgá ηgwûd, ná mí yá biin mpífá nyáη nə ηkul ijwûga nyáη. ¹⁴ Myêsh mí é lúmbəli nə Mwâ Ncwəmbə, nji Mwâ Ncwəmbə nyə e cú bwo. Nəcə nywáá jisə Cwámba míl mícwámba myêsh mí ηgə gwɔɔ yí, Cí í jwú nə micí myêsh yí. Bən̄η buud nyə á má jôw wá, bwə wá bwə bá cú micí myəəηg. Nəcə nyə a féesh buud nyə á jôw wá, búsə nyə wəabúgálág.»

¹⁵ Engəles mú nyiηgə ci nə mə ná: «Mishwû wo ámə dúg mbyóóηg múdá má kwambələ jiya mpédúgá míni, jisə ikúl, nə mən̄kúmbə mə búúd, nə ilwoη, nə məkál. ¹⁶ Məlaag wûm wo ámə dúg mən̄i bən̄η biin bwə bá fəm mbyóóηg múdá, bwə déég nyə isâ byé byêsh, a lág shushwáás, bwə bá céég də nyə ifúndá nə ndéé jígal nyə kudad. ¹⁷ Bwə bá sá ntó nəcə Zembí nyə a wá bwo nji yéesh ηgwûd lúúd, nji ná bwə sáág sâ nyə Zembí ηgə jii yí; nə bēsh bwə tówúg cáη ná bwə yá biin icí byáη, a bálən̄gí nə dí ná ndéé kə wós ja isâ Zembí nyə á ci yí í bá bwəma yí.

¹⁸ «Ná ndéé, múdá wo ámə dúg éne, nyə wə ηgwála ánúní í ηgə jwú nə micí myâ shí ga myêsh yí.»

18

Babilən má bwîl

¹ Ja má má shín dúg mbyóóηg múdá ni yí, mə mú dúg ηgwól *əngəles ηgə shulə wú gwôw nə yáág-yáág ηkul ijwûga. Milwanə myé mí mú kwan shí nyésh ná ηgəη. ² A mú kîm gwôw-gwôw ná:

*Babilən má bwîl,
ηgwála í á də jwɔɔ ni í má bwîl.

Í músə jiya májamb.

Í músə, mimbii mí íbów-bôw í míshíshim myêsh kə ji cínəηg, mimbii mí íbów-bôw í ínunú í áđudanâ byêsh kə ji cínəηg*.

³ Í músə ntó nəcə ikúl í cúgə *Oyúden yí byêsh

í á nyíηgəla jaηga déd

nda bwə də nyíηgəla íηguləga dí ná†.

Micí myâ shí mí á wusə mən̄yúul jaηga dí nə nyə,

buud bwə á də kusha kúm shí ndon wá,

bwə á bíg nə yáág-yáág təəm yé ásq mísh.

⁴ Mə mú gwág dúl kál má ci jəη dí ná:

Buud bām, wúgá ηgwála nííd,

bi bág kú nyíi *mísəm myéd,

ókwaag-jumə bwə jéla nə bi nyə wá

bwə á bá námə bi bî.

⁵ Nəcə misəm myé mí má bəgəwo mákú məkú kə wós jəη dí,

Zembí má kənd mísh ólííηgí bēsh wá ηgwála nííd.

⁶ Sága nyə nda nyə á ηgə sá bóól ná.

Sâ nyə á jugəshi muud nə ndí ja ηgwûd yí,

jugəshigá nyə nə gwo ija ibá.

Bálá nyə á ηgulal buud nə ndí ja ηgwûd yí,

bí ηgulal nyə nə gwo ija ibá.

⁷ Bímbí nyə á də bəgəwa nə isâ í gúmá byé nə təəm yé ásq mísh yí,

tólúgá nyə cwúnd dí bímbí dəəηg,

bí jil nyə mántəgəla dí bímbí dəəηg.

Nəcə a ηgə ci na lámád ná: «Mə njul caəηgód nda wúl cí múdá,

mə cugé kúsə, mə abulé bwəle bə nə shwiy.»

⁸ Nda á ηgə téduga ntó ná, okwaag-jumə Zembí nyə á bwey kwəməsa nyə wá

bwə bá zə káda nyə jwôw ηgwûd. Í bá bə:

nə shwiy, nə məcəy má shwiy, nə zha; kuda ka bá cumbal jígal nyə.

Nəcə Zembí Cwámba, muud má sámb nyə mílészú yé jisə ηkácíd.

⁹ Micí myâ shí myêsh bən̄əη bwə á wusə mən̄yúul jaηga dí nə təəm ásq mísh dí myá, mí bá jii máyê, mí bí

17:15 17.1 **17:16** 17.2; 18.8; Ləv 21.9; Eze 23.29; Ozé 2.5 **17:17** 17.13 **18:1** Iza 13; 47; Eze 27 **18:2** 14.8; 16.19; Iza 13.20-22; 21.9; 34.11, 14; Zhe 50.39-40; 51.8 * **18:2** Míl mícilyá mí ayág mí ηgə ci ná «mimbii mí íbów-bôw í ínunú myêsh kə ji cínəηg, mimbii mí íbów-bôw í ócúdí í áđudanâ kə ji cínəηg. **18:3** 17.2; 18.11-19; Iza 23.8; Eze 27.22-23, 33 † **18:3** Ntó má kə ná jaηga dé í á má gwílya íkúl í cúgə Oyúden yí. **18:4** Iza 48.20; Zhe 51.45; 2Kr 6.17 **18:5** Mət 18.20 **18:6** Sôm 137.8; Zhe 50.29 **18:7** Iza 47.8-9 **18:8** 17.16 **18:9** Eze 26.16-17; 27.30-35 † **18:9** Tədəwa.

mábwá buđ dí† shú déđ ja bwá bá dúg yíle í ngə kə gwów ná a ngə jígə yí.

¹⁰ Bwá bá fúndə ná bwá ashíshé kúl á jí cwúnd dí yí, bwá də tów shwóg-shwóg ka də ci ná:

Nkwéé, nkú məma ngwála á Babilon e!

Nkú ngwála ínkácid ga e!

Sémbyé mílású wô í má shîn námá nji wəla ngwúdu!

¹¹ Buud bwá də kusha kúm shí ndon wá ngə jii nyə nda bwá də jii mbimbə ná, nəcé kú ná nə muud mə kúsə zh-wog kúm básə nə ndí yí. ¹² Zhwog kúm dɔɔng dúsə, nə or, nə kwóógú bwá də lúlə *mwaanə nə ndí yí, nə ijimá í mákwóógú, nə kwóógú álal-kus bwá dú jôw ná pərlə yí, nə fwámé ləš, nə mikáándə mí atítíí nda məcií, nə káándə nyanğá bwá dú jôw ná suwá yí, nə myá otítíí nda kəɔ, nə məváiál mə ílíí mēsh mə anywa məcud, nə isá bwá də sá nə mimban mi zhwóg yí, nə byɔɔng bwá cáág nə jɔjɔ ílíí, nə fwámé nkwanz, nə dúl váál nkwanz námá yí, nə dúl váál kwóógú álal-kus yí. ¹³ Kúm dɔɔng dúsə námá: nə fúlawa məwúde bwá jôw ná sinamôn yé, nə mól məwúde mə anywa fwɔ, nə olabinda, nə mól mákúl mə líí bwá də jôw ná *mír má, nə dúl váál áshub ánywa məcud, nə məlwəg, nə məwúde, nə miɔngug, nə *blé, nə iwoo í anúní, nə itəw, nə ikabalí, nə omətúwa ikabalí í də julə yí, nə mikwám, nə icug í búúd*.

¹⁴ Jɔjɔ ísá lám wô í á də cəel yí í músə wo cé jon.

Nə tɔm ásɔ mísh, nə isá í ánkənkənəwá, í má wú wo mábwəd.

Byəsh íni, muud nyə abále ná nyiɔgə kwey byo.

¹⁵ Buud bwá á kusha kúm dɔɔngú bíg nə dwo wá bwá bá fúndə ná bwá ashíshé kúl á jí cwúnd dí yí, bwá bá tów shwóg-shwóg ka ngə jii nyə nda bwá də jii mbimbə ná. ¹⁶ Bwá bá ngə ci ná:

Nkwéé, nkú məma ngwála á Babilon e!

Ngwála ni í á də bə nə fwámé lə!

Mikáándə myé mí á də bə, míl tí nda məcií, míl tí nda kəɔ.

Ngwála ni í á də bə nə or nə ijimá í mákwóógú,

nə məkwóógú mə álal-kus bwá də jôw ná pərlə yí!

¹⁷ Bímbí lú kúm dɔɔng dēsh wə mə jímb nji wəla ngwúdu ga?

Nə omása bwá jwú nə ititíma wá, nə buud bwá jáánd ititíma byɔɔng dí wá, nə odəgulə-shwəngə bwá júlə ititíma wá, nə buud bēsh bwá ngə bə nə mənywa mən wá, bēsh bwá á də gwaa tów, ¹⁸ də dúg yíle májígə mə ngwála, bwá ka də kím ná: «Wáyé ngwála í á bwəle bə nda jɔ-jɔ ngwála ga yí?» ¹⁹ Bwá á ka də shwu mifumbyá mílúúd, bwá ngə jii, bwá ngə tədəwə, bwá ngə jii nda bwá də jii mbimbə ná, bwá ngə kím onkwimbyé ó shwiy ná:

Nkwéé, nkú məma ngwála á Babilon ey!

Ngwála í á sá ná buud básə nə ititíma mən wá

bēsh bwá bígúg nə kúm dé yí!

Wá ó mə bándə lúg cwúđ nji wəla ngwúdu ga?

²⁰ O yé búúd bí jon dí wá, gwágúgá məshusug nə ngwála ni címúle! Tɔ bí miɔkəɔkə mi búúd, nə *buud ɔ lwámá, nə bí *buud ɔ mícúndə, gwágúgá námə məshusug.

Nəcé, ja Zembí mə sámb Babilon lésú yé tátəlí ni, a mə kunda bí.

²¹ Ná ndéé, gúl nkácid éngəles mú nkény dúl məma kwóógú†, a mú wəngulə wusə dwo mən nə nkulú, nyə ná:

Ntúni wə sá mə bá wəngulə wusə Babilon yé, nə nkulú,

məma ngwála ni í abále ná nyiɔgə bwəle nyín.

²² Nə məkál mə íbínzhá,

nə məkál mə óseye isasa

nə məkál mə ílúlwón í abulya məkəl,

nə məkál mə mícwón í,

ngwúđ nə ngwúđ í abále ná gwíg wódí.

18:12 Eze 27.12-24 **§ 18:12** lə: Jisə dúl váál káándə ájujaambəwô, nə lalúle kus. * **18:13** Də kusha ícug í búúd nda kúm. **18:15** Iza 47.15; Eze 27.36 **18:16** 17.4 **18:18** Eze 27.28-34 **18:20** 12.12; Zhe 51.48 **18:21** Zhe 51.63-64 † **18:21** Kwóógú dɔɔng í njúl nda məkwóógú bwá á də kwaag ífwán cínəng yág má. **18:22** Iza 16.10; 24.8; Eze 26.13

Təo muud mə sá gúl séy mábwə yé,
təo ncíndé ná bwə ɲə kwaag ifwán í
ábúlé ná námə bə.

²³ Í bá bə, kú ná nə təo ɲgáɲgáɲ ná
lámba dúsa ɲjídá,
kú ná gwáduga təo məshusug má ná
ncwámá bá sás bwə ɲə kúnəw
béya.

Í bá bə ntó nəcə okusha ə kúm bwô wə
bwə á bul bə,
wo á shiig ikúl í cúgé Oyúden yí byēsh
nə misóólúgú mí jamb wo á də sá myá.

²⁴ Wo wə jí nə mpwene shwi
mə búúd ə mícúndé nə miɲkəkəkə mi
búúd,
təo bóólúgá bēsh bwə á cíguləw məcún
shí nyēsh dí wá.

19

Miɲgwa mi gúmá jonud

¹ Ja ísá íni í mə shín yí, mə mú gwág
nda kúdə zhwoɲ buud bwə ɲə kím
jon dí, bwə ɲə cí ná:

*Alelúya! Zembî wúsú wə mə də cug
búúd,
milwanə nə mpífá bísa Zembî wúsú isá
byé,

² nəcə á də cígal mílészú tətəlí ná jəlá.
A mə sámb lészú mə məma mbyóóɲg
múdá

í á ɲə ntáma shí nə jaɲga yí,
a mə kunda ósól ə məsáal bé,
a mə yá nə mbyóóɲg múdá í á gwú
bwo yí.

³ Bwə mú cí ja ábēé ná:
Alelúya! Yíle jé í ɲə kə gwôw
kandugə á kandugə.

⁴ Ocúmbá buud məwúm məbá nə
ónə bəɲɲə mikuwó mí ísá mínə bwə
mú kúd məmpwoombú shí, yə Zembî
muud ɲjúl caɲgəd yé gúmá, bwə ɲə
cí ná: «Amén! *Alelúya!»

Zaɲ bá mə Mwâ Ncwəmbə

⁵ Dúl kál í mú wú *caɲgə mə Zembî
ná:

Bi bēsh osól ə məsáal ó Zembî wúsú,
bí ɲə gwəɲə nyə wá,
ozhizhe ə búúd nə fwámé búúd,
ságúségá nyə.

⁶ Mə músə gwág dúl kál nda kúdə zh-
wog buud bwə ɲə kím, nda məjúwó
mə mpəɲ mə ɲə shwo, nda məma
ɲkəl mpú ɲə saal; kəl dəɲg í á ɲə cí
ná:

Alelúya! Zembî Cwámbe, Zembî á ɲkul
nyēsh mə ɲwa ijwúga byé.

⁷ Sá gwágúgá məshusug, sá kəəs, sá yə
nyə gúmá,
nəcə zaɲ bá mə Mwâ Ncwəmbə í zə sɲy,
mudá á zə bá yé mə shín kwəməsa.

⁸ Bwə mə yə nyə káándé í ɲjúl fwámé
lɛ*

í ɲə fumə məfumə mə áɲkəkəkəwə.
Fwámé lɛ wəɲg wə misóólúgú myá
tətəlí míɲkəkəkə mi búúd mí á ɲə sá
myá.

⁹ Engəles mú cí nə mə ná: «Ciləg ná:
Buud bwə mə jówəw ná bwə zəg də
dína bá mə Mwâ Ncwəmbə wá, báá
bwə mə jəla.» A mú nyiɲgə cí ná:
«Obúbálé ó íciyá ó Zembî wə óni.» ¹⁰ Ja
á mə cí nə mə ntáni yí, mə mú wusə
nyúúl nyədí shí məkuú mbúmbudí ná
mə yə nyə gúmá. Nyə ntəg nə mə ná:
«Mbô! Kú beeg sá ntáni! Mə jí muud
gwoɲg wán ná shé ɲə sēy séy ɲgwú,
bínəɲ omínyəɲə bwô bwə ɲə bwiɲg
láj mə Yésus wá. Yidagú yə Zembî
gúmá! Obúbálé shé ɲə bwiɲg shú mə
Yésus wá bwə ɲə zhu sá nyáméfwó
nyə a cí yíid.»

Nda Kríst mə bá nyiɲgə zə ná

¹¹ Mə mú dúg jon ná bagə, wo dúg
kabəlí áfufumə, muud ɲjúl gwo gwôw;
bwə dúgə jəw múúd wəɲg ná Abúgə
nə Afwámé. Nyə wə mə də cígal mílészú
ótətəlí dí, də námə lúmbəlí dóómb
ótətəlí dí. ¹² A jí nə mísh mə ɲə
lwenya nda miɲgwiile, a mbíd ncúlýá
mitúm mí ící lúúd. Jínə dé dúsa cílyá

18:23 Iza 23.8; 47.12; Zhe 7.34 **18:24** 16.6; Iza 26.21; Zhe 51.49; Eze 24.7-8 **19:1** 4.11 **19:2**
15.3; 16.6; 22.12; Mbá 32.43; Sôm 79.10 **19:3** Yíle: 14.11; Iza 34.10 **19:4** 4.4, 6; 5.7; Sôm 106.48
19:5 11.18; Sôm 22.25; 115.13; 134.1; 135.1 **19:6** 11.17; 14.2; Sôm 47.5-9; 96.7-10; Zak 14.9 **19:7**
21.2 **19:8** 6.11 * **19:8** lɛ: Jisə dúl wáál káándé ájujaambəwó, nə lalálə kus. **19:9** 14.12; Iza 25.6;
Mat 22.2; Luk 14.15-16 Obúbálé ó íciyá: 21.5; 22.6 **19:10** 6.9; 22.8-9 **19:11** 4.1; 19.2; Sôm 72.1-14;
98.9; Iza 11.4; Eze 1.1-3; Mís 7.56 **19:12** 1.14-15; 2.17 **19:13** Iza 63.1-6 **19:13** Yuá 1.1

váal múúd shús cúgé nə ɲkul l̥ə yí, ɲi nyəméfwó. ¹³ Kúúd á jí nə ndí nyúúl dí yí jisə nə məcií ná lwob. Jíná dé wá Ciyá má Zembî. ¹⁴ Misámbá mí dóómb misó jon dí myá mí á ɲgə bɛ nyə, bēsh bwə njúl íkabulí í áfufumê dî, bwə mbid mimbwéedí mí fwámé l̥ə, a njúl ɲkí fumə, fúbán ná fwɔ́-fwɔ́. ¹⁵ Nyə á bə nə wál-wál kafwɛɛ í ɲgə cúwo nyə mpu dí ná a zó cugal íkúl í cúgé *Oyúden yí. A bá fála byo nə ɲkúd, a nyâm bwo nda bwə də nyâm ísâ faduga dí ná, lwólə ná mpimbə má Zembî Ankul-nyêsh í mé bul yáág. ¹⁶ A jí nə cilyá nyédí kúúd dí nə nyédí jwu dí ná:

Cí í jwú nə micî myêsh yí,
Cwámba míl micwámba myêsh mí ɲgə
gwɔ́ɔ́ yí.

¹⁷ Mə mú dág ɲgwól *éɲgəles tál jwówúd tátalí. A mú kîm gwów-gwów ci nə inunú byêsh yâ gwów ná: Zəgá! Sɛɲgyagá bí zág məma dína má Zembî dî, ¹⁸ zə də. Bí mə zó də míshwun mí micî, nə míshwun mí ójwú-buud nə ozimbi wá gwów-gwów, nə míshwun mí íkabulí nə buud bwə ɲgə kyey nə byo wá, buud bēsh, tɔɔ ofulí tɔɔ mikwám, tɔɔ ozhizhe ɔ búúd tɔɔ fwámé búúd.

¹⁹ Mə mú dág biin bən̄n̄ micî myá shí nə misámbá mí dóómb myáɲ bwə má sɛɲgya ná bwə zó lúmbulí nə Muud njúl kabulí áfufumê dí yé bən̄n̄ bé ózimbi.

²⁰ Bwə mú ntâg bii biin, bii námə *múúd micúndá á ibəmb, nyə muud nyə á də shiig buud nə məma *máshimbá nyə á də sá mísh má biin dí yí. Buud nyə á də shiig wá bwə wə bwə á də magulə ná bwə wág bwo məyigyé má biin, bwə də kúd vɛguli jé məmpwoombá shí wá. Bwə mú wusə biin bá *muud micúndá á ibəmb cwoogú kuda dí mikuwó, kuda nə fidə í ɲgə bəmb. ²¹ Kafwɛɛ í á ɲgə cúwo muud kabulí áfufumê mpud yí, í mú gwú bóólúgá bēsh. Inunú byêsh í mú

də míshwun myáɲ ná ndeé jilə.

20

Ijwûga tâɲ mimbú tóóshin

¹ Ja ísâ íni í má shîn bə ntáni yí, mə mú dág ɲgwól *éɲgəles ɲgə shulə wú gwów a mbid juwuga bí ncímə nə məma kwoolú íɲkwánz. ² A mú mamusə bii ɲkəondú éne, nywá a yág jisə Njwú məjamb yé wəɔɲgú, nyə *Sátan, a mú wóolə nyə məɲkəda; a bá jí məɲkəda məɔɲg dí mimbú tóóshin. ³ A mú wusə nyə bí ncímə dí ná ndeé a fad mpumbé, wá máyigyé ɲguɲud. Nyə á fad ɲkəondú éne ntáni ná a jíg kú ná nyiɲgə ɲgə shiig íkúl í cúgé *Oyúden yí, kə wóós ja mimbú tóóshin mí bá shîn yí. Ja mimbú myəɔɲg mí bá shîn yí, í bá jii ná bwə bídúg nyə fúfwálá.

⁴ Mə mú dág ícaɲgə, buud bwə mú zə jí ícaɲgə byəɔɲgúd. Zembî mú yə bwo ɲkul ná bwə ɲgəg nə sámb milású. Mə mú námə dág *míshíshim mí búúd bwə á cígɔw məcún̄ wá. Bwə á cígɔw məcún̄ nəcé bwə á wá cug jáɲ ɲgələ bwaagulə lán̄ má Yésus dî, nə ɲgələ bwiɲg Milású mí Zembî wá; bəɔɲg bwə áshígé kúd tɔɔ biin tɔɔ vɛguli jé məmpwoombá shí wá, bwə áshígé wíya máyigyé ɲkí mpwóómbúd ɲkí mbwəd wá. Buud bəɔɲg bwə mú gwúm ná ndeé bən̄n̄ *Kríst bwə mú bə nə ijwûga tâɲ mimbú tóóshin. ⁵ Mílúgá mímbimbə mí áshígé fwo gwúm té mimbú tóóshin mí áshígé fwo shîn yí. Buud bwə á gwúm bən̄n̄ Yésus zə bə nə ijwûga tâɲ mimbú tóóshin wá, gwúmúlə áshúshwóógú wáni. ⁶ Buud bwə gwúm gwúmúlə áshúshwóógú wá bwə má jəla, báá básə miɲkɛɲkɛ mí búúd. Shwíy ábɛé í ábúlé ná kún̄ya nə bwo, bən̄n̄ Kríst bwə bá yida bə nə ijwûga tâɲ mimbú tóóshin.

⁷ Ja mimbú tóóshin mí bá shîn yí, bwə bá yíl Sátan mímbwugud, ⁸ a mú bá cúwo tóón̄ kə ɲgə shiig íkúl í cúgé Oyúden yí mákug mə shí mən̄ dî, ntó

19:14 6.2-8, 11 **19:15** 1.16; 2.26-27; 11.17; 14.14-20; Zhe 25.30-31 **19:16** 17.14 **19:17** Eze 39.4-5, 17-19 **19:18** 13.16 **19:19** 17.12-14; Sôm 2.2; Eze 38.2-9, 14-16; Zak 14.2 **19:20** 13.1-2, 13, 15 fidə: 14.10; 20.10, 14; 21.8; Iza 30.33 **20:1** 10.1; 18.1 bí ncímə: 9.1 **20:2** 12.3, 9 **20:4** 6.9; 13.15; Dan 7.9, 22; Luk 22.30; 1Kr 6.2 **20:6** 1.6; 2.11 **20:8** 13.14; Zho 11.4; Eze 38.2, 10-12

ji ná Gog nə Magog*; kə ɲgə shiig bwo nə ndéé bwé mú sɛɛɲgya ɲkí bulya nda shɛ nyísə m̄ɲ yí, ná bwé sá dóómb.

⁹ Bwé á ka mpyáanz shí nyêsh, bwé lyɛ ɲgwála Zembî mə céel yí, kúl bag dé dúsə yí, lyɛ wə ná kyesh. Nji, kuda í á wu jon dí zə cumbal jígal bwo. ¹⁰ Ná ndéé Njwû məjamb nyə á ɲgə shiig bwo yé mú wusəw cwoogú kuda nə fidə dî, kúl biin bá *muud micúndə á ibəmb búśə yí. Kuda í bá təl bwo cwúnd dí kandugə á kandugə.

Sémbyé milású áməzhúgúlá

¹¹ Mə músə ka dúg məma *caangə áfufumə, muud ɲjúl cínəɲg. Shí nə gwów í mú wɛɛnzɲ wú múúd wəɲɲg míshád, í jímb kú ná nyiŋgə bə. ¹² Mə mú dúg búúd bwé á yə wá, tə ozhizhe ɔ búúd, tə fwámé búúd, bwé təl otútəlí mpwóómbú caangəd. Okálaad bwé músə bényəw. Mpúsə búni, bwé mú nyiŋgə bēny ɲgwólúgá íshús, nyāɲ ɲjúl kálaad á cug. Zembî mú ɲgə sámb buud bwé á yə wá milású, ɲgə bɛ míśólúgú myán. ¹³ Bəɲɲg búúd bwé á yə mán wá, mán mə mú nyiŋg bwo, shwiy nə baɲ mínjím í mú námə nyiŋg báj. Zembî mú ɲgə sámb muud yēsh milású, ɲgə bɛ míśólúgú myé. ¹⁴ Bwé mú wusə shwiy nə baɲ mínjím bí kudad: shwiy ábɛé wə wusəwálə bí kuda dî. ¹⁵ Muud yēsh jíńá í á bə kú nyín kálaad á cug dí yé nyə á wusəw bí kudad.

21

Gwów ágúgwáan nə shí ágúgwáan

¹ Ná ndéé, mə á ka dúg gwów ágúgwáan nə shí ágúgwáan. Gwów áshúshwóógú nə shí áshúshwóógú í á shí jímb, tə m̄ɲ, mə kú ná nyiŋgə bə. ² Mə mú dúg Yurúsəlem ágúgwáan, ɲkɛɲkɛ ɲgwála ɲgə shulə wú gwów wə

Zembî. Í á bə í má shín cwɔ nyúul nda mudá mə kwísha ná a kə béya yé. ³ Mə mú gwág dúl kál í ɲgə wú *caangə mə Zembî dí, í ɲgə cɪ nə ɲkulú ná: «Zembî bəńəɲ buud banda dán wága. Zembî mə zə ji búúd dí, buud bwé músə bə búúd bɛ, nyɛ ntāg Zembî wáj. ⁴ A bá cind bwo məzhwíle mēsh, bwé ábúle ná bwɛle də yə, bwé kú ná bwɛle də sá máshwiy, kú ná bwɛle jug nə məcɛy. Isá í acwúlú í á má cɔ.»

⁵ Muud nyə á bə a ɲjúl caangəd yé mú cɪ ná: «Wo mə dúg í? Mə ɲgə sá isá byēsh ogúgwáan.» Nyə námə ná: «Cilág ísá íni, nəcé iciyá byām bíśə í abúgúlág, bíśə ɔbúbálé.» ⁶ A mú námə cɪ nə mə ná: «Í mə bə! Mə ji Alúfa, mə Oméga*. Mə ji Mətédúlé, mə Məshíné. Muud ɲgə gwág shwáásúlə minú yé, mə e yə nyə məjúwó mə ncwuj á cug, a ɲgul mwo ashwá. ⁷ Muud yēsh mə bá ntɔ yé, dé kəw mə bá yə nyə wáni, mə ka námə bá bə Zembî yé, nyɛ bə mwān waamə. ⁸ Buud bwé júlə mányúul fúndə cúwúlí wá bāɲ í, nə buud bwé á mə yəw búgúlálə Yésus wá, nə bəɲɲg bwé á mə sá icug ɲkí dana mísh mə Zembî dí wá, nə ogwúl ɔ búúd í, nə buud ɔ jaŋga, nə buud ɔ ncidə, nə buud bwé ɲgə yə ozembî wá yadúg gúmə wá, nə minjínjɔ, búni bēsh bwé bá shúgula ɲji bí kuda nə fidə dî, shwiy ábɛé wáni.»

Yurúsəlem ágúgwáan

⁹ Ná ndéé, wəéɲgəles zəɲgbá bwé á bə bwé mbíd ikwôw zəɲgbá lwándúlá nə okwaag-jumə zəɲgbá wə məzhúgúlá wá, ɲgwól á cínəɲgú mú zə lás nə mə ná: «Zaá, mə zəg lwágulə wo mudá mə zə béya yé, mudá mə Mwá Ncwəmbɛ.»

* **20:8** Gog nə Magog: Ntáni wə múúd micúndə Ezekýl nyə a jəw buud bwé ɲgə lúbəli nə kúl mə Zembî wá yé. Wo ji nə ɲkul dúg gwo Eze 38 nə 39 dí. **20:9** Ilɲ 2; 20j 1.10, 12; Sòm 78.68; Eze 38.22; 39.6 **20:10** 19.20 **20:11** 5.7; 6.14; 21.1; Sòm 114.3, 7; Mat 24.35; 2Pr 3.10 **20:12** 3.5; 22.12; Dan 7.9-10 **20:12** MmN 32.32 **20:14** 20.10; 1Kr 15.26 shwiy ábɛé: 2.11 **20:15** 3.5 **21:1** 21.5; Iza 65.17; 2Pr 3.13 **21:2** 3.12; 19.7; 21.9-22.5; 22.17; Iza 52.1; Mat 22.2; Gal 4.26; Heb 11.16; 12.22 **21:3** 7.15; Ləv 26.12; Eze 37.26-28; Zak 2.9; 2Kr 6.16 **21:4** 7.17; Iza 26.19; 35.10 **21:5** 5.7; 21.1; Iza 43.19; 2Kr 5.17 obúbálé: 19.9 **21:6** 1.8; 7.17; 22.1; Iza 55.1; Zak 14.8; Yuá 7.37 * **21:6** Ikaŋgá íbá íni bíśə, nə kaŋgá áshúshwóógú nə áməzhúgúlá yə kál lú garék. **21:7** 2Sa 7.14; Eze 11.20 **21:8** 2.11; 19.20; 21.27 **21:9** Iza 54.1-17 **21:9** 15.1 **21:10** 17.3; Eze 40.2; Mat 4.8

10 A mú kə nə *jîm jâm wúl məma mbúŋ dí gwôw. A mú lwágulə mə Yurúsələm, ɲkɛŋkɛ ɲgwála ɲgə shulə wú gwów wə Zembî. 11 Í á bə nə milwanə mí Zembî, í ó də lwenya nda jəjə kwóógú bwə də jôw nə zhâspə yí, zhâspə wəɲŋ ɲjúl wo tál ká wo ɲgə dúg ká, námə nda yèn kristâl. 12 Yurúsələm wəɲŋ nyə á bə nə məma gwaa-gwaa mənɲyŋ mə má lyɛ íkóómb byêsh nə kesh, mənɲyŋ məɲŋgú nə mimpumbé wúm nə mímbá, nə wəɲŋgəles wúm nə óbá bwə ɲjúl isándálé. Míni mə á bə námə mícilyá cínəŋg mímpumbéd, míni mə íbɛend wúm nə íbá yá bwán ó *Izəryêl. 13 Mimpumbé wúm nə mímbá myəɲŋ mí á bə, kóómb jwôw í də cúwo yí mimpumbé mílól, *mánəcwúm mə jwôw† mimpumbé mílól, *mákóól mə jwôw‡ mimpumbé mílól, kóómb í də jímə yí mimpumbé mílól. 14 Bwə á fwə mənɲyŋ mə ɲgwála wəɲŋgú nə məváál mə məkwoógú wúm nə mábá, bwə mú cilə *búúd ɔ lwámá ó Mwâ Ncwəmbɛ míni mán məkwoógú məɲŋgúd, búúd ɔ lwámá bwə á bə wúm nə óbá wá.

15 ɲŋgəles nyə á ɲgə lésha nə mə yé nyə á bə nə máda nə a zə yígula ɲgwála nə mimpumbé, nə mənɲyŋ; máda wəɲŋ nyə á bə síyá nə or. 16 ɲgwála í á bə íkóómb byêsh nə jəlá, məgwaa nə məbwugúlu mēsh cé ɲgwúd. ɲŋgəles mú ɲgə yígula ɲgwála nə máda; a mú kwey nə nə məgwaa, nə məbwugúlu, nə cé kələ gwôw, byêsh í á bə cé ɲgwúd, *osətâd§ otóóshin wúm nə óbá. 17 A mú námə yígula mənɲyŋ mə ɲgwála, a kwey nə mäsə kələ gwôw okudé* təd nə məwúm mənəŋ nə ónə, ɲgələ yígula nda búúd bwə də yígula ísâ ná.

18 Bwə á mɛ mənɲyŋ məɲŋgú nə məkwoógú bwə də jôw nə zhâspə

má, bwə lwə ɲgwála nə fwámé or áfafaanə, a dúgə ɲkənəwa nda fwámé yèn. 19 Bwə á ɲgə wá məkwoógú məváál mēsh mífwəyá myá nyŋŋ ɲgwála dí ná í bəg ɲkí nywa dúg. Bwə á sá ná, fwəyá áshúshwóógú dí, bwə wá kwóógú bwə də jôw nə zhâspə yí; ábɛé dí, bwə wá dəɲŋ bwə də jôw nə safír yí; aléel dí, bwə wá dəɲŋ bwə də jôw nə kalusedwân yí; ányina dí, bwə wá emerôd. 20 Bwə á wá dəɲŋ bwə jôw nə sardwân yí átána dí, konalín ásaməna dí, krizolít ázəŋgbád, beríl ámwomb dí, topáz áyibuúd, krizoparás áwúmád, yasət áwúm nə ɲgwúdud, ametistə mú kə shúgula áwúm nə bɛé dí. 21 Minjuwəg myá mimpumbé wúm nə mímbá mí á bə síyá nə kwóógú álal-kus bwə də jôw nə pərlə yí, nda mpumbé, nda pərlə. Bwə á kwaag ɲjwón ɲnání á ɲgwála nə fwámé or, or wəɲŋ ɲjúl, wo tál ká wo ɲgə dúg ká, nda yèn.

22 Mə a shígé dúg təə *Mpáánzə Zembî ɲgwála wəɲŋ wəsh dí. Zembî Cwámba á ɲkul nyêsh bá *Kríst wə búś tən Mpáánzə á ɲgwála wəɲŋ. 23 ɲgwála wəɲŋ í áŋgə nə jí jwôw, kú jí ɲkwoond; milwanə mí Zembî wə mí ɲgə kwan wə, Mwâ Ncwəmbɛ jisə məos í ɲgə kwan ɲgwála wəɲŋ yí. 24 Ikúl ishús í bá də cugə nyádí mənɲkenyad, micí myá shí mí bá zə də təəm wán cínəŋ. 25 Mimpumbé myé mí ábúlé bwelə də feed, nəcé ibulú í ábúlé ná də bə ɲgwála wəɲŋgúd. 26 Bwə bá zə də nti təəm nə mílwanə myá íkúl ishús cínəŋ. 27 Sâ jí ɲkí dana mísh mə Zembî dí yí í ábúlé bwelə kə cínəŋ, tɛɛm bə múúd nyə a mə wusə nyúúl ísâ í ádudaná dí nə íjəjə dí yé. Buud bwə bá kə cínəŋgú ɲjə bəɲŋ míni mán mäsə cilyá kálaad á cug mə Mwâ Ncwəmbɛ dí wá.

21:11 21.18, 23; Iza 60.1-3, 19; Eze 43.2 21:12 7.5-8; Mat 35.22-26; MmN 28.21; Eze 48.30-35
† 21:13 mənəcwúm mə jwôw: Í ká ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. ‡ 21:13 məkóól mə jwôw: Í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. 21:14 Heb 11.10; Ifz 2.20 21:15 11.1; Eze 40.3 21:16 Eze 48.16-17 § 21:16 satád: jisə kúnə-kúnə omáda mitəd mimbá. * 21:17 kudé: Jisə kúnə-kúnə kúl máda. 21:18 21.11; Iza 54.11-12; Eze 28.13 21:22 11.17 21:23 22.5; Iza 60.1-2, 19-20; 24.23 21:24 Sóm 68.30; Iza 60.3 21:25 Iza 60.11 21:27 21.8; 22.15; Iza 35.8; 52.1; Eze 44.9; 1Kr 6.9-10; 2Pr 3.13 kálaad á cug: 3.5 22:1 21.6; Eze 47.1-12

22

¹ Ná ndeé, *éngales éne mú lwó mə ngwə́ ɔ́ májúwó má cug, í njúl ná ɲkúl-ɲkúl nda yèn kristál; ɲgwə́ ɔ́ wə́ɔ́ɲg í ɲgə́ zhu *caɲgə́ má Zembí bá Mwâ Ncwəmbɛ dî, ² í ɲgə́ wô tām ɲgwála, líí cug í tál mánciindyɛ má ɲgwə́ ɔ́ məbá məsh dî. Líí jə́ɔ́ɲgú í dɛ bə nə mpumə ɲkwoond yēsh á mbû, buud dɛ mwáág mpúmə cínəɲgú ija wûm nə íbá ɲkúmba mbû. Ikáá byé i dɛ lwag ikúl í cúgɛ *Oyúden yí. ³ Sá í ábúlé ná nyingə́ bwəma nə məlweemyâ ɲgwála wə́ɔ́ɲgúd. Caɲgə́ má Zembí bá Mwâ Ncwəmbɛ í bá bə wu. Osóol ó məsáal ó Zembí bwə́ bá sá Zembí iséy. ⁴ Bwə́ bá dúg mpwóómbú nyé, bwə́ bə námá nə jíná dé cilyá mámpwoombú. ⁵ Bulú í ábúle ná dɛ yínd wu. Buud bwə́ ábúle ná dɛ jii máɲkenya wu, kú námá jii málamba, nəcé Zembí Cwámbe mə bá dɛ kwan bwo. Bwə́ bá bə nə ijwúga kandugə́ á kandugə́.

Yésus wál bá nyingə́ zə

⁶ Éngales mú ci nə mə ná: «Iciyá íga bísə í abúgúlág, bísə obúbálé. Cwámbe, Zembí má jwú nə *mishíshim mi *búúd ɔ́ mícúndá yé, nyə́ á nti mə ná, mə *éngales yé mə zág lwágulə ósóol ɔ́ məsáal bé sâ í wál bá zə s̄y yí.» ⁷ Yésus má ci ná: «Dugí, mə wál bá nyingə́ zə. Muud mə báágúlá iciyá kálaad éga ɲgə́ cúndə yé, nywáá má jəla.»

⁸ Mə Yuánes wə́ má á gwág isâ íni, mə wə́ mə a dúg byo. Ja mə á gwág mə dúg byo yí, mə á wusə nyúul mbúbudí éngales nyə́ á ɲgə́ lwó mə byo yé dí shí məkuú, nə má yə nyə́ gúmá. ⁹ Nyə́ ntág nə mə ná: «Mbô! Kú beeg sá ntáni! Mə jii muud gwoɲg wún ná shé ɲgə́ s̄y séy ɲgwúd, nə mə nə bínəɲ omínyəɲú bwô búúd ɔ́ mícúndá, nə buud bwə́ ɲgə́ baagulə iciyá í kálaad éga wá. Yidagú yə́ Zembí gúmá!»

¹⁰ A mú nyingə́ ci nə mə ná: «Wo kú shweel iciyá kálaad éga ɲgə́ cúndə yí, nəcé isâ byə́ɔ́ɲg í wál zə s̄y. ¹¹ Muud mə dɛ sá olíɲgí yé, nyíngə́ ɲgə́ sá olíɲgí; nyə́ɔ́ɲg músə nə nyéé mísh má Zembí dí yé, nyíngə́ bə nə nyéé. Muud ɲgə́ sá otátalí yé, nyíngə́ sá otátalí, nyə́ɔ́ɲg jii ɲkɛɲkɛ múúd yé sá ná a nyíngə́ bə ɲkɛɲkɛ múúd.» ¹² Yésus mú ci ná: «Dugí, mə wál bá nyingə́ zə. Mə zag ntág nə myána, mə bá zə ɲgə́ jəna nə buud ɲgə́ bɛ sóólúgú mə múúd yēsh. ¹³ Mə jii Alúfa, mə Oméga. Mə jii ashúshwóógú, mə aməzhúgúlá. Mə jii Mətédúlé, mə Məshíné. ¹⁴ Buud bwə́ ɲgə́ gusa íjud byáɲ wá bwə́ má jəla, nəcé bwə́ bá bə nə zhií mə kúmá líí cug dí, bwə́ bə námá nə zhií mə nyíi mímpumbé mí ɲgwálad. ¹⁵ ɲgwála dí tón nyə́ mə bá bə, nə buud bwə́ á lweegushi ícug nda ompyə́ wá, nə buud ó ncidə, nə buud ó jaɲga, nə ogwúl ɔ́ búúd, nə buud bwə́ ɲgə́ yə́ ozembí wá yadúg gúmá wá, nə muud yēsh mə céél íjɔ́ á ɲgə́ námá bwiɲg byo yé. ¹⁶ Mə Yésus mə a nti éngales waamə nə a zág bwaagulə mádɔ́ dí ná isâ íni bísə obúbálé. Mə jii mbyágá á mpwəɲ buud mə *Dávid, mə jii acén-cení má dɛ faan kúndá mán yé.»

¹⁷ ɲkɛɲkɛ Shíshim bá ɲgwə́ɔ́l mə Mwâ Ncwəmbɛ bwə́ ɲgə́ ci ná: «Zaág!» Muud yēsh ɲgə́ gwág yé cíg nə: «Zaág!» Muud ɲgə́ gwág shwáásúlə minú yé zág. Muud mə jii májúwó má cug yé, légúg mwo ashwá!

¹⁸ Bí buud ɲgə́ gwág iciyá kálaad éga ɲgə́ cúndə wá, mə Yuánes, mə ɲgə́ bwaagulə bí ná, muud mə kwádúlá gúl ciyá wa yé, Zembí bá námá kwádulə nyə́ okwaag-jumə kálaad éga ɲgə́ lwó wá. ¹⁹ Muud mə ká námá béég gúl sá wa iciyá kálaad éga ɲgə́ cúndə dí yé, Zembí bá béég múúd wə́ɔ́ɲgú dé kəw lu isâ kálaad éga ɲgə́ lwó yí, ntó jii ná a nda

22:2 21.21 Líf: 2.7 **22:3** 7.15; Zhe 3.17 **22:4** 14.1; Sòm 17.15; Mat 5.8 **22:5** 1.6; 21.23; Dan 7.18, 27 **22:6** 1.1; 10.7; 19.9; Mís 11.27-28; 13.1 **22:7** 3.11; 22.12, 20 **22:8** 1.9; 19.10 **22:10** Dan 12.4 **22:11** Iza 56.1; Eze 3.27; Dan 12.10 **22:12** 2.23; 6.10; 15.3; 16.5-6; 19.2, 11; 20.12-13; 22.7; Sòm 28.4; Mik 24.12; Zhe 17.10; Mat 16.27 **22:13** 1.8 **22:14** 7.14; Sòm 118.19-20 Líf: 22.2 **22:15** 21.27; Ifz 5.5 **22:16** 1.1; 5.5 acén-cení má dɛ faan kúndá mán yé: 2.28; Ilɲ 24.17 **22:17** 21.2, 6 **22:18** Mbá 4.2; 13.1 **22:18** Mbá 29.19 **22:19** Líf: 2.7 kálaad: MmN 32.32

yə nyə ŋkul mə dá íbumé í líí á cug, nda wál bá nyingə zə.» Amen! Yé Cwámba
 yə nyə ŋkul mə nyíi ŋkékê ŋgwálad. Yésus, zaág!

²⁰ Muud ŋgá bwaagulə ná isâ byəŋg ²¹ Cwámba Yésus kó sá bí bēsh
 bísə obúbálé yé ŋgə cì ná: «Haaw, mə mpaam.